

אוצר הפוסקים

א

מהדורה ראשונה תש"ז
מהדורה שניה תשט"ו
מהדורה שלישית תשכ"ב
מהדורה רביעית תש"ל

כל הזכויות שמורות

Copyright by "Otzar Ha-poskim"

Jerusalem, P. O. B. 5110

את הספר אפשר להשיג לפי הכתובת:

אוצר הפוסקים, ת. ד. 5110

ירושלים, ישראל.

OTZAR-HAPOSKIM

Jerusalem, Israel

P. O. B. 5110

אוצר הפוסקים

כנוס תמצית ספרי הפוסקים והשו"ת להלכה ולמעשה
עפ"י סדר השלחן ערוך

לוקט סודר וגערך ע"י חבר רבנים גדולים על יד
ועד העזרה התאחדות הרבנים פליטי רוסיא ושאר ארצות.

מיסודם של מרבנן

הרב הראשי לאה"ק הגאון ר' יצחק אייזיק הלוי הרצוג זצ"ל.
וזקן ראשי הישיבות הגאון ר' איסר זלמן מלצר זצ"ל.

נדפס עם פנים השו"ע והרמ"א

בצירוף

א. באר הגולה ב. באור הגר"א ג. באר היטב ד. פתחי תשובה

חלק אבן העזר

כרך א

הלכות פריה ורביה (סימנים א—ו)

מהדורה חמישית עם תיקונים והוספות

פעיה"ק **ירושלם** תובב"א

שנת תשמ"ו לפ"ק

מ פ ת ח

הקדמה (למהדורא א')	בעמוד 1
דברים אחדים ורשימת ההוספות למהדורא ב'	11 "
פתיחה מפני הרה"ר הגר"א'ה הרצוג (שלישיא) זצ"ל	111 "
השו"ע ואוצה"פ.	בדפים: א — קנא
השמשות והוספות.	" קנב — קנז
הערות (ותשובות בענינים שונים) מבאוני ארעא קדישא.	" קנז ב — קע
מפתח הענינים שבשו"ע ואוצה"פ.	" קעא — קפא
מפתח לענינים המבוארים ב"הערות".	" קפב
לוח ריח.	" קפב ב — קפד
רשימת הספרים הנזכרים באוצה"פ שבכרך זה.	" קפד ב — קפו
תקונים ושנויים בלי' השו"ע ע"פ דפ' ראשונים.	" קפו ב — קפז
תקונים ושנויים בבאה"ג ע"פ דפ' ראשונים.	" קפז ב
רשימות ביבליוגרפיות על ספרי המוסקים.	" קפה — רא
תקונים והוספות שנתוספו במהדורה זו.	" רא ב

חבר הרבנים הג' שליט"א שעסקו במיצוי תוכן השו"ת

(לפי סדר הא"ב)

הרה"ג אברהם סופר	הרה"ג יצחק אורבאך	הרה"ג עזרא הדאיה
" אשר פויכטונגר	" יצחק זאב כהנא	" שמואל קליגרמן
" דב מועד	" יצחק וויינגרטן	" שמואל וויינגארט
" דוד דראבקין	" מאיר הכהן קפלן	" שמואל וואזנער
" חנוך דב פאדה	" מנחם זאב שיק	" שמעון אברשטרק
" חנוך זונדל גרוסברג	" משה יונה צווייג	" שלום ספרין
" יוסף מאיר כהנא	" נפתלי צבי שמרלר	

לזכר עולם יהיה שם הרה"ג יצחק אייזיק הלוי הלר ז"ל שעסק בהנ"ל.

חבר הרבנים הג' שליט"א שעסקו בעיבוד החומר ופידורו

(לפי סדר הא"ב)

הרה"ג אהרן יעקב קלפפיש	הרה"ג אלימלך שאולזון	הרה"ג שמואל אליעזרי
" אברהם ווילהלם	" יהושע מרדכי פייגנבוים	" שמעון יחזק
" אהרן יעקובוביץ	" שלום מרדכי הכהן שבדרון	" שרגא פייבל פרנק

מרכז העבודה:

הרב יצחק הלוי אפשטיין

ה ק ד מ ה

(להוצאה ראשונה בשנת תש"ז)

ועד העזרה התאחדות הרבנים פליטי רוסיה ושאר ארצות בעיה"ק ירושלים תו"כ רחש לבם דבר גדול לכנס ולקבץ את כל ההוראות והפסקים, הדינים וההלכות, המפורדים והמפורדים באלפי ספרי השו"ת אשר הורו ואשר הוגו רבותינו הפוסקים ולסדרם לפי סימני השו"ע וסעיפיהם עם תמצית נימוקיהם ותורף סברותיהם וטעמיהם.

עבודה גדולה זו חסרונה היה מורגש מכבר בעולם התורני. מי גבר ויוכל לרכוש לו כל המון הספרים הרבים שחיברו במקצוע זה בשביל לדעת את דעת חכמי ההוראה בשאלה המעניינת אותם, ומי זה יוכל להיפנות ולחפש תדיר איפה מדובר על שאלה זו או אחרת, אפילו באותם הספרים אשר ברכו ד' וישנם תחת ידו. במילוי חסרון זה כבר עסקו גדולי הדורות שלפנינו, למן הכנה"ג בשעתו ועד "הפתחית-שובה" וה"דרכית-שובה" בדור שלפנינו, אבל העבודה עוד רחוקה משלימותה. הכנה"ג, למשל, כבר אינו מספיק בימינו, למן או ועד הגה חוברו ספרי שו"ת חשובים וגדולים לרוב, שהנחיצות בכינוסם וסידורם גדולה. "הפתחית-שובה" האיר אמנם את עיני הרבנים, אבל הוא לא השתמש אפילו בכל אותם הספרים שכבר נדפסו עד ימיו, מפני שלא היו תחת ידו. ה"דרכית-שובה" השתמש אמנם במספר ספרים יותר רב, אבל הוא לא הספיק לחבר את ספרו אלא על מחצית חלק יורה-דעה בלבד (וגם לא הביא את נימוקי הפוסקים). התאחדות הרבנים מצאה, אשר הזמן והמקום המתאימים ביותר לעבודה עצומה זו הם עכשיו כאן, בעיה"ק ירושת"ו. מהצד האחד השואה הגדולה שעברה על אחבי בארצות הגולה והשמדתם של רבבות אלפי אחינו קדושים וטהורים הי"ד, ע"י הצר הצורר ימ"ש, ובתוכם גדולי ישראל וגאונים, ריכזה את שארית הפליטה של גדולי התורה, שהצליחו להימלט בחמלת ד' עליהם, באה"ק בכלל ובעיה"ק ירושת"ו בפרט, ומהצד השני כאן, בעיה"ק מרוכזים כמה בתי עקד של ספרים ובהם אנו מוצאים כל מה שנדפס ונתפרסם בהלכה והוראה למן גאוני קדמונינו ועד הנה, נוסף לזה הרי אף צורך השעה בכינוס זה הוא עכשיו גדול ביותר שכן רבבות אלפי הספרים שהיו מרוכזים בכל קהלות הקודש שבארצות אירופה אף הם נשרפו בעוה"ר ע"י הרשעים ימ"ש והלכו לטמיון, ועלינו לדאוג בעוד מועד להציב להם שם ושארית ע"י קיבוץ דבריהם לזכרון בספר.

הדחיפה לרעיון זה נתנו לנו מרן הרב הראשי לארץ ישראל הנריא"ה הרצוג שליט"א והנריא"ו מלצר שליט"א ר"מ דמתיבתא רבנא, "עץ-חיים". הם היוזמים של המפעל הגדול הזה והם העומדים בראש המפעל ומכוונים את העבודה בהוראותיהם ובפיקוחם. נענינו להם והטינו את שכמנו לעול המשא של העבודה הרבה והקדושה הזאת. הרכבנו חבר של רבנים גדולי תורה ות"ח מובהקים מטובי חכמי קרתא דשופריא עיר עז לנו ירושת"ו. כנסנו את כל אלפי ספרי השו"ת הנמצאים בספריות המעולות בעיה"ק וחלקנו אותם בין המשתתפים בעבודת הקודש בשביל להוציא מהם את התמצית של ההוראה והפסק ועד כמה שאפשר גם את תורף הטעמים והנימוקים של כאו"א מהם, ומסרנו את כל החומר המכונס לעיבוד ולסידור לפי השו"ע, תחת פקוחנו והשגחתנו. מצאנו לנחוץ להתחיל בחלק אבן-העזר של השו"ע, מצד ריבוי השאלות להלכה ולמעשה, ביחוד בעניני עגנות, שהרבנים בכל העולם נתקלים בהן, בפרט בזמן האחרון עם סיום המלחמה העולמית האחרונה, שמשפחות ישראל בארצות הגולה משארית הפליטה נקדעו לגורים. שאלות העגנות מרובות בידוע, ברובן בסי"י, אכן בשים לב להנחיצות לברר וללבן גם את הענינים הנידונים בסימנים הראשונים של שו"ע אבה"ע, שגם הם משאלות שהזמן גרמן. לכן החלטנו להתחיל מראש השו"ע אבה"ע ולעת עתה מוציאים אנו ב"ה כרך גדול על ששת הסימנים הראשונים, שהגנו מוסרים אותו בזה לרשות הצבור התורני. החומר להסימנים הבאים, ביחוד על סי' י"ז כבר מוכן אצלנו, ונקוה אי"ה להוציא לאור בקרוב את הכרכים הבאים.

•

התאחדות הרבנים פליטי רוסיה ושאר ארצות בעיה"ק ירושת"ו, אשר בראשית היוסדה שמה לה למטרה להיות לאחיעזר ולאחיסמך להרבנים והרמ"ם, גדולי התורה ומשפחותיהם, פליטי חרב שנמלטו בדי עורם לאה"ק מחמת המציק בארצות הגולה, בין בתמיכה חדשה קבועה ובין בעזרה עראית וזמנית (כגון לסידור ראשון מיד בבואם לארץ, לצרכי רפואה וכיוצא), ואשר בהמשך הזמן רחבה ונסבה עבודתה בין בכמות (מספר הרבנים הפליטים שהלכו ונתרבו כ"י) ובין באיכות (עבודת השיכון: בנין דירות לרבנים בשכונה מרבית בתוככי ירושלים), התאחדות זו, למרות היותה במצוקה כספית גדולה לדגלי צרכי העזרה השונים והמורכבים, עלתה בידה ב"ה להתחיל גם בעבודה ספרותית-תורנית גדולה, שחסרונה מורגש ומילוייה נחוצה, — עבודת הכינוס של "אוצר-הפוסקים", שחלקו הראשון מופיע בזה לאור.

ואנו תפלה לה' הבוחר בציון וירושלים שיוכנו לבצע את המפעל הגדול בשלמותו, על כל ד' חלקי השו"ע, בקרוב, לתועלת הרבנים הגאונים יושבי על מדין, ולהגדיל תורה ולהאדירה.

כן בקשתנו מופנית בזה לכ"י הרבנים הגאונים ראשי הקהלות ונדיבי העם חובבי תורה ולומדיה די בכל אתר ואתר להטות שכם ולהושיט לנו את עזרתם הכספית בכדי לתת לנו את האפשרות להמשיך במפעלנו הנשגב להרחיבו ולבססו בהתאם לרעיון שהונח

ביסודו היינו הוצאת „אוצר-הפוסקים“ על כל ד' חלקי השו"ע והעסקת גדולי התורה פליטי החרב בתורתם אומנתם ושעי"ז יבואו על סיפוקם בדרך כבוד כראוי למעמדם ובו בזמן גם יוקם בנין לתפארת לעמנו לארצנו ולתורתנו הקדושה.

ובזכות זה נזכה יחד לראות בקרוב בנחמת ציון וירושלים בקיבוץ פוורנו מארבע כנפות הארץ לארצנו הקדושה ובביאת משיח צדקנו בב"א.

ועד העזרה התאחדות הרבנים פליטי רוסיא ושאר ארצות

בעה"ק ירושלים ת"ו.

הנשיאים:	איסר זלמן מלצר	המנהלים:	מאיר סטלביץ	יהושע צימבליסט	שמואל קיפניס
	יעקב קלמס		משה חסקין	שלמה יוסף זיין	מרדכי סענדר הלוי קופשטיין

•

דברים אחדים למהדורא השניה

בעה"ת זכינו וספר „אוצר הפוסקים“ נתקבל בחיבה בעולם הרבנים וחכמי התורה שהעריכו את מפעלנו והכירו בתועלתו הגדולה. וזה שנים שהמהדורא הראשונה של כרך א' אזלה מן השוק. כעת הננו מגישים לפני הצבור התורני את הכרך הראשון של „אוצר הפוסקים“ במהדורא שניה ומתוקנת. במהדורא זו הוכנסו הרבה תקונים, הוספות וחדושים (המפורטים למטה), המעידים על השתפרות העבודה ושכלולת.

הננו מקוים כי קהל חובבי התורה ידע להוקיר ולהעריך את מאמצינו, וישיט לנו את עזרתו המלאה בחומר וברוח למען נוכל להמשיך ולשפר מפעל גדול זה, והשי"ת יצליחנו. ויה"ר שנוזכה לראות בהרמת קרן התורה וישראל בגאולתנו השלמה בב"א.

ועד העזרה התאחדות הרבנים פליטי רוסיא ושאר ארצות

בעה"ק ירושלים תובב"א.

הנשיאים:	דב בריש וידנפלד	חברי הועד:	יוסף נפתלי שטרן	יעקב מ. גינצבורג	יצחק וויינשטיין
	עקיבא סופר-שרייבר		ישראל וולץ	מאיר קרליץ (ז"ל)	צבי קינצליכר
				שלמה יוסף זיין	

מנהל

שמואל קיפניס

•

התקונים וההוספות שהוכנסו במהדורא זו:

- (א) הרבה תקונים בפנים הספר, הוספות חדשות בהשמטות והערות, מהם כמה ענינים חדשים לגמרי.
- (ב) שכלול לוח המפתחות הן בפירוט יתר של הענינים המבוארים בשו"ע עצמו, והן של הענינים המובאים באוצה"פ, כולל הענינים החדשים שהובאו בהשמטות, כל אחד על מקומו לפי הענינים המבוארים באוצה"פ. וכן סודר מפתח מיוחד לענינים המבוארים בהערות.
- (ג) תקונים ושנויים בלשון השו"ע עפ"י דפוס ראשון ושאר דפוסים עתיקים.
- (ד) תקונים בבאר הגולה עפ"י דפוס ראשון ושאר דפוסים עתיקים.
- (ה) רשימות ביבליוגרפיות על ספרי הפוסקים, בהם נמסרו ידיעות ראשיות קצרות על הספרים ומחבריהם.

פ ת י ח ה

אין זה מבוא לספרות השאלות ותשובות אלא פתיחה, כפשוטה וכמשמעה. אמנם לא המבואות וההקדמות עיקר, שהרי המשנה ושני התלמודים, הירושלמי והבבלי, נמסרו לנו בלי שום הקדמה ומבוא, ואעפ"כ אינני מזלזל בחשיבותן של הקדמות ומבואות. במחשבה עלה אצלי לחבר מבוא לספרות התורה הענקית ההיא אלא שעבודה כזו היתה עולה בזמן רב וזמני באלו הימים תפוס ללא פנאי, והלואי שאזכה ב"ה להוציא מחשבתי זו לפועל בגמר הכרך השני.

מעיד אני עלי שמים וארץ שלמן היום שהוטל עלי עול הרבנות התחלתי להרגיש בצורך החיוני של אוסף גדול כולל ומקיף כזה שזכינו לו עכשיו, בעזר נותן התורה השוכן בציון, להוציא את כרכו הראשון לאור עולם, ברוך שהחיינו וקיימנו לראות בהנחת אבן הפנה של אותו ההיכל הנאדר והנשגב במקדש התורה, עמוד התוך של בית ישראל כולו!

מן התורה שבכתב ושבע"פ, מהמשנה והתלמוד וגדולי הדורות ז"ל, יוצא ברור שנקודת הכובד של לימוד התורה והעיון בה צריכה שתהא מכוונת לבידור ההלכה למעשה. אמנם כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה וכו', ודאי שמצות לימוד התורה ועיון בה מתקיימת כשעוסקים בקדשים ובנגעים בטהרות ובעוקצים כאילו עוסקים בתלמוד סידרי ובנדה ומקוואות, אבל חלקי התורה הנוהגים להלכה למעשה בזה"ל, קודמים, כשבעונותינו הרבה מגופי התורה אינם עדיין הלכה למעשה אלא הילכתא למשיחא, ואין צריך לאמר שהלימוד והעיון בחלקי התורה הנוהגים בזמן הזה בכונה להורות למעשה יש להם דין קדימה אצל רבני ודייני ישראל אשר תפקידם הוא להורות לעם ה' את המעשה אשר יעשון, ותוספתא ערוכה היא: אין שואלין אלא כענין וכו', מעשה ושאינו מעשה, נוקקין למעשה (סנהדרין פ"א).

אולם זה היום, ים התלמוד גדול ורחב ידיים, ואף בדורות הראשונים הסמוכים לתחילת התלמוד, לא רבים היו היושבים על מדין והמורים הוראה בישראל שהיה כחם יפה לצלול במים האדירים האלה ולהעלות הלכה ברורה למעשה, ולפיכך עמדו רבותינו גאוני בבל וארץ ישראל ז"ל, וחיברו ספרים של פסקי הלכות, וכן היו משיבים תשובות לשאלות של הלכה למעשה שהגיעו אליהם מקצוי ארץ ואיים רחוקים, והשאירו ברכה לדורות, עד שקם רבינו הגדול רבי משה בן מימון ז"ל וחבר את ספרו הענקי, ספר היד החזקה, הכולל ומקיף להלכה את כל חלקי התורה, ולא קם בישראל עוד כרבינו משה ז"ל לכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה להבטיח את קיום התורה בישראל ולהגדילה ולהאדירה, ואולם, כלפניו, כן אחריו, היו חכמי הדורות מתבררים קובצי הלכות ומשיבים תשובות, ועבודתם הק' בשני הכיוונים הללו, נוסף על ספר היד החזקה, שימשה המקור הראשי לספרו הגדול של רבינו יעקב בנו של רבינו הרא"ש ז"ל — ספר ארבעת הטורים — המצטמצם בהלכות הנוהגות בזה"ל ואשר לא הרי המבנה שלו כהרי מבנהו של היד החזקה להרמב"ם ז"ל, אכן בגלל חילוקי הדיעות שבין רבותינו הפוסקים ומשיבי התשובות ז"ל עדיין היה מורגש צורך בחיבור שישמש מורה דרך למעשה לכל רבני ישראל בכל מקום שהם, ועמד מרן הב"י ז"ל וחיבר את השולחן ערוך, ועליו הוסיף רבינו הרמ"א ז"ל את הגהותיו ויצא לסוף השולחן הערוך השלם, שעל פיו אנו פוסקים עד היום הזה, וכן כמלפני חיבור השולחן ערוך, כן אחריו, המשיכה ספרות השרת של גדולי הדורות את שלשלת הזחב שהתחילו בה תנאים הראשונים ז"ל, לפי שכמובן מאליו, אי אפשר למצא פתרון לכל שאלה קשה ומסובכת ולכל דין קשה ומסובך, בשולחן ערוך, ואף גדולי הגאונים כשבאה לפנייהם שאלה גדולה למעשה היו מתאמצים למצוא מה הורו כבר זקנים בכגון דא, שהרי מעשה רב, והספרות ההיא הלכה ונתרחבה, ולפי שרוב ספרי השרת אינם מצויים ביד רוב הרבנים, ואם מצויים הם אצל מי עוטים, כמה קשה הוא החיפוש וכמה הוא מכביד על העיון וההתרכזות, עמד הגאון ר' אברהם צבי אייזנשטטט ז"ל וחיבר את ספרו "פתחי תשובה", על סדר השו"ע וכל רב מורה ודיין מישראל יודע להעריך ולהקיר את פעלו הרב והעצום, אבל הפ"ת בכל תועלתו הרבה איננו נותן סיפוק מלא, ובעיקר, מפני שהספרים שנמצאו במחיצתו אינם אלא חלק, וחלק לא גדול, מהאוצר הענקי של אותה הספרות העולה לאלפי ספרים ולרבבות תשובות, ועדיין מורגש מאד הצורך באוסף תמציתי של השאלות והתשובות, מעין פתחי תשובה רבתי, ואם כי בדורותינו אלה הגדילו לעשות באותו הכיוון הגאון רבי חיים חזקוני מדיני ז"ל והגאון רצ"ה שפירא ב"דרכי תשובה" על יור"ד ורבים נהנו ורבים נהנים מאור תורתם הגדול, הרי מהנסיון הארוך שלי למדתי שעדיין יש ויש מקום לאוסף בצורתו, כתבניתו וכדמותו, של הפתחי תשובה על סדר השולחן ערוך, אלא ביתר הרחבה, אך לא בהרחבה יתירה, וביתר הדגשה של הנקודות השרשיות, גם זאת חושבני לכדאי להוסיף שבתכנית שהתחיתי לי קבעתי שלאחרי שיזכנו ה' להוציא לפועל את החיבור על השו"ע נחבר בע"ה ספר השלמה שיקיף את ההלכות שבמצוות התלויות בארץ שלא נכללו בשו"ע ושיכיל ג"כ חומר לפתרון עפ"י תורתנו הקדושה של בעיות הקשורות בסידור חיינו בארצנו הק' שלא היו לפני תקומת ישובנו בממדיו ובהיקפו כהיום הזה.

כמו שאמרתי כבר בחו"ל התחילה מתרקמת אצלי ההכרה שיש צורך הכרחי בחיבור כזה, שאינו יכול להעשות אלא ע"י חבורה של גדולי תורה וחדורי יראה, והתחלתי לחלום ע"ד הגשמת הרעיון הקדוש ההוא, כשיזכני ה' להתנער מעפר הגולה, ולחונן את עפר ציון אשר שם צוה ה' את הברכה, ואשר שם אמצא אותה חבורת קדישתא, ואת איצרות הספרים של השרת, ואשר היא המקום היותר מסוגל לעבודה הקשה שבמקדש הלז, כדבר שנאמר, כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים, ואותה ההכרה שהיתה הולכת ומתבשלת במחשבתי, התחזקה והתגברה פי שבע, כשנקראתי למלא את מקומו של קודמי הגאון האמתי וחסידי שבכהונה מרן הגרא"י הכהן קוק ז"ל.

ובעוד אני חושב מחשבות ע"ד הגשמת שאיפתי זאת, ובעודני מבקש לי חבר לאותו הרעיון ולאותה השאיפה, מצאתי לי חבר, ידיד ה' וידי"ג הגאון האדיר פאר הדור, זקן ראשי הישיבות, מוה"ר איסר זלמן מלצר שליט"א, הר"מ הראשי של מוסד התורה הגדול, "עץ חיים", לפני הגאב"ד דסלוצק, לשמחת לבבי מצאתי שהוא הרה והגה אותה המחשבה כבר משנים רבות והיה במוני שואף בכל לבו להגשמתה, משנינו יחד יצאה היזמה באותו הכיוון, אך היינו שרויים בדאגה למצא את חבר העובדים גדולי תורה והוראה הנחוצים למפעל כזה וגם איך לגייס את האמצעים הכספיים הדרושים עד שפנינו אל ועד העזרה התאחדות הרבנים פליטי רופיא ושאר ארצות בירושלים עיה"ק, זה המוסד המפורסם הכולל בתוכו מאות רבנים מפליטי הגולה, וביניהם גדולי ישראל מפורסמים בעולם התורה וההוראה, ושהגאון הנ"ל הנהו מראשי מיסדיו ומנהליו, והם נענו מתוך התלהבות קודש, נגשו לפעולה של ממש, התחייבו על תקציב חדשי, על אף המצב הכספי הקשה שהנם שרויים בו והרכיבו חבורה של עובדים מגדולי תורה ויראה רובם מבין פליטי הגולה הדוידית הי"ד הכלולים בועד העזרה הנ"ל.

אח"כ עלה בהשתדלותי בעזרת נאמן הגוי"נט כאן הד"ר י. ל. מננס הי"ו, הראוי לתודה ולברכה, להשיג תמיכה חדשית, סיוע שיש בו ממש, מקופת הגוי"נט והכל כבר היה מוכן להתחלה, אולם אין הקומץ משביע ועדיין אנו זקוקים לעזרה בספית מרובה ממוסדות ציבוריים ומיחידים בארץ ובחו"ל.

בהיות שהשאלות היותר קשות להלכה למעשה הן בעניני אישות, גיטין וקידושין, עגונות וכו' וכו', וגם מפני שהשיפוט הניתן לרבנות בארץ ישראל עפ"י צו המלך במועצתו, כידוע, הוא בעיקרו בענינים הנכללים בחלק אבן העזר, הוחלט להתחיל בחלק זה של השולחן-ערוך, כל ההתחלות קשות, וכמה קשה ביותר היתה התחלה זו וכמה נתקלנו בקשיים שונים, אבל ת"ל התגברנו על כולם, ועתה הגה לפניכם הכרך הראשון, פרי אותה העבודה הקשה שבמקדש התורה.

בסבת העדרי מן הארץ ששה חדשים בקשר עם מאמצי להצלת שארית ישראל ולגאולת ילדי ישראל היתומים מידי זרים, לא הספקתי, לצערי, לטפל בכרך הזה כראוי, ואולם הוא עבר תחת שיפוט הבקורת של הגאון מסלוצק ועוד מגאוני ירושלים שליט"א, ועכשיו כשעברתי על הגליונות, ת"ל מצאתי שלא נתאכזבה תקותי וצפייתי.

ועתה בפי נשואות השמים בתפלה ובמזמור לתודה על שנתקיים, ובהר ציון תהיה פליטה, ושבימים אשר מבול של אש ושל דם הציף את גולת ישראל באירופא, רוב בני האומה, והושמדו מיליונים מישראל, הי"ד במהרה לעינינו, ונספו בתוכם רובם ככולם של רבנן ותלמידיהן, והיה העולם שמם, מקום נתבצר בציון בית חיינו לתורתנו ה'ק' והתרכזו בשוב הישן והחדש, כאחד, ישיבות גדולות וקטנות, מבצרי תורה ויראה, וזכינו כבר לראות בהתחלת מילוי דברי ה' ביד נביאו, כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים, ובלי שום היסוס אני מצהיר שאחד הביטויים היותר חזקים של התחלה זו הרי הוא אוצר השו"ת, או אוצר הפוסקים, הלזה, שאת ראשיתו אנו מסיימים היום בהלל והודאה לבוחר בתורה, במשה עבדו, ובישראל עמו, ובציון בית חיינו ובית פליטת סופרינו.

*

אין זו אלא התחלה ועינינו נשואות לאחינו כל בית ישראל בשוב ובתפוצות ובראש ובראשונה לרבני ישראל וראשי הישיבות וראשי ומנהיגי הציבור בארץ ובגולה לחזק את המפעל הגדול והקדוש הזה להעיר ולעורר את האהבה לתורה, שאין לב שום אדם מישראל שעוד לא פג בו רגש הקודש, ריק ממנה, ולהלהיב את החיבה היתירה הנודעת לתורת ארץ-ישראל, שכדברי רז"ל הידועים, אין תורה כמותה, לתת ידם לחזקו ולאמצו בשני המובנים, הרוחני והחומרי, למען נוכל, בע"ה, להמשיך ולבנות את הבנין הכביר והאדיר הלזה, שזה עתה ירינו את אבן פנתו עד שנוכה ברצון אבינו שבשמים לברך על המוגמר.

אחינו כל בית ישראל, שמעוני וישמע אליכם אלקים דעו והתבוננו והבירו כי תורתנו ה'ק' היא חיינו ואורך ימינו, סוד נצחיות עם ישראל ושושר נשמתו, ובזכות התורה אשר מפעלנו זה עלול כ"כ להגדילה ולהאדירה, נזכה במהרה בקרוב לגאולה השלמה, המובטחת לנו מפי ה' בתורת קדשו וביד נביאיו, נביאי האמת והצדק והשלום אמן ואמן.

נאם הכותב לכבוד התורה, חכמיה, לומדיה, מאורותיה ומוריה, המצפה לישועת ה' לישראל עם קרובו במהרה בקרוב, החותם בברכת ברכת התורה והארץ, וברכת ציון וירושלים, לגדולי התורה האדריכלים והבונים העמלים בזה הבנין ולכל העושים המעשים העוזרים והמסייעים, מהרה יקוים בהם ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת!

יצחק אייזיק באמור"ר הרב הנה"צ ר' יואל ליב הלוי זצ"ל הרצוג

הרב הראשי לארץ ישראל

החונה פניה"ק ירושלים ת"ו

כרך זה מוקדש

לזכר נשמת

איש תם וישר, וירא אלקים
כל ימיו הקדיש עתים לתורה ולעבודה
מעשיו הטובים והישרים נודעו לתהלה
הלך לעולמו בזקנה ושיבה טובה

הרה"ח ר' **אלעזר שמואל** ב"ר **ירחמיאל** שו"ב **ספטיטור** ז"ל

נפטר ביום י"ג אדר ב' תשמ"ו

In Memory of Rabbi **Leizor Shamuel Septytor** of Lakewood N.J.

Deceased 13th Adar Beth, 5746

מאת

בתו **אסתר שיינא גלין** בנו **משה ספטיטור** בתו **שרה רייזעל לויטן**

ולזכר נשמת אמם היקרה

מרת **ביילע ספטיטור** ז"ל, בת ר' אליהו

נפטרה ביום כ"ו אדר ב' תשכ"ב

In Memory of Mrs. **Bella Septytor** of Newark N.J.

Deceased 26th Adar Beth, 5722

ולזכר נשמות הוריו

אביו הרה"ח ר' **ירחמיאל** ב"ר **יוסף מאיר** ז"ל שו"ב בבריסק דליטא

נפטר ביום י"ט טבת תש"א

ואמו מרת **אסתר שיינע** בת ר' **אברהם נטע הלוי** ז"ל

נפטרה ביום ו' אדר ב' תרס"ב

ולזכר נשמות

אחיו ר' **מנחם** ב"ר **ירחמיאל**

אחיו ר' **אברהם** ב"ר **ירחמיאל**

אחותו מרת **ריבה** בת ר' **ירחמיאל**

אחותו מרת **דינה** בת ר' **ירחמיאל**

אחותו מרת **ביילע** בת ר' **ירחמיאל**

אחותו מרת **חנה** בת ר' **ירחמיאל**

שנהרגו ע"י הנאצים ימ"ש — הי"ד

ת נ צ ב " ה

לתשומת לב

אין מגמת אוצר הפוסקים לפסוק או להכריע בהלכה, רק למסור כל דעות הפוסקים בענין הנידון כמות שהם, בצירוף תמצית הסעמים והנמוקים. ולכן אין להסיק שהדעה המובאה באוצה"פ לאחרונה היא המכרעת, כי הקו המנחה בסידור הדעות מי מוקדם ומי מאוחר, הוא הדיון הענייני עצמו של דברי הפוסקים. וכן המלות „אמנם“, „אולם“ וכדומה שאנו רגילים לכתוב, הן רק מלות קשר הבאות להבדיל בין דעה אחת לשניה, ואין בהן משום הבעת דעה עצמית כלל. וגם ידוע מפי סופרים וספרים שאין לסמוך על ספרי לקוטים וקיצורים להלכה למעשה, עד אשר יעויין בגוף הספר:

כל המובא בפנים אוצה"פ בחצאי מרובע, הוא הוספת העורכים.

בירור הגר"א

[א] חייב כו'. מתני
בפרק הבא על יבמתו
ס"א כהן הדיוט כו' וכמו
שמפרש בגמ' שם ושם
מתני לא יבטל כו'
וכמ"ש בגמ' שם לא אין

א דיני פריה ורביה ושלא לעמוד בלא אשה וכו' י"ד פעיפים :

א [א] חייב כל אדם

לישא

לו כו' ואמר כדי כו' שכוונתו היה בשביל בנים דאמרין בסוף תענית תיר ישיטות כו' ובלבד שתצטרעו כו' ר"ל בתכשיטין כי יופי האשה לפי התכשיטין כמ"ש בפ"ק דמגילה ובלבד שתבא עדומה כי אין האשה אלא לתכשיטין ויש בהתבוננות ג"ס ב' דתריח אין כו' ותני ר"ח כו' והן הן הג' דברים שאמורות באן אבל התנא במתני ל"ק אלא תן ענין במשטחה והוא שאין האשה אלא לבנים. שקר החן הוא התכשיטין כי חן הוא מחמת ד"א כמ"ש אסתר ירקרוק כו' שנאמר ותתי אסתר כו' והבל היופי כו' :

אוצר הפוסקים

גם צדי חמד חלק דברי חכמים סי' נ"ט כתב דנראה דממחר חייב צפוי, וכסתמך אהא דיש לדיוק בן מדברי הרמ"א סעי' ו' [כנ"ל במנ"ח וצנח"ל], וענת ריבוי פסולים אינה טענה דהא יכולים ממחרים לטעור ע"ש.

פומבום שנקרע ונמלא זכר. כי במנ"ח כנ"ל דלכאזכרים שיוכל לכוליד וכשהוא יבס לזה חולץ לזה מייבם (וכמוצא לקמן סי' קע"ב סעי' ט'), צודאי חייב צפוי, ולכ"י"א שם שהוא ספק סריס, חייב מספק. אנדרוגינום. כתב במנ"ח שם, דלכרמז"ס (פ"י מיבום הלכך צ"י) ולכר"י"ק דאינו ראוי לכוליד פטור, וכן הוא לבר"י ולבר"א"ש (יבמות פ"ב פ"ג) לדעת הצ"ח צא"ה"ע סי' קע"ב דס"ל דאינו ראוי לכוליד, אמנם לטעור שם צשיטת ר"י ור"א"ש שס"ל דראוי לכוליד, חייב צפוי, אם נאמר שהוא ודאי זכר, וכמ"ש בחוס' יבמות פ"ב צ"י ד"ה תן ע"ש, ואם הוא ספק, חייב מספק, ולבר"א"ש"ד (פ"ב משופר ה"י צ"י) דהוא חזי זכר, ודאי דג"כ חייב צפוי, אם רק נאמר דיכול לכוליד. וע"י נוצי"ת סי' א' ובהגהות שי למורכ כאן.

פריפה אם חייב בפו"ר. תלוי במה שדנו בקונ"י מים חיים לפריה סי' צ', אם ראוי לכוליד, וע"י צשער המלך פ"י"א משחיטת וצכו"פ יור"ד סי' נ"ז סק"ח, צא"ני מלואים תשובה סי' ח', וצ"י יכושע תשרי רכ"ז, (צפ"ח דק"צ ע"ג). וע"י עמודי אור סי' מ"ט. עבד אם חייב בפו"ר. ע"י מנ"ח שם שהאריך צ"ח וז' שדעת החוס' חגיגה צ"י צ"י ד"ה לא, דצ"ד חייב צפוי, וכוונתו כן מירושלמי פ"ק דמ"ק ע"ד מהו שישא צמועד כל שהוא מלוא על פו"ר לא ישא אשה צמועד, וכן דאמרין היו לו בנים בעצמותו ונשתחרר לא קיים פו"ר, (כדלכ"ן סעי' ז'), היינו משום דצעיין זלעו מיוחס אחריו ע"ש בחוס'. וה"ק דאשה פטורה מפו"ר וכל שאשה פטורה אף ע"ד פטור דלפי"ן לה לה מאשה, ע"י משל"מ פ"י ממלכים ה"י ד' דכלל א' אינו אלא צמ"ע שצ"ג דעבדים כנשים, אצל צמ"ע שאין בזמן גרמא דנשים צמ"ע חייבות, רק כאן נתמעטו, לא נתמעטו רק נשים ולא עבדים. וצפ"י גיטין מ"א כ' מכין דנשים לא נתמעטו רק משום שאין דרכן לכבש, עבדים שדרכם לכבש, חייבים. גם צע"י אחרים כאן סק"ח וצנח"ל צ"ח דלא גמריין דבר זה מאשה ע"י"ש. וע"י צפ"ח חגיגה שם מש"כ צ"ח.

ומה שתמה בפו"ר צא"ני מלואים שם הא"ך הע"ד חייב צפוי, ה' אינו יכול לקיים מלוא ז' דכרי אין בנים מתייחסים אחריו, ע"י צמנח חינוך שם דף צ"י עור א' וצ"ח א"ח צ"י, דצי"ר דאף שאין מתייחסין אחריו, מ"מ אם הם נחשבים כבניו לפנין שאר צ"ח לא איכפת לן אם אפילו אינם מתייחסים אחריו. וכמו צא"ה לר"י בן צרוק (יבמות סי"ב צ"י) שהבנים אינם מתייחסים אחריו ומ"מ קיימה פו"ר. וע"ש ש"ך וכוונת ש"ס שיפוט שונות צ"ח אם בני הע"ד קודם שנשתחרר יש להם איסור של שאר צ"ח. ור"א רש"י ור"ן סנהדרין נ"ח צ"י ורמז"ס פ"י"ד מאיסור צ"ח ה"י. וצ"ח"א סק"ח כ' דכונת חיו"ב פו"ר דע"ד, היינו שמחויב להשתדל לעשות קורת רוח לרבו שישתחרר כדי לסלק כאונס, ומחויב צמ"ח ז' יותר, שמזונות פו"ר נאמרכ מחיילת לצ"י ואפ"י לכונס, אלא שצמחן חורב נחמדה כלכך כו', עכ"פ מעבדים לא ייטעל במלוא שחרי חייבים צהר"ב מלוא מ"ש שהאריך צ"ח. אולם בחוס' גיטין מ"א צ"י ד"ה לא, כ' לכו"ף דע"ד אינו חייב צפוי ולא ש"ך פו"ר צ"ד עצמות, וכירושלמי כנ"ל מ"י

א. חייב כל אדם וכו'. פסולי קהל אם חייבים בפו"ר. ע"י צפ"ח"ג א"ח"א סי' ר"מ צמ"ח סק"ח שנסתפק צ"ח. [ואין מצוה שם לדדי הספק]. ובמנ"ח מלוא א' בצי"א וכתב דלכאזכר כיון דממחר [ושאר פסולי קהל] חייב בכל המלות א"כ ודאי חייב [גם צמ"ח פו"ר], ואף דצ"ח"ך יור"ד סי' רפ"א סק"ח כתב דיש כמה מלות שאין ממחר חייב צ"ח, כבר השיגה צנח"ל חיו"ד סי' קפ"ב ומכרי"ע אלגנזי דפ"ע מכמה דוכתי דממחר ודאי חייב בכל המלות, אלא דמ"מ ל"ע כיון דמרב פסולים צופ"ח"ל הא"ך חלוקה כחורה שדרכיה דרכי נועם לכוליד בנים ממחרים, ואם ישא שפחה [דל"ז וכל לטעור צנין] ה' לא יקיים פו"ר כי אין הולדות מתייחסין אחריו, וגם צ"ח עמוני ומואבי אף דצנח"ל כשרות, מ"מ גם צ"ח א"כ חייבים צמ"ח פו"ר, כיון דמלות פו"ר אינה אלא צ"ח וצ"ח וצ"ח כלא פסולים הם ויר"ב פסולים צופ"ח"ל, ואפשר [לחיד"ך גיט"א] דצ"ח"ן כיון דירצו גם כשרות כי כ"ן יוליד ג"כ צ"ח וכן כשרות, ע"כ חייב צמ"ח ז', אצל ממחר דמרב רק פסולים ל"ע, ואף דממחר צמ"ח [סוס"ע"י ו' צמ"ח"א] דא"כ ה"כ לו בן ממחר קיים פו"ר אף דמרב פסולים ומכ"ח מכאן דממחר חייב צפוי, אכן ד"ז ל"ע [ראה להלן סק"ח"ע], וכר"י"ק וברמז"ס [אב"ש"ע] בשמיעו דין זה [דבר"מ"א] ול"ע, מ"כ צ"ח מלרי ודומי כיון דדור ג' ראוי לצ"ח צק"ל ודאי חייבים הם צפוי, דהא בנים יכיו כשרים, ולכ"י"א שצ"ח"י ד' סעי' ו' דמלרי ראשון שנשא מלריה שניה בולד שלישי, ודאי מלרי על מלרי ראשון לישא שניה כי בנים יכיו כשרים.

ובנתיבות לשבת סק"ח דיוק ג"כ מעיקר דלכרמ"א דממחר מקיים פו"ר ה"כ דממחר נמי מלוא על פו"ר, ובהק"ה ע"ז מהא דקדושין ס"ע דר' שמל"א כו' מיע"ן לממחר לישא שפחה ולטעור בנים ע"י שחרור, וא"ך ייע"ן לצ"ח מלוא פו"ר, דצ"ח משפחה לאו צ"ח הוא כממחר צ"י כ"ל, ודוחק לומר שכ"ח היו לו בנים ממחרים, א"ך דה"כ זה דאפשר לומר דא"כ דמקיים פו"ר צממחר אפ"י אינו מלוא משום דלא יר"ב ממחרים צופ"ח"ל וכו' ע"ש. ובפני פ"ש [לר"מ מקליווא"ן] סק"ב הוכיח דממחר אינו חייב צפוי, מהא דאמר בירושלמי יבמות פ"ה ה"ב וקדושין פ"ד ה"ג דל"י יכור"ה אסור ממחר לישא ממחרת כדי שיהיו ממחרים מישראל אלא משחררין לו שפחה [כלומר משי"אין לו שפחה, ע"י ש"י קרבן יבמות שם] כדי לטעור צנין, ואם ממחר חייב צפוי, הא"ך כ"ח צידנו לאוסרם עליו מדרבנן משום שיהיו ממחרים ולצ"ח ממ"ע דאוריותא, א"י דאינו חייב צפוי, וממילא ה"כ לשאר פסולי קהל דאינם חייבים, ע"ד הוכיח שם מהא דר' שמל"א וכו' [וכנ"ל צנח"ל]. גם צ"ח מ"כ לחם סוס"י כ"ג כתב צ"ח הגאון צ"ח שפ"י דיעב שקרוב לומר דממחר לא ש"ך מלוא פו"ר.

אולם צמ"ח"ל יע"צ"ן ח"ב סוס"י ל"ז כתב שפ"ע צע"נו שממחר חייב צפוי, וגם ראי"ה לדבר מהא דאמר"י צמ"ח"ל כ"ז א' אשת ממחר שותה דמכו דחיימה אפ"י פסולין לא ליפוש קמ"ל, [וצר"י"ש שם, לא ליפוש פסולין, לא נעשה שלום צני"הם הלאו לא יפ"ר ויר"ב ה"ח"ל וכל דורותיו ממחרים].

ובברכה מציון סי' ל"ג אף שצ"ח"א מ"י שפ"ק על ראי"ה ז', משום דמ"כ שאין אנו נמנעין מלעשות שלום צני"הם אין עדיין להוכיח שממחר על פ"ר, מ"מ להלכך דעמו כהשאלה יע"צ"ן.

(ה) לישא (א) אשה כדי לפרות

ולרבות

באר היטב

(א) אשה. וחייב לנעול בכל עונה אפילו שהרשית את צעלה שימנע עונתה חייב לנעול בכל עונה עד שיהא לו זנים. הרמב"ם פט"ו ה"א. וכן איתא לקמן פ"ח ע"ו ס"ו. ומשמע אחר שיהיו לו זנים מהני רשות שלה אפילו אם יוכל עוד להוליד. ונ"ע מה"ל להרמב"ם חילוק זה דמהני מחילה שלה אחר הקיום פו"ר דהא אפילו אם קיים פו"ר מ"מ חייב לקיים לערב אל תנח ירך ז"ש ע"ש. הראשית ח"ב ס' מ"ג נסתפק אי מהני דבורא נעלמא ולא מני הדרי זה או לא ע"ש:

פתחי תשובה

(ה) לישא אשה. ענה"ט בשם ג"ש מה שהקשה דהא אפילו אם קיים פ"ו חייב לקיים לערב כו' ועיין גם' גר"י יוסף מהגאון התוס' חיד"א ז"ל דנחתא ליה לתלך דאם קיים פו"ר חייב לנעול בכל עונה אלא משום ולערב אל תנח פני לעתים רחוקות רק שלא יבית לגמרי והיינו דקאמרי הרמב"ם ויתרן (לקמן ס' ע"ו ס"ו) דאם לא קיים פו"ר חייב בכל עונה אבל אם קיים חייב בכל עונה לא משום פו"ר וכבר קיים ולא משום עונה שכבר מחלה אבל אה"כ דמשום ולערב אל תנח סתווייב נעת מן העתים ע"ש. ות"ש הראשית נסתפק כו' דברי ראשית אלו הנחתו נחריכות נפ"ת ליו"ד ס' דל"ד סק"ט ע"ש:

אוצר הפוסקים

ב. והאם אינה חייבת להשיא בניה, כיון דאיכא לא מופקדה בפו"ר פטורה גם מלהשיאם (ר"ן קידושין סס). וזיכר ללז שם כ' דמדברי מהר"ך בית י"ז חדר ז' מחבאר דאף דאינה חייבת להשיא בנה [כאילו ולא מופקדה בפו"ר כמו בצנ], אבל להשיא בנה גם האם מחויבת, [דאיתא לן למימר דכי יכיר דהיא חייבת להשיא עממה כ"ג חייבת להשיא בנה, או משום שבת או משום כרבור או משום חשדא].

ג. ואפסורופום. אם חייב להשיא את היתומים, פי בהשמעות. ד. אם רשאים להשיא הקטן לפני הגדול. פי בהשמעות.

ה. ומותר ללאת לחו"ל כדי לישא אשה, ויחזור לאחר (רמב"ם פ"ה ממלכים ב' ט). ואם מתיר ללאת לחו"ל כדי להשיא בנה, כ' זיכר ללז ח"ד בקו"א ס' א' שאף שבמעשה רוקם (דף כ"ה א') הכריע דאסור, דדוקא לישא לעצמו שכו"ל מדאורייתא בחיור, משא"כ להשיא לבנה שכו"ל רק מזהר מדברי קבלה [ע"ל אות א']. אבל מעשים בכל יום שיואלים מא"י לחו"ל להשיא בן או בת ומחזיקים בידיהם ע"ש.

ג. אשה. פי באה"ע סק"א בשם הר"מ שחייב לנעול בכל עונה עד שיכיר לו זנים ולא מהני מחילתה. וכשיש לו אחרת לפו"ר, ע"ז סק"א [מהר"ב המגיד] דנמי ל"מ מחילתה ומחוייב לעסוק במזנה זו עם שחיב עד שיכיר לו זנים. אכן בצרכי"י ובבית משה כתבו כיון דמלות פו"ר אינה מחייבת לישא אלא אשה אחת, אי"כ כשים לו שחיס מהני מחילת אחת מהן, אלא דע"פ ל"מ לגרוע משיעור עונתו בכלל, וכגון פועל שעונתו פעמים בשבת ואם יש לו ב' נשים עונה אחת לזו ועונה אחת לזו (פי"א ס' ע"ז סע"ז), אם מחלה אחת מהן מחוייב מזה מלות פו"ר פעמים בשבת עם השנייה, אולם אם כבר קיים מלות פו"ר ואינו מחוייב אלא משום מלות ולערב, גם בע"ז סב"ד דמהני מחילת אחת מהן. ועי' פ"ת סק"א שמהני בשם בצרכי"י דבקי"ם פו"ר, אף בלשון אחת מועיל מחילתה על עונתה, ומשום ולערב מחוייב רק עתים רחוקות. וחמנו, כתב בפני"מ (מקלפולאן) סק"א שכו"ל אחת לשלשים יום, דמלות ולערב כו"ל רק כעין ישוב דרך ארץ, כמ"ס הרמב"ן (בובא דב"ש סק"ד), ואיתא בכתובות ס"ב א' אורחא דמילתא דבמה (ובדש"י שם דרך ארץ אפילו יכול לפתוחה שתתן לו רשות), אמר רב חודש כלן וחודש בנות. (ועי' לקמן ס' ע"ז סעי"ב דמהני ובבא"ע סק"א).

ובנתיבות לשבת כ' דכשהולך לזכר מזה מהני מחילתה, משום דולערב היא רק מדרבנן עיי"ש. אמנם דעת כמה אחרונים היא דבמלות ולערב מהני מחילתה בכל ענין, משום דולערב אינה מלות חיונית רק ענה טובה כ'. אינך יודע איז מהם יבשר (אפי זערי), או משום דמלות ולערב קשורה עם כל דאסור לישא בלא אשה משום הכבוד, ולכן כשים לו אשה ומחלה עונתה דליכא הכבוד, שהרי פת בסלו, ליתא גם מלות ולערב כ' (דרישת ארי). (ועי' רמב"ם פט"ו מאישות בע"ז ו"ע). וכ"כ גם יבואע פסקים וכתבים ס' קפ"ז מטעם אחר, משום דמיום שחרב בית המקדש דין כו"ל שנגזור על עצמנו שלא לישא נשים לכן מהני עב"פ מחילתה במקום שכבר קיים פו"ר. (פי"א ס' ב' ובחוס' שם).

ד. כדי לפרות. כלומר שכוונת הכושר יכיר לשם זנים (ביאור בגר"א). ולענין כוונת מלות פו"ר כתב הר"מ

מדן לשבת ילכ. ועי' גם' בית יעקב ס' קכ"ב מ"ש בזה. ובע"ז סק"ב האריך ליישב דברי חוס' אלו להשוותם למ"ש חוס' בחגיגה, דעבד חייב בפו"ר.

ב. לישא. א. בחיוב האב להשיא בניה. איתא בקידושין כ"ט א' האב חייב לבנו כו' להשיאו אשה. וד' ל' ע"ז למדו זה מדכתיב (ירמיה כ"ט) וקחו לנביכם נשים. ובמחילתא ב' פיי"ג פ' י"ג איתא שכו"ל מן החורב, ועי' כתובות נ"ב ע"ב. אולם בירושלמי קדושין שם כ"ז אמרו דאינו אלא למזנה, וקראי אינו אלא לאםמכתא נעלמא, וכמ"ס הפני"מ שם, ועי' להלן מהלח"מ.

וביפ"ה ללז ח"ד ס' א' אות ג' תמה למד שהמיעוט הרמב"ם ובע"ז והשו"ע דין זה. ובצנין ליון ס' קכ"ה כ' דהרמב"ם לא השמיטה שכן כ' בל' איסור"כ פכ"א ככ"ה [וכ"ה בע"ז כח] מלות חכמים שישא אדם בנו ובנותיו סמוך לפרקן כו', והיא הברייחא דסנהדרין ד' פ"ו, ובה נכלל המזנה שחייב להשיא לבנו אשה, רק שבברייחא זו מבאר יותר מתי לריך להשיא אשה לבנו. וכ"כ ברוח חיים אות ג' בשם לז מצין. ובענינים למשפט קדושין שם כ' דאף דאכתי חייב על כל האב לא שמענו מדברי הרמב"ם, ורק מזה משום מניעת חטא, ובגמ' הכי אמרו ח"ו ב, יכ"כ הר"מ בפיהמ"ש, י"ל שהרמב"ם אילו בשיטת בירושלמי ה"ל שאמרו דאינו אלא למזנה נעלמא, וכן יתפרש כוונת הש"ס שלנו אע"פ שאמרו בלשון ח"ו ב, וכיו"ב כ' הרמב"ם נעלמו בזהשי לחכמי לוניל, מזהב במג"ע ובמ"מ פ"ב מה' שכנים בע"ז.

וכ' בהגהות עזר מקדש [דמ"ל הגמ'] על האב להשיא בנו, משמע שגם כשהבן גדול מופלג ואינו סמוך על שלחן אביו, מ"מ מוטל [על האב], כי הבן נעלמו מהבנים, ובציווג ב' י"ל דקול, שאינו מחבויב כמבוא. וכ' ברוח חיים אות ג' דבלב מבין מוכיח מדברי האחרונים דחייב האב להשיאו כו"ל מממנו, אמנם כבר כ"כ בפירוש הראשון דקדמ"ט ע"ז וז"ל, דהא להשיאו אשה בזמנו קאמר כשכו"ל גדול, ובמזנה היא שיעסוק בציווג ויתן לו ממנו, כדאמרי קחו לנביכם נשים, וכמה אהב נותן לבנך, עכ"ל.

וכן צו חכמים שיתן מעט לבתו כדי שתנשא בו, רמב"ם אישות רפ"ב, מסוגיא דקידושין ה"ל וכתובות נ"ב ב', מדכתיב ואת בנותיכם תנו לאנשים, דלנשבה וגכסייה וניחוי לה מידו כי יכיר דקפלי ענה אינשי ונסכי לה. ועי' בלח"מ דאף דבגמ' שם אמרו פי"א הא נמי מדאורייתא, י"ל דהוי רק אסמכתא. ועיקר דין זה כו"ל בשו"ע ס' י"ח, וע"ש ובס"פ ע"א אם כופין ע"ז.

ובסדר היום דפי משנת בן חמש, דכ"ה בן י"ח, כ' דהאב חייב להשתדל להשיא בנו ובנותיו בכל יכלתו, ואם לריך למעות או להכשיטום יבקש לו, ואפי' ברחוקים אר"ל אשר יחסר לו א אשה [שחייב לסיועם בזה] כ"ש לבניו שלו, ומ"ש חז"ל עישור נכסים לפרנסת הבת, וזה דוקא אחר מיתת האב שלא להוציא מן הבנים, די בעישור, אבל בחייו מוטל עליו להשיאם לפי כבודו, ואפי' פי' ריבוי ממון. ובשו"ת מהר"ם מיינן ס' ל"א כ' דבאם כבר השיא בתו ונתן לה נדוניה ועתה משיא בנו, מחוייב ביותר ליתן לו נדוניה ופרנסה ותכשיטין, ובאם ממאן מיקרי עזרי אחסנתא, כדאיתא גבי ר"פ בכתובות דף נ"ב ע"ב, ובלא חז"ל אמרו שתקנו כתובת בנן דיכרין כדי שיקפון אדם ויתן לבתו כבנו ש"מ דכבן עדיף עיי"ש. (ובענין עישור נכסים עיין להלן ס' קי"ב).

ביאור הגר"א

[ב] וגורם כ"ר. סי' אחרים אומרים כ"ר : [ג] כל כ"ר. שמחה ברכה טובה תורה חומה שלום : [ד] ולא נקרא כ"ר. סי' א' : [ה] וכיון כ"ר. שם :

ולרבות * וכל מי שאינו עוסק בפריה ורביה כאלו שופך דמים וממעט את הדמות : [ג] וגורם לשכינה שתסתלק מישראל : כגב ג [ג] כל מי שאין לו אשה שריו בלא ברכה בלא תורה כ"ר [ה] ולא נקרא אדם [ה] וכיון שנשא אשה פונתיו מחפיקים שנאמר מלא אשה מלא טוב ויפק רלון מבי :

ב אין מוכרין ספר תורה אלא כדי ללמוד (א) תורה ולישא אשה :

מצוה

באר היטב

סי' מוכרין ס'ית לקיים לערב אל תנה ידך י"ל להשיא יתומה נתי מוכרים ס'ית לקיים לשנת יצרה דאשה נתי מצווה על שנת. ומיהו למש' ס'ים י"ג הנביא אשה אל תשז בלא בעל משום חשד. והוא מהרמב"ם פט"ו מה"א דין י"ו. משמע דאיהו מצווה על שנת. ועיין תשובת רד"ך שכתב דהאשה מצווה על שנת. ולכאורה קשה דאם י"ל דמוכרים ס'ית בשביל להשיא יתומה כדי לקיים שנת יצרה אי"כ הי"ג מוכרים ס'ית בשביל

(ב) תורה. בכלל זה איתא הספקת תלמידים. ובכלל לישא אשה איתא להשיא יתומים דמיו כמ"ש בח"ה סימן קנ"ג. ולי"ד ס'ית אלא הי"ה שאר ספרים נתי אסור למכור אלא לדברים אלו כמ"ש צ"ח סימן ע"ר וכ"כ נה"י. וכתב הח"מ דוקא משום מצות פו"ר מוכרים ס'ית אלא להשיא יתומה אין מוכרין כי היא אינה מצווה על פו"ר אלא דוקא להשיא יתום מוכרים משום פו"ר. והנ"ל כתב עליו ומיהו למ"ש לקמן

אוצר הפוסקים

ועי' מג"א או"ח סי' קנ"ג ס"ק כ"ב שחמם על מה סומכים בשולם שמכרים ס'ית ומשתמשים בדמיון אפילו נתנו לביכ"ר לקדח בכן, וי"ל כיון דכמנהג כן היו כאלו נתנו מתחילה שלא תחול קדושת רבים עליהם וכמוש"כ צו"ר"ד סי' רנ"ע סעי' ז' בבב"ב. ויותר מזה כתב בספר חיים ושולם סי' ג' דעכשיו נבגו למכור ס'ית שהיא לביכ"ר משנים רבות שהקדישו לביכ"ר ונאום הבנים וצ"ע זרעם אחריהם ומוכרים אותה ללמוד תורה ולישא אשה, וזה ודאי מותר אפי' הקדישו בפירוש לביכ"ר וכ"ש בנאמא ע"ש.

ח. ספר תורה. עי' באה"ט סק"ב ש"י דלאו דוקא ס'ית דבי"כ שאר ספרים נתי אסור למכור כמ"ש צו"ר"ד סי' רנ"ע סי' ע"ר סעי' ז', וכו' דעת הרא"ש. ועי' גרמ"א יור"ד סי' רנ"ע סעי' ש"י דס'ית שיש בו טעויות לכריע שרי למכור. ועי' במל"מ פי"י מב"ל ס'ית כ"ל ז' שנסתפק שם לדעת הרא"ש כ"ל דאפילו חומשים אסור למכור, ובי גרע ס'ית שיש בו טעויות מחומשים, ונשאר שם בנ"ע. ועי' בגינת ורדים או"ח כלל ז' סי' ל"א שכבר עמד ע"ז וכתב דנראה לו ליישב בדוחק, דהאידנא דאין מתעסקים בס'ית ללמוד מתוכה ומשתמשים בה רק לקריאה בנזכר, אם נמלא בה טעויות גרידי מחומשים שעשויים ללמוד בהם, ולכן שאר ספרים אסור למכורם וס'ית שנפל בה טעויות ש"כ אין קורין בה לא מחמירין לנכר בה איסור מכירה.

ט. אלא כדי. וכו' שלא יכיר לו דבר אחר למכור (רמב"ם פי' מס'ית כ"ל ז', יור"ד סי' ע"ר סעי' א'). וכתב בצעמק שאלכ פי' נח שאילתא כי זאת ג' דדבר אחר כיוונו דבר שאינו נאך לו כ"כ, אבל ודאי אין הכוונה שימכור ציתו או בגדיו כדי לישא אשה וכו' גברא פרטולאי עיי"ש. וגם בשל רבים נתי לא שרין למכור כדי להשיא יתום אלא אי"כ אין להם על מה שימכרו וחס עניים מדולדלים (ב"י יור"ד שם), אולם זהו כמעט מילתא דל"ש דאין לצור עני (אפי' זוטרי). ועי' ערוך השולחן בשם השאילתא שם ד"ב זכוי ס'ית שכתב דאפילו לבגלות דרך וכתחובה מותר למכור ע"ש. [עי' בהשמועות].

י. ללמוד תורה. ומכ' ערוך למכור ס'ית לביכ"ר או להשיא עי' יתום ויתומה, עי' בשו"ת רש"י סי' שצ"ד (כו"ד צפ"ת יור"ד ע"ר סק"ב) שנשאל אם נשים שאין מצוה ללמוד תורה, אם לא טוב יותר שיניחו בס'ית בשביל יתום ויתומה להשיאם משימסורכו לביכ"ר, וכשיז דודאי אם יש יתום ויתומה להשיאם, יותר יכיר מצוה שיניחוהו להם משיתנו לביכ"ר, אכן כ"ז כשיש לנצור ס'ית אחר לקרות בו, אבל אלו"כ יתנו לנצור שכתלמוד קודם למעשה.

יא. ולישא אשה. ובענין מכירת ס'ית להשיא יתומה. עי' באה"ט סק"ב שדעת הח"מ דאשכ כיון שאינה מצוה על פו"ר אין

בסכ"מ מצוה רי"צ שזונו לפירות ולרבות לכון לקיום המין וכיו"ב מצוה פו"ר עכ"ל. ובס' שער יכונתן סי' ט"ז תמה ע"ז מה"א דר"ב כ"ה אי' כפא"ו ואלו מ"ב יאל ופי' שם כר"ן כיון שכתב וכ"כ הרמב"ם בפ"ו מחו"מ כ"ג, [ועי' מ"מ צפ"ב משופר כ"ל ד' שכתב דנוסחת הרמב"ם באמתות צפ"ו מחו"מ היא שאם אכל מ"ב בלא כוונה לא יאל עיי"ש]. ועוד מקשה מה"א דכיון לו בנים בגיורתו דקיים פו"ר (לקמן סעי' ז') ובגיורתו כרי ל"ש כוונה מצוה. ועי' מהר"מ שיק על במצות שכבר עמד ע"ד בסכ"מ כ"ל, וכתב שאין כוונה הר"מ שיכין כוונה מצוה פו"ר אלא כוונה קיום המין. [וכן מוכח מ"ל הרמב"ם פי"ג מדיעות ה"ב]. ועי' בצנדי שם סק"א מ"ש בזה. ובשאלות יעב"ץ ח"ב סי' ל"ז כתב דא"ל כוונה מצוה זו משום כמחשבת בחלבים ועריות, וכשיטת רוב הפוס' בדיון כל מצוה מעשיות. ובמנ"ח מצוה אי' סוף אות ג' כתב דפו"ר אי"ל כוונה משום דהמעשה הוא רק הכשר מצוה כ"ר, והמלצה היא שיהי לו בנים, ע"ש שהאריך. וכ"כ בפרי יאחז ח"א סמ"ב, ע"ש.

ה. לפרות. בח"ס ח"ו סי' מ"ז, בא' שנשחד ועיניו למשודכחו בטענותיו וכעת היא יותר ממ' שנה, כתב, דמבואר בצ"צ קי"ט ז' דבאל נשאת קודם מ' שוב אינה יולדת, לכן נראה לפסד"ג דאף אם לטענותיו אינו ראוי לעגבה, ומוטל עליו חרם קדמונים שלא לבישה כ"ר, מ"מ לא יעבור גם על מצוה פו"ר, ומחויב לישא הראויה לפו"ר, והשדוכים בטלים, ואם טענותיו שלא כדן יחוש לעצמו מחומר החרם ויפייסנוה שמתחול לו או יעמדו לדון כ"ר. ובהא"ף לך שלמה סי' ע', שנשחד עם בת מ', כתב דיקה ויקח, וכה"א דבנות ללמד כ"ר, דבת מ' שחלד כ"ר ניסא זוטא ושכיח ויכול לסמוך ע"ז כ"ר, וכצ"מ דק"ו דלניסא זוטא חזינא, וצפרט שכבר השחדך, חסייע בזכות שלא יביישהו ושלא יעבור על החרם להבנות ממנה, ולדעתו בכלל דבת מ' לא נאמר כשיש לה הכרח צעל כ"ר וכצ"מ ל"ד ז' גבי אלמנה כ"ר. [ועי' צרי"ף יבמות לדמ"צ ז' וצ"ח שכתוב' סוטה דכ"ד א', שפי' "אינה יולדת" לענינו דהחס דכיונו נשאת לאחר מ']. ועי' להלן סק"ח אות ב' במהר"ש ואב"ן, ובצ"ח מ"מ ח"ש ח"א סי' א' אות מ"א.

ו. ולרבות. והמולידים רק בן ובה, עתה צ"ב סי' ע"ב ד"ה דין, דאם ח"ו כולם יעשו כן, זרעו דא"ל כלה. ועי' בפסחים קי"ג ז' דמי שאין לו בנים [בפשיעתו — תוס' שם] מנודם לשמים.

סעיף ב. ז. אין מוכרין. סתם כאן רבינו ולא חילק בין ס'ית דיחיד לס'ית דרבים, ובאו"ח סי' קנ"ג סעי' י' ויור"ד סי' רפ"ב סעי' י"ח, כביא ז' דעת בזה, דכאן מיירי בשביל לישא אשה ובזה אין ריב, ושם באר"ח מיירי לענין להשתמש בדמיו, והחילוקים בין ס'ית של יחיד לשל רבים הוא לענין להשתמש בדמיו עיי"ש.

באר הגולה

ה' תשנה סוף פ"ה דלכות
והרמב"ם נפטר מהלכות
ה' תשנה סוף פ"ה דלכות
וכתב ה"ה שם שפי' התשנה מנן י"ח משכנס לכלל י"ח.

ג. ה מצוה על כל ישראל שישא אשה (ג) בן שמונה עשרה
והמקדים

באר היטב

תוס' נד"ה נפקא מינה וכו'. והנ"ל דכתב דמוכרים ס"ת בשביל להשיא
יתומה כדי לקיים שנת ילדה. כ"כ לפי י"ח שנסעיף ח' עיין ודו"ק.
ולענין אם יש חילוק בין ס"ת של יתיד או של רבים עיין ב"י סימן
ע"ר ונא"ח סימן קנ"ג.
(ג) בן י"ח. אע"ג דכל המזנות חייב לקיים מיד כשנעשה בן י"ח מ"ח
מלוא זו קבלו תכמינו ז"ל שכן י"ח לתופה מחלה שזריך ללמוד
קודם שישא אשה והתחלת ללמוד נמרה הוא מנן ט"ו וז"ל. וכתב ה"ה
רי"ש פרק ט"ו מה"ח דמלוא היא שישא בהתחלת שנת י"ח.

שלא יעמוד הוא בלא אשה אף בשכנר קיים פו"ר כסגרת י"ח שנסעיף ח'
א"כ לא מוכח תוס' מדי נתינה דף ב' ע"כ האי עשה אלים טפי
כדלמדין נתינה מוכר אדם ס"ת וכו' ומייתי לא תהו נראה לשנת
וגו' וכן נביטין דף מ"ח ע"כ דלמא להכי אחיה הגמרה הקרא דלא
תהו וגו' להורות אף בשכנר קיים פו"ר וה"ה בשביל יתומה דלא שייך
פו"ר מוכרים בשביל שנת ילדה. ועיין נתי"ח בל"ח סימן קנ"ג ס"ק ט'
ע"ש. ולאחר עיון לאו קושיא הוא. דתוס' שכתבו האי עשה אלים טפי וכו'
סגרי נאמת כדעה ח' שנסעיף ח' וכן הוא נהדיח ציננות דף ס"ח ע"כ

אוצר הפוסקים

התם במעוה נדקח אזלינן צתר דעת המגדלים שדעתם לכתוב
יתומה משום בושחה, משא"כ כאן בעינן מלוא ממנ, ע"כ דעת
היוש"ע להקל רק בסי"ת של יחיד וכשיטת הרא"ש. (ע"י אלה"פ
סק"י דבסי"ת דיתיד אין איסור במכירתה). גם צדית משה כי דאין
למכור, דיש ס"ס [לחומרא] שמה כהפוס' דבסעי' ח' דאין מוכרים
בשביל לערב, ולדעתם, כ"ש בשביל שנת דגרט וכנ"ל*, ושמה כהפוס'
דאין אשה מלוא בשנת, אמנם בסי"ת דעלמא כח' דרי"ה עוד דמדנקט
הפוס' לענין יתומה משמע דבשלה אין מחלוקת, דודאי יכול למכור
ואפי' בלא נשואין, דלכרמז"ס צמנין המלואות אין אשה מלוא בנתינת
סי"ת כו', ואף שבהרמז"ח מסתפק אם מותרת למכור ס"ת, מ"מ בשביל
זה מותר, אולם לאחרים בשביל יתומה י' דאין למכור, וכתב"מ.
והאחרונים כתבו שמותר למכור ס"ת כדי להשיא אשה כדעת
מהר"ם אלשקר בג"ל וסיעתו, ע"י לבוש אר"ח סי'
קנ"ג אות י"ג, שצו יעקב ח"א סי' ע"ז, חיי אדם כלל י"ח אות
כ"ד, ושער נפתלי צאכע"ז כאן ועוד אחרונים. וכדאי לזיין שנספר
חוקי דרך הציא שצו"ע ישמח ישראל גורם להשיא אשה במקום
לישא אשה ע"ש.

יב. ולישא אשה. אין הכוונה שאינו מולא שום אשה מבלי
שימכור ס"ת, דלעו אם משכחת ליה חגרת או סומא
נימא דישאנה כדי שלא ימכור ס"ת, וכן בן גדולים שרוצה לישא
אשה לפי כבודו אטו נימא שישא צויה ופלה כדי שלא ימכור
ס"ת, אין סברא לומר כן, אלא נראה כל שישא אשה שחפץ בה לפי
דעתו מותר למכור ס"ת כדי לישאנה אף שהי' יכול למלא אחרת.
מ"מ המלוא מתעבדא ע"י מכירת ס"ת זו, ועיקר הדבר מסור ללג
שאם יודע בעצמו שמתויה לו אשה מבלי שימכור ס"ת והיה חפץ
בה לולא שמתעבד לו זאת, אין לו למכור ס"ת בשביל זאת וישא
באחרת, אבל כל שאין מזומנת לפניו אשה שחפץ בה וכו' בה
ומזדמנת לו אשה שזריך למכור ס"ת בכדי לישא אותה אין חיוצ
עליו לעכב המלוא וימכור בס"ת (שו"ת משיבא נפש סי' מ"ח ע"ש).
(ועיין בע"ז צתום צבורות כ"ע ח' ד"ה כינוי חז"ל, דמותר ללכת
לחז"ל גם כשמואל לו אשה בל"י ע"ש). ובנתיבות לשנת סק"י
נסתפק בזה, וכדיה נצמ' ע"ז י"ג גבי עומתה כהן צדית הפרס שאפי'
מואל בל"י מותר לו ללכת לחז"ל בשביל שזאת מולאת חן בעיניו, ויש
לחלק דשם קול טפי שהותר אפי' בשביל שאר מלות, כמש"כ תוס'
שם בשם השאלות, ואילו גבי מכירת ס"ת משמע דאין למכור בשביל
שום מלוא מלבד ללמוד תורה ולישא אשה, א"כ ח"ל דדוקא משום
ביטול תורה לגמרי ומניעת פו"ר הוא שהותר למכור, כדנקט טעמא
בגמ' (מגילה כ"ז), אבל אם יכול לקיים פו"ר באשה בגונא אחרת,
אין לו למכור ס"ת בשביל זו שמתלאת חן בעיניו, ע"ש שהביא עוד
רמ"ת וכו' בל"י.

טע"ף ג. יג. בן י"ח. עכ"ט סק"ג מה"כ דכיונו בתחלת י"ח.
וצדית בק"א כי דע"ס הוא כ"כ ז"ל בתחלת

שנח

אין מוכרים ס"ת בשבילה, שאין מוכרים ס"ת רק משום לקיים
מלות פו"ר. וכ"כ צע"ח אר"ח סי' קנ"ג אות י"ב. אבל המג"ח שם
שם סק"ע חולק ע"ז ומביא בשם הר"ם אלשקר סי' מ"ב דמוכרים
ס"ת אף להשיא יתומות, וכי המ"ח שכ"מ מדקאמר צגמ' (מגילה
כ"ז ח') הטעם דמוכרים ס"ת לישא אשה משום לא תהו נראה לשנת
ילדה ולא קאמר משום פו"ר, אלא [ודאי דכיונו משום] דפו"ר לא
שויבא באשה משא"כ לשנת ילדה וכמש"כ התוס' צגיטין מ"ח. וכן
היה דעת הב"ש דכיון דיש סוברים (לקמן סעי' ח') דמוכרים ס"ת
בשביל לקיים מלות ולערב, כמו"כ י"ל שמוכרים ס"ת לקיים מלות
שנת, והביא דברי המג"ח בג"ל, אלא שהעיר ע"ז מסעי' י"ג להלן
דאשה לא תעמוד בלא איש משום חשד ע"ש, משמע דאיהא מלוא
גם על שנת.

אכן צע"ק סגרת הב"ש שמוכרים משום שנת כמו שמוכרים לה"ח
משום מלות ולערב, נסתפקו האחרונים, הצית משה כתב
דולערב לתא דפו"ר נגע ציה, שמה ימותו הצנים שהיו לו בילדותו
(רש"י יצמות ס"ב צ' ד"ה אחי, רש"י"ס צ"ב ל"א ח' ד"ה כדרבה),
א"כ ולערב דאיש עדיף משנת דאשה, שאינה במלות פו"ר. ובאפי'
זוערי כתב דנא"ש הא איכא תרתי ולערב גם שנת משא"כ באשה
דליכא רק שנת לחודא.

ובמשיבת נפש (הראשון) סי' מ"ח כי דאף אם נימא דאשה לא מיפקדה
אשנת מ"מ מותר למכור ס"ת בכדי להשיאה, שהרי ע"ז
מתקיימת מלוא פו"ר, כיון שאין המשודך מתרעב אלא בדרך זו,
א"כ נמלא שנמכר בס"ת בשבילו וכו' הרי מלוא על פו"ר. ובפני"מ
להגא"ד מקלסוואן בוסוף דכיון שבהאשה מסייעת ידי עושה המלוא
הוי כעושה המלוא בעצמה, ע"כ מותר למכור ס"ת בשבילה, וכמוש"כ
בר"ן (קידושין מ"ח ח') גבי מלוא בה יותר מבשלושה ובתשובותיו סי'
ל"ב דאף שאשה אינה מלוא בפו"ר מ"מ יש לה מלוא מפני שמסייעת
לבעלה לקיים מלות.

ובתשוב"ן ח"ד עור השלישי סי' ל"א נשאל בנאח שיש לו בת
בוגרת וגם בן ואין לו צמח להשיאם ויש לו ס"ת, אם
רשאי למכרה בשביל זה, והשיב דלישא אשה מכ שאלמרו צגמ'
(מגילה כ"ז ח'), כל נשואין במשמע גם נשואי אחרים שאין להם
צמח לישא כו', וק"י לנ"ד בנשואי בנו ובתו שאין ביכולתם באופן
אחר כו', דבכה"ג מותר למכור של אחרים בשבילם, כ"ש של
אציהם כו'. (וע"י רש"י"ס בג"ל סק"י).

וכן דעת בא"ר אר"ח קנ"ג, והע"י אחרים ובפני"מ והנתיבות לשנת
כאן צאכע"ז, שמוכרים ס"ת להשיא יתומה, וכביאוי ראי"ה
מתבוננת ס"ז צ', יתום ויתומה שצאו להנשא משיאם היתומה
ואח"כ אח היתום מפני שבושחה מרוב משל איש, כ"ג לענין מכירת
ס"ת אם מוכרים בשביל יתום כ"ש בשביל יתומה. אכן ביטעות
יעקב כאן וצו"ת צרכה יוסף אהע"ז סי' ח' דתו ראי"ה זו, דשאיני

ביאור חנ"א

[ו] והמקדים כ"ר אבל כ"ר.
שור כמ"ש ב"ר הב"י
וב"ר הגרשנין המשיאין

סמוך לפרקן וב"ר הטור סמוך אחר פרקן ולא כפי רש"י ותוס' סמוך קודם לפרקן וד"ש ב"ר דקדושין וא"י נסיבנא בארביסר כ"ר ר"ל בשנת הי"ד וה"ל בן י"ג ופ"ד סי' רמ"ה סי' ובה"ג שם דאלי"כ לימא אי נסיבנא ב"י"ג דהא כל שהוא יותר סמוך לפרקן עדיף טפי כנ"ל אבל קודם י"ג לא קאמר ש"מ דאסור וכמ"ש ופ"י ופ"ד דיבמות דקסן

ו [ז] (ג) והמקדים לישא אשה מבן י"ג מצוה מן (ה) המובחר ו אבל קודם י"ג

לא

באר הגולה
ו צריחא שם ס"ז ע"ג
וסנהדרין דף ע"ו ע"ג
ומימרא דרב חסדא קדושין

דף כ"ט ע"ג. ו כדברי הרמב"ם פכ"א מהל' א"צ מומימרא דרב יהודה וכו' שם בסנהדרין מהל' דאמרינן קטן לא תקינו ליה רבנן נישואין ימות דף ק"ג ע"ג דמשמע ליה דהוי צעילתו צעילת זנות.
שם המשיא אשה לבנו קסן ופ"ד דאפי' אחר י"ג ב"ר נקרא כזה וכמ"ש בפ"י לא תקינו ליה נישואין:

באר היטב

(ד) המובחר. היינו י"ג שלימות כ"ח מרמזים. א"ל רש"י ותוס' נסנהדר' דף ע"ו ע"ג ס"ל הני שנה או שנה קודם שנעשה גדול מני מלוה:

פתחי תשובה

(ג) והמקדים לישא כ"ר. כתב נ"ר צדקות אלו נחלשו העצמים וכשתנו הדורות לכן אין לומר מה להקדים ולישא בן י"ג הרב מהר"ר יונה חסיד גנוזותיו:

אוצר הפוסקים

ומש"כ הטור קודם י"ג לא ישא, ר"ל קודם התחלת שנת י"ג. וכן פ"י הכ"ח דברי הטור. ורמ"ב הכ"ל השיב בן למעשה צעודא דלפניו שמוחר להשיא בנים בני שתיים עשרה, כמו שנהגו העולם ע"ש, וכן השיב להלכה בחדש שמת יו"ט למכריע"א סי' י, דיש לסמוך ארובא דברותא שס"ל דסמוך לפרקן היינו בשנת י"ג, רש"י תוס' וברא"ש והמרדכי קידושין, והגמ"י סדר נשים סי' י"ח, ותרי"ו באסיפת זקנים סוף פ' הכותב, והמברש"ל צ"י הצע"י סי' ל"א ב' בדעת הטור דלא כהב"י ואף שקשה לעשות מעשה היפך מן הכ"י שהבין בדעת הרמב"ם והטור דסמוך לפרקן הוא אחר שתשלם שנת הכ"י, במדקדק בדברי מן שכתב אצל קודם י"ג לא ישא וכו' משמע ע"י פלסו, א"ל אפשר דבמשיאו שרי, וכמוש"כ בנכס"י (יוצא בסמוך).

ולפ"י י"ש כמה שיעוט בזה, לדעת רש"י תוס' הרא"ש המרדכי הגמ"י ותרי"ו והטור (לפ"י המברש"ל ורמ"ב רפפורט) א"ל לא שנים ולא סימנים, ובחוק י"ג מותר להנשא, וסמוך לפרקן היינו בחוק י"ג. ובכרם שלמה על אהע"ז הביא דברי המד"ר איכה פ"א אות ז' כינר היו ישראל פרוין ורצון ה' אדם משיא בנו בן י"ג שנה וכו' וה' חורר ומשיא בן בנו בן שתיים עשרה שנה וכו' ע"ש.

ולדעת הרמב"ם והטור (לפי הב"י) לריכים שנים וסימנים, וכן תפס בדעתם הח"מ והשער נפתלי על אהע"ז, וכן ביא שיעט ברש"י"א סי' תת"ג, ובמאורי שהוצא בחדש הרב ר' גלגל סי' ד' (בביא"ט בחדש הרב השואל בשמחת יו"ט למכריע"א סי' ע"ג). גם דברי הרמב"ם פ"י"א דלישות דאין משיאין את הקטן עד שצדקין אותו ויודעין בו שהביא סימנים, פ"י שם דהיינו עם שנים ודלא כרמ"ב רפפורט הכ"ל, ולפ"י סמוך לפרקן בייט מיד אחר י"ג. ודעת רמ"ב היא שהרמב"ם לריכים סימנים ולא שנים. ופ"י נזכ"ק אהע"ז סי' ס"א שתפס בדעת הרמב"ם כשיעוט רש"י ותוס' דלא כהב"י ע"ש.

והב"ח חילק בין נושא מדעתו, דאסור תוך י"ג, למשיאו אצ"ו ומלמדו ומדריכו שלא יעשה לשם זנות, דמותר. וכן חילק בנכס"י סג"ה ומעטם אחר, דאצ"ו נותן כתובה, עכ"ל, ושנה א"ש הא דהשיאו קטנים צדקות בראשונים כו', עפ"ה. ובכרם שלמה הכ"ל מיישב בזה גם מהמד"ר הכ"ל, דהתם "משיא" נאמר בו, אלא דהתם הא הטור צ"ח פ"י פסק דקטן אפי' השיאו אצ"ו אין לה כתובה כ"ר. ובשמחת יו"ט סי' חילק בהנכס"י ומשום סמיכת דעתה משיגל כ"ר. אבל בספר תורת יקותיאל מהגאון רפאל מהמבורג בחדש שנסבוק בספר סי' פ"י העלה דלא כהב"ח שמחלק בין נושא מעצמו למשיאו אצ"ו, וסיים דבקטן שלא הביע תוך שנת י"ג אסור להשיאו ואפי' דיעבד כו' צ"ח אצ"ו, כיון דהרמב"ם פוסק בן וגם הטור פוסק כ"ר, וכתב שכן דעת התוס', חף דמהר"ש פ"ב דקידושין משמע דלא כו' צ"ח אצ"ו, אפי"ה כיון דהתוס' והרמב"ם והטור ואברהם

שנת י"ט ע"ש. וכן הביא בפני"מ להגאב"ד מקלעוואן בשם נתיבות עולם שעל הסמ"ג עשין מ"ט, שבי צפשיטות דמלשון הנהגה משמע ד"ח שלימות צעין מדכתב והמקדים לישא בן י"ג מזה מן המובחר, וי"ג ע"כ שלימות, א"כ ה"ל בן י"ח כהוונה י"ח שלימות. וע"ע באפ"ז מש"כ בזה. וצ"ד אהרן אהע"ז ח"א הגהות צ"י אות ז' ב' ג"כ דהיינו י"ח שלימות, דהא לגבי בן ה' למקרא כ' הרמב"ם צפ"ב דת"ח כנן שש הרי שהוא מפרש דכן חמש שאלמו (באבות פ"ב מה"א) היינו ה' שלימות א"כ צ"ח נמי שלימות צעין כלומר כשנכנס לשנת י"ט. הפעם שלא נתחייב במצוה זו מהיותו בן י"ג כבכל המלות. כ' צנאכ"ט שם משום שג"ר ללמוד תורה קודם שישיא אשה, והתחלת לימוד הגמרא הוא מן ע"ו ואילך (וכו' מהח"מ), (וע"י בגמ' קידושין כ"ט ב' ללמוד תורה ולישא אשה איזא מהם קודם), ואפ"י דק"ל כמ"ד בחולין כ"ד א' כל תלמיד שאינו רואה סימן ברכה בלימודו ה' שנים שצ"ח אינו רואה, א"כ זמן בלימוד הוא ה' שנים, מ"מ כיון שכבר למד מקרא ומשנה סגי ללימוד הגמרא ג' שנים, כלשון כשדים דקליל ע"י חולין שם (פני"מ מקלעוואן אות ו'). אולם צפ"ט להרב מלאכי ה"ל ת"ח פ"ג סע"א כתב דזמן לימוד התלמוד הוא בלחמה ה' שנים, אלא דגם אחר שישיא אשה כנן י"ח יוכל עוד ללמוד ב' או ג' שנים בלי ערעול כ"כ, צטרם שילול בנים ברכה, ע"ש. ובטעמי המלות להרד"ב סי' קכ"ב (כו"ד במהר"ם שיק על המלות) כ' הטעם משום דקום להו לחז"ל דעד זמן זה אין הזרע מתפשט יפה ואין ראוי להוליד כ"כ. וע"ע חקרי לז סס"י א' ואפ"י, וע"י רש"י באבות פ"ב וצ"ע"ב שם ובלב"ש שהביאו רמזים ע"י ע"ש.

ד. מבן י"ג. ע"י צנאכ"ט סק"ד דהיינו י"ג שלימות. ובמאורי קידושין כ"ט ב' כתב דעיקר הפרק צעין זה הוא מארבע עשרה שנה ולמעלה כדאמר וא"י הוב נסיבנא בארביסר כו' חמינה לשטנא גירא צענינה. ולדעת הרמב"ם והטור פירשו הכ"י הכ"ח והגר"א דארביסר היינו בן י"ג שלימות שנהגו בשנת הארבע עשרה וע"י בסמוך.

טו. אבל קודם י"ג. ע"י צנאכ"ט ס"ק ד' ה' שנה בדעת הרמב"ם והטור, א"ל דעת רש"י תוס' וברא"ש שמוחר לישא אף תוך י"ג. ובחדש רמ"ב רפפורט אהע"ז סי' א' כתב שגם להרמב"ם מותר להשיא תוך שנת י"ג, בדעת רש"י ותוס' וברא"ש, אלא שהרמב"ם מלריך שיהא לו ב' שערות, כמוש"כ בפ"י"א דלישות כל"י ו ואין משיאין את הקטן עד שצדקין אותו ויודעין בו שהביא סימנים ע"ש, ולפ"י סמוך לפרקן שאלמו חז"ל שמלוה להשיאם ביי"ש שהביאו ב' שערות ועדיין לא הביעו לכלל שנים, וכהא דהיתא בשבת פ"י ב' צנות ישראל שהביעו לפרקן ולא הביעו לשנים וברש"י שם שהביאו שתי שערות ולא צאו לכלל שנים הראויות לכך, והטור באצ"ו הרא"ש צע"ה רש"י ותוס' קאי, על כן לא הזכיר סימנים,

באר הגולה

ה מחנה דרב הונא ותנא
ה ר' ישמעאל קדושין
ף כ"ט ע"ג

לא ישא (ג) דהוי (ה) כזנות ה ובשום ענין לא יעבור מעשרים שנה בלא אשה

(ו) ומי שעברו עליו עשרים שנה ואינו רוצה לישא

בית

באר היטב

ביאור הגר"א
[ז] ומי שעברו עליו כו'.
מ"ש ס"פ המדיר ע"ו
ירב תחליטא כו' הא והא
בשט"י כ"ש בלא נשא
כלל :

(ה) כזנות. זהו דעת הרמב"ם וטור. אבל חוס' ורא"ש ס"ל דלא הוי
זנות כיון דנקדשוין היא אלא. ועיין ח"מ ונ"ש. ונתפוצצת כנסת
יחזקאל אלה נ"ה מחלק אם אצוי משיאו לקטן לו האצ יתפס מטלטלין
לכתובה אז הוי מזה חלל אם הוא עלמו נושא אשה הוי כזנות מטעם
דא"ל לכתוב כתובה דאין מעשה הקטן כלום וישהה עם אשתו בלא
כתובה והוי ביאתו זנות ע"ש. ועיין מה שהקשה ה"ש ס"ק ג' על הכ"ח.
ועי' בסנהדרין דף ע"ו ע"ב ודו"ק:

ד"ה דעתיך נשואי קטן לאח מחלל לנשואי מרשע ותרש דחקיו להו רבנן קידושין
ולא חקיני לה כתובה (כלקמן סי' ס"ז) ע"ש ע"ד:

פתחי תשובה

(ג) דהוי כזנות. עה"ט נ"ש כנ"י שחלק אם אצוי משיאו כו' ועיין בת' כנ"י שם
שנחלר ע"פ ספר ז' דלא פליגי כלל התוס' ורש"י והר"ש עם הרמב"ם וטור וז"ל
דנקדשין כתבו התוס' והר"ש דלא חשיב בעילת זנות פי' מזה הנעילה ומזה נמי איכא
לשאל לגנו קטן. פי' אצוי. ומתני' דהכותב נמי קאמר קטן שהשילו אצוי וכן לשון רש"י
והר"ש וכן דורות הראשונים ואנשי ירושלים היו משיחין לנשים חס"כ לשון הטור
וה"ע אצל קודם י"ג לא ישא פי' הוא עלמו בלי אצוי הוי כזנות מטעם דא"ל לכתוב
כתובה וכן בלשון הרמב"ם יש לפרש כן. וכ' עוד שם דדוקא אם האצ מתפס מטלטלין
ממני אצל אם יתן האצ שטר על כתובתה לאו כלום הוא פן ימות האצ ולא יבית ברכה
כדי כתובת בניו ע"ש. ועיין בס' שער נפתלי נסיון זה שדחה דברי הכנ"י הג"ל תשובה
ולא חקיני לה כתובה (כלקמן סי' ס"ז) ע"ש ע"ד:

אוצר הפוסקים

בעיניו היא, וכ"כ ה"ב דעת הרמב"ם. (וכ"כ מחוס' יצמות ס"ב ז'
והמרדכי ריש ה"ב בעיניו שכתבו דסמוך לפרקן אף דקטן לא חקיני
לו רבנן נשואין מימ' להכי חקנו לו נשואין דלא הוי בעיניו. ופי'
ז"ש שהוכיח מחוס' יצמות דף ל"ו דאף אי לא חקנו לו נשואין ל"ב
זנות. ועי' תשרי ר"ח כהן רפפורט סי' ז' מש"כ בזה), ובלגו ספרי
ג' כחז משום שעדיין אינו איש ואינו ראוי להוליד והוי בעינתו
בעיניו. ועי' תשרי ר"ח כהן סי' א' מה שחמם עליו. ובתשואות חן
סי' נ"ט וצ"מ בענין שמהלוקת הראשונים אי נשואי קטן כיו
בעיניו, תלוי אם מיוחדת בלא קידושין מותרת (עי' להלן סי' כ"ו
סע"א), דנשואי קטן לא גרע מיוחדת. ובכנ"י (הביאו בצ"ח"ע
ובפ"ה) מחלק בין אם אצוי משיאו לקטן ובין נושא ע"י עלמו, ואף
בסמוך לפרקן שמהו על אצוי להשיאו אם לא התפס מטלטלין
לכתובה הוי בעיניו דשכח בלא כתובה. אמנם האחרונים חולקים
עליו ולא מלריכים בתפסת כתובה, עי' תשרי רח"כ רפפורט אכע"ז
סי' א', שמחת יו"ט למברית"א סי' ה', יד אהרן הכ"ל אות ח',
ובגהות ז"י אות ג', מאיר נתיבים ח"א סי' ע"ד, בית משה על
אכע"ז אות ד', ושער נפתלי שכתוב צפ"ה שם.

י. מעשרים שנה. ואם נשבע שלא ישא אשה עד אחרי
עשרים שנה, או שנשבע לישא קטנה שלא יוכל
לקיים חיוב מלות פו"ר, אי הוי נשבע לבטל המאור ולא חייל או
כיון שנסוף מקיימה ואינו מתבטל לגמרי חייל, ולא דמי לתפילין
וכיוצא בו דכל יומא מלוך לחוד, כתב בחש"י הרשב"א ח"ד סי' ל"א
דהשבעה חלה. אולם מהר"ט ח"ב בחי"ד סמ"ח העלה דהוי נשבע
לבטל את המאור, עפ"מ הר"מ בפע"ו דאישות דמי' שנה ואילך שלא
נשא אשה מבטל מימ'. (ועי' בחק"ל סי' א' מה שהעיר בזה וממ"ש
בעלמו בח"א סי' קל"ח). וכ"כ החכ"ל סי' מ"א. (ועי' שכוסיף
דמושבע ועומד לישא אשה חיוב מהיותו לאיש, אלא שעד כי שנה
אפשר שלא מלא ראויה לו). וכן העלה בחקרי לב סי' א'. ובמהר"ם
פדווא סי' מ"ה נשאל דמי שנשבע לאשתו לפני מוחה שלא ישא אשה
עד שישיא את הבת והוא עדיין לא קיים פו"ר כי אין לו בן, והשיב
דהשבע לא חלה דשיבוי מלוך ברי הוא כביטול קיום המאור (ועי'
חוס' שבוטח ג' א' ד"ה ועל). וכן דן בדבר משה חי"ד כי נדרים
ושבוטות סי' נ"ד שאם נשבע שלא ישא אשה עד אחרי עשרים שנה
הוי נשבע לבטל המאור ולא חיילת, אלא דשבו נסתפק אולי חייל
מטעם כולל. ועי' יור"ד סי' רל"ט סעי' ח' דחלה בשבעה שכי'
כולל בזה אף גשים שלא יוכל לקיים בכן פו"ר, עי' ש"ך שם ס"ק
כ"ג. ועי' בשערי דיעב ח"א סי' קל"ז דאף שעברו כי שנה ולא נשא לא
נפסל לעדות.

יח. ואינו רוצה. אבל אם רוצה חלה שמתעב עד שימלא
זוג נאכ או לפיכך אחרת, עי' פ"ת סק"ה בשם
מהר"ק"ש

מי יקל נגדם, ואפי' בקטנה לקטן וכש"כ בגדולה לקטן, ואחר התחלת
שנה י"ג שבוטח סמוך לפרקן מותר אפילו לכתחלה, ושגם הרמב"ם
מבכים לזה ודלא כפירוש ה"ב, ואין חילוק בין אצוי משיאו לנושא
מעלמו, אבל אין לריב גע כלל אפילו בסמוך לפרקן, ודלא כהב"ח
שח"ר"ך גע, ומש"כ בנכס"י מטעם הכתובה, ז"ל, דא"ל כתובה
אפילו אי חקיני לי רבנן נשואין, וכמו חרש דאין לאשתו כתובה
ואפי"כ לא הוי ביאת זנות ע"ש, וכ"כ בקטן דלא חקיני לי נשואין
אלא דלא להכי ביאת זנות ע"ש בלריכות. וכעין כל דבריו כתב
גם בס' בית מאיר על אכ"ע. ובתשרי תשואות חן סי' נ"ט כתב
דמנהג ידוע שמשואין חיבף אחר י"ב לכתחלה דלא כהרמב"ם
לפי' ה"ב.

אולם דעת המחירי כוצא לעיל בקי"ד דסמוך לפרקן ביינו ולמעלה.
ובשם י"א כתב המחירי יצמות ס"ב ז' דסמוך לפרקן ביינו
סמוך ל"ח ע"ש.

וקודם שנת י"ב ויום א'. כתב בחש"י רח"כ רפפורט הכ"ל סי'
ז' שלא עלה על דעת שום פוסק להקל משום למען ספות
הרוב וכי' (סנהדרין ע"ו ז'). וכ"כ בתשואות חן סי' נ"ט ע"ש.
אולם בקטן וקטנה בשעת הדחק ודעת הכורים להפרישם עד שיגדלו,
מאד בחש"י גור ארי יחודה אכע"ז סי' ד' להחיר, לפי דברי רש"י
בסנהדרין שם דהאוסור למען ספות הוא משום שמה תזנה תחתיו,
זה לא שייך אלא בקטן וגדולה, עי' רש"י בש ד"ה רוב. וכ"כ בבית
מאיר על אכע"ז, ובתשובת שמואל אב"ד אמודר בהלכ' קידושין קטן,
דלרש"י שרי קטן לקטנה ע"ש. ואף בקטן עם גדולה אם עבר ונשא,
עי' רמ"א סי' מ"ג סעי' א' שאין מפרשים אותם ומותר לעמוד
אלה. ועי' מש"כ בזה בשו"ת מהר"ם מרע"נבארק האחרונים אכע"ז
סי' א'.

ואם מברכין ברכת אירוסין ונשואין בנשואי קטן. עי' להלן
בצ"ח"ע סי' ל"ד ס"ק פי' דתלי בפלוגתא, דלהי פוסקים
דס"ל שאסור להשיא אשה לקטן דהוי כזנות כי"כ דאין לצדך ברכת
אירוסין ונשואין. (וכ"כ הרשב"א סי' ג' [וצד"א סי' ד'] בשם רבינו
יונה דהוי ברכה לבטלה), וחזר ומתקן כשיגדל, ולהפוס' דמלוך איכא
מזכרים על קדושו וא"ל לחזור ולצדך משיגדל כו' ע"ש עוד. ובשמחת
יו"ט סי' פי' חש"י הר"א נחיראל הביא דהכנה"ג בסלי"ד פקפק אם
לצדך גם להפוס' דמלוך, דהא לא בל כלל חיוב, ותמה עליו, ואחר
שדן בפלוגתא אם הפטור מהמאור יכול לצדך, מסיים, דבזה אין שום
פקפק, דהא ברכות נשואין אינם ברכת המאור אלא שנה והודאח
למקום [וכמ"ש הרד"ק ח"א סמ"ה לנדן אחר], אי"כ שפיר אומרים
גם באירוסין ונשואין דקטן כו'. ועי' בחש"י מיימ' הל' אישות סי' י"ח.
ס. כזנות. עי' בצ"ח"ע סק"ה, וכטעם דהוי כזנות כתב הרשב"א
בחש"י סי' תמ"ג דכל דלא חיקן להכי רבנן נשואין

ביאור הגר"א

[ח] ומיהו אם כו' לשון הרמב"ם עד ס"ח קידושין שם א"ר ללמוד כו' א"ר א"ש כו' ור"א כו' ולי"ם כו' וערשיו והר"ן כתב ואחרים פירשו דבני בבל היו נשותיהם מתעסקין במו"מ ובמלאכה אבל

ס (ד) בית דין כופין אותו לישא כדי לקיים מצות פריה ורביה • [ח] ומיהו אם עוסק בתורה וטרוד בה ומתירא לישא אשה כדי שלא יטרח במזונו ויתבטל מן התורה מותר (ו) להתאחר: הכה וכוזם (ה) נכחו (ו) שלא לכופ על זה וכן מי שלא קיים פריה ורביה וכל לישא אשה שאינה צה בניס [ט] כגון עקרה וזקנה או קטנה משום שהעוסק בה או משום ממון שלה אעפ"י שמדינה הכה למחות בו לא נכחו מכמה

באר הגולה
ס טור נ"ס א"ר א"ש
ס נ"ע נ"ע י ל' הרמב"ם
נפטר ו' ח' ל' ח' ח' ח'
ומישראל דרבי יוחנן ס'
מקרא

בני א"י היו נשותיהם מעוננות ואוכלות ואינן ערשות ועסיד: [ט] כגון עקרה כו' א"ר א"ש שפירא כו' כמ"ש שם ס"ה א' לשלישי לא תנשא כו' וכ"ש בנודאי עקרה שזו אפשר שתלד כמ"ש שם בשא"ל לרבינו כו' וכן זקנה וכמ"ש ב"י לא אין לו בנין נושא כו' וכן קטנה וכמ"ש ב"י נדה המשחקים בקטנות כו' ועל ב"ד כופין משום ביטול פ"ר כמ"ש בס"ס המדיר בג"ל ואפ"ל בנשא כו' שם, ואיתא בתוספתא ס"ח דיבמות אסור לעמוד בלא אשה ואסור לישא עקרה קטנה ואילונית ושאינה ראויה לילד וכמ"ש ב"י הבעלי באילונית וה"ה בהנך:

פתחי תשובה

(ז) ב"ד כופין אותו. עיין נ"ס' בני אהונה פט"ו מהלכות אישות הלכה ז'. (ה) נהגו שלא לכופ. כ' נר"י דכ"כ מהרש"ל נ"ש"ס פ' הגע' ס"ח מ' חלל נ"ס' קרית מלך רב נביאורו פט"ו לזינות כתב דכל כ"ד שאינו כופה ע"ז לאו שפיר דמשמע שם רוצה אלא שמתעכב עד שימצא אשה נאה או לפניה אחרת לא כייפינן ליה. (ו) שלא לכופ. ע"ת ס"ק פ"ד ופ"ק ועיין נ"ס' שולחן ארז פ"ו:

באר היטב

(ו) להתאחר. ואין קצנה לדבר אפי' כל ימיו והוא שאין יצרו מתגרר עליו. נ"ס:

עבד ואין להשגיח במתא. וכ' עוד במהריק"ש דקדק לשון המתגרר ואינו רוצה לישא כו' ומ"מ יראה דאין להתאחר מפני פנה שהן מנוסו אלא עד עשרים וארבע (מ"ס קדושין דף ל' ע"ג):

אוצר הפוסקים

כג. נהגו שלא לכופ. שאין ידנו תקיפה כ"כ על הזיווגים כו' ולכן לא נהגו מכמה דורות לדקדק כו' שלא היה צידס למחות. (לבוש). ועי' נ"ס' סק"ו שכחז נ"ס' המרדכי והאגודה שעי' אין כופין משום דבדין הוא שנגזור על עצמנו שלא לישא נשים וכו' (נ"ב ס' ז'), הלכך עכ"פ אין כופין. מיהו בתשרי צ"י דיני כתובות ס' י"ד דהו"ז, שהרי חכמי התלמוד היו אחר החורבן וכתבו שכופין על פו"ר, ולא חשו להא' דדין הוא שנגזור וכו', ועוד דאף מי שאמר דין הוא שנגזור כו' אינו אלא דרך התאוננות וכו' ע"ש. גם בצבא"ר אות י' כתב שאין זו ראייה דשם איירי בזהות שכבר קיימו פו"ר כמ"ש החו"ס שם, ואף זכו דוקא בשעת הגזירה ע"ש. גם בצפ"י ובצ"מ ובשער נפתלי השיגו על מ"ש הב"ש בשעת המרדכי והאגודה, כי דבריהם אמורים רק לענין שהה י"ש ולא ילדה אצל אם אינו רוצה לישא כלל י"ל דכופין ע"ש. ועפ"י סק"ה שמצינו בשם קרית מלך רב דכל כ"ד שאינו כופה ע"ז נא' שפיר עבד ע"ש.

ובאפי' זומרי כתב שטעם המנהג שאין כופין בזה"ל הוא עפ"י הכנה בסוטה מ"ד א' אשר נזה אשר נטע אשר אירס לימדה תורה ד"א שיצבה בית ויטע כרם ואח"כ ישא אשה, א"כ בזה"ל מי הוא האיש אשר נזה בית ונטע כרם, ואפי' אי איתרמי א' מעיר כלום אנו ברשותנו, הרי אנו כפופים תח"י וכו' וממנו וע"ז סמכו שלא לכופ ע"ש. גם בעיקר הדין כתבו האחרונים דלא דמי מלות פו"ר לשאר מלות שמכין אותו עד שחלל נפשו, דמלות זו יכול לקיימה כל ימיו. [עי' ס"ק י"ז] ויכול גם להשתמע ולומר לא מלתאי את ההוגנת לי, (עי' חקרי לב, ושו"ת לפנת פננת ח"ד ס' רפ"ד), ובמקום שאינו מצטל המלוה לגמרי אלא מאחרת אין כופין ע"ז, הדע שהרי מליו שחם לא רצה האב למול את בנו לחי ימים כ"ד מליו אותו, ולמה לא יכופו ע"ז את האב, אלא ודאי שאין כופין אלא המצטל את המלוה לגמרי לא כן המאחרת שחם לא יקיימנה היום ויקיימנה מחר, (אפי"ז ע"ש, ועיין רשב"ץ ח"ג ס' ח' מ"ש בזה).

כד. שלא לכופ. עי' חשוכה מאהבה ס' ק"ט, במשול שגד שלא ישאו נשים, אלא שהוליד מכלל הגזירה את המנויים על הוצרך כגון שוחטים ושמשים, ותובעים בני הקהל נופרים בעיר שיחפה על כל החפצים לישא בעלדקי שהם מסוגים הפטורים מן הגזירה, והשיג שאינו מחוייב זאת דהא לכמה פוסקים אין כופין על מלות פו"ר, וא"כ איך נאמר שכל מחוייב להכנס בחשש עלילות ולמסור נפשו בצביל חצירו בדבר שאין כופין לחצירו על כך, ובנא"י אין אומרים לאדם להכנס בספק סכנה כדי שיצרכו חצירו, ומכ"ש בזה שהרי יכול ללכת למדינה אחרת ולקיים שם המלוה ע"ש.

כה. קטנה. ואם הגיעה לכלל שנים ואין לה וסת נדות עדיין, מותר לישאה להשתלח בדמותה מנהג ח' ז' ילדה ורחל

מהריק"ש שמתיר להתאחר. וכ"כ בספר יפה ללז ח"ד אה"ע ס' א' סעי' י"ג ומסתיע מהא' דאמר צ"ק פ' ע"א מי שגדר ליקח צית ויניח אשה בדרך ישראל אין מחייבים אותו עד שימצא את ההוגנת לו. ובמהרי"ם שיק ס' א' צ"ן כי דאחרמי לי שידוך ומצטע לו דכשימחין איהו שנים ישיג שידוך יחר הבון, גם בשידוך זה יש לחוש לביטול תורה ויראה, וכ' דמותר לשהות למולא שידוך יותר הבון, ובמ"ש החב"ל ס' ק"ו דמותר להשהות מלוא א' כדי לפשוטה אח"כ יואר משוכה כו', אלא דאין היתר לשהות זמן מרובה כנ"ל דחיישין למיתה כו', אמנם מטעם חשש ביטול תורה שפיר דמי, כמבואר ברמב"ם ובשו"ע כאן כו', וכ"ש מחשש ביטול יראה ע"י שיתדבק באנשים שאינם מהוגנים כו', ואפי' ילטרך לבטל לעולם, כן נ"ל. יט. כופין. כ"כ העור מהר"ש. וכ' בפניו ח"ב ס' מ"א דכיונו בשוטים, ובמ"ש חו"ס ר"פ המדיר דכל "כופין" היינו בשוטים דבדברים לא יוסר ענן, וכן מבואר בר"ש כו'. [ואמנם כ"כ בדורא בפסקי הרא"ש פ' הבע"ט ס' ע"ז דבעבר כ' שנה ואינו נושא כופין בשוטים שישא]. וכ"כ בגמק"י שם בשם מפרשים דראוי לכופ כו' [וכנשון הרא"ש בפנים] ושכן נראה מדברי הרמב"ם שבי' בפט"ו מה' אישות ה"ב כיון שכבר עבר עשרים שנה ולא נשא אשה כר"ז מצטל מלות עשה, וא"כ הו"ל כשאר מ"ע [דמבואר בכתובות דפ"ו] שהיו מכין עד שחלל נפשו או עד שיקיים המלוה. [ואזו דלא כבני אהובת הנרמח בפ"ה שבי' דעת הרמב"ם שאין כופין לישא]. וכן מבואר במלחמות שם דמכין על זה כעל שאר מ"ע.

כ. עוסק בתורה. ואם ע"י הנשואין יוכל לעסוק בתורה רק ביחידות ולא בצית הרב שעי' נאמר חרצ על הבדים וכו', מחספק במהרי"ם מ"ן ס' מ"ג אי שרי להתאחר. (הביאו בנכח"ג, והבהות רעק"א).

כא. ומתירא לישא. בטור כ' דמי שא"ל לו ללמוד אם ישא אשה אינו חייב לישא בשנת כ', ואח"כ מביא לי' הרמב"ם כמובא בשו"ע כאן. וכ' הב"ח דמ"ש הב"א גם לי' הרמב"ם, משום דמלשון הב"ל "שא"ל ללמוד", (והוא מהר"ש), משמע דוקא בידוע דא"ל ללמוד, כגון בעני, אבל מלי' הרמב"ם מבואר דאפי' עשיר אלא שהוא מתירא פן יחבטל מת"ע ע"י הנשואין, מותר להתאחר.

כב. מותר להתאחר. דהעוסק במלוה פטור מהמלוה וכ"ש בחי"ת. (כ"ה ברמב"ם). ואע"ג דבשאר מלות חייב כו', שאני פו"ר דעיקרה ליישב בעולם, ואפשר לעולם להתקיים ע"י אחרים, וכו' שאמר בן עזאי ביבמות ס"ג ז' כו' (מהרי"ם שיק ס' א' ע"ש). ומ"ש בצב"ע סק"ו דאין לו קצנה כו', עי' בהשמועה דמבואר דלפ"ז מאי שגא מהא' דסעוף ד', וגם מבואר דלאו לביע' הוא.

באר הגולה

ב שם הגדול דק ש"ל
 ימות דף ס"ג ע"ב
 ל מהלך דהרמ"ק ע"ה
 קצין מענינה יומה דף
 כ"ט ע"ב מ משנה ימות
 דף ס"ג ע"ב וכו'.
 ב שם הגדול דף ו' ו'
 לילולית ושנים מנחלים
 בירושלמי.

מכמה דורות לדקדק צענין הזיווגים וחפילו נשאל אשה ושהב עמה פער שנים [א] לא נכנס
 לכופ אותו (ז) (ז) לגרשה אף על פי שלא קיים פריה ורביה וכן נשאר עניני זיווגים (ריב"ש
 סימן ע"י) [א] ובלבד שלא תהא חסורה עליו:

ד ומי שחשקה נפשו בתורה כבן עזאי תמיד ונדבק בה כל ימיו ולא
 נשא אשה אין בידו עון [ב] והוא שלא יהא יצרו מתגבר עליו:
 ה כיון שיש לאדם זכר ונקבה קיים מצות פריה ורביה והוא
 שלא

ביאור הגר"א
 [א] לא נהגו כ"י כח
 במדרכי פ' הבכ"י משום
 מהלכה כרב שם דאמר
 אין מעשין כ"י ועוד
 דרב ושמואל ל"ס אלא
 בא"י כמ"ש ב"י הבכ"י
 ש"ד א' ללמוד כ"י וכו'
 דב"ב ומיום שפשיעה
 פלכות כ"י דין הוא כ"י
 ואהיה סמכין שאין

כופין כ"י אבל לדינא כל אלו טענות דחיות הן דק"ל כשמואל ובמש"ל סי' קנ"ד וכן מההיא דפ' הבכ"י כבר דחאה הרא"ש שם וכן ההיא דספ"ג דב"ב
 כבר כתי' תוס' שם תימה הא כתיב פרו ורבו ושמת על אותן כ"י וע' בהכ"י שם הגמ' והתוס' וכו' ג"כ בגזירת המלכות דוקא: [א] ובלבד כ"י ובה דב
 פודה וכן כל הג"ל לא שייך: [ב] והוא שלא כ"י ואם א"א בלא כ"י ושמואל ור"י פליגי ארישא דברייתא כמ"ש שם הלכה נושא כ"י ר"ל
 ולא כברייתא ור"י מקיים הברייתא אלמא הברייתא מירי במקום שיתבטל מלמודו אם ישא ואפ"ה אם א"א בלא אשה כ"י אלמא צריך ליבטל מלמודו ככה"ג:

באר היטב

(ז) לגרשה. ע"י ח"ת. ואם רוצה לגרשה בזמן הזה נע"כ אחר גשהה
 י"ש נראה כה"ל לא נזר ר"ג כ"ש ע"י סימן קנ"ד:

פתחי תשובה

(ז) לגרשה. ע"ה ט"ז נ"ג. וע' מזה לקמן סעיף י' ס"ק ט"ז ולקמן פ"י קנ"ד
 ס"ק כ"ה ופ"ק כ"ט:

אוצר הפוסקים

ע"ז צ' שינוי מקום גורם קריעת גז"ל וילפי כן מאזכרם, אך כה
 ר' יצחק דלא חשיב שם רק ד' דברים ולא שינוי מקום לא ס"ל כן,
 אלא דשאני אזהרה משום זכותא דא"י, והלכה כמותו, דלפימ"ש
 מהרש"א בח"א ליצמות ס"ד ע"כ פתח גמ' דשם ס"ל כן ולא כ"י
 ע"ש, ואף דהרמב"ם פ"ב מהשוכה ה"ד כה"ל ג"כ דיגלה ממקומו,
 כרי כחז שם העטם משום דגלות מכפר עון אצל לא ששינוי מקום
 ישנה מזלו להיות לו בנים, ומשום כפרת עון א"ל [זכר] שהרי אין
 מיתת בנים סימן לעצירה דהא אמרי' בצרכות ה' שיסורין של אהבה
 הן למי שעסק בתורה וצגמ"ח וכו', אצל מה אעשה שרוב דברי הסי'ח
 דברי קבלה הם ובעמה מקומות מתנגדים לגמ' ואעפ"כ רצום חוששים
 להם, וגם הרבה פעמים הוסיון מעיד על דבריו, לכן אין צויר
 להשיב את דעת מי שלבו נוקפו שלא לחוש לדברי הסי'ח, ונפרט
 דהמורה סכנתא מאיסורא, אכן בלא"ה כבר אמרו חז"ל שיש שלא
 זכו צננים בילדותם וזכו לצנים צאקתם ורחמי שמים מרובים.

כט. זכר ונקבה. א. דוקא זכר ונקבה אצל צ' זכרים לא, ריב"ז
 יצמות פ' הבא על יצמותו. וכ"כ החוס' והרשב"א שם.
 אצל בירושלמי יצמות פ"ו הל"ז אמר רבי בון אפי' זכר ונקבה וכש"כ
 צ' זכרים מקיים מצות פו"ר אף לנ"ב. וכן הוא דעת תוס' חד מקמאי
 ביצמות ס"א צ'. ושיעור כזאת הוצא גם במאירי שם בשם גדולי
 הדורות ע"ש. (וע' ברשב"א נחשו ח"ג סי' שליש ש"י דלצ"ה אף
 זו"ג וכש"כ צ' זכרים). [ע' בהשמועות].

ב. ב' בלבוש סעיף ז ג"ל דאפי' המיר הבן קיום מצות פו"ר,
 דאעפ"כ שחטא ישראל הוא. וכ' בפאת השדה ח"ב סי' א'
 דאף שהבן המומר לא ישא אשה או שישא נכרית דהולד מיוחס
 אחריה, וא"כ אין לזקן שום זרע, מ"מ הרי אס נשא הבן חילולית
 אפי' קיום באצ פו"ר, כמ"ש בחי'מ סק"ו, וא"כ ה"י קיום פו"ר,
 אך מהא דתניא ר' יהושע אומר נשא אשה בילדותו ישא אשה צאקתו
 כי אינך יודע איזה מהם יבשר ופירש"י איזה זרע יבא הבן ומתקיים,
 א"כ צ"ח שהבן כבר אינו הבן חייב הזקן לישא עוד אשה בת בנים.

ג. ע' בהגהות חכמת שלמה מ"ש צענין המגדל יתום בחור ביתו
 שמעלה עליו הכתוב כאלו ילדו. ובצנדי כהונה סימן ד'
 בא"ש ששהב עם אשתו י' שנים ולא ילדה אחרי ש"י כמה לדידים לבחור
 לקיים את אשתו, סיים שיגדל יתום בחור ביתו ופ"ה.

ד. קיים פו"ר. ולענין מצות לשבת יורה, כתב ה"י סק"ז דלדין
 דקיי"ל כתי"ק דבעי' זו"ג לפו"ר ה"ה לענין שבת. וכ"כ
 צנחניות לשבת ס"ק י"ב. ונפרי יצחק סי' מ"א מצוה ג"כ ראוה
 דגם שבת לא קיים אלא דוקא בזכר ונקבה. אך דעת המחיל דק"ב
 סי' ל"ג וכו"ד צפ"ח סי' קנ"ד ס"ק כ"ו דלשבת סגי אחד. וכ"כ
 בהעמק שאלה שחילתא י"ח אות צ'. ובנמוק"י יצמות פ' הבכ"י
 במשנה דשהבתי י' שנים כתב, חז"ל: ויש שפירשו דכל שיש לו ולד א'
 אין כופין אותו לגרש דהא ילדה, ומתני' ולא ילדה קתני, אלא שיש
 מפרשים

וראיה דס' מחמת לידה עדיין אינו קורא לה בתולת דמים כלומר
 שלא ראתה דס' מימיה הרי שאל"פ שלא ראתה דמים יכולה היא
 ללדת. (חוט המשולש סי' כ"ג).

כו. לגרשה. כתב נחשו פנ"י אהע"ז סי' מ"א דאף שאין כופין,
 אם חירע קטנה צנייהם ונצלו לנ"ד אין לנ"ד
 לחזור ולהשלים צנייהם אדרבה יראו שיתפרדו, וצ"ד דמזדקקי להם
 להשלים צנייהם לחו שפיר עבדי, ואין צ"ל שאם היא אינה רוצה לזר
 עמו שאין כותבין אגרת מרד עלי' ואין פוחתין מכתובתה אפי' אם
 אינה באה מהמת טענה. וכ"כ בהגהות עזר מקדש שאם התחילו
 בעסק פשרות אודות גירושין וכו' להכניס א"ע לגמור הגירושין. (וכן
 מוכח מלשון הריב"ש שמשם מקור דברי הרמ"א, שכתב וזה העלימו
 חכמי הדורות עניניהם צענין הזיווגים שלא למעט וא"ל להפרידם
 כל ששניהם רוצים, משמע דאם אין שניהם רוצים לא
 העלימו עניניהם מלמעט, ועי' ע"ז סק"ה). ועי' בצנדי כהונה סי'
 י"א באלה נשאל אשה בחו"ל ושהב עמה י' שנים ולא ילדה והיא
 אשה פול ועי"ז יכול להתמיד בחי'ת, וגם הוא חלוש ועוסק ברפואות
 והיא משגיחה עליו, אם יחדול ממנה שאר כסות ועונה כדי שתחלה
 לקבל גמ', ובצ"ח דלזנו מחויב להולידה וירצה בתורה יותר, משום
 דלמכתה ראשונים אין דין של י"ש בחו"ל כלל, ואף להר"ש דחול
 שילה מהמנין, הרי אם חלה אין אותו זמן עולה מהמנין (שו"ע סי'
 קנ"ד), וכמ"כ בנ"ד, ולא עוד דספק הוא בנ"ד אם יבנה מאחרת
 וכו' ע"ש. ועפ"ה סי' קנ"ד סק"ז.

סעיף ד. כז. אין בידו עון. פי' מ"מ לכתחילה לא יעשה כן.
 (פ"ז סק"ו). וכ"כ ודייק צנחנת לצי סק"ז. וכ"כ
 צנחנות יוסף (ח' העור דל"ז פ"ג שיעור ד') דמ"א א' משמע דבנה
 לישאל אמריק ל' שישא אשה. חולם בלבוש כ' דנחשקה נפשו וכו'
 פטור ממלוה ז', שהעוסק צמחא פטור ממלוה אחרת וכו"ש ח"ת.
 וכ"כ ל' פטור"י ברשב"א דבסמך. וע"ש בהשמועות לסק"ב. וכ'
 בה"ש דפטור אפי' בחין לו עררת מזונות.

כ' הריב"ב"א ביצמות דס"ג פ"ב דהרמב"ם [והטו"ש"ע שהביאו דין
 א'] פסק דה"ה דפטור מפו"ר כל שחשקה נפשו בתורה כב"ע
 ואין עליו שום הכרח, אצל בתום כ' שאין בדורות הללו מי שיכול
 להיות כב"ע אפי' לענין זה. והוצא בצרכ"י ואפ"י. והעיר בערוך
 בשלחן סעיף י"ד שגם הרי"ף לא הביא זה כלל, ואין דביע שאני
 שלא ה"י יכול לפרוש מה"ח כלל, וגם בזמן חכמי הגמ' לא ה"י שני לו.
 סעיף ה. בח. שיש לאדם. ומי שאין בניו מתקיימים ח"ו,
 כתב בספר חסידים סי' שס"ו (הוא מק"א) שיש לחשוש
 שהמקום גורם וכו' ויש לו ללכת ולילך למדינה אחרת או לעיר אחרת.
 ובבנין ציון סי' קנ"ד נשאל ברב א' שהיו לו רק בנות וזכרים מתו
 זא"ז וחושש שאם ילך לעיר אחרת וכדעת הסי'ח, שמת יבא
 על מקומו רב שאינו הבן, והשיב דנעיקר החשש שהזכיר הסי'ח שיל
 דהמקום גורם לא הוזכר זה בשום מקום צנח, דאף דל"א צריח

ביאור הגר"א

[יג] או הנקבה כ"י.
ירושלמי ועמ"מ ובה"ב :

שלא יהיה הבן (ח) (ח) סריס [יג] או הנקבה איילוניית (פ"י) ח"ל הוא זכר הלא
כלומר שיש לאשה עבד וסימניה הם שאין לה שדים כנשים וקולה עבה ואותו מקום
חינו בולט מגופה כיתר הנשים) :

ו גולדו לו זכר ונקבה ומתו והניחו בנים הרי זה קיים מצות פריה ורביה
בד"א

פתחי תשובה

(ח) סריס. ענה"ט בשם ח"מ דאם הם ראוים להוליד חלל הבן כשא איילוניית
והיא נשואה לפרים אציהם פטור מפו"ר. ונח"מ כתב עוד או שלא נשאו כלל.
והנה"ט לא העתיקו דכ"ש הוא. ועיין בס' בני אהונה פט"ו מה"א הלכה ה' שמפקק

באר היטב

(ח) סריס. משמע הקפידא היא שלא יהיו סריסים או איילוניות דאיהם
ראויים כלל להוליד חלל אם הם ראויים להוליד חלל נשא אשה
איילוניית והיא נשואה לסריס תו אציהם פטור מפ"ו ח"מ ז"ש :

אוצר הפוסקים

באנדרונימום לבד אף אם נימא דיכול להוליד ודאי לא קיים פו"ר
אף דהוי בן ונת דגז"כ הוא שיהי לו ב' גופים זה גוף אחד, אכן
אם הוליד אנדרונימום ונת אפשר דילא שברי הוא ודאי זכר ג"כ.
אך אם יש לו אנדרונימום וכן אף שהוא גם ודאי בת מ"מ אינו
ראוי לילד כבת וכנ"ל, ולברמזין שהוא מין בפני עצמו אף אם יכול
להוליד לא קיים פ"ו דאינו לא בן ולא בת, ע"ש במנ"ח.

וטובטום שנקרע ונטצא זכר תלוי במחלוקת, ע"י לעיל ס"ק א'.
אך אם נמצא נקבה אינו מצוהר אם ראוי ללדת וחייב
האב צפ"ר מספק, מנ"ח שם.

[ולד שגופו אדם ופניו בהמה. מצוהר צנדה כ"ג דאינו אדם כלל
ובדאי דלא קיים בו פו"ר.

ואם גופו בהמה ופניו אדם. מצוהר בתוס' ברא"ש שם דאינו חי
ומתקיים כלל, חמנ"ס צירושלמי שם הל"ב מצוהר דחי כמו
שהצ"ח בתוס' ברא"ש שם, וגם מוכח משם דראוי להוליד, מדקאמר
שם דלרצון כולו צהמה ופניו אדם, עומד וחורש בשדה ואומרים
לו בל וחלוק או ייבם].

ואם הוליד פחצי שפחה וחצי בת חורין, שהולד מלד השפחות
כולך אחרים ומלד חלק החירות הולך אחר אביו, והוי ג"כ ח"י
עבד וחצי בן חורין, כיון שכופין את רבו לשחררו (כגיעין מ"א),
צר אולדי הוא, חלל צבת שאין כופין לשחררה [אם לא עבדו זה
מנהג הפקר] כיון דאינה מטוה אפו"ר, כמצוהר שם, אי"ב אי"ב
יכולה לינשא, ואף אם נעלה באיסור לא מהני, דצ"ע שבת צבירה,
אך אם נשתחררה אח"כ, לכאורה לא גרע מעומטום שנקרע דילא
חליצה דברמזים אף דצעת ליה לא חי ראוי להוליד, אך צהמה
לא דמי כי צה"ע וחצי"ה שרק חזיים מתייחסים אחריו שמה אינו
יולד צזה. ומצוהר צפרי מגדים צפתיחה לאו"ח, חלק ב' אות כ'.
מנ"ח שם.

תאומים שגולדו דבוקים בקדקדיהם. כי צצצות יעקב ח"א או"ח
ס' ד' דאעפ"י שאסורים לינשא דאסור לשמש צפני כל
חי, מ"מ ראויים הם להוליד חלל דארי הוא דרביע פליכס.

טע"ף ו. לד. והניחו בנים. אף בן צמו כצא מן הנכרי מחיין
שקרוי צנך (יצמות י"ז א'), מקיים צו מות פו"ר
(מהריק"ש הביאו יד אהרן חאכ"ע סימן א' בגב"י אות י"א).

לה. בנים. ובי"ב אם הם הניחו צני קיים חזק פו"ר. (יש"ש
יצמות פ"א ס' כ"ט הביאו בית משה על אכ"ע אות
כ'). וע"י כסף משנה הלכות ח"ת פ"א הלכה ב', דגם בן בן צמו
צכלל צני צנים הם.

מפרשים דהאי ולא ילדה זכר ונקבה קאי וכו', והרשב"א כי שראשון
נראה לו עיקר, ולכונ"ע מוכח אם לא ילדה חלל כולם זכרים או
נקבות אעפ"י שזכר ונקבה היא המורה אין טופין אותו להוליד
עכ"ל. ומשמע קצת מזה שיעה שלישית דלצבת כגי צפני אצרים
או ב' נקבות.

לא. שלא יהיה הבן סריס. כתב צכחונת יוסף חי
בעור דף ל"ב דמדאפקיה קרא צלשון פרו ורבו ולא
קאמר הולידו צנים ודאי דנחת קרא למימר שיהיו ראויים להיות
פרים ורצים. וצלב"ש כי בטעם משום דלא עדיף מהיו לו צנים ומתו
דלא קיים משום דצני' צבת וליכא דעדיין העולם צתחו כשימותו
אלו. וכ"כ צפני משה ס"ק י'.

לב. הבן סריס. כתב צאפי זוטרי צסעי' ו' דלא צעי' שיהיו
גם צני הצנים צני אולדי ואפ"י כשהם סריסים ילא
הזקן פו"ר, דלא אישתמיטו חד מגדולי הפוסקים להצעות דצני
הצנים יכיו ראויים להוליד ולא יכא הזכר סריס והנקבה איילוניית
כמו שהצנו צצנים ענמם, חלל ודאי כיון שהצנים הראשונים הולידו
זרע אין מדקדקין מכאן והלאה אם ראויים להוליד או לא. [ודצרי
לא נראה כלל דהא תניא צני צנים כרי הן צצנים וצלשון זה כתב
הרמז"ס, וא"כ לא עדיפי מצנים ואין לריך כלל לפרש זה ואם מתו
הצנים וצניהם סריסים ודאי חייב הזקן צפ"ר, בהר"א מלצר].

לג. סריס. וכתב צמנ"ח מט"ח א' אות ב' וצאפי זוטרי צסעי' ב'
דאפי' גולד ראוי להוליד ואח"כ נעשה סריס או צבת
שנתקלקלו חדרי צענה פשוט שלא קיים פו"ר, דמה לי אם טלדו
כך או נתקלקלו אח"כ. וכן דיוק צם' נהור שרגא על מ"ס יצמות
ס"ב ב' מלשון הוספתא פ"ח שם, או שנעשה א' מהם סריס,
דמשמע נעשה אח"כ.

ואם היתה הבת פריפה שאינה ראוייה להוליד לא קיים פו"ר
(הגהות שי' למורה). ובצן עריפה, נסתפקו האחרונים אם
מוליד, ע"י לעיל ס"ק א'.

ואנדרונימום. להנך רבנותא שאינו מוליד, ע"י לעיל ס"ק א', ודאי
לא קיים פו"ר, ואך להסבירים שם דאנדרונימום מוליד
כאיש, כי צמנ"ח מט"ח א' אות ב' שאם הוליד אנדרונימום וצת קיים
מנות פו"ר מספק [להרמז"ס דסד"א מה"א לקולא], דילמא זכר
הוא ויש לו בן וצת, חלל אם הוליד אנדרונימום וצן, נראה מלד
הסב"א דצחורת צת לא ילא צו כלל, דנחי שהיא צת מ"מ אינו
ראוי לילד כאשה מאיש, אך מוליד כאיש, וגז"כ דצן וצת הראויים
להוליד כדרך הארץ צעיין, ומ"מ ל"ע כיון דמוליד לא איכפת לן
צא"ח אופן ע"ש, ולהרשב"ד שהוא ח"י זכר וח"י נקבה הנה

באר הגולה

ע נס זה מוזכר שם
בסוגיה.

[יד] בד"א, כשהיו בני הבנים זכר (ט) ונקבה והיו באים מוזכר ונקבה אע"פ שהזכר בן בתו והנקבה בת בנו הואיל ומשני בניו הם באים הרי קיים מצות פריה ורביה [טו] אבל אם היו לו בן ובת ומתו והניח אחד מהם זכר ונקבה עדיין לא קיים מצוה זו: כגון [טז] כיס כגון (י) ממזר

אז

ביאור הגר"א
[יד] בד"א כ"ו. שם ברא
לברא כ"ו דכ"ע תרי כ"ו
ומדקאמר לברא לברא
משמע דוקא שבאין
מוזכר ונקבה ומשמע
דסוגיא משמע אפילו
כשהבני בנים שניהם

זכרים ולברא אפי' שניהם נקיבות וע' תוס' שם ד"ה וכ"ש כ"ו אלא שיש לדחוק דה"ק וכ"ש ברא לברא וכן ברתא וכן ברתא לברא והבת קיימת אבל קשה לחלק בין בן עצמו או בנו וגם הרמב"ם לא הוכירו (והעיקר גירסת הרמב"ם) א"ל רבא לשבת יצרה בעינן ולא גרסינן והאיכא ופליג אמאי שאמר אביי וכ"ש ברא לברא וברתא לברא לא א"ל רבא לשבת בעינן והאיכא: [טו] אבל אם כ"ו. שם: [טז] היה הבן כ"ו. ירושלמי פ"ב אמתני' ובנו לכ"ד אפי' לפורד וכ"ש לח"ש שהן בכלל מי שיש לו בן מ"מ וגמ' ל"צ לאתויי זה מכללא ואין זה רבותא וכמ"ש חזק מן השפחה כ"ו:

באר היטב

(ט) ונקבה. משמע שני זכרים ומכ"ש שתי נקבות לא מהני. אצל תוס' ביצמות דף ס"ג ע"ג ס"ל דנשני זכרים הנאים מנן. וז"ל קיים פו"ר. ונש"ג הוסיף אפי' נשתי ננות הנאות מנן ובת קיים פו"ר. ואם היו לו ב' זכרים והם הניחו זכר ונקבה. או שהיו לו ב' זכרים וא' מהן היה לו בת לא קיים פו"ר שגריד הוא שילידי תחלה זכר ונקבה ואם הן קיים והבנת מתה והניחה בת קיים פריה ורביה ואם הן קיים ולא הוליד עדיין והבנת מתה והניחה בן לא קיים פו"ר. יש להסתפק אשה שנתעברה בלמנה א"ס האל קיים פו"ר ואם נקרה בנו לכל דבר ח"ת. ונ"ש הניח ראייה דהוי בנו לכל דבר:

(י) ממזר. דוקא ממזר ידוע דחי. אצל ממזר אינו ידוע דלא אינו מי לא קיים פו"ר:

פתחי תשובה

על זה מהלך דק"ל היו לו בנים ומתו לא קיים פ"ו משום דנעינן לשבת יצרה וא"כ נס אלו הבנים שלא נשאו נשים סופם למות בלא זרע אך בזה אפ"ל דדוקא מתו בחי' האל לא קיים פו"ר אך בנת שנשאת לפרים דודאי לא תוליד נמה יקיים האל פו"ר וכי תוליד שיגרשה הבעל או שיתות ונח"מ החליט נס בזה דנאל ולדדי נ"ע ע"ש:

(ט) ונקבה. ענה"ט ות"ש ואם הן קיים ולא הוליד כ"ו הוא מדברי הג"ש וע' בהנחות יד אפרים ש"כ ע"ז לדעת התוס' (רס"ק זה) דב' זכרים הנאים מוזכר ונקבה מהני פשיטא דנס זה מהני. ות"ש עוד יש להסתפק אשה שנתעברה בלמנה כ"ו ע"ין נס' בני אהונה פט"ו מה"א הלכה ו' מ"ש בזה על דברי התוס'. וגם האריך שם למתור דברי המשנה למלך צפרק הכ"ל ע"ש וגם נס' דר"י פ"ו זה אלו י"ד האריך בזה:

אוצר הפוסקים

לח. לא קיים. ואם הן קיים והבנת מתה והניחה בן וכן להיפך לא קיים פו"ר, ב"ש ובה"ט סק"ט. ובח"מ סק"ז מסתפק בזה. וכי בספר בית משה סק"ז דהיינו לדעת הרמב"ם דנעי דוקא ז"ינ מו"ר, אצל לבחוס' והש"ע ורוב הפוסקים לעיל ס"ק ל"ו דאפי' בשני בנים או בנות הבאים מנן ובת קיים פו"ר. כשי"כ דאם הן קיים והבנת הניחה בן דקיים פו"ר. וכ"כ בפ"ה סק"ט ב"ש הל"ה. ל"ה היה הבן ממזר. דין זה הביאו הרמב"ן והרשב"א והריטב"א ביצמות כ"ב א', ב"ש הירושלמי [פ"ב ביצמות כ"ז], ופי' דקמ"ל דאפי' שנולד בעצירה קיים ב' פו"ר. אולם ברד"ז ח"י ס' ב' כתב דלהרמב"ן ופי' שנתו נדמן גירסא משושט בירושלמי, ולהספריים שלנו ה"כ צ"י דלא נפשמא, והעלה דבזמן ממזר לא יאל יד"ה פו"ר, דה"כ מלכא דב"ה בעצירה, נס הביא מחוס' ב"ש ק"ט דממזר שמו מחו', משמע שלא מקיימים ב' פו"ר. ומהר"ט אלנא ב"ה בבורח פ"ח סוף אות ס"ב (הראשון) כ' ד"ל דהירושלמי מיידי ב"ה על הערה בלוגם דלא חשיב מלכא, ומ"מ ה"כ ממזר כמ"ש ברמב"ם בפט"ו מאס"ב, וצ"ה הוא דלא פו"ר, אצל במזיד או שוגג לא, ואפשר דמ"ש השמיעו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש להירושלמי, דלוגם לא שכיחא, ובסוף דבריו הביא להרד"ז הג"ל דממזר אינו יולא בפו"ר ושגסתיי מחוס' הג"ל. ובמנחת חינוך מלכא א' אות ב' חוכך בזה משום דקשה לומר שמקיים פו"ר ע"י שמרבה פסולים בישראל, אף דלדעתו לא שייך כאן מלכא כיון שהביאה אינה אלא הכשר מלכא, ועיקר המלכא היא הבנים ולא ליכא עצירה, עיי"ש. ובחליכות אלי' א"כ"ס ס' ד' חידוש דהגם דלא קיים בממזר פו"ר מכל מקום הו' לא רמי חיובא עליה, דכיון שפ"ס יש לו בן ובת שמיחס אחריו הו' לא חייבהו חורב יותר ואם שיעת הסוכרים דממזר פטור. ובספר פרי יצחק סימן מ"א כתב דתלוי במחלוקת רש"י ותוס' פסחים ע"ב ב', דפריך הכס' אשתו נדה נמי קא עבד מלכא, דנראה מרש"י שם שמפרש דה"ו עשה מלכא, וכן פירשו תוס' ביצמות ב' ד"ב ואחות אשתו, וכ"כ דעת הרמב"ם פ"ב משגגות כ"ה, ע"י לח"מ שם א"כ מוכח דבזמן הנולד בלמנה קיים פו"ר, אמנם בחוס' פסחים שם כתבו דה"ו לא עשה מלכא, הרי דס"ל דבזמן נדה לא יאל.

מיכ

לו. זכר ונקבה. ע"י צאה"ט ס"ק ט' דלכשי"ג אפי' נשתי ננות בנאות מנן ובת קיים פו"ר. וכן הוא שיעת המחירי ביצמות ס"ב ב'. וכן מסיק לדינא ב"ס בית משה על אה"ט ס"ק ב'. וכ"כ בנכ"ה"ג הג"ז אות ב' בשם מהר"א די צועון ע"ש. וע"י ידו דוד אה"ט ס' ג' שכתב שכי"כ גס דעת הרשב"א והריטב"א יצמות שם. גם בספר שער נפתלי כתב דרוב הפוסקים חולקים על הרמב"ם, וע"י בהגר"א סק"ד מ"ש ע"ד הרמב"ם.

וכי בנתיבות לשבת סק"ז דאפי' להרמב"ם דנעי דוקא ז"ינ מו"ר ובשני בנים מו"ר לא קיים פו"ר אך אם אוחס בשני בנים הולידו שוב בן ובת דודאי מועיל כיון דבתחילה היו זכר ונקבה וכן בסוף. וכ"כ ב"ס בית משה סק"ה.

לו. מזכר ונקבה. בנכ"ה"ג הג"ז אות ב' כתב בשם מורו [המהר"ט] דב"ש לו ב' בנים ולא' בת קיים פו"ר, ושלפ"ז ה"ה ב"ש לו ב' בנות ולאחת בן, ובראד"ב לא כ"כ, ע"ש ובפרק השלחן אות ב'. אצל ד"מ סק"ז כ' דז"י הבאים מנן זכרים אף פוטרין. וכי ע"ז ב"ש סק"י משום דלהמסקנא לא קו"ל דבני בנים משנימין. ובנתיבות לשבת סק"ז כ' ע"ז ולא ידעתי מנ"ל הא כיון דרב הוגא סובר דהשלמה מהני מנא לכו דלא קיימיל כותי ב"ה, וכן משמע לשון הברייתא וכו' וכן משמע מהא דקאמר אצל חרי מחד לא ולא אמר רבותא ע"י דבני ובת בנו אף מלערפין, משמע דוקא כשמתו שניהם דלא קיים פו"ר צ"י שחולדותיהן יצאו מזכר ונקבה, אצל אם הן קיים או הבת קיימת שאין לריך אלא השלמה כיון שכבר קיים מקל' פו"ר בעמנו סגי אפי' בן הבת או בנת הבן. [אפשר דלאו דוקא נקט הבן קיים דאף אם ב' הבנים מתו כיון שהבן הא' הניח בן הרי הוא כמורו וקיים ב' מקל' פו"ר בעמנו וא"ל אלא השלמה וכ"כ בנת הבן בשני, דהא כד"מ מדבר להדיא בנמות ב' הבנים, דהא ראייתו משום דא"כ לעולם יפער ב' בנים דא"ל שלא יאל מהם ז"ינ לעתיד, וכ"כ לשון הב"ש ש"כ ואם היו לו ב' זכרים וחס' הניחו ז"ינ וכו', וע"ז חולק הנתיב' וסובר דקיים פריה ורביה וע"כ דלאו דוקא נקט הבן קיים].

ואו חרש (י) שומע וקטן קיים המלוה (כ"י נשם הרש"ה):
ז • (יא) היו לו בנים כשהיה עובד כוכבים

ונתגייר

פתחי תשובה

(י) שומע וקטן. למאורם לנב שיטתו נקט וקטן. הנחות יד אפרים. ועמ"ש לעיל
ס"ק פ':
היו לו בנים. עמ"ש ס"ק י"ג ת"ש וע' נח"ל פ' רע"ז ט' וע' נט' נ"ג
אחרונה פט"ו מה"א הלכה ו':

אוצר הפוסקים

ולא עסק בצעילה כלל, ה' צספר צגדי שש סק"ח דלא דמי
לכיו' לו בנים בגוויותו דהתם אף שלא היתה כונתו לשמים מימ
ברי דעתו להוליד. ובספר בר ליואי ח"צ סימן א' הביא ראיה
דנחשטצרה באמצעי אינו בנו ממשה יצמח ס"ט דלא משכה שיהא
זרע פסול מאכילה בחרומה רק צורע זרעו דזרע גרידא לא משכחיל
דכא מופסלל צביאח וכי' וכ"כ התוס' בקדושין ד' א' ד"ה זרע פסול
ואי יומא דנחשטצרה באמצעי מקרי בנו לכל דבר אי"כ שפיר משכחיל
צורע גרידא כנחשטצרה באמצעי, דכיון דלא בא עליה לא מופסלל
וכ"כ [שהוא ממחר] מאכילה משום דהוי בן כהן וקריין ביה יליד
מאכיל אפי"כ דלא מקרי בנו ואינו יכול להאכילה דלאו בן כהן הוא.
[וס"ל דככה"ג הוי נמי הולד ממחר, וכ"כ גם צורע לחגיגה למס' חגיגה
דע"י, משום דנא חטוי צביאח חיסור כר, וע"ש שייצב צורע קרי הכו"א.
מיהו פי' להלן סי' ד' סק"ט ד"ה דהולד כשר, וכ"כ במנחת יחיאל
ח"ג סמ"ז *], ובמנחת משיב ח"צ סכ"ו, ע"ש, ולפי' אודא הוכחה בר
לואי ה"ל, וצ"ל א"ל י"ל דהתנא נקט מילתא דשכיחא, וכמ"ש בצדק
לנר י' ע"ה לקי' הע"ה]. ודעת האפי' אטרי דנקרא בנו רק לבהמיר,
ובן כזה אינו פועל מחלילה ואסורה להחייבם, ואם המייבם נולד
כה"ג ואין אה אחר, מותר לייבם ממז"פ, אם אחיו הוא, קיום מלוואו,
ואם אין לו דין אה ברי מותר צב [כשגולד מאם אחר], דכא אינא
צוקא לייבם אחר, אך לענין ירושה היתא במקום שהא לאחריים, לא
שרי להחזיק בגנבסיו. ועי' צברית יעקב סי' ד'. [ועי' בהשמועה].
וכשצורכנס לאשה זרע צעלה צמזרקה, פי' צעמק הלכה פי' ס"ח
דאפי' להפוס' דע"י אמצעי לא יאל מלווא פריה, י"ל
דשאני הכא דעשה מעשה שחשטצרה כר, ובודאי קיים פו"ר כר. וכ"כ
במנחת יצחק ח"א סי' ה', וגם למ"ש צגני אהוצה [ה"ה] דצברור
שממנו נחשטצרה באמצעי הוי בנו, אי"כ צריד שיוכל להשיגו שרק ארע
יוצא לרחמה פשיטא דמקיים פו"ר, ומ"ש צלצושי מרדכי אס"י ק"ט
[צקטור] דלהבחהמיריס באמצעי דלי"כ בנו ק"ו פי' בהמזרקה, לע"ג,
דע"י עדיק ועדיק כ"ל. וכ"כ האקן אהרן [וואקין] ח"צ ס"ז, ומשום
שיש לסמך על הפוס' דגם פי' אמצעי יאל כר, וכ"ש שצור ידעין
ודאי דמזרע שלו נחשטצרה. וכע"י צוציב אומר ח"צ סי' א', ע"ש. ועי'
צ"ח אליעזר ח"צ סכ"ו דמסתפק דאף שיש לחלק כ"ל מימ י"ל נמי
דאכתי לא חשיבא מעשה דלא קרב לאשה כר, וביותר ברי העיצור
צא רק אח"כ במעשה הצורקת הזרע ע"י הרופא לרחמה, וצ"ל אז ארע
מושלך כר. ועי' במשפטי עוזאל סי' י"ט ובישכול עבדי ח"כ סי' ה'
דמדמו מצרקה לאמצעי, דלי"כ כדך כל הארץ כר. ולענין אם מותר
לעשות כן לכתחילה, או שיש צור איסור השחתת ארע או חשש אחר,
יצויר צאלה"ה"ס לפי כ"ג.

ואם מותר לאשה לשכב על הסדין ששכב עליו איש אחר, ואם
מותרת לעבול במקום שרחו צו גברים, פי' צרכי יוסף אה
י"ד משי"כ צכ.

סעיף ז. מג. כשהיה עובד כוכבים. ודוקא צנולדו לו מן
הנכרית, אבל עכ"מ הצא על צת ישראל וכוליד
לא קיים פו"ר דכצנים לא התייחסו אחריו, דעכ"מ הצא על צ"י הולד
ישראל לכ"ד. מניח מלוה א' ד"ה ואם אדם. וכוסיף שם להלן, דה"כ

מיהו אף להסוברים דצממחר לא קיים פו"ר משום תכצ"ע, כ' צפרי
יצחק כ"ל דמימ לשבת קיים צצכ, וכעין ש"י התוס' יצמח
ס"צ ד"ה כ"ל, דאף שלא קיים פו"ר צצן השפחה שאינו מתייחס
אחריו מימ שבת כל דכו מיכא כזי. אך צס' נתיבות לשבת כ' להיפך
דאף אי מכני למלווא פו"ר מימ לשבת לא קיים צור כיון שאין אז
תקנה להצרות ממזרים אין זכ ישוב העולם.

מ. חרש ושומע. כתב צצ"י בעטם דאי משום שבת איכא שבת
דיכול לישא אשה ולכוליד בן עקא, ואי משום דרצ אסי
דאמר עד שיכלו כל הנשמות צצגוף, כא נמי נשמה יש לו וצר מלווא
הוא, ופקחים מצהירים עליו שלא להאכילו איסור.

וכ' בשער גפחלי דאף דלשומע לא תיקנו רצון נשואין, ברי יכול
לקיים צפילגש, כמ"ש הר"ש פ"ק דכתובות דף ז' ב'.

חרש ושומע שהולידו ואח"כ נתפקחו. לא גרע מהיו לו בנים
בגוויותו, (המובא צממך סמ"ק ז') מניח. וכ"כ באמרי שפר
סי' י"צ צמי שגולד לו בן צקטנותו דקיים מלווא פו"ר מה"ט, ואף
דלא שכיח שקטן יוליד ולא אמרי גביה רוב צעילות אחר הצעל,
מימ יותר יש לחלוט צו משום שיש לה חזקה דריקא, כיון שאם נצטלה
לאחר שאינא מיוחדת לו הוי צעילת זנות.

מא. וקטן. פי' פ"ה ס"ק ה', וצנלוצ השמימ חיבה וקטן. וצשו"מ
מבריי אסלד סי' ב' כתב ג"כ דע"מ הוא דכל הילדים
קטנים הם, ואפשר דכונא הרמ"א דאפי' צעודם קטנים אמרי דקיים צצר
נו"ר לפי שראויים הם להוליד כשיגדלו ולא חיישין צקטן וקטנה
שמה ימלאו סרים או איילוניות דלמעטעל לא חיישין ונפ"מ צור
לענין מכירה ס"ח כשנחאלקן צקטנותם, וי"ל דאם היה הגן חרש
או שומע צעודי קטן דלא קיים האצ פו"ר דכואיל ואישתני אישתני
וחיישין נמי למיעוט אחר שמה ימלא סרים כמו צצכרות מ"צ ב'.
ובמנחת חינוך מלוה א' אה צ' כתב דקטן שהגיע ל"ג שנים
ולא הביא צ' שערות שאלא מכלל הרוב דחזקה דרצא וכו"ל
ספק שמה נשרו אי"כ מחוייב מספק צפוי"ר שמה ימלא סרים.

מב. קיים המצוה. עכ"מ סוף סק"ט מ"ש מהמ"מ וככ"ש לענין
נחשטצרה באמצעי * אם קיים פו"ר ואם נקרא צנו לכג
דצ, והכ"ש הביא ראיה דהוי צצנו לכל דבר. וצ"ח סק"ח [וכ"ה
מכרצ המניח] דמה ראיתו ד"ל דהוי צנו רק לחומרה כר, וכוסיף
[וכע"י] צשאליל יעצ"ן ח"צ סי' ל"ז] דצפרט לענין מלווא
פריה ורביה דהוי צקום ופשה לא יאל משום דמעמלה נחשטצרה,

* הנה הפלים פס"י י"ישות א"ל ד' האריך להוכיח שדבר זה אינו באפשרות,
דאנן לא קי"ל כבן זומא בתגיבה י"ד אלא כתב' בקדושין ע"ה א' דאין אשה
מתעברת בהעראה אלא בצור ביאה. אולם בבדית יעקב סי' ד' מחלק שבאמבטי
המים פולטים הוצר בעומק, משא"כ בהעראה. ובדברי מליכאל ח"ד סי' ק"ו האריך
ב"כ בזה, והביא מהש"כ ח"ג סי' רס"ב והר"ב סי' א' וצבני אהובה בס"י
הג"ל שהוכיחו דיוכלו להתעבר באמבטי, וצ"י גם בס' הכריתות שצ"ר ב' מלשון
לימודים אה צ', ושכמעשה שוביה ח"ג ע"ד כ'. דגם דרש"א ופגנו הודו בזה, אך
עכ"מ דבר זה לא שכיחא, ובזה מיושב כמה דוכחי דלא מוקמי בהכי.

* ושם מביא ש"י הרב השואל שכי"כ הפריא בתגינה דס"ו דהולד כשר, ברם
שם לא כ"כ בהרי"א, אלא וצ' שכן הבין בו לפי קושיות, ע"ש, [מהיה א"י
מבורח אלא אם נימא דא"י מה שבתא מצבות י' ע"א באחרתא דאיסורא

לא קמי"ד, והיינו אה האסור לבוא בקהל, ובג"י המאירי שם, אבל פשטות
לשונו ילי"ם וכוונתו דהיינו שגולד ע"י ביאת איסור, ואי"כ אפי' נימא דהוי
מזור כבה"ג מ"מ הוי אחרתא דהיתירא ושפיר מקשה הסו"א ע"ש.

באר הגולה

ז כפירוס הרמב"ם דנניס
כותיים לא אחר ר' יוחנן
דל' לו ק' מיתרל דרז
שם ומפרש שם מפני
שהעזר אין לו יחוס דלומה
לחמור ר' מיתרל דרז נחמן וכו' שם דף ס"א ע"ג

ז (יא) ונתגייר הוא ז והם הרי זה קיים מצוה זו אבל אם היו לו בנים כשהוא עבד ונשתחרר הוא והם לא קיים מצוה זו עד שיוליד אחר שנשתחרר :
ח ר [יה] אף על פי שקיים פריה ורביה אסור לו לעמוד (יב) בלא (יב) אשה וצריך

ביאור הגר"א

[ז] ונתגייר הוא והם
דאליכ מאי קאמר וצריכא
כו' הא נכרי יורש את
אביו דבר תורה וצ"ש
רש"י ותוס' שדחקו עצמן
לפרש לענין בכורה אבל

שנתגיירו אינן בנים שלו אבל משום גירותו עצמו לא כיון דבנכריותו כו' כמ"ש
מתו הבנים דקפסן כו' וע"ז קאמר וצריכא כו' דמצינא נמי כו' ר"ל קודם
כמ"ש בקידושין שם ור"ש שם נתגיירו ל"ל חיים לשון רבים. ואין הסוגיא
מגיל דמתניתין מיירי שנתגיירו ג"כ וכן בחי"מ סי' רע"ז לא כתב דנתגיירו
וגם אי אמרת דבלא נתגיירו לא בודאי לגבי ידיהו ודאי גר שנתגייר כו' וכמ"ש
ודאי ל"ל חיים והוא פשוט בלא שום הוכחה וכן דעת כל הפוסקים ולא כרמב"ם:
משמע והלאה אין חילוק תוספות שם ד"ה ג"מ ועוד אומר ר"י כו' :

פתחי תשובה

(יב) בלא אשה. עשה"ט ועיין גר"י שכתב דהנה ארעה דרנן אות תקי"ז הניא דברי
מהר"ך צ"ח י"ז חר"ט ש"ל דלהר"ף איסור זה מלאורייתא. וק"ק שלא
האכיר דלהרמב"ם הוא מדרנן וכמ"ש פרק ט"ו מלישות עיין שם :

באר היטב

(יא) ונתגייר. נתשנות מהר"י סג"ל סי' רכ"ג פסק אפילו לא נתגיירו
בניו עמו קיים פו"ר. וכ"כ בתוספות דינמות דף ס"ג ע"א ד"ה
רי"א קיים פו"ר וכו'. וכנה"ג פסק דננים עונדי כוכבים אינם עולים לו
לקיום פיו ע"ש. ועיין מ"ש בהג"ה. ועי' מ"ש התוס' נתינה דף ז' ע"ג
אף לכנען ע"ש. והיא נגד הסוגיא דפרק ד' מיתות דאמר' פו"ר לישראל
יעקב ח"צ סימן קל"ד נשאל עליו והשיב דתוס' דנתינה כתבו זה התיורן
ולא תתמה ע"ז שהרי הסמ"ג פסק ג"כ הכי וכ"כ הת"ה סימן
לומר דננות פיו לא נאמרה לבני נח היינו שאינם מלווים נהכר לקיים
נענין שא"ל להם לעסוק בפיו זה ודאי נאסורו קיים לדעת ר' חזקא
שפחה ולא נת חורין שפיר כתבו תוס' דנענין זה אף הנני נח מלווין
וא"כ דנפרק ד' מיתות משמע דנני לא מופקדי אפו"ר וי"ל דהכא לאו
מה שכתבו התוס' נתינה דפיו אכולהו בני נח כתיב דה"ק דנניסם
שמעתי ולא הננתי דהתוספות מסיימי אף לכנען. והתם אמרין דהכל
וקרל אסמכתא נעלמא הוא ג"ש. ורמזין נמלחמות ה' מוספק זה :

אוצר הפוסקים

(אמר דוד סי' ק) וכ"כ ביד אהרן סי' א' הגב"י אות י"א בשם
מהרש"ם ח"מ סי' ש"ב דאין קרוי בן אלא בנח כמבואר בקידושין
ע"ה. ובד"מ סי' קנ"ו סי"ק א' מביא דנא"ז ריש יצמית נסחפס אס
זנו מן השפחה ומן הנכרית הוא זנו מדרנן אע"ג דמלאורייתא
אינו זנו וכן כתב הרמ"א סי' ט"ז סעיף י' בהג"ה.

מז. עבד ונשתחרר. וחציו עבד וחציו בן חורין שהוליד משראלי
ונשתחרר, כ' במנ"ח דף ז' פ"ג דכנה רק מלד הכרית
נחשב הולד כזנו, אבל מלד העבדות הולד הולך אחריו כו', ועתה
שם חיוז חדש ללד [מה שהי'] עבדות, לא אחי לז חרית ומפיק
ללד עבדות, וכנ"ה דכ"ט לענין שופר כו'.

טע"ף ח. מח. אעפ"י שקיים. ואם מחיירא לישא אשה שלא יערס
במזונו ויתבטל מח"ה, כתב בחש"י מהר"ם מינץ סי'
מ"ז דאם יכול לבגל מהכרורי עבירה ת"ת קודם ומותר לו לעמוד
בלא אשה כיון שכבר קיים פו"ר, והוכיח כן מהא דקדושין כ"ע ז' הא
לן ובה לכו זכר, ופירש"י דבני א"י לרכי הבית מוטל עליהם ולא יוכלו
ללמוד, הכי דמשום שלא יוכל ללמוד טוב לו שלא לישא אפי' מאן דלא
קיים פו"ר, כש"כ מאן דקיים פו"ר, ואפי' לפי ר"ת שאינו מותר רק
למי שנריך לעקור ממקומו והוא פני הא בלא"ה לא, מ"מ בדעת
מכרעת שזכ"ז שקשים מוונותיו של אדם, מאן דקיים פו"ר ויכול
לבגל מהכרורי עבירה ת"ת קודם וכו' ע"ש. ועי' לעיל סי"ק כ'.

מט. אסור לו לעמוד. יצמית ס"א ז'. ועי' פסחים ק"ג חשיב
בין המגודים לשמים מי שאין לו אשה ומי
שאינו לו בנים. (יעי' בחס"י דהיינו דוקא ע"י פשיעתו שאינו מתעסק
בפ"ר). ועי' פ"ת סי"ק י"ב בשם הרד"ך דלהר"ף איסור זה הוא
מדאורייתא. אולם כר"י מ"גש בחש"י סי' קכ"ע כתב בשם רבו דהאי
מילתא הוא מדרנן וידוע דרבו של כר"י מ"גש הוא הר"ף, (אבני
האפוד סי' א' אות ח').

ובהפלאה בקו"א סי' קי"ח סעי' כ' שגם אם נאמר דאינו אלא
מדרנן יתכן ג"כ שלא תתול בשבועה לנעלו דכיון דביצמות
ס"א

לא הוליד משפחה שטובל לשם עבדות שג"כ אינו מתייחס אחריו
כמח"כ הרמב"ם פט"ז מל"כ ה"ו.

מד. ונתגייר הוא והם. כ' במ"מ בפט"ז מלישות ה"ו בטעם
דנע"י נתגיירו, הוא משום דנע"י בנים
ישראלים ולא די נכרים. ונתיבות לשבת ס"ק י' כתב עפ"י הגמ'
יצמית ס"ב כדי שיכלו הנשמות שבגוף, וזה לא שייך אלא בגרים
שנבראו מנשמות ישראל שנתערבו בין העכו"ם.

ועי' ח"מ וב"ש ובה"ט דמהר"ל סי' קנ"ז חולק על זה דאפילו לא
נתגיירו בניו קיים פו"ר. ובס' יד אהרן שם מביא בשם סי' דינא
דחיי ס"ג ז' דאף דמסחימת הפוסקים משמע דקיים פו"ר אף בנתגייר
הוא לבד מ"מ לענין הלכה קיימ"ל דדוקה נתגיירו בניו עמו וכמח"כ
הרמב"ם והטור דלא שנקי משי"ב הנהו בפירוש ממה שם להסתפק
מדברי שאר הפוסקים, ועי' בזהב"ר ש"ל דדעת כל הפוסקים
דלא כהרמב"ם.

מה. והם. ואם הבנים שנתגיירו חזרו לסורם. מסתפק בלבוש אם
קיים פו"ר או לא ע"ש, והעיר ע"ז בהר"א מל"ר ז"ל
שהטעם הוא שמא לכתחילה לא הית' גירות אמיתית כעין ש"י הרמב"ם
בפ"י מל"כ ה"ז על הגרים שנינו דוד ושלמה שבו ז"ר הגדול
חוששין להם לא דוחין אותם ולא מקדצין אותם עד שתראה אחריתם.
ואם נתגיירו הוא ובניו ובניו ובניו לא נתגיירו. כ' בספר דרישת
ארי אות ג' דלא קיים פו"ר, דדמי להא שבו לו שני זכרים והם
כניחו ז"י דלא קיים מלות פו"ר ע"ש. וכ"כ בשיטות יעקב כאן
אות ד'. ובס' פני משה אות י"ד דן בדברי הדרישת ארי כ"ל
ומביא מביאורי המהרש"ל על הסמ"ג עיין מ"ע דאפי' למ"ד דלא
בפיק שנתגיירו בניו עמו מ"מ אם מתו ובניו בניו בנים לא קיים
פו"ר ולא אמרין בני בנים הרי הם כבנים אלא לגבי ישראל ולא
לגבי גר.

מו. קיים מצוה זו. אבל ישראל שבה על נכרית והוליד ממנה
ונתגיירו לא קיים פו"ר שאינו נקרא זנו, כמו
לענין יבום (יצמות כ"ב) שאין זרע ישראל מנכרית מיוחס אחריו

ביאור הגר"א

[ט] וי"א כו'. מדאמר סיב מתני' דלא כריי ומתני' במכירת ס"ת איירי כו"ל ואר"מ הלכה כריי וסי' הראשונה מדיק הרא"ש בדברי הר"ף שמתני' הא דריי על מתני' וליק מתני' דלא כריי ש"מ דס"ל דריי ל"פ אמתני' ומיירי בא"צ למכור ס"ת ווי"ש שם ג"מ למכור ס"ת כו' משום דר' יהושע :

[כ] מיהו אם כו'. שם

ווצריך שישא אשה בת (יג) בנים אם יש ספק בידו אפילו יש לו כמה בנים ואם אין ספק בידו לישא אשה בת בנים אלא אם כן ימכור ספר תורה ת אם אין לו בנים ימכור כדי שישא אשה בת בנים אבל אם יש לו בנים לא ימכור אלא ישא אשה (יד) שאינה בת (יד) בנים ולא יעמוד בלא אשה א [ט] ויש אומרים שאפילו אם יש לו בנים ימכור (טו) ספר תורה כדי שישא אשה בת בנים : הגב [כ] מיהו אם מכיר שאינו בן בנים עוד ואינו ראויו עוד לכוליד [כא] ישא אשה שאינה בת בנים (נ"י צפרק בצא על יצמחו) [כב] וכן אם יש לו בנים הרבה ומחזירא שאם ישא אשה בת בנים יבואו קטנות ומריבות בן בכנים ובין אשתו מותר לישא אשה שאינה בת בנים [כג] אבל אסור לישא בלא אשה משום חשש (טו) זו (ת"כ סי' רפ"ג) :

נושא

באר הגולה
ש נתיחא שם דף ס"ז
ע"ז ת לוקומתא דגמ'
גלישנא נחרף שם דף
ס"ח ע"ז א טור מדברי
אביו הרא"ש שם לגירסא
דגרסי מתני' ולא כריי
יהושע וכ"כ התה"ד בשם
פרענ"א

אינו והא"ל רבנו לר"ש נסיב כו' : [כא] ישא כו'. ובלא אשה אסור לעמוד כפ"ש ר"ג שם וכפ"ש נושא אשה דלאו בת בנים : [כב] וכן אם כו'. כפ"ש פ"ד א' ק"א ב' מלמד שמשאין לו כו' אלמא אפילו מצוה דאורייתא גזירה מפני קטנה כפ"ש שם כ"א א' חליצה במקום יבום כו' (בזה מסולק קושיה ח"מ ס"ק יב) וכן ק"ל דק"ל כר"ל כפ"ש במנחות ובכמה מקומות וק"ל נמי אם בעלו קנו וכ"ש בכה"ג דאינו אלא מורבנן כפ"ש הר"ף ורא"ש שם על הא דר' יהושע והא פילתא דרבנן היא אבל דאורייתא כיון שיש לו זרינ כו' : [כג] אבל אסור כו'. דלעבד איסורא בשביל זה כפ"ש דאריג א"ע"ם כו' ושם לא נקרא אדם כו' תהיך ווי"ש שם משיאין לו צעה כו' כלך אצל כמותך דלכאורה זה פיתור לדבריהם :

באר היטב

(יג) בנים. מדרבנן הוא התיוב הר"ף והרמב"ם והרא"ש. וכתב הרמב"ן דאין כופין אותו לכ"ע דלא תקנה הוא חלל כעין ישב דרך חרץ ואין מחמירין עליו כ"כ :

(יד) בנים. ואם אינו מולד שום אשה בלא מכירה לריך למכור ס"ת כדי שלא יעמוד בלא אשה והיינו דמסיים לא יעמוד בלא אשה דחלי"כ הא כבר כתב לפני זה דאסור לו לעמוד בלא אשה ואף דמפשט הגמרא קשה משנת יורה ח"מ ונ"ש כתב דלעת כ"י אין מוכרין ע"ש : (טו) ס"ת. ע"ל ס"ק ג' חש"ש :

(טז) זה. דמשום חשש קטטה יוכל לנטל מלות לערצ אל תחנ ידך חלל לא לעשות עזירה כי יש לחוש פן יתגבר יגרו עליו ג"ש. ועיין ח"מ :

פתחי תשובה

(יג) שאינה בת בנים. ענה"ט ועיין בתשובת גליא מסכת ר"ס י"ג שחמה על הס"ח ונ"ש להם הוצרכו לדייק דיוקין מדברי הג"י אם ס"ל דמוכרין או לא הלא דבר זה מפורש ג"כ שם נחלת הפסוקא דתניין אחרי המשנה זו"ל בלא אשה משום הרהורי עזירה כו' מיהו אינו מוכר ס"ת מפני זה עכ"ל ע"ש עוד :

חשעה דטעם מכירת ס"ת לישא אשה משום שנת יורה ח"מ הרהור עזירה קשה משנת יורה ח"מ ונ"ש כתב דלעת כ"י אין מוכרין ע"ש : (טו) ס"ת. ע"ל ס"ק ג' חש"ש :

(טז) זה. דמשום חשש קטטה יוכל לנטל מלות לערצ אל תחנ ידך חלל לא לעשות עזירה כי יש לחוש פן יתגבר יגרו עליו ג"ש. ועיין ח"מ :

אוצר הפוסקים

איסור שלא לעמוד בלא אשה מוכרין ס"ת. וכ"כ בחש"ש פנ"י ח"צ סי' מ"ב. וכ"כ דעת בגליון מסכת סי' י"ב ומשיבת נפש סי' מ"א ועדות ציבור סי' מ"א. והנתיבות לשנת הרצב להשיב על הגמוק"י וכי דכלת עזירה עדותא ממזנות ולערב אי"כ להפוסקים שמכרין בשביל לערצ כש"כ בזה.

נה. וי"א שאפי' אם יש לו בנים. עב"ש סקט"ז דדיעה הא' היא מהר"ף להרא"ש והמחור, ושהב"ח כ' שכ"ד החזק, והב"ש דחה דבריו. ובח"מ סק"ד הביא מעסקי החזק' שמפורש כהב"ח. והיושע"י סק"ו הוכיח דכ"ד. ש"י. ובח"מ"ז הוכיח שכ"ד הרמב"ם טי, ושכ"י הכרעת השו"ע וצי"ח טעמו. ובנתיבות השלום בנת"ח אות מ"ב כתב שכ"ד רוב"פ. והב"ש כו"ל אחר שבי' דני' דהשו"ע סובר כדיעה הא', כתב עוד, דליתא. דהא הרא"ש והמחור והרמב"ן והרש"ב"א והג"י סוברים כדיעה הב', ומ"ש הרא"ש והמחור בהר"ף כו"ל, אינו מוכרח, כמ"ש במלחמות. וכ"כ בחרץ לבי, ובבית משכ סק"י. גו. אם יש לו בנים. כ' צפרי יתקן סי' מ"א דהוא דוקא אם אין לו אשה כלל אבל אם יש לו אשה ובנים חלל שהאשה אינה כבר בת בנים ורואה לישא אחרת בת בנים אין מוכרין ס"ת בשביל זה לכו"פ, וכן מדויק מלשון השאלות פ' נח שאלתא ה' כי מזבין ס"ת היכא דלית ליה בנים חלל היכא דלית ליה בנים ואשה לית ליה וקצתי למנסב מכו' לצבני ס"ת וכו' משמע דהיכא דלית ליה אשה אף שאינה בת בנים אין מוכרין ס"ת משום לערצ וכו' ע"ש. וכ"כ בהעמק שאלה שם דאין למכור צב"ג כמו שאין מלוח לגרש כדי שישא בת בנים חלל אי לית ליה אשה ונלך לישא עוד מלוח לישא בת בנים.

גו. ומתירא וכו' קטשות. ומכריק"ש (הוצא ציד אהבן ח"א בגצ"י אות ט"ז) כתב דלעולם ישא בת בנים ויצטח בהשי"ת שישים שלום ציבורם וכן ראויו לעשות. ועי' ח"מ ס"ק י"ב מה

סי' אחר בלשון איסור לעמוד בלא אשה כרי קיימ"ל צו"ד סי' רל"ט סי' דדוקא על עשה דרבנן שצופה חלה חלל לא על לא"ת אעפ"י שכו"ל רק מדרבנן ע"ש.

ג. שישא אשה בת בנים. כלומר מלוח לכתחילה, חלל אין כופין ע"ז, ואם לא נשא בת בנים לא נקרא עזרין חלל בלא אשה כלל אסור לעמוד. (מלחמות ה' יצמות ס"ב ז').

גא. בת בנים. ואשה שהוחזקה ג' פעמים צבחה ה' שנים ולא ילדה נמי שרי לישא כיון דעכ"פ ספק הוא ומשום לערצ לא חששו לאוסרה מספק. (מלחמות שם).

גב. אם אין לו בנים. היינו בן זבא. ואע"ג דטעם היתר מכירת ספר תורה הוא משום שנת יורה כתב בנתיבות לשנת דגם מלות שנת אינו מקיים חלל צו"י (וכו"ל לעיל ס"ק ל'). חולם דעת המעיל דדקדק וכן כתב בהעמק שאלה (הוצא לעיל שם) דשנת מקיים אף בחד, ולפי"ז לא ימכור אם יש לו חד, העמק שאלה שאלתא ק"ג אות י"ד.

גג. ימכור. היינו דמחוייב למכור כדי לקיים מלות פו"ר, ארץ צבי על אה"ע. וע"ש שישב בזה קושיית הב"ש צס"ק ט"ו על הרא"ש.

גד. ולא יעמוד בלא אשה. הח"מ מפרש כונת המחבר דמוכר אף בשביל אשה שאינה בת בנים אם אינו מולד אשה בלא מכירת ספר תורה. והפרי יתקן סימן מ"א מפרש כונת המחבר דלא ימחין עד שתזדמן לו אשה בת בנים רק ישא חוקף אשה שאינה בת בנים. והב"ש כ' שדעת הגמוק"י שאין מוכרין בשביל אשה שאינה בת בנים. ועי' צפ"ח ס"ק י"ב שכן כתוב להדיא בגמוק"י. גם בהגרעק"א אות ה' הביא בן גשם הרש"ב"א, ובס' עני אחרים ס"ק טו הוכיח מהשאלות דלענין מכירת ס"ת דוקא אשה בת בנים. אף הישועות יתקב צפ"ח ס"ק ה' הוכיח מיתבות ס"א ז' דבשביל

בשר הנהל

ב פירוש הרמ"א שם דף פ"ט ע"א ב מסקנת הנ"ל שם דף מ"ד ע"א ד טור ופשוט הוא

ט : נושא אדם כמה נשים [כד] והוא דאפשר למיקם (ה) בסיפוקיהו ומכל מקום נתנו חכמים עצה טובה שלא ישא אדם יותר מארבע נשים כדי שיגיע לכל אחת : עונה (יח) בחדש [כה] ובמקום שנהגו שלא לישא אלא אשה (יט) אחת אינו רשאי לישא אשה : אחרת על אשתו (ועיין לקמן סוף סימן ז' דאסור לישא שתי נשים בשני מקומות) :

י רבינו גרשום (ס) התרים

על

ביאור הגר"א
[כד] והוא כ"ו. שם
שם מ"ד א' (אפשר
הסתפקותו של הח"מ
ס"ק י"ג) ושקינו ל'
כ"ו : [כה] ובמקום כ"ו.
כמו חמר ונעשה גמל
בפרק אעמ"י והוא דברי
הריטב"א בפרק קמא
דקדושין ו' א' דאמרינן
שם ה"ק אי בעינא כ"ו
: ונע"ב דכלאו האי תנאה אמרינן נושא אדם כמה כ"ו באתרא דנהיגו כ"ו דאדעתא דמנהגא אנסבא ל' וכלאו אתנו דמי לכך מתנה בהנה כ"ו ע"ש :

באר היטב

דלם מחמת המנהג מהני ריבוי שלה לזל נשום חר"ג לא מהני ריבוי שלה ד"מ ז"ש :
(ב) החרים. משום קטטה תיקון ולא משום דררא דליסורא ונ"מ זה היכא דליכא פלוגתא בתקנתא המיקל לא הפסיד. גם עכשיו אחר חלק חמישי כבר כלה הזמן ומכלן וחילך אינו חלל מנהג שנהגו להחמיר לכן במקום ספיקא מעמידין על הדין תורה ד"מ. כתב שהלכות קטנות ס' ל"ח דתקנת ר"ג חקקפתא דגברי מונח לזל אשה בכל דהו ניתח לה ולכן מותרות לינשא ז' אשכנזיות לספרדי א' ושכן הורה הרב אורי שרגא ע"ש :

(יז) בסיפוקיהו. ואם היא מוחלת ורצונה להסתפק צמועט צדאי רשות לישא אפי' אם ח"ל למיקם בסיפוקיהו דכתיב והחזיקו שבע נשים מאיש א' ח"מ. מיהו צינמה נראה אפי' אם היא מוחלת ח"מ מוטל על הנזיר ליתן לה ענה טובה שאל תנשא לו ז"ש :

(יח) בחדש. היינו אם הוא ח"ל דעונה שלו בכל שנה. ואפילו אם יש לו כמה נשים אין מוטל עליו העונה יותר רק העונה מה שחייב כשיש לו אשה אחת. ז"ש :

(יט) אחת. ר"ל אפילו בלא חר"ג כיון שנהגו הוי כאלו התנה כן. אלא

אוצר הפוסקים

ח"י בעור דף ל"ג ע"א ד"כ דף, מסתפק במעיל, עיין שם. טעין י. סא. רבנו גרשום החרים וכו'. א. מקור החרם שלא לישא ב' נשים וההיתר של מאה רבנים הובא (א) בכלבו סימן קט"ז. (ב) בחשו' מהר"ם מרומנובורג דפוס פראג דף ק"י ע"ד. (ג) בתקנות ר"ת באגודת בני לרפת, במהר"ם מרומנובורג סי' קנ"ג. (ד) בחשו' מהר"ם פאדווא סי' י"ד. וז"ל הכלבו : והחרם ששם רבינו גרשום שלא לישא ז' נשים אין להחירו רק במאה אנשים (א) משלש קבלות ומשלש ארצות כגון (ב) ארגוני' לומברדיא' לרפת, גם הם לא יסכימו עד שיראו טעם מצורר להחיר (ג) וגם באותו ענין שיהא מצורר וכו' ותכא כתובתה לרורח ומונחת ביד נאמן במשכונות או במעות.

וז"ל מהר"ם מרומנובורג דף ק"י ע"ד : חרם תקנת הקבלות ששם רבינו גרשום מאור בגולה דאין לישא שתי נשים אין להחיר רק במאה אנשים מג' ארצות ומג' קבלות וגם אותם לא יסכימו עד שיראו טעם מצורר להחיר, ואין שתכא כתובתה לרורח ומונחת ביד נאמן במשכונות. וצונוסם זה כתובתה בתקנה גם בחשו' מהר"ם מינץ סי' ק"ב.

וז"ל תקנות ר"ת : והחרם אשר שם רבינו גרשום שלא ישא איש שתי נשים אין להחיר אלא במאה אנשים מג' מלכיות ואוניא' ולומברדיא' ולרפת, גם לא יחירו אותם עד שיראו טעם להחיר גם באותו ענין שתכא כתובתה לרורח ומונחת במשכונות או במעות.

וז"ל מהר"ם פאדווא סי' י"ד : חרם תקנת הקבלות שלא ישא איש שתי נשים ואין להחירו רק במאה אנשים מן שלש קבלות ומן שלש ארצות וגם אותם לא יסכימו אם לא יראו טעם מצורר להחיר ושתכא כתובתה לרורח ומונחת ביד נאמן במשכונות או במעות.

טעם

מכ שכתוב על הרמ"א בזה, ועי' צע"ז ס"ק י"ב שיישג בשגתו ומקוים פסק הרמ"א. ובסי' עדות ביהוסף ח"א סי' י"ב פסק כהרמ"א. טעין ט. גח. דאפשר למיקם. עכ"ל"ע זשם כז"ש דינמה אף שמוחלת נוחזין לה בית דין ע"כ עונה שלא תנשא לו, ועי' צע"ז שכתב דלא נמלא ביצמות (מ"ד א' ק"א ז') אלא שנוחזין לו ע"כ לזל לא לה. אמנם בספר פני משה ס"ק י"ז הביא שצירושלמי יצמות פרק י"ב הלכה ו' איחא זבדיא שנוחזין לה ע"כ ע"ש, ועוד הוכיח מירושלמי יצמות פ"ד הלכה י"ב דאם ביא יכולה להתפרנס ממעשה ידיה מותר אף ליצמה להנשא ע"ש.

וחאפי זוטרי כאן כתב שאין לנו לחלק בין יצמה לשאר נשים דבכולן אם האשה מוחלת אין לנזיר להזדקק בדבר. ועי' בצבנגר"א ס"ק כ"ד שמשמע מדבריו דאף בשאר נשים לא מהני מחילה. גם בסיפוקיהו. ושיעור הסיפוק כתב בספר יד אהרן חלק ז' סימן א' אות ח' זשם מהר"ם עיי"א בספר בית יאודה חלק א' ענין סימן ב' שיהא בעל מלאכה מרווחת שיהא להוציא ממנה די סיפוקס מידי שנה בשנה או אם יש לו קרקפות שלא משכירותם שיעור הראוי וכו'לא בו על כל פנים צע"ז דבר הבוכ ורגיל ושכית טובא ולא מהני אם יש לו כלי כסף וחכב ותכשיטין זולת אם אמיד טובא דאז סומכין גם על מה שיש לו צדיחו ואם הוא סרסור אינו מועיל שזכ אינו דבר קבוע.

ס. עונה בחדש. עיין צה"ע ס"ק י"ח דכיינו אם הוא ח"מ, ובמעיל כתבו בה"מ להלן סימן פ"ו ס"ק ע"ז ובה"ש שם ס"ק י"ד דיוכל לישא יותר מדי נשים. וכן מטין דברי הלבוש שכתב וד"מ נתנו חכמים ע"כ עונה שלא ישא אדם חשוב יותר מדי נשים משמע דוקא אדם חשוב שוכב כרגיל בגדרי ח"מ. אולם דעת בבית משה על אה"ע ס"ק י"ב ביא דמכיון דמעיל שנעשה ח"מ אין לשמו רשאי' לעכב (סי' ע"ז ס"ה) אם כן מהאי טעמא גם מעיל אסור ליקח יותר מדי נשים דלולי ילכא לכיות ח"מ, ובכחונת יוסף

(א) משלש קהלות : בנוסח של תקנת ר"ת ליתא מג' קהלות. ועי' פ"ת ס"ק פ"ז בשם החת"ס בענין זה ולקמן באוה"ס אות י"ב.

(ב) כגון ארגוני : בנוסח מהר"ם מרומנובורג ובנוסח מהר"ם פאדווא ליתא פירוש הארצות. ועי' פ"ת שם משיב בשם החת"ס ולקמן באוה"ס אות י"ב.

(ג) וגם באותו ענין שיהא מצורר : פליג אלו ליתא בנוסח מהר"ם מרומנובורג ולא בנוסח תקנת ר"ת ולא בנוסח מהר"ם פאדווא ועי' לקמן באוה"ס אות י"ב.

אוצר הפוסקים

תקנה וספיקא לקולא, והביאו גם כן קול ארי סי' פ"ב. ועי' במהרי"ם
שיק סי' ד' משי"ב על כדמ"ח זכר. ונישמות יעקב רמ"י קני"ח כ'
דברגמ"ח שבו דרבנן ע"א נאמן. וכן נקיע בפשיטות נח"ל סי'
קפ"ז וק"י. ועי' בהגמ"ר כתובות סי' רנ"א בשאלת הרי"ם ובתשרי ר'
לביגדור נראה מפורש דסברי דאינו חלל מדרבנן, (כונס בשד"ת משר'
אישות סי' ב' אות י"ט).

ובשו"ת הרי"ם אה"ע סי' ל"ז כתב דאין לחוש למ"ש בשו"ת ספרדים
שכצ"א כפי צדי חיי סי' א' דהדריג בוי דאורייתא
דבא מפורש בתשרי מהרי"ל סי' כ"א אס' יסכים לבחור לו נשואין
אסכים וכו' דרבנן עבדין עובדא וכד' שיליון וכו"ל בתקנת הגאון
רמ"ה דקול טפי וכו', ולענין דהדריג מצי' נשים כו"ע מודים דכא
מדרבנן דשאלת דבר איסור שיין לבחורים חלל איך שיין שיחרימו
על דבר המותר לעשות וכו' ולכן ודאי שמקודם חיקן בתורה תקנה
משום קטעטק ואח"כ בחרי"ם על העובר על גזירתו דבוי אפקדוהא
ומשרי חולפס רש"ח וממילא כיון דספק תקנה לקולא אין כאן חרס כלל,
וכאן בספק חרס פסק ביו"ד סי' של"ד לקולא, וכש"ך בסי' ר"ח סי' ק'
י"ד כתב דגוף הגדול והחרס מה"ת רק דברים שמחוייב המעמד לנכונ
הם דרבנן, אך מלשון הרמ"א דר"מ סי' של"ד ש"י בשם מהרי"ם פאדווא
דצ"ן נדון וצ"ן חרס דרבנן דלא כדמשמע בתשרי הרשב"א סי' תקל"א
משמע דלא כש"ך בגי'ל, וכל החסודות שמצינו בסי' צדי חיי סומכים
רק על חשר הרשב"א בגי'ל ולענין דבר דבר הרשב"א אין הכרח כ"כ
לפרש כדבריהם וכו' אמנם קשה להקל נגד הש"ך בחרס חלל דהדריג
טכ"ס לענין בגי'ל וכו' גם הרמ"א הביא דר"מ סי' א' לשון מהרי"ל
דבמיקל לא בפסיד וכו' דבשל סופרים הלך אחר המיקל וכ"ש בתקנה
בעלמא.

ובברכת יוסף סי' ב' הביא דברי הח"מ והב"ש ע"ז וש"ך וכו"כ
בגי'ל ומחלק בין אותם שקבלו בעלמא בחרס וצ"ן
שגזרו על כוללים בגס שביבולתם לגזור בחרס על כוללים וכמ"ש
הרמב"ן בתשפ"ט בחרס זה רק מדברי קבלה וכולין בספק להקל
וליון לדברי הוב"ב בגי'ל.

ובשמן ששון סי' ל"ב הביא חשר בגי'ר אליפזר שמחז ז"ל
מקאלולאריא ש"י דבענין זה שומעין למקולין ולא לצ"ן
דעת המחמירים בענין דהרי"ג אחר כלות אלף החמשי ותושבין זה
לספיקא דאורייתא, עי' נוצי"ק ונוצי"ת סי' ח' ואל"י בדבר תמוה ודאי
דעל נפשו יכול כל א' לאסור מד"ת חלל אין כזה שום איש לאסור
על כל העולם אח"כ הוא מוסמך מימות מרע"ב או שנחמנה מכל
ישראל זה ח"א לומר שרגמ"ה כי צריך כזה שברי אמרו (תענית י"א
ז') אין תענית ליצור צב"ל ועי' ר"ן שם דלית נשיא כרי דגס צמ"ן
הגמ' לי"ב להם כח לגזור על ישראל ואין גימא שרגמ"ה כי גדול צע"ר
מחכמי התלמוד, ולזה אמינא דהי' מקום להקל בכל מקום אחרי כלות
האלף החמשי דספיקא וצ"ן הוא רק חוששין לנו למילי דמנהגא
לכחמיר דהוי כמו חמר ונעשה במל דאדעתא דמנהגא אינסבא, וגם
כזה יש מקום להקל בנשטות וכו' ואין לנו להוסיף בחומרות וכו' ע"ש.
אולם בבירית יעקב סי' ב' אחר שהביא דברי הרמב"ן פ' בחוקות
דחרס בוי דאורייתא כמו שנאמר וכל חרס וגר' והעובר על חרס
צ"ח דין הגדול חייב מיתב ע"ש, כתב דלפי זה מה שהחרי"ם ר"ג
ורבנותא עובדא בוי דאורייתא כמבואר בחו"מ סי' ב' דעובי בעיר
במקומם בוי כצ"ד הגדול וכל ליצור במקומו בוי כגאונים שחקנו עי'
סמ"ע שם וא"כ ספק דהרי"ג להחמיר. וכ"כ בעבודת הגרשוני
סי' נ"ג דספק דהרי"ג בוי ספיקא דאורייתא ולחומרא, עי' ע"ז וש"ך
י"ד סי' ר"ח סעי' ב' בשם הבה"ד והרש"ל דתקנת הבקל אפי' היכא
דלא בוי למיגדר מילתא דאיסורא אס' כי בחרס בוי דאורייתא גם
מוכח מהב"ש סי' ע"ז ס"ק ב' שכתב אס' יש ע"א המעיד שמחז אשחז
אינו נאמן לישא אחרת על פיו משום דאיתחזק איסורא דהרי"ג, עי'
נ"ד

ב פ"ע חחרם. פעמים שונים נאמרו בענין חחרם, יש חומרים
שהחרם נעשה כדי לגזור צפני כפריותם והבוללים
המחללין בנשואיהם שלא כראוי, (הב"א בתשרי כונס במהרי"ק
שורש ק"א ובד"מ סי' א' אות י').

וצ"ן בתשרי סי' מ"ח חוקך אס' בחרם נעשה רק לעונת הנשים
או אף לתקנת האנשים כדי שגא יכנסו מריבה לביתם, וכע"ז
כ' בכתובות מרדכי שכתב נעשה משום קטעטק, (כתובות דף תקמ"ד
ע"ד כונס דר"מ שם אות י"ב, ועי' בה"ע ס"ק כ').

ובמהרי"ם פאדווא סי' י"ד כתב כי חששו ושקרו על צוה ישראל
בהיותו בגולה אשר ירבה לו נשים ויוליד ילדים
ברבה ולא יוכל להספיקן כי אפי' לרבה דכלכתא כותיה דאמר (יבמות
סי' א') נושא אדם כמה נשים הוא מסיים והוא דאית ליה למיזינינכו
ועל אלה חששו קדמונינו בהיותנו בגולה טרודים וכעניים וכל ממנונו
על קרן הלצי וכו' ע"ש. וכ"כ בסי' משכנות יעקב סי' א'. וכן הוב"א
בתשרי מהרי"ם (פאדווא) סי' ע"ז בשם י"מ שאלומרים. ועוד הביא
שם י"מ שאלומרים דכעטס הוא מחמת קטעטק כי אחר שחיקן שלא
לגרש צמ"כ בוי ירא אס' יכא מותר לישא אשה על אשחז יכ"י ממילא
מחזקטע עמה עד שהכא מוכרחת לקבל גט ולכן חיקן שלא לישא אשה
על אשחז. ובשאלת יעצ"ן ח"צ סי' ט"ז כתב דכעטס הוא מחמת
הסכנה ליחודים השוכנים בין הגויים כשנשואים שתי נשים וכולך
רגמ"ה לגזור איסור זה שלא מן הדין, ובמקום שאין האומות מקפידין
ע"ז לא גזר שלא צא לידו מידה זו אלא מפני האונס ולורך שעה ובמקום
גורם משא"כ במקום שאין צו חשש סכנה האומות, ואעפ"י שקלח
אמרו צו עעמים אחרים כן הוא העיקר, [ועי' בספר מעיל נדקב סי'
ל"ג כונס בשם ארי סי' ק"ע].

ובשמן ששון סי' ל"ד הביא בשם מהרי"ם פאדווא משמע מפיו עטס
עפ"י הוא דסוף חזקה בכתוב דין הוא דגזור על
עצמנו שלא לישא אשה חלל הכהן לישראל מוטב שיהיו שוגגין וכו' ולכן
גזר רגמ"ה שלא לישא ב' נשים כי רוב הלצור יוכלו לעמוד בזה אחר
וכי' ע"ש שכתב שם לפ"ז עטס למח לא גזר רק עד סוף אלף החמשי.
ג' אם חדר"ג (ושאר חרם) הוי דאורייתא, דברי קבלה, או
דרבנן. עי' בה"ע ס"ק ב' משי"ב בשם דר"מ, ועי' פ"ת י"ד
סי' ר"ח ס"ק ד' שמצינו בשם הוב"ב אה"ע סי' ע"ז שכותב מדברי
הר"ן שחרס הוא דאורייתא ובנוצי"ת י"ד סי' קמ"ז כי שחרס אף
שכא חמור יותר מדרבנן חלל אינו דאורייתא ממש רק הוא מדברי
קבלה, ולענין ספיקא, נראה לו דספיקא לקולא ע"ש.

ובעולת יצחק סי' קל"א כי דהרי"ג לא בוי דאורייתא מעטס קבלה
וכד' חלל לעונת דרבנן ומכאן לקיים דברי חכמים
ואסמכתא מלא חסור, ומצינו מהרי"ם ח"צ סי' תשל"ד דלא חלים
דהרי"ג באיסור דרבנן וחלל עלי' שצוה, ושמהרי"ק שורש ק"י כתב
דלא גרע מחקתה הקבל שמבואר במרדכי פ"ג דשבוטות דלא חל ע"ש,
ומאין להב"ב י"ד בגי'ל דספיקא להקל כבאיסור דרבנן, ועי' ח"מ
וב"ש סי' ס"ז ס"ק י"א י"ח דהרי"ג אינו מן הכתוב.

גם במהרי"ם בחבורו משפט שלום קונ"ט תקן בעולם סי' רנ"א
בעל דהרי"ג נעשה לתקנה ולא למיגדר מילתא
ואיסורו לכו"ע בוי רק מדרבנן. ועי' בשו"ת מהרי"ם ח"ד סי' כ"ז
ש"י דאיסור דהרי"ג צמ"ז בוי רק מלך מוכה וקבלה.

ובמשנת ר' אלעזר סי' א' ב' דן כזה ומצינו מהככות מרדכי כתובות
סי' רנ"א דתקנת ר"ג איסור קל הוא שלא גזר
חלל משום קטעטק. גם מצינו מהרי"ל סי' כ"א דהרי"ג בוי דרבנן,
ומאין דפכ"ס צמ"ז בוי דהרי"ג כ"א מספק דרבנן ומנהגא וכו' להקל
ע"ש.

גם בדברי חיים אה"ע ח"צ סי' י"ד בוכיח דהרי"ג בוי דרבנן
ועפ"י דכל חכמי אשכנז שקבלו דהרי"ג כתבו שכאן רק

אוצר הפוסקים

ועיי' בשד"ח כניל שזין דבספר שו"מ לא עמד בסכנה אחת דבמהדחיל ח"א סי' רע"ג כי דספק חרגמיה לחומרה ואף למ"ש צווי"ת עכ"ל ספק בקבלה הוא ואינו כמו ספק דבריהם, וצח"ג סי' ק"ז כי דאף אי נישא דחרגמיה בוי מדאורייתא כבר כתבתי ביד שאלו סי' ר"ח דגוף החרם הוא תורה אבל אחר האלף החמישי ודאי אינו תורה ונוכל להקל בספק.

והיבא דאיכא ס"מ בחרגמיה. עיי' בשד"ח כניל אות י"ט דיש סוברים דבס"מ אזלי לקולא, ויש דס"ל דלא סגי בסי"מ ומלריכי ג' ספיקו ואיכא דמלריך ד' ספיקות, וע"ע שם אות כ"ד ח"א ד' מ"ש בזה.

ד. אם איסור חר"ג חל גם על גשמים. עיי' ב"ש סק"ב שכתב בשם הלק"ע דשתי אשכנזיות מתורות לינשא לספרדי אחד, ומשמע דלשכנזי אחד שקבל החרם גם בן מזהירות ואסורות לינשא. (אבני זכרון ח"ב סי' י"ח). וכ"כ באורי וישע"י סי' ט"ו דחר"ג חל גם על האשה. וכ"כ בסי' ביות שלמה סי' ה' בשם המאיר נתיבים סי' ל"ז דשייכים עוברים על חר"ג. ובהיות שלמה כי דאף לדברי המאיר נתיבים האיסור עליה הוא רק משום לתא דידיה ואם בותר לו ממילא ליכא איסור גם עליה. אולם בסי' דבר אליהו (לכ"מ אליהו לרמן) סימן ג"ח כתב דאיסור חר"ג בוי רק עליו ולא על האשה דל"מ בשום מקום דבאשה נקראת עבריינית ע"ש, וכ"כ בחש"י ושו"ע יעקב אבי"ע סי' כ', ועיי' בבית אפרים אה"ע"ז סי' א'.

ה. אם מועיל מחילה בחר"ג. בחש"י ברין סי' מ"ח דן בזה וכתב דאפשר דמדעת האשה יש לו היסור אלא שמשפח כי שמה חרם זה אף לתקנת האנשים נעשה כדי שלא יכניסו מריבה בחוך ביתם וכל כה"ג חר"ג ח"א להחירו ולא עוד אפילו נאמר דלתקנת האשה בלבד נעשה אפשר שהרב ז"ל חשש שמתוך שהנשים כפופות לבעליהן אם יספיק נתינת רשות שלה או להחיר החרם מדעתה שמה יקניענה בעלה עד שתתחיל לפיכך אינו מסכים בנידון זה אלא מניה בדבר לחכמי הארפתים שהם יודעים איך פשעה תקנה זו במקומותם ע"ש, וסוף דברי ברין אלה הוצאו בזה רע"א סק"ז ממחריב"ל בשם ברין.

ועיי' ד"מ סי' א' אות ח' שכי' דבמקום שהחרם נובח אסור אפי' אם תתחיל לשחו הראשונה ומימי לא ראיתי נושא ב' נשים במקום שהחרם נובח אף אם תתחיל הראשונה, עכ"ל, והוצא ב"ש סק"ב. וכן תפסו באחרונים להלכה עיי' גינת ורדים ח"ב כלל א' סי' ט', ובזכרתי ראה סי' ל"ב, ובזכר יבדוק סי' ל"ג, שאילת שלום ח' סי' ס"ז, דל"מ מחילתה דא"כ לדיק מה פעל ומה הועיל רגמיה בחרמו ולשווא עמלו צונו צו. ועיי' בחיים ושלום סי' כ"ז מ"ש בזה, ובחש"י בני אברהם אבי"ע סי' י"ב שהביא דעת הרבה גדולים דלא מהני רשותה בחר"ג, וכי דאפי' לספיקו של ברין כי ראוי להחמיר מספק בחרם, רק כי אפשר להקל מטעם ספק ספיקא שמה בלי כהרש"א דלא חיקן אלא עד האלף החמישי ושמה ברשותה סגי כי אלא דלא שצקין ודאי של כל הגדולים מפני ספיקו של ברין ומה גם שברין גופי כתב ואינו מניח בדבר לחכמי הארפתים וכו' ומלנו להד"מ שכי' ומימי לא ראיתי נושא ב' נשים במקום שהחרם נובח אף אם תתחיל הראשונה בוי דהכי גבוה. ועיי' בסי' פרדס רמונים ביתר א' שער ה' מ"ש בזה ובמ"ש בדברי הכ"ש לקמן סי' קט"ז סק"ז.

ובמקום שאין חר"ג נוהג אי מועיל מחילה בנושבע שלא ישא אחרת. עיי' מבי"ע ח"ב סי' רכ"ב שדן בענין הזה ומסיק דאם האשה נותנת לו רשות, מלך השבועה מותר לו לישא אחרת אם אומר שנתנה לו רשות בלבד שלם ולא דרך שחוק או כפיס או דיבור בעלמא [ולא עוד אפי' אם היא מכחשת אותו בזה שאומר שנתנה

י"ד סי' קכ"ז ואי בוי דרבנן בוי פ"א גלמן אף בנחתחוק איסורה עיי' יר"ד שם סעי' ג' ברמ"א ובח"א סי' ס"ב ועיי' דס"ל דחר"ג בוי דאורייתא, אבל ב"ש סי' א' ס"ק כ"א כתב בשם הד"מ דבוי רק דרבנן ובמקל בספק לא הפסיד, גם מהח"מ סי' ס"ז ס"ק י"ח משמע כן [וכן משמע מהב"ש שם] ומסיים אף בד"מ כתב דצו"כ שכבר כלב זמן חר"ג יש להקל בספיקא בוי בריי מין וברש"ל פ"ו דיבמות בהמירו בזה, ועיי' דגם אחר זה קבלו חר"ג בכל חוקף, ועוד נראה דאפי' נישא דחרם בוי דרבנן אפי' לא מקילין בספיקא היכא דאית ביה פלוגתא ובה"ע כדי שלא יפלו העם ויבא להקל בשבועה וכו', גם מלנו כמה ספיקות דרבנן דאזלינן לחומרה וכו'.

ובשד"ח מעיר אישות סי' ב' אות א' הביא בשם הגאון מהר"ם מצריסם סי' ג' שהשיב להרב השואל שר"ל דכל דאיכא ספק בתקנת רגמיה אזלי לקולא כמ"ש בד"מ והב"ש בסי' א' ס"ק כ"א וכתב לו דאין זה פשוט לומר דבספק בתקנת רגמיה אזלי לקולא דברש"ל בחש"י הכריע שתקנת רגמיה היא לעולם ואף לאומרים דכלב בזמן רק מנהג כבר קבלו עליהם שישאר כמקדם וכו'. ויש צאות י"ט הביא מספר חיים ושלום ח"א סי' ח' שהרב השואל ר"ל דכיון שיש ספק אם התקן אחר האלף החמישי בשל סופרים הלך אחר המיקל וכתב לו דיש להשיב דהא חרם הוא מכ"ת. ובסי' א' דף ר' ב' כתב בשם הרב מהרי"ן נאבארו דהיכא דליכא אלא חד ספק אזלי לחומרה. וכן הביא בשד"ח שם מהח"מ אה"ע"ז סי' ב' ד"ה ועדיין דנראה דנקיט דכא מדאורייתא ואזלי לחומרה [ועיי' בחת"ס שם סי' ג' שייש דעת ב"ש בסובר דבספקו יש להקל] ובספר דברי ריבות סי' ש"ב כי לענין אם בארוס גזר רגמיה דכיון שהוא ספיקא דאורייתא איננו לן למיזל לחומרה.

גם בשמן רוקח חלק ב' סי' ל"ב כתב דאף להרש"א דאחרי האלף החמישי אין כ"כ חרם וכמו שכי' בבית יוסף והרמ"א דהאידנא בוי רק תקנה כבר כתב הרש"ך חלק ג' סימן ק"ח דתקנת הקהל בוי דאורייתא בלא חרם וכן כתב בתרומת הדשן סימן רס"ב בשם הגב' מיימוני הוצא בחש"י בית יעקב סימן קנ"ד וכן כתב מהרי"י מין סי' י' בשם רש"י ומרדכי ואיר זרוע שהעובר על תקנת הציבור לוקה.

ועיין בזכרון יוסף אה"ע"ז סימן ט"ו, ובספר נצי תפארת סי' ד' שחוקר גם כן לומר דחרם דר"ג אף בזמן הזה מכיון שקבלו בוי בעין דאורייתא.

ועיין עוד בגור ארי' יהודה אה"ע"ז סי' ה' ובספר שאילת שלום תניינא סי' ס"ז שנוטה להחמיר. ובספר נאר משה קונטרס צנין ירושלם סימן י' הביא מהחכם נצי סימן ק"י שכתב דבדבר צרור דאזלינן לקולא בדברים אלו שאין איסורם מן התורה, ומב"ע"ז ושי"ר סימן ר"ח דחרם בוי דאורייתא וכן הוא בנודע ביבדוק סי' ט"ז וסי' פ"ד ושכן כתב בעבודת הגרשוני סי' נ"ג, ואף לפימ"ש הצווי"ת י"ד סי' קמ"ו דכל הגדולים אינו אלא מדברי קבלה יש מקום שיהיה כזה עפ"י בהמרה צריכי דדברי קבלה כד"מ דמי וא"כ יש להחמיר בספיקו, וכתב שבעפרו צרכה משה קונטרס בחש"י סי' י' אות ד' בעל דצו"כ בוי ספק בשקול אי חר"ג בוי דאורייתא או דרבנן.

ועיי' במנחת אלעזר ח"א סי' ט"ז שדן בענין החרם והביא מחש"י צריח אברהם יו"ד סימן י"ז שכתב דתקנות הקהל ובצ"ד שלא כותנו שיהיה ספק להקל כמו דרבנן שוב בוי דאורייתא מלא חסור וכו' ע"ש. אכן בחת"ס סופר סימן ג' כתב ליישב דעת ב"ש דאף לכדיעות דחר"ג בוי דאורייתא בספק יש להקל דמחילת התקנה היכא על תנאי דעל ספק לא גזרו.

אוצר הפוסקים

סי' ה' בתש"ו אביו ב' ז"ל דאז וצנו ורצ ותלמידו מטערפין צביתו ק"ר לשנים דברי חז"י לדעת הרמב"ם בפ"א וצפ"כ ה"ו דסנהדרין דבמנין דרבנן מטערפין הקרובים לשנים וכן מוכח מרש"י סנהדרין ל"ו וחר"ג דצ"ח לכ"ע ב"ו רק דרבנן וספיקו להקל, וכ"כ דעת הבית יצחק סי' ח', וכ"כ בספר חבליים צנענים ח"ב סי' ע"ח. אך דעת הגור ארי' יחודה אב"ע"ו סי' כ"ב שאין למנות לק"ר אב וצנו וצ' אחים.

ובמנחת אלעזר ח"א סי' ל"א דחה דבריו וכתב דאין כדאי לבוסוף חומרה חדשה דהיתר ק"ר אינו דומה לדני נפשות ודיני ממונות שפרכים הדיונים לישב יחד ולעיין דין ולשאל ולתת דבר ואין מניינים כחמילת דין, ובכגון כה אמרי בסנהדרין שם למנות אב וצנו לשנים, וע"ע שם ח"א סי' מ"ג מש"כ דבר.

עו"ב בצבי תפארת שם דיכולים קרובים להיות צ"ד דהא קיימ"ל צו"ד סי' רכ"ח ס"ג דמתירין נדרים בקרובים וצ"י סי' של"ד היתא דנידוי ה"ו כנדר א"כ מותר להיות המתיר קרוב אל מקבל היתא, וכ"כ בספר חבליים צנענים ח"א סי' כ"ז אות ד'. פ. אם צריכין מאה רבנים מ"ג ארצות דוקא. ע"י צ"ט ס"ה כ"ב שם בכלל דאין להחיר רק ע"י ק"ר מג' ארצות, ועיין פתחי תשובה ס"ק ט"ז שם דחת"ס. ובס' ויחי יעקב סי' י"ג כתב דהא דהלכיתו בעלי התקנה מג' ארצות לא להחמיר אחרו כן אלא להקל דלא תימא דבעי מקובלים דוקא צמדינה אחת כעין שחלנו גבי נדרים (נדרים ח') דהיתר נדרים צלשה מכונפים דעדיף טפי אלא אפי' מג' ארצות נמי וכתב שם שקיבל מצדו שמכנהו להקל צנני גדולים משחי מדינות.

ובמשיבת נפש [הראשון] סי' מ"א כתב דאין להחמיר דצ"ח דוקא מג' ארצות צביות שהמדינות מקפידות על עוברי אורח. ובלא"כ דעת הד"מ דצ"ח אין לריק ק"ר.

אך בברכת רצה סי' ל"ג, ובס' צית שלמה סי' ל"ה, ובס' צ"י תפארת סי' מ"י, ובס' אבני זכרון ח"ב סי' י"ט, כתבו דבעי דוקא מג' ארצות כי כן מצוה צגוף התקנה.

ובבית יצחק סי' כ' כתב דעל כן הלכיתו מג' ארצות דלולי רב אחד יתן היתר וכל הרבנים כפופים תחתיו על כן בולדך מג' ארצות שודע שאינם כפופים זה לזה.

ובגינת ורדים ח"ב כלל א' סי' י' כתב דבעטם כדי להרבות צמחה עליו ויחדל מהרבות נשים לו, ועוד שהרבנים מג' מלכות דיעותיהן שונות ואף אם צאחת יסכימו להחירו השנים יאסרו, וע"י צ"י דברי חיים ח"ב סי' מ"א.

גם בשמן ששון סי' ל"ד כתב דגראה שהחמירו צמקת ג' ארצות כדי להטריח על הצעל שיכא קשה עליו לאסוף ק"ר מג' ארצות ולא ימנה לחפש היתר זמן קצר אחרי ששחתו תלם מדעתה.

ובמשיב דבר ח"ד סי' ד' כתב דבעטם שפרכים מג' ארצות הוא משום דסנהדרין גדולה היה מקובץ מג' ארצות (ע"י לעיל ס"ק זה אות ז') שצארכן ישראל יהודה ועבר בירדן ובגליל ולפי"ז אם היו מאה רבנים מג' ארצות מקובלים צמקת א' ויאלה היתר מצניינים יותר עוב ממה שמקצאים דעת כל אחד כשהוא לעצמו ולא כמ"ס הכת"ס שהוא דוקא צמפורים כדי להרבות בעורח ובמח"כ אין גראה כן שהרי אין עושב עצירה דלמרח כדי שיפדש כי הא דהיתא צימא פ"א [ד"יט] גבי כה"ג, ותו הא"ז נערך טורח בעני שטרה ועקר סיכוי ומשכני' לדלג על הכורים לעשיר שפושב הכל ע"י שלח אלא בעטם כמ"ס, וכ"כ שם צ"י ב'.

י. מה נקרא ג' ארצות. ע"י פ"ת ס"ק ט"ז ש"י שם דחת"ס דג' מלכות שנקנסו תחת ממלכה אחת לשלש יחשצו וכו', ועפ"י מסיק הגר"ז שער משאול (הוצא צ"י ויחי יעקב סי' י"א) דליטא ובעיר

שנתנה לו רשות הוא נאמן ע"ש] ואם תראה הוא יקבל חרם שנתנה לו רשות וכן המנהג שאם הביא כתב מאשתו שנתנה לו רשות מתירין לו לישא אחרת וא"ל אף התרה מצ"ד, ע"ש. ובס' צ"י אברהם סי' ג"ב הביא שם הרמ"ם ש"י דלדין שלא נתפשט חרי"ג אלא שמכח מה שקיבל צנענה שלא לישא אחרת אם נתנה לו רשות די אצל לאותם שנתפשט חרי"ג אין הדבר תלוי בזה כלל, וכ"כ צ"י חיים ושלום ח"א סי' ה' דרשותה מוטיל אלא שהלריך התרה ע"י צ"ד, ויש סוברין שא"ל התרה מצ"ד רק מג' אנשים והוסוף דנכון שחשצב האשכ על דעת רבים ותתן תקיפת כף שלא תחזור ותצטל רשות זה כל ימי חייה ואז יתנו לו הצ"ד רשות לישא אחרת וכיון שענין זה להחיר צ' נשים הוא דבר חדש ותמוה שלא נהגו צ"ה וכו' דבר דלא שכיח וגם צביתו יש כמה דינים וכו' על כן טוב להחמיר שהתרה תהי דוקא ע"י צ"ד חשוב שצטיר וכו' ע"ש.

ובע"ז כ' צחיים ושלום ח"א סי' כ"ו צענין איש שר"ה לעלות לא"י ואשתו לא רתה רק נותנה לו רשות לישא אחרת ודן צ"ה מכתב נדרים ומסוים על כן נ"ל להלכה למעשה שם האשה אינה רואה צ"ח לעלות לא"י ושלחו צ"ד צ' שליחים ח"ה צבתהא שחטלה עמו ואם אינה רואה לעלות תקבל גט ואם אינה רואה לא זה ולא זה אך היא נותנת לו רשות שישא אחרת יצטירו אותה עד"י שנתנה רשות ושלא תחזור לעולם וכו' ואז יחירו לו הצ"ד לישא אשה על אשתו, ע"ש. וע"י צ"י ראש משציר דין פו"ר סימן א' שדן צענין אשה חולנית שנתנה רשות לישא אחרת ומצ"ה דעת האוסרים והמתירים ומכריע להיתר. כן דן צ"ה צארכים בספר צ"י אברהם אב"ע סי' ג"ב הנ"ל ומצ"ה שיעות שונות צ"ה אולם צצוצדא דידיה שהגזים עליה שהוא רואה לגרשה ומתוך שלא יכלה לסבול הקטנות נתנה לו רשות בהרע דא לא חשיבא נתינת רשות וארי' דצנענה רביע עלי' ע"ש, וע"ע בגינת ורדים ח"ב כלל א' סי' י' וכתב"ג סי' א' הגצ"י אות י"ז מש"כ דבר. [וע"י צהשמעות].

ו. היתר מאה רבנים. כתב צמח"ס שיק סי' ד' שעי"כ מוטיל היתר ק' רבנים אף שאין צ"ד יכול לצטל דברי צ"ד חצרו וכו' משום שכן התנה ר"ג צעלמו שאם יוכי לורך יתירו ע"י ק"ר כמ"ס מקאת הראשונים, ועו"ל עפ"י הראצ"ד ס"ב דממרים דהיכא דצטל בעטם אף דהתקנה לא צעלה אין לריק שיכ"י גדול הימנו צחממה וצמנין (וע"י צנשחטית או צמקום מזה וכיו"צ שרואין הצ"ד דאין צו משום פריזות ושנאה וקטנות אף עכשיו יכולין להחיר עפ"י ק"ר) ואפי' להרמב"ם שם דלא ס"ל בהראצ"ד מ"מ הא פסק שם דלורך שעה אפי' אינו גדול צחממה ומנין יכולים להחיר וכו' ע"ש, ובע"ז כתב בספר אבני זכרון ח"ב סי' ס"ב ע"ש.

ובצבי תפארת סי' ה' כתב דעל כן אין זה בכלל דבר הגאסר צמנין וכו' שהרי מצוה צרי"מ ה"י ממרים פ"ב כ"ב דאין לא נתפשטו בגזירה בכל ישראל יכול לצטל אפי' צ"ד קטן מהראשון, ואפילו אם הוא סייג לתורה (ע"ש ה"ג ג') והלא חרי"ג לא נתפשט צכל ישראל א"כ פשיטא דק"ר יכולים להחירו, ע"ש.

ז. המעם שגזר שאין להחיר החרם כ"א במאה. כי בספר משצו דבר ח"ד סי' ד' דעטם המספר מאה הוא משום שהיא הוראה היותר חשובה בישראל שהוא סנהדרין גדולה של מאה כדליתא בהוריות ג' צ' מאה שישצו להורות וכו', וכ"כ שם צ"י ז'. ובאבני זכרון ח"ב סי' ס"ב כ' דבעטם הוא ע"פ הספרי שופטים (דברים כ"א ו') וכל זקני העיר אפי' הן מאה וכו' הרי דמאה נקראים כל וא"כ י"ל דלכ"י חוקן מעיקרא דמאה רבנים יוכלו להחיר דהוי כאלו כל הרבנים צדור הסכימו להיתר זה וכו', ע"ש.

ח. אם קרובי מקבל תהיתר יכולים להיות בב"ד המתיר. ואב וכן אי מצטרפין להיתר ק"ר. כתב בספר צ"י תפארת

אוצר הפוסקים

לאפוקי שלא ימלא צקבלה אחת אנשים מג' ארצות דכ' לא מכי אלא למעצותיהם למקומותם.

אולם בשם ארי' סי' ל"ב כתב דאם נמלאו צמדינה אחת אנשים בראויים להוראה מג' מדינות שפיר דמי ואינו מחוייב דוקא לנסוע לביתם, כלשון הכלל ב' ומכא"כ צ"ב, מאלה אנשים מג' ארצות, ולא צ"ב ארצות, ומ"ש בתקנה מג' קבלות כתב שם ובסי' ה' דכמישע כוא רק פיר אחת שנתחלקה לשתי ממלכות, ע"ש.

וב"ב בדבר משה ח"א סי' מ"ד ותניינא סי' י"ג דסגי מעיר אחת שממלאו שם אנשים מג' ארצות דלא ראינו ולא שמענו לדקדק צוה ודלא כהח"ס.

ועי' לעיל סוף אות ט' מהמשיב דבר ח"ד סי' ד' שלפי הטעם שכתב בזה לזריכים מג' ארצות, מסיק דאם היו מאלה רבנים מג' ארצות מקובלים במקום אחד ויאלו היתר מצוייהם, יותר עוב עמה שמקבלים דעת כל אחד כשהוא לעצמו.

ובס' עני בן פחמא סי' צ' אחר שהביא דברי השם ארי' הכיל כתב דקפידת ג' מדינות אין מוזכר רק במכריס וכלל צו אצל צ"ח סוס"י א' וכן בצ"ש בשם הב"ח אינו מזכיר כלל ג' ארצות גם צמדי"ק סי' ג' שכתב לדקדק הרבה צענין היתר ק"ר לא הזכיר כלל ג' ארצות משמע דאין קפידא כ"כ והכל לפי הזמן ולפי השעה, דבאפשר לקבץ מג' מדינות לריך להחמיר על הצעל כדי לחזק תקנת רגמ"ח שלא יבא הדבר קל, אצל צעת מלחמה שא"א לנסוע לג' מדינות לקבץ חתימות וגם ע"י הדואר אי אפשר די מק"ר מג' ארצות הנמלאים צעיר אחת, ע"ש.

ובברכת רצה סימן י' ובסימן ל"ג כתב דמג' קבלות היינו שיכיו שלשה צחי דינים בשלשה מקומות שידונו ויחתמו בצנפיה. עיין שם. וצא"ח ע"י ד"ח וצברכת.

יד. מי ראוי להצטרף להיתר ק"ר. עי' פ"ת ס"ק ע"ז בשם החת"ס דצ"ח שיכיו ראויים להוראה ומצוי מדע להבאים עם הכותר. וכ"כ צ"ח ברכת ראה סי' י' דצ"ח עכ"פ מופלגי תורה שהגיעו להוראה, וכ"כ במאמר מרדכי סי' מ"א, וצבאר משה סי' י' ונחלת שמעון סי' ג"ז ע"ש, ובשו"מ מהד"ל ח"א סי' ע"ג. וב"ב בבית שלמה סי' ל"ב דמאלה רבנים היינו לומדים, אצל אין לקבץ חתימות מסתם צע"כ ביודעים חומש ופירש"י, ומסיים שאחר החתימות יתחום הרב דמאלה ויקיים חתימתם שראויים הם לזה.

וב"ב בדברי מלביאל ח"ג סי' ק"ג שראוי להזכיר את האיש מאסף החתימות שהרב דמאלה של כל פיר ועיר יקיים את חתימות הלומדים שיאבאף שם, ואף שצ"ח שם ארי' סי' ה' היקל שאין לריך קיום צוה דלא חיישינן לזיזופא וצפרע דברצנן ותקנתא בעלמא, לדעתו יש לחוש מלד שהמאסף אינו צר בכי להבחין ואולי כוגד לו בשקר וצאומדנא, ע"כ יקיים הרב דמאלה שהם ראויים לימנות לזה, ואף אם יקיים חתימתם לצד סגי דממילא מוכח שהם ראויים דודאי הרב יודע לשם מה חתמו, גם לריך להביר חתימת רבנים של כל פיר או שיכיו חתום שלהם, ע"ש.

ובגינת ורדים ח"צ כלל א' סי' י' כתב אף שמלד עיקר חרם רגמ"ח הוא ארץ לומר שזריכים החותמים להיות יודעים צע"כ ח"א וצקיאוס בהיתר נדרים מ"מ צב"ז שהוא אחר אלף החמישי שכבר כלה גזירת חר"ג, אלא שחכמי הדורות ראו לנורך השבט להמשיך התקנה לעולם ואף במקום מאלה ע"כ הם חמור והם חמור להקל ע"י ק"ר שאינם מוצהקים וכבר פשט במהבג לעשות כו. ע"ש.

ובעיר וילנא בכלל נחשבה למדינה אחרת נגד פולין כיון שבו מדינות חלוקות מקודם.

גם בתועפות ראם סי' צ' כתב דאף דבג' מדינות הם תחת מלך א' אין צדק כלום ומפורש במקרא ובכל מדינה מקום אשר דבר המלך וגו'. ועי' צ"ח חיים של שלום ח"ב סי' ק"ב שכתב דסגי אס ג' הארצות חלוקים בלשונותם אעפ"י שהם תחת מלך א' או שכן תחת שלשה מלכים אעפ"י שאינם מחולקים בלשונם.

ועי' בבית יצחק אה"ע סי' כ' שכתב דגליויה ואוסטריין (בזמן שכיו תחת מלך א') נחשבות למדינה אחת דלא כהח"ס כג"ל וליין להרמ"א ר"ט סי' ע"ב דממדינה למדינה צ"ח וחלקים בלשונם, ע"ש. וכע"ז כתב צ"ח שם ארי' סי' ל"ג דמ"ש צ"ח מ"ס חיים סי' ל"ט דוואלין, פאדאליא, ואוקראינה, נחשבות לג' מדינות חלילה לסמוך ע"ז, דכוא בעלמו נחשו בקודמת לא כתב כן, אצל קורלנדר, רוס"י, ובסרביה, נחשבות לג' מדינות, ע"ש. ובס' בינה ורדים ח"צ כלל א' סי' ג' כתב דמלד התקנה לריך ג' ארצות דוקא אצל לא ג' עיירות במלכות אחת כגון ירושלים חצרן מזרים, [בזמנו היו מזרים וא"י תחת מלכות א'] ובסי' י' שם חוכך לומר דמזרים נחשב לאפרכיח אצל לא ירושלים וחצרן, ואכן מכיון שכתב אחריו האלף החמישי ובמקום מאלה דלא גזר רגמ"ח, אלא דלנורך בשעה ראו להמשיך התקנה לעולם, הם חמור והם חמור להקל ע"י ק"ר מג' ארצות אף שאין חלוקות זו מזו, ע"ש, וע"כ צ"ח אצ"ח זכרון ח"ב סי' י"ט.

ובהנהגות אשרי יצמות פו"ד סי' א' (דפוס וילנא צסוף בהסכנת) כתב, כשועב, כתירו כל רבנותיו להחיר חרם ר"ג ע"י [מאלה] ח"ת מכל מדינות אעפ"י שכן מלכות (אחרות) [אחת] ושפס אחת וכו', עכ"ל.

ובבאר משה קונטרס צנין ירושלים סוס"י י' הביא מהצרכה ראה סי' י' דצ"ח ג' מלכיות דוקא וכדיוק לשון הכלל, וכתב דלכתחילה היכל דאפשר יש לעשות שיכיו משלש מלכיות ממש, אצל במקום שקשה למלא מג' מלכיות צודאי יש לסמוך על החת"ס והמים חיים, וכתן שיכיו עכ"פ ג' גדולים משלש מלכיות.

יא. גם ארץ שלא קבלו שם חדר"ג בכלל ג' ארצות. כתב צמכריס שיק אה"ע סי' צ' דמשלש ארצות היינו אפי' מאלה שלא נחקבל שם החרם, וראה מלשון הכלל צו שכתב כגון חרגון ולרפת וכו' וארגון הוא שפניא, וברש"י בעיד דשם לא נתפשטת התקנה וכו', ע"ש.

יב. אם הק"ר מג' ארצות צריכים להיות משולשים. עי' פ"ת ס"ק ע"ז ש"י בשם החת"ס דלא נהגו לדקדק במשולשים ממש, ומ"מ יראו לקבץ מספר מסויים מכל מדינה.

וכ' בשם ארי' סי' ה' דמספר מסויים היינו עשרה מכל מדינה, וכע"ס צוה עפ"י הרמ"א צו"ד סי' של"ד סעי' כ"ב דמי שצובר על חדר"ג כל צי עשרה הם שותי רגמ"ח להחיר לו, ובידאו גם צספר עני בן פחמא סי' צ'.

ובבית יצחק אה"ע סי' כ' כתב דמספיק ג' רבנים מכל מדינה ואם אפשר בעשרה מה עוב כהח"ס כג"ל, וכ"כ צב"ז חפץ סי' פ"ד דמכתוב בתקנה שהק"ר לריכים להיות מג' מדינות נראה לריך עכ"פ שגבה מכל מדינה, דג' היו בגדר מספר מסויים וכמה רבים שלשה (כתובות פ"ה) וכו', ע"ש.

יג. מאה רבנים מג' ארצות בקהלה אחת מהו. עי' פ"ת ס"ק ע"ז שמוציא בשם החת"ס דמשי"כ בתקנה מג' קבלות להאורח פשיטא דכיון דצ"ח ג' ארצות צודאי ג' קבלות כן, יל

אוצר הפוסקים

ההתחום להחזיר מכללי העיגול ואין צדק שום חשש חומרא שבעולם, וראיתי שכמה מופלגים ומנועים מחז ורוא פלא צעירי כי מלוא גדולה ויקרה היא כן, ע"ש. וכ"כ צ"ל דברי יששכר סימן קי"ח דמלוא לתחום להחזיר מעיגול וברבורים.

וגם בבאר חיים מרדכי ח"ג סי' מ"ז כתב דחוצה ומלוב רצה
 איכא להחיר את האיש מכבלי העינון, ואם נהרת עגוב כתב
 ה"ח דנחשז כאלו נה חורבה אחת מחורבות ירושלם אשר היא
 אינה מלווה בפז"ר, וגם על שנת לא מפקדה לבמה פוסקי ואך משום
 חשדה מחוייבת, ק"ו לאיש שכולהו אינעבו די דמלוב רצה איכא
 ונחשז כאלו נה אחת מחורבות ירושלם, ע"ש.

וב"ב באבני זכרון ח"ב סי' ס"ז דמלוא לכערק גלירופה דרבק
לחזיר לו לישא אחרת, ועיין ע"ז לקמן סי' ק"ט ס"ק י"ד.
גם בשד"ח מערי אישות סי' ב' אות י"א ד"ה וזה, כתב כי האב
מוטלת על כל בר אורזין לפקח על חקנת עיגון האיש דחמיר עיגוט
מדליתאחא כדמבואר במהרש"ם חיו"ד סי' ק"מ שכי שיש לחוש הרבה
מאלד על עיגון האיש כי מלכד הכער וכוונאי אפשר שיבא לידי הכבוד
עצירה וכו'. וכ"כ בספר אהל יחזק סי' ז' ובמים רבים סי' ד' דאין
לך לורך גדול ודבר מלוא יותר מזה לבטיל אדם מהכבודי עצירה
ולקיים מלוא פו"ר. וכן כ' בספר בן אברהם בחשי' שנסוף בספר דף
כ"ז בשם מהרי"ב. ובחשי' מהרי"ם פדווח ריש סי' נ' כי דליריבן
אנו לחוש לחקנת הכער שלא לעגנו כמו שחשו אחקנתא דאשכ
אף שהיא איסור ערוה מכ"ש האיש שמעוגן מלד חרגמ"ה לריך
לחפש בזכותי ככל מה דאפשר. ובסי' קרני ראש סי' ד' כתב תליל
לחדול ממלוא רבב להיות נטפל לבחיר ככלי בעיגון מהאיש, (כ"ז
משד"ח שם).

יז. אופן ההתרה. כתב בספר מנחת ח"א סי' מ"ג שפאר שמקבץ מאה חתימות מק"ר גריך ככ"ד לפיון בעמס של כל אחד ואחד.

ועי' באבני חפץ סי' פ"ד שזריכים לבחיר לו כהרס צעל פה
ואומרים פלוני שרו לי כהרס דריג לישא אשה על אשה, חולם
בההרהר סגי בשלשה ויכולים לעשות זכ אלה שמסדרים את כגמ
שיבא מוכן לכשתאפה אבל השאר יכולין לבחיר גם ע"י הכחב.

ובע"ז כתב בניגת ורדים ח"צ כלל ח' ס"ה י' שלכביש צנ"ד
שצטויר לר"ך שיבא הצעל צעלמו לבקש כחרכ ויתורו ג'
רצנים צפניו דלא גרע משאר מחכים שהם דקין נדרים, פ"ש.

ועי' בשמן ראש אה"ע סי' כ"ד שכתב דמדיוק לשון החקק
שכפל לשונה שאין להחירו רק במאכל אנושים גם כס לא
יבחימו עד שיראו טעם מזכור להיות וגם בלוחו ענין שכתב מזכור
וכי ע"כ, נראה שהכוונה שהן ממה שהכתמים המחרים יודעים
טעם הכיחור לריח גמי שיסדרו את הכיחור בלוחן כזה שיכ"י ברור
לכל העולם למח הכיחור לו לישא אשה על אשתו כי היכי דלא חיפוק
מינייהו חורבא לעשות בנות ישראל הפקר, ומקור דבר זה ממה שבי
בהגמיה פ"ד מה"ח שאין להכנס להחיר דבר החמום לרבים, ועי' ש"ך
ויד סי' רמ"ב סי"ק י"ז שצריך להודיע בעצם ולהראות פנים בדבר,
וכה"כ כתב בענין ויד סי' ל"ב סי"ק כ"ב בשם מהר"י חינו, וכשי"כ
כאן דו"ל דמשיקרא הכי חיחקן, ולפ"י צריך להכריז שהיחור נפלו
לישא אשה על אשתו בהבטחת ק"ר מחמת הנשחטות אשתו וכוונת
ולא מיוחד לה, והשם עי' מלכא חשבת, פ"ה.

ויער' במשיבת נפש סי' מ"א שכח דמלשן התקנה שכח מאלו
אנשים משמע דרבים לאו דוקא, לכן כל מי אשר בשם נרדף
מרבץ יקרא יטלה להשכון מאלו אנשים ואין להחמיר ע"ז ביותר
כש"כ במקום שלא חיים פו"ר כדינו, ע"ש.

ובבגין עולם סי' ג' הוא ג' כחב ג"כ דזה פשוט שאין לרדף להסכתא מאה רבנים נעמחים בעלי הוראה, ובדלוי די צירוף חכמים יודעים להבין דברי הפוסקים הכתובים על הספר ויודעים לישא וליתן בדברים ולהבין בלגם טעם הבהיר, שכן מורה לשון מהר"ם מרוענבורג שז' שיש לבחור במאה אנשים ולא הזכיר רבנים או חכמים כלל רק סתם אנשים, משמע אפי' דמסגרי לבו וסגרי כו' ע"ש.

פו. אופן ההחתמה. בספר נחת שמעון סי' נ"ז כתב שאין דעתו
נוחב במה שמקצרים החימות מלומדים ואינם נותנים לב
למשקל ולמיטרי צענין בהתרחק רק נמשכים אחר הרבנים הגדולים
במתחילים בהיתר, רק ראו לפשות כמושיב צנוצני של אב"ד בעירו
ויקצן בלומדים הראויים להוראה ויסכימו על ההיתר, גם נראה לעב"ד
שצריכים להוציא מפיכס ההיתר, שצ"פ הותר לו לישא אשה על
אשתו פלונית בת פלוני ואח"כ יחתמו לראיה כי יגיע עוצה בהתחמם
בלבד בלי הוצאה בשפתם אם תעיל להיתר, ע"ש.

אמנם במהרה"ם שיק אה"ע סי' צ' כתב דפשיטא דמכני בהחתמה גם עיי' צי דואר שישלח כל אחד דעתו וכל הענין הוא שישפטו הם אם לפי מלך באשכר ראוייה הוא לאישות וא"כ מה לי אם בעל כולך אליכם או שמתאספים יחד או ששמיצים עיי' בדואר, הובא גם בבאר משה קונטרס צנין ירושלם סי' ח', וכ"כ בצית ילחק סי' כ', ובצנני חפץ סי' פ"ד.

ובגנינת ורדים ח"צ כלל אי סי י כחצ דאף שמרד החרם של
רנמי"ח חוכך הוא להחמיר על הצעל שיקנץ החתימות בעלמו
ולא עיי שלית, כדן היתר נדרים מ"מ בזכ"ו שהוא אחר אלף
החמשי שכר כלל חדר"ג אלא שחכמי בדורות ראו לאורך השעה
להמשיך התקנה לעולם ואף במקום מלוב על כן הם אמרו והם
אמרו להקל אפי' עיי שלית וכבר פשט המנהג כן, ע"ש.

ובברכת רצה סי' י' כתב דאף שיכול לקבץ ק"ר אחד אחד לר"ר
שיכוו' ג' בתי דינים מג' קהלות שידונו ויהאמו כזנופיה
וכיוצא ב' קהלות שנאמר בתקנה, [ועי' לעיל אות י"ב בענין ג'
קהלות בשם ברכת ראה].

ועי' בצבי תפארת סר מיו שמתרעם על מה שיש מדפיסים בקונט' להחיר להאיש ושמו ושם אצלו הוא צראשי תיבות או נעלם לגמרי, וגם שם אשתו ואציה הם נעלמים או צריח, ולפי הנהגה לריכים ק"ר מגי' מדינות דוקא, משום שהרצונים לריכים לשקול צפלים שכלם הם באמת פלוגי לא יוכל לדור עם אשתו בשביל להשגשג וכדומה וא"כ אין להחיר עד שידעו מי הוא ומכ שמו טבעו ומכותו, ע"ש.

וע"ע בפרדס רמונים ביתר ג' דף כ"ב שהעיקר שכל אור"א יב"ח
נוכח לדעת מגוף הענין אם ראוי לבחור כדמפורש בהתקנה
שאין ראוי לבחור עד שיראו טעם מבורר וע"ז יסכימו ק"ר אבל
אין מספיק מה שיש נוכחים שמדפיסים בקצרה שפ"פ נשתתף או
פוע"ד וכיו"צ ומבקשים להצטרף לביתר וכו', ע"ש.

מו. מצוה גדולה לחתום על ההיתר. כתב בספר זה רמק ח"ב
לכ"ט ט"ז ב"ר לראובן גדולה ירמב עד מאוד לבוא על

על הנושא אשה (יד) על אשתו

אבל

פתחי תשובה

לו ליא אחרת על אשתו לכן אין דעתי להחיר זה וגם איסור איני חומר כיון שכבר יושב זמן שמה שנים בלא אשה ואם ימלא מאה רבנים שיתירו לו לא אחרת בידו עכ"ל: וישם בסי' ז' נשאל על אשה כזה מהם אלא דשם העיד עד א' ששטע מאחד שהאשה מתה והשיב להחיר מתחת העדלית העד וכתב דלף דענו"ב קמח סימן ל"ג לא הכרעתי לסתור דברי הב"ש לחלוטין אלא בסיומן כ"ד נד"ה ואמנם הצאתי דברי התוס' דמה שאינו דבר שבערוה אף דליחזוק איסורא אינו צרור שאין עד א' נאמן רק מספקא לו וא"כ נאיסור דרנן יש להקל ונפרט שזה שנים רבות שנאמר זכרה קרוב הדבר שמה בשנת הרענון ולכן יש להחיר:

וכתב עוד שם בסי' ח' צעובא שהעיד העד שצחיתו מתקום פלוני מתה אשה פלונית אלא העד לא ידע אשת מי היא והאיך בשמעו הדברים האלה אמר אשתו היא זה יא לרן אולי הנעל דבר עמנו אינו נאמן במקום דליכא למיחש שמה עיניו נהן צאשה אחרת (עיין לקמן בסמוך בשם תשובת צ"ח מה שנוצח בשם ז"ל וע"ה) ומ"מ כיון דנזה"ל שכבר כלל הזמן חר"ג לא יכאחש איסור תורה וגם מחלל ומתחלה לא יתחזק איסורא רק מפיו שאמר שיש לו אשה יש להקל ע"ש:

וכתב עוד ס"ס קל"ז שנשאל מהאגון מלונדון אודות אנשים הנאים ומדניות רחוקות לקהלתו ושלחו גיטין לנשותיהם ונאלו כתבים מצ"ד שהשליח מסר הגט להאשה כדת ואין חתימת הב"ד כיכר שמה אם יכולים המגרשים ליאשם שם נשים. וכתב כבר הכרעתי בנו"ב כתיבתא שער אחד נאמן להעיד לאיש שמתה אשתו וכיון שער א' נאמן א"כ שער צעדים אפי' לא נתקיים כיון שלדברי הרשב"א (המוצא לקמן ס"ס קמ"ב צה"ה) זה עדיף מעד א' לכן דעתי להחיר ע"ש:

ועיין עוד שם בסי' קמ"ב בתשובה מן המחבר בנאשה שנשחטת זה שבע שנים אשר צרחה מצעלה מתוך טירוף הדעת ונאמר זכרה ולא נודע מה היה לה אם מותר הנעל ליאשם אשה אחרת. והצי"ח דברי אינו תשובה סימן ו' הנ"ל שלא ראה להחיר בנאשה שנאמר זכרה זולת צהעלית עד א' וכתב דלף דיש לדון זה מתחת דגד חזקת חיים יש חזקה אחרת שאלו היתה נחיתת חזקת נעלה בנאשה שלא היתה קטטה ביניהם ומ"מ חלילה לו לחלוק על אינו ז"ל. ומ"מ העלה להקל להנעל זה כיון שיצאה אשתו מנינו מתוך טירוף הדעת ולפי דבריו היתה כמה שנים מוחזקת לנשחטת ובנשחטת פסק הרמ"א דיש להקל להחיר לו ליאשם אחרת ואף ד"ל דרוקא בנאשה שהיא שוטה לפיכך אלא כאן יש לחוש שמה נתפסקה מ"מ מוקמינן לה אחתהא אשעת יציאתה מנינו נעלה ויש לה הוכחה דאל"כ היתה חזקת נבית נעלה כו' ואף דהב"ט כתב דלר"ד היתר ממאה רבנים י"ל דגם הב"ט לא כ"כ אלא אם היא נחיתת צדא אלא אם יש ג"כ ספק שמה מתה גם הב"ט מיקל. וסיים ויען כי אין הדבר צרור כ"כ כו' לכן אין לסמוך עלי עד שיסכימו עוד שני רבנים. ונענין החתימות שיש להאשה על הנעל וגם צהעלית ג"פ כי למיחש צני פן תצא האשה יעשו כמו שפסק

(יד) על אשתו. עכ"ל לקמן סי' קכ"ה סק"א שכתב לכאורה נראה צה"ל שיש תרגומ"ה שלא יא אשה על אשתו אין עד א' נאמן להעיד שמתה אשתו דהא דבר שמתחזק נאיסור הוא ואין עד א' נאמן כמ"ש בי"ד סי' קכ"ז עכ"ל. ואם כתב זה כמסקנה. אף בסי' ט"ו סק"כ כתב כן בפשיטות ע"ש. ועיין בסי' נ"ב חזקה"ע סי' ל"ג נד"ה העולה כתב שדברי הב"ש זה אינם מוכרחים ע"ש. גם בסי' קרנן נתגאל פ"י דינמות אחרת ק' חולק על הב"ש זה עיין שם. גם בתשובת בית אפרים חזקה"ע סימן א' בדבר המתחיל ועוד. כתב דהך דינא דהב"ש ז"ל ד"ל דשפיר מהימן עד א' משום דהוי מתחלל דעידא לנאוי וכמדתה שאין נהגין עתה לדקדק בזה כלל כי מי שגח אלו כתב מלחמה מתרחקים שמתה אשתו נושא אשה על פיו ואין מדקדקין אחריו למחות בידו כלל עכ"ל. גם בסי' ישועות יעקב בסי' קכ"ה סק"א חולק על הב"ש זה דכיון דלינו רק מלחמא דרנן נאמן עד א' אף דליחזוק איסורא ונפרט צמילתא דעל"ג ע"ש:

וישם העיר עוד לחקור צה צע"ל שמועיד שמתה אשתו והוא נא לצ"ד לשאול אם מותר ליאשם אחרת שהיא איסור כרת וגם אי מותר ליאשם אחרת מזה איסור רנח"ה דלף אי מתייבס אותו נגד זה שמועיד ליאשם אחרת מ"מ איסור ליאשם אחרת (עכ"ל בסי' ט"ו שם) ומעתה כיון שגח לשאול על שני דברים דבר תורה ודרבנן כאחד אפשר דאין אלו יכולין להקל גם בענין דרנן דהוי זלוול לדח"ל וכמ"ש הרשב"א הוצא צמ"א הלכות ק"ש בספק קרא ק"ש חזר וקורא משום דק"ש דאורייתא אף דרק פסוק ראשון הוא מה"מ מ"מ ור"ד לקרות כל הב' פרשיות כיון דלנו מסופקין על דאורייתא ודרבנן כאחד אם אנו מחמירין על ד"ת ומתקלין בדרבנן הוי כמזלוול צמילתא דרנן (לא מלחמ"ה זה צמ"א הלכות ק"ש ע"ש בסי' ס"ז סק"א שכ' טעם אחר דכך היתה התקנה כו' אמנם בסי' קפ"ד סק"ז כ"כ המג"א בשם הר"ש חיון והר"י הלוי צענין ספק אם בירך צמ"א דל"ג גם צרחה ד' מחלי טעמא ע"ש) אף בנחת לא דמי דהכא אם יאשם אחרת לא יאשם אחרת בנאשה ע"כ אין מקום להחמיר צה ע"ש:

ועיין בנו"ב כתיבתא סי' ר' על דבר האיש אשר בשנת רענון הלכה אשתו ממנו וכן וצח עמה מוחזקת פרנסתה ויש לו נודע מהם דבר יותר משמנה שנים אם יש להחיר לנעלה ליאשם אשה אחרת. והשיב שאין למצוא לו עוד כיון שאשתו לא פשעה ומתחת רענון הלכה ולפי המוצא צהעלית הלכה ומוי יודע שנת עכוזה ואולי הוא ע"י אונס ומקום מזה אין כאן שאלו נותנים ג"כ לנן וצח חזקת חיים וא"כ קיים מלכת פ"ו ואף שהבנה"ג צה"ג אחר ע"מ מציא תשובת רש"ד אם נצעה יכול צענל ליקח אשה אחרת אולי מיירי שם שלא קיים פ"ו. וסיים דלף שיש סברה לדון ולהחיר לו שלא יאשם צהעלית ענינה בכל יום מ"מ נתת דנר"ד לשיעורין ואם תתעלם אשה מצעלה חיה זמן לחיה סנה או שחיה חולה חיה זמן וכי נחיר

אוצר הפוסקים

שמן הדין לכונסה וכו' ה' משודך מכבד עם אחרת מותר לו לכוון את המשודכת דמביכי תיתי לעכב עליו שלא יאשם המשודכת משום דעליו ליאשם אנוסתו בלא גם שלא לכונס המשודכת איכא חרם ומאי אולמא באי חרם מביאי חרם ע"ש דמתייר רק מפני שהי כבר משודך.

ב. אי מותר לישא אשה על ספק אשתו. בתשובה לחיבור סי' י' נשאל ציבמה שהיתה סבורה שאינה לריכה חלילה לפי שכוין לה צנים בחיי צעלה ומתה וגשחת לכהן ואינה רואה לקבל גט אם יכולים להחיר לנעלה ליאשם אחרת בלי היתר מאה רבנים והשיב דלף לדעת החתם סופר שמתחמיר בגרושה שנשחת צעעות לכהן להצריך מאה רבנים (פי' פ"ח סי' כ"ב) נראה דצני"ד יש להחיר לנעלה בלי היתר ק' רבנים דציבמה לשוק קיימיל כשמואל (יצמות ל"ב) דרק מספק תפסי צב קדושין א"כ לענין חרם דרבינו גרשום הוי ספק חרם, ואף לדעת המחמירים בספק חדר"ג כספק של חורב יש לומר דרי"ג לא גזר אלא צודאי אשכ ולא צספק. עוד נראה דמה שכתמיר החתם סופר להצריך היתר מאה רבנים צחייבי לאוין שלא הכיר צב הוא משום דחשש לדעת המחמירים דאפילו במקום מזה גזר רגמ"ה ואם כן צני"ד הוי ספק ספיקא שמה אין קדושין חופסין ציבמה לשוק ואין א אשתו וספק אי גזר רגמ"ה גם במקום מזה דהא אסורכ הוי לו, ועי' מלבושי וי"ע סי' ג' מה שחקיל צנוף בורחא החתם סופר, ועי' עוד

סב. על הנושא. אלא במאמר אשכ שנייה על אשתו, כתב צמהרש"ס סי' ע"ח דקרוצ לודאי דלא עבר על חר"ג, דרק שלא ליאשם נשואין ממש גזר, דבנדירים ושבועות כולכין אחר לשון צני אדם, ובלשון צני"א ארוסין לחוד וגשואין לחוד.

ובבנה"ג סי' א' אחר ר"מ הגצ"י העלה דלמהררי"ק אף שהשנייה באירוסין עובר על חר"ג, וכן מדקדק ממהרי"ב סי' קי"ג ומהר"י איסרלן צה"ב סי' ר"ט ומדברי צנימין זאב סי' מ"ג, וכ"כ והוכיח מדעת עצמו, ועי' צה"ט סי' כ"א, ומדברי מהרי"ל סי' ק"א, כתב צבנה"ג שם, שיש לדקדק דאפי' שחיבן בארוסין עובר על חדר"ג, ע"ש. [ועי' צהעלית].

סג. על אשתו. א. אלא על אנוסתו אף על פי שפל פי דין מחויב לכונסה מותר לו ליאשם אחרת אם אינו רואה צב ואין צה חשש חרם דרי"ג כמו ציבמה (פי' לקמן סימן קי"ט סעי' צבנה"ב) או ארוסכ דשאני אינהי דאגידו ציב ואסורות ליאשם מחמתה וכו' דוגמת צ' נשים, משא"כ צו דלי אמרה לא צעניא מי איחא לעשה כלל, זולת על צד קצם כפי ראות עיני הב"ד עד שפייסהכ צה אפשר שברשות צידם וכו' ומצ"ש דבוי"ל דררה דציעול מ"ש, ע"ש. (שערי דיעה ח"א סי' קמ"ד).

ובבסחנה חיים ה"ג אה"ע סי' ה' כתב דאם אי אנס צחולה צאופן

פתחי תשובה

נשטית הרי יכול להחליט לו היתר ע"י מזה רבנים והשלטת גט וכחונה ואין כחן עיגון כ"י ועוד הא האשה במקום ידוע ואינה מעבר לים ולא במדבריות והדבר יכול להתברר ע"כ אינו רוצה להיות מהמתירין ע"ש.

ועיין בתשובת בית אפרים סי' א' נאמר שהיה מתברר נקלה אחת ערך י"ב שנה והגיד לפני כמה אנשים שיש לו במקום אחר אשה ובת אחת והחזיק בדבריו זמן רב ועתה נא לפני הרב והגיד שחקר ענה ומעולם לא היה לו אשה רק מחמת

אחרת כנ"ל קמח סימן נ' (עי' לקמן סי' ט"ז) ע"ש. [ונתפלת חתם סופר סימן נ' נא"ל א' שנשטתה אשתו זה כמה שנים והולכה לעיר אחרת למקום רופאים ועתה אומר שזדע לו שחתה וגם הביא עד א' שזעת שחתה אשתו של זה בזה העיר אס מותר לישא אחרת. והאריך שם בדברי סב"ס דס' ט"ו וק"מ הכ"ל דלן עד א' נא"ל כ"י ודעתו להחמיר כה"ס וכתב ואש"י אס נכנים עלמנו בפרנה דחוקה להקל תמוס עיגון דנתי' היינו א' אשה בריאה נאצרה וכדרך שנקילין בעיגונא דליחתא חלל הכל

אוצר הפוסקים

להחמיר לישא אחרת, ועוד דכא לשטת הרמב"ם צעופות מאים עלי טפין אותו לגרש, ולענין חדר"ג דלשטת כמה פוסקים הוא רק דרבנן פשיטא דיש ללרף שטת הרמב"ם וש"פ, ללא גרע כה האיש מכה האשה, וא"כ כשטוען מאוסה עלי מהרואי להחמיר לגרש צ"כ, ועכ"פ בדאיכא אמתלא מבזררת כהא דניד שהיא חרשת יש להקל, וכן יש להחמיר לו לישא אחרת.

וביוחי יעקב סי' ז' השיב ג"כ בחותו נדון של המכרש"ם, וכתב דמלבד הטעמים הנכוחים שצ"ח המכרש"ם יש ללרף עוד הספיקות הללו, א' שמא בחרשת לא גזר ר"ג כמו שחקר בזה הנוצי"י [הב"ל], והגם שחושש שם מחמת ספק חרס דאורייתא, הנה חזרה בזה, דלויבו גופי' פוסק להדיא בכמה מחשבותיו ומנייחו במהדרי"ת חיו"ד סי' קמ"ו דספק חדר"ג להקל דלויבו חלל מדרבנן, ב' שמא בזה זמן החדר"ג, ג' ספק שמא כהאומרים דעיקר החופה הוא היחוד ובניד לא נתייחד והיו כחרוסה, וגם י"ל לענין חדר"ג לכו"ע לא מחשב כנשואה כ"ז שלא נא עליה, כיון דעיקר טעמא דבחרוסה ליג משום דהוי דיחוי מאור שחינו רוצה לכונו, וא"כ גם כאן איכא דיחוי מלות כניסה לצעילה ופ"ר והיא עיקר המליצה, ע"ש.

ובאבני נזר סי' ב' במי שנשא חרשת ואח"כ נשטתה ליד להחמיר בלא ק"ר והביא מסי' י' סעיף ב' פקח שנשא פקחת וגירשה ונשאת לאחר וגירשה מותרת לחזור לצעלה הפקח דלגבי הפקח לא חשבי לנשואי חרס וכ"כ לגבי פקחת שישא ליה לנשואי חרשת אשתו שחיאסר עליו הפקחת גם הביא מהכ"ל סי' קע"ז שהביא המכרש"ם הב"ל ואף שצטט הר"מ חלק עליו מ"מ ליד לזקוקה וחלוצה שיש להם סמך מדאורייתא משא"כ נשואי חרשת וכבא דשבת ליד דמחלק בין ע"ת לע"ת, עוד יש לדון עפ"י המכרש"ם דבחרוסה אין חדר"ג דמי יכריחו לכתוב לה כתובה והביאור בזה דר"ג חיון משום קטעו מאחר שחיוב צשכ"ז לזו ולזו חלל חרוסה אין עליו חיוצים ובחרשת ג"כ אינו חייב במזונות כדאי צש"ע סי' ס"ז סעי' ח' אך מ"מ חייב צעונתה ובנשטתה אין חיוצ פונה חלל חייב במזונותיו וזו שהיא חרשת ונשטתה אין עליו שום חיוצים ול"ש בזירת רגמ"א וכיון דדעת הרב פוסקים דנשטתה יש להחמיר בלא ק"ר [עי' לקמן סי' ע"ב אות ו'] והגאון מנחמאוויעש ב' שכן הוא מעיקר הדין והוא חומרא בעלמא להלריך ק"ר לכן ראוי לסמוך ע"ז בניד ואם אין באפשר להשיג ק"ר אפשר שבייתי מדקק בליורף עוד איזה רבנים מוצהקים להחמיר בלי ק"ר, ועי' באוריין תליתאי סי' ג' מ"ש בזה.

ובבית משה סי' ק"ג הביא ראי' דאף בנשא חרשת איכא חדר"ג מתשרי מכר"ם פדור סי' ח' שכי לענין חרשת דאף אחר חדר"ג דצ"ע דעתה בגירושין וחרשת אין לה רצון מ"מ אונס לא מקרי וכפי הנראה מיירי גם צשכ"ת חרשת צשעת נשואין צאופן ללא היו רק קדושין דרבנן ומ"מ חיון ר"ג בזה [באמת מיירי שם המכרש"ם בקידשה א"י צקענותה קדושין דאורייתא ע"ש ועפ"י סי' ק"ע סק"י]. ד. חדר"ג בפילגש. צכ"כ"ג סי' א' הגב"י אות כ"ד כתב הנושא אשה בדת הישמעאלים חל עליו חרמ"א כן מחזר מדברי צימין זאב סי' ק"י, וכי עליו דאין דבריו נראים לו ללא יבא חלל פילגש אין חרמ"א חל עליו דל"ג חלל על הנושא [אשה] על אשתו ואשה לא מיקריא חלל בנשואין או בחרוסין, ושוב כי דלגי מגמגם דכיון דלדת הישמעאלים אשה מקרי חל עליו החרס ואין הדבר צרור. ובטענות יחוש

עוד בפתחי תשובה סי' ל"ט סי' כ' מה שהביא מתשרי גליה מסכת, על כן נראה להחמיר בלי היתר מאה רבנים.

ובזרע יצחק סי' ע"ז נשאל צא"ש שנשדך עם בחולה ושמע עליה קול דברים רעים וצ"על השידוך ואחר כך נשדך אשה שנית ונשאה ואיזה חדשים אחר החתונה ילדה ולד של קיימא ונחגלה שבתה לזנונים קודם כנשואין ולא רצה בצעל לדור עמה ולא להמתין לה כ"ד חדש אך לגרשה וביא לא רצה ובצעל טרם קיים פ"ר והוא כבר נא צימ"ם והשיב שיכולים להחמיר לו לישא אחרת דהא בלכב מרווחת היא דכנסה בחזקת בחולה ונמלאת צעולה כיו מקח טעות ואין לה כתובה (עי' אהע"ז סי' ס"ז סעיף ב') והמכרש"ם כתב דאף אס כנסה בחזקת צעולה רק שלא ידע שנצטלה צונות כיו מקח טעות ואף דלענין איסורא חללי' להומרא להכריכה גט חלל לענין חדר"ג יש לדון, ולכמה פוסקים ספק חדר"ג להקל ועוד דעכ"פ הוי ספק קדושין ולא איתחזק איסורא שהרי אנו דנים שהיא אינה אשתו ומעולם לא חל עליו חרס דרבנן גרשום, ומה שטוענת שנאנסה ונחשברה בלונס, הרי החוס' בכתובות (ט' א') כתב דרובא בראון, דלונס קלא אית ליה וכל שכן כאן שיש קול שזינתה בראון, ואפינו בלונס הוי מקח טעות כדמשמע בכתובות דף י"ב צפרט צכ"הי גוונא שבתה לזנונים ואיכא פגם עוצא ובספר גליה מסכת מיקל בענין חרס דרבנן גרשום אף היכא שנחודע אחר כך שיהא עליה שם רע דהוי מוס וכל שכן בנידון דידן דהוי פגם גדול מאד ומתחילה גילה דעתו שחינו רוצה בנשאה כזו בודאי נראה דהוי מוס וידוע שחזקה דאין אדם מתפייס במזמין וכה דלריכה במזמין גט מספק הוא משום דהוי ליה לאחמיו ומלגא בתנה מחל חלל בניד ל"ש זה דמות לא שכיח וכו', ובענין ק"ר עי' בצרית חרסה שמלד דככ"ג שזינתה מקודם א"ל ק"ר וכן מסתבר כיון דלנו דנין שמעולם לא היכה אשתו, אכן למעשה אין להקל בלי היתר ק"ר וכו', ע"ש.

ובבנה"ב סי' א' הגב"י אות ל"ז כתב צש"ס אחיו הרב דלא חיון רגמ"א בנשאה שזינתה אפי' צעוד פנויה אס לא ידע בצעל בנשואה כשחירסה.

ג. חדר"ג בקדושי חרשת. ענוצ"ק סוסי' פ"ד שנכתב בזה, כי חללי לא גזר ר"ג בחרשת כלל כי היכי דלא חקנו לה כתובה משום דא"כ ממנעי ולא נכדי לה, וסיים זהו הנלע"ד מלחא דמסתבר, ועכ"ז לא נוכל להורות למעשה בזה שלא נתפרש בראשונים, וספק חרס הוא איסור דאורייתא.

ובשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' ל"ג הביא מהאבן יקרה סי' צ' שכתב עפ"י הכ"ל סי' קע"ז דביצט קטן כיון דבזיקה אינה חלל מדרבנן ליכא משום חדר"ג וה"כ בקדושי חרשת, והשיב עליו דהרי צש"י הר"מ סי' מ"א דחה דברי הכ"ל צכ"ה ראיות, ומ"ש עוד באבן יקרה דגבי חרשת שאין לה קדושין מה"ת לא הוי חלל פלגש ואינו מקיים פ"ר על ידה ובמקום מורה לא גזר ר"ג, דבריו תמוהים כ', ולדקו דברי הנוצי"ק דגם בחרשת איכא משם חדר"ג, אך בניד שכתבו א"י החרשת יא נתן הנדן והמתנות, והחתן בן חורה ולא יוכל להחפרים בלא הנדן כלל ותיקף אחר החופה לא נגע בה וצרה לביתו ומואם בה ומתענן כמה שנים, ואיכא אומדנא גדולה שלא היה מתרצה לישאנה אס לא עיי' שהצטיתו נדן גדול, ובקדושין הוי רק דרבנן, יש לסמוך על האומדנא ולצעל הקדושין, ומכ"ש שיש

פתחי תשובה

לומר שיש לו בת הימנה. ה' מטעם דכל שהחזק ל' יום לא מהני לחתולא כח"ע
הב"ש צ"ע י"ט ומלקין ושורפין על החזקה. והאריך מלך דזה נלמד. דהך לחתולא
אינה גרוע וגם יש ללמד דלא לחתולא א"ל כלל כג"ד לפי דכל שוויא אנפשיה חד"ל

הנזשה אמר כן שכבר נא נתיים בן שלשים ועדיין הוא פנוי. אם מחמינים אותו
באמתלא זו ומותר לישא אשה או לא. והנה מה שיש לדון באמתלא זו הוא משני
תשבות. אחד כי להסיר תסוה הנזשה היה די לו שיאמר שהוא אלמן וגם למה הוסיף

אוצר הפוסקים

דאילו אם לא נשא אחרת עדיין לא היינו מחזיקין לו רק על ידי
ק"ר, ע"ש.

ובשם ארי' סי' ק"ד צא' ששכר סופר ועדים וכתבו לו גט ומסרו
בפניהם לאשתו צ"ע, אחר שזן אי יש לפסול בגט משום
דנטלו שכר כדי להעיד וגם מלך דהעדים פסולים משום דעברו
אחרגמ"ה ומסיק דאין כאן פסול דאורייתא, כתב כיון דמ"מ נריבך
גט אחר דנלטון התקנה נאמר שאין בגט כלום לכן חלילה לאיש
לישא אחרת עד שיגרש את הראשונה מרצונה וכל מי שצידו למחיה
שלא ישא אחרת חייב למחות ולא מהני מה שגרשה צ"ע.

ובבית שלמה (מסקאלא) סימן פ"ב נשאל צא' שדר עם אשתו
שבע שנים ולא ילדה לו וביקשה שתקבל גט ממנו ולא רצה
וגירשה צ"ע ע"י שליח ואח"כ רצה לתת לה סך רב שתקבל ממנו
גט שני ברצון ולא רצה והאיש איש כשר וגירש צ"ע רק כדי
שתתירא אח"כ לקבל ממנו גט ברצון ועדיין לא נשא אשה ועתה
נשחטת האשה ואין זכיולה האיש לקבץ ק"ר אם אפשר להחזיר לו
כלי הסכמת ק"ר, והשיב שאלו הגירושין אין בגט כלום כדמפורש
במהר"ם מו"ק סי' ק"ב וסימן י"ז וז"ל מפורש בחקנת ר"ג שאם
גירש צ"ע לא הוי גט וצטל אפי' דיעבד, ע"ש, ומש"כ הרמ"א
בסי' ק"י"ט סעי' ו' דאם עבר וגירש צ"ע ונשאת שוב אין האיש
נקרא עברין הרי דהוי גט דיעבד מייירי שהסופר והעדים לא ידעו
מזה והרמ"מ הג"ל מייירי שהסופר והעדים ידעו מזה וא"כ גם הכ
עברו על חר"ג כדמפורש בחקנת ר"ג, והם פסולים ומש"כ בגט
פסול וכמוש"כ הנוצ"ק סי' ק"י"ט צונת המהרמ"מ [ואבא צ"ע
סי' ק"י"ט ס"ק ז'], אי"כ צו"ה דכל המגרש צ"ד מגרש והאוי ודאי
לא סידר לפני שום רב ומורה דלא נחשדו על כך צודאי ידעו הסופר
והעדים מזה והגט פסול מדינא ואסור להמגרש לישא אחרת מדינא
דהראשונה עדיין אשתו או מדאורייתא או מדרבנן, ובפרט שכלל גירש
על ידי שליח וכבר כתב הנוצ"ק דבכה"ג בגט בטל משום אין שליח
לדבר עבירה ואף שרבים טערו עליו [ע"י פ"ת שם ס"ק ו'] הנה
המהר"ט ח"א סי' קנ"ז כתב בדבריו וגם הגרע"א בסי' ק"י"ט כ"כ,
ואף באיסור דרבנן אין שליח לדבר עבירה ע"י מל"מ פ"ב מה"ל רוצה
בשם המהר"ט, וחר"ג אף דמדברי קבלה הוא לענין חומר י"א
דדברי קבלה כדון חורה דמי (ע"י ר"ב י"ט ר"ן פ"ב דתענית וטו"א
מגינה ה') אי"כ ודאי בחרם אין שליח לדבר עבירה על כן אסור
לאיש לישא על אשתו אלא בהסכמת ק"ר מג' ארצות אם יחזיר
שהאשה הזאת נשחטת ממנו וכפי מ"ש הנוצ"ק סי' ג', ע"ש.

ובגהלת יהושע סי' ה' במורדת על צעלה וטרם קיים פו"ר והיא
כבר בת ג' ונתנו לה הגט עפ"י צ"ד ואחזה בגט בידה
ואח"כ זרקתה בגט וטופתה שסערה שלשחוק נתנו לה הגט, כי דיש
להחזיר לו אפי' בלי ק"ר דהא כי הצי"ש בסי' קנ"ד שבזקנה אם לא
קיים פו"ר כופין אותו להוליא וא"כ היה דיכול לגרשה צ"ע וכ"כ
במים חיים סי' א' ובירדצ"ן ח"א סי' נ"ג להדיא ואף שהשי' והנוצ"ק
חולקים וסוברים דהיכא דלא פשעה אין לגרשה צ"ע עכ"פ הוי ספק
בחדר"ג דיש להקל כיון שכבר זרק לה גט גם צ"ד כיון שהיא מורדת
יש להחזיר לגרש צ"ע כמבואר בסי' ע"ז ואף דיתכן שתתן שטותה
מדה ולפ"י נריך היתר ק"ר מ"מ כיון שיש גם להסחפק שמא היא
מורדת מחמת פשיעוטה אי"כ הוי ס"ס שמא היא מורדת ושמא הלכה
כהצי"ש ובירדצ"ן הג"ל דיכול לגרשה צ"ע בזקנה וא"כ עכ"פ דיעבד
שכבר גירש יש להחזיר לישא אחרת בלא ק"ר ועי"ל דכיון שנתן לה
הגט

סי' א' ס"ק י' הביא בשם הי"ש דלהסוברים שמתיר ליקח פילגש חל
חרם ר"ג גם ע"ז, ובשם ספר בית משכ כ' דלא קאי חר"ג ע"ז.
ה' גירש בע"כ אי יכול לישא אחרת ואם נשא מהו. בספר ברכה
ר"ה סי' ל"ד נשאל צא' שזרק גט לאשתו בעל כרחיה והלך
ונשא אחרת והמגרש הוא כהן מה דינו והשיב דידוע דצרי המהר"ם
מינן סי' ק"ב שהגט אינו כלום וכן מבואר להדי' בחקנת רגמ"ה המבואר
במהר"ם מרדכינברג דכן היתה התקנה מרגמ"ה שהגט לא יועיל
וכי' כח ציד רגמ"ה לבעל הגט ע"י הפקר צ"ד שלא יהא שלו וכדומה
וכן נראה מדברי הח"מ סי' ק"י"ט ס"ק כ' [וע"י צ"ש סי' ק"י"ט ס"ק ב'
וצפ"ת שם סק"ז]. ובספר בית הלוי בלוי צופו הוסיף צוה דבר חכמה
דמכיון שהוא צ"ע לריך לכו"ע צ"ד כמו מילאן שזריך צ"ד ואין
בדיוטות הוי"ן ומטעם דשליחותיהו דקמאי עבדין ובמקום חרם
דרבנן גרשום ודאי לא שייך לזה לכן לא מהני, [יסוד דבריו על פי
מה שכתב רש"י בריש סנהדרין דמשום הכי צעין במילאן צ"ד משום
דכל דמיקון רבנן כעין דאורייתא תקון וכתב הבית הלוי דאין
לפרש כמו דבעין צ"ד גבי בעל כשכופין אותו להוליא דלא דמי
דבחס לריך מעשה של הבעל המגרש והכא ח"ל מעשה של הבעל
והבעל גבי מילאן הוא כמו האשה לגבי גט וע"כ סברת רש"י דגם
גט צ"ע לריך צ"ד, אבל המהר"ם ש"ף במקומו כתב דכונת רש"י
הוא לדמות מילאן להוליא דכמו בהוליא שהוא אומר לא חפנתי
לקחתה כ"כ במילאן אומרת אי אפשי בפלוני בעלי, ועל יסוד זה
לומר דבאשה לגרש צ"ע לריך צ"ד קשה דאי"כ גם גבי ג"ש של עבד
לריך לשמה מגז"ש לה לה מאשה ויהי לריך צ"ד וצגיטין דף י"ב ב'
מבואר דאי צעי זריק לה גיטא ומוכה דלא צעי צ"ד לג"ש, ועיין
בנוצ"ק תניינא סי' ק"י"ד ובחש"ס סי' ס' — סי"ד מה שכתבו בזה], ולפי
זה הדבר פשוט דקאי בחרם דרבנן גרשם שלא לישא אשה על אשתו
ואף דהרמ"א בסימן ק"י"ט סעיף ו' כתב דאם נשאת שוב אין האיש
נקרא עברין הרי דס"ל דמותרת לינשא אולם חמינא דגם הרמ"א
מודה דהבעל אסור לישא אחרת דאי לאו הכי מה שכתב דאם גירשה
בעל כרחיה ונשאת אין האיש נקרא עברין אין לו הכנה דאע"כ צע"ל
זה שנשאת לא עבר אחרת דגרשין בעל כרחיה חלל על כרחך כונתו
דכל זמן שלא נשאת אסור לו לישא אחרת משום חרם דרבנן גרשם
אבל אם נשאת אין נקרא עברין לענין זה שמתיר לישא אחרת
ואפשר דהרמ"א מפרש כך דאין בגט כלום היינו לגבי הבעל דלא
מהני ל'י הגט שיכא מותר לישא אחרת, אמנם צ"ד שהמגרש הוא
כהן יש לומר דלדעת הרמ"א מותר לישא אחרת דלכאורה כעטם
לרמ"א דאסור לישא אחרת אף דס"ל דגט צ"ע שפיר מועיל ע"כ
משום דחייב להחזירה ועל כן אסור לישא אחרת וכמו דאסור לישא
אשה על זקוקתו כמבואר בסי' קנ"ט אי"כ צכ"ן שא"א לו להחזירה
שפיר י"ל דשרי לישא אחרת.

אולם לדעתי עיקר במהר"ם מינן ודעמי"ה דהאשה אסורה לינשא
בגט צ"ע וממילא אסור לישא אחרת דעדיין אשתו היא אף
שצודאי דכהן אסור להחזיר דלא גרע מריח הגט, ומכ' גם די"ל שאין
הגט בטל אלא פסול עכ"פ הוי ספיקה אי מותרת לינשא ומכיון דהיא
אסורה לינשא מספיקה ואגידא צ"ה אסור לו לישא אחרת וכ"ש הוא
מכך דזקוקה ח"כ, לכן יש להפרישו מאשתו כשנייה עד שיגרש את
אשתו הראשונה מרצונה ויתן לה כתובהה, אך אם תחטקש ולא
תקבל גט מכיון שהוא כהן ונאסרה עליו אין צידו לכופו לגרש כשנייה
מאחר שיש ברוב פוסקים הסוברים דבמקום מלוה לא גזר רבנן
גרשם מאור הכולל ומכל שכן במקום איסור כרהור עבירה, אף

פתחי תשובה

אלה מנהג וכל ספק ופולמוס אלוין לקולא כח"ס הב"ס ס"ק כ"א אולי מהני חררה
אף בלא מחלוקת וגם דינו של הב"ס צענין אחר ל' יום אינו מועיל דנחשונה רמ"ל

דאמרינן עליו ולא מהני חררה אינו נחשונה ודאי אלא מתורת ספק דשחז דברי
עיקר ומה שחזר בו שקורין משקר וח"כ בנ"ד שאחר אלף החמישי אינו

אוצר הפוסקים

ז. נשא אשה באיסור לענין חדר"ג. עי' פ"ת סימן כ"ב צ"ע
החת"ס דאפי' בגרושה לכתב באסור לא מדאורייתא לא
נכחי להחיר לו לישא אחרת בלי היתר ק"ר.

וב"ב באמרי אש ח"ב סי' א' צכענדא של החת"ס ממש שכתב
נשא אשה בחזקת אלתנה ואח"כ נשמע שהיא גרושה ונראה
ממנו והצטל נסע למקום שכיחה שם ולא מלאה ונחזר לב"ד שהיא
גרושה וכתב דמיסוד בדיון מותר לו לישא אחרת אפי' בלי היתר ק"ר
וצפרט שפסטה נגדו, דלא תיסק ר"ג שיהא ענון מכת חקקת זו כל
ימיו, ולא נחלקו אי גזר רגמ"ח אף במקום מזה אלא היכא שאינו
שרוי בלא אשה משא"כ כאן, אך מכיון דהשבות יעקב ח"א סי' ק"ב
כתב דבסמיכו האחרונים שלא להחיר לישא אחרת כי אם צבכמה
ק"ר אין צידי להחיר בלי ק"ר. [השבות יעקב מייירי צאשכ שזינח
תחת בעלה וא"כ לא דמי להיכא שהנשואין כוו בצצירה, וכמו שמוכח
אח"כ מ"ד חס"א וחש"ש], וענין זכיו בגם, אין שייך כאן כיון דלא
נחשד על זנות ואין צד זכות צבכמה ואם תראה תצא ותקבל גט ע"ש.
ובתירוש ויצהר סי' ע"ב צכבן שנשא אשה ואחר הכופה הכיר זה
שהיא מעוברת והאשה טענת שממנו הרהר והוא מכחיש
וחושש שנפלה לפסול לה וערס קיים פו"ר, השיב להחיר לו לישא
אחרת בהיתר ק"ר וצבכמה גט דיכול לאוסרה אופשי' עי' צאכע"ז
סי' ד' סעי' כ"ז דצבכא גוונא לא גזר רגמ"ח. ובסמיכו עמו
הרצב רצנים.

אולם בחסד לאברהם סי' מ"ב צאשכ שנשאת לכתב וילדה ד' חדשים
אחר החתונה ולפני החתונה ישבה בצפר שרובו נכרים דה"ל
זונה ולפ"ד משפחה נשחשבה קתא מחמת צושה, כתב דכיון שזמן
הדיון לגרשה ע"י פשיעוטה לר"ע א"ל היתר ק"ר [ועי' פ"ת תחילת
סי' ע"ז] ועוד דנשחשבה ע"כ לר"ך היתר ק"ר משום דכל דבר
שבמנין וכו' וזהו רק משום שכתב חל עליו האיסור משא"כ צ"ד דלא
חל עליו מעולם איסור גט צ"כ ונשואי אחרת, דכרי צעת הנשואין
היתה עליו באיסור זונה לכתב צככ"ג לא צעי מנין אחר להחירו עי'
פרי"ה יו"ד סי' קט"ז, ועוד כיון דהוא מילתא דלא שכיחא ל"ב
מנין כמוש"כ בצי' צאז"ח סי' של"ט לענין עיפית וריקוד ע"ש.

ובספר חיים של שלום ח"ב סי' א' צכבן שהחזיר גרושה ומתחרט
ור"ל לגרשה וכו' ממלאת ולגרשה צ"כ א"ל מעטמים
שונים וכתב שצ"ר לו דצככ"ג שגשאה בצצירה ואסורה עליו עולמית
וממלאת לקבל גט דסגי בהיתר צ"ד לתוד שישא אחרת דכלל גדול
הוא דלא צדיק תקנתא לרשיעי וצכבן א' לא תיסק רגמ"ח, דאפי'
להסוברים דגם במקום מזה חיוקן שאני מזה מעצירה וכו' אך
מקודם יתרו זה ה"ד ואם אחר ההתראה תמאן לקבל גט יכריזו
בצחי כנכיות שמומדת בסירוב ויתירו לצעלה הכבן לישא אחרת בלי
הכנמה ק"ר, ועי' בספר דרך שלום סי' ג' שדן צאשכ כצ"ן זאת.

ובאמרי יושר ח"ב סי' י"ז נשאל צאח שנשא אשה אחיו שיש לו
בנים אי יש להחיר לו לישא אחרת עליה כשאמ"ר ר"ל
לקבל גט אחר שדן אי יש להחמיר ולהצריכה גט לחשוש לשיעור הכי"ף
המוצא צ"כ סי' ע"ז סי' כ"ב מסיק דאף שעכ"פ צאפשר בקל יש
להחמיר ולהצריכה גט אצל האיש שנשא אותה מותר לישא אחרת בלי
היתר ק"ר דצככ"ג שאסורה עליו באיסור כרת לא תיסק רגמ"ח
כמ"ש התמדת שלמה המוצא צ"כ סי' א' סי' כ"ב ואף לחת"ס
המלך היתר ק"ר גם צאשכ באסורה עליו היינו דוקא באיסור לאו
דחופסין קידושין אצל באיסור כרת שאין חופסין זה קדושין כלל ל"ש
בזה חר"ג דאיהא אשתו כלל.

הגט צפני עדים ולא זרקתו מיד רק אח"כ ה"א מוצא צ"כ סי' ל'
לענין קדושין כה"ג אמרי' דיש כאן גילוי דעת דניחא לה וכו"כ צ"ד
אמרי' דה"י נח"ל ואח"כ חזרה ולי"ה גט צ"כ הגם שהצ"ש חולק
שם על ה"ט"ז מ"מ צ"ד דאיכא כמה ספיקות שמה הלכה כה"ט"ז ואף
להצ"ש י"ל דשמה צבג שח"ל דעתה רק מפני חדר"ג יודע דמועיל
צככ"ג שאפשר לומר דניחא לה וגם שמה כהגו"ז דגט צ"כ פסול
מעטם דהעדים והסופר פסולים וצ"ד הן ה"י צרעות צ"ד לכן יש
להחיר אפי' בלי ק"ר רק שישלים הכתובה ע"ש. [ועי' צבכמעות].

ו. פגורשת ואינה פגורשת לענין חדר"ג. בספר צרבת ר"ה סי'
לי"ה נשאל צ"ה שגירש ואמר הרי את מותרת לכל אדם
וכרגע אחר נתינת הגט סיים לאחר שלשים שנה וספק אם הוא חור'
כדי דבור או לאחר כד"ד אם מותר לישא אחרת וכתב דלענין פגורשת
ואינה פגורשת דקימ"ל דבעלה חייב במזמנותיה משום דאגידא צ"ה
עדיין הסיבה שצבכמה גזר שמה לא יוכל למיקם בספוקייהו במקומה
שומדת ויש עליו חדר"ג, אך גם צ"ד ד"ל דליוני חייב במזמנותיה
ולא דמי למגורשת ואינה פגורשת, נראה צ"ר דעיקר חדר"ג ה"ה
כל זמן שהיא אסורה להנשא יהיה מלאה טעם שיהיה גם הוא אסור
לישא אחרת וכו', ועוד דאין סבדי ואומדנא דמוכח הוא דלא ה"ה
מתלית לקבל גט כזה וכו"ל גט צ"כ ואין הגט כלום [ועי' צאות
הקודם מכצרכת ר"ה סי' ל"ד] ואסור לישא אחרת עד שיגרשה
גרשין גמורים כר"ל, ע"ש.

ובשו"ת מהרי"ש סי' מ"ג צ"ה שגירש את אשתו ואמר הרי את
ג"עך וכו' לכל אדם לאחר מ' שנה והאשה לא קפלה את
ידיה ולא הצביחה את הגט רק זרקת חיקך מידיה על השולחן ועתה
נקרע הגט צארכו לשנים ואינו רואה ליתן גט אחר והשיב דאסור לו
לישא אחרת עד שיגרשה צבג כשר דאף להסוברים דספק חדר"ג
לקולא ה"י כ' בספר בית יצחק (מהג"מ אייזיק חצר) צבכ"ס סי' ק"ב
דזה דוקא אם הספק בתקנה אי תיסק רגמ"ח צאופן כזה משא"כ
צ"ד דודאי תיסק ר"ג רק בספק הוא אם נגרשה אשתו או לא
בזה א"ל להקל וכמ"ש צבצ"ק יו"ד סי' ס"ב דאם הספק דרבנן
חלוי בדיון חורה ועליו אנו דנים הולכים לחומרה וצפרט שרבים
מחמירים גם בספק חדר"ג (עי' חת"ס אכע"ז ח"א סי' ב') ועוד
הלא בתקנה נאמר שלא יתירו עד שיראו טעם מצורר וא"כ צ"ד אף
אם היה הספק צע"ס התקנה כיון שהאשה רואה לקבל גט והוא
אינו רואה לתת ואם יתירו לו לישא אחרת תצט"ק, צודאי דאין להחיר
לו וכו' ע"ש.

ובשם ארי' סימן ק"ג צבג שגשלה ע"י שליח ונמסר הגט ליד האשה
ואח"כ פרערו הצעל והשליח כי צדרך אמר המגרש לשליח
שעל מנת כן אני נותן לך הגט שלא חנשא עד ע"ז שנים, אחר שדן
צנחמנות הצעל אי נאמן לומר כן, בעלה דכיון שלא היה חנאי כפול
כי אמר רק שלא חנשא ע"ז שנים ולא אמר שאם חנשא יהיה הגט
צטל לית לן בזה אפי' אינו אמר כן צפני צ' עדים, שאינו יכול להוסיף
חנאי רק כשאמר לשון ציטול ומאחר שלא אמר כן לא מהני החנאי,
כיון שמשקרה נעשה שליח בלא שום חנאי לכן אין ממע צנחמני
א' והאשה מותרת לישא אף אם אמת בדצריכה שאמר כן, ולפ"ז
ממילא אין מקום לומר דכא"ש אסור לישא אחרת מחמת חדר"ג
דשו"י אופשי' חתיכה דאיסורא דאף אם אמת כדצרינו הגט כשר
ומותרת לכל אדם, וצ"ל א' אין צצרה כלל לומר שהיא מותרת לישא
כשום דלא מהימן והוא אסור לישא אחרת דשאח"כ דממני"ף קודם
שחנשא האשה הרי הוא גט מעליא ואחר שנשאת הרי אסורה היא
עליו איסור עולם וממילא יוכל לישא אחרת, ע"ש.

פתחי תשובה

אשמו והיה נאמן בכך כמבואר בתשובת ז"צ וע"כ שיהא נאמן בענין זה השתא
מתי שחזר בו נאמן נמנו וי"ל דגם הכ"ז מודה בזה, וסימול דפסקא העלה שאין

סי' ז' מבואר דאף אחר ל' יום מהני אמתלא היכא שלא הוחזק רק מפי עצמו וע"כ
דנור לגד (עמ"ס נס"י י"ט ע"ס) ועוד דהכא אית ליה מנו דלי צעי הוה אמר שמתה

אוצר הפוסקים

ובלבושי מרדכי סי' י"ד נשאל נאשה שנתגרשה צד"ק של
המתחדשים (נעאלאגטן) שאינם בקיאים ואינם נזכרים
בדיני גטין ועדות ונשאת בגט זה וכשתאחזקה חזרה ונשאת שוב
עוד בחיי המגרש וכשנודע הדבר לבטל פירש ממנה והיא מסרבת לקבל
גט ואחר שכן צענין פסולי עדות לבטל בגט מטעם זה, כתב שיש
להחזירו לנשא אחרת דכיון שהגט פסול אי"כ עדיין היא אשת איש
ולא תפסו צד קדושין כלל ואפי' אם ספק בקדושין הלא בחדר"ג
בקילו בספק, ואם בחי"כ סי' פ"א כתב שיש להחזירו ע"י ק"ר לנשא
אחרת בלי השלשה גט וכו' ע"ש.

ובבנה"ג הנו"ב סי' א' אות כ"ט הביא מהש"י מהר"ם פדואה סי' י"ד
שכתב בכתב שאינם אשה צד כהן ונודע לו שפעמים
רבות אמרו לאצי הכערה בפני רבים שאשמו נחשכש ע"י גויים קודם
הולידו ממנה וכי כל זרעו ממנה תללים והוא שחק וכתב דכיון שאין
לפסול זרע אצי הארוסה ולקרותם תללים כי ימלא לבס' לז' היתר
מאדצט פינות כי ד' מיני מחלוקת צדדו וכו' ולכן אם יש כהן אשר
נשא מהן מכבד לא מלאני לזי להחזיר לו חקתה ר"ג לגרש בע"כ
או לנשא אחרת וכו' אמנם צד"ק שלא נשא במאמר עדיין ובארוסין
לא עשה עדיין שום דבר דקיימ"ל כרצא פ"י יוחסין דקידוש לבד לא
לקי וכו' וכאן שיש ג"כ גדולי עולם האוסרים ולזו נוקפו כהן ואומר
שאין כאן בית מיוחד לתקנת ר"ג כי לא גזר ותיקן במקום שיש מזה
או חשש איסור וכו' ויכול לגרשה בע"כ וכו' ואם לא יוכל לגרשה
בע"כ כי תחעלס ממנו וכו' ישא אחרת הכגונה לו וכו' ולתקנת
רגמ"ה לא יחוש צידוד זה.

ובשם ארי' סי' ק"י (הוצא גם צד"ה ה"ל) כתב אך על בעד
שהעיד ששמע שמתה אשתו היה נראה לסמוך אף שהוא
קרוב כי ע"א נאמן באיסורים אפי' אשה וקרוב יאף שהצ"ש מחמיר
בע"א כבר חלק עליו הנו"ב וחד"ק עמו וצפרע אם יולא צרשותו
ולא ע"י קטטה ולא שזה זמן רב חיבה רגלי"ד שמתה וע"א ע"י רגלי"ד
מוציא אדם מחזקת כשרותו ע"י צרמ"א יו"ד סי' ז' יכ"כ הנו"ב
סי' י"ד מסבירא וכו' ע"ש וע"כ צ"ס ארי' סי' ק"ב.

ח. ע"א במיתת אשתו לגבי חר"ג. ע"י פ"ת ס"ק י"ד צ"ס
הצ"ש דאם ע"א מעיד שמתה אשתו שאינו נאמן כיון
דאיתחזק איסורה ע"י חדר"ג שלא לנשא אשה על אשתו, והנו"ב כתב
שאין דבריו מוכרחין, והצ"ה אפרים והישועות יעקב חלקו על הצ"ש
וס"ל דעד אחד נאמן כיון דהוי רק איסור דרבנן ומילתא דעבירה
לבגלוי, ע"ש.

גם בצ"צ החדש סי' י' (הוצא צד"ה ה"ל) כתב להחזיר ע"י
ע"א ממנה טעמים ודלא כהצ"ש, והגאון מהר"א חאומים
אשכנזי שכתב ספר נחלת יעקב דף מ"א א' כתב י"ל: ודברים אלה
בזר צרנו צחצח מזה כמה שנים צהייר איש להנשא עפ"י ע"א
שמתה אשתו ונתווכחנו בזה עם הרב צ"ש צ"ס קני"ה וכו' ע"י וראיה
מזוררת מצבורות ל"ז וכו' ע"ש.

וע"י בתש"ו הרמ"ץ סי' ו' שכתב דנאמן אפי' עד מפי עד וכן
נוכחין באידנא ואין פוטב פה ואף אם קבל מכתב
מישראל שמתה אשתו נוכחין לנשא אחרת [ע"י פ"ת שם שהביא כן
צ"ס הבית אפרים] אכן בעכו"ם המסירה לפי חומה ואומר שמתה
אשתו כתב הריב"ש צ"ס ר"ג דאיתחזק איסורה אף בדרבנן אין
טכ"ס נאמן במס"ל.

אולם בתש"ו הרא"ם (מרגליות) סי' כ"ב כתב דע"א אינו נאמן
באיתחזק איסורה אף בשאר איסורין וחדר"ג הוא דאורייתא,
אך לענין הצעל עצמו לכאורה י"ל דעדיף מע"א וכו' אך זה אינו
וכי אמנם מעשים בכל יום שאדם צא ממדינת הים ואומר שמתה
אשתו וכן ראיתי אנשים שנשעו לא"י עם נשותיהן וצאו משם ואמרו
שמתו נשותיהן ונשאו שוב ואין פוטב פה ולא ראיתי מוחה בידם
ואולי סמכו על כל הצדדים הואיל ויש סוברים דאף באיתחזק איסורה
נאמן ע"א ויש סוברים דצעיד לאיגלווי נאמן אף במקום דבטי
עדות וגם כיון שהצעל אומר צרי לי ויש סוברים דאחר האלף
החמשי ליכא חרס רק תקנה מדרבנן אף דע"כ דעת הצ"ש אינו כן
דס"ל להצ"ש דעד השתא נוכח חרמ"ה מדאורייתא, ואין הדבר צרור
אללי צמי שבי' מוחזק שבי' לו אשה וצא ואומר שמתה אשתו אם נאמן
עפ"י עצמו וכו' אמנם עפ"י היתר ק"ר יש להחזיר, ע"ש וצ"ס כ"ד
מ"ש עוד מזה.

וגם במאיר גתיבים ח"א סי' נ"ט כתב דמהרמ"ם נראה להחזיר
בע"א, שחפס בסוף הלכות גרושין לעיקר הטעם דמהימן ע"א
צעדות אשה משום דהוי מילתא דעבירה לאיגלווי, והא דיהיב טעמא
צ"ס משום חומרה שהחמרה וכו' היינו משום חומר אשה איש אצל
נגד חרמ"ה סני צטעמא דעבירה לאיגלווי, גם האיש דייק קלה שלא
יהא ללג ולקלם אם תצא אשתו וילעזו על בניו כבני נדוי (נדרים
כ' ז') ועוד שכבר כלל האלף החמישי על כן ראוי להדר אכיתרה
דגם צא"ש שייך תקנת עיגון בלירוף מש"כ צ"ס א"י רצא דטעמא
דדייקא ומינסבא צע"א אינערך מחמת חשש שמא שכרה את בעד,
אי"כ י"ל דצ"ד לא שייך חשש שמא שכר את בעד דכא מיום שצא
נכאן לא היתה אשתו עמו ויש לו מיגו דאי צעי כוי אמר שלא היה
לו אשה כלל, ומכ' לו לשקר לשכור עדים מכל הלין טעמי שרי לי
למינסב איתחא אצל לא אחות אשתו [ראב"ה פ"ת שם מהב"א מ"ש
צ"ה] ולגבי איסור כרת לריך דוקא לטעמא דמשום חומרה שהחמרה
וכי, ע"ש.

גם במחנה חיים ח"ג אכע"ז סי' ו' סובר כהצ"ש ומטעם אחר
דכיון דאיסור לנשא אחותה גם באשה דעלמא אסור כיון דצעדות
זו איכא דבר שצערות לענין אחותה וכו' איתחזק איסורה ואין נחלק
עדות א' דלענין אחות אשתו לא יהא נאמן ולענין ליקח אחרת יהי
נאמן ובכה"ג גם הנו"ב לא כ"י מתיר, ואוסף נופך דאפי' צאין
אחות י"ל דאין ע"א נאמן כיון דצעדות זו אם היכ' כאן אחות כ"י
דבר שצערות וכו' ע"ש [וע"י פ"ת שם מהב"א].

ובתב בשד"ח ה"ל דנראה דאם בע"א הוא תלמיד חכם י"ל
בפשיטות דמהי אף להצ"ש, ועכ"פ למאי דנראה דעת
הפוסקים לסמוך על ע"א דלא כהצ"ש יש להעדיף כחא דהיתרה
כשהעד ח"ה. וע"י עוד מזה בצלו"ה פ"י ע"י סקס"ג אות ז',
ובספר

ובתב בשד"ח ה"ל דנראה דאם בע"א הוא תלמיד חכם י"ל
בפשיטות דמהי אף להצ"ש, ועכ"פ למאי דנראה דעת
הפוסקים לסמוך על ע"א דלא כהצ"ש יש להעדיף כחא דהיתרה
כשהעד ח"ה. וע"י עוד מזה בצלו"ה פ"י ע"י סקס"ג אות ז',
ובספר

ביאור הגר"א

[כז] אבל ביבמה כו.
דבמקום מצוה לא תיקן:
[כז] וכן בארוסה אם
כו. דהא אינו מחויב לבנוס אותה כמ"ש בכתובות ק"ט א' או בנוס כו' וז"ש
אם כו' אלא כו' ועבה"ג :

ה [כז] אבל ביבמה לא החרים ו [כז] וכן בארוסה: הכה אם אינו

רוצה

באר הגולה
ה כ"י בשם הריטב"א
ו מהר"י קולן בתשובה
שורש ק"א וכתב שם
הטעם מי יכריחנו לכתוב לה כתובה זע"כ ולהתחייב לה בשאר כסות ושונה בזה לא
תקן ר"ג

פתחי תשובה

שהוא נ"כ מלתא דעל"ג ע"ש בחריכות. והנה מ"ש דכל שו"א אנפשיה דה"א דאשרינו
עליו ולא מהני חזרה אינו בתורת ודאי כו' ז"ע מ"ש זש"ע לקמן סי' ג' ס"א ולא

להחמיר בזה ומ"מ יש לאיים עליו זכ"ד ולהודיעו חרמ"ס הכל לפי מה שהוא
אדם ואם כה יאמר כי צנזק אמרי פיו ופגמי הוא לא נחשדו ישראל על כך ונפרט

אוצר הפוסקים

התוס' בגמ' ל"ג ד"ה אפקעינכו דרוב אנשים אין מגרשין נשותיהם
א"כ הו"ל רובא וחזקה ואין ע"א נאמן, נפרט בזה"ל דאין מגרשין
אלא מרלוכה וכיון דגט חוב הוא לה א"כ ודאי דרוב נשים אינן
מתרלות להחגרש ואיכא חרי רובי וכו' ע"ש. ועיי' בפ"ת ס"ק י"ד
בשם הנוצרים סוסי קלוי בענין כתב צ"ד שלא נחקים.

סד. לא החרים. ובמקום שאין נהוג חדר"ג ונשבע שלא ישא
אחרת עליו ונפלה לו יבמה כתב בספר הלכה למעשה
הבע"ז סי' צ' דמותר לייבמה דהיינו לא הייתה בכלל השבעה דאשה
הקנו לו מן השמים וכמ"ש הרדב"ז בחדושי ח"א סי' קי"ד בשם
שו"ת הרמב"ם.

ובכרם חסד ח"צ דף ל"ו מביא מתקנות פאם שתיקנו בשנת גשין
וה"ל וכן מי שנפלה לו יבמה יכול הוא לייבם אותה ואין
אשתו יכולה לעכב עליו וא"ל ליתן לה גט או כתובה ואפי' יש לו
אח גדול ממנו יכול הקטן לייבם, ובחלק התקנות שם סי' ל"ז
הוסיפו משום דאשה הקנו לו מן השמים והנושא מכלן ולהבדיל
ע"ד כן הוא נושא והבכמים מחזיקים התקנה הזאת כל ימי עולם
וכו' ע"ש.

אכן במהריב"ל ח"א כלל צ' סי' נ"ז ובח"צ סי' מ"ט דן בענין זה
ומוכיח מיבמות קי"צ דחלה בשבעה אף על יבמה וכו' ע"ש.
ובבכנה"ג סי' א' אות פ"ג הביא בשם הרשב"א וחזל אחרונים דאם
מייבמה עובר על השבעה ושהראש"ח ח"צ סי' ל"ב כתב
שאפשר להחיר ע"י שישאל על נדרו לחכם ומתירין לו לכתחילה, ע"ש
ובאות פ"ד.

ואם הוא רק משודד ונשבע לה שלא ישא אחרת עלי וכול לייבם,
כנה"ג שם אות פ"ה בשם חש"י הרשב"א, אולם אם מקודשה
היא לו אפי' בסגולות וכ"ש קדושין גמורין שפיר מקרי אשה אחרת
עלי' ואסור לייבמה כנה"ג שם, [ועיי' ד"מ סי' קס"ה סק"ג בשם
חש"י הרשב"א סי' תתי"ב], וכ"ז באמר מפורש שלא ישא אחרת עליה
אבל אי אמר סתם שלא ישא אחרת אסור בכל זמן ואפי' קודם
הקדושין והשוואין, כנה"ג אות פ"א.

ואם נשבע שלא לקדש אשה אחרת ונפלה לו יבמתו יכול לייבמה
שהוא לא נשבע אלא שלא לקדש וזו זקוקה ועומדת ומן השמים
הקנוה לו, שם אות פ"ז.

סה. וכן בארוסה. א. עיי' בזה"ע ס"ק כ"א ופ"ת ס"ק ע"ו דיש
מפרשים דוכן בארוסה אין פירושו שלא תיקן שם ר"ב
חרס דצ' נשים אלא שלא תיקן שאסור לגרשה נע"כ אבל חדר"ג
של צ' נשים נוהג גם בארוסה [והוא פירושו של הבית הלל]. אבל
המנהג בע"ז סקט"ו פירש דוכן בארוסה היינו שאין נוהג בה חדר"ג
של צ' נשים כדמוכח ממכרי"ק, ע"ש.

ובן ס"ל למהר"ם פדווה הוצא ד"מ סק"י וכן מביא בזה"ע שם
בשם המצ"ע והרש"ם ושבות יעקב, ע"ש.

ובספר חיים שאל סי' ע"ד אות ל' באשכנזי שבא לא"י ואמר
שאשתו מורדת וצ"ד שבעירו בתירוכו ואיכא סבדא רבה
חכם וחסיד מסויעו, וכי דהכנה"ג יו"ד סי' קצ"ז הביא משלה"ג דע"א
גברה רבא * מהימן אף באתחזק איסורא כו', ושהראש"ח כ' דע"א
דע"א בדשביע א"כ אפי' בלא אתחזק איסורא, ובתשרי כ"י דנו
אי הוי מדעליג כשהוא ממרחק כו', ול"ש זכ"ד [ועיי' בהשמעות].
מ. נאמנות עכו"ם וערכאות לענין חדר"ג. אם אפשר לסמוך על
כתב ערכאות בחדרי"ג, עיי' שו"ת הכ"ל שהביא ממ"ש
בשו"מ ח"א סימן קפ"ט לענין עגונה ששר בית הסוהר הודיע לשר
שבעיר האיש, כי האיש הזה מת בתפיסה ושקו"ט בזה ומביא בשם
הכנס"י סני"ג דמהני ערכאות בזה, ומסיק דצ"ד ודאי נאמן משום
דנראה שאמר כן בלי שאלה ואף שלא נכתב שם אצלו סני' בשמו
ושם משפחתו ועירו ע"ש, וכי ע"ז בשו"ת דה"ה לעדות כזו על האשה
שמחה דמהני.

ובפרדס רמונים היתר ו' דף מ"א צמי שבא ממדכ"י ואמר שאשתו
מורדת וגם יש לו כתב מערכאות פ"ז, הביא מהבכ"ט
סי' קט"ו ס"ק י"ז שכי דכיון שהוא יודע שטערה על דת מלוה
לגרשה ולא חל עליו חדר"ג, וכ"כ בשי"ש פ"ב דיבמות סי' י"ח
דלרווחא דמילתא ישבעוהו בשבעה וחרס, ונפרט בזה"ל שיש בידו
כתבי ערכאות דעכ"פ הוי כרגל"ד ומצואר בתשרי מהרש"ם ח"א סי'
ק"י"ז דרגל"ד מהני גם בקרובים וע"א וה"ה עפ"י ע"מ, ע"ש.

ובאהל יהושע סי' כ' באיש שגרם מעירו מהמת המלחמה ואשתו
לא רתה לברוח ובשחר ושאל על אשתו אמר ע"א שראה
אותה יושבת בשדה, ולידה חיילים, ועדים מעידים שהחיילים אמרו
שקברו אשה בשדה, כתב דאף אם היו מסל"ת יש להסתפק אם
להחיר לו לישא אחרת בעדותם לא מיעבי להסבירים דחדרי"ג הוא
דלוריינתא א"כ דלאורייתא אין מסל"ת נאמן רק בעדות אשה משום
דדייקא וזכ' אין שייך באיש דלא דייק דלית ב' חומר ואפי' אי נימא
דחדרי"ג הוא דרגנן הא כ' בה"ע, ציו"ד סי' ל"א בשם הריב"ש
דבאיתחזק איסורא גם בדרבנן אין נאמן מסל"ת ועוד דבאמת אין
כאן עדות כלל על מיתת האשה כי אולי אשה אחרת קברו ואף דיש
אומדנא שכל אשה זו כיוונו מ"מ מחמת אומדנא לצד אין להחיר נגד
חזקה איסור וחזקה חיים דידה אך ע"י היתר קי"ר יש להחיר לו דאף
דלא פשטה בזה שלא ברתה עמו כי רתה לשומר על רכוש וגם
מכ שאינה מודיעה על מקומה י"ל דהדרכים משובשות מ"מ מלוה
רבה היא שבה יושב בלא אשה וגם יש כאן אומדנא עובד שמחה
וישלים גט ושט"ח על הכתובה ויתירו לו קי"ר לישא אשה אבל לא
אחות אשתו, ע"ש.

י. ע"א שנתגרשה לגבי חדר"ג. כתב בשם ארי' סי' ק"ב דאף למא
שמחיר הנוצרי עפ"י ע"א דמיתה מ"מ לגבי גרושין י"ל דע"א
אין נאמן לומר שנתגרשה אם כי מחזק לן שהוא נשוי דהא כ'

* בכנה"ג שם הגב"י אות ל"ב מביא כן משלה"ג פ"ק דתולין נ"ד וילנא ד"ב
ע"ב בריא"ז בשם הר"א ממ"ק, ושם כתוב: דעד כשר ונאמן, נאמן אף
באתחזק איסורא, ואינו מוציא אלא ריקים ופחזים, ע"ש. ומ"ש החיים שאל

אח"כ, אך מההראש"ח וכו', בכנה"ג שם הוא באות ל', ונ' דהה"ש תופס
דחדרי"ג הוא כדשביע, עיי' בזה במחנה חיים הג"ל.

פתחי תשובה

אם הוא מטעם הולדת בעל דין או משום נדר ע' נפ"ת ליו"ד סימן א' ס"ק פ"ו ולקמן סימן ל"ז ס"ק י"א מ"ז נזה):

נראה לו נמנה לוקח ומשמע דלפי' חזקו צו (עמ"ס נפ"י ג' שם ועמ"ס לקמן סימן קט"ו פ"ק ל"ז). ומ"ס שם נרש דבריו לפלפל בדיו שיהא אכפיה חתיכה ודאיסורא

אוצר הפוסקים

כיון דבאשכחא אגידא ד' מספק ממילא חל על הצעל חדריג שהוא לטובתה שלא ישא אחרת, אולם יש להקל משום דאף אי נמנה דבא עלי' לשם קדושין מ"מ ה' רק בארוסה ודעת כמה פוסקים דאין חדריג בארוסה וצ"ל שהיא ספק ארוסה יש להקל משום ס"ס כמ"ס בדברי ריבנות ס' ס"א דבס"ס בחדריג יש להקל, עוד יש לזקק דעת הב"ש שם סק"ד בשם הס"ג דבאומר ברי שלא בא עליה נאמן, ועי' בספר עטרת חכמים ס' י"ג באמנה בחשאי ותמנה ג"כ סיוע לזה שאין לעגנו על הספק.

ואם הוא אומר שקודם אשה פלונית צפני עדים והיא מכחישה ואינה רוצה לנישא לו ולא לקבל גט, כתב ב"ל' החדש (הובא בשד"ח מערכת אישות ס' ד' אות י"ג) חתמה"ן ס' קב"ע ש"ל דבכה"ג לא גזר ר"ג דהרי בשו"ע ס' א' מצאנו דבארוסה לא גזר והח"ל פירש דאף בארוסה מותר לנישא עליה כשדעתו לגרש את הארוסה והסכים הב"מ לפירוש זה וגם להצית הכל שפירש דמה שבי' דבארוסה ל"ג ביינו שיכול לגרשה בע"כ אבל אינו ראוי לנישא אחרת עלי' קודם שגירשה, ה"א כי הב"מ דמ"מ אם אינה רוצה לנישא לו ולא לקבל גט יש להקל לו לנישא אשה, ועי' בעלי ארוס כאן ס"ק י"ב וכ"כ בחת"ס ס' ק"ד, ובכה"ג ס' א' בגי' אות כ"ו כתב בשם הרש"ל ס' כ"א האומר לאשה קדשתך וכפי הדין האשה מותרת לשוק אף שנאסר בקרובותי, אין חדריג מונעו מלישא אחרת, וסו"ס שם בטעם שכרי אין בעצבה ממנו ולא תיקן ר"ג שיתבטל מפו"ר וכבר יש בידי חבילות תשובות דמותר לנישא אחרת עכ"ל רש"ל, א"כ בגי' אחרי שהיא תנשא לאחר ודאי מותר לו לנישא אלא אף גם קודם שתנשא אפשר ג"כ שיש להתיר לו לנישא, ע"ש, ובשד"ח שם. [עי' בהשגחות].

ג. אם חופת נדה דינה בארוסה לגבי חדריג. בשו"ת מהר"ש אנגיל ח"ג ס' פ"ד נשאל ב' שגשג אשה וה' חופת נדה וקודם שטבלה נשתתשה וכעת הוקל לה מעט ואינה רוצה לקבל גט והשו"ב דכיון שגורע שגם קודם הנשואין הייתה בשגשג ויש מקום להסתפק שגם נעת הנשואין לא הייתה בדעתה כראוי ועוד שהבעל לא ידע מהו ועושה שמאוסה עליו מהשגשג והיו מקה טעות א"כ יש לה חזקה פנויה מהיית ורק מדרבנן לריבך גט ויש להקל צענון חדריג די"ל דבספק קדושין ליכא חריג כלל וגם כיון שהי' חופת נדה ולא הייתה ראוי' לנישא מלך מחלטה ונדחה י"ל דהשו"ב בארוסה ויש פוצרים דבארוסה ל"ג רגמ"ה ומאחר שערין לא קיים פו"ר והוא איש עני וקשה לו להשיג ק"ר והדבר נחזק וא"ל להמחין על היחיד ק"ר לכן מתקן הוא להתירו לנישא אחרת ויכריחו שרק הצעל מותר לנישא והאשה לריבך גט, ע"ש.

וביד שלמה דף ל"ח ענף ב' ב' שגשג בתולה בחזקת צריכה ונמלאת חולה במרה שחורה וזה כשנה שלא נגע בה כי אינה רוצה לטבול וגם ה' חופת נדה כי גם אז לא רצתה לטבול כתב דלהרמב"ם פ"י מאישות ה' ב' הסובר דחופת נדה אינה רק בארוסה וכיון שאינו רוצה לבגוסה אזי לשיטת השו"ב (המוצא צב"ט) דעת הרמ"א ל"ג רגמ"ה בזה, ולשיטת הב"מ בשם הב"ב (הובא בפ"ה סק"ע) דהיתור הוא כשאניח רוצה לנישא א"כ גם צ"ל שאינה רוצה לטבול הוי כמו שאינה רוצה לנישא ומותר לנישא אחרת וצ"ל שיש כאן ספק קדושין דאדעתא דהכי לא נחלצה וגם שטרס קיים פו"ר וגם איכא כרהורי עזירה. אולם בחשאי הדברי מליכאל שם בדמ"ד כי בזה דחופת נדה כבר כי הח"ל בסי' קכ"ד דמנהגו כמ"ד דחופת נדה קונה ועוד ה"א מהר"ק ב"ש ק"א כי בטעם דלכ"י ל"ג ר"ג בארוסה

ועי' בחשאי שבסוף שו"ע הרב ס' מ"א (הובא בשד"ח מערי אישות ס' ד' אות י"ג) שהאריך לחלוק על הח"ל [שהוצא צב"ט] וסובר דגם בארוסה גזר.

ובצ"צ החדש ס' ח' (הובא בשד"ח הכ"ל) כתב ג"כ דראיית הח"ל ס' קכ"ד מחשאי מיימוני ס' ל"ד ומהר"ל כבר דחה האזמור"ר בסוף התשובות. ועי' שם בסי' רמ"ה אות ב'.

והטעם שלא גזר בארוסה, כתב במהר"ם פדוא ס' י"ד דכיון דטעם חריג הוא משום שלא יהא ספק בידו להספיק מחן בילדים מהרבה נשים [וכמוצא מדבריו לעיל סק"ס"א אות ב'], א"כ בארוסה שלא יוליד ממנה ליכא למיחש לחיתון הבנים.

ובלבדשי מרדכי ח"ב ס' ח' כתב משום דארוסה אינה בכלל אשה ע"י יומא י"ג א' דכל כמה דלא כונו לה לאו ביהו היא וגם אשתו לא מיקריא כמ"ס בדברי ריבנות הביאו השו"ב ס' י"ג, וראייתו מדאליטריק קרא החולה לרבות את הארוסה (יומא שם) ממילא נמי אינה בכלל צ' נשים, וכ"כ ב"ל' הכ"ל ע"ש.

ובצפנת פענח מהדורה חדשה ח"א ס' ע"ז כתב דעל כן בארוסה לכמה ראשונים ליכא חריג משום דאין לה שטעודים עליו ועיקר חריג באשה אחרת הוא מחמת השטעודים שמשועבד לראשונה, ע"ש.

ובפני משה (צנצנא) ח"ב ס' ק"י באחד שאלו ארוסתו המיר את בדה, כי ל' אחד להתירו לנישא אחרת עפ"י מהר"ק ומהר"מ פדוא הכ"ל דבארוסה לא תקן ר"ג. ובנידונו שהארוס נשבע שלא ישא אחרת, כי דאומדנא דמוכח דאדעתא דהכי לא נשבע לפגום משפחה, ומטעם זה אין צו נמי חדריג, דריג לא הכריס אלא כדי לגדור צפני כפריזים אבל לא צב"ה"ג דאיכא פגם משפחה, ועוד שהושש לבניו שרוב בנים דומים לאחי האם.

ועבה"ט סק"ס"א ממנה פוסקים דגם בארוסה יש להחמיר. כ"כ שם בשם השו"מ מיימוני ס' ל"ד ומהר"י סג"ל ס' ק"א וח"ל ס' קכ"ד. וכ"כ בשו"ת ר"ת א"י ס' רכ"א צענון בתולה שנאנסה בזמן הרב רב צורניקפורט והיא ארוסה ובארוס נשא אחרת כי הרב ר' יבארה הכהן אהנו קוצלים שהעבירו עליו את הדוד ק"ת מחשבו ווירלצורג ופרלו גדר רגמ"ה והשיאו את ר' יעקב צ' יואל אשה צעור ארוסתו מותרת לו כי ידוע לנו ולאחרים שהיא ואחיותיה קמו בהימנותיהו וכו' ע"ש.

ובמים חיים (רפפורט) ס' צ' (הובא בשד"ח הכ"ל) חמה על הרב השואל שאלך צפשיטות דבארוסה ל"ג רגמ"ה דהרי בח"ל ס' קכ"ד מסיק להלכה כמהר"ל ורבותיו וחשאי מיימוני ס' ל"ד דגם בארוסה גזר ומאן עייל ראשו בדברי איסור שנחקבל בכל תפלות ישראל.

גם בשו"מ ח"א ס' ר"א (משד"ח הכ"ל) נראה דנקט כפסנת הח"ל, ע"ש.

וכתב בשד"ח הכ"ל דכ"ז בארוסין דביינו קדושין אבל שידוכין ודאי אינו בכלל מחלוקת זו דלא כמו שנראה מדברי ספר שבע צנימין ס' רס"ט וכבר השיג בזה מר צריה שם, ע"ש.

ב. חדריג בספק ארוסה. כתב בשו"ת מהרש"ם כח"י צמי שחייחד עם אשתו אחר הגרושין אם יש להתירו לנישא אחרת משום חדריג כיון שידוע לרבים שחייחדו וצב"ה"ג הוי כעדים רואים כמ"ס בצי"ע בסי' קמ"ט והיא ספק מקודשת והשיג דאין להקל בזה מטעם ספיקא דרבנן כיון דיש סוברים דחדריג ספיקא להחמיר ועוד כיון שגולד בספק דאורייתא גם צורבנן יש להחמיר ועוד

ביאור הגר"א

[כח] אמנם י"ח כ"ו.
כ"ט בפרק הבע"ט
א"א א"ר א"ר א"ר
א"ר א"ר א"ר א"ר
במקום מצוה אסור ופי'
בטה"ת כ"ר א"ר וא"ר

לדין דק"ל כרבא פ"מ מחמת גזירת ר"ג לדין כמו לדידהו ל"ר א"ר וז"ש א"ר במקום מצוה ר"ל א"ר למעלה וה"ה בכ"מ שיש כ"ר והוא מלתא ד"ר א"ר :

פתחי תשובה

(טו) לכונוס. ענה"ט. עד וזה"י פירש הרמ"א זענין אחר. ועיין נס' בית מלך דנראה לו יותר פירוש הנס"י דכוונת הרמ"א לפרש דברי המחבר דלארסא לא חיקן היינו מה שחיקן שלא לגרש נע"כ. וזהו שהוסף אם אינו רוצה לכונוס אלא לפטור והיינו דיכול לגרש נע"כ. אבל מלישא אחרת קודם גירושין לא מירי והוא

באר היטב

(כא) לכונוס. כ"כ מהרי"ק שורש ק"א ועיין מהרי"ק שורש ס"ג שכתב על ענין ארסא שטוענת מלים עלי וכו' להחיר לו לגרש נע"כ או לישא אחרת ע"ש וההיא תשובת מהרי"ק פסק הרמ"א כוותיה נס"י עיין סעי' ז' בהגהה ע"ש משמע דאף בארסא הנר"ך לו היתר מטעם מורדת

אוצר הפוסקים

לישא אחרת, אבל אם היא אינה רוצה לא לישא לו ולא לקבל גט אף שיכול לגרשה נע"כ כ"כ ב"מ ע"ז ס"ב מ"מ אם אינו רוצה לטפח על כך אלא שרוצה מיד לישא אחרת לא מחזיק בידו. אבל בהנתיבות לשבת סקע"ז כי דאף אם אינה רוצה להפטר ממנו [אלא להנשא לו] מ"מ כיון שהוא רוצה לפטור אין חל עליו החרם בחרוסה ויכול לישא אחרת מיד ע"ש, [וכי"מ מהש"נ"י ודבר משא שהובאו בלוח הקודם]. סח. דחוי מצוה כ"ר. א. במקור דעב א' לזין בפנים גם להרש"א, ובד"מ בענין כן ממכרים פדוה ס"י י"ט, ושם ובס"י י"ג כח"ב דהוא מחשו' רצונו שמשון ב"ר אברהם, ועפ"י ב"מ י"ד. ובמהרי"ק סוף שורש ק"א מביא מחשו' הרש"א * דנמקוס שהחזיר לגרש או לישא אחרת ל"ג ר"ג. ובש"ת הרש"א ח"ג ס"י תמ"ז כתוב, דכלל ילדו י"ש שחייב לישא אחרת משום פור, אני סובר דלא חיקן בגללן כ"ר. ומה שאין בסמוך במקור דעת החולקים להגמיר דכחצות, בד"מ כי ע"ז רק: וכן משמע, ובכ"י מהר"ל ש' לזין לאות ר"א. [וע"ש בלוח רע"א]. ומה שאין להג"י, כי גם מהר"מ ס"י י"ג כ"ל, מ"מ בציננות אחרת דשכ"י י"ש, דלאותם שקיבל חורג כ"ר כשהוא נמי אינו יכול, ד"ר ח"כ ד"ע **, והאלק עמ"ש אח"כ בשם ברענ"א מחשו' רצונו לרשע [דא"ר] היו לו גנים מקודם מותר ליקח אחרת ע"ז שלא ילדו כדי לקיים ולעבד וגו', דנכ"ה ל"ג ר"ג, מדבריו בח"י. גם מהר"י מ"ן ס"י ה' ה"ר"ך להוכיח דג"ר גם במקום מזה דפו"ר, ושכ"ד כמה ראשונים גם לענין יבום, ע"ש. י"י כנכ"ה כנכ"י אות מ"ג—ג"ל, ובש"ת מ"י אישות ס"י ז' אות י"ה, שהביאו דעות הפוס' וכמה אופנים בזה, ואם יש חילוק בין גלות פור ליוס. ועפ"י בש"ת שם אות א' ד"ה וכתב ד"ה ושם.

והרא"ם, הכה ב"מ י"ד הוכיח ד"ג ל"ג במקום מזה ויבום ופ"ר, ע"ש. ובבית שלמה (ל"ג חסון) פ"י ו' אחר שהביא כמה פוס' דגם בזה ג"ר [וגי שכן דעתו], מביא מחשו' שנידו, דאחר שהכחיש להקול שכתיר לאשכנזי לישא על אשתו, דאדרבא הציב שא"י חלו בהסבמחה ואפי' שכתב י"ש ולא ילדו, כוסף וחורני שלפני כשלושים שנה כתבתי היתר במקום מזה לא והתגרס סלי מהר"י מ"ן וא"ר ח"כ לעבור פיו חליה ל', נאום א"ר מרחי, ע"כ. כ"ר שהר"מ חזר צו והודע למהר"י מ"ן אפי' שיש ברבם מהפוסקים הסוברים שלא חיקן במקום מזה.

אולם בזכרון יהודה (לרצו יכודם בן הרא"ש) ס"י פ"ט הביא מחשו' ר"ג בעלמו ע"ז וז"ל, אשכ שכתב פ"ר שנים אלא בעלם ולא ילדו נבי שאין כופין שחטול כתובת גיטת מתירין לו לישא אחרת דלדעתא דכ"י לא גזר.

וכן הביא בהגהת מרדכי יבמות פ' בחולין ס"י ק"א חשו' ר"ג בעלמו דאם שכתב עמ"י שנים ולא ילדו כפין ל' להביא משום ציטול פו"ר דכל כמה דאגיד זה לא נסיב אחריתא ע"כ, ומשמע דלולא דאגיד וכו' היה יכול לישא אחרת עליו ולא חשש כלל לחרם ז' גנים שחיקן הוא עלמו, ואין לומר דזכ כ"י קודם כתקב דכ"י

שפי' בדברי הג"י ושמהלך בין לא היו לו בנים כלל דל"ג ר"ג, לבין יש לו רק זכרים או נקבות, וכן פ"י בעין יצחק ח"א ס"י ד' ענף א'. וכן ר"ל בפנחת אלעזר ח"א ס"י ט"ז ושלפ"י אין סתירה מהג"י להרש"א מיהו אח"כ הביא מהר"מ הג"ל, והוסף, אך החילוק שכתבתי ושלפ"י לא סתרי, ברור ונראה.

בארסא דמי יכפנו לכתוב לה כתובת ולהתחייב בשכ"י וממילא בנכנסם לחופה שכבר כתב לה כתובת ודאי שייך חרגמיה, ע"ש. ובחיים של שלום ח"א ס"י י"א כי דהוי ס"ס לאיסור שמה כהר"ש דחופת נדה כ"י חופה ושמה כהסבירים דגם בארסא חיקן ר"ג וכל היכא שיש ס"ס לאיסור גם דרצנן אזלי לחומרה ע"י מל"מ פ"א משאר אבות הטומאה, ואף דנ"ד שכיחה אלתמה וזריכה להרבה פוסקים יחוד בראוי לביאה ולא כ"י כן א"כ דינה כארסא, מ"מ כיון דלכ"ה ס"י א' וז"ל ס"י קכ"ד ובחשו' עכ"ה"ג מחמירים בארסא ג"כ, אין דעתי להחיר רק עפ"י ק"ר. ע"ש.

ובעמק שא"ה אכע"ז ס"י ג' באשכ שטרע אחר חופת נדה שכיח קטלגית, כתב צונגע לחופת נדה, דאחר הנשואין אין עלי דין ארסא דהביתר של ארסא הוא משום דאין בידיו לכופו לכונוס וכל דכ"ר כנוס הוא ועומדת מרצו ודעתו והל עליו חורג ועוד דאף כ"ס לא אמרו אלא לענין היתר ז' נשים אבל לא לגרשה נע"כ וכאן מה יועיל היתר לישא אחרת בלא לדין דמזל גורם שייך דין קטלגית אפי' בארסא א"כ גם כשישא אחרת אכתי לא סליק ממנו מלה ברע כיון דעכ"פ אגידא הוא גב"ה, ע"ש [ועי' בארסא ס"י פ' מש"כ בשם כהת"ס ח"י ס"י ע'].

סו. לכונוס. ע"י כה"ע ס"ק כ"א צ"ן עשיר שקידש משרתת ואח"כ התגרע וגם צ"י משפחתו מוחים ורו"ה לישא אחרת פסק בש"נ"י דאין למוגע מחמת חורג דבארסא לא כהר"ס, עיין שם.

ובדבר משה (אמאלינו) אכ"ע ס"י א' כתב בפיתוחו לגר לקדש נערה שכיח חרפה למשפחתו וקידוש ב"י ידיעת אביו וכשהוא אח"כ שאביו מלטער רוצה הוא לגרשה וכו' אינה רוצה להתגרש והציב דיון דאיכה פלגתא אי חורג"ג היה לעולם ואי גזר צ"מ (דכעצדא כ"י בקגדי"ה), ועוד דילמא ל"ג בארסא וכו' ס"ס כמתכפכת להיתר, ועוד דמהר"י הלוי ס"י כ"א כתב צידון דירי שאביו כ"י מלטער צידון א' ויש כאן דררא דמלות כיבוד אור"א דפשיטא דכל כ"י באי לא חיקן [ובוצא גם כנכ"ה ס"י א' אות מ"ט]. וא"כ כ"י צ"ד דאיכה דררא דמלות כיבוד אור"א וגם ש"י הרש"א (בחשו' המיוחסות להרמב"ן) ס"י ע"ר ש"ס נשבע אדם לחמיו עדי"ר לדור עמו דלא חלה הכעושה כיון שהוא לבטל מלות כיבוד אור"א שמיחה והולך עם חמיו אם לא דידע אביו ומחל על כבודו כ"ש בזה שאור"א מלטערים מאד וגם הוא מתגרע כל כ"ה"ג לא חיקן רגמיה ע"כ אם לא חר"ה לקבל גט מותר לישא אחרת. וכ"כ בטו"דא כע"ז משה ס"י כ"כ ע"ש.

סז. אלא לפטור. צנ"י אחרים ס"ק י"ב כתב אה"ה דכ"י הרמ"א אם אינו רוצה לכונוס אלא לפטור דהיינו אם גם היא מתרנית לקבל גט ממנו וקמ"ל שמתר לישא אחרת אפי' קודם שגירס כיון שג"ה נשא הראשונה עדיין ולי"ה ז' גנים אבל אם היא אינה מתרנית לקבל גט רק רוצה להנשא לו לא שצקי ל"ה

* דמסתמא הוא ר"ש בן אררת, מת"ד השד"ח מ"י אישות ס"י ב' אות א' ד"ה ובתב.

** וזה דלא כדבין בה"י מהר"ל דהג"י ב"כ מהרש"א שהוכירו שם מקודם. אלא דהרש"א קאי אדלעיל שם. וע"י בדברי חיים (מצאנא) ח"ב ס"י י"ד מה

פתחי תשובה

באר היטב

ולא קאמר דנדרוסה לא גזר ר"ג כלל. ונ"ל הא דלמירין דנדרוסה לא החרים ר"ג היינו דוקא אם אינו רוצה לכוון אלא לפטור אבל אם דעחו לכוון אותה לנפוק כל העומד לכוון ככוונה דמי מיד חל עליו חר"ג שלא לישא על אשתו אף כשהיא עדיין ארוסה לכן בשורש ס"ג דהוא רוצה

אסור אם לא על דא המחבר נפוק בזה שהיא אינה רוצה להנשא לו או לפטור או יש להקל לו לישא אחרת [וכן הסכים בתשובת חתם סופר סי' ח' וז' דפירוש זה הוא אמת ומוכרח מסוף הגה ע"ז] ובה מרובה לן דלא קשה קושיות ה"ז סי' קט"ז מהבא ל"ס ק"ט ס"ה בזה דלמירין חלה עדיפא זיקה דרגנא מארוסה דלמירין

אוצר הפוסקים

דבין כן וכיון דאחרי רבים להטות צדיני נפשות כ"ש במקום מלוא רצח דפו"ר וכו' ע"ש.

ועי' במשיב דבר ח"ד סי' ח' שכתב דלא נחלקו בזה י' שנים ולא ילדה אלא אי גזר ר"ג ונריך היתר או לא גזר ונ"ל היתר כגל אבל דבר צרור דלא פליגי הפוס' שבהרמ"א דע"פ ק"ר מתירין לו ויכול לישא אחרת ואין צד שום חקירה אחר שמתחילה תיקן ע"מ כן דמקום טעם מצורר מתירין לו בק"ר, ועל יסוד זה החיר לאחד שהוא כעת בלי ז"ק ואשתו כבר זקנה מהוליד יאונה רוצה לקבל גט, לישא אחרת ע"י היתר ק"ר ובהשלשת כתובה כדון, ע"ש.

ועי' בדברי חיים ח"צ אה"ע סי' י"ד שדן בזה ומסקין כיון דהוי ספיקא דדרבנן יש להקל, ואף דמדינא מותר במקום מלוא אף בלי ק"ר, אך נוכחין העולם שלא להחיר אף במקום מלוא רק בק"ר ואין לזוז מן המנהג ע"ש.

גם בראשי בשמים סי' נ"ט כי דיש להחיר לישא אשה על אשתו ששבה עמה י"ש ולא ילדה, דיוכד חומרת הנוציות סי' ק"צ הוא יסוד רעוע ומ"מ יש להחמיר שיתירו לו ק"ר, ואף שאין לו להשליש כתובתה פשוט שאין עליו רק חוב בעלמא ולא דמי לגשעית שאין מחוייב לגרשה משא"כ כאן שחייב לגרשה מלד דבין, ובר מן דין און קיימיל דכתובה דרבנן והחייב לגרש הוא מדאורייתא ואלך יחמיר רגמיה בזה, ע"ש. [לכא"ל טעם זה חמור, דזה דוקא כ"ז שלא כתב כתובה וסמך על תנאי צ"ד כמבואר ברמב"ם פט"ז הל' כ"ב אבל אם כתב כתובה הרי כבר נתחייב צעור מה"ת ואולי כוננו דמכ שהתנו שלא יתירו עד שישליש הכתובה וכו' בעציל חייב הכתובה ולא בעציל מה שנתחייב דזהו כשאר חוב שחייב לה, אבל זה א"א דכא מבואר בזה"ע סי"ק כ"ז צ"ש בה"מ שגריך להשליש גם התוס' כתובה].

ועי' בבית יצחק להגר"י דלג"א אה"ע סי' ל"ב שכתב שכדי ללמד החשש של השם אר"י דשמא אינו חושש לקיים פו"ר ראוי לצ"ד להחרים על תנאי דהיינו אם כוננו לקיים פו"ר אין כאן לא חרם ולא שמתא, אבל אם כל חפצו להיפטר ממנה מצלי לישא אחרת זה צ"ש בזה הנדון חל ומתעלה אין לחוש לתקלה כי מי שיש בו פניה אחרת הנידוי מעבד אותו מלעשות שלא כהוגן ע"ש.

ועי' ביד אלי' סי' פ"ב שגם דעתו נוטה להחיר בשהב י"ש ולא ילדה ע"י ק"ר אלא שחושש לפתוח בזה, וכ"כ בשו"ת הרי"מ אה"ע סי' ל"ז שמיסוד הדון יש להחיר בשהב י"ש ולא ילדה לישא אחרת ע"י ק"ר בהשלשת גט וכתובה צ"ד ואלך דבשו"ת ושב הכין כתב שא"א להחיר למעשה בזה"ע מחמת שהרש"ל אוסר, אין לחוש. דאין מוכח שהרש"ל מייירי בלא היו לו צנים כלל דאדרבה הי"ש ביצמות מציא תשו' ר"ג בעלמו בשהב י"ש ולא ילדה כופין אותו לגרש, גם בע"ז צ"ס קיי"ט סק"י"ז חולק על הרש"ל הנ"ל ע"ש, ואף להחמירין נראה דע"י היתר ק"ר יודו דמותר. ע"ש. וכ"כ צ"ס דברי טעם סי' קצ"ו, ע"ש.

ועי' בזכרון יהונתן אה"ע סי' א' צ"א ששהב עם אשתו י"ט שנה ולא זכה להכנות ממנה וכעת חדל להיות לה אורח כנשים ואין רצונה לקבל גט ובכך ערך ז' שנה שנתפרדו החצילה ציניהם ואינם דרים יחד, ומסיים שם שהוא מסכים להעטרף להחיר לו לישא אשה אחרת ע"י ק"ר וישליש כתובה וגט, ע"ש. ובעי"ז כי צ"ס חצ"ל השרון סי' ז' ע"ש. וכן צ"ס תירוש ויבחר סי' ס"א כי כל דברי הנוצ"י דלא ידע אמאי החמיר כל כך לחוש לדיעה

דכו"ל להחמירי לפרש זה, כן דיוק צ"ס מנחת אלעזר ח"א סי' ט"ז ע"ש.

וכן בתשו' הב"י דיני כתובה סי' י"ד חולק על מהר"י מינץ והסכים למהר"ם פדווא דבשהב י' שנים ולא ילדה לא גזר רגמיה, ועי' שו"ת מהר"א בלוי ח"א סי' ר"א, ומשיבת נפש אה"ע סי' ס"ט מש"כ בזה.

ועי' בתשו' הב"ח סי' ל"ג דמשום מלוא דשבת לאחד ביטל רגמיה תקנתו (כתובה צ"ס במחיר סי' ח').

ב. אם אפשר להתיר בשעה י' שנים ע"י ק"ר. עי' פ"ת ס"ק ג"ז ובסי' קנ"ד ס"ק כ"ב שהנוצ"י אינו מותר בשהב י' שנים אלא אם כעל רוצה לעלות לא"י ואשתו אינה רוצה.

וכן בבית שלמה (מסקאלה) סי' י"ז כתב להחמיר בדברי הנוצ"י דבזמניו לא נמא מי שיורה כן ע"ש. וכן בספר שואל ומשיב מהדורא קמא ח"ג סי' כ"ז מחמיר בשהב אפי' יותר מכ' שנה ובדרך הטבע אי אפשר שתלד עוד.

ועי' בעולת יצחק אה"ע ח"צ סי' נ"ט שכתב דאף כי נכון להחיר בשהב י' שנים כ"ש ע"י ק"ר אבל לא ראוי רבנן קשישי דנהגו הכי ושכח הרבה חסדי צנים ששוכים עם נשותיהם עד זקנה, ע"ש. ועי' בספר גצעת פתחם סי' צ' מש"כ בזה.

אולם בעין יצחק אה"ע ח"צ סי' נ"ז השיב בזה ששהב עם אשתו מ' שנה ולא זכה לקיים ז"ק ועכשיו אינה ראויה כבר לילד והבעל ת"ח ויר"א ורוצה לקיים מלוא פו"ר שמתר לו לישא אחרת ע"י ק"ר אף דיש חולקין וס"ל דחר"ג נובא אף במקום מלוא הנה הדיעה הראשונה הוצאה כאן צ"ש צ"ס וכלל הוא אם הדיעה הראשונה הוצאה צ"ס ובהדיעה השניה צ"ס י"א עיקר הדיעה הראשונה גם הרי סיים הרמ"א דאם מה"ד לגרשה יש להחיר לו לישא אחרת ועוד כיון דהוי ספיקא דדינא מלד פלוגתא ובמקום ספיקא דדינא מעמידין אדון חורב, ועוד הלל י"א דכבר כלב זמן החרם, והוי ס"ס שמא כהסוכרים דר"ג לא גזר במקום מלוא ושמתא לא גזר אלא עד סוף אלף החמישי והאדינא לא נאסר אלא מלד המנהג והיבא דאיבא ס"ס צנוין שהוא מותר מה"ת ואינו אלא מדרבנן ואיבא ספק א' דרבנן הרי"ז מותר (ש"ך יו"ד ק"י כללי ס"ס ס"ק ע"י), אמנם ודאי דאין להחיר אלא ע"י ק"ר כמו שנהגו בכל תפוצות ישראל וכלשון התקנה צ"עם מצורר להחיר וצ"ד יש טעם מצורר שרוצה לקיים פו"ר, ואף שדעת מקצת פוסקים דאין זה נובא בחו"ל, אין לחוש לזה כיון דלא הוצא זה צ"ש (צ"ס קנ"ד) אפי' בלשון י"א לא חיישינן לכו כלל, וכיון שהוא ת"ח ויר"א צ"ס צ"ס לא נחוש שלאחר היתר לא ישא זה צנים, היות שצורר שכונתו חן לקיים המלוא חבו חזקת כשרות אלימתא, ואף שכאן היו לו צנים ממנה ומתו מ"מ כיון שהאשה אינה ראוי כבר לילד אין שייך למנות משעה שמתו וכו', לכן יש להחרות זה עוד ג' פעמים שתלך עם בעלה לדון חורב לקיים כפי פסק הב"ד ולהשתדל לבקש עלות שתקבל גט מרצונה ואם לא יועיל שום דבר אזי יתירו לו לישא אחרת בזה"ע ק"ר מג' מדינות ועליו להשליש כל כתובתה ולא ידקדק עמה בזה רק מכ שיש תחת יד האשה מכבר ינכה. ע"ש.

ועי' ע"ס ח"א סי' ד' שדן והוכיח שדן שבה י"ש נובא אף בחו"ל דלא כהנוצ"י שחרי שיעת רוצ בפוסקים היא שגם בחו"ל

באר היטב

לכנוס ליתא רק שהיא מורדת עליו לכן חל חר"ג עליו וצריך היתר מטעם מורדת. והו' הפירוש צהנה דכתב אהא וכן בארסא אס אינו רואה לכנוס אלא לפטור. שצ"ת יעקב ח"א סימן כ"ג וצתשונת חכם נ"י אלהה קכ"ד כתב לפירוש צתשונת הוא דכתב אס אינו רואה לכנוס אלא לפטור

אוצר הפוסקים

ד. גשא קמנה ועברו י"ש מנשואיה ולא ילדה. במשפט ונדקב ציעקב ח"ב סי' כ"ד-כ"ח צנשצב צשעת הנשואין שלא לישא אשכ על אשתו כפי תקנת קאשטיליא, (וכתקנה היתכ שאל לא תוליד ל' בן זכר עד עברו עשר שנים מותר לו לישא אחרת עליה), ונשאל אס שנות קטנותה נכנסים בכלל י' שנים, וכי שם דלענין שהתה עמו י' שנים ולא ילדה הנאמר בגמ' י' להסתוות מהחוס' יצמות ס"ד אי ד"כ וליקף דכפי פירושם בגמ' שם מוכח דמי קטנות אינם עולים למנין, אלא שלענין נידונו כתב שם דהעשר שנים של התקנה אין להם שייכות עם העשר שנים מדינה דגמ', דהעשר שנים של התקנה שנות הקטנות וכן כל העכוזים השנויים בס"י ק"ד עולים למנין י' שנים ע"ש. [ולפי"ז אין לקולא שלו שייכות גם לענין חדר"ג].

ה. אי בעינן י' שנים גם במקום שאינה ראויה כבר ללדת בשו"ת זכות אבות סי' פ"ב אות ק"ב כתב צת"ד צענין תקנות שונות דלא קצבו עשר שנים אלא היכא דאולי יש תקנה, אבל באפס תקנה כגון שפסקו דמיא דאדז שצרה ואפס תוחלטה מכ יועיל להשכותו וכו' ע"ש.

וגם במשיב דבר ח"ד סי' ט' כתב דלולא דמסתפינא הייתי אומר דאס הוא רואה שאין אשתו ראויה לילד ונותן עמו ואמחלה על מה שהוא חושש יכולים להתיר לו לישא אחרת אפי' בתוך עשר שנים והכל לפי ראות עיניו כצ"ד ע"ש.

וכ"כ בפני דוד אה"ע סי' ז' צשם כהונת עולם דבהגיטת לפרק שרוב גשים אינן יולדות א"ל להמחין עד י"ש, ועל יסוד זה היתר לאי שזכ שש שנים שחל לאשתו אורח כגשים ולא קיים פו"ר לישא אחרת צלירוף צננידון ידידי נשא הצעל את אשתו צעיר שגובנין שם לישא צ' גשים וכו' ע"ש.

ועי' במהר"ש ח"ד סי' ל"ז צאי' שנשא אשה צת לי"ב שנה וכצ"ר עברו י' שנים מיום שנשאכ ועוד לא ילדה וכפי הנראה לא חלד עוד אחרת שנחמלחו לה מ' שנה (עי' צ"צ ק"י"ב צ') והצעל צרם קיים פו"ר, ומסיק שאל אי אפשר לפעול אלא צשום אופן שחקבל גמ, צאס שיםכיומו אחרים מלטרף גם הוא להתיר לאחר שיקיים החיובים והשלשה גמ, דאין לחלות צנ"ד צעון חו"ל כיון שביא למעלה מארצעים ונשאת לאחר כ' א"כ עמח ודאי איכא ציעול פו"ר אבל באחרת יש ספק שמה חלד וי"ל דלכו"ע מתיר לישא אחרת.

גם צספר אצני זכרון ח"צ סי' י"ח מתיר במקום שביא יותר מארצעים אף שלא שכה י"ש עיי' בסכמת ק"ר צלירוף צענחו שמאוסכ היא צעיניו ע"ש.

ו. ואם גשא זקנה. כתב צבכחות חכמת שלמה דאף בהמתירין חדר"ג צשכה י"ש היי"א אס נשא הצעל תחילה צכמותו, אצל אס צחור נשא זקנה או צאכ צשנים כריכ ממנו לכר"ע אין מתירין לו חר"ג כיון דעשה צפשיטה.

וב"כ צחיצורו האלף לך שלמה סי' ז' צצחור שנשא אשה זקנה ממנו וכיו' לו כמה צנים ומחו וכעת הצקונה ורואה לגרשה ולישא אחרת, וכתב שזכ איסור גמור דאף דכיו' לו צנים ומחו ולא שייך לומר דעון חו"ל גורם דמיתת צנים אינו מעון חו"ל וכנראה שאינו זוכה ליצנות ממנה, מ"מ נראה דאין להקל צדור פרוץ זה דקרוצ יותר שאינו מכיון לשם שמים רק עיניו נהן באחרת ומה גם שהצברים ניכרים דמתמת שביא זקנה ממנו אומר כן ע"ש. וצשו"ת מהר"ד סי' ל"ב

פתחי תשובה

ע"כ צשם ח"צ קטן שנפלה לו ימנה כו' כעת אין תשובת ח"צ לפני ולא ידענא אי היתר מטעם שכתב נשתדך וכו"ל הר"ל לקמן סימן קנ"ט ס"ה ואף דכלן נפלה קודם שנשתדך ע"כ כיון שהיה צלוחה שעה קטן דמי לנפלה אח"כ או דלמא אף צנשתדך אחר יג"ס היתר מטעם כיון שעדיין אינו ראוי לחלוץ מתחת הסמימנים ואפשר

נדחית מרוב הקדמונים דדין שכה י"ש ולא ילדה אינו נובג צתו"ל גם לא הוצאח דיעבד א צשו"ע סי' קנ"ד, וצטובדא שהיתה לפניו ששכה עם אשתו כל"ז שנה ולא ילדה לו וכצ"ר אינה צת צנים ורואה לגרשה ולישא אחרת והזמנה לדין כמה פעמים והיא מסרבת לעמוד לז"ת והשלש עצורה גמ עם חלק ביותר גדול מכונו וכתור לו לישא אחרת עיי' ק"ר, ע"ש.

ועי' במלואי אבן סי' י"ז צמי ששכה עם אשתו יותר מ' שנים ולא ילדה והיא צבת מי"ח וחולנית והעטו אותו צשעת הנשואין ולא קיים פו"ר, והשיב דאס יסכימו רבנים מוצהקים שלא להכביד עליו בהולאה והעמרה לקצן חתימות ק"ר גם הוא ילטרף להיתר, ומתיר אף צלא ק"ר ע"ש.

ובצפנת פענח ח"א סי' כ"א כ"צ צאשכ שאינה ראוי לילד ואינה רואה צגמ' כ' להתיר לישא אחרת צלי ק"ר וצלי השלשה כתוצה משום דאסור לגרום לצטל חוצ צשבת וא"כ מועל על רגמיה עצמו להתיר לו לישא אחרת ע"ש.

ועי' בשם עולם אה"ע סי' א' צאשכ ששכה י"ש ולא ילדה והיתה צינייה מריצות וקטנות וכמה פעמים קללה וילדיו צפניו והצעל התרה צה ג"פ לצוא צצ"ד ולא צאח ואינה רואה לקבל גמ שיש להתיר לו לישא אחרת עיי' ק"ר כיון שעל קללת וילדיו צפניו לחוד וכול לגרשה צע"כ כנצואר צאכ"ע סי' קע"ז סעי' ד' ואפי' צלא התראה (עי' נוציית סי' כ"ז ורע"א סי' קי"ד) וממילא לדין דלהתיר לישא אחרת קיל מלגרשה צע"כ יש לנרף זה להתיר של שכה עם הראשונה י"ש וכמו שהתיר צעין ילחק סי' ד' כנ"ל, והוכיף עוד לנרף מה שצוצה צשדי חמד מצ' אישות סי' צ' צשם מוצהרני"ח ח"צ סי' י' דאף להרי' מנין הסובר דגם צמקום מזהב גר ר"ג אינו אלא כשאינו רואה לגרש הראשונה אבל אס היא אינה רואה ללאת ליכא מאן דפליג דלא בהרים ר"ג, ע"ש.

ובעמק הלכה סי' י"ד צאיש ששכה עם אשתו י"ב שנה ולא ילדה וזה כשנה צצרתה ממנו ואינה שומעת להתראה צ"ד לעמוד עמו צר"ת ומלכד זה עומן הצעל שקינה לה מאיש פלוני צינו לצין עצמו ואח"כ ראה שנתייחדה עמו גם בעיד ע"א שנתייחדה עם א' ולנחה עמו צכפר השיב דמתיר לו לישא אחרת צביתר ק"ר וכשלשה כתוצה, דכא כד"ח ח"צ סי' מ"ב וצשו"ת כר"ת העלו להתיר צשכה י"ש רק כתצו שלא לעשות מעשה צלי צירוף סיניפים אחרים, וצנ"ד שביא מורדת יותר מיצ"ת גם הי"ש חולקים צצרמ"ח סי' ע"ז נדדו דמתירין לו לישא אחרת, גם יש לנרף מה שנאסרה עליו מלד הקינוי כמצואר צשו"ע סי' קע"ז, גם כצ"ר כ' הנוציית סי' ק"ב דצשכה י"ש אף דאין מתירין לו לישא אחרת עכ"פ אינו חייב צשכ"י א"כ צנ"ד שפקט שצצורה ממנו וכול הצעל לאוסרה ע"ע לומר שזינתה, וכן נעשה מעשה צכסכמת כרצ מהר"ש ענגיל.

ג. שזה ח' שנים ולא ילדה וגירשה ונשאה שוב ושהח ח' שנים ולא ילדה אי מצפרפין. צספר לפנת פענח ח"ד סי' רע"ב נשאל צמי שדר עם אשתו כ' שנים ולא ילדה וגירשה וכתוצרה ושכה עמה עוד כ' שנים ולא ילדה ורואה לגרשה מכיון שלא ילדה י' שנים ובאשכ אינה רואה לקבל גמ אי מתיר לצעל לישא אחרת, והשיב דאינה צכלל שכה י"ש ולא ילדה כיון שגירשה צאמלע וילאה מרשותו רשות משנה, (עי' גדלים ל' אשכ כפדלואה אחרים דמ"א, וצ"ק מ').

פתחי תשובה

באר היטב

אף לכתחלה מותר לשדך מטעם זה. וע' בשו"ת און השוהם סי' ל"ד ול"ה על נדון כזה מהם וגם נזכר שגשה שידוך אחר שגשה צו י"ג ט' וכו' ולכתחילה עשה שלא כהוגן אך מאחר שכבר עשה מותר לכנוס וגם נדפס גם תשובה מלאו מהר"א ברזיל להחיר לכנוס וגם כ' שמה גאונים הפסיקו לה ע"ש. ועיין בשו"ת בית

אוצר הפוסקים

היינו שלא טענה שאם יש לו ארוסה שראוי לישא אחרת עליה אף שגדעו לכנוס ארוסתו ומטעם שהשניה אינה אסורה כיון שעדיין הראשונה אינה אשתו וגם הראשונה תהא מותרת לכנוס אחר נשואי שניה שהרי בהיתר נתקדשה לו קמיל דאסור. ובה"י פירש הרמ"א בע"ש ע"ש. ועי'

סי' ל"ב צמח שמש צח ב' ודר עמח י"ד שנים ורואה עתה לגרשה ולקיים פו"ר ב' דאין להתיר לו דאין שייך לומר כזה שריג לא תיקן במקום מזה דהא ראינו שלא חשש לזה ונשא צח ב' ויש לחושדו שגם עתה אין כונתו לש"ש, ואף שצמח הנשואין ה"י מוכרח וכו' אנוס לישאלה מלד עונשו צעון בגניבה עכ"ל כן סבר וקיבל, ועפ"י היתר ק"ר יש להתיר צח ב'.

אכן במקום שלא ידע צמח הנשואין כי הוא צאח צגנים הרבה ממנו כתב בספר בחר חיים מרדכי אהע"ז סימן מ"ז דיש להתיר לו ע"י ק"ר אחר ששכח י' שנים.

ז. שהה י"ש ונדרה לקבל גם ועברה על נדרה. ע"י צספר קול ארי סימן פ"ה צעודא שא' דר עס אשתו כ"ג שנים ולא זכר לפרי צען ונחפשו אלל ב' מלאו שידורו עוד שנה ומחלה ואסרה עצמה עליו צקונם אם לא תרצה אח"כ לקבל גט ועתה אינה רואה לקבל גט, ודן צח ב' ומכריע עפ"י מש"כ בשאר שאל ומוציא מהר"ק ח"א סי' קע"ז דהיא שיוכל למנוע ממנה עפ"י הדין שאר כסות ועונה יכול לישא אחרת דליכא צח ב' חדר"ג כיון דאינו מחוייב כלל בחיובי אשתו הראשונה ולא שייך הטעם דלא מצי למזיינוכו, ח"כ גם כאן שהאשה התחייבה לקבל גט אף דא"י לגרשה צע"כ, אבל עכ"פ יכול למנוע ממנה שכ"ז ושוב יכול לישא אחרת, וכ"ז ע"י היתר ק"ר וכו'. ובבשר"ם שיק סי' ד' צבאי עובדא ממש כתב דאין לצנות היתר מטעם הנזכר של האשה דהא קיימ"ל כר"י צכתובות ע"א ח' דכח נחן אלצע צין שניה וכו' כאלו הוא נדר ואסר אותה ואם הוא אסר אותה אין שום הוי"א דיועיל צח ב', רק שיש קאח ללרף בהיתר עפ"י הנזכר לפימ"ש במהר"ק צשורש קמ"א דאשה האסורה על צעל לא מיקריא אשתו ואינה צכלל החרם, ואף דיוכל להתיר לה הא ב' במהר"ק צשורש ק"א דצארוסה אין החיוב על הצעל להכניסה כדי שחבא אשתו ויהא צכלל החרם, ה"י כיון דהשתא אסורה עליו ולא מקריא אשתו ולזה גם היא נחלתית אינו מחויב להתיר לה שה"י אשתו וכו' ע"ש שבהר"ך צח ב'.

גם בבית יצחק להגר"י דלנליג סי' ג"ה דן צאשה ששכחה י"ש ולא ילדה ולא קיים פו"ר וקבלה ע"ש לקבל גט ואח"כ חזרה צה, וכתב כיון שעברה על קבלתה ונדרה מיקריא עוברת על דת, ע"י סי' קע"ז סעי' ג', וכו"כ צמח"ס מרע"י צברג סי' רמ"ה דאשה שצברה על שצותה מיקריא עו"ד, ופשיעא דמלוה להו"א, ואדרבה צעו"ד כשאינו מגרשה רשע מקרי כדאי צפ' המגרש (דף י') וצמקום מלוה ל"ג רגמ"ה שלא לגרש צע"כ, וצנ"ד הטעם מצורר היעב להתיר לו דלפס תקור לרפאותה עוד ורואה לקיים פו"ר דהיא מלוה רצה ולדעת רוב הפוסקים לא גזר צמקום מלוה שלא לישא צ"כ, וצמח"ס פדוא כתב דצכל מקום שנוכל לומר שלא תיקן ר"ג אין לר"ך היתר ק"ר, ולפ"י צנ"ד שבוט מלוה רצה ח"ל היתר ק"ר, אך צבר נהגו להתיר רק עפ"י ק"ר, ולענין השגשג גט וכתובה אף דצמסרצח לקבל גט אין לה עליו שום חציבה כמוש"כ צנוצ"י סי' ק"צ דשאני מנשתתית דהתם אנוס הוא וא"א לה לקבל גט משא"כ זו שיוכל לקבל גט, אך כדי דלא נהוי צ"ד שריא ראוי להשליש כתובה וגט וכו' ע"ש.

ועי' צנע"י צספר שפרי דיעה ח"צ סי' ק"יג צאשה שצברו עליה ח"י שנים ולא ילדה ואף לא נחפשה וכו' אף כי אינו

רואה לילך עירי ונשחו צצ"ד צצבר סילוק הכתובה צאופן שידורו יחד משך ח"י שנה ואם לא יכיר לה כריון מחוייבת לקבל גט ואם לא תרצה לקבל גט תישאר צאכילת צצר לעולם והיא עומדת צמרה ועוברת על נדרה ואינה שומעת צקול מורים, והציב להתיר לישא אשה על אשתו ע"י ק"ר אחרי שישלחו לה עוד איזה כתובות מהצ"ד והיא תעמוד צמרה ואז ישליש הצעל כל כסות הכתובה ואם עשיר הוא יתן לה נוסף על דמי הכתובה וכתוספת שלש או חומש מכל הנמלא תחת ידו וכו' כיון שצח מלד מלות פו"ר מחוייב הוא לצנוצ' וכו' ע"ש.

ובשאלות שלום תנינא סי' ס"ז צא"ש ואשה שלא ה"י להם צנים ועדיין לא עברו י"ש מהיום שהפילה וצאו לידו הסכם צכתב שתקבל גט אחר זמן מסויים ומלא ובלאח אופרת האשה עצמה לצעל צקונם, ודעת השואל היא להתיר לו חדר"ג, ודחה דבריו ומסיק דחילתה להתיר לו ע"ש.

ובבית יצחק חאכ"ע סי' צ' צא"ש ואשה שדרו כעשרים שנה ולא ילדה ולדעת הרופאים המגיעה ממנו ולדצריה זה ד' שנים שהפילה וכו' מכח"ש, ולפני ה' שנים נחפשו שידורו עוד צ' שנים ואם לא יכיר לה צ"כ תקבל גט, וצפשה נאמר שקבלה צאלה וצצושה והיא אומרת שלא ידעה מה שכתוב שם כי לא קראה הכתב, והציב דכיון דיש דיעות דגזר ר"ג צמקום מלוה וגם יש דיעות דצח"ל ל"ש דין זה אין להקל צנ"ד [וצפרע שהיא עוונת שהפילה] לגרשה או לישא אחרת אם הצעל מודה שהיתה מצוברת ור"ך למנות י"ש משעה שהפילה ואפי' אם הצעל מכחשה ח"י לנך אותה כיון שהיא אומרת שצבר שבהגיעה ממנו וגם שהפילה, ואף שלדעתו אין לרופאים ידיעה צרורה צזה, מ"מ נאמנים להחמיר, ומלד השצושה הכתוב צפשה לא מיקריא עו"ד כיון שלא ה"י רק תחיתמה ונאמנת שלא קראה, וגם שיוכל לשאול ע"י אף שגדרה לעוצה צעלה דאם לא עשה לה עוצה לא מקרי עוצה מה שצידו להרע לה ולא הרע, ע"כ אין להתירו ע"ש.

ח. שהה י"ש ונשתתית ויכולה להתרפא אי חייב להסתין עד שתתרפא ואז יגרשנה. צספר יד אלעזר סי' קצ"ז כתב דאם צעוה שהאשה תתרפא ימתין הצעל עד הזמן שיגצילו הרופאים שתחזור לצריאותה ותהא ראויה לקבל גט דשמא תחפיים אז ואם לא תחפיים כופין אותה צהימנע ממנה שכ"ז ואם צכל אלה לא נחלתית נחיר לו לגרש צע"כ כמ"ש צב"ש סוסי קנ"ד דצשכה י"ש ולא ילדה יכול לגרשה צע"כ, וצכנה"ג שם צכנה"ט אות י"ג כתב דיותר עוב לגרשה צע"כ מלישא אחרת, ואין לומר דדוקא צא"י אם שהה וכו' הדין כן אבל צח"ל לא, דרק לענין כפיית הצעל אם אינו רואה לגרש מחלקין צין ח"י לחו"ל, אבל לגבי האשה אם הצעל נוח ורואה לקיים מלות פו"ר רק האשה מעצבת אין הצדל צין ח"י לחו"ל [ועי' כע"י צמשיב דבר ח"ד סי' ע'] וצינחיים יוכל הצעל לקצן היתר מק"ר ואם לא תהי חלומה עד הזמן הידוע ולא יוכל לגרשה יישא אחרת.

צ. אם יש לו בנים מאשה אחרת. צספר משפטים ישרים ח"א סי' קמ"ג כתב דאם יש לו צנים מאשה אחרת אינו יכול לישא אשה על אשתו אף דממנה אין לו צנים דסוף סוף יש לו זרע וכו'

באר היסב

י"ג. ובגוף הדיון חולק החכם זני בתשונתו סי' קכ"ד ופסק דנארוסה נמי החרים ר"ג ע"ש. וכ"פ בתשונת מיימונית סי' ל"ד ומהר"י סג"ל סק"ח אלז בתשונת שנת יעקב ח"ב סימן קי"ב ובחמ"ס סימן כ"ג פסק כמהר"ק דנארוסה לז החרים וכ"כ מז"י"ט ח"ב סימן ר"ט. ומהרש"ם

פתחי תשובה

אפרים סי' קע"ג על תשנה כח ונענשה דיהם נעשה השיווך נעשו קצו והאריך זה לפיכך דברי הח"ז והנן שהוסס הנ"ל חסיד ג"כ להקל והמתמיד בזה אינו אלא מן המעמידים וסיים ומ"מ ראוי לז"ד שדוקם שינה ליד כשאין יפסדו ציו הינם ושיעורם נעםק החליטה שלא יאז שום דבר חוץ צנייהם וגם יתן ערעון כפי הארחה

אוצר הפוסקים

סיים דכיונו להלכה ולא למעשה ובפרט שעמד לנגח חשד ראב"י שצו"ח מהרש"ל שכתב דמטעם שחאדד נפש אי משחלח חקלק צישראל ובשו"מ מהר"ק ח"ג סי' כ"ו (כונת צש"ח ביגל) באריך בזה ומסיק לענין דינא דכל שיש חרגמ"ה אף שרואה ליתן כתובה וכיח אינה רואה לא כפיון לה וכמ"ס בש"י וכו"כ"י וכמה אחרונים, ובפרט שיש לזרף דיושינת חו"ל אינה מן המנין וכדעת אחר פוסקים ע"ש.

ובנהרי אפרסמון סי' י"ח כתב דמלך שבה י"ש ולא ילד לא מלאו לבס של חכמי הדורות שלפנינו לבחור לגרש צע"כ וכו', ובגאון מלכו"ט דחפ"י בוי ספק פלוגתא דרעוואת אי גז ר"ב במקום מלך יש עליו איסור שכרי ב"י עומד באיסור זה קודם פ"י"ש, ועי' צשערי דיעב ח"א סי' קי"ח, וכי עוד דצו"ח שחפ"ט חקיקת רגמ"ה ולא שמענו צומנינו שכופין אשה לקבל גט משום בעדר צנים, אי"כ ע"ד זה נראה וכל ספק שיפול בזה היא מחזקת בעומה שלא להגרש צע"כ, ע"ש.

ובבית יצחק (שמעלקיט) סי' פ"ו ב"י שיש עם אשתו כמה שנים וכבר חתם פעמים שפילה והתפשרו שימחקו מלגרש עד זמן מסויים ואם לא יב"י לז"ד זשי"ק חייבה לקבל גט נגד סך מסויים ואם לא חרבה יגרשה צע"כ וגורשה צע"כ קודם הזמן אם מתר לישא אחרת, כתב דכיון דנוכחין שלא לבקו לבטל לגרש בשבה י"ש אי"כ גם את האשה אין כופין, וכ"ס צ"ד שכבר התפטר להמתין עד זמן ידוע וכדבר צרור שאם האשה מחלטה לקבל עתה גט מרצונה באופן שצטל יקיים כפי הפשרה אסור לישא עד שיקיים.

י"א. אי יש להתיר חדר"ג כשהוא רוצה לעלות לא"י והיא אינה רוצה, עי' ב"י"ע סי"ק כ"ג צ"ס בר"מ מטרטני ח"א סי' ר"י ב"י שגלה לא"י ולא עלאה אשתו עמו ורואה לישא שם אחרת שולח לה גט וכו' ונושא אחרת.

ובבנה"ג סי' א' הכנ"י אות כ"ג חתם עליו דלמח לא חשש לתריג שלא לגרש צע"כ, וע"ש מה שישב דבריו.

ובכתב פ"ו בעלי אחרים סי"ק פ"ו דנודאי לא בחיר בר"מ מטרטני לגרש צע"כ שהדבר מצויר בחשד ברין סי' ל"ח שאינו יכול לגרש את אשתו צע"כ אם אינה רואה לעלות עמו לא"י, רק דמיווי ששלח לה בגט צרונה ושאל אם יכול לישא מיד או שצריך להמתין צכדי שיגיע בגט לידה.

עוד כתב בעלי אחרים שם לחמם על אי מגדולי הדור [כונצ"י] שהחיר לאיש אי שלא בח לו צנים ורלה לעלות לא"י, לישא אשה על אשתו ולבשר צחול, והלא בעלנו צחצורו (כו"כ"י) סי' א' בעלה שאם הצעל רואה לעלות לא"י והיא אינה רואה לעלות עמו וגם שבה י שנים ולא ילדש שיכול לכופה על בגט מעטס ממני"ס דאם נתפוס לומר שצ"ח"י אין מלוח לעלות לא"י אי"כ אין שייך לומר דעין ח"ל גורם שלא ילדש וממילא יוליא ויתן כתובה מעטס ששבה י"ש ולא ילדש ואי יומא שיש מלוח לעלות לא"י וא"כ אי"כ לגרש מעטס ששבה י"ש ולא ילדש דעין ח"ל גורם, מי"מ עכ"פ חלה מעטס הוא לומר לעלות, ב"י דצש"ל ז"ד אי אין צדינו לגרש על בגט ואל מה ספק לבחור לאיש בלז לישא על אשתו ולבשר צחצור צח"ל, וגם הוא נגד חשד ברין בי"ל ש"י לבדיו שאין יכול לטוב לגרש משום חר"ג אפי' כשרואה לעלות לא"י והיא מעכצת, ע"ש.

זכר או ממנה או מאשה אחרת, ונראה דאם שבה י"ש ולא ילדש וניאף אשה וילדש לו דאסור גם בזה לישא על אשתו דכרי יש לו זרע, אך ל"ע אם ב"י על אשה איש וילדש ממחר אם יכול לישא על אשתו ונראה דש"י דממחר אף שהוא זרעו הוא פסול לבא צב"ל, ע"ש. גם בצפר גז"י שגורם סי' א' כי דאם יש לו בן ובה אף שאשתו אינה יכולה לילד אין לבחור לו לישא אחרת.

ובספר אשר לשלמה סי' נ"ב הביא מספר משפט ולדקב ציעקב ח"ב סי' כ"ח שכתב דאפי' יש לו כמה בנים מאשה אחרת ראוי לישא בה בנים ואין זה ככלל שצושה שלא יאז כי כל הנשבע פ"ד חכמים הוא נשבע וחכמי התקנות אחילו לשבועתו כשלא ימלא בן מאותה אשה אחר י"ש. [אך י"ל דזה דוקא במקום שאין נוכח חדר"ג רק משום השבועה שגשבע לה וכיחה תקנתה דצאופן זה לא חלה השבועה, אלז במקום חדר"ג דאין לבחור רק משום מלות שצ"ר כל שיש לו צנים ברי קיים פו"ר].

י. שחח י"ש לענין גרושין בע"כ. סי' צ"ש ובב"ט סק"ז דאם רואה לגרש צכ"ז צע"כ אחר ששבה י"ש נראה דצכ"ז ל"ג רגמ"ה, ועי' פ"ח סי"ק פ"ו ובסי' קי"ד סי"ק כ"ע מ"ש שם צ"ס כצ"ס. ועל יסוד זה השיב צו"ח מ"ס חיים סי' א' ב"י ששבה עם אשתו כ"ג שנה ולא ילדש שיכול לגרש צע"כ וא"ל לזכר היתר ק"ר דרק לענין לישא אחרת כהנה רגמ"ה שלא לבחור לו אלא ע"י ק"ר אלז לגרש צע"כ צאופן כמותר גם בלי ק"ר מותר, ולגרש צע"כ קיל מלישא אחרת, [ועיין לקמן אות י"ב מ"י כונצ"י"ק ועוד גדולים ולגרש צע"כ חמיר יותר].

ובפורת יוסף סי' ו' (כונת צש"ח מע"י גרושין סי' ב' אות י"א) נשאל מאשכנזי אי ששבה עם אשתו י"ש ולא ילדש וכיח כבד צ"י ואין תקיף עוד שחלד ואינה רואה לקבל גט והשיב דיקול לגרש צע"כ עפ"י"ד כצ"ס סוכ"י קי"ד, ואף דצ"ח"מ סי' א' הביא מחלוקת אם גזר הגאון בשבה י"ש כיונו לענין לישא אחרת דחמיר אלז לגרש צע"כ דקיל כו"ע מודו דל"ג בזה, ועוד כיון דמה"ד כופין את האיש להנולד בשבה י"ש, ה"כ דכופין אותה וליכא חרגמ"ה, ואף למ"ד דאין כופין את האיש כיונו משום חשש גט משובה, לא בן לנצי דידע דליכא אלא חרגמ"ה, ומח גם דאחר באלף החמ"שי י"ל דליכא חרגמ"ה רק מנהג, ואף דיש סוברים דלא כלב זמן חרגמ"ה, מ"מ ב"י ס"ס שמה כלב זשמה ל"ג בשבה י"ש וכיון שזה רואה לקיים פו"ר מותר לגרש צע"כ, ע"ש.

גם בצ"צ החדש סי' קל"ב (כונת צש"ח ביגל) כתב דשבה י"ש ולא ילדש פסק כצ"ס דכופין לגרש, אף שצ"ס יעקב לא פסק בן דבריו חמורין דנבז פסקו על סברה פוסק אי נגד כל הפוסקים ועושי"ע וכבר בעלה חתנו של ושב הכהן דכופין האשה להתגרש צע"כ, וכ"י כצ"מ סוכ"י קי"ד, ותשונת רש"ל סי' ס"ה היא סברה יחידהא שהחמיר בצו"ח רגמ"ה יותר מדיון כפיי"ס האיש שהוא איסור אשת איש ע"ש.

אמנם בפ"ח סי' קי"ד סי"ק כ"ע הביא דהשב יעקב וכו"כ"י"ק סי' א' וכו"כ"י"ק סי' ק"ב ותורה יקותיאל ובספרו ושב הכהן חולקים וסוברים דאין כופין אשה לקבל גט. וצש"ח בי"ל מסוים דאף שצ"ס דתב כוכחת השב יעקב מ"מ לא מלאו לבו לדחות דיו של הש"י ומסיק צ"ע וגם חתנו של ושב הכהן שפקק ע"ד חתנו כבד

באר היטב

חל"ה סימן ע"ח. בן עשיר שקידש בתולה אחת שפחה עזרית שצנית לפני עדים וחל"ה כחחרט וגם אצלו וגני משפחתו מותין בדבר שלא להכניסה לכשולין והבתולה חונה לקבל גיטה והוא רוצה לישא אחרת אם יש למנוע מחמת חרס רצונו גרסם. פסק שנות יעקב חלק ז' סי' קי"ב דל"ן

פתחי תשובה

לכ"ד נאופן שתיקף שיהא ראוי לתלית יתלון לה מיד בלי שום עיכוב אמנם אם האשה תקשה ערפה שלא לפשר כפי איראה לנ"ד ותתן עיניה נמנון יוכלו הכ"ד להתיר לו אף בלי רנונה ע"ש. ועיין בשו"ת הגאון מהר"ש זלמן זצ"ל מלאדי שהאריך ב"כ בענין זה:

אוצר הפוסקים

מחשש תקלה, מ"מ בגרושין צע"כ איכא חשש תקלה בשעת נתינת הגט והעדים שלא יהיו כדצני למכור דינא בגלל המכירות והאשה תנשא ע"י גט זה, אבל לישא אשה על אשתו שלא מחמת שנאה ופריאות כגון כשנתינת או במקום מלוא פו"ר ואין הראשונה יושבת כלל עמו כצ"כ עדיף יותר היתר צ' נשים ע"י ק"ר.

ובשו"ת מהר"א הלוי סי' ר"א כתב דמ"ש בסי' א' סי' ק"ז וצ"כ ק"ד סי' ק"א ל"ח צ"הב"י שנים דרשאי לגרש צע"כ היינו צ"ל היתר ק"ר, אבל ציכול למלא היתר ק"ר מועד יותר שישא אחרת מאלו יגרש צע"כ כעטם הנוצרי הכ"ל.

ובפאת השדה ח"א סי' פ"ז כתב בזה הנוצרי דלגרש צע"כ חמיר יותר משום דדבר שקל יותר לעצור עליו הולרכו להחמיר ביותר, משא"כ לישא אחרת אין קל כ"כ לעצור ע"י דלא ימלא צקל מי שחתלה להיות לרעה צדד לא הולרכו להחמיר בזה כל כך.

ובאר משה קונט' השיב משה סי' ע"ז הביא דבשו"ת חיים ושלום לרמ"ב סי' ז' כתב טעם להחמיר יותר בגרושין צע"כ משום דלישא צ' נשים האדם בחייו מלך עלמו ואינו עומדת כנגדו האשה הראשונה, ברם לעשות מעשה לתת גט צע"כ כיון שהאשה צעלה דינו כנגדו קשה גרושין צע"כ לכן חששו שלא לעשות מעשה זה כזה ליתן גט צע"כ, ושכן דעת מהר"י בן לב חלק ז' סימן כ"ב, ומהר"א די צוען סימן רכ"ה, והרש"ך חלק ז' סימן ס"ג ע"ש.

אמנם בעצ"א סוסק"י כ' דעדיף לגרש צע"כ שאינו עובר חלל פטע א', מלישא אחרת שעומד באיסור כל ימיו. וכ"כ בצנח"ב בגב"י אות כ"ג בחירון הא' על המצ"ע. ועש"ה מע"ר גירושין סי' ז' אות ה' שפי' דלפי החירון השני של הצנח"ב שם י"ל דלא ס"ל כן. וב"ב באמרי דוד (פערטר) א"כ"ע סי' ז' צ"כ כמה פוסקים דגט צע"כ קיל יותר, דלא מלינו בשום פוסק שהלריך בזה ק"ר להיתר מלצד בהגב"מ פ' החולץ סי' ק"ז כו', ועוד דצ"כ עוברת גם האשה בצי' משא"כ בגט צע"כ עובר רק הצעל כו'.

וב"ב בדברי יושב"ר סי' קכ"ז והוסיף עוד שכן משמע מגוף התקנות המוצאות במהר"ם מרומינוב דרך בנשוא צ' נשים האריך בחומרת ק"ר וג' קהלות אבל גרושין צע"כ הוא בכלל שאר התקנות, רק אח"כ התקנות השניות כתב שגם במגרש צע"כ לא יתירו צלי ג' קהלות.

ובן מוכיח בשו"ת מהרש"ם הכ"ל ממ"ש מהרש"ל צ"ש"ש יצמות פי"ד סי' ג' דבגלילות אלו נחפשת חרי"ג שלא לגרש צע"כ וכ"ש שלא ישא צ' נשים, ומשכח שלדעתו גרושין צע"כ קיל מאיסור צ' נשים.

ובשד"ח מערכת גרושין סי' ז' אות ב' הביא דבספר אהל יחזק אכע"ז סי' ז' כתב בפשיטות דחרס שלא לישא אחרת חמיר, ושכ"כ ברב פרי אדמה ח"ד פי"ד מאישות, ותמה ע"ד הרב בחרות המים סי' א' שכתב צ"כ נכפית דיכול לגרש צע"כ וכ"ש לישא אחרת דמשמע דלגרש צע"כ חמיר דמ"ל הא וכו', ושם הביא מ"ש מהרש"ם צ"כ ל"ג דמדבריו מתבאר דס"ל דשתי התקנות שוות ולמדן זו מזה, ע"ש.

ובן דעת הרב רח"כ רפפורט בספר מים חיים סי' א' (הוצא בשד"ח שם) שכתב דגזירה שלא לישא צ' נשים חמיר מגרושין צע"כ חלל משום הכי דר' אמי סובר כל הנושא אשה על אשתו יוליא ויתן

אמנם עובדא זו הוצאה צנוצ"ת סי' ק"ב ושם כתב להיתר מטעם ממנ"פ בגל וס"י דאם לא תקבל גט עם כתובה יכול הצעל לישא אחרת ואז אין אלו גזרים עליו שיעלה לא"י ורשאי למיזק נפשי לישא אשה במדינה זו אולי יזכה כאן לבנים ואם גם זו לא תלד אז יסע לא"י ויתנה עמה תיקף שאם לא תלד עד זמן קצוב מחוייבת היא לילך עמו לא"י ולא יתירו לו כ"א עפ"י ק"ר מג' ארצות עי"ש, וא"כ הנוצרי עלמו בסור תלונה בעלי ארצות מעלו. ובשם ארי' סי' ס"ה נשאל צ"ה שראב לעלות לא"י ואשתו לא רצתה והרב השואל כתב דכיון דהכל מעלין לא"י וכו' ופ"י אותה ע"ז אם חונה רוצה יש לה דין מורדת כמ"ש בסי' ט"ב וכו"ב א"ל היתר ק"ר, והשיב דמעולם לא ראיתי לעשות מעשה כזה שמי שרוצה לעלות לא"י והוא חונה רוצה שיתירו לו לישא אחרת כי יש פוסקים המחלקים בין זה"ז לזמנא, ע"י צ"כ שם סי' ט"ב, והנוצרי"ק צ"כ א' לא התיר רק אם לא ילדה י' שנים ורוצה לעלות, מכת ממנ"פ, וכ"כ בסי' ק"ב צנוצ"ת וע"ז לא התיר רק ע"י ק"ר, ועוד חמ"א דאם נתייר לו בזה לישא צ' נשים צעלה תקנת ר"ג דכל מי שיתן עיניו לגרש או לישא אחרת יאמר שרוצה לעלות ויש לחוש שמא לא יעלה כלל, ואף אם נתייר לו אחרת דוקא צ"כ יש לחוש שישוב לחו"ל ויהיו לו צ' נשים וכו' ע"ש.

יב. חרם דב' נשים או דגירושין בע"כ איזה מהם חמור. ע"י פתחי תשובה ס"ק ע"ז שכתב צ"כ הנוצרי"ק סימן א' דגרושין צעל כרתה חמיר מלישא צ' נשים והראיה שלא קצב בו זמן כמו בחרס שלא לישא צ' נשים.

וב"כ בנוצ"י סימן ע"ז צ"כ דמ"א ומ"א תמהני דחרס שלא לגרש צע"כ חמיר טפי ופ"ש בכל ישראל ויש בזהו לדחות איסור דאורייתא וכו' ע"ש וצנוצ"ת סימן ק"ב.

וב"כ בחתם סופר ח"ו ריש סימן ע' דחרס דצ"כ חמיר כי נחפשת בכל מקום וכל זמן מה שאין כן לישא על אשתו דקיל יותר. וכן נועים דבריו בחלק חו"מ סוף סימן ר"ג, ואם שכתב לפקפק צ"כ דחרס שלא לגרש צע"כ פ"ש בכל ישראל, מ"מ כתב להסביר דגט צע"כ חמיר ממה שפי' בהגהות מרדכי דכתובות דף ק"ט.

תיקן בגאון שלא לישא אחרת חלל משום קטעה וגם משום דררא דאורייתא כלל, ואילו בטעם שלא לגרש צע"כ כתב הרשב"א שהוא לגדור בפני הפריצים ולא משום קטעה צעלה, ואף דבגוף התקנות מצויר להחמיר לישא אחרת בזקיקו ממה רצנים מג' קהלות וגם שכיב טעם מצויר, ואילו בתקנה שלא לגרש צע"כ לא הזקיקו חלל משלש קהלות, היינו משום דקילא עשו זה חיזוק ע"ש.

גם בזכרון יעקב סי' כ"ג כתב שדעת המעכנות יעקב כדעת הנוצרי דלגרש צע"כ חמור, וכ"כ דעתו ע"ש. וכן מוכיח בשו"ת מהרש"ם ח"א סי' כ"א מחש"ר ר"י בן הרא"ש שכתב בענין שהכתב י' שנים ולא ילד דאין לכופה לקבל גט אבל מותר לו לישא אחרת, כרי דאיסור גט צע"כ חמיר טפי מלישא צ' נשים.

ובן במשיבת נפש [השני] סי' ס"ט אחרי שכתב את דברי מהר"ם פדואל שמשמע מהם דגרושין קיל יותר ואל"ל ק"ר, כתב שמתח"י כר"ן סי' ל"ח משמע שיותר קל לישא אחרת מלגרש צע"כ. גם בספר ויחי יעקב סי' ט' כתב דלישא אחרת קיל טפי מלגרש צע"כ. וב"כ במהר"ם שיק סי' ד' דשלא לגרש צע"כ חמיר מחרס דצ' נשים אפי' אי נימא דחרס של צ' נשים הוא ג"כ סייג לחורב

ביאור הגר"א

[כס] ואפילו במקום
יבום, דגזירת ר"ב היתה
מפני הקפדה והוא אסור
במקום יבום כ"ל :

אפילו במקום מלוה [כס] ואפילו במקום יבום

וצריך

פתחי תשובה

[בתשובות חתם סופר סי' א' אודות נחור בן עשרים שנעלה לו יממה ורכושה ד' מנכסי אשכנז והוא מוסבת ואינה רונה בחליהה אל"כ יתלון נחמס כי נחמס אשכנז לו לישא אשה עד שיתלון תחלה ואין צד צ"ד להעמיד על דת תקנת הקהלות המבואר סימן קס"ה פ"ד נהגה והנחור נשתדך בינתיים עם האנוסה לו ושאל אם

באר היטב

למנועו מחמת חרס רצינו גרסו דלארסא לא החרים. ולפי דברי החכם נבי הכיל שחולק עליו ופסק דלארסא נמי החרים רצינו גרסו יש למנוע. וכנה"ג נהגה צ"י סעיף נ"ט העלה דמהרי"ק חייבי כשהראשונה נאירוסין אצל כשהראשונה נשואין אעפ"י שהשניה היא נאירוסין עוצר

אוצר הפוסקים

ממבצ"ל ועד פוסקים [המוצאים לעיל] דיותר יש להחיר לו לישא אחרת מלגרש צע"כ, סיים בחיים ושלום דל"ל להכל לפי הענין ולפי ראות הדיונים יש צד להקל ולבחמור, ובשער אשר סי' א' האריך לקיים סברת מ"ד דאף אי אמרינן דגם במקום מלוה גזר רגמ"ה אינו אלא לישא אחרת, אבל לא להדריג שלא לגרש צע"כ ע"ש ובחיים ושלום בג"ל סי' ז' דכ"ל צע"כ.

גם בבית שלמה סי' ז' אחר שהציוו את דברי המהר"ם פדואה בג"ל כתב דגם מלשון הרמ"א סי' א' וסי' ע"ז וסי' קי"ט משמע דלגרש צע"כ עדיף עפי מלישא אחרת דלגרש צע"כ כתב סתם יכול לגרש צע"כ ובלישא אחרת כתב מחירין לו ומשמע דע"י ק"ר מחירין לו, ע"ש.

זבשם ארי' סי' ק"ע דן בזה מה עדיף גרושין צע"כ או נשואי צ' נשים ולא הכריע ע"ש.

ובתירוש ויצהר סי' פ"ב כתב דבעלם ויכוח המחברים מה עדיף אי להחיר גרושין צע"כ או לישא צ' נשים, לדעתי אין מקום לדיון כלל דהא אין אנו מחירין איסורים שהטיל רגמ"ה אלא דאנו מצריים שצ"ל לא גזר רגמ"ה ומה שיצטרע ישע"ה דכ"ה צע"כ אדעתא דהכי לא גזר.

ובש"ת מהר"א"ש (הלפרין) סימן כ"א חות ד' כתב דהיכא שהאשה מתרת לו אלא שלא זכה להבנות ממנה צד נכון יותר להחיר לו לישא אשה על אשתו דאיסור זה גופא שישא אחרת וידור עמה הוא סיבה להבילו מעצירה אבל גע צע"כ בעלמא חזי מסיר המכשול אלא שעל ידי זה יוכל לישא אחרת, אבל היכא דהאשה אסורה עליו מחמת עדי כיסור וכיוצא בו דכתבו הפוסקים דהא דכ' החוס' ברים זכאים דהיכא דהינחה אינו חייב לגרש זהו רק צדאי וינחה דנמאסא צעינו ולא חיישין שיצא עליה אבל בספק וינחה מחוייב לגרשה, נמאס מחבפך הדבר שאם ישא אשה על אשתו אינו מסיר המכשול כמו אם יתן לה גט דמה שיגרשה זוכי סיבה בעלמאסא להיות גדר לשמוע הכוונה וצד נכון יותר לגרשה בעל כרחו, ע"ש. וכ"כ בספר תש"י לשואל סי' י"ע.

ס"ט. ואפילו וכו'. ע"י משיב דבר ח"ד סי' ב' שכתב דמשו"ה כתב הרמ"א ואפילו במקום יבום לרבותא, אחר שבי' לפרט דמ"ש הרמ"א אפי' במקום מלוה כיינו שנשא אשה ולא ילדה, ומיירי שרובה לקבל גט וא"כ אחר שחוקן ר"ג גם צד אין מקום להקל כלל כיון שיש טעם לגרשה על כן הוכיח וכתב ואפי' במקום יבום דאף שיש טעם להנ"ך, אבל חליהה במקום יבום נאחרת דהכונן יבום לחו כלום הוא, מ"מ אין ראוי להקל לייבם ולריך לחלוץ.

ובאבני זכרון פ"ב סי' י"ח כתב דרבותא דמקום יבום הוא אף דהמלוה גם על היצמח כמוש"כ הפני"י (כחצות מ' א'), ועוד דהיבום הוא מלוה ודאית ומקיים צדיהה ראשונה אף אם לא יוליד אם רק ראוי להקמת שם (ע"י חוס' יצמח כ' א') משא"כ בנושא אחרת משום מלות פו"ר דאינה מלוה ודאית דשנא לא יקיים גם פס' השניח, ע"ש.

ויס' כתוב ויש פוסק כמותו, וגם בתש"י מהר"ם פדואה מצואר שגזירת רגמ"ה שלא לגרש צע"כ קול מגזירת צ' נשים, וגם הח"מ וצ"ש סי' קי"ע ס"ק ח' הביאו את דברי המהר"ם פדואה, ומשמע להדיא מדבריהם דגזירת דצ"כ קול, וכן משמע ממ"ש צ"ש סי' ע"ז ס"ק י"ט, ובס"ס מהר"ם מלובלין כתב דאף שהמהר"י מיינן סוצר דגזירת רגמ"ה שלא לישא צ"כ חל אף במקום מלוה, מודה נבי גזירה שלא לגרש צע"כ דלא חל במקום מלוה, ומסיים מכל הדין נראה דלגרש צע"כ קול יותר מלישא אחרת ויכול לגרש צע"כ אף בלי הסכמת ק' רצינו, ע"ש.

ובפורת יוסף סי' ו' (הוצא בשד"ח שם) כתב דאף דבד"ע סי' א' הביא מחלוקת אם גזר בגאון צעה"ה י' נשים ולא ילדה כיינו לענין לישא אחרת דחמיר, אבל לגרש צע"כ דקיל כו"ע מודו דלא גזר בזה רגמ"ה, וכ"כ באבן יקרה סי' כ"ז דמקום מלוה ל"ג על גרושין צע"כ.

גם בגור ארי' יהודה סי' כ"ב כתב דגזירת צ' נשים הוא סרך דיונה דגמרא משא"כ בגרושין צע"כ, והביא מהמהר"ם פדואה סי' י"ג בג"ל, ובספר יד שלמה דף מ"ד בתש"י הרב דברי מלכאל כתב דמ"ש האחרונים דגזירת צ' נשים קולא מגע צע"כ לפי שניתן לזמן מוגבל הנה הצ"ש סי' קנ"ז ס"ק ז' כתב להדיא דגם בתקנת גע צע"כ בלה הזמן, וכן נראה ששתי התקנות נתקנו אחדדי, וכ"כ הצ"י בתש"י י"ד, והרצב פוסקים כתבו דאיסור צ' נשים תמור מגע צע"כ, וכן מסתברא שיש לזה מקור מיצמות ס"ב.

וב"ד השואל ומשיב צה"א סי' קי"ג (הוצא בשד"ח) דחרס שלא לישא צ' נשים תמור יותר והביא מהגור ארי' יהודה בג"ל, יצטרע שמינו בעין חקב וז' צע"כ היכא דלא מלי למיקס צסיפוקייהו כי וכ"כ שם צצ"מ סי' קי"ד וצסוף סי' קי"ז, ובס"י קב"ב, וכן דעתו שם צצ"י וסי' קע"ח, אלא שחידש דהיכא שהאשה היא מורדת וכן צדיהה ענין שדוק נותן שיכול למנוע ממנה שאר וכסות וכו' עדיף לישא אחרת דהא עיקר התקנה נמשכת ממ"ש צצ"י והוא דאפשר למיקס צסיפוקייהו, וצנידון כזה שאינו חייב צמזמות הראשונה מלי למיקס צסיפוקה. אולם במהדו"ק ח"א סי' ק"א כתב דחרגמ"ה דצ' נשים קול מחרגמ"ה שלא לגרש צע"כ כמ"ש הנוצ"י וכבר הרגיש בסתירה זו בשד"ח שם.

גם באבן יקרה ח"ג סי' קע"ח וסי' נ"ד כתב דגרושין צע"כ קול מלישא צ' נשים דאם יש צאפשרות לגרשה צע"כ אין צד עסם מצורר להיתר צ' נשים. וע"ע בספר ברכה יעקב אהע"ז סי' ע"ז, ובספר נצי תפארת סי' ד' מ"ש בזה.

ובשד"ח בג"ל הביא עוד דבר מצעין גנים אהע"ז סי' א' כתב ג"כ בג"ל דגרושין צע"כ קול כיון דאם מגרש צע"כ אינו עושב איסור אלא צעטב שמגרש ואם נושא אחרת הוי כל ימיו צעצירה ויש לבחור הרע צמיעוטו לגרש צע"כ ולא לישא אחרת, וכ"כ בספר נחיצות השלום נח"ב א' דרך חשונה ס"ק ז', ובס"י חיים ושלום ח"א סי' א' דף ז' פ"ב ד"ה ועוד כתב דדעת הראש משביר ח"ב סי' ס"ע וכן יוסף סי' א' דחרס שלא לישא אחרת תמור, ואחר שהביא

פתחי תשובה

באר היבם

על חריג דלא כהרשד"ם חל"ה סימן ע"ח דס"ל דכל שהשניה אינה נשואין אלא צלירוסין לזד לא עבר על חריג ע"ש. ועיין תשובת ד"י סימן י"ב מדיני גיטין ומחרי"ט חל"ה סימן ח' ומר"י הלוי סימן כ"א. קטן שנפלה לו יצמה ונעדרו קטן נשחרך לזת זוגו וכעת הוא בן י"ג שנים ויום א' ולא הניח ב' שערות וזמן הנשואין הגיע וחצי הנה רוצה להשיא לו בתו כתנאי השידוכין. האם יש למנוע לישא משודכת מכת משי"כ ברורה לישא על יצמתו הזקוקה. פסק צדקס לזי שאלה קט"ז לרמ"א דפסק דנוהג צמקוס מזה ואפי' צמקוס יבוס ונריך לחלק. היינו שיוכל לחלוק אבל חונם כי הכא לא ע"ש. וע"ע סימן ק"ד.

אוצר הפוסקים

יש להחיר צ"ח שלא הוציא צ" שערות ואינו יכול לחלוק וכבר שידך ויש צ" יצמין, שיוכנס משודכתו משום פו"ר ע"ש. וע"ע צ"ח ס"ק כ"א וצ"ח ס"ק ע"ג.

ג. ואם היבמה נשתפית וא"א לחלוק לה והיבם רוצה לישא אשה קודם שיחלוק. כתב בספר אורי וישעי סי' ע"ג דשם והגאון מלאני שאלו מותר רק עפ"י ק"ר [וכבר נדפס תשו' זו בספרו ד"ה אהע"ז ח"ב סי' קע"ח], וכן גם דעתו משום שהאיסור שלא לישא קודם שיחלוק הוא מעלם גזירת רגמ"ה, ולא כמו"ש בספר כנס"י סי' ס"ח דהוא רק חומרא, ומה שהקשה בנס"י ח"ב ח"ד מועיל במשדך מקודם, אכן משום דגם לבטל שידוך יש חרס חמור דא"א להחירו צ"ח ק"ר כמבואר במהר"ם מיינן סי' ק"ב ובינו שחל חרס זה תו לא חל עליו חדר"ג המאוחר ע"ש, [וכבר בצבא"ה סי' ק"ט ס"ק כ"ד].

ובבית שלמה סי' ל"ב כתב להחיר צ"ח שנתפית צ"ח היבם ק"ר, אלא דטרם שמתירין לו לר"ר להבטות שיחלוק ליצמה בחנם כשתשפית ויחן ערצות שיחלוק לה מיד צ"ח שום עיכוב, ועוד להחמיר שיתפטר דבר כחובה כפי המבואר בסו"מ קס"ה ויחן ע"ז שט"ח ע"ש, וכ"כ בספר צ"ח אהע"ז ח"ב סי' ק"ט.

ובשאלת שלום מהר"ם סי' ע"ח כתב שרע עלי המעשה לעגן בכה"ג עד שישיג ביתר ק"ר ורק למלאת רצון הבכ"ה [מלאה] הנוי נמנה להחירו, אבל באמת צ"ח ק"ר יש להחיר.

ג. ואם צ"ח היבמה והרתה וילדה שאינה עולה עתה ליבום משום מינקת חבירה. ע"י צ"ח סי' ק"ט ס"ק וס"ק ע"ג. וע"ע בספר הרי צמח"ס סי' ל"ד שמהר"ל להקל לישא משודכתו בכה"ג אף שנשחרך אחר הזיקה, אולם כיוס דאס הוא מרובית בעת לחלוק יותר טוב שיחלוק לה עכשיו ואי משום שאינה עולה עתה ליבום משום מינקת חבירה הרי אפי' בחיובי לאוין קיומ"ל דחוללת ולא מחייבת וכו"ש במינקת דרבנן.

גם בשו"ת מהר"א הלוי ח"ב סי' ע"ג כתב דמופקרת לזנות כיון שפסק הרמ"א צ"ח י"ג דל"ש זה איסור מינקת חבירה שפיר עולה ליבום ולחלילה, ועוד כיון דאס בעלו קנו מקרי עולה ליבום והוללת (יבמות כ'). וכ"ש מינקת דרבנן, ומורה גדולה לחלוק לה בימי מינקתה כדי להגיל את הבעל מאיסור יצמה לשוק, ואס לא יחרש לחלוק מותר ליבם לישא רק יחן ערצות או ישבע עד"ר שיחלוק לה בזמן שתהפץ.

ד. ואם נפלה לפניו יבמה מעוברת. כתב בספר נאות דשא סי' ל"א בעובדה כזו ואיני היבמה מחמת שהשג שמא ירחיק היבם למרחקים ושמא לא חלד היבמה בן קיימא וחזקק לחלילה לזאת השתדל שיסחרך היבם כחן ורואה בעת לישא משודכתו והאריך בזה ומסיק דמותר לישא משודכתו מכמה טעמים: א) דדוקא צמקוס שיוכל עתה לחלוק הוא דאסור לישא משי"כ צ"ח דא"א עתה לחלוק וגם איכא חשש שיגון שרי, ב) ד"ל דמ"ש הרמ"א שאל ישא עד שיחלוק אינו חלל בודאי ודוקא דמשי"כ בכוונה לגבי חדר"ג אבל צ"ח

צ"ח

מותר לו לישא משודכתו וע"ז תהא היבמה מוכרתת לירד לזת כדי שיחלוק לה. והאריך שם בדברי תשובת ח"צ סימן קע"ז הכ"ל ונודון השאלה העלה להחיר לו לישא משודכתו שלו לאחר התראה מנ"ד כראוי וצלוס שיעמיר ערצות ונשנועה שידך שתתראה היא חל"כ לעמוד לפני צ"ח שיעירם או המרואה לשני הנדדים מחויב הוא לעמוד וככל היולא מפיסם יעשה ויקיים ויחלוק אפי' מיד צ"ח עיכוב ע"ש.

חריג אע"ג דכתב צ"ח לא החרים היינו ברורה ליבם על אשתו הנשואה דמותר לישא משודכתו קודם שיחלוק היבמה ואין צ"ח משום חריג ואפי' שיוכל לחלוק אבל חונם כי הכא לא ע"ש. וע"ע סימן ק"ד.

ע. במקום יבום. א. היינו צ"ח לו אשה ונפלה לפניו יבמה, וכבר הרמ"א צ"ח ק"ט ע"י ה' דצ"ח"ז שאסור לישא צ"ח אם נפלה לא שומרת יבם אסור לישא אחרת עד שיחלוק ליבמתו, ודוקא שלא היבם משודכת לו מכבר אבל אם היבם משודכת לו כבר מותר לכונסה.

וכ' בשו"ת מערי חלילה סי' א' אות ד' ומלשון הרמ"א משמע דאינו אסור אלא לישא אצל לשדך קודם שיחלוק שפיר דמי דלא חמיר מימי הבחנה דא"א דהוא דאורייתא וקיומ"ל צ"ח י"ג דמותר לשדך צ"ח אחריו, וכ"כ בתשו' אבני מלואים סי' כ"ו בצחור שנפלה לו יצמה ולא רצה לחלוק ושדך אחרת דגוף בשדוכין אין איסור דאפי' משודכת ומינקת חבירה מותר לשדך וכ"ע ע"ש, אכן ראיתי להרב צ"ח צ"ח קס"ה דאחר שהביא ומהר"ם החיר לישא בשדך כבר, כיוס ודוקא לכתחילה הוא דאסור לשדך משום דמכוער הדבר מפני מראית בעיני, תשו' מהר"ם מ"ן, ע"כ.

ובשו"ת חרי"ם סי' מ"א הביא את דברי הב"ח הכ"ל וצ"ח דצ"ח צלוסן אחר שרק לכתחילה אסור לשדך כדי לכונסה אחר שנפלה לו היבמה, אבל אם עבר ושדך אף אח"כ מותר לכונס. דא"כ למה ב' ודוקא לכתחילה הוא דאסור לשדך כי לו לומר ודוקא צ"ח שדך קודם אסור לישא לכתחילה וכו', ואין לומר דכונתו דאפי' לשדך אסור, ז"ל חדא דאין זו סברה כלל להחמיר בשדוכין, ועוד דבול"ל ואפי' לשדך אסור, וגם מהרש"ל צ"ח פ"ב דיבמות סי' י"ז כי אוחז לשון עולמו צ"ח מהר"ם מ"ן, וכיוס ואסור ליבם לשדך ולישא אשה עד שיחלוק משום חרגמ"ה, אבל אם שדך כבר מותר לכונס, ומשמע דהאיסור לשדך לכתחילה ולישא, דאין לומר דא"א קאמר ואף לשדך לחוד, דא"כ למה ב' משום חרגמ"ה הא בשדוכין לאחד ודאי ליכא חריג ובלול"ל משום מראית בעיני, ואף ש' אס שדך כבר מ"מ כונתו אס שדך כבר בן קודם צ"ח בן אחר וצ"ח אח"כ דאיסור מותר לכונס דהוי קלת דיעבד, ואף דאפשר לדחוק בכוונתם כפירוש הב', מ"מ פשט לשונם אין משמע כן, ובפרט דאיסור קל כזה אין להחמיר, ואפשר דגם כונת הרמ"א צ"ח ק"ט בן הוא וכו', ומסיק שם צ"ח שם שפלה יצמה לפני יבם בן י"ג ולא הביא צ" שערות עדיין ורואה לכונס משודכתו ששדך אחר שנפלה לו היבמה וכבר שם דגם הרמ"א שאסר היינו דוקא שנפלה לפני יבם א' כמדוקק בלשונם אס נפלה לאחד שומרת יבם אבל כשנפלה לפני שנים אז אין היבמה נחשבת קרובה וכונסה יותר מארובה שהחיר הרמ"א צ"ח א' לישא אחרת עליה (וע"ש שיישצ את החירת דצ"ח הרמ"א מסי' א' לפי ק"ט שהקשה בה"ל), עי"ל דטעם הרמ"א דאסר לישא על יצמתו הוא משום דגורס שאח"כ תהיינה לו צ"ח ואסור להכניס עמו לכתחילה לבטל חריג כיון שיוכל לחלוק. עתה, א"כ צ"ח שאלו לחלוק עתה מחמת שלא הביא צ" שערות שפיר מותר לישא אחרת ולהכניס עמו לאונס של צ"ח משום מלוא פו"ר וכו'. דמותר להפליג לים אף חוץ ג' ימים משבת. ללורך מ"ה, וצ"ח דשא ברי"ם כ"ד שאל שדך ושדך אחר האפילה מותר לכונס

ביאור הגר"א

[ל] וצריך לחלוץ. ר"ל
דכופין אותו כמש"ש
ק"א ב' הגדרת כ"ר
בחי בעלה כ"ר אע"פ
שהיא גרמה הואיל ולא נתכוונה לכך כ"ש כאן שהיא לא גרמה וצ"ע מינ"ס סי' י:

[נ] ולריך לחלוץ (הגהות מרדכי דיצמות וכגהות מרדכי דכתובות וכן כתב ניומוקי יוסף
פרק החולץ) וצמקום שאין הראשונה צה גירושין כגון (כב) (נו) שנשחטית

או

פתחי תשובה

(נו) שנשחטית. עכ"ל מ"ש ונ"מ כתב כ"ר עד שנתנו להחזיר. וסוף
מדברי הג"ש וס"מ מסיים וז"ל לכן כלל כאן אלו ג' דינים כשנשחטית
וכשהוא חס"ד לגרשה ש"מ שניהם שוים וכשהוא חס"ד לגרשה לא חיוק ר"ג
וכת"ש צמ" קט"ו עכ"ל. ועיין בתשובת ש"י יעקב סי' י' שהשיב על הג"ש וז'

אוצר הפוסקים

שהיחב רגלו עקומה שאינו יכול לחלוץ (שם סעי' ל"ד), כתב בספר
שערי דעה ח"א סי' קי"א דצוה צרור דלפניו לכתב חדר"ג ויכול
לייצבם דצמקום עיגולה לא חיוק ר"ג, וכ"ש היבא שמיצבם באופן
שמיד אח"כ יגרשה בגט ואין שייך צוה לא ישא אדם אשה ודעתו
לגרשה כיון שהיא לעובדה. (ובענין יבום צמנינו, פי' שצוה יעקב
ח"ג סי' קל"ב שעשה מעשה צמכסם חכמי דורו לבחור כיצום,
וכוונתו דבריו צמ"ת סי' קס"ב ס"ק ג', ע"ש).

עב. כגון שנשחטית. א. גורי נשחטית לא נחבארו, ומדברי
הרמ"א שכתב וצמקום שאין הראשונה צה גרושת
כגון שנשחטית, מדיוק בספר מנחת שי ח"ב סי' כ"ח שאין לבחור
נשחטית רק באופן שאינה צה גרושת [ומה נקראת נשחטית גמורה
לענין גרושת וכו"ו], ואם לריכוס דוקא ג' דברים השונים בחגיגה
ג' ב' חולקים צוה הרמב"ם והראשונים, פי' צ"י לקמן סי' קכ"א].
אבל אם יודעת לשמור גיטת ולשמור עממה דכ"ה צה גרושת אין
לכתוב לישא אחרת. וכ"כ בספר שערי דק סתם ח', כביאור בפרדס
רמונים ביתר פי' דף ס"ד.

אכן בחבליים בנע"מים ח"ב סי' פ' כתב דנראה דאפי' מודע
צירור שיכולה לשמור גיטת ועממה וא"כ היא צה גרושת,
מ"מ אם היא שועה בשאר דברים ואינה צה דעת כראוי ומסרבה
לקבל גט או שאינה כאלו ליתן לה כגט יכול לישא אחרת עליה ואין
צח חדר"ג, וזה דכתבו דלא חיוק ר"ג בנשחטית הוא ל"ד צמנינו
שועה דחגיגה או מפני שאינה ראויה לקבל גט אלא חלוי אם מתמח
שעותה אינה ראויה לדור עם בעל, ודבר חלוי עפ"י אומדנה
של צ"ד אם ח"א לדור עם נשחטית כזו ל"ש צה חרי"ג כדאיתא
דיצמות קי"ב דלא חיוקו גשואין לשועה דאין אדם דר עם נחש
בכפיפה וכו', והוא כדון לענין חרי"ג כמוש"כ בתש"י הרא"ש כלל
מ"ב ע"ש.

ובדברי חיים ח"ב סי' מ"א כתב ג"כ צמנינו דמה שחבך רב אחד
שהאשה אינה נשחטית כפי דיני שועה המבוארים בש"ע,
אין שום מיוחד לה, כי אם רק אינה ראויה לדור עם בעלה כדרך
כל הארץ והוא דבר נגד חוש צמ"א, יש כח ציד ק"ר לבחור.
ובתש"י מדרש"ם ח"א סי' כ"א הביא מחש"י בית שלמה סי' ל"ב
שהעלה לענין חרי"ג אם נערכה דעתה באופן שא"ל לכתוב
עממה מנהג אישות מתירין לו ע"ש.

כן באבן יקרה מהדו"ל סי' נ"ד בחור צמכא שנשחטתה שש שנים,
ואף כי היא חלוי צה גרושת בדיעות מדברת כענין אצל היא
מתנהגת בשעות ושגטון כי עזבה בית בעלה ואצותיה ותלך לנוע
בשוקים וברחובות ומדברת יותר מדלי ולמה פעם בחוץ ופעם בבית
וכת"ש וזוהי רוצה לשוץ לבית בעלה כי אין בהיחור חלוי בשעות שלה
רק כל שיש לנו טעם מצורר שאינו יכול לדור עממה מתירין לו הכת"ש
וכ"ר ע"ש.

וב"ב בספר ויחי יעקב חלכ"ע סי' י"ג שהעיקר חלוי צה מיתורא
ל"י בלחוד ואין לה ענין לסימני שעות כשנויין בחגיגה לענין
צח

באר היטב

(כב) שנשחטית. כתב הכל צו דלין להתיר חרי"ג אלא עפ"י מלה
אנשים מנ' קהלות מנ' ארלות ונדי"מ כתב דל"ל צוה הזמן להתיר
ע"י מלה אנשים כי כנר כלה הזמן חרי"ג ואינו אלא מנהג שנהגו
להתמיר. מיהו צ"ח כתב קבלה היא מגדולי עולם שיניע הענין לפני
צמכא מצמצמת כנ"ד שאינה אלא ספק זקוקה וצמקום ספק יש
לכקל במדרי"ג ועוד דרוז נשים ולד מעליה ילדן, ג) דדין זה צה
שידך מקודם הוא מחלוקת הפוסקים וגם האוסר אינו אומר צח
איסור גמור רק מכוער בדבר וכיון שאין הפלוגתא במדרי"ג עממו
ודאי דיש לבקל ומכ"ש צמ"ד דכ"ו שיכ"ו מלוה, ע"ש שריף עוד
טעמים וסוסיפוס, אלא דסו"ס דהעיקר הם ג' טעמים אלה, ובאריך
ברכה בכל כנ"ל ע"ש.

ה. וכשהיבמה מסרבת לחלוץ, או שהיא במקום רחוק ואינה
רוצה לבא. פי' בתפלת לצי חלואה סי' ד' צמנינו
שהיבמה מסרבת לחלוץ שהעלה להתיר, אך ראוי שהצ"ד ידברו על
לבה לקבל חליה כי הוא תופלת לכות נשמת המת. וכן העלה שם
צמ"י ה', אך כתב שלא יכנס המשוך עד עכ"ל י' יוס שכתב ראוי
לחלוץ, וצ"ד יתרו צמכא שיתירו לו לישא את המשוך ע"ש.
ועי' בישוע"י סי' קנ"ט סק"י צמכא שהיא צמנינה אחרת ואינה
רוצה לבא לכאן לחלוץ, דמותר ליבם לישא אשה ע"ש.

ובצ"צ החדש סי' ח' כתב צמכא שאינה רוצה בשו"א לבא למקום
היבם בהחוק ממנה י' פרסה והיא זקנה ולא איכפת לה
אם לא תחלוץ והיבם נותן אמחלה שאינו יכול לנסוע לעירה
אחר שדן ומוכיח עפ"י כח"ל סי' קט"ו (כזב צמ"ת ס"ק ע"ו)
דיצמה לא נקראת אשה (פי' יצמות ס"א) ואף באר"ס אינה
דשומרת יבם שזינתה מותרת ליבם (סוטה י"ח כ"ב) ואינה חוללת
בחרומה מד"ת באר"ס (כתובות נ"ח), ועוד דלדין דלא נכנס
ליבם כלל וזיקה קלושה כי כ"ה לא דמי אף לאר"ס וכמאן דליתא
דמי לגבי גזירת ר"ג ולא גזר צמכא שיהי א"כ ראוי לכתום את
הראשונה (פי' בגמ"ר כתובות סי' רנ"א) וצמחוד שאינה ראויה עוד
לבקים שם דנכ"ג דעת בגמ"י פ"א מיבום דלכ"ע כופין לחלוץ
[פי' דנ"מ סי' קס"ב סק"ג], ואף שלא היב ראויה לבקל אם היא חפשה
לחלוץ קודם, אך מחחר שהיבם רחוק והיא אינה רוצה בשו"א לבא
חלוי לחלוץ ודאי אין לחייב את היבם לילך חלוי דכה קיימ"ל צ"י זה
צורר דהיבמה חייבת לילך אחר היבם וכשהיא מסרבת ע"ז כ"ו כעין
מורדת וכ"ש כשהוא מצרר שא"ל לו לילך לעירה והוא אנוס צח
וא"ל לו לישב צ"י אשה על כן אין לבחמיר עליו לעגנו ע"ש.

ועי' צמנין קנ"ט צמ"ת ס"ק ע"ו מ"ש צמ"ס בחת"ם ח"ב סי' פ'
במסרבת לבא ממקומה לקבל חליה דכ"ו כמורדת אחר התרחת
צ"ד ויניה היבם בטחון או ישבע שכתבתה לא יעכב מחלוצין ואז
מותר לישא אשה, וכ"כ בחת"ם ח"א סי' ח' ע"ש, וכתב צמ"ת
מער חליה סי' ח' אות ז' דנראה דגם צמנדא דה"ל כנ"י נכון
לשעות כמ"ש בחת"ם בהזכר. גם צמפר חזל"ת כשרון צמכמות
שצמק חלק חו"מ צמכא שכתמעה מחלוצה צמדי להו"א ממנו ממנו,
כתב דאחר שיתרו צח צ"ד וצממוד צמירוצה מתירין לו לישא אשה.

עא. וצריך לחלוץ. ואם היבם אלא ואינו צמחור לא חפחתי
לקחמח (פי' בלכות חליה סי' קס"ט סעי' מ"ג) או

פתחי תשובה

באר היטב

הגדולים שנאותו הדור ויסקימו נהיית מלאה רננים וגם ילדים שך הכתובה וכוונתו ופוספת כתובה ניד הנזית דין וחליה יאל אחרת. ועוד כתב נס"י קייט שיתן הגט ניד שלית הולכה שיהיה הגט נידו עד שתאפה וחייב לייחד לה בית נפני עלמה וישמור אותה מנהג הפקר

דמה שכלל רמ"א הני' ב' דינים היינו היכל שהדין לגרשה ומ"מ הוא לא פשה כגון שהיה י' שנים ולא ילדה וזה' שזה עם נשתיית ונשיהם לריך התרה מק' רננים ומ"ש רמ"א נס"י קט"ו ס"ד נהגה ב' ויכול לגרשה נע"כ ואין זה משום מ"ג היינו בעוברת על דת שהיא פשה ומדע שכן הוא דל"כ סתרי דברי רמ"א

אוצר הפוסקים

עיי' ק"ר עפ"י בר"מ פ"ע מעדות בל' עי' דכל מי שנעשה דעמו וכו' משום דבדבר מן הדברים אף על פי שהוא מדבר ושואל בענין בר"מ פסול ובכלל שוטה וחסד, ולפי"ז כ"ש בקורעת בגדיה שהוא א' מסימני שוטה המבוארים בחגיגה (ג' ב') ודאי יש להחזיקה לשוטה לכל דבר, ואף דמכריז"ט אהע"ז סי' ט"ז כתב דהרמב"ם איירי רק לענין עדות, י"ל דזה כיון רק בפתי, אבל אם הוא שוטה בל' מהסימנים ודאי הוא שוטה לכל דבר ע"ש. וכ"כ באבני נזר סי' ח, ובבאר משה קונט בנין ירושלם סי' י' ובשו"ת מהר"ש ח"ו סי' נ"ב דיש לסמוך ע"ד בר"מ דאף באין לה כל הסימנים חשיבא שוטה ומתירין לו לישא אחרת. וע"ע בפרדס רמונים היתר ג' דף כ"ב. ואשה שאינה בת דעת כלל ואינה יודעת דרך גשים מחמת חסרון דעת ואין הכעל יכול לדור עמה אף לא ראו זה א' מסימני שוטה השנויים בגמ', התיר בספר עטרת ישועה ח"א סי' ט"ז לישא אחרת ע"י ק"ר דאטו בשביל שלא ראו זה סימני שוטה אינה נחשבת לשוטה זה לא ניתן להאמר שהרי מראה לעין דהיא שוטה בכל הענינים רק שהיא מסרבת לקבל גט, ועוד דהרצח פוסקים בחליטו להלכה בהרמב"ם בג"ל וכו' ע"ש.

ב. מרה שחורה. עיי' בספר באר משה קונט בנין ירושלם סי' י"ד באשה שקרעה כסותה והלכה ערומה בחולות ונתרפאה וכוונתה שיהיה כן רוב ימיה היא יושבת ודוממת במרה שחורה בל' חליה ושהי, ומדברת לפעמים דברים זרים ואם מקיטטים אותה אפי' בדבר קל חכה ותשפוך קיחון על פניהם ולא נודע אם יש זה א' מסימני שוטה ויש עתים שהיא חלומה קלת שחולל לשמוע גיטה וחפלה לדור עם בעלה וכו' ואינו יכול לדור עמה וכו', והתיו לישא אחרת ע"י ק"ר כשיטת הרמב"ם פ"ע מעדות דמי שדעתו משושה בדבר מן הדברים בכלל שוטה וחסד, ואף שחולקים עליו מכלל ספק לא יאל ובחז"ר"ג בא"ז יש להקל, ועוד כיון שבא"ז לדור עמה בדרך בג"ל לא גרע מעושה מאוסה עליו שיש מקום לסלק חר"ג כמו שכתבין אותו בעטנת מאוס עליו וכו' טעם מזכיר להחזיר בפרט שבתחילת שעותה התחזקה בל' מן הסימנים דמס' חגיגה וי"ל דמוקמין לה בחזקת שוטה.

ועיי' בפרדס רמונים היתר ע' שהביא מתשרי מהרי"א בלוי ח"א סי' קל"ה באשה בעלת מרה שחורה שרשאי ליקח אחרת, ובספר דבר הלכה סי' ל"ב באשה שהיא במרה שחורה ואינה אוכלת ושותה ורואה לשמוע עלמה ואינה חוששת לאיבוד ממנה וכתיר לישא אחרת עליה משום דגדר שוטה אין ר"ל סימנים דמס' חגיגה אלא כל שאין לה דעת גמור שיוצאת מגדר הפתאים (עיי' חו"מ בסמ"ע סי' ל"ה החילוק בין פתי לשוטה), דפתי כתב בנוצ"ת יו"ד סי' קמ"ז דליה בכלל שוטה, דשרי דח"ר"ג, ועוד דאשה זו שאינה חוששת לאיבוד גופה ע"י שאינה אוכלת ושותה ורואה לשמוע עלמה היא שוטה שיש זה סימני שעות דמסכת חגיגה.

ובשד"ח משרי אישות סי' ב' אות י"א ד"ה ועתה הביא בשם פטרת חכמים סי' י"ז שכתב שמה שרצו להמירא שכשבה בשעות מזד חולי מרה שחורה שקורין מלחנקאלי אינו בכלל שוטה, לא תמור דתחת שם מלחנקאלי הוא גם משוגעים גמורים, ומי שחאח קורדייקום מפרש הרמב"ם בפיה"מ שר"ר מצעתחו, ובפ"ז דאשה במכזה את הכר מפני רוי"ר, כתב בפיה"מ דר"ר קורין לכל מיני החולים ונקרא בערבי מלקוניה, וביאר להדיא שהוא החולי האובד בתודות, וממילא אם הגיע אדם להתמיד שעות בדבר שמורה כל יצירך הדעת בודאי הוא מכלל השושים.

בת גרושין ואפי' אם יכולה לשמור את עלמה אם גורע ודאי שא"י לדור עמה מדוע נאסור לו לישא אחרת סוף סוף אינו יכול לדור עמה וכמוש"כ בהשו' דברי ריבז סי' רל"ד ובזירוף דבשד"ח דשם קלקלה ביניהם וברחה לזנונים ע"ש. וע"ע שם סימן ע' במורדת מתשמים בעטנות שונות ויש לתלות דבריה בשגטונה וטירוף דעתה שנראה זה ברוב הזמנים וחולי עלצים ומרה שחורה וכן אמרו ברופאים ומתיר לישא אחרת כיון שאינו יכול להסתובב עמה באישות עיין שם.

וב"ב בשו"ת מהר"ש ח"ד סי' ע"ד באשה שהיא מעורפת ובעטנית ומשברת כלים ומכלה סחורתה ומקללת ובשאר ענינים היא בדיעה ללולא ועוסקת במשא ומתן ורואה לענן את הכעל וכו' עוד לא קיים פו"ר דמותה לו לישא אחרת ע"י ק"ר אף שאין לה סימני שעות, להחזיר דח"ר"ג א"ל דוקא סימני שעות גמורים וסני אם אינה כשאר נשים ואינה ראויה לדור עמה וכו' טעם מזכיר להחזיר, וגם מלך מה שהיתה מסרבת לשמוע דברי הבד"ל וחשיבא בעוברת על דת.

וב"ב בבנין עולם אה"ע סי' ג' דדין זה אינו מזד שאינה בת גרושין מן החורה אלא שראו חכמים שא"ל לדור עמה מזד שעותה בן צמילי דעלמא שחלה ממונו וכל אשר לו ולא תהי ראויה לגדל בנים ולהנהיג הבית וגם לקטנות ומריבות עלומות כדרך השוטים הגדולים ואין אדם דר עם נחש כנפיפה א', ובזירוף מה שיש חששא גדולה שחכשילו באיסורי תורה ובשמירת ימי עברתה ועוד מכשולים ודאי כה"ג לא גזר ר"ג לעגנו ולהכריחו לדור עמה שאין הדעת סובלתו כמו שנראה מלשון התקנה שלא יתירו הכי אנשים עד שיראו טעם להיתר, כרי שכי דאין לריך רק שיראו טעם נכון ויושר וסדר להחזיר לו ויצא שלוחי ר"ג הם וברשותם ודעתם בדבר חלוי להחזיר לו, אולם מסיים שם, שאף אם נאמר שגם זה לריך שחיה שוטה גמורה יש לסמוך בזה על בר"מ והפוסקים הסוברים דשוטה הוא בכל דבר הנראה שוטה דרך שעות וכדין איסור דרבנן בשעת דחק יכולים לסמוך על יחיד במקום רבים כמוש"כ צו"ר סי' רמ"ב ע"ש. וק"ל מדבריו הובאו בפ"ת סו"ס"ק ע"ז בשם מהרי"א מטיקטין והוא בעה"מ ספר בנין עולם.

ובע"ז החזיר מטעם בג"ל בסי' אורי וישעו סי' נ"ה באשה שכתוב ושינה ביום ונעורה בלילה והולכת אנה ואנה ותעמוד כשתי שעות אצל השולחן בלי עשיה אלא במחשבות ושאר עניני שטויות, אלא שמסיים שם דאף אם לא נחזיקה לשוטה כרי היא היתה שם עוברת על דת שמונעת עלמה מלעבול בזמנה ותאבה להכשילו באיסור גדה.

ועובדא כע"ז הובא בספר חיי אורי סי' מ"ב, בהוספה שגם בעניני אישות מונעת עלמה מה ודרכה בהגיע הזמן הולכת היא לבית העבילה ושוטה שם עד חלות הלילה ואינה רואה לשבז הביתה עד שמפייסים אותה, וכתב דאף שאין לדוכס כעו"ט מכיון שהיא שוטה כמה מיני שגשון א"כ ברור ששוטה כל אלה הדברים מחמת שעות, מ"מ י"ל דיש לה דין קולנית וכפי המבואר בשכ"מ"ק כתובות ע"כ א' פירוש א' בשם רש"י דמשמעת קולה על עסקי חשמים כיוון ממאנת לולך לבית העבילה עד שמרבה עליה רעים ואקול נשמע ותרפה היא לו ע"ש.

גם בבית יצחק אה"ע סי' י' מתיר באשה שהיא מעורפת ולפעמים היא קורעת בגדים ובשאר ענינים נראים כמושבת, לישא אחרת

פתחי תשובה

אחדי דשם החליט דל"ש בזה חר"ג וכלן הניא יס חולקין דטובא חפ"י במקום
מזוה ח"ו דכלן חיידי שלא פשעה ולכן יס חולקין אלל בסי' קט"ו חיידי שפסעה
ולכן ח"ו חולק עכ"ד ועי' בתשובת ט"ז סי' ח' שגדול אחד רגס לתרן דבר

אוצר הפוסקים

כתב בעמק שאלה סימן ע"ט דבא דמתירין גשחטית וכדומה ע"י
ק' רבנים, כיוון דוקא במקום שהצטל כבר נחייב צפ"י
דכיוון מצן י"ח שזה ואילך, אלל לפני זה ח"ו אלל מלכא מן
במוצח ודולא דלון לבחיר דחרי"ג.

ד. עתים שומה ועתים חלומה. בספר בית יצחק סי' כ"ז כתב
שמחירין לצעלה צעתים שוטב ועתים חלומה, צעת שטותא
לישא אחרת ע"י ק"ר, כהע"ז סי' קי"ט סי"ק י"צ שמחיר לישא
אחרת צעתים שוטב ועתים חלומה, ואף צעת חלימותא עדיף יותר
לישא אחרת מלגרשכ היכא שכבר גשחטית ג"פ, ומה שהשאל ומשיב
מכדי"ק ח"ג סי' קכ"א מחיר לגרשכ ולא לישא אחרת עליה ז"ל
דמיירי שנתרפא ממן ארוך ונראה לכ"ד שתשאר כך, ע"ש. וכ"כ
בספר ראש משביר ח"צ סי' ס"ט, (כונא בשד"ח מער אישות
סי' צ' אות י"ב).

גם במאמר פרדכי סי' מ"א צע"ח וע"ש שאין לה וסא קצוע כתב
דיותר עוב לבחיר לו לישא אחרת צעת שטותא מלכמתין עד
שתחלים ולגרש צע"כ דשיכוי מלכא לא משכינן גם מאחר שאין וסא
קצוע לשטותא אחרי שתשאר כך ובמקום מלכא ל"ג ר"ג, אך יקבל
עליו ככל חומר שכתמירו האחרונים לזכות לה גע ולייחד לה בית
ולהשליש כתובת ותי"ב.

בספר חיי ארי' ח"א סי' מ"א כי דע"ש וע"ח דין גשחטית גמורא
יש לה עפ"י דהע"ז הכ"ל, ושכן נראה מדברי הכ"ל סי' ס"ז
ומחירין לו לישא אחרת ע"י ק"ר אפי' צעת חלימותא, אלל לגרשכ
אפי' נחלית לקבל גע ח"ו רשאי לגרשכ כי קרוב הדבר שתחזור
לשטותא, וצעת שטותא איכא חשש גרידא ולכמה פוסקים אף דיעבד
איכא מגורשת, ועי' רמ"א סי' קי"ט סעיף ו'.

וכ"כ בצ"צ החדש סי' ג' דבא דמתיר לישא אחרת צע"ש וע"ח הוא
לאו דוקא צעת שטותא אלל אפי' צעת חלימותא מותר שכ"כ
הב"ח סי' קי"ט סעי' ז.

ובחסד לאברהם אהע"ז סי' ד' נשאל צא' ששחטו גשחטית כמה
שנים והוא עתים חלומה וכבר ה' כן הרבה פעמים שנתרפא
וחזרה לשטותא והשיב דיש לבחירו לישא אחרת ע"י ק"ר באופן
שיקיים כל חיוצי כתובת ומזונות וישליש גע ביד שליח להולכא
לגרשכ לכשתשחפה לגמרי, גם העלה וקיים דברי כה"ז שם שדייק
מתשר ר"ש בן אברהם דצעתים שוטב וע"ח כל שלא כוחק שטותא
בזמנים שוים צת גרושין ביא ע"ש, וע"פ צתשר הרמ"ן סי' ה' ו'
ז' מ"ש בזה.

וכ"כ בספר ידיו של משה הלכר אישות סי"ב צע"ש וע"ח אף
שאינו יכול לגרשכ גם צעת חלימותא שלא יעבדו צה מנהג
הפקר צעת שטותא, אלל לענין לישא אחרת כ' במכר"ש צתשר סי'
ל"ג ועוד פוסקים דיכול לישא עליה לקיים פו"ר ואין צה דחרי"ג
ואדרבה חייב צכך מאחר שאינו יכול לדור עמה ולהכתוב צאישות
כו"ל כשרוי צלא אשה ואסור לאדם וכו', גם ח"ו לחוש להשטותא
(במקום שדרכם לישב) דולא אדעתא דככי לא נשבע, ובספר עדות
ציוכוסף ח"א סי' מ"ו כתב דמיא יתירו לו שצותא, ע"ש.

אולם במנחת אלעזר ח"א סי' י"ז כתב שאין לבחיר צעתים שוטב
ועתים חלומה ע"י ק"ר אלל צעת שטותא, כיון דאינו יכול לדור
עם אשתו, אלל אס' ביא חלומה כעת נטעם דעתו יותר לגרשכ
מלבחירו

באר היטב

וחייב ליתן לה מזונות. ודבריו שם מ"ש צסס רש"ל סותרים למ"ש צס"י
זה ע"ש. ואם ח"ו ידו משגת להשליש הכתובה כתב צתשר' מנח נדק
סימן ס"ז דיש תקנה דקרונים ימכרו הכתובה לצעלה צטות הנאה

ג. אם יש חילוק בנשתמית בין קיים פו"ר ללא קיים פו"ר.
בשולח יצחק סי' קל"א דן בזה, וכ' דמלשון הרמ"א שכתב
אמנם יש חילוקים וס"ל דחרי"ג נובג אף במקום מלכא כ' ובמקום
שאין הראשונה צת גירושין כגון גשחטית כ' יש להקל לבחיר לו
לישא אחרת, משמע [לכאורה] דוקא במקום דלא קיים פו"ר אלל אס'
קיים אפשר דלון מחירין אף גשחטית, הגם דלוחה שהיא מן הדין
לגרשכ כגון צעוצרת על דת צודאי אף אס' קיים פו"ר מחירין לו
לישא אחרת והיינו משום דשם לא תיקן ר"ג, התם שאני דלינו רשאי
לשמש עמה, אלל צטותא דלוחה צגדה דף י"ג דהתרתא והשטותא
ושנטרפה דעתא פקחות מחקנות אותן, אפשר דדעת הרמ"א דאס'
קיים פו"ר לא שצקין ל' לישא אחרת כ', אלל מסתמית האחרונים
משמע שאין מתלקים אלל בכל ענין אף אס' קיים פו"ר מחירין לו
לישא אחרת ע"י מלכא רבנים, וכן נראה מסתמית דברי הרשב"א
שהציא צד"מ כי לא התנה דוקא אס' לא קיים פו"ר, וכן ממה שכלל
הרמ"א גשחטית ולוחה שמן הדין לגרשכ, והסביר נותנה דמה
כועיל מה שפקחות מחקנות אותה כיון שא"ל להיות עמה כי סכנה
להיות יחד עם מעורף ואין אדם דר עם נחש צכפיפה אחת, ועוד
דלון לך מוס גדול מה ולא גרע מכל המומין המצוהרין צס"י קי"ז
דלון בזה תקנת ר"ג וכו', וכן צתשרי הב"ח [סי' ל"ג] מחיר גשחטית
עפ"י היתר מלכא רבנים, ובשאלה שם כתוב צא' שיש לו צ' צנים,
וכו"ל לפרושי דע"כ הוא מחיר לפי שאין לו צת כ', ואף דהב"ח כאן
מכיר העעם גשחטית משום לשבת יורה, הא כתבו הח"מ והב"ש
צס"י ח' דהרהורי עצירה קשין משבת יורה, והחוס' ורצנו יונק
סוצרים שהוא דאורייתא, ונראה דהב"ח שמכיר העעם של לשבת
יורה היינו לומר שמדינא יכולין לבחיר לו צלא מלכא רבנים, אלל
צק"ר יכולין לבחיר אף צלא העעם של לשבת יורה רק משום שא"ל
לו צלא אשה, וצסוף דבריו סיים שח"כ מלכא צתשרי הרא"מ להרא"מ
מצליות [סי' כ"ט] שמחיר ג"כ אף אס' קיים פו"ר, וכתב קלח
מהראיות הכ"ל.

גם בבית יצחק סי' ע"ז כי צנידונו דאף שהצטל כבר קיים מלכא
פו"ר מ"מ יש לבחיר לצעל לישא אחרת שלא יכשל ח"ו, והרהורי
עצירה קשים מעצירה, ולאזלי מעצירה גדול יותר ממלכא, הגם
דהנמ"י ס"ל דצטביל פו"ר וצטביל צעת מוכרין ס"ת וצטביל הרהורי
עצירה ח"ו מוכרין ס"ת, מ"מ הרי שיעת הרמ"ן דמוכרין ס"ת
צטביל הרהורי עצירה, ואף לשיעט הגמוק"י ח"ל דוקא ס"ת ח"ו מוכרין
דבוא איסור מדינא דגמ', משא"כ חרס דר"ג מחירין כ', ומלכתי
צתפאלת צבי סי' ל"ח שהחיר צכ"ג אף צקיים פו"ר. וכ"כ צס"י ח'
וצס"י י"ח. וצס"י כ"א כתב דהגם שהב"ח הזכיר משום לא חובה
צראה דזה לא שייך היכא שכבר קיים מלכא פו"ר, מ"מ יש לבחיר
שלא ישצ כל ימיו צעצירה, דהלל עצירה היא ג"כ כעשה
מלכא.

וכן בתירוש ויצהר סי' פ"ג כי שכבר החירו האחרונים גם צקיים
פו"ר, ואין להוציאו מהדו"ת סי' ו', מהר"מ פאדוא סי' ע"ז,
דברי משולם סי' י"ד ומשיב דבר סי' י"ד. וכ"כ צפרי השדכ ח"א
סי' כ"ז ובמנחת שי סי' כ"ו כ"ז, ומהר"ש ח"א סי' י"ד. ועי'
חלקת יואל סי' כ"ד ואצני אכרין ח"א סי' כ"ב, ופרדס רמונים
כיתר ג' דף כ"ג. ועי' עוד שם צדף כ"ה ודף קכ"ז מ"ש בזה.

פתחי תשובה

באר היטב

זכדי דמי שיהיו מספיק לה הרווחים לתזונתיה ולפרנסתה ע"ש. ואחר
שתתפלא חייב לגרשה מיד כדי שלא יהיה לו שתי נשים צ"ש:

רמ"א דלא ליסתרי אהדרי בלויין אחר. דנאמת לגרש בע"כ קיל יותר מלישא ב'
נשים כמ"ש בת' מהר"ם פדווא ס' י"ב (הוצא צנח"ט לקמן סימן קי"ט סק"ח
ע"ש) וא"כ צמיון קט"ו דמייירי לגרש בע"כ צוה הכל מודים דלא תיקן ר"ג

אוצר הפוסקים

לדור עמה צעת חלימותה לא מצינו ולא נתפשט צוה המנאג לבחירה
ועי' בפ"ת ס' קי"ז בשם הנוצרי דבשכיל מיעוט עמה פשיטא
דאין לבחור ולא מלאנו מי שמתיר צוה, רק בטי"ז ס' קי"ט, וגם אבו
דוקא בכוזקת ג"פ לזמנים שוים, ועוד נראה דבטי"ז שהיא מרלוית
לקבל גט לבחור לישא אחרת אף להטי"ז, ועי' בתשו' מהרש"ל
שכ' אפי' אם היא לפעמים חלומה ממם ומתירא בגט וכו' וקרוציה
מסכימים לכך אפי"ה אין לגרשה צלי רשות צ"ד שידעו באמת
הדברים שיכולים לשומרה שלא יוכחו צוה הפקר ע"ש, אי"כ צי"ז
שמרלוית להתגרש וידוע שיכולים לשומרה אין לבחור לישא אחרת,
וזולת כל זה הא צעי' טעם מצורר לבחור, וכיון דיש לה תקנה לקבל
גט מרלוית הו' ליכא טעם מצורר ובפרט שמכחישים בכלל שהיא
עמים שוטה.

ה. נשתמית ונחלמה אם חוששין לחורה. עי' בספר ברכת רחל
ס' ק"ה שאל שאל אירע שנשתמית פעם א' ונחלמה
ובטל עומן שאינה רוצה לדור עמה משום שהוא חושש לחורה
ומאוסה היא עליו אף דאיכא קלת חששה לחורה (עי' ח' ברש"י
יבמות פ' הערל במה אח אחד מחמת מילה ל"ה מומר לערלות
אם לא מל דחשש מיהא איכא) כיון דרוצ צוה אדם אינם חוששין צכ"ג
לחורה דאמרי מקרה הוא אין לבחור, אבל אם אירע כן ג' פעמים
או אפי' צ' פעמים הוי חזקה וכיון שכוזקת דרך גי"א לחשש לחורה
ואפשר לבחור עי' ק"ר, אולם אם נשתמית צבורגין כגון צולד
הראשון נשפית ונחלמה וכן צולד השני וצלידה בשלישית לא חלמה
כלל וצלידה הרביעית שוב נשתמית הוי הלידה הרביעית כהלידה
הראשונה דהלידה השלישית שהיתה צעוצ עוקרת את החזקה
מהלידה הראשונה והשני' ולא נשאר רק הלידה הרביעית והוי רק
חששא בעלמא ואינני מורה צכ"ג לבחור בהדיא, ומי"מ אם יראה
חכם לבחור ולחשוב זאת לטעם מצורר לענין היתר ק"ר אין מחזיקין
אותו, ע"ש. וכן לידד בספר שם ארי' סימן ג' דבחרי זמני הוי
חזקה, ע"ש.

ובעובדא כעיי"ן דן בספר ראש משביר ח"ב ס' ע' צאשה שצכל פעם
שילדה גערפה דעתה וזמן שטוה נמשך כמה חדשים וכן
קרה לה צשמונה לידות ושוב מתייצבת דעתה וברי היא כשאר נשים
וצעת שטוה מוכרחים לתת את הילדים למינקת והאם עורפת אותם
מהמינקת ורובם מתים מחמת זה והרופאים קצבו שכן יבא חמיר
כיון שחלד, והעלה לבחור לו לישא אחרת כן מלד שצעתו במקום
שדרכם לישצט וכן מלד חדרי"ג משום דשמא נשתמית לא תיקן
ומשום דהוי כבר אחר האלף החמישי צלירוף דשמא לא נתפשט בכל
באלרות וכו' ע"ש.

ובבבדי יו"ט ח"א ס' י' הרבה לחלוק כליו ודעתו דאין מתירין לו
לישא אחרת דאף דנשתים שוטה ועמים חלומה מתירין
היינו משום דאינו יכול להזדווג עמה דרך אישות צשום זמן כיון
דזמן מועט היא שפויה ושוב חוזרת לשטוה ואף צעת חלימותה
היא משוחדת מרגע לרגע שחיתוף דעתה פתאום כיון דלא קציע
לה עידנא ואיכא ציטול פו"ר, משא"כ צי"ד שאחרי עזור זמן שטוה
מהלידה היא שפויה כשאר נשים עידן ועידנים ואפשר גם שלא תתעצר
שוב ולא תשתטט עוד ושפיר יכולה להתנהג עם בעלה דרך אישות
ואיכא דוחיו דפו"ר לגמרי ולכן אין להקל ראש צדצר כזה היות שהוא
מילתא דאיכא איבורא דצצעתא (במקום שדרכם לישצט) וגם ספק
חדרי"ג, ע"ש.

מלכתירו לישא אחרת, וכן המצינו ח"ב ס' כ' מתיר לגרשה צעת
חלימותה, ואף דברמ"א צסי' קי"ט הכיר רק צדיעצד, כנה קיימ"ל
דשעת הדחק הוי דדיעצד, ובפרט צי"ד דמייירי ששגשון לא היה
צזמנים קבועים דנאופן כזה מתיר בט"ז אפילו לבחילה לגרשה
צעת חלימותה, וצבחריו לו צעת שטוה אף אם צינו לצוני אחר
ההיתר חזרה לדעתה עכ"ז מותר לישא אחרת כיון שקיבל ההיתר
צעת שטוה וכו' ע"ש מש"כ צוה.

ועי' בשם ארי' ס' א' שדן צענין נשתמית שחורה והחלימה
ונודע שעוד לפני הנשואין היתה צ' פעמים עמים שוטה ועמים
חלומה ומחמת דינא דמלכותא אי אפשר שם לבחור לישא אחרת על
כן חותר ומלד מכמה לדידים לבחור לגרשה צעתה דחק גדול כזה ע"ש.

ועי' בלבושי מרדכי ח"ד ס' כ"ז שנאלל צאשה שטי"ש ועי"ה זה
ג' פעמים צזמנים שונים ולפי דברי הרופאים יעבור הפעם כמה
זמן עד שתשתפה אם מותר לצעל לישא אחרת, והשיב לבחור עי'
ק"ר עפ"י הב"ה ס' א', וד"ה ח"א ס' ד' וצבות יעקב ח"א ס' א'
כ"ט ועוד, ואף דבטי"ז צסי' קי"ט ס"ק י"ב כתב דאם אינה צווסתות
שוות יכול לגרשה צעת חלימותה וא"כ מני"ל דגם צוה בחירו כיון דיכול
להמתין עד שתחלים ולגרשה, אף צשו"ת שואל ומשיב מהר"ד ח"א ס' א'
קצ"צ וח"ג ס' קכ"א מקשה ע"ד בט"ז וכתב שיש לסמוך צעני וצורצא
מרבנן ע"ד ה"ל ס' ס"ז לבחור עי' ק"ר, ועי"ש עוד שמצוה משד"ה
צשם ה"ל החדש דמתירין לו אפי' צעת חלימותה, (ועי' בתשו' מהר"ם
שיק אכע"ז ס' ג' דעמים שוטה ועמים חלומה כנשתמית גמורה
תיחשב) ויש לבחור עי' ק"ר ולהשליש גט כנהוג וכו' ע"ש.

ובכ"ב בהדרת מרדכי צחלק משיב צדצר הלכה ס' י"ט צאשה
שהיא ע"ש ועי"ה וא"י לדור עמה ואחותה ג"כ ככה והאיש טרם
קיים פו"ר, שיש לבחור לישא אחרת עפ"י המחמר מרדכי סמ"א שכתב
דצצר תורה יראה לכל ישראל מאת הרבנים האחרונים לבחור
נשתמית לישא אשה על אשחו צבחר ק"ר גם צעת חלימותה" דלפי
ראות צ"ד תצא עוד לשטוה וכ"ש צעת שטוה וצחור שכתב עדיין
לא קיים פו"ר, ובמקום מלוא כן הוצא צרמ"א צ' דעות והשניר צשם
יש חולקין וא"כ העיקר כדיועה הראשונה הסתמית, גם צזכ"ז שהוא
אחר האלף החמישי ובפרט שגם אחותה היא ע"ש ועי"ה ואחיות
מחזקות והוי כעין מקה טעות, לכן יש לבחור לישא אחרת עי'
ק"ר אחרי שיסדר הגט והכחוצה כדון, ע"ש.

ועי' בדברי הלל ח"ב ס' ו' שהצוה צשם תשו' הב"ח ס' ל"ג
צשם דעת חכמי ספרדים ומקום שמואל ס' פ"ב דצעתים חלומה
ועמים שוטה עדיף יותר לגרש בחלימותה אפי' צעי"כ מלכתיר צאשה
אחרת דלא בחירו לישא אחרת אלא כשאנינה צת גרושין כלל משא"כ
צזו שמגורשת צדיעצד צעת חלימותה, אמנם הב"ח צסי' קי"ט כתב
דאפי' צעתים חלומה מתירין לו לישא אחרת, וכ"כ צסי' א' דגם
מהרש"ל המחמיר שלא לישא אחרת הוא רק כשגירש עי"ה צעל
כרחי דלא מהני הגרושין לישא אחרת דאלי"כ מה הועילו חכמים
צחקתם אבל צלא גרושין יש לבחור לישא אחרת צבסכמת ק"ר על
כן מכריע דלכתחילה אין לגרשה צעל כרחי צעת חלימותה אלא ישא
אחרת אחרי שישליש גט וכחוצה כנהוג כדצרי ה"ל המוצא לעיל ע"ש.

ועי' כספר צרית יעקב ס' צ' וצעמק שאלה ס' עי"ט פ'.

ובאור גדול ס' ל"ה כתב דדוקא צשוטה גמורה שא"י לדור עמה
הוא דמתירין משום עיגון הצעל, אבל צעי"ה ועי"ה דיכול

פתחי תשובה

כלל ומ"מ דברי מהר"ם פדווא נכונים דלענין עונות על דת עדיף יותר לגרש נע"כ מלישא אחרת דשחור תחזור לתוכו ויהיו לו ב' נשים כשירות אצל גסהה י' שנים יותר טוב להחיר לישא אחרת ושלל ידור עם הראשונה וממילא לא תלך

אצל כלן דמיירי לישא ב' נשים זה הציא ב' דעות ומ"מ רמ"א או שהוא מה"ז כו' יש להחיר לו לישא אחרת ר"ל דא"ל לגרש נע"כ. והוא ז"ל חולק עליו דנאמנת יותר חמור גירושין נע"כ מלישא אחרת דזה לא קבע הגאון גם זמן

אוצר הפוסקים

שועב וכשנודע לו לא נחרטה ומה ששהב עמה הוא בשביל חייו אמתלא יכול לישא אחרת בלי ק"ר רק כששלשת גט ונדוניתה, ע"ש. ובספר יד שלמה דף ל"ח ענף ג' ב'א' שנשא אשה בחזקת בריאה ונמנאלת חולה במרה שחורה וכבר עברה שנה ועדיין לא נגע בה כי אינה רואה לטבול ואף עבילה ראשונה לא טבלה וזה חופה נדה, כתב דאפי' לשיטת הפוסקים דחופה נדה קונה או להפוסקים דגם בארוסה גזר ר"ג, מ"מ מותר לו בנ"ד לישא אחרת בלי היתר ק"ר, דהא מבואר בנ"ש לקמן סי' קי"ז ס"ק כ"ד שאם לא ידע מהמזם כופין אותה לקבל גט וממילא אם אינו יכול ליתן גט נע"כ יכול לישא אחרת, דלעטם ש' המדרכי דחדר"ג הוא משום קטעה, ה"א כי מהרי"מ מדריסק סי' ע"ז דהיינו כיון שחקנו שלא לגרש נע"כ ה"א ירא אם יבא מותר לישא אשה על אשתו שיתקעט עמה עד שתבא מוכרחת לקבל גט, ובנ"ד כיון שיכול לזרוק לה גט נע"כ אין שייך טעם זה, וגם לעטם ש' במהר"ם פדוא סי' י"ד דטעם חדר"ג הוא משום שחא לא יבא צידו לזון, א"כ בנ"ד שאינה רואה לטבול וגם דכוי ספק קדושין להרמז"ם, כיון שהיחה בעלת מרה שחורה עוד לפני הנשואין, וגם לרבינו שמחה דרק בסימני שועב היו שועב, מ"מ בנ"ד שבה לב זה מקודם והוא מוס גדול אינו חייב צמחיותה, עוד נראה דבנ"ד שזוה ברי לי שלא מחלתי על מוס זה י"ל דנאמן נגד חדר"ג, ואף לב"ש סי' ע"ז סק"ב דאין ע"א נאמן נגד חדר"ג, מ"מ הוא עממו עדיף מע"א פמ"ש הפנ"י גיטין ב', וכ"כ בגלילא מסכת קו"א סי' ה', גם יש כאלן אומדנא גדולה דלדעתא שלא תטבול לא קידשה ולי"ש כאלן חאטבצ"י דהא לא בעיל, גם יש לנרף דעת הפוסקי' דבמקום מלוך וכ"ש במקום עבירה ל"ג, ומכל הנ"ל מותר לו לישא אחרת בלי היתר ק"ר אם אי"א לגרשה נע"כ וישליש גט בלא כחוצה.

וכן הביא בשארית יעקב סי' י"ב שגם הגאון רי"א מקאזונא דהיכא דכוי ספק בעיקר הקדושין והדעת נוטה שם ציותר להביל בעיקר הקדושין יש להחיר לבעל לישא אחרת בלי היתר ק"ר ובתנאי שישליש גט עבירה וישליש צמחיות בנח"י שאם תשתפח האשה ותחבצנו לר"ת ולי"ת וגם ישליש צמחיות שיתן לה גט מחדש עפ"י המבואר בנזי"ק סי' ג', וכן הציא שם שגם הגאון הגל"צ מוואלאזין שדעתו נוטה להחיר לבעל לישא אחרת בלי היתר ק"ר, וכבר נדפסה חש"י זו בספרו משיב דבר ח"ד סי' ז', ע"ש.

וב"ב באמרי דוד סי' קל"ד ב'א' שבעת סעודת הנשואין ראה שהאשה היא מטורפת וצרה ממנה ודרשו ברופאים ולא נתרפאה ונראה ששטותה ה"א עוד קודם הנשואין ורימו את החתן, דא"ל היתר ק"ר דחדר"ג בזה"ז הוי ממנהגא וצמקוס ספק יש להקל, והא דכ' הציא דנשטותיה לריך היתר ק"ר היינו בנשא אשה בריאה ואח"כ נשטותיה, ועוד דבארוסה דעת המחבר דלא החרים ר"ג, ובנ"ד שלא נגע בה וא"י לדור עמה ולא לפטורה, ודומה זו כמו שמוצא צמ"א סי' ס"א סעי' א' אשה חולנית שנכנסה לחופה אינה חופה, וכו"ה הכא שהיחה מטורפת קודם החופה דכוי כארוסה, ומכל הנין טעמי מסדרין לה גט כהוג בנשטותיה בלא השלשת כחוצה וא"ל היתר ק"ר.

ובע"ז ב' בדברי יששכר סי' קמ"ב ב'א' שעדים מעידים על אשתו שהיו בה סימני שטות עוד מלפני שנשא אף הוא לא הכיר בה ומיד למחרת הנשואין הכיר בה שהיא משוגעת גמורה, וגם הכיר שבעת הליכתה לחופה שחקק דרך שעות וכו', וכי דאין להסתפק שמה נשעה שחקקשה לא היחה שועב ולומר דהגם שלמחר נראה שגטורה

ו. אם בנשטות בע"י היתר ק"ר. ע"י צה"ע סק"ב שהדרכי משה כתב דאין לריך בזה"ז להחיר ע"י מאה רבנים, מיהו הצי"ח כתב דקבלה היא שוסכמינו צה"ח ק"ר. ודברי הצי"ע הם מהב"ש סק"ב. וע"י פ"ח סקט"ז מה שהציא עוד מהב"ש הנ"ל דגם דעת הרמ"א כאלן היא כדבריו דברכי משה, ושהשב יעקב צסי' א' השיג עליו, דצמקוס שהיה לא פשעה לריך ק"ר לדעת הרמ"א. גם צסי' מ"ב האריך השב יעקב לומר דהרמ"א צה"ג ס"ל דנשטות בע"י ק"ר, ואחר שהציא גם מחש"י הצי"ח סי' ל"ג שכתב כן בדעת הרמ"א, הוסיף עוד דבדואי לא נעלם מהב"ח מ"ש הרמ"א בד"מ דצמקוס הוא א"ל ק"ר להחיר חדר"ג, רק דעתו דכאלן צה"ג אינו חולק על האחרונים דס"ל דאפי' בזה"ז נוהגין כן, ואף אם נאמר דנעלם מהב"ח דברי דה"מ הנ"ל והרמ"א ס"ל דלא לריבין ק"ר, עכ"פ שאר פוסקים ס"ל הכי אפי' בזה"ז, ובנ"ש עממו צסי' קי"ט סק"ב כתב דשטהרשונה אינה צח גירושין אין להחיר אלא צק"ר, וכ"כ צמ"מ שם סק"ז. ובאמרי דוד סי' א' כתב דמלשון "להחיר לו" שכתב הרמ"א כאלן משמע דהיינו ע"י ק"ר.

ובשו"ת הרי"ם סי' כ"ה אם כי כתב דלא היה לפני הצי"ח דה"מ הנ"ל, ומ"ש ששב יעקב דהצי"ח סובר דהרמ"א חזר בו צה"ג, אין נראה כלל, כיון שלא הזכיר הרמ"א בשום מקום ק"ר, מ"מ העלה שם דכבר נהגו בנשטות להחיר על ידי מאה רבנים.

גם בשו"ת רעק"א מהדו"ת סי' מ"ד אף שכתב מחילה דמדינא א"ל ק"ר דאין בנשטות חדר"ג כלל וכמו שהכריע הרמ"א צה"ג, מסיק עפ"י דברי הצי"ח הח"מ והב"ש דאין להחיר רק צק"ר. וכ"כ צסי' ע"ג דכבר נתפשטה ההוראה להחיר ע"י ק"ר.

ובשד"ח מטה' אישית סי' ב' אות ז' כתב דבדברי הפוסקים הספרדים לא נזכר כלל שוסכמינו מאה רבנים בנשטות, אצל רבני האחרונים האשכנזים לא החירו אלא באופן שוסכמינו מאה רבנים. עיין שם שהציא כן מהרצ"ה פוסקים האשכנזים. ובשארית יעקב (להרי"י יוטעם) סי' ס"ט כתב על דברי הרב השואל דנשטות זה עידן ועדנים א"ל ק"ר להחיר, דדבר זה אסור להעלות על הדעת ולנרפה לכלל היתר, ומי יתן הדבר לשיעורין בליה זמן לריבין מאה רבנים ומתי אין לריך.

ואף בגמצאת בבית משוגעים, כ' צבאר משה סי' ח' דהגם שדעת רבים מגדולי המורים דא"ל אז כלל היתר ק"ר דהטעם שהצריכו בנשטות ק"ר הוא מפני ההשג שבעלילה כל דהו שוראה בצב"א מאשתו איזה שעות ואמר שהיא שועב וישא אחרת לכן הצריכו להצ"ע לפני ק"ר שידונו אם היא שועב, משא"כ כשהיא יושבת צבית במשוגעים והרופאים החליטו שהיא משוגעת אמרי' דעל כיוצא בו לא החרים ר"ג מעיקרה, אמנם אנו מחמירים להצריך בכל נשטות ק"ר ע"ש. [ע"י השמעות].

ז. היתה נשטות לפני הנשואין והבעל לא ידע מזה. כתב דבדברי מלכאל ח"ח סי' קפ"ח דאם לא ידע מזה הוי ספק קדושין כמו בנמאל צה מוס בדקיימ"ל צסי' ל"ט סי"ב וכבר כי הצי"ש צסי' קי"ז ס"ק כ"ד שאם לא ידע מהמזם כופין אותה לקבל גט, ומציא שגם הגלילא מסכת קו"א סי' ה' דבזה"ז א"ל ק"ר לישא אחרת, וכן מסיק דבדברי מלכאל שם שאם יגיד הבעל צה"ס שלא ידע שהיחה

פתחי תשובה

פוסקים ס"ל דל"ש האי דינא נח"ל (ועי' בזה בתשובת נרית אברהם סימן פ"ט ו'). וכתב עוד דאם הבטל רוצה ליסע לא"י והוא אינה רוצה וגם כבר שהתה עשר שנים ולא ילדה ממ"כ יש להחיר לגרש בע"כ ויתן הכתובה לו מעטם הוא

ומנא השניה צחית אצל לגרש בע"כ שזה עדיין לא כלה חרמ"ה לא שמונו. חתום כל זה לשיטת הנ"ש אצל נאחזת אין לדחות דברי הש"ס יעקב דסיכא דלא פשעה אין להחיר לישא אחרת (נלא ק' רננים) ונפרט דהרבה

אוצר הפוסקים

קודם הנשואין לא היתה צדעת ובערמה נשאת אומדנא דמוכח הוא שלא ב"י נושא, ואין שייך לומר שנסתפח שדכו שכרי גם לפני הנשואין היתה צדעת גמורה, א"כ פשיטא דלכו"ע אף לסוברים שגזר גם במקום מזה דכאן מותר ומזה להחירו ע"י ק"ר והשלשת כתובה וגע דקין ע"ש.

ובמנחת אלעזר ח"א סי' ל"א צעודא כזו לידד מקודם לצטל בקדושין לאומדנא גדולה אמרי' אפי' בדבר החלוי צדעת שניהם וכמ"ס בד"ח ח"א סי' ג', אך למעשה להחיר עי"ז צדעת גע ל"ע, וגם י"ל דאין אדם עושה צדע"ז, אך עכ"פ כיון דכבר נכחו עלמא להחיר ע"י ק"ר, גם צנ"ד יש להחיר לו ק"ר והשלשת כתובה במזמון או במשכון.

וכן דעת הרבה אחרונים להחמיר להנריך ק"ר אף שביסוד דקין הם מסכימים שאל" ק"ר, אך למעשה הם מחמירים, עי' בד"ח מלאנו אה"ע סי' י' הביאו בפתחי שערים סי' י"ז, שדכ ולאק סי' י"ב, מהר"ש ענגיל ח"ו סי' כ"ז, חיי ארי' סי' מ"א, חיים של שלום ח"א סי' נ"א, צרכת יוסף סי' ה'.

ובשו"ת מהר"א הלוי ח"ב סי' ז' כתב דאף דאין לדון בזה מקח טעות דכלל הוא דאין תנאי בנשואין, אך לפי מה דמבואר בכתובות ע"ג בקידוש סתם וכנסה סתם דהלכה כרוב ור"ח דלריכב גע רק מדבריהם, ולפימ"ס הח"ל צ"ח קע"ז צוקה דאינה אלא מדרבנן לא חיון רגמ"ה משום דתקנתא לתקנתא לא עדיק, א"כ ה"ג צנ"ד שהוא מן המומין בגדולים וידעו שבצטל הקפיד רק שקידשה סתם וכנסה סתם ולריכב גע רק מדבריהם יתכן שזה לא חיון רגמ"ה.

ח. ידע קודם הנשואין שהיא עתים שוטה אם מתירים לו. כתב בספר שערי דיעה ח"ב סי' קע"א דאין לחלק בין נשתיית אחר הנשואין לנשתיית מעיקרא ונתרצה בשטותה [אף במקום שאין ספק בקדושין כגון שהיתה חלומה צעת הקדושין] דיכול לומר סבור הייתי שאני יכול לקבל או ששתיית, משא"כ עתה שא"א לדור עמה בצפיפס אחרת לכן אם ישליש לכל הפחות עיקר הכתובה יש להחירו ע"י היתר ק"ר, ע"ש.

גם בהרי בשמים מהר"ת סי' ע"ב צנשתיית גמורה שגורע שגם צביונה בחולה היתה מעורפת כמעט רוב ימיה רק לעתים מועטות היא שפוייה צדעתה ולפי הנראה ידע הצטל קודם הנשואין שדעתה קלושה אצל לא שהיא בגדר שוטה וכי' שמתירים לו ע"י ק"ר, וכתב דבגוף הקדושין אין להסתפק אם תפסו כיון שבמיעוט ימיה היא שפוייה לגמרי ואף צעת שדעתה קלושה כל שידעתה לשמור גיטה וקדושיה אף שאינה יודעת לשמור עלמה חלו שפיר הקדושין, ואפי' אם היתה צעת הקדושין שוטה גמורה צנ"ד היתה שפוייה צביונה ושמה צטל לשם קדושין (כצ"ס סי' קכ"א ס"ק ט'), וא"כ י"ל דסביר וקביל, אך י"ל דצנשתיית כו"ע מודים דל"ש טענה זו דסביר וקביל כיון דא"א דר וכו', דכרי כתבו החוס' צנ"ד כ"ג צס ר"ש דאין חזקה לניזקון ואפי' ה"י צקין יכול לחזור דקין צעטות הוא דסבר ה"י שיוכל לקבל ועכשיו א"י לקבל כ"ש צנשתיית, צפרט שאין אנו מחירין רק ע"י ק"ר הרואים טעם מצורר מאי אהני לן כ"א ידע מעיקרא אם צנ"ד רואין שאי אפשר לו עתה לדור עמה וכו', ועוד דסביר וקביל לא שייך אלא צמוס שהוא תמיד צמנא אחד ולא בחולי שגוען שמשחנה מעט לעת ואפשר שעל מצב כזה שגולד צכ אח"כ לא סביר וקביל מעיקרא וכו'. וכ"ה צשמן ברא"ש סי' י"ח, וצרכת ראה סי' ק"ע.

שגטונה מיד אולי אח"כ נשתיית שכרי יש צנ"ע שהיתה שוטה גם מקודם ומה"ת נאמר שנתרפאה וחזרה ונשתיית ועוד יותר לומר שלא נולד שינוי צביונה, סוף דבר לענין להחיר לצטל לישא אחרת כבר כ' צחש' רע"א תניינא סי' פ"ד צכ"ג דהוי ס"ס אי חיון ר"ג, וכן בצפרט נפש חיה סי' נ"ו כ' מכיון דאינו אלא ספק קדושין, ולדעת כצ"ס צ"ח מ"ד (ועי' מ"מ פ"א מאיפסא כ"ד) לריך לקדשה מהדש אין כאן חקנת ר"ג.

וב"כ בשו"ת מהר"ש ח"ג סי' פ"ד צ"א שנשא אשה וכו' חופת נדה וקודם שצטל נשתיית וכוליכה לצית בחולים ובעת הוקל חלוי ונודע שגם קודם הנשואין היתה משוגעת ויש קלת ספק שמה צעטת הנשואין לא היתה שפוייה צדעתה כראוי, ודן בזה, ומסיק צכ"ג שחמוס ה"י מקודם הנשואין י"ל דהוי מקח טעות כמבואר צש"ע סי' ל"ט, וכיון דיש לה חזקה שפוייה מה"ת א"כ רק מדרבנן לריכב גע [דבר זה ל"ע לדיוח], ולענין חדר"ג יש להקל די"ל דבספק קדושין ליכא חדר"ג כלל, ובניירוף ששם היתה חופת נדה, ואולי הוי כארסוס והוא טרם קיים פו"ר והוא עני וקשה לו להשיג ק"ר ויכריזו שרק בצטל מותר לישא אשה אצל האשה לריכב גע ע"ש. ובחבצלת השרון סי' פ' צנשתיית שלדברי הרופאים כותחל עוד קודם הנשואין, כתב דיש להחיר לו לישא אחרת ול"צ סימני שוטה כמ"ס בד"ח ח"א סי' נ"א, וצפרט צנ"ד שלא ידע מחמוס, וכבר כתב הצ"ס צ"ח קי"ז ס"ק כ"ד דגם צשאר מומין אם היו צה קודם והוא לא ידע כופין אותה, ואף דבהפלאה הניח צנ"ע דכיון דכנסה אחלי' לתנאי, אצל כיון דלענין כתובה צתנאי' קאי, א"כ אין לה שאר וכסות, וגם עונה כתב הרמ"א דאף צגולד אחר הנשואין אינו חייב צעונה א"כ י"ל דמ"ס בהפלאה הוא רק לענין לגרש צנ"כ, אצל לישא אחרת דהטעם משום שאינו יכול למיקם צסיפוקייהו א"כ הכא דאין לה שכ"י לא שייך זה ומותר לישא אחרת, ואף דהוי רק ספק אי ה"י קודם הנשואין, מ"מ צחדר"ג אלא צספיקו לקולא כמ"ס צצ"ש, ואף לדיעות דהוא דאורייתא כ' החת"ס סי' ג' צצתחלת התקנה ה"י התנאי דעל ספק ל"ג.

ובברית יעקב אה"ע סי' ז' צאשה שנשתיית מיד אחר היחוד וגם צעת היחוד נודע לו שהיא מעורפת ועדים מעידים שהיתה מעורפת גם מקודם ומשפחהה העלימו זאת מהצטל ובעת נשתיית והצטל אינו רוצה צה כי חושש פן ששתיית עוד פעם והאשה אינה רוצה להתגרש, ודן בזה, וכתב דאפשר דלפי מה דאמרי' דלא מעייל אינה נפשי' לספיקא (נדרים ס"א, אה"ע סי' ל"ז סעי' י"ח), כ"ג צחדר"ג צאשתי ודאית גזר ולא צאשתי ספק, וצנ"ד דהוי ספק קדושין לא מקרי אשתי, ועוד דצנשתיית קודם הנשואין כיון דעלולה להשתיית שוב גמאסת צעיוני וכו' מוס ואפי' צחרי זימני דרך צנ"א להקפיד ע"ז כי חושש הוא שמה תחזור לשטותה, גם י"ל כיון דכבר נשתיית קודם הנשואין ומיד אחר היחוד חזרה לשטותה מחזקין אותה לשטות מלא ועד עתה ולא חיישי' שמה צבריאה צעטת הקידושין כדאמרי' צצמית פ' כיון דתחילתו לקוי וסופו לקוי ל"ח שמה צבריאה על כן על ידי היתר ק' רבנים פשיטא שנוכל להחיר ע"ש.

ובאמרי שלמה אה"ע סי' ז' צאשה שנשתיית זה חמש שנים ונודע שכן היתה עוד קודם הנשואין וצ' שנים הראשונות סבל ממנה וילדה צה אך מלא עברו ג' שנים שא"א צסום אופן לדור עמה וכרופאים נחישו מלרפאותה, ומציא מתשי' מים רבים סי' ד' שכתב דאף צנשעט שלא לישא אשה על אשתי ויש אומדנא מצוררת שלא צנשעט על דעת כך, יש להחיר לו אפי' צלא ק"ר וצנ"ד שגורע שגם

פתחי תשובה

[ומ"ש הנה"ט מיהו ז"ח כתב קבלה היא מגדולי עולם כו' ויסקינוו צהיור מהל דגניס כו' עיין בנשונת חסם סופר סימן ד' שגשגל אי לריד דוקא מלה מנ' מדינות שזה בשוה או סני ז"ח ממדינה א' ושנים הנותרים א' א' ממדינה

אומר לעלות (כמ"ט לקמן סימן ע"ה) או מטעם שבהם י"ט אך כל זה אם השנים שנים בזמן דל"ה יכולה לומר דמתחלה היה אפשר לעלות ולכן עון ח"ל גורם ועשיו יש סכנה לעלות ע"ש עוד וגם בנ"ז ממדינה סימן ק"ב:

אוצר הפוסקים

נאמן הצעל צוה וכו' וכן לא מהני שיעירו העדים שראו אותה שוטת לפני שנה וחצי שנה דחיישי שנתרפאה צינחיים ע"י צ"צ קניג הבוא מתנתא וכו' שפסקו דאין מוליחין מיד היורשים דאמרי אולי נתרפא צינחיים וכו' וא"כ היכא שאינה לפנינו אין מועיל אלא כשיעידו שהיא כעת מעורפת כיון דדבר זה אפשר לצרר בנקל ודוגמא לזה בצי"מ פ"ג א' הא יש רואה יוצא ראי' וע"י צנמוקיי דדין זה לאו דוקא בשומרים, אכן יש צוה ממלוקת הראשונים, יעו"ש.

יא. שיעור ההסתנה בנשתמית ואי בעי' שיהא ברור שלא תתרפא. כתב בספר עמק שאלה סי' פ' שיש להחזיר בנשתמית אחר שעברו י"ח חודש ולא גרע כח האיש מכה האשה שתיקן רגמיה שלא ירחיק הצעל גדוד מהאשה יותר מי"ח חדש (הציאו צפרדם רמונים היתר ג' דף כ"ג). וכן חוכך לומר בספר שאלת שלמה סי' ב' ע"ש. וכ"כ דעת ה"ל החדש סי' א' וכוסיף לאחר הזמן הזה אף אם אפשר שתתרפא יש להחזירו ע"י ק"ר. וכ"כ בצאר משה קונ' השיב משה סי' ג' (הוצאו דבריכם צפרדם רמונים דף קס"ח ובאכלי אהבן ח"ב סי' י"ח).

ובפרי השדה ח"ג סי' קפ"ו כ' דכל שעברו י"ב חדש יש להחזיר לו לישא אחרת כמו צמורדת. ובספר אמרי דוד סי' ק"צ כתב דהשיעור הוא יצ"ח וראי' מס' דניאל דאמר בן תחיו ארכא לשלותך וגו' לקאת ירחין תרי עשר וגו' הרי דזמן ארוך הוי יצ"ח, ולפי המבואר בתוס' שבת דף י"ד ד"כ זימנין וכו' דכיון דאפקי מבגליה אוקמי אחלי פרס א"כ גם בנ"ד שזריך יצ"ח שלמים שלא נוכל לזמנא היצ"ח מיום ליום ראוי ונכון שלא להחזיר קודם צ' שנים שלמות. וב' בנחלת אב"י סי' ד' דעסם האמרי דוד דצני צ' שנים שלמות הוא עפ"י"ד הנינע לבנון המוצא דדרכי תשובה יו"ד סי' קפ"ו ס"ק קכ"ז כי עסק הרפואה לכל מחלה לשנות העצב תלוי בתקופות השנה קיץ וחורף קור וחום ומכיון שיש להסתפק אי צני כל הקיץ וכל החורף ציחד או סגי שנה אף שכלה באלמנע החורף או באלמנע הקיץ לכן צני צ' שנים שלמות דלא יש תמיד קיץ וחורף שלם.

גם במצפה אר"י ת' סי' ו' כ' דאינו רואה להצטרף להיות כי מו"ח (צעל צרכת ראה) מנע א"ע מלהחזיר טרם שעברו צ' שנים ומכ גם שלא נתצרר מפי הרופאים שאין לה תקוה להתרפא. ודעת הבית יצחק אה"ע ח"א סי' ה' דסגי צ"י"ז חודש וכוסיף דאפי' הרופאים אומרים שצדור להם שיבה לה רפואה אין להאמין להם דכל עיקר נאמנות הרופאים הוא משום דעמידא לאיגלווי וכל זה צעצר אצל דדצר של עתיד יש להם להשתמט שמשום סיבות אחרות לא תתרפא וע"כ אין להאמין להם ומתירין לו לישא אחרת כשעברו י"ב חדש (הוצא צפרדם רמונים שם).

אבל השאילת שלום מהד' מניינא סי' רע"ד כתב שאם הרופאים אומרים שיש עוד תקוה שתתרפא אין להחזירו לישא אחרת דהא צחלתא חולי ארוך כתב הרש"ל דאינו ראוי לגרשה בע"כ אפי' אם יתן לה כתובה וכן הסכים הח"מ סי' ע"ט ס"ק ג' ומה שפקפק בצי"מ שם בסק"ד כבר העיר ע"ז צצ"מ ע"ש, גם לא שמענו להחזיר צככ"ג ע"י ק"ר אף דאי אפשר לזרע עמה צעת חליה.

וב"כ בדברי יששכר סי' קי"ז דכ"ז שיש תקוה עפ"י"ד הרופאים שתתרפא ודאי מחויב לגלגל עמה אולי תתרפא והיא בכלל חולנית ולא כמו שרמז בשואל שם לומר דאף צככ"ג מתירין.

וכ"כ

ט. במקום שאין נהוג חדר"ג אי בטלה השבועה בנשתמית. כתב בספר אורח ללדיק אה"ע סי' ג' דבנשתמית אין כאן שצוה כלל דאומדנא צרורה היא שאליו היה יודע שאשתו תלא מדעתה לא ה' נשבע, ויוד הוא מילתא דלא שכיחא וצריצ"ש סי' של"א כתב דמילתא דל"ש א"א שהעלה על לבו צעת נדרו ואין נכללין באיסור הנדר ומוכיח בן מהצל ראשונים ע"ש. וכ"כ במהרה"ש קונ' עגונה סי' ל"ג וכנה"ג סי' א' הגצ"י אות ע"ז וספר שערי רחמים ח"ב אה"ע סי' א', וכ"כ צסי אמת מארץ סי' י"ג שכן נראה מדברי המהרי"ק שורש ק"א שנתבעל שצעתו, ע"ש.

וב"כ במים רבים ח"ג סי' ד' ה' ד' דמילתא דפשיעא הוא אלא כל יודעי דת ודין דהשצוה בעלה ממילא כשיש אומדנא דמוכה דאדעתא דהכי לא נשבע דא"א דר עם נחש וכו' וכמוש"כ בהשצ"א בציאו מנן צצ"י ומהרשד"ם יו"ד סי' ק"ד וק"ע דלזלי צתר אומדנא אפי' שצוה ואפי' בדברים הנוגעים לחזרו וכמוש"כ מהריב"ל ח"ב סי' י"ב, וגם שאנוס גמור הוי כמתנה בתחילה דאדעתא דהכי לא נשבע וצפרט במקום מזה שלא קיים פו"ר מתירין לו שצעתו לכתחילה וכו', ועכ"פ חייב צמוזותיה ורפואתה כפי פסק רוב הפוסקים, ע"ש.

ובשד"ח מערי אישות סי' צ' אות ג' ד"ה והרב הביא דגם צשו"ת מהרי"ן בן יעיש צתשו שצסוף סי' בן אצרכס אה"ע"ז סי' א' דף כ"ז כ' ג"כ דאם נשתמית אמרי' דאדעתא דהכי לא נשבע והביא שכי"ב המהרה"ש הג"ל, גם בדצר משה אמריליו סי' מ"ז דף קס"ו כ' וכן שמעתי שנעשה מעשה צדור שלפנינו שהחזירו לצעל נשתמית אשתו לישא אחרת, ע"ש.

וב"כ בעדות ביהוסף ח"א סי' מ"ז דמתירין לו שצעתו אף שהי' עדי"ר וע"ד במקום צ"ה כדעת הפוסקים שמתירין לדצר מזהב ואין לך מזהב גדולה מזו וכו', גם הוי כדברי אונסין דאנוס גמור הוא והוי כמתנה צעת נדרו ולא הוי כגולד וכו' ע"ש.

ובצל הכסף ח"ב סי' ח' כתב דמיסוד דיין א"ל התרה לשצועתו דאדעתא דהכי לא נשבע, אלא שמהיות טוב לריך התרה על שצעתו. וע"ש צסי' ע' שכן עשו מעשה צני ירושלם להחזיר לו לישא אחרת כמבואר בספר נחפה צכסף אה"ע"ז סי' ד' ובספר צארות המים אה"ע סי' ד' מרצני סלוניקי, ובספר דצר משה אה"ע"ז סי' מ"ז, וכ"כ מהרש"פ צתשו חיים ושלוס ח"א אה"ע סי' ד' מרצני אומיר ע"ש.

וע"ע בדברי יוסף סי' מ"ג דאם יש הסכמה וחרם שלא יוכל שום אדם לישא צחיי הראשונה אם לא יפקיד תחילה כתובת אשתו הראשונה ציד גצרים והם ישתדלו שהמעות יכניסו פירות לנמוות האשה ונשתמית האשה זה יותר מי' שנים וגשא אחרת ולא בשלוש כתובת הראשונה נקי הוא מן החרם כי הם לא נתכוונו אלא על מי שיש לו אשה ככל הגמים שמתקנת לרכי הבית ומתנהגת עמו באישות, אצל מי שנשתמית אשתו ואי אפשר להתנהג עמה באישות ולדור אלאה כי אין אדם דר וכו' זה ודאי אין לו אשה מקרי וכו' ע"ש.

י. אי נאמן הבעל בעצמו לומר שאשתו נשתמית. כתב בספר עולת ילמך סי' קנ"א דאין הצעל עצמו נאמן לומר שהיא נשתמית (כשאינה לפנינו) דאינו נאמן להוציאה מחזקת צריאות ואיתחזק איסורה דחדרי"ג אף שהוא מילתא דעמידא לאיגלווי אינו

פתחי תשובה

וא"ל מזה רננים נ"ג קהילות אמנם גם א"ל דאנשים צעלמא קאמר כדמשמע לשון תשובת מהר"ם והכל צו דהא כתוב שם דנע' שיהיה להם טעם מצורר ויסקימו עם הדיו אלא ודאי דנע' שיהיו ראויים להוראה ומצני מדע להסכים

אחרת. ומה הוא בכלל מדינה ומדינה ואי סגי בנחורים מופלגים להשלים חנין המלה וכתב הא ודאי דמ"ש הס"ח ויסקימו צהיתר מזה רננים ע"כ לאו רננים מתם יושבים על כסא רבנות בקהלות דהרי כתוב בהתקנה שיהיה מנ' קהלות

אוצר הפוסקים

על חזקה ולא לחוש שמא אישתי גופה גדולה חזקה, ע"ש ובפרדס רמונים היתר י"ד דף קי.

אולם בשמן ראש אהע"ז סי' כ"ד חולק ע"ז וכתב לעני' פשוט להיפך דלרין לצרר אם לא שבה לאיתנה דהא יש לה חזקה פקחות דמעיקרא, גם רוב חולים לחיים ויכח דאיכא לצרורי מצרירין, ע"ש.

יד. התירוהו לינשא ונתרפאה האשה לגמרי. ע"י פ"ח סוס"ק ע"ז בשם מהרי"א מעיקטין דנתרפאה לגמרי קודם שנשא אחרת פשוט דחזר האיסור למקומו. וכ"כ בספר שמן ראש אהע"ז סי' כ"ד דלדעתה דכתיב לא התירוהו. וכן הוצא צבאר משה קונע' בנין ירושלם סי' ח', וצריח יעקב סי' א'. [ע"י בהשמות].

ובבית יצחק סי' ו' כ' דכ"ז כנשתתית פטם א' אכל כנשתתית כמה פעמים דיש חשש עתים שועה ועתים חלומה

ההיתר בתקפו עומד ע"ש, וכ"כ בשער יעקב סי' ט' באשה שהחזקה איזה פעמים להיות משוגעת וגם כמה מצני משפחה היו משוגעים וכבר הותר לו ע"י ק"ר הגם שקלת הרבנים השלימו התמן אחר שנתפקחה והיא כעת כאחד האדם ואינה רוצה לקבל גע שההיתר במקומו עומד, ע"ש.

וכ"כ בבנין עולם אהע"ז סי' ג' אות י"א וי"ב וי"ג צעחים חלומה ופשויה משך זמן וכן הוחזקה ג"פ והתירו לו דהר"ג שאם אפי' תתרפא לגמרי ואף רופאים מומחים יאמרו שודאי לא תחזור לשטותה וגם ניכר זה שהיא כעת יותר צריאה ממה שהיתה צעת חלימותה מ"מ קשה לסמוך בזה על דעת הרופאים שאומרים מחוך אומד הדעת דכמה פעמים נמלא שלא כדצריכה ואיך נכוף לבצל לדור עמה במקום חשש גדול בזה, אכן הוסיף שאם היה זמן שטותה וחלימותה בזמן מיוחד שוב תמיד אם הביע זמן שטותה ג"פ והיתה שפוייה דעתה הלא נתצרר שנתרפאה ואינה צגדר עתים שועה ועתים חלומה וכדקיימיל' צוסת שנתקד צג"פ אם לא ראתה בזמן הזה ולכן אם קודם שנשתדך עם אחרת עברו ג' זמנים כאלה אף שהתירו לו ק"ר קשה לעשות מעשה להחיר לו לישא אחרת דבאופן זה לא מלינו לשום פוסק להתיר ואף שחולי השגטון לרוב אף אחרי שנתרפאו נשארים משועממים ואינם מיושבים כ"כ דעתם וצריכה קלה הם חוזרים לקלקולם וגם צריכה עלולים למחלה זו צב"ז אין כדאי להחיר דהר"ג החמור מה שלא מלאנו צפוסק דלא התירו צאינה מיושבת כ"כ דעתה אלא צשועה גמורה שאין אדם דר וכו' וגם אין לחוש לחששות רחוקות אולי תחזור לקלקולה כל שנתקד ג' פעמים כ"ל. וע"י צמנחת אלעזר ח"א סי' מ"ג כנשתתית ונחנו לו היתר ואח"כ נשתפק קלת וחזרה ונשתתית דההיתר הראשון נשאר בתקפו.

אמנם צפרי החיים סי' ט' צנידון שנתרפאה האשה אחרי ההיתר ואינה רוצה לקבל גע, כתב דמותר לישא אחרת. וכ"כ בשער יעקב סי' י. וכ"כ בחוה"ד צלמרי דוד (פערד) סי' ד' וצש"ח הרמ"ץ סי' ה'. וזו דאם נשתדך כבר עם אחרת. ע"י צפ"ח ה"ל שיהיה מעיקטין נוטה להיתר, וכ"כ בספרו בנין עולם אהע"ז סי' ג' והוסיף דאף דלכאורה אין עליו להפסיד הקנס שבתחייב למשודכת אם

יחזור מהשדוך דהא אנוס הוא מלד דהר"ג אולם שום חשש לא תתראה להתקשר עמו אם לא יבא מהוויב צקנס אף באופן שיתצטל השדוך מלד שנתרפא ואח"כ צכ"ג הוי טעם מצורר להחיר כי מה צידו לעשות וכו' מהוויב ליתן כל אשר לו ולהשאר נקי מכל נכסיו כדי להחזיר את הראשונה והרי נשאה צהיתר גמור ע"י הסכמת

ק"ה

וע"י צית יצחק סי' ה' אות י"א שם מוצא שכן היא דעת החותם השני. וכ"כ בספר תירוש ויהיה סי' ק"א ע"ש, וע"י בספר מנחת הקומן סי' פ"ו שכתב בשם האחרונים דלא צע"י לידע דוקא שנה תתרפא שודאי רק אם אין צרור שנתרפא מתורין ג"כ צעת שטותה דהא משלים גע למסכר כשתתרפא, ע"ש.

יב. נאמנות הרופאים. כתב צש"ח מהר"ם שיק אהע"ז סי' צ' ג' דאף רופא נכרי אם הוא מומחה לרבים כמו מנהל בית חולים וכו"צ נאמן להעיד שאין תקנה למחלחל ואף שלא העיד צפנינו רק בהיותו כתב ממנו דהוי בערכאות שנאמנים כמבואר צח"מ סי' ס"ח. וכ"כ צלבושי מרדכי סי' פ', וע"ע שם צסי' פ"ב, וצסי' נחלת יבושע אהע"ז סי' ג'.

ובע"ז כ' במשנת ר"א סי' ד' באשה כהן שדרה עם צעלה כמה שנים וילדה לו צנים ורלו ממנה דצנים זרים, משכה חפלי הבית גנבה צגדים ועשהה מעשה רחא שבעולה סם המות צמאכלים וישבה כמה שנים צצית האסורים ואח"כ שמוה בשופטים צצית המשוגעים וצרהה משם ולא נודע מקומה והתיר לישא אחרת ע"י ק"ר משום שהכירו זה צלצול הדעת צפרט שהכניסוה לצית המשוגעים עפ"י ערכאות ותעודת רופא וברי שערות העולים בערכאות כשרים (געין י' צ') ואף דלדעת החוס' שם אינם נאמנים דלאורייתא הכא עדיף טפי משום דהוי מילתא דעצידא לאיגלווי ועוד דאיסור צ' נשים הוי דרצון וצדרצון מהמניין ע"י חוס' שם ט' צ' ד"ה אהע"ז, וע"י יו"ד סי' צ"ח צש"ך וע"ז דעכו"ם מפל"ת מהני צדרצון אף דמדאורייתא לא הוי עדות, וכ"ש צג"ד דאיכא רגלים לדבר שרלו ממנה דצנים זרים וצנידוף צצני"ד יש לדונה כצצויה שנאסרה על צעלה הכהן [צנידוף הדין לאסור אשה כהן כשיושבה צצית האסורים מדין צצויה ל"ע וע"י לקמן צלח"ה"פ אות כ' מש"כ בשם מנחת אלעזר לענין צית משוגעים ע"ש וצסי' ז' צצאה"ע ס"ק ל"ח וצפ"ח וצלח"ה"פ שם] ועוד דהשורה אשפיות דמים וגם צרהה, ע"ש.

ובחיים של שלום ח"צ סי' י"ט כתב דאף שגאמן רופא נכרי להעיד שכתה אין דעתה ללול (גם כיון שהיא סגורה צצ"ת דהוי רגל"ד וגם אפשר למיקם עלה) אף מה שמתיד על העמיד שודאי שאינו נאמן דהוא דבר שאין נראה כעת אלא עפ"י השערה ולא שייך חזקה דלא מרע נפשי דיש לו כמה חמתלחות שנשתנה עזבה וחוס העצמי שבה נתקדד וכו"צ, וע"י מל"מ פ"י מגרשין וצש"ח"מ פ"י מאישות הלכ' י"ב, ואין להשגיח צרופאים נכרים צמה ששופטים עפ"י השערת דעתם ושכלם, ומשום כך כתב להנכה כנשתתית שמהה פעמים נשתתית והכניסוה לצית החולים וצהיותה שמה שבה דעתה וצצויה הציתה שוב משחגעת ולצצרי הרופאים תהי' כן כל ימיה שצצית החולים תהי' שקטה וצצובה הציתה תשתגע ובעת היא צציה"ת, שאם כעת היא מעורפת צאופן שאינה ראוי לאישות יש להחירו עפ"י ק"ר אף אם כעת חזי' לאישות הגם שיש לחוש שאם חלה מציה"ת תשתגע שוב לא תהי' מן המתירין, ע"ש.

יג. אם צריך הבעל לחקור ולדרוש קודם שנושא אחרת אם נשתתפה הראשונה. ע"י פ"ח ס"ק ע"ז בשם מהרי"א מעיקטין שפשוט לו שא"ל הבעל לחקור ולדרוש קודם ההתונה אם חזרה הראשונה לקדמותה דכל שולא צהיתר יאל, וכבר נדפסה התשו' בספרו בנין עולם אהע"ז סי' ג' ושם כתב העטם דל"כ נפל ההיתר צצירה שלא יוכל להשתדל כנשואין כלל אם יחוש לכך ע"ש. וכ"כ צסי' חיים של שלום ח"צ סי' צ"ד דכיון דאיתחזקה צשעית יש לאוקמה

פתחי תשובה

ולדות מה הוא בכלל מדינה הנה בכל צו איתא שלש ארצות כגון ארצות
לומברדיה ונרפת והם נ' חלכיות ממש לומברדיה גליטליה ארצות שפניא ונרפת
ידוע מ"מ כ"ל אם ע"י מלחמות נכנסו שלשן תחת ממלכת מלך א' ועתידה אדום

עם המורה הראשון צענין ההוא וכבר נהנו כמ"ס נג"ז סי' נ' לגרף המוסק
נמורינו שראוי לסדר קדושין כמו שתיקן מהרי"ל שלא יסדר גיטין וקדושין מי
שלינו מוסקת ה"כ הכא ודי פקולא זו אצל לא נמוריס אפי' גדולים ועושים.

אוצר הפוסקים

ידיד וכשהותר לו לא תעטר גם היא וצוה גם בלק"ע מודה דבמקום
שהוא עובר גם היא עוברת) ובלא"ה אין שייך צי"ד הואיל ואישרתי
דכא טעם הכנה"ג בעבר ונשא במקום מורה דאין כופין להוציא
הוא משום דכמה רצונות סוברים להיסור חר"ג הוא רק להתחילת
נשואין ח"כ מה"ע גופא אין שייך לומר כאן הואיל ואישרתי להתחילת
נשואין השניים, ומ"מ יש לדד לו היתר ע"י ק"ר ובדבר הגט לעשות
כמו בגט מומרת וע"י צ"מ סי' ק"מ סעי' ה' אצל צלה היתר ק"ר אין
להחיר לו להתחיל לישא אחרת.

י. נשא שניה ונתרפאה הראשונה אח"כ אי מותר בשניה.
ע"י פ"ת הבי"ל צ"ס כר"י מטיקטין דודאי אין צוה שום
חשש, וכ"כ בספרו צנין עולם הבי"ל דדרכיו דרכי נועם כתיב וצדאי
כ"ה"ג ליכא חדר"ג דמה תקנה היא זו לקלקל צנות ישראל בכשרות
שנישאו בהיתר להפרישם מצטליהם. וכ"כ באמרי דוד אהע"ז סי' ד'
ע"ש, ובתנאי הרמ"ן סי' ה' ובאצני נר אהע"ז סי' י. וכ"כ צנין יחזק
אהע"ז סי' י"ז שמוחר לדור עם השניה דאם תהי' אסורה לו לא תרנה
לינשא לו ע"ש וכ"כ באוריון תליתאי סי' ק"ח ובס' ברית יעקב סי' א'
יח. אם צריך לגרש את הראשונה. ע"י צ"ס ס"ק כ"ג מה"ל סי'
ס"ז דאחר שנתרפא הראשונה חייב לגרשה מיד כדי שלא
תהיינה לו שתי נשים. ובש"ח רעק"א מהדו"ת סי' מ"ד כ' על ה"ל
ה"ל דלא צריכה לי' תנ"ל זה, דכא הראשונה היא אשחו מקודם
והשניה נשאה בהיתר י"ל דיכול לקיים שתיבה, ור"ג לא גזר רק שלא
ישא צ' נשים, וכמו במקום יבום להסוברים שלא תיקן ר"ג ויכול ליבם
דפשיטא דלאחר היבום אין צריך לגרש אחת מהן ומעטם כיון שנשאן
בהיתר כ"י ולי"ע דלינא. אולם צנין יחזק סי' ע"ז אות ג' כ' דלדקו
דברי ה"ל דבדאי אם יתערך לדור עם שתיבה לא תרנה שום אשה
להנשא לו, ועוד נראה דהתם ה"י שלא תהיינה לו שתי נשים, ומה"ע
פסקין דאם עבר ונשא אשה על אשחו צריך לגרש, ע"כ צריך לגרש
אשחו הראשונה שהאונס היה בגופה, ואין ראייה מייצבת שחבנו לו
מן השמים ובראשונה לא נעשה שום מום, משא"כ בנשחטות אדעתא
דכ"י לא נסבה, ובהי' דקדושין לא בעלו מ"מ אמרין אומדנא שנשאת
אדעתא דכ"י שהם לא יוכל לדור עמה ישא אחרת וכשנשחטה יגרשה
פ"י. ובדברי יששכר סי' ק"י תמה על רעק"א דכיון שנשא את השניה
אחר התקנה להשליש גט וכתובה ודאי נשאת על תנאי זה שלא ישבה
את שתיבה. ובתפארת נצי סי' מ"ג כתב בעיקר טעם השלש הגט
משום דחשו שמא אח"כ יראה לדור עם הראשונה ויעצור על חדר"ג.
וכן במכרי' הכהן סי' י"ח כתב דכשנשחטה ותצריא לא יוכל צעלה
לדור עמה מעני חדר"ג.

וכשא"נה רוצה לקבל גט מסתפק צוה בדברי יששכר סוסי' קכ"י
דאולי מותר לו לשהות עם שתיבה, דצוה עובר רק בשוא"ת
משא"כ כשיגרשה צ"כ יעצור בקום ועשה. ובהרי צשמים ח"ג סי'
ע"ז כ' דאחר שנתרפאה שוב אין הגירושין תלויים בצרונה ויכול
לגרשה צ"כ, ושכ"כ צמים רבים סי' ג'.

וכ"כ בעין יצחק אהע"ז סי' צ' דיש לדון שהשליח יכול למסור
לה הגט צ"כ לאחר שנשא אחרת בהיתר דכנה"ג אין צוה
חדר"ג דגרושין צ"כ, גם אין כאן משום חופס לצני"ה במקום שחז
לאחרים כיון שנשא אחרת בהיתר ע"כ בעמוד והואל קיימא כך
איתחא, ע"ש.

אולם באוריון תליתאי סי' ק"ח כ' דאין יכול לגרשה צ"כ, וכ"כ
צנין יחזק הבי"ל סי' י"ז ובס"י י"ג אלא שרשאי למונע ממנה
מזונות אם לא תתנה לגרושין אצל אסור לגרשה צ"כ דכי משום
שהחיר

ק"ר, ונראה לי לעשות תקנה שיתירו לו להתקשר עם אחרת צקום
עלום שיתחייב אף אם יתבעל השידוך מלד שנתרפא אשחו הראשונה
דכנה"ג ליכא למחש למידי. ע"ש.

וע"י באוריון תליתאי סי' קל"ד צאשת איש שצוצה את צעלה
כמה שנים ולא נודע מקומה וזיכה לה בעבל גט ע"י שליח
וגם הודיע צעמונים כל זה ולאחר שהבעל נשדך ולא קול שבהשה
נמלאת במקום ידוע אך אין צרונה לצא מאימת המלכות וא"ל
לעמוד על הדברים והשיב דכיון שכבר זיכה לה גט ע"י היתר
ונשדך מותר לעשות הנשואין צשעת הדחק ועיגון גדול, ודינה
כמומרת דמהני זיכוי הגט לדעת הרשב"א (ע"י ח"מ סי' א') ועוד
דכיון שאינה יכולה לצא אין עליו חדר"ג ע"י טור סי' קנ"ד צס
הר"ש דכא"ש כה"ג כופין לגרש כ"ש צאשה דלא העדיף ר"ג כח
האשה מכה האיש, ולכן יש להחיר צוה דומיא דהפתחי תשובה
צשחטות ונשדך ונתרפאה, ע"ש.

ובספר שופרי' דיעקב סי' ס"ה צאשה שרואה דם מ"ת ובמקום
שאין חדר"ג נובג והאיסור הוא מטעם שצוה, ונפסק
הדן שבעלה מותר לישא אחרת עלי' כדמצינן בתקנות שאם יהי'
אונס הניכר לצ"ד רשאי לישא אשה על אשחו, אולם עתה האשה
טוענת שכבר נתרפאה ע"י רפואות וע"י ציו"ד סי' קפ"ז סעי' ח'
שאם אמר הרופא שנתרפאה יש לסמוך ובעל עומן שכבר קידש
אשה עפ"י הפסק של צ"ד ומסיק שם דכיון דעדיון לא כנסה לא
יבגום כיון דאסור משום השצוה ועיקר השצוה היתה שלא ישא
אשה ועוד כיון דלא מלי למיקם צסיפוקיהו ח"י לישא עד שיגרש
את הראשונה וגם ממעט צעונתה וכו' ע"ש.

סו. בספר פרי החיים אהע"ז סי' ע' כ' צמי שנשא אחרת על
נשחטות ונתרפאה ואח"כ מתה אשחו השניה או שגירשה
דמותר להחזירה או לישא אחרת דכיון שכשנשא אחרת נסתלק זכות
הראשונה שוב אינו חוזר דהיא כבר כמגורשת.

אבל באמרי דוד סי' ד' כתב דנראה דאם גירש אשחו השניה
אסור לחזור ולנשאנה עד שיגרש את הראשונה ומציא ראי'
מייצמות ל"ט וסיים דלדינא ל"ע.

ובבית שלמה סי' ה' צאשה שמרדה וצרחת מצעלה ואשה מעידה
שאתמה לה שנשאת לאיש אחר וילדה ממנו צנים והיא עתה
מיוקת וכן העיד הרב דשם שחי' מיוקת וכעת נסעה למקום רחוק
ועבר בעבל ונשא אחרת צלי היתר וכעת מעידה אשה על אשחו
השני' הנשואה לו שזינתה ושואל הרב דהי' שאין עדותה מספיק
לאסרה עליו אך אם יגרשנה בעלה אם יבא מותר לו לישא אחרת
לכתחילה דכיון דאיסור זה הותר לו צדיעצד כי טרם קיים פו"ר
אולי אמרי' הואיל ואישרתי אישרתי והשיב דכנה"ג לא אמרי' הואיל
ואישרתי וכו' וכדליתא צצ"י סוסי' א' סעי' ה' דבאלו שחמרו לא
יחזיר ועבר ונשא אם הוציא אסור להחזירה ולי"א הואיל ואישרתי
צדיעצד אישרתי (וע"י צמצי"ע ח"א סי' קפ"ז דמפורש דכל הני
דאם נשאת לא תלא כגון צגטין פסולים וכן צמשא"ל"ם אם מחד
או גירשה אסורה לינשא לשלישי וע"י צס"י י"ז סעי' ל"ג ובצב"ע
שם ס"ק ק"ה משם הרדב"ז ופ"ת סוסי' קס"ד ס"ק י') וכ"ש
צני"ד לפימ"ש המאירי תיבזים סי' ל"ז דשניהם עוברים על חדר"ג
ח"כ לדודה לא הותר כלל, ואף לפי המצוה צהלק"ט המוצא צצב"ע
אות כ' שאיסור חדר"ג הוא רק על האיש ולא על האשה מ"מ נראה
דלא שייך הואיל ואישרתי דכא לא אישרתי לי' מעולם אשה זו
(ועוד נראה דגם להמאיר תיבזים האיסור עליה רק משום לתא

פתחי תשובה

אוסטרייך א"ע פ' שולחן תחת ממשלת הקיר"ה מ"ח לשלש יחסין וכן נהגים. ומ"ש בהתקנה מנ' קהלות לכאורה פשיטא דכיון דנע"י ג' ארצות בודאי ג' קהלות הם כ"ל לאפקי' שלא ימצא בקהלה א' חסדים מנ' ארצות דהם לא מנצי' אלא

שפשוט מלכותה ע' חסדים על כל העולם לא מפני זה לא נוכל להסכים בהיתר הכלל כי אין המלך גורם אלא שווי דעות חסדי מדינה ורוב חסדי מדינה ממשכים למר רבני מדינה ההיא וא"כ נמדיתינו כגון מלכות נאליצ' ומלכות הגר ומלכות

אוצר הפוסקים

ועי' במנחת אלעזר ח"ד סי' נ"א דאין לחוש להסתעלות צדות המשוגעים שהם תחת השגחת ממנונים ורופאים שהאחריות עליהם בכל אופני שמירה והיו כמו נחשבה ע"י ממון דמותת אף לכהן (אהע"ז סי' ז' סעי' י"א, ע"ש).

כא. אם מספיק שמירת האב. צ"ל מנחת אל"י אהע"ז סי' ל' כתב דאם נתחייב האב לשומרה נראה דאף להחזיר לישא אחרת דעפ"י רוב האב דרכו למות לפני בתו ותשאר צלי שמירה אם לא צאצאן שגם הצעל יתחייב שאם ימות האב קודם, ישמרה בעלמו ע"ש, וכ"כ בספר עוז חיים אהע"ז דף י"ז צ"ל.

אמנם בראשית בכורים סי' ט' כתב דאם יש לה אב יכולים לסמוך שאביה ישמרה אם נעשה מדעת אביה וכ"ש דמהני אם יקבל עליו פירוש שהוא ישמור אותה כל ימי שטותה וכן הסכים לזה בעל הערוך לר' להלכה ולמעשה, ע"ש.

כב. ואם אין ידו משגת לייחד לה דירה. בשמן רוקח ח"צ סי' ל"ב כי דאם אין צידו ליתן מדור ופי' אין צידו לעבד התרתו מלישא אחרת. וכ"כ בתשובת שו" קמח סי' שמ"י דכשאין לו בית לייחד לה ודאי אין זה משבב. אולם בלמרי יושר ח"צ סי' ס"ז כי דעוס שיחירו לו לר"ך לייחד לה בית, ורק צ"ל שיהא עתה צדית המשוגעים אין דבר זה משבב היתר. ובדבר משב (תלומדים) סי' מ"ד מצאנו דלר"ך שיהיה צדית שיחזיקוה צדית החולים עד שתתפארו. ועי' בשו"מ מהדו"ק ח"א סי' ק"כ וזוהי חסד (מלוצ'ין) סי' ל"ב.

כג. השלשת כתובה ופעם הדבר. עי' בה"ע סי' כ"ב שצדית צדית הצדית שישלש סך הכתובה ודוניה ודוספת כתובה ציד צ"ד ואח"כ ישא אחרת, ועי' ל"ל סי' ס"ז דאפשר שכן היתה התקנה שלא יתיר אפי' כשיראו טעם מצורר אם לא ישלש כתובה.

ובשו"ת סחרי"ם פדוא סי' נ' כתב שעל כן הצריכו השלשת כתובה כדי שיהא אסור לדור עמה בלא כתובה וממילא לא יעבור על איסור חדר"ג וגם כיון שאם יתחייב עמה יהא אסור לגרשה בזה שבושלש עשו תקנה שישלש כתובה ויהא אסור להתייחד עמה ע"ש.

ובעזרת יהודה סי' ל"ז כתב על דבריו אלא דמה שחידש דהע"ס של השלשת כתובה הוא משום איסור יחוד אינו יודע דמה לי איסור חדר"ג מה לי איסור לדור בלא כתובה ועוד בלא אין ספק דצדית שטותה לא שמרה ימי נקיים א"כ בלא"ה יש איסור כרת אך בדרך א' י"ל דהשו"מ חזק לצדית לצדית חזק כתובה וגרשה אסורה מה"ד בזה כמצאנו בשו"ע סי' קי"ט סעי' ח' ע"ש, אכן בספר תפארת צבי סי' מ"ז כתב דעיקר טעם של השלשת כתובה הוא עפ"י דהרשב"א בשו"א א"ף רמ"ד שז' צדית כר"ף דאין יכול לגרש אשה אם לא יתן לה כתובה מדתן כתובות נ"א א' לקחה חייב לרפאותה ואם חזר הרי גיטך וכתובתך ורפאי עמך רשאי משמע דבלא כתובה אינו יכול וכו' ש"י להפקיע עלמו מרפאותה בלא כתובה כך א"י להפקיע עלמו מכל תנאי כתובה בלא נתינת הכתובה ומשום כך נגשעית א"י להפטר ממנה כ"ז שלא השליש הכתובה.

ובבש"י דבר סי' ג' אחרי שחמה על הח"מ צדית קי"ט סק"צ שז' דהשלשת הכתובה הוא מחמת השלשת הגט, דאם גט זה לא מהני לגרש צו לאחר ששחפה [עי' להלן אות ל"א], כי צדית בדבר דשמה כששחפה יהי קשה צדית להוליא מחמת השלשתי הכתובה ויענן אותה צדית ע"כ תקנו שחמה הכתובה נכונה ומוחזקת ומהא

שהחזירו צ' נשים נתיר חדר"ג דגט צדית ולדעת קל"ה הפוסקים חמור גט צדית מחרס צ"ג.

וב"ד האבני נור אה"ע סי' י' דאין לגרשה צדית אף מפסדת המזונות וכמוש"כ בה"מ סי' ע"ז ס"ק ג' דאם יש לו טענה מצוררת אין מחוייב ליתן שאר כסות ועונה ואין לך טענה מצוררת יותר מזה.

וב"ה בתשו' ר"א סי' כ"א שאם לא תרצה לקבל גט אסור לנהוג בה מנהג אישות ואסור ליתן לה מזונות צדית שחתלה לקבל גט ולא יעבור על חדר"ג, ואשתו השניה אסור לגרש שלא מדעתה ומחוייב בכל חיוצי אישות.

וב"ז במקומות שנהגו בחדר"ג, אבל במקומות שלא נהגו חדר"ג רק בשבועה ששבע צדית הנשואין שלא לישא אשה על אשתו מכתבו, אם נשחפה ויותר בשבועה ונשא אחרת אף אם אה"כ נתפארה הראשונה ובעל האונס, כתב בספר שערי רחמים ח"צ אה"ע"ז סי' א' דכיון דאין כאן שבועה מותר לו לשהות עם שתייה ואין מקום לבטל לגרש את הראשונה היכא דאפשר ליה למקם בסיפוקיהו ע"ש שחרי"ך בזה.

יפ. החיוב לייחד לה בית. עי' בה"ע סי' כ"ב דצדית צדית אשתו והחזירו לו ק"ר לישא אחרת חייב לייחד לה בית צדית צדית וישמרה ממנהג הפקר, ואם היא צדית החולים, כתב בספר שאלת שלום מהד"ת סי' ל"ב דכיון כיון לה צדית ומשמרת, וכ"כ בדבר משב סי' מ"ד ומלר"ך שהצעל יתחייב להחזיקה צדית צדית ושלא יוליאחז משב.

ובבאר משה קונ' צדית ירושלם סי' ח' כתב שר"ך הצעל לקבל עליו חיוב זה בחוקק ימוסי המדינה שישלם לצדית להחזיק אותה עד שתתפארו. ועי' בספר מנחת הקומץ סי' פ"ז דנכון שיתחייב הצעל שאם יראה שישלחוה משם מחזירו סבב או אפי' מחמת שחחרפא, ותתעורר מחלתה שוב שיחזיקה וישכור לה דירה גם אז. וכ"כ צדית יתח (שמעלקיס) סי' ס"ז.

ובחשק שלמה בהשמות סי' ד' כתב שאם האשה צדית צדית וחזק המלך שהמשוגעים יהיו משומרים שם ממנהג הפקר אין להחזיר על הצעל בזה הרבה שאין צאפשרותו ואין דנין אפשר משאי אפשר, ובכלל אין להרבות בחומרות על הצעל כי חומרה דלתי לידו קולא הוא כמובן, ע"ש.

ועי' באבני זכרון ח"צ סי' ל"ב שאין לחוש כ"כ שמה ישלחוה משם אף שאין דרכה לבזק כגון חולי מרה שחורה.

כ. ובב"ח של נברים שמאכילים שם דברים האסורים. כי צדית מהרי"ט סי' ס"ט דלכתחלה יש לזון או רשאי למסרה שם וצדית צדית שכתב נמסרה אין מצוים להוליא משם דקטן אכול נבילות הוא ואין צ"ד מצוין להפרישה, עי' חש' שיעת ליון סי' ד', ובחמ"ס אור"ח סי' פ"ג, כתובה שור סי' א' ס"ק מ"ט ופרמ"ג פתיחה טוללת ח"ב.

ובענין היהוד. שחרפאים והשומרים וכו' ל"ס, כי צדית צדית הכלל דאף אם רבים הם מ"מ צדית צדית רבים רבים גם עם נשים הרבה אפשר דאסור עי' ח"מ וצ"ש אה"ע"ז סי' כ"ב וכ"ש צדית צדית רבים רבים הוא שועה וקטן אכול נבילות הוא שזין צ"ד מצוין להפרישו וכה דשועה אינה מתגרשת שלא ינהגו בה מנהג הפקר אינו משום איסור דידה אלא שצ"ד מזהרין שלא לעשותה הפקר וקדשה אבל צדית צדית אינה מופקרת ואינה בכלל קדשה שצ"ד מזהרים ע"ז, ע"ש.

פתחי תשובה

עומד אלו כתוב בשטר ליתן ז"ט זהובים לנ' עיירות או אנשים הלא היו משלמים ביניהם שזה בשוה כו' אך לא נהגו לזקוק בכך וכן מוכח מתשובת נ"צ סי' ג' שדקוק לכתוב כל התנאים השייכים למאה רבנים ולא הזכיר כלל שיהיו מנ' ארצות חזן זה כי מאחר שראשי המדברים נענין בהוא היו שלשה רבנים מנ'.

נמוסותיהם לתקומותם. ואורות אי נענין מספר הרבנים מנ' מדעות שזה בשוה. לכאורה כוונת התקנה היא שהרב אשר המאורע נצטוו יתקור וידרוש הענין היטב ויסכים כי זה ראוי להתיר וא"כ יסכימו ע"פ דבריו עוד ז"ט רבנים מנ' ארצות וכיון שלא נתן נגדו ומספר שמעו שישתלש שזה בשוה כיון שראוי להשתלש הגע

אוצר הפוסקים

יש להקל עיי' שיתן שטיח על הכתובת ע"ש. וכ"כ בשו"ת מים רבים סי' ד', ובראש משכיר ח"צ סי' ס"ט הובא בשו"ת מצד"ח משרי אישור סי' ז' אות א'. ועי' בדבר משה חנינא סי' פ', ובבית יצחק סימן י"ד אות י"א מה שהביא מהבית יעקב מליבא סי' ע' סעי' ד' ומדבריו חיים ח"א סי' ג'.

ועי' בדברי מלביאל ח"א סי' ע"א אחרי שכתב שטעם בשלש הכתובות הוא משום דלוקמא על התקנה הקדומה שיניחו את הכתובת בבית אביה (עי' כתובות פ"ב ז') ממילא נשמע דבזכא דאין לו להשלים חזן זה מעכב את הבית כלל ולא גרע מכל צע"ח שאין לו לשלם ולר"ך שישלם שטרות גם על חוסי' כתובות ואם אפשר להשלים שטרות של אחרים עדיף טפי דעוב שוכי' חזן הכתובת פרוט ושוב אין לה עליו כלום עכ"ל יחתמו ערבים ואם לא יוכל להשיג ערבים ויראו צ"ד שאמת כדבריו סגי בצע"ח שלו.

וכן הורה בתשו' רע"א חנינא סי' מ"ד הלכך למעשה להתיר בלאו ל' לשלם וישלם שטיח שכאשר חשיג ידו ויחצו קרוצי האשכ או בצ"ד יסלק כפי אשר חשיג ידו.

גם במשיב דבר סי' ג' כתב שיש להתיר צעני שאין לו להשלים כתובת, והוא עפ"י מ"ש שם [והובא לעיל] דעטם השלש הכתובות הוא כדי שלא יהי קשה צעניו להוציא מחמת חסולמי הכתוב לנשחשחפ, וא"כ הא גם צפקחית אם אין לו יכול לגרש בלא סלוק הכתובת אם הוא באופן שכופין אותה לקבל גט, כמ"ש הרא"ש והובא בח"מ ופ"ח צ"ח ק"מ, וכ"כ יש להתיר בלא השלש כתובות שהרי אין לו ואם לתוס' שאל יחשך וישלם שטרות שחולק לגבות אפי' אם לא יגרשנה.

וב"כ בתורת מרדכי סי' קס"ז דכיון שאין עליו חיוב כתובת כע"ה דהא אינו מגרשה עתה רק משום דברי הב"ח והל"ל אי"כ די שישלם שטיח שכאשר חשיג ידו ויחצו הקרוצים או בצ"ד יסלק כפי אשר חשיג ידו, וצ"ל החדש ח"א אה"ע"י סי' ד' דן בזה באריכות ומסיק דאם עכשיו אין לו סגי בהתחייבות, (ובסי' א' כתב שיש צידו חשו' כח"י מדודו בגר"ל צמי שנשחטית אשתו ואין צידו להשלים הכתובת והתיר לו לישא אחרת ולא חייבו אלא צמזמות והובא בשו"ת מצד"ח משרי אישור סי' ז' אות י"א). וכ"כ בשערי דיעב ח"א סי' פ' ובחבילים בנעמיים ח"צ סי' פ' ובשמן רוקח ח"צ סי' ל"ב שאם אין לו די שיעמיד ערב צטות. ועי' מ"ש בבית יצחק אה"ע"י סי' כ"א ובאכלי אהבן סי' נ"ח וציד מאיר סי' ו'. ובתפארת נבי' סי' ל"ט כתב שישלם שטיח המועיל גם צדיניהם וניתן לגבות לעולם אחרי שיחקרו שהצטל הוא באמת עני וא"ל לו להשלים צמזומן, וכע"ז צמנחת הקומן סי' פ"ז ובחבילות השרון סי' ז'. ונענין יצחק ח"א סי' ע"ד ענף ג' ד' כתב דכללל הוא דמה שצידו ליתן מחוייב ואם לא ישכח כאפשרותו אין להתיר לו ואם אין צידו ימכרו קרוצי האשכ הכתובת צטות"כ כה"ל ואם אין הקרוצים מתרצים לה' לר"ך להשלים שטר התחייבות חוקי שיתן לה כפי החיוב כשהשיג ידו.

ובספר נחלת אבי"י סי' ק"י כתב דרוז גדולי צעלי התשובות דעתם בלאין ידו משגת להשלים דראוי להתיר בלא זכ וכן פוסק להלכה למעשה במהרש"ם ח"צ סי' ש"א, ובספר חסידים סי' תקצ"ו כתב יש שמאצד עמנו מהטוב"ז והטוב"ז וכו' וכן מי שחול עס אשתו ולא ילד לו ואינו נושא גט נאצד מן הטוב"ז וכו' ואם הוא מעכב או בקרוצים כולם חושאים וכו' ואם אין לו ממון לא יכדידו לו על הכתובת, ע"כ, ואף ש"כ"כ עפ"י חסידות אצל מוכן בדבר ש"כ"כ משורה בדיון בנשחטית שהוא בלא אשכ כלל ועד כמה ליעגן ולחיות ובדואי מועל על צ"ד להשתלש שחולק כל מה שיוכל ולתת צמזומת

ותהא קלה צעניו להוציא. ובשו"ת הר"מ סי' כ"ד כי העטם דלולי יתעכב הגט עד שיפרע כתובתה וצונתיים יעבור על חר"ג צשחי נשים וכו' ע"ש. ועי' בשו"ת למח לזק סי' ס"ז שכתב העטם משום דשמה תשחפה וילמוד לגרש מזד חר"ג ושמה לא יבא לו לפרוע הכתובת וא"כ אלו מפקיעין אותה, ועי' בדברי מלביאל ח"א סי' ע"א שדן בדברי הל"ל סי' ס"ז הני"ל וכתב והגרלה בזה דהנה בכתובות פ"ב ז' איחא דמתחילת כי תקנת כתובה שיניחו אותה בבית אביה או שיעשו קלתות של זכר וכסף ומשום שלא תהא קלה צעניו להוציא חיקן שמעון בן שטח שיכיו כל נכסיו אחרתאין לה ואם כן בנשחטית שטומדת להחגרש ומחוייב לגרש להשחשחפה ל"ש כך דשמעון בן שטח ואוקמא חקמייתא שכתב מונחת בבית אביה ע"ש. ובספר דברי יששכר סי' קי"ז כתב דעטם השלש כתובות הוא משום דכיו כנושא אשכ על אשתו דיוליא ויתן כתובת (יצמות סי' כ'). [עי' בהשמועה].

בד. אם אין לו להשליש. עי' בה"ט סי' כ"ב צסס הל"ל סי' ס"ז דאם אין ידו משגת להשלים הכתובת במקום שכתובתה מרובה יש תקנה שהקרוצים ימכרו את הכתובת לבעלה צטות כהנא צכדי דמיה, באופן שחולק להחפרנס מברוחים וכו'. ובמנחת אלי' אה"ע"י סי' י' כתב הגם דהמעין צ"ל יראה דלא בקיל בזה כי אם מעטם תקנה דהיינו באופן שיכיו לה מברוחים כדי לר"ך חיותה כל ימי שטותה משא"כ במקום שכתובתה מועטת דאף אם יתן לה כולה לא יהי' לה כדי חיותה וכ"ש אם נמכור אותה בפחות מכל מקום לפי מה שנהגו להשלים בלאו הכי צעמונות על הספקתה, וכן צנידון דידן שא"כ האשכ נותן כתב התחייבות וגם היא צביה"ח ולפי דברי הרופאים אין לה תרופה ולפי החוק לא ידחו אותה משם צודאי יש לצד להתיר כיון שיכיו לה כדי לרכה ועיקר הכתובה אינה כי אם ללאת דעת הגאונים שלא ראו להתיר צענין אחר, ומוסיף שיפרש בכתב ההתחייבות שכשירחיב ד' את גצולו ישלם כל הכתובה גם יתחייב להשלים מעט מעט בכל שנה וכו' ע"ש.

ועי' בתשו' רח"כ רפפורט אה"ע"י סי' ג' בנשחטית שמתירין עיי' ק"ר ואין לו צוממים להשלש כתובת שישלם שטיח על סך הכתובה וחוס' ציד צ"ד שצטיר האשכ ואף שהל"ל מחמיר צענין כתובת משום דאפשר שכן כי התקנה שלא יחירו אם לא שישלם הכתובה, דמה דבריו מכתב טעמים וכתב דלומדנא דמוכח הוא דאדעתא דהכי אנוסבא ליה שאם תשחטת יוכל לישא אחרת אף אם לא חשיג ידו להשלים כתובת וכן ראיתי למעשה שהשלים אי שטיח פ"י ובשאיילת שלום מהדו"ת סי' ל"ב תמה על הר"ח דל"ג כן מכל האחרונים ומסתמא כן היה קבלה צידס וכו' לכן ודאי אין להקל יותר ממ"ש הל"ל [הגר"ל] למכור הכתובה לבעלה צטות"כ. ובסי' ק"ז פקפק עוד על הר"ח דמי יודע צצידור שאין לו דיש מתרשש וגו', ומי"מ מסיק דאחר שהגר"ח רצ גוצריה וגם העיד שנעשה מעשה כדבריו מעשה רצ וי"ל דחלוי צחליית עיניו בצ"ד אם יש לו או לא. וכ"כ בחיים של שלום ח"צ סי' ק"ב שיש לסמוך ע"ד הגר"ח"כ.

ועי' בתשו' מהר"מ פדוא סי' ז' שדן באריכות צעני שאין לו להשלים כתובת ומסיק שמאצד הסצרה אין נראה שהשלש כתובת מעכב וכו' אם הוא עני ואציון ואין ידו משגת לא יבא לו שום תקנה כלל, גם צשאר הגדולים שהעתיקו חרס רגמיה לא נמלא כ"כ צפירות מדיון השלש כתובות ומסתמא ס"ל דאינו מעכב ולכן

פתחי תשובה

ואם יסכים ירצו סמוכים נמורנו מנ' מדינות אף שא"ל תשולשים ממש מ"ח יראו לקצו מספר מסוים מכל מדינה כו' עכ"ל ע"ש: ומ"ש הנה"ט וע"כ נסיון קי"ט שיתן הגט ציד שלית הולכה שיהיה הגט צידו עד שתתקפה בו

מדינת שז לא הקפיד אם יהיו המסכמים אפי' ממדינה א' כו' ומ"מ נכון שהרב נ"ד המקום האמורע יכתוב פסק שלי הענין ראוי להתיר לזה וגם יעשו הדבר לפני גדול א' ממדינה האליל ונפיק תשומיה דנ"ח (שיעור לפני גדולים)

אוצר הפוסקים

אישות סי' צ' אות ז' הביא מהש"מ סי' קט"ו וסי' ק"ב שבי' ענ' מה שר"ב רב א' לומר דכיון דטעם השלשת כתובה הוא שמא לא יהי' לו כשתשפחה או לא יראה ליתן וזה גם עתה אין לו וכתב עליו דליתא שכך היתה התקנה להשלים הכתובה במזומן, ושם בחי"ב סי' קס"ה כתב לעשות ע"ה כו'.

ובבב"ז עולם אה"ע סי' ג' אות ע"ז — י"ע אחרי שביא דעת ה"א סי' ס"ז שצריך להשלים הכל הכתובה ותוס' ונדוני, כי דכיון דצריך להשלים משום דשמה לא יראה לבעל לשלם כשתהי' ראוי לקבל גט א"כ אין מועיל ערב צטות ולא שט"ה דערב גרצא צריך גם שלא תלעך האשה לרדוף אחריו כקורא בהרים ועוד דכיון דצו"ה מפרידה לגמרי להיות פטור משכ"ו וכ"ז שאין משלים המגיע לה [ג"ס סוף צידו] א"ך יראה פטור משכ"ו, ע"ש. וצדד אליהו סי' ק"ז כי דלא מהני ערב אפי' צעני ע"ש. ובספר גזין של שמחה סי' א' דן באריכות בזה, שאלהו אינו שפוי דעתה לעתים זה כשהו ומחלה ובעלה מיתן חס כסף לרפואתה, וכלא היתר ק"ר השלים גט ציד א' ולא השלים הכתובה ואף לא בגדיה וגירסה מציתו בהנאות והאשה ומשפחה לועקים שיקבל צו"ה ולא אבה שמוע והוא אינו עני, וכתב דכלא השלשת כתובה ותוס' ולא ישכור לה דירה בגונה ושומר ולא יתן לאביה או למשפחה צטותות ראויים למזונות ורפואות סך כדי ראות עיני צ"ד ולא יחזיר לה כל בגדיה ותכשיטים אם כל זה לא יקיים, הדר"ג צעני עומד, גם צריך היתר ק"ר ופשיטא דצו"ה וצו"ה עד שתתפרסם הוא מחויב בכל חיוצי האיש לאשחור, ע"ש.

ובבב"ז חיים מרדכי אה"ע סי' מ"ח מ"ט כי דכיון דאין צית דין יכול לבעל דברי צ"ד חצרו אלא א"כ הוא גדול בחכמה ומנין וכיון שלא הותר אלא ע"י השלשת כתובה ונדוני' ות"כ אין לשנות ולזוז מדבריהם אפילו זין כל שהוא כיון דאין שליחותיהם עצדין ובשינוי מה תחדל השליחות ודי מה שהחזיר בהנאות אש"י יצמות פרק י"ד (נדפס בסוף המסכת דפוס ווילנא) ח"ל, על השועה החזיר בו רק שזו תהא צטותה במזונותיה ומכתובה וכו' רבותיו וברא"ש השיב אין ידו משגת יעשה עתה כאשר חשיג ידו והמותר יבעינה צטור וכו' עכ"ל, הרי מבואר שאין להתיר רק כשישלים במזומן לפחות אשר חשיג ידו כעת וכו' וגם מילתא דפסיקא נאמר כי לפחות ישלים הכתובה במזומן ולשיטת הרשב"א צ"ח לו לסלק הכתובה אסור לגרש כמבואר בא"ח העזר סי' קי"ט ובא"ח דהתקנה היתה שלא תהא אגידא ציה ותיקף כשתשפחה תקבל גט לזאת לפחות הכתובה תהא מונחת במזומנים אשר אז תהא קלה להוילא ולא מהני השלשת שטר חוב על הכתובה וגם לא מהני השלשת שטר שצו"ה מאיש צטות דאפשר שיעני וכו' ועל שאר הפרטים יתן צטותות, ע"ש.

ובעזרת יצחק סי' ר"ח נשתבעה שזונתה ואין לבעל להשלים כל החיוצים, כתב דלענין היתר לישא אחרת יש להתיר לו מחמת שטותה וצדד החיוצים יכול לומר אייתי רא"י שבעת הזנות היתה שועה דלענין הולאת ממון חיישי' שמא בצריה פ"י צ"ב קנ"ג הדין מתנתה וכו' גם יש סוברים דשועה דמ"י לקטנה שפחיתא הוא רתון לדעת הרמב"ם ויכול לומר קום לי בהרמב"ם, ע"כ ישלים רק דמי כתובה דאורייתא ויתירו לו ע"י ק"ר.

וע"י בבית שלמה סימן ז"ב שכתב שחזן מהסך שנתן הבעל במזומן ע"ד הלמח דקד עוד יולה הבעל לפי שעה סכום מעות שיהי' די להשלים כתובתה וישלישם ציד שליש המרובה לצ"ד ויקבל כתב מהשלים ע"ז וימסור זה לצ"ד ואחר כך הרשות ציד השלים להלוות לו הסך שהשלים ויתן לו שטר חוב שישלם לו בזמנים ידועים, דכיון שהשלים

כלי שום ערמה אצל אם אין לו אין לעכז הכיתר בשביל זה ואפי' אם נמא כה"ל ה"ל מ"מ ל"ש לומר שתיקן כן גם לפני שיהא עגון לעולם דהקנתה לאיסורא לא עצדי, רק שיש לצ"ד להקיר אם בלמח אין לו ולומר לו שאם יש לו רכוש עמון אין בהיתר ממש ואולי גם להשביעו, וע"י בספר פרי חיים סי' ח' מ"ש שם. ובשו"ת הרי"מ סי' כ"ד כתב דצריך להשלים מה שצידו ציד צ"ד או אלא אביה צרעות צ"ד עבור הכתובה, והפירות יכיו שלם ועל המותר יכתוב שטר לשלם כשתשפחה ותרצה לקבל גט.

ובפתחי שערות סימן י"ז נשתבעה שהתנה עמה בכתב שאם תהי' נשתבעה אחר הכתובה אין לה עליו כלום לא כתובה ולא שום דבר, כתב דאף דמבואר באה"ע סי' ס"ו סעי' ע' ובסי' ס"ט סעי' ו' דלא מהני תנאי דהוי צעילת זנות שאני התם שרואה לדור עמה ולא לתת כתובה דהוי תנאי נגד חכמים משא"כ כאן שרואה לבעל הקדושין ואינו רואה לדור עמה אין זה תנאי נגד תקי"ה ועוד דהאחרונים כי דאם אין לו לסלק הכתובה יתן שט"ה ממילא כאן צו"ה יש לסמוך על האחרונים שאם אין לו לסלק הכתובה יסלק ע"י שט"ה, וע"ש שם בסי' כ"ג.

ובתורת חסד סי' ל"ב כתב דצעני ישלים במזומן כפי מה שיש לו צו"ה דרבנן ועל מותר הכתובה עד סכום מהתים זין כתובה דאורייתא יעמיד ערב צטות כשתשפחה ותקבל גט יסלק לה צעילמות כסף זו"ה דאורייתא דכבר פסקו האחרונים דמהני צו"ה בעמדת ערב ע"ש.

ובפרי השדה ח"א סי' כ"ז כתב דאם א"ה יתן עכ"פ כתובה דאורייתא ועל המותר יתן שט"ה לקרובי האשה כפי שיתפשרו עמו, ע"ש.

וע"י בית יצחק אה"ע סי' ע' שכתב דהמנהג דלא מהני השלשת שטר ע"ז דלמח יעני ולא יראה לו לשלם, ולא כמבאר"כ סי' ג' שכתב דלומדנא דמוכח דלדעתה דהכי נשאה וכו' וע"י בתפארת נצי סי' מ"א ונצי"ק סי' ס"ט ואף דאין לחלוק על הגר"ה א"ך י"ל דהוא סמך על שאר סניפים ע"כ דעתי מהכמת להתיר בחופן שישלים מקלח מעות כפי שיתפשרו, ע"ש.

ובשדה יצחק סי' מ' כי דאף שמשולם אני נמנע לסמוך על מה שהתיר הגר"ה"כ להשלים שט"ה על הכתובה משום שא"כ תשארנה צנות ישראל הנשתבעות הפקר אמנם צ"ד שצדין לא קיים פו"ר אני מתיר צעני"ה וסויעתא דידי מגעין מ"ה בה"ע והצ"ח לכן צ"ד תרתי יתעצד לי שימכרו לו הכתובה צעד הסכום שהוא נותן במזומן ועל מותר דמי הכתובה יתן שט"ה.

וע"י בעזרת יהודה סי' ל"ה שדן באריכות בדברי ה"א ומסוים דהואיל ונפיק מפורי' להחמיר דעתו נועה שנכרית אותו עכ"פ יתן איזה חפץ שהוא כולל או מקלח וכו' להכניד על הבעל כדי שלא יקולו בדבר ע"ש ובסי' ל"ו.

וע"י בדבר משה סי' מ"ד שראה עובדא באשה נכפית שהחזיר לבעל לישא אחרת בלי השלשת כתובה רק שהשלים כל מה שצידו עכשיו ע"ש, ובפרדס רמונים דף קס"ג מביא הרבה אחרונים צענין זה וכתב דאם אין לו ישלים כתובה דאורייתא והשאר צעני"ה בחופן המועיל ע"ש. וכ"ה באבני זכרון ח"ב סי' ל"ה, ובשו"ת מהר"ש ח"ו סי' ו'. ובצבי תפארת סי' כ' כתב דמי שאין ידו משגת להשלים מזומן לא מהני שט"ה דמה מועיל שט"ה צעני ועוד דהא מבואר בתש"י מהר"ם מדויעניברג ובגלגל ובמהר"ם מיינן דצריך שתהא הכתובה לרורח ומנוחת ציד נאמן במשכנות או במשנת. ובשד"ח מע"י

פתחי תשובה

פ"ב דחיר ע"ש ועיין בזה בתשובת נ"צ סימן ג' כתב שם שלא רצה לתקוע עמו בדבר הלכה בזה להחיר האשה שתנשא לשוק ע"י גט זה מטעם שכתב הרב המגיה כ"ו ולא שתנאנה הארבעה בזה מ"מ וכי תפני אלנו מדמין נעשה מעשה

מבואר מזה לאחר שתתפנה יתן לה השליש גט זה ותהיה חתונה לשוק ע"י גט זה. אמנם בהגהת מל"מ פ"ו מה"ג דין ג' מבואר דחמתי קונסטאנטינא הכותית לאיסורא מטעם דכל מידי דלא מני עבד השתא לא מני נשוי שליט כמ"ש התוס'

אוצר הפוסקים

בתשובה אשכנזי, וכ"ש אם נראה לביד שאין לו דא"ל נישבע כבחו"מ סי' ל"ט, ע"ש.

ב"ו. אם צריך לישבע שישראל כשיהי' לו. כתב בספר משיב דבר סי' ג' שיש גם להשביעו על סילוק הכתובה כשיבא לו וכתב דנראה להשביעו בזכ"ל, חוקק ומיד כשיודיעו לו הכ"ד או קרובי האשה הראשונה שתתפנה מהוייב הוא לפרוש מהשתחו השניה ואוסר על עצמו הנאה תשמיש עד שישתחרר עם אשתו הראשונה ע"ד הכתובה עפ"י ב"ד או זכ"ל וגרסה כד"ת או שישב להיות עמה ולגרש את השני, ובפירוש יתנה שאם לא תתגרש הראשונה להשתחו עמו אלא תגרש דוקא שיגרש את השניה וישב להיות עמה אזי הוא מנוקב משבועה זו ורשאי להיות עם השניה שנשא בזה"ח כי בלא זה האופן לא ימלא אשה לינשא לו, ע"ש.

ובמהרש"ם ח"ג סי' שצ"א כי דיש להשביע על לבא כשהשיג ידו בעין שמבואר בחו"מ סי' ל"ט ע"ש, וכ"כ בעין יחזק ח"א סי' ע"ד עקב ג' והסתייע מדברי הנוצי"ה סי' ק"ד ע"ש.

ב"ו. השיגה ידו אחר שנשא אחרת אי כופין אותו לשלם או במזומנים. כתב בדברי מלכאל ח"א סי' ע"א דנראה שאין נזקקין לו עוד עד שתתפנה אם לא כש"ד רואין שמתגרש בהשתחו עליה ורואה להכריח נכסיו כמבואר בחו"מ סי' ע"ג שכשרואין ב"ד שרואה להכריח נכסיו מעבדין נכסיו אף קודם זמן הפרעון, ע"ש.

כח. מכירת הכתובה בשוה"ג וגם ע"י ב"ד. סי' כה"ט ס"ק כ"ב דאם אין ידו משגת וכו' ימכור הכתובה לבעל בעושה הנאה בכדי שיספיקו לה הרווחים לפרנסתה. ובספר תפארת לבי דיני חרגמ"ה סי' מ"ב דן בעלה זו ומקשה ע"ז בלא דמי מכירת הכתובה הוא לאשה ואין הבעל אוכל פירות מהם (אהע"ז סי' פ"ב סעי' ז') וא"כ אין הבעל מקיים חיובו שלר"ק לפרנס אותה, על כן מניע הוא תקנה אחרת שהבעל יקנה מעבדיו לקרובים כך על מנת שאם לא תשתפך יתנו די סיפוקה לאשה ואם תשתפך יבא זה לסילוק הכתובה ואם תמות ישאר הסך בידם צמורת מתנה וכמעות יכיו ציד השליש שאם תשתפך יבא מוכן לפרעון הכתובה כתקנת חכמים, וכע"ז בסי' מ"ב שם, וע"ע בדבר משכ סי' ל"ג.

ובחשק שלמה בהשטת סי' ד' כתב שאם הקרובים לא ירצו למכור הכתובה ויכלו הכ"ד לעשות דבר זה כי הכ"ד בעלמם יכולים להיות אפוערופסין כמ"ש הרשב"א ח"ב סי' קכ"א (וע"י אהע"ז סי' ס"ג סעי' ז') וכ"כ בסי' מ"ב חיים סי' ל"ט ע"ש. וכ"כ בספר הדרת מרדכי בחלק משיב דבר הלכה סי' י"ט שהכ"ד יכולים לעשות עתה ה"ל אפי' אם אצור אינו רוצה למכור ע"ש, וכ"כ בספר מנחת אלי אהע"ז סי' ל' בשם היות רענן דק קס"ג ב', וע"י מה שנתבאר לעיל בסוף אות כ"ד לענין השלשת האוס' כתובה.

ב"ו. אם צריך להשליש עבור מזונות. כתב בספר אמרי יוסר להגר"מ אריק ח"א סי' ע"ז דלענין היתר לישא אחרת לא מנינו חוצה השלשה רק לענין כתובה אבל חיוב יחוד בית ומחנות אף ש"כ"ש שלא תגרשה חיוב בזה אך א"ל השלשה, גם הכ"ה המוצא בב"ש סי' א' כתב רק דחייב לזונה ולייחד לה דירה אבל לא הצריך לזה שום השלשה, ומחיר שם בנשתתית כ"ג שנה שנמלאת בביכ"ה אף שיש לחוש שיוציאוהו משם ערס שתתפנה, ע"ש.

וב"כ בתורת חסד (להגרש"ז מלובלין) סי' ל"ב דלענין חיוב מחנות לכו"מ א"ל להשליש דמי חיוב המזונות דלא כוזר כלל

שהשליש נתן לנו שטר שהשליש אללו הסך בשלימות מה לנו אם ילוח לו אחר כך והסכים עמו מהרמ"ז מלבוז ונעשה מעשה על ידו, ע"ש, ע"כ שם בסי' ל"ב דאין לסמוך על רח"כ הנ"ל כי בל"ל כי להיפך וגם לא נהגו כן מעשיו, וכ"כ במנחת שי סי' כ"ט שמכיות טוב נכון לעשות כמו שמבואר בבית שלמה.

ובשואפ"ש לו להשיג כסף ע"י שומכור כל מה שיש לו. בשו"ת מהר"ש ח"א סי' נ"ד כי בנידון כזה לפני דעת רח"כ הנ"ל שמיקל בהשלשת הכתובה מטעם אומדנה דלדעתה דכ"ה שלא יוכל לדור לא נסיב לה וכו' כהותנה שזאם תהי' נשתתית ולא יהיה לו כסף יופקדו ממנו החיובים, א"כ ה"ה היבא דיערך למכור כל מה שיש לו דזה ג"כ חשיב אונס, דמפורש ביו"ד סי' רל"ב דנשבע לפרוע ביום פ' והעני דאין מחייבים אותו למכור ביתו וכלי תשמישו, א"כ בזה שיערך למכור כל נכסיו ויגיע לידי היקף בפרנסתו שייך ג"כ לומר אומדנה דלדעתה דכ"ה לא קבל עליו החיובים כו', ונהי דל"מ האומדנה לבטל הקדושין עכ"פ מהני כהנאי ליפטר מחיובים, אך אף לדעת הסוברים דלא מהני בזה אומדנה, והטעם כי המפרשים בדבר התלו בדעת שניהם לא מהני אומדנה, אפי"ה ו"ל בכה"ג שיש לה בנים עם בעלה ומגיע עי"ז הפסד לילדים אם יערך למכור כל מה שיש לו שלא יהיה לו צמח לפרנסה, וסחם אם מרחמת על צניה, ומסתמא גם היא מסכמת על זה שלא יערך לזלזל במכירת נכסיו ויוכל לפרנס ילדיה, ושוב אמרין אומדנה, וצפרע היבא דמשליש שטר בעושה עם ערבות מאי ש צמח שקרוב הדבר שלא יגיע לה הפסד בודאי מהני האומדנה. וכע"ז כי בל"ל זכרון ח"ב סי' י"ט בסי' שיש לו בית וחצר ובעל חנות וכו' צמח גדול שאם ירצה לשלם לנשיו לא ישאר לו מחלוקה דכ"ה שישעבד לה נכסיו דלא ניידו צערכאות על סך המגיע לה לכתובה וגדולי צלי גרעון, ע"ש.

ואף לאלו המצריכים השלשת כתובה. מחיר במלבושי יו"ע ח"ב אהע"ז סי' א' בנשתתית שבעל טען שאחר שזא עליה בעלות מלוה נודע לו שהיתה מקודם מעורפת לפרקים ומאלו לא בא עליה עוד אלא שבכ"ז גר עמה לערך ח' שבעות משום שרצה במשך זמן זה להוציא כל החפצים, וכיון דבעשתו ולא נודע לו לפני הנשואין שהיתה מעורפת לפרקים על פי דין הוא פטור מכתובה לפיכך אין להחמיר עליו בהשלשת כתובה והגם שדר עמה יחד לערך ח' שבעות אין זה מוכיח עדין שנתרצה במוס גדול כזה, ע"ש.

ב"ו. אם יש להשביעו שאין לו. בספר תפארת לבי דיני אהע"ז סי' ל"ט כתב דאין להשביע את הבעל שאין לו, דהא מדינת בעושה אין לי לא רמי עלי שבעה (ר"מ רפ"ב ממלוה ולוה) אלא מתקנת הגאונים משום הרמאים (ע"י חו"מ סי' ל"ט בסמ"ע ס"ק ג') והרי השלשת הכתובה כעת שאינו מגרשה הוי רק תקנה ואין נחייבו שבעה שאין לו דהוי תקנה לתקנתה דלא עבדין (ב"מ כ' א') וכו' ע"ש, וכ"כ בספר חיים של שלום ח"ב סי' קצ"ב וכ"כ בדברי מלכאל ח"א סי' נ"א וח"ג סי' ק"ג דא"ל נישבע שאין לו, גם להחריס עליו אם יש לו יותר ממה שזכור אומר א"ל, רק במקום שיש חשש קנוניה והעלמה בזה ראוי להשביעו שהרי גם בגזית חוב כתב הרמז"ם שאין מחרימים אותו רק כשעוין הכתוב שיש לו ומחזיא אותה, ע"ש.

ובתשו' מהר"ש ענגיל ח"ו סי' כ"ו הביא שכתב"ה מחייבו בבעושה שאין לו, אכן בספרו ח"א סי' מ"ז מדרד לומר דהשלשת כתובה היא רק תקנה ותקנתה לתקנתה לא עבדין כדמוכה מהש"ך סי' פ"ב ס"ק י"ע דבכתובה הוציא ואינו רק מדרבנן מפסדת האשה

פתחי תשובה

להחיר ח"ל נחלקו שם ריעותא כזו ומ"מ לא רצונו לנטל מנהג ראשונים שנהגו שלא להחיר חרגמ"ה. עד שימסור הצעל בט ציד שלישי כ"י ע"ש. עוד מוזכר כל סדר הסתרה לח"ש שנחשטית אשתו ע"ש צאריכות (ולאכארה י"ל דדוקא אס היא שוטה

אוצר הפוסקים

יורשה לשיטת הרשב"ם צ"צ דף קמ"ו (סד"ה ופלה) ואף דלא קיימ"ל כן ע"י אהע"ז סי' י' מ"מ היבא דלירושא בחזקת היורשים מועיל להחזיק בה אף אם נומא דלא מהני בגט לגרשה זו כשתשפחה. וב"ב בדברי יששכר סי' קי"ז דהשלשת כתובה היא חקנה קדומה אצל חקנה השלשת בגט היא חקנה מאוחרת שמקורה הוא בצי"ח כנ"ל.

ובתש"ו רח"ח רפפורט אה"ע סי' ד' כתב טעם במאריכים השלשת גט משום דיש ספק שמא אינה שוטה גמורה צ"ח מג' הדברים וראויה היא לקבל גט. וע"י במנחת שי ח"צ סי' כ"ח שהסביר דבריו דאף דכ"ז שלא בגיט בגט לידה אינה מגורשת וא"כ מה פעל בגט שמשלים י"ל דכיון שהצעל יולא ידי חובתו בגט זה ומלידו אין שום עיכוב לשלוח ליתנו לה וגם היא אינה שוטה ויכולה לקבל בגט שוב אין עליו איסור צ"י וע"ז הסכים ר"ג להחיר החרס ע"ש. ובפרדס רמונים דף ק"ל הביא מסי' בית יצחק סי' י' שכי' דכונת הגרשה"כ הוא דנותנים לשלוח לזכות בגט עבורה דזכות הוא לה ובאמת כן מוזכר בפירוש בהגרשה"כ שם סי' ה' שכונתו לענין זכיו. ובבאר משה קונטרס צנין ירושלים סי' י' הביא מש"ת צרכה ר"ה סי' י' דנהגו צעיקר היסא שיכולה לשמור גיטה ולא עלמה דזכר יכולה להתגרש מה"ת ותיקנו משום לא פלוג דצכל נשחטית ישלים גט ציד שליח להולכה ובר"י נטון לקיים דברי חכמי הדורות.

ובעין יצחק אה"ע סי' צ' כתב דיש חילול בהשלשת בגט לענין חדר"ג בידעת לשמור גיטה כדי שלא יהא אף רגע באיסור חר"ג מאז שהכא ראויה לקבל גט, ולכן לא חילקו ואפי' באינה יודעת הצרכו, ע"ש ובמנחת אלי' סימן כ"ז. ובשד"ח מע"י אישות סי' צ' אות ע' הביא צ"ס מ"ס חיים רפפורט סי' ל"ח דמה שהצרכו להשלים גט הוא כדי שאם תשפחה ואולי לא יהא באפשרות לכתוב אז גט ויעבור אחרד"ג דצ"י אף שיבא באונס מ"מ ראויה לחקן כנ"ל.

ובשם ארי' סי' ה' כתב דלכן צריך להשלים גט שיבא מוכן צידו לגרשה לכשתשפחה דמי יאמר שיזדמן אז לכשתשפחה סופר ועדים ואין זה מוקדם מאחר שניתן ע"י שליח כבסי' קכ"ז אצל לכתחילה ודאי נכון לכתוב גט מחדש, עוד כ' שם צסי' ג' (הובא בשד"ח ח"ל אות ח') לידון צענין השלשת גט ציד שליח שלא יעשו כמו שעושין בשאר גטין שע"י שליח שהצעל נותן רשות לשלוח למנות אחר תחתיו וכו' לפי"מ דאיתא באהע"ז סי' ל"ב סי' דשליח קדושין א"י לעשות שליח דהוי מילי ולא ממסרי לשליח והטעם דאף שמוסר לו הקדושין אין המעשה נגמר דשמא לא תאצב האשה הי"ג כיון שהיא שוטה וא"י לגרשה עד שתשפחה לא נגמר הדבר בנסיבות בגט לידו דשמא לא תשפחה ואפי' צעת חליטתה (צבתיים שוטה עתים חלומה) א"י למסור לשליח אחר כיון דא"י לגרשה עכ"פ מדרבנן ואין הדבר צידו שתשפחה לגמרי לכן צריך לחבר צ"ח שאם יהי' איזה אונס לשליח ויטערך למסור לשליח אחר שלא יעשה השליח הראשון שליח אחר אלא הצעל בעצמו וימנה שליח אחר, ומסקנא לי אס מסר הצעל בגט לשליח קודם שנשחטית ואח"כ נשחטית אס יכול שליח זה למנות שליח אחר משום דכולהו מכה צעל קאחיו והוי כאילו מיינה הצעל לשליח זה ג"כ מתחילה או נומא כיון דלא מלי עבד כעת אינו יכול השליח למנות שליח אחר וכן הדעת נוטה אלא שאינו מחליט

בתקנה רק אח"כ יתצעו ממנו חיוב מזונותיה אצל לא לעכב בהיתר בשביל זה ע"ש.

וע"י בבית יצחק סי' י"ג שכתב שצריך להשלים שטר התחייבות שאם יוכי ביכלתו לזון שתיכן שיזון ואם אפשר יתן הצעל מזונות על ששה חדשים ע"ש, וע"י צספר לל הכהן ח"צ אהע"ז סי' ע' שמחיר ע"י שיתן הצעל שט"ח שהוא מתחייב בקג"ש כתקנא"ל לזונה ולפרנסה ולתת לה דירה ע"ש.

ובבית שלמה סי' א' וסי' ד' וסי' ל"ב כתב שכורה צננת תרע"ז שימפער הצעל עם אציה ליתן לידו מזומן על חשבון הכתובה והאז יתחייב לפרנסה מהכריות ויתן הצעל גם כתב חיוב על עצמו שאם לא יתן האז או שימות יתן הוא עד שתשפחה ותקבל גט כי במקום שאין משלים ככוס שידוע לנו ודאי שיספיק למזונותיה לא פסק חיוב מזונות ממנו וכו'.

ובכ"ב באמרי אש ח"צ אהע"ז סי' צ' שאם יש לו כנס קטן מאד על עיקר הכתובה וקרובי האשה מתחייבים לפרנס אותה בסכום הזה כל ימי חייה יתחייב הצעל בשטר שאם יקרה שקרובי האשה לא יקיימו מה שכתחייבו יתן הוא מזונות ודירה כדי לרכה וכמש"כ בהתם סופר אהע"ז ח"צ סי' ק"ב ע"ש. וע"ע צספר זכר שמחה סי' קנ"א.

ובאבן יקרה ח"ל סי' י' כתב להיפך דחקנה השלשת מזונות מיוחדת על דין התלמוד דאסור לישא צ"י היבא דלא מלי למחייבניהו (יבמות ס"ה) ולכן אין להקל צ"י השלשה לזרכי מזונותיה ואדרבא לענין כתובה וגדוניה יותר יש להקל כשידוע שאין ידו משגת דהא פסק הרמ"א צסי' קי"ע שאין לעכב הגרושין בשביל פרעון הכתובה וכ"ש באינו מגרשה עכשיו ע"ש, [ע"י בדברי הצ"ח ויחזק לעיל שישלש מזונות לששה חדשים ומה שהביא כאן מהגמ' דבעין מלי למחייבניהו י"ל שחלוי צעת הצ"ד אס הוא צעל פרנסה שיש באפשרותו לפרנס שתיכן וצודאי זוכי הכונה בגמ'.

וכל זה בודאי קדושין שנשאת כדין וחייב בכל חיובי ממון אצל צספק קדושין כגון שנשעת הקדושין ביה"ז קלת מעורפת, כתב צספר דבר משה ח' סי' פ"צ דגם לייחד לה בית ומזונות אינו צריך, ואף דחיישין לקדושין להצריכה גט דילמא צב"ג אינה נחשבת לשוטה (ע"י אהע"ז סי' מ"ד) מ"מ כיון דעיקר הקדושין הם מספק אח"כ אף צעודה תחתיו אי אפשר לנו לחייבו מספק בשום חיובי צעל וכו', ע"ש.

ל. אם צריך להשליש גם בנשאתמית, ומעם הדבר, ע"י צב"ט סי"ק כ"צ שכי' צ"ס הביא שיתן גט ציד שליח להולכה עד שתשפחה וע"ע צפ"ת סי"ק ט"ז מ"ש צ"ח, וע"י נוצי"ק סי' ג' שכי' דאולי השלשת בגט הוא מעיקר חקנה חדר"ג. ובמש"ב דצ"ח ח"ד סי' א' דיוק כן מהח"מ סי' קי"ט סק"י צ.

ובמשיב דבר עצמו שם כתב שאין הדבר נראה כן, דהשלשת בגט אינו אלא המלאת גאוני צתראי שברי בתקנת ר"צ המוצא צמח"ס וצנצנו אין חזר כלל השלשת בגט אלא השלשת כתובה רק בצ"ח צסי' קי"ט כ' צ"ס כמה גאוני לייחד לה גט והטעם דכמו שמשלישים הכתובה משום דחשו לתקנה האשה כשתשפחה אולי יסרב הצעל אז לגרשה משום פרעון הכתובה כמו כן חשו עוד אולי יעכב בגט משום ירושתה שיקור ליורשה כל שלא יירש, ע"כ חקנו שישלש גם גט דהוי כנתן עיניו לגרשה ששוב אינו

פתחי תשובה

רק מדרגתן אך נאמרו ז"ל כמובא ב"ש"ס שם דמשלח וחוורת חד שיעורא הוא עם א"י לשמור גיטה דליה נה גירושין מה"ת ולכן נראה דט"ס הוא נבגה מל"מ שם וז"ל שא"י לשמור גיטה וא"כ י"ל דדוקא נהך עובדא הורו לאיסורא משא"כ נא"י לשמור ענתה וכמו שכתבתי ונפרט לפ"ד מרן התחבר לקמן סימן קי"ט ס"ו דנדיענא מנורשת ונ"ע). ועיין עוד בנו"כ תניינא סימן קכ"ו ונתבאר מתנת שלמה סימן ע"א. ובס' בית חליר סימן קי"ח ובס' מרכנת המשנה פ"ו

לומר מה כל מידי דלא חזי עניד השתא כו' וכמ"ש מהל"מ פ"ג מהל' צ"ח מקדש דין ו' ע"ש ומדברי הגהת מל"מ דפ"ו מהל' גירושין הנ"ל אין הכרע כי שם הלשון מנומנם שכן דמעשה היה בקונסנטניא בלרום א' כו' וגורע לנ"ד שהלרופה היתה שועה בלחות הימים שאינה יודעת לשמור ענתה ומשלחה וחוזרת קרינן נה ושלל השולל כו' עכ"ל ומדבריו משמע דמשלחה וחוזרת חד שיעורא הוא עם אינה יודעת לשמור ענתה וא"כ מיירי אפי' אם היא מה"ת נה גירושין

אוצר הפוסקים

לגרסה בגט שהשליש הצעל צעת שטוחה וחכמי קונסנטניא הסכימו לאיסורא מטעם דכל מידי דאיהו לא מלי עניד השתא לא מלי משוי שלח ע"ש.

ובבחד לאברהם מהד"ת סימן מ"ג ובמהדו"ק סי' ד' כתב דשפיר יכולים לגרש בגט המושלש לאחר שתשפח, וכן כתב בספר שחילת שלום מהד"ת סימן ל"ב שעפ"י דין אין שום חשש בגט זה, ועיין עוד שם במהד"ק סי' כ"ע שעכ"פ דזיענא מהני לכולי עלמא אם הצעל לא יפטרנה בגט חדש.

ובעדות ביהוסף ח"א סי' מ"ז דן בזה באריכות ומסיים דגט המושלש כשר הוא ומותרת ליגשא צו לכשר שצירחאל וצניח כשרים להנשא לכהונה גדולה, ועי' בספר בית אברהם קונט' גט כשר ע"ד הנזכר בהשגחת גט והכשרו אף ליגשא צו.

ובספר שרי דיעה ח"א סי' פ' מנוד להקל לגרש בגט המושלש מייסד הדין אלא שכל זאת יותר טוב לנהוג כמ"ש הנוצ"י (שכונא צפ"ח). וכ"כ בספר יחושע סי' ל"א ובאצני דקק פלוגעט סי' י"ב אות א' ג'. וכן בדבר משה סי' מ' מסיק דאף שמנא בהלכה אפשר לגרש בגט המושלש אבל למעשה כ' לנהוג כגדולי האחרונים להנריך גט אחר לכשתשפח ולא לגרש בגט המושלש אף ביודעת לשמור גיטה ולא עלמא.

וב"כ בשם אריה סי' ל"ט, ובס"י צ' וז' כתב דנכי דהגט כשר מי"מ לריך שהצעל יעשהו שליח מחדש כשתשפח אבל אם לא ימנכו מחדש צעלה השליחות בקודמת וחלילה למוסרו לידה כשתשפח, ומ"ש החת"ס סי' י"א לנוד ליתנו לה מטעם זכ' קשה מדברי התוס' נזכור י"ב.

גם בתשו' מים חיים (רפפורט) סי' ל"ח (הוצא בשד"ת מערי אישות סי' צ' אות ט') כתב דודאי אם אפשר ליתן לה גט חדש ודאי ראוי לעשות כן כי הגט הראשון הוא מוקדם ואינו כשר אלא משום שהוא ע"י שליח דיש לו קול והיינו משום דא"א צענין אחר, ועוד הלא הצעל והאשה שניהם צעירי א', עי' סי' קמ"א סעי' י"ב.

אולם במהרש"ל סי' ע"ב (הוצא בעדות ציבורא ה"ז) פוסל את הגט המושלש. וכ"כ בשו"ת רח"כ רפפורט אהע"ז סי' ד' ו' ע"ש. וכ"כ בספר צרכת ראה סי' י' דחלילה להחיר שימסור לה השליח גט זה כשתשפח אלא לריך למנות שליח חדש (ומנריך גם לכתוב גט מחדש משום דליה לשם גירושין). וכ"כ בספר צר ליווא אהע"ז סי' צ' ובמשיב דבר סי' צ' ובפתחי שערים סי' י"ז דודאי הגט לא מהני. וכ"כ בתפארת צבי דיני חרגמ"ה סי' מ"ה ובספר עזרה ישראל סי' א' ובמהרש"ס סי' שצ"א. וכ"כ דעת הפרשת מרדכי אהע"ז סי' מ"ו ועיין יחזק סי' צ' דאין לסמוך על גט זה לצד. גם בספר צנין עולם סי' ג' מסיק דאין לזוז חלילה מפסק הנוצ"י, וכ"כ הרי"מ בתשו' כ"ד, וגם הבאר משה בקונט' צנין ירושלם סי' ז' כתב להנריך גט שני מאחר שהאחרונים מחמירים בזה, ועי' בשמן הראש סי' י"ח.

ומיהו במקום עיגון או בדיעבד, כתב צח"ס סי' י"א להחיר ליתן גט המושלש במקום שאי אפשר צענין אחר, כגון שאין הצעל לפנינו צעת שנתפחת, דאף דבעת שהצעל לפנינו לא יתנו השליח, כי מינוי השליחות שבי' צעת שטוחה לא הוסיף, כיון דאיהו ל"ה מלי עניד

כעת ובמקום עיגון יש לנוד בזה ושלל במקום עיגון ודאי אין נכון לעשות כן, ע"ש.

ובמשנת אליעזר סי' י"ח דן ג"כ בזה וכתב די"ל דלא מיקרי מילי דכה אפילו למ"ד הטעם משום משלחה וחוזרת אם יתן לה הגט הוי עכ"פ ריח הגט ומפסל מכהונה כמ"ש בשו"ת רח"כ סי' ז' ויש לדון לכלן ולכלן ולי"ע ע"ש.

ובתפארת צבי דיני חרגמ"ה סי' מ"ג כתב צענא השלשה הגט משום דחשו שמא אח"כ ירלה לדור עם הראשונה ויעצור על חדרג.

ובדברי רב משולם סי' ט"ו כ' דטעם השלשה גט הוא לעינא האשה שלא תהא צריכה לחזר אחר גט ולסבוצרים שאין לגרש בגט המושלש י"ל דטעם השלשה גט הוא שלא יטעו לומר דאוחס ק"ר מפקיעים הקדושין מיינה וכמו שטעם לומר ר' משה קאפסאלני המוצא במהרי"ק שורש פ"ג ונפיק מיני' חורבא משו"ה משלישים גט להודיע שרק מחמת הגט בהצטרף הק"ר מחירין ולא משום הפקעת קדושין.

אולם בשו"ת רח"כ רפפורט סי' ד' ה' דן בזה באריכות ודעתו שא"ל להשליש גט דמסתמא הרמ"א שמתיר צנשטיות לישא אחרת משמע שמתיר צלי שום השלשה גט, גם הכ"ח צס"י א' כתב הכותר לישא אחרת צסתם וכן בהצ"ח ומהרי"ק והר"א"ש צתשו' ובמהר"ם וצכלכו לא הציקורו נתינת הגט אלא שהצ"ח צס"י קי"ט כתב צס"ס חכמי פרנקפורט שהצריכו גט וכמדומה שגם שם כתב רק דעת חכמי פרנקפורט וליה לא סבירא ל', ומסיים שצימי חורפו היה מעשה שכתירו צנשטיות צק"ר והייתי צין בהנמים והראשון שילא בהיתרא הוי גדול עולם צתריפות וצקילות צכל חדרי התורה ולא הוי נזכר שם למסור גט, נכן דעתי דמקום שאין מנהג מצורר להשליש גט עדיף ספי שלא יצליש גט, שמא חסמוך על גט זה להנשא צו כשתמסרל ומה לנו להכנס בצפק איסור א"א ומצט צנכנס בצפק חדרג כי אין חשש אלא שמא יודעת לשמור גיטה ואל חדרג, וגם הלא יש אומרים שצבר כלה זמן חריג והוי ספק ספיקא באיסור חדרג ע"ש.

וכן דעת הברכת רצה סימן קי"ח ק"ט מעיקר הדין וכתב דאי איישר חילוי הצעל למנהג זה של השלשה הגט דהוא רחוק משכר ושכרו רק סלסול צעלמא צחדריג וקרוצ להפסד חילוי תגשא צגט זה. גם צס' תפארת צבי דיני חרגמ"ה סי' מ"צ כ' דצטועה גמורה יותר טוב שלל להשליש גט רק יתקשר שיתן לה גט כשתשפח.

ובצ"צ החדש סי' ג' כתב אך צענין הגט שבי' הכ"ח כצד חלקו עליו באחרונים כמ"ש צמל"מ פ"ו מגירושין ה"ג וז"כ בספר תצואות שמש דעובדא הוי צק"ק ליסא צנשטיות ורלה הצעל למסור גט וכי והורו חכמי ליסא לישא אחרת צלי מסירת גט לשליח שאין הכותר חלוי צמסירת הגט אלא בהסכמת ק"ר מג' ארצות אך ישצט הצעל שמיד שתשפח יתן לה גט עכ"ל וכן יש לנהוג להשציע הצעל חודות הגט וגם לכלול צצצועתו שלל יקצט דירתו צמרתקים עד שיפטרנה צגט כשר, וכ"כ צספר דצרי טעם סי' ג'. אך צס' צאר משה שם סי' י' כתב דצבר פשעה הכוראה כהצ"ח וסוייעתו להשליש גט. לא. אם אפשר לגרש בגט המושלש. עי' פ"ח ס"ק ט"ז שמדברי הכ"ח (הוצא צצב"ט) מוכה דאחר שתשפח יכול השליח

פתחי תשובה

מס"ג ובס"ג נט מקושר בס"ג ראשון אות י"ג ובסוף פ"ג שני בלוק [ונתפס]
 ח"ס סימן י"א ובס"ג נט"ד שם] ועמ"ש לקמן סקמ"א סכ"ט פ"ק כ"ג ועי"ע
 נתיב מנ"ע ס"ט א"ר ה' ו' תזה : ועיין בנ"ב חניינא חלק י"ד סימן תמ"ו
 ש"ך וז"ל הנה בגופא דעובדא אינוי תכנים עממי להחיר לבעל לישא אשה על
 אשתו אחרי שזו אינה משוגעת בגורם ויהא עופקת בנתיב חלל אשה ליסא בת
 דעת שלימה בכל הדברים ועכ"פ ראוי להחיות ע"י נתיקת חבורתה אם בלתי

אוצר הפוסקים

הבעל בגט לשלוח בלי שום חנאי ואח"כ לזה לבעל שישלח שטי"ח
 ביד ב"ד שכל שיאמרו לו שצריך ליתן גט חדש יתן חוקף או ישלח
 הסכום שצטער וזכר אינו מצטער אם הבעל הראשון דיכול לפרש הכונה
 אולי יתקלקל הבעל הראשון בנתיבים ביד השליח ואז יתן גט אחר,
 כדלעיל גם בספר בשר משה קונ' בני ירחלים סי' ה.

ובסמנחת ש"י סי' כ"ו כ"ז כתב שיש לפרש בהביתר שאין מחליטין
 לגרש דוקא בגט השני כדי שלא ידחה גט הראשון, ע"ש.

ובתש"ו מהר"א הלוי ח"ב סי' כ"ח כ' דלוקן בזה ציטט לשליחות
 הראשון דדוקא בזה דסי' קמ"א ס"ט צלילת קצבה אחר
 שליח הולכה איכא קפידא עפי דמפטר דניחא ל"י לבעל שחגרש חוקף
 ועוד כתב שם טעם לחלק, ע"ש.

לד. אם צריך לזכות זה דגט שמשלישים. בתש"ו ר' אליעזר סי'
 כ"א כתב שכדי לזכות כל הדיעות נראה לו שזכה לבעל
 גט ע"י אחר לאשתו שנשחטת וגם יעשה אותה שליח הולכה כי אולי
 אין מעיל הזכור, ומקיים בזה המנהג שזכרנו למסור את הגט לשליח
 הולכה ע"ש. וכ"כ בשו"ת מהר"ש ח"ד סי' ל"א שישלח הגט ביד
 השליח בחזרת ויכין ויאמר בפירוש זכי עצור, ללא יד שיעט הכי"ק
 וכתב"ם דלף במאס דכיו זכות לא חל בגט עד דמצי לידה
 ובאומר בפירוש זכי מודה הכתובים דמבאי.

אבל בפנים מאירות סי' ד' כתב דלוקן לזכות גט ע"י אחר לנשחטת
 כדי שחבא חשוכה בפניו אף במקום שבו משפחה משמרים
 אותה כי חוב הוא לה שכל זמן שהגידה צבעל לא יעבדו בה ממנו
 הפקר, ואף דבמזמרת יזכין לה גט שאני הכס שיש לה דעת לשמור
 עצמה ועוד שהרי היא מומרת ומפקדת לכן זכות הוא לה ומאלין
 לה צער שחוטת וכו' וצ"ד בלתי חוב הוא לה דכא כל זמן שלא
 גירשה חייב במזונותיה ורפואתה גם יש לפקפק בעיקר הדיון שחבא
 מגורשת ע"י אחר אף במקום שזכות הוא לה, וכע"ז כי גם בספר
 מאמר מרדכי סי' כ"ב. גם במאסף אר"י ת"י סי' י' כתב דלוקן לזכות
 לה את הגט דכיון שאנו מחמירין שלא תנשא בגט זכ אין כאן שום
 זכות בשליח דכא אין לה שום חשולת מבט.

ועי' בספר בר ליואי סי' ד' ג' ובספר אבני זכרון ח"ב סי' ל"ו
 מש"כ בזה, ובבאר משה קונ' בני ירחלים סי' ה' ובפרדס
 רמונים היתר י"ח דף ק"ל.

לד. אופני ההבטחות שיתן גט שני כשתשפחה. כתב בנוציק
 סי' ג' שכל הבעל לתת בטחונו בשפחה ובגדרים
 שיתן לה גט אחר כשתשפחה, וכ"כ בפרשת מרדכי סי' מ"ו שיקבל
 בשפחה ליתן גט חדש וישבע ע"ד האשה בלתי שאל ויכל להחיר
 שפוחתו כי אם מדעתה וכשתשפחה ויבא מוכן לגרשה ויחירו לו ב"ד
 מסדרי הגט את השפחה מדעת האשה כדי שלא יבא חטום ע"י
 השפחה, ובלא"ה משיקר הדיון בשפחה לא מקרי חטום על הגט כמ"ש
 הביי סוסי קנ"ד ועוד כשיש לו צ' גשים חטום הוא בלא"ה לגרש
 אחת מכן ע"י חדר"ג וכשנשבע לתת גט אינו מוסיף חטום על ידי
 השפחה יותר, ומלך חדר"ג ל"ה חטום על הכרזתו דלחנם מלך הדיון
 לא מקרי חטום, וכ"כ במנחת הקומץ סי' פ"ו שישבע או יתן בטחונו
 שיתן לה גט כשתשפחה, וכ"כ במשיב זכר ח"ד סי' א' דל"ה גט מחטום
 כיון שמהדיון חייב לגרשה, ובשפחה היא רק לרצו לקיים חובתה ביד.

עבד, ואי משום דזכות הוא לבעל שלא יכשל באיסור חדר"ג מ"מ כיון
 שהבעל כאן אין בזה שום זכיה, שהרי יכול למסרה בעלמו וכו' כמו
 עיפס שאינה מתקלקלת שאין רשות למשרתת להפריש חלה כמ"ש
 בש"ך וט"ז י"ד סי' שצ"ז, ע"כ יתנונו הבעל בעלמו או יחזור עמה
 וימנה שליח, אך אם אי"א כן הבעל הכחיק נדוד יתנונו השליח
 ליד האשה מטעם זכיה שלא יכשל הבעל באיסור חדר"ג, וע"ש בסי'
 ד', ובצ"ז נזר סי' ת' אות כ"ז, [ע"י בהת"ס שם שזין לדברי המרכ"ם
 דכין לאדם שמענו אבל זכין מאדם לא שמענו והת"ס שם דחה
 דבריו, אכן הקלו"ה בסי' רמ"ג סק"ה מסכים לשיטה זו דכין מאדם
 לא אמרינן וכ"כ בעמק יבועה ב"י חלק סי' כ"א ועי' בחזו"א סי'
 גימין וקידושין סי' כ"ב מש"כ שם, לכן נראה דבא"ה יודעת לשמור
 גימין ל"ע לדינה ויש לחוש לכל הכך שיעות דל"ה כאן מטעם זכיה].
 ובעיני יצחק אב"ע סי' ד' כתב שיש להחנות עם הבעל בעת
 ההשגחה ביד השליח שמסכים על הזכיה ואם לא יתנו

עם הבעל מכיון שעשאו שליח להולכה לא מהני בחזרה זכיה כדמשמע
 מחוס' קדושין כ"ג ד' מהו דכיון כמו קפידא שיהא חל בו דין
 שליחות, ועי' בצ"ז נדק (פאנעט) סי' י"ב אות ה'. [ע"י בהשמטות].
 לב. ואם היא יודעת לשמור גימין ולא עצמה. כתב בספר שם
 אר"י סי' ד' דכזה אף למל"מ פ"ו מגרשין מקרי מצי

עבד חדא שהרי לרוב הפוסקים אם עבר וגירשה מגורשת ואפי'
 להחליקין מ"מ אם נשאת בגט זה לא חלה כבכל פסולי דרבנן (ע"י
 בסי' ק"י) וא"כ ספיר מקרי בת גרושין ושפיר מצי משוי שליח לגרש
 אף לכתחילה כשתשפחה ועי' בקדושין ס"ב דפריך וכו' גידו לשחררה
 אף דבמשחרר עבדו עובר בעשה וע"כ כיון דאם עבר מהני בוי בידו,
 עוד כתב שיש טעם דגם הוא בעלמו יכול למסור גט לידה עכשיו
 שחגרש בו לאחר שתשפחה כיון שהיא יודעת לשמור גימין רק דאסור
 לגרשה מדרבנן משום גרירה וכו"ג שאינו מגרשה מיד רק לאחר
 שתשפחה אין לחוש לגרירה ויהא בת גרושין גם עכשיו, עי"ל דיכול
 לגרשה בתנאי על מנת כשתשפחה תהיה מגורשת מעכשיו ובכ"כ
 לא חיישי לגרירה דכא כ"ז שלא תתפחה עדיון אינה מגורשת וכו'
 היא כאלה ח"ש לכל דבריה ולא אחו למגרר אכתרה וכו' וידי
 לגרשה בלתי זה מצי עבד גט שליח.

ועי' בחסד לאברהם אב"ע סי' ד' דלפ"מ"ש המל"מ פ"ב מביאה
 מקדש דלא אמרי כ"מ דליהו לא מצי עבד וכו' חלה באיסורי
 דאורייתא אבל באיסור דרבנן משוי שליח אי"כ גטחים שועה ועתים
 חלמה דמביא מתגרשת בעת חלימותה ואין כאן חלה איסור מדי'ם
 שפיר מצי משוי שליח.

וכ"כ בשאילת שלום חניינא סי' ל"ג דיש להקל בעתים שועה
 ועתים חלמה בגט הנכתב ונמסר לשליח בעת חלימותה למסור
 לה כשתתפחה ותשפחה לגמרי ולא לחוש עוד לחומרת המגיה במל"מ
 דכיון דדיעבד מגורשת ספיר מקרי מצי עבד השתא בפרע אם היא
 גם בעת שעותה במג' שיכולה לשמור עצמה, וכ"כ בספר תפארת
 נבי דיוי חרמ"מ סי' מ"ב.

לג. אופן השלשת הגט. כתב בספר בשאל ומשיב מהדורא רבינו
 חלק שלישי סי' ל"ע דלא יכיר בזמן השלשת הגט
 הראשון ענין התנאי דנתינת גט שני עד אחר נתינת הגט הראשון
 ליד השליח כדאי שלא יבא חטום ציטט הגט, וכך נבא. בנתינת נתינת

באר הגולה
 * ולין עתירין אלה
 נהסכתת מלה רנניפ
 וכמ"ש נסם תשובה
 מהר"ם וכמ"ש ג"כ הרן
 נ"ת

או שהוא מן הדין לגרשה (י) ואינה רואה ליקח גט ממנו יש להקל להחיר לו לישא אחרת
 * (כן משמע בתשובת הרשב"א) וכל שכן אם היא ארוסה ואינה רואה להנשא לו או לפטור

ממנו

פתחי תשובה

עדיו לא נשא אלא שכר נשחך באחרת וקשר עצמו בקנה כנהוג בזה יש לדון
 אם מותר לישא השניה ודעתו נוטה להיתר. ועיין צ"ד סימן רכ"ח סמ"ג נהגה :
 (י) ואינה רוצה ליקח גט. עיין בתשובת מנחת עני סימן כ' שכ' מסתימות לשון
 הרמ"א ומשמע אף שאחרת שתקבל הגט אחר שנה או שנתיים כל שאינה
 רואה לקבל הגט עכשיו מתירין לו ע"ש :

שטות ודבר זה תלוי לפי ראות עיני צ"ד. עוד ראיתי שם דאם אירע שאחר
 שהתירו לו מלה רנניס קודם שגאל אחרת נתרפאה לגמרי רפואה גמורה פשוט
 דחור האיסור למקומו. אלא דאם נתרפאה אחר שכבר נשא אחרת ודלי אין בזה
 חשש. וגם זה פשוט שא"ל הצעל לתקור ולדרוש קודם ההתונה עם האחרת אולי
 תורה הראשונה לקדמותה כל שגאל נהיתר יאל אף אם במקרה נחלל הצעל
 ושהא מלישא אחרת ונין כך תורה אשתו לשפיותה אין תועיל ההיתר כלל. ואם

אוצר הפוסקים

בגון שהיה י"ש ולא ילדה, חבל בעושי"ד אין צו משום חדר"ג. ופי"ט
 שם ס"ק כ"ב שהביא בשם המחמדת שלמה דבעצבה דת והיא בחזקה
 זונה ואסורה עליו אינו בכלל נוסא צ"י כי בזה ודאי ל"ג, וכן מלא
 צדדי במהרי"ק שורש קמ"א, חבל בשם החת"ם הביא שם דאפי
 באסורה עליו מהיית לא נהיגי להחיר לישא אחרת בלא ק"ר, ובמהר"י
 הכהן רפפורט אה"ע סי' כ"ח כתב דצוינתה ודאי יש להחירו לישא
 אחרת גם בלי היתר ק"ר דמ"ש החי"מ ע"ד הרמ"א דמי שהוא מה"י
 לגרשה ואינה רואה להגרשה דיש להחירו לישא אחרת דוקא פי
 היתר ק"ר היינו בשהיה י"ש או שהיה חולה שלא פשעה חבל צוינתה
 צרנו למח לריק לזה ק"ר, דכיון שזינתה ומלוא וחובבה לגרשה בודאי
 לא ראה ולא היה ביד ציד ר"ג להחמיר בזה מחומרותיו וכמ"ש במהרי"ק
 שורש קמ"א וז"ל ועוד דפשיטא דלא מקרי נוסא צ"י נשים אלא
 כשהראשונה מותרת לו חבל כשהיא אסורה עליו כגון זו שזינתה
 פשיטא דאין זו אשתו לענין זה וכי וגם שפיר יכולים לזכות לה גם
 פי' שליה דזכות הוא לה לגל מעלי איסור ח"א וכל כמה שאנו
 מחמירין עליו לזכות ציכויי הגט עד שיגיע לו היתר ק"ר מגי
 מדיניות היא מוספת לחטוא ואין ספק שעל פומ"ד שזינתה צריכה
 וכולידה ממזרים לא היתה בגזירה ובחקקה כלל וחלילה לנו לחלות
 צוקי סריקי בהגאון הזה ע"ש. וכ"כ בעין יחזק אה"ע סי' א' עק
 ע"ז י"ז בזה' שאשתו זינתה תחתיו צרנו ואינה רואה צו"א לקבל
 גט שמוחר לו לישא אחרת אף בלי היתר ק"ר אחרי שיתרו צב לקבל
 גט, ואם לא תתירנה ישלישו בגט בחזרת זיכוי דזכות גמור הוא נה
 לקבל גט בכדי שלא תהא באיסור ח"א, ואף אי נימא דלא מכני
 זיכוי גט מ"מ יש להחירו לישא אחרת אף בלי היתר ק"ר מפני
 שרגמיה לא חיוקן אלא באשה המותרת לו חבל בגאסרה עליו אין
 זה בכלל צ"י וכו', ע"ש.

גם בבית יצחק (להגרי"ש) סי' ק"ד כי דאם ידוע צעדים שהיא
 יושבת תחת איש זר יש להחיר לבטלה לישא אחרת בלא ק"ר
 ויזכה לה גט ואח"כ יקבל הגט מיד הזוכה ויעשו שליה להולכה
 כמו שפושין במזמרת.

ובצפנת פענח סי' י"ד כי שיכול לישא אחרת בלי שום היתר
 ואין מלריך אפי' זיכוי גט רק אם תבקש ממנו גט יתן לה,
 וכ"כ שם בסי' ע"ז באשה שזנבה אח בעלה ונסעה עס אחר למדינה
 אחרת וקדל"פ עלי דברים מכוערים ומסיק דלגבי חדר"ג אין בזה
 שום איסור כלל דעיקר חרי"ג הוא מחמת השפצודים שמשועבד לה
 וכיון שצרכה פקטו כל השפצודים ויכול לישא אחרת בלי שום דבר
 ואינו מחוייב לזכות לה גט. גם בצפר חמרי יושר ח"צ סי' קט"ז
 כי שאם אינה רואה בגט מותר לישא אחרת בלי היתר ק"ר וכלי
 בשלשה כתובים רק ישבע שיתן לה גט כשתתירנה לקבל, וכן הביא
 מהשורה שי סי' תקמ"ג ומספר ד"ח ח"א סי' כ' שכתבו דלא מכני
 זיכוי גט כיון שהיא מוחה מלקבל גט, ומ"מ מותר לו לישא אחרת
 בלי היתר ק"ר כיון שגאסרה עליו לא חיוקן ר"ג. ובחשורה שי שם
 מיקל

וב"כ בתפארת צבי סוס"י מ"ה דלעון שיאסור עצמו בצער ויין אם
 תשתפה ולא יגרשה חובק, ועכ"פ אחר ל' יום. וכן בדברי יששכר
 סוס"י קי"ח כי שלא לשנות מכל הכי' צמ"צ, ושכפי הגר"ח בחדש
 חת"ם סי' י"א ושאר אחרונים כמעט כולם הסכימו כן. וכ"כ שם בסי'
 קכ"ח. גם בשו"ת מהר"ש ח"ד סוס"י ל"א כי שיקבל עליו בחיוב גמור
 שצאם תהיה ראויה לקבל ג"פ אז יתן לה חובק גט אחר כמ"ש
 הנוצ"י. ובסי' צרכת ראה סי' י' כתב שיתן תקיעה קף על כך.
 אולם בספר בר ליואי ח"צ אה"ע"ז סי' צ' כתב דהשבושה שהלריכו
 באחרונים שיתן לה גט כשתשתפה היא ללא לורך דלאחר
 שתשתפה ממילא חל עליו חדר"ג אם לא יגרשה וכופין אותה להוליה
 אלא שצריך להשליש כתב חוקק ציד צ"ד שיתן גט חדש כשתשתפה
 פי' שם בסי' ג'. וכ"כ במים חיים רפפורט סי' נ"ח (בוצא צד"ח
 מפי' אישות סי' צ' אות ט') והוסיף דאדרבא אין נכון לעשות כן
 וכו' ע"ש.

וב"כ בשם ארי' סי' ל"ב שאין לחייב את הצעל בשבועות ונדחים
 דכמו דקיימ"ל בסי' קמ"א שלא לגרש על הנאי צו"א מפני
 שאין אנו צקוהין כי"כ צדיני התנאים ואיך נצא לעשות נדר ושבושה
 צדברים כאלה התלויים בשערה אלא יותר נכון שיתן שטר חיוב
 מעכשיו לאשה או לאזניה חזמן הפרעון כשתשתפה ויתנה שאלם יתן
 לה גט כשתשתפה פטור הוא מן החוב ע"ש. וכ"כ בחדש הר"ח
 מרגליות סי' כ"ט שישליש כתב דרך הודאה על סך מסויים "תנאי
 שאלם יתן לה גט כשתצריא יבא פטור מן החוב ולפטור מחוב כו"ע
 מודו דלא מקרי אונס. גם באצני נזר סי' ע' כתב שיצטיח
 הצעל שיתן גט שני אם ילמרכו חבל לא להשליש ע"ז בטוחות כי ע"ז
 יש חשש גט מעושה. וכ"כ שם בסי' י'. ועי' צפרים רמזים היתר פי'
 דף ס"ט שמביא בשם הד"ח ח"צ סי' מ"א דצו"א שהשבושה קלה
 צעיני אדם סגי לחזק בשאר חיזוקים. ועי' צפר צבאר משה קונ"י ציון
 ירושלים סי' י' ובאצני זכרון ח"א סי' ל"א וח"צ סי' ל"ז ע"ש צא.
 לו. מת השליח. בצפר שערי דעב סי' ק"ג באיש שהשליש גט לאשתו
 בהשפעתו וע"פ היתר ק"ר כנהוג ונשא אשה אחרת ועתה
 מת השליח שהגט מושלם צידו אם לריך להשליש גט מחדש, כתב דאין
 לריך כיון דכבר הותר הדבר אמרי הוואל ואשתרי אשתרי וכיון
 שהנשואין הגויים היו בזהיתר חכמי הזמן ע"פ חקנת רגמ"ה שוב
 אין האיסור חזר וניעור ע"ש.

עג. מן הדין. א. באמרי דוד אה"ע"ז סי' א' דף צ' ד"כ עוד
 מביא דברי מהרי"ק סוס"י ק"א שכי' בשם הרשב"א וז"ל:
 חבל באלה שהוא מן הדין או מהחייב לגרשה או לישא אחרת בזה
 לא חיוקן ר"ג עכ"ל, ומפרש באמרי דוד, דמן הדין ר"ל בחזרת דיני
 ממון כלער הגוף שצין אדם לאשתו כגון מומין ומורדת אחר יציאת
 וכדומה, ומכחיו"צ ר"ל מלד איסור ע"ש.

ב. באמרה על בעלה אי צריך היתר ק"ר. פי' פ"ת ס"ק ע"ז
 שהביא בשם הב"ב יעקב דהרמ"א מירי כאן שלא פשעה

ממנו: ולא, פשטה תקנתו בכל הארצות:

אוצר הפוסקים

רמ"א בסי' קע"ז ס"ד צריגולה להתייחד עם ערלים וכו' ע"ש.
ועי' בדברי יעקב סי' מ"ד מ"ז שנשאל ב"ח"א שמרדה וברחה
עם אביה זה ד' שנים ולא נודעו עקבותי ויש קול דלא פסיק
וגם עדים מעידים שדרה עם אביה משך כמה חדשים בפרהסי
וקשה להשיג ק"ר, והשיב להחיר בפשטות בלי ק"ר ואף שקבלו
העדים שלא צפניה מ"מ היבא שאי אפשר לקבל צפני הצע"ד מקצנים
שלא צפניו (עי' נוצ"ק אה"ע סי' ע"ג) והאחרונים סמכו על
המאורי (הוצא צעמ"ק ב"ק ק"י"ג) שז' בשם חכמי צרלונק דעניני
איסור מקבלין עדות אף שלא צפני צע"ד ועוד דבשו"ת ברמ"א סי'
י"ג הביא דלאסור זונה לצעלה מהני קבלת עדות שלא צפני צע"ד,
ושם בסי' מ"ה בתשו' אבי המחבר כי דאף שאין כאן אלא עדי כיסור
מ"מ ודאי נאסרה על צעלה כיון שראו שדרו כאיש ואשה כמה
חדשים וברור שזינתה ולאסור על צעלה מהני חזקה זו (עי' תשכ"ז
ח"א סי' ע"ז ופ"ד ותוס' קדושין ס"ו ד"ה אמר), ובלא"כ קיימיל
דבעדי כיסור וקדלי"פ אסורים אשה לצעלה. ושם בסי' מ"ז כי עוד
דעכ"פ עו"ד מקרי שמעיה לגרשה כמ"ש שו"ע קט"ז סעי' ד'
וממילא דמותר לישא אחרת ובפרט שביא מורדת ולענין היתר חדר"ג
א"ל התראה (עי' ע"ז אה"ע"ז סי' קט"ז ס"ק ע' עבד"כ סי' ל"ו
שו"ת צ"ח סי' פ"ד שו"ת רע"א סי' קי"ד שבות יעקב ח"ג סי' קכ"ז
השיב משה סי' ס' דברי חיים ח"א סי' מ"ט), וגם כמה פוסקים
הכריעו דהיבא שנאסרה לצעלה א"ל ק"ר להחיר לו לישא אחרת
(עבד"כ סי' ל"ו אמרי אש סי' א' תועפות ראש סי' מ"ה, ספר
חסידים סי' תתש"ז) [בס' חסידים ד' ורשא תרל"ט בושמט לגמרי
סי' זכ], ולדבריהם אף בלי זיכוי גט, ועוד שהצעל יהי' כל ימיו
צרכור עזירה וגם היא מורדת כבר קרוב לז' שנים ואפשר שכבר
מחה האשה בכוון הא ודאי לא תיקון רגמ"ה וכו' ע"ש שבאר"ך.
ייקפד נפש חי' אה"ע סי' י"א באשה שמעידים עלי' שדרה עם
אחר ונסעה עמו למקום רחוק, כי דיש להחיר לו לישא אחרת
ע"י שיזכר גט לאשתו כמו בזומרת דהגט זכות הוא לה ומה שיש
לדון בנ"ד שנתקבלו העדים שלא צפני הכה י"ל ענה צענין זה שכמה
אנשים ראו שדרה עם אחר א"כ יכולים ג' מהאנשים לדון דין זה
שיכול לזכות לה גט דלא תהא שמיטה גדולה מראיה וחס שראו
א"ל קבלת עדות מחדש ואף אם אין ביניהם חד דגמיר דאינם יכולים
לדון עכ"פ יכולים לשלוח לפני צ"ד אחר שחס ידונו עפ"י ראייתם
כמו שג' הדיוטות יכולים לקבל עדות לשמוע טענות ולשלוחם לפני
צ"ד (ח"ו"מ סי' ג' סעי' א') אך בגוף דין זה דג' הדיוטות יש לדון
ע"י במהרי"ע ח"ו"מ סי' מ"ז ובמהרי"ם פדוא סי' מ"ג ובשער משפט
ובסי' ישועות ישראל, אך מ"מ צ"ד שלא לעגן את האיש יכולים לגבות
עדות שלא צפניה.

ובשארית יעקב סימן י"ג נשאל באשה שהי' עלי' קדלי"פ שביא
עו"ד כמבואר באה"ע סי' קט"ז וריגלה להתייחד עם

אכרים וביום חגם היא רוקדת עם בתוריהם ביום ובלילה והנה קמה
פעם באמצע הלילה וגנבה את כל הרכוש ונעלמה ולא נודע מה כי
לה אם ברחה למרחקים או נתקשרה עם הנכרי או שהמירה דתה
ו"ל שהעגלון הרגה בדרך והשיב דמותר לצעל לישא אחרת בלי
היתר ק"ר דאף דיש רק ספק אם המירה דתה מ"מ היא עו"ד
גם הלא יש סוצרים דכבר כלה זמן חר"ג וצו"ה אינו אלא מנהג לכן
במקום ספק מעמידין על ד"ת ועוד דעדיין לא קיים פו"ר דאין
לו רק בנות ובנ"ד קרוב לודאי שזינתה גם יש ע"א שזינתה עם גוי
וגם היא מורדת בצעלה שאמרה צעניה לי ומערתה לי וגם נעלמה
וצירוף כל זה ודאי דמלוב לגרש את המרשעת ויש להחיר לו לישא
אחרת

מיקל עוד אף כשאין ברור שזינתה רק שמרדה וברחה עם ערל,
ע"ש שבאר"ך צענין זיכוי הגט.

ובאבני צדק (פאנעט) סי' ע"ז כי דאם אינה רוצה לקבל גט וברחה
זיכוי לא מהני רק בתורת שליח להולכה ואינה מגורשת
עד שגיעה בגט לידה ואין בהשלשה בגט תועלת כלל לענין נשואי
הצעל, אפשר להחיר בלא השלשה גט ע"ש.

ובשו"ת מהר"ש ח"א סי' ח' בא"ש שאשתו זינתה ומפורסמת
למופקרת, כתב דיש להחיר לו אף בלי היתר ק"ר כדעת המחזיקין
במקום מלוב, ואף דיש לומר דהי' כח ציד חז"ל לגזור גם במקום
מלוב אין לנו לפרש בהרס צענין שינא על ידי זה ציטול מלוב ע"י
שאג"ח סי' ס', ואין לר"ך היתר ק"ר ע"ש.

ובע"ז ב' בשו"ת מהר"א"פ סי' ל"ח באשה שביא פרוצה ומתייחדת
עם ערלים וברבה אנשים ראו ממנה דברי כיסור והאשה
לא הכחישה את טענת הצעל רק טענה שיחזיר לה הנדוניא שנתנה
לו ולא תקבל גט וכו' ע"י ואין ציולתו והופרשו זה מזה וברחה
לזנונים והלכה למרחקים ועדיין לא קיים פו"ר, והשיב להיתר דא"ל
ק"ר, דאפי' לשיטת מהר"י מיקן שמחמיר במקום מלוב כבר כי הג"פ
בסי' קי"ט דאם אינה ראויה לדור עמה ע"ז לא תיקון רגמ"ה,
ובתשו' מהר"ם פדוא סי' י"ג כתב דבמקום שנוכל לומר דצב"ג
לא תיקון ר"ג הרשות לדון כן, גם ידוע העיגון שיש בקיצון ק"ר
כמ"ש בשבות יעקב, לכן מותר לו לישא אחרת בלי היתר ק"ר, ואף
שהמנהג הוא להחיר דוקא ע"י ק"ר, ענין זה כנ"ד הוא מילתא
דלא שיחא ולא שייך צ"י מנהג כלל, גם צ"ח סי' ה' החיר לישא
בלי היתר ק"ר צמטש דומה לזה ע"ש.

ובכ"ב באבני נזר אה"ע"ז סי' ד' דאם יש עדים על זנות ממנה
מותר אף בלי ק"ר דאינה נקראת אשתו לכל דבר לעמא לה
ונכפר נדריה, וגריעתא מחייבי לאוין דלשיטת הרמב"ם מופר, דזינתה
קלקלה את האישות, וגם גריעתא מארוסה דארוסה יכול לישא משא"כ
בזינתה ע"ש, וכתב שם דבמקום שיש רק עדי כיסור לצד וקדלי"פ
שזינתה דאם אינה לפניו ואין ידוע מקומה הוי אומדנה דמוכה
שזינתה וממילא אצדח כחוצתה ומזונותי' ודמיא לארוסה דאין בה
חדרי"ג מעט דאין לה מזונות, ובשעה"ד"ה שהצעל לא ישמע להמתין
לק"ר מסכים להחיר אצל אם אין שעה"ד"ה כי שם בסי' י"ד דאין
להחירו אלא ע"י ק"ר, וכ"כ שם בסי' ו' באשה שזינתה תחת צעלה
דמותר לגרשה צע"כ ואם אי אפשר מתירין לו לישא אחרת בלי היתר
ק"ר, ע"ש. וע"ש באבני זכרון ח"א סי' ע"א וח"ב סי' ס"ב מ"ש
בשבות ענין אלו.

גם בשאילת שלום חניינא סי' ה' כתב דנאסרה על צעלה ע"י
זנות בודאי יש לזכות לה גט ולהחירו אף בלי ק"ר שבהי' גם
במורדת החיר התועפות ראש בלי היתר ק"ר ע"ש. וכ"כ בשפר עולה
יחזק ח"ב סי' ס"ח באשה כהן שילדה ממחר ואסרה לצעלה דכיון
דשניהם מודים ואדם נאמן לומר על בנו ממחר הוא אסור עלי' ויש
לכ"ו"ע ולזה א"ל אפילו היתר ק"ר.

גם בחבילים בגעיסים ח"ב אה"ע"ז סי' ע"ט כתב צמי שאשתו יושבת
בנות זנות זה ימים רבים וצא ע"ז מכתב תעודה מהבשטרה
שבמקום הכוא, דיכול לישא אחרת בלי היתר ק"ר, דבתשו' מהר"ם
אלשקר סוסי' י"ה כתב שלא יעלה על הדעת לחשוב שתיקון ר"ג
אפי' במקום שיש חשש איסור או נדוד עזירה או איך סיבה
המחייבת גרושין וכ"כ במהרי"ק שורש קמ"א, ומכיון שהיא יושבת
בבתי זנות זה זמן רב בודאי זינתה, ועכ"פ עזרת ע"ד כמ"ש

אוצר הפוסקים

עני, כחצ דאס יא גצ"ע אפי' שלא צפני צאופן שנאסר עליו ע"י אוח מהדיון, יגרשנה בע"כ ולא יכנס בספק פלוגתא לישא אחרת צלי היתר ק"ר ואם אי אפשר לגרשה בע"כ בסומך ע"ד הדברי חיים אבע"ז ח"א סי' ה' שכתב דאס ח"א להמליא לה גט בין מדעתה בין בע"כ מותר לישא חתן חתן אחרת צלי היתר ק"ר יא על מי לסמוך ובהחמדת שלמה הנ"ל בניגוד להחמ"ס. ועי' בספר אמרי דוד אבע"ז סי' א' שהביא מחש' מיימוני ספר נשים סוסי' כ"ה בשם מהר"ם ומהר"ם מרדכי יצמות סוסי' קכ"א דמשמע דצונתה אסור לישא אחרת אלא"כ אינו יכול לגרשה בע"כ, ע"ש.

ועי' בשו"ת מהר"ם מרובנברק האחרונים אבע"ז סי' ו' בנאשה שנאסרה בתנאי ולא קיימה בתנאי ונשאת לאחר צאוסור אי שרי לבעול הראשון לישא אחרת ולא יאה אסור משום ד' נשים, וכתב דאף אי נישא דחדר"ג נוכח אפי' בנאסרה עליו, דאף שזינתה, אשתו מקרי, אבל כשנשאת לאחר ע"י שהי' לה גט על תנאי ולא קיימה את התנאי חו' לא מקרי אשתו כלל, ואינה נכללת בתקנת חדר"ג דנשאת אשה על אשתו.

ובלבד שרי מרדכי ח"ד סי' ק"ב בנאשה שנאסרה לזנות ע"י כמה עדים וצרתה ולא נודע מקומה כ' דאף שנוכחין גם בכה"ג להחזיר ע"י ק"ר מ"מ אם ח"א בק"ר יא להחזיר עפ"י צ"ד של שלשה. ובפרי השדה ח"ב סי' ס"א ס"ב סי' ס"ג בנאשה שנצבה את בעלה ודרב עס עכ"ס ואינה רואה לקבל גט אם לא שיפייסנה בתרופה דדינרי, כתב כיון שידוע וגלוי לכל שישא מכלל ישראל כל כי האי מילתא א"ל היתר ק"ר כיון שהבעל עני ואינו יכול להרבות בצולאח ואף שכתב החת"ס בכתב שנשאת גרושה בחזקת חלומה שזריך היתר ק"ר (הוצא בפ"ת ס"ק כ"ב) נראה לחלק דהתם גם הבעל פשע קלה שאם הי' חוקר היטב הי' מתודע שהיא גרושה משא"כ צ"ד שהיא גרמה את האיסור הסדרה טחנת שגם החת"ס יורה, דלא יחלוק על האחרונים שא"ל היתר ק"ר ומכיוון עוב יתירו זה צ"ד עוד פסם שאם לא תקבל גט מרזונה יתירו לו לישא אחרת ואם בכל זאת לא תתירא יתירו לו צ"ד לישא אחרת ומ"מ יקבל הבעל בחרם שכל עם שתבקש גט יתן לה זה ויתר עוב מלהשליש עכשיו גט דמי יודע מה יולד יום אולי יכול לבוא איזה פסול וקלקול צגט ע"ש.

ושם בנ"א סי' ק"ה בבעל שצנצ את אשתו צ' שנים ואח"כ ראוה עדים שהניקה ולד וצדור שילדה צונת ושלחו לה גט על ידי שליח ולא הי' יכול למסור לה כי היא שוכנת צצית בחוליס במחלה מדבקה בהכוחה אלא צונת מופקרות וכתב דפשיטא שאסורה לבעול אפי' כשתתפא, ובחולה מקבלין עדות שלא צפני בעל דין (חוי"מ סי' כ"ח סעיף ע"ז), ועוד דעדות כי האי שראוה שהניקה ולד כיו רק גילוי מילתא בעלמא ודבר שהוא גלוי לכל אין לר"ך דין עדות וכחאי גונא כתב החת"ס ספר אבע"ז סי' ק' דדבר שיש לומר אן סבדי לא נפסל צצירוף קרוב או פסול וכו', והביא את דברי החמדת שלמה הנ"ל המוצא בפ"ת וגם הביא חש' מהר"א הלוי ח"ב סימן ע"ב דבכה"ג שאסורה עליו אף שיש להחזיר לישא צלי ק"ר מ"מ נוכחין שאין להחזיר צלי ק"ר אבל עכ"פ בק"ר אין שום ספק שיש להחזיר ויתן הצנעה בחרם ושצובה כשתתפא מחוייב הוא לשלוח לה חתן גט אחר כשר ע"ש.

ובע"ז כתב שם בסי' פ"ז בנאשה שנצבה את בעלה ג' ימים אחר חופתה ובהקול נשמע שהיא דרה עס איש אחר ושלחו לה גט ע"י שליח ולא מלא אותה ובעל עוד לא קיים פו"ר וכשיצא אחר שהביא דברי הש"ך יעקב והכו"ז (הוצא בפ"ת ס"ק ע"ז) דצ"ד שהיא צונה גלויה ומפורסמת שאפי' אם תחזור בתשובה אסורה היא על בעלה לעולם, אף לענין לישא אחרת ליכא שום חרם וא"ל ק"ר, ואף דלא נצבה עדות צפניה מ"מ כיון שהבעל מאמין לדברי האומרים שזינתה ורגל"ד שצרתה גרע מסתם מורדת וגכ"ע לא חיוול חדר"ג אך מ"מ כיון שהחת"ס כתב צבי גרושה לכתן שיחזיר ע"י ק"ר דוקא וצ"ב

אחרת עליה צלי ק"ר וצכה"ג לא גזר ר"ג, וגם החת"ס יורה לזה דלא"ל ק"ר וצפרט שהוא עני ואין ציכלתו לאסוף ק"ר ע"כ יצבה לה גט ע"י אחר וישא אחרת.

ובתשו' מהרש"ם ח"ב סי' נ"ה נשאל בנ"א שילא עליה קדל"פ ועדות מפו עכ"ס שהרגילה נכרים צציתה ודברי כיטור ואח"כ ילא הקול שצצונה להמיר ולינשא לנכרי שנחשדה עמו ונעלמה היא והנכרי בנטען עמה זה ג"ש ולא נודע מקומה והשיב צונגע לקבלת עדות ע"י רש"א ח"ד סי' ר' דצמילתא דאוסורא מקבלין עדות שלא צפני צע"ד וכו' צפרט שנעלמה ג"ש ואיכא רגל"ד ואומדות מוכיחות שלמעול צצעלה צרחה כי גם הנכרי בנטען עמה נעלם צונק אחד על כן הנני מסכים להצטרף צצירופא דצנן להחזיר לבעל לישא אחרת ויצבה לה גט ואח"כ יעשו שליח להולכה, ע"ש.

ובתשו' מהרש"ם כת"י בנאשה שהודית צפני בעלה ואח"כ צפני צ"ד שזינתה עס ערל וגם אחי הבעל ראה ענין צונת ממע, אחר שמסין דלדינא ליכא שהבעל אומר שזינתה וגם היא מודית לא אמרינן ענינו נתן בנאסרה ונאמן גם צצ"ד דאיכא חר"ג וכמ"ש בפרשת מרדכי סי' ע"ז ומותר לו לגרשה בע"כ, כתב דאס לא יוכל לגרשה בע"כ מצואר צצשה עכ"כ סי' ל"ז דאיכא שמן בחיוב להבליא פשיטא שא"ל ק"ר וכן פסק צצו"ת מהר"א לביא הלוי סי' קכ"ג וזהו דלא כהשכות יעקב, אבל רק צאופן שיסכימו על ההיתר עוד צ' רצנים מצדדים.

גם בדברי יששכר סי' קכ"ז נשאל בנאשה שצרתה מצעלה זה ר' שנים ופצרה דרכיה לזרים ואין ידוע מקומה והשיב דצצרי השב יעקב נכונים דאף לדעת המחמירין ואוסרים צמקוס מלוה מ"מ צמקוס איסורא כגון צצונת ועו"ד ל"ג ר"ג, וגם אפשר לקבל העדים שלא צפניה כי אין זה ענין לערוך אלא איסור בעלמא כמ"ש הנוצרים סי' ח' ומותר לישא אחרת אחר שיצבה עצורה גט אף שיש חולקים צצכ, וישלש שפ"ה עצור כתובתה ציד צ"ד כי שמה צצא ותצד לפסול את העדים או להציתם ע"ש.

ועי' בפתחי שערים סי' כ"ח בנאשה שנצבה את בעלה ולא נודע מקומה ובעל הביא ע"א שהיא היתה חלופה חונה צצת שכיחה פנוי וגם צצת שהיתה נשואה לבעל הראשון נסעה עס ערל אי' וצצא בעלה לשם הרג אותו הערל וכשיצ מכיון שנצבה את בעלה ולא הי' שום קטעה צצניהם אם תחזור לביא חת"ס אסורה לו כיון שהחזקה לצונה צצרון ואף דקיימ"ל דאין אוסרים על ביחוד היינו דוקא צצ"י במקרה משא"כ כאן ועוד דנאף שאני (ע"י חו"ס כתובות י"ג, נדרים ל"א, אבע"ז סי' ז' וקע"ח) ונאפפת עוד גרעא דמסתמא תמלא מי שניאף עמה ואף דהוי רק ע"א מהני לענין חדר"ג כמוש"כ צנוצ"י סימן ל"ג וק"ר פ"י דיצמות דלא כהצ"ש סי' קנ"ה סק"א שכתב דלא מהני ע"א ומחמת שהוא עני גדול יש להקל אפילו צלי ק"ר וע"י זוכיו גט ואף דהרמ"א לקמן סי' ק"מ סעי' ה' חושב לדעת בר"ק שאינה מגורשת עד שגיגע הגט לידה היינו דוקא להחזיר הנאשה משום חומרא דח"א ולא מה שנוגע להחזיר לאיש צ"כ, ועי' ד"ח מלח סי' צ' וח"ב סי' ר' שהקיל צצכ גם לענין כתובה ע"ש.

ועי' בדברי מרדכי (לר"מ קרישפון דפוס שלוניקי) סי' ז' בנ"א שצובה לגרש את אשתו מחמת כיטור ואיכא רגל"ד וקדל"פ, וכתב שאם נראה לצ"ד שהאיש מאמין בכל לבו שזינתה ויש רגל"ד דינא הוא דשו"י אפשי חתובה דאוסורא וכמ"ש הרמב"ם פכ"ד מאישות כ"י י"ז וצריך לגרשה דלא גרע מרוכל (ע"י רמ"א סי' קט"ז ס"ד) ואין לחוש לחדר"ג שלא יגרשנה בע"כ ושלח יא אחרת עליה ואף שהצובה שנצבה שלא יא אחרת בעלה דאין סבדי דאדעתא דבכי לא נצבע אולם לרצחה דמילתא יתירו לו שצווחו כמוש"כ במשפט ד"ק ח"ב סי' ג'.

ועי' אבני צדק (עיינלצוים) סי' ל"ט בנאשה שמרדה צצעלה וכלכה עס ערל אי' ואינה רואה לקבל גט מצלי כרצה מעות ובעל

אוצר הפוסקים

ובכ"כ ליכא ערעא כ"כ ללרף ק"ר לזאת כ"ל להחירו ע"י ק"ר דוקא
 ש"ן שמי"מ אין כאן גביית עדות, וכן ראינו בתש"י מהר"י הלוי
 ח"צ סי' ע"ב שמלרין ג"כ צב"ג היתר ק"ר ע"ש.
 ובבית נאמן סי' צ"ב צא"ח שנשאת לאחר ואינה רוצה לקבל גט
 מצעלה עד שיתן לה סך מסוים כי ד"ס להחיר לו עפ"י ק"ר
 לישא אחרת אחר שיזכה לה גט ואח"כ יקחנו מיד הזוכה ויעשו
 שליח הולכה למוסרו לה כשתתלה.
 ובאבן יקרה סי' כ"ז צא"ח שהלכה עם אחר וילדה ממנו ואינה
 רוצה לקבל גט וא"י אפשר לגרשה בעל כרחיה, כתב שיחירו
 לו לישא אחרת ואין צבחינו להחיר לו לישא אחרת בלי היתר ק"ר
 שהרי מצוה צלשון התקנה דב"ש טעם מצורר יחירו ק"ר ואיפוא
 נמלא טעם אשר נוכל לומר עליו כי הוא מצורר יותר מטעם הכתוב
 בתקנה שנאמר עליו שאין לר"ר ק"ר ועל כן צדוק פט"ס אין להחיר
 לישא שתי נשים בלי היתר ק"ר.

ובכ"כ שם צב"ג סי' י"ז צא"ח ששה"י י"צ שנים עם אשתו ולא זכה
 להיבנות ממנה וזה שנה שהיא מורדת בו ואינה רוצה לקבל
 גט וגם סירבה לז"א לדון והבעל טוען שהיא זונה דאיכא קדלי"ט
 וע"א שהתייחדה עם איש אחר אף שהבעל קינא לה בינו לביתה,
 והשיב דאם אמת כדבריו שקינא לה אף שידוע שלא נעמלה אסורה
 היא עליו כדעת הרמב"ם פ"א הלכה ח' משגגות, וצ"ל לא שמענו
 מהקינאי רק מפיו שלא צפוינו ע"כ אין להחיר משום זה, ומשום הקול
 שז"א עליה והע"א, הא סתירה לצד אין זה מדון כיצור כמצוה
 בפוסקים אך יש להחירו דהיא נחשבת כעוברת על דת ואפ"י יחוד
 פעם אחת חשיבה עוברת על דת ע"י צ"ש סימן קט"ו ס"ק כ'
 וצ"ע"ד לא גזר ר"ג ע"י רמ"א שם סעיף ד', ורק להפסיד כתובתה
 נריכה עדים ע"ש אבל להיתר חרמ"ה די צ"א, ויש ללרף ששהיה
 י"ש ולא ילדה אך ידוע דעתי דאין להחיר לישא אשה על אשתו
 צ"ע"ד ק"ר רק צאי אפשר צדוק אופן לגרשה צ"כ.

ובחבצלת השרון סי' ח' שהבעל טען שקינא לה שלא תתייחד
 עם איש א' ומלאה שתייחדה עמו וגם טוען שהולד
 שילדה אינו ממנו והשיב אף דהרמ"א צ"כ קט"ח סעי' ט' כתב
 דצ"ח"י לאחר חדר"ג אין הבעל נאמן אך כיון דהרמ"א הביא צ'
 דיעות שנאמנות הבעל ולא הכריע ודאי ספיקא ה"י וא"י יצוא הבעל
 לשאל אם מותר לו לדור עמה אין בדינו להחיר לו וא"כ מוכרחים
 אנו להחיר לו לישא אחרת, צפרע שאחר שפירש בעלה ממנה החרו
 זה הצ"ד שלא תתייחד עם אותו האיש ואיכא עדות נשים ונ"י זה
 מוזרות צלצנה שעברה וזינתה וברחה ויש אומדות והוכחות וכו'
 וצ"כ קט"ח סעי' י"א מצוה דצ"ח"י זה לאחר הקינוי וסתירה שלא
 צעדים אסורה עליו לכן הסכים להחירו לישא אחרת ע"י ק"ר צ"כ
 גט ע"י אחר כי זכות הוא לה כי עומדת היא במרדה ומחזקת הנואף
 חללה וכו' ע"ש.

ובכ"כ בשו"ת מהרש"ם ח"א סי' ר"ע צ"ש תש"י צ"ח סי' פ"ע
 וסי' ל"ד דגם צנאסרה עליו אין להחיר לישא אחרת בלי
 הסכמת ק"ר ושכ"כ צב"ח יעקב ח"א סי' ק"ב ואף דצ"ח"י עב"ה"ג
 סי' ל"ז כתב דצ"ח"י א"ל ק"ר קשה לעשות מעשה [מכאן סתירה
 לתש"י מהרש"ם כח"י ה"ל].

וכן בתפארת צבי סי' מ"ו מלרין היתר ק"ר עפ"י הח"מ והצ"ח
 סי' ק"מ, ואף שכתב הצ"ח צ"כ ע"ה וכתש"י סי' קכ"א דצ"ח"י
 כשהשכח לקחה לו לאשה והוא אינה רוצה שיפדוה א"ל ק"ר ולכאורה
 ה"י צ"ח"ה צ"ח"י מ"מ יש לחלק דשאני הכס שנעמשה בין העכו"ם
 ונשארה אלא השכח, וכ"כ בצ"ח"י מלפ"ה א"ר סי' ל"ז שקשה מאד
 לעשות מעשה להחיר בלי היתר ק"ר דרצו המחמירים וכ"ש צב"ח"י
 שלפניו שלא היו רק עדי כיצור דאינה נאסרת על בעלה ע"ש.

אוצר הפוסקים

ובאבני צדק (עייטלבוים) סי' ז' נאשכ שפזכז את צעלה מחמה קטנה ובקשה מצעלה שיערשה ולא ראה ונתחתכה עם ערו ונסטה עמו וכשכזה הצעל לגרשה הכריחה עצמה ממנו ולא נודע מקומה ורואה הצעל לזכות לה גט ולישא אחרת, השיב שכבר מצואר במהרי"ק שורש קמ"א דגנאסרת על צעלה מותר לו לישא אחרת בלי היתר ק"ר וכי"כ בד"מ ח"א סי' ה' ובפ"ת סי' א' סי"ק כ"ג בשם החמדת שלמה ואף שבי הרמ"א בסי' א' דהמנהג לזכות לה גט מ"מ בנ"ד אין לזכות גט כיון שהכריחה עצמה ממנו ואינו רואה בגט וחז"י דלאו זכות הוא לה ואפי' אם נראה לחלק דא דוקא כשלא בקשה מעולם גט ממנו אבל בנ"ד שבי"ק בקשה ממנו גט יש לחלוק בריחתה שרואה לעגנו ואם חדע שיתירו לו תחרה בגט, עכ"ל מידי ספיקא לא נפקא, וא"כ הוי ס"ס לאיסורא שמא כהמהרי"ק שחושב לדעת הרי"ף דאינה מגורשת אלא כשיגיע בגט לידה ישמא באמה אינה רואה בגט ויש לחוש לתקלה אולי תנשא אח"כ בגט זה ואף אם יעשה כמ"ש הב"מ בסי' ק"מ שאחר הזכוי יקחנו מיד הזוכה ייעשה, שלח להולכה עכ"ל לא פלגינן מידי תקלה אולי יאבד הבג ותאמר לינשא ע"י זכוי לכן נראה דשוא"ת עדיף ואין לזכות לה. ג. כלל ומותר לישא אחרת בלי ק"ר רק שיתירו לו ב"ד של ג מומחין ע"ש. [ע"י בהשמעות].

ג. זינתה בשמותה. כ' בדבר משה מהדו"ת סי' פ' דאם זינתה צעת שטותה אין להחירו בלי היתר ק"ר דשטות דמי נקטנה ופיתוי קטנה אונס הוא וכמ"ש במל"מ פ"א מחישות, ונראה דשטות גרע מקטנה דאף נדעת הרמב"ם הסובר דפיתוי קטנה ראוי הוא אפי"כ בשטות לכונ"ע אונס הוא י"שום דבקטנה איכא עכ"ל מפעיל צעל דהא קטנה צת מילאן היא, אבל בשטות הרי ליכא גם מפעיל צעל, דאינה יודעת מאומה (וע"י פ"ת סי' קפ"ח סק"י) ובלא"ה כבר העלו בתשו' האחרונים דאפי' בנאסרת על צעלה צ"י היתו ק"ר וכו'. גם בסי' שו"מ ח"א סי' ק"יג (הובא בשד"ח מע"י אישור סי' ז' אות י') כתב ע"ד הרי"ל מויות שרצה להחיר משום שהיתה מופקרת קודם שהושמה בצית המושגעים וזאתה כ"י ודעת הכני"ץ סי' ע"ה להרמב"ם דפיתוי קטנה ראוי הוא כ"י לשטות, וכ' עליו דאין בדבר צרור דמל"מ האריך לתמוה על הרמב"ם, וכחצתי בתשו' דטעם הרמב"ם הוא כמ"ש המהרי"ק דאף דלא ידעה שהיא אסורה מ"מ מעלה מעל באישה, וזה אין שייך בשטות ששכלה מצולצל וע"י אין להחיר אלא עפ"י מאה רבנים.

וע"י בנחלת שמעון סי' נ"ז דבנידון שידוע שהיא רודפת אחר גברים גם בשטות הו"ל ראוי אליצא דכו"ע ובפסידה כתוצאה וכל ת"כ דהיינו מחזונות ויש להחיר לצעל לישא אחרת עפ"י ק"ר בלי שום חיוצ ממון ומ"מ יש לייחד לה גט ביד שלח להולכה ע"ש. וע"י בסי' זכרון נצי מנחם סי' מ"ב שכתב כע"ז (הובא בשד"ח כ"י"ל). ובאמרי יושר ח"א סי' קל"ט צעודא שהצעל נפרד מחמת קטנה ואינו די עם אשתו זה ג"ש והאשה ילדה צת לזנויכ ורואה הצעל לגרשה ואצי האשה עוטר כי הזנות היא צעת שטותה כי היא נשתתית והציא תעודה מרופא על השטות ואמנם האשה מדברת דברי שטות אבל אין נראה צה שום מעשה שטות ולא דבר מהדברים השנויים בחגיגה ופסק דהאשה אסורה לצעלה כיון דדעת רוב"פ היא שאינו נקרא שטות אלא צאצאצט דברים השנויים בחגיגה, ואין שייך לאוקמה אחזקה כשרות ולתלות שזינתה בשטותה (ע"י פ"ת סי' ס"ה סק"ח) ולומר דהיא כשועה דהכא ספיקא דדינא הוא ובספיקא דדינא אין שייך לאוקמה אחזקה כמ"ש הפרמ"ג סי' י"ח ובכ"ז, ורשאי לגרשה ממני"פ דאי שטות גמורה היא א"כ רשאי לגרשה בלי הזנות כדן נשתתית אלא דאז הוא חייב בהשלשה כתוצא אמנם מכיון דהוי ספיקא דדינא יכול הצעל לומר קים לי דאין

צה אין להתראה מעצבת ובלא"ה עיקר ההתראה היא לענין הפסד הכחוצה ולא לענין לישא אחרת (ע"י ע"ז סי' קט"ז סק"ט) ועוד דמלאה עליו לגרשה מזה עדי כיעור כמ"ש בסי' קט"ז סעי' ד' ויכול לגרשה צע"כ וכו"ה לישא אחרת.

ובעמק שאלה סי' פ"א ח"א שפירדה מצעלה עבד קטנה ונשארה לבדה בחצר א' עם עכו"ם וינא עליה קדלי"פ שהיא מעוצרת ובע"ד ע"א שנסטה כמה פעמים עם העכו"ם בלילה לבדה בלי שומר וגם אשתו של העד אמרה לו שהודית לפניו שהיא מעוצרת מהעכו"ם וגם ראה שצטנה גדול, כתב דאין לזכות לה גט כיון שאינה רואה בגט ומה גם שצכל העדות אין צמה לאוסרה על צעלה דראיית גודל הצטן אין זה כלום כמצואר בשו"ת ר"ח כהן מלצוב סימן י"א ואמירת העד בשם אשתו אין זה רק עד מפי עד שפסול גם בדיני ממונות ואין לנו רק מה שהיא רגילה להתייחד עם עכו"ם ומקריא עש"ד וכיון דמצואר בסי' קט"ז דאם רואה מותר לו לקיימה ורק מלאה לגרשה אין מועיל לה זכוי גט כלל, ונראה לי דצטע"ד שיעקר המלאה לגרשה הוא משום גרש לך אין להחיר כלל לישא צ' נשים דהא גם כשישא אחרת עדיין המלאה עליו לגרש הראשונה וגם משום ציעול פו"ר אין להחיר לישא אחרת כיון שיכול לקיימה דהא לא נאסרה עליו וגם כשישא אחרת והיא תשוב מדרכה יעבור לאיסור צ"י וכי"כ הנוצ"ר סי' א' ואפי' אי נימא דגם בכה"ג יש להחיר חר"ג דצ"י מ"מ נראה דאין להחיר בלי התראה דרק לגרש צע"כ שרק הצעל לצד עושה האיסור נאמן הוא ע"ע שידוע שלא יועיל לה התראה אבל להחיר לאשה אחרת לינשא לו שגם היא עושה איסור אינו נאמן וצעי התראה לראשונה ולפ"ז יש לדון רק להחיר לגרשה צע"כ וי"ל דאין מועיל כלל בנ"ד דהא נתקבלו העדים שלא בפניו ורק לענין חר"ג דצ"י מועיל שלא בפניה כיון דאין זה אלא לפטור עצמו משעבודו נגד האשה ומצואר בחו"מ בסי' כ"ח סעי' י"ח דלפטור עצמו מקבלין גם שלא בפני צע"ד אבל להחיר לגרש צע"כ שצא להכריח את האשה נקבל גט אין מקבלין אלא בפניה, אמנם הד"ח פסק דגם בכה"ג [בצטרת ע"ד] אפי' נתקבל שלא בפניה מחירין חר"ג לישא צ"י ואפשר לסמוך עליו אף פשוט דלריך היתר ק"ר. [ע"י בהשמעות].

ובברכת רצה סי' כ' כתב דהיכא דליכא צירור ועדים שזינתה רק נחייחדה עם א"י ונסטה עמו צעלה גם ישצה צצית הזנות וקדלי"פ שזינתה אף שודאי יכול לגרשה צצציל זה צע"כ גם אחר חר"ג משום דהוי עו"ע"ד שמלאה לגרשה ואף התראה א"ל דמה שישצה בקוצה של זנות פשיטא דהוי עדי כיעור דאין לך דבר מכוער יותר מזה (ע"י רמב"ם פכ"ד מא"ב) אף מכיון שאין לכופ אותו להוליאח לא מכני זכוי גט להיות מגורשת מיד דאין כאן זכות צרור צצצילה דלולי ירצה לקיימה ולדעת רבים מהאחרונים גם במקום שיכול לגרשה צע"כ אין מחירין לו לישא אחרת רק ע"י ק"ר וצטודא שלפניו ה"י קשה למלא היתר ק"ר לכן מיינע לעשות לו תקנה באופן זה שידיר גרפה עליו להשמיש צקונם עד"ר וכיון שיש מלאה עליו לגרשה אין התרה לגדרו וא"י לקיימה עוד ואז שפיר הוי הגט זכות גמור ויכול לזכות לה ע"י אחר ואח"כ יחזור ויקבלנו ויתנונו לו צחורת שלח להולכה דלנצי דידה יש להחמיר לכתחילה, וכיון שע"י נדרו הוא גורם לה שתכה מוכרתה לקבל גט צע"כ לריך עכ"ל היתר ג' קבלות לפי"ד מהר"ם מרענברג דגם בגט צע"כ לריך היתר ג' קבלות וזכינו שג' צתי דינים מג' קבלות יתאספו צכנופי הכ"ד ועוד שאר לומדים להחירו, ואם לכה קדלי"פ שלא ע"י העדים חוכך להחמיר שלא להחירו לישא אחרת אלא ע"י היתר ק"ר מג' מלכויות דוקא וכו' אבל בלי היתר ק"ר אין דעתו נוחה להקל בדעת רוב"פ האחרונים וכו' ועמ"ש צענין השלשה כתוצה.

אוצר הפוסקים

נעבד את הצעל מלישא עד שיתן לה הכסף והשיב דכיון שכבר ילא הדבר להיתר עפ"י צ"ד של ג' צנירוף הסכמות גאונים וכבר ניתן הגט בתורת זכיו ככ"ג ח"ל לחוש לזאת שפחים ואין לעבד את הצעל מלישא אשה שכבר ניתן לו היתר ואין לבעול ממנו וזכר שאלו לכוף את הצעל ליתן לה סכום כסף דעפ"י דין אצד כחובה, אמנם מכיון שיש מערערים מהראוי לעשות לפנים משורת הדין ולהמתין משך חדש ימים וימכור הגט ליד השליח ואם לא ימצאנה צמח החדש או לא תתראה לקבל הגט יכולים להחיר לו לישא אשה כי גדול העיגון.

ובאבן יקרה מה"ט סי' י"ח צאשכ שצרכה עם חשוקה ובחירו ק"ר לבעול לישא אחרת וערס שנשא נודע מקומה ואינה רואה לקבל גט, כתב דאף שאחר שנודע מקומה נכון יותר לשיטתו לגרש צע"כ מלהחיר לו לישא אחרת מ"מ צ"ד שבתירו לו ק"ר ערס שנודע מקומה וכלל מונח צידו דכיון דאשתרי אשתרי וכו' ולכן גם עכשו שנודע מקומה לא ילא מהחירו, וע"ש שמהלך מנשחטית דעובר על איסור חדר"ג כשנחפא, אולם אין ראוני לסמוך ע"ז אם בקל יוכל לגרש צע"כ אך אם יכבד הדבר יותר מכפי כחו כנני מסכים להחיר לו לישא אחרת אף בלא גירושין של א.

ג. בעלת מום בגון נחאבנה וכדומה אי מתירים לישא אחרת. צספר אמרי דוד אה"ע"ז סי' א' כתב שאם נמלא צה מום גדול מהמומין שמתירין לגרש צע"כ (עי' רמ"א סי' קי"ז סעי' י"א) נראה דאם אינו יכול לגרש בעל כרחו מותר לו לישא אחרת כמ"ש במהרי"ק סוס"י ק"א צסס כרש"א ואין מי שחולק על כרש"א ומהרי"ק, רק מ"מ לריך ק"ר דלא עדיפי מומים ממנו גשחטית שצריך ק"ר.

ובחדות יעקב חנינא סי' מ"א צאשכ שבי' לה פאראליז (שיחוק) צחצי גופה ולא הועילו לה כל מיני תרופות ואינה יכולה לטבול אלא ע"י עזרת רב וצערות נשים ומסרבת לעמוד לדין ובעלה לא קיים פו"ר, כתב שמוחר לו לישא אחרת ע"י היתר ק"ר וישלש גט ובתורה ואף שבי' הרמ"מ פ"ד מאישות הלכ' י"ז צבא דלקח חייב לרפאותה דאף דאם אמר הרי גיטך ובתוכך ורפאי את עמך רשאי מ"מ מפני דרך ארץ אינו רשאי לעשות כן, כיוני דוקא היכא שיש לו אשה וקיים לשבת ופו"ר אצל היכא שאין לו אשה אחרת ולא קיים פו"ר ואם נאכור לו לגרש או לישא אחרת יבעל מפו"ר ויחי בברבורי עזירה כל ימיו צודאי אין סברא שפני ד"א ודרך מוסר יעבור על איסור תורה ולכן יתרו צה שחקבל גט צלונת ואם תסרב יושיצו צ"ד ויתירו לו לישא אחרת ע"י ק"ר.

ועי' בקונ"ט עוללות הברם נדפס צסוק ספר תורת חיים למחרי"ש סי' י' ז' ח' צמי שנצבצ לאשתו שלא ישא אחרת עלי' ושלא יגרשנה צע"כ כמו שנהוג שם ואח"כ חלטה ואינה יכולה לשמש את ביתה כדרך הגשים וכמעט שאין רפואה למכה והשיב על יסוד חשי' מהרי"ב בן לב ח"צ סי' כ"ב שאם ח"י לצא עלי' כדרך צניא מותר לישא אחרת עלי' ואפשר דאף התרה לא צעי דאדעתא דהכי לא נצבע וכ"כ בחשי' מהרי"ש סי' י"ז וסי' ל"ג צנשחטית, ע"ש, אמנם כ"ז הוא רק לישא אחרת אצל לגרש צע"כ אסור, עוד כתב דאף ציכול לצדקק לה מ"מ יש לצ"ד להחיר שצעתו מטעם דאינה יכולה לעשות לו מקצת מלאכות שהאשה חייבת לבעול וכצ"א כן משו"ת מצ"ע ח"ג סי' נ"א ומהרי"ם אלשיך, ע"ש.

ובע"ז ב' בתירוש ויצהר סי' ר"ג צאשכ שהפילה עמלה מהחלון מהקומה בשלישית לאצד עמלה לעת וינאלה ממות אך נשארה בעלת מום צידים ורגלים שצורות וכבר עברה שנה ומחלה מהפילה וערס נתרפאה ואינה ראו"י כלל לדור עמה שמוחר לו לישא אחרת צססכמת ק"ר וצבששטת גט.

דאין דיהא כשועי ואצדכ כחובתה מחמת הזנות דהוא המוחזק וממילא דיש להחירו לישא אחרת צלי השלשת כחובה.

ועי' בעולת יצחק ח"צ סימן ר"ח שאם זינתה צשטותה אם הוא א"ש עני ושלש דמי בכחובה אצל חוס' כחובה ח"ל להשליש ואף אם קבל נדוניא ח"ל להשליש ויש להחיר לו ע"י ק"ר, ע"ש. וצו"ת צר ליוחי ח"צ סי' ג' מנריך להשליש בכל צזינתה צעת שטותה ע"ש.

ובבית יצחק חאכ"ע סי' כ"ח צאשכ כהן צנשחטית וילדה ולדצרי כבעל אין הולד ממנו ורב ח' שמע ממנה שספרה שילדה מנואף ח' וכתב דלדעתי אף אשת ישראל אסורה צזינתה צשטותה כמ"ש במקום שמואל המוצא צפ"ח סי' קע"ח סק"י דהיכא דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו יש להם מחשבה מדרבנן ולחומרא, (וע"ש שייצב קושית הכ"מ ומל"מ על הרמ"מ הכוזב דפתוי קטנה רלון הוא מיצמות ל"ד צ' וס"א צ') ולענין כחובה, הנה הכנ"י המוצא צפ"ח סי' ס"ה סק"ח ס"ל דבעל יכול לומר קים לי בהרמ"מ ולפימ"ש דבמחשבה ניכרת מתוך מעשיו יש לו מחשבה מדרבנן ו"ל דכיון דכחובה דרבנן הפסידה כחובה אף כיון דצניד אין צרור שבהשכ לא נחעצרה מצעלה לא נקיל צלי השלשת כחובה וחייב נמי צנדוניי אף מהני השלשת שטיח מאיש צעות על הכחובה וישלש כבעל גם שער לצטחון כשנשחטפה ותראה לקבל גט יתן לה ואם יגיע לה נדן עפידית יתן לה המגיע ויעשה כמבואר צנדוניי"ק סי' ג' ומננה חני צין המתירין.

ובמצפה ארי' חנינא סי' ב' צנחעצרה צימי שטותה ובעל עוטן שלא ממנו נחעצרה, אחר שדן צנאמנות כבעל לומר שאינו ממנו וצד שברי אפשר שצאונם נבעלה, כי דמ"מ לדונא יש להחיר דעכ"פ איכא טעם צרור להחיר ע"י ק"ר וצדרי הכחובה הנה מו"ח (בעל צצרכת ר"ה) לא נמנה להחיר צנשחטית צלי השלשת כחובה ולא ראה לסמוך על הקולא למכור הכחובה צעוה"י אף כבר נהגו כן בכל חפלות ישראל וכאן יש עוד מקום להקל קצת מחמת הזנות. [עי' צבשחטות].

ד. נאסרה על בעלה וחלתה באופן שא"א לגרשה עתה אם צריך להמתין עד שתבריא. בחשי' מהרי"ש ח"א סי' י"ח נשאל צאשכ שנגבז עליה עדות צפני צד"ל כי צ' שנים אחר נסיעת הבעל ביחה מעוצרת וגם ראוה שהניקה ילד ואסורה לבעול וערס צא כגע לידה נחלטה וביח צצכיה"ל ולפי דברי הרופאים יש לה חולי מדצקת מחמת שהיחה מופקרת ואין מניחים לצא חללה יותר משני חנשים ואין לסדר שם כגע ולצדרי הרופאים לא חלא משם עד צ' שנים אם אפשר להחיר לבעל לישא אחרת עכ"פ ביהור ק"ר, והשיב אחר שדן אם צזינתה לריך היתר ק"ר, דכיון דנחלטה מחמת הזנות וחלי זינתה כמה פעמים ואין לומר דכ"י ח' צאונם דרוב מופקרת כן צצרון ואף שברופא אין לו נאמנות צאויכורין מ"מ חא כי בחשי' כרדצ"י דחאיכא רגל"ד מהימני וכהא עכ"פ נחצבר צעדים צזינתה ואף דקבלת העדות ח' שלא צפני כבעל והאשה מ"מ צדיעצד מועיל גם שלא צפני עי' נוצי"ק אה"ע"ז סי' ע"ב ועכ"פ לכל הדיעות לענין חדר"ג הוי כעו"ד דליכא חדר"ג ואף דאפשר להמתין כאן צ' שנים ולצדרי הרופאים תתרפא אז מ"מ כיון שנאסרה עליו וא"ל כלל ק"ר וכו' וסיים דאף אם לא נוכל להחליט ולאוסרה, עכ"פ שפיטא דע"י ק"ר יש להחירו וח"ל להמתין עד שתתרפא.

ה. אם החירו כבר והאשה רוצה לקבל גט אם מעכבין ההיתר. צשו"ת מהרי"ש ח"א סי' י' כתב צאשכ צזינתה וכבר נעשכ מנשכ וסודר כגע וגם ניתן לשלש צחורות זכיו אף כעת ילא הקול שבהשכ רואה לקבל גט אם לריך להמתין מלהחירו עד שימצא השליש את האשה ויגרשנה מצוונה וגם אם באשה רואה צסכום ידוע אם

אוצר הפוסקים

ובחשק שלמה ח"ג סי' א' נאסח שיש צד מוס שאין הצעל יכול לדור עמה וכבר היה לה צעל וגירשה עבור מוס זה, ומצטלה בשני אינה רוצה לקבל גט, ובכריע דאין לחוש שמא תתגרש ויחול חדר"ג שלא לישא צ"ג, ומסתבר דנלך צדד חזקה דהשתא שלא ישתנה הדבר, ומכיון שהאשה פשעה שלא הודיעה לצעל מהמוס אף שכבר ידעה מהמוס משגשגת לראשון וגירשה עבור זה על כן ח"ל ק"ר, כדמפורש בספר שצ יעקב סי' א' וצ"י נחלת יעקב דהיכא שפשעה א"ל היתר ק"ר, ולכן יודיעו לה מקודם שהם לא תתגרש לקבל גט יתירו לצעל לישא אחרת, ואם לא תשמע להתגרש יתירו לו צלי ק"ר וישליש גט כשר ציד צ"ד כמבואר גבי נשתנות.

ובחבלים בנעיסים ח"ג סי' פ"א נאסח שנסתמחה ונתגרשה זה איזה שנים ורוצו הימים היא שוכנת במטה ולא תוכל לקום, וזה שנים אחדות שצטלה רק פעמים וגם זה דיגינות גדולות ואינה ראויה לאישות, כתב דאם היא מסרבת לקבל גט אפשר להחירו לישא אחרת עליה דכיון דאינה ראויה לאישות אין צדד חר"ג, דהא מבואר בכתובות ע"ז א' צצול פולפוס דא"ל להיות בחברתו כופים אותו לגרשה כ"ג אם יש צדד חסרון דאינה ראויה לאישות דיכול לגרשה צע"כ, וכן הב"ש צ"י ע"ע סק"ד מתיר בחלתה לגרשה צע"כ, וכ"כ הח"מ שם סק"ג צ"ס המרחי, והגט פשוט סימן קי"ט ס"ק ל"ג, ושי"ת ר' בנדר מרגליות סי' כ"ט צ"ס מהרש"ש, ולענין כתובה ומחנות כתב דכיון שיכולה לקבל גט ומסרבת אין לה כתובה ומחנות כמ"ש בשו"ע סוסי קי"ז ונזכיר סי' ק"ג, ומסיים דמ"מ מוטל עליו לתת סכום שיש לו ולהתחייב צדד צדעות מה שיכול לעמוד בו, ויעשה על כל זה איזה חיזוק כפי הצנת הב"ד.

ובמלואי אבן סי' י"א נאסח אלמנה וכשתתיחד עמה ראש שאין לה דדים וגם רחמה צר ולא היא אפשר להזדקק לה כלל, ונזהר לבדד בדבר עפ"י בקיאים ולא בקשיצה לדבריו ולא כועילו כל בהתראות של צ"ד ואינה רוצה לקבל גט, ומכריע שמוחר לישא אחרת צלי היתר ק"ר כיון שאסור לדור עמה, וגרע מאוטם ברחם (אכ"ע סי' כ"ג סעי' ה') כיון שהדישה ג"כ אינה צפנים וכו', ונכון להשליש גט, ע"ש.

גם בעדות ביהוסף ח"ג סי' י' כתב צ"ח עם אשתו יותר מעשר שנים ולא ילדה לו ונוסף ע"ז שאין לה אורח כנשים גם רחמה צר שאינו יכול לצא עליה כדרך כל הארץ, דיכול לישא אחרת ואדעתא דהכי לא נשבע ופטור מכל חיובי כתובה ולא יפרע רק נדוניא וכו' ע"ש. ובשו"ת מהר"י בן לב ח"ג סי' כ"צ נאסח צ"ח נאסח שחחר לידתה נפחם פתחה וכו' וא"י לצא עליה כדרך כל הארץ וא"ל לנפחיה אי יכול לישא אחרת עליה, והשיב דמקום שנהגו לכתוב צדד צדד ששבע שלא ישא אחרת אם לא צדד צ"ד לא סגי בנתינת רשותה ונר"ר רשות מצ"ד דשמא יקטענה כדי שתתן רשות וכו', אבל צדד צ"ד ודאי סגי אף בלא רשותה דאדעתא דאונסא כזה לא נשבע, ולא דמי לשבוע י"ש ולא ילדה דאונסא דשכית הוא ואיכו דאפסיד אנפשי וכו' אמנם לגרשה צע"כ אסור כיון דיכול לקיים שניהם ע"י שישא אחרת, דשלא לגרשה צע"כ נשבע אף אדעתא דהכי וכמ"ש הר"מ דבחלתה חולי ארוך אף דמכ"ד יכול לומר לה רפאי עלמך מכחוצתך מ"מ אין זה ממדת דרך ארץ וכו', וא"כ מסתברא דאמרי דנשבע אדעתא דהכי שיהגו צדד דרך ארץ ולא יגרשנה צע"כ וכו' ע"ש. ועי' צפ"ת סי' קי"ט סק"י שביצא מחשו אור ישראל בהך דש מצפנים וזורח מצחון דמי כ"ג ס"ה דאף אח"ל דר"ג גזר אף במקום מלוא עכ"פ במקום עצירה לא גזר.

ובפרשת מרדכי סי' י"ד נאסח צ"ח שטוען על אשתו שאינה ראויה לאישות מחמת אועם שיש לה ברחם, ועוד טוען שזה כי שנה שלא זכה ליבנות ממנה ודו"ה לגרשה ולתת כתובה ונדוניא או לישא אחרת, והאשה נדקדק ע"י נשים וגם כן מסופקות בדבר כי יש לה סינוי נגד שאר נשים אבל לא עמדו על הדיבור, והשיב אחר שדן בנאמנות הצעל, דכ"ד שלדבריו אסור לשמש עמה מחמת האועם, אף שבמקום מלוא יש מחלוקת אי תיקן ר"ג, הנה הב"י יעקב חילק בין איסור לביטול מלוא וכו"ד שאינה ראויה לאישות אין לך איסור גדול מה שהוא שריו בלא אשה (עי' צ"ש סי' א' סקט"י), ע"כ להלכה אחר שמחזירים את הצעל ומודיעים לו שונס החדר"ג והוא עומד בדברו ראויה לבחיר לו אחרת ע"י ק"ר ככחג ולהשליש גט וע"ש

ובחשק שלמה ח"ג סי' א' נאסח שיש צד מוס שאין הצעל יכול לדור עמה וכבר היה לה צעל וגירשה עבור מוס זה, ומצטלה בשני אינה רוצה לקבל גט, ובכריע דאין לחוש שמא תתגרש ויחול חדר"ג שלא לישא צ"ג, ומסתבר דנלך צדד חזקה דהשתא שלא ישתנה הדבר, ומכיון שהאשה פשעה שלא הודיעה לצעל מהמוס אף שכבר ידעה מהמוס משגשגת לראשון וגירשה עבור זה על כן ח"ל ק"ר, כדמפורש בספר שצ יעקב סי' א' וצ"י נחלת יעקב דהיכא שפשעה א"ל היתר ק"ר, ולכן יודיעו לה מקודם שהם לא תתגרש לקבל גט יתירו לצעל לישא אחרת, ואם לא תשמע להתגרש יתירו לו צלי ק"ר וישליש גט כשר ציד צ"ד כמבואר גבי נשתנות.

ובחבלים בנעיסים ח"ג סי' פ"א נאסח שנסתמחה ונתגרשה זה איזה שנים ורוצו הימים היא שוכנת במטה ולא תוכל לקום, וזה שנים אחדות שצטלה רק פעמים וגם זה דיגינות גדולות ואינה ראויה לאישות, כתב דאם היא מסרבת לקבל גט אפשר להחירו לישא אחרת עליה דכיון דאינה ראויה לאישות אין צדד חר"ג, דהא מבואר בכתובות ע"ז א' צצול פולפוס דא"ל להיות בחברתו כופים אותו לגרשה כ"ג אם יש צדד חסרון דאינה ראויה לאישות דיכול לגרשה צע"כ, וכן הב"ש צ"י ע"ע סק"ד מתיר בחלתה לגרשה צע"כ, וכ"כ הח"מ שם סק"ג צ"ס המרחי, והגט פשוט סימן קי"ט ס"ק ל"ג, ושי"ת ר' בנדר מרגליות סי' כ"ט צ"ס מהרש"ש, ולענין כתובה ומחנות כתב דכיון שיכולה לקבל גט ומסרבת אין לה כתובה ומחנות כמ"ש בשו"ע סוסי קי"ז ונזכיר סי' ק"ג, ומסיים דמ"מ מוטל עליו לתת סכום שיש לו ולהתחייב צדד צדעות מה שיכול לעמוד בו, ויעשה על כל זה איזה חיזוק כפי הצנת הב"ד.

ובמלואי אבן סי' י"א נאסח אלמנה וכשתתיחד עמה ראש שאין לה דדים וגם רחמה צר ולא היא אפשר להזדקק לה כלל, ונזהר לבדד בדבר עפ"י בקיאים ולא בקשיצה לדבריו ולא כועילו כל בהתראות של צ"ד ואינה רוצה לקבל גט, ומכריע שמוחר לישא אחרת צלי היתר ק"ר כיון שאסור לדור עמה, וגרע מאוטם ברחם (אכ"ע סי' כ"ג סעי' ה') כיון שהדישה ג"כ אינה צפנים וכו', ונכון להשליש גט, ע"ש.

גם בעדות ביהוסף ח"ג סי' י' כתב צ"ח עם אשתו יותר מעשר שנים ולא ילדה לו ונוסף ע"ז שאין לה אורח כנשים גם רחמה צר שאינו יכול לצא עליה כדרך כל הארץ, דיכול לישא אחרת ואדעתא דהכי לא נשבע ופטור מכל חיובי כתובה ולא יפרע רק נדוניא וכו' ע"ש. ובשו"ת מהר"י בן לב ח"ג סי' כ"צ נאסח צ"ח נאסח שחחר לידתה נפחם פתחה וכו' וא"י לצא עליה כדרך כל הארץ וא"ל לנפחיה אי יכול לישא אחרת עליה, והשיב דמקום שנהגו לכתוב צדד צדד ששבע שלא ישא אחרת אם לא צדד צ"ד לא סגי בנתינת רשותה ונר"ר רשות מצ"ד דשמא יקטענה כדי שתתן רשות וכו', אבל צדד צ"ד ודאי סגי אף בלא רשותה דאדעתא דאונסא כזה לא נשבע, ולא דמי לשבוע י"ש ולא ילדה דאונסא דשכית הוא ואיכו דאפסיד אנפשי וכו' אמנם לגרשה צע"כ אסור כיון דיכול לקיים שניהם ע"י שישא אחרת, דשלא לגרשה צע"כ נשבע אף אדעתא דהכי וכמ"ש הר"מ דבחלתה חולי ארוך אף דמכ"ד יכול לומר לה רפאי עלמך מכחוצתך מ"מ אין זה ממדת דרך ארץ וכו', וא"כ מסתברא דאמרי דנשבע אדעתא דהכי שיהגו צדד דרך ארץ ולא יגרשנה צע"כ וכו' ע"ש. ועי' צפ"ת סי' קי"ט סק"י שביצא מחשו אור ישראל בהך דש מצפנים וזורח מצחון דמי כ"ג ס"ה דאף אח"ל דר"ג גזר אף במקום מלוא עכ"פ במקום עצירה לא גזר.

ז. אינה ראויה לתשמיש. כתב בספר הון רב אה"ע"ז סי' ט' נאסח שיש לה חולי שצצא האיש לשמש את ביתו מתוך ברתה והחלתה שמצעתה עמה צא אליה אורח כנשים, ומיוס שנקנסה לחופה לא צא עליה אף פעם א' וכבר עברו ג' שנים ואין שום ענה לפתותה, דמן הדין יכול לגרשה צע"כ דאין לך מוס גדול מה ודמיה לרואה דם מ"מ דחייב לגרשה וכו"כ אינה ראויה לתשמיש וכו', וכבר כי הר"ש צכלל מ"צ הביאו הב"י צ"י ע"י גבי נכפית וכו"כ דאין לענין האיש לצעל מפו"ר, ולכן אם אין ציד הצעל לגרשה אפי' ע"י כפי מותר לו לישא אחרת, ובענין שכי המהר"י"ק שורש ק"א מתגרש הרש"א צנשתות דשרי לגרשה צע"כ או לישא אחרת עלי' דצמקום מלוא או שמן הדין לגרשה לא גזר ר"ג וכו', ואפי' נשבע צעת הכשואין שלא לישא אחרת יכול לומר אדעתא דהכי לא נשבעתי וכמ"ש הר"מ בכתובותיו סי' ל"ג ומהר"ב"ל ח"ג סי' כ"צ דדבר שאינו רגיל ואונסא דלא שכיח אומדן דעתא הוא דאילו כהן אסוק אדעתא ל"ה נשבע.

אוצר הפוסקים

וע"ש מ"ש צענין המזוגות והכחוצה והדירה. וכע"ז כ' בספר עין יתחן ח"א סי' ד', ע"ש.

ובמהרש"ם ח"ה סמ"ח צ"ח לה אועט והבטל חולה מחמת חוסר אשה והדבר נוגע לפקוח נפש, כתב כיון דאם נחמיר עליו נוגע לפיקוח"י יש ללדד ולומר דגזירת ר"ג לא חמיר משאר שבועות וחממת דשרי במקום פיקוח נפש, ואין זה בגדר עריות כלל כצו"ח אכן השוכס סוסי' א' וח"א סי' קכ"ד, ויכול לישא אחרת בלי היתר ק"ר, ומלרף עוד כיון דלכמה פוסקים איילוניות אינה נריכה גט כלל, ואף לרש"י גיטין מ"ו דסובר דאיילוניות נריכה גט אם לא הכיר בה, הוא מטעם שאין אדם עושה צעולתו צע"ז וגמר ובעיל לשם קדושין ולכן כאל שיש לה אועט ברחם שאסור לשמש עמה כיון שזורה מבחון ויש איסור צעילה שז' ליכא חזקה זו כמ"ש המל"מ פ"י מגרושין בשם הרדב"ז, ולפימ"ש הנוצ"ח יו"ד סי' מ"ז דחרם מהב"ד הוי רק מדברי קבלה וספיקו להקל וכאן דלכמה פוסקים אין נריך גט כלל ולא הויא אשתו כלל א"כ לענין חדר"ג י"ל דספה להקל וספיקו יכול לישא אחרת אף לכתחילה בלי היתר ק"ר, וכיון שהבטל נפל לחולי ואם נחמיר עליו להצ"ח היתר מק"ר אולי ח"ו לא יבא לו תרופה נראה ללדד צהיתרם להחיר בלא ק"ר, וישלש גט ציד שליח שחולל לקבלו כשתרלה. וע"ע מ"ש בחיוב הכחוצה וחור"ב ותוס' שלש מנדונייתא.

ובאהל יוסף סי' כ' צאשה שמיד אחר הגשואין נודע לצטלה שהיא אטומה וסגורה, כתב דלפי דברי הבטל הדין מפורש בסי' קי"ז סעי' ז' שאין לה כחוצה ע"י ח"מ שם סק"ט והיא הטעתו והיו מקודשת רק מספק (ע"י סי' ל"ט) ואפי' כנס ובעל, ולריכה גט ג"כ מספק, ואם אינה רואה לקבל גט ט"ו צ"ש שם ס"ק כ"ד דכופין אותה לקבל גט, ואם אין יכולים לכופה ע"י צחת"ס סי' ג' דמתירין אותו לישא אחרת ע"י ק"ר, ואפשר דמה שהלריכו ק"ר זהו דוקא במקום שהקדושין היו קדושי ודאי כגון ששהתה י"ש וכיו"ב, אבל צנ"ד דהוי ספק צעיקר הקדושין ל"ש חקנת ר"ג דאין נאמר שחיקן גם צכה"ב דהוי ספק קדושין, לכן סגי אם יסכימו ג' רבנים מוצהקים שיש להחירו. וכע"ז הוצא להקל בספר עין יתחן אהע"ז סי' ה' ענף ג' סוף אות ע"ז, ע"ש.

מ. איילוניות. בספר חלקת יואל אהע"ז סי' כ"ד צאשה שיש לה קת סימני איילוניות דהיינו שקולה עד קת ודדים קטנים ואין לה וסת ואינה רואה צדום פעם והבטל דר עמה חמש שנים, ואחר שנודע לו שאינה רואה דם פירש ממנה ותצטע שחלך אלל רופאים ולא רתה, וגם כשדר עמה נחלה במכות וכשפירש ממנה הכריח ככל אדם, והחיר לישא אחרת צהיתר ק"ר, דכיון שזריכה גט רק מספק כיון דהיא ספק איילוניות י"ל שאין שייך חר"ג ובפרט אחר האלף בחמישי, אך ספק איילוניות אין לנרף כיון שדר עמה אח"כ, אך כיון שאינה רואה לעמוד לר"ת ולדעת קת אחרונים הוי כעו"ד, ועוד והוא בעיקר מאחר שהייב לגרשה מספיקא דאורייתא דמועל עליו מלוא פו"ר, ועוד מחמת אמירתו מאוסב עלי, ותו שא"א לדור עמה מחשש החולי, ע"ש.

וב"ב בספר ויחי יעקב סי' ע"ז צאיילוניות שלא הכיר בה ומסרנה לעמוד לר"ת, והחיר לו לישא אחרת ממנה טעמים, הדא משום דלדיעה א' לא גזר ר"ג במקום מלוא פו"ר, ותו דהוי מוס גדול כמבואר ברש"י ריש יצמות וצמוס גדול שאם הי' צאית היו כופין אותו להוציא לא חיקן רגמ"ח דלא עדיפה האשה מאיש (ע"י סי' קי"ז), ובסי' קנ"ד מבואר דאם עוטנת שא"י להוליד כופין אותו, ואף אם זה כשאר מומין (ע"י צ"ש סי' קי"ז ס"ק כ"ד) מ"מ אם הי' בה קדס הגשואין והוא לא ידע גם המהרי"ק מודק דאפילו בשאר מומין בטל חדר"ג וכופין אותה לקבל גט כיון שעשתה שלא כהוגן, ועוד דלכתוס' והר"ש גיטין מ"ו צאיילוניות הוי קדושי

טעות, ואפי' לר"ת (הוצא צאהע"ז סי' מ"ד סעי' ד') דמדדצקן צני גט, עכ"פ חדר"ג אזדא לה דצקדושי ספק אין חדר"ג וכש"כ צקדושי דצקן, וע"י בנוצ"ק סי' פ"ד. וע"י צספר צני אצרכס אהע"ז סי' ל"ט מ"ש צענין כע"ז.

ובחסד לאברהם [לר"א חאומים] מכד"ח סי' מ"ו נשאל צאיש שטוען כי כמה שנים אחר הגשואין לא יכול לקרב אליה כי רחמה נר, והאשה בודית כי הרופאים אמרו לה שא"א לה להוליד ויש סימנים שהיא איילונית ואינה רואה לקבל גט, והשיב דכיון שהיא איילונית ואינה ראויה להוליד לכונ"ע יש להחיר דל"ש כאן שנות חו"ל אין מן המנין, ושרי לגרשה גם צע"כ דלא יפס כחש מכחו, ובפרט שהוא לא ידע מה וכו' ספק קדושין (כצסי מ"ד) ובצכה"ג ל"ש חדר"ג, ויען שהוא גבר חלש וגרים צאורייתא תדיר וא"א לו להשיג ק"ר וגם אחר שיתירו לו לא יבצו לי' אחרונה כ"ז שהיא אגידא ציה, ומאחר שצגט צע"כ אינו עובר רק פעם אחת, לכן דעתי צזה להחירו לגרשה צע"כ. [ע"י צהשטמות].

י. גיטל האם. צשו"ת מהר"ש ח"א סי' מ"ז, צהלתה וגיטל האם, ואם לא ישא אחרת יחלה כ"ו, ואינה רואה לקבל גט, וגם אם יגרשנה מציתו תוכל לצוא לידו סכנה, אם מותר להחזיקה צציתו אחר שישא אחרת צהיתר, אחר שזן אם מתירין משום פו"ר, שעדיין לא לדה, הוסיף בדס"ב א', דצנ"ד שלצרי הרופאים אם ישמש עמה יפסיד צצ"ח ויצוא לידו חולי גדול, אין מחויב להכניס עצמו צספק סכנה משום חשש סכנה דידה כ"ו, ואחר שציתר צצנ"ד לכונ"ע לריך להשליש גט דעדיפא מנשתטות כ"ו, כתב צד"ה ועו"ל, דלפי"ז אם יתייחד עמה אח"כ יהיה חשש גט ישן, ונהי דצדיעצד כשר הגט כ"ו, י"ל דכשאינו כשר לכתחילה אינו מקיים התנאי דהשלשת גט [ושז' יהיה צחדר"ג], אמנם יפה כ' הרב השואל דכיון דלכמ"ס כשאנינה ראויה לילד ל"ג כלל ר"ג פו", ולהצ"ש צשיטת הרמ"א א"ל ק"ר, ושז' מותר לדור עמה כ"ו, ויש לנרף גם מ"ש הפרשת מרדכי סי' מ"ו צחי' א' דצחין לו ולד כלל א"ל גם השלשת הגט, ולכן אף דמתמירין להלריך ק"ר וגם השלשת גט, מ"מ אפי' יתייחד עמה לא יפסל הגט צדיעצד כ"ו, ולהחומרא דלכתחילה נלקח סצרות דמעצ"ח צצנ"ד דאינה ראויה לילד כלל ל"ש חשש דגט ישן וכו' [אף דמקודם דמי לה], ומליו דשעב"ד דנ"ד כדיעצד דמי, מ"מ אין דעתי נוטה להצטרף, דלהחיר שחשצ צציתו וישא אחרת יוכל ללמנח פרה צחר"ג כ"ו.

ובאמרי יושר ח"ב סי' קנ"ט צמי שנשא אשה זה כמה שנים ואח"כ נודע לו שצמי נעוריה חתכו לה הרופאים את האם שלה ואינה רואה להצגש צצ"ח, הכריע עפ"י מה דמבואר מדברי הרשב"א יצמות ס"ב צהא דנשאת לשליש שאין לו צנים דאם הוי ודאי עקרה א"ל גט כלל כמו צאיילוניות שלא הכיר בה, א"כ גם צנ"ד שאינה ראויה לילד הוי כעקרה ואיילוניות דהוי מקח טעות וא"ל גט כלל לצוצ הפוסקים, ולפי"ז עכ"פ מותר לגרשה צע"כ או לישא אחרת ע"י היתר ק"ר דבספק קדושין לא חיקן ר"ג כלל כמ"ס בגליא מסכת המוצא צפ"ח סי' ל"ט, ואף צצמהר"ל סי' ל"ז מפורש להיפך, מ"מ צנ"ד שלרוב"פ הוי ודאי קדושי טעות יש להקל, ורק כיון דכגו צלישא אחרת להלריך ק"ר יש לנהוג גם כאן כן, ואין לה כחוצה ותוס' דל"ש כאן ידע ונתרלה, ע"ש.

יא. אינה ראויה לילד ולד קיימא. צספר ז"ת רענן ח"א דף קס"א נשאל צאחד שמתו לו עשרה צנים צשטע שיו"אם לאויר העולם, וכפי קול המון נולד לאשתו צימי נעוריה ע"ס עקום וע"י ע"ס זה נחנקים צנים צשטע שגולדים, ולפי דברי הבטל הי' לו מכתב מרופא מומחה כמאשר זה ומסר תעודה זו צידי בממשלה כדי להשיג רשיון לגרש את אשתו כפי דינא ומלכותא בלי רגונה, וא"א להטות לצ' האשה שחקבל גט מרגונה וגם צע"כ הוא בלתי אפשרי, וכתב שיש להחירו לישא אחרת ע"י ק"ר, ויעשה שליח להולכה ויתן צידו

אוצר הפוסקים

יג. אינה יכולה לשהר עצמה. כתב בספר שמחה לאיש אה"ע
סי' ע"ז באשה שנתקלקל מקורה אחר לידתה ונלח
בעלה להוציא הוללות לרופאים וכו' ואינה יכולה ליעבר רק אחת
לשנה חדשים והטעם אינה חלה למשך לילה א' וחזרת ורואה
ביום, ומסיק שם אינה רואה להתגרש בזכות עובד יתירו לו ב"ד
שצוהו לישא אחרת, ויכול גם לומר קום לי כהר"מ וכו' ששון
שאינו חייב לזנוח אם אינה רואה להתגרש וכו' ע"ש ובכנה"ג סי'
א' אות כ"ז.

ובאוריין תליתאי סי' ק"ט באשה שרופא מומחה מעיד עליה
שכנה לה להיות עם בעלה, וילדה ויחיה
מסוכנת מפני מחלתה, וידוע שעוד קודם הנשואין כי לה המחלה
והעלימה מהבעל ומפאת המחלה קשה לה לטכר עצמה ואינה רואה
לצא לב"ד להתפטר, והכריע עפ"י דברי"ש סי' ע"ט בחולו ארוך דיכול
לגרשה בע"כ אפי' צוה"ז דל"ג רגמיה רק באשה הראויה, וגם צ"ד
שהמחלה כי לה גם קודם הנשואין ו"ל דהוי כעין מקח טעות ויכולים
לכתור לישא אחרת בזכית ק"ר באופן הנכונ.

יד. מחלה מדבקת. עי' לקמן סי' ק"ז סעיף ב' שם שטען הבעל
על אשתו שהיא מזוהמת הוי מום. וכי הח"מ והב"ש
שם דלאו דוקא לרעת מאותן ד' מראות נגעים דכתיבי סקרא חלה
ה"כ שחין וכיו"צ. ועי' בספר משפטים ישרים [בירדגון] ח"א סי'
רס"ב דמי שאשתו חולה בלרעת נקרא חונם הניכר לב"ד שאינו יכול
לצא עליה ונותנים לו רשות לישא אחרת, דאין דרך בני אדם לסבול
זכ מחמת הכזק במגיע מדיבוקה.

ובשד"ח מער אישות סי' ב' אות ט"ז הביא מהש"מ מהדור"ח ח"א
סי' י"ט שנשאל צמי שנשא אשה ונודע לו שהיא חולנית
מקודם הקדושין בחולי המתדבק ורופא יבדו אומר שאסור להיות
עמה כי היא מזוהמת, והאריך דין נכפית בדברי הרא"ש כלל מ"ב
ומתוך בואו בדברי הרא"ש יאל לו דצוה שהוא חולי המתדבק ל"ג
רגמיה וכופין להוציא ועי' כנה"ג סי' קנ"ד דבחולי בלרעת כופין
באיש וכ"ש באשה יכול לגרשה בע"כ ואם לא יוכל לגרשה בע"כ ישא
אחרת. [ועי' בשד"ח שם שחמה עליו אמאי לא אחי עלה מטעם שלא
ידע מהמום בעת הקדושין ובכנה"ג כופין אותה במצואר צמח
גדולי אחרונים ע"ש]. ועי' בחת"ס חלק חו"מ סי' קנ"א.

טו. גתעוורה בשתי עיניה. בספר שם ארי' סי' ק"י באשה
שנתעוורה צ"י עיניה ועסקה ברפואות ולא הועיל,
ורואה הבעל לגרשה והיא אינה רואה, וליד הרב השואל לכתור
לזרוק לה גט בע"כ, כתב דאין דעתו נוחה מה, דמלמד האכזריות
הגדולה, הנה גם צנף הדבר באיש שנשחמה הביא הרמ"א בסי'
קנ"ד ד"א דכופין אותו להוציא והוא מדברי הרא"ש, אך בצבגרי"א
שם סי' ק"ט ע"ז כי דבשח"ה הרא"ש סוף כלל מ"ב פסק דאין כופין וכן
משמע דעת כל הפוסקים שסתמו וכו' [ועי' פ"ת שם סי' ק"י] ומצואר
דעתו להכריע דאין כופין להוציא, וגם גוף הדבר לענין חרגמיה אם
הצ"ד כופין בכנה"ג היכא דהוי מום באיש חולקים הח"מ והב"ש
בסי' קי"ט, ולדעת הח"מ אין כופין אותה, אי"כ יש כאן כ"ס שלא
לכופה לקבל גט שמה אין זה מום גם באיש, ואף אי נמא דהוי מום
שמה באשה אין כופין כמ"ש הח"מ וכו', וגם לזרוק לה גט בעצמו
כבר כי הנוצית דגם הרא"ש לא התיר רק כפי"ט ע"י צ"ד דהיינו עד
שתאמר רואה אני אצל לא שזרוק לה גט וכ"כ בהפלאה בקור"א סי'
ק"י צבונת הרא"ש, ואמנם כ"כ בפירוש צבשמים ראש המיוחס
לברא"ש וע"ש צב"י כסא דברסנא בסי' קס"ח, וגם לכתור לישא
אחרת ע"י ק"ר כמו בגשעית, אין לכתור, דכחם עכ"פ דבר מלוב
הוא דא"א דר עם נחש, אצל צענין זה שיכול להיות עמה כדרך כל
הארץ למה לנו לכתור לישא אחרת וחלילה לו לגרשה בע"כ או
לישא אחרת.

צידו גט וישציע את השליח שלא יחזור משליחותו ואימת שתחלה
לקבל גט יקיים שליחותו, וישליש כפי פסק צ"ד, וגם ישציעו את
הבעל שלא יצטל את הגט, וטעמו שהרי הוצא צבשמים סי' כ"ג סעי'
ה' שאסור לשמש היכא שיש לה חוטם משום הוצ"ל וכ"ש היכא
שיש בהחמת צריה שלימה שאסורים מדינה בתשמיש כדי שלא ירנחו
עוצרים בני קיימא דעון רליחה חמור יותר מהוצ"ל, וראי' לזה דני'
נשים משמשות צמוד וא' מהן מעוברת שמה חטשה עוברת סנדל ורצון
דפליגי הוא רק משום דל"ח למיטעא, ועוד דדמי לאיילוניות דא"ל
גט מדינה משום דאין אשה חלה לבנים ואין ניתן למחול, ואף
דאיילוניות אם דר עמה אחר שהכיר בה לריכב גט, מ"מ כיון שנודע
שזוה ככל פסם רק מחמת חלמות משפחתה אין באפשרות לגרשה
די צוה להפקיעו מחרגמיה.

ועי' כע"ז בבית שלמה סי' ע"ז צא' שנשא חוגרת ההולכת צרגל
א' ע"ג חצרתה וכבר ילדה ממנו ה' ילדים וכולם נולדו מחיה,
ובכל אומרים שהסיבה מחמת שרגלה האחת היא על השניה ואין
כולד יכול ללדת חי מגופה אף לאחר התאמתו הרופאים, וכתב דאף
שמלד הדין אפשר לגרשה בע"כ מלד ביטול פו"ר כמו"ש הב"ש סוסי'
קנ"ד דבשבתה י"ש ולא ילדה יכול לגרשה בע"כ אף אחר חר"ג, ככל
זאת חוכך להחמיר ואינו מתירו לגרשה בע"כ כי הדור פרוץ לעבור
על חר"ג זה, אך מתירו לישא אחרת בזכית ק"ר דוקא ולהשליש גט
ובכונה כמו בגשעית, ע"ש.

ובדבר משה חנינא סי' י"א על אותו דיון כתב דאף המחמירין
בשכח י"ש מודו צ"ד שאין עליו חר"ג, דכיון
דבוחזקת לנפלים דעת הרא"ש פי' בצע"י דחלה שלא בכחונה וכו'
דאיתרעו גופה וכו' ולא חשש לאחר שאין לו בנים ע"ש, אי"כ
פשיטא צוה דכופין אותה לקבל גט אפי' אחר חר"ג, ואפי' לדעת
רש"י וכו"י דבבוחזקת לנפלים מותרת לישא לאחר, אלו רק היכא
שאין מום בגופה ואמרי דרק אללו בוחזקת, אצל צ"ד שהיא חוגרת
ההולכת צרגל א' ע"ג חצרתה ושפטו הרופאים שהסיבה זו גורמת שלא
תוכל לילד ולד קיימא והמניעה ממנה צודאי כופין אותה דבכא לא
תיקן רגמיה דלא עדיפת מיניה, וכן מציא צפ"ת מ"י וש"כ הכהן דכל
היכא שבמניעה מלד כופין אותה על הגט ואין צוה חר"ג.

יב. אין לה אורח בנשים. בספר באר משה קונט' השיב משה
סי' ע"ז באשה שלא ראתה דם נדות מעולם וכנראה שהיא
ממשפחת דורקט, כתב דאף דלכאורה משמע מכחוצות י' דלא הוי
מקח טעות, היינו דוקא בזמן הש"ס שהי' יכול לישא עוד אשה עלי'
ועוד דדוקא התם שהבעל עומן טענה דמים שזינתה ויכולה לומר
דלא מממשפחת דורקט ולא נאסרה עליו, אצל צענין שאינו רואה
זה מפני חסרון זה דבניה מעטין הוי מקח טעות, ועי' ירושלמי שם
סוף הל' א', וגם בשו"ת מהרש"ך ח"ב סי' ס"ג כתב נשא אשה ולי"כ
לה אורח כנשים ומחמת זה רואה הוא לגרשה מתירין לו השצוה
[ובכנה"ג בצ"י סי' א' אות ע"ג וכתב עליו דדבריו תמוהים],
ולדעת הרש"ך עלמו צח"א סי' ב' נשבע הוי כמו חר"ג, נמא לפי'
דיש מקום לכתור לו חר"ג כמו שמתירים לו השצוה, ואין לומר
ידע ומחיל שהרי המהרי"ק שורש ק"י כתב דאפי' נימא שמחיל
בשעת צעילה היינו לענין חיוב כתובה אצל לענין שיכא מחוייב להיות
עמה כל ימיו לא מהני, ועוד דלא שייך ידע ומחיל חלה במום הניכר
צרגע שיחודע, משא"כ צוה אף שנודע לו שאין לה דמים חש
שמקרה הוא ותתפלה ועכשיו שצברו איזה שנים ונודע לו המום
צבירור אינו רואה זה, וצבירור דצבונדא זו היא ארורה ומקללתו
וכמה פעמים הלכה ללון חוץ לביתו בלא דעתו ורשותו ועל כן מאוסה
היא צענינו וכו' ומתערך להחיר ע"י ק"ר ע"ש. ועי' בשו"ת מהדור"ל
ח"א סי' רע"ג שדן בשאלה כזו ולא הכריע צוה כ"ז שלא שהתה עמו
י שנים.

אוצר הפוסקים

המכריז שורש ק"ס סי' א' כתב דר"י מ"ז פס"ק כריתות סוכרין סי' א' דלומר אלך ואכבד חייב, וא"כ צ"ד שבגוף המעשה כיושר עמו דאין אדם מחוייב לדור עם נחש בכפיפה א' ועד מתי ימתין ספיר י"ל שיש להושיע שילא לת"ר, ואף שפסע באמירה מ"מ בגוף הענין כיושר עמו לכן יש להקל לבחור חדר"ג ע"ש. [וכ"כ בספר דברי הלל ח"א סי' כ"ד]. וכע"ז כי שם צ"ד ז' בל"ש ואשכח דלא מיתדרג לכו כמה שנים ובעת הרחיקה נדוד י"צ שנים וכמה פעמים אמר שאם לא יתירו לו חר"ג יחליף דתו ח"ו, ודן בזה במכ"מ נדדים ומסיק לבחור עפ"י דברי המכריז ה"ז ועוד כמה פעמים, ורק לאשכח שחשאל לו קשה לבחור אם תשאל, ויש. בעיר מבא דלא כותבו כשרות (יצמות פ"ט), ויש לחלק, יצמין הכתובה כי שאם אין לו יש להקל (פי' אכע"ז סי' ק"יט סעי' ו' בהג"ה ובפרי"ח שם), גם י"ל דכאן זה לעומתה שאם ח"ו ימיר דתו לא תשיג ממנו גם וכו"ש כתובה וכו', ע"ש.

ובצל הכסף ח"צ סי' י' נשאל בצעל בעונו שאשחז מאוסה עליו מחמת שהוצעת צפ"ה וכמה פעמים תפסותו בצדו להיות עמה בעורה בעומתה, וכו' מוכן לישב צנ"ח שאלה כדבריו והיא מחיבתו צפ"ה צ"ד, וזה כ"ר שנים שהוא מתענן ואין אכע"ז שלום ציונים וטרם קיים פו"ר כי יש לו ממנו רק צנות, ומאיים שאם לא יתירו לו ימיר דתו וגם צ"ל לידו הרבוי עזירה, אם אפשר לבחור לו שצועתו שגשג צמח הנשואין שלא ישא אחרת ושלא יגרסנה צע"ה, וכנה דעת השואל שם שיש לבחור לו שצועתו נישא אחרת צ"ה צ"ה נדדים וכתובים זה שיש לחוב לדבריו שימיר דתו, הכם שהתכ"ד סי' קל"ח (כובא צרמ"א וי"ד סי' של"ד וצ"ב צ"ה שם) כתב שמפני זה אין להניח מלפנות ככלכה, אך כע"ז שם חולק עליו, וכן מציא עוד כמה אחרונים דיש לבחור שצועתו אף אבתחילה נחשש במדת דת דחשיב כדבר מלוה כ"ר. אולם דעת הרב המחבר שם צ"ד י"א שאין לחוש לאיום המדת הדת דא"כ תחבול קיום התורה וכמ"ס בתש"י הרד"ב המדעות סי' קפ"ו, ומציא מ"ס חיים ושלוש שרצים מהפוסקים חושבים את התכ"ד לעיקר ומיעוט דמיעוט סוצרים כה"ע ודוחה את דברי החולל ממנה צניעות וכבי"ע דאסור לבצעל לגרשה צע"ה ולישא אחרת עלי מחמת שצועתו ומי שיתיר לו כ"ו התרה לדבר עזירה וצנידות, ויש להשתדל לעשות שלום ציונים. ומ"ס צ"ד י"ב וי"ג מ"ס צ"ה.

יח. אם הרופאים נאמנים שלא יזהא ראויה לעולם לחיי אישות. באבני דק (ט"ו טל"ב) סי' א' כתב שחכ מלכזכור לסמוך על הרופאים כמעידים על אשכח שחשמש קשה לה וא"י לסבול צ"ה שמהנמנע שחזור לציראותה, ולהחזיר לבעלה לישא אחרת, דאפי' אם הם מוחזקים כנשרות מ"מ אפשר שתמלא רופאים גדולים מהם וימלאו לה תרופה, ומעשים בכל יום תמיו שרופאי העיר אומרים על איזה חולה שאין לו רפואה ואח"כ צ"ה רופא אחר או שנוסע למקומות אחרים וממלאים לו רפואה, וכדצו מפורש בירושלמי וצו"ד סי' של"ז שלא מן הכל אדם זוכה להתרפאות, ועי' צח"ס וי"ד סי' קנ"ג דנאמנות הרופאים צמח כ"ה רק מעטם ספק פיקו"ג, וכן בספר חסד לאברהם סי' ל"ב כתב דנאמנות הרופאים אינו ודאי, ולכן כיון שאפשר שתמלא תרופה צד"ה כ"ה שאין לכופה לקבל גע, ועי"כ אין דעתי נוחה לבחור לבעלה לישא אחרת עליה ע"ש. [ועי' עוד ע"ד נאמנות הרופאים, לעיל סק"י צ"ה אות י"ב, ולהלן סי' כ"ג סק"י אות ל"ג].

יפ. נכפית. צברכת ר"ה סי' ל"ג כתב באשכח שנוגד זה תולו כנכפ"ה, דכופין אותה לקבל גע כדאיתא באבני דק סימן קי"ז סעיף י"א צ"ה כר"א, ודעת ה"ה ובהפלאה דק לכ"ה אותה עד שתאמר ר"ה אני בחיר כר"א, דזה חשיב ר"ה אצל אינו יכול לזרוק לה גע וכו' [פי' צפ"ה שם סק"ה], אכן יש לבחור

ועי' שם בקונט' השיב משכ סי' ע"ז צד"ה אשכח שלא ראתה דם נדות מעולם וכנראה שהיא ממשפחת דורקטו וגם היא ארורה ומקללתו וכמה פעמים הולכת ללון חוץ מדינתו שלא מדעתו ורשותו ועל כן מאוסה היא צע"ה, והשיב דכיון שהיא מאוסה צע"ה יש היתר עפ"י הרמב"ם ה"ז וכו', ואף להכנה"ג סי' א' בהג"ה אות ל"ג בעלה דהמורד על אשתו ואמר מאוסה עלי אין לו לישא אחרת משום חר"ג, אך מהר"ם צ"ד סי' התרכ"א נראה דכ"ה דעונן מאוסה עלי או שהיא רעה דיעוטיה היתירו לו לגרש צע"ה, ובספר חיים ושלוש אכע"ז סי' א' הציא שכן דעת החומת ישרים סי' קל"ט והפ"מ ח"ג רס"י י"ט ושמן המשכה סי' קנ"א ופ"ח נגז' סי' טו"ז דבעטנת מאוסה כופין אותה לגרשה צע"ה דלא גרע מאשכח בצמח מאוס עלי וכמ"ס הרמב"ם, ועכ"פ ספיקא מיהא איכא אי גזר רגמ"ה צכ"ה ולדעת רבים כל איסור חר"ג ל"ה רק דרצון ואף להסוצרים דחר"ג היא דאורייתא, צ"ה"ז כ"ה"ז סי' דילמא לא גזר ר"ג צכ"ה, ואף אם גזר דילמא דחר"ג צ"ה"ז אינו אלא דרצון מלך מנהג וכו' וכו' סי' דאורייתא וספק צמנה צ"ה דברי סופרים ולקולא וכו', ודן שם צע"ה גרשין צע"ה ולישא צ"ה נשים מה עדיף, ומאיים כל זה כתבתי להלכה אבל למעשה קשה לעשות באיסור חר"ג צפרט צד"ה שכתבן מרובה על בעומד, וגם לדון האשכח שלא צפ"ה, אצל דר"ג שהוא מצפנים חמישים לד"ה ויחיימו עלי להשמע לקול החורה ולקבל גע מרונה ואם לא תליית ותראה ללעז ולעגנו יתירו בהסכמת ק"ר וגם אנכי מן המחזיקין. ועי' מ"ס צפרדס רמונים היתר א' שער ד' דף ע' וכו' עי' דף קי"ד, ותלקת יואב סי' כ"ד, ושדי חמד מערכ' אישות סי' צ' אות ט"ז.

וביד שלמה דף מ"ד בתש"י הרב דברי מלכאל הציא את דברי בגליה מסכת ש"י לבחור צע"ה מאוסה עלי כשם שכופין אותו להוליד צע"ה מאוס עלי ולא עדיפה אשכח לאחר תקנת רגמ"ה מאיש מדינה ומחזיקין לו לגרשה צע"ה, וי' עליו כדברי מלכאל הכה לפי"ז לא הותר רק לגרש צע"ה אצל לא לישא אחרת א"כ איכא שהיא שוטח ואסור לגרשה לא נוכל לבחור לישא אחרת, וצ"ה"ה אין לצנות יסוד ע"ז דכ"ה אכן לא קיימ"ל כמ"ד צמחים עלי כופין להוליד, ועוד דא"כ למד לר"ה היתר צמחיות והרי כל הפוסקים כי שר"ה ק"ר אף דשועה ודאי מאוסה עליו, וגם בכל כה"ג כ"ה להפוסקים לפירושי דמאוסה עליו לא חיקן רגמ"ה, ולע"ז אין להקל צמאוסה צ"ה היתר מק"ר.

ובאבן יקרה ח"ג סי' כ"ד צ"ה שנהלה אשתו צמחלת היסעריא, כי דאף שטעון מאוסה עלי צע"ה מצוררת אין לבחור לישא אחרת משום זה או לגרשה צע"ה דא"כ מה כועיל רגמ"ה בתקנתו דתמיד יטעון מאוסה עלי, וטענה מצוררת כועיל רק שלא יחשב כמורד עי' סי' ע"ז, [צמחלת השרון סי' ו' בהג"ה כי דשפיר כועיל ר"ג בתקנתו שאם יאמר מאוסה עלי וכו' שער חל עליו חר"ג ואיסורא ודאי לא יעשה עי' ע"ז אור"ח סי' תכ"ד סעי' א', וכע"ז כי צפרדס רמונים היתר ט"ז]. גם בספר צרכה ר"ה סי' ק"ח כי צמח"ד ד"ה קונא גדונה נבחר צע"ה מאוסה עליו כ"ה ע"ש.

ועי' בהנה"ג סי' א' בהג"ה אות ל"ג שכתב דהמורד על אשתו ואמר מאוסה עלי אין לו לישא אחרת משום חר"ג, ובמקום שגשג אסור משום השצועה. וב"ה דבר אליה ה"ה כי דאף להכנה"ג אם נותן טעם לדבריו נאמן ע"ש.

יז. מאיים שיצא לתרבות רעה. צ"ה"ה הודש סי' קל"ה דן בל"ש בעונו על אשתו שמהאוסה עליו וגם עיגנה אותו י"ב חדש ומגזם שאם לא יתירו לו לישא אחרת יוא לת"ר, וכתב שאף דגזים אינה ולא עביר עכ"ז כיון שכתבין פניו לומר כן יש לחוש, שחרי

אוצר הפוסקים

וב"כ בתפארת צבי דיני חגמ"ה סי' מ"ד דנכפית ואינה רחבה לקבל גט אף צידע ממוס זה בשעת הנשואין הרי פסק הרמ"א סוסי ק"י דנכפית כופין וצידע מיירי כמ"ש מהר"ק שמתני מקור הדין, דאילו לא ידע היו מקה טעות ופשיטא דליכא תקנה רגמ"ה, ובטעם דאף למ"ד דלי"ה מוס בלשון מודה דאין כופין אותה להיות עמו א"כ ודאי לא עדיף כה האשה מכה האיש ואין כופין אותו להיות עמה א"כ ודאי לא תיקון רגמ"ה שלא לגרשה בע"כ או לישא אחרת שלא יהא שריו בלא אשה כ"ש הוכא דאיכא ציטול מלוה, ולכאורה י"ל דא"ל ק"ר, אך מכיון דבתקנה נאמר שמתירין עפ"י ק"ר ואולי תיקון אף במקום מלוה אין להחזיר צלי ק"ר, ויש להשלים גט שמה אחרת לקבל גט ואין לחוש שמה יכתב בגט צעת שהיא נכפית כיון דרוצ פעמים אינה נכפית, ואין לה מחוגות כיון דיכולה לקבל גט, ע"ש.

ובבני יעקב סי' ח' בלחוד ששטחו חלתה במחלת הנכפה ואינה רחבה לקבל גט, כתב דכיון דגם קודם הנשואין הי' לה מחלה זו ומחלת הנפלים כיון דלא קציעה לה זמן הוי מוס שבגלוי וא"כ ידע ונתפיים ומחיל, גם מהר"ק שורש ק"י כתב דצידע ומחיל יש לתקנה רגמ"ה שלא לגרש בע"כ, אלא שכתב דאין לנו לכופו להיות עמה, ואף להפוסקים הסוברים דנכפית יכול לגרשה אפי"ג דאיכא טענה מחילה משום דאע"פ א"ס מחיל הפעם מחיל לעולם, אינו אלא משום דאמרין דלא תיקון ר"ג במחלת הנפלים אולם צ"ד מיירי שנשבע וכו'.

וע"ע בבני אברהם אהע"ז סי' י"ח שכתב צ"ש פ"מ ח"א סי' פ"ד דמ"ש"כ מהר"ק שורש ק"י דצידע ומחיל יש נהו"ש לתקנה רגמ"ה שלא לגרש בע"כ וגם א"י לישא אשה על אשתו וכו'. דהיינו דוקא בשאר מומין אבל בחולי הנכפית אף מהר"ק מודה, אך צ"ש ספר חזק בהנפלה כתב דצידע ומחיל א"י לגרש בע"כ, וכ"כ בספר תומת ישרים סי' קל"ט, וכיון דאיכא פלוגתא דרבותא א"י לגרשה בע"כ וגם א"י לישא אחרת דספק חרס לחומרא, אלא שאין לנו לכופו להיות עמה וכמ"ש בחומת ישרים ס"ס, ומה גם צ"ד דחולו זה הי' לה מקודם שנתארסה ולא קציע לה זמנה וכו' מוס שבגלוי א"כ ידע ומחיל וע"ז נשבע שלא יגרשה בע"כ וא"י דשבעתה רציע עלי' וצ"כ"ג כו"ע מורדו וכמ"ש בספר בני יעקב סי' ח'.

כא. נטבעה במים שאין להם סוף. בספר האלק לך שלמה אהע"ז סי' י"א בלשון שנטבעה במים שחין נהם סוף ואבד זכרה, כתב דמותר לבעול לישא אחרת כמו שמדויק מדברי הרמב"ם ה"ל נחלות פ"ז ה"ג וחו"מ סי' רפ"ד סעי' ד' ש"י דלא החמירו במשאלים רק באיסור כרת ומשמע דכל דלי"ה איסור כרת מותר אף באיסור תורה וכ"ש בחדר"ג דלכמה פוסקים הוי רק מדרבנן ומותר לסמוך בזה ארובא, אולם י"ל להחזיר לו רק עפ"י ק"ר.

ובאמרי בינה ח"ד סי' א' בלשון שנטבעה לזמן קצר לארצות הבצית ועברה שנה ולא נשמע ממנה מאומה ובעהותה נחפרסם שהאניה טבעה עם כמה מן הנוסעים, ועכו"ם א' העיד כי אשה זו הייתה על האניה הנטבעת והיא כתובה צרעית הנעדרים והבעל זקן ואין לו בנים, דן שם בענין נאמנות ע"א בחדר"ג ובענין נאמנות עכו"ם במסל"ת במילתא דעבירה לאיגלווי, וכי דהא דכ' כש"ך צו"ד סי' י"ח דדבר דעבירה לאיגלווי נאמן מסל"ת היינו ציכול להיגלות מיד וצ"כ הו"א דלא משקר אבל צ"ד לא עבירה לאיגלווי תיכף וגם אין כאן מי שיפיד ששכו שם עד שתלא נפסם לכן אין להחזיר רק ע"י ביתר מק"ר.

בב. נאבדה. ע"י פ"ת ס"ק י"ד מה שהביא מהנוצ"ת סי' ו' ז' וסי' קמ"ז, ומהח"ת סי' צ', בענין נאבדה. גם בספר צרית יעקב סי' א' כתב דבילאב צרעית ל"ה דינה כמורדת, דמי יודע

לו לישא אחרת על ידי מאה רבנים צלי פקפוק כלל רבזה אין לריך רק טעם מצורר להחזיר ופשיטא שאין לך טעם מצורר יותר מזה, אולם יראו שיהיה כתיבת הגט והמסורה ליד השליח צעת שידוע שהיא חלומה למען לא נפול ברצונותא במה שפקפקו מטעם כל מילתא דלא מלי עביר איכו השתא לא מלי משוי שליח.

ובאמרי יושר ח"ב סי' קס"א כתב דאף דאיתא בחד"ס אהע"ז סי' קט"ז דצמנונו אין סכנה לשמש עם נכפה לפי דעת הרופאים, עם כל זה נחפשט המנהג להקל בנכפה לגרש בע"כ או לישא אחרת, ואפילו להנוצ"י בסי' ק"ד המחמיר בגרושין בע"כ בנכפה מ"מ נראה דלהחזיר לישא אחרת ע"י מאה רבנים מתירין, ומציא ש"כ בשו"ת רד"ם אהע"ז סי' א' ע"ש. וכ"כ בחש"י מהר"ד סי' א' דאף דיש לנו לחוש לדברי הב"ש ש"י בסי' קי"ט דלא ברירא לי להרא"ש שמוחר לגרש נכפית בע"כ, מ"מ להחזיר אחרת ע"י ק"ר אין שום דא ספק, ואם תעמוד בצרובה לקבל גט אחר שיתרו צ"כ עוד הפעם הנוני נמנה להחזיר לו לישא אחרת כהשלשת גט וכתובה.

ובדבר משה סי' מ"ד הביא שבעל הישוע"י עשה מעשה בנכפית להחזיר לבעול לישא אחרת. ובמה"ג סימן א' אות ל"ה ואות ע"ו כתב צ"ש אחיו דבאשה נכפית לא תיקון רגמ"ה ע"ש. וכ"כ בספר חוטפות ראש סי' ד' שיש להחזיר בנכפית לישא אחרת על ידי השלשת כתובה ושער חיוצ לגרשה כשהחלה [ובעובדא דידה] ה"ה חשש שבעל ילא לתרבות רעה ומשמע שכתיר אף צלי ק' רבנים, ע"ש].

ובשו"ת הרדב"ז ח"א סי' י"ג נשאל בלשון שחלתה בחולי נכפה ובעלה ציקס ממנה רשות לישא אחרת ולא רחבה, ועו"ט הביעל שמתחר שכתב גירשה פעם והחזירה בעלו הכנאים הראשונים שעל פיהם אסור לישא אחרת, והשיב דאם יצור הביעל שהיא נכפית מוחן לה מה שיש צידו והשאר עליו חוב חזק לה גיעה ונשאל אחרת ואם לא תרצה לקבלו הרי הוא מותר לישא אחרת שלא נתחייב לישב בעל כמ"ש הרא"ש בחש"י כלל מ"ב וכו' גם הטעם השני שבעלו הכנאים הראשונים, כן אני סובר להלכה, וחלוי בפלוגתא דירושלמי, וקיימ"ל לכתובה החזירה ולא לתנאי, אבל למעשה אין להורות כן לפי שאין הנשים בקיאות בדיון זה והיא חוששת שחזרת לתנאי וכו'א ירמא אותה ונמלא מבעל כל תנאי ככתובה ע"ש. ובספר בארות המים אהע"ז סי' א' כ' דמ"ד השבעה אינו אסור לישא אחרת דהוי ככתובה מפורש כיון שכתוב, בעובדא בלשונות ואינה ראויה לה, ואפי' התרה לא בעי, ואם אין לו כדי כתובה מכיון שבעל נדלדל מאד ע"י חליה יתן שט"ח על שחר הכתובה, ע"ש.

ב. ידע שהיא נכפית ונשאה. בספר קול יעקב סי' ל"ט נשאל צ"י ששאל אשה נכפית וידע שיש לה מוס זה רק שסבר שזה מתרחש לעתים רחוקים, ועשה עמה כתב שאם לא יהא באפשרותו לדור עמה תקבל גט ובעת אינה רוצה לקבל גט, ותצטע אותה ואלה אציה לדון וסרבו, והאשה נמאסה צעיניו והוא רק צענים ולא קיים עדיין פריה ורביה, והשיב עפ"י הרא"ש בוצא צ"ש סי' קי"ז ס"ק כ"ב דאף צידע ל"מ משום דהוי סכנה וגרע ממחנה שחין, ומשמע מדברי הב"ש שחייב ליתן לה כתובה וכופק אותה לקבל גט ואין צוה משום חדר"ג, ולכאורה א"ל גם ק"ר לפימ"ש בנוצ"י דמ"ש"ה צ"י ביתר ק"ר בהחזרה לישא אחרת ולא בגט בע"כ משום דדילמא תתקרב מהמוס ויהי באיסור חדר"ג, וא"כ בנכפית שכתבו ח"מ והב"ש דגם כשהתרפאה י"ל דהוי מוס שמה יחזור המוס א"כ ל"ש החשש הוא וממילא דא"ל ק"ר וכמו בגירושין בע"כ, אך כיון שהם מבופקים בזה ועוד דהגט פשוט סי' קי"ט כתב דאף בגט בע"כ צ"י ביתר ק"ר ע"כ אין להחזיר לו לישא אחרת רק בהחזיר ק"ר וכו' ע"ש.

אוצר הפוסקים

ידוע איז אונס קרוב לה ואין לבחור לו לישא אחרת כמ"ש בגמ' וזכרנו דברי חיים חלק א' אב"ע"י סי' א' באשה שהלכה מצעלה ערך ד' שנים מחמת רעבון ושבו לא נשמע ממנה, כחצ' דלא מלינו בשום פוסק לבחור זכר ואפי' ע"י בית דין ק"ר וע"י פירות בגרשוני ונוציות סי' ו' הג"ל, אך באמת לא ידעתי למי החמירו בזה כ"כ הלא קבלנו מפי רגמ"ח לבחור עפ"י ק"ר במקום שרואין לורך בדבר ע"י חש"י הכ"ח סי' ל"ג, ועפ"י"ז ג"ל לבחור בנ"ד דעפלו חלויים ב' וכו' אך כשנים עפ"י ק"ר מג' מדינות, ויותר ג"ל שיוכל לקדש אשה על חנאי שאם אשתו חיה יהיו הקדושין בטלים ואין חשש משום ביאה אזה מספק כאשר בארנו בשב' יעקב ובאשר מועיל לדקא סי' א' ובית מאיר באשכנזי סי' ו', וא"כ יכול לקדש על חנאי דאם החרים ר"ג בכ"ה"ג לא יבא חלום הקדושין וכו', ועם בסימן ב' החפ"ל עם ה"י מסיגע בענין קדושי חנאי ובחצ' דקדושין דבדבר שמתה באשה ואח"ל שהיא חיה שמה לא חיקון ר"ג בזה, ואף דאיכא חזקה חי במקום איסור דרבנן אמרי' ס"ם במקום חזקה וכו' ע"ש. ובעי"ז כחצ' בספר עטרת חכמים אב"ע"י סי' ע' באשה שנסעה צרעות צעלה לעיר אשר שם גרה צהה, ועברה שנה ומחלה והאשה לא באה וכרעות בצעל כן נסע לשם ואמר לו בתי שהאם לא הגיעה לבא, וחופש אחרים בכל הכניסה ואין קול ואין קצב וכבר עברו ג' שנים וגם צהה כתבה לו ששמה שמתה בדרך, והאריך שם בענין נאמנות ע"א בחדר"ג ונוטה להקל, ובחצ' עוד שיקדש על חנאי כנ"ל, ואף אם יש איסור בעילת זנות יש לסמוך על הח"מ בסי' כ"ו שגם איסור פלגש אינו אלא מדרבנן ובכ"ה"ג הוי ספיקא דרבנן ואף באיתחזק אמרינן ספיקא דרבנן לקולא, ועכ"פ מועיל בזה בגזת בעד מפי עד, אכן בוסף שיטתו כמו שכתב הגאון צעל בני אכזב שיתחייב בצעל בשבועה לתת להשני כתובה אם יגרשנה אף אם יבא אז ספק שמה בראשונה חיה דאם לא כן תבא קלה בעיניו להוילא בעטנת אינו יודע אם נתחייבתי, ועוד בוסף שכפי שמהלכ המעיל לדקא בסי' א' אין לריך לומר את החנאי בכל ביאה, ובפרט בענין זה שאין לחוש שיצטל החנאי דירא לנפשו שילכד בחדר"ג וכו' ע"ש.

ובדבר אלי' [להגרי"א קלארקין] סי' נ"ט נשאל באשה בת נ"ט שזה בארבע שנים ומחלה נסעה לבית בחולים וכתבה שברופא אמר שאין שום תרופה למחלתה אלא ע"י ניתוח, ואח"כ באה תביעה מבי"ה צעד שבעות אחדים שהיתה שם ונעלם זכרה, ואין שום ספק אלא אנשי מקומה שמתה כי צעלה איש אמיד וחי עמה בשלום ושלוה ויש לה בן ושתי בנות שאכזב אותם מאד וכבר נתקשר בצעל עם אשה שאינה בת בנים אם מותר לישא אותה, וכיצד שם חש"י הרב השואל שהדבר ביותר קרוב שנוכל לתלות בו הוא שמתה ובפרט שהיתה מסוכנת וחולין במצוי, ואף דאיכא חזקה חי וחזקה כשרות שלא מרדח מ"מ לא שנית שיקרה אונס כזה שלא תוכל להודיע, ואף דסמוך מיטות דאונס לחזקה חי מ"מ ברי כחצ' בנוציות סי' ח' דחדר"ג של ב' גסים הוי רק איסור דרבנן ואולינן בספיקא לקולא, והגם דיש סוברים דהוי איסור דאורייתא, הוי ספיקא דפלטוגא וכו' כמו ס"ם מדאורייתא וספק אחד דרבנן דמתירין, וע"י ברש"י כתובות כ"ב ב' באומרת ברי לי שמה שאילו היה קיים היה בזה ולבד נכון ובעת צעלה שלא בגד בזה, גם בנדע ציבורה חניינא סי' קמ"ז כחצ' דכיון שאילו היתה חיה היו שומעין ממנה אודא חזקה חי, הגם שהחיר רק בליוף מה שהיתה נשבעת מכל מקום בזמניו אין שכיח שמחמת אונס לא תוכל להודיע, בפרט שהיתה חולה במחלה מסוכנת אפשר דאין לה חזקה חיים כספינה שאצדכ בים וכיוצא ליהרג, ואף אי נימא שנתעכבה מחמת אונס מ"מ בא אסור לישב בלי אשה אף שכבר קיים פו"ר, ובכ"ה בנוציות סי' קמ"ז כחצ' דאיכא שיש לבחור ע"י ק"ר יש לבחור בלעזרף ספק דמיתה בלי ק"ר, ואף

ובתירוש ויצהר סי' קפ"ז באחד שאשתו נסעה ממנו בפרץ במלחמה וזה ז' שנים שלא נודעו עקבותיה וכבר דרש במכתבים ובעתונים וע"י הקונסול ואין קול וקצב, והשיב שמוחר לישא אחרת ע"י ק"ר, שכרי בחקנת רגמ"ח נאמר שאם יראו טעם מצורר שאין ראוי להחזיק בחרם יטולים לבחור וכמ"ש בשו"ת הכ"ח סי' ל"ג, גם בפרט מטה אהרן ח"צ סי' ס"ו הקול באנשים שלא נודע מנשואיהם שנתיים, ובחצ' שם דבא טעם חדר"ג הוא כדכתב בר"ן לתקנת הנשים או אנשים שלא יכניסו מריבם לביתם וא"כ בנ"ד שלא נודע לצעלה מה ה' לה אין צדק תקנה לאשה ולא לצעל וכיון שכבר עברו שנתים כמה ימתין, ולפ"ז כ"ש בנ"ד שכבר עברו ז' שנים ואולי נהרגה במלחמה, וע"י נוציות אב"ע"י סי' ו' שמצינו דברי הכ"ה"ג בהג"י אות ע"ה שם מהרש"ך בנשבע בצעל יכול לישא שם אחרת אלא דמסתפק דאולי מייירי מהרש"ך בלא קיום פו"ר, וא"כ בנ"ד שערס קיים פו"ר מותר, ובד"ח ח"צ אב"ע"י סי' ו' החיר ב' אשתו נסעה לרפא ועברו ח' שנים ולא נשמע ממנה אף דיש לו בנים משום דבכל אופן הוי מורדת בזה שלא חזרה, ועכ"פ בבית ק"ר נוכל לבחור לו בא"י דשכיחי עוברים ושבים בודאי יש אפשרות לשב ע"כ ברור שהיא מחה או שהיא מורדת וראוי לבחור לו לישא אחרת ע"י ק"ר. ובכ"ה רבנים הסכימו לפסק זה ע"ש. וע"י בספר בית נאמן סי' ב' מ"ש בזה.

ובשו"ת מהרש"ם כת"י באשה שאינה שבעות אחר החתונה אמרה שתלך לבית אביה לבציה איזה חפנים ותחזור בשבוע בזה ומאז לא נודעו עקבותיה ועברו כן ג' שנים ורואה בצעל שיתירו לו לישא אחרת, כי דאף דבנוציות סי' ו' והחת"ם אב"ע"י ח"צ סי' ל"ט פשיטא לכו דאם נשנית באונס וכדומה אסור לו לישא אחרת אלא שפלגו אם יש לחוש מספק לאונס, אך לדעתי ל"ט דברי גם בחתמה חולי ארוך לשיטת הח"מ והב"ש סו"ס ע"ט ויכל לגרשה בע"כ ומ"ש חולי מאונס אחר, וכשם שיוכל לגרשה בע"כ ה"כ כשאי אפשר לגרשה יכול לישא אחרת, ועוד דמסתמא אין לנו לחוש לאונס דלא שכיח כמ"ש בחוס' בכתובות ג' א' ד"ה וסברה, וע"י בספר זית רענן ח"צ סי' כ"ח, וכ"ש בנ"ד שדרך לבית אביה הוא קרוב ודאי דליכא למיתא שמה נשנית, ועוד דאם נחוש שמה נשנית ברי מבוחר בחוס' ב"מ דף ל"ט ב' ד"ה ודילמא דאיכא שנשנו חיישי למיתה עפ"י, וגם אומדנא שמה כיון שלא נשמע זכרה זה ג"ש, והעלה לדיון כיון שכבר יורד החת"ם לבקל בנידון כזה צמח לדדי ס"ם אם כי הוי שם עוד לרופים שאין בנ"ד וגם על זה סיים שהוא מיראי הוראה אף הכס מייירי בלי ביתר ק"ר, ולכן אם יתברר ברור גמור שלא הי' יולדתה מלד פשיטא בצעל ואין לו שום ידיעה ממנה אלעזרף גם אני למאכ רבנים, אך בלא בשלש כתובה ירא אני לבחור דנגד חשש מיתה איכא חזקה חי.

ובאור המאיר סי' נ"ט נשאל בתי שאשתו עזבה זה יותר מ' שנים ושקבותיה לא נודעו וערס זכר לבנות, והשיב שהדבר פשוט לבחור לו לישא אחרת לפי"ד ברש"ך דנשבע בצעל מתירין לו וכו', וכע"ז ברדב"ן ח"צ סי' ש"ב דרי"ג ל"ג רק בגמים כיושבות תחת בעליהן, ויש לזרף עוד בתור סניף (בפצחו שלא מחמת מרידה) דאילו היתה חיה היתה בזה וע"י ירושלמי שלבי יצמות אילו כוונת

אוצר הפוסקים

בחיים חווי מייחין וברש"י כתובות כ"ב ז', ועפ"י הר"א מורדון
שהחיר במשאלים מעטם שנשחקע זכרו והכ"י בסי' י"ז כתב שכתיר
אחר ד' שנים וחולק עליו משום חומרה דל"א חלל בחדר"ג כעת
לאחר האלף החמישי דל"א חלל דרצק יס ללרף להקל.
בג. נאבדה בעת ששורתה. ע"י פ"ת ס"ק י"ד מ"ש בשם הגו"צ
סי' קמ"ז. ובספר אר"י סי' פ"ח הביא בשם השו"ב
א' דגשטעית ולא נודעו עקבותיה מחר לצעלה לישא אחרת בלי
היתר ק"ר אחר שימסור גט ליד שליח להולכה שימסורו לה אם היא
בחיים לנשחשפה. ובשו"ת הרי"ד סי' ד' נזאכד בשם שטותה
כ' דאין ללרף להחיר משום שמה מחה, דק בלהלכה ממנו מכמה
שנים כעובדא דהנ"ב ויש הוכחה קצת שמה הוא דמלרפי ספק
זכ משא"כ בנ"ד שזכ רק ג"ח שכלכה, אך יש להחיר מעטם דמוקמי
לכ אחזקה שהיא מעורפת גדיון דרובא דרובא אינם מתרפאים,
והנ"ב שזן להחיר מעטם ס"ס אינו חלל משום דרובא להחיר בלי
ק"ר חלל ע"י ק"ר אין ספק דמתירין משום דמוקמי לה אחזקה.
ובבבבב יהושע אה"ע סי' י' ז' באשכ שגשטעית ובעת שטותה
כ"י דרכה לרץ חל המים ורנחה להכביע ענמה והיו שומרים
אותה ופעם א' נעלמה מן העין ונאכד זכרה ערך ג' שנים, והחיר
לצעל לישא אחרת בלי היתר ק"ר דמוקמי אשכ זו אחזקה שטות
וכפי מ"ש בנקודות הכסף וי"ד סי' ש"ז דהיכא דאין זמן ידוע לומר
שזמן זכ נשחשפה מוקמי אחזקה דמעיכרר וי"א ל"ח שנחפקה,
ובנ"ד גם ק"ר א"ל דיש גם לספק שמה מחה בשטותה ור"י ל"ג חלל
בדל"א אשחח חיה ובכ"ה ל"ג כמ"ש הכ"ה בסי' א' ס"ק כ"א דספק
בחזקה רגמ"ח יש להקל וצפרע בנ"ד שבימי שטותה כ"י דרכה לרץ
לעצוב ענמה וכיון דמוקמי אותה בחזקה שטות בודל"א עשמה כרובא
וחיישי למה עפי, וע"י גו"צ סי' מ"ד דכ"ה צ"ח נשחשפה
והיו דרכו לרץ למס ונאכד אח"כ וידד בזה לומר הוכיח סופו
על תחילתו דודל"א עצב צנכה, ולכן באשכ לענין חדר"ג ודל"א יש
לנ"ד. כן ומחר לישא אחרת בלי היתר ק"ר, ועוד דשו"ת הכ"ה סי'
קמ"א צעיר שנכשש ונאכד אשכ א' החיר לצעל לישא בלי היתר
ק"ר באומדנה שפ"א העיד שמהל אשכ צין בהרובים, וה"כ בנ"ד
שהעיד ע"א מפי עכ"ס מסלית שמהל אשכ מחה על שפת הכר
והמלבושים היו כדוגמת המלבושים של אשכ זו שנאכד. ובסי' עמק
שאלה סי' ז' דן בעובדא כע"ז ולא הכריע להלכה. ובסי' דבר אלי
(לרמן) סי' ג"ח גשאל בעתים חלומה ועתים שטות שטותה חל
זכ ע' שנים ואין ידוע מה אחר ואין ציכולת הצעל לקצן היתר ק"ר,
ובשיב דיש להחיר לו לישא אחרת בלי היתר ק"ר משום דשמה אינה
כבר בחיים אף דהיכא חזקה חי כיון דיש רגל"ד דאשכ אינה שוכחה
פרי בטנה ובעל ועוריה ל"א נעמידנה בחזקה חי, וצחוד בזמניו שיש
דאר קצוע והיא אינה מודיעה על מקומה לצעלה מוכה שאינה בחיים
וכ"כ החת"ס ח"ב סי' קל"ח, ולפי סברה זו יכול לישא אחרת אף בלי
השלשה גט, אף דודל"א לענין איסור דאורייתא לא סמכי ע"ז, אך
לענין חדר"ג דלהכרע פוסקים היו רק מדרבנן סמכי, וגם להסבירים
דכ"י דאורייתא מכל מקום בהלכרף הטעם שאם היא בחיים ואינה
מודיעה לצעלה כדי לנערו הוי מורדת, וידו, אך לפי"ז נ"יך לחת
גט ויכול לזכות לה גט בלי כתובה, ואף שלפסיד כתובתה נ"יכה
התראה, אך מכיון שאין ידוע מקומה לכוין יתרה אותה [ע"י לקמן
אות כ"ה בשם שו"ת אחיעזר דכלל התראה ובכ"ה בכ"ה אינה
מפסדת כתובתה], ואם נאמר שגטותה מונע ממנה להודיע לצעלה אף
דבעת שילא ממנו היכה תלומה מכיון שהיא עולה לנשחשפה מיגרע
חזקה בנ"ז יכול ג"כ לזכות לה גט על ידי אחר מדינה דלפילו בעת
שטותה כן לא ידענו שאינה יכולה לשמור את גיפה ואם יכולה

בד. מורדת לענין חדר"ג. כתב בתשו' רע"א תניינא סי' פ"ב
דצמורדת יש להחיר לישא אחרת בלי ק"ר, דכן משמע
מסתמא לשון הרמ"א בסי' ע"ז סעיף ז' דאחר יצ"ח מותר לישא
אחרת עליה וכ"כ הכ"ה שם ולא הזכיר כלל מק"ר, ובשו"ת מהרש"ם
חאכ"ע סי' ק"כ כתב ח"ל: וכתב הרשב"א בשו"ת (הוצא במהרי"ק
שורש ק"א) דבאלה שכוה מן הדין או מהחיוצ לגרש או לישא אחרת
עליה בזה ל"ג הרב עכ"ל הרשב"א, הרי צפירוש שמחיר הרשב"א
לישא אחרת כאשר הוא מה"ד לגרש ומורדת יצ"ח הדין לגרש
והבול"א, ואף ש"י המהרי"ק בשורש ס"ג דאין להחיר צמורדת לישא
אחרת דאם נחיר צמורדת יצואו להחיר צאינה מורדת ואפי' הקדיחה
תצטילו יאמר שהיא מורדת, מ"מ אני ממשכן נפשי להחיר בנ"ד שיש
קרוצ ל"ד שנים שאינה רוצה לשמשו פשיטא דאין לחוש לזה, ועוד אני
אומר לו יכא הדבר ספק הוי ס"ס שמה כבר עבר זמן התקנה ושמה
צמורדת לא תיקן ושמה צמורדת כה"כ לא יעלה ע"ד אדם שיהי
האיש אסור בנחשתיים ואשחח משחקת עליו ויש בזה גם כמה
איסורים וכו' עכ"ל הרשב"ם, ובנ"ד נראה דעדיף יותר כיון שהיא
מפקעת ענמה צערבאות י"ל דכ"ה ודל"א לא תיקן וכו' ע"ש.
ובבבבב יעקב ח"ב סי' ה' הסכים להגרע"א בעובדא זו דצמורדת
אחר יצ"ח מתירין לו לישא אחרת וא"ל היתר מק"ר, ע"ש.
גם בשו"ת הרי"ד ח"ב סי' ת"ש כתב דצמורדת עליו מותר לישא
אחרת עליה ואפי' כבר קיים פו"ר צין צמקום שוכבים לישבע שלא
ישא אחרת וצין צמקום שוכב חדר"ג כי אדעתא דכ"י לא נשבע
ולא תיקן רגמ"ח.

גם בעין יצחק סי' ג' אות י'—ע"ז כתב להחיר צמורדת בלי
היתר ק"ר ובלי השלשה גט. ובספר תולדות יעקב חאכ"ע סי'
ז' מביא תשו' הגר"א מקאווונא שכתב לו בעובדא כזו דאם יש צירור
בזה שכתבה עוברת ע"ד או מורדת בזה יש להחיר בלי ק"ר ואם
אין לנו צירור ע"ז לא יתירו לו רק ע"י ק"ר ובצירור וכו' ע"י ז'
רננים ציחד, ובתנאי שישלש כסף כתובתה צאופן. שאם תזכה צין
א"י

אוצר הפוסקים

ויאמר כי פ"ב כתב דכיון דהרמ"א בסי' ע"ז נקט לשון מחירק לו משמע דהיינו עפ"י היתר ק"ר, וכמ"ש בבית שלמה (מסקנא) סי' פ"א.

אמנם בשואל ומשיב מהדח"ל ח"א סי' ש"ג במורדת כמה שנים ואינה רוצה לזיווג ד"ת, כתב דאף שמכרש"ס והגהות יעקב כתבו להחיר, לא נוחל לי לנשות מעשה כזה דבור פרוץ, ולא מנינו שכתיר ר"ג לגרש בע"כ או לישא אחרת רק בנשטיות דכדבר ידוע לכל, אבל במורדת מי יודע אם היא מורדת עליו או שהוא גרס, וגם אם נחיר לו לישא אחרת יעגנה לעולם וכו' ע"ש, ובש"ד"ח מערי' לישות סי' ז' אות כ' כתב עליו שהפריו על המדה במדה גדושה, ולא זו הדרך לחוש לתקנת האשה שפסעה ולא לחוש על האיש חף מעון שיהא מעוגן כל ימיו וכו', והרי אפשר לתקן את האשה ג"כ ע"י השלשה גט ביד שליח וכו', ולכל היותר נלריך לו ששיג היתר ממאה רבנים וכו'.

בה. ברחא ולא נודע מקומה. במשיבת נפש [הראשון] סי' מ"ז נשאל באשה שתיקף אחר החתונה ברחא ולא נודע מקומה וכבר עצרו י' שנים ואף שמה נשכה ברוב הימים והבצל ערס קיים פו"ר, והשיב להחיר לישא אחרת אף בלי ק"ר, עפ"י מהר"מ פדוא סי' י"ג במורדת שכתיר לישא אחרת, ועפ"י תשו' ר"ש בן אברהם שם בשב"ה י' שנים ולא ילדה, דלא תיקן ר"ג במקום מלוא בן לישא אחרת וכן לגרש בע"כ, כ"ש בנ"ד שאלה לעלמה ולא נודע מה כי לא זה יותר מעשר שנים ועד אימת לנעטר ולזיווג, ולא שמענו על האיש דין עגונה להחמיר עליו בחומר א"א, ואין ספק שאחרי שעצרו י' שנים או שילאה לתרבות רעה או שכבר מתה ופשיעה שלא יעלה על הדעת לעגן בצעל וכו', ובאין לו אשה כלל ודאי לא גזר ר"ג, ואף כר"י מינן מודה, ואף ק"ר א"א דאין נבעל מלוא פו"ר המוטל עליו כל יומא ולא ידע האדם את עתו עד שיחזר על ק"ר מני מדינות, וכי המהר"ס פדוא שבמקום שנוכל לומר שבכאן לא תיקן ר"ג הכה והרשות נחונה לנו כי בן הורה הרש"א, וכ"ש בנ"ד שאין תוחלת שתשוב אליו אחרי שזה זמן רב שלא נודע מקומה, ובתקנה בלא כתוב שחבא כתובתה לרורה ומזונותי ביד ב"ד, אי"ב נראה דר"ג לא מיייר רק כשהיה זה כתובה וראוי לפקת בתקנה אבל כשהיה בפשיעה אין לריך ק"ר וכן עיקר ואין לריך להאריך בזה, כי אין שום חומרא לבעל אדם מפו"ר, ובפרט שכבר בלה בא"פ הכמישי וכו' ע"ש.

ובזית רענן ח"א להע"ז סי' ז' דף קס"ג באשה שצרחא מצטלה זה ג' שנים ולא נודע מקומה גם אחר החיפוש החיר לישא אחרת וכי דאף להר"י מינן המחמיר גם במקום מלוא פו"ר, היינו דבמלוא פו"ר יש ז' ענינים נפרדים, אי עיקר המלוא דפו"ר שמחוייב לישא אשה ולקיים עונתו. ז' תכלית המלוא שילוד בן ובה, ובנשא אשה ולא ילדה קיים מלוא פו"ר בפועל אבל לא השיג תכליתו, ובזה החמיר כר"י מינן דאולי ירחמו עליו מן השמים, וגם משום דאולי לא יזכה להבנות גם מהשני, אבל בצרחה דאין לו אשה כלל לקיים עיקר המלוא, גם המהר"י מינן יודע דבמקום מלוא רבה כזו לא גזר, ולריך להשלים גט ביד שליח והשלוח יקבל עליו בחומר שצוה לקיים שליחותו כשהוא במקום קרוב וכו', ע"ש.

ובזכרון יהודה מהד"ת סי' קנ"ז באשה שנבעה מצטלה בלי רשות ואין ידוע מקומה והבצל ערס קיים פו"ר, השיב דמותר לישא אחרת דהוי מורדת, אך לריך היתר ק"ר דבנ"ד שייך העעם של הכוזביות סי' ו' דאע"פ אם תיעלם האשה איזה זמן נאחו סיבה וכי נחיר לו לישא אשה על אשתו, ומכל מקום בהיתר ק"ר יש להחיר דכבר כ' עליו הד"ח דמכין שמאריכים ק"ר אין שייך כבר נתת דברך לשיעורין דהם ישכילו את אשר לפניכם, ע"ש.

ובחשק שלמה בהשמטה תשו' כ' באשה שהלכה בלי רשות צעלה איזה שנים ואין ידוע מקומה והבצל ערס קיים פו"ר, כ' דבנזויות סי' ז' מחיר בזה בהיתר ק"ר, ובפרט בנ"ד שאם אמת

אזי ימסרו לה וגם ישלים שטר המחאה שיהן גט מחדש כמבואר בנזו"י, ע"ש.

ובנתיבות השלום נתיב אי' באשה שצרחא מצטלה ומרדה בו זה יותר משנה ומסרבת לעמוד עמו לד"ת וכו' ערס קיים פו"ר, כתב להחיר לישא אחרת בלי ק"ר דכבר מבואר בפוסקים דמורדת מותר לגרש בע"כ ולכן מותר גם לישא אחרת, ואם כי הרמ"א בסי' ע"ז מחמיר שלא לישא אחרת חוץ יצ"ח הכה משו"ת הרדב"ז סי' ת"ש וילא מפורש דגם בחוץ יצ"ח מותר לישא אחרת ומה גם בנ"ד שמרדה כבר יותר מיצ"ח, ובזיווג מה שבנ"ד כבר שכתה עמו י"ש ולא ילדה אף שלא נתברר שעצרו י"ש שלימות מ"מ סניף מיהא כיו ע"ש.

גם בתועפות ראם [טויש] סימן ג' כתב דמורדת כיון שהיא צוגדה בעיקר קשורי בנשואין ל"ג ר"ג ויש בכוחו לגרשה בע"כ ועכ"פ לישא אחרת עליה וא"ל היתר ק"ר רק יחירוהו בנ"ד.

גם בחבליים בנעיסים ח"ב סי' ע"ח באשה שיש גב"ע מצ"ד שמרדה בצטלה, כתב להחיר לבעל לישא אחרת גם בלי היתר ק"ר והביא שכ"כ הגרע"א והגח"י הג"ל, ועוד כתב דכיון דא"ל דע"ס רגמ"ה באיסור ב"ג הוא משום דילמא לא יוכל למקם בסיופוקייהו כמ"ש כר"י מינן סי' י' אי"ב בנ"ד שהיא מורדת ואין לה עליו מזונות כמ"ש בכתובות ס"ד ע"א אין בזה חרגמ"ה ויכול לישא אחרת או לגרשה בע"כ, אך לריך להשלים כתובתה וגט צעדה וגם שט"ח לצטחון על חביעותיה כפי אשר יפסקו ב"ד.

ובפאת השדה חלק ז' סימן ז' באיש ואשה שנתפשו שיהן כל מה שכתובות ותקבל ג"פ וזה כשנתיים שאינה רוצה לקבל גט ולא לשו' אליו, כתב דכיון שהיא סוררת כבר מבואר בסי' ע"ז סעי' ז' דלאחר יצ"ח מגרשה בע"כ או מתירין לו לישא אחרת, ואפי' ע"י שליח אפשר לגרשה בנ"ד כיון דאין לה על צעלה כלום לא שאר ולא כמות וכו' והיו זכות לה שלא תהא חגיגה בזה אך כבר העלה הכוז"י דיותר נכון להחיר לישא אחרת מלגרש בע"כ דלגרש בע"כ חמור מנשואי ב"ג ע"כ יחירו לו לישא אחרת.

ובספר ויחי יעקב סי' ע' במורדת מתשמיש שפעמים היא אומרת שהיא חולנית ופעמים היא אומרת שהיא מואסת בו ויש לתלות בשגטונה, כתב דבש"ע סי' ע"ז מבואר דמונעתו מתשמיש יש לה דין מורדת אפי' אם היא חולה דכל שאינה בלתי ראויה לתשמיש מחמת מחלתה לא מקרי חולנית, ומעתה אם אינה רוצה לקבל גט מבואר בש"ע סי' אי' צרמ"א דבמקום שהוא מן הדין לגרשה יש להחיר לו לישא אחרת, ונראה ברור דכונת הרמ"א למורדת, ופירושו שכן הדין מותר לגרשה, והכי דיוק לשון הרש"א שכתבתי"ק המוצא בד"מ (וכ"ש לעו"ט שחייב לגרשה) וכו' ומעתה כי מקום להקל בלי ק"ר כיון דאחרי דבכ"ה לא גזר רגמ"ה כלל ואפי' הבי"ח ש' דקצלה בידו שסכימו בהיתר ק"ר יודע דמורדת א"ל ק"ר כיון דא"ל שהיא בלא ידיעת ב"ד דהא צ"ע התראה והכרח, ותמה על הכת"ס ח"א סי' ג' וח"ב סי' קס"ז המלריך היתר ק"ר במורדת ובש"ע"ד. והביא ביו"ט יעקב מהרבה חסודות דמורדת ל"ב ק"ר, אך למעשה כ' דמסתפינא להקל גם בנ"ד בלי היתר ק"ר. וע"ש מה שדן בזה מלד שטוחה.

ושם בסי' ע"ז במורדת שנתזה את צעלה כמה שנים ואינה רוצה לקבל גט אם לא יתן לה סכום גדול, כתב ג"כ דבכ"ה ג' שהיא מורדת גמורה א"ל אפי' היתר ק"ר דבכ"ה ג' ל"ג ר"ג כלל, גם אין לחוש לגזר אע"פ אינה מורדת כיון שכבר עצרו כמה שנים והיו מילתא דלא שכיחא, וגם מאחר שכתרו בה בנ"ד כמה פעמים שוב לא יבואו להקל במקום אחר, אך למעשה נכון ללאת ידי המנהג בחומרת זיווג ק"ר, ע"ש.

גם בחדות יעקב ת' סי' קל"ד כתב דצנענים הללו קשה להחיר בלי ק"ר אף דמלד הדין אפשר להחיר בלי ק"ר. ובספר תירוש

אוצר הפוסקים

לדקת עליו וצב"ג הוא חייב עדיין גם בחמומותו, ומה שסירבה להיענות להזמנה צ"ל לד"ת, מלמד דרחוק בדבר שקבלה את ההזמנה, אלא אף אם מסרו לה את ההזמנה אינה חייבת ללא אלו, דהתובע צריך לילך לנתבע במבואר בחיובו סי' י"ד סעי' א', וכן דין צעל שתובע לנאשתי כמ"ש בצרית אצרכם המוצא צפ"ת שם, ע"ש.

ובאור גדול סי' ד' נאשה שהלכה מצעלה מחמת קטטה ואין ידוע מקומה, כתב בפשיטת דמותר לנשא אחרת, דג' ספיקות צדק, שמה מחת כזר, ואח"כ שהיא חיה יש לדונה כמורדת דלילמא לית לה שום אמתלאות על שהייתה, ואף אם היא לא אמתלאות ואינה מורדת שמה כהפוסקים דלדבר מלוא מחירין חדר"ג, וצ"י ספיקות יש פוסקים המחירי אף דאיכא חזקת חי, ואף להאוסרים עכ"פ לענין חדר"ג י"ל דנעשה ספק השקל דמותר בחדר"ג, ויש להחיר לו גם כן ק"ר דבא מספקין שמה מחת ושמה מרד, וצמח"ס פדוא סי' י"ג מסתפק דלולי כשמחירין לדבר מלוא א"ל ק"ר, ונדי דמלד המנהג אין להחיר כלי ק"ר כמ"ש בשב"י וצרית אצרכם ויודע בשערים, אמנם כ"ז בעורה ודאי בחיים אצל צ"ד דספק שמה מחת יש להקל, ע"ש.

ובחיים של שלום חלק צ' סימן י"א נאשה שטובה את צעלה כמה שנים, הביא משו"ת מהר"ם פדוא סימן י"ג ודאי הלוי סי' כ"א דלא בהרים רגמ"ה צמורדת ושרי לנשא אחרת כלי שיהיו זמן, ושהרש"ד"ם צ"י קכ"א סובר דלר"ך שיהיו איזה שנים, ועכ"פ הוי ספק ספיקא דשמה כדד"מ דצו"ז הוי רק מנהג ואוליין בספיקא לקולא ושמה צמורדת לא חיון ר"ג כלל, והוי צ' ספיקות צל חורה וא' דרצונן דשרי, ולומר כיון דאפשר לנשא מהספק על ידי היתר ק' רבנים הוי כאפשר לצר, מלמד דהוי ערחה גדולה כזר כ' בשער המלך דדוקא באפשר לצר על אחר משא"כ כשיצורר לאח"י, אך כיון דצמח"ס יצמח (הוצא צו"ת צמח"ס פדוא) וצו"ה שב"י סי' קכ"א וצמח"ס סוברים דקודם שמתירין לו יש להתיר צה, הבס שב"ד אין ידוע מקומה, זאת יעשה יפרסם צמח"ס להתיר לפלונית אשה פלוני ששם עד זמן זה לא תשוב לניתח יתירו לצעלה לנשא אחרת, וכשיעבור הזמן ישלים גט ציד שלוח ויתירו לו צ"ד של ג'.

ובצ"צ החדש סי' י' נאשה שנפרדה מצעלה ז' שנים וע"א מעיד שהניקה ולד ועוד יש עד צ' שמע מפ' רבים אומרים כן, שקי"ע אם יש כח צדוות זו לאוסרה על צעלה ושיוכל לנשא אחרת, ושוב כ' דבלא"ה נראה להחיר עפ"י"ש הרמ"א צ"י סי' כ"ב דאחר יצ"ח מגרשין אותה צ"י או מתירין לו לנשא אחרת דאין כח ציד לעגנו לעולם, א"כ זו שנפרדה מצעלה ז' שנים ובהניקה נדוד ודאי דאין כח ציד לעגנו כ"כ ואילו היתה במקום ידוע לצעלה שיוכל לקרוא לה כיון שנפרדה מחוץ קטנות שצנייכה ואולי מחמתו הוכרחה לצרוא י"ל דכל שאין קורא לה אין לה דין מורדת כמ"ש בתשו' בהש"א שצ"י סי' ע"ז (והוצא צו"ע סוכ"י פ'), אך צ"ד שאינה מודיעה לו מקומה כלל ורק ע"י סוכה מעוררים וצ"ס נודע מקומה, י"ל דין מורדת לה אחר יצ"ח, אף דבחילה ליה לה דין מורדת, מ"מ מחמת זה שמתעכבה במקום שלא נודעו עקבותיה זה שנים טו"ב הו"ל דין מורדת, וכ"ש צ"י דין העדים הכ"ל.

ובשם ארי' סי' ק"י (הוצא צו"ת הכ"ל) נאשה שטובה את צעלה ד' שנים ושלה לה גט ולא נודע אם קבלה אותו, לאחר ששק"ע אם יש היתר מחמת טעות הבגט, כתב דאם הלכה שלא צרשותו ומרדח צו יש מקום ללדד להחיר, ואפי' נימא דנאנסה אח"כ ואינה יכולה

אמת כדברי הצעל שהלכה שלא צרשות הרי היא מורדת, ואף צ"י מוצא דמתירין לו רק בהתראה היינו במקום שאפשר, וצ"י אין ידוע היכן היא, ומאחר שב"ד יש ע"א שהתפארה כמה שפמים לעגן את צעלה יש להאמין לצעלה כי הוכיח סופה על תחילתה שלא אמרה להזמנה, ובענין השלשה כחוצה הנה הצעל רוצה להשלים שט"ה ששם יגיע לה עפ"י"ת ישלם לה ודי צזה, ויוכל להחירו ע"י ק"ר. וע"י צב"י צדק א"ל סי' ע"ג דף ע'.

כו. באלף המגן ח"צ סי' י"ט נאשה שצרה מצעלה ונתעלמה זה כשצט שנים, ורצ' א' ראה להקל להחיר לצעלה לנשא אחרת כלי ק"ר מפני שהיתה פרוזה ציור ודאי הוי כעו"ד, ומפני שצרה זה זמן רב והוי כמורדת דאחר יצ"ח מתירין לו לנשא אחרת, כשיצ' דמה שראה להקל מטעם עו"ד כזר כ' הח"מ והצ"ש צ"י ק"י"ע דלנשא אחרת לר"ך ק"ר, ומטעם צריחה אין צדור צ"י"ד אפי' להחירו ע"י ק"ר, כי אולי היה הוא המתחיל בקטטה ועל ידו הוכרחה לצרוא ועתה אין צידה לשו"ב ע"י סיבות שונות ואולם אף אם נחשבה למורדת גמורה מ"מ אין להחירו רק ע"י ק"ר, ע"ש.

ובבית יצחק סי' כ"ד נשאל נאשה שזה ע' שנים שנכסה, ומקודם היו מריבות וקטנות צינה לבין הצעל ולא נודע מי היא הגורם וראה לגרשה אך לא נגמר צנייכה, וזה ג' שנים שא"ד זכרה, ולפני שנה נאשה א' והעידה שאשה זו נכסה עם איש א' ולא נודע לה אם נשאת לו או שנכסה עמו בלתיא, וכפי אומד אנושי מקומה כזר מחת אך אין ידועה צדורה, והצעל טוען שנתיהודה פ"א עם גוי וע"כ נמאסה צנייני, ונחפער עם אציה על כחוצה ודו"ה כשתצא, ורצונו להשלים או לזכות לה גט, והשיב דאף דאין ידוע סיבת נכסותה, ואולי הוא לא ראה לדור עמה ונכסה מחמת רעבון, ויש להעמיד אותה בחזקת כשרות, וגם איתחזק איסור חדר"ג, צ"י"י יש להחירו לנשא אחרת ע"י ק"ר, דיש כאן ג' ספיקות, שמה אמת כדברי הצעל שנתיהודה עם גוי ומא"ה לגרשה אף כלי התראה ואין כאן חדר"ג כמ"ש בתשו' רע"א סי' ק"י"ד, ושמה מחת, ושמה מה שנכסה עם האיש ה' צנשו"ין או צצורה, גם יש להסתפק דילמא הרגילה היא בקטטה והיתה מורדת, ובמקום ג' ספיקות ודאי מותר לנשא אף דאיכא צ' חזקות נגדו חזקת חי שלה וחזקת איסור חדר"ג שלו, ולכן יש להחירו ע"י ק"ר דוקא כמ"ש בהת"ם אה"ע"ז ח"א סי' ג', וליתר שאת יזכה לה גט ואח"כ יקבל הגט מיד הזוכה ויעשונו שלוח להולכה ויקבל ע"י ליתן גט אחר אם יקרה זה או יאבד, ע"ש.

ובמשפטי ערו"א סי' ז' נשאל צ"י שדר עם אשתו ד' שנים, ונפרדו זה מזה בלא גט, ואחר ו' שנים נוספות נפרדו ע"י חוק האזרחי, ומאז נעלמו עקבותיה ולכן לא הספיק צעלה לגרשה כדת משה וישראל, ועתה הוא מצקש היתר לנשא אחרת כדי לקיים פו"ר, והשיב אחר שדן צננין שבה י"ש ולא ילדה ובענין מורדת, דכיון שנעלמה יותר מצי"ח ולא הודיעה מחלומה מסיבת טיבובה, מטעם מוכיחים שאין צדעמה לשו"ב לצעלה עוד, ולא ידוע לנו מקום מגורה כדי לנסות לרצותה לקבל גט, ואם נאסור עליו הנשואין יתעגן לעולם ויהי חמ"ד צהרבורי עצירה נוסף על ציטול פו"ר, ועוד דלפי הודעת המעטרה כזר נשאת לאחר, על כן יש להחירו לנשא אחרת אף כלי היתר ק"ר, דצב"ג לא גזר רגמ"ה, אלא כדי לנשא כל החששות יקצץ ק"ר, וישלים גט ציד צ"ד, ויתן צמחות על הכתובה, גם יתחייב ליתן גט אחר כ"ז שיחייבוהו צ"ד, ע"ש.

ובאהלי אהרן סי' נ"ו כזך עוצדא כ' נהיפק, דכיון שאין ידוע לנו שהאשה נעלמה ממנו ואין צידו לגרשה רק מפיו, אף להאמין לצעל, ושמה נפרדה צעטיו של הצעל, ויתכן שיש לה טענה

אוצר הפוסקים

נחיר לו יצאו להחיר גם בהקדחה חבשולו, אבל במורדת שיש קרוב
לד' שנים וכו' פשיעה שאין לחוש ואם נושא אחרת אין בו עון אדרבה
המעבד בידו חוטא ע"כ, אך כיון שבגיד לא נתברר סיבת הליכתה,
ואולי היה הצטל הפושע והגורם, לזאת א"ל להחיר עד שיקבל עליו
חיוב כחובת והשלשת גט ככל האמור בחת"ס הג"ל, ואפי' בלא ק"ר
יש להחיר, ע"ש.

כו. ברחא מאימא המלכות. בנחלת ירושע אהע"ז סי' א' דן
באשה שזרחה חוץ למדינה מחמת מחמת שביא מוכתבת
למלכות כי יאל עליה קדלי"פ שהאכילה את צנייה החורגים סם המוח
והמיתתם, וכבר עברו ד' שנים והצטל מעונן ולא תחזור עוד לציבה
לעולם, ואינה רואה בשו"א לקבל גט, ופסק שיש להחיר לו לישא אחרת
פי' ק"ר ממנה טעמים, דהא נפסק בסי' קי"ד סעי' ט' שאם הדבר
ידוע שאינו ראוי לעמוד במקום שנשאה מפני סכנת נפשות כופין
אותו לגרשה כי היא א"ל ללכת אחריו, ועי' שו"ע סי' קי"ז בשם
הרא"ש דאשה אינה עדיפה מאיש, א"כ כיון דבאיש כבי"ג כופין אותו
לכו"ף א"כ באשה שאינה ראויה לעמוד במקומו מפני סכ"ג פשיעה
דאין הצטל מחויב לילך אחריה ויכול לגרשה בע"כ, וא"כ פשיעה
דיכול גם לישא אחרת אף להסוברים דגט בע"כ קול מדי נשים, כיון
דכאן אינה לפנינו ממילא יכול לישא אחרת עכ"פ בהיתר ק"ר, ועוד
דהא כ' בספר דברי ריבות סי' רל"ד כעט"ז דלא ההמיר רגמיה,
לפי שלא החרים רק בנושא אשה על אשתו, ובנידון זה אין לו אשה
כלל כיון דזרחה, וגרע מנשטתית דיש תקוב חולי חבירה, משא"כ
בג"ד שלא תחזור עולמית, וכל ימיו הוא בהרכור עצירה, ובכ"כ
לי"ג רגמיה, וליון הנחלת ירושע לחשו' הרשב"א סי' תקנ"ז המוצא
בב"י סי' קט"ז דאפי' כשהוא רק מדת חסידות לגרשה לא תיקן
רגמיה שלא יתנהג במדת חסידות, וכ"כ במקום הרכור עצירה, ועוד
דן שם מחמת עוברת על דת כיון שילא עליה קדלי"פ שהמיתה שני
בניו ואומדות מוכיחות וכו' ע"ש.

ושם בסי' ב' הביא שהגאון ר' ירוחם ליב ממנסק הכסים להחיר
מעטם שהאשה מוכתבת למלכות ואי אפשר לה לצא למדינה
שצטלה שם, וכח שזכה לה גט ע"י שליח ואח"כ יכול הגט מהשליח
ויחנכו לו בחזרת הולכה שיתן לה בע"כ כשימלאנה, וגם ישליש
כחובתה, ויאסוף היתר ק"ר. [אש"י זו הולפס כבד בספרו אור גדול
סי' כ"ה ע"ש]. גם בספר עמק שאנ"ה סי' ה' כתב בעובדה זו דאם
לא תרצה לקבל גט יתירו לו ק"ר לישא אחרת.

ובבבית שלמה סי' פ"ה חלק א"ח אות ב' באשה שהרחיקה מצטלה
זמן רב והיא משרחת אלל נכרי בנפר, וכחכ כרצ
השואל להתרוח זה לקבל גט ובאם לאו יתירו לצטלה לישא אחרת,
וכמו"ל הסמך לכפר אמר שנודע לו מאיש נאמן שרואה לקבל גט
וע"כ לא ישא צטלה אחרת עד שיתברר שקבלה גט מצטלה, ושם
כתב כרצ השואל דכיון שהיא מורדת ועוד שהיא עו"ש מותר לישא
אחרת, כתב כרצ בית שלמה דהדין עם המו"ל דקיימ"ל כמהרמ"ם
שצח"מ סי' קי"ט סק"ז ובב"ש שם סק"ה דעו"ש שמוחר לגרשה
בע"כ, קודם שגירשה אסור לישא אחרת אם לא בהסכמת ק"ר מג'
ארלות, וכ"ד הנוצ"י"ת סוסי' קנ"א, ובפרט שאומרת שרואה לקבל
גט, וכ"ז בודאי זינתה וכ"כ בג"ד, וגם מחמת שהיא מורדת כבר
בררתי בהשוכה דהא דמתירין לישא אחרת כיונו ע"י היתר ק"ר.
וגם מאן לימא לן שהיא מורדת שמא לא הרחיקה מחמת מרד, ומד
שאינה חוזרת לצטלה הוא משום שאינו שולח אחריה, וגם אולי הוא
התחיל הקטע ע"כ אין להחיר לישא אחרת עד שיתברר ע"ש.

ובדבר משה [תלומדים] מהדו"ת סי' ק"ח נשאל באשה שעזבה פתאום
את ביתה וכבר ד' שנים שנעלמו עקבותיה והצטל טרם
קיים פו"ר ואין ידו משגת לאסוף היתר ק"ר, מה דיו, והשיב להיתר
עפ"י המבואר בסי' ע"ז סעי' ג' בהג"ה דבמורדת שמן הדין לגרשה
אם אינה רואה מתירין לו לישא אחרת, ואף להי"א שם שאין להחיר
ביינו רק בחוץ יצ"ה אבל לאחר יצ"ה מתירין דבכ"כ לא תיקן
רגמיה, וכ"כ בנחלת יעקב סי' ה' ובתועפות ראם סי' ג' ומתירין
אף בלי ק"ר, ובג"ד יש ללד עוד שמא כבר מתה, וכ"כ בחת"ס סי'
ז"ט בעובדה כי האו וכתיר אף בלי ק"ר, ואין לנו לחוש דילמא
נשצית וא"ל לה להודיע כיון דהוא מילתא דלא שכיחא, ועי' הנוצ"י"ת
סי' קמ"ז, ובתשו' מהרש"ם סי' ק"כ כתב ג"כ דאף להבמחמירין
במורדת לחוש להזרי"ג של צ"ג זכו רק בבחם מורדת שחששו דאם

יכולה לצא מ"מ אין זה חשיב חונם כמ"ש בתשו' הרמב"ן שהביא
בצ"מ סי' ג' ס"ק ע"ז דלחונם כשמו ואין הרואה חונם ואילו מסבב
זה לחונם לעלמו אין זה חונם אלא רואה עכ"ל, וכן בג"ד אם היה
תחילה בפשיעה אף אם אח"כ נאנסה אין זה חונם דקיימ"ל
תחילתו בפשיעה וסופו בלחונם חייב, ע"ש.

ובשו"ת אהיעזר סי' י' אות ד' באשה שמרדה וזרחה זה ד' שנים
ודעת הרב השואל להחיר עפ"י ק"ר לישא אחרת, כתב
דאף שלא נתברר עפ"י ב' עדים שמרדה, רק מדברי הרב השואל מה
שנ"י אחר ודבר עמה, כי מהבחינה לצד אין זו ראיה מספקת, אולי
מתוך קטטה הוכרחה לברוח וכמ"ש הנוצ"י"ת סי' ז', והרב הוא רק
ע"א, וזה תלוי במחלוקת בב"ש והנוצ"י"ת אי מאמינים ע"א נגד חזקת
איסור חר"ג, מ"מ כיון דבעיקר הדין במורדת נראה מהאחרונים
דא"ל היתר ק"ר כמ"ש במהרש"ם הוצא בתשו' רע"א תניינא סי'
פ"ב, וכ"כ בנחלת יעקב סי' ה' ובתועפות ראם סי' ג', וזה שהחת"ס
סי' ג' ההמיר להצריך ק"ר נראה דהוא מטעם גדר כי הדור פרוץ,
וכיון דבעלם הדין א"ל ק"ר, א"כ הא הרב דשם שידוע לו שהיא
מורדת הרי בידו להחיר, והצטל הא אומר צרי לו ועיקר החרם עליו,
ועוד נראה דבשזרחה ועברו כמה שנים שלא הודיעה מקומה לצטלה
ונודע רק ע"י עוצרים ושנים, אף אם התחילה בריתתה לא היתה
מורדת, אבל טלם ישיבתה בצטלה לעגן את צטלה כיו מרד, וכ"כ
בית רענן ח"ב, ואף שמורדת נריכה התראה והכרח מדינא דגמ'
אבל כשד"ה הביא הרבה פוסקים ולהחיר חר"ג לא צ"י התראה
והכרח ולכל היותר נלך היתר ק"ר והשלשת גט כמו בנשטתית,
והגם שכתב החת"ס סי' פ' שצריך להתרוח שיתירו החרם, מ"מ
ודאי דבזרחה וא"ל להתרוח אין זה מעבד, והכתובה נראה שצריך
להשליש כיון שלא היה התראה והכרח לא הפסידה כתובתה.

ובבבית שלמה סי' פ"ה חלק א"ח אות ב' באשה שהרחיקה מצטלה
זמן רב והיא משרחת אלל נכרי בנפר, וכחכ כרצ
השואל להתרוח זה לקבל גט ובאם לאו יתירו לצטלה לישא אחרת,
וכמו"ל הסמך לכפר אמר שנודע לו מאיש נאמן שרואה לקבל גט
וע"כ לא ישא צטלה אחרת עד שיתברר שקבלה גט מצטלה, ושם
כתב כרצ השואל דכיון שהיא מורדת ועוד שהיא עו"ש מותר לישא
אחרת, כתב כרצ בית שלמה דהדין עם המו"ל דקיימ"ל כמהרמ"ם
שצח"מ סי' קי"ט סק"ז ובב"ש שם סק"ה דעו"ש שמוחר לגרשה
בע"כ, קודם שגירשה אסור לישא אחרת אם לא בהסכמת ק"ר מג'
ארלות, וכ"ד הנוצ"י"ת סוסי' קנ"א, ובפרט שאומרת שרואה לקבל
גט, וכ"ז בודאי זינתה וכ"כ בג"ד, וגם מחמת שהיא מורדת כבר
בררתי בהשוכה דהא דמתירין לישא אחרת כיונו ע"י היתר ק"ר.
וגם מאן לימא לן שהיא מורדת שמא לא הרחיקה מחמת מרד, ומד
שאינה חוזרת לצטלה הוא משום שאינו שולח אחריה, וגם אולי הוא
התחיל הקטע ע"כ אין להחיר לישא אחרת עד שיתברר ע"ש.

ובדבר משה [תלומדים] מהדו"ת סי' ק"ח נשאל באשה שעזבה פתאום
את ביתה וכבר ד' שנים שנעלמו עקבותיה והצטל טרם
קיים פו"ר ואין ידו משגת לאסוף היתר ק"ר, מה דיו, והשיב להיתר
עפ"י המבואר בסי' ע"ז סעי' ג' בהג"ה דבמורדת שמן הדין לגרשה
אם אינה רואה מתירין לו לישא אחרת, ואף להי"א שם שאין להחיר
ביינו רק בחוץ יצ"ה אבל לאחר יצ"ה מתירין דבכ"כ לא תיקן
רגמיה, וכ"כ בנחלת יעקב סי' ה' ובתועפות ראם סי' ג' ומתירין
אף בלי ק"ר, ובג"ד יש ללד עוד שמא כבר מתה, וכ"כ בחת"ס סי'
ז"ט בעובדה כי האו וכתיר אף בלי ק"ר, ואין לנו לחוש דילמא
נשצית וא"ל לה להודיע כיון דהוא מילתא דלא שכיחא, ועי' הנוצ"י"ת
סי' קמ"ז, ובתשו' מהרש"ם סי' ק"כ כתב ג"כ דאף להבמחמירין
במורדת לחוש להזרי"ג של צ"ג זכו רק בבחם מורדת שחששו דאם

אוצר הפוסקים

ועי' בבני משה סי' ק"ז ע"ד השבויים מארץ אשכנז שנשבו אנשים ונשותיהם ונפץ ולא ידעו לא האיש מהאשה ולא האשה מהאיש כמה שנים ושאלו השבויים הנפדים אם יכולים לישא אחרת, והשיב להיתרם שהרי בתום צ"מ ל"ט צ' כתבו דבשבוי חיישין עפי למיתא לפי שעשו לה יסורים, וכ"כ מהרש"ל סי' ע"א דלפי תי' זה בשבוי לא אמרי חזקה שהוא קיים ואיכא עכ"פ ספק אם הוא חיב או מתה, ועוד הרי מספקין אם תיקן רגמ"ח אפי' במקום דיחוי מלוא, והכל איכא איסור דלא יבז בלא אשה, וכל כהאי גוונא לא תיקן, גם שמא לא תיקן אלא עד סוף חלק החמישי, ומה שאנו רואין שעד היום נהגת החקירה הוא מלד הקבלה שקבלו על עצמם, וכיון דמשום מנהגא הוא אפשר להקל, ועוד דיש ללרף דברי הרב מהר"י אדריצי סימן קל"ד דבנשתיית צעה שטותה לא מקריא אשה דאי אפשר לדור עם נחש וכו' ורק הכריע על הנושא אשה על אשתו, אם כן צ"ל לכולי עלמא יכולים לישא אשה אחרת דהא אין להם נשים, ע"ש.

ובעי"ז כתב בכרם שלמה [אמארייליון] אהב"ז סימן ק"צ צט"ר שנלכדה צידו ארזי וחרגו מהם רבים ומכס כלכו בשבי ומכס שזרחו להרים ולגבעות, ואחרי עזור שנה ומחלה חזרו שארית הפליטה, ואשא ראובן לא חזרה, וחקר ודרש עליה ואין מגיד, וא"י אם נשארה בחיים או לא, ורואה לישא אחרת אלא שמתירא הוא מהשבועה שנשבע שלא ישא אחרת עליה, והשיב להחיר מטעם דאיכא אומדנא דמוכח דאדעתא דהכי לא נשבע דה"ל אונסא דלא שכיחא, וגם מטעם דהר"ג יש להחיר משום דהוי ספק ספיקא שמא נבעלה צ"לן בשביה ואסורה עליו ובמקום איסור לא תיקן רגמ"ח, ושמא כלה החר"ג בסוף חלק החמישי [ויש ללרף עוד אולי מתה].

וב"ב בנאמן שמואל סימן מ"ב באשה שנשבת ולא נודע מקומה, שמוחר לבטל לישא אחרת שהרי כבר פסק בהמהרש"ל צ"ח ל"ג בנשתיית דחייב לישא אחרת מאחר שאסור לעמוד בלי אשה וכו' אינו דר עמה, והוא הדין בנשבת שיושב גם כן בלא אשה דאיכא ציטול מלוא וסרך איסור, צודאי לא תיקן הגאון הזה, ועוד כיון שכבשו כרכים כתב במהרש"ל בק"י עגונות דף ס"ד דאם היא ממלכות אחרת היא בחזקת מתה להרש"ל וסיועתו ולא דמי לספינה שנלכדה צ"מ, ואפילו במקום שנוהגים לישבע שלא לישא אחרת עליה נראה דמותר דמאי למימר אדעתא דהכי לא נשבעתי וכו', ואף דעת מהרש"ל סי' כ"י [ל"ל כ"א] דבשבועה על דעת חזירו לא שייך אדעתא דהכי לא נשבע, אם השבועה בשב ואל תעשה כגון שלא ישא אחרת, ועי' מצי"ע ח"א סי' קמ"א, אמנם נכדו בפני משב סי' כ"ד חולק עליו ע"ש, ומסיק הנאמן שמואל דטוב שיתירו לו שבעתו ואורך גדול הוא להלילו מהרבורי עבירה ולקיים פו"ר ולערו של האיש מרובה משל אשה כדאיתא בכתובות ס"ד ז', ועי' במהר"ם מריקאנטי סי' של"ג. גם בפרט מעב אהבן ח"ב סי' ס"ו החר"ג צב"ע"י.

בט. נשפטה למאסר עולם ונשלחה לארץ גזירה. בספר צרכת משב קונטי' הכתוב סי' ל' נשאל באשה שנשלחה לארץ גזירה מפני שעסקה בזופים, ואין מחזיקים שם דת יהודית שאין שם לא ש"צ ולא מקור, ולפי חק המדינה לא תוכל לחזור משם לעולם, ואינה רואה לקבל גט צו"א, אם אפשר להחיר לו לישא אחרת, והשיב כיון שאי אפשר לו לדור עמה שמה אם לא יבטל באיסור נדה ומאכלות אסורות, צב"ג לא גזר ר"ג כמבואר בתשו' פ"י גבי נשתיית דיש איסור לדור עמה שחשילכו במאכלות אסורות שאינה יודעת לבחון בין חלב לבשר, ובשו"ע הרב צ"ח קפ"ז כתב באשה שאינה יכולה לבעור דמתירין ע' נישא אחרת, ואף דבשבועה דעת כמה פוסקים להחמיר

המשפט נדה ממקומה ולא נודעו עקבותיה, ודעת הרב השואל שם כיון שהיא חשודה אלא צודאי יכול להוציא דשמא תגנוב ממנו כל כונו ומותר לגרש אשה רשעה כזו צ"ע ואין ע"ז דהר"ג, כהא דאיתא דיו"ד סי' קל"ז דאם המשוך קלקל מעשיו יכול לבטל השדוך אפי' אם נשבע לו דאדעתא דהכי לא נשבע, וגבי שדוך אף בלא שבועה איכא חרם קדמונים, ובצ"ז באופן זה לא הי' בחרם, הי"ז צ"ד, וכיון דשרי לגרש צ"ע דחמיר עפי כ"ש שמוחר לישא אחרת צב"ע"ד, ומ"ש הנוצ"י [הוצא צפ"ת ס"ק ע"ז] דשמא תחזור בתשובה ויחול עליו דהר"ג, אין דבריו נוחים דכיון דהנשואין היו צביתין אין סבירה כלל דהח"כ יחול עליו בחרם (עי' זכחים כ"ט א') וליתר שאת יחב לה גט ע"י אחר כמו באשה הנאסרת לבעלה, דה"ל זכות הוא לה דנראה צעיל של חשוד עוד לבעלה מיראת עונש פלילי, ואף שלא נסמך להחיר לאשה לנשא על סמך גט זה אבל עכ"פ מועיל לבטל לענין חר"ג, וכן הסכים שם במהר"י הכהן לרב השואל דצב"ג לא גזר ר"ג במקום שפשטה בעלמה, ואף אם הי' בדבר ספק אם הי' בגזירה צב"ע"ז כבר העלו צב"ת מהר"י וצתשו' בהרש"ל דספק תקנה להקל ואין מחדשין על הגזירה ואין מוסיפין על הגזירה (ירושלמי פ"ב דשבועות), ומיבוי מסיק דלמעשה יראה הוא להחיר אם לא יסכימו לו עוד ג' גדולי בוראה.

בח. נשבת האשה או הבעל. צב"ת עבודת הגרשוני סי' ק"ג נשאל צמי שנשבת אשתו צ"ן הקדרים ואין לו כל ידיעה ממנה אם יש להחיר לו לישא אחרת כדי לקיים מצות פו"ר, והשיב הלא הרמ"א צ"ח א' סעי' י' הביא צ' דיעות אי תיקן ר"ג אף במקום מלוא, ומהרש"ל בתשו' סי' ס"ה כתב דגזר אף במקום מלוא, ומלשון הרמ"א נראה שחובך להחמיר שכתב "אמנם" יש חולקין וס"ל דהרמ"ה נזהר אף במקום מלוא ואין דרכו לכתוב "אמנם" רק ויש חולקין, וא"כ מי יקל ראשו נגד, ואף גם אם לא יח"י אלא ספק הלא ספיקא דאורייתא לחומרא וספק חרם אסור, ע"ש.

וב"ב בברכת יוסף אהב"ז סי' ז' לדיק מדברי הצ"ח סי' ע"ח שבי' דבשבועה שיש צ' עדים דשכחים לקחו אותה לאשה וכו' ואסורה לבעלה מותר לו לישא אחרת, משמע מזה דבאין עדים שלקחו לאשה אין מתירין לו לישא אחרת אף בשהתם כמה שנים בשביה ע"ש. ובעי"ז כתב בספר נעמי נעמיים סי' ל"ט דמ"ש הח"מ סי' קי"ט ס"ק ז' דבשבועה אין להחיר, משמע מדבריו דאין להחיר אפי' ע"י ק"ר, וע"ש מה שזן בזה.

אמנם במהרש"ך ח"ב סי' ע"ט כתב צ"ח שנשבע לאשתו שלא ישא אחרת עליה ואח"כ נשבע צ"ן הנכרים ומלא בשביה שצויה אחת ונשאה ואח"ז נפדו מן השביה ורצה לחזור לאשתו הראשונה וטוענת הראשונה שיגרש את השני שעי"מ כן נשאת לו שלא ישא אחרת עליה, והשיב שאין כאן עבירה על השבועה ועל התנאי דהנאי זה אינו אלא ע"ד הכוונה והרגיל צביותו ברשותו לשבת עם אשתו אבל במאורע קשה כזה צביותו בשביה צ"ל חמלה וחנינה אין ספק שם נמלאת שם אשה לשרתו ולחמול עליו שאין מונעין אותו מלישאנה דמילתא דל"ש היא ולא קיבל עלי' שלא נשבע לקיים אלא מה שהוא חייב מלד התנאי כמוש"כ מהר"י"ק סי' ק"א, אך מ"מ יכולה אשתו הראשונה לערער עליו ולטעון כי כונת התנאי שלא ישא אחרת עליה הוא משום שיעירו שאין האשה יכולה לבטל שובי' לבטל אשה אחרת עליה, ולכן אפי' אם נראה לומר שאין לחייב לאיש לגרש את השנייה כיון שנושא צביתר מ"מ אי' לחייב את הראשונה שתשב עמו באישות ויש לחייבו לפטור את הראשונה בגט ע"ש, והוצא צב"ג סי' א' אות ע"ה ע"ש.

כג ודוקא במקום שידוע שלא פשטת חקנתו אבל מן הסתם נוכח צכל מקום (תשובת ר"י מינץ סי' י) ועיין צ"ד סימן רכ"ח אם כלך ממקום (יח) שנכנסו (ב) להחמיר במקום שנכנסו להבטל:

ולא

פתחי תשובה

(יח) שנהגו להחמיר. ענה"ט בשם ר"ם מטרנלי ועיין בתשובת נ"ב סימן ב' שנשאל על כיוצא בזה בחדש שאחר אמן רב מלשחו ונא שלית מלשחו שישלח לה גט והוא לא רצה לשלוח גט לחלוטין כדונוה רק התנה עם השליח לעכב הגט לזמן והשליח הלך לדרכו. אם עתה זכבר עבר הזמן ורחוק המקום שא"ל לחקור אם נמסר הגט מיד השליח להאשה אם מותר לזה ליקח אחרת על סמך שזדולי נמסר הגט ליד האשה. והאריך מאד בפרט הזה דחוקה שלית עשה שליחותו והעלה דלון חילוק בין דלורייחא לדרגון רק החילוק אם המשלח יכול להיות נכשל על ידו אלא כל זה אם הדבר ביד השליח אבל צ"ד אולי לא תרצה האשה לקבל הגט ואף שהיא שלחתו אולי לשעה היתה רוצה להתגרש וכיון שהבעל דחה השעה שזו לא נתרצת ונפרט שהדיינים מסדרי הגט מקבילים פרם ונמסר ממנו לא אחרית חקקה זו ולכן אין להקל. וכתב שם דגרי הר"ם מטרנלי שהגיה צה"ט צ"ק כ"ג לא נהירין ליה ע"ש:

והוא לא חשש ג"כ להר"ג שלא לגרשה נע"כ ומה תקנה מאד לו שישלח את אשתו אחרת כל עוד לא תגידל ביה עובר על החרם ונעמוד והוא קאי:

אוצר הפוסקים

נודע לכם שדלוי לא קבלו עליכם בהדר"ג אך כיון שנכנסו כן מעלמם אסור לכל אדם לישא שם צ' נשים כמ"ש בשו"ע סי' א' סעי' ע' ובמקום שנכנסו שלא לישא אלא אשה א' אינו רשאי לישא אחרת. עה. ממקום שנהגו להחמיר. א. עי' צה"ט סי' כ"ג דביו"ד סי' רכ"ח סעיף כ"ט מבואר בשם הר"ן סי' מ"ח דהבולך ממקום שנכנסו דהר"ג למקום שלא נכנסו דלוינו יכול לישא צ' נשים, דהרגמ"ה אין המקום גורם אלא הוי אקרקפתא דגברי וכו' ע"ש. ובבבב"ג סי' א' הגב"י אות כ' הביא בשם מהריז"ל צ"ג סי' ק"ב שכתב דדברי הר"ן ז"ל הם אפי' בשלא נשא אשה במקום שקבלו הרגמ"ה, אלא שנשא אשה במקום שלא קבלו הרגמ"ה ורואה לישא אשה על אשתו, וכן דעת הר"מ אלסקר סי' מ"ט וברד"ך בית י"ד חדר צ' ורש"ים חיו"ד סי' קמ"ט ומשפטי שמואל סי' ל"ב, אבל הרש"ך ח"צ סי' ל"ז (הוצא בצכ"ט הנו) כ' דלוינו חייב לקיים חר"ג אלא כשהוא נשוי אשה מן המקום שינא משם, אבל אם לא כ' נשוי אשה מן המקום שינא משם יכול לישא צ' נשים, וכן נראה מתוך דברי רש"ל.

אכן בעצי ארזים סי' א' סי' ע"ו כתב דהמשיין צה"ט הרש"ך שם יראה דלא מייירי צמי שינא ממקום שנחפשט החרם, רק שהחמירו באותה העיר מלך המנהג (ובמ"ש בשו"ע צכ"ט הקודם) דבזה שייך שפיר לחלק כנ"ל, אבל אם ינא ממקום שנחפשט החרם ודאי דאסור לישא צ' נשים במקום שכלך לשם, כיון שהטעם הוא כמ"ש בר"ן שכתרם הוא אקרקפתא דגברי מונח אין לחלק, ע"ש. עוד כתב בצכ"ג כנ"ל דסוגיין דעלמא כמהריז"ל, וכבר אירעו מעשים רבים באשכנזים שר"ו לישא צ' נשים במקום שאין נוכח הרגמ"ה אעפ"י שלא נשאו אשה במקום שקבלו הרגמ"ה ומיחו בכם גדולי הדור, ושמעתי שרצ' א' גדול אשכנזי רכא ליקח אשה על אשתו במקום שלא קבלו עליהם הרגמ"ה ור"ו גדולי הדור לדרכו, ע"ש. אולם בשד"ח מערכת אישות סי' צ' אות י"ז הביא דבספר חיים ושלוס כתב ע"י ד"ש לחמור שלא זכר דברי חשו' מרן סי' י"ד, שצמנו כיח חכם אשכנזי זקן ויושב צישיבא בירושלם ואשתו צת צנים ונשא אחרת עליה וכיו' שם כמה חכמים אשכנזים וברכ' בזקן ר' קלוימוס ולא כ' פוזא פכ ומנפץ וכו', ע"ש דמסיק דמדיד פלוגתא לא נפיק, וא"כ יש ס"ס ספק אם כלל הזמן וספק אם גזר אף למי שינא

באר היטב

(כג) להחמיר. דשם נתבאר דלון יכול לישא שתי נשים שחר"ג אין המקום גורם אלא אקרקפתא דגברי. וכתב הרש"ך ח"צ סימן ל"ז דלוינו חייב לקיים חר"ג אלא כשהוא נשוי אשה מן המקום שינא משם אבל אם לא היה נשוי אשה מן המקום שינא משם יכול לישא כלך במקום שאינו נוכח הר"ג שתי נשים. אבל מהריז"ל ח"ג סימן ק"ך כתב אפי' בשלא נשא במקום שנוהג חר"ג אלא שנשא אשה במקום שאינו נוכח חר"ג ורצה לישא אשה על אשתו אסור הואיל והוא ממקום שנוהג חר"ג וכנה"ג פסק כמהריז"ל ע"ש בהגהת צ"י סעיף כ'. ההולך ממקום שלא נהגו חר"ג למקום שנהגו חר"ג אינו יכול לישא אשה על אשתו במקום שנהגו חר"ג. מי שעלה לא"י ולא עלתה אשתו עמו ורוצה לישא שם אשה אחרת וחושש להר"ג שולח לה גט ע"י שליח ומשער הזמן שאפשר שהגיע גט לידה ונושא אחרת הר"ם מטרני ח"א סימן ר"י. וכתב כנה"ג עליו ותמה אני אם הוא חושש צ"כ להר"ג לישא אשה אחרת למה לא חשש ג"כ להר"ג שלא לגרשה נע"כ ומה תקנה מאד לו שישלח את אשתו אחרת כל עוד לא תגידל ביה עובר על החרם והוא קאי:

בהחמיר, הרי צפרח מטעם אחר ח"צ סי' מ"ח, וספק חר"ג להקל, ועוד דדוקא בשצויה דבעלה חייב לפדותה יש מקום לומר שלא ינא אחרת עליה, אבל הכא ששפחה זיופים ומבואר בחו"מ סי' שפ"ח סעי' י"ב שלפעמים יש למוסרו למלכות, ואין הבעל חייב לפדותה כמבואר בזה"ש מעיל דקדק סי' ע"ו ועיין צ"מ אה"ע"ז סי' ע"ח, פשוט דצכ"ג אין איסור, ועוד דכיון דהיא מסורה בידם לעבודת קדש שמה תתראה צונות, ועי' צכ"מ ז' סעיף י"א ברמ"א דבנחשבה ע"י נפשות אסורה לבעלה, ועבודת פרך הוי כנפשות וכו', ועי' משאח צנימין סי' מ"ח וחוט השני סי' ל"ב, והסכימו להחזיר עוד כמה גלוניס, [ועמ"ש ע"ז צכ"ד"ח מעי אישות סי' צ' אות כ"ב]. וחגר"י וויידנפלד בתשובתו שבוזאח צכ" ברכת משכ הני"ל [וכבר נדפסה בצפירו כוכב מועקב סי' מ] כ' צבאי שובדא להחזיר מכתב טעמים (אחר שיכתב לה גט ואח"כ יקבל ממנו הגט ויחזור וימסרהו בחור שליח להולכה), דאף להחמירים בשצויה שלא ינא אחרת ביינו דוקא בשצויה שביא לזמן, אבל צ"ד שכתב שם כל ימי חייה כו"ע מודים דמותר לישא אחרת כדי להנצל מהכרחי עבירה, בפרט לדעת הב"י צה"ט י"ד דגזירת חר"ג לא היתה רק על תחילת הבשואין ואם עבר ונשא אין כופין אותו להו"א, א"כ מועב שינשא איסור פ"א ולא ינא כל ימיו בעבירה, ועוד כה מבואר בשו"ת הרא"ש המוצא ברמ"א סי' קנ"ד דאם קידש אשה ואסורה לו כופין אותו להו"א, וכ"כ צ"ד שא"י לדור עמם כל ימיו, ובדלוי שאילו אירע כן צלויס הוי כופין אותו להו"א, ולא עדיף כה האשה מכה באיש, ועוד דצ"ד כיון ששיסקת בחליפת מטבעות מחויפות יש לדונה כעוברת על דת וצכ"ג לא חל עליו חר"ג כלל וכו', על כן יש להחזיר לו עפ"י ק"ר לישא אחרת אם א"י לגרשה, דבגוונא שינא אסור כל ימיו צכ"ז הכיגון בודלוי לא גזר רגמ"ה דאין זה דרכי נועם.

עד. ודוקא במקום שידוע וכו'. צה"ט מהרי"ד סי' ל"ב השיב לרצ' השואל שרצה לומר דבמדינת קוקן שהיא מארץ המזרח אין חר"ג נוכח כי אנשי המזרח לא קבלו עליהם חר"ג, וכתב לו דכיון שהרמ"א כתב דדוקא במקום שידוע שלא פשטת חקנתו אבל מן הסתם נוכח צכל מקום, ובקוקן יש ספק אם קבלו עליהם חר"ג, אסור מספק לישא אשה על אשתו, ואפי' כ' ע"ד.

באר הגולה

ח נמשנת מהרי"ק ס

ח ולא החרים אלא (יע) עד סוף האלף (כד) החמישי: הכס [א] ומכל מקום ככל מדינות אלו התקנה והמנהג במקומו עומד [ב] ואין נושאין שתי נשים

וכופין

ביאור הגר"א
[א] ומ"מ כ"י. משום
דברים המותרים כ"י
ד"מ וז"ש וי"א כ"י
דמשום כך אין לכוונו:
[ב] ואין כ"י. כנ"ל ס"ס ובמקו' שנהגו כ"י והיא יכולה למחות בידו כמש"ל ס"י ע"י ס"ח:

באר היטב

(כד) החמישי. עיין כנה"ג:

פתחי תשובה

(יע) עד סוף אלף החמישי. הוא מדברי מהרי"ק שכ"כ בשם הרשב"א שזמנו שלא נזר רמ"ה אלף כ"י ועיין נמשנת חשכונת יעקב סימן א' שכ' דנראה לו לתת טעם לשמועה זו אף דכל נזירות חכמים נופלות לעולם עד שהן סייג ומשמרת לאיסור תורה וכח"ס הרמב"ן ז"ל נפ"י התורה פ' ויתחקן שאין לחדש שום דבר ונזירה כ"ל לעשות סייג לתורה רק זאת יש לנ"ד רשות לנזיר שעה לפי ענין הדור לתקן למיגדר מלתא ודוקא לנזיר שעה ולא לקצוץ הלכה לדורות ועפ"י י"ל שבעלי השמועה היו סבורים שרמ"ה ז"ל לא תיקן זאת משום סייג שלא מלאו צוה שום ענין האיסור מה"ת בכדי שיגזור על הכל וזשום סייג רק תיקן זאת לפי השעה הנזירה ולכן נתנו גבול וזמן לדבר זה שלא תהא תקנה קצועה לדורות ולא יהיה צוה הוספה על דברי תורה כן נראה טעם בעלי השמועה הזאת. אך נאחז לאו דברי הכל היו ואינו מוסכם כלל וכבר עמד ע"ז קצת גדולים נמשנת ז"י. וכמה גדולים שהיו נחתלת אלף השני כמו הר"ן ומרדכי ומהר"ם רותנבורג והראשונים אשר דברו בענין זה ולא הזכירו כלל הקולא הזאת וגם המעיין נמשנת מהרי"ק שנת"א שם ח' הרשב"א שכתב שם שזמנו כ"י יראה דליתו גופיה לא ברירא ליה הך שמועה וגם נ"ש"ג יצמות פ' הנע"י העיר ג"כ קצת על שמועה זאת ודחאה מהלכה ולפ"י ז"ל שר"ג תיקן התקנה הזאת לסייג לאיסור תורה כי יש למלאו צוה איזה טעמים וא"כ גם הגזירה זאת היא לעולם כמו כל נזירות חכמים עכ"ד ע"ש. ונמשנת מהר"ם אלשקר ס"ס ז"ה כתב וז"ל ונענין תקנת ר"ג מ"ש שלא היתה תקנתו אלא עד אלף השני כבר ידע כ"ח שרוב הגלות לא קבלו עליהם מעולם לא אז ולא היום כגון צלילות ספרד ונמשנת וכלל המזרח ויש מקומות שקבלו אותו עליהם אפילו עד הזמן הזה ונהגו זה עד היום לפיכך כל המקומות שקבלו אותה עליהם עד היום הרי היא לדידהו כאלו היא תוך זמנה לכל עניניה עכ"ל:

אוצר הפוסקים

הוא כמו שאסר על עצמו כל הנשים בחיי אשתו ע"ש, והוצא בכנה"ג ס"י א' הבג"י אות י"ד.

עו. עד סוף האלף החמישי. ע"י בה"ט ס"ק כ"ד שזין לכנה"ג ס"י א' אות נ"ה, ושם הביא הרבה דיעות צ"ח, ולדעת הר"מ אלשקר (שם אות נ"ז הוצא גם בפ"ת ס"ק י"ט) במקומות שקבלו עליהם חדר"ג ונהגו זו עד היום כיו לדידהו כאלו בתוך הזמן לכל הענינים ע"ש.

ובמהרש"ך ח"צ ס"י ל"י (שם אות נ"ה) כתב דכיון שעתה האשכנזים קבלו עליהם להיות ממשיכים בתקנת רגמ"ה אין להקל משום שלא נזר הגאון אלא עד סוף אלף החמישי. ובשד"ח מערי אישות ס"י ז' אות י"ח הביא מהרש"ש פ"י דיבמות ס"י מ"א שביא מ"ש הרשב"א ששמע שרגמ"ה ל"ג אלא עד סוף אלף החמישי וברבה להביא ע"י דלפי הטעם שבי' ר' אביגדור כ"ץ בהגמ"ר כחוצות ס"י ר"א שייך האי טעמא גם האידנא כמקדם, ועוד שכל הגאונים כח"י ור' אביגדור וסמ"ק כי שאם היצט נשוי אינו מייצט מכה חרגמ"ה אף שכיו באלף השני, ועוד איזה טעם יש לחלק אדרבא אחסור דרי וכו', ועוד דכו"ס לרי"ך צ"ד אחר להחירו וכו' ע"ש.

ובחת"ס אהע"ז ס"י ז' כתב דאף שבי' במהרי"ק שורש ק"א דאחר האלף החמישי פסקה ל"י חומרת חרגמ"ה, ונמשך אחריו הרמ"א בד"מ ס"י א' וכתב שאין להחמיר צא"י, האחרונים לא ראו דברי יו"ש פ"י דיבמות ס"י מ"א הנזכר ואילו ראו דבריו הדרי צ"ח. ושם בחלק חו"מ ס"י ר"ג כי ג"כ דלא ל"ל כלל להמליץ קולא צא"י שהוא אחר אלף החמישי כמ"ש בד"מ ס"י א' ובמהרי"ק בשם הרשב"א, דהרשב"א לא כ"כ לחלוטין רק ששמע כן, וכבר פקפק ע"י הרש"ל בנש"י צ"ח י"ד וצ"ח ס"י וצ"ח ס"י וצ"ח ס"י, ואינו תמה שכרי ר"ח וכמה בעלי תוס' חזרו וחידשו כל הנזירות האמורים בסוף ספר מהר"ם צ"ח ולא הזכירו שום זמן. ובשו"ת ח"ל סוס"י קכ"ד כתב דלגבי האשכנזים אין להכניס צבוג ספק אם כלה זמן חרגמ"ה דפשיטא להו דלא כלה.

וביד שלמה דף מ"ד נמשנת הרב דברי מלכאל כי דמ"ש האחרונים לזרף היחר משום דילמא כבר כלה זמן חרגמ"ה לעני"ד ל"ט, כי נראה שגלילותינו תפסו בהחלט כדעת הסוברים שרגמ"ה לא בגבול זמן לתקנהו, וכ"כ הרמ"א צ"ח קפ"ח והנזירות ס"י י"א ועוד כמה פוסקים לדון צא"י דין חרגמ"ה אף להקל שלא יוכל לומר שמאמין שאלו זמנה, וגם דא"כ לא נלעך בנשחטות ביתו ק"ר דנימא דהוי ס"ס שמא כלה זמן חרגמ"ה ושמא בנשחטות לו תיקון

שלא ממקומו, ודי צ"ח לדעת הסוברים דמהני צ"ח ס"ס, ולדעת הסוברים דנשי חלתא ספיקי אס יעטרף עוד ספק שלישי לזה הס"ס מהני וכו'.

ב. כתב בבני אברהם ס"י ג' דלא נתבאר מה הדין באשכנזי הולד במקום שלא נהגו חדר"ג ונשאר שם אי מותר בשתי נשים, ולטעם הר"ן הנ"ל נראה דאין חילוק, וכן מפורש בהרי"ק ח"ל, חדר"ג אקרקפתא דגברי רמי גם אס ילא מן העיר כהיה או מן המחוז חייב לנהוג זו וכן צניחם וצני צניחם עד עולם ע"כ, וכן נראה מדברי מהר"ם אלשקר ס"י מ"ט, ע"ש.

ובשד"ח הנ"ל הביא דבספר חיים ושלום ח"א ס"י א' כתב דכ"ח פה"א ח"א ב"י אישות פ"י דף נ"א סובר דלא חל על צניחם צבא"י גוונא, והרבה להביא על דעתו, וש"כ כתב דראה להרב יד אהרן ח"צ ס"י א' בהג"ע אות ל' שכתב דכ"ח פה"א חזר צו והחזיק לומר דאפילו צניחם שולדו אחר כך במקום שנהגו היחר חל גם עליהם חדר"ג, ושכן נראה לדקדק מנש"י מהרש"ם יו"ד סוף ס"י קמ"ט, ע"ש.

ג. והחולק ממקום שלא נהגו חדר"ג למקום שנהגו חדר"ג. ע"י בה"ט הנ"ל דשם אינו יכול לישא אשה על אשתו, וכ"כ בכנה"ג הגה"ט ס"י א' אות כ"ב בשם מהר"י חן.

אמנם בקול אליהו ח"צ ס"י י"ב הביא דלפי דברי הר"ן נמשנת ס"י מ"א יכול בהולך ממקום שלא נהגו חדר"ג למקום שנהגו חדר"ג לישא אשה על אשתו, ובעוד דל' דידה צ"ח שצ"ח מליפורי ששם לא נהגו חדר"ג, למלרים, ורואה לישא אשה על אשתו שצניפורי, כתב דכיון דגם צמלרים לא נתפשט גזירת רגמ"ה כמ"ש הרד"ז בחדשות ס"י שצ"ד שביח מרד דארעא דמלרים, פשיטא שמוחר לו לישא אחרת ואף אם היה בדבר ספק אי פשטת התקנה צמלרים או לא יש להחירו מטעם ספק ספיקא, דשמא לא נזר רגמ"ה רק עד סוף אלף החמישי, ושמא לא נתפשטת התקנה, וצניפורי גם מכ שאלו אינה רואה לנא אלא, אכן לבי מהם יען כי יש לו צניחם צניפורי ואכתי יש איסור דלא ישא אדם אשה צמדיה זו וילך וישא אשה צמדיה אחרת (ע"י ס"י ז' סעיף י"א), אך לא ראיתי נזכרין צ"ח, ע"ש.

וכל זה אם לא קיבל ע"ע, אבל אם קיבל ע"ע תקנת רגמ"ה, כתב צשו"ת המצ"ע ח"צ ס"י ע"ז דחלה עליו התקנה, וכרי

וכופין בחרמות ונידויין מי שעובר וגו' צ"ג נשים (כ) לגרש אחת (כה) מהן ויש אומרים בדומה הוא אין לכופ מי שעבר חרם רביו גרשום (צ"י סימן ע"ו) מאחר שכבר נשאל אלף החמישי

פתחי תשובה

(כ) לגרש אחת מהן. עיין בתשובה נו"כ תניינא סי' נ' שכתב דהכנה"ג סימן זה נהג"י אות ט' הניח הרנה פוסקים ומכלל מרן ה"י בתשובה סי' י"ד ומהר"ש סימן ת"ו שגזירת רנח"ה לא היה רק על תחלת הנשואין ולא החרם. צ"ל לישא לכתלה קאמר אי נמי אפי' נשאל למקרייא עבריינא

באר היטב

(כה) מהן. פי' השניה תדחה מפני הראשונה אלא"כ שהראשונה מקבלת גט צרלון עיין תשובת מהרש"ל סי' י"ד:

עבר ונשא שוב אין כופין אותו להנשא וסיים ולפ"ז מ"ש הנ"י והיינו לכופ על

אוצר הפוסקים

כשידעה צעת נשואיה עמו שיש לו עוד אשה, ואם הראשונה מותרת לו קודם שגרש את השניה, ודעת הרב השולח שבראשונה מותרת לו גם קודם שגרש את השני' דהיין מנינו שיאסור אדם את אשתו עליו במעשיו, אבל את השניה חייב לגרש וכופין אותו לגרשה כמו כל נשים האסורות, ולא מהני הפרשת הצעל מהשני, וגם כופין אותה לקבל גט [וכ"כ בספר תשרי לשולח סי' י"ח ע"ש].

והרב המחבר השיב דאסור להיות גם עם הראשונה כ"ז שיש לו עדיין השני', דגם כשנשא שתיים כהיין אסור ויפסול צ"ע עליו, וראיה מנשטעית שריך נהשלים גט שיכא מוכן לגרש לנשטעית שאל יהא באיסור צ"ג נשים (עי' פ"ח סי"ק כ'), אך לפי"ז נראה שמועיל השלשה גט עבור השני' גם בעבר ונשא, כמו בנשטעית שאם השליש גט ועשה כדון מותר לו להיות עם השני' גם כשנשטעית הראשונה ואין ראוה לקבל גט וא"ל לכופה לקבל גט, והוא כדון כאן אי אפשר לכופ השני' לקבל גט שחובל לעטון שמא תמות הראשונה או יגרשה מרונה ותשוב אליו, יש להשלים גט עבורה, ויש תועלת בהשלשה הגט דישבע הצעל שלא יבעל את הגט ואת השליש, ועי"ז אוסר את עצמו להתייחד עמה ותכא מופרשת ממנו דאם יתייחד עמה מתצטל הגט ויעבור על שבעתו. ובענין הכתובה לשניה, נראה שיש לה כתובה, כמ"ש הרא"ש כלל נ"ג סי' ה' בנשא מעוברת ומינקת חזירו דיש לה כתובה וכו' ע"ש.

ובזכר יהודה (להב' ר' ליז זלקינד) סי' כ"א כתב דלריך לגרש את השני' היינו אפי' צע"כ משום דהשני' נשאת באיסור ועבד זה איסורא קנסין לה לגרשה צע"כ, ע"ש.

עט. ונושא ב' נשים. בספר זכר שמחה סי' קע"ב צמי שנוצח את אשתו ורולה להתקשר בנשואין אזרחיים עם אשה אחרת אם לא יסדרו לו קדושין אי מותר לסדר לו קדושין, כתב דפשוט דאסור, דאפי' נימא דהמסדר קדושין לא נקרא מסייע ממש, עכ"פ העדים המה מסייעים ידי עוברי עבירה של חדר"ג לישא צ"ג נשים, ואין לומר כיון דמ"מ הוא עובר עבירה מוטב למעט באיסורא שלא יכשל ג"כ בזנות של נשואין השניים בלי קדושין דכגון דא אין שייך לומר מוטב לעבור איסורא זוטא וכו' במזיד ופושע כמ"ש בנזי"ת סי' ל"ד ומכ"ש בזה שעדיין נשאר החרם עליו, מלבד דיכא בזה פלוגה בלי שיעור אם מחזיקין ידי אלו.

ובכנה"ג סי' א' הגצ"י אות כ"א כתב צמי שהוא ממקום שקבלו עליהם חדר"ג והלך למקום שלא קבלו ונחנו לו שם אשה על אשתו הנותן עובר על לפני עור וגו' וה"ה אם גם במקומו לא קבלו עליהם חדר"ג אלא נשבע שלא לישא אשה על אשתו, הרש"ך ח"ב סי' ל"ז.

פ. לגרש א' מהן. א. עי' צה"ע סי"ק כ"ה דהשניה תדחה מפני הראשונה אלא"כ שהראשונה מקבלת גט צרלון, והוא מדברי הרש"ל סי' י"ד. ובספר אוריון תליתאי סי' מ"ד כתב דמלך הדין אין ראשון לכופו אלא לגרש השני' ולא את הראשונה [כונתו אפי' אם הראשונה רוצה בגט]. דשולחא את השניה יש לכופו לגרש ולא חיישי' לגט מעושה כיון דנשאת באיסור, וקיימיל דכל הנושא נשים

תיקן רגמ"ה כמ"ש הרמ"א בסי' א' סעי' ו' ובדברי ריבז סי' רל"ד, וטוב דגם במנהג אחד יש לדון צו מלך איסור נדר דהוי דאורייתא וכו', ולא נראה דא"ל ללך סברה דכלה זמנו לעשות מזה ס"ס וכן כתב הה"ל סימן קכ"ד ושו"ת מהרש"ל, ובשו"ת מהר"מ סי' נ' כתב בשם זכרון יוסף שאף אם כלה הזמן בכו"ז קבלו עליהם אלא"כ כל חומר התקנה עם כל הספיקות שבה, ע"ש.

ובבני אברהם סי' נ' הביא בזה דיעות הרבה אחרונים ע"ש. ועי' פתחי תשובה סי"ק י"ע מ"ש בשם המשכנות יעקב סימן א'. וכעין דבריו כי בספר אבני נזר סי' ח' דלכן לא גזר רגמ"ה לעולם מנעם שכתב הרמב"ם פרק ג' מממרים דהחכמים אינם יכולים לגזור לעולם כדי שלא יעברו על כל חוסף, ולרש"ל וסויעתו הסבורים דגזר לעולם יש לומר דכיון שאפשר לבחור על ידי ק' רבנים אין צוה משום כל חוסף. ועי' במשנת ר' אלעזר סי' א' מ"ש בזה.

אמנם בצמח צדק החדש סימן ו' כתב ללך דעת ה"ס אומרים שכבר כלה זמן חרם רגמ"ה, וכתב דלך להחכם נצי הניל יש לומר דהוא תקנה ולא כחומר חרם ממש כמ"ש בעי"ז בסימן קי"ט דנחמטע באיסור, וכן כתב בספר ושב הכהן בתשובת חתנו, ע"ש. וכן צירף להתיר בשו"ת מהרשד"ם אהע"ז סימן ע"ח (הובא בכה"ג סי' א' הגצ"י אות נ"ז) ובסימן ק"ב (הובא ברע"א ת' סי' פ"צ), וכ"כ בספר לחם רב סי' נ"ה, גם בספר בני אברהם סימן נ"ב כתב ללך לספק ספיקא שמא הלכה כהרשב"א דלא תיקן רגמ"ה אלא עד סוף האלף החמישי, ע"ש. ועי' בגינת ורדים חלק צ' כלל א' סימן ע' שהקיל לענין ג' ארלות משום שכבר עבר האלף החמישי, ע"ש ובסימן י' שם.

גם במקור ישראל סימן כ"ט לירך זה לספק. וכן בשו"ת ר' חיים , כהן רפפורט סימן ד', ובמשנית נפש סי' מ"ב, ובספר בני משה סימן נ"ז, ובכרם שלמה סי' י"ב, ובספר חיים ושלום חלק א' סימן א', ובספר מאיר נחיצים ח"א סי' נ"ע, ובספר עין יצחק ח"ב סי' נ"ז, ובחדרת מרדכי בחלק משיב בדבר הלכה סימן י"ט, ובספר ראש משניר ח"ב סימן ט', ובמשניב דבר ח"ד סי' ה', ובקול אליהו ח"ב סימן י"ב, ובחלקת יואל סי' כ"ד.

עז. וכופין בחרמות. בספר תומת ישראל סי' קס"א כתב, מי שעבר על חרמ"ה ונשא אשה דרך מזימה ונבלה מותר להפרישו מהעדה עד שיגרשנה, ובסימן קס"ב שם כתב מי שנשבע שלא ישא אשה אחרת ועבר ונשא עובר כל שעה שמקיימה על שבעתו וחרמ"ה, וראוי להענישו עד שיגרשנה ואין קצבה לעונש זה ומכין אותו אפי' לפניו מהשורה כדי לעשות סייג לתורה.

אבל בכנה"ג סי' א' אות נ"ז הביא בשם הרשד"ם אהע"ז סי' ע"ה דבזה"ל אין להעניש ולהיזב למי שנשא אשה על אשתו, מעטם ס"ס שמא לי"ג רגמ"ה אלא עד סוף האלף החמישי ושמא לי"ג אלא באותם מקומות, ואפי' באשכנז שנוהגים איסור בדבר אפשר שנוהגים כן מנה מנהג ולא מנה חרם.

עח. מי שעובר ונושא ב' נשים. צמח משה (דיושוסקי) סי' ה' נשאל צמי שעבר ונשא אשה על אשתו, ורולה עתה לשוב ולגרש את השניה, ה"ס לכופה לקבל גט, ואם יש לשלם לשניה הכתובה

פתחי תשובה

הוכרח להשלים גט ציד שליח בשעת ההתרה שיחא מוכן לגרש תיכף כשתתקבל ומצורח מדבריהם וללו דוקא נגשא צאיסור אלל אפי' נגשא צהיתר כגון ע"פ עד שהטעה אותו שמתה אשתו ג"כ מחויב לגרש שהרי נגשטית נואל צהיתר אפי' הכנו שזריך לגרש מיד כשתתקבל עכ"ד ע"ש וגם צסי' קכ"ו. ובענין שכתב הכנה"ג שאין כופין אותו לגרש הראשונה עמ"ש מה לקמן סי' קכ"ד סעיף ח' סק"ס :

ולתקנתו על שער חרמ"ס. וצאות י"ב כתב כמו שאין כופין אותו לגרש השנייה ה"נ אין כופין אותו לגרש הראשונה אם היא חרמה בגרושין עכ"ל. והוא ז"ל כתב עליו שדעת אחרונים שלנו אינו כן ע' צנ"ט סימן זה סוף סק"ג שכתב ואחר שתתקבל חייב לגרש מיד כדי שלא יהיה לו שתי נשים (אינו יודע מהוה לא הזכיר דברי הרמ"א בכלל דמפורש נהיה שכוין לגרש ואם הוא רק ממנהגל גם הצ"ש י"ל כן) וכן משמעות כל חכמי הדורות צמדינה זו שהרי לכך

אוצר הפוסקים

ובאמרי אש ח"צ אהע"ז סי' ד' נשאל צאיס שהיה אשתו עגונה כמה שנים ואח"כ נשא אשה על אשתו והראשונה רוצה לקבל גט וגם הוא רוצה לגרשה אך אין צנמצל שליח לשם ורוצה הוא בעצמו לנסוע אליה ולגרשה ומשחתה השני פן יניחה ג"כ עגונה, אם יש לכופו צשועים לגרש את השניה, והשיב כי הנה מדברי הרמ"א וח"מ וצ"ש צסי' ח' משמע צפשיטות דכופין אותו לגרש השני אם הראשונה חפצה להיות עמו, אבל צנצו"ת סי' י' (הוצא צפ"ת סימן קכ"ד ס"ק ה') כי שיש לחוש לדעת הכנה"ג שצנצו הרצב פוסקים הסוצרים דרגמ"ה לא החריס רק שלא לישא ואם נשא לא תלל וא"כ אין לכופו לגרש השני, אך מ"מ לכאורה מחויבים להפרישו מהשני לחוש לדעת הרמ"א וההרש"ל (המוצא צח"מ וצ"ש), וממילא היא חוצעת ממנו גט כדין אחרי שאין יכול לקיים כנגדה חיוב עונה, אך צנ"ד שהראשונה רוצה בגרושין וגם הוא חפץ לגרשה רק שהוא עלמו לריך לילך לשם והשני יראה שחשאר עגונה הרי"ז דומה לחשי' הרא"ש המוצא צסי' קכ"ד סעיף ח' צאשה צצנלה רוצה לילך לעיר אחרת, דפסק הרא"ש שם שישצנעוהו שלא ילך או יכפוהו קודם שילך שיגרשה לזמן, ועכשיו שאין לנו מגרשין לזמן ולא על תנאי מ"מ הן אפשר להצביעו שיסוב ואם לא יסוב ישלח לה גט וכן להדירו מכל הנשים אם לא יגרש אותה וישצע ג"כ שילך בדרך הישר למקום אשתו הראשונה ויגרשה וצצנצו יצוה עדות צבורה שגירש את הראשונה, וכ"ז אם האיש מוחזק ציראת שמים שאפשר לסמוך על צצנעוהו.

ג. עבר ונשא בלי היתר ק"ר במקום שהראשונה נשתתה. צספר משיב דבר ח"ד סי' י' נשאל צמי שנשטתית אשתו ונשא אחרת בלי היתר ק' רבנים אם כופין אותו לגרשה, והשיב דהנה אין קיימא לן בהרמ"א דנעושה צ' נשים צאיסור כופין צחרמות ונדויין לגרש אחת מהן, וצנשטתית אם נימא כדעת הצ"ש ס"ק כ"ג דצזה לא חיקן רגמ"ה אפילו נתרפאה פשיטא דאין לכופו לגרש השניה לכולי עלמא, אבל מלשון הרמ"א מצוחר בהגודע ציבורה והחחס סופר דגם נשטתית היא צכלל חרס רגמ"ה ולריך היתר, רק דהרמ"א סוצר דאין לריך היתר ק' רבנים צזמן הזה, אך אנו נוכגים על פי הצ"ח וחכמי דורו לנהוג חומרת רגמ"ה כמו שהיה ולהלריך היתר ק"ר, וא"כ גם צנשטתית כשנעושה אחרת עלי' בלי היתר הוי כמו שנעושה צאיסור ממש דכופין לגרש השניה, אלא דצזה אפשר להקל צדיעצד דאין לריך ק' רבנים אלא היתר צית דין, ואף דלכתחילה נוכגים שלא להיתר כי אם צקי רבנים אצל צדיעצד אין הוכחה שכוין להחמיר כל כך, על כן יפרישו אותו צנדי עד שיתירו לו צית דין כדין התרה שלפני הנשואין צצשלשת גט וכחוצה לראשונה, ולא יחא מותר להיות עם השניה ולא יהי' עליו נדוי כלל, ע"ש.

ובנחלת יהושע אהע"ז סי' ג' כתב דאם עבר ונשא צנשטתית בלי היתר ק"ר אין לקונסו, דהא כתב הצרית אצרכס (הוצא צפ"ת סי' ק"ג ס"ק צ') דלא קנסו רק נגד איסור אשת איש ולא נגד איסור יצמה לשוק, א"כ כ"ש דלא קנסו נגד חדר"ג דהוא דרצנן ואפי' לדעת הסוצרים דחדרי"ג הוי ד"ת, הרי כ' הש"ך ציו"ד סי' ר"ח ס"ק י"ד דאם זלול צדיני הנדוי אין קונסין אותו, וברי כיון דנשטתית חו לא גזר ר"ג, והיתר ק"ר הוא רק ממשפטי החרס דהוא מדרצנן ואין קונסין אותו, ועכ"פ הוי ספק ומצוחר צצ"ש סי' א'

נשים צעצירה אפילו צאיסור דרצנן כופין אותו להול"ת, וכל אלו שאמרו כופין להול"ת הוא אפי' צשועים כמצוחר צאשה"ז סי' קכ"א, אבל אי אפשר לכופו לגרש את הראשונה אם רוצה לקיימה, דכיון דנשאה צהיתר אם נכופו ע"י חרמות ונדויין לגרש הוי גט מעושה, ואין לומר דגם מה שצובה עם אשתו הראשונה הוי צעצירה דקאי צאיסור צ"ג, דזה אינו דהא אם מגרש השני מותר לו לקיים הראשונה, ולהכי אנו מורין לו שיגרש השני שנשא צאיסור ולא הראשונה, וגם דהא מצוחר צנצו"ג סי' קכ"ד בהג"ע אות ס"ו צשם במשפט דק דהא דנעושה נשים צעצירה כופין אותו להול"ת הוא דוקא כשהנשואין הם צאיסור אצל כשהנשואין הם צהיתר אף שאח"כ עובר על ד"ת אין כופין אותו לגרש [ועי' צנצו"ג ש' ע"ז דהוא חיימה]. ומה שכתב"מ והצ"ש וע"ז העתיקו דברי המהרש"ל הנו' אהא דכופין צנדיין וחרמים לגרש אחת מהן ש' דחייב לגרש את השניה אח"כ הראשונה מקצלת גט צרלון, צאמת המעיין צמהרש"ל שם יראה דמייירי צמי צצגד צאשתו הראשונה ורוצה לפוטרה צגט והיא לא רצחה ומעל צה ונשא אחרת וצזה שפיר כתב דנהי דהשניה נדחית מפני הראשונה מ"מ אם הראשונה מותרת יכול לגרש הראשונה כיון דהראשונה מגרש לרלון, משא"כ צגונא דמייירי הרמ"א כאן שנשא צ' נשים ורלון לקיים שתיהן ואנו כופין אותו צחרמות לגרש ח' מהן, וכיון דאם מגרש השני מותר לו לקיים הראשונה, להכי נהי דהראשונה מקצלת גט צרלון מ"מ אין אנו רשאין לכופו לגרש הראשונה שנשא צהיתר דהוי גט מעושה, ואף דכתב הרמ"א צסי' קכ"ד סעיף ח' דאם הצעל פשע ועבר על חרס ששיעצד עלמו נגדה כופין אותו להול"ת וא"כ הכא נמי כיון שפשע ועבר על חרמ"ה שהוא כלפי ידיה ממילא דיכולין לכופו ג"כ על גרושי הראשונה אם היא מתרלית צגט, אך רצחתי צנצו"ת סי' י' שנו"ג צצברי הרמ"א והעלה דאין כופין צשועים, וא"כ אין יכולים לכופו צנדיין רק לגרש השני שנשא צעצירה ולא הראשונה כנ"ל. [עי' צצשמעות].

ב. בשואל ומשיב מהד"ק ח"א סי' קכ"ג כתב דאם עבר ונשא שתי נשים וגירש את הראשונה מרלונה ורוצה לדור עם השניה מחויב לגרשה ואח"כ ישאנה שוב, וכבר עמד על זה צספר הרי צשמים סי' ע"ז דצצריו הם צניגוד למ"ש צשוע דכופין לגרש אחת מהן דהיינו השניה אם לא שהראשונה מקצלת גט צרלון. גם בבית יצחק [שמעלקיס] ח"צ סי' י"ז נשאל צמי שעבר על חדר"ג ונשא צ' נשים והצ"ד התאלמו שיגרש שתיהן ואשתו הראשונה קצלה גט צרלון והשני אינה רוצה להתגרש וגם הוא אינו רוצה לגרשה, אם חייבים לכופו לגרשה, והשיב דאם הראשונה קצלה גט צרלון פשוע שא"ל לגרש את השני דוקא אם הראשונה אינה רוצה לקבל גט החיוב לגרש את השני, ואף דאסור לדור עם השני כל עוד שלא גירש הראשונה מ"מ כשמגרשה חחרת השני להיתרה, וליתר שאת שלא יאמרו שלא הי' ממש צקדושי השני מפני שעבר על החרס יקדשנה מחדש בלא צרכה. וצסי' אצני דק (עטלצוים) סי' ל"ע כי להרב השואל דמה ששמע שהמנהג צמי שעבר על חדר"ג, ונשא צ"ג, שמכריחים אותו לגרש שתיהן, שקר אמרו כי כמה פעמים צאה עוצדא כזו לידנו וגירש רק אחת אותה שנתרלחה לקבל גט ונשאר עם השניה, וכן כעת הי' עוצדא כזו צצצרגסלז שגירש אשתו שמכבר ונשאר עם השניה.

אוצר הפוסקים

ונשא אשה צעיר אחרת אם מותר לו לדור עם השני, והביא שם תשובת הגאון ר' יונה ליפמן אב"ד דמיר דכיון שמרדכי בן ג' שנים וסורבב לעמוד לד"ת הרי הוא פשע, ולכמה פוסקים לא גזר רגמ"ח כלל היבא שפסע, והוא כבר עזיד עובדא בנפשי, מי יכול להוליאה ממנו, ומכיון שקשה מאד להשיג היתר מק"ר, סגי דיעבד אם יתירו לו ג' רבנים מפורסמים, ועליו להשלים צירי דר"ל בטווחות שכתב תרלה הראשונה בנע יגרשנה וישלם כחובתה כדן, וצודאי כשתשמע שמותר לו לדור עם השני תתלה להתפטר עמו ולקבל גט, וכל מה שאפשר לתקן שלא יכיו לו ג' נשים מחוייבים אלו לתקן, ע"ש.

ובאוריין תליתאי סי' מ"ד צמי שעבר על חדר"ג ונשא ב"י מחמת טענה שאשמו הראשונה מורדת עליו, וגם שכנים אמרו כן רק שלא צררו דצריהם צ"ד, וכבר ה"י צניעה פסע ד"ת ופער ולא קיימה התנאים, כתב דאף שתמיד אנו כופין אותה לגרש השניה, צ"ד שאפשר שעשה כדן מה שלקח והיו ספק חדר"ג יותר כדאי להניחו מלכופו לגרש דהוי ספק גט מעושה, כמבואר בנכ"ג אה"ע סי' קנ"ד בה"ט אות ע"ט דבספק ערוה י"ל דיש למיזל בחר המקולין כי היכי דלא ליכיו גט מעושה, על כן ענתי להודיע לראשונה שמשורת הדין אין אנו יכולים לכופו לגרש את השני, וממילא תתגרש הראשונה מרצונה, ואם הראשונה לא תתלה הוכיח סופה על תחילתה שרצונה רק לער את בעלה, ע"ש.

ובספר ברכת יוסף אה"ע סי' ח' נשאל צ"י ממדינה זו שנשא אשה ממדינה אחרת ואחר החתונה נסעה עמו למדינה זו ואח"כ נסעה ממנו ואינה רוצה צו"א לצא למקום מושבו של הבעל ועבר הבעל ונשא אחרת מה דינו, והשיב הנכ"ה אם כופין אותה ללכת למדינת הבעל הוא מחלוקת ראשונים (עי' סי' ע"ה) ופסק הח"י שם כהר"ק וסייעתו שכופין אותה ללכת למקום הבעל, ועי' ח"ל סי' קכ"ד שאין לזוז מדברי הח"י בזה, ולפי"ז יש לדונה למורדת ולהחזיר לו חר"ג, ועוד דצ"ד סכנה לבעל לדור בעירה ובה כ"י במהר"ט ח"א סי' מ"ז שיכול להוליאה, ועי' נוצ"י אה"ע סי' ס"ז, ח"א כיון שעברו יותר מ"ב חדש שנסעה למדינתה ואינה רוצה לצא אליו מן הדין ה"י שמחזירין לו לישא אחרת עפ"י מאה רבנים כח"ש בתשובת אבן השוהם סימן ג' וסי' כ', וצ"ד שכבר נשא אפי' אי הכי הוי ספק מורדת כיון שכבר נשא אין מוליחין מידו דבספק חר"ג צו"ה"י הולכין להקל כח"ש בה"ש סי' כ"א וכו' ע"ש. ועי' בספר נעמי נעמנים אה"ע סי' ג' מ"ש בעובדא כע"ז.

ו. עבר ונשא במקום שהראשונה הלכה ממנו ברשות ונעלמו עקבותיה. בספר זית רענן ח"ב אה"ע סי' כ"ה נשאל צ"י ונשא שנפרדו בשנת רעבון זה פנה עם בנו לכאן וזה פנתה עם בתה לכאן וכבר שש שנים שחקר הבעל אודות אשתו ולא שמע ממנה כלום ובנתיים אחר שעברו ג' שנים עבר ונשא אשה אחרת בלא שאלת חכם ובפירודם הצ"ד"ן זה מה ונשאר צדד כשלא שנים ועתה מתחרע האיש על התועבה שעשה ומבקש מזור למכתו, והשיב שלדעתו למיגדר מילתא לריך לגרש את האשה שנשא צאיסור וכבר הגיעה לשנים שנה ולא היתה בת צנים צעת שנשאה, ואח"כ יתירו לו ק"ר כנהוג, וישא בת צנים אחר שישלים גט וכתובה כמקובל, דכיון שכבר עברו הרבה שנים שלא שבה האשה לביתה אי"כ אם עודנה צחיים הרי היא מורדת דאין לך מורדת גדולה מזו, ואם נימא שמחמת אונס לא צאה י"ל מכיון שכבר עבר זמן כציר ולא שבה ע"י האונס הבוא שוב לא תצוא לעולם ולא גרע מנשחטית שאף דאפשר שתתפטר אעפ"י יש היתר כמ"י צאונסא דעלמא, ואין להקשות דאי"כ נתת דבריך לשיעורין, דמסתמא לא נתיר לו בפחות מג' שנים וכו' ע"ש.

ובתשובות לשואל סי' י"ח נשאל צ"י ונשא צחיים ונשא אחרת ונשא בהם כחמה הבעל ולא חזרה כמה שנים ועבר ונשא אחרת

סי' א' משם הדי"מ דצמקום דאיכא ספק בחקנה יש להקל, ע"כ י"ל דאפי' עבר צמקום ח"ל לגרש את השני, ואפי' אם החרו צו צ"ד שלא לישא אשה עד שיקבל היתר ק"ר ועבר על התרת צ"ד הלא מבואר צפ"ח הני"ל דדוקא אם החרו משום ודאי איסור כמו כל בני דהתם אבל צנשחטית בהתרה היא רק שלא ישא אלא צהיתר ק"ר אבל לא פסקו לו איסור ודאי, וכל זה צמקום שיש טעם מצורר להחזיר כגון שהיא נמלאת צנית המשוגעים והרופאים נתיאשו מרפואתה לעולם, דל"ש הטעם שכל אחד יעליל על אשתו צנשחטית, ולפי"ז י"ל דגם היתר ק"ר ח"ל אחר שעבר ונשא דדוקא לכתחילה הצריכו ק"ר כדי שלא יבא קל חר"ג אבל דיעבד ח"ל ק"ר, אך לריך להשלים הכתובה, ע"ש.

וב"ב בדברי העם סי' קכ"ז צ"י שנשא אשה על אשתו הצנשחטית צלי הוראת הצ"ד וק"ר, דכיון דנשחטית הרי רוב"פ ס"ל דלא גזר רגמ"ח, רק משום מנהגא בעממא מלכיון ק"ר כמ"ש ה"ל ורח"כ רפפורט סי' ג', ועוד דיש כאן ס"ס להקל דאולי ל"ג רגמ"ח צדיעבד ואין כופין כמ"ש בהנ"ב"ג הב"י אות ט' (עי' פ"ח ה"ק כ'), ואולי ל"ג צמקום מזה, וא"כ איך נגזול ממנו את אשתו ולהפקיע עונה וממנו, ומ"ש הצ"ח להרריך ק"ר צנשחטית הוא רק משום מנהג, ומתינו שנהנו כן לכתחילה אבל צדיעבד מנ"ל, ואין לומר דהוי דבר שיש לו מחזירין ע"י ק"ר דהא כ"י ה"ע"י (וי"ד סי' ק"י ס"ק י"א) דצאיסור דרבנן מועיל ספק ספיקא אף צדשיל"מ וכאן לאחר שכלה החרם הוי רק דרבנן, גם יש כאן הולאות מרצות ובכ"ה"ג ל"ה דשיל"מ כמבואר צ"ד"ן סי' ק"ב, והאיש הזה הוא עני ואין ביכולתו לקצץ ק"ר, גם יש לנרף שלדברי האיש הזה היה מוטעה מתחילה, ע"כ צרור ופשוט שחלילה לכופו להפרישו מאשתו, ובס"י קכ"ז שם הוסיף, צפרט שגם דעת הרמ"א והצנת הצ"ש דנשחטית ח"ל ק"ר ואין נכופ אותה נגד רמ"א לעשות גט מעושה שלא כדן ע"ש. וביד יצחק אה"ע ח"ב סי' ה' כ"י צמי שאשתו נשחטית ועבר ונשא אחרת צלי היתר ק"ר, דח"ל לגרש את השניה כפי משמעות הרמ"א הח"י והצ"ש, אבל אסור לו לדור עם השני שנשאה צאיסור עד שיקבל היתר מק"ר כמבואר צפ"ח מתרש"ל סי' י"ד בסופו דמפרישין אותו מאשתו עד שיחקן עוותה וכו' ע"ש.

ד. עבר ונשא במקום שהראשונה נאסרה עליו. בספר צית יחזק סי' ל"ב נשאל צ"י שאשתו היתה חשודה על זנות אך לא ה"י עדות צרורה שזינתה רק ישבה צנית איש רע מעללים שאין לו אשה והוא נותן לה מתנות, ורצ' ה"י התיר לבעל לישא אחרת ונשא אחרת צלי היתר ק"ר, והשיב דנראה לו לדונה שמותר לבעל לדור עם אשתו השני ע"י היתר ק"ר כיון שנשא צהיתר עפ"י הוראת הרב, וה"י עכ"פ עדי כישור, דאם הרב המחזיר אומר שהגידו לו עדים שזינתה ואפי' ע"י עדות מיוחדת או שהם עדי כישור צאופן שחאסרה לבעלה על פיכה ח"ל היתר ק"ר, הגם שבעממא מלכיון היתר ק"ר צזינתה כמ"ש החת"ס אה"ע סי' ג', מ"מ כאן שכבר נעשה מעשה ונשא ע"י היתר מהרב יש לסמוך על דברי הש"י ועקב דדוקא צנשחטית שלא פשעה הצריכו ק"ר, וכן פסק צתועפות רא"ס סי' מ"ה, ועוד יש לנרף כאן ספיקו של הנוצ"י אה"ע סי' ז' דנשאה צעעות ע"י ע"א שהעיד שמתה אשתו דאולי ח"ל לגרש גם אחר שנודע לו שאשתו עודנה צחיים, ועי' מ"ש ח"ס צענין זיכוי גע אי מועיל ואי מותר לזכות לה גט, ע"ש.

ח. עבר ונשא במקום שהראשונה מרדה בו. בספר תפארת זו אה"ע סי' נ"ג נשאל צ"י ונשא שחשבה שמרדה צבעלה וגירשתה מהצית ועיגגה אותה יותר מג' שנים והחרו צה הצ"ד שתעמוד עמו לד"ת והשיבה שיתן לה ככוס גדול ואז תקבל ממנו גט, ואין ביכולתו צפ"ח למלא אחר תנאי זה, ושם החרו צה הצ"ד שא"ס לא תעמוד עמו לדן יתירוהו לישא אחרת ולא האזינה לדצריהם, והלך האיש

אוצר הפוסקים

ואחרת צלי היתר ק"ר אם לריך לגרש את השני או לפרוש ממנה עד שיקבל היתר, וכחצ דאף ששעה שלא כהוגן ונכון לקונסו לפי ראות עיני הדיונים, אבל אל" לגרש את השני ואל" לפרוש ממנה ממנה טעמים, דממנ"פ אם מתה הרי מותר לישא, ואם לא מתה הרי היא מורדת על צעלה שאינה מודיעה מקומה, ובמורדת אם עבר וגשא לכו"ע אין כופין אותו להוליא כצו"ע סי' ע"ז סעי' ז', ולאונם שציה לא חיישי' דלא שכיח, ביחוד צ"ד שיושב בלא אשה וכו' במקום איסור לא גזר ר"ג, וצ"ד שיושב בלא אשה וכו' החמישי, ועכ"פ הוי כאן הכרעה ספיקות אי שייך כאן חדר"ג וספק חדר"ג להקל ומכיון שכבר בלא הזמן לפי"ד רבים ואינו אלא מנהג אין להפרישו ג"כ, ביחוד שלא קיים פו"ר עדיין, אך לריך לקונסו כפי ראות עיני הדיון ולקבל גופה ע"ז ברבים ואז יתירו לו י' אנשים כצו"ד סי' של"ד סעי' כ"ב ע"ש.

ז. עבר וגשא במקום ששחה י"ש ולא ילדה. בספר האגודה חזון אהב"ט סי' כ"ד נשאל באיש ששכח עם אשתו י' שנים ולא ילדה ועבד דניא לנפשיה וגשא אשה על אשתו, והביא דעת מהר"ל בקונ"ע שצדוק ספר וצ' הכהן דמקום מלוה שכתב הרמ"א היינו צינמה שאפשר לחלוץ או צהבה י"ש ואפשר לגרשה אלא שקשים גרושין, וזהו דהיי' חולקים סוברים דמקום שאפשר לחלוץ או לגרש מצלי לעבור על תקנת רגמ"ה גזר רגמ"ה, אבל צהבה י"ש ואינה רואה לקחת גט ממנו לכו"ע שרי לישא אשה על אשתו כיון דהוי אפשר לקיים המלוה כלל, והוא מה שסיים הרמ"א או שהוא מן הדיון לגרשה וכו', אמנם דעת האגודה חזון אהב"ט דמ"ס הרמ"א או שהוא וכו' להחיר לו אינו אלא טפ"י היתר צ"ד, וכמ"ס מהר"ם פדוא סי' י"ג אלא שהוא הרי"ך ק"ר מג' ארצות, והרמ"א לטעמיה ד"מ סי' א' דעכשיו כבר בלא זמן חר"ג ואל" התרה מק"ר (ע"י צ"ש ס"ק כ"ג), וסגי בהתרה מצ"ד חשוב שבעירו וכו', וכ"ש שאין להקל לדעת הב"ח והצ"ח שכתבו דנהוג שאין להקל אלא בהסכמת ק"ר א"כ זה האיש שעמד עובדא צנפשי' אחת דתו להפרישו מאשתו השניה עד שיעמוד לדיון עם אשתו הראשונה וכו' ואם לא תרצה הראשונה להתגרש מרונה יש להחיר לו עפ"י ק"ר, ולמנוגד מילתא ראוהי שלא יסכימו להחיר לו עד שינהוג איסור כימים שנה צהם היתר עפ"י טלמו דיון העובר על נדר של תורה צו"ד סי' ר"ח, ע"ש.

ובברכת יוסף סי' ז' צלי ששכח עם אשתו כמו חשע או עשר שנים ולא ילדה ולא רצתה לקבל גט ועבר וגשא אחרת, הביא דעת הב"ש צ"ח קנ"ד דצ"ה י' שנים ראשי לגרשה צ"ח, אך בתורת יקותיאל צחש"י שצדוק הספר הניח צ"ח א"כ יכול לגרשה צ"ח צ"ח, ע"ש, ומ"מ כיון שחולקים הפוסקים אי גזר רגמ"ה במקום מלוה הגם דלכתחילה אין להחירו מכל מקום צעבר וגשא כיון דהוי רק ספק דרבנן, ואף להסוברים דחר"ג הוא דאורייתא היינו דוקא לאותם שקבלו על עצמם החרם אבל לגזור חרם על דורות הבאים אינו מן החזקה (ע"י מצי"ת יו"ד סי' קמ"ז), לכן צעבר וגשא אין צדיקו לכופו לגרשה וכו', ומסיים דאם שהה עמה י' שנים שלימות באופן המצוה צ"ח קנ"ד סעיף י"א, כיון שכבר נשא אחרת אחרי עבר י' שנים אין כופין להוליא את השניה, אך אם אין י' שנים כפי המצוה צו"ע שם ודאי לריך לגרשה, ע"ש.

ובמשכנות יעקב אהב"ט סי' א' צלי שלקה אשה על אשתו במקום מלוה, עפ"י הוראת מורה א' שאמר דמקום מלוה לא גזר רגמ"ה, דן צ"ח ומסיים דאם הוא צעל נפש חייב לפרוש מאשתו השניה ולפיוס את אשתו הראשונה שחזקל גט מרונה, ע"ש.

ובתועפות ראם [טוויצ'ס] סי' א' צעבר וגשא אחר ששכח עם הראשונה י"ש ולא ילדה, כי דכיון שיש להסחפק דילמא צו"ל ל"ש הא דעשר שנים, ודילמא גזר ר"ג אף במקום מלוה, והוי ס"ס לאיסורא ומה גם צ"ד לא הוי י"ש שלימות דבנתי אפשרי שצמח"י שנים לא הלך לדרכו ולא ה"י פעם חולה, לכן אל" להחיר, וכבר מצוה צ"ח דיוהב"ט לכוף לגרשה אם לא שבראשונה מקבלת גט צ"ח, ולכן אסור לו לדור עם השני עד שופי"ס את הראשונה לקבל גט. במקור ישראל סי' כ"ט נשאל באשה שילדה צח ואח"כ חלתה ולא היתה ראויה עוד להריון וגם לא לתשמיש, ועוד ה"י ירא פן תדבקו החולי, וגם הוכרח להשחקק צעיר אחרת משום מו"מ ולא רצתה לבא עמו, והלך וגשא אחרת וילדה לו ז' בנים, ועתה קמו מעררים כי עבר על רגמ"ה וצ"ח נולדו באיסור ורואים לכופו לגרש השני, וצ"ח מוסרי המלכות צ"ח אשר יולדו מאשה בלא כחוצה וקדושין נחשבים כאסופים והמלך שולט בהם, והשיב שאין לכופו לגרש את השניה צ"ד שכתב כמה ספיקות, שמה גזר רגמ"ה רק עד סוף אלף החמישי, וספק אם במקום שהוא פשעה תקנת רגמ"ה, וכפי הנראה רוב ערי ישראל לא קיבלו תקנת רגמ"ה כמ"ס הכנה"ג בהג"צ אות כ"ג דלא בספרד ולא צמערד ולא בכל המזרח, וא"כ שורת דיון לילך בחר רובא, והא דכתב הרמ"א צ"ח מהר"י מינץ דצ"ח נהג בכל המקומות צדאי הטעם משום ספק חרם להחמיר וכו', ואם כן עלה צדיקו ספק ספיקא, ועוד דרבנן צחא"י חפשו הלכה למעשה כהר"ם צחש"י סי' י"ד שלא היתה תקנת ר"ג במקום מלוה, וצ"ד נמי הא לא קיים פו"ר עדיין, וגם כיון דלא איתדר לו צעירו ורואה לילך למקום אחר והיא אינה רואה ללכת אחריו כבר כ' המהרש"ך צ"ח סי' ל"ו צ"דיון כזה דכל שהפשיעה והגרמא צח מצד האשה אין לכופו את האיש משום תקנת רגמ"ה אלא ישא אחרת, ואף שכי' לריך מקודם להתרות באשה ע"י צ"ד שאם לא תלך אחריו יתירו לו לישא אחרת נראה שאם הדבר מפורסם ועבר זמן מה ציניחם אל" התראה, גם כיון דחלתה וכו' פחד שמה תדבק בו המחלה אפשר דדמי לנכפית שכי' הפוסקים דל"ג רגמ"ה, ועוד יש ללך כי הפוסקים הסכימו שאפי' לדעת הר"י מינץ דגזר גם במקום מלוה מ"מ אם רוצה לגרש הא' והיא אינה רוצה יכול לישא אחרת במקום מלוה, וא"כ צ"ד א"כ ידוע דחפ"ו ורואה לגרש הא' אין כאן חדר"ג, וגם הדבר פשוט שאפי' חת"ל שיש כאן איסור אין כופין להוליא כמ"ס הכנה"ג בהג"צ אות י', ומציא צ"ח הגאון ר' שאל מאמשטרדם שהסכים לו צ"דיון זה מטעם כיון דהוי צדיק צ"ח ויש לחוש לזרעו כפי הלשון שהאלה נראה צ"ח דאין כופין אותו להוליא וצ"ח שיתן לראשונה די ספוקה וכל צ"ח, אך הצ"ח לימנך לכתחילה כצ"ח צ"ח דאין מורין לו להקל אע"י דאיכא ספיקו טובא חלילה לפרוץ גזר שגדורו בעדס מן קדמת דנא, וכל זה לאנשי אותן מקומות שאפשר להסחפק בהם אם חלה שם תקנת רגמ"ה אפי' אם נחוש לדעת הר"י מינץ דמסתמא פשע איסורו צ"ח מ"מ קשה להוליא צדיק צ"ח ומכ"ס משום תקנת הולדות, אבל אותם הצ"ח מארצות אשכנז וצרפת שהתחזקו בקבלת תקנה זו אין כח צ"ד יפה לסמוך על צדיקי הקולות שהזכירו צחש"י בהצ"ח צפסקא דנא כי קשה מאד לפרוץ גזרן של ראשונים.

ח. נשבע שלא ישא אחרת ועבר וגשא. בספר מהר"י צ"ח ח"ב סי' פ"ח נשאל צ"ח ששבע צ"ח צ"ח וקיבל עליו צחש"י שאף אם לא יכיו לו צ"ח ממנה לא ישא אחרת וצ"ח ירצה לישא אחרת כשלא יכיו לו צ"ח ממנה יפרע חיובו לראשונה כתובתה עד פרוטה אחרונה ועבר על שבעתו וגשא אחרת מפני שלא היו לו צ"ח מבראשונה, והשיב אף שאין לכופו לגרש מפני דהוי גט מעשה

ביאור הגר"א

[לג] מזה כ"ו. כמ"ש
ק"ח ב' המזהב גט כ"ו
ובכה"ג ודאי ניהא לה
ולא תעבור על איסור א"א וכמ"ש בכתובות י"א א' בגר קטן וא"ל כמ"ש שם בעבד וה"ה כאן משום מים גבוהים ולא אמרין בן כמ"ש בסוף גדרים :

החמישי (שם בשם מהרי"ק) ואין נוהגין בן יש אומרים מי שהמירה אשתו [ג] מזהב לה גט
על

אוצר הפוסקים

אשה על אשתו ואפי' בזמן שהיתה בעיר הזאת הסכמה בזמן
הומרות ועונשים וכו' היו מייסרים כחך האפשרי ולא היו מחייבין
אותו לגרש לא צנודו ולא בהפרשה והבדלה ממנו עכ"ל, וכן הסכים
הרב תומת ישרים צ"ח קס"א וקס"ב ואפי' בנשבע, ולכן אף
שרוצה דרוצה מהפוסקים ס"ל שזכרין אותו לגרש את השני מ"מ
מי יכול להכניס ראשו בין הרים גדולים ולעשות מעשה, דלאותה
הסודרים שאין כופין הוי גט בעל וזניה ממזרים, ומ"מ אף שאין
כופין עכ"פ נראה דלכונ"ע עבדי' ל' הרחקת דר"ת המוצא צ"ח
ס"ה קנ"ד (ובש"ע שם סעי' כ"א דרמ"א) שלא לישא וליתן עמו
ולא להרויחו ולא להאכילו ולא להשקותו וכו', ע"ש. וכ"כ בספר
עבודת השם אהע"ז ס"ה א', ובספר ישמח לב אהע"ז ס"ה י"ט
ש"ס עבר ונשא און נכחנו לכופו לגרש את השני או להפרישו
ממנה אלא משום מוגדר מילתא שלא יהיו צנות ישראל הפקר ראוי
וכגון לעשות הרחקת דר"ת, ע"ש.

בספר ברית אבות לקוטים על אהע"ז ס"ה קי"ט כתב צ"ח שער
על שזעזעו ולקח אשה אחרת על אשתו וכעת רוצה הוא
לגרש את אשתו הראשונה והיא ממאנת לקבל גט עד שיפרע לה
כתובתה והוא רוצה לישבע שאין לו, והשיב שזכרין ע"ס האשה וכו'
וחייב צמזמזותיה, ואם אינו יכול למינס בתרומתו יגרש את השני
ולא הראשונה.

בשערי רחמים אהע"ז ס"ה ג' נשאל צ"ח שלא נשבע לאשתו בשעת
נשואין שלא ישא אחרת ואין חדר"ג נבוג שם, ותקנה אולם
שרק במקרה של עיקור או שאינה יולדת לו צנים וצנות מותר
לישא אחרת, ואשתו ילדה לו צנים וצנות, ועבר ונשא אחרת עליה,
וכפרישו אותו כצ"ד מאשתו השניה ע"י הממשלה, האם עשו כדון,
והשיב אף כי עיקר תקנתם יסודה בצדדי קודש כמ"ש הנמוקי'
בשם ריטב"א (ע"י צ"ח ס"ה א' וס"ה ע"י ובש"ע שם), מ"מ צ"ד
אין לכופו לגרש את השני וכן בסכימו רוב"פ ואפי' צמזמזות
שנוהג חדר"ג כמ"ש צנכ"ג בגצ"י אות ט', וגם הרחקת דר"ת
אין עושין לו, דדוקא היכא דמן כדון לגרשה אלא דחיישין לגט
מעושה, אז נחזין דרגא ועבדי' הרחקת דר"ת, משא"כ צ"ד דמכ"ד
אין לכופו רק מכה התקנה, אין עושין לו הרחקת דר"ת, אולם
משום מוגדר מילתא שלא יהיו צנות ישראל הפקר צניעותם נצטל
התקנה הקדומה וצפ"ח צ"ח שדוד פרוץ פשיטא דיש כח צד צ"ד
לגזור כפי צורך העשה.

פא. מי שהמירה אשתו. א. אם צריך ואם מועיל זיכוי הגט
במזמרת. צפ"ח חסד לאצרכס [תלומדים] אהע"ז ח"ב
ס"ה ג' כתב דצמזמזותו פשוט הואיל וכתב צת"ד דצאוסטריין
ואגפיה נוהגים להצריך גט, יש לזכות לה גט, וע"י בעצודת הגרשוני
ס"ה ל"ו תשובת חותנו ה"ל דככל מדינת פולין הואיל ולא מלינו
לשום פוסק שיהא מקובל בידו שלא להצריך גט לכן צ"ח לזכות לה
גט, ואף שהמהרי"ק צוירש קמ"א ספק צד דאין חולעת ציכוי
הגט ע"י אחר, יש ליישב המנהג דגט שמכח לאשתו המומרת הוי
זכות גמור בלי שום חוב ואף הרי"ף יודה דמהני קודם שיגיע לידה,
וכ"כ הע"ז צהע"ז ס"ה ק"מ, ואף דצת"ד פקפק במה שר"ו להחירה
להנשא לשוק בלי גט אחר, עכ"פ מהני להקל בחקנת גרמ"ח דלא
הוי כנושא אשה על אשתו דיש כאן ס"ס שמא לא צדדי חיון גרמ"ח
ושמא

מעושה לדעת יש מי שאומר דאפי' צאונם שהצ"ח על עולמו הוי
אונם (כוצא צ"ח קל"ד סעיף ד'), מ"מ כיון שהריצ"ש הצ"ח
ממהרי"ם חללוהו שצריך לנהוג איסור כימים שנהג היתר יש לא
גם כאן להחזיקו כמנוהג ומותרים כימים שנהג צהם היתר ונ"ש
לו הרחקת דר"ת חס (כוצא צ"ח קנ"ד סעי' כ"א דרמ"א).

ובבני אברהם אהע"ז ס"ה י"ג כתב דאם עבר ונשא צמקום שנהגו
שלא לישא צ"ח, הנה הצ"ח וממהרי"ם וממהרי"ם מין ס"ל
דכופין להוליד את השני, וברא"ש וריטב"א וברא"ש והצ"ח והמהרי"ם
וממהרי"ם וממהרי"ם אדרבי וממהרי"ם וכו"ל ס"ל דאין כופין
להוליד, ואם עבר ונשא אחר י' שנים ולא ילדה כתב הרב המאסף
(צנכ"ג ס"ה א' הוצ"י אות י') צתש"י דלכונ"ע אין כופין להוליד
השני אפי' בהרחקת דר"ת, ע"ש, אמנם היכא דנשבע שלא ישא
אחרת עליה ועבר ונשא, דעת המהרי"ם וי"ד ס"ה קל"ג וממהרי"ם
ח"ב ס"ה ע"ט דכופין אותו לגרש השני צ"ח וכן נראה דעת הרא"ם
ח"א ס"ה מ"ו, ואף הצ"ח צתש"י (דף ס"ב צ') דס"ל דצתרי"ג אין
כופין לגרש ביינו משום דס"ל דלא גזר ר"ג חס עבר ונשא או
משום דס"ל דלא גזר ר"ג רק עד סוף האלף החמישי, אבל היכא
דנשבע שלא ישא אחרת ועבר ונשא דקעבר על שזעזעו בכל שעתא
ושעתא אף מן מודה דכופין אותו לגרשה צ"ח, אך בעל תומת
ישרים ס"ה י"ג ורבים מהצנים צמזמזו ס"ל דאין כופין אותו שיגרשנה
אפי' היכא שנשבע שלא ישא, ע"י צנכ"ג אהע"ז ס"ה א' אות י"ג
ס"ב ס"ג.

ובצל הבב"א אהע"ז ס"ה ב' נשאל צ"ח נשוי אשה צמקום
שנהגו שלא לישא צ"ח משום מנהג המקום וגם קיבל עליו
בשעת הנשואין שזעזע חמורה שלא לישא אחרת עליה וגם מדינת
דגמרא אינו יכול לישא עוד אשה כי דל הוא ונסע לעיר רחוקה
ורמב"ם צערמזמזות את הרב דשם וכתיר לו שזעזעו ונשא אשה
על אשתו, מה דינה של השני ומח עם שזעזעו, והנה צענין השזעזע
הצ"ח חצל פוסקים הסודרים דהשזעזע היא לא לצד שלא ישא
ולא יקדש אשה אחרת אלא אפי' קידש ונשא עובר על כל צ"ח
וצ"ח על השזעזע וחייבים להפרישם, את הצעל מלד איסור שזעזעו
ואת האשה מלד איסור תורה של לפני עור וגו', והשזעזע שנשבע
לשני היא שזעזע שוא דהלא הרין צתש"י (הצ"ח הצ"ח וי"ד ס"ה
ר"ל"ה) כ' דהיכא דהשזעזע הראשונה היכה לחולעת חצרו והשזעזע
השני צ"ח להפקיע זכותו לא חלה אפי' צכולל דלאו כל כמיניה
להפקיע זכות אחרים, ומח שמצריך הרין התרה לשזעזע השני הוא
ע"ל היתר עוב, ודעת משפטי שמואל דאף התרה אין לריך ואף
למהרי"ם אלשקר ס"ה ק' שמצריך התרה על שזעזעו השני מדעת
המשפיע וכנראה דס"ל דהרין חוכך צדק ולא פשיט ליה דלא חייל
עכ"פ מספיקא לא ילא ח"כ השזעזע השני ספק חס חלה והשזעזע
הראשונה ודאי חלה ודין הוא שתדחה הראשונה את השניה וכו',
וההתרה שהתיר לו הרב היכה התרה צעזעו ואינה מועילה, על
כן חייבים להפרישו מאשתו השניה בכל מה דאפשר, אמנם חס
כופין אותו לגרשה אין צדור לי אף שיש חצל פוסקים הסודרים
דכופין, אבל מכיון שיש משוים דין שזעזעו להר"ג, וממהרי"ם (כוצא
דצ"ח צ"ח תומת ישרים ס"ה י"ג) כ' וז"ל על ענין לקוחת אשה
על אשתו מעולם לא דברנו אלא שיחרימו אותה, האמת בעיר הזאת
בכל צדי דין הקדומים אשר צארץ המה לא עשו כפיה לגרש צנשא

(כה) על ידי (כו) אחר ונושא אחרת וכן נוכחין במקלת מקומות (פסקי מהרא"י סי' רכ"ו) ובמקום

באר היטב

(כו) אחר. משום חר"ג. ועיין תשובת ז"ל סימן ע' דפסק שם דדוקא אם המירה צרפון אצל אם המירה צלונם אין רשאי לישא אחרת ע"ש ועיין כה"ג:

גלי זכרי גט ע"י אחר אלא גם זאת שאינו יכול לזכות גט ע"י אחר בע"כ כיון שזוהי דת רק צלונם והוא ז"ל השיב עליהם ודעתו שע"פ יוכל לזכות לה גט בע"כ. דכיון דהוי כעוברת על דת כחוצה צרמ"א לקמן סימן קט"ו ס"ג אף דלענין כתובה צריכה התראה מ"מ לענין חרמ"ה יוכל לגרשה בע"כ. וכחז שם דאף ולא הפסידה כתובתה מ"מ אין חיוב כתובתה מעכצת אותה לגרשה בע"כ במקום שיכול לזכות לה גט ולישא אחרת אע"פ שאינו צה"ג יד להשליש כתובתה יע"ש [ונס' כרם שלמה הניח דנתשו' זכרון יוסף כתב דאם המירה צרפון אין צריך זכרי גט ע"י אחר ולא היתר ממנה דגנים עכ"ל מצאנו שדעתו כה"ג הנ"ל וע' נס"ק שח"ז ועיין בתשובת ברית אברהם סימן ז"ל מ"ש צה"ל:]

אוצר הפוסקים

נודע עקבותיה כתב דלפמ"ש הטעם שמכין לה גט כדי שלא יעבור הצעל על חר"ג, משמע דגם צוממרת גזרו חר"ג, אכן דר"מ בס"ק י"א מצאנו דהטעם לאו משום גזירת רגמ"ה אלא דחוישי' שמא ימות הצעל בלא צנים ותיצטב אשתו (השני' ו) וצאמח היא לרת סועה ולכן מנהג יפה לזכות לה גט במקום שנוכח יצום, גם בזה"ל סי' רמ"ב כתב דצוממרת לא גזר רגמ"ה וכן הוא צרמ"א סי' קט"ו סעיף ד' (ע"י פ"ת סי' א' ס"ק ט"ז), ולפי"ז היה מקום להחיר לו לישא אף צלי זכרי גט דא"ל גט להחירו, אמנם יש להחירו גט משום תקנתא דידה כדי שחדון כפנויה, ואף דהפמ"א סי' מ"ב העיר משילבי נדרים דאין הגט זכות לה דיותר נוחל לה בציבור, אצל מסקנת הגמ' אינו כן, ועוד דהא כ' הרש"א קדושין כ"ג דהא דצאמח אי אפשי בזכות זה אין זכין לו צע"כ היינו בזכות ממון אצל בזכות מזה זכין צע"כ, ואף דאמר' צע"כ ס"ע א' הליעטכו לרשע וימות וכן דמנאי פ"ג מ"ה אין אנו אחרתאין לרמאים מ"מ לטעמו של דר"מ הרי הוא תקנתא דידה ומצאנו צרמ"א מעשרות פ"א ה"י י"ב דהיכא שהוא תקלה לאחרים ל"ש אין אנו אחרתאין לרמאים, ע"ש.

ובבית שלמה (מסקאלא) סי' ז' כ' צאשה שצרה לזית הכומרות ולא המירה עדיין והחירוהו לישא אחרת, שמהנכון לזכותה גט, ואח"כ יקח הגט מידו וימסור לשליח להולכה למוסרה מיד כשתחזור ליבדות, כמו צנשתיות, דכאן י"ל דזכרי הגט לצד לא מהני כיון דעדיין לא נאסרה על צעלה. וצבית מאיר סי' ק"מ סעי' ה' כתב לעשות כן אף צוממרת ממנ. וכע"ז כ' צבית יתחק ס"א שצביתמרה יזכה לה גט ואח"כ יקחנו מהשליח ויאמר שאם אין הגט זכות לה, יכ"ה שליח להולכה לתת לה כשתחזור ליבדות וייעיל ממנ"פ, ומ"מ ישבע הצעל שאם תלטרך גט אחר יתן לה, דשמה יפסל או יאבד. ובשד"ח מנ"י אישות סי' ז' אות כ"ב כתב צדדונו דלכאורה י' להחיר צוממרת בלא זכרי גט, דמעיקר הדין אין חשש לאשכנזים דלא נהגו ציבוס לא משום לרת סועה ולא מחר"ג אלא ממנהג, והמנהג אין לדעת במקומות אלו צדד דלא שכיח, ובספק צמנהג יש להעמיד על הדין ואין להחמיר כמ"ש הרמ"א, אלא דמדצרי הא"ל [שצתחילת האות] מצאנו שאין נוטה להחיר אלא יתצבר שמהגה במקום להקל, ולא צספק, ומקומות אלו אפשר דהוי צממכות פולין שצזכור, וגם שצאשכנזים שצמקומות אלו רובם ככולם לקועאי נינוה ושמה הם מאגפי אסעריין או מפולין, ויש לדון אם לתת חומרי המקום שילאו. והגרי"ז שער, האריך שם ומסיק דצדדונו שצממרה צרפון יש מקום להקל בה, אך לכתחילה צמקום שאין המנהג יודע נכון להחמיר לזכותה גט, דיותר קרוב שמהגנו כצני אסעריין כ"ה. אולם בצפת פוענח סי' י' כתב דצממרה א"ל השלשת גט, רק יתחייב צכתב שאם תחזור צתשובה ותרלה לקבל גט יתן לה

פתחי תשובה

(כה) ע"י אחר. ענה"ט צסס ז"ל ועיין בתשובת עה"ג סימן ל"ו הניח שם דשאלה זו כשאל צע"פ מהנאון צעל ט"ז והשיב שרשאי ליקח אחרת וא"צ לזכות גט לזאתו הראשונה ע"י אחר וע"ז הרהרו איהם דגנים ונרשם תותנו הנאון צעל ז"ל ולנס יחסוד שלא טב הורה לא זו צלגד שאינו יכול לישא אחרת צלי זכרי גט ע"י אחר אלא גם זאת שאינו יכול לזכות גט ע"י אחר בע"כ כיון שזוהי דת רק צלונם והוא ז"ל השיב עליהם ודעתו שע"פ יוכל לזכות לה גט בע"כ. דכיון דהוי כעוברת על דת כחוצה צרמ"א לקמן סימן קט"ו ס"ג אף דלענין כתובה צריכה התראה מ"מ לענין חרמ"ה יוכל לגרשה בע"כ. וכחז שם דאף ולא הפסידה כתובתה מ"מ אין חיוב כתובתה מעכצת אותה לגרשה בע"כ במקום שיכול לזכות לה גט ולישא אחרת אע"פ שאינו צה"ג יד להשליש כתובתה יע"ש [ונס' כרם שלמה הניח דנתשו' זכרון יוסף כתב דאם המירה צרפון אין צריך זכרי גט ע"י אחר ולא היתר ממנה דגנים עכ"ל מצאנו שדעתו כה"ג הנ"ל וע' נס"ק שח"ז ועיין בתשובת ברית אברהם סימן ז"ל מ"ש צה"ל:]

ושמה יועיל גט זה שמכסה לה ואין כאן נושא אשה על אשתו ומותר באחרת.

וב"כ בארץ צבי בתאומי צבי סי' א' ס"ק ג' דדוקא לענין האשה שחששה לאחרים הביא הרמ"א לקמן סי' ק"מ דיש מחמירין, אצל לענין לישא אחרת צבא אף להר"י שרי, ומצינו צסס עצוב"ג ד"ל דמהחוייב לזכות לה גט, וכחז עוד שם צארץ צבי ס"ק כ"ט דכופין לצעל שיזכה לה גט דזכות הוא לה כדי שאם תזנה תכה פנויה. וב"כ בעיין יצחק אהע"ז סי' א' אף צוממרת הלווחת שאינה חפלה כלל צזכרי הגט העשוי צצ"ד של ישראל מ"מ צריך ויכול הצעל לזכות לה גט ולישא אחרת ע"ז, אף דלכצבות יעקב ת"א סי' ק"ב והנוצרי"ק אהע"ז סי' ע' אין ענה כשהיא לווחת ואינה רואה שיזכו לה גט צע"כ, אולם מדצרי הראשונים משמע דצצכות גמור מלד ענמו זכין צע"כ וצעלה דעתה אצל כל אדם (ע"י רש"א קדושין כ"ג ז', רש"ב"ס צ"ב קל"ה ד"ה כאן צלוות, ר"ן קדושין מ"ה), וזולת זה ג"כ יש להחיר להצעל לישא אחרת. דהא כתב המהרי"ק צשורש קמ"א והחמדת שלמה סי' ד' (הוצא צפ"ת ס"ק כ"ב) דהיכא דנאסרת עליו אין זה צכלל צ"ג ואין צבא גזירת ר"ג, א"כ צנ"ד אף דנימא דלא מהני זכרי גט כיון דאינה רואה צגט מ"מ אין זה לעיכובא רק היכא דאפשר, ועיקר הוצרתה הגט הוא כדי להלילו מחוייבי הערצות להפרישה מאיסור, דגם צעוצ דת שייך ערצות, ואף דמדצרי הש"ך יו"ד סי' קנ"א סק"ז (ותוס' סנהדרין מ"ב ז', וע"י צ"ש אהע"ז סי' קמ"א ס"ק מ"ז) נראה דסובר דצעוצ דת לא שייך ערצות שכן אינו צן צרית, הנה לענין דינא יש לדון דלא כשיטת הש"ך דהא רוב"פ ס"ל צבי חליצה דצוצ דת זוקק לחליצה משום דמקרי אחיו ומקרי צן צרית (ע"י אהע"ז סי' קנ"ז וצ"ש שם), ואף נשים הן צכלל ערצות צכה"ג, ולכן יכול הצעל לזכות לה גט ע"י אחר למרות מחלחת ולישא אחרת ע"ש.

ובאהל משה [להר"מ מוואלצבוס] סי' ד' הביא צסס הג"מ חיים אלעזר וואקס דמ"ש הרמ"א דנהגו לזכות לה גט לאו צמנהגא תליא מילתא, אלא חוב הוא דילמא תזנה ותכשל באיסור אשת איש וטעל עליו להלילה ואף שהיא מומרת מ"מ מה שאפשר להלילה החיוב על מי צצידו.

וב"כ בספר בר ליואי ת"צ אהע"ז סי' ד' צאשה שצממרה שיש לזכות לה גט ע"י אחר אפי' לדעת בסוצרים צס"ז ז' דל"ה שזינתה צעת המרתה ואם חזרה צתשובה מותרת לחזור לו, מ"מ קודם שחזרה ודאי זכות הוא לה, ול"ש כבא לומר עב למיתב טן דו, ואף דלכשתחזור יביה חוב לה מ"מ כל שעכשיו זכות הוא לה כגי (ע"י ר"ן גטין ל"ז גבי פרוצול). ובספר אור המאיר סי' ס"ב צאשה שצרה מציב צעלה לזית עכ"ל לשם המרה ולא

ובמקום שאין מנהג (כב) אין להחמיר ומותר לישא אשה אחרת בלא גירושיו הראשונים
(שם מנהגי ריטום) :

טוב

פתחי תשובה

דסייע בזה י"ג דעכ"פ אינה אסורה לו או עוברת על דת אף דמנהג לגרסה
מ"מ אינה אסורה עליו ולא רצה מקיימה משא"כ היכל דהויא נחוקת זונה דלינה
בכלל אשה הראויה לו בזה ודאי לא גזר. ושם מלא דכדצרו להדיא במהרי"ק
שורש קמ"א ע"ג. וכתב עוד דמ"ג הרמ"א נמקום שאין מנהג אין להחמיר לענ"ד
דלפי' אין ראיה להחמיר מחרי טעמי. חזק כיון דהרמ"א כתב בסי' ק"מ לאותן

(כב) אין להחמיר. עיין בתשובת חמדת שלמה סימן ד' שכתב בזה וז"ל אף
לכאורה לשיטת מהר"ם ודעוה' דאף במקום מנהג גזר הגאון א"כ אף
בעצם דת יסיה צריך היתר ע"י מנהג רבנים ומכ"ש כיון דלפניו ע"י זכוי נט
וה"ל הטעם בזה כיון דעונה דת והיא נחוקת זונה ואסורה עליו א"כ אינו בכלל
נושא שתי נשים כיון שאסורה עליו מדאורייתא וז"ל למ"ג דאף במקום מנהג גזר

אוצר הפוסקים

שלא במירכ דת מ"מ הואיל וכיח עוברת על כל עבירות שצחורכ
וחילול שבת בכלל חשוד על הכל וקם דינא הואיל ואסורה לצעלה
עולמית דינה כמותרת ממש ואין בזה משום תקנת רגמ"כ.
ובעיי"ז בבית שלמה [מסקנא] סי' ז' באשה שצחרכ מצעלה לבית
כבומרים כדי להמיר וכשכחולאוכ משם צחרכ שוב לבית
כבכרים והחייחרכ עמכס ועדיין לא המירכ דתכ, השיב על פי דברי
המהרי"ק שורש קמ"א דכיון שפחרכ דת וצחרכ איחכ פעמים כדי
להמיר ובעצרכ זרכ כחיד למען חפוש את צית ישראל בלכס
(פי' קרבן נחנאל סוף פ"ק דרי"ב מה שבי' על הרא"ש שם) וכל
שכן דלמחרת ועשהכ מעשהכ ורדפכ לבית כבומרים וגם נתייחרכ עם
כבכרים בודאי גרועכ היח ממורדת ומותר לצעל לקחכ אשה אחרת
אף בלא היתר קי רבנים, ע"ש.

ובכ"ב בצפנת פענח סי' י' באשה שהולכת עם עכרים לבית הכיפלה
שכסם ציוס אידס ודרכ עם עכרים בקביעות, דתכ שנכנסת
לבית תיפלה כוי גדר קבלה והודאכ בעכרים ונחכעל ממנו תקנת
רגמ"כ וכל כשכבדים שהוא משועבד לה.
אולם אשה שרצתה להמיר ולא עשהכ שום מעשה, כתב בספר
חומר בקדוש סי' י' דמכיון שלא כלל מעשה אף דקיימיל
בעיי' דמחשככ כמעשה, מ"מ לענין זכ לא תשיב כמעשה ואין להחיר
לו לישא אחרת.

ג. סתנהגת כנכרית אי דינה כמותרת. בספר עונג יו"ט אכעיי'
סי' קמ"ט נשאל באשה שהלכה מצעלה והשכירה עמלה
למשרתת צבית וכרי ומחנהגת כנכרית ממש אוכלת מפתס וכל
הנכבגותיכ כמותס וכאשר דכרו על לככ השיבכ שכבר אינה יכודיכ
אס מותר באחרת, והשיב דלפי' אס נאמר שאין לה עדיין דין
מומרת ומה שאמר שכבר אינה יכודיכ דמי לאלך ואעצוד דלא
נעשה מומר לעיי' בכך כדאיחא כנסכרדין סי"א, מ"מ עוסי"ד מקרי,
ובעוסי"ד כי באי לא תיקן ר"ג ומותר לישא אחרת וא"ל היתר
קי"ר דאשה זו כולכו איתנייכו ככ שביח מורדת ועוסי"ד וקריב לקרובכ
גס מומרת, ובענין זכוי גט השיב שיש לדון בזה משום דעדיין
אין עלי דין מומרת וממילא שאין לאוסרכ על צעלה דכזכ שמתייחדת
עם ככרים אפי' ילא עלי קול זנות אינה נאסרת על צעלה (כמ"ש
לקמן סי' ז'), וכיון דאינה נאסרת, כזכוי חוצ כוא לה שמה תחזור
ככ ותשוב לצעלה, ועוד שיש לחוש לדעת המהרי"ק שחובך בעיקר
מילתא דזכוי גט עיי' אחר לשיטת כריי"ק, לכן מן הכנח לזכות
לה גט ולכשליש גס גט אחר שאס תחזור לדת יכודיכ תקבל כגט
צעלמכ כמו שאנו עושין כגט מומר שלית לקבלה ולכולככ כיי'
נעשה כחורח זכוי וצחורח כשלשכ וכי' ע"ש.

ובשו"ת רע"א החדשות סי' ע"ט צא"ל שנשתקעה בין הככרים, כי
דיש להחירו לישא אחרת, דכא כי כרמ"א בסי' א' מו
שנשתחמד

תיקף. ובעיי' כי בשמו בסי' חיי עולם נעט סי' ע"ט כטופרת צות
ישראל ואמרש שא"ל גט והלכה אחרת מהבביה, דאף לזכותה גט רק
יתחייב ככ"ל כו, אכן כשמסכימה להתגרש רק מברכתה לקבל צפני
עדים וכי, ודאי דלכו"ע יכולים לזכותה גט עיי' אחר.
ובזכרון יוסף סי' א' כתב כדלדנו, דבמדינותינו שאין מנהג ידוע ודאי
א"ל לזכותה גט, כמ"ש הרמ"א, ועוד דודאי מדינותינו
(עלזום) מכוונות בשם בני ריטום כו, ולמה לאחזוקי חומרא צעלמא
דכני אסטרייך כו, ואף שיש אחרונים דסבדי דגם במדינות ריטום
ראוי שלא להחיר כמותרת אלא כזכוי גט או בקי"ר כו, כי בודאי
לשמוך ארמ"א, דכ"ס הלך אחר המיכל, וכ"ש בתקנה כחדריג כו' *.
ובשו"ת הרמ"ן סי' י' מציח שראכ עוצדא שנשא כצעל אחרת
בלי זכיות גט למותרת ולא כיי פולח פכ כנגדס, וכיון
דבמדינתנו אין מנהג מצורר להצריך גט הוא בכלל דברי הרמ"א
דבמקום שאין מנהג אין להחמיר וכי וכיכ נכון בעיני יותר לכיות
בשכ ואל תעשה וכי, ובכ"ז אין למחות כמי שלכו נוקפו להצריך
גט רק שצריך לבודיע ולכאבר לחוש לדעת כריי"ק שאס תחזור לריככ
לקבל כגט, ומציח דברי החמדת שלמה שכוכה צפית סי"ק כ"ב, ע"ש.
ובאחל משה סי' ד' אחר שביח דעת הכרמ"א וואקס ככ"ל שחייב
לזכות לה גט, כתב דלדעתו אין שום מקום מן הדין לחייב את
כצעל כזכוי גט, ולפני עור אינו עוצר אלא היכא שפושא מעשה
צידוס אצל אס כצעל אינו עושכ כלום אין עליו שום חיוב, ותקנתא
למומרים ניקוס ונעציד ולהיפך להעיטכו לרשע וכי ומסוק כדדון שגא
לפניו באשה שצחרכ מצעלה והמירה דתכ דאין כאן לא חיוב ולא מלכ
לזכותה גט, אלא כמנהגה תליא מילתא, ע"ש [ועיי' בהשמועות].
ב. הלכה לבית הכבומרים אם דינה כמותרת. בחדס לאכרכס (לרי"א
תלומים) ח"א סי' ג' נשאל דכרי אשה שצחרכ מציח
צעלה ואחר הכקירכ נמלכ צבית שר א' כי רלחכ להמיר דתכ,
וצביות עפ"י נמסוכס אין מקצלים לדתס עד מללח למומר כ"ד
שנכ עיי' מילכו כבומרים לעיי' לקבלה והיא מסתופפת צבית כשר
ככ"ל עד מללח ימיכ ואוכלת עמכס את החזיר וכשקן ומתייחדת
עמכס והולכת לבית תיפלתס ועצב דת יכודיכ לגמרי מחללת את
השצת ושאר עניינים כככרים גמור וממלחת לקבל גט, והשיב שיש
להחיר לצעל לישא אחרת אף שלפי חוק הכומרים אין היא נחשבת
מומרת עד מללח לה כ"ד שנכ מ"מ הואיל ויללח לח"ר ומתייחדת
עם כככרים ואינה נוכגת מנהג ישראל כלל דינה כדין מומרת לעיי'
וחשודכ לכל החורכ כולה, גס נאסרכ על צעלה משום דחשודכ על
זנות כמ"ש במהרי"ק סי' ק"ס וכ"כ במהרי"ם מינץ סי' ק"ג ובתשו'
ר"ש בן אכרכס ועוד לצא רכ עמו דכל שהמירכ דתכ כיש עדים
שזינתכ דמי ואסורכ לצעלה (עי' לקמן סי' ז' סעי' י"א כרמ"א
ובכ"מ וצ"ש שם), ועל כן אף אס נימא דלא תשידל לעיי' כ"ז

חדריג דאחור אלהי הוי רק ספיכא כו, ולשונות פנהג בני ריטום כו, והיינו
שכ' הרמ"א דבמקום שאין פנהג אין להחמיר וביותר כו, ולא כי בקצור
יותר לישא, אי ג"ל דכוננו דיותר טוב שלא לזכותה גט, ככ"ל, דאז תקבל
גט לידה כשתחזור.

* והוסיף, דלולא דמסתפינא אמינא דאדרבא אין נכון להחמיר, משום דאחי
לידי קולא, דכתיב גט לאשתו המומרת קי"ל בסי' ק"מ סעי' ה' ברמ"א.
והשתדלה בתשובה א"צ לתת לה עוד גט כו, ולהרי"ף דאינה מתגרשת בזכוי
גט נפצא דנתיב א"א לעלמא כו, וספי' עדיף למיחש להרי"ף פלמיהש למסקנ

פתחי תשובה

לראשונה יש לחוש לגט מעושה. וע"ש עוד דמשתע מדבריו דאם זיתיה גודלי צאופן שאלסרה על צעלה שיה לעזבה דת צוה. ונדבריו הרמ"א דלקחון סימן ק"נו ס"ה לא משמע כן וז"ל שחפצו דברי הרמ"א שם כמו שפי' ההגם השולח בגו"צ סי' צ"ב יונת דבריו שם ולא כדברי הגו"צ עמנו [אכן בתשובת חתם סופר סי' ג' מנואר דלפי' צאקסרה עליו מדוברותיה ואינה אשה הראויה לו לא נהיגי להחיר לישא

המכין לעזבה דת אם חזרה א"צ גט אחר כ"י ועוד לפי מה דמשתע לקמן סי' קי"ד דאשה שזנתה אינו מחויב לגרשה וכ"כ בחפ"י ריש זמרים להדיא וא"כ לפת"ש הרמ"א (בסימן קל"ד ס"ד) דלפי' קיבל עליו ליתן קנס אם לא יגרש יש מחמירין דהוי גט מעושה ואף להמקילין שם היינו משום דכיוול ליתן הקנס ולא לגרש משא"כ כאן כיון דמחויב לישא אשה ואם נכריתנו מחמת תומרות יחירות ליתן גט

אוצר הפוסקים

צוה דהוי כמו כתב ערכאות, ומסקנת דבריו שם שצ"ק דעוד אצ"כ שיהא יושבת צדית הכומר והודעת הכומר לשלשונות יש להחיר לו לישא אחרת על אשתו.

ה. גיורת שחזרה לסורה אם צריך לזכות לה גט. צאצני נדק (להכריע פאנעט) אכע"ז סי' כ"ו נשאל צא' שנשא גיורת וגם הוליד ממנה בת ועתה חזרה בגיורת לסורה, וגם תחילת בגיורת היתה לשם אישות, והצעל רוצה לישא אחרת ולזכות לה גט כה"ס מחמירין, והשיב דבני"ד אפשר דא"ל לזכות לה גט כלל, דלעטס בד"מ סי' א' משום דרת סוטה מלכד דעטמו אין שייך צוה"ז שאין מייצמין [בשד"ח מערי אישות סי' ז' אות כ"ב כי בשם הגר"ז שטערין דאף במקום שאין נוכחין ציבוס מ"מ יש לחוש לדברי הב"ש סי' קע"ג ס"ק י"ב דתחילת סוטה הוי חלילה פסולה ואריכה לחזור על כל האחרון, ועי' במשכנות יעקב סי' מ"ב דין לרת סוטה אי צני חלילה ועי' צ"ש סי' קע"ג ס"ק ז' בשם הבנ"מ, ובישוע"י ס"ק צ"ל]. הנה צנ"ד בן י"ש לו בת וליכא יצום כלל, ומבאשש שמא תתייבד אח"כ ויהא צאיסור צ' נשים הנה צמומרת ודאי שכיח שחתייבד דזרוק חוטרע אעיקרע קא, אבל זאת הכוונה שבהיך גיורת מחמת אישות הוי להיפך דהוי משורש גויים וצודאי לא תחזור לעולם, עכ"פ כל כי האי גוונא מילתא דל"ש היא ולמה נחמיר צוה ולהקל בצגע שיש ספק גדול בצחיבת השם ע"ש, ע"כ דעתו נוטה שלא להחמיר על הצעל ציכוי בגט כלל ולא לעגנו ע"ש. ובעי"ז צשאלת שלום תנייגא סי' ס"ה צאחד שדר עם ערליה ומאחר שבהי חרפה להוריו הכריחה לקבל דת יחודית ונמלאו אנשים ריקים אשר סדרו להם חופה וקדושין וגם העצילו אותה קודם החופה לנדחה כנהוג צכלות ישראל ודרו אח"כ זמן מה וחזיריק צמלות שחיטה לפנים וזה שנה שנוצה את צעלה ויושבת עם ערל א' והאיש נשחרך עם צה ישראל כשרה האם יש לחוש צוה משום חדר"ג להצריך לזכות לה גט כדין מומרת, והשיב שאין באן גירות כלל מצי טעמים כיון שלא הייך צה קבלת מלות כלל גם לא היתה בעצילה צפני ג' וזה מטעם אף דיעבד (כמ"ש יו"ד סי' רכ"ח), ואף לחוס יצמות מ"ז שמתפקין אי גירות סגי צחד, ה"א הכא אפי' חד לא ה"י צודאי לא ה"י צעה בעצילה כי אם נשים ואשה פסולה לדין כמ"ש חוס יצמות מ"ה ד"ה מי לא עזלה, ואף ל"מ שם דאם ידוע לכל שצעלה כאילו עומדים שם דמי הכא לא שייך זה כי לא ה"י הדבר צפרסוס, ועוד דלא נהגיירה אלא לשם אישות ואף לא התחילה להחזיק דיני ישראל כ"א מלות שחיטה לפנים ובעת חזרה לגמרי לסורה וסופה מוכיח על תחילתה כי מעולם לא נהגיירה לשם גירות כלל [עי' צרמצי"ס מאיסורי ציאה פ"ג הלכ' ע"ז ע"ז]. א"כ אין בגירותה ובקדושין ובנשואין שלה ממש כלל ודינה כעכו"ם כצחילה ואין צוה ענין כלל לחדר"ג, ומסיים שאף אם נאמר להחמיר דין שאר מומרת יש לה וכבר נתפשט המנהג לזכות לה גט מ"מ אם קשה לזכות לה גט ואין העיכוב ממנו צודאי יש להחיר לו לישא אשה אחרת צלי זיכוי לכריע, ע"ש.

ו. נתערבה בגוים ואומרת שהיא נכרית אי צריך לזכות לה גט. צספר דברי מלכאל ח"א סי' ע"ב נשאל צא' שנשא אשה צחזקה ישראלית וכל הזמן נהגה כרואי ועזלה לנדחה ואח"כ יצא עליה קול שיה נכרית וביא התערבה צין בגוים ואמרה שיהא

נשחמדה אשתו מחכה לה גט ונושא אחרת, וא"כ ה"ה נמי צמשוקטת צין הנכרים, דכיון דאסורה על הצעל מחשש שמא זינתה מקרי בגט זכות לה, וצפרע צנ"ד דאמרה מה לי ציני ישראל הוי ממש ככופרת ח"י צדה ישראל, הגם דאם מוחית צמפורש י"ל דאיוו יכול לזכות לה גט וכמ"ש הרד"ך צית ט' חדר י"ב, מ"מ צנ"ד צצגוף בגרושין ע"י זכיות אחר אינה מוחית רק שאינה רוצה לעמוד לפני ציניו ישראל אפשר לזכות לה בגט ומ"מ עוב שאחר הציכוי יקח בגט מיד הזוכה ויחזור ויחננו לו צחורת שלית להולכה ליתנו לה צכל עת שימאלנה, ע"ש.

ובפרדס רמונים היתר י' דף ע"א צמומרת שחזרה לדת ע"י רצ פורומי וכו' אסור סידר לה קדושין והעדים ה"י קרובים, אי ה"ה אצי האשה והשני דוד הצעל שם פסולים מצ"ה, וה"א לא שינתה דרכה לעוב ולא שמה שום דבר מחורת משה וישראל עד כי נפרדו צערכאות ולא רתה לקבל גט צאמרה שאין זה חסר לה, השיב דכיון דעזבתה ואינה רוצה לדור עמו זה יותר מ"צ חודש ואינה רוצה לקבל גט כדת ישראל צודאי ה"י צכלל מורדת ומסרבת ולא גזר רגמיה צהכי, ועי' צשו"ת הרד"ך ח"צ סי' ת"ש, ומלוח רצה להוליא את הצעל שלא יפול צרשחה להעצירו על דת שיהי צלא"ה ה"א מקלי הדעת, וצמומרת לא צעי ק"ר, וצנ"ד שנקודם נשחמדה צודאי אין מעלה ואין מוריד מה שיהיה אלא הרצ הרפורמי לחזור לדת כיון שחזרה לסורה ולא ראו ממנה שום הכרח תשובה, ואף אם לא היתה מומרת גמורה רק מעטם קלקול דרכיה ה"י ג"כ מומרת כמ"ש התה"ס ח"א סי' ל"ג וח"צ סי' ע"ג דכיון שנטמעה צין בגוים וכופרת צכל בחורה כולה הר"י מומר וכ"כ צח"א סי' כ"א וסי' כ"ב, וצלא"ה יש כאן ספק צעיקר הקדושין כמ"ש צספר צית יצחק סי' כ"ה וצשו"ת מהרש"ם ח"צ סי' ק"י דלכמה פוסקים ה"י צמומרת רק קדושין דרצן ע"י צאכ"ע לקמן סי' מ"ד ס"ק ז', וצח"א סי' קט"ו כתב דבקדושין דרצן אין חדר"ג כלל ה"י שיש מקום להחיר אף צלא ק"ר, וע"ש צמהרש"ם שצביא מהגרע"א שדן לצעל קדושין שבהי ע"א פסול לפסול גם להשני כ"י, ולהחיר חשש א"א, כ"ש צנ"ד ששניהם פסולים מהחורה [ש"ס לצעל הקדושין אפי' ה"י גם כשרים], ולחדר"ג דרצן, מ"מ יעלוי רצנים לעשות ע"י ק"ר וצכוי גט שלא יהא מילתא דחמיכה.

ד. בענין נאמנות עכו"ם שחמירה. צשו"ת צרמ"ץ סי' ו' נשאל צא' שנשא נכרית ונחרחקה ממנו ונכרים קראו צמסלית צמכת צמכרים שהמירה דחה וגם צעלה קיבל חעודה מכומר שאלתו במירה וע"א אחר לפני הדין שרעה בן צספרי הכומרים, והשיב דמכין צספסר הכומרים נכתב שהמירה ה"י כדין ערכאות ולא מרעי נפשיהו כצנאר פ"ק דגטין, אף שבעיד ע"ז רק ע"א, לענין חדר"ג נאמן ע"א ואף עד מצי עד נאמן, וכמירה אשתו צנאר צרמ"א וצנ"ש דעתו לישא אחרת וצלי היתר ק"ר.

ובבית יצחק [שמעלקיט] סי' ל"א נשאל צא' שנשא ש"א ריטון עליה שזינתה ואח"כ יצא הקול שצרחת עם ערל ואצ"כ נסע לחפשה ומלאה צכפר צצית הכומר וכשצא צעלה לשם סיפר לו הכומר שאלתו במירה דחה וצצ"א מכתב מכומר שצו כחצו בן, ה"ש להאמין למכתב הכומר, ואם לא, ה"ש לפסוק על חעודהו כרשמיט עם חותמו או ע"י הודעתו לשלשונות המוח כפי שמחוייב לעשות

פתחי תשובה

שם זכיה גירושין ואם תראה להנשא תנא ותקבל נטת וא"כ א"ל לזכות לה נט ע"י אחר. ולגרסה נע"כ הרי אינה פה עמנו וא"ל רק לישא אחרת ולזה לריך ק' רננים והשלשת נט כמנואר מדברינו הג"ל עכ"ל ועי' תשננות גרית אהרם סי' י' ת"ש סה :

אחרת נלא ק' רננים וכתב שם מדון גרושה כשהתא לכהן מחקה אלתיה וכשנודע הדבר גרמה לה ולא נודע מקומה והנצל מלשער צעיון וניסול פ"ו אם יש להחיר לישא אחרת נלא היתר ק' רננים. והלריך שם לנאר שורש ג' התקנות של רמ"ה ומסקין וז"ל היוצא מזה דהכל לא שייך לזכות לה נט דליתיה זכות יש לה דלע"ג דנקשה צלסור גרושה לכהן מ"ח צונות לא נחשדה ואין לה

אוצר הפוסקים

פי' מנחלות וצו"ע חו"מ סי' רפ"ג שכתבו לעבד ילכפקיע ממון המומר שגל לו בירושלם מקרוביו עפ"י ד"ח כדי לקנוס עושי רשעה, אי"ב באיך נאמר לעשות תקנה לגנות חובס אף במילתא דלא ברירא שמגיע לה ממנו מאלוה, ועוד דהא כתב בשאר רמ"א סי' י"ב שאם אין לו לשלם ישבע ויסדרו סידור בע"ה ויתן שט"ח, אי"ב בנ"ד סגי שיתן שט"ח שאם יגיע לה עפ"י ד"ח ושלם לה וא"ל לישבע כיון דבנ"ד פה יודעין שאין לו אף פרוטה א' וכמ"ש צו"ע חו"מ סי' י"ט דמי שמוחק לעני וכו' בזה שמוחק ידוע לדיין ורוב העם, שאין להשביעו וראוי לגעור במוחק וכו' ע"ש.

ובבית יצחק [שמעלקיט] סי' ל"א כתב דבממירה ודאי א"ל ליתן לה כתובה, ובדבר הנדוניא כיון דבזכ"י רשות לממרים לחזור בתשובה מן הראוי להשלים נדוניא, ואם אין לו ישלים שער החתימות שאם תחזור בתשובה ישלם המגיע לה עפ"י דין ע"ש. ובספר בית שלמה [מסקאלה] סי' ז' כתב באשכ שצרכה לבית הכומרות ולא במירה פדיון שצריך להשלים כתובתה כמו נשחטת מאלה דבני הכרמל כדי להפסיד כתובתה ע"י סי' קע"ז עפ"י ג' בנ"ג ע"ש.

ח. אם צריך היתר ק"ר במסורת. ע"י פ"ח סי"ק כ"א שכתב מרס שלמה בשם זכרון יוסף (אב"ע) סי' א' דאם במירה ברנן א"ל היתר ק"ר. וכ"כ בספר חסד לאברהם [תלומים] ח"ב סי' ג' דנראה בזה דא"ל היתר ק"ר דאף אם ימלא דבזינתה שחשבה עליו לריך היתר ק"ר מ"מ בזה שבמירה ונשחקקה בגוים א"ל ק"ר, דבזינתה אף שחשבה ישראלית היא משא"כ בזה דאין אנו לריבים לחוש לתקנה וכמ"ש במהרי"ק שורש קמ"א דלא היתר כוונתם בתקנה זו רק בנזכרת מנהג ישראל ולא לו שבמירה תורת משכ, וכדעת מרעטת והסבירה נותנת שלא תקנו מעולם כיוצא בזה, ויותר מכך מצויר צו"ע מרש"ל סי' ס"ב שבממיר באשה שנשחטת שלא להחיר לו לישא אחרת ומסתיע שם מדברי רבנו שמחה ורבותיו שאסרו ובעתוק דבריהם בלשונם האמורים בראש"י בגדול וכו' הם בתשובתיהם הודו דבנ"ג שאלו דנים אין פולח פה ומתפלץ דבכ"י לא חיוק רגמ"ה כלל ח"ל שם דמעשים בכל יום דמות ישראל היוצאות לח"ר בעליהם נושאים אחרות אף שאלה אגידא צ"י וכו' ע"ש. וכ"כ בספר בית יצחק [שמעלקיט] סי' ל"א דבממירה דהא א"ל היתר ק"ר לפי מסקנת החת"ס אב"ע סי' ג', וכ"כ שם בבית יצחק בסי' כ"ב, ובספר יד יצחק סי' ל"ד.

ובבית שלמה [מסקאלה] סי' ז' באשכ שצרכה לבית הכומרות ועדיין לא במירה ובחיר לישא אחרת עליה, כתב דאף שקשה לבחור לו בלא ק"ר אך כיון שהבעל צריך ורך בשנים ונחפס צמאוד רעה וגם מהרצוי לעשות כן כדי שיוסרו כל הנשים כמ"ש הראשון גבי מורדת וכו', לכן הוא מאלד להיתר אם יפתח בהיתר גדול הדור וכו'. ועי' בפרדס רמונים היתר י' דף ע"ב שכתב מהד"ח ח"א סי' ה' ומהרש"ם ח"ג סי' כ"ג וסוד אחרונים דבממירה לכונ"ע לא צ"י היתר ק"ר ע"ש.

וב"כ ב"ה האלה לך שלמה אב"ע סי' י"ב דבממירה ברנן חזכה לה גע א"ל ק"ר. וכ"כ בספר עין יצחק אב"ע סי' א' בממירה במקום שכן כמנוע לסדר היתר ק"ר שיזכה לה גע ע"י אחר וישא אחרת צ"י היתר ק"ר.

שכ"ה נכרית ובעל נשא אחרת ואינו רוצה לזכות לה גע, אם יש לכופו לזכות לה גע, והשיב דבמהרי"ק שורש קמ"א כ' דבמקום שלא נהגו לזכות גע לממירה א"ל לזכ דלא יאמרו כונת המתקנים רק בנזכרת מנהג ישראל, וגם דנאסרסר עליו כגון זו שבמירה דודאי זינתה לא מקרי נושא אשה על אשתו כו' ומנהג בני אסטריוך שהוצא במהרי"ק ובתה"ד שמתים גע גם לממירה א"ל דס"ל שגם בנ"ג יש לחוש למדרי"ג דמ"מ הוי בכלל הלשון שלא ישא ב' נשים כו', אכן אולינו נראה שכתבו לזכות גע, כי אולינו נקרא פולין וכתב בעבודת הגרשוני סי' ל"ו דבפולין נהגו לזכות גע, וע"ש שכן בדברי החמדה שלמה סי' י' שפסק דא"ל לזכות גע לממירה כיון שאינו מלד בדיון רק מלד חומרה צמלמל כו"ל כגע מעושה שלא כדיון עכ"ד, ומסקין דלא נקרא גע מעושה דלומדים לו שיש בזה חרגמ"ה וממילא יזכה לה גע כדי שישא אחרת צ"י פקפוק, ומ"מ בנ"ד יש מקום להקל צ"י זכ"י גע כיון שכבר עבר ונשא צווג דלומד מותר, ודעת הרבה אחרונים כוונתו בנ"ג סי' א' דבדיעבד אינו מוליד, רק מנהגו להחמיר כדעת המהרש"ל בשאר סי' י"ד וצ"ע"ש פ' בנ"ע"י וכמ"ש בנזי"ת סי' י' וכבר כתב בנ"ג שם דאף בממורים הוא בודאי עבר ונשא אצל בנ"ג י' שנים ולא ילד וכוונת ד"ח שלא עבר כלל כו"ע מודו שאינו מוליד ע"ש בנ"ג א"ל ח"ה, אי"ב כ"ג בממירה שדעת רוב"ע שא"ל להשלים לה גע ולא חיוק רגמ"ה בנ"ג אי"ב ודאי שא"ל דבדיעבד, ואי משום לזכות לה גע להליכא מאיסור אשת איש הטב מלמד שכיון שאין כבעל רוצה אין לכופו ע"ז, כבר כתבו האחרונים שאין לחשוב לזכ כלל, וגם במהרי"ק ותה"ד ורמ"א לא כתבו רק משום חרגמ"ה, ובנ"ג אמרי צ"ק י"ב ד' קריה לחבדך ולא ענך רמי גודל רבה שדי צ"ה ופירש"י מי שלא שמת לתוכחה דהכו בידים, ומה גם בנ"ד שהוא אינו גורם לה כלל והיא נעמשה בין בגוים וטובתה בכל יום על כמה איסורים אפשר דשפיר אין חיוב עליו להליכא מאיסור א"ל וכו', וכן בסכים בגאון מקאוונא שראוי להבדיל לבעל שמתח מועלת עליו לזכות לה גע ואם לא ילדא אין לכופו ע"ז.

ובסי' ע"ה שם המשך לדון דבנ"ד כיון שכ"ה נכרית וכן יאלה הקול עליה, אם נזכה לה גע יאמרו שנתערר שכ"ה ישראלית או שנתגיירה וכשתחזור בתשובה לא נזכרנה גירות, ובאמת אף שטבלה לנידוחה מ"מ צ"י קבלת מלוא צפני ג', דאף שכתובתה לישראלית מ"מ כיון שישא קול שכ"ה נכרית אף שאין צו דיני קול כהא דבפ"ן ע"ע מ"מ יש לחוש וכו', וגם כי הוא קדל"פ וכמו שבממיר צו כוונ"י סוסי' ע"ב, ולזה נראה שאם תחזור בתשובה יש לחוש לקול ותחגייר שנית ובפרט למ"ש החוס' ביצמות מ"ז דשויתכ לנפשי חד"א, אצל מ"מ י"ל דשרי לזכות לה גע דאם נאסור לזכות לה גע כנכוד צ"ל מומרת יש לחוש שיאמרו שנתערר שאלה בדבריה ונחמיה אף להקל, ואם רוצה צמלמו לזכות לה גע מה עוב אצל לכופו ע"ז מלד תדרי"ג אין לנו.

ז. אם צריך להשליש הכתובה במסורת. בחדס לאברהם אב"ע"י (לר"א תלומים) ח"א סי' ג' אחר שכתב לדברי עבודת הגרשוני (שהוצא צפ"ח כאל ס"ק כ"א) דבממירה על דת אף בלאופן דלא הפסידה כתובתה אין פרעון הכתובה מעכב בגרשין ונשואי אחרת, כתב דאף שחזתו בעל ה"ל השיב ע"ז מ"מ בממירה פשיעה דיוורק דאין לנו לחוש לממנה ולעשות תקנה לרשימי, ועי' רמב"ם

אוצר הפוסקים

כתובתה (כמ"ש בסי' ע"ז ס"ד) כן אין מתירין לו לישא אחרת ק"ו חרם ממנון הקל, ובשד"ח מצינו אישות סי' ז' אות כ' הביא מפאת הגג שאין להחיר חדר"ג חלל בהתראה, משמע דדי צדק וחלל הכרח ד' שבוש, ואפשר הטעם משום דהיתר שצ"ד נותנים לו לישא אחרת בהסכמת ק"ר הוא יותר פרוסוס מהכרח, ע"ש. אמנם צע"י הביא מהנחת יחיאל שם בשם התב"ד סי' רמ"ז ומכרי"ם פדוא סי' י"ג, ובשם בע"ז סי' קט"ו ס"ק ט' ונוצ"ח סי' כ"ב, דאף שלפסיד כתובתה לר"ך התראה חלל מתירין לו לישא אחרת אף בלא התראה, והטעם דלא אמרי' כאן ק"י ממנון ד"ל דעו"י הואיל ומאזכר לגרש לא צ"י התראה ולא חיישי' שמה תחזור זה כי אצדק נאמנותו לכן מתירין לישא אחרת ורק לענין כתובה חסו עליה רבנן, משא"כ צע"י שזולת הקטעות עם צעלה היא חשה כשרה ומאזכר להשלים צניעות ע"כ צ"י התראה אף לענין לישא אחרת.

ובמקום שאין נדחה חדר"ג כי אם שבועה, כתב צנכ"ג סי' א' בגד"י אות ע"ד מי שנשבע שלא לישא אחרת עליה ושלל לגרשה צע"כ כי אם ברשות צ"ד ועצרה על דת משה ויהודית וכול לישא אחרת עליה או לגרשה שלא ברשות צ"ד, ומי"מ לזוהר דמילתא יתירו לו שבוש ג' חנשים אפי' שאינם צ"ד, משפט נדק סי' ג'. יא. מכשילתו בעניני פהרה ובשרות. בספר פרי השדה ח"ב סי' כ"ב נשאל צא"ש שאינה מתבטלת כשורה כן צע"י נדב וכן צע"י כשרות ואינה רוצה לקבל גט אם מותר לישא אחרת, והצ"ד דבדאי ידע בצעל שאינה הולכת לעבול וצא עליה בנדחה א"כ גם כתובתה לא הפסידה (ע"י פנים מאירות ח"ב סי' י"א י"ב ונוצ"ח סי' כ"ו) ופשיטא שהיא אשתו לכל הדברים, אך מכיון שעלה בלבו לעשות תשובה וביא אינה רוצה לר"ך להתרות זה ולדבר על לבה גודל צע"י ואם לא תשוב בתשובה אומרים לו שמהלך לגרשה ואם לא תתראה לקבל גט וצ"ד יראה שהאמת אחר וכוונתו לשם שמים יתירו לישא אחרת בצירוף ק"ר דוקא.

ובלבד שיש מרדכי ח"ב סי' ט' נשאל צא"ש שהבטיח את צעלה כמה פעמים באיסור נדה ואוכלת נבלות וטריפות ומחללת את השבת וכד' קבלה מצעלה מה שהבטיח ואינה רוצה לקבל גט ומסרבת לעמוד לד"ת גם אין לו בנים ממנה אם מותר לישא אחרת, אחר שהביא למ"ש הרב השואל ד' דהיתר חדר"ג צע"י שצ"י קט"ו, היינו אפי' לא הפסידה כתובתה, וכי דה אינו, דהא במקור ההלכה שם צמח"ק שורש ק"א ענף ד' כתב מתש"י הרשצ"א צבאלו שיואלות בלא כתובה ל"ג ר"ג, א"כ משמע דהך דאית להו כתובה לא נאמר ג"כ להחיר חדר"ג, הוסף, דב"ד אם יחזיר צע"י או בהולחתה או רגלי"ד ממש שהבטיחו באיסור נדה בלא ידיעתו ויתרו זה צע"י שחטמו למשפט ולהחזיר כל מה שקיבלה, ונתעמד בן יצ"ח, וכמבואר בסי' ע"ז, אז יש להחיר אחרת ע"י ק"ר, כצח"ס ח"א סי' ק', וישלים גט ציד שליח להולכה, וכתובה ציד צ"ד, הכל כנראה. וע"ע שם בסי' ח' צע"י זה שכתב שאין לסמוך על נאמנות הצעל שהיא עו"י ואף לא על ע"א, גם קבלת עדות שלא צפוי לא מכ"י, ור"י להעמיד צ' עדים לצר התבטלות.

ובבית שלמה [מסקאלא] סימן פ"ו נשאל צא"ש שנתנה ביום עיניה ומשתכרת תמיד ועל ידי הפלגת צעלה נשבעה בספר שלא תשכח עוד ועצרה על שבוש ושתתה כמה פעמים ופעם נשבעה בשבת צנדי נכרים ונסעה בשבת יחד עם נכרי מאנשי חיל השטופים בימיה מכפר לכפר לנודך משא ומתן ואחר כך עצרה את צעלה וצניח ונעלמה ולא נודעו עקבותיה ומבקש הצעל שיחירו לו לישא אחרת שלא יכשל בהכרחי עצירה ושיהיה לו מי שיטעם עבור הצנים וכו' איש פור וקשה עליו לאסוף ק"ר גם אין צידו להשלים ערך כתובתה, והצ"ד דבנוגע למח שצברה על שבוש כרי אין כאן עדים ורק הצעל אומר כן ולא פשו' אנו חייב דאם לא כן בעל חרם דר"ג

ה. המירה באונס. ע"י צע"י סי' כ"ו שהביא בשם ה"ל דאם במירה באונס אין רשאי לישא אחרת, ובפ"ת סי' כ"א הביא בשם עובד"י שרשאי ליקח אחרת, וכי שם צע"י דאף דליח שמה נחלתו לזנות כמבואר בסי' ז' סעי' י"א צמ"ח מ"מ עובד"י מקרי' משום דהדין הוא יכרה ואל יעבור, ודינה שמתגרשת צע"י ואין צדק משום חדר"ג, ועל טענת חותנו בעל ה"ל דלא מקרי' עובד"י בלא דרגילה בכך חלל לא צע"י, הצי"ד דמה שהל"ך הרשצ"א דגילה בכך (כדכ"א צע"י סי' קט"ו סעי' ד') היינו לענין להפסידה כתובתה, חלל לענין מאזכר לגרשה אם האכילתו דבר איסור אפי' פ"א ודאי רשע מקרי' ומאזכר לגרשה כי יש לחוש שהכשילנו עוד, וע"ש שזן אם עצרה פעם א' והחיר זה קודם שצברה, לענין להפסידה כתובתה.

אמנם בישועות יעקב אה"ע"ז סי' א' ס"ק ט' כתב דכיון דקוי"ל דאף עצירות שהיו צריכין לעצור ולא נכרה לא מיפסל לעדות משום כך ואינו נקרא רשע, א"כ גם כאן אינה נקראת עוברת על דת להחיר משום זה חדר"ג, ומה גם שאין הצעל מאזכר להולחתה מצ"ח כמ"ש בר"ן, א"כ אין להחיר חדר"ג, וגם זכ"י גט לא מכ"י דהא לא שייך רק בהמירה בל"ן דלזנות לזנות ויחלל לה להיות פנויה, משא"כ בהמירה באונס דודאי אינה חשודה לזנות וראי' דמתירין אותה לצעלה, ומכ"י"ת נימא שזכות הוא לה להתגרש.

ובבית אברהם (בליקוטים נחמדים דף ע"ט) הביא דברי הישוע"י בה"ל, וכי עליו דגם בהמירה באונס יש לה זכות ציכוי בגט אף שאינה חשודה לזנות בל"ן, כיון שהיא סבורה דאף באונס תיחסר אל צעלה, דאע"י נשי דינה גמורי, יחלל לה להיות פנויה בכדי שלא תחסר, ועוד דניחא לה לקבל גט בכדי להקל את האיסור, גם סבורה היא דע"י שתזנה אפי' באונס נמאסת צע"י צעלה, וכיון שניחא לה להתגרש לר"ך לזכות לה גט במקום שנהגו וצ"י גט אסור לישא אחרת.

גם במנחת אלעזר ח"ד סי' י"א כתב שיעשו כהרמ"א בכל מומרת בין באונס בין בל"ן, דמלבד שאין יכולים לדעת צבירור א"ך היה אם באונס או בל"ן יש לה אצ"ת צגט שהיא פנויה וכיון דזכות הוא שפיר מכ"י בגט וכו' ע"ש.

י. עוברת על דת. בתועפות ראש [טו"ז] אה"ע"ז סי' מ"ה כתב צא"ש שה"י עליה עדות שהשקתה את צעלה ויין נסך, ומבואר בסי' ע"ז סי' קט"ו סעי' א' דאפילו באיסור דרבנן כמו אינו משוער כ"י עו"י א"כ כ"ה צמ"ח יינס, וגם יש כאן עדות על חיוב ויישוק ולדעת הרמ"ז"ם הוא איסור חורב ולשאר פוסקים אסור מדרבנן, ואף שה"י כאן עדות מיוחדת, מבואר צמ"ח סי' י"א דמאטרפין, ואף שנתקבלו העדים שלא צפני צע"י עכ"פ לענין מאזכר לגרש ודאי מכ"י אף שלא צפני צע"י, גם יש כאן קד"ש ועד כיבוד דמכ"י ל"ב כ"י תרי ולשיטת הרא"ש אסורה היא לצעלה, ואף דמבואר בסי' קט"ו דצ"י אין צווחו להאמין לעד מ"מ צ"ד דעכ"פ מאזכר לגרשה ע"י העדים המעידים שהיא עו"י חו אין כאן חדר"ג (ע"י סי' קט"ו) וביכ"א דמאמין אסורה עליו, וממילא יש להחיר לישא אחרת כמבואר בנז"י דהיתר לישא עוד אשה עדיף צע"י צ"י רק דחיישי' דילמא כדרא לכשרותה ויכ"י לו צ"י, וכאן דאסורה עליו לא מכ"י מה שחזרו לכשרותה וא"כ יכול לישא אחרת וא"ל היתר ק"ר כיון שפסעה ופשתה דברים מוכתרים אין להחיר להולחתה לחפש ק"ר, גם אין עליו חיוב לצאת לה גט וכו', וע"ש מ"ש צע"י הפסד הכתובה.

ובענין התראה. כתב צח"ס חו"מ בהשמועות לס"י ר"ג דאף צע"י אין מתירין לו לישא אחרת רק בהתראה כמו לענין כתובה. ובספר מנחת יחיאל סי' פ"ג ס"ד הביא בשם השואל ומשיב ח"א סי' ק"י לענין מורדת ששם שצלי התראה ובכרה לא הפסידה

אוצר הפוסקים

שבת האם חשובה עו"ש להפסיד כתובתה ולהחזיר לצעלה לישא אחרת והשיב שאין לחושבה כעו"ש ע"י חפירה בשבת כיון שרק היא צעלה עושה האיסור ואינה מכשילתו (עי' ב"ש סי' קט"ו סי"א ח') ולי"ה כמותרת לכל התורה דלי"ה צפרהסיא ומצואר בשו"ת הרא"ש כלל ל"ב סי' ח' דאף למ"ד דחשוד לד"ה בוי חשוד לכה"ת מ"מ לצעלה אינה חשודה שאימת צעלה עליה, ולא בוי צני"ד כקידוש על חנאי דמלכד מה שכבר נכסה וצעלה ואין אדם עושה צעילתו בע"ז בן גם הצעל לא התנה כלל רק אצי החתן וכו' ע"ש. גם בספר בית שלמה סי' פ"ו כתב באשה שנכסה בשבת מכפר לכפר דאין לדונה כעו"ש לגרשה בע"ז כיון שהיא עוברת צעלה ואינה מכשילתו ומה גם שחילול שבת צני"ד הוא רק בתחומין וקיימ"ל דתחומין דרבנן לי"ה בזה כמותרת אף דהוי צפרהסיא.

אמנם באמרי יושר ח"א סי' קפ"ח באשה שדרכה כסל לכנס חמיד כל מה שנמלא בבית גם דברים שמחלקלים בכניסה בגון כרים וכסתות עופות וגחלים ועושה כן כל היום אפי' בשבת, הכריע שמתיר לישא אחרת בזה"ר ק"ר כהשלשת גט והמניע לה בן מעטם נשתעית דיש לדונה כשועה גמורה כיון שמכבשת גם דברים המחלקלים הוי כמאכד מה שנותנים לו וגרשה צרי' דשועה גמורה לא תיקן ר"ג ואף שצ"ש עניינים היא פקחת ועוסקת צרכי הבית, ומ"מ גם אם לא נדונה כשועה גמורה עפ"י דין יש מקום להחזיר לו לגרשה בע"ז או לישא אחרת עליה משום עו"ש דהא מכבשת בשבת ואף שצ"ה אינה מכשלת את צעלה בשום איסור וצו"ע סי' קט"ו מצואר דעו"ש נחשבת רק כשמשללת לצעלה מ"מ זה רק לגבי הפסד כתובתה אבל להחזיר לגרשה בע"ז או לישא אחרת יש להחזיר דנכ"ג לא תיקן כמ"ש בהדיוט בשו"ת הרדב"ז ח"א סי' תמ"ה דתצא מארה לאיש הרואה את אשתו עוברת על גופי חורה ואינו מגרשה ואפשר דגם כתובתה מפסדת כיון שמחללת את השבת צפרהסיא דכל צאי ציתה רואים את זה וגם משיאחתו שם רע בשכניו דיתשדוהו שהיא כובשת בידיעתו והסכמתו לכן רשאי לישא אחרת ע"י ק"ר והשלשת גט והמניע לה.

ובלבדושי מרדכי סי' ע' באשה המחללת את השבת ואוכלת נוי"ע ואינה רואה לקבל גט, כתב דבמהרי"ק שורש ק"א ענף ד' הביא מהרש"א דבאלה שיואלות שלא בכתובה לא גזר ר"ג ומשמע מזה דהיכא דאית לה כתובה אין להחזיר חדר"ג והרי כתב ב"ש בסי' קט"ו שאם לא האכילתו דבר איסור אלא היא עצמה נשתה איזה איסור לא אצדה כתובתה אמנם אפשר לומר דחילול שבת צפרהסיא חמור עפי' והוי כמותרת לכל התורה ואצדה נאמנותה ובהמניע אפי' באונס הרי היא כעוברת על דת ואצדה כתובתה לאחר התראה בצרמ"א שם ס"ג.

ובבית יצחק סי' י"א י"ב נשאל באשה שאינה צדעת שלימה ויש עליה עדים שאינה מדלקת נרות לשבת ותפרה צלילי וי"ע וכוונה מלאכתה למסור צליל שבת כביסה לבושסת וכרית וגם צעניני עצינת מזה אינה מתנהגת כשורה גם מסתלקת צליל שבת וי"ע צפרהסיא והדבר ניכר שמהמת שדעתה משושת היא עושה כן וצעלה אינו רואה לדור עמה ומוכן להשלים כפי שיגזרו עליו אם מותר לישא אחרת ע"י ק"ר והשיב שמהמת שדעתה היא עושה צע"ז או לישא אחרת דלי"ה שועה גמורה הגם שהיא פתוחה וכול לדור עמה שהרי יש לו צ' זכרים ממנה ועיקר ההיתר צעיל ששוע"ד לכן יתרה זה הצעל בעדים שלא תחלל שבת וי"ע ואם לא חשוד מדרכה ינסה לפייסה בכסף כפי יכולתו ואל יחוס כדי שתתראה לקבל גט ואם צ"ז לא תתראה יש להחזיר לגרשה צע"ז ואם אי אפשר לישא אחרת בזה"ר ק"ר כתובתה המצוהרים צנוצ"י וכתובתה שישכיס עוד רב גדול אי' לעיקר הדין.

יג. מקללת יולדיו בפניו, מכה אותו, באצור יעקב אהע"ז סי' ל"ד נשאל באשה מדעת המקללת וילדיו צפני צעלה

נשאר

דריג שכל אדם שירצה לגרש את אשתו שלא מדעתה יאמר כן, גם יש לפקפק אם אפשר לקבל עדים על זה שלא צפניה דשלתא אם היה הצעל רואה לסלק כתובתה היה מקום לומר כיון שאין העדים צאים להפסיד כתובתה או לאוסרה רק להחזיר לצעל חדר"ג מקבלים אותם גם שלא צפניה ע"י בספר צר"ח סי' ל"ב אות י"ז וי"ח דמה שמפסדת שאר כסות ועונה אין זה חוב לה דהא כתב ב"ש סי' ע"ז סי"א י צעם הרא"ש והצ"ח דכלל הכנים אם רואה הצעל לגרש וליתן כתובתה אף לאחר חדר"ג פטור משאר כסות ועונה אבל צני"ד שאין לו לסלק הכתובה ודאי בוי חוב לאשה לקבל העדות שלא צפניה (ועי' נוציק סוס"י ל"ב ומהד"ת סוס"י קנ"א) ומחמת שנתייחדה עם הנכרי אינה נחשבת עוברת על דת דבפעם אי' לא מקרי עו"ש אף לענין שיכא מנוח להולידה דהא כי הרמ"א בסי' קט"ו סעיף ד' אשה הרגילה להתייחד עם הנכרים נקראת עוברת על דת מצואר מה דבפעם אחת אינה נקראת עו"ש לענין חדר"ג (דלא כתשו' עכו"כ סי' ל"ו הוצא לעיל אות ע') ומה גם שנכסה למשא ומתן דנכסאי גוונא גם ב"ש כתב שם בסי' קט"ו בסי"א כי דעני רגילה דוקא (ועי' בספר נמה לרק סימן ע' וצ"ת מאיר ס"ד) ואף אם נתברר בעדות גמורה שעברה על דת דעתי היא שאין להחזיר לישא אחרת צלי היתר ק"ר ע"ש, ומה שהרחיקה מצעלה דעתי היא שגם במורדת אחר י"ב חדש שפסק הרמ"א בסימן ע"ז דיכול לגרשה צעל כרחק או מחזירין לו לישא אחרת נראה דכוונתו דלישא אחרת לריק היתר ק' רבנים מדכתב לשון מחזירין, וכ"כ בספר גור ארי' יהודה סימן כ"ב, וכן משמע מנוצ"ת סוף סימן קנ"א וצ"ת משי"ת צר"ח סימן פ"ח וסוס"י פ"ט, אמנם צני"ד גם ע"י היתר ק' רבנים קשה עלי' להחזיר דקשה עלי' לדונה בפשיעות למורדת ביון דלא נודע סיבת הליכתה וכו' ע"ש.

ובספר ויחי יעקב סימן י"ד נשאל באשה שמחללת את השבת ומשלתו בדברים שיפרוק עול תורה ומצוות ממנו ואכלה פעם בשר חזיר ונתנה לו שיאכל גם הוא ומתייחדת עם אנשים וגם לא שמרה סדר נדחה ולדברי הצעל לא כי צנייהם אישות כלל ואפי' פעם ראשונה לא נזקקה אליו ומסרבת לעמוד לד"ת, והשיב דמותר בפשיעות בן לגרש צע"ז וכן לישא אחרת בין מטעם עו"ש ובין מטעם מורדת ואף ששוע"ד לי"ה אלא אי"כ מכשילתו בדבר איסור אבל אם היא צעלה עוברת על איסורים לא מקרי עו"ש מ"מ לענין מזה לגרשה, בכל איסור שעוברת מזה עליו לגרשה וכל החילוקים לא נאמרו אלא לענין הפסד כתובה ואפי' אי נימא דלענין גרושין נמי יש חילוק מ"מ ב"ז דוקא צעברה באקראי ואינה מוחזקת בכך אבל היכא שרגילה לעבור אין חילוק דודאי תכשיל גם אותו וטוב יש לדון בזה מטעם מורדת ואף שאין הדבר מצורר עפ"י עדים שיעידו ע"ז אפשר דמאד סורובה לצא לצ"ד לחוד סגי לדונה כמורדת כיון שלא רתה לצא אחר כל התראות שצטולם אין לך מורדת גדולה מחו דאלי"כ כל מורדת תסרב לצא לצ"ד ותאכל הלה וחדו והוא ישב דדו ומעוגן לעולם על ידה אף כתובתה שישלים בטוחות על הכתובה והנדוניא והגט וקודם מסירת ההיתר ליד הצעל לריכים צ"ד להודיע לה שאם תחזור מסרובה יכיו כל דברי ההיתר בטלים, וצטנוי שיכיו י"ב חדש המצואר בסי' ע"ז כיון דמשום עו"ש אחי ענה אלא לכו"ע ל"ב התראה ושיכיו אלא נענין הפסד כתובה אבל לא יגיון לגרשה צע"ז אולם למעשה אין להוליד את ההיתר ליד הצעל עד אחר יצ"ת ובין כך עד שיקבץ ק"ר יעברו י"ב חודש. ובספר שמן רוקח ח"ג סי' א' באשה שנודע שזינתה קודם חתונתה ורואה הצעל לגרשה כי דאין לחושבה לעו"ש דצניעות קודם החתונה לא נחשב רק כאילו עברה על שאר איסורים ואין לחוש שמא תזנה אחר הנשואין דאיסור ח"א חמור לה, ועוד דאימת צעלה עליה כו'. וע"ע סקס"ג אות צ'.

יב. מחללת את השבת. נחללה השרון סי' ד' נשאל באשה שתפרה בשבת גם אצי בחתן התנה עמה שחבא זכירה צדוני

אוצר הפוסקים

ומאחר דברים שהיה עושה תמיד נגדו אי מותר לו לישא אשה על אשתו והשיב דיכול לישא אחרת אחרי שלא עלה צידו לגרשה וזה זמן רב שהוא יושב בטל מפו"ר ואין אדם דר עם נחש וגוי וכבר כי הרשב"א דאפי' במקום שהוא מדת חסידות אין ספק שלא גזר ר"ג ומשם למד מהר"י הלוי דכ"ש במקום כיבוד אב ואם וכ"ש צני"ד שמחמתו ומגדפתו וגם יש ספק אם חדר"ג נוהג אחר האלף החמישי ואינו אלא מנהג ותקנה ואזלי לקולא ומה גם שלפי הנשמת כבר זרק לה גט ספק קרוב לה ואפשר שהיה כבר מגורשת ואיכא עוד סניף לענין חדר"ג אף דלענין איסור אשת איש קיימא בחזקתה אך להא מילתא יש להקל, ואם נוהגים להשביע את החתן בשעת החופה שלא ישא אשה על אשתו לריך שיחירו לו השבועה.

ובבית יצחק ח"צ סי' ע' בא' שיש לו עדים שאשתו מכה אותו והוא לא פשע כנגדה, כתב דקשה להיכנס בהיתרים כאלה בעת שרצו הפורעים ואף דמבואר בסי' קט"ז דעו"ד מותר לגרשה צע"כ מ"מ אין להתיר לישא אחרת כמ"ש בצו"צ סי' א' דבשלמא כשמגרשה צע"כ אינו עובר אלא בעת הגרושין ואז היא עו"ד משא"כ אם נושא אחרת אולי אח"כ תחזור הרגשונה למוטב ויהי לו צ"ע ועוד אין מפורש כלל צני"ד שמותר לגרש צע"כ ואף דבסי' קנ"ד מבואר דאם הוא מכה אותה כופין אותו להוציא ולפ"ז אם היא מכה אותו כופין אותה ללא עדיפת מיניה מ"מ לא מצינו כן בזה"ל ואין ללמוד ק"ו ממקללת יולדיו מאחר שמבואר בפ"ת דרק במקללת בשם או בכנוי ואחר כמה התראות ומי יהיו צו"כ להורות בזה, ע"ש.

יד. הלשינה על בעלה. בספר משנה שכיר סי' ע"ד נשאל באשה שהלשינה על בעלה שהוא מרגל ושכרה עדים נכרים ונאסר במאסר ובמעט התחייב קטלא ורק ע"י שהרצה בהוצאות ניצל מידם והבעל אינו רואה צו"א לדור עמה והיא אינה רואה לקבל גט ומסרבת לעמוד לדת ודעת השואל להתיר לישא אחרת בלי היתר ק"ר מפני שדינה כדון מסור דקיימ"ל שמורידין אותם ולא מעלין (ואפי' במוסר ממון) ומזה להורגן ואין להם חלק לעו"כ ואין נכפחו לדור עמה ועוד דמה מבואר בהפ"ר יבואע דבמסרבת לעמוד לד"ת ליכא חדר"ג ועוד דהא מבואר בהפ"ר יבואע דבמסרבת לעמוד לד"ת ליכא חדר"ג וכ"כ באצני דקד' סי' מ"ו בשם הגאון חו"ד ונטע שורק סי' כ"ע ועוד שטוען מאוסה עלי, ובעל המשנה שכיר השיב שלא כן דמוסר אין לו דין מומר דשחיטת מוסר כשרה כמ"ש יו"ד סי' קי"ט ושחיטת מומר פסולה (עי' ש"ך סי' ז' סי' ס"ק כ"ז ופרמ"ג ש"ד שם) ובחזית ס"ת שאני דאיכא טעם לחוד אצל לשאר הדברים אינו כמומר ודין מורידין אינו אלא במוחזק לן לכה"פ בגי"פ וגם אחר ההתראה (עי' חו"מ סי' שפ"ח וצריכ"ש סי' רל"ג ובתש"י הרא"ש ריש כלל י"ז) ועי' כרו"פ סי' ז' סי' ס"ק כ"ג שכתב דעכשיו צו"כ נעשה כהיתר ובתש"י מהרש"ל מכשירו לעדות ומציא מתש"י הרשב"א סי' תקע"א שנשאל מהר"ם א"ז באשה שמחוקטעת עם בעלה ופראה וילאה בשוק ואמרה בקול רם על בעלה שהוא מין ושראחה אותו מקלקל בעצדו וצנו וגם שכרה גוי א' לילך לפני השלטון לשרוף בעלה מפני זה והשיב הרשב"א שאין עליה דין מורדת להפסיד כחובתה לפי שאין מורדת אלא מתשמיש וכו' ע"ש ולמה לא דן את האשה שתלא בלא כחובה כמורדת דמוסר הוי כמומר ומוכח דס"ל דמוסר אינו כמומר, וכן בספר מאמר מרדכי סי' ע"ה נשאל בצע"כ ואלו אחי למידן עלה מדין מומר ולא דמי למ"ש הרמ"א בסי' קט"ז סעי' ד' באשה שגזמה לבעלה שחשבור עליו כוחים להורגו אם יעשה לה דבר דמקרי עו"ד וכו' וכ"ש בשעתה מעשה, ע"ש דהתם שאני שעתה בלי קטטה עם בעלה ונישואי הדעת הרע שלה מאהבת רשע ע"ל כמו שמבואר במעשה בהגמ"י פכ"ד מאיפשות משא"כ צנידון הרשב"א שעושה

בזו. מסרבת לעמוד לד"ת. בספר תירוש ויהרר סי' פ"א נשאל בצעל שא"ל לו לדור עם אשתו הרעה צו"א כאשר

העידו כמה שכנים ופסקו צ"ד שיתן לה סכום כסף והיא מחוייבת לקבל גט והבעל השליש הסכום צ"ד צ"ד והיא מסרבת לקבל גט והתירו זה ג"פ שיתירו לו לישא אחרת עליה והיא עומדת בסרובה גם הזמינו אותה שנית לדון והיא מסרבת לזא לד"ת והבעל טרם קיים פו"ר והוא רך בשנים אם יש להתיר לו לישא אחרת והשיב דבספר יבואע אהע"ז סוסי"א ל"ח פסק דמסרבת לעמוד לד"ת חשובה עו"ד וכ"פ באצני דקד' אהע"ז סי' מ' במסרבת שיש להתיר לבעלה לישא אחרת מעט מורדת ועו"ד ומעיד שם שהחוי"ד עשה מעשה להתיר באשה שסירבה לעמוד לד"ת והסכימו עמו גאוני הדור ועי' חת"ם אהע"ז סי' קס"ז ואכן השוכס סי' א' ומהר"ם שיק סי' קט"ז וצנע שורק סי' כ' דבמסרבת יש להתיר גם בלי ק"ר וכן היתר באוריון תליתאי סי' קמ"ד ועי' ד"ת אהע"ז סי' ה' לכן יש להתיר לישא אחרת עלי וביתור ק"ר אחר שישלים גט ובעתו שיעמוד עמה לד"ת בכל עת שתתראה, ע"ש. ועי' צפרי החיים אהע"ז סי' א' מ"ש בזה.

ובחבלי בניעמים ח"צ סי' פ"ע במסרבת לעמוד לד"ת כתב דהוי כמורדת ויש להתיר לבעל לישא אחרת בלי היתר ק"ר וכמ"ש המהרש"ד סי' ק"כ ושו"ת רע"א החדשות סי' פ"ב ונחלת יעקב סי' ה', אך ישליש בעלה גט וכתובה עבורה. גם בספר פרדס רמונים היתר ד' מציא בשם הרב אחרונים דמסרבת לעמוד לד"ת נחשבת כעו"ד ובשם מהרש"ם ח"ה סי' מ"ח הביא שהוסף טעם דכיון דמסרבת יש עליה עונש נחש וצטון זה צנים מתים ע"כ יכול לגרשה צע"כ ע"ש. וכן עשה מעשה הגר"ש מטרניפאל שסידר קדושין לבעל של מסרבת והעיד כן בשם אצני בעל המנ"ח. גם בספר ויחי יעקב סי' י"ד וסי' ע"ז כתב דבמסרבת לזא לצ"ד שדבר זה נוגע לגבי הבעל בעיני אישות לדור עמה ולקיים מצות פו"ר ולהשמר מן החטא, חשיבא עו"ד ע"י שמכשילתו באיסור ומציאותו לחטא. ובמשנה

אוצר הפוסקים

ומדבר הנוצרי שכול לגרש כפי עיניו שליו (עי' נוצרים סי' ק"י) וא"כ ה"כ צ"ל צעורה ע"ד שבי עדי כעור וכשיע עדי כעור א"ל התראה א"כ הפסידה כל תנאי כתובתה כמו ציונה (כח"ט סי' קע"ו) ומחמת חזקת כשרות של הצעל מסתמא לא ידור עמה וא"כ חב לה ומה שנאסרה לכך ע"י גט י"ל כיון דכלל מרונים אחרי, ככך לא ישא אותה אפי' אם לא נתגרשה לכן מותר באיש לישא אחת וצ"ל צ"ל שוכניו עמו צ" גדולי הדור. [עי' כהשמועות].

יב. מסרבת לבא למקום הבעל וסבנה לבעל להמצא במקומה. צספר אכן השוכס סי' א' נשאל צ"ל שנתחדך עם

אלמנה ונכנס לחופה כשהיא נדה ומכיון שבי סכסוך ציונים בעיניו ממון עוד לפני החופה נסעה מיד אחר החופה לביטח ורואה שידורו במקומה דוקא וכתחן חושש לילך למקומה כי יש לה אחים אלמים וחושש שיגרבוה אם לא ישתכר בעיניו כדלוגי ורואו שדור דוקא במקומו ונשבע בנק"ח שלא יזוז ממקומו ושלל יחירו לו שבעה ז', והשיב מאחר שיש עדים שסבנה לנפשו לילך לשם צודאי דאסור הוא מלך הדין לילך למקומה וע"י צש"ע סי' ע"ב שחם נותן אמחלה לריבה היא ללכת אחריו וכ"כ צחש"ר מיימוני סי' ס"ח דצמקוס שיש חשש לגופו לריבה היא ללכת אחריו וכ"י ע"ש ויש לה דין מרדת ואפשר לגרשה צלי המחנה י"צ חדש כי המחנה י"צ חדש הוא רק צומן הגמ' שיקול לישא אחת ואינה מונעת ממנו פרי משא"כ עתה שהוא נמנע ע"י חר"ג לישא אחת מותר לגרשה מיד צע"כ כמבואר צח"מ סי' ע"ז ס"ק ע"ז ע"ז ועוד כיון שהיתה חופת נדה ולדעת הרמב"ם (עי' שו"ע סי' ס"ח) נחשבת כארוסה אף שיש חולקין קיימ"ל לעולם הדין עם הדיעה הראשונה, ביחוד צ"ל שהיתה אלמנה וכ"ע מודים דחופת נדה אינה קונה דכיה נקנית צצ"א או ביחוד הראוי לצ"א וצארוסה לא גזר ר"ג ואף אם נחשבה לנשואה יחכן דל"ש כאן חר"ג דדוקא ע"י נשואין ממע דהיינו שצבעה צבר הוא דגזר כמשמעות לשונו הנושא אשה על אשתו דהיינו שהיתה לו אישות ולא פירש ר"ג צהדיא הא"ך הדין צנכנס לחופה ולא נבעלה, וצחרס כל שאינו מפורש אף שמסתבר שגם זה נכלל אין נכנס צכלל צחרס ור"א לזה מסבדרין ק"ג אה העיר אה יריחו, דממשמע שנאמר אה העיר איני יודע שהיה יריחו אלא מח"ל יריחו וכו' ומבואר דאם לא הי' כופל לשונו לא הי' חל צחרס על יריחו לצנוחה על שם פיר אחרת דמה שאין מפורש צחרס אף שמסתבר שגם זה נכלל אין נכנס לחרס ולא יפס כחו של רצנו גרשום מחרס יבאש צן נון לכן אם אי אפשר לתת לה גט יש להחיר לו לישא אחת מחמת שלא קיים פו"ר. וצ"י צ' שם הציא שכתה גאונים הסכימו להוראה זו אף הוסיפו שחלילה להחיר צלי ק"ר, וע"י שם עוד צ"י ב'.

ובמצפה אר"י תניינא סי' א' נשאל צמי שוכרה ללאת מהעיר שדר שם ואשתו אינה רואה להגר עמו כתב דאין לחושבה כלל למורדת דכה מצואר צצ"ש סי' ע"ב דאין לכוף אה האשה היכה שכהשואין היו צמדינה, ואף שעתה הוא אנוס ואין יכול לדור שם אין לחייבה לילך לדירתו דאנוס רחמנא חייבה לא אחריו וצ"כ צ"כ צבר הורה הנוצרי"ק סי' ס"ז דאף שהוא אנוס אין לכופה, ואף שיש להחיר לו לישא אחת דע"פ איכה טעם נכון להחיר כדי שלא לעגנו מ"מ יש לו לגרשה ויתן כתובתה ואם אינה רואה לקבל גט יש להחיר לו ע"י ק"ר וצ"כ שגט כתובה אכל צלל ק"ר וצ"כ שגט כתובה אינו מסכים להחיר.

ובברכת יוסף סי' צ' (הוצא צפרדס רמונים היתר י"צ דף פ') כתב דגם הנוצרי סי' ס"ז שחורב שאין לכוף אה האשה מ"מ מודה שהצעל מותר לישא אחת כיון שאין לו אשה ונשגל צהכורו עצירה.

ב. מסרבת לילך למקום הבעל והבעל א"י להתפרנס במקומה. ע"י לקמן סי' ע"ב סעיף א' צרמ"א שדעת כח"כ היא דאם

ובגשנה שכיר סי' ע"ד אות צ' כתב דמסרבת לד"ת שבי הפוס' היינו כשגם אינה רואה לדור עמו ומערתו כו', משא"כ צ"ל שרואה לדור עמו, לא הותר חר"ג משום מסרבת לחוד, דאפשר שמסרבת משום זילתה דצי דינא, או שיראה שהצ"ד יפרידוהו ממנה, ור"א יתי צפרי השדך ח"ג סי' כ' צד"א ג', דצ"א דהרבה נעשה להם כהחיר להשמע מד"ת, אין לדון מש"ה דכיוצא רעה דיעשותה לגרשה וכו'. ובחבצה"ש סי' ו' כ' אף דעש"ד היינו רק פיריות או מכשולתו, ובצ"ח"ש פ' המדור ס"ט, מ"מ הא' כ' כמה גדולים דה"י מסרבת לד"ת, י' לסמוך ע"ז צ"ל, ד"י טעמם, דצמסרבת לד"ת שוב אין צ"ד חייב לצנוע וציוותיה כו', וצ"ל שטוען מאוסה עלי אלא דל"י דשמא ע"כ, לכן כיון דמסרבת כו', נאמן על עצמו כו'.

צו. מסרבת לד"ת וקיבל היתר ומתחרטת ורוצה לדון. צספר מנחת יחיאל סי' פ"ג ע"ד נשאל צמי שהחירו לו לישא אשה על אשתו על יסוד כתב סירוב עליה וכעת היא מתחרטת ורואה לדון עמו ולניית דינא והצעל אינו רואה כי יש לו צבר היתר מק"ר והשיב (אחר שדן צענין מסרבת אם היא כמורדת ואם לריך התראה והכרח צצ"ל בהיתר) דאפי' סירבה אחרי שהחירו צה והשיב הצעל היתר ק"ר וקודם שנשא הצעל אחת התחרטה שומעין לה ולא דמי למ"ש הרמ"א צ"י ע"ז סעי' צ' דלאחר התראה ועומדת צמררה יצ"ת שוב לא מוכי חזרתה דאבו רק לענין להפסיד כתובתה קנסוב רצון אכל להחיר חר"ג אם קודם שנשא התחרטה צודאי מחוייב הוא לדון עמה ואם תוכה צדן שא"ל לגרשה צודאי לריך לעשות שלום ולדור עמה כאורה כל ארעא ובהיתר צעל. וע"י צחש"ר מחרס"ס ח"ה סי' מ"ח. [עי' כהשמועות].

יז. הוצאות היתר ק"ר במקום שצריכה לקבל גט, על סי' צענין ינחק ח"כ סי' י"ז כתב צענין אשה שהחירו צה שתקבל גט וסירבה ד"ל דמחוייבת להחזיר לו הוצאות היתר ק"ר וכדן כל המסרב לעמוד לד"ת כמבואר צח"מ סי' י"ד שמחוייב לשלם ההוצאות, ולפ"י צ"ל דכדן צרור שמחוייבת לקבל גט והיא מסרבת ועל כן הולך הצעל להשחל אחר היתר ק"ר חייבת לשלם לו הוצאותיו, אף למעשה העלה שיש להשלים כל כתובתה ולא ידקדק עמה צוק רק מה שיש ציד האשה מכבר ינכה וישלים המותר, ע"ש.

אולם אם התחייב ליתן לה סכום כסף אם תקבל גיטה והיא סירבה הרבה פעמים לקבלו וגרמה לו הוצאות לקבל היתר ק"ר, כתב צענין ליון סי' קכ"ט שאפי' אם חרלה עתה לקבל גיטה פטור הוא מלקיים תנאו כיון שגרמה לו הוצאות מרובות, ע"ש.

וביחיי יעקב סי' ח' צחרשת שגרמה צסירובה הוצאות לצעל, כתב דכיון דכיו חרשת ואין לה דעת ורואן כלל י"ל דגם העין ינחק מדבר דאין חייב עליה דלא עדיף מחוב צעלמא דתן להדיא צצ"ק פ"ז א' צחרס והצטעק והקטן פגיעתן רעה ומאי חייב שייך צה, ע"ש.

יח. גירשה בע"כ בעוברת על דת. צספר צרכת יוסף סי' ו' נשאל צא"ש שהציא גצ"ע מכמה אנשים יר"ש שזה ז' שנים נלכד צאשה רעה חשודה ומרשעת ועו"ד וצידו פס"ד מצ"ד שאשתו מחוייבת לקבל גט כד"ת והיא אינה רואה והאיש איש כשר אף כיון שכלתה אלוהי הרעה ילא מגדר חכמים ונתן לה גט צע"כ זה כשתי שנים והיא עדיין שומדת צמרדה והשיב כיון שהשיגה ידו לגרשה צע"כ הגם שהגט הי' ע"י שליח ויש שאלה אם אין גוף המעשה צעל מחמת אין שליח לדבר עצירה אף מכיון שהיה עו"ד מזה לגרשה וצ"כ לא חיקן רמ"ה שלא לגרש צע"כ כח"ש צ"י קט"ו ואין כאן שלד"ע ומותר לאיש לישא אחת והחומרה של הנוצרי אה"ע"י סי' צ' דמדינא לא מוכי צע"כ ע"י שליח משום דהיו חופס לצע"ה צמקוס שכתב לאחרים כנה ציונה שהפסידה כל תנאי כתובה ואינו חב לה

אוצר הפוסקים

ס"ק כ"ג וצפ"ח ס"ק י"ח מש"כ בשם הנוצ"י, וזכ"ס מאמר מרדכי
 ס"י ל' נשאל באיש אשר מסיבות שונות הוכרח להרחיק נדוד ואינו
 יכול לשוב לביתו בש"א ובראות האשה כי כן שלחם שליו לחפש
 אחריו לקבל ממנו גט והשליש שבר ערסו סכום הגון בתנאי שאם
 ישוב ריקס יקבל רק בחצי והשליש הכללי בשליחותו וקיבל מהבעל
 גט זה ויתר משנה וחצי אשר הלך השליח ולא נודע אם מסר את
 הגט לאשה או לא ומפני ריחוק המקום ח"א להודיע ע"ז וגם ע"י
 הדואר ח"א להודיע מטעמים כמוסים והאיש לא קיים עדיין פו"ר
 ורואה לישא אשה אחרת והשיב אחר שהאריך צבוגי דערוצין ל"ב
 בפלוגתא דחזקת שליח עושה שליחותו ומצא דענין החזקה הוא
 שמעמידין את השליח בחזקת כשרות שלא יעבור על לפני עור כיון
 שהמשלח סומך עליו ולא יכשילו ע"י התעללותו, דלא חשיד אינש
 לעשות כן אולם היות דאין חזקת כשרות חשובה כלום נגד חזקת
 דמעיקרא שלא נחתש דבר (ע"י פנ"י געין י"ז וצ"ח) לכן אין
 סומכין ע"ז דאורייתא כי אם דדרבנן, אמנם הרא"ש פ"ג דעירובין
 לשיטת ר"י פסק דצמקום שאם יסמוך המשלח עליו יצא לידי משגל
 אמרי חזקה אף דאורייתא וכו"פ הרמ"א צו"ר ס"י שליח סל"ד
 ועו"ל כיון שיש פלוגתא דרבותא אי חיוקן ר"ג בכלל צמקום מלוב
 ח"כ איתרע כאן חזקת איסור דחדרי"ג ומעיל חזקת כשרותו של
 השליח, ביחוד צנ"ד שהוא מעונין למלא שליחותו כדי לקבל שכרו
 משלם, ומה שחשש הגאון בעל הנוצ"י בג"ל הכה ברור צנ"ד שאי
 אפשר שידורו שניהם ביחד והוא תהי"ע עגובה כל ימיה אין לחוש
 שמא תחזור בה ואמדין דעתה שפוזרה ממון לחפש בעלה כדי
 לקבל ממנו גט שתותר מכבלי הטיגון וזדלתי קבלה את הגט מראון
 כי זכות הוא לה לכן יש לסמוך שזדלתי הגיע הגט לידה דפרע שעכשיו
 אין חדרי"ג אלא מזד המנהג וצמקום ספיקא מעמידין על ד"ת כמ"ש
 בד"מ, ע"כ אם כנים הדברים ששליח זה ה"י מראון האשה והוא בדרך
 רחוקה שא"א לברר הדבר צמכתא הנני מסכים להחזיר לו לישא אחרת
 ומה עוב שישליש גם גט אחר אולי יודע שנאצד הגט הכוא ששלחו
 בריחוק מקום ויהי' מומן ציד שליח לשלוח לה גט אחר.

גם באמרי יושר ח"צ ס"י קנ"ו צאשכ שנסעב למרחקים ושלחה משם
 כסף שישלח לה בעלה גט ומסר את הגט לאציה שעשהה אחרת
 שליח ועברו ג"ה ואין אפשרות להודיע אם קבלה הגט ורואה לישא
 אחרת וכתב דאם אין אפשרות להודיע אם הגיע הגט לידה יש להחזיר
 לו לישא אחרת ומה שחושש הנוצ"י בג"ל דילמא חזרה בה, יש לומר
 מכיון שפוזרה כסף שיתן לה גט חזקה לא שדי אינש זחי צדדי ולא
 דרעא בה ומסתמא חשלה גם שבר הולאות סידור הגרושין כיון
 שפוזרה הרבה ממון וע"ש מה שהאריך בזה.

ובתועפות ראם אה"צ ס"י ל"ב נשאל באשה שצדקה את בעלה
 מרוב קטטה וברחיקה נדוד וצא שליח מהאשה שישלח
 לה הבעל גט ונתן הבעל גט לשליח והלך לחתו לה, אם מותר
 לבעל לישא אחרת על סמך שהשליח כבר נתן הגט והשיב צן המהצר
 דכיון דאיסור חדרי"ג אינו אלא מדרבנן וצדקנן לכו"ע אמרי' שליח
 עושה שליחותו להקל ועוד דהמל"מ פ"ד מצבורות כ' דאף דקיימ"ל
 דלא מהני חזקה דשליח עושה שליחותו לקולא מ"מ היכא שהשליח
 התחיל לעשות פעולה אחת אמרי' חזקה שעשה שליחותו אפי' לקולא
 ח"כ צנ"ד שהשליח כבר צא ולקח הגט, צ"ח כו"ע מודים ואין לחשוש
 למא שפקפק הנוצ"י בג"ל, כיון דחדרי"ג אינו אלא מדרבנן ספיקא
 דרבנן לקולא וגם אומדנא דמוכח הוא כיון שעזבה את בעלה שנים
 רבות וברחיקה נדוד ודאי לא מלא חן צעני' וכשיצא השליח עם
 הגט תמכר לקצלו כי תחשוש שמא יתחרט הבעל ויבעל הגט צעני' ע"כ
 ואין ראוי לחשוש חששות רחוקות ולעגן את האיש ע"כ מותר לבעל
 לישא אחרת בתנאי שיסכימו לכך צ' גדולי ישראל.

ובעמק שאלה סימן ד' נשאל צמקום על בעלה ושלחה כסף רב
 לדודה להתמנות שליח להוציאה לבקש גט מבעלה וכן עשה
 ולא נודע אם קבלה את הגט אף שהי' די זמן לשליח להודיע והבעל
 מצקש

דאם אינו יכול להחיות ולפרנס עלמנו כופין את האשה שתלך עמו
 למקום שירצה ויש חולקין (הריב"ש והצ"ח) וע"י ח"מ וצ"ח שס.
 ובזהם רב ס"י ג"ה [וג"ז צנכה"ג הגצ"י אות ל'], אחר שבי' דהריב"ש
 לא פליג, אלא דמייירי צמקום אם ימלא שם פרנסתו, והתה"ד
 מייירי דזדלתי ימלא, [וכ"כ הרשד"ם סוס"י קנ"ה דנ"פ], אלא שהצ"ח
 דחה דברי התה"ד כ"י, כתב, דמ"מ כיון דל"ל דחדרי"ג הוא רק עד סוף
 חלף ההי' ועוד עעמי קולא כ"י, ח"כ כיון דלתה"ד והריב"ל כ"י חייבת
 לילך אחריו, והריב"ש אינו חולק, נאמר דזדלתי לא תיקון הגאון צ"ח,
 ומ"מ לסלק החשש שלא יצואו להחזיר אחרות, וכדחשש מהרי"ק
 צמקום, וי' שיתרו בה מעוטי העיר שתצא עם בעלה לברר, וכענינ'ם
 מהרי"ק, ואם תסרב יעשו מעשה צ"ד שלא שמעו להתראה כ"י ועי"ז
 לא יצואו להחזיר באחרות כ"י, ובתנאי צמקום שהולך ימלא פרנסתו.
 ועיין צב"ג לשכת הסופרים שצאכע"ז ס"י ע"ה שבי' לפענן מחנות,
 דמסתברא שהריב"ש לא אמר אלא כשיכול לגרש צב"כ ורק אינו
 רואה ליתן כתובה, אבל האידנא כ"י וכי ימות צרעב מפני שגטובה,
 לכ"כ שפטור ממחנותיו עד שתצא אצלו או תקבל גט ובתובה כ"י.

ובתירוש ויצהר סימן ע"ו נשאל בא' שנשא אשה צמקומה ואחר
 איזה חדשים נסע לבית אציו ורואה שאשהה תצא למקומה
 כי לפי חוק המלכות אין לו רשות לדור צמקומה וצעירו יש לו מקור
 פרנסה ואשהה מסרבת לצא וסירבה לעמוד עמו לדין תורה גם אחר
 כמה התראות מצית דין זה ארבע שנים שהוא מעוגן ולא קיים
 עדיין פו"ר והשיב כיון דהיא מסרבת לדור עמו צעירו הרי היא
 בכלל מורדת צמקומה צרמ"א לקמן סימן ע"ה דאם יש אמתלאות
 לדבריו צריכה האשה לילך אחריו ואין לך טענה עוצה מזו שטע"י
 חוקי המדינה אסור לו לדור בעירה אפי' יום אחד ועוד בלא דעת
 התה"ד (צרמ"א שם סעי' ח') דאם אינו יכול לפרנס עלמנו כופין
 אותה שתלך למקום שירצה וצנ"ד צמקומה אינו יודע צב"כ המסחר
 וגם אסור לו לסחור שם כפי חוקי המדינה ולעומת זה יש לו צעירו
 בית ועסקים ודאי צריכה היא לילך למקומו, וע"י חת"ם ס"י ק"ג
 בשם מהר"ם צ"ב דהיכא דיכול לכופה לילך אחריו מעיר לעיר אם
 לא תראה יש לה דין מורדת, ועוד כיון דמסרבת לעמוד לד"ת יש לה
 דין עופ"ד שמתירין לו לישא אחרת עכ"פ ע"י ק"ר צ"ח צ"ח טענת
 מאוסה עלי משעה ראשונה שנשחדך צביותו צן י"ח ע"י כפיות
 אציו כי היא מכוערת מאד וצת שלשים וצתים וצת וצת וצת מועט
 ורואה לגרשה עוד מיד אחר הכופה ורק בהתערבות אנשים עכ"ז
 את הדבר, ומכריע להחזיר לו ע"י ק"ר לישא אחרת אחר שישליש גט
 ובתובה וצמחנות שיעמוד לדין בכל עת שתרצה.

ובשו"ת מהרש"ך ספר שני ס"י ל"ז (הוצא צב"כ"ט ס"י ע"י ס"ק ח'
 וצנכה"ג בג"ל) נשאל באיש שנשא אשה ושהה צמקומה
 כמה ח' שנים וכעת הלך לארץ מולדתו ורואה שתצא אציו צמקמו
 שאינו יכול להתפרנס צמקומה והיא אינה רואה לצא לשם אם יכול
 למונע ממנה שאר וכסות ולישא אחרת עליה והשיב דכמו לפענן
 השנוע ששצב שלא ישא אחרת יכול לעעון דאדעתא דהכי לא
 נשצב משום דהוא מילתא דלא שכיחא שתרצה אשה את בעלה
 מייצר על מחנות ולא תרצה ללכת אחריו ולא שייך לומר דהי' לי' לתנוי
 כמו כן לא חל עליו חרם רגמ"ה ועוד דהכא האשה גורמת שיתעגן
 ואף שחרם רגמ"ה לא הי' אלא לתקנת האשה היינו היכא שהיא
 רואה לשבת עמו בשלוח אצל אם מזד דוחק פרנסה מוכרח הוא לילך
 למקום אחר והיא מסרבת ואינה חוששת לתקנת בעלה בפשיעה צ"ח
 מצד ואין לכופ אף האיש צמקת רגמ"ה וגם שלא קיים עדיין פו"ר
 ולא חיוקן צמקום מלוב ולענין אי מחוייב לה צאאר וכסות נראה
 כיון שזה האיש לא נשצב שלא יוציאה צמקומה ומן הדיון יכול
 לכופה שתצא אלא שיד האשה תקיפה צאך מולדתה פשיעה שאינו
 חייב צאאר וכסות.

כא. שלח גט לאשתו וספק אם הגיע לידה אי מותר לישא
 אחרת, ואם עבר ונשא במזיד או בשוגג. ע"י צאכ"ט

אוצר הפוסקים

ונוציק"ק סי' ז') וע"כ אסור לישא אחרת עד שידע בצירור שקבלה את הבגד ואף דיעבד שכבר נשא יש להפרישו דלוקמה לחזקה שלא נתגרשה ועוד דהעובר על התרחת צ"ד לא מקרי דיעבד ולריק להוליא (עי' בעור סוס"י קמ"א ובש"ע סוס"י י"א) ולכן מוטל על צ"ד להפרישו עד שיתברר הדבר, ועובדה כי בחדש ששלח גט לאשתו ואח"כ רב צא משם איש אי' ואמר שהאשה קבלה את הבגד ונשא הצעל אחרת על סמך זה והפרישוהו צ"ד מאשתו והי' בזה מחלוקת בין גדולי הדור מקלחם החירו עפ"י הנוצ"י דע"א נאמן בחדר"ג (עי' פ"ת ס"ק י"ד) ועכ"פ לא עלה ע"ד שום חכם ללדד להיתר צלי העדלת העד.

ובברכת יוסף סי' ג' נשאל צא שקבל מכתב מאשתו שישלח לה גט וכן עשה ולפי ההשערה כבר הגיע השליח למקום האשה אי מותר לו לישא אחרת והשיב כיון שידוע שהאשה הזאת אינה יודעת לבחוב ולחטום שמה ומי שהוא כי בשבילה, מי יודע אם האשה ליתנה לו לבחוב ובפרט שזה האיש כבר עבר פעם על חדר"ג מי יודע איזו ערמה עשה גם עתה באגרת הג"ל ודן בדברי הר"מ מטרנאי (צאכ"ט ס"ק כ"ג) וכחז דאין ראוי משם לני"ד דשם אחרי שעלה לא"י והיא לא עלתה דין הוא שחלף דהר"מ מטרנאי סובר דגם צוה"ז מלוה לעלות לא"י כהר"א"ש והאגודה והטור (עי' צ"ש סוס"י ע"ב) ובמקום מלוה ס"ל דלא גזר ר"ג שימנע על ידו מלעלות לא"י רק שלא תהא המניעה ממנו דהיינו שישלח לה גט וכשיגיע לעירה לא איכפת לן אם לא תקבל וזה אין שייך צנ"ד, ע"כ ח"ו להתיר כל זמן שלא באה ידיעה ברורה שקבלה את הבגד, ע"ש. [עי' בהשעמות].

כב. גירש בגט ונמצא בו פסול מחמת שהשעתם האשה. בשו"ת נאמ דק החדש סימן כי נשאל צנכ"ן שגירש את אשתו

מלווה וכשכתבו את הבגד אמרה שאציה כהן וזמן רב אחר הקבלה יודע שאינו כהן ומסרנה עתה לקבל גט אחר אם כופין אותה לקבל גט אחר ואם מותר לצעל לישא אחרת והשיב דהנה הרמ"א צסי' קי"ט סעיף ו' כתב דאם גירש ונמצא פסול צנכ"ן לגרשה צעל כרחק וע"י פרי חדש שם שכתב שיש לומר דאפילו אם היה הבגד פסול מדאורייתא מ"מ צנכ"ג לא תיקן ר"ג ועעמו כיון שנתרנית פעם אחת לקבל גט וקיבלה גט רק שהי' סיבה שנמצא בו פסול ע"ז לא תיקן הגאון, אך צנכ"ט שם סק"ז כתב צנכ"ג דדוקא שלא ידעה שהבגד פסול הדיון כן אבל כשידעה שהבגד פסול יש לומר שלא נתרנית כלל להתגרש ולכן תקנת רגמ"ה במקומה עומדת אי"כ צנ"ד בדבר תלוי כפי ראות עיני הצ"ד אם נראה להם שצאמת היה מנחה אצלה יש ללדד להקל אצל אם י"ל שהי' צנוכה לפסול הבגד הרי זה ממש דינו של הכנכ"ג ועדיפה מיניה שעתה צו פסול.

אצל מ"מ צנ"ד יפה כח הצעל מעטם אחר וכו' כיון דהתגרש הוא כהן נהי דלגצי האשה יש להחמיר שלא תנשא צנכ"ן, מ"מ צנ"ד שחסורה לחזור לצעלה הכהן כיון ש"א שהבגד אינו פסול אלא מדרבנן או עכ"פ ספיקא דאורייתא וכן הצעל אסור לישא אחרת מתקנת רגמ"ה אי"כ הרי ר"ג לא ייפס כח האשה מכת האיש כדמבאר בשו"ת הרא"ש כלל מ"ז וצא"ש כה"ג כופין אותו לגרש בשוטים כמו שפסק בשו"ע סי' קנ"ד סוס"י ז' צנכ"ה קידש אשה ואסורה לו ולאחרים כופין אותו להוליא וכ"כ צנכ"ן ל"ז סעיף ט"ז וא"כ כ"ש הכא כיון שעי"ז שקבלה גט מלווה נאסרה על צעלה הכהן וע"י שאמרה שאציה כהן גרמה שהצעל אגיד זה ואי אפשר לו לישא אחרת ומכיון שהיא הגורמת פשיעא דכופין אותה לקבל גט כשר וכבר פסק הרמ"א שבמקום שאין הראשונה צה גרושין אי שהוא מן הדיון לגרשה והיא אינה רוצה לקבל גט מחירין לו לישא אחרת, אי"כ צנ"ד שח"א בשו"א שתשוב אליו ואינה רוצה לקבל

מבגש ביתר לישא אחרת ונוסף ע"ז צא מכתב וגם ע"א העיד שהאשה פשעה ונתחתמה קודם שצא השליח עם הבגד ונאסרה על צעלה והשיב עפ"י הרא"ש סוף נדרים דחזקה על אשה שלא תרצה להיות באיסור א"א כל יומי ועוד שלא תעשה צניח מהשני ממזרים, אי"כ צנכ"ג י"ל דל"ה שלא תרצה לקבל הבגד גם מכיון שפירזה הרבה נמנעו וכו' אמרי' לא שדי ח"נש וזוי צנכ"י ומטעים כיון שאין לצעל הזה רק ספק איסור חדר"ג וכל שיש כאן ספק שמגרע את החזקה י"ל דע"א נאמן שכבר נאסרה על צעלה ואין עליו עוד חדר"ג וכיון שהוא במקום מ"ז וגם פשעה נגדו א"ל ביתר ק"ר כה"ש השו"י וכ"ש ש"ל טעמא דמורדת וא"כ צנכ"ג שיש כמה ספיקות אמרי' חזקה שליח עושה שליחותו גם לקלח.

ובחדש לאברהם סי' ז' צא"ש ששלח גט לאשתו ואין ידוע אם קבלה והצעל אומר שצ"א אחר לו שמחה אשה, אחר שדן צנאמנות ע"א, כתב דאף צנכ"ש בסובר שאין להאמין ע"א נגד חזקה איסור חדר"ג יש לדון צנ"ד להתיר צנירוף שליחת הבגד דצנכ"ן ודאי אמרי' חזקה שליח עושה שליחותו ואף שיש להסתפק שמה לא תרצה האשה לקבל הבגד, אך בזה שפיר יש לסמוך על העד שמחה אשתו דע"י שליחת הבגד נולד ספק עכ"פ אם יש לו אשה ואיחרת לה חזקה איסור וצנכ"ג מהני ע"א להתיר כה"ש הפנ"י קדושין סי"ג וחזקה חיים ל"ה חזקה הואיל והוא עשוי להשתנות כה"ש הפנ"י צנכ"ן כ"ה ומה גם צא"ש שלא קיים פו"ר יש להתיר צנירוף כל הג"ל. ושם צסי' אי' צא"ש ששלח גט לאשתו והצניח השליח שיצא בחזרה ויציא כתב צנכ"ד דשם שמסר את הבגד והאשה רוצה להתגרש וגם שלחה את הכתובה לדעת איך לבחוב את השמות צנכ"ן ועבר זמן רב ואין ידיעה ועבר הצעל ונשא אחרת כתב דיש להפרישו ממנה משום דהשע"ש הוא רק היבא שהשליח חושב שהמשלח יבא לידי איסור על ידו, אבל צנ"ד שהצניח השליח שיציא כתב צנכ"ד אי קבלה האשה את הבגד, אי"כ יודע הוא שהמשלח לא יסמוך עליו, ע"כ אין מקום להקל. ובלב יחודה סי' ע' נשאל ע"ד מעוגן שזה י"ג שנה שצרח מארץ רוסיה מסיבת הפרעות ואשתו לא רתה לילך משם ומאז קיר צרל מפסיק צנייבם זה יותר משנה ששלח לה גט ולא נודע אם נתגרשה צנכ"ן זה ורצ' אי כתב שגרה לו שהאשה קבלה את הבגד ושיש להתיר לצעל לישא אחרת ע"י ג' רבנים והשיב שאינו מסכים להשתתף בהיתרה דהאי גברא אלא בהיתר ק"ר מג' ארצות ועל הצעל למסור ליד צנוח את המגיע לאשתו דהיינו נדוני' וכתובה ות"כ וכספי מלוג שלה ואם הוא עני ישלש לכס"פ חלק ממנו והשאר בשטרות צנוחות וגם ימסור גט לשליח הולכה שיתנהו לאשתו כשיהיה אפשרות שיגיע לידה.

ובשם ארי' סי' ק"י צא"ש שפוצה את צעלה זה ד' שנים ושלה לה גט ע"י הדואר ולא נתקבלה שום תשובה אם קבלה את הבגד גם יש ע"א חתן אחות האשה שהעיד ששמע שמחה האשה, כתב דצנ"ה העדלת העד אין שום דבר היתר דמלכד מה שיש לדון לחוש שמה לא נתרנית לקבל את הבגד הנה בלח"ה אין שייך כאן חזקה שליח עושה שליחותו דזה רק כשנעשה שליח לפניו ומקבל עליו לעשות שליחות זאת אבל כשנשלח ע"י הדואר לשליח משם ל"ש זה ואדרבא יש לחוש שהשליח לא רצה להיות שליח לכן אין משליחות הבגד שום דבר להקל בזה. ובבית שלמה סי' פ"ז נשאל צא"ש ששלח גט לאשתו במקום רחוק וכבר עברו ד' חדשים מיום שלחו ואין תשובה משם אי קבלה את הבגד וצא לשלח אם מותר לישא אחרת ואסרו לו ועבר ונשא אחרת אם מותר לצ"ד להפרישו עד שיתברר הדבר והשיב שיפס הורו שאסרו לו וגם דיעבד שנשא יש להפרישו דהיבא שאין צידו לגמרי לא אמרי' ששעה שליחותו (עי' מל"מ פ"ד מצבורות

אוצר הפוסקים

כיון דכל עיקר חרגמיה לא ניתקן אלא לעוצת האשה וכל שנתרית להחגרש עכ"פ שוב נפקע חרגמיה ואין עליו חרס עוד ונשא צביתא וגם צאמת חרס דביי לא היי רק עד סוף חלק החמישי ואף דנמשך אח"כ ג"כ, עכ"פ קול מהרשם שלא נגרש צבי"ט כמ"ש צב"י.

ובשד"ח מערכת אישות סי' ז' אות כ"ח כתב עליו דדבריו הם נגד המהרש"י בחשו"י סי' י"ד (הובא ב"מ"ג סי' א' אות כ"ח) וצ"ע יצמות פ"ו סי' מ"א שז' דאפי' אם היה אנוס שחשז שגירש את אשתו ולכן נשא אחרת ונמלא שלא נהגרשה או שנתן גט ונמלא פסול בגט. מפרשין אותו עד שיגרשנה בזהלע עכ"ל הרי מפורש דאפי' אם נשא אחרת ע"י שגרשה מרצונה והי' אנוס שהי' סבור שהגט כשר מפרשין אותו מאשתו עד שיתן גט כשר ולא אמרי' כיון דנתרית להחגרש פקע חרגמיה מיניה.

ובסו"מ חיים (רפפורט) סי' ז' נשאל צ"י שגירש את אשתו והערים לכתוב שם אצלו צבי"ט ונשא אחרת וכשנודע הדבר אמר רב א' שיפרישוהו מהשניה עד שיתן גט כשר לראשונה משום חרגמיה והוא אינו רואה לגרשה עד שיעמדו בדיון על עניני ממון שביניהם ולדעת הרב השואל הדיון עם הצעל לפי מה שמבואר בסי' ק"י דאם גירשה בגט שיש בו פסול מדבריהם אם רואה להחזירה לריק לקדשה וא"כ דמיא לארוסה ובארוסה לא גזר ר"ג, וכתב לו הרב המחבר דמלבד דאיתו פשוט דבארוסה לא גזר עוד יש לומר דשלאמא בארוסה יש עטס דמי יכריחונו לכתוב לה כתובה ולהחזיר צב"י אם לא תמלא חן צבינו כמ"ש מהר"ק שורש ק"א אבל צ"ד שהיתה אשתו בכתובה וקדושין וגירש בערמה בגט פסול נהי' דאם היי רואה להחזירה היה לריק לקדשה מחדש, כ"ו להחמיר אבל לא להקל עליו לומר שאינה אשתו להחזירה בזהלע. ובדיוניו בזהלע כ"ו, ולכן יתרו דאף דצב"ט ונשא לא יוליא כ"ו, מ"מ היינו בזהלע כ"ו, ולכן יתרו צ"ב שעתיד עמו צ"ד דצ"ל כ"ו, ובנתיים חייב לפרוש מהשניה, דל"כ חל עליו חדר"ג, ואם תסרב כ"ו, יתירוהו לדור עם השניה. ובדבר אליהו (להגר"א לרמן) סי' כ"ח צ"י שגירש את אשתו ונשא אחרת ואחר ג' שנים כשהמגרשת רתה לינשא הודיע לה שצב"ט יש פסול ששם אצלו נכתב צבינו ורואה לגרשה בגט כשר צב"ט שחתן לו סכום ממון ודן צ"ב מלד לאמנות הצעל על שם אצלו ומלד שניו שם האב ומלד איסור חר"ג שאינו על תחילת הנשואין לצד אלא באיסור הוא כ"ז שיש לו צ"י נשים ומסיים שצריך להפרישו מאשתו השניה עד שיתן גט אחר לראשונה ואין צ"ב משום גט מעושה כיון דהכפיה היא ע"י דבר אחר וכ"י ע"ש.

כד. ואם נמצא פסול בגט שלא באשמת הבעל והאשה, והבעל כבר נשא אחרת. כתב צספר צנדי ישע סי' י' שאין לכופו ליתן גט אחר מפאת חדר"ג של צ"י נשים, ומה שפסק הרמ"א דאף צ"ב צ"ז שכבר כלל האלף החמישי כופין אותו בחרמות להוציא היינו דוקא צב"ט ונשא במזיד משא"כ אם נשא צב"ט צ"ד אף שנתברר שטעו אין כופין אותו בחרמות להוציא, והא דצי' הרמ"א לקמן בסימן קצ"ד סעיף כ"א צ"ס המרדכי שכשאל קצ"ל לעז על הגט מותר לכופו לתת גט אחר היינו דצב"ט אבל לא צב"ט או צב"ט [ומהמכרש"ל הג"ל מבואר דמפרשין אותו עד שיגרש בזהלע]. ובשם ארי' סי' ס"ד צב"ט המגרש שנמלא הגט פסול ועוד קודם שנודע הפסול נשא אחרת ודעת הרב השואל לגזור

עליו איסור שלא לדור עם אשתו השניה עד שיגרש שנית את הראשונה והבייז לו דלא ידעתי מנ"ל הא, כיון דצב"ט נשא צביתא וצב"ט צ"ד הביא כמה פוסקים דאם עבר ונשא מה שטעו עשו ונשא צביתא י"ל דגם האוסרים יודו וכ"כ צב"ט צ"ד סי' ז' ומה שכתב השואל שהאחרונים שלנו אין סבורים כן ממ"ש הצ"ש וכ"י בנשחיתות, אין משם רא"י, דהתם לא התירו החרם רק על תנאי כשהתפתח יחזור האיסור אבל צב"ט שגשא צביתא ואח"כ נמלא פסול דלא פשע

גט יש להחזיר לו לנשא אחרת. וצב"ט כזו ממש דן צספר פני יחזק סי' י"ב ומסוק דאם לא יעלה צידו ליתן לה גט צעל כרחק יוכל לנשא אחרת צביתא ק"ר וישלים גט ציד שלה להולכה.

ובבית יצחק ח"ב סי' ס"ב נשאל צ"י שצעת שסידרו את הגט לאשתו אמרה שאצ"ה לוי ואח"כ נתברר שאינו לוי ואינה רואה לקבל גט אחר אם מותר לו לנשא אחרת והבייז דכיון דלדעת רוב"פ הגט כשר במקום עיגון ונהי' דצ"ד שהצעל רואה לתת גט אחר אין האשה יכולה לינשא בגט זה דאין כאן מקום עיגון, מ"מ אם היא אינה רואה לקבל גט אחר מרצון ואינו יכול לגרשה צב"ט רשאים להחזיר לו לנשא אחרת באופן שישיגם החתייבות שאם תתראה לקבל גט יגרשנה ואם ישלים גט ציד שלה מה טוב וגם יתרו צ"ב מתחלה שחגרש מרצונה.

ובבוכב מיעקב סי' מ"ד צב"ט כזו שאמרה צעת הגרושין שאצ"ה כהן ונכתב כן בגט והוא אינו כהן ואינה רואה לקבל גט אחר, כתב כיון דלכמה פוסקים שינוי זה אין מזיק כלל ולגבי הצעל הוי רק ספיקא דרבנן ולי"ש איתחזק איסורא דהוי ספיקא דינא וגם מבואר ברמ"א סי' קנ"ד סכ"א דכופין אותו לגרשה שנית אף דלגבי האיש איכא פיסול דאורייתא בצפיה כ"ש לגבי האשה דאינו רק חר"ג ודאי דמותר לגרשה צב"ט ואם א"א לגרשה יש להחזיר לו לנשא אחרת אפי' צ"י היתר ק"ר כיון שהפשיעה ממנה וישלים גט ציד שלה לגרשה כשהחלה, וכ"כ שם צ"י י"ט.

ובשד"ח מע"י אישות סי' ז' אות כ"ח הביא מספר זכרון יעקב סי' כ"ג שנשאל צ"י שגירש אשתו ואמרה שאצ"ה כהן וכן נכתב בגט וש"כ נודע שהיא צ"י ואינה רואה לקבל גט אחר והזהירו את הצעל שלא ינשא אחרת עד שיגרשנה שנית וכאשר ארכו הימים נשא אחרת והפרישו הרב השואל מאשתו עד שיתברר אם מותר לקיים את השניה אחר שישיגם גט לאשתו הראשונה, והרב המחבר השיב דודאי האשה אסורה לינשא בגט זה, אף לגבי האיש שעבר ונשא אחרת י"ל דאינו לריק לגרש השניה דהא מבואר צ"ש סי' א' ס"ק כ"א דתקנת רגמ"ה לא היי משום איסור רק משום קטעה וצ"ד שלדעת הרבה פוסקים כשר הגט צב"ט פשוט דאם יר"ה לקיימה לריק לקדשה ואיסור לצ"י עלי' צ"ל חופה וקדושין והאריך לבאר שאין לה עליו שום דבר מחוייב צעל לאשתו וכ"י וצפרט שכתב הרמ"א בסי' ק"י"ט שאם נמלא הגט פסול יכול לכופה לגרשה שנית ואם אינו יכול לכופה הדעת נוטה שיכול לנשא אחרת דהא חרגמיה שלא לגרש צב"ט חמור מלינשא שחי נשים וכ"י וש"כ כתב לבאר דאף דצעלמא צנשא אשה על אשתו הדיון הוא דמגרש השני מפני הראשונה היינו משום שהראשונה לא פשעה וכאן הוא להיפך שהראשונה פשעה והשני לא פשעה וכ"י וצ"י עוד דגם אין להחמיר לכופו ולגרש השניה כדי לגזור גדר דחומרא זו קולא היא דכ"ל גט מעושה וכ"י וסיים דהצעל ישחל שחקבל גט שני ואם לא יועיל יכול לקיים השניה אחר שישיגם לה גט אחר.

ושם צ"י כ"ד הובא הסכמת רב א' לדברי המחבר שאין לאסור אשתו השני עליו אחר שכבר נשא אלא דלכתחילה לא היינו מחזירין לו לנשא אחרת ד"ל דדוקא לגרש צב"ט התיר הרמ"א אם נמלא פסול בגט משום דס"ל דכטעם שאין לגרשה צב"ט הוא משום שחזר הוא לה ואין לחוב לה שלא מדעתה חזר שכבר נתרית וקבלה גט אינה בכלל זה, משא"כ צב"ט דשלא לנשא אחרת י"ל דאף אם נמלא הגט פסול אסור וכ"י ע"ש.

כג. גירש את אשתו ונשא אחרת ונמצא פסול בגט מחמת שהמעה הבעל. צספר שואל ומשיב מהד"ק ח"א סי' ק"א נשאל צ"י שניו צ"ס הצעל שטעה כן במרמה ועוד היו צ"ו כמה דברים הפוסלים והצעל נשא אחרת, וכתב שהגט ודאי פסול אמנם מה שר"ה המורה לומר דזה עבר על חרגמיה לא ידעתי

ביאור הגר"א

[לד] טוב כו. מחמת קטטה בגיל ועיגון וגם משום הא דאמרינן בספר החולץ לא ישא אשה במדינה זו כו' שם :

יא

ט [נד] טוב לעשות תקנה בחרמות ונידויים על מי שישא אשה על אשתו :

יב

נשבע שלא ישא אחרת על אשתו ושהתה עשר שנים שלא ילדה יתבאר בסימן קי"ח :

אשה

אוצר הפוסקים

כמ"ס הרשב"א בתשו' ח"ג סימן ער"ב דכל שהגט יולא מתחת ידה ונתקיים בחותמו חזקה שלא התמו עד שהצריח ואפילו ראינוהו עכשיו שהזר לקלקלו, אך לענין היתר האשה אינו מכניס עומד אשת איש אבל עיקר השאלה היא להחזיר לבעל לישא אשה שקשה עליו לבקש ק"ר ויש להקל בגלל טורח וכוונתה אף בדבר שיש לו מתירין והכא אינו אלא ספיקא דרבנן ולקולא ולכל היותר יש להחמיר עליו להשליש לה גט וישבע לתת גט חדש כשהשתפה לגמרי כמ"ס הנוצרי סי' ג', ע"ש.

סעיף יב. פב. נשבע כו. כתב בנב"ג סי' א' הגב"י אות פ"א שיש לעיין אם נאמין לו כשיאמר לא כוונתי כמה שנשבעתי שלא לישא אחרת גם אם לא יבאו לי בנים חוץ י שנים ומציא דברי המהריב"ל שאינו נאמן וכ"כ דעת המהר"ש ובר"א ששן והמשפט נדק, אבל הרדב"ז ח"ג סי' קכ"ד כתב שיכול לומר אדעתא דהכי לא נשבעתי וכן מציא מהרדב"ז בח"א סימן א' שדן בזה ומסיק דאם פייסה ולא נתפייסה אנוס הוא ומתירין לו לישא אחרת, וכן כתב הריב"ש סי' ל"ט. וכן הציא בשו"ת חק ומשפט סי' קע"א בשם הריב"ש סי' ל"ט ומהריק"ש סי' א' דמי שנשבע לאשתו שלא ישא אחרת בחייו כי אם מרלוה, אם פייס אותה בדברים שאשה כמותה מתפייסת בכך ולא נתלית לו פטור דאנוס הוא ע"ש. אולם בסי' שתי הלחם סי' כ"ח כתב דכל הפוסקים האחרונים החמירו פה אחד ואין נותנים רשות לישא אחרת כי אם מרלוה, אכן בנידון ידידיה שנתפייס אחר הפלגת אשתו להמתין ב' שנים רגילות ואם לא חלד היא מוחלת לו בהצבעה לישא אחרת כפי ראוה ועשו ע"ז חנאי בכחז וקנין ואחר שהלך הזמן ולא זכה להבנות ממנה ורצה לישא אחרת לא נתפייסה ועטנה שאין זו לפי ראוה, פסק דודאי כל שאומדן דעתא שאשה כיוולא זה היתר מתרילת, אמרי שגם היא נתרילת בשעה שזימרה לו בהצבעה.

עוד כי שם דאם כתוב בכתובה "בראוה וברשות צ"ד" אין לומר דתרווייהו צעין דהגע בעלמך שאירע איזו תקלה שראו צ"ד שיגרשנה איך יעלה על הדעת שתיקנו לעבור על ד"ת אלא ודאי או רשות צ"ד או רשותה וכי ע"ש.

ועי' בבנ"ג סי' א' אות י"ז ו"ח י"ט, ועי' שם אות מ"ד, ולא עדיף חנאי שמתנין בכתובות מתקנת ר"ג וכי היכי דחרגמיה לא חל על מלות פו"ר ה"ג התנאי לא חל על מלות פו"ר (הרש"ך ח"א סי' קי"ד).

עי' בהלכה למשה אה"ע סי' ב' שיותר מאחת אסור לו לקחת מפאת שבעתו אם לא שחת לו אשתו רשות דמה שהתירו חכמי התקנה את השבעה לאחר י"ש כשלא ילדה לא בעלה השבעה לגמרי אלא שיותר לישא אחרת עליה אולי יבנה ממנה אבל עדיין עומד באיסור לקחת עוד כמה נשים דלא התירו אלא במקום מלות פו"ר וכשנושא עוד אשה הראויה לילד הרי קיים מלותו, אך אם גם הבטיח לא ילדה אם נשבע גם לה ימחין עוד י"ש ואם לא נשבע לה מותר לישא אחרת ולא מצי הראשונה והשניה לעכב עליו, [י"ע למד לא מצי הראשונה לעכב עליו הרי כבר נשא אחת ואולי יוליד ממנה כיון שלא במחין עדיין י שנים], ואם נפלה לו יבמה דודאי מותר לישאנה משום דהיבמה

מידו ולא הו"ל לאסוקי אדעתא דבר כזה י"ל דכו"ע מודו דמטולם לא חל עליו שום איסור וכי וכתב בסוף דבריו דאין לומר דכיון שהיא אסורה לנשא וגם הוא אסור לישא אותה משום ב' נשים כופין אותו להוליד כמ"ס מעין זה הרמ"א בסי' קנ"ד ס"ז דהא האחרונים חולקים בזה ואפי' ה' הדיו נותן לכופו מלד זה אין צדיקו לכופו להפרישו מאשתו כיון שאין כאן חרגמיה למד הפרישו למנוע עונתה ואין לגזור עליו איסור להיות עם אשתו עד שיגרש הראשונה דלאו דינא הכי ואין לעשות כן בשום אופן. [וכתב עליו הש"ד"ח ה"ל שדולאי נעלם ממנו דברי המהרש"ל ה"ל דמבואר דאף נשוא בהיתר לא פקע חרגמיה].

ובעמק שאלה סימן א' צכ"ב שגרש את אשתו צ"כ עפ"י הוראה דין א' ואח"כ נמלא פסול בגט, כי כיון שהי' כאן בהוראה חכם דהוי אנוס והגע נמלא פסול ואסורה לחזור לו מה"ת, ודאי דנכ"ג ל"ג רגמיה ומותר לו לישא אחרת ומכ' גם שלא קיים מלות פו"ר עדיין.

כה. השליש גט בעד עתים חלומה ועתים שומה ונשא אחרת. בסי' שאילת שלום תניינא סי' ל"ג נשאל צמי שהשליש גט ציד שליח לגרש את אשתו שהיא עתים חלומה ועתים שומה ואת הגט השליש צעת חלימותה לגרשה לכשתתקרא לגמרי ועבר ונשא אשה על פי דעת אציו, וקשה להפרישו עד שישוג היתר ק"ר, והשיב אם כי מהר"אוי היה להחמיר עליו על אשר פרץ גדר התורה, בכל זה באשר הוא איש רך בשנים וסמך על דעת אציו יש ללמד ולמלאו לו תקנה שיוכל לדור עם אשתו דכלא להמצי"ע (הוצא צב"ע סי' קי"ט סי' ה' וצב"ה"ג שם הגה"ע אות מ"א) בחלומה כמה ימים מתגרשת וגם בגוף החזקה שמוחזקת לעתים חלומה ועתים שומה כתב ה"ע"י סי' קי"ט סי' י"ב דצטין שחוזק בשעות ג' פעמים ולזמנים שוים, א"כ צנ"ד שלא החזקה לזמנים שוים מלד הדיו אין להחמיר שלא לגרשה צעת חלימותה ועוד הלא כתב ה"ע"י (הוצא צב"ע שם סי' קי"ט) דכל זה ה' צומן התלמוד שהיה מותר בשתי נשים דלא החמירו להוליד מקלקלו, מה שאין כן בזמנינו שיש חרם ר"ג יש לחוש לעיגון הבעל יותר דהוא מלווה על פריה ורביה ויש להקל לגרשה צעת חלימותה, לכן יגרשנה הבעל בגט כדינו צעת חלימותה שיגיע הגט לידיה ממנו ותתגרש צו מדינא וליהר שאת ימסור גם גט צידו שליח למסור לה צעת ששתתפה לגמרי וצוה יאלנו מכל החששות וגם הבעל יבא רשאי לדור עם אשתו בלי היתר ק"ר וכי ע"ש.

כו. גירש בגט כשר וגולד ספק אם הגרושין היו כדיון. בספר לחם שערים סימן פ"ג צב"דא שצעת שסידור צ"ד הגט מיד הבעל לאשה לא הכירו זה שום שעות רק חלישת שכל ומסרו הגט לידיה ואח"כ החזיר גדול הדיינים לערער על הגט ועיקר ערעורו שלא צדק כראוי אם האשה יודעת לשמור גיטה ונודע לו שאינה יודעת כי ראה ממנה כמה מיני שעות והמסדר את הגט אומר שגם כעת אין מכירים זה שום שעות המעכב את הגט והשיב דיש כאן ספק ספיקא, שמה היא יודעת לשמור את גיטה ושמה היתה כן צעצעת הקדושין ואינה מקודשת כלל וכיון שהמסדר מעיד שדבר עמה וביה הכל על מכונו ומסר צידה מעשה צית דין אין לנו לחוש כלל

באר הגולה

י' משנה ינחות דף ס"ה
ע"כ וכת"ק
א מיתרע דרעה נר נר
חנה קדושין דף ע' ע"ה
וכפרש"י שם

יג . אשה אינה מצווה על פריה ורביה ועיין בסימן קנ"ד [לה] (ומכל מקום יש אומרים דלא תעמוד בלא איש (כג) משום (כו) חשדא) (הכחות אלפסי פרק הבא על יבמתו בשם ר"ז):

יד דין מי שנשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה יתבאר שם:

ב. שישתדל כל אדם ליקח לו אשה הגונה. וכו' י"א סעיפים:

א א [א] לא ישא אדם אשה שיש בה שום (א) פיסול: הכה [ב] כל הנושא אשה פסולה משום (ב) ממון הוויין לו בנים שאינם מהוגנים [ג] אבל בלאו הכי שאינה פסולה עליו אלא שנושא משום ממון מותר (בהשגחה ריב"ש סימן ט"ו) [ה] מי שרואה לישא אשה פסולה בני משפחתו יכולין למחות בו (הר"ן פרק המוכר) [ה] ואם אינו רואה להשגיח בהם יעשו איזה דבר לסימן שלא יתערב זרעו בזרעם.

ומי

באר היטב

ביאור הגר"א
[לה] ומ"מ כו'. עפ"ה
דב"מ ע"א א':
[א] לא ישא כו'. עכ"ה
ושם (ידו"ק בזה שום
פיסול אפי' אינם בני
זרים ויוכלו להגיד
יחוסם) אמר רב המנונא
כל כו':
[ב] כל הנושא כו'. שם:
[ג] אבל בלא"ה כו'.
מדקאמר בנים זרים
וכפרש"י שם ד"ה בנים
כו': [ד] מי שרואה
כו'. משום פגם משפחה
דאף במקור קברו יכולין
למחות מהם כמ"ש
בב"ב ובבכורות:
[ה] ואם אינו כו'. כמ"ש
ספ"ב דכתובות:

(כו) **חשדא.** כ"כ הרמב"ם פט"ו מה"א ותימא דנפכ"א מה"א כ' ורשות לאשה שלא תנשא לעולם או תנשא לקדים ע"ש. ויש ליישב דמ"ש הרמב"ם דה"ל דלא תעמוד בלא איש הוא מזה ענה טובה דלא תתקדש. ושם בהלכות אי"צ ע"פ הד"ן. דמזה הדין הרשות לאשה שלא תנשא הרבה משא"כ גבי ידיה וק"ל כה"ה ובהר"ך בית י"ז חדר י"ד:
(ב) **ממון.** ה"ה הנושא בלא ממון נמי איכא עונש אלא כוונתו לדייק אם נושא אשה שציל ממון וליכא זה פסול משפחה ליכא איסור. ח"מ ב"ש:

פתחי תשובה

(כג) **משום חשדא.** ענה"ט בשם רד"ך ועיין נר"י אות ט"ז דהאי הרהר בדברי הרד"ך בתשובה הנ"ל וגם מרן נר"י צ"ד סימן דכ"ח כתב דרך כלל במקום דברי הרב מהרד"ך בתשובה הנזכר לא ישרו בעיניו ע"ש:

לעולם דאפי' איסור דרצון ליכא נבי דידה לא משום שנת יצרה ולא משום (א) **פיסול.** היינו פסול לדסורה לו כגון חשש ממזר או חללה לכ"ג וכה"ג:
לדייק אם נושא אשה שציל ממון וליכא זה פסול משפחה ליכא איסור. ח"מ ב"ש:

אוצר הפוסקים

פה. לא תעמוד בלא איש. ועי' בכה"ג הגה"ע דרך כשדרכו בין אנשים שייך חשדא אבל בלא"ה לא.

ואם בעלה נהרג על קידוש השם, כ' בסי' הפרנס סי' קכ"ב וז"ל: כ' בספר המקצועות מי שנהרג על קידוש השם ועל יחוד השם יתברך בין בשעת השמד בין שלא בשעת השמד כגון שאמרו לו פלח לע"ז ואי לא קטילנא לך ומסר עצמו למיתתו ונהרג או נלכד או נשקף על קידוש השם, כיון שקידש את השם בגופו ובנפשו חייבים לקרוע עליו ולהתחלל עליו ולהספידו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ואשתו לא תנשא עולמית משום כבוד שמים ומשום כבודו ואם נשאת לא תלא עכ"ל. והב"ב במהר"ם א"ו"ס סי' י"ד, ובמחנה חיים א"ה"ע ח"ג סכ"ו, וע"ש מ"ש בטעם הדבר. [ועי' ביאכנא"ה דף ק"ע ריש עור א'].

סימן ב

סעיף א. א. **בני משפחתו יכולים למחות בו.** בספר נתיבות לשבת סק"א כתב דמשנן זה משמע שאין צ"ד מוחין בידו אפי"ה בני משפחתו מוחין בידו, ונראה דלא משכחת ליה אלא לשיטת ר"ת דרק להכשיר בזה לכתב לר"ך דדיקא ד' אמהות, ולישראל ח"ל דדיקא ומשכחת משפחת ישראל מיוחסים שאלה מהם רואה לקחת אשה שאינה דיוקא שהוא מותר בה רק בני משפחתו מוחין בו שרואים להכשיר בנתיבות לכתב, אבל לפי דעת הרמב"ם דדקרא עלי ערעור גם ישראל אסור לקחת בלא דיוקא משום חשש ממזרות, אי"כ ממה נפשך אי קרא עלי ערעור גם בצ"ד מוחין בידו, ובלא קרא ערעור אין חשש בזרעם ולמה בני המשפחה מוחין בידו.

ב. איזה דבר לסימן. בישועות יעקב [וכ"ה בבבא גר"א] ל"ן לדברי הגמרא כתובות כ"ה ע"כ דאחד מן האחים שנשא אשה שאינה הוגנת לו באין בני המשפחה ומביאין חזית מלאה פירות ושוצרין אותה באמצע רחבה ואומרים אחינו בית ישראל שמעו אחינו פלוני נשא אשה שאינה הוגנת לו וכו'.

וכל

דהיבמה לא היתה בכלל השבועה דאשה הקנו לו מן השמים וכמוש"כ הרד"ז בשו"ת החדשות ח"א סי' קי"ד בשם שו"ת הרמב"ם מותר לישא גם אחרת מלבד היבמה משום דהיבמה אינה בכלל השבועה וההיתר לישא אחרת לא פקע מיני גם בנושא את היבמה, [ז"ע הלא לא התיירו שבועתו אלא כדי לקיים מצות פו"ר וכשנפלה לו יבמה הראויה לילד הרי יכול לקיים מצות פו"ר ולמה יתירו לו לישא עוד אחרת].

סעיף יג. **פג. אשה אינה מצווה.** עכ"ה"ג. והטעם אי' בגמ' שם שגא' פרו ורבו ומלאו את הארץ וכצ"ה, הרי שלא נזהר אלא לאיש שדרכו לכבוש, ואע"ג דקרינן וכצ"ה ל' רבים כו', מ"מ מדכתב וכצ"ה בלא ו משמע דקאי על האיש כו', והא דקרינן וכצ"ה בל' רבים, ג"ל דאיידי דהו"ה לכתחיל פרו ורבו בל' רבים דא"ל בלא שניכס, סיימין נמי לקרות בל' רבים, אבל לעולם היא אינה מצווה (לבוש). עוד אי' בגמ' ר"י אמר מדכתב ביעקב פרה ורבה ולא פרו ורבו. וכ' בתוס' דאף דבאד"כ כ' פרו ורבו, הו"ה לזכרה ולא למנוח. וכ' בערוך השלחן סעי' ז' דמ"ש בזה פרו ורבו י"ל דלגז ונניו קאמר ולא לנשיהם כו', אי"כ הכס נמי לזכרה, ואפי' נימא דנשי אדם ונח מצוות, אין ללמוד מכאן לדורות, די"ל דהחם משום "ומלאו את הארץ" הוא כו', ומש"ה ביעקב שכבר נתישע העולם כתוב בל' יחיד כו', וכ"ה במהר"ם שיק לתרי"ג מצות מצוה אי' אות ז'.

פד. אינה מצווה. בעלי ארזים סי' א' ס"ק י"ז הביא מחש"י הר"ן סי' ל"ב דאע"ג דלא מפקדא, מ"מ מצוה קעבדא ונפ"מ לענין היתר נדר שבודד עדי"ר שאין מתירין אלא במקום מצוה. וכ"ה בספר שולחן העזר סי' א' פ' ז' אות ד' בשם הכותב סופר סי' ס"א באשה שנתנה חקיעת ק"ל לבעלה בחליה שלא תנשא אחר מותר, דיש להתיר לה שנואיה חשוד כדבר מצוה וכו' עוד כ' סוף להחיר ומאחר דאשה בלא בעל איכא חשדא הוי כחורך גדול ע"ש.

ביאור הגר"א

[ו] ומי שעושה כו'. כמש"י כל העושה כן נקרא כו' וכמש"ש ה"ל בנים שאינן מהוגנין ושמן תאמר כו' וז"ש אינו מצליח ואין זיתו כו' : [ז] כי הפסוק כו'. כמש"י וכל העושה כו' וזהו דלא כרבי"ש הג"ל ועת"פ אבל העיקר דס"ל

ומי שפסקו לו ממון הרבה לשדוכין וחזרו בהם (א) לא יעגן כלתו משום זכ ולא יתקוטע צעצור נכסי אשתו [ו] ומי שעושה כן אינו מלליה ואין זיווגו עולה יפס [ז] כי הממון שאדם לוקח עם אשתו אינו ממון של יוסף וכל העושה כן מקרי נושא אשה לשם (ג) ממון אלא כל מה שיתן לו חמיו וחמותו יקח צעין טוב ואז ילליה (ב"י בשם א"ח) :

ב ג [ח] כל המשפחות (ז) בחזקת (ה) כשרות [ט] ומותר לישא מהם לכתחלה

באר הגולה
ב לשון הרמב"ם פ"ט מהלכות איסורי נישואין ח"מ דר"י יודא וכו' אליבא דתנאים שם דף ע"ו ע"ב

לא"ה דכל משום ממון ה"ל ג"כ נושא כו' אלא דאם ה"ל לוקחה בלא"ה אע"ג דלוקח ממון ג"כ אין נקרא נושא כו' וז"ש אלא כו' : [ח] כל המשפחות כו'. עת"פ ואע"ג דרב אשי לא ס"ל כן שם ע"ב ב' וכן כל הסוגיא שם דא"י עי"ש כו' וכל הארצות וכן כל הסוגיא שם מ"מ כיון דאמימר עבד צובדא ולא קיבלה להא דר"א וכן הסוגיא במקומה ע"י ב' כן הלכה : [ט] ומותר כו'. כאמימר ובג"ל :

באר היטב

(ג) **ממון**. אע"ג דלפני זה כתב כל שאינה פסולה עליו מותר לישא לשם ממון היינו אם נותנין לו ממון גרמון טוב אבל לעגן כלתו צביל זה או לעגן ענמו ולהמתין מלישא אשה עד שימלא אשה שתתן לו ממון אסור ועליהם נאמר כל הנושא אשה לשם ממון וכו' כלומר שהעכוז מלישא אשה צביל חמדת ממון גורם לו להוליד בנים זרים. ח"מ צ"ש ועיין צנ"ה :

(ד) **כשרות**. נטור כתב צ"ש הרמ"ה מי שאין משפחתו ידוע לנו לא חמירין שהוא בחזקת כשרות לכן יש להחמיר. צ"ש. וכ"כ צה"י מי שגא מחרץ אחרת הן איש או אשה או נחור או נתולה או אלמן או אלמנה צריך ראיה שהוא ישראל ואף שמתנהגים כדת ישראל ומדברים כלשוננו ויודעים בכל טעם היהודים אעפ"כ צריכין ראיה וכן הוא חקונת מדינות ליטא שאין לסדר שום קידושין אלא"ה שיש לו ראיה שהוא ישראל ומא"ה משפחה ע"ש. וכ"כ מהר"יט בתשובה ח"ל סימן קמ"ט ע"ש :

פתחי תשובה

(א) **[לא יעגן כלתו כו']**. עיין בתשובת חתם סופר סי' ת"ג דהגאון השואל ר"ה לומר דהיינו דוקא צ"ש נידו לפרנס א"ע בלאו הכי והוא ז"ל כתב דמזכירי הא"ה צ"ש הרמב"ד דמיידי הרב"י ס"ס ס"ו מדתלי טעמא דהרהור עבירה ועיגון ש"מ אפי' הוא עני לא יעגן ענמו כו' ע"ש. ועיין בש"ל דף קמ"ג ע"ב שם וז"ל חתם איתן הנהנין לרמות החתן בכל מה שיוכלו לרמות אותו צענין דמיידי ונס לכופו שילך לחופה אף שלא נתנו לו הדגויא משלם שהנתיבותיו אינו יודע מנין להם הדין הזה ואדרבא חנן צ"פ נחמד דכתובות הפוסק מעות לחתנו ופסע לו את הרגל כו' אף לדברי אדמו"ר אין אנו יכולין לכופו להכניסה אף שכבר קידשה והנה הם סברי מזהו ענדי שלא לנייש נח ישראל אבל לא נראה הגון צענין עכ"ל ועמ"ש לקמן סימן כ"ב סק"ב :

(ג) **בחזקת כשרות**. עמ"ש סק"ב (כי הנה"ט קי"ר מאלד דנדריו) עד ונס"י שא"ה מנואר דהמחבר נמי ס"ל מי שאין משפחתו ידוע לנו חיישינן שמה מחזר הוא לכן יש להחמיר. ועיין בספר שער המלך פ"כ מהא"ב דין ה' שכתב

אוצר הפוסקים

ח"ל הכה"ע אות ג'), חתם הסע"מ השיג על הכ"ה כמ"ש צ"ח כאן.

ובבית משה סק"א מפרש ש"י רש"י והרמ"ה דס"ל נמי דכל המשפחות בחזקת כשרות, אלא דצ"ח ידועה לנו משפחתו אין לסמוך על חזקת כשרות, מאחר דיכולים לזכר, ורק ע"ז מהני הא דכל המשפחות בח"י, דהיכא דכבר חקרו ודרשו ולא יכלו לעמוד על הצירור אם הוא פסול או לא שפיר משיאין לו אשה וסומכין על חזקת כשרות.

ג. ועי' בב"ש סק"ג שכתב דיש להחמיר כשי הרמ"ה. וצ"שועות יעקב כתב דכדברי הרמ"ה מנואר בירושלמי שם (על ה"א מתני' דהנושא כהנת) רב אמר זו דברי ר"מ אבל חכ"ה בודק בא"ה משפחה משיאין לכהונה ונושא ע"ש והיינו דצדיקה קלת צעין עד שחבא משפחתו ידועה עכ"פ.

ועי' באה"מ סק"ד מה שהצ"ח מספר צ"ח הלל, וס"ס שם צ"שועות שצא לידו צ"ח ואשכ שצ"ח מחרן רחוקה וגזרתי עליהם שיפרשו זה מזה עד שיצאו רא"ה שהם ישראלים כשרים.

ובנתיבות לשבת סק"ד כתב לדעת רש"י והרמ"ה דדוקא כשצ"ח לישא אשה מיוחסת בדוקה מדי אמהות או גם הוא צריך רא"ה שאינו מן הפסולים, אבל כשנושא אשה שאינה בדוקה מדי אמהות א"ל צדיקה ורא"ה מקדושין ע"א ע"צ מ"ט לא מנסב מר איתתא לזרי' וכו' אע"ז א"ן מי ידעין וכו', וכן משמע צ"ח צ"ח דא"ל ז"ל גלי כו' ע"ש, ובספר אבני גזית סק"ב כתב דגם הצ"ש מודה בזה.

וכתב בבית מאיר דמ"ש הצ"ש צ"ש הרמ"ה דחיישינן שמה מחזר או עבד הוא, הנה צ"ח לא נזכר רק כחשש שמה עבד הוא ואפשר דכופר דלמחזר ליכא למיחש דמכירים ישראל ממזרים שצ"ח צ"ח מה שאין כן צ"ח בוכיח מקושיית הגמרא כחוצות כ"ה ולמלא עבד כן

ג. **וכל העושה כן כו' ע"י צה"ע סק"ג**, והגר"א סק"ז כתב דידועה זו של הא"ה חולק על הריב"ש ופוצר דאם בלאו הממון לא ה"ל לוקח מקרי נושא לשם ממון. וצ"ח כשלחן סעיף א' כתב דאם נושא אשה כשרה לשם ממון שאלמלא ממנה ה"ל נושא אחרת אין צ"ח עון ואדרבא ראוי לעשות כן אם הוא ח"ה כו'.

טע"ף ב. ד. **בחזקת כשרות**. א. צ"ח צ"ח משפחות הפוסקים צ"ח, ש"ט רש"י והרמ"ה דמי שאין משפחתו ידועה לא חמירין שהוא בחזקת כשרות ואף דלא הוכחו כשרות מלישא לפסולים, ה"מ פסולי כהונה אבל פסולי קבל לא שצדיקין עד דמיידי רא"ה שמה עבד הוא [ע"י רש"י קדושין ע"ז ע"א ד"ה לא הוכחו כו', ובנתיבות כ"ד ע"א ד"ה ואינו נאמן להשיאו אשה כו', ועי' צ"ח מ"ש ע"ד רש"י], והטור השיג ע"ז, ועי' צ"ח סק"ג שכתב דלפ"ד הכ"ה צ"ח ה"ל אף הרמב"ם ס"ל כרש"י ורמ"ה.

ושיטת ר"ת דלפ"י מי שאין משפחתו ידועה לנו לא חיישינן לפסולי קבל ורק לענין חשש כהונה צריך צדיקה, ודוקא הא"ה בודק אחר האשכ אבל אשה כהנת א"ל לבדוק אחר הא"ה כו'. והטור ר"ל דלפ"י ליחוסי כהונה א"ל צדיקה, וצ"ח צ"ח מהר"ן שכי שאחרים ס"ל כן דא"ל צדיקה כ"ז שלא קרא ערעור ע"ש צ"ח.

ב. והנה בבכ"ה ג' הוכחות הטור אות צ' הצי"ה צ"ש מורו המהר"ע ס"י קמ"ט שגם כוונת הרמ"ה אינה לבדוק משפחות דודאי כל המשפחות בחזקת כשרות כן ולא צ"ח אלא לפוקי צ"ח שצ"ח לפינוי ואין משפחתו ידועה כלל שיש לחוש שמה עבד הוא. וכ"כ הצ"ח דלדינא אין מחלוקת בין הטור והרמ"ה. וכוונת הצ"ח פירש צ"ח פ"כ מאיסור"ש שהטור ה"ל סובר דהרמ"ה מחרץ צדיקה אפי' כשמכירין משפחתו אלא שלא ידעין חזקת כשרותה ולכן נחלק עליו, אבל צ"ח משפחתו ידועה גם הטור מודה (וכ"כ צ"ח אהרן

באר הגולה

לכתחלה : ואף על פי כן אם ראית שתי משפחות שמתגרות זו בזו

תמיד

ג מיוחד דרך יהודה וכו'
ור"ל וכו' דף ע"א ע"ב
ואחרי שם שו"ת פסול יש
בזה שכן ואלו מניחין אותה לידן בחינתה

פתחי תשובה

דעת הרמב"ם ודלא כהר"ב ז"ל ונ"ל שישם סתירה זו לדעת מרן והטור
ליתא אך לענין פסולי כהונה דעת הר"ן גמ"פ ע"י דכל שאין לו חזקה משפחה
חיישין וכן הוא דעת הטור כמו שהוכחנו מדבריו וכן נראה לי להוכיח שכן
דעת הר"ף והר"ש ז"ל כו' ואלו דעת התו' והנ"י דאפי' היכא דליכא
חזקה משפחה כו' ע"ס :

להוכיח שדעת המחבר אינו כן ודלא כהר"ב (וינא לקמן סימן ג' ס"א סק"ו)
וגם השיג שם צעקין זה על הכ"ח ותשובת מהר"ט ח"א סימן קמ"ט והאריך
הרבה בהלכה זו ומסיק וז"ל ולענין הלכה הנה לענין פסולי קהל דעת כל
הפוסקים דאפי' מי שאין לו חזקה משפחה כגון שגא מארץ רחוקה אמרי' כל
המשפחות בחזקה כשרות וזלתי דעת הרמ"ם שכו' ולחד חירון שכו' ה"ה

אוצר הפוסקים

הקהל, אך לא נזכר שם אצלו ואמו, והשיב דכל האחרונים חולקים
על צ"ש בשם רמ"ה, וגם להרמ"ה פירש מהרי"ט (הנ"ל) שגא
למעטיו רק אדם שגא ממרחק שאין לו משפחה, ובג"ד כיון דמסרו
ישראל להעני כשהוא מהול וזכו סימן דהוא בחזקה ישראל כשר
לכ"ט, ואף דיש לחשוש משום הקול שבוטאו העניינים, אכן מכתובות
כ"ו מוכח דככה"ג ע"א נאמן להכחיש הקול [ע"ש] דרש"י בעמוד
ג' וע"ש דהו' עמוד א' ד"ה ובהלכות, ואף שהגיד חוץ לג"ד מ"מ
לפמ"ש הש"ך צו"ד סי' קכ"ז דברוב מלווין אלל שחיטה מומחים
הם נחשב גם חוץ לג"ד כעדות צ"ד, א"כ גם לענין זה דרוב
בעילות אחר הצל מהני עדות העני כעדות גמורה צ"ד, ועוד
דספק ממזר אינו פסול אלא מדבריו, וא"כ לכ"ע י"ל דסגי בצי"א,
ועוד לפי מה שכתב הרמ"ה שם דלענין איסור גם פסולי עדות
נאמנין א"כ יש לקבל עדות אשה העני והיו צ" עדות, ועוד דגם
מהכתב מוכח כדבריהם, ועוד נראה דצ"ד לכ"ע אין לחוש אפי'
לדעת הרמ"ה דהא ע"א עדיף יותר מחזקה משפחה סתם שעדיין
אין לנו צירור מה על האדם עצמו רק על המשפחה וגם על המשפחה
אינו צירור רק חזקה משא"כ כאן שהע"א מעיד על הילד עצמו שהוא
כשר, וכ"ש להסבירים דשייך ע"א נאמן באיסורין לענין להשיאו אשה
ע"י צפניי כתובות שם, ע"כ אין לחוש על הנער הזה לענין להשיאו אשה.

ה. ובשיטת ר"ת הנ"ל נחלקו הצ"י והצ"ח בפירוש דבריו, דהצ"ח
פירש חשש כהונה היינו לשמש ע"ג המזבח לריך ראי'
אבל לישא לכהן אין חוששין משום חללה, והצ"י פירש דאפי' לישא
לכהן נמי איכא חשש שמה חלל הוא, וע"י צ"ש שם שכתב דלפמ"ש
הכ"מ צתי ב' גס הרמב"ם סובר דאפילו לישא לכהן חיישין
שמה חללה היא, (וע"י צטור מ"ש נשי הרמב"ם).

אבל בהגב צע"ז סק"א כתב עליו דדעת הרמב"ם שאין לריך לצדק
אחר חללות דכל המשפחות צח"כ הם, ורק לעלות לדוכן
ולסנהדרין ולעצודת המזבח שיהא צו כשר למזבח ושחכא צחו כשרה
לכהן המשמש ע"ג המזבח אז לריך דיוקא.

ובארץ צבי כתאומי נציב סק"א הביא ראי' נשי הצ"י צפי דברי
ר"ת והטור מהא דסיים הטור דאפילו לכהונה דוקא
איש צודק אחר אשה אבל אשה כהנת א"ל לצדק אחרי איש שלא
הזכירו כשרות לינשא לפסולים, ותיפוק לי' דאין כהנת משמשת ע"ג
המזבח וע"כ דהאיש לריך לצדק משום חללות, וכן הביא ראי' זו
בספר צית משה סק"א מהא דמקשה הגמ' בקדושין ע"ו וצדוק
איובי דדידי ומשני לא הזכירו כשרות להנשא לפסולין.

ובערוך השלחן בסעיף י"ב כתב דהרמב"ן והר"ם והריטב"א
צעיבה מקובלת לכתובות כ"ד והרשב"א צחי' שם סוברים
ג"כ שאין שום כהן רשאי לישא אשה משפחה שאינה ידועה שהיא
מוחזקת בכשרות, דהרשב"א חששו לפסולי כהונה, ולדעתם הא דאמרו
כל המשפחות צח"כ זהו לענין פסולי קהל ולא לפסולי כהונה, ולכן
לריך כל כהן ליאבר שלא ליקח אשה רק משפחה ידועה המוחזקת
בכשרות.

ובאמרי

כהן הוא דאיכא למיחש כו' וא"כ יש ללמוד זכות על מנהגו שאין
צודקין כלל עפ"ד רש"י וצמות מ"ז ד"ה לריך להביא ראי' שמה
בצעוני מהול הוא, משמע דאי לא הכי ה"י המינה סימן לגירות,
והאידנא אין מלוויים בצעוניים, וישמעאלים אינם פרושים, ועבדים
מהולים נמי אינם מלוויים כמ"ש צח"מ צב"י ג' סק"ד, ולכן לא
חיישין, ועיי"ש בזה בראשית שם סק"ד.

גם בעצי ארזים סוף סק"א ובפני משה סק"ב כתבו דהחשש הוא
רק שמה עצד הוא, והפ"ש שם בסביר זה ע"פ מ"ש מהררי"ט
צב"י קמ"ט הנ"ל דטעם הרמ"ה שיש לחוש שמה עצד הוא משום
שאין לו משפחה ולא חיים מה שאין כן לחשש ממזר דעכ"פ ממזר יש
לו משפחה וחיים שפיר שייך לאוקומי לחזקה כשרות.

אמנם בעמק שאלה סי' ט' כתב דכל האחרונים חולקים ע"ד הב"ש
בשם הרמ"ה, וכ"כ בשו"ת אמרי דוד סי' ה' ובפ"ת סק"ב
בשם שטי"מ פ"ב מאיסור"ה ה"ה, ובצית מאיר הביא מהצ"ח וי"ד
סי' רס"ה שנוהגין להשיא אשה לאורח הבא ואומר ישראל אני.
ובספר יד אהרן ה"א הגה"ע אות ג' הביא מהש"י הרשב"א ח"ב סי'
ט"ו צמטש שצאו ייחודים מארץ רחוקה כו' והשיב דכיון שהם
מחזיקים עצמם כישראלים אין צוה ספק כלל שאין מדקדקין אחריהם
וכרי הם כמוחזקים שבישראל ואין אומרים לישראל להביא ראי'
שישראל אחי. ובשו"ת האלף לך שלמה סי' ט"ז כתב דמנהגו של
איש ואשה הצאים לינשא אין חוקרין ודורשין אחר משפחותיהם
כלל, וע"כ דנהגין כהסבירים דלא חיישין להכי ובפרט דהוי כדעבד
אם נאסור אותם להנשא.

ובקרית חנה דוד ח"ב סי' ס"ג כתב דאף להפוסקים דאין חוששין
מ"מ כ"ז דוקא כשאנו רואים אותה מתנהג כדת
משה וישראל בכל ענייניו אבל צלאו הכי ומכל שכן כשרואים שאינו
נוהג כדת ודאי חיישין לכ"ע ואין משיאין לו אשה.

ד. וע"י בב"ש שם שכתב עוד להחמיר דגם עד אחד אינו נאמן
להשיאו אשה והכי איחא צטור בשם הרמ"ה. אבל בספר
פני משה סק"ב כתב דבשמש פסולי קהל נאמן ע"א, ורק לכהונה
צפי שנים והביא ראי' מרש"י כתובות כ"ה ע"ב גבי הרי שגא ואמר
צני הוא זה כו' ע"ש והסביר בטעם ע"פ מ"ש הרב המגיד פ"ח
מאוס"ב ה' י"ג דלא החמירו מפני מעלת יוחסין היכא דאין לו תקנה
לצא בקהל ורק לכהונה החמירו דהא יכולים לינשא לישראל, וא"כ
ה"ה לענין חשש ממזרות ובעדות אוקמי אדינא דנאמן ע"א ולא עשו
כאן מעלה כיון דאין לו תקנה לצא בישראל מה שאין כן לאיסור
כהונה שפיר עשו מעלה וצעיין שנים דוקא. ובספר צית משה סק"א
כתב דד"ז אי ע"א מהני חלוי צחלופי וסחלחות צרש"י כתובות
כ"ד ע"א ע"ש וסיים דצור דיש להקל צע"א דהרי כמה פוסקים
חולקים על דין זה של רש"י והרמ"ה.

ובעמק שאלה סי' ט' נשאל צילד שעני אחד אמר שנתנוהו לי
לגדלו בשכר והוא יתום מאב ואם ואמר שמו ושם
אצו ושם משפחתו ואח"כ עצרו עניינים דרך שם והושיאו קול שהילד
ממזר והקול לא הוזק צ"ד, גם צעיר מולדתו רשום הילד צפנקבי

באר הגולה

ד ממילא דרש שתיקתא דבבל היינו ייתוסא ושאר אמוראי שם ה גרייתא ומיתא דשמואל שם דף ע' ע"א ו מהא דליתא ביצמות דף ע"ט ע"א בענין הנבענים נ' סימנים יש נאומה זו רחמיס ניישנים נומלי חסדים

תמיד [נ] (או שני בני אדם שמתגרים זה בזה) (פרק עשרה יוחסין) ד או ראית משפחה שהיא בעלת מצה ומריבה תמיד [א] או ראית איש שהוא מרבה מריבה עם הכל ועז פנים ביותר חוששין להם וראוי להתרחק מהם שאלו סימני פסלות הם ה וכן כל הפוסל אחרים תמיד כגון שנותן שמץ במשפחות או ביחידים ואומר עליהם שהם ממזרים חוששין לו שמא ממזר הוא [יב] ואם אומר להם שהם עבדים [יג] חוששים לו שמא עבד הוא שכל הפוסל במומו פוסל ו וכן מי שיש בו עזות פנים

(ה) ואכזריות

ושונא

[יב] ואם אומר כו' שם : [יג] חוששין, כמש"ש אימר דאמר שמואל כו' :

ביאור הגר"א

[נ] או שני כו' שם : (דע"כ רב פליג אריב"ל וסידרו חז"ל ריב"ל אחרי רב לפסוק הלכה כמותו עיין ד הגאון סימן ב סיק ט"ו וזה הסעם שהרמב"ם והסור והב"י השמיטו דברי רב) : [א] או ראית איש כו' שם ע' ב וכל כהן כו' ודלא כר"א ומ"ש מרבה מריבה כמ"ש אם ראית כו' כמריב כהן :

באר היטב

כלל אצל אס יש א' מסימנים אלו ראוי לידבק בו ונבענים היה ניכר בהם שאין להם שום סימן, נ"ש :

(ה) ואכזריות, דנ' סימנים יש בישראל ניישנים רחמיס ונומלי חסדים, וכל שאין לו ג' סימנים אין ראוי לידבק בו, ודוקא שאין לו סימן

אוצר הפוסקים

בחי' אגדות, וממילא דהלכה כר"י בן לוי לגבי רב כו' והרמ"א ס"ל דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, גם בהבאות על ביאור הגר"א סק"י כתב דרש פליג אדריב"ל וסידרו חז"ל ריב"ל אחרי רב לפסוק הלכה כמותו וזכו הטעם שהרמב"ם והסור והב"י השמיטו דברי רב, וכ"כ ביד אהרן בהכ"ע אות ד' בשם מהריק"ש דמדבשמיטות הפוסקים משמע דס"ל דפליגי, אצל מדברי הכ"מ שכתב ב' המימרות משמע דס"ל דלא פליגי.

ו. ועז פנים ביותר, ע"י נ"ש סק"ד בשם הב"י דזכבן ליכא חשש זה אף אם הוא עז פנים, ושדריש כתב דכיון שהוא עז פנים ומרבה מריבה חיישין אפי' בכהן, ובספר אפי' זוטרי כתב דאף להב"י אם הוא בעל מריבה עם כל אדם ועז פנים ביותר מעצב הרגיל בכהנים ודאי דזכו סימן עומאח ורק כשאניו כ"כ עז פנים אז יש לחלק בין כהן לישראל ולכן דקדק וכתב ועז פנים ביותר, ז. כל הפוסל אחרים, צערוך השלחן סעיף ט"ו הביא מהרש"ל ב"ש"ש פ"ד דקדושין סי' ד' וז"ל ואני אומר אם בזמנינו באה להחמיר במשפחות מתגרות זו בזו לא הנחת משפחה לאברהם אבינו שהיה בחזקת כשרות כי צענוטיו הרבים הדור פרוץ ואין מורס ולעולם מתגרות משפחות זו בזו, ומש"כ נראה דאפי' מי שדרכו לפסול משפחות ולומר עליהם פסולין אין חוששין עליו שהוא פסול כי הדור פרוץ ומורגל בכך ואין חוששין למשפחתו, וכתב ע"ז צערוך השלחן שם דאם המהרש"ל אומר כן בדורו ק"ו לדורות אלה.

ח. שכל הפוסל במומו פוסל, בכה"ג הביא מהספר משפטי שמואל סי' פ"ד דהא דרש יבואה דקדושין ע' פ"ב אכריז על ההוא גברא דעבדא הוא משום דרגיל דקרי לאינשי עבדי דכל הפוסל במומו פוסל, הוא הדין כל זר פסול דקרי לאינשי, חשיב פוסל ומכריזין עליו שהוא פסול, אצל ביצועות יעקב צפי הקלר סק"ה כתב דקדושין שם מצואר דהיינו דוקא למיחש אצל לאכרזי עליו לא ע"ש.

ט. וכן מי שיש בו עזות פנים כו', ע"י באה"ט סק"ה בשם הב"ש דנ' סימנים יש בישראל כו' ואם יש בו אחד מסימנים אלו ראוי לידבק בו, ובאפי' זוטרי כתב דמפי' רש"י ביצמות ע"ט ע"א ד"ה הרחמיס כו' משמע דבסי' א' לצד אין ראוי לידבק בו, אולם מלשון הרמב"ם צפ"ט מה' איסורי' אין הכרע שהרי כתב שם וכן כל מי שיש בו עזות פנים או אכזריות ושונא את הצריות ואינו גומל להם חסד חוששין לו כו' ובגנענים כו' לפי שהעיו פניהם ולא נחפייסו ולא רחמו על בני שאלו ולא גמלו לישראל חסד כו', הנה מסופק דבריו נראה דבסימן אחד מהם ראוי לידבק בו, אולם מהא דכתב בתחילה כל מי שיש בו עזות פנים או אכזריות משמע דאו או חתני וי"ל

דנפחות

ובאמרי דוד סי' ה' כתב דנכון לכתב להחמיר שלא לישא אשה שאין ידוע משפחתה, מיהו מעיקר הדין אולי יש לסמוך על משמעות הפוסקים דס"ל להחמיר גם לכהן הואיל דזה החשש הוא מדרכן, ומכ"כ אזלין צחר רוב שהם כשרים, וממשפחה ידועה נראה דא"ל אפילו להחמיר.

וכ"כ בהאלף לך שלמה סי' ט"ו דגם לכהן אין להחמיר בזה כיון דסוגיין דעלמא לא נכחו כן ואין מדקדקין אחר שום משפחה רק כל אשה הבאה להנשא מחזיקין אותה בחזקת כשרה והנשא לכהן ואין מלריבין להביא ראיה, גם בספר חזון איש ח' אהע"ז סי' פ"ז אות כ"ד כ' דמחזיקין בחזקת כ"ד ע"א מצואר בבידא דלדינא א"ל צדיקה לכהונה בלא ערעור וכן הוא בלשון הר"ן.

ובבית מאיר כתב דצור הבא לפנינו ודאי אין לכתב לחוש לישא בתו דיש לגרף רוצה דזרים ושאר ספיקות חולים אם מחזיק עמנו לכהן ואין משפחתו ידועה יש לחוש לאיסורי כהונה.

ובהאלף לך שלמה סי' י"ד נשאל צילדס קטנה שהביאה עניים לעיר ונחגלה שם ונשחזרה לכהן, וצעת הנשואין נתעוררו אולי היא שלא כדת, ונשאה עפ"י ביתר איש מפי איש, והשיב דדיעבד ודאי מותרת דמשום חשש ממזרות אין כחן כמ"ש להבן צסי' ד' דהיכא דכושלך צמקוס רצום וכדומה בענין דליכא משום חשש אסופי אין צו ספק ממזר וא"כ ה"נ צני"ד שבני ישראל הביאה דינה כהושלך צמקוס רצום ואין כחן החשש אלא משום חללה, ומשום זה יש להחמיר לפמ"ש להבן סי' ו' דבפנוי שנחטברה יש דיעבד דאפי' צדד רוצה לא תלך וכאן הרי רוצם אינם חללים, וכיון שיש דיעבד שמתירין אף לכתחילה באין משפחתו ידועה יש לגרף דיעבד זו לדעת במקולין צדד רוצה עכ"פ דדיעבד, וכיון שאחד החר לו לא נחשז מחיד, ולכתחילה נמי י"ל דאין איסור כיון דצוכ"ז אין אנו צקיאין ציחוסי כהונה כמ"ש צתשו' מהרשד"ם, והיו ספ"ס שמא אינה חללה ושמא אינו כהן ונחשז דרצן מהני ספ"ס צצ' גופין וצ' ענינים כמ"ש בבית מאיר להבן סעיף ה' בשם המ"י, וספ"ס הוי כמו רוצ וצלידוף רוצ ישראל כשרים לכהונה הוי צ' רוצי דמותר אפי' לכתחילה כמ"ש הב"ש צסוס"י ו' דצצ' רוצי חנשא לכתחילה אפי' באינה אומרת צרי, ונראה דאף דאם היא צא לכתלן היינו אומרים לו פרוש מה מיהו אם כבר נשחזרה אין לנתק בקשר משום זה.

ה. או שני בנ"א, כתב בנתיבות לשבת סק"ג מדלל הביא הרמב"ם הא דרש צ' צני"א שמתגרים צצ"י, נראה דס"ל דר"י בן לוי דאמר צ' משפחות כו' פליג אדרש כמ"ש המהרש"א שם

באר הגולה

ז שם משנה קדושין דף
ע"ו ע"א כדלמור רב חמא
בר גוריא וכו' שם ע"ג
ח מהא דלמירין אין
ערעור פחות משנים
כתובות דף כ"ו ע"א
ובכמה דוכתי וכפירושו
שיעורו צפירוש ס שם
משנה קדושין וכפירושו
נהא דתנן הנושא אשה כהנת

שחשבו קנין המדות המה שלשה. והרמב"ם שסירר העדר המידות מצא אותם ארבעה. כי שלילת רחמנות הוא מפני אכזריות או מפני ששונא הבריות. וביאר ארבעתן. לומר לך אסילו באחת מהן נפסל. ויצא לו זה מדאמרין בייט באחת מהן הני מערב רב כו'. ודלא כב"ש סק"ה): [טו] ארבע אמהות כו'. מדקאמר בלישנא קמא משנחנו כו' :

[ח] ושונא את הבריות ואינו גומל להם חסד חוששים לו ביותר שמא גבעוני הוא :

ג : משפחה שקרא עליה ערער ה והוא (ג) שיעידו (ו) שנים שנתערב בהם ממזר או חלל או שיש בהם (ו) עבדות הרי זה ספק ו אם משפחת כהנים היא לא ישא ממנה אשה עד שיבדוק עליה [טו] ארבע אמהות שהן שמנה אמה ואם אמה אם אבי אמה

ואמה

ביאור הגר"א
[יד] ושונא את הבריות.
פ"ד דייט הני מערב
רב כו' כל המרתם כו' :
(ראוי להתבונן שחז"ל
אמרו כל שיש בו שלשה
סמני והרמב"ם הביא
ארבעה. אלא דהרמב"ם
לשיטתו שכתב ענות
סנים או אכזריות וס"ל
דאו או קטני ולכן חז"ל

שחשבו קנין המדות המה שלשה. והרמב"ם שסירר העדר המידות מצא אותם ארבעה. כי שלילת רחמנות הוא מפני אכזריות או מפני ששונא הבריות. וביאר ארבעתן. לומר לך אסילו באחת מהן נפסל. ויצא לו זה מדאמרין בייט באחת מהן הני מערב רב כו'. ודלא כב"ש סק"ה): [טו] ארבע אמהות כו'. מדקאמר בלישנא קמא משנחנו כו' :

פתחי תשובה

באר היטב

(ו) שנים. כ"כ הרמב"ם חלל רש"י פירש שקראו שנים שמן פסול ולא שמעידין עדות גמור : (ז) עבדות. לא כתב לו ענד דענד שנתערב בישראל הולד כשר ולהרמב"ם חף לכהונה לא פגום. ע"כ נקט עבדות כלומר דהערעור הוא שיש בהם עבדים ושפחות וכל וכל הכולל נמשפחה זו הוא ספק ענד דשחל כולל מן השפחה. ח"מ:

אוצר הפוסקים

דיוקא (ע"י פ"ח סק"ג) חלל לפסול פשיטא דעדות גמורה צעוק, ואפילו שותק דאיכא רגל"ד עוצא סגי בדיוקא [ע"י לכתן בסעיף ד' ובאור"ח"פ שם] ומשמע דאי לא נמלא דבר צרור מכשירין ליה.

יב. שנתערב. כתב בספר חזני משפט דמסתברא דאם העידו העדים שפחה צדור הזה נתערב הפסול ח"ל לצדוק ד' אמהות. וכ"כ בספר חזון איש ה' כתובות ס"י פ"ז אות כ"א דכא דצדוקין ד' אמהות היינו כשהערעור אינו ידוע אימתו נפסלה משפחה זו חלל אם הערעור צדור מאוחר ח"ל דיוקא חלל עד זמן הערעור.

יג. או שיש בהם עבדות. בספר האלף לך שלמה ס"י י"ג הקשה לפמ"ש הח"מ סק"ג דמ"ש המחבר עבדות היינו שפחה דענד בישראלית הולד כשר ח"כ אכתי למח לר"ך דיוקא בזה חזי אמה (או בזה חזיה) דלו יבא דהוא ענד אכתי הולד כשר, ותי דהח"מ מפרש דמ"ש המחבר שיעידו שנים שנתערב בהם ממזר או חלל או שיש בהם עבדות אין הכוונה דהעידו מעידים רק על אחת מהם רק הכוונה שהעידו על הכל צידוד דהיינו שהעידו שידועים שיש במשפחה זו נד פיסול ואין יודעים מה, אם פסול של ממזרות או של חלל או של עבדות וקמ"ל בזה דהוי ס"ד דבכ"ג דמסופק ממה הוי הפסול, וכיון דמשום פסול עבדות לא צעיקין ד' דורות ח"כ כמו צאלמנת עיסה היבא דהוי רק ספק חלל מותרת דיעבד בלא דיוקא משום ספ"ס ה"ג יבא ד' צדוקא ב' אמהות אמה ואם אמה חלל אם חזיה לא נלערך לצדוק דהוי נמי ספ"ס שמה אין כהן פסול ממזר ושמה אינם זו קמ"ל דכיון שיש כאן פסול ודאי, ואף אי הוי עבדות נמי צעיק דיוקא עכ"פ ב' אמהות שוב לר"ך דיוקא ד' אמהות מכה ספק שמה הוי הפסול ממזר או חלל, חלל אם מעידין רק על עבדות בלמח ח"ל דיוקא רק ב' אמהות, וכ"כ בהמקנה לקדושין דף ע"ו ע"א.

ובאבני גזית דצדרי מאיר סק"ג כתב דאף אם העידו שנתערב פסול עבדות לר"ך לצדוק ד' אמהות משום דאם נמלא בזה חזי אמה וכב"ג חשש פסול שהיה שפחה יש לחוש שמה יש בהם מלד האם נמי פסול ממזר שלא נזכרו להנשא לענד לכן לר"ך שילאו כולם בבכשר.

ובברית אברהם ס"י ח' אות א' כתב לתרץ עפ"מ שהקשה עוד דבערעור חלל למח יבדוק בישראלית את אמה ואם אמה הא אפי' היא חללה הא בני ישראל מקוה עברה לחללות וכצ"ח ראי' מהב"ח והב"ש דאיכא דקרא ערעור על משפחת חזיה לחוד או על משפחה

(ג) שיעידו שנים. ענה"ט ח"ש חלל רש"י פי' כו' ועיין בתשובת רש"ס ח"ע ס"י רל"ו שכתב אפי' לדעת רש"י נראה כי כדי להחזיק צפירוש לר"ך שיהיו שני עדים יצאו ויגידו אפי' שלא יגידו נחמדת עדות גמורה שכן כתב שקראו עליה שני עדים שמן פיסול מדקאמר עדים ואין עדים חלל צ"ד עכ"ל :

דעמות פנים בזה עלמו חוששין לו משא"כ אינך דקחשיב צעוק תרתייכו. ובכנה"ל על ביאור הגר"א ס"ק י"ד כתב דהרמב"ם ס"ל דאפי' בלחד מהם נפסל ודלא כבכ"ש.

סעיף ג. י. והוא שיעידו שנים. כ"כ הרמב"ם. ובכנה"ג הביא שכן בסכינו מהר"ב"ל בזה"ל כלל ב' ס"י י"א ומהרשד"ם ס"י קל"ח ור"ל, ומהרש"ל בלחם רב ס"י ה' [דע"א לא סגי]. ועי' בזה"ט סק"י דרש"י פירש שקראו שנים שמן פסול ולא שהעידו עדות גמורה. ועי' צפ"ח סק"ג מ"ש מהרשד"ם ע"ד רש"י.

ובמשיבת נפש ס"י י"ט נשאל בלחד ששאל חשש ואח"כ נחודע לו שילא מכבר קול על חזי אשחו שהוא ממזר וכן חומרים חנשים שזכרים קול זה שילא עליו גם כמה חנשים קראו לו ממזר צפ"ח, והשיב דאף לרש"י י"ל דאין הקול כוסל חלל לכהונה *) חלל לישראל ל"ח לקלא, וכן משמע מרש"י כתובות כ"ז ד"ה ואחתינכו עד שיבדוקו בדבר שמעלה עשו בכהונה, ועוד נראה דאפילו לדעת רש"י אין כל קול חוסר כדאיתא בגיטין פ"ט חנו רבנן בעולה אין חוששין לה כו' ממזרת אין חוששין לה ופירש"י ילא קול שהיא ממזרת ע"ש, והא דחוששין לקלא הוא כמבואר צ"ח מ"י לענין קדושין שצאו עדים והעידו שראו נרות דולקות או כמו בשמחת אירוסין, חלל צקול הכרה בעלמא לא חיישין ובעינן ג"כ קול דאיתחזק צ"י דינא ע"ש חלל צקול דלא איתחזק צ"ד לא חיישין, ח"כ צ"ד דלא איתחזק הקול צ"ד וגם אינו חלל קול הכרה בעלמא, ועוד דרגילין לקרות לכן הפנוי ממזר, ועוד דאפי' מאשח איש יש לתלות דנתעבר מעכו"ם הקו"ל דכולד כשר, ולא שכיח ממזרות לכן אין כאן בית מיהוש.

יא. שיעידו שנים. ביצועות וטקב צפירוש הארוך סק"ג כתב דיש מקום עיון אי נאמן ע"א להכשיר המשפחה שנתערב בה ממזר. ובספר חולדות אדם בשים יחזק אות ד' כתב משפחה שנתערב בה ממזר, וצ"ח ואמר על א' שזהו הממזר, לפמ"ש הר"ן בקדושין דצדרי שבערוב בלא איתחזק איסורא ע"א נאמן ח"כ הכא דחזקה ליכא, והעד רק ממזר מי הממזר, נאמן, חלל בהערעור הג' דספיקו חסור, דבעינן עדות שהשאר יהיו בחז"כ מנוש, ח"כ לברר כ"י. ובצ"ח ס"י ח' אות ז' כי דע"א ח"כ להכשיר המשפחה, ע"ש. ומהרש"ד"ם ס"י קל"ח כתב על אחד שהגידו עליו קול שהוא ממזר, וכן העיד עליו ע"א, שאינו נאמן לפוסלו דמכ"ח אין ע"א נאמן להוליא האדם מחזקה כשרותו, ואפי' להלריך דיוקא כתב הרמב"ם דלר"ך עדות גמורה, ולרש"י לר"ך קול מצי' עדים להלריך

* שם כ"כ אחר שביאר דהרמב"ם דין הבדיקה שבמתני' איהא אלא להכשיר לכהונה. ומדינא אף שנתערב פסול, י"ל דכל דפריש מרובא פריש כו', [ע"י בזה בסק"ה באר"צ], ורק לכהונה עשו מעלה ביוחסין כו', ע"ש הוכחתו. ועי' דוסיף, לפ"ז גם לרש"י וכו', וכי' עוד, דזה דלא כדבחינו המ"ם ועו"פ דהרמב"ם מ"ם דקאי גם בישראל. [והנה במ"ם שם בפ"ס דאיסור' הי"ס

מבואר דתפס דגם לרש"י קאי בישראל, גם בנתיבות לשבת רס"י זה הזכיר לרש"י ורמב"ם כחדא, נמצא לדודה דלרש"י גם ישראל אסור לישא אף כשהועד רק על קול. מיהו ע"י בפנ"י בקדושין שם, דמדמיק מ"ש רש"י אמתני' בדי' ליה. לכהן כשכונס כו', דלרש"י רק לכהונה בעי' הר' בדיוקא כו'.

באר הגולה

י' שם משמ' דר
כ' גרייזא כעונות דף י"ז
ע"כ וכת"ק

ואמה וכן הוא בודק על אם אביה ואמה אם אבי אביה ואמה ואם
היתה משפחה זו שקרא עליה ערער ליום או ישראלים מוסיף לבדוק
עליהם עוד אחת [טז] ונמצא בודק עשרה אמהות אבל אשה הבאה
לינשא אינה צריכה (ח) לבדוק • שלא הוזהרו כשרות לינשא לפסולים :

ד כ כל שקורין לו ממזר ושותק או נתין ושותק או חלל ושותק
או עבד ושותק חוששין

לו

ביאור הגר"א

[טז] ונמצא כ"ר. גר
(י) בזה יתורץ הצ"ע
שהניח הח"מ במתניתא
תנא ד' אמהות שהן ט"ו
כ"ר אלא מתני' נימא
שליבא דהא במתני'
משמע על כל דור אחת
והוי י"ב לא כ"ר ר"ל
על הכל :

באר היטב

למה ח"ל דייקה הלל היא מזהרת שלא תשא ממזר ע"כ יש להחמיר
כשיש עדות שצריכה היא לבדוק אחריו. ח"מ צ"ע :

(ח) לבדוק. לפרש"י שהנאתי נסמך ס"ק ו' לזכא עדות גמור
שנתערב ממזר שפיר. אבל להרמב"ם לזכא עדות גמור קשה

אוצר הפוסקים

טז. עוד אחת. כתב הפריש"ח אות כ"א דכיוני חד אם לל
משפחת אם אמה, וחד אם ללד אם אביה, אבל אבתי לא
ידענא לאיזה ללד יבדוק עוד אם אחת אם ללד אם אמה או ללד אם
אבי אמה [כ"ז] וכן בלד בשני ג"כ קשה ושמא י"ל דלד אם אמה
יבדוק עוד ללד אחד דלם יבדוק ללד אבי אמה יבא בדיוקה יותר
רחוק עד כי דורות וכן בלד אביה יבדוק עוד ללד אחד על אם אביה.

ובעצי ארזים סק"ז כתב ונראה לי דשתיכן ללד אם מוסיף וכיוני
אם אם אמה שביא שוב בקרבה לאם אם אביה ועוד מוסיף
אם אם אם אמה ששוב לקרבה אם אם אבי אמה ולאם אם אבי
אביה, ודלא כמ"ש הפריש"ח שמוסיף אחת ללד אביה.

יז. אבל אשה. א. ע"י צ"ע סק"ע שכי' דלשי' הרמב"ם שמפרש
ערער בעדות, מ"מ ח"ל דייקה כיון שכל אחד מהמשפחה
הוא ספק ממזר ומכ"כ כשר לכן היא דאינה מזהרת על הלל
וח"ל דייקה משום חלל לא בהמירו חז"ל להצריכה דייקה משום
חשש ממזר. וכ"כ בע"ז סק"ז.

ובארץ צבי כתב משום דק"ל משפחה שנעמסה נעמסה וליכא
איסור רק מעלה עבדו רצן דמי שיועס בדבר לריך לבדוק
גבי נשים לא עבדו מעלה.

וע"י בח"מ סק"ה שכח דדיקה סתם צ"ע אבל לא דייקה ד' דורות.
וכ"כ בדרישה ארי סק"א ופני משכ סק"ד.

ב. וע"י בח"מ סק"ג וצ"ע סק"ע שביאו מהר"ן ומ"מ צ"ע צ"ע
המאור ומלחמות שחולקים ופוזרים דכל היכא שחשש משום
פסולי קבל גם האשה בודקת, וצ"ע סיים דכ"ש כשיש עדות שנתערב
ממזר גם רש"י מודק צ"ע לכן פירש רש"י לזכא עדות [ע"י צ"ע]
קדושין ע"ז ע"א ד"כ לא הוזהרו כשרות כ"ר רצן נמי לא עבדו צ"ע
מעלה לארזיניכו דייקה. ואפי' מחמת ממזרות ושחוקות אלא כי
איתחזק איסורא צ"כ - אבל לחששא ולמזדק לא לארזיניכו] וסיים שם
ויש להחמיר. וכ"כ בארץ צבי צ"ע האחרונים דיש להחמיר כדעבד ז'.
וכצ"ח כתב דמ"ש בעור דאפי' קרא ערער אין האשה צריכה לבדוק
הוא דוקא בערער דפסול חללות דלא הוזהרו כשרות שלא ליקח
חללים אבל בקרא ערער דפסול ממזרות אשכ הוזהרו כמו הא"י.
וכתב ביד אהרן ח"א דנראה דבריו דעת בעור דפסולי קבל צ"ע
הוא צ"ע כי חייבים לבדוק ואם לא בדק חלל והולד ספק ממזר,
וכצ"ח ראהו לדבריו מדברי בעור סוסי' ז' דכתב שם דאם לא בדק
כולד ספק ממזר ולפ"ז אין לחלק בין איש לאשה.

משפחת אמה לחוד ח"ל לבדוק שניהם, ולכן כ' דכ"י הפירוש צ"ע
הש"ע, משפחה שקרא עלי' ערער כיוני ממזר או חלל או עדות
לריך לבדוק ד' שכן ח' כיוני דתקנת בדיוקה ד' שכן ח', אך חלוי
באזה פסול משפחה כי בערער, דבערער דממזרות שהוא בשניהם
לריך ד' שכן ח' ובערער דחללות שהוא רק על משפחת אביה דנ"י
מקוב עברה לריך לבדוק ד' אמהות מלד אביה ובערער דעדות לריך
לבדוק ד' אמהות מלד אמה לחוד וללד דין קחני כעין שפירש בח"מ
סק"ג דללד דין קחני, [וע"י צ"ע] כתובות דף כ"ד ע"א ד"כ אבל כ"ר
וח"י ח' משום חללות בודקין לא יבדקו אלא יחום אביה לבד דאפי'
היתה אמה חללה כשרה היא ע"י אביה דלכ"ע צ"י מקוב עברה
לחללות וי"ל מאחר שהצריכו לבדוק את יחום האב משום חללות אב
חללות הוצרכו לבדוק כל פסול שבה גם של ממזרות ונתינות כ"ר].

יד. ואם היתה משפחה זו כ"ר. נספר דרישה ארי סק"א כתב
ולכאורה קשה דהא חייבה לרש"י שפירש בא דקרא ערער
כיוני קול בעלמא שייך לומר דצ"ע כ"ר דלא שכיח צ"ע פסולים ל"ח
לכא"י קול, אבל לרמב"ם שפירש שהעידו עדים וידעין בודאי שנתערב
צ"ע פסול מאי שייך לאפלוגי צ"ע כהנים לישראלים, וי"ל דלא חייבי
מכך דייקה משום אותו פסול שנתערב רק כך דייקה ד' אמהות
כיוני אחר שכבר בדקו וידעו שהאשה הזאת אינה מאותו פסול
שנתערב לריך עוד לבדוק ד' אמהות, והעטס כיון שהעידו עדים
שנתערב צ"ע פסול ינאח משפחה זו מחזקת דכל המשפחות צחוקת
כשרות וחיישין לפסולים אחרים ג"כ וצ"ע שייך לאפלוגי צ"ע משפחות
כהנים לישראלים, ולפ"ז אם בדקו צ"ע אמהות אם עדיין לא ידעו
בדאי שהיא אינה מאותו הפסול אסורה דבדיקה משום אותו
הפסול שנתערב אין לה גבול רק לריך עוד לבדוק עד שיתברר הדבר.
ובפני משה סק"ד כתב ע"ז ד"כ אינו, ומוכיח מדברי רבי מאיר
צירושלמי פ"ק דכתובות כ"ע דמבואר שם דכ"ל דכך דייקה
ד' אמהות כיוני קודם שנתודע כשרותה אבל לאחר שנתודע שאינה
מאותו הפסול ח"ל לבדוק ד' אמהות, וכתב דכ"ז הוא לשיטת הרמב"ם,
אבל לשי' רש"י שפירש קרא עלי' ערער שצ"ע פסול, י"ל דכ"ש עדות
גמורה צריכה לבדוק לעולם עד שיתברר כשרותה כמ"ש צירושלמי שם
דחכ"א בודק לעולם וכיוני בעדות גמורה.

טז. ליום או ישראלים. ע"י צ"ע סק"ז וח"מ סק"ג שביאו
מהר"ן ומ"מ צ"ע צ"ע המאור ומלחמות דכחשש חלל
כיוני פסול כהונה ח"ל לבדוק אלא ח' אמהות אבל חשש שפסול
לישראל דכיוני ממזר. לריך לבדוק ח' אמהות ע"ש. ובספר ארץ צבי
סק"ח כתב צ"ע האחרונים דיש לתוש לדיעה זו לחומרה.

באר הגולה

ל למד רבינו זה הדין מדין
שקרא עליו ערער

לו [יח] (ט) ולמשפחתו ואין נושאין מהם [יח] אלא אם כן בודקין כמו שנתבאר:
הנה [יח] ויש אומרים דוקא משפחה שנתערב בה (י) אחד מאלו הפסולים [ב] אבל אדם
אחר שקורין לו כך ושותק אין בכך כלום (עור בשם ר"י וצ"ח יוסף בשם הרמב"ן והרשב"א)
[כא] ויש אומרים עוד דכל זה דוקא בדורות הראשונים שהיו צ"ח דין נזקקים למי
שחרף חברו ומענישין אותו כראוי לכן כיו שתיקה כהודאה אבל עכשיו [כב] השותק על
המריצה הרי זה משובח אלא אם כן קורין לו כך שלא בשעת מריצה (ב"י בשם השגות הראש"ד)

ויש

ביאור הגר"א
[יח] ולמשפחתו כ"י.
כמ"ש איזהו עיסה כ"י:
[יח] א"כ בודקין.
עבה"ב ור"ל דלא גרע
משנים מעידין שנתערב:
[יח] וי"א כ"י, דעל עיסה
קאי: [כ] אבל אדם
כ"י, מ"ש בקדושין ע"א
ב' שתיקותא כ"י:
[כא] ויש אומרים כ"י.

ווי"ש שתיקותי דבבל כ"י משום דבבל לא הו' דיני קנסות כמו בזה"ל ב"מ ואמרו שם כי האי דבדקי כ"י הי' מיינהו דקדים שתיק ולא דשתיק לגמרי:
[כב] השותק על המריצה כ"י, כמ"ש בספ"ו דחולין:

באר היטב

ממזר מותר לישראל לישא אשה מן משפחה זו כמבואר לקמן ומי"מ אם
שתקה מחזיקים אותה שהיא מותרת. גם כ"מ אם נתערב ספק חלל
או אלמנה ממשפחה זו אם נשאת לא תלא כמבואר בסעיף ה' אבל
אם שותקת תלא. ונ"מ ומי"מ תירצו ע"א:

(ט) ולמשפחתו. ולא אמרינן דזה השותק הוא הפסול ושאר בני
המשפחה אין לריך נדיקה אלא החשש במשפחה כולה. כ"ש
ללא כח"מ:

(י) אחד. קשה אם נתערב זה למה לי דזה שותק ת"ל לריך נדיקה
כיון שנתערב זה א' מפסולים ותיירץ הנ"ש דמי"מ אם נתערב ספק

אוצר הפוסקים

הארוך סק"צ כתב ע"ז אף שדברי הריב"ש מבואר כח"מ חולם
אין גרסה בן כי כבר כתבו האחרונים דאם נמלא הפסול במשפחה
ש"ב לא שייך לומר כל המשפחה בחזקת כשרות, דהא חזין דיש בה
ממזר וחיישינן שמא נתערב עוד פסולי קהל, ומעשה מאי מהני הא
דשותק להכשיר המשפחה הא אף אם הוא בודאי זה שנתערב חיישינן
שמא יב' במשפחה עוד פסולי קהל. וכעין זה כתב גם בדרישה
ארי סק"צ.

ובב"מ כתב דאף שמשלשון העור משמע כח"מ דכתב דכ"י הוכחה
שכ"ח הוא, אבל לשון הרמ"א מבואר כב"ש, וקושיה ב"י
וכח"מ הג"ל חי' להבי"א דמייירי במשפחה שנתערב בה פסול ולריכב
נדיקה, השתיקה עושה לה בודאי ולא מהני חו' נדיקה משום הודאה
בעל דין, א"כ יש נ"מ לענין בדיקה, דנתערב לתוך מהני נדיקה
משא"כ כששותק. גם בספר צריח אברהם סי' א' אות ז' כתב דשותק
לא מהני להכשיר המשפחה דעל זה אין עד אחד נאמן.

ובחזון איש כי בחזון סי' פ"ז אות י"ג כתב דכיון דגמרא לא
הוזכר דין הכשר משפחה קשה לומר מסביר לקולא ע"י
חומרא, ומ"ש באבני מלואים לפרש בסוגיא עפ"י דברי הח"מ אנו
אין לנו אלא דברי הראשונים ובה' דלא אמרו בגמרא שתיקה כהודאה
הוא משום דראו חכמים צ"ח שאין השתיקה מלד הכהור תשובה
וכהודאה על האמת בדברים חלו וכיון שחזרו אומר לו דרך חירוף
ואינו בעל דבר צ"ח שידע בפניו אלא שירא לזוהר לכן אינה כהודאה.
כב. דוקא בדורות הראשונים. כתב באפי זוטרי דזה לא
קאי אלא ע"ד הרמב"ם דלא מייירי שנתערב דאם נתערב

פסול בהם איזה הפרש שייך בין הדורות, וא"כ קשה ד"ל כ"ל
להרמ"א להביא קודם הדין של וי"א דוקא שנתערב שכתב תחילה.
ועי' בלבוש שסויר הדברים והביא כך י"א דוקא משפחה שנתערב
בסוף ע"ש. וכן מוכח מ"ש בענין אחרים סק"ח דהראש"ד צ"ח ליישב
קושיה הריב"ש מהא דאמרי' בקדושין יחוסא דבבל שתיקותא, וחי'
הריב"ש דמייירי במשפחה שנתערב בהם פסול והוא כ"י הראשון
שכתב הרמ"א, ובראש"ד מחלק בין הדורות, הרי דהראש"ד לא קאי
לנתערב.

כג. שהיו ב"ד נזקקין. בנשי רש"ל סימן י"ב הוכיח ממחנה
עדיות פ"ח מ"י דמשפחת צ"ח הריפה היתה בעבר

הירדן וריחקק בן ליון צורע ועוד אחרת היתה שם וקורצב בן ליון
צורע ולא גילו חכמים את האחרת שקורצב בן ליון צורע מאימא

בן ליון

סעיף ד. יח. לו ולמשפחתו. בארן ל"י סק"צ כתב דמייירי
שנתערב השותק במשפחתו אבל אם לא נתערב אין חוששין
למשפחתו כ"א להשותק עצמו דנמלא בו ריעותא [ועי' בס"ק וי"ש
דמשמע שהמפרשים לא ס"ל כהא"ר צ"ח].

יט. א"כ בודקין. בן כתב כה"מ ועי' ב"מ סק"ג וב"מ וצ"ח
משכ סק"ה שכתבו לדברי המחבר שהם דברי הרמב"ם
מהני נדיקה אפי' להשותק עצמו. חולם בענין אחרים סק"ז כי דגם
להרמב"ם לא מהני נדיקה אלא להמשפחה (כי שתיקה הוי כערעור
על כל המשפחה) אבל להשותק עצמו לא מהני נדיקה והוכיח בן
מדאמרי' בכתובות י"ד לר"מ בשותק חלל לא חיישינן, והלא ר"מ
בקדושין ע"ז לא ס"ל כל המשפחות בחזקת כשרות בן, ואפי' צ"ח
שתיקה לריכין נדיקה ד' אמהות, אלא ודאי דכל היכא ששתיקה
פוסלת אפילו נדיקה לא מהני. ועי' ב"מ צ"ח צ"ח צ"ח צ"ח צ"ח
ב. ויש אומרים וכו'. עי' ב"מ וצ"ח ב"מ כ"ל שכתבו לדברי ה"א
שהביא הרמ"א לא מהני נדיקה להשותק עצמו. ובהגה ב"מ
שם הביא ראי' לזה מלשון העור ודלא דמשמע מדברי הח"מ סק"ו
דגם לשותק מהני נדיקה לשי' הרמ"א. וכ"כ בשו"ת צריח אברהם
סי' א' אות ז' דלא מהני נדיקה להשותק עצמו כי שתיקה כהודאה
דמיא ושו"י אופשי חתיכה דליסורא.

כא. דוקא משפחה שנתערב. ב"מ ובה"מ הקשו דאם
נתערב בעדים הא גם צ"ח שתיקה לריך נדיקה, וחי'
ה"מ דכ"י קאמר דכ"ל לבדו לריך נדיקה והאחרים שכתב
פערין מן הבדיקה כ"ל שלא נבדק הוא. וכ"כ בע"ז סק"ג דנתערב
מהני שתיקה להכשיר המשפחה כיון דנתערב בספק בלתי שותק,
חולם חולק בזה ע"ד הח"מ וס"ל דלשותק עצמו לא מהני נדיקה
כמ"ש לעיל ע"ש.

גם באבני מלואים סק"צ כתב דנראין בזה דברי הח"מ דשותק
מהני להכשיר המשפחה וע"ז אמרו בגמרא בעטם דשתיקה מהני
דסדר מסתייב דלא מפקי לי מקבל ולא אמרו בעטם דשתיקה
כהודאה משום דאם לא כי טעם לשתיקה כ"י דכ"י מהני לפסול
עצמו משום דאדם נאמן על עצמו מ"מ לא כ"י אומדנא להכשיר
בשתיקה את המשפחה אבל עכשיו דאיכא טעם לשתיקה כ"י אומדנא
דמוכח דכ"י הפסול.

אולם הב"ש ס"ק י"א חולק ע"ז דשותק לא מהני להכשיר משפחתו
וע"ש מ"ש לחרך קושיה ב"מ ובה"מ. וצ"ח וצ"ח וצ"ח וצ"ח

ביאור חגר"א

[כג] וַיֵּאָדָם דְּלֹא כִי.
כַּמֶּשֶׁשׁ מִמֶּזֶד וְצוּחַ
וַחֲלָל שׁוֹתֵק כִּי וְכֵן כָּתֹב
רָשִׁי וְבוֹה מְתוּרָץ קוֹשִׁי
תּוֹסִי יְרֵא מִמֶּזֶד כִּי :
[כד] וְכִי כִי כִי שֶׁם
מְצוּרִץ לַהֲנֹךְ שְׁלֹשָׁה יֵאָדָם
הַגִּיל וְעוֹד לְדַעַת בְּהֵיכָל
בְּתוֹסִי דְּכִי כִי קִכִּי בִּי
שְׁאִין יְכוֹל לְפַסּוֹל זֶרַעוֹ
אֵלֶּא עֵי הַכְּרַת כְּבוֹד
וְכִי תּוֹסִי בִּיבְמוֹת מִין
אִי יְרֵא וְהִלְכָתָם בְּשֶׁם
רִית וְעוֹד כַּמֶּשֶׁשׁ שֶׁם
בְּכַתּוּבוֹת וְהָאִי דְשִׁתִּיק

משום דלא איכסת כו' וכ
כו' : [כה] והשומע כו'.
מורים כו' : [כח] ואם
כו' וי"ל כו' ומ"ש ב"ש
כחנת תוס' רק להביא רא

[בג] ויש אומרים דלא אמרינן שתיקה כבודא אלא אם כן נזוה על פיסול אחר אבל אם שותק תמיד לא הוי כבודא (הר"ן סוף פרק קמא דכתובות) [בד] וכל זה מיידי בפיסול הכונע בעצמו אבל אם רוצים לפסול זרעו בפניו ושותק אין בכך כבודא אבל למישה קלח מיהא צעין (תשובת ר"מ פדוואה סי' י"ד) [בה] וכשומע חרפתו בשאר דברים ושותק סימן הוא שחור מיוחס:

ה ^א [כ] משפחה שנתערב בה ספק חלל כל אשה כשרה שנשאת לאחד מאותה משפחה ונתאלמנה [כז] אסורה לכהן לכתחלה [כח] ואם נשאת לא תצא מפני שהם שתי ספקות שמא זו אלמנת אותו חלל שמא אינו אלמנתו ואם נאמר שהיא אלמנתו שמא אינו חלל: כגכ [כט] ויש אומרים דוקא האלמנה דכוכ לז חזקת כשרות חזל בזה

אפילו

משום דלא איכפת כו' וכן בכה"ב כיון שהוא עצמו אינו נסמך וכמ"ש בב"ר פ' ג' א' שלא תאמר כל החללים שחוק לגוף אינן חללים אלא כו' ע"ש וכ' ומ"מ כו' : [כח] והשומע כו' גם הגיל. [כז] משפחה כו' רמב"ם וכן פ' תוס' שם ד"ה אלמנת כו' : [כט] אסורה כו' כריג וכמ"ש בקדושין ע"ה א' א"ר"ה הכל מודים כו' : [כח] ואם נישא כו' רד"ב אל אמר אלא שאין מושיבין ביד על כך לקרב שבהנחתו כו' : [כס] וי"א דוקא כו' תוס' שם ד"ה אלמנת וא"ת ובפרק כו' וי"ל כו' מ"ש ב"ש ד"ה לדיק מדרב"ה התוס' וג"ל אפסכ ממי"ש ואע"פ בדעלמא כו' ושם באר"י דוקא כו' ושם באר"י דוקא אף בחזר ורבא אבל אין כחנת תוס' רק להביא רא' בדכהונה החמירו יותר משאר מקומות כמו שמצינו לענין רוב אבל ודאי מסול מ' אף בדיעבד :

אוצר הפוסקים

לכתחילה ח"ל אלא חד רוב מכחי כאן טענת דרי, ולשיטתו מיירי כאן דאזינה טוענת דרי לפיכך לא חנשא לכתחילה דבעין ד' רובי.
גם בבית מאיר כתב דאין כאן רוב דכיון שגמלת האשכ כדרא לניחוחא צבית צעלה וכו"ל צעלה קצוע ואף דלא מיוכר ולא כהוי קצוע דאורייתא מ"מ לא גרע מכל השיבות בע"מ דלא צעל וחשיב במקום קציעות מחלה על מהנכ.

עוד כתב שם דכאן נא שיך כלל טענת ברי כמ"ש רש"י בכתובות י"ד דבאלמנה עיסה כי כיכי דלדין מספקא לן לדידה נמי מספקא לה וליכא למימר בה ברי ואם בטענת ידוע לי שאינו מן הכשרות אמרי' לה בררי דבריק למי נשאת וכן מי הוא עד שיחזרה. וכ"כ באפי זוטרי.

אולם בבית משה סק"ו כתב להראות הדברים דכן הפוסקים חפסו עיקר כדברי החוס' שם ד"ה דר"י דחולקין על רש"י, ומפרשי שם הא דבדוקת ונשאלת באומרת צרי וכמו שפירש בשיטה מקובלת שם הרי דס"ל דשייך צרי באלמנת עיסה.

ובבהגה' הג' רעק"א כ' דכ"א דלא קי"ל כ"ר"ג וזו רק צמח שרי'
פוסל כדאמר' ואת לא תעבד עובדא, והיינו אף דהלכה
כ"ר"ג מ"מ לא תעבד עובדא לחוש לדרי', אבל היכא דתרווייב שריא,
לרי' מעטס דאלים לי ספ"ס, ולר"ג מעטס דאלים לי ברי מדיכי
תייתי לכהמיר.

כו. ואם נשאת לית. עי' באה"ע סק"י מ"ט מדי כז"ט דאס
היא שותקת אפי' נשאת תלם, ועי' צ"י בית מאזר. חבל

באצני מלוואים כחז רכיון דאין הפסול מחמתה חלא מחמתה בעלה ולא ידעה צמילי דבעלה לא שייך בזה דין שתיקה גם שתיקה דבעלה לא מהני חלא לעצמו משום הודאת בע"ד, חבל לא נגד חלומה לפוסלה. גם בם' ארץ נצי האריך להוכיח דאפי' שותקת לא תנא. ובערוך השולחן כחז כדברי רבי'.

כז. אבל בתה. כחז בספר בית משכ סק"ז דכדז צרור דכא
דמחמירין צבתה מטעם דאין לה חזקה כשרות הוא
דיקא צבת הנילדה ממשפחה זו שנחפצה בה ספק חלל דאף דאלמנה
גלמה מותרת משום חזקה כשרות מ"מ צבת פסולה וואמרי
דנילדה מחלל ולא מהני לה חזקה האם חבל אם אלמנה זו נשאת
לבעל וילדה בת דאין לפסול בבת מלד אביה רק מחשש דשמא האם
היא

בן ליון שה' בזה סכנת נפשות וכמ"ש בקדושין פרק י' ויוחסין בדרך
עד מקום הסכנה ופירשו, ומ"מ גילו משפחת צית הלריפס וסיכנו
נפשו כדי לגלות הכשר משפחה משום ולהכשיר משפחה חייב לסכן
עצמו, ק"ו במקום שאין סכ"ג שריוכים אלו בכל כוחו לשחק הקול
שקר של פיסול ולבטלו ולהודיע ברבים שמוציא דיבה הוציאהו
ולהכריח נידוי וחרם על כל מי שיצא לדבר.

כד. אא"כ צוח על פיסול אחר. כחצ צספר אצני משפט
סק"ז דלפמ"ש הר"ן כפי' ממזר נוח וחלל שותק ביינו
באדם אחד, דכיון דעל ממזר נוח כרי דרכו לנזח ועל חלל שותק מוכח
דמזכר ע"ז, לפי פירוש זכ נראה דדוקא כה"ג שהפסול שנוח עליו הוא
גדול מזה ששותק, אבל לבייפך אם קורין לו חלל נוח ועל ממזר שותק
אין סבירא לומר דכודה דכיון דנזח על חלל ואינו רואה ליפסול לכרינה
כ"ש דלא נימא דהוא ממזר. וציתר ציבור כי צעזי ארזים סק"ח דדוקא
בממזר נוח וחלל שותק אנו אומרים דחלל שותק משום דהוא אמת
אבל חלל נוח וממזר שותק אין לומר דשותק מפני שהוא ממזר דא"כ
למכ הוא נוח בצפול דחלל כלל ע"י פסול ממזרות נכדל אפי' מקבל
אלא ודאי משום דמכירים ישראל ממזרים ולא חללים ולא איכפת
לי צקול דממזרות ושתיק ע"ז ועל קול דחללות נוח.

טעיקף ה. כה. אסורה לכהן. ע"י צ"ש סקייג שז' דאס האלמנה
אומרת צרי יס לומר ששכרה לכהונה דספק חלל וחד

רויב [דמשפחה שנתערב זה ספק חלל משמע דברוב כשרים] הוי כבי רויב ומכני צרי אפילו לכתחלה כמו גבי פנוי שנתעברה בסוס"י ו'.

ובארץ צבי סק"ד, אחר שדחה ראתי הכ"ש דבספק חלל סגי ברוח
א' ור"ל מטעם אחר לבחור באומרת צבי, משום דהא

הכא הוי ס"ם כמזכר צו"ר, וס"ם כוי כרוב, ולהרש"א הוי עפי
מרוז, וכמ"ש הפר"ח ביו"ד סימן ק"י ס"ק מ"ט, אי"ב זיורוף הרוב
הוי תרי רובי דנעוונת צרי נאמנת לכתחילה. אלא דהק' דלמ"ש
המ"מ דלהרמז"ס מהני צ' רובי אף בלא אמר צרי, אי"ב
אמאי אסרוה הכא, וכן הק' הפני"י להרש"א דפטר קן כ',
ונראה דפצרי דבאדם לא שייך מרובא פריש משום דהדרי
לקביעות כשצוה* , וליכא כאן רק ס"ם דלא הוי כצ' רובי
רק עדיפא מחד רוב, לפ"ז נשי הרמז"ס צסי ו' דס"ל דנעין צ'
רובא לכתחלה לא מהני כאן טענת צרי, ולשי' הרש"א דס"ל דאף

דין קבוצ עב"ח ש"ך ופר"ח ביו"ד סי' ק"י כו', א"כ ה"ה בספק חלל שנתערב
הדר לניחותא והוי דין קבוצ כו', ע"ש שהאריך בזה. ונצי' ביד אברהם שעל הי"ד
ד' וילנה בס' ק"י שהאריך להוכיח מכמה אחרונים דכשאין האיסור ניכר לא הוי
קבוצ. ונצי' במשיבת נפש שבסי' י' בהע' שם.

• ובתואמי צביה שם סק"ב ד"ה עוד, הביא, שכ"כ באר יעקב סי' ו', אלא שהעיר בעצמו בדיון והספק חלל נתערב ולא ניכר בפ"ע לא היו קבוצ, וכמ"ש תוס' בבזיר ד"ב א' ד"ה אסור כו', וכתב, עליו דלק"מ, והתנוס' לא כ"כ אלא לשיטתם דהא דאסור שם בכל הנשים הוא רק מקנסא, אבל לפמ"ש הה"מ בשם הרמב"ן דאסור מדינא כו', צ"ל וסברי דאמ"י בשאין האיסור ניכר איכא

באר הגולה

ג מחשבה דהנשוא אשה כהנת וכפירה"י וזיינעני לעיל סעיף ד' ס פשוט הוא שחיסור ממזר לנא נקלה וחיסור חלל לכהונה כולן חייבי לחוץ הם ושום הם

אפילו נשאת תלם [נ] ויש מקילין ולומרים דאין חילוק בינה (א) לבתה (ב) הדעות צ"י צסוף סי' ס"ז): : [לא] אבל אם נתערב בה חלל ודאי כל אשה מהם אסורה עד שיבדוק ואם נשאת תצא [לב] והוא הדין אם נתערב בה (ד) ספק (יב) ממזר או ממזר ודאי: כהנ [נג] וכל זה דוקא למי שיודע בדבר

ביאור הגר"א [ל] ויש מקילין כו. הוא כפי ר"ת בתוס' שם ד"ה תיר כו' שהקשה על גירסת הספרים איהו אלמנת כו' דא"כ שתיק ממזר ובשר וכ"ש בסתם אלמנת עיסה ובקדושין

שם מוסר ר' יוסי דמכשיר כאן בשתיק ות' דקאי אבת וכ"ה בירושלמי איהו עיסה כל שאין בה כו' ר"מ אומר כל שאין בה א' מכל אלו בתה כשרה ופ"י הרש"א דלפ"י ההיא דקדושין איירי באותה עיסה דפסולה כאן למר בצויתה ולמר בשתיקה ובכה"ג אמר ר"י שם דאף אלמנתו פסולה וא"כ אין רא"י מההיא דקדושין ואין חילוק ורש"ל פ"י בע"א וכן פ"י הבי"ח בדבריו וע"ש: [לא] אבל אם כו'. דבזה אף ר' יהושע מודה כמ"ש שם לר"י אלימא כו' ואף לדידן דק"ל בבב"י כו"ג דוקא שטוענת ברי משא"כ כאן: [לב] וה"ה כו'. ר"ל שממזר ודאי כמו חלל ודאי וספק כמו חלל ספק ב"י וכמ"ש שם בסוגיא וס"ל להרמב"ם כיון שגור ריב"ז שלא להושיב כו' וגשאר לכתחילה באיסור אף בפסולי קהל ולא כרש"ל וכאן ודאי קאי על בת האשה לא שייך כאן: [לג] וכ"ז כו' אבל כו'. שם ע"ה א' אריב"ל כסף כו' אמר ר"י צדקה כו' אר"י היכלא כו' אמר אב"י אף אנן כו' כגון אלו יודעין אבל כו' וכיון שאין אליהו עתיד לגלותן אע"פ שיודע אותן ה"ה היודעין שאין בין העוה"ז לימות המשיח כלום לענין זה ר"ן וד"ש היודע כו' וכמ"ש (וגדחו דברי הח"מ סק"ס דגזיר חוטא ג"כ אעפ"כ יהי זיר כו') הריני גזיר אם כו' :

פתחי תשובה

(ד) ספק ממזר. ענה"ט ס"ק י"ב. והלויין על חיתת ספק ממזר ט"ס ולר"ד לניין על חיתת או ממזר ודאי ע"ה. וענ"ש ס"ק ט"ז עד וט"ס הטור ס"ס ס' ישראל שנתערב ספק חיסור ט"ס הוא כו' ועיין נשנות פרט שזמן ח"י"ד כלל ג' ס' ח' מ"ה נזה. וע' עוד בס' שעה"ת פ"ט מהל"ב דין כ"ג נאריכות :

באר היטב

(יא) לבתה. וכ"ד האחרונים: (יב) ממזר. היינו אם יש עדים (ז) חסור ישראל לישא מן משפחה זו חלל אם ילא קול שנתערב אין חיסור ומותר לישראל לישא מן משפחה זו. צ"ש ע"ש :

אוצר הפוסקים

היא חללה וכיון דהאם מותרת מכה חזקה כשרות גם כזה מותרת שברי מכה האם צאים לאסור הכה ודאי חזקה מהני לגבי כה, כן מלחתי למכר"י מליסא כחידושי לכתובות [וכ"כ בחזון איש כ' כתובות סי' פ"ז אות י"ב] חלל דל"ע בקדושין סי' צרש"י וחוסי' שם ד"ה מאי חזית דנראה כיפך זה ואפשר דשאני התם דמעולם לא נאה לב"ד לזון עליה, וגרסה לומר עוד דאף דבאלמנת עיסה לבתחילה אסור מ"מ כזה הנולדה לה מכה מותרת לבתחילה לכהן דברי ר"ג מודק דמכ"ד מותרת לכהן רק דריב"ז גזר שלא להושיב ב"ד להחריב וזו האלמנה דעשתה דין לעלמה ונשאת בוי כהותרה צ"ד וממילא גם כזה הנולדה לה הותרה.

איכא ספ"ם לא מהני חזקה האם לבתה אפי' דיעבד וע"ש שכתבו רא"י לר"ז. ל. תצא. כחמד לאצרכס מהדו"ת סי' א' נשאל צמי שבה ואמר כהן אני ונשא גרושה והוליד בת ונתערבה במשפחה ועתה נשא כהן ממשפחה זו אי חייב להולידה, וכתב דאין כאן מקום לחוש דהא כתב הרמב"ם דלחרימה דאורייתא צ"י עדים וזכעטט משום דלאפקוי נפשי' מרובא דעלמא דאינס כהנים אין נאמן ע"ה, וא"כ פשיטא דאינו נאמן נגד הרוכ לאסור האשה וכתב לדונס בהללות ורק משום מעלה ציוחסין דנין את הולד כספק חללה [ע"י להלן צסימן ג' סעיף א'] ובהלטרף עוד ספק תערובת לרובא דלאו כהנים לכ"ע שרי ופשיטא דצכה"ג אם נשאת לא תלם.

כת. אפי' נשאת תצא. ע"י ח"מ שכתב דר"י דכזה אפי' נשאת תלם אפי' צס"ס לא מלינו מבורר, ובהדקדוק שדייק הצ"י בדברי הרמב"ם אינו מוכרח, וכ"כ הצ"ש ס"ק י"ד חלל דכתב דר"ל דתלם מטעם אחר דלא הוי ספ"ס גמור דהוא ספק אחד צגוף וספק אחד בתערובות דק"ל דלא מהני לענין אר"ה וכתב דאפ"ל דל"ד דין לענין אר"ה ע"ש.

לא. ויש מקילין. כן כתב הצ"י צסוס"י ז' צסם ר"ת. וצע"י אחרים ס"ק י"א תמה ע"ז וכתב דר"ל דגם דעת החוס' ור"ת דאף דדיעבד תלם, גם צספר דרישת ארי כתב צדעת החוס' דאף דדיעבד תלם.

ובבית מאיר כ' דכאן לא הוב' הספ"ס ספק א' צגוף וספק א' בתערובות לפמ"ש צו"ד צס"י קיי סעיף ע' צדון אם היו צחצר צ' תרנגולות דס"ל להש"ך שם דבשלא ניכרות התרנגולות מותרת הצ"ה דכיון דאין אנו דנין על התערובות כ"ה על הצ"ה וכו"כ אנו דנין רק על האלמנה וכתב [וכ"כ צספר דרישת ארי] ואפי' לשי' הפר"ח דס"ל דצאיון ניכרות התרנגולות הצ"ה אסורה, דוקא שם דבתערובות הוא חד צחד משא"כ הכא דבעל צרוצ. אמנם האצני מלואים ס"ק ד' השג ע"יו דכתס כיון דלא ידעיון מלואה תרנגולת הוא לכן הוי ספ"ס בצאיון כחחת על הצ"ה משא"כ הכא דידעיון מי אציר ומי צעלה הוי כתרנגולת עלמה דלא הוי ספ"ס ע"ש. וצערון השלחן סעיף כ"ה דזה דבריו דכיון שאין דנין על הצעל שברי הוא כצר מת ואנו דנין רק צהאלמנה [ע"י רש"י קדושין ס"ו ד"ה סמוך] וגם צחזקות אנו דנין על הדבר שהועל הספק ולא על הציבה שהציבה את הדבר.

ובבית משה סק"ז כתב דע"כ צכת אם נשאת תלם, דאי נימא דל"ת א"כ כיון דהצנים הנולדים לה מכה ודאי דיון הוא דלכתחילה לא ינשאו דהוי ספק חללים ואינו צדון להצרות ספק חללים, ועוד דר"ת לשיטתו דס"ל דספק א' צגוף וספק א' בתערובות חשיב ספ"ס לכן ס"ל דל"ת, חלל לדיון אין כאן ספ"ס וגם חזקה כשרות ליכא צכת, ו"ל דתלם.

כט. אפי' נשאת תצא. צע"י אחרים ס"ק י"א כתב צדעת הרמב"ם דבעוענת כזה צרי יש לחלק בין לבתחילה לדיעבד דלכתחילה לא תנשא דחזקה כשרות דאמה לא מהני לבתה להנשא לכהן לבתחילה, חלל אם נשאת לא תלם דבעוענת צרי מהני חזקה האם לגבי כזה עכ"פ דיעבד, חלל בעוענת שמה אפילו

ובישועות יעקב צפיה"ק ס"ק י"א כ' דהעיקר כדברי המקילין צכת כיון דק"ל דלדברי המכשיר צה מכשיר צכת ה"ה צזה וכן איתא צירושלמי ר"ה שאל אלמנת עיסה מה היא, כשרה, כזה מה היא ח"ל לדברי המכשיר צה מכשיר צכתה, וכ"כ צערון השולחן סעיף כ"ב דחזקה האם מהני לבת כמ"ש צס"י ו' לענין מזה, גם צאצ"ן צצ"י ס"ק י"ה כתב דהעיקר כהמקילין, וע"י צאה"ט סק"י"א.

לב. נתערב בה חלל ודאי. כתב צספר אצני צזית צצית יעקב סוס"ק ע"ז אם נתערב ודאי חלל או ממזר והיא עוענת צרי שבעלי לא ה"ה חלל ונשאת לא תלם כמו גצו פנוי לקמן ס"י ו' דדיעבד מהני צרי אפי' צרוצ פסולים. וכ"כ צערון השלחן סעיף כ"ג דכן משמע צגמי דצברי מכשרין צספיקא וכ"ש שיש כאן רוב. וכן משמע מהגר"א ס"ק ל"ה.

לג. נתערב בה ס' ממזר. ע"י צ"ש ס"ק ע"ז שכתב מהצ"י שפירש דאיידי צישראל דאס נתערב צמשפחה ספק ממזר

ביאור הגר"א

[לד] שכל המשפחות כו'. שם ע"ב ב' הלכה ב' יוס' ופי' הרא"ש דר"י ור"מ פליגי במשפחה שנמשכה ור"ל לע"ל אף שיבא אליהו וגלוי לו מ"מ יטהר הכל וה"ה בזה"ל ר"ן וי"ש שכל כו' : [לה] ופי' כשר כו'. כמ"ש שם ע"א א' אבל חכמים מוסרין כו' ואף שאין איסור כלל מ"מ משום השראת שכינה כמ"ש שם ע"ב ב' ארי"ה בר חנינא כו' ר"ן : [לו] ודוקא כו' אבל כו'. שם אכר"י עלי' דעבדא הוא והוא יומא כו' :

דבצר אצל משפחה שנחערצ זה פסול ואינו ידוע לרבים כיון שנעמטה (יג) נעמטה וכיודע פיסולה אינו ראוי לגלותה אלא ימנחה בחזקת כשרות [נד] שכל המשפחות שנעמטו בישראל כשרים לעתיד לבא [נה] ומכל מקום כשר הדבצר לגלות לנזעין (כך) משמט מהר"ן פרק עשרה יוחסין [נו] ודוקא משפחה שנעמטה ונחערצה אצל כל זמן שלא נחערצה מגלן הפסולים ומכריזין עליהם כדי שיפרישו מהם הכשרים (סס) בהנחות אלפסי) ועיין בחשן המשפט סימן ל"ב מי נאמן להעיד על משפחות :

1. לעולם ישתדל אדם (ה) לישא בת תלמיד חכם ולהשיא בתו לתלמיד

ואף שאין איסור כלל מ"מ משום השראת שכינה כמ"ש שם ע"ב ב' ארי"ה בר חנינא כו' ר"ן : [לו] ודוקא כו' אבל כו'. שם אכר"י עלי' דעבדא הוא והוא יומא כו' :

באר היטב

(יג) נעמטה. אפי' אם ידוע לשנים שנעמטה צלילה משפחה פסול אין ראוי לגלות. נ"ש. וח"מ חוכך בזה דהאריך אין לגלות דהיום או מחר יצאו עדים ויהיו הנשים ספק מוזרים ע"ש. ודוקא מוזרים ונתינים דאין ראויים לבא בקהל ונעמטו אין מגלים אצל חללין דיש להם תקנה להתחתן בישראל מגלים. נ"ש. וא"ל הא קי"ל מוזר דלא ידוע אינו חי ומנזלר בספר חסידים אפי' יצ"ח אינו חי וא"כ האריך אשכחן דנעמטו מוזרים. תירץ נ"ש דליירי במקומו היה ידוע ולא חי וא"כ הלך למקום אחר ונשא אשה ושם א"י אם הוא מוזר :

אוצר הפוסקים

צורח דאין לגלות הפסולים שנחערצו אף צודאי פסול שנחערצ וכן הוא ביירושלמי פ"ד דקדושין, ופי' נ"ש ס"ק י"ט ע"ש.

ובנתיבות לשבת סק"י כתב דכיודע ומכיר את הפסול מי הוא צריך לגלות, אלא דמיירי הכא שיועד שיש בלוחה משפחה אחד ואינו מכיר מי הוא דאין צריך לגלות לאסור במשפחה שלא נחערצ במשפחה אחרת דהא אפי' יצאו עדים ויתצבר בהערצות כבר הו"ל ספ"ס בשני תערובות וכולי הכי לא מחמירין. ובלבוש כתב מי שרואה אחד שנושא ספק פסול אין צריך למונעו ולא לגלותו, משא"כ צודאי פסול צריך לגלותו. וכ"כ בט"י ארזים ס"ק י"ג.

לה. לגלותה. בחזון איש הלכות כתובות סימן פ"ז אות ל"ב כתב דיש לעיין במשפחה שנעמטה אם יש על ביחוד איסור ממזרות כשידוע לו, ומסתבר דכיון שנעמטה והוכשרה גם על היודע אין איסור [בד"מ סק"ג כתב להדיא דמ"ש בעור דמשפחה שנחערצ זה ספק פסול א"ל לרחק ביינו שאין לגלות מי שיועד זו אצל מ"מ אסור להתחתן בה מי שיועד פסול ע"ש].

לו. שכל המשפחות שנעמטו. כ' בסי' חזו"א שם אות ל' דכרמ"ץ כתב בדיא דבחללות נמי אמרין כיון שנעמטו נעמטו, וכן משמע ממנהיגין אין אליהו בל לעמא ופי' הראב"ד דהיינו פסול כהונה, ובתוס' כתובות י"ד ע"א כתב דלרחק ולקרב ביינו חללות, ודלא כה"ש ס"ק י"ט דפסול חללות דיש להם תקנה להתחתן בישראל מגלים, [מיהו בעור כתוב משפחה שנחערצ זה ספק פסול א"ל להרחיקה שכולם עוברים לעתיד לבא דר"א לישראל אצל כהן לא ישא מהם, ופירש בשער נפתלי דלכאן חייב לגלות].

לז. שנעמטו בישראל. כתב הר"ן בקדושין ר"פ י' יוחסין דדוקא משפחה שנעמטה מחמת שלא נודע פסולה שגם אליהו לא יגלה משא"כ אם נעמטה בזרע שכי' מפורסם לכל, היודע דבצר חייב לגלות.

סעיף ו. לה. בת ת"ח. כתב צמחא פתח' שיש לכוניה מדברי הרשב"ם בזה בחרה ק"י ע"א דעד דור ג' יש להקפיד ביחוס ושיבוי אנשים כשרים ולמעלה מהם אין להקפיד, ומתוך שם משמע שמא האב יש להקפיד יותר מעל אב האם.

באר הגולה

ס' ל' הרמב"ם נכפ"ל
מהל"ב ממנוחל דרבנא
ינמות דף ס"ד ע"ג
צ' תימחל דלמורחל פסחים
דף מ"ט ע"א

לתלמיד חכם לא מצא בת תלמיד חכם ישא בת גדולי (ד) הדור לא
מצא בת גדולי הדור ישא בת ראשי כנסיות לא מצא בת ראשי כנסיות
ישא בת גבאי צדקה לא מצא בת גבאי צדקה ישא בת מלמדי תינוקות
ואל ישיא בתו לעם הארץ: כגה [לז] (ו) ועל כמותיכן הוא אומר ארור שוכב
עם זכמה [לח] וכל זה בעם הארץ שאינו מדקדק במצוות (טור) [לס] ומלוה לאדם
שישא בת אחותו (גמרא בסנהדרין וביצמות) ויש אומרים (ז) אף בת אחיו (הרמב"ם
פ"ב דהלכות איסורי ביאה):

ז • לא ישא אדם אשה לא ממשפחת מצורעין ולא ממשפחת נכפין
והוא (ח) שהוחזק (ט) שלש פעמים שיבואו בניהם כך:
ח : עם הארץ לא ישא כהנת ואם נשא אין זיווגם עולה יפה
שימות

באר היטב

(יד) הדור. ואם יקח המיוחסת יטערך לקבל נדקה טוב שיקח אותה
שאינה מיוחסת. ספר חסידים סימן שפ"א: (טו) ג"פ. ל"ע בי"ד
סימן רס"ג ס"ג פסק אם אשה מלה זנה ונות מחמת מילה וגם אחותה
מלה זנה ונות מחמת מילה אחר האחות לא ימולו בניהן וכו' אי"כ משמע
שני פעמים היו חזקה ובהדיו משמע בנמורל דיצמות דף ס"ד ע"ג
דיון א' להם לענין מילה ונרעת. ועיין בה"י בי"ד סימן רס"ג מש"ס:

כ"ו ע"ג ועיין בתשו' ש"ך יעקב סימן כ"ג הונח לקמן סי' ל' ס"ק י"ד. וכעת
ראיתי בתשובת חסד סופר חל"ע ס"ס קט"ז ס"כ ע"ד מי שרואה לנדק בנן טונים בחור וטוב אלא דחייב מ"ס העולם משום דגם הנחור כשם החותן ושם
אמו כשם אמה של הנשואת הנה מאן דלא קפיד לא קפידין בזה ונפרט דליכא כאן זכות תורה דלפילו אדנית עלי מתכפר בתורה וגמ"ח כ"ו ונפרט
דנכ"ח עמנו סי' תע"ז לא נמלך רק דלא יאמר האב והבן וכן הנו שלשה נשים ששמות שלשתן אות כ"ו ש"מ דליכא קפידא צמדי אחריתא עכ"ל, ונכ"ח כרס שלמה
כתב שהגיד לו שזהו הגאון בעל חסד סופר אצ"ד דדרעונין עשה הלכה למעשה לשנות שם החתן מפני שהיה שמו כשם חותנו וחו' אין צית מיוחס ע"ג
וג"ל מה דלא הזכיר מזה בתשובה הג"ל לפי שהיה שם טעם זכות דתורה לא הו"ך לענה אחרת: (ח) שהוחזק ג"פ. עכ"ל מ"ס ז"ע כ"ו ועי' נר"י אות
ח' שהציל דברי הי"ס פ' הבע"י סימן ל"ג ס"כ וז"ל וכתבו הרי"ף והרמ"ם ומסתברא דמילא כ"ו ולע"ג דמשפחת נכפין ומצורעין נמי ספק נפשות הוא אפ"ה
פסק רנח דנענין תלחא זמני אף דס"ל לרנח נופיה כרני נכשיון מ"מ הכא שאני דלפילו רני מודה שאין לחוש למשפחה אם לא דהוחזק תלחא זמני וכו"כ
ייתוקי יוסף ונ"מ נראה דגני אחרות אף נחרי אחרות היו חזקה גם לענין כפייה ומורע עכ"ל, ושם הצ"ח דגם נכ"ח יד אהרן מחלק מסנתו בין אחרות
למשפחה וזכינו לדון דתרי אחרות מזורעות הם מחזיקות אלא דנחידוסי הרשב"א יצמות שם מנזרח דרבא סבר דגם אחרות אין מחזיקות אלא תלחא זמני ע"ג, ועיין
לקמן סי' ט' ונכ"ס סק"ד ונכ"ס ק"ד סעיף י"ג ונח"מ שם סק"י ונתשובת תשובה מהנהגה ה"א ר"ס ז"ב: (ט) ע"ה לא ישא כהנת. עיין בתשובת חסד סופר י"ד
סימן ע' ס"כ דליון לנו ע"ה שדרכו חכמים פה כמו שאין ע"ה שאלונו שם דברים נפסקים פ"ג יע"ג ועמ"ס נפ"ת ליו"ד סימן רי"ז ס"ק ט"ז:

אוצר הפוסקים

דחסיד ישא בת אחותו וכשמולידים בנים יבאו חסידים כמותו שרוב
בנים דומין לאחי האם, אבל אם הוא רשע ומכון להנאתו מפני
שהוא נאה ואינו לוקחא לשם מצוה אינו טוב, ועי' ברמב"ם בסנהדרין
ע"ז ב' אדנסיב בת אחותו לינסוב אחריתי דמעלו אחי דידה טפי
מנייה דידה.

מב. וי"א אף בת אחיו. עי' בצרכי יוסף סק"ה שהאריך בזה
והביא דעת הרמב"ם פ"ב מה"י"ב והרשב"ם המוצא
בתוך יצמות ס"ב ב' ד"ה והנושא דבנת אחיו איכא מצוה כמו
בנת אחותו. אבל דעת רש"י ור"ת שם דדוקא בנת אחותו איכא
מצוה אבל לא בנת אחיו, ומתוס' שם דף ל"ט א' ד"ה ספק, נראה
דגם בנת אחיו איכא מצוה אך לא כ"כ כמו בנת אחותו דבנת אחיו
אפשר לבא לידי ביטול מצוה יצום אם ימות בלא בנים ותפול לפני
אחיו שבוה אביה, ומסיק שם בצרכי"ד דנת אחותו קודמת לבנת
אחיו, [ועיין לקמן בסי' ט"ו ברמב"ם סעיף כ"ה]. וביצועות יעקב
דפירוש הקלר ס"ק י"ד הביא מירושלמי יצמות דנת אחיו לא ישא
משום ביטול מצוה יצמין. וכתב באפי זוטרי דבנת אחיו שאינו
מוסכם כ"כ בדברי הפוסקים שהיה בנת אחותו יש לחוש בזה
ללוואת ר"י בהסיד [המוצא בסי' הקודם] הואיל ונפיק ממומח' דמר.
סעיף ז. מג. שהוחזק ג"פ. עיין פ"ת סק"ה מהצרכי"ד דבאחרות
גם נחרי זמני כ"ו חזקה אלא דנחידוסי הרשב"א
ליצמות שם מנזרח דגם באחרות צ"ב ג' פעמים, גם בצכפר עלי
ארוס ס"ק ט"ז וצפני משה סק"ט כתבו דגם באחרות נענין ג'
פעמים

לט. בת גדולי הדור. כתב בצרכי יוסף סק"ג דאם נראה לו
באמת דיותר יהא לבו פנוי על התורה ועל העבודה
בקחתו בת ירא שמים פשוט מאשר יקח בת גדולי הדור ישאנה
ולא את בת גדולי הדור, ויש ק"ת ראי' לזה מספר חסידים סי'
שפ"א שהוצא בצכ"ט כאן ס"ק י"ד.

מ. ואל ישיא בתו לע"ה. כתב בצכפר חסידים סי' שפ"ה שאלו
אמר כיון שיש לי מזונות אטפ"י שבמלואם לא אקח אשה
עשירה שאחיה רעים ורוב בנים דומין לאחי האם, וכן כתב בסי'
שפ"ה אדם שיכול לישא אשה שאחיה לדיקים ולקח אשה שאחיה
רשעים ויבאו אחותו לדון שגרם שבניו דומין לאחי האם.
בספר יד אהרן ח"ב הגהות העור אות א' הביא מספר דבר שמואל
סי' שפ"ב דאשה גרושה מאיש שהמיר הוא ובניו עמו לא
ישאנה שאם יולדו בנים ממנה יש לחוש למח' שאמרה תורה כי
יסיתך אחיך בן אמן וגו'.

מא. בת אחותו. כתב בלוואת ר"י בהסיד אות כ"ב לא ישא אדם
בת אחיו או בת אחותו. ובסי' חסידים סי' תע"ז כ' ג"כ
ויש זיווגים שלא ילליחו וחשיב שם אדם שהשיא בתו לאחי אשתו.
ועי' בגובי"ת חאכע"ז סי' ע"ט שחמה על ריב"ח דהא אמרו
בגמרא שמה"ב בנת אחותו. ובספר אפי' זוטרי כתב לתוך
דמח' שכתב בגמרא היינו כשלוקחא לשם שמים לקרב את קרוביו
אז יש לו שכר וריב"ח מירי כשלוקחא לשם פניה אחרת דלא אפשר שיש
סכנה בזה ומציא ראי' לזה מדברי הספר חסידים סי' תפ"ה שכי'

ביאור הגר"א

[לז] ועל בנותיהן כ"ו
שם: [לח] וכ"ז כ"ו.
(מצוין ברמב"ם טור.
העתיק דעת הראש
חשוד לעבור להכעיס
ודברי הרב קרובים יותר
לדברי רש"י. רש"י שם:
[לט] ומצוה כ"ו. וי"א
כ"ו צמ"ס דיבמות ס"ב
ב' ד"ה והנושא ורש"י
שם:

באר הגולה

ק תחא דלחורו תשלין
לו ענה האונת לו תשנה
ימות דק ק"ו ע"כ ותחא
דדריש אל תחלל בתו
להטותה סנהדרין דק ע"כ
ע"כ ר גרייזל ימות דק
ל"ז ע"כ ש גרייזל שס

שימות הוא או היא מהרה או תקלה תבוא ביניהם [ב] אבל תלמיד
חכם שנושא כהנת הרי זה נאה ומשובח תורה וכהונה במקום אחד
ט ק לא ישא בחור זקנה ולא זקן (טו) ילדה שדבר זה גורם לזנות:
י ר לא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה [מא] ואם הודיע תחלה שהוא
גורש אותה לימים ידועים מותר:

יא לא ישא אדם (י) אשה במדינה זו

וילך

פתחי תשובה

(י) אשה במדינה זו וילך וישא כ"י ע"ין נס' בית חליר ש"כ דנכ' נכ
הלל כתב דהאינא שלין נוסחין שתי נשים אין ג"מ גולה נדון זה, ומה
שלשון הגמ' והרמב"ם לא ישא אשה במדינה זו ואשה במדינה אחרת משמע דוקא
משום דלא על הרוב מוליד בניו הקטנים עמו ואין לחוש ומשום מלחא דלא שכיח שמיתים אלל הגרשה או קרובי האם לא נזרו עכ"ל:

אוצר הפוסקים

יש טעם לבחור משום דכתיב זמנינו הם ספק וספק לבקל.
ובספר חנא וחסדא ח"כ דק רכ"ח כתב דנראה מדברי הפוסקים
דגם בזכ"ז אמרין להא דיונא דע"כ לא ישא כהנת ואף
לכמהרשדים סימן רל"ה שכתב דיש להקל לכהנים בזכ"ז לענין
שצויי משום דכהנים שצומנינו הם ספק מ"מ לענין לישא כהנת
דכיו ספק סכנתא חמירא ויש להחמיר [וכ"כ בשו"ת מהר"ם שיק
סי ר. ו] ובש"ד מהי אישות סי' א' אות ל"ז הביא מספר רוח חיים
בזכ"ז אות א' דאם בא ע"כ לשאול שאלה לישא כהנת יאמר לו
שאין ציווגם עולה ופסא חלל אין למחות צידו]. עוד כתב שם דאף
אם כהנת נשאת לישראל ע"כ ובאר"ך ימים צעור וגירושא אין
רשאי ישראל ע"כ אחר ליקח אותה.

עוד כתב שם דאם הכהנת נחללה מקדושה שאינה ראוייה עוד
לחבול בחרומה מסתברא דגם לענין נשואין היא כזרה ונותרת
לישראל בלי שום פחד ועדיין צריך ישוב בזה.

ובספר ימי שלמה על הרמב"ם פכ"א מאיר"ב כ"י א' בחש"י שם
נשאל בא' שנשדך עם כהנת בשצושה וקנס כנוכו ולא
ידע מהעונש האמור בזה בגמרא ועשאו נודע לו ורואה להפריד
הקשר והשיב דיש ללמוד זה מדין קטלנית בסימן ט' שדעת הרא"ש
וכריע"ב דאפילו נשאת תל"א ואפי' להרמב"ם וברי"ש דלא חלה
מ"מ לכתחילה כו"ע מורו דלא חנשא אף דכתב ברי"ש דאין סכנתא
בזכ"ז כ"ש הכא דבהדיא אמרו בגמרא דקוצרה או קוצרתו דיש
לומר דמלכד דלא יכנס לכתחילה חלה אפי' אם נשאת ויוליכא,
ואפילו ציווג שיש בו משום לוואת ר"י החסיד צ"ס כחתן כשם
אבי הכנה, כ' בחזרת חסד דכיו חונס אם לא ידע ופעור מהקנס
ובשצושה. ואף להשכ עקב החולק ע"ז כדכונא בפ"ת סי' ר'
סק"ד, טעמו משום דכיו ספק חולי לזרעו לבד זרה, משא"כ הכא
דאמרו בפשיטות בגמ' קוצרה או קוצרתו, גם השכ יעקב יודה דיש
לפטור מהקנס ובשצושה, ובש"ד מהי אישות סי' א' אות ל"ז הביא
דבריו וסיום דקשה צעני להחליט לפטור מהשצושה בלא החרה.
מה. ולא זקן ילדה. עכ"כ סקט"ז מהס"ח דבמחלית מותר.
וצפני"מ סק"י הביא ש"כ הרש"ל בציוורו להסמיג ל"ח קכ"ז כ"י,
וכ' ד' מקורס מאדרי"ג פט"ז כ"י. וכ"כ בחיים שאל סע"ד אות מ"י,
פ"ש. וכ' בצערי"ס סע"י ו' דאם ראוה בו רק מפני שהוא עשיר,
לא ראוי לעשות השידוך, דסו"ס כשתחרגל לעשר תקון בו ותצקש
תפקידה. וכ' באפי' זערי שאין ללמוד מהס"ח למעשה חלה כגוונא
דכתם שלא התרשעה לבחורים שרצו בה חלה לאותו זקן להיותו יריש
ביותר, דיש גרלי"ד, וביא ג"כ יריש, דאלי"כ לא שרינ' לה נגד הגמ',
דשמא מתרנית כעת שאין קופלים עליה, ולמחר תוכל לזנות ולחלות
בצעלה, ועל כו"כ נאמר אין לדין חלה מה שעיניו רואות.

ביאור הגר"א

[ב] אבל ת"ח כ"י. שם:
(המעין שם יראה שם
לחלק בין תלמידי חכמים
עצמם כמ"ש שם רבי
יהושע כ"י ר"א כ"י ר'
כ"י רב כהנא כ"י וי"ש
שנושא): [מא] ואם
הודיע כ"י. שם מאן הרי
ליומא:

באר היטב

(טז) ילדה. דוקא כשאינה חפילה זו חלל כשהיא חפילה זו מותר. ס"ח
סי' עע"ט וכ"כ ח"מ:

שלשון הגמ' והרמב"ם לא ישא אשה במדינה זו ואשה במדינה אחרת משמע דוקא
משום דלא על הרוב מוליד בניו הקטנים עמו ואין לחוש ומשום מלחא דלא שכיח שמיתים אלל הגרשה או קרובי האם לא נזרו עכ"ל:

פעמים, ובספר פרי השדך חלק ב' סימן כ"ז באחד שאשמו מתח
בחולי השיעור וגם אחותה מתח בחולי זה ובא"כ אליו אשמו בחלום
כמה פעמים לישא אחותה הפנויה ואיימה עליו צעונשים קשים
אם לא ישאנה והשיב דמותר לישאנה על פי הרש"ב"ה בג"ל דבענין
ג' פעמים וטרה לתרן הקושיא מהא דבמילה אמרין דמתחזק צ"י
פעמים (ע"י באר"ש ס"ק ע"י) ועוד כ' דאף דדברי חלומות לא
מעלין ולא מורידין (סנהדרין ל' א') מכל מקום אם לבד נוקפו
מותר לישא לכ"כ לפימ"ש בכ"מ ע"ד הרמב"ם פכ"א מאיסורי
ביאה דעיקר הטעם בקטלנית הוא משום פחד ותמכון אם כן כהא
אם לא ישאנה גם כן עומד הוא בפחד מפני החלום וא"כ לא יפסיד
מלאומה אם ישא אותה.

ועל שאלה זו השיב בשו"ת חתן סופר סימן קל"ז לכרז פרי השדך
הג"ל וכתב דיש לבחור לישאנה משום דלא דמי למילה דילד
הגולד יש לו חזקת שלמות ואינו מכניסים אותו בסכנה מה שאין כן
בלישא אשה ממשהפחת החולים החשש הוא שיביא לעולם ולד חולה
חלל הוא אינו עושה פעולה לכהניסו לסכנה, ומה גם חולי לא יולד
לו כן ולצעל עצמו אין סכנה בזה לכן אף דבמילה אמרין לאיחזק
בחרו זמני מ"מ כהא צ"י ג' פעמים.

טע"ף ח. מד. אבל ת"ח שנושא כהנת. כ' מהר"ם שיק סי' ר'
דאף דאיתא צו"ד סימן רמ"ג סעיף ב' דאין ת"ח בזכ"ז
מ"מ בחור מופלג וירא שמם יוכל לישא כהנת וציווגו עולה ופסא
ויחזק, והביא ראיה לזה מו"ד סי' רנ"א, ועוד כיון דמבואר
ברש"י פסחים מ"ט הטעם משום דגנאי הוא לאהרן שידבק זרעו
בישראל ע"כ וכיון דאפילו יניק וחכים אלו חייבים לכבדו ולקום
מפניו ולכדרו בודאי דאין זה גנאי לאהרן. גם בספר ל"ל בחדש
סימן י"א כתב דלענין ת"ח כיון דכהנים האידנא אינם חובלים
בחרומה דאורייתא אין להחמיר כ"כ שיבא ת"ח ממדרגה ראשונה
רק כל שיודע מסכת א', גם יש לבחור בזה מטעם כיון דדעו בזה
רבים וכי כדברי החס"ד סי' ר"י, והביא ראיות דאפילו מי שיודע
האיסור יכול לסמוך על זה.

ובאבני צדק (להגר"מ טעלבוים) סימן ב' בא' ששאל אי ראוי
לישא בת כהן השיב דרשאי לישאנה דג' מדרגות יש בזה,
דח"ח בנושא בת כהן הרי זה משוכה דתורה וכהונה במקום א',
ופ"ה בנושא בת כהן גנאי לו לאהרן ולכן מיענש ואין ציווגו עולה
יפה, ויש בחינה אלהית שאינו ת"ח גמור ולא ע"כ וכגון אותם
אנשים שהם במקרה כ"י זה אינו לא שצח ולא גנאי להכי א"ל לרדוף
להדבק צורעו של אהרן חלל אם מודמן לפניו בת כהן
ודאי ראוי ליקחנה כי אינו גנאי לו כמנהגו שאעפ"י שאין דין
ת"ח בזכ"ז (ע"י פ"ת סק"י) אין נמנעין מלישא בת כהן, ועוד

וילך וישא אשה אחרת במדינה שמא יזדווגו הבנים זה לזה ונמצא אח
נושא אחותו [מב] ואדם גדול ששמו ידוע וזרעו מפורסם אחריו מותר :
מי

אוצר הפוסקים

וכס היו יחד במדינה זו לא יבא בדבר לידי זימה דאח נושא אחותו
 כיון דהיו יודעים שם וקלא חית להו ואין זה בכלל הגזירה.

ובעין יצחק סי' א' ענף י"ז בנשוא אשה שזינתה והבעל זוכה
 לה גט ע"י אחר אם מותר לו לישא אחרת במדינה אחרת
 כתב דמותר דכיון דזיכה לה גט דינה כמגורשת דמותר לישא אחרת
 כמ"ש הב"מ, ואף להשבו"י ח"א סי' ק"כ דלא מהני זיכויו גט צ"כ
 מ"מ נראה דכיון דחדרי"ג ליכא כאן לישא אחרת לפי שהראשונה
 אינה ראויה לו עפ"י דין כמ"ש במהרי"ק שורש קמ"א מהאי טעמא
 נמי מותר לו לישא במדינה אחרת דהוי כאן לו אשה כלל, עי"ל
 כיון דזכות לא שכיחא כמ"ש החו"מ בכתובות ז' בכה"ג ל"ג רבנן
 וכן נהוג.

ובערוך השולחן סי' א' סעיף כ"ד כתב דלא שמענו שיזכרו בזה
 ובעטם דצומניו דקבוע צי דואר שממחר לרוץ בכל יום
 בכל העולם ורחוק מהמניחות שהאב שצמדינה אחרת לא יקבל
 מכתבים תדיר מזרעו שהניח במדינה זו וא"כ הבנים שיוולדו לו במדינה
 האחרת לא יהיו נעלם מהם האסור שבנייתם וצין הבנים שצמדינה
 הקודמת. וע"י בספר קול אליהו סי' י"ב וי"ג שהאריך ג"כ למלא
 סמך למנהגו שאין חוששין לגזירה זו.

מז. ואדם גדול. ויש מרבותיו שחולקים ע"ז הראב"ד ויש של
 שלמה פ"ד דיבמות סימן ח' וכן הוא בחו"מ יבמות
 ל"ז ז' וכ"ע דעת הר"י וברא"ש, (ערוך השולחן סי' א' סעיף כ"ד).

צוואת ר"י החסיד

דבוא חמור דרמי צר דיקולי כרי ששם החותן וחתנו שוין [וכי'
 השד"ח דלא מסתבירא למימר דלפי שזה מלא ראמי באלף וזה חסר
 רמי בלא אלף ליכא קפידא דאחרי שאין הרגש צמצום אידי ואידי
 חד שמא חשיב, וזה דלא כמ"ש צש"אילת שלום הג"ל ובספר אבן
 הראשה סימן ל"א ובזכרון יהודה מהד"ת סימן קנ"ו דראמי באלף
 ורמי בלא אלף הוי שגויו קלת, ע"ש] ובתב אהנס בחולין ק"י בגירסא
 ראמי צר תמרי דבוא רמי צר דיקולי ולא נזכר שם דבוא חמור
 וא"כ אין סתירה, וכן הגיה בצעמ"ק למנחות שם ובמעדני מלך
 על הרא"ש ה"ל ס"ח סימן ע"ז וברש"ש שם.

ובתורת חסד להגרש"ז מלובלין סימן ל"ט הקשה מירושלמי צבא
 בתרא ריש פרק גט פשוט דליתא שם ר' יירא הויזיר
 חתניה דר' יוסי ובתב לתרן דלולי משום דבאחד נקרא ר' יוסא
 באלף צסוף והשני ציוד צסוף ובמפרשי הירושלמי שם משמע
 דשמותיהם שוים ממש, ועכ"פ יבא מוכח מה דנשינוי כל דהו כגי צבא.

ובספר רוח חיים סימן ס"ב אות י"ג [הובא בשד"ח הג"ל] צין לעיין
 בשם הגדולים ד' א' וכוונתו ששם מציא הראב"ד השני
 שהוא חמיו של הראב"ד צעל בהשגות ומוכח מה דבראשונים לא
 הוי קפדי בכה"ג, ובתב עליו השד"ח דמ"מ אין זה הכרח לדין
 דלא ניחוש לה.

סעיף יא. מז. וילך וישא וכו'. ע"י פ"ת סק"י בשם הב"מ
 דאם מתה אשתו או נתגרשה אף שיש לו בנים ממנה
 מותר לישא במדינה אחרת, ובעטם משום דמסתמא מוליד צניו
 הקטנים עמו. וכ"כ בשם ארי' סי' ס"ח והביא רא"י לזה מהא
 דאמרי צבי ע"כ צרובה לעלות לא"י דמגרשה ומשמע דיכול לישא
 שם אחרת ואין צוה משום ז' נשים בשתי מדינות כיון שגירשה.
 ובערוך השולחן סי' א' סעיף כ"ד חלק ע"ז. גם צבי תעלומות לב
 ח"צ דיני נישואין סי' ז' הביא מתשו' הרשב"ץ ח"ג סי'
 קמ"ב דאפי' מתה אשתו הראשונה אינו יכול לישא במדינה אחרת
 משום צניו מאשתו הראשונה וזאת אם לא היו לו בנים מאשתו
 הראשונה או שנשא עכשיו זקנה שפסקה מלדת.

אבל בחיי אשתו ולא נתגרשה. כתב צו"ת אחיעזר סי' י' אות
 ז' בשם השם ארי' הג"ל דאין חילוק בין יש לו בנים ממנה או
 לא וגם בעקרה וזקנה שייך להאי דינא [ע"ש] דהשם ארי' מיידי
 באופן שלא יהי' חדרי"ג שלא לישא ז' נשים, ובאחיזתו שם נשאל
 בנשתנית שהחזירה הבעל למדינתה בצית אביה והוא חזר למדינה
 אחרת במקום שהי' עמה בתחילה ורובה לישא שם אחרת כתב דאף
 שצמא שהשליש גט ציד שליח להולכה ולא זוכה לה בגט עדיין לא
 נתגרשה ונמלא דבוא צכלל הגזירה מ"מ נראה לפי המצואר בגמ'
 דשאני רבנן דפקיע שמייכו וא"כ בנשתנית דלריך היתר ק"ר קלא
 חית ליכ ואין כאן הגזירה ועוד כיון שנושא צחותה מדינה שדר עס
 הראשונה ורק אחר שהייתה צצית חולי כרוח החזירה למדינתה

א. עיין פ"ת סק"י הביא מלואת ר"י החסיד אות כ"ג [הובא
 ג"כ בפ"ת לוי"ד סי' קע"ז סימן ו'] שלא ישא אדם אשה
 ששמה כשם אמו או שמו כשם חמיו ואם נשאה ישנה שם הא'
 חולי יש תקוה.

ובסדר הדורות צבור תנאים ואמוראים בשם שמואל [הובא בשד"ח
 מערכת חתן וכלה אות ה'] הוכיח מסועה דף י' ע"ב מהא
 דשמואל סבא חמור דרב שמואל צר ראמי דצמן בגמרא לא היו
 מזהרים שלא יהי' חמיו וחתנו בשם אחד. וכן הקשה צבי אמרי אש
 חיו"ד סימן ס'.

ובשאיילת שלום תניינא סימן רמ"ג [הובא בשד"ח הג"ל] כתב
 לתרן כיון דלחתנו היו קורין רב שמואל וביה שגויו
 בקריאת שםם חו ליכא קפידא, וכן כתב לתרן צו"ת מהרש"ם
 חלק ב' סימן כ"ח וצ"ח לעיין בפסחים פ"ז ז' גבי רב הונא בעל
 השם אבי.

ובמקור חסד על לוואת ר"ח אות כ"ט הביא מהגאון ר' דוד
 אופנהיים שכתב לתרן דכיון דלחמיו קראו שמואל סבא
 צבינו חו לא היו שמויהם שוין, וכ"כ בספר זכרון יהודה מהד"ת
 סימן קנ"ו.

ובידות נדרים ציד שאל סימן ר"מ אות ד' [הובא בשד"ח הג"ל]
 הקשה על הס"ח מהא דמנחות כ"ט ז' ראמי צר תמרי

אוצר הפוסקים

והיה שמו כשם חמיו לפי ששטחו חקרא תמיד לנפלה בשמו צפני אציה, וכ"כ בספר זכרון יבדוק מהדית סימן קמ"א. גם ציד שאל על יו"ד שם כתב דמזכר שפסק הש"ע כי אציו כשם אחרים משנה שם אם הוא שם פלאי יש סמך גדול למע שזכרים בשווי שם חתן וחמותו וכלה וחמותה, ואף דלא קי"ל כהרמב"ם כמ"ש הש"ך שם, היינו רק בא"א צענין אחר, אבל לכתחילה למע לא נחש להרמב"ם. ובבית יצחק אהע"ז ח"ב סי' ע"ב הביא מיד שאל דהעטם שמה יקרא לזוגתו ותצור אמו ויבואו לידי איסור, וכן העטם צחתן וחמותו, וכי דלפי"ז צפניו בשם אין לחוש. וכ"כ צנזי לזדיק סי' י"א בשם אציו הרב, שטיקור העטם שלא יבואו לטעות ולא מפני סכנה לצד. ועי' צנזי הר"ל, שצפניו דכלה וחמותה כי טעם לאיסור ע"פ דרך הכבוד.

ד. נפ"מ בין הפעמים. צרות חיים אהע"ז ל"ד ר' בתש"ר צנזי, כי אי העטמים להחיר צנזונו צפניו שמות דב' מחותנים (והם צ' גיסים), דכיון דהעטם משום עיה"ר * אי"כ כשגר כ"א צפני אחרת ורחוקים זה מזה, אימא דצנז"ג ל"ג ריה"ת, אלא דמסיים דאציו לא הסכים ודחה צנזי ידיו. גם צנז"ה מעי חו"כ אות י' דחכו ** , וגם דאי"כ הי"כ צחתן וחמותו כו'. וצנז"ה העזר דע"ז אי הביא זה ע"פ הא"ר דצמון, וכי דצנז"ה וחמותה דחמורה מכלל, [עי' אות צ'], אפשר דצנזי יש קפידא אפי' צנז"ג, אכן צפני השדה ח"א סי' ס"ט כתב אפי' צנז"ה וצנז"ה דאין קפידא באינים דרים יחד, ומ"מ נצוך אנו צנזי כו', דלדעתו אין להחיר צנז"ה וצנז"ה אלא צנז"ה בנ"פ, או הסכמת ג' רבנים [עי' אות י"ד].

ובאבן הראשה סל"א מצוה חילוק צחתן וחמותו כלה וחמותה אם דרים צניות אחר להעטם שכי צלות הקודם ע"ש, שכי דלפי"ז קצת י"ל דמש"כ לא הקפידו צימיו הגמ' לפי שלא היו דרין צניות חמותם כו', משא"כ האידנא כו'. וכי עוד דצנזי להם צ' שמות ושנים רק צנז"ה אי וקראים צעיקר צנז"ה האחר, אין חשש לטעם הר"ל עוד כתב שם דלעטם הר"ל, היינו דוקא כשאציו הכלה [או אם

החתן] צחיים, משא"כ לאחר מיתה, דאדרבא קוראים הצנים צנז"ה האצות. וכ"כ צנז"ה הקומץ סל"ח, שמעתי שאין העולם מקפידין צפניו שם כלה וחמותה אחר מיתה, וצנז"ג חזי מאי עמא דצנז"ה ** . וכתב בשד"ח הר"ל אות ה' ד"ה ומרן, דלהעטם משום כיבוד א"ר

לא יתכן האיסור כי אם לאשכנזים שדרים שהאים וכאשכנזי קוראים זה לזה צנז"ה וצנז"ה אחר צנז"ה יבא נראה בקורא אחר אציה צנז"ה וכו' כמחלוצת צנז"ה אציה וכן צנז"ה צנז"ה כשם חמותה אבל למנהג הספרדים שהציו הכנז"ג צנז"ה סי' אי' אין מקפידים שמויהם כשקוראים זל"ז אין מקום לטעם זה, גם אין שייך טעם זה אלא למקומות שמקפידים שלא לקרות שם צנזי כשם אציו צנז"ה חזי וכן לגבי האם אבל צנז"ה שאלה קורא אחר צנז"ה אציו ואת צנז"ה שם אמו אף צנז"ה חיים גם אם האב וצנז"ה דרים צניות אחד אלא לא קפדי צנז"ה אי"כ אין שייך זה גם צחתן וחמותו וכלה וחמותה.

ובתירוש ויצהר סי' רי"ד הביא צנז"ה האצ"ד דקענא שסיפר שצניו ר"י מקענא שאל את הרב ר' דוד אצ"ד דאושעטעשין צנז"ה ששאל ע"ד שידוך מכלה וחמותה צנז"ה אי' איך קורין לאשחז, והשיב "רצנית", ועפ"י פסק דאין צנזי איסור שיווי השמות.

ה. אי נזר אבו"ע או רק לזרעו. צנז"ה ציבדוק מהד"ת סי' ע"ט (הוצא צפ"ת ליו"ד סי' קע"ז סק"ו) כתב דכל לזוואתו לא הי"ה אלא לזרעו אחריו לזרעו דורות כי ראה צנז"ה הקודם שזרעו לא ילליתו צנז"ה אלא, וצנז"ה אינו סותר דצנז"ה בתלמוד שכו"ל על הכלל ודצנז"ה החסיד הם על הפרט וכו' ע"ש. וצנז"ה יעקב סי' כ"ג הוצא

ובצ"צ החדש פסקי דינים ליו"ד סימן קמ"ז דף ר"ג הקשה ג"כ על לזוואת זו מסוכה י וממנחות כ"ע הר"ל וכתב דלכאורה מאחר שחמיו צנז"ה דמוכה להיפך אי"כ אין להקפיד ע"ז, והציו מהד"ה בוס"י רי"א שכתב על מ"ש צנז"ה חסידים נגד הגמרא, דאין לסמוך עליו, אמנם צנז"ה י"ל דאין ראה מהאמוראים דנפישו כו"חיהו וכו' מוצנחים שלא יזקק להם כו' ע"ש. וכ"כ לתרץ צנז"ה וחסד ח"ב דף רכ"ה א'. והרב חיד"א צפירושו על הס"ח סימן קמ"ז מיישב מה שקשה על אציה מצוהותיו שנמלא צנז"ה להיפך וכתב דהיינו משום דצנז"ה נהגו צנז"ה אלו ושכחתי עוצה ולא היה עין ברע צנז"ה אף עתה דלא שכחתי יש צנז"ה ברע ושומר נפשו ירחק מזה.

ב. כלה וחמותה. כתב צנז"ה החדש הר"ל צנז"ה דודו הגר"ל שחמר לו צנז"ה צנז"ה הגאון [צעל שו"ע הרב] שהקפיד על שיווי שמות כלה וחמותה יותר מעל חתן וחמותה משום שזה נחצהר גם צנז"ה חסידים, והמנהג חסידים לא העתיק רק דצנז"ה האר"ל. וכ"כ צנז"ה ל"ה החדש אהע"ז סי' קמ"ג ובספר תורת חסד להגר"ז מלובלין סימן ל"ט. גם דצנז"ה חיים ח"א סי' ח' כתב דצנז"ה חתן אין מדקדקים רק צנז"ה וחמותה דצנז"ה זה מצוה להחמיר גם צנז"ה חסידים וצנז"ה דצנז"ה חתן מדקדקים צנז"ה חתן.

גם בשד"ח מפ"ח חו"כ אות ה' הביא מספר מזמור לדוד (למחבר"פ) סימן קמ"ז דף קי"א צ' שהציו דצנז"ה שזהביר עליהם האר"ל וצנז"ה כתב שאין עוצ לאדם לישא אשה ששמה כשם אמו.

וכתב בספר ברכת מועדיך לחיים ריש דרוש אי' לשבת כלה (הוצא צנז"ה שם) דאם שצנז"ה האר"ל הם צנז"ה י"ל עוצ ומשמע שאינו אלא כענא עוצה צעלמא ואין איסור דצנז"ה מ"מ יתכן שיש איסור גם כן כדמוכה צנז"ה ס"א צ' דרשין מלא עוצ וגו' דאסור לשבת צנז"ה אשה. גם צנז"ה יפה ל"ג כתב דמ"ש לא עוצ הכוונה שהוא רע כדמיונו צנז"ה קמ"ט צ' על הפסוק גם ענש לזדיק לא עוצ, וכתב צנז"ה העזר סימן אי' פרק י"ב אות צ' דצמון שיש צ' שדוכים לפניו ושניהם עוצים צנז"ה, רק צנז"ה אי"כ משום שיווי שמות כלה וחמותה וצנז"ה שיווי שמות חתן וחמותו ואי"כ לזדים וסניפים להחיר גם צנז"ה של כלה וחמותה עם כל זה נראה דיש לסמוך יותר להחיר כלי דשיווי שם חתן וחמותו דאי"כ מקולין להדיא מה שאין כן צנז"ה שם כלה וחמותה דחמירא לכולי עלמא.

ג. מעמי האיסור. צפירוש הרב חיד"א על הס"ח סימן קמ"ז מצוה דהעטם הוא משום עין ברע, וכ"כ צנז"ה הש"ס משכ סימן י"ט וצנז"ה השדה ח"א סי' ס"ט, וצנז"ה מלשון חסידים על ס"ה שם כי ג"כ העטם דמשום שהוא מלחא דחמירא ע"ז יעלוצ עליהם עין ברע.

ובמקור"ל סימן י"ז כתב העטם צנז"ה וחמותה משום שלא יוכל צנז"ה לקיים מצות כיבוד אם כשאשחז חל"ה צנז"ה אחר מיתה אמו לקרותה צנז"ה אמו, הוצא צנז"ה הקומץ סימן ל"ו, וצנז"ה י"ה כתב עליו דמצנז"ה האחרונים שכתבו להקל כשיש לאחד מהם צ' שמות מוכה דלא כעטם מהר"ל דלעטמיה לא מביי רק אם יש להם צ' שמות שאלו יוכל לקיים מצות כיבוד אם צנז"ה האחר. ובאבן הראשה סימן ל"א כתב העטם משום דקיימ"ל צו"ד סימן ר"מ סעיף צ' שם שם אציו כשם אחרים משנה שם דאסור לקרות לאצ ואם צנז"ה גם שלא צנז"ה אם הוא שם פלאי [ועי' ש"ך שם סק"ג] וצנז"ה רגיל, אסור עכ"פ צנז"ה אציו לקרות לאחרים צנז"ה אם הוא כשם אציו לכן יש להקפיד שלא

* (כלומר גם בשו"י ומחותנים, ובדמוכיה שם) דכיון דבמחנות לא נזכר שו"י דשמות, צ"ל דהיינו משום דשמותיהן לא נזכר במחנות ולא עולות לתורה ואין בבית א' כו' ל"כא חששא, ומה נלמד למחותנים כשכ"א בעיר אחרת. [ומ"ל הגאון הראשה ופירי השדה דצמון ג' דעיקר הקפידא אם גרים בבית א'].

מצנז"ה דר' יהודה כו', משמע דלא סברי חילוק דצנז"ה אחרת, דאי"כ בקל הי' יכולים לדחות דלא היו בעיר א', וגם כל הרבנים שהוכיחו גמ' היפך צנז"ה לענין השו"י דחתן וחמותו הי' להם לדחות כו', אי"כ כנ"ל. מדבריו שם.

*** [וני' דה"ל לטעם הלשון חסידים והבית יצחק שבאות הקודם אין קפידא

אוצר הפוסקים

סי' ד' בשם ה"ה ח"י ס"ק י"ד) הביא מכמה גדולים שלא חששו
 זה משום דלואה ז' לא היתה חלה לזרעו.
 ובשם ארי' חיו"ד סי' כ"ז העיר דלכאורה גם זרעו אחריו לא
 היו נאכרים צלוואותיו כי שמע מהר"ר מרדכי מרגליות
 אב"ד דסענאז שהיה לו בקבלה מאבותיו אשר באסיפת גדולי הדור
 בזמן המהרש"א דברו אודות לוואה ריב"ח ועמד המהרש"א על
 רגליו ואמר אני מצני צניו וצלוואתו נאמר לא יקרא איש מזרעו
 את בנו לא יבדוק ולא שמואל ואני זה שמי שמואל ושם אבי יבדוק
 וכי אמנם אין להעמיד ע"ז יסוד כי לא ידענו טעם הדבר הזה וכי
 והביא מהנצי"ח ה"ל וכתב עליו אמנם הרואה צלוואות ריב"ח
 יראה שבמקום שהוא רק לצניו כתב בן צפירוש ובמקום הגאמר
 סתם קאי על כל אדם וראיה לזה דהרמ"א ציו"ד סי' י"א לענין
 שחיטת אוחות בעצת ובע"י קציע בתרגומה שקראה גברית
 מביא דבריו ונראה מזה דלכ"ע נאמר. וכ"כ בסי' חיים ושלוס ח"ב
 סי' י"ג והביא ראה מדברי הס"ח עליו סי' חע"ז ששם נאמרו
 הצלוואות בענין זיווג וסיים שם וכל הירא את דבר ד' לא יעסוק
 בזה וש"מ דדבריו נאמרו לכל.

וכתב בדברי חיים ח"א אהע"ז סי' ח' דכיון שהדבר הוא ספק אם
 לזרעו כיון או לא כה"כ נאמר אם הלכה רופפת צידך לא
 וראה איך העולם נוהג ונהג צמדינותו אין מדקדקים רק באשה
 ששמה בשם חמותה ובשאר הדברים אין מדקדקים וגם כנראה שלא
 הי' כוונתו בזה רק לזרעו כי האחרונים בעלי הקבלה כמו המשנה
 חסידים אין מציין רק שמה בשם אמו. ובספר דבר משה מד"ק
 סי' נ"ח הביא מהר"ר שלום רוקח מצעלו בענין זיווג ששם הכלה
 וחמותה היו שוין שאמר כי לוואה ריב"ח בזה הי' לזרעו ולזרעותיו
 אחריו. ובסי' אמרי אש יו"ד סי' ס' בזה ששמו יודא ונתקשר עם
 צחור ששמו יוסף יודא, הביא מ"ש הנוצי"ח דהאיסור הוא רק
 לזרעו וכתב דאף שהשואל הוא ממעפחת החסיד מכל מקום עיקר
 הקפידה על הצעל הנושא, שאם הוא מזרעו לא יקרא אשה ששם
 אביה בשמו כי אלו מגיע הבכנה אלל לא אבי האשה וכן הוא
 הלשון צלוואה לא ישא אשה וא"כ בשאין הצעל מזרעו לא לזה החסיד.

ו. משולשים. עיין לעיל אות א' לשון הצלוואה, ובס"ח סי' חע"ז
 כתב וכן אדם שלקח אשה ששמה רבקה או שם אחר
 ובנו לקח אשה ששמה רבקה לא ילליהו חמלא היא לא תללח שהיה
 משולשת או הוא משולש שהאשה וכתב וכתב לקחו ג' שמות
 הנמלא הוא לא ילליה וכו'.

וכתב בשד"ח דדברי הס"ח לריכוס ציחור דבתחילת דבריו כתב
 אדם שלקח אשה וכו' ובנו לקח אשה כי לא ילליהו, משמע
 אף בלא שילוש ושוב כתב חמלא היא לא תללח שהיה משולשת או
 הוא משולש כו', אמנם בס"ח דפוס ישן ראיתי כתוב אדם שלקח
 כו' ובנו לקח כו' וכן בן בנו כו' לא ילליהו חמלא היא לא תללח
 כו' ונראה דדפוסים החדש נשמע וכן בנו. וכן הגיה בצנחנות
 חסד לאברהם לס"ח סימן חע"ז עפ"י דפוסים ישנים וכן הועתק
 בצנח"ג אהע"ז סימן ס"ב הגב"י אות ה' ובחתי"ס סוף סימן קט"ז.
 וכתב בחכמת אדם כלל קצ"ג סעיף י"ג דמ"ש צלוואה ריב"ח
 סימן כ"ג שלא ישא אשה ששמה בשם אמו או שמו בשם
 חמיו הוא דוקא כשהם משולשים כגון אדם ששמו ראובן וחמיו שמו
 ראובן ואם יקח חתן זה עוד חתן ששמו ראובן אזי לא ילליה
 כיון שהוא משולש וכן אשה ששמה רבקה כו' וכ"כ לכדיה בס"ח
 סי' חע"ז והעולם טועים בזה.

ובשד"ח מערי חו"כ אות ה' הביא דכ"כ ציד שאול סי' ר"מ סק"ד
 ובשם ארי' חע"ז סי' ס"ה. וכן נראה מדברי החת"ס
 סי' קצ"ז. וכן הביא בספר אבני נדב להגר"מ טייטלבוים חע"ז

גם בצ"צ החדש ה"ל כתב דמ"ש בס"ח ה"ל דאין קפידה רק
 במשולשים יש לומר דשם מיירי בשאינה חמו וכו' צנו מאשה
 אחרת וכן צנו, ולי"ע. וכ"כ בשו"ת מהרש"ם ח"ה סי' כ"ח בשם
 חדמו"ר מצעלו וצנח"ר יבדוק מד"ת סי' קצ"ז. עוד הביא שם
 בספר יפה ללכ מספר רוח חיים אהע"ז סי' ס"ב אות כ' שהביא
 משם הרב אליהו הכהן (בעל ספר שבע מוסר) בספרו מגלה לפניות
 פרשה שמות שפשיעא ל' דנחתן וחמותו וכלה וחמותה גם אם אינם
 משולשים יש לחוש. עוד כתב שם ליישב דברי הצלוואה שלא יהיו
 סותרות למ"ש בסי' חע"ז, והוא דבסי' חע"ז מיירי אחר מיתת
 הראשונות דבתלמא חמירא מילתא ומדוייק בן הלשון שכתב שם
 "הנמלא" הוא לא ילליה דכוונתו אפי' אם חמותה של שניה וחמותה
 של שלישית אינן בעולם מ"מ הנמלא לא ילליה, ומ"ש צלוואה סתם
 ומשמע דאפי' באינם משולשים יש קפידה ביינו כשהם בחיים, [בשד"ח
 העיר עליו דבס"ח שלפנינו לא כתוב בזה הנמלא הוא לא ילליה
 אלא כתוב חמלא היא לא תללח כו'].

עוד כתב שם ליישב דבסי' חע"ז הכוונה דבתרי וחול העונש על
 אחד משיניהם אלל אם שילשו יענש המשולש דדוקא מלכד העונש
 על אחד משנים הראשונים.

עוד כתב לחק דבשנים, כתוב צלוואה "ואם נשאה ישנה שם הא'
 אולי יש תקוה" ובמשולשים דסימן חע"ז אין להם תקוה אף
 בשינוי השם.

באבני צדק (להר"י טייטלבוים) אהע"ז סימן י"א נשאל בזה
 ששמו יוסף בן שרה רבקה ונקראה צפי כל רק בשם
 שרה ונשתדך עם בתולה ששמה רבקה לאה בת שרה ויש כאן כעין
 משולשים והשיב דאין זה משולשים חדא כי שם אם החתן שרה רבקה
 ושם הכלה רבקה לאה ויש שינוי בזה, שנית כי מאם החתן נשתדק
 שם רבקה ואינה נקראה אלא שרה ואם כי שם אם הכלה שרה ושם
 אם החתן שרה הרי יש הפסק שם הכלה וכלל הוא דכל שאינו ממנו
 כמו באמור בס"ח אין כאן קפידה ובפרט אחר שכבר נעשה מעשה
 השידוך.

בשו"ת מהרש"ם ח"ה סי' כ"ח נשאל צמי ששידך בנו ששמו ליב
 עם א' ששמו יעקב ליב וחמיו של המחמת הי' שמו הירש ליב
 וקודם

אוצר הפוסקים

שמות כגון אברהם יצחק ויהושע רק בשם א' או אברהם או יצחק אין לחוש בזה דא לא הוי שמואלים שוים דשני בשמות כשם אחד כה, וכ"כ בבית יצחק ח"ב סי' ע"ג דלכתוב דשמה יקרא לזוגתו ויבא אמו ויבא לידי איסור כה"ג אין לחוש. גם בחזקת חסד כ"ל סי' ל"ט בחתן ששמו ליב ואבי הכלה שמו משה ליב כתב דאף אם נחוש להחמיר עפ"י הלוואה בשמות חתן וחותנו שוים ממנו מימם כבו דלא לוסף עלה וכל שיש שינוי בשם א' בין החתן וחתנו שוים ממנו מימם כבו דלא נכלל בשלשן הלוואה ואין לפקפק בזה כלל. וכן הביא בש"ח כ"ל אות ז' מקובץ יגדיל תורה קונטרס ט' סימן קכ"ח בשם רב גדול א' ושגם הרב בעל פתחי תשובה הסכים לדבריו וכן נעשה מעשה. וכ"כ שם רב א' בקונטרס י' סימן קמ"ה בשם הגאון מהרש"ק. ובזכרון יבדק מהד"ת סי' קמ"ו כתב דלכתוב של האיסור משום דאסור לקרות לאור"א בשם וגם שלא בפניהם אם הוא שם פלאי מעשה אם לא שני שמות לא שייך טעם זה וחו ליבא קפידא. וכן כתב שם בסי' קפ"ז. גם בצ"ח החדש כ"ל צענין כלל וחמורה שהשם של הכלל שוב לא משני השמות של חמורה כתב דאין לחוש בזה כלל שהרי אין שמואלים שוים דברי לענין גט אם על זו שנקראה צ"י שמות כתב רק שם א' ודאי הגט בטל מדאורייתא ח"כ אין על שם א' משמותיה רק ענין ח"י השם כמו דן מדניאל, ורק אם מקלת קורין אותה בשם א' ה"כ בזה מקום השם למקפידים משא"כ היבא שכולם קורין אותה צ"י השמות כו' וע"כ שכתב דגם לעטם שכתב עפ"י דרך סוד באיסור שיווי שם כלל לחמורה מכל מקום כשיש לא צ"י שמות מותר.

גם באמרי אש חיו"ד סימן ס' ובמילי דחסידותא להגאון רא"ד מצוטט שטעם על לוואת ריב"ח אות כ"ו כתבו דאם לא צ"י שמות ולא אין רק שם אחד ששם לא מצי' השמות אין קפידא וכן נוהגים העולם להקל, ובמילי דחסידותא שם כתב שאין חילוק בזה בין אם השם הראשון שוב או השני שוב כל שיש איזה שינוי ציניהם אין להקפיד. וכן הביא בספר מגדים חדשים דף ס"ז משר"ח עט"ד מהד"ל סי' רס"ג להחיר אם לא מצי' שם צ"י שמות ושכ"כ בספרו קנאה סופרים בהשמות לשיירי עברה סי' כ"ו. וכ"כ באבן הראשה סי' ל"א. ואף אם לאחד מהם צ"י שמות אך צפי כל הוא נקרא בשם השם לשיניהם כתב בספר אהל יבושע סי' קי"ז להחיר גם בזה כיון שיש קנא שינוי ציניהם דעיקר הקפידא הוא מזה עולמות בשם וכל שצטטם בשם יש שינוי אין קפידא.

ובש"ח העיר דלפי"ש בחנא וחסדא לפקפק משום דכיון דאין איתנו יודע טעם הלוואה אין לדון להקל בסיכנה נראה דגם בזה יש חשש פקפוק אף שלא צ"י שמות וגז' שם א'. ואם לא מהם ב' שמות ושם אחד נשתקע, כתב בספר שם ארי סימן ס"ה דשם שנשתקע ואין קורין בו כלל אינו חשיב שם כלל לענין זה. וכ"כ במילי דחסידותא ללוואת ריב"ח אות כ"ו דבזה אין חשש לכו"ע. ובספר שבעים חמרים אות כ"ו כתב דאם זה השם שלא נשתקע הוא המשחוח אין להקל כגון דא משום שיש צ"י שמות דשם זה שנשתקע אינו חשיב כלל.

פ. שיווי בכינויים. כתב בש"ח מערכת חתן וכלה אות ח' בשם החנא וחסדא ח"ב דף רכ"ו דנראה פשוט דכינויים ליבא קפידא אם כינוי שניהם שוב ואין שמות העלם שוב, ולא מיבטי כינויים שכותבים עליהם המכונה אלא אפי' כינוי שכותבים אותו דמתקרי (כגון "בכור" שיש נוהגים לכתוב דמתקרי לפי שכתוב הוא לשון הקודש) מ"מ כיון שאינו שם העלם אף ששניהם שוים צו זה זה נקרא בכור ליבא קפידא, ובש"ח שם כתב עליו דמסתברא דלעממא משום חשש עין הרע כל ששניהם שוים כינוי אחד וזה נקראים צפי כל כינוי שלהם יש לחוש ואין הדבר תלוי בשם העלם, וגם לעטם שכתבו דמשום לתא דכיבוד אז ואם נגעו זה דמסתברא

וקודם החתונה נודע שהם משולשים אי מותר לבעל הקשר ויופער מהקנס, כתב דכ"ל שיש לא מהם צ"י שמות כבר כתב בהש"ב משה סי' ס"ט בשם הגאון ארי' ליב אצ"ד קרחא דכנה"ג הוי כשינוי השם ואינו בכלל לוואת ריב"ח וכ"כ באמרי אש חיו"ד סי' ס' ובשם ארי' סי' ס"ה [והובאו לקמן אות ח'] וכן מלחתי צ"י נזיר השם בשם הגאון בעל הכפלה (ובפרט אם שם שנקרא צפי"כ הוא כשינוי רק יש עוד שם א' שוב בודאי לית מאן דקפיד) וכדאי הם כל הגדולים לסמוך עליהם אפי' שלא צטטם הדחק ומכ"כ שכתב נעשה השידוך וכו' וחלילה לבעל הקשר.

ז. באיזה שיווי שמות יש החשש. כתב הנוצ"ח סימן ע"ט דאף לזרעו של החסיד אין חשש אלא בשם העלם הניתן בשעת לידה או בשעת מילה אבל לא בשם שנשתנה צעת חליו, והטעם דכיון דבשם זה נחברך צו לצרכה ניתן ולצרכה מלערך כמו שמתנו בפסחים ק"ט צ' לענין זוגות שאמרו כוס של צרכה לטובה מלערך ולא לרעה, והיינו שאם היה מזדמן לו אשה ששם אציה כשם העלם שלו היה יכול לקחתה ששם שנחברך צו מלערך לטובה וכו' יש לו שם חדש ולהיפך אם מזדמן לו אשה ששם אציה כשם החדש שלו אז שם זה שניתן לצרכה אינו מלערך לרעה ויכול לקחתה ולא חזק לו, ועוד דלא יתכן שהיוס יקח איש אשה ולמחר יחלה וישנה שמו לשם חמיו וימערך לגרש אשתו או יחוש כל ימיו לסכנה ואין זה דרכי נועם כו' ע"כ, וכ"כ בהגהות מהרש"ם לסי' א' אות כ"ו בשם ספר נזיר השם. [ועי' בפרי השדה ח"ג חיו"ד סי' ז' צמי שקרא שם צנו יבושע ונזכר שיש לו צן א' הנקרא ג"כ יבושע רק מכוונה צעליג וחושש למ"ש ריב"ח צ"י חני"ט ח"ס, וכתב דכיון דצפי כל אין נקרא רק צעליג ורק כשעולה לתורה או כשעושין לו מי שברך נקרא יבושע ח"כ כמו דמתנו בפסחים ק"ט לענין זוגות דכוס של צרכה לטובה מלערך ולרעה אין מלערך ח"כ כ"כ הכא לענין שיווי שמות מכת עין הרע שלא נקראו בשיווי שמות רק בשעת עליה לתורה או בשעת שטושין מי שברך דלרעה לא ימערך וליבא שום חשש, וכ"כ שם בסי' פ"ח, ועי' פ"ח חיו"ד סי' קט"ז סי' ו' מהאדני פז מ"ש בזה, ועי' דברכי תשובה שם אות מ"ח].

אמנם בחנא וחסדא ח"ב דף רכ"ה [והובא בש"ח כ"ל אות ז'] דחה טעם הראשון של הנוצ"ח וכתב דמפסחים אין ראיה שברי רב נחמן דאמר שם דעטם כוס של צרכה משום דליל שמורים הוא לא ס"ל כרצא דאמר הטעם דלעובד מלערך ולא לרעה וגם עולה דאמר שם צדק ק"י י' כוסות אין צדק משום זוגות לא ס"ל כרצא כמ"ש החוס' שם צד"ה עשרה כו' ומה שכתב הנוצ"ח עוד דלא יתכן שיקח אשה ולמחר יחלה וישנה שמו לשם חתנו וכו', אין כבי נמי דאם יחלה הוא או חמיו לריך ליחבר כשינוי שמו שלא יהיו שמואלים שוים ואם לא דקדקו צעת השינוי ישנו שם חמיו ג"כ ויועיל להם ומסוק דכיון דבדברי ריב"ח לא צא הדבר מפורש ואין איתנו יודע טעמו של דבר כדי לדון עפ"י טעמו לכן יש לחזק גם בשוים בשם של שינוי, ואם מלך אחיבה הכרח לריכים להתחתן ישנה אחיבה מהם את שמו.

וכתב בש"ח ה"ל דלפי"ש החיד"א בפירושו לסי' ס' חע"ז הטעם של אזהרת שיווי השמות משום עין הרע [והובא לעיל אות ג'] ח"כ גראין דברי החנא וחסדא לפי מה שנוהגים כשמשנים השם נעקר השם הראשון מקריאת העולם וקורין אותו רק בשם השינוי ורק לסי' נקראים בשני השמות או לחתימה אז ודאי דיש לחוש ללוואת ריב"ח גם בזה, אבל למה שנוהגים באיזה מקומות כשמשנים השם קוראים לו אח"כ בשני השמות בזה אפשר דאין לחוש לעין הרע אם אינם שוים כי אם בשם האחד.

ח. לא' ב' שמות ולשני שם אחד. כתב בשם ארי' חלכע"ז סימן ס"ה בכלל ומעשה חתן וחותנו, אם האחד נקרא צ"י

אוצר הפוסקים

בניד יש לפקפק קצת דלפימ"ש באמרי חש משמע דחליה אי הוי שינוי בין שמותיבס לענין גט וא"כ בניד שגס לכתחילה א"ל לכתוב בגט הכנוי שם חילוק כמ"ש הב"ש בס"י קב"ט, יש להסתפק אם גם כזה מותר אמנם כיון דבג"כ יש אומרים שלא לזה כן רק לזרעו וגם בהשיב משה סתמא כתב כל שיש שינוי ממה שנאמר בלוחא מותר לכן אם יתירו עוד ב' רבנים אנטרף גם אני להחיר וכו'. ועיין בשד"ח שהביא בשם הרב חנא וחסדא ח"צ דף רכ"ו בכלה וחממה שהאמת נקראת שרר והשנים "שרותה" לגעגוע וכן רבקה "רבקהלע" וכתב דמסתברא שגס כזה נאמר בלוחא דלפי האמת שם אחד הוא "שרותה" נגזר משרר וכו', עוד כתב בשד"ח שם אות ט' בשם החנא וחסדא ח"ל דצמקום שגס הא"צ הוא כינוי להבן כגון אם האב נקרא חיים והבן משה קורין את בנו משה חיים והכל יודעים שר"ל משה בן חיים ורובה להשתדך עם איש ששמו חיים מסתברא דליכא קפידא כיון דשמו השני הוי כבינוי במשפחה, ובשד"ח פקפק עליו דנבי דמלך חתן וחמותו ליכא ח"מ הא לויכא משום כי מחמתו שגס עינא ביה וכו' וכתב נקרא בבינוי צפי הכמון לית לן בה.

ובאבני צדק סי' ד' צמי שגס אמו מעריסה הוא פיגא וצפי כל הוי נקראת פיגא כתב דמותר לו לישא אשה שגמה פיגא דכל שיש איזה שינוי חו ליכא חשש עינא בישא והביא מהשיב משה ח"ל ואף דו"ל דהאם צמיון נפתלי המכונה הירץ ח"ל כינוי ושם אחר אבל פיגא אינו אלא קיטור שם פיגא ולא הוי שינוי אך איכא פלוגתא בזה, דדעת הטוב גיטין שזריך לכתוב בגט פיגא דאינו אלא קיטור השם אמנם דעת הדברי חיים דיש לו דין שרה סא"י דלריך לכתוב שרה המכונה סא"י כיון שאין בשם סא"י רק אות אחת משם שרה כמו כן כאן צפינא חין כאן רק אות א' מפיגא ולריך לכתוב פיגא המכונה פיגא ולפי"ז דמי ממש לנידון של בהשיב משה, אכן כ"ז לרווחא דמילתא להקל אפי' לדעת העולם המחמירין בזה גם בלא משולשים אמנם כבר כי בהכמחא אדם דאין קפידא רק במשולשין וזכורני שגס בעל השיב משה מעלמו פסק כך, וכן כתב שם צמיון י"צ בנחור שגס אמו שרה ונקראת סארעטע ושם הכלה המדוברת ג"כ שרה וצפי הכמון נקראת זאלי, והשיב דבלאו טעמא שאינם משולשים איכא כאן עוד טעם להחיר כיון שיש ציוניהם איזה שינוי וכמ"ש בהשיב משה ח"ל. גם באהל אברהם סי' ס"ז כתב בזה להחיר כיון שעכשיו קורין בבינוי רחל, ראזא, וע"כ כתב שיכתבו גם בכתובה לכתחילה רחל דמתקריא ראזא.

ובזכרון יהודה מהד"ת סי' קנ"ו צמי שגס הבתולה המדוברת לו הוא לאה כשם אמו רק שרגילים לקרות את שתיבה בשם העמים לאחת קורין "לעיוש" ולשניה "ליוש", כתב דבספר אמרי חש חו"ד סי' ס' כתב דדבר זה תלוי אי כה"ג הוי שינוי בגט [באבני דקדק ח"ל סי' ד' כתב דבאמרי חש כתב כן לרווחא דמילתא אבל מודה הוא ג"כ דאף שליח שינוי ממש בגט מ"מ ליכא קפידא] והנה בניד, דעת החת"ס אב"ט ח"צ סי' י"א דאפשר דאם לא כתב רק את שם העמים הגט כשר ועכ"פ לריך לכתוב המכונה כך, ודעת הר המור לכתוב לשם העמים לעיקר שם ושם מקרי השם המוצהק אי"כ עכ"פ מקרי זה שינוי השם ודומה זה למ"ש בהשיב משה סי' כ"ט ח"ל והגם דשם "לעיוש" נראה שהוא רק שם קטנות וליש פוסקים אינו מעכב דביעזר לענין גטין, אבל השם "ליוש" הוי כינוי דהוי שינוי בשמותיהן ומותר. ובסוף כ', שישכמו עוד ב' רבנים, והביא בשם הח"ס שהחיר בכה"ג וליזה להוסף עוד שם א'.

ושם צמיון קריה בחתן ששמו יצחק כשם אבי בעברה רק שצפי רוצ

ג"כ דכל שנייהם נקראים צפי כל בבינוי השוכ חף שאין שם בעלם שוב איחא להאי קפידא.

י. ואם הם שוים בשם העצם ואינם שוים בבינוי ונקראים בפי כל בבינוי שלהם, או שהאחד נקרא בשמו והשני בבינוי. כתב בשד"ח ח"ל דבזה ליכא למיחש משום עין הרע כיון שאין שניהם נקראים בשם העולם השוכ. וכ"כ צפרי השדה ח"א סי' ס"ט צמי ששידכו לו אשה בשם מלכה כשם אמו רק אמו נקראת צפ"כ מאלעטע ולהכתוב קורין מאלוין, דאין כזה קפידא כיון דכל בעלם הוא משום עין הרע וכל שאין השם השוכ בניהם מורגל צפי העולם חו לית ביה משום עינא בישא.

וכ"כ בספר השיב משה סי' ס"ט צמי ששמו נפתלי ורובה להשתדך עם א' שנקרא צפי כל הערץ ושם הקודש שלו ג"כ נפתלי והביא בשם גאון א' דכל שיש שינוי ממה שנאמר בלוחא הולכים להקל והכו דלא לוסף עלה צפרע דבר המסתבר הוא דלא אמר רק מחמת חשש עינא בישא וכיון שהאחד נקרא בבינוי צפי הכמון לית לן בה.

ובאבני צדק סי' ד' צמי שגס אמו מעריסה הוא פיגא וצפי כל הוי נקראת פיגא כתב דמותר לו לישא אשה שגמה פיגא דכל שיש איזה שינוי חו ליכא חשש עינא בישא והביא מהשיב משה ח"ל ואף דו"ל דהאם צמיון נפתלי המכונה הירץ ח"ל כינוי ושם אחר אבל פיגא אינו אלא קיטור שם פיגא ולא הוי שינוי אך איכא פלוגתא בזה, דדעת הטוב גיטין שזריך לכתוב בגט פיגא דאינו אלא קיטור השם אמנם דעת הדברי חיים דיש לו דין שרה סא"י דלריך לכתוב שרה המכונה סא"י כיון שאין בשם סא"י רק אות אחת משם שרה כמו כן כאן צפינא חין כאן רק אות א' מפיגא ולריך לכתוב פיגא המכונה פיגא ולפי"ז דמי ממש לנידון של בהשיב משה, אכן כ"ז לרווחא דמילתא להקל אפי' לדעת העולם המחמירין בזה גם בלא משולשים אמנם כבר כי בהכמחא אדם דאין קפידא רק במשולשין וזכורני שגס בעל השיב משה מעלמו פסק כך, וכן כתב שם צמיון י"צ בנחור שגס אמו שרה ונקראת סארעטע ושם הכלה המדוברת ג"כ שרה וצפי הכמון נקראת זאלי, והשיב דבלאו טעמא שאינם משולשים איכא כאן עוד טעם להחיר כיון שיש ציוניהם איזה שינוי וכמ"ש בהשיב משה ח"ל. גם באהל אברהם סי' ס"ז כתב בזה להחיר כיון שעכשיו קורין בבינוי רחל, ראזא, וע"כ כתב שיכתבו גם בכתובה לכתחילה רחל דמתקריא ראזא.

ובזכרון יהודה מהד"ת סי' קנ"ו צמי שגס הבתולה המדוברת לו הוא לאה כשם אמו רק שרגילים לקרות את שתיבה בשם העמים לאחת קורין "לעיוש" ולשניה "ליוש", כתב דבספר אמרי חש חו"ד סי' ס' כתב דדבר זה תלוי אי כה"ג הוי שינוי בגט [באבני דקדק ח"ל סי' ד' כתב דבאמרי חש כתב כן לרווחא דמילתא אבל מודה הוא ג"כ דאף שליח שינוי ממש בגט מ"מ ליכא קפידא] והנה בניד, דעת החת"ס אב"ט ח"צ סי' י"א דאפשר דאם לא כתב רק את שם העמים הגט כשר ועכ"פ לריך לכתוב המכונה כך, ודעת הר המור לכתוב לשם העמים לעיקר שם ושם מקרי השם המוצהק אי"כ עכ"פ מקרי זה שינוי השם ודומה זה למ"ש בהשיב משה סי' כ"ט ח"ל והגם דשם "לעיוש" נראה שהוא רק שם קטנות וליש פוסקים אינו מעכב דביעזר לענין גטין, אבל השם "ליוש" הוי כינוי דהוי שינוי בשמותיהן ומותר. ובסוף כ', שישכמו עוד ב' רבנים, והביא בשם הח"ס שהחיר בכה"ג וליזה להוסף עוד שם א'.

ושם צמיון קריה בחתן ששמו יצחק כשם אבי בעברה רק שצפי רוצ צמי אדם נקרא בחתן חילוק, הביא מ"מ השיב משה ח"ל שכתב דכל שיש איזה שינוי בין השמות מקילים בזה וכתב אמנם

אוצר הפוסקים

ואם נשאה ישנה שם האחד, אף שרוב העולם קוראים לה בשם הראשון מכל מקום מועיל.

וכתב בלבושי מרדכי ח"צ חלו"ה סי' ק"ה בשם גאון אחד דכמנהג להוסיף השם לי יום קודם להתקשרות. ושלחן העזר סי' א' סעי' נ"ו אות א' כתב דאף דנלוואה כתב רק חולי יש תקוה ביינו דוקא היכא שמשנין השם אחר הנשואין דכן משמע בלשון שם משא"כ קודם להתקשרות מאחר דמנולא בשם כמה אחרונים דאם יש לאחד שם נוסף על השני אין קפידא אפילו לכתחילה אי"כ רשאי לנשות לכתחילה ומועיל. אכן בהגהות מהרש"ם לס"ה אות כ"ו בחליט מודרי החתם סופר הג"ל דרק בנתקשרו כבר יש להחזיר. ובזכרון יחודה מהדורה חניינא סימן ע"ה כתב להחזיר בכלה וחמשה על ידי הוספת שם בלא נודע עד לאחר שנתקשרו דהא גם החסיד בלוואתו כתב דאם לא נודע עד אחר שנשאה ישנה שם האחד וכו' ואף דהוא כתב כן בנשאה כבר ובני"ד הוי רק קישור תנאים בלבד מ"מ כיון דקיימ"ל דאסור לעגן כלתו משום טענת ממון וכתבו בטעם הדבר גם משום שלא יבאו לידי הרהור אי"כ טעם זה שייך גם שלא לעגן משום דבר אחר וכו', אמנם בסי' קמ"ט צטובדא כוז אף טרם נתקשרו, לא ראה להצטרף להחזיר לכתחילה להתקשר אף בהוספת שם כיון דגם בזה כ' בלוואה רק כנשאה כבר וגם כתב רק חולי יש תקוה ומי יכניס אי"ע לחשש סכנה.

גם בשד"ח הג"ל הביא מספר רוח חיים סי' ס"ב אות י"ג שכתב יש מתחכמים לנשות שמם קודם להתקשרות אף מאחר שריב"ה כתב בדרך ספק חולי יש תקוה מי יכניס טעמו בסיפיקא במקום סכנה ומה גם שכתב ואם נשאת וכו' דמשמע דוקא בנשאת כבר לא לא"ה אף ששידוכה יוליאנה.

וכתב בשולחן העזר שם דנראה דאף למחמירין ביינו דוקא בכלה וחמשה דחמור מכולם, ואפשר גם בחתן וחמותו דהוא נוגע בציבוד חו"ה והמיר מה"ט, אבל בצי' מחותנים וכ"כ צ' מחותנות השוות בשמותיהן בודאי אין קפידא כלל בשינוי שמות קודם להתקשרות וזכרנו כי באלו יש גם ספק חולי לא לזה רק לרעו. גם בזה"ל הצרכים סי' ס"ו [הובא בשלחן העזר שם] כתב דכלה וחמשה להרבה פוסקים אפילו בשינוי שם יש קפידא.

יג. למי מוסיפין את השם. בלוואת ריב"ה כתב סתם ישנה שם האחד ומשמע דאין נפקא מינה, וכ"כ בשד"ח מערכת חו"כ אות ז' מהרב חייא וחסדא. אכן בל"ל פסקי דינים ליו"ד סי' קט"ז כתב בכלה וחמשה להוסיף שם לכלה, וכן בחתן וחמותו שביא הכרם שלמה מהחמ"ם כתב להוסיף שם לחתן. והטעם בזה בשלחן העזר סימן א' סעיף ע"ו אות ב' דמאחר דמנולא דהסכנה הוא לזוג כמ"ש בסי' סימן תע"ז [ועי' לעיל אות ה' מ"ש בשם האמרי אש] וכן לעומת משום זלזול בצד האצות עיקר הנוגע הוא רק לזוג פ"כ רק בזה יוסיפו השם הנוסף, ולפי"ז בשני מחותנים אי מחותנות ששמותיהם שוים לא ידוע לנו על מי הסכנה וגם לא שייך הטעם האחר אי"כ אפשר דאין נפ"מ, וישנה אי מהם את שמו וסגי.

יד. כשג' רבנים מתירים. כתב באבני דקדק להגר"מ עיטלבוים סימן י' דמקובל בידו דבעיניינן כאלה אם יסכימו ג' רבנים להחזיר אין להקפיד, וכ"כ שם בסימן י"א. וכ"כ בסי' לזוג מרדכי סי' מ"ו. ובפרי השדה ח"ג סי' נ"ד כתב דכבר נהגו בעיניינן אלה להחיות עם לדיק שיתפלל עליו ולא יאונה לו כל רע.

פז. מקום מצוה וזכות תורה. בסקר צית דוד הספרדי חיו"ד סי' נ"ז [והובא בדרכי תשובה חיו"ד סי' קט"ז אות יג] העלה בראיות דכל הדברים שאסרו חכמים משום סכנה לא שייך במקום מלוא, משום דשומר מלוא לא ידע דבר רע.

ובצרור הכסף סי' ו' האריך להשיג עליו וביא ממה מקומות דגם במקום מלוא חיישין לכל הדברים האמורים בלוואת ר"י החסיד. ובעקרי הד"ט חיו"ד סימן י"ד אות ג' הביאו וכתב דכל כי באי מילתא אף אם תרבה ספיקות וספיקי בפיקות אין צהם כדי להגל וזכרנו למאן דקפיד.

אכן בנובי"ת סי' ע"ט כתב דבזמן תורה לכו"ע שרי דשומר מלוא לא ידע דבר רע. וכ"כ בהגהות מהרש"ם על ס"ה אות כ"ו בשם הגה"ק מצעל. ובשו"ת מהרש"ם ח"ה סי' כ"ח. וכ"כ בשאלות ועצ"ן ח"ה סי' ע"ו, ובדברי חיים ח"צ ביו"ד סי' נ"ז. וכ"כ בכת"ס ח"ה סי' קט"ז [והובא בפ"ת סק"ז] צמי שרואה לידבק בזה עושים אלא דחייש משום שיווי שם הבחור לחמותו ושם אמו כשם המשודכת, דאין לחוש כיון דאיכא זכות תורה דאפילו אדצית עלי מכפר. גם בשם ארי' חיו"ד סימן כ"ז כתב דבמקום מלוא נראה דודאי יש להחזיר וכו' ולא להוסיף עלה ודלא כספר לרור הכסף שהובא בסי' עקרי דינים הסובר דאף במקום מלוא יש לחוש.

ובשלחן העזר סי' א' סעיף י"א אות ד' הביא מקונטרס וילקט יוסף (משנת תר"ס סי' ל"ז) בשם בעל שרונה הצושם שבי' דאם החתן יותר מכן כי דמחוייב כל רגע לנשא אשה מכה לנשות דרבנן אי"כ ליכא קפידא מכה שמות שוין. ובסימן פ"ו שם הביא דאפי' בזה"ג טוב ע"י חו"כ שם אחר. וכ"כ בלבושי מרדכי מה"ת חלו"ה סי' ק"ה דמ"מ נהגו להוסיף שם לחתן לי יום קודם וכן עשו גדולי האחרונים.

פז. אי יש לגעור בסי' שרואה לעשות שידוך שיש בו משום צוואה ריה"ח. בכת"ס סי' קט"ז מנולא דאפי' בכלה וחמשה מאן דלא קפיד לא קפדין בזה"ל.

ובשם ארי' חיו"ד סי' כ"ז כתב דכל הני דחיי החסיד הם חששות רחוקות ואפשר לא חזק רק לאי מני אלא ומדינא ומתק"ה אין לחוש לזה ובעובר ע"ז אין מכין אותו מכה מרדות רק שכתב עשה בזה משמרת למשמרת בדרך ענה ומאן דלא קפיד לא קפדין בזה"ל ואין בזה איסור רק הירא וחרד לנפשו וחושש לזה כתב עליו ברכה. אכן ביוסף אומץ סי' ל"ז אחר שהביא אזהרה זו דחתן וחמיו שלא יהיו בשם א', כתב והגם דרבים לא חשו ע"ז, אנו הגבר ראה שלא בלליחו ואין ציונים עולה יפה הן צמיחה צ"מ וכן צמיני חולאים רח"ל, וכ"כ בסקר רוח חיים. וכתב בשד"ח מע"י חו"כ אות ה' בשם החינוך והסדה ח"צ דף רכ"ו צ' דמסתברא דגוערין צמי שרואה לעשות שידוך בזה שיש בו משום לוואת ריב"ה דכיון שיש חשש סכנה מוחין צידו ומה גם בלוואה לכלה וחמשה שכלבד לוואת ריב"ה איכא נמי אזהרת האריות"ל. וכן הביא שם בשם הרב יפה ללז ח"ו. וכן הביא בשולחן העזר סי' א' סעיף י"ב אות ב' מה' קהל המעבד ע"ש.

פח. במקום שכל בני העיר אינם יודעים מצוואת ריה"ח אין להרעיש עליהם ואין לגלות להם, שדיח שם, וביא מה' יעלון חסידים שבי' שכתב נגזר מן השמים שפלוגי ישחדך עם פלוגי מגלגלים עליהם שלא ידעו מלוואות אלו ואין לגלות להם אבל מי שיש לו ידיעה ואינו חושש כדאי הוא להתחייב שלא יבא ציונו עולה יפה. יז. ואם כבר נתקשרו. עי' בפ"ת לקמן סי' ג' ס"ק י"ד מהש"ב יעקב סימן כ"ג שאם נעשה כבר שידוך אין לחוש וחלילה לבעל הקשר. ובזכרון יחודה מהד"ת סי' ע"ה כתב ג"כ בכלה וחמשה שרק אחר הקשר נודע ששמותיהן שוה דאין לבעל הקשר כיון שהי' צאנא, גם כיון שקורין שמם בצינוי לע"ז ל"ש בזה הטעם של עין הרע, ובתנאי שיטתו שם האחת.

בג. בשו"ת מהרש"ם ח"ה סי' כ"ה צמי שפשה שידוך עם צנו וקודם החתונה נודע ששם החתן וחמותו וחמיו של החתון ששם שוה וכו'

אוצר הפוסקים

הדבר תלוי בהן ולא הן כחוצות בתנאים ששם התחייבות כ"א הכל על צעליהן וגם לא נזכר שם המחנות נכתובה צד ליכא קפידא ובפרט צעודא שלפני דשם של עמיתים איכא שינוי דהאחא שמה רחל פראדל והשניה שמה חיה פראדל, ואך צפי כל, כל אחת נקראת בשם פראדל לבד, ודאי הרוצה להקל בכה"ג אין למחות צידו, ובשד"ח מערכת חתן וכלה חות י' כתב ג"כ בשם ספר רוח חיים אהע"ז דף ל"ד א' דבגנים חס שמותיהן שוות לא איכפת לן, והשד"ח כתב עליו דאין נראה דאם הטעם הוא משום עין הרע אע"פ לא צ"י חייב ומאן מפיה דבגני ליכא משום עין הרע, שוב ראיתי שם בזה"ל מ"ש דנו הרב הטעם דדוקא במחותנים שמכירים שמותיהם בכתובה ובצית הכנסת צמי שצריך הוא דאיכא למיחש לעין הרע מה שאין בן במחותנות, אמנם אילו היה מפורש בדברי החסיד דמחותנות ליכא למיחש היו דבריו נכונים בטעמו של דבר, אבל מאחר שלא מצינו בן מפורש מאן כפין להמליא עממים ולדון על פיהם עכ"ל, וכחצ בשלחן העזר הג"ל דמאחר דהרבה גדולים העלו להלכה להחזיר לכן עכ"פ צ"יירק סיניף היתר אחר ודאי יש להקל.

כא. איש ואשה השוים בשמותיהם. עיין בספר מטעם איש חלק חושן משפט סימן ז' שנשאל על זה וכתב דהמדקדקים לקיים צוואת ר"י החסיד יש להם לחוש גם צד שלא להתחתן זה עם זה, דהוי שווי שמות צדית א'. וכי ע"ז בשד"ח שם סוף חות ה' דבש"ח וצוואה לא מלאחי שיש לחוש גם צד, ואם האמת שישנה בכלל הצוואות, יפה אמר שצריך לחוש, וא' מהם ישנה שמו.

כב. ואם שם החתן שווה לשם חמותו או שם הכלה דומה לשם חמיה. כתב בספר שצעים תמרים חות ז' [הובא] בדרכי תשובה ליו"ד סי' קע"ז חות י"ן] דנראה דאין לחוש, דבספר חסידים וצוואה לא נאמר רק אם שמו שווה לשם חמיו או שמה לשם חמותה משא"כ צד ואין לגב צומרות ולהמליא עממים להחמיר יותר ממ"ש מפורש צוואה.

כג. ב' אחים לב' אחיות. כי צוואת ר"י החסיד חות כ"א לא יסאו צ' אחים לשתי אחיות, ובש"ח סימן תע"ז כתב ג"כ צ' אחים הנשואים צ' אחיות אחד מהם ימות או לא יליתו לכך לא יסאו או יגרש א' מהם את אשתו אם נעשה בדבר כך, והוצא בכה"ג אהע"ז סי' ס"ב הגצ"י חות ד' וכתב ראיו רבים צ' אחים נשואין צ' אחיות ולא עלה זיווגם יפה. ובנוצ"ח סי' ע"ט הקשה על ריה"ח מצרכות דף מ"ד א' שמונים אחים כהנים נשואים לשמונים זוגות אחיות כהנות, [וכן הקשה צ"י האזולאי על ס"ח סי' תע"ז] עוד הקשה בנוצ"ח מצנחיה דר' חסדא דהוי נסיצין לרמי צד חמא ולמר עוקבא צד חמא, ע"י צרכות שם.

ובמקור חסד צ"י לצוואת ריה"ח חות ל"ב כתב לתוך על הקושי הראשונה דאדרבה משם יש להוכיח להיפך דפוק חזי מה עלה בסופן דכולהו תלינהו צדא גופנא כדאיתא צירושלמי חגיגה פ"ד הלכה ה' וצ"כיה רצוי פ"ב פסוק בלע ה', [וכ"כ לתוך צרכות יחודה מהד"ח סי' קמ"ט]. ומה שהקשה מצנחיה דר"ח, הן אמרו שם דצדקו רצון מסורא עד נהרדעי ולא חשכו צד מינייהו וכי וצר מן דין גם לרמי צד חמי לא אסתיע מילתא שלא האריך ימים, ע"י צ"ב י"ב צ'.

כד. עוד כתב שם בצוואה חות כ"ו לא יסא אדם צ' אחיות זו אחר זו ודוקא לזרעו כך מלאחי ומסתמא צ' אחים לב' אחיות ג"כ לזרעו עכ"ל, ובש"ח סי' תע"ז איתא יש עוד זיווגים שלא יליתו ונפ"מ לאיש חסיד למנוע מהם כגון ראובן שלקח את רחל וילדה צנים לראובן ומתה לא יקח ראובן את לאה אחותה לפי שאלמו חכמים

וביו שם כמה יצופים להיחרת כתב דחלילה לצטל הקשר ולהלצין פני חצירו צרכים דהוא אצוריהו דשפיכות דמים וע"י צחוס' סוטה דף י' וכו' ע"ש. ובאמרי אש חיו"ד סי' ס' מצוה דאפי' זרעו של החסיד אם נקשרו צד דאיכא חסד קדמונים שנה להחזיר הקשר אין לבטל השידוך ושומר מצוה לא ידע דבר רע.

יח. זיווג ב'. בשלחן העזר סימן א' סעיף י"ב חות ו' הביא מה' חכמת הנפש ש' דציווג שני לא יסא אשה ששמה בשם אשתו הראשונה, וכתב עליו דאין מצוה שם אם הדין בן גם בגירש את הראשונה או דוקא במתה הראשונה, אכן משמע שם דכ"ש במה דמצוה צוואת ריה"ח דיש לחוש גם ציווג שני, ע"ש. אבל צפרי השדה ח"ג סי' נ"ד צמ שזדמן לו ציווג שני אשה ששמה בשם אמו כתב דאולי י"ל דציווג שני יש להקל עפי' עפ"מ"ש בנוצ"ח סי' ע"ט הטעם שריה"ח ראה צדו קדשו שזרעו לא יליתו ציווגים כאלה א"כ אפשר שהק ציווג ראשון ראה בן צדו הקודש משא"כ ציווג שני הוא לפי מעשיו של אדם לא היה יכול לראות שום דבר צד כיון שהצורה חפשיה, וא"כ ע"י הוספת שם ידאי אין לחוש, ע"ש.

יט. ב' מחותנים בשם א'. כתב צוואת ר"י החסיד חות כ"ד שני צני אדם ששמותיהם שוים לא יזדווגו יחד בילדים, (ס"א לא יעשו נשואין לשני ילדיהם יחד) זה ספק אם לזרעו או לכל אדם עכ"ל. וכתב באבני צדק (להר"י טייטלבוים) אהע"ז סימן ו' דלגירסת הס"א נמצא דלא נאמר הדין לא יזדווגו וכי כלל ואפילו לגירסת לא יזדווגו יש ספק אם לזרעו דוקא או לכל אדם וכו' כאן כעין ספק ספיקא שמה בגירסת הספרים אחרים ושמא הוא דוקא לזרעו וכו'.

ובהשיב משה סימן ס"ט הקשה על צוואה זו מצרכות מ"ב א' רב יהודה הוי מיעסק ליה לצריה צי רב יהודה צד חציו הכי דצ' מחותנים היו בשם אחד וכתב ד"ל צד דאפשר דלאחד מהם היו קורין צפי בהמון צביוני שם, וצתלמוד לא נזכר רק שם הקודש ולכן התחתנו וכו'. ובמקור חסד על צוואת ריה"ח חות ל"א תירץ ע"ז דיתכן שצד חציו היה מעט השם וא"כ היה לו עוד שם דבכה"ג יש להקל. וצחינא וחסדא דף רכ"ב צ' תירץ דצריה דר"י דקאמר לאו צרי' ממש אלא בן אשתו דשייך לקרותו צנו.

ובצ"צ החדש אהע"ז סימן קמ"ג צ' מחותנים בשם א' ולא' מהם ה' עוד שם, כתב דאין צד שום חשש כלל. וכי עליו בשד"ח מע"י חו"כ חות ז' דאף דשם נשאל אחר שכבר נשתדכו מ"מ נראה מדבריו שם דלכתחילה נמי שפיר דמי.

כתב באבני צדק הג"ל אהע"ז סימן ו' דכיון דנלשון הצוואה נאמר שני צנ"א ששמותיהם שוין לא יזדווגו יחד בילדיהם א"כ היינו דוקא בילדים קטנים שאציהם של בילדים הם מתחתנים זה עם זה אבל צמדינה זו שהחתן והכלה הם גדולים ובעלי דיעה והם לצדם יכולים להתחתן זה עם זה לא איכפת לן במה ששמות אציהם שוים ובפרט ששם כתב שזה ספק אם לזרעו או לכל אדם וכל כה"ג צספיקא אפשר להקל עפ"י שינוי הג"ל, ועפ"י אופן הג"ל צריך לכתוב בתנאים כ"א כחתן וכו' העומד מלד עמנו והכלה העומדת מלד עמנו וכו'.

כ. ובב' מחותנות בשם אחד. כתב צצני זקק הג"ל סי' ו' דאף לגירסת דידן צוואת ריה"ח שנאמר שם צ' צני אדם ששמותיהם שוים לא יזדווגו יחד בילדיהם, הנה לא נאמר האזכרה דלא יקח אדם אשה ממי ששם המחנות או המחנות שוים, כי אם, אותם ששמותיהם שוים לא יזדווגו יחד בילדיהם א"כ לא הזכיר רק על המחנות כי הם העושים השידוך יחד אבל המחנות שאין

ביאור הגר"א

ג. דין בן שהוא ספק לכהונה. וכו' מ' סעיפים:

באר הגולה

א לשון הרמב"ם נפרק כ'
מהלכות חסורי ניח
מתנה כתבנות דף כ"ג
ע"כ שאין חסר נאמן על
עמנו ב מענדל דהוא
דחתא קמיה דר' יהושע בן
לוי וכו' שם דף כ"ה ע"כ
ולזה הסכים הרב המגיד והר"ן

[א] מי שבא בזמן הזה
כו. חילוק שבין תרומה
בוה"ז לתרומה דאורייתא
הוא כמ"ש שם כי דת"ר
אני כהן כו' ומסקנא שם
ואב"ע במעלין כו' וכן
פליגי ת"ק ור"י במתני

ופי הרמב"ם כו' יהודה ואע"ג דפליגי עליה רבנן משום דסתם תנא שם כ"ח
במתני' כותבי' כמ"ש ב' תנן כמ"ד כו' וה"ל מחלוקת ואח"כ סתם וכן מחלוקת
בברייתא וסתם במתני' וכן סתם במתני' דיבמות צ"ס וכמ"ש תנן כמ"ד כו'
כו' ותרומה בוה"ז דרבנן כמ"ש בפ"א ופ"ג בפסחים ופ"ו דנויר וכן לרבנן דר"י
סי' זה: [ב] ואמר כהן כו' מתני' שם לת"ק וה"ה לדידן בתרומה בוה"ז ושם כ"ו א' שדוקא
במסלית וע"כ בתרומה בוה"ז דרבנן דבדאורייתא אין נאמן מסלית
וכמ"ש בב"ק ק"ד ב' להרא: [ג] ואין מעלין כו'. לישנא דמתני' שם ר"א איז כו'
ואנאמנים ואין נאמנים דת"ק (מ"ש בש"ע אינו נאמן ואין מעלין אינו כפ'ל
לשון. כי מעלין היינו ממדריגה למדריגה. ור"י דלא קאמר במתני' אין עד א' נאמן.
אלא אין מעלין. דפליגי בחרתי אנאמנים ואין נאמנים): [ד] ולא יקרא
כו'. דהא מעלין לכהונה ע"פ קריאת התורה כמ"ש שם כ"ה ב' וכן מניח כמ"ש א' קתני
מיהא ג"כ כו':

אוצר הפוסקים

כו. עוד כתב בלואה אות כ"ט לא ישאו ב' חורגין (שקורין שטיף
קינדער) זה את זה לא נח האשה לבנו של האיש או להיפך.
ובמקור חסד אות ל"ז הביא מג"ג סוטה מ"ג ב' דלר"י משום ראב"י
חורגתא בגדילה צין האחים אסורה לינשא לחתין דמתחיותא
כי אחתיהו, וכתב דאם כי צנמי שם דחו זה משום דקלא אית ליב
למילתא מ"מ פסק ר"י החסיד כראב"י דמשנתו קב ונקי, ומא דל"י
בפסחים ד' א' רב דכוכ צר אחיה וצר אחתיה דר' חייא, אפשר שלא
גדלו יחד כחורגים וכו' אבל בל"א אסור כפתימת כירושלמי שבוטא
בחסר, וצמות כ"א א' ד"ה ומוחר באשת חמיו וכו' ע"ש. אכן בשו"ע
כאן סימן ע"ו סעיף י"א נקטו כמסקנת הגמרא הכ"ל דפסק שם
בשו"ע דמוחר אדם צנח אשת חמיו שיש לה מאיש אחר ואפי'
כשגדלה צנית צין האחין ולא חיישין למראית עין שגראית כאלוהים,
ועי' צנ"ש שם סק"י.

ובסעיף כ"ג שם מצוה דגם שני חורגין בגדלין צניות יחד מותר כל
א' באשתו של ב' לאחר מיתה יגרשוין ולא חיישין למראית
העין שגראית כאשת אחיו משום דקלא אית לכו. ובמילי דחסידותא
אות ל"ד כתב על לואה זו דמוכרע ע"י המנהג דלית דחש בכך ואולי
היינו משום שלא כתב זה רק לזרעו. ואפילו אם היה חשש בכך אינו
רק על תחילת החתונה אבל אם אחר החתונה נעשו חורגים אין
חשש עוד, וגם ע"י תנאים קודם החתונה ואח"כ נעשו חורגים ג"כ
יש קולא.

סימן ג.

טע"ף א. א. מי שבא. כי צפרישכ דלע"ג שכי העור צבי ב'
צבס הרמב"ם דכל כהנים צוה"ז צחוקה כהנים הם היינו
מי שיש לו חזקה, אבל מי שצא ממדינה אחרת ואין אנו מכירין
אותו אין לו חזקה ואסור לאכול בתרומה דרבנן, אי נמי י"ל דלמיל
מייירי שפ"א מעיד שהוא כהן.

ב. ולא יקרא. כתב בצרכ"י אות א' דמלשון זה שהוא לשון
הרמב"ם משמע דאף אם הוא עלה מעמלו לקרות ראשון
מוחין צידו, והוא היפך מה שחילק מהר"י קאשערו בהגהותיו ודדין
הוא דאין נותנים לו רשות לעלות ואם עלה מעמלו לקרות צחור
ראשון אין מורידין אותו, וכן דקדק מהר"י זיין דחשדו שמרי יושע
כת"י שער א' סימן א'. אבל צאפי זוטרי סק"א כתב דכיון דצריש
כי אין מעלין אותו וכו' וכדר כתוב ולא יקרא צחור כו' משמע
דאין לא מחזיקין ליה לכהן ואין אנו חייבים לנכוח צו קדוש
הא אם עלה מעמלו מה"ט להורידו כיון שאין ראוי שאינו כהן,
צפרע דלא נפיק חורגא, ולדעתו כ"ה כשעלה לדוכן אין להורידו כו'.
וי"א

חכמים אחד למאה אין זוכין להוליד בנים מצי אחיות אבל אם לא
הניחה בנים אם יקח את לאה אזי יוליד ממנה לפי שבראשונה
אחותה לא ילדה לו, וכי במקור חסד אות ל"ג דמדברי הס"ח מוכח
שלא אף לזרעו איוב זה ולא כמ"ש בלואה, אכן במילי דחסידותא
לבגלון רא"ד מצוטטשטעט על לואה ריכ"ח אות ל"א הביא צבס חותנו
צטל הוטע שפעמים שהשיב צוה לבקל כיון שמפורש הקפידה רק
לזרעו וכ"כ צויות רצות שיש לפרש הכונה רק לזרעו או למקומו
וכופד לפניו שהי' תקנת ארצית שכשמה צטל אחות כמותה אחר
שנתקשר צקנס בליזה שידוך הוא פטור מקנס וישא אחות אשתו
וידע שפעם כן כלכל למעשה.

ובבנה"ג סי' ס"ב הגב"י אות ב' הקשה על הס"ח דהיפך שמענו
מענדל דיוסף הכהן צמו"ק כ"ג א' שמח לו אשתו ואמר
לאחותה לבי ופרנסיו לצני אחותך. ובמקור חסד הכ"ל כי דהלואה
היינו צלא הניחה בנים קטנים, דבהניחה קטנים מותר, דהוא חסד
על צני אחותה, וזהו שדייק ופרנסיו "צני אחותך", וכן צירוש' וצמות
פ"ד סכ"א צמתה אשת ר"ע אמר לאחותה הכנסיו וגדלי לצני אחותך.
כה. עוד כתב בצוואה אות כ"ז לא ישאו ב' אחים אשה וצבה ולא
ינשאו ב' אחיות לאב ובנו, ובס"ח הכ"ל כתב וכן יש ציווגים
שלא ילליחו [או שניחם] או אחד מהם אב ובן הנשואים ב' אחיות
או אם וצב ב' אחים. וצנוציות סי' ע"ע הקשה עליו מהא דליתא
בכתובות ג"כ ב' ר"פ אינעם ליה לצריה צי אצא סורא וכתב צרש"י
שם דאצא סורא ה"כ חמיו של ר"פ וכשיא ר"פ לבנו אחות אשתו.
ותיין צזכרון יכודם מהד"ת סימן קי"ח דלולי כשהשיא לבנו כצ
מחא אשתו של ר"פ וצלוואת ריכ"ח אסור רק כששניהם צחיים,
וכ"כ לתרן צמקור חסד אות ל"ד.

כו. עוד שם בצוואה אות כ"ח לא יתחתן אדם ב' פעמים עם חצירו
בן וצב צה ובן. וכתב צ"ל כחדש פסקי דינים לוי"ד סי'
קט"ז דף רי"ג ואני שדכתי את צני עם צ"ג אעפ"י שכבר שדכתי
את צתי לצ"ג הכ"ל וסמכתי על הצוציות סי' ע"ע כי החסיד רק
לזרעו אחריו צוה, ואמנם צפרע בלואה זו יש להוכיח דודאי רק
לזרעו צוה דכתב שם דב' אחים לב' אחיות ג"כ לזרעו דוקא צוה [ראב"
לעיל אות כ"ז] ופשוט דהא דלא יתחתן בן וצב וצב וכן קיל מצי
אחים לב' אחיות דהא הכס נמי איכא חיתון פעמיים וגם הענין
שוב ב' אחים וב' אחיות וה"ל קפידה יותר א"כ כיון דגם הכס אין
הקפידה רק לזרעו כ"ש צנדי"ן, וגדולה מזו צב יעקב סי' כ"ג, אפי'
ע"ד שמצוה שם שספק אם רק לזרעו כו' כתב דאפי' לכתחילה
לא הקפידו צנים וגדולים ע"ש וכ"ש צנדי"ן דמוכח דודאי רק לזרעו.
אכן בבנה"ג אהע"י סימן ס"ב הגב"י אות ד' כתב דראינו צבים
וכי אח ואחות הנשואים לאח ואחות לא כלליחו ציווגם.

באר הגולה

ג שם דגרי ה"ה וסר"ו

ולא ישא את כפיו: הגב [ה] ויש אומרים דנאמן לקרות בתורה ראשון ולישא את כפיו (א) בזמן (א) הזה [ו] שאין לנו תרומה דאורייתא שנחוש שמא יעלו אותו לתרומה (בית יוסף בשם הרמ"ך). [ו] וכן נוכחין באידנא בכל מקום שאין נוכחין בתרומה בזמן הזה (ג) וליכא למיחש למידי. ג [ה] ולא יאכל בקדשי הגבול [ט] עד שיהיה

באר היטב

ביאור הגר"א
[ה] וי"א כ"ו. כ"ש הר"ן והמ"מ בשם הרמ"ך: [ו] שאין כ"ו שניחוש כ"ו. והא דהוצרך שם מסל"ת היינו לתרומה עצמה אבל ליחוש כמו שחוששין ליוחסין כיון

בדרבנן הוא לא חיישין כמו בכל ספיא דרבנן: [ו] וכן נוכחין כ"ו. כ"כ הר"ן והמ"מ לקיים המנהג אבל לא הסכימו לזה: [ה] ולא יאכל. כ"ל במתני ובגמ' הנ"ל ושם כ"ד א' ת"ר אני כ"ו: [ט] עד כ"ו. כ"ל דבוהיו ע"א נאמן אף לר"י:

פתחי תשובה

(א) הוזה. האחרונים חלקו וכתבו דנאמן לקרות בתורה הואיל ואין איסור דגדר אצל לישא את כפיו דאיכא איסור עשה מדאורייתא דכתיב כה תזכרו אתם תזכרו ולא זרים אינו נאמן. עיין רש"י בכתובות דף כ"ד ע"ג ועיין גפ' כל כתבי דאמר ר"י שם מימי לא עברתי על דעת דגרי אס אומר לי עלה לדוכן וכו' כתבו שם תוס' לא ידע ר"י מה איסור יש בזה כחז כל דגש כתב שם שאין לו האלא לא חיישין שיעשה איסור מש"ה לא חיישין לשם דגר אלא שמא דנוהגים בתרומה בזמן הזה כמ"ש בי"ד סימן של"א אינו נאמן אפי' בזמן הזה. ח"מ כ"ש. ובה"י כתב דנאמן בזמן הזה אפי' בל"י ע"ש. ויש לחקור אם נאמן ליתן לו ה' סלעים בשביל פדיון הבן. ואם אינו נאמן הואיל דאיכא איסורא דאורייתא והוא נהנה וכסנרת ה"ש א"כ קשה למה נאמן לקרות בתורה ראשון ולישא כפיו בזמן הזה דליכא תרומה הא איכא חשש זה דפדיון הבן וצ"ע. כלל העולה מדינים אלו. לענין יוחסין לכ"ע צע"ק שני עדים כשרים. ולתרומה דרבנן די עד אחד. כ"ש:

אוצר הפוסקים

מה"ט נאמן הוא ע"ע לכל מיני דוכן ומדרבנן גם על שאר הכהנים יש לדון דאין צורך דהם כהנים.

ה. ולישא את כפיו. הח"מ בסק"א וכו"ש בסק"ב הקשו על הרמ"א שבה"מ ובר"ן לא כתבו רק לקרות בתורה ראשון אצל לישא את כפיו דאיכא עשה כה תזכרו אתם ולא זרים י"ל דאסור, וכן הקשה המג"א רס"י קכ"ה. וכתב צע"י ארזים סק"ב דלא קשיא דכיון דמדאורייתא אדם נאמן ע"ע לכל מיני דאיסורא ואפי' אין צידו לתקנו דילפי מוספרה לה לעצמה רק דרבנן החמירו א"כ בנשיאות כפוס שאם לא ישא את כפיו עובר ב' עשה כדאמרי במנחות הניחוהו אדאורייתא ולא בעמידו חכמים דצריכס ואפי' אם אין כהן אחר מלבדו צביכ"ג יכול לישא כפיו אף דאינו עובר בעשה אלא"כ קראוהו וקיימ"ל דלאחד אינו קורא מ"מ י"ל דס"ל להרמ"א כמ"ש הכ"י שם בשם הרב מנחם דהא דאינו עובר אלא"כ קראוהו היינו ב' עשה אצל בעשה דכה תזכרו עובר אפי' בלא קריאה ומש"ה לא בעמידו דצריכס ומותר לישא כפיו אפי' לבדו. גם בישועות יעקב סק"א צפיה"ק כתב לתרן דכיון דאיחא מ"ע על הכהן צ"כ והוא אומר דרואה לקיים המצוה אין לנו לבטלו מחשש שמא הוא משקר וכו"כ רמ"א מדברי התוס' צ"מ דף ג' צ' באומר מזיד הייתי דנאמן משום דאינו רואה להדיא חולין בעצרה וכל שכן כהן שרואה לקיים המצוה עשה המועלת עליו, וכ"כ בנתיבות לשבת סק"א.

ובית משה סק"ג הביא מדברי התוס' שבת ק"ח ש"י דלא ידע ר"י מה איסור יש בזה בעולה לדוכן וכ' דלפ"ז י"ל דמנהגנו נתייבד עפ"י דברי ר"י אלא וחלילה להרבה אחר מנהגן של ישראל. **ו. שנחוש שמא יעלו אותו לתרומה.** ואף דקיימ"ל דאין מעלין מקה"ת וי"כ רק לתרומה דרבנן ולא לתרומה דאורייתא כמבואר לקמן בהדיא וא"כ איך שייך למיגזר משום תרומה דאורייתא, י"ל ק"ת עפ"י דברי התוס' בנתיבות כ"כ ד"ה ואלא ש"י דאיכא למיחש לב"ד עושין שיעלו מני"כ לק"ק לכן כ' הרמ"א דאף דבזמן דאיכא תרומה דאורייתא אין להחמירו עפ"י עצמו משום דיש לחוש לב"ד עושין מ"מ בזמן הזה שאין לנו תרומה דאורייתא נאמן, פני משה סק"ב.

ז. וליכא למיחש למידי. ע"י צ"ע סק"א שדקשה למה נאמן לקרא בתורה ראשון ולג"כ הא איכא חשש דיפדו אלו

צ"כ

(א) בזה"ז. ענה"ט וע' בזה בל"ח סימן קכ"ה ס"א ובמ"א שם. ועיין בספר ישועות יעקב סק"א ש"י לחלק בין זמן המקדש שהיו מנדיין בשם המפורש איכא איסור עשה מש"כ בזה"ז ושבו מלא חילוק זה בתשובת מהר"ט (ה"א סימן קמ"ט) ולכן מסיק דהעיקר דגרי הרמ"א ז"ל דנאמן לנ"כ ומנהגן של ישראל תורה היא ע"ש: (ג) וליכא למיחש למידי. ענה"ט סק"א מ"ש וי"ל לחקור כ"י א"כ קשה למה נאמן כ"י וכן הקשה גם' גר"י אית ב' ע"ש:

יאכל בתרומה אצל אין חשש משום נ"כ או שיעלה בתורה, ממילא בל"י ויש לחקור אם נאמן ליתן לו ה' סלעים בשביל פדיון הבן. ואם אינו נאמן הואיל דאיכא איסורא דאורייתא והוא נהנה וכסנרת ה"ש א"כ קשה למה נאמן לקרות בתורה ראשון ולישא כפיו בזמן הזה דליכא תרומה הא איכא חשש זה דפדיון הבן וצ"ע. כלל העולה מדינים אלו. לענין יוחסין לכ"ע צע"ק שני עדים כשרים. ולתרומה דרבנן די עד אחד. כ"ש:

ג. וי"א דנאמן. בשו"ת הרשב"ש סי' מ"ח נשאל צמי שאל ואמר שהוא כהן ורואה לקרות בתורה ראשון ופיו הרשיעו שקבלת ספר לא ראו להעלותו לכהן ואכל קורבניהו כי מלכא והפסידים ממנו, והשיב דכיון שהוא כהן כמורידין ולא מעלין כדאי בע"ז דף כ"ו איך נעלה. לכהונה, והרי הר"מ בה"י עדות כתב שהמסורות לא מצוי ישראל המה ופחותים מן הגויים, ובעיקר הדיון של נאמנות לומר כהן אני דעתו נוטה לדעת הרמב"ם ע"ש.

ד. דנאמן לקרות בתורה ראשון. זוהי דעת הרמ"ך שהביא בה"מ צ"כ מא"י בלכ"ה י"ג שכתב דמנהגנו לקרוא בתורה ראשון דמאי איכפת לן אם יקרא בתורה ראשון מאי אמת שמא יעלו אותו מקה"ת לתרומה כולי האי לא חיישי' בתרומה דרבנן, וכתב בפני משה סק"א דאפשר לומר דגם הרמב"ם מודה דאין החשש משום שמא יעלוהו לתרומה דרבנן רק דהרמב"ם לשיטתו דהא דכהן קורא ראשון הוא מדאורייתא מקרא דוקדשתו וכמ"ש המג"א בל"ח סי' ר"א סק"ד להדיא כן בשם הרמב"ם ולכך י"ל דאינו נאמן לקרא בתורה משום קה"ת גופא דאיכא איסור דאורייתא צ"ע כהן אחר צבית הכנסת [ובחזון איש אהע"ז סי' פ"ט אית ט"ז כתב דאפי' אי ליכא כהן אחר כיון שקורא אותו למזות וקדשתו איכא איסורא דנעטוינו לקדש זרעו של אהרן בקדושת כהונה והוא מקדש אחרים וכו'] אצל ה"א ס"ל כמ"ש המג"א שם בשם הגר"ה בעור וי"ד סי' כ"ה דקרא דוקדשתו לקה"ת ראשון הוא אסמכתא ואינו אלא מדרבנן [וכמ"ש התוס' בחולין פ' כל הצטרף] ולכך נאמן לקרא ראשון. וצע"י ארזים סק"א כתב לפרש דעת ה"א דהא דנאמן לקרא בתורה ראשון אף דאיכא מ"ע וקדשתו, דהיינו אם שאר הכהנים מוחלים לו דלא ליכא איסור דאורייתא דמדאורייתא יוכלים הכהנים למחול כדפירש"י בגיטין שם ורק מדרבנן חייקו שלא יוכל הכהן למחול כי הוכי דלא לית לאונאויי אם ימחול לאחד ולא לכל ובזה שהוא אומר שהוא כהן חו לא אחי לאונאויי, אצל אם אינם מוחלים לו דאינם מאמינים לדבריו שכהן הוא בזה גם הרמ"ך מודה דאין לקרותו ראשון. ובצ"ת משה סק"א כתב לפרש משום דמה"ט כל אדם נאמן ע"ע באיסורין ואפי' דבר שאין צידו לתקנו מאחר דלא איתחזק איסורא רק דמדרבנן אינו נאמן ע"ע דהחמירו בזה ולפ"ז צ"ה"ז של הכהנים הם רק כהני חזקת ואין אוכלים רק בתרומה דרבנן ממני"פ אין להחמיר בזה לקה"ת, דהא

ביאור הגר"א

(י) אבל אוסר כר.
כמ"ש ביבמות מ"ז א'
וע"י תוס' שם ד"ה גאמן
כו' וד"ה ואין עדות כו':

[יא] ואם נשא כו'. דכל
בכריות י"ב א' משום
ההוצקה כו' בעלה כו'

שיהיה לו, עד אחד [י] (ג) אבל אוסר עצמו * בגרושה וזונה וחללה

וראינו מטמא למתים [א] ואם נשא (ד) או נטמא (ב) לוקה והנבעלת

באר חגולה

ד מענדל דר' אס דכ"ה
ע"נ וכדעת הרמב"ן
שהתעשה היה כשאינו ידוע
שהוא תבין וכלתו נתייב

מאוס דשוניא לכל פסולי
ול ענוה (להחמיר)

החזקה כו' בעלה כו' ול"ס שהיא לוקה משום דלגבי עצמה א"צ לחזקה :

פתתי תשובה

(ג) אבל אומר עצמו. עין נש"ת תשובה מההנה ח"ל סימן קמ"ט וסימן קנ"ו ששאל מחתנו הרב ר' ילינק שפין נאחד שאתר על ענינו כהן אבי אשר שורת הדיו שז"כ ע"פ ענינו אלא שזית אנפשיה כל פסולי כהונה כד"ל

בב"ד 77 יו"ד ע"ב צבחה שחמך לכהן לקדש לו גרושה מחמך שחמך צר חיונה
מחן קי"ט סק"ו) א"כ צב"ד י"ט לספח אי אחריון רק לעצמו נחמן לאסור אצל
כחונה כח"א עד שחם נש"א או נחמך לוקח לדעת הרמב"ם מחק"ר שפ"ר צר חיונה
אחור שחמך מרונת דעלמך דלח"ס כה"ס רק לבני עצמו נחמן לאסור וסי"ס
שכל ראשו נוטה להפ"ך :

(ד) או נטמא לוקה. עיין בחל"מ פ"כ מהל"ב דין י"ג שמפרש דגרי הרמ"ם צהחוק ע"פ ענשו שלשים יום דלח"כ זינו לוקה וכח"ש בפ"א ולכן חתם ע"ה
(וזח"מ וצ"ש כאן) וזרעה ספק כו' ע"ה אך מדגרי הרב המגיד שם מצולח להדיא דזינו מפרש צהחוק רק דהוי התרלת ודאי על פיו משום דזיל קד"א
וע"ה ועיין בתשובה גרית אברהם סי' ז"ד אות ד' ה' שז' דהדין עם הה"ה וקושיית המל"מ מפ"א שם כ' לחרץ בטוב טעם ע"ה ועצ"ה לקמן סי' י"ט פה"כ

אוצר הפוסקים

דבצי חזקא גמורא חבל מלקות לא צעי חזקא כולי האי, ובלא"ה י"ל דמ"ש הרמב"ם צפ"ח דבחוק' ל' יום אין הורגין עליה משום ח"א היינו לאיש אחר הכא עליה חבל הוא עצמה נהרגת על פי דיבורה אפי' בחוק' ל' יום, ובלא"ה חזקא דל' יום אין לו עיקר בגמ' כמ"ש הח"מ לקמן בס"י י"ט. גם בארץ נבי סק"ה כתב דס"ל נהרמב"ם דדוקא גבי מיתא צעי חזקא ואינו נהרג עפ"י דיבורו חבל גבי מלקות ל"ב חזקא ואפי' עפ"י עלמו לוקין ומ"ש הרמב"ם ובמחבר לקמן בס"י י"ט דמי שהוחזק בשאר צדד דנין עפ"י חזקא זו ומלקין כ"י על חזקא זו ומשמע דוקא אם הוחזק בא לא"ה אין מלקין היינו כשלא היתה כוונתו מפי עצמו רק איכא חזקא שזכ"י אחותו או אמו חבל אי איכא כוונתו מפי עצמו מלקין אותו אף שלא הוחזק ל' יום, והביא משו"ת מהר"יט ח"א סי' קמ"ז ש"י דהרמב"ם מיידי בלא הוחזק וכן משמע מדבריו שם בס"י קמ"ט, ע"ש. ובנתיבות לשבת סק"ג כתב דליכא לפרושי דמיידי שהוחזק צדדן על פיו ל' יום כמ"ש המל"מ דכיון דאינו נאמן לומר כהן אנו איך הוחזק על פיו [וכן הקשה במחבר הפריס הל' אי"צ] חלא מיידי כהא שאמר צפני צ"ד כהן אנו חבל בלא צ"ד אפילו נשא גרושה אינו לוקא וגם יכול לחזור בו אם נותן אמתלא כדאי בכתובות כ"ב. ובפני משה סק"ג הביא מספר באר שבע דף קט"ז ב' דמשמע להדיא דמפרש דברי הרמב"ם בלא הוחזק כלל וכן מבואר להדיא צב"ח לקמן סי' י"ט דעל מ"ש שם דבצי דוקא הוחזק ל' יום כתב צב"ח דדוקא לחייב איש אחר צעי ל' יום כ"י חבל איש שאמר על אשה שהיא אחותו ובלא עליה חייב בחוק' ל' יום, והע"ז ובה"מ וצ"ש שכתבנו שם על צב"ח צ"ח היינו שכתבו דבחוק' ל' יום מהני אמתלא חבל בלא אמתלא משמע מדבריהם ג"כ דלא צעיק ל' יום [לפמ"ש בס"ק שאח"ז דכל שיכול לחזור באמתלא אין לוקין דל"ה איסור צרור ח"כ הכא דלוקא ע"כ דלא מהני אמתלא וביינו לאחר ל' יום לדעת הב"ז והח"מ והצ"ש שם].

יא. לוקה. כחצ בשב שמעתהא שמעתה ר פירא דמשמע דכבן בוא
 ללוקה בא חשב הכנענות לו חס היה גרושה או זונה
 אינה לוקה וכ"כ בה"מ והמל"מ צ"כ מאי"ב, וקשה דבא לפומ"ש
 במל"מ שם איירי ע"כ בזהזקן לי יום דל"כ גם בוא אינו לוקה
 וא"כ מאי שנה מאיס ואשב שאם בזהזקן לי יום בורגין עלי משום
 ח"א לאיס השוכב עמה [וכן בקשה בזהר לצי סק"ב] ונראה דשאי
 בהם צאיט ואשב שזהזקן אצל כל העולם בזהזקן איס ואשמו כו"ל
 חזקה נמי לעלמא משו"כ בורגין בוא עליה אצל כבא בכהן במחזיק
 עמו

גבור, ופי' ודאי אינו נאמן דכיו הנהגת ממון וכו' בעלי אחרים סק"ג
לחרץ דכיון דלקבי"ה ולגיב נאמן הוא עפ"י פלג לא יעלוכו מחז
לפדיון הבן. ובמחלית השקל על כ"ש סק"א כתב לתרץ עפ"י
השאלות וענ"ן סי' קנ"ב שבי' דצו"ז שהכניסו הם כהני ספק
אין חיוב ליתן צדקה"ב רק מתנב"מ לכתזיר ע"ש, ואי"כ במתנב"מ
ע"מ לכתזיר לית לי' הנהגת מחז. ובדרישת ארי כתב לתרץ כיון
דאיסורא ליכא במבזר צדש"י חולין דף קל"ד ז' ד"ה ראשית הבז
רק דבר שבממון לא חיישין.

ח. אבל אוסר עצמו וכו'. בשו"ת דברי חיים ח"א סימן טו
נשאל בני שבעת רחילת הכהנים לדון אמר לו אי גם
אחיה עול ידיו והשיב אמנם ככן איך אך אין ראוי לשלם דמי
רחילת ובי' חננים ששמו ממנו כן וכעת רוצה הוא לישא גרושה
ואומר שאינו ככן ולא אמר זאת רק דרך שחוק וגם מראה מחבב
מצינו שכתבו לו ששם סג"ל, והשיב דדבר פשוט דלא מקרי כולא
בכל מקום כן בממון וכן באיסור רק מה שאומר דרך כולא ולא
פטומי מילי וכ"כ הרמב"ם בפיה"מ לסוכה דין פ' זה צורר דף
כ"ט, והמבחי"ט בחו"מ ח"ב סי' י"ח, ובג"ד לפי הענין נראה
דכוונתו היתה שאינו ככן דאל"כ למד לא יעול וידיו וכי ישלם שכר
וע"כ דדרך צחמ"י ושחוק קאמר ולכן מותר כולא לישא גרושה.
ובשו"ת עמק שא"ל סי' י' צ"ל שבעת שרנו להביאו על בית עלמין
לעשות לו ציון אמר אז שהוא ככן כתב דכולא דזאת אינה כלום
דודאי משום שלא ראה להצדקות אמר כן וכו' ע"ש.

ט. בגרושה וזונה וחללה. במחלות השקל על ב"ש סוסק"ד
 הביא מהש"י ח"א סי' ל"ג שכתב דאף דלא כתב בטור
 והרמב"ם והש"ע רק דאסור בגרושה וזנה וחללה ולא כתבו שאסור
 גם בחלוצה מ"מ כ"כ דאסור צמה שאסרו חכמים אלא שהם כתבו
 מה דאסור מדינא דאורייתא וממילא נאסר צמה שאסרו חכמים
 משום סייג, עוד הביא מה' עמודי אש כללי התורה כלל ז' שהעלה
 דגם באיסור דרבנן אמרינן שוי' אונשפי חתיכה דאיסורא, ע"ש.

י. ואם נשא או נטמא לוקה. עי' פ"ח סק"ד בשם המל"מ
שמפרש דברי הרמב"ם דוקא אם הוחזק לכהן עפ"י עלמו
לי יום דלח"כ אינו לוקה וכמ"ש הרמב"ם בפ"א מא"ב, אך מדברי
הב"מ מבואר דאינו מפרש בהחזק רק דכיו הותרת ודאי על פיו
משום דשוי' חנפשי חתיכה דאיסורא. ובעני אחרים סק"ד כחז על
המל"מ דמה שהביא רמ"מ מהרמב"ם פ"א דמיייר באן בהחזק לי
יום יש לדחות לפימ"ש המהרי"ק בשורש פ"ז דלסקילה ושריפה הוא

באר הגולה

ה מעונת דרבי שם דף כ"ו ע"א

[יג] והנבעלת (לו אם היא פסולי כהונה) (ה) ספק (ג) חללה ואם היה מסיח לפי ה תומו נאמן. כיצד מעשה באחד שהיה מסיח לפי תומו ואמר זכור אני כשהייתי תינוק והייתי מורכב על כתפו של אבא הוציאנו

ביאור הגר"א [יב] והנבעלת כ"ו כמ"ש ביבמות שם ואין אתה נאמן כ"ו ואע"פ שהוא נפסל וכן לענין בני בנים שם אבל צ"ע דאפי' ספק אינו כמ"ש שם ואין כ"ו

מי לגברי וכיכ תי' שם גדיה הגיל אבל אם בא כ"ו מהא דשם כ"ה ב' ופי' דסנהדרין אדם קרוב כ"ו אלמא כל לאחרים אע"פ שפוסל עצמו אינו אפילו ספק שהרי קטלינן על פיו :

באר היטב

(ג) חללה. וכהן אחר שזא עליה אינו לוקה משום חללה ודלית וכן זרעה ספק חללים חלל הוא עצמו שחזר וזא עליה לוקה משום חללה לפי דבריו כמו ללוקה (לחות) משום גרושה :

פתחי תשובה

(ה) ספק חללה. ענה"ט ומ"ג חלל הוא עצמו שחזר וזא עליה לוקה כ"ו הוא מדברי הס"מ וז"ל. ותימה שלא הזכירו דברי הס"מ בזה דמפורש בדבריו דגם הוא עצמו שזא עלי' ח"כ אינו לוקה וע' בת' אברהם חללה"ע סימן ח' אות י"א וס' ח' אות ט' וע"ג עוד בחי"ד ס' ג' אות י"א חזה :

אוצר הפוסקים

לחלק בין אם פוסל בנו מזד עצמו של אב דאינו נאמן ובין אם פוסל אח כהן לחוד משום יבמות דף מ"ז דקאמר לדברך נכרי אחי ואין עדות לנכרי ומבואר דאי לאו נכרי הוא ב"י נאמן לפסול בזנים מחמת עצמו כ"ו ע"ש] ותיקן דלפי"מ דמבואר ברמב"ם פט"ו מא"י ובפוסקים שאם יש לו בני זנים אינו נאמן גם על הזנים א"כ יש לחלק בבית דין זה שאם מעיד על בנו שהוא צ"ג אינו מעיד כ"א עליו ולהכי כי אין לו זנים נאמן חלל כאן שמעיד ע"ע שהוא כהן אם נאמר שנאמינו לענין זה שאם זא על גרושה יהא כהן חלל הרי אי אפשר להכין שיתחלל אם לא תחולל גם היא ולעשותה חללה אין נאמן לומר שהוא כהן להכי אין נאמינים אותו גם על הכן, אך לפי"ז יש לחלק בין אם זא על גרושה וחללה או שזא על חללה, דע"ס כ"ל שייך בגו"ח שאם נאמינו לחלל זרעו תחלה גם היא מחרומה דבית אביה שער עתה היתה מותרת כ"י חלל אם הוליד בן מחללה שלא תחללה בביתו יותר ממח שהיתה בתחלה, ואין מעיל עדותו כ"א על זרעו אית לן למימר דהתורה האמינתו על בנו וכ"י חלל גמור, והפוסקים סתמו דצריכה ולא חילקו בזה וכפי הכרח שם מחלקים בין אם מעיד על פסולו או פסול בנו ובין מעיד ע"ע שהוא כהן והוליד בן חלל ולא ידעתי ע"ס לזה.

אכן בבית משה סק"ד כ' על בעלי ארזים וכש"ס דדברי הכ"מ מבואר ברמב"ם והוצא בס"י ד' טע"א ל' דהאומר ע"ע שהוא ממזר כ"י ספק וזנו כמובא חללה דבין כ"י ספק ולא אמרי' דיהא נאמן בחזרה ודאי משום זנו זה ממזר כ"י דכיון דלא זא לפסול רק מזד עצמו וע"ע הוא נאמן רק בחזרה ספק כ"י על הכן, ואף דכאן נאמן ע"ע ללקות היינו משום דשווי' אנפשי' חד"א וכמ"ס כש"ס ש"י פ"א חלל לענין זנו לא מהני, והש"ס ציבמות מ"ז דמקשים מהאומר דזה בני כ"י היינו דעכ"פ ב"י לו להיות נאמן על זנו בחזרה ספק כמו דנאמן ע"ע כ"י.

יג. אם היא פסולי כהונה. כתב בס' צריח אברהם ס"י א' אות ח' דלהסבירים דלענין פסולי כהונה ל"א כל המשפחות בחז"כ א"כ כל אשה אפי' כשרה הנבעלת לו היא ספק חללה דשמה חלל הוא. וכ"כ בחזון איש אה"ט ס"י פ"ט אות י"ז.

ובנתיבות לשבת סק"ב כתב דע"ס מ"ל שנאמן עליה לעשותה ספק כיון שיש לה חזקה כשרות, ונראה לפי"מ הכ"מ צ"כ מא"י ב' ה' בחירון א' דס"ל להרמב"ם בכל מי שזא ואין משפחה ידועה אין משיאין לו אשה מפני השם ממזר או עבד א"כ כל אשה הנבעלת לו היא ספק פסולה לכהונה אלא משום דבדיעבד מהני צרי דידה שאינו ממזר כי היכי דמהני צרי דידה לריג בכהונות י"ג א"כ כשאומר שהוא כהן והיא פסולה לו הפך שהחיר הוא הפך שאמר ואפילו לחירון השני של כמ"מ דכל איש הוא בחז"כ

עצמו בכהונה כיון שאין מעלין אותו לכהונה על פיו ואין קורא בתורה ראשון ואינו אוכל בקדשי הבגד א"כ חלל בעולם הוא בחזקה ישראל לכן אין צו משום חזקה אלא לגבי נפשי' כיון דשאחדי"א חלל דה"י יכול לחזור ע"י חמתלא וכל שחזר בחמתלא אין לוקין דל"ה איסור צרור, וכשהחזיק עצמו ל' יום דתו יתח' בחזרה אפי' ע"י חמתלא משו"ס לוקה חלל לגבי אחרים כיון שאין מעלין אותו לכהונה ע"פ עצמו ל"ה חזקה ומשו"ס האשה הנבעלת לו אינה לוקה.

יב. והנבעלת לו וכו'. צ"ח הביא בשם הכ"מ פ"כ מא"י ב' י"ג ש' דלא זא לומר דאסורה לכהן מעט ספק חללה דנל"ה אסורה לו דברי היא גרושה או זונה אלא זא לומר דהנבעלת לו זרעה כ"י ספק חלל דשמה ישראל הוא ואין כאן חילול, ובמל"מ שם חמה עליו דממ"ס ברמב"ם ואם נשא וכו' לוקה ע"כ מיירי שהחזק ל' יום צעור וא"כ זרעו ליכא חלל ודאי דברא כרע' דאבוב, ע"ש. וכ' עליו בנתיבות לשבת סק"ב דדבריו צ"ע דבמחזק ל' יום גם אשתו כ"י חללה ודלית דכא' הורגין על חזקה זו וכו' ואפשר דס"ל דכא' שאני כיון שאינו נאמן שהוא כהן לכל מיני דכהונה אעפ"י שהוא מחזיק בעצמו ל' יום לא מחזיקין לה בחללה, אך צרעה כיון דקיימ"ל כ"י יחוד דנאמן אדם לומר זה בני בן גרושה כדאי לקמן סימן ד' כ"ה דנאמן לפסול זרעו אפי' זא המחזק ל' יום כ"י ונראה דמ"ס הכ"מ דזרעה כ"י ספק חללים היינו דאם הוליד בת וזא עלי' כהן אינו לוקה כי היכי דהנבעלת לו אינה לוקה דה"י ספק חללה אע"פ דכא' נאמן ע"ע דשאחדי"א לא גריעא בתא מהיא עצמה כ"י ונראה דכ"ה אם נשא אשה הראויה לכהונה והוליד בן נאמן עליו שהוא כהן לענין שיהא אסור בגרושה וכיו"צ חלל אם עבר ונשא גרושה היא אינה לוקה דלא עדיפא מדידה, אך צ"ע אי נאמן על הכן עצמו להלקות כשנשא גרושה או בתו מגרושה שנשאת לכהן אי נאמן ללקות אי נימא דדמי למח שהאמינה תורה לומר קדשתי את בתי דקיימ"ל דאינה נסקלת על ידו וכ"כ אף שנאמן לומר זה בני בן גרושה ו"ל דלמלקות ולעונשין אינו נאמן, או נימא דכא' נאמן אפי' ללקות כיון דילפי' ממח שנאמן לומר זה בני זכור אפי' לענין ממון דע"פ ב' מדים כ"י נאמן אפי' למלקות וכו'.

ובעצי ארזים סק"ד הקשק על הכ"מ דחמאי לא יכיו זרעו חללים ודאים כ"י קיימ"ל כ"י דנאמן לומר על זנו שהוא ממזר ושהוא בן גרושה וחמאי שזא אם אומר על זנו שהוא צ"ג או שאומר ע"ע שהוא כהן והוליד בן מגרושה דברי מדאורייתא נאמן לומר שהוא כהן וכו' דבין חששו לחומרא לענין תרומה ויוחסין מ"מ כמו שנאמן ע"ע ללקות אם נשא או נעמא כן יהא נאמן על זנו לעשותו חלל [וכן בקשק בש"ס ש"י פ"א והוסף לכוניה דאין

ביאור הגר"א

[יג] היה כו. כג"ל וכ"ש
לישא כו' וכמ"ש במתני
מעלין לכהונה כו':
[יד] ואפי' אביו כו'. שם
כ"ה ב' כרבי מחבירו:

(ו) הוציאנו מבית (ה) הספר הפשיטוני את כתנתי והטבילוני לאכול תרומה לערב וחבירי בדלים ממני והיו קורין אותי יוחנן אוכל חלות והעלהו רבינו הקדוש (ה) לכהונה על פי עצמו:

ב ו [יג] היה עד אחד מעיד עלי נאמן להאכילו בתרומה בזמן הזה ולקרות בתורה ראשון ולישא את כפיו [יד] ואפילו * אביו

נאמן

פתיח תשובה

(ו) הוציאנו מבית הספר. ע"ש סק"ה עד ש"ח חי שאין משפחתו ידוע לנו חיישין שחל ממנו או ענד הוא. ועיין בס' שעה"ש פ"כ מהל"ג דין ה' שהג"ח עליו דודאי מרן המחבר לא ס"ל הכי שהרי גרש"ה הכי כתב כלשון הטור דמי שגב ואמר כהן אני כו' אוסר עליו גרושה ואם איתא אפילו ככל הגמ"ס שבעול אסור כו' יונה שהכרית ממה שהעתיק לשון הרמב"ם והוציאנו לא חיישין שחל ענד או ממנו הוא אלא דוקא בעוון ודאי דקים ליה בגמ"ס

באר היטב

(ד) הספר. דל"כ חיישין שחל ענד הוא והמחבר נסעיף ה' שכתב שראיתי לפלוגי טובל וכו' ולא כ' הוציאנו מבית הס' ט"ס הוא וז"ל הוציאנו מבית הספר. ז"ש וזה"ל דלא כח"מ: **(ה) לכהונה.** היינו תרומה לרנן. וה"ה נשיאת כפים דשנה לתרומה לרנן. ז"ש:

מבית הספר אין זו ראייה כלל דע"כ לא אמרי' דאפי' נשאלין לו חזקה משפחה

אוצר הפוסקים

הכע"ז סי' פ"ט אות כ' כ' נחלק על ז"ש וכי דאנו נוהגים בזה בצנזרים כבאים אף שאין משפחתו ידועה כלל ולא שמענו מוחין בדבר רק שאין מייטלין בזה ואם הוא חזר או ת"ח מייטלין גם לכתחילה ולדברי ז"ש הוא אסור לבא בקהל עד שיבדקו אחריו, ועי' לעיל סי' ב' באזה"פ סק"ד אות ג'.

טו. לכהונה עפ"י עצמו. ט"י ז"ש סק"ז שכי דכפרק בגזל אוקמה דהיינו בתרומה לרנן. וכי בארן לבי ס"ק ז' דמכתום' שם מביאר דהיינו לתרומת פירות וירקות או תרומת חר"ל לבית התרומה א"י אינו נאמן אפי' בזה"ל אף דכיו דרנן לבית מדרגת"ם והמחבר משמע דאפי' בתרומת א"י נמי נאמן בזה"ל דכיו דרנן. ועי' בפני משה סק"ג שהביא מהפרי"ה סי' ס' סק"מ שכי ג' דעות במסל"ת, דעת הש"ך דמסל"ת אינו נאמן באיסור דאורייתא אף בלא איתחזק איסורא, ובאיסור דרנן יש חילוק, דאם איתחזק איסורא אינו נאמן ואם לא איתחזק איסורא מהימן, ובשם ספר מנחת כהן כ' שם דאף באיסור דאורייתא יש חילוק בין איתחזק איסורא ללא איתחזק, והפרי"ה פסק לדינא דאין חילוק בין איתחזק ללא איתחזק אלא דבאיסור דאורייתא אף בלא איתחזק לא מהימן ובאסד"ר אף באיתחזק נאמן כו'. ועי' שדן א"ס לענין תרומה כו' איתחזק איסורא, כיון דהרוב אינם כהנים כו', ושתלוי בפלוגתא כו'.

טז. ע"א מעיד עלי נאמן. כי בכנה"ג הגה"ע אות ג' בשם הר"מ מערלני ח"א סי' רי"ט דה דוקא א"ס הוא מודה לבית א"ס מחיבו או אפי' שותק ונוכח חומרי כהנים מדרך חומרה אינו אסור בגרושה אפי' לכתחילה א"ס אין לבו נוקפו. ובשו"ת הרדב"ז דברי דוד סי' ל"א נשאל באי מצני האנוסים שאצו ה"י חזר מליעמא למתים כי כהנים היו קורים לאצו אצו אצותיו בשב כהן ושאל את פי א' מגדולי הדור והזכיר אותו מלעמא למתים אך אצו אצו שחזר לחסות בצנפי השכינה ל"ה הושב לזה, וזה האנוס לא חשש וגשא גרושה ה"י מותר לקיימה והשיב דכיון דמה שאצו חשש מלעמא ל"ה משורת כדן אלא ממידת חסידות דעפ"י כהנים ודאי לא בוחזק כלל וגם בורע חזקתו מאחר שאצו אצו שכי יותר קרוב לדורות הקודמין לא חשש לזה ודאי דא"ל לכופו להוציאה ועוד דבעת השמד ל"ה נאברים מפסולי כהונה וכיו ס"ס שחל אינו כהן ושחל נחלל, ונכי דקודם שנשאה ה"י מקום לאסור לו גרושה משום אל תעש תורת אמן אך אחר שנשאה אין מוציאין אותה ממנו, וכבר ראיתי במלרי"ם א' מצני האנוסים שהיו אומרים עליו שמשפחתו כיו כהנים ולא ה"י נוכח דבר מחומרי הכהנים ולא כ"י אדם שיערער עליו פ"ז.

יז. ואפי' אביו נאמן. עי' בזה"פ סק"ז דס"ל לרמב"ם דאפילו א"ס ידוע שהוא אצו מ"מ נאמן משום דכידו להאכילו בתרומה, ורמב"ן חולק עליו וסובר דכשידוע שהוא אצו אינו נאמן ולדידה

בחז"כ היינו אפי' א"ס הוא שותק לבית א"ס הוא אומר שהוא כהן א"כ לדבריו הוא פסול, דאפי' א"ס לא נאמן לו בלי"ה הוא ספק שחל הוא ממנו ולא מהני חז"כ נגד ספק ממנו וגם כרי דידה כו' ויותר נראה לי דהא כ' כרמב"ם לשון הבעלה לו ולא כתב כנשואה לו וז"ל דמירי בפניה שבעלה וא"כ כיון דקיימ"ל דכל כיכי דליכא ז' רוצי כיו ספק פסולת דלקמן סוסי' ו' וס"ל דליכא דשניכס מודים לא חיישי' לאחרים כדאי בסי' ד' סכ"ז וכיון דאינה מתכשרת אלא עפ"י האדחתו וכוא אומר שהוא כהן ממילא נאמן לפסולת ספק חללה.

יד. הוציאנו מבית הספר. בעור השמיט חיצות אלו, וכי בח"מ סק"ד העטס דאפשר דלמאי דקיימ"ל דכל במשפחות בחזקה כשרות הן לא חיישי' לעצדות ומכ"ש בארלותינו דלא שכיחי עצדים כנענים שחלו ועצלו לשם עצדות שיאכלו בתרומה, ובז"ש סק"ה כ' דאפי' למ"ש הטור בסי' הקודם דאפשר דהלכה כסחם מחני' דהנשוא אשה לר"ך דזיקה לכהונה, היינו לישא אשה או לתרומה דאורייתא לבית לתרומה לרנן אין חוששין שחל ענד הוא, ומכרמב"ם שכתב דל"ל הוציאנו מבית הספר מוכח דס"ל דמי שאין משפחתו ידועה לנו חיישי' שחל ענד או ממנו הוא, והמחבר סתם ופסק כוותי' וברך רמ"א לא הובי' כלום ש"מ דכיו קיימ"ל, וכן החזיק בזה"ש בשיעור רש"י ורמב"ם בסק"ז. אמנם באצני מלואים אות ז' כתב ד"ל דאף דס"ל דכל במשפחות בחז"כ אפי' לכהונה חיישי' עפי' וכמ"ש בה"מ בפ"כ מא"יז ואפי' לתרומה לרנן משום מעלת יחוסי כהונה, ואפי' לפמ"ש מקל"ת פוסקים דאין חוששין אלא לשמש פ"ג המזבח אלא לישא לכהונה אין חוששין מ"מ נראה דמלך הרוב אינו ענד או ממנו אלא לומר שהוא כהן דכיו ג"כ נגד רובא דעלמא שאינם כהנים ו"ל דחיישי' דהא דאכל בתרומה לא משום כהן אלא משום שהוא ענד כהן, והטור שהשמיט זכ הוא משום דבארלותינו ל"ש עצדים שחלו ועצלו כמ"ש ח"מ. ובערוך בשולחן סעי' ו' כתב דא"ל סובר הרמב"ם דחיישי' לענד דלעצדים ודאי ל"ה דכל במשפחות בחז"כ הם והא דנקט בגמ' והוציאנו מבית הספר היינו דאפשר דשם ה"י ידוע שיש עצדים אלא הכהנים שבעיר בהיא, ורמב"ם נמשך אחר לשון הגמ', גם בפני משה סק"ג כ' ד"ל דרמב"ם והמחבר ורמב"א סוברים דכל במשפחות בחז"כ אפי' באין משפחתו ידועה והא דנקטו הוציאנו מבית הספר משום דס"ל דמסל"ת אינו נאמן באיתחזק איסורא אפי' באיסור דרנן וא"כ ע"כ הא דנאמן מסל"ת כהן בתרומה לרנן אפי' באיתחזק איסורא הוא משום דכיו מילתא דעבידא לאיגלווי וא"ס אינו אומר הוציאנו מבית הספר ל"ה מדעול"ג משום דלא יתפס שיקרו דיכול לומר דמה שאכל בתרומה הוא משום שה"י ענד כהן וממילא אינו נאמן אף בתד"ר כיון דאיתחזק איסורא, אלא בעור סובר דנאמן בדרנן אף באיתחזק לפיכך לא כהניד לומר הוציאנו מבית הספר. ובחזון איש

באר הגולה

ו טור מחשבות הנמרח
שם דע"כ לא פליגי
למורא שם אלא ליוחסין
אבל למרומה דנריס
מעלין

(ז) נאמן (ו) עליו (ט) ואפי' משטרות מעלין לכהונה זוה"ז [טז] כיצד הרי

שהיה כתוב בשטר פלוני (ו) כהן לזה מפלוני מנה ועדים חתומים עליו

הרי

ביאור הגר"א
[טז] ואפי' משטרות כו.
מדלא איבעי להו שם
אלא ליוחסין והיה לכ"ד
שיש לחוש ליוחסין כמו

תרומה דאורייתא משא"כ של עכשיו וז"ש זוה"ז דק"ל כמ"ד שם אין מעלין משום שהוא דאורייתא ועוד כשיסתם כלישנא בתרא
וכן כמ"ד שוקבע באתרוגה כמ"ש בפ"י בסוטה : [טז] כיצד כו. שם ה"ד כו :

באר היטב

(ו) עליו. אפילו אם ידוע שהוא אצ"ו נאמן. ופוסקים אחרים סבירא
לכו כשידוע שהוא אצ"ו אינו נאמן עיין בית שמואל מעשה
באחד שהיה משמש כהונה ט"ו שנים וז"ל קידש גרושה ואמר
שאינו כהן. אינו נאמן וכופין לגרש אותה. הרי"י הלוי סימן ל"ג חות
יחיד סי' ק"י שנית יעקב סי' ל"ג נח"ל ועיין בלבוש. ודין הכתובות
שנפדו על ידו בודאי ואותן שהן נספק שנפדו על ידו אין לריבין
לחזור ולפדות ענתן. ע' נחות יחיד סי' ק"י ותהרי"ט סימן קמ"ח
ובתנ"י"ט ח"ל סי' ר"ט ופרת מטא אהרן ח"ל סימן נ"א ורש"ד"ס
ח"ל"ה סימן רל"ה ובאר שבע דף ק"י"ו : (ז) כהן. עיין ח"מ נ"ש :

ות"ש הנ"ט ודין הכתובות כו' עיין נזה נפ"ת ל"ד סימן ש"ה סק"ה :

אוצר הפוסקים

עדים נמי ס"ל דמעלין, וכחז שלא רחא לא, מהמחזרים שכתוב לעמו.
כ. פלוני כהן לזה מפלוני. בטור איתא פלוני כהן לזה
מפלוני כהן, ור"ל דשניהם מעלין לכהונה, ברכ"י נ"ש
החוי"ט בהבכותיו. ובאצ"ו משפט אור"ה כי דל"ע מנ"ל לטעור
זכ דכרי בגמ' לא חיירי רק בלוח ויחזק דרך בלוח שייך לומר שבעדים
מדקדקים משום דאם לא יהי כהן לא יוכל לתבועו אצל בלוח
המוליד שער מנ"ל דמדקדקים וכו' ובפרט דאין זה מוטל על בעדים
אם המלוח יאמר שהוא כהן ולא יוכל אח"כ לגבות בשטור ורק על
בלוח לריבין הם לדקדק שלא יתחייב איש אחר, ואפשר לומר דטעור
סובר דהגמ' רצותא קמ"ל דהמלוח פשיטא שלא ירצה בעצמו לכתוב
ע"ע כהן אם אינו כהן דהא אח"כ לא יוכל לתבוע, דכלוח יאמר
דאין זה שבלוח לו, אצל בלוח כו"ל דהם לא דקדקו ובלוח לא
איכפת ליה קמ"ל וכו', אכן בע"ז סק"ז כתב דכאן כהן בחרה הוא
ע"ס בטור דאין לומר דלמחזריהו קאמר דהיינו לזה ומלוח דהא
סיים ע"ז כ"ז בחזקת כהן לשון יחיד, וכ"כ בחי' בהכות על הטור ע"ש.

כא. ועדים חתומים עליו. כי בפני משכ סק"ה דלפ"י
דקיימ"ל בחיית סי' נ"א בהרמ"ז דע"ל בשער מהני
כ"כ כאן מהני ע"ל שחתום בשטר דהא לתרומה סגי בע"ל ודא דכ'
כאן שנים הוא לרצותא דלפ"י אין מעלין ליוחסין אמנם י"ל דדבר
זה חלוו בפלוגתא דהנה הכ"ח כתב בטעם דלכך מהני שער לענין
תרומה דוקא ולא לענין ליוחסין משום דאמר"י אמנה ששער מסבדי
ורק לענין תרומה דרבנן אנו מקילין ואמר"י דאכולה מילתא מסבדי
והש"ך בחי"מ סי' נ"א והכ"ז כי בשם הר"ן דאין סברא כלל לומר
דעדים יחתמו אדבר שאינו, אך דחיישי' שמא יחתמו שהוא כהן
משום שהוא מוחזק בכהן ולא משום שידעו דבר זה בצירור ולכן לענין
תרומה מהני אפי' חזקה גרידא משא"כ לענין ליוחסין בע"ל דוקא
שידעו בצירור גמור, וא"כ לשיטתם דעדים אינם תוחמים אדבר
שאינו א"כ ע"ל ג"כ מהני משא"כ לשיטת הכ"ח דאמר"י דאפשר דלא
ידעו כלל שהוא כהן וחתמו רק אמנה ששער ורק לענין תרומה אנו
מקילין דאכולה מילתא חתמו א"כ בע"ל אין שייך להקל בזה דהא
כי במחרי"ט דטעם דנאמן ע"ל בתרומה לשיטת הרמ"ז ומהמחזר
הוא משום מילתא דעבירה לאיגלווי לא משקר וא"כ בכהן אינו ירא
לשקר דגם אם יתוודע שאינו כהן יוכל העד להשתמע ולומר שלא חתם
אכולה מילתא רק אמנה ששער ויכחא שאינו ירא לשקר אפי' מעיד
בע"פ אינו נאמן וכ"ש בכתב.

כב. חתומים עליו. כי באפי' זוטרי סק"ז דמכא דמקשי בגמ'
אלימא דכתיב ב' אני פ' כהן חתמתי עד מאן
קמסבדי פלח ולא משני כשקיים ב"ז עוצר תחתיו, ש"מ שאם חתם
עד

פתחי תשובה

ישראל כשר הוא ותנ"ס לא חייבין ונאמן ע"י עמו תש"כ ה"ה דנית הס'
דליתו גופיה לא קים ליה אם הוא כשר אלא שגא להעיד בגדלו מה שראה
נקטו בזה ודאי פשיטא דחייבין שמה ענד הוא ויחזק זה מוכרח מדברי
התוס' כו' ע"ש ועמ"ל לעיל סימן ז' סק"ה :

(ז) נאמן עליו. ענ"ט ות"ש מעשה נא' כו' לכאורה מל"ל הלא מנאמר
כן נ"ע ס"ל והנה ת' הרי"י הלוי כעת אין אחי אך עיינתי בת' חות
יחיד סי' ק"י ושם חיידי שגא עד ח' והעיד שמכיר אותו שאינו כהן ונשבע
שנעשה חמורה ע"ז ואמר כי תוך שנה יצטרך זה ומתוך כך הורה זה וזה יס'
סבירא לומר דליכא דברי אמת ומלגה מנדר הכיור הודה אע"כ אינו נאמן
להקל ע"ש ומסתמא גם תשובת הרי"י הלוי חיידי נכה"ג או דחיידי בנתן למתלא
וכענין שכתב בתשובת חוט השני סי' י"ז יוצא לקמן סי' ר' סק"ה.

[ולדידי הפירוש מ"ש בגמ' שם משום דבידו להאכילו בתרומה הוא
דאי צ"ל לא כי אומר שהוא כהן] וכי במנחת פחים דנפ"מ נמי
מפלוגתא זו דלרמ"ז גס אחיו מאמו נאמן כשאינו ידוע אצל לרמ"ז
דכל הנאמנות הוא מטעם דבידו להאכילו בתרומה א"כ אחיו מאמו
שהוא ישראל אינו נאמן דהא אין לו תרומה להאכילו.

ית. אביו נאמן. כי בדרושא חרי סק"ה דעכ"ל שיהא קול חלל על
כהן, דל"ל"ה הא אצ"ו מוחזק לכהן, דהא ע"ע בודאי א"כ,
וא"כ בלא הימנותי הוא בחזקת אצ"ו, כמבואר בפ"י ו. ובפני משכ
סק"ע כי דאין מוכרח ד"ל דאצ"ו הוחזק רק בע"ל דכ"כ לא מוקמי'
בחזקת אצ"ו, כבסעי' ה"ל, אלא ש"ל הכי מטעם אחר, דל"כ מה
לריך לטעם דבידו, הא בצי"מ דע"ל נאמן, ה"כ קרוב ובלא מגו, איז
דקמ"ל דאף דיש עליו ערעור ואצ"ו הוחזק רק בע"ל מ"מ נאמן משום
דבידו כו', אצל ע"ל אפי' כשר איז ככה"ג דכש"ל חזקה ח"י ע"ל
נגד קול כו'. והכ"ח פ"י עפ"ד הרמ"ז ה"ל דכשידוע שהוא אצ"ו א"כ,
וכאן משמע דלפ"י ידוע נאמן, ולכן פ"י דהכ"ח חיידי שהעידו ב'
שאצ"ו כהן, או שהוחזק, אלא שאין מי שמכיר לאם הכן, ואצ"ו מעיד
שהכן כשר, נאמן, ולי"ה שמא מא' מהפסולות הוא, והוי בחזקת אצ"ו,
וכבסעי', אלא דשם חיידי שאצ"ו אינו מעיד עליו, שמת, ולא זו אף זו
קמ"י, מיכו כש"ל קול שהוא מא' מהפסולות, אפילו הוחזק
אצ"ו בכהן או שהעידו ב', לא הוחזק על פי אצ"ו, גס אין
אצ"ו מעיד עליו.

יט. ואפילו משטרות מעלין וכו'. פ"י נ"ש סק"ה שכתב בזה
פלוגתא דדעת הרשב"א היא דאם בעדים כתבו בשטר
פלוני כהן לזה מפלוני מהני אפי' ליוחסין ורק כשכתוב אני פלוני
כהן ליתמי שהוא לשון בלוח י"ל שבעדים לא העידו עליו שהוא כהן
רק בעידו על גוף הכלואה ולא מהני ליוחסין אלא לתרומה דרבנן
אנו מקילין ואומרים דאכולה מילתא מסבדי, ואם איכא בעיר
ב' יוסף בן שמעון שאז לריבין בעדים לדקדק אם הוא כהן כדו
לכתוב סי' מי הוא בלוח אז י"ל דמעלין אפי' ליוחסין, ודעת הרמ"ז
דלפ"י אם בעדים כתבו פלוני כהן לזה נמי לא מהני ליוחסין וכי כרין
הטעם ד"ל דבעדים כתבו כן משום שהוא מוחזק לכהן ועולה לחורב
ככהן אצל כס לא ידעו שהוא כהן ומ"מ לתרומה דרבנן ולג"כ מהני
אפי' כתוב אני פלוני כהן ליתמי, ואם איכא ב' יוסף בן שמעון ג"כ
לא מהני ליוחסין דמה שכתבו עליו שהוא כהן הוא משום שהוא
מוחזק לכהן וכו' סימן מעליא וחזקה לא מהני ליוחסין.

ובעצי ארזים סק"ה כ"ז בשם מהרש"ד סי' רס"ג בשם כרז
ר' ישעי' מערלני שפסק כמ"ד מעלין משטרות ליוחסין ומשמע
שם שאפי' כתוב בשטר בלוח אני פלוני כהן ליתמי וחתמו

ביאור הגר"א

[יו] וכן כו'. שם כ"ה א' ת"ש חזקה כו' וקאמר בכהני כו' אע"ג דקאמר שם לא אכילת חלה כו' מ' אף לתרומה דאורייתא מסקינן היינו למ"ד אין מעלין מתרומה ליוחסין

אבל למ"ד מעלין אתו לאסקינהו כמ"ש כ"ד ב' דאלת"ה כיון כו' ואב"ע כו' : [יח] ומקריאה כו'. כ"ה ב' ובי"ב דוקא בזה"ש כמ"ש שם כ"ד ב' גדולה חזקה כו' : [יט] וי"א כו'. ולא גרע ממסל"ת דהא על שטר מסל"ת הוא (ולא כב"ש) : כל :

הרי זה בחזקת כהן ככהני ימן זה ה [ח] יכן מעלים מנשיאות כפים [ח] ומקריאה בתורה ראשון להיות כהן ככהני זמן זה [ט] (ויש אומרים דאם חתם [ח] עלתו אני פלוני ככו עד מהני צומן הזה) (כ"ו ח"ג דכתובות) :

ג ט [כ] אם יעיד אחד מהאנוסים שאחד מהם מוחזק בכהונה

מעלין

באר הגולה ח גרייתא שם כדמחקר לה גמרא שם דף כ"ה ע"א ס ה"ר שלמה בן הרשב"ן ומפרש שם ולא חיישינן שמא אמו גויה שכל האנוסים נזהרים חלהתחתן גוים ולא חיישי' למיעוטא דכל דפריש מרונא פריש :

אם כו' ואין כו'. עיין בה"ג וכמ"ש ביבמות ש"ז ב' וכ"ש בה"ג ואין ידוע כל :

באר היטב

סומכין ע"ז גל"ה ח"ת צ"ש. ולמ"ש לעיל ס"ק א' נ"ס נה"י נסתר דנריהם ועיין בי"ד סי' ס"א ס"ק י"ג תש"ש נ"ס הפר"ח :

(ח) עגמו. דוקא בחרן ישראל דיש שם תרומה ואין קורין אותו לתורה בלא ראייה לכן מהני אם כתב בן חזק נח"ל שעולה לתורה לכהן יש לומר שכתב בן אני פלוני כהן משום דעולה לתורה לכהן לכן אין

אוצר הפוסקים

כמ"ש צו"ע לקמן סעי' ו' דחיישי' שמא אמו חללה ולכן כ' דה"י נראה דהרשב"ש בעל דיעה זו חולק אהא דסעיף ו' וסובר דל"ה שמא הוא חלל אלא היכי דילא קול על אמו הא לא"ה ל"ה, ואפשר דלקרות בתורה אף הרמב"ם מודה דלאו איסורא הוא ובסעי' ו' לא מיירי אלא מנשיאות כפים ואכילת תרומה דהוא דבר איסור ע"ש וכן חירן הכית שמואל בסק"י.

ובבית משה סק"י הקשה עליהם דלפ"ז איך פסקי' לעיל בסעיף ב' דמעלין מקב"ת לדרי' הא יש לחוש אולי כ"י לו רק עד שהעיד על אציו שהוא כהן דאם כהן לא"ה לקב"ת ולא סגי לדרי', וע"כ דגם לקב"ת לא סגי בעד המעיד על אציו לחוד וכדלר' קאשי' לדוכחא. וכ' דלכן נראה דקמ"ל דודאי אף דלא סגי בע"ה מעיד דאציו כהן דאולי היחא אמו חללה מי"מ צמיעד סתם דיודע דהוא כהן לא צ"י לשאול את בעד אולי הוא מעיד בן מחמת שהוא יודע רק שאציו כהן, דכיון דאף דצמיעד דאציו כהן, זה דאולי אמו חללה הוא קל"ה חשש רחוק לכן צמיעד סתמא א"ל לבד ולזה שפיר כ' הרשב"ש דצמיעד עליו שהוא כהן ל"ה אולי אמו נכרית ואין נריך לשאול אותו על אמו ולומר דגבי אנוסים שכיח דאין אמו כשרה קמ"ל דלא חיישי' לזה. ובעני ארוס ס"ק י"א כ' לתרן דשפיר יש לפרש שהוא מעיד עליו רק דס"ד דלא יועיל בעדות כיון שא"י להעיד על דורי חרות שלמעלה הימנו ושמה לא חזר א' מאציו אצותיו להסתחן צנכרית וא"כ כל זרעו זרעו זרעו אינם מייחסים אחריו קמ"ל דל"ה לכ"י, ואמו דנקט הוא לאו דוקא.

ובפני משה סק"י כ' לתרן דלפולס מיירי שצמיעד עליו ואפ"כ אם כ"י כהן חששא דשמה אמו נכרית ל"ה מהני בעדות כלל דכ"י כ' הש"ך צה"מ סי' ל"ה נ"ס מהרי"א ששון דעדות האנוסים לא מהני כלל משום דצ"י תחילתו וסופו בכשרות רק דצמיעד דרובן מסיק שם הש"ך דל"ה תחילתו וסופו בכשרות וא"כ כ"י צה"ז דל"ה תרומה דאורייתא רק דרובן שפיר מועיל עדות האנוסים אמנם זה שייך דוקא באם ליכא חשש בלא"ה שמא אמו נכרית וליכא למיחש רק לפסולי כהונה ולכן שפיר כ"י מילתא דרובן משא"כ אם איכא למיחש שמא אמו נכרית א"כ איכא כאן חשש דאורייתא משום דאם נעלה אותו לקב"ת ול"ה ודאי יבא ליטא צה ישראל ג"כ ויצא מה איסור דאורייתא שישא נכרי צה ישראל כ"י ולענין חשש דאורייתא אין מועיל עדות האנוס כלל כיון דל"ה תחילתו וסופו בכשרות לכן הולך לומר דלזה בלא"ה אין חוששין שמא אמו נכרית.

ובאבני משפט סק"י כ' לתרן דמיירי שצמיעד עליו ומי"מ לא חיקשי מאי קמ"ל דעיקר מה שצ"ה במחזר להשמיענו הוא דהאנוסים נזכרים מלהסתחן צנכרית דל"ה אף האנוס כצמיעד אינו נאמן דהחשוד על הדבר לא מעיד וכן מוכח מל' במחזר ש"י אם יעיד א' מהאנוסים

עד נ"ס כהן והלכך עובר תחתיו לקיום חתימת ידם לא אמרינן בכ"ה"ג הא איכא עדים דתחתיו ואכילה מילתא מסבדי דאפי' למ"ד כן צעדים אצל צ"ד לכו"ע אחתומות ידיהו דעדים קמסבדי ולא יתחן עליהם לדעת אי כהן הוא.

בג. וכן מעלין מנ"ב וקה"ת. כתב בעני ארוס סק"ע דלדעת המחזר דל"ה ולקב"ת נריך ע"ה א"ש דין זה כפשוטו אצל הרמ"א בסובר דל"ה ולקב"ת נאמן עפ"י עגמו לא שייך דין זה דצמ"ה אין מעלין מנ"ב וקב"ת אפי' לתרומה דרבנן וא"כ אמאי לא הו"ה הרמ"א בזה על דברי המחזר, אמנם לפימ"ש הח"מ והב"ש [הוצא צב"ע סק"ח] דהיינו דוקא צה"י וכ"י א"ש הא דלא הו"ה הרמ"א משום דיש נפ"מ גם לדין בחרן ישראל, דדוקא במקום שאין נזכרים כלל בתרומה צה"ז הוא דמכ"י על פיו כמ"ש הרמ"א בסעיף א' אצל צה"י נריך ראי' ל"ה ולקב"ת כמ"ש הב"ש בסק"ב א"כ שפיר מעלין מה לתרומה דרבנן ולכיות כהן ככהני בזמן.

כד. אני פלוני כהן עד מהני. כ' הב"ש צס"ק ט' נ"ס הר"ן בעטע משום דלא גרע ממסל"ת דהוא כהן, וס"ל דאפי' אינו מספר שאר דברים כיון מסל"ת אף נריך ישוב ל"ל צ"ש שחמר זכור אני וכ"י דמשמע אם אמר סתם אני כהן ל"ה מסיה לפי תומו, [ע"י צריצ"ש סי' ש"פ שהוא סובר דצמסל"ת ל"ה קישור דברים וכ' ואל ישיצני אדם מהב"א דזכורני כשאני חינוק ובודאי לעיכובא הוא דל"ל דאם אמר אדם כמספר דברים דעו שאני כהן שיעלו אותו לכהונה דשאני סתם שהוא קרוב אצל עגמו ויש לנו לחוש שיכיון שיעלוהו לכהונה כל שיאמר אני כהן לבד]. ובעני ארוס סק"י תמה עליו שלא זכר מ"ש הרמ"א לקמן צס"י י"ז סעי' י"ד מחלוקת צ' הדיעות אי צ"י קישור דברים צמסל"ת ודעת כ"ס מחמירין הוא הר"ן בתשובות דכשאומר פלוני מת בלא קישור דברים ל"ה מסל"ת אלא כמתכוין להעיד, והיינו דכשאני אומר צס"ק דברים א"כ מה רוצה בדבורו וע"כ דהוא מתכוין להעיד וא"כ א"ש דצאומר כהן אני לא מהני כיון דהוי בלא קישור דברים אצל צחותם עגמו אני פלוני כהן עד ודאי א"ל ק"ד ואין שייך לומר מאי צ"י צה דחותם הוא כדרך חתימתו לכן שפיר כ"י מסל"ת. וכזה כ' ציטע"י פ"ה"ק קס"י, וצחזון איש אה"ע סי' פ"ע אות ע"ש. וצב"ת משה ס"ק י"ב כ' לתרן קושיית הב"ש דודאי גדול הצמיעד ע"ע צמסל"ת מהני בלא ק"ד אצל צמיעד ע"ע בגדלו צמסל"ת מה שראה צקטעטו לא מהני רק עם ק"ד, ואף דכאן נאמן גדול להעיד מה שראה צקטעטו וכו' על אחרים אצל לעגמו דצ"י מסל"ת צ"י גם ק"ד.

סעיף ג. כה. אם יעיד א' מהאנוסים. צה"מ סק"ז הק"ש ממנ"פ אי מיירי דהאנוס מעיד עליו שהוא כהן מהיכי תיתי לחוש לומר שאמו נכרית ואם אינו מעיד עליו רק על אציו זה לא מהני כלל

באר הגולה

י' תשנה כתובות דף כ"ג
ע"כ ב' ג"ז תשנה שם דף
כ"ח ע"ח

מעלין אותו לקרות בתורה ואין חוששין שמא אמו (ט) עובדת כוכבים :
ד י [טא] אפילו באו שנים וכל אחד מעיד על חבירו שהוא כהן נאמנים
ולא חיישינן לגומלין :

ה כ נאמן הגדול לומר זכורני כשהייתי תינוק (ח) שראיתי לפלגני
טובל ואוכל (י) תרומה ומעלין אותו על פיו להיות כהן [כב] ככהני
זמן זה :

מי

ביאור הגר"א
[כא] אפי' כו'. מתני
וגמ' ובפירש"י דלא
כר"ח בתוס' ד"ה בשבלי
למסקנא אף ר"י מודה
וכ"פ בח"מ סי' לו
סי' : [כב] ככהני כו'.
גמ' ושם ב' וא"צ גדול
עמו אבל בדאורייתא אף
גדול עמו לא מהני כמ"ש
התוס' שם ד"ה והוא כו'
וצ"ע למה השמיט יוצא מבית הספר וכן צ"ע על טור וש"ע ח"מ סי' ל"ה ס"ו שכתב ושה"י חולק כו' דבזה"ל לא מהני וכמ"ש ודלמא כו' ואף לר"י :

באר היטב

(ט) עובדת כוכבים. קשה דנשמך סעיף ו' כתב דע"ל המעיד שאינו
כהן אין מעלין אותו לכהונה שמה שאינו נשא חללה אבל אם
הוחק אצלו כהן או שאלו צ' והעידו שאינו של זה כהן הרי זה
נחזקת אצלו אי"כ אנוס זה שמעיד שאל' מהם מוחזק בכהונה היינו שאבותיו
נחזקת אצלו הוא וא"כ דכשם דלקמן חיישינן שמה חלל הוא ה"כ גבי עדות
לגט שמה אצלו נשא חללה. ותירץ הח"מ דכאן איירי לקרות בתורה דלא ליסורא היא ונכסעף ו' איירי מנשיאת כפים ואכילת תרומה דהם
דגרי ליסור לזרים: (י) תרומה. ע"ל ס"ק ד' מש"ש:

פתחי תשובה

(ח) שראיתי לפלגני טובל. ענה"ט לעיל סק"ד וז"ל הוציאוהו מביט הספר
כו' וכן כ' נכ' גר"י אות ו' וזלל כהמניה נכ' ט"ז וכ"כ מרן נח"מ
סי' ל"ה סעי' ו' וכן מנוחל ברמב"ם פי"ד דעות דין ג' ע"ש :

היו נחזקת כהנים דלמ מעיד עליו ע"כ מהיכי תיתי יש לחוש שמה
אנוס שמה אצלו נשא חללה. ותירץ הח"מ דכאן איירי לקרות בתורה דלא ליסורא היא ונכסעף ו' איירי מנשיאת כפים ואכילת תרומה דהם
דגרי ליסור לזרים: (י) תרומה. ע"ל ס"ק ד' מש"ש:

אוצר הפוסקים

הוא טעות סופר. ונחז"מ סי' ל"ה סעי' ו' כתב להדיא שה"י יוצא
מביה"ס. ונחז"מ סק"ח כ' דהמחבר כאן שהשמיע הוציאו מביה"ס
הוא משום דסמך אלעזר. ובפני משכ סק"ח כ' עליהם דזה דוחק
גדול להביא דברי המחבר, ועוד שדברי המחבר הוא לשון הרמב"ם
ממש ולדבריהם נלעך להביא גם דברי הרמב"ם, אמנם נראה
ליושב דעה יש לדקדק עוד אמאי שינו הרמב"ם והמחבר מלשון
הגמ', דבגמ' איתא ואל' מביה"ס לעבול, "לאכול" בתרומה ומשמע
שלא ראה אותו אוכל רק עובל לאכול, (ובאמת שגם זה מהני כיון
שמעיד שראה שטעל לאכול בתרומה אי"כ הרי הוא מוחזק לכהן),
וברמב"ם ובמחבר נקטו עובל, "ואוכל" בתרומה משמע דבעי דוקא
שיראה ג"כ אכילת תרומה, ולדידכו עכ"ל דס"ל שאם לא ראה אכילת
תרומה עלמה אין מחז' ראי' שהוא כהן דילמא עבד כהן הוא כיון
שלא חזר ג"כ שאל' מביה"ס להוציאו מחשש עבד, משא"כ היכא
שחזר שראה אכילת תרומה עלמה י"ל דצור ליכא חשש שהוא
עבד כהן, די"ל דמיירי שמעיד שראה שמאכילין אותו בחזקת כהן
כמרוצ' צרש"י כתובות כ"ד ז' ד"ה צמעלין, שז' דמיירי שמאכילין
אותו בחזקת שהוא כהן, ולכך לא הולך לומר מביה"ס דוקא,
אלא בגמ' מיירי דלא ראה אכילת תרומה עלמה לכך הולך לומר
הוציאו מביה"ס דוקא. גם צעני ארזים פוסק"ו כ' דזה דוחק להביא
דברי המחבר, אלא נראה דאזיל לעצמי' שז' צסעי' ז' דנחמן
להאכילו בתרומה צ"כ"ו, משמע שדעתו דעת הרמב"ם דלתרומה
דאורייתא צפי ז' עדים ומחלוקת דר"י וחכמים קאי בתרומה דרבנן
וא"כ הך מתני' דמוקי לה כר"י עכ"ל דמיירי שה"י אחר עמו
(דאל"כ אפי' לדד"ר איך נאמינוכו הא ר"י ס"ל דמעלין מתדיר
ליוחסין) ואז מהני גם ליוחסין ולהכי נריך שיהמר הוציאו מביה"ס
דלכשי"פ לענין יוחסין אית לן למיחש, אבל להאמינו לדד"ר ולדין
דאין מעלין מתרומה ליוחסין שפיר י"ל דל"ה דילמא עבד הוא, ולכן
א"ל להעיד שאל' מביה"ס, אבל בעדות עלמו צמסל"ת שפיר מוכח
דאף לענין דדיר לא סמכי כ"ה צמעיד שאל' מביה"ס שהרי הך
עובדא רבי קאמר דס"ל דאין מעלין מחל"י כמ"ש התוס' צסוגי' שם
ואפ"כ קאמר שאל' מביה"ס, אי"כ מוכח דבעדות מסל"ת נריך שיהמר
כן, ויחא ג"כ הא דנחז"מ סי' ל"ה הזכיר המחבר שאל' מביה"ס
דשם לא כ' להיות כהן ככהני זמן זה וגם לא כ' שם שמעיד לצדו.
רק ברמ"ה הביא שם כן, ואיכא למימר שמהני עדותו אף לתרומה
דאורייתא או אפי' צ"כ"ו לענין יוחסין ומיירי שיש אחר עמו וצ"כ
ודאי נריך שיעיד שאל' מביה"ס דאל"כ יש לחוש שמה עבד כהן הוא
לענין יוחסין ודאי חיישינן.

מכאנוסים- ולא כ' סתם אס' העיד ע"ל על אי' מהאנוסים וע"כ
דקמ"ל דהאנוס נאמן.

ובנתיבות לשבת סק"ו כ' דאשמעי' דלא אמרי' שאין החזקה כלום
דאף שהכהנים נזהרים שלא לישא אפי' ספק נכרית דהוי
ספיקא דאורייתא אבל אינם נזהרים מלישא צת ישראל ממי שאינם
נזהרים כ"כ מספק נכרית ולישראל אין צד לאו דאורייתא כמ"ש
התוס' בקדושין ע"ה ז' וא"כ שמה אס' אמו היתב ספק נכרית וכיון
שהולך הולך אחריה גם אמו היא ספק נכרית ע"ז אמר דל"ה להכי
דמסתמא רוב אנוסים אפי' ישראלים מדקדקים. ובחזון איש אהע"ז
סי' פ"ע אות כ' הביא מ"ש הח"מ וצ"ש לחלק בין לקרות בתורה
לשאר דברים וכ' עליהם דלא משמע כן כלל ומאן ספין לחדש דינים
שאין להם שורש בגמרא וגם אין מסתבר כלל דודאי מעלין מתורה
לש"ד כדאמר בכתובות כ"ה ז', וגם הרשב"ש והש"ע לא כיוונו לזה
וכו', ומחזורתה כהח"מ דהיה פניגא. וע"ש מ"ש על ע"ש דין הש"ע.
כו. מעלין אותו. צכנה"ג בגב"י אות ז' הביא צסם הרא"מ ח"צ
סי' ג' שהעלה ג"כ דברי הרשב"ש והוסף לומר שהם
בחזקת קדושתו של אביו בין לאכילת קדשי הגבול בין לניכ' בין
לקבי"ת ראשון בין לאסור להם נשים האסורות לכהונה בין לאסרת
עומתת מה ככל כהני זמנינו, אמנם כ' דבני המשומדים שנשתמדו
מלונם יש להסתפק אם הם פסולים לכהונה אם לאו, ובתשו' כ"י
למכרי' יאודר הכרפתו מלחמי שמנע לאנוס כהן לישא את כפיו
ובזהירו שלא יעמא למתים.

כו. ואין חוששין שמא אמו ע"כ. הטעם כ' צצ"י צסם
הרשב"ש משום דכל האנוסים נזהרים מלהתחתן בנכרים
ול"ה למיטעא משום דכל דפריש מרובא פריש, והוצא צח"מ סק"ז
ובצ"ז סק"ג, וכ' ע"ז בע"ז דנראה דאין היתר זה אלא במקום שאין
חשש שמה צא גוי על אמו צאנוס ועשאה זונה ופסלה לכהונה.

סעיף ד. כח. ולי"ח לגומלין. כ' צאפ"ז סק"י דהיינו דוקא במקום
שאין רגלים מוכיחות דגומלין זה את זה אבל ז' אורחים
הצאים ואמר אי' דעו שזה כהן וחזרו משיצ' וגם הוא כהן יש מקום
לחוש שמה גומלין הם ורק כשכל אי' אומר כן שלא צפני חזרו אז
אין מקום לחוש ואפ"כ דככל איירי צדד"ר דכא לתרומה דאורייתא
אין מעלין עפ"י ע"ל, מ"מ הא איכא נ"כ ופד"כ"צ דהוי דאורייתא,
ובכל כ' באי מילתא אין לדין אלא מה שעיניו רואות.

סעיף ה. כט. כשהייתי תינוק וכו'. ע"י צכ"ע סק"ד מהצ"ש
סק"ה דמכ' שלא כ' כאן המחבר ואל' מביט הספר

ביאור הגר"א

[כג] מי שבא כו'. כג' שם כ"ו א' אריה הביע בגון דאחי חר סהדי ואסחיד באביו דהאי דכהן הוא וחלקו לי כו' : [כד] אבל אם כו'. שם אלא הביע כו' וכמ"ש בס"י וכ"ש ב' עדים ואסילו עדות הבא מכה כו' שם כ"ה ב' : [כה] ובכל דבר כו'. שם כ"ד ב' גדולה כו' : [כו] שהרי כו'. קדושין מ' א' ורי"א אפי' ליוחסין ואורא כו' :

ו ל [כג] מי שבא ואמר כהן אני ועד אחד מעיד שידוע באביו שהוא כהן אין מעלין אותו לכהונה על פיו שמא חלל הוא עד שיעיד שזה כהן הוא [כד] אבל אם הוחזק אביו (א) כהן או שבאו שנים והעידו שאביו של זה כהן הוא הרי זה בחזקת אביו [כה] (ובכל דבר כולקין אחר (ב) החזק [כו] שכרי שורפין וסוקלין על החזקה) :

ז מ מי שהוחזק אביו כהן ויצא עליו קול שהוא בן גרושה או בן חלוצה חוששין לו ומורידין אותו

באר הגולה

ל הרמב"ם ס' נפ"כ וכתב ה"ה ש"ל לו דין זה מסוגית הגמרא מהא דאמרין מעשר ראשון חזקה לכהונה וכו' שם דף כ"ו ע"א ב' ג"ז ס' נפ"כ נמשנה דכ"ג ע"ג ומאזוקימחא דר' יוחנן ורב אשי שם דף כ"ו ע"א וע"ג וכרשנ"ג

בא

כ"ד ב' גדולה כו' : [כו] שהרי כו'. קדושין מ' א' ורי"א אפי' ליוחסין ואורא כו' :

באר היטב

(יא) כהן. ל"ד אביו חלל אביו אביו. ואם הוחזק דודו או נן דודו לכהן נסתפק מהר"ם מטראני ח"צ סימן מ' אם הוא כהן ע"ש :

(יב) החזקה. היינו חזקה שגניה כרוכים אחריה סומכים אפילו לענין יחוס עי' צ"ח סי' ע"ט ותוס' קדושין דף פ' : (יג) חלוצה. ואם

אוצר הפוסקים

בה אדם אי' ממקומו של האיש הזה ואמר ידיע שאביו לא היה כהן, וכו' דכיון דאיתחזק לפנינו זמן רב לכהן אין ע"א נאמן להכחישו לאחר שנתחזק בו כ"י עדים, ומ"ש המהרי"ט סי' קמ"ט דבטי' שיתחזק שגם אביו היה כהן והחזקה הזאת לריבך להתחזק ב' עדים, כמעטין בדבריו ימלא מצוה דזו דוקא בכתחלה החזקה שגילה להחזיקו לכהן אבל אם כבר נתחזק לכהן דיינין שודאי היה החזקה כדן כמ"ש המהרי"ט ע"ל, ומסיק דכיון דכא דקורא ראשון הוא רק משום כבודו כמבואר בגיטין נ"ט בזה אם רואים הציבור לחוש לו יכולים לדחותו, אבל למונעו מלעלות לדוכן אין בידם כיון שהוא רואה לקיים מצוה.

טע"ף ו. לה. שהוחזק אביו כהן. כי נצית משכ סוסי"ק ט"ז דנראה דאף אם לא היה לו חזקה אבות ובי' אומרים דכא בן כהן רק שהוא בן גרושה וכן חלוצה ובי' אומרים שהוא בן כהן ואינו בן גרושה ובי"ח נמי מעלין אותו לתדיר דכא תרוויכיו מודים דבן כהן הוא ויש לו חזקה אבות ועוד דבמה דלא איתכחשו לא איתכחשו כדאי צ"ב דף ל"ח ומוקמי' לי' אחזקה אבות שכרי בעדי' משידי'ם דאביו כהן, והא דכ' הרמב"ם מי שהוחזק אביו לכהן וכו' היינו לענין דמהני ע"א להעלות אותו לכהונה נגד הקול אבל לענין תרי ותרי אין לריך.

לו. ויצא עליו קול. כי כ"ש צסי"ק י"ג דדוקא קול יכול לפסול אבל ע"א במעורר עליו לא מהני עי' בחוס' ור"ן כתובות כ"א.

לז. או בן חלוצה. בכה"ג הגה"ט אוח' ח' וז"ל אהב ח"א הגה"ט אוח' ט' הביאו מהרי"ב ח"א דף ק"א שחמך על הרמב"ם לפימ"ש צפי"ז מא"י"ד דאשה ש"ל עלי קול חלוצה אין חוששין לאוסרה לכהן ופי' הכ"מ דאפי' כשהוחזק הקול צ"ד, וא"כ ה"ל לאיפלוגי בין כשי"א עליו קול שהוא בן גרושה לבין חלוצה כי כיכי דמפלגין בי"א עלי קול בין גרושה לחלוצה. וכי באפי' זוטרי ס"ק ט"ז לתר' דכוונת הרמב"ם וכשו"ע הוא דהקול הוא שהוא או בן גרושה או בן חלוצה ולפיכך מורידין אותו דשמה בן גרושה הוא אבל אילו היה הקול דבי"ח הוא לבד ל"כ חוששין לקול שהוא כיון דחלוצה אינה חלל מדרבנן. וכ"כ ז"ל אהב ח"א. ובעני' אחרים ס"ק ט"ז כי דבן חלוצה דנקט הוא אגב גרר' דבן גרושה, ועי' בחוס' מכות דף י"ג א' ד"ה גרושה. ובעטירות יכושע כביא דבמחנה אפרים ה"ל אי"כ כי ט"ז כתב לתר' עפ"י דברי הר"ן בכתובות שכי' דלתרומה עשו מעלה כי' לתרומה עשו מעלה יוחר.

לח. ומורידין אותו. כי בערוך השלחן סעיף י"ג דכא דמורידין אותו ע"א הקול היינו ממעלות הכהונה אבל לא מאיסור

טע"ף ו. ל. מי שבא. לאו דוקא שהוא אומר שהוא כהן, אלא סתמא דמילתא שהוא אומר בן דאפילו אם הוא עצמו אינו יודע שהוא כהן כל ע"א מעיד עליו שהוא כהן, ככה"ג הגה"ט אוח' ד' בשם הר"מ מטראני ח"צ סי' מ'.

לא. שמא חלל הוא. כי הכ"מ צסי"ק דזכר דעת הרמב"ם לחלק בין חזקה עפ"י שנים לחזקה עפ"י ע"א כמ"ש הכ"מ אבל אינו מוסכם משאר פוסקים דכבר כי הכ"מ שרשי' וברא"צ"י פי' בגמ' דוקא אם ילא קול על אמו אבל מסתמא לא חיישי' שמא חלל הוא וצפרט צו"כ"ז שכל המשפחות בחזקה כשרות למכ נחוש לחלל. ובצ"ש ס"ק י"א כתב דלפימ"ש לעיל לחלק בין אם משפחתו ידועה לבין היכא דאין משפחתו ידועה יש ליתן טעם לד"ז דהיכא שאביו מוחזק לן או היכא דב' עדים מעידים על אביו שהוא כהן חו' ל"ח שמא חלל הוא אבל אם אינו מוחזק וליכא חלל ע"א חיישי' שמא חלל הוא.

לב. שאביו של זה כהן הוא. נצית משכ ס"ק י"ד מסתפק צמי שידענו צו דכא כהן עפ"י ב' עדים, וע"א מעיד על אחד שאביו כהן חיישי' דכא חלל, מי נימא כיון דעל אביו יש ב' עדים דכא כהן אף דאבו צנו ליכא רק ע"א ל"ח לחלל, או נימא כיון דליכא רק ע"א שזה צנו חיישי' דכא חלל, ומסתברא דשפיר חיישי' לחלל דסוף סוף ליכא רק ע"א שהוא צנו אי"כ לא הוחזק דזה בן כהן רק ע"י ע"א וכן גראה דעת הכ"מ ובצ"ש שהקשו לעיל דכא דא' מן האנוסים דאי מיירי צמיעד עליו שהוא כהן מה חשש איכא ואם צמיעד על אביו הא חיישי' כאן דילמא חלל הוא, ואם נימא דצו ב' עדים על אי' דכא כהן וע"א מעיד דכא צנו של זה ל"ה לחלל ל"ק מידי דו"ל דמיירי דזה כטי"א מעיד על אי' האנוסים שהוא בן אי' דמוחזק לן צ"י עדים שהוא כהן, ועי' דסוברים דגם צו חיישי' לחלל.

אמנם בעצי ארזים ס"ק י"ד כי צפשיעות דאם האב מוחזק לכהן עפ"י חזקה גמורה או עפ"י ב' עדים כשרים אז אם יהי' לבן ע"א שצמיעד עליו שהוא צנו אינו לריך חו' לשום עדות אחר להעיד עליו דלאו בן גרושה ובי"ח הוא, וגם האב עצמו נאמן עליו שהוא צנו להעלותו לכהונה משום דצידו להאכילו בתרומה וזהו דינו של הרמב"ם לעיל סעי' ז'.

לג. ה"ז בחזקת אביו. ואם הוחזק דודו או בן דודו לכהן, הביא בכה"ט ס"ק י"א שבר"מ מטראני ח"צ סי' מ' מסתפק בזה אם הוא כהן. ובאפי' זוטרי ס"ק י"ג כתב דלא דמי לחזקה אביו דאנו מפני שיש לנו חזקה באחד מבני המשפחה נחזיק את כל הקרובים לכשרים, ע"ש.

לד. שורפין וסוקלין על החזקה. צשו"ת מהרי"י הכהן רפפורט ח"צ סי' ז' נשאל צמי שהוחזק בכהן לפנינו ואח"כ

באר חנולה

ג נ"ז שם מחמשה ימות
דף ק' ע"א ס' שם וכתב
ס"ה שהוא פשוט ונתפאר
כיוצא בזה גמרא שם

בא עד אחד אחר כך והעיד שהוא כשר מעלין אותו לכהונה על פיו.
באו שני עדים אחר כך והעידו שהוא חלל מורידין אותו מכהונה
בא עד אחד והעיד שהוא כשר מעלין אותו לכהונה שזה האחרון מצטרף
לעד ראשון והרי שנים מעידים שהוא כשר ושנים מעידים שהוא
פסול ידחו אלו ואלו וידחה הקול שהשנים כמאה וישאר כהן (ט) בחזקת
(ד) אביו:

ח : אשה שלא שהתה שלשה חדשים אחר בעלה וילדה ואין ידוע
אם בן תשעה לראשון או בן שבעה לאחרון והיה אחד מהם כהן
והשני ישראל הרי זה ספק כהן ס' [כו] וכן אם נתערב ולד כהן בולד
ישראל והגדילו התערובות כל אחד מהם ספק כהן ונותנים עליהם
חומרי ישראל וחומרי כהנים נושאים נשים הראויות לכהונה [כה] ואין
מטמאים למתים ולא אוכלים בתרומה ואם נשאו גרושה מוציאים ואין
לוקים:

שני

באר היטב

י"א קול עליה שהיתה מזנה תחת בעלה מנא"ל לקמן סי' ד' סעיף ט"ו:
(יד) אביו. לענין תרומה דרבנן ולא לענין תרומה דאורייתא. נ"ש:

פתחי תשובה

(ט) בחזקת אביו. ענה"ט נ"ש עינין נ"ס פת"ג על יו"ד נפתחה להלכות
שמיטה שורש ד' שכתב דגריי ס"ג סתרי אהדי דכאן כתב נפשיעות דרק

אוצר הפוסקים

ולא דאורייתא כה"ג לענין נ"כ ופד"כ" לא סמכי' לחזקתה, דכיון
דאיכא תרי ותרי חזקת' חזקת' דאורייתא ע"ש, ועי' נ"ש
שמעת' ר' פרי י"ז וי"ח ש"י להד"ש דלדיון דקיימ"ל תרי ותרי סד"ר
ומה"ט מוקמי' ל"י לחזקה א"כ י"ל דרק איכא דאיכא חדא חזקה
החמירו רבנן אבל איכא דאיכא תרי חזקות לא החמירו ואפילו סד"ר
ל"ה, ובזה מיישב ק"י בחוס' ה"ל בסק"ל"ט, ולכן כ"י דנ"ג אפשר להקל
אפילו בתרומה דאורייתא אף דתרי ותרי ספיקא דרבנן מ"מ לפימ"ש
דבשני חזקות מקילין אפי' בתרי ותרי א"כ הכא נמי איכא צ"י חזקות
לקולא, חזקה דאזכור דכאן בוא ועוד חזקה שזכיר רש"י שם דמוקמי'
ל"י בחזקה קמייתא דאסקינ"י עפ"י בעד הראשון ע"ש.

טע"ף ח. מג. ולא אוכלים בתרומה. כ"י בער"ש סעי' י"ז דכיון
אפי' תרומה דרבנן, ואם חלל תרומה דאורייתא אינו
משלם קרן וחומש כזר, ומ"מ ל"ך להפריש בקרן ובחומש כדי שיהא
לו כפרה והתשלומין נעשין תרומה ומוכרה לכהן, וא"ל לתת תרומת
עלמו לכהן חלל מוכרה ויבדלים שלו דמספיקא לא מפיקין ממנו,א'
ואינו נוטל חלק בקדשי המקדש ולא בחלוקת תרומה צבית הגרנות,
ואפי' כהן וישראל שנתערבו אין ציכלתם ל"ך לגזון ליעול תרומה
צעד א' מהם שהוא ודאי כהן כיון דאין ראיה לכול אין נוטלים
להם ג"כ שלא יצאו לכול כמצוה' בתוס' יצמות ז"ע צ"י, ואפילו
בעורות הקדשים אינו נוטל חלק מפני שאנשי משמר יאמרו לו
חיינו רא"י שכהן אחי, אמנם בקרבן שהצא הוא נוטל העור לעלמו
דמספיקא לא מפיקי' מיניה, וכן אם נולד לו בכו"ר א"ל ליתן חמ"ס
סלעים לכהן, וכן פטור מליתן בכו"ר בהמתו ופטור חמור פודה צב"ה
וכשה לעלמו, ובכו"ר בהמתו ירעה עד שיפול בו מוס ויאכל צממו,
ופטור ממחנות זרוע לחיים וקיצה, ויראה לי דאם זה הספק עבד
עבודה צבית המקדש, לשיטת הרמב"ם דמספיקא דאורייתא מה"ט
לקולא א"ל בעל הקרבן להביא קרבן אחר, ואם כ"י הקרבן חטאת
או אשם אסור לו להביא קרבן אחר שאין מביאין חטאת ואשם נדב"ה,
ולשיטת הרשב"א דמכ"ט לחומרא חייב להביא קרבן אחר.

מד. ואם נשאו גרושה מוציאים ואינם לוקים. וכ"כ
דאם נעמחו למת דאין לוקים מפני שהם כהני ספק
ואין לוקין על הכסף, ערוך השלחן ה"ל.

חומרי

מאיסורי כהונה ואם נעמח למת מלקין אותו כמקודם דרק להחמיר
חששו לקול ולא להקל, וכשהוא ע"א אח"כ מעלין אותו למעלות
בכהונה, ואם אח"כ באו צ"י עדים והעידו צהורה עדות שהוא חלל
מורידין אותו מכהונתו ורשאי אף לעמח למתים ולנשא גרושה דעפ"י
שנים עדים יקום דבר, וכשהוא אח"כ עוד ע"א המעיד כמו בעד
הראשון שהוא כשר חוזר לאיסורי כהונה ולמעלות בכהונה.

לט. בא ע"א וכו' מעלין אותו. כתב בענין ארזים ס"ק ע"ז
הפוסקים סתמו דצריכה אם ע"י ע"א שמבטל
הקול מעלין אף לתרומה דאורייתא כיון שיש לו חזקה אביו או רק
לחד"ר, ובתוס' שם ד"כ ואסקינ"ה כתבו ואע"ג דקיי"ל דלא מבטלין
קולא היינו צריכים לכהן דאית לה תקנה אבל הכא דאי לא מסקינן
ל"י לעולם פסול מבטלין, אי נמי בתד"ר הקול, משמע דלתי' הראשון
מכלין אפי' לתרומה דאורייתא, וכן נראה לדקדק מדברי רש"י דס"ל
ג"כ דמעלין אפי' לתרומה דאורייתא וכו' ע"ש.

מ. באו ב' עדים. כ"י בע"ז סק"י דדוקא אם באו צ"י עדים אבל
בחד [אפי' אינו היינו אומרים צב"ה"ג אוקי חד לצדדי
חד] לא סגי לומר יכיה נדחה עד גגד עד וישאר הקול לפסול
דכיון דכבר נחבטל הקול מחמת בעד הא' הו"ל כאינו לא י"א קול
מטעם ונשארת החזקה הראשונה לכשרות. ובדריש ס"ק ר' כתב
דאפילו אי אמרינן אוקי חד לצדדי חד לא היינו עושים מעשה גבורתו
הואיל שכבר העלוהו.

מא. שהשנים כמאה. כתב בדריש סק"י דמשו"ה ל"ל שהשנים
כמאה דא"כ לא היינו עושים מעשה להכשירו
ולהעלהו הואיל שכבר הורידוהו. ובע"ז סק"י כ"י דמשו"ה כ"י שהשנים
כמאה דל"ת אחאי ידחו הרי הקול מסייע להבי תרי הפוסלים וכו"ל
כאילו היו ג' עדים לפסול לזה כ"י דאין חילוק בין ג' לצי לכל דבר.
מב. וישאר כהן בחזקת אביו. כתב בע"ש בס"ק י"ד דהתוס'
וכר"ן וכו"ה"מ נ"ס הרשב"א כתבו דתרי ותרי הוי
ספיקא דרבנן ומקילין לענין תרומה דרבנן ולא לענין תרומה דאורייתא,
וכרמב"ם ש"י דכוא בחזקת אביו כוונתו ג"כ דמהני לתד"ר דכא'
חזקה כהנים צו"ה [כנ"ל] לא מהני חלל לתד"ר, וכ"כ בע"ז בסק"י
ודלא כה"ה"ה שעשה מחלוקת צו"ה בין בתוס' לרמב"ם ע"ש. וכי
נאפי' זוטרי סוס"ק ע"ז דלמאן דכו"ר דלא מקילין חלל בתד"ר

ביאור הגר"א

[כט] אע"פ שהוא כר.
מש"ש שאינו אלא
מדרבנן: [ל] זנתה כר.
גמ' שם:

ט, שני כהנים שנתערבו ולדותיהם או אשת כהן שלא שהתה אחר בעלה שלשה חדשים ונשאת לכהן אחר ואין ידוע אם בן תשעה לראשון או בן שבעה לאחרון הרי זה כהן ונותנים על הולד חומרי שניהם הוא אונן (טו) עליהם והם אוננים עליו הוא אינו מטמא להם והם אינם מטמאים לו במה דברים אמורים בזמן שבאים מכח נשואין אבל בזנות משתיקין אותו מדין כהונה הואיל ואין ידוע ודאי מי הוא אביו כיצד עשרה כהנים שפירש אחד מהם ובעל [כט] אף על פי שהוא ודאי בן כהן ואם נטמא למת או נשא גרושה לוקה ואינו עובד ואינו אוכל בתרומה: ככג נק' זנתה עם כהן אחד

ובתוך

פתחי תשובה

באר הגולח
צ"ל שם מחנה שם
מחנה דמחנה שם
משום דכתיב והיתה לו
ולארש אחריו נעיק ארש
מיוחס אחריו ונזירה דרבנן
הוא דגורו טעם

לחומה דרבנן ואלו נבי' מ"ז סק"ז כתב נחרי ונחרי חלל ולא אחרין לוק' לחוקת פנויה דמ"ח ספק דרבנן הוא ותולד ולא דמי למ"ש נבי' ג' דמכשירי נחרי ונחרי משום מילי דלישות שאני עכ"ל והוא תירוק הר"ן הובא בגמ' מנחל דכאן אף לתרומה דלורייא והיה נ"ע ע"ש עוד:

באר היטב

(טו) עליהם: כגון שהיה קדושי טעות דיוולת מראשון בלא גט וכן איירי מ"ש בסמוך הם אוננים עליו דלכ"כ היכי משכחת ליה כיון ששניהם חיים אי"כ ע"כ דגירסה נעלה כהן הראשון ושון לא משכחת שנתא לאהן השני:

אוצר הפוסקים

ירושלמי פ"ט נושאין ד"ה חלל בשאנס דפשיטא לי דכאנס כיו כהן וליתא דירושלמי לית לי כלל הא דשמואל מדלגא בצינא, ושאנס לאו דוקא וכ"כ מפותח.

צט. משתיקין אותו מדין כהונה. היינו מדרבנן, דקרא דוכיחא לו ולארש אחריו דמיני ילפי דכפי מיוחס אחריו הוא אסמכתא בעלמא וכי גזר רבנן בזנות גזרו ולא בנשואין, יצמות ק'.

ג. כהנים שפירש וכו'. ואפי' היו בעשרה כהנים בני איש אי' ופירש אי' מהם ובעל ג"כ משחקין אותו מדין כהונה אפי' דמשפחתו ידועה דמיוחס אחר זקנו מ"מ דמי מיוחס אחר אביו דוקא. פ"מ סק"א מהא"י. ועסקת"ה בחז"ל לענין ידעו עדים וכלכו כר. ואם אמו אומרת ברי שסבכהן זה נולד, כי בשעמ"ק כתובות י"ג שברא"ה סובר דאמנת, ומרש"י דייק בשעמ"ק שם דאינה נאמנת, (עערות יבוסט), ופי' בדברי חיים להגרי' אויערבך סי' א' שחל"ה ד"ל במחלוקת הכ"מ דפ"מ מא"י כ"ל י"א חליצה דכרמב"ם עם שאר הראשונים, דלשיטת הכ"מ שם נאמנת כיון דהא דכפי זרעו מיוחס אחריו הוא דרבנן ודברבנן מכני כרי דידה להכ"מ משא"כ לשיטת שאר הפוסקים אינה נאמנת, ע"ש.

נא. ואינו אוכל בתרומה. בעערות יבוסט כאן כפי פי' הכ"ז מהריב"ז א"ל כתובות ש"י דלכול בתרומה רק דאינו עובד, אבל דרש"י כתובות י"ג ע"כ ד"ה מדין כהונה כתב שלא יעבוד עבודה ולא יאכל בתרומה, [ופי' דרש"י יצמות ק' ג' דנקיט רק שמשחקין אותו מלעבוד].

גב. זנתה עם כהן אי' וכו'. פי' בפרישה סק"י שמדקדק מ"ל העור שהוא חולק כל ד"ו וסובר דבזנותה ואח"כ נשאת תלין בעל השני דרוב צעילות אחר הבעל. ופי' בח"מ ס"ק י"ב שבע"ה כן על הרמ"א דלמה לא גימא ככה"ג הולד כשר לכהונה משום רוב צעילות וכו' ותלין, ותעברה מהשני, והביא רמ"א מדברי רש"י בסוגי' שם ש"י דהא דקאמר חלל לאו בזנות דהיינו ששניהם באו עלי' בזנות ומשמע דנשואין אחר אשת תולין בנשואין. וכי עליו הכ"ז בס"ק ע"ז דהא דתלי' רוב צעילות אחר הבעל היינו צינכת חתם בעל דכיון דבעל מניו לה בודאי רוב צעילות ממנו אבל אם זנתה קודם הנשואין י"ל דכבר הייתה מעוברת, ומ"ש הח"מ מרש"י שפי' שניהם בזנות וכו' הנה במהרש"א שם כי דכח' לאו דוקא כר.

טעניף ט. מה. חומרי שניהם. כי כהני' ר"ל ושיח כשרה סי' ז' אות ל"ב דהא דנותנים עליו חומרי שניהם היינו דוקא היכא דהיתה בפנינו ורחינו שמלאו לה ג"ח ולא בוכר עובדה ולא אחרת לי רובא דרוב נשים עוברין ניכר לגי'ת, אבל היכא דלא היתה בפנינו עד אחר ג' חדשים לנשואי' שני תלין דנתעברה מן הראשון לתשעה בדרך רוב הטולדים ואם כן אין נותנין עליו רק חומרי הראשון ולא חומרי השני, ורק לענין ירושה אינו יורש אף מהראשון דלענין ממון אין בולטין אחר הכרוב וכו' וי"ש על גדולי הפוסקים שלא חילקו בזה.

מו. הוא אונן עליהם והם אוננים עליו. פי' באכ"מ ס"ק ע"י דמשכ"ל לר"ז אם כי קדושי טעות דיוולת מראשון בלא גט, והוא מהגמ' יצמות דף ק' ג'. ובנתיבות לשבח סק"י בקשה ע"י לפי"מ דאמר ר"ל בכתובות ד' ע"ד אי' במקדש על תנאי ובעל ד"ה ריכב הימנו גט [והכי קיימ"ל בס"י ל"ה סליח] אי"כ כדרה קושי' לדוכתא דאכתי א"ל לאוקמי בקדושי טעות (וגם במחלוקת א"ל לאוקמי, פי' לקמן סי' קכ"ה ס"י, מחלוקת השקל על הכ"ז), ואפשר לומר לפי"מ הכ"ז בסיומן ל"ה ס"ק י"ע דהא דלריכב גט במקדש ע"ת ובעל היינו דוקא ככנס ובעל אבל אם בא על ארוסתו בלא כניסה לא מחל בתנאי, והיינו דנקט הכא בקדושי טעות ולא נקט נשואי' טעות דמוקי למתני' שבעל הראשון את ארוסתו ונמלאו קדושי טעות דא"ל גט וכו' ע"ש. ובעני' אחרים ס"ק י' האריך ג"כ ליושב זה.

מו. שבאים מכח נשואין. כי הכ"ז בסק"י [והובא בכ"ז ס"ק ע"י] דחילוק זה בין נשואין לזנות אינו אלא בדרך חלוקה ולא שכתב אחר בעל כר' דבזה נולד הספק ולא קרי' כי ולארש אחריו, אבל בחלוקה דנתערבו הכנים לא נתפלה מהם כהונתם אפי' מדרבנן [ר"ל אפי' בזנות אין משתיקין משום דבשעה שגולדו כי ידוע מי אביו, אביו גזית צבית יעקב], דהא בשעת לידתה הי' כל אי' מזוהר לאביו ומכ' זיקת מה שנתערבו אח"כ, ורמ"א מ"י י"ג דף קכ"ז וכו' והעור והש"ע דנקטו דר"ל בזמן שבאים מכח נשואים קאי לחלוקה ג', [ועי' בתוס' געין מ"ב ג' ד"ה כר']. וכי בחזון איש כ"ל כתובות סי' פ"ט אות כ"ז ויש לעיין בולד אי' בזנות וכו' ידוע ממנו נתעברה ואח"כ נשכה מה דינו, ונראה דכיון דנולד בכה"כ הוא כשר, מיהו אם נשכה קודם שגולד יש להסתפק.

מח. אבל בזנות. כתב במנחת פחים דמשמע מסתימת הפוסקים דגם בזה עלי' הכהן כהונתו כדון כן ודלא כמ"כ בשי"ק

ובתוך שלשה נשאת לכהן אחר הולד (י) פסול (סז) לכהונה (תלמי נתיב כ"ג) [לא] (יא) כהן הבא על הפנויה ומודה שכוח צנו כהן לכל דבר [לב] ולא חיישין שמא הפקירה נפשה לאחרים (תשובת הרא"ש כלל ל"ב) :

ממזרים

ביאור הגר"א
[לא] כהן הבא בו"ר
אע"פ דאמר' בכתובות
י"ב ב' בד"א בעדות כו'
אלא שמשתיקין כו' מ"מ
בה"ג לא כמ"ש י"ד א'
הוא כו' ור"ל אף לרבי

יהושע אע"פ דפסול לר"י חשבינן בודאי כ"ש כה"ג דאינו אלא מעלה ואע"פ דמסתמא בנדה בא עליה כמ"ל סי' כ"ו סי"א הא ק"ל כראב"י ביבמות ס' א'
(גדולה קושיית הח"מ סי' ד' סקכ"ה וכדברי הב"ש שם) : [לב] ולא כו'. ולא כאב"י שם ס"ט ב' וכ"ש ללישנא בתרא דאף אב"י מודה :

באר היטב

(סז) לכהונה. כתב הח"מ נראה דה"ל להיפוך זניתה עם כהן חוץ ג"ח למיתת נעלה הכהן ג"ח הולד פסול לכהונה. והנ"ל כתב עליו ואין מוכרח ע"ש. הקשה הח"מ למה לא אמרינן זיל נתר רוצה ורוב צעילות תולין צנעל לו יהא זניתה חתת צנעל והולד כשר עיין ציננות דף ק' ע"כ ה"ל לאו צננות ופרש"י התם שזניהם צנו עליה צננות משמע דוקא שזניהם צננות אצל נשואין אחר צננות תולין נשואין עכ"ל

אחרי מתייבס הרה ע"ש ועיין צ"ח נ"ט ב"ד ס"ק כ"ט. ועיין בתשובת נרית אחרים

אוצר הפוסקים

היבא דאיכא לז' צנות, ובצ"ש ס"ק ע"ז כתב עליו דאינו מוכרח, ע"ש. גם צעלי אחרים סו"ק כ' כתב דצנעל נראה דאפי' ברי"י צעל דיעב ז' מודה דיש לו דין כהן גמור דצנעל ודאי איכא טעמא דרוב צעילות אחר הצעל ונתעברה קודם זניתה והא' דלא מוקי ממתייבס כה"ג משום דא"כ ליכא לספוקי כלל דודאי צנ' ט' לראשון הוא. נד. הולד פסול לכהונה. פשוט דפסול זה הוא לחומר דהיינו דאסור בעצודה ובתרומה אצל לא לקולא, ע"ז ס"ק י"א.

נה. ומודה שהוא בנו. כ' צח"מ ס"ק י"ג כלומר שמודה שצא עליה ואפשר שנתעברה ממנו והיא אינה אומרת שצאו עליה גם אחרים, אצל אס' הוא אינו לפנינו אף שכולד כשר כריג בכתובות י"ג מ"מ משתיקין אותו מדיו כהונה, ובייני דאזיל לשיטתו ש' לקמן צ"ח ד' ס"ק כ"ה דכל שידוע שצא עליה ואינה חשודה מאחרים תולין בצירור שהוא צנו של זה שצא עליה אפי' לפטור אשמו מיבוס ורק כשאין ידוע שצא עלי' אז לריך שידוע הכהן שצא עליה ואס' אינו צכאן אעפ"י שהיא נאמנת לומר מאיז פלוני וכן הוא להכשיר הולד אצל משתיקין אותו מדיו כהונה, (אצני גזית צדצרי מאיר). עוד כ' שם צאצני גזית דצח"מ ס"ק י"ג שזניהם חתת אומרת מאחרים נתעברתי והוא כהן אין משתיקין אותו מדיו כהונה, דכא' כצ"ש פסק לקמן צ"ח ד' ס"ק מ"ד דפוער מיבוס, ואפי' להצ"ח החולק עליו שם אצל לשתיקת כהונה שהוא מדרבנן מודה, ועי' צ"ש שם ס"ק מ"ו. וכ' צנח"מ לנדה ס"ק דאף ש' כה"מ דאס' אינו לפנינו משתיקין אותו מדיו כהונה ובייני שלא יאכל בתרומה כדפירש"י שם מ"מ היא נאמנת על עגמה שכולד הוא מכהן ולא מישראל ואינו פוסל את אמו מתרומה דצי נשא.

כתב בחזון איש חאה"ע"י סי' פ"ט אות כ"ז דיש להסתפק צביו עדים צעיר שידעו מי הצועל וינאזו מכאן קודם שהעידו צ"ד מהו, ולכאורה כיון דקיימ"ל דהצועל נאמן א"כ לא משכחת לה דין י' כהנים שפירש' א' מהם ובעל שהרי אציו ואמו יודעים והם גאמנים וז"ל דאיידי כשהלך הצועל מכאן קודם שגולד או צכולם מכחישים, אצל צינאזו לאחר שגולד ולא נצדקו הרי הוא כהן, א"כ דוקא צבוחזק הכשרו צ"ד מתכשר וכי ע"ש.

נו. ולא חיישין שמא הפקירה נפשה לאחרים. עי' צח"מ לקמן סי' ד' סקכ"ה שהקשה דד"ז סותר למ"ש הרמ"א שם דאפילו צפנויה שהיתה מיוחדת לו אינה נאמנת עליו ואמרין שזניתה גם עם אחרים, ועי' צ"ש שם ס"ק מ"ז, ועי' צ"ח כהן ס"ק י"א מ"ש מהצ"ש שם.

ובפני משה ס"ק י"א כ' ליישב דמלשון הרמ"א שנקט כאן כהן הבא על הפנויה ולא נקט זניתה עם כהן כמ"ש לעיל מינה משמע

פתחי תשובה

(י) פסול לכהונה. ענה"ט עד אצל עכ"פ הדין דין אמת כו' ועיין בספר אמתחת צניחין פ"ח דינחות מ"ז מ"ש צ"ח : (יא) כהן הבא בו"ר. עכ"ש לקמן סימן ד' ס"ק מ"ב דהר"ח רמ"א לא הביא דברי הרא"ש צ"ח אלא לענין אס' כולם כהנים לא חיישין שמא זניתה עם אחר להשתיק אותו מכהונה כיון דאיכא אסור לאורייתא ודבר הגלמוד מענינו הוא ע"ש ועיין נחש' כנסת יחזקאל סי' כ"ו שדעתו דכאן מיידי אפילו צנח"מ דאיכא ישראלים והא' דלא חיישין צ"ח שמא הפקירה כו' משום דהא לכהונה מעלין ע"פ עד אחד ולא יהא אמירת פלוני כעד אחד ואילו רצה היה אומר שמתלוי כהן הוא והיה נאמן וכן נמי היבא

ובנתיבות לשבת ס"ק כ' על הצ"ש דסברתו ש' כיון דהצעל מאוי לה, לא נכירה, דא"כ אשה שהמתנה חודש אחד או פחות מה ונשאת וילדה לששש חדשים ויום אחד ועכ"ל שנתעברה צניחה ראשונה מצעל השני וכיון שהיתה צ' חדשים או יותר תחת צעלה הראשון נימא דכולד מצעלה הראשון הואיל וכה' מאוי לה, וכן אופכא כשהמתנה ג"ח חסר יום א' וילדה ל' שלימים נימא שהוא מצעל השני ולא מצינא אחרונה של צעלה הראשון שכרי יכולה לילד משני למקוטעין, אע"כ דאין חילוק צ"ח, והא' דאזלי בתר רוצה היינו שרוב נשים מתעברות מצעליהן ולא מזנות ובייני דאמר רוב צעילות אחר הצעל פירוש דרוב נשים הנצטלות כן מצעליהן ולא מזנות א"כ אין חילוק צניתה צין קודם הנשואין צין לאחר נשואין דלעולם תלי צנעל וכי וע"ש מ"ש ליישב דעת הרמ"א.

ובפני משה ס"ק כ' כתב דאף דסברת הצ"ש נכונה דל"ש צ"ח לומר רוב צעילות תולין צנעל מ"מ לשמואל לשיטתו דסובר כלשנא בתרא צינמות ל"ה כרי" דאשה מזנה מתהפכת ומזנה א"כ אס' ה' הראשון צננות והשני צנשואין י"ל דכולד הוא ודאי של שני משום דמהראשון אין לספק כלל כיון דצננות היא מתהפכת ולא מיעברה ולכן הולך רש"י לפרש דמיידי שזניהם צננות, דאז על כרחך חזי' דלא נתהפכה מדנתעברה צננות, [וכן כתב ציטוטי פיה"א ס"ק], וצנח"מ לנדה ה"ל כ' ג"כ להכשיר צ"ח דברי רש"י והשו"ע, והוסף דהרמ"א לשיטתו דפסק לקמן סי' י"ג כדעת הרא"ש דאנוסה ומפוחה נמי לריכא להמתין ג"ח דחיישי' שמא לא נתהפכה יפה], וכ' שמא להדיא צנח"מ תשצ"ן ה"ב סי' י"א ש' ח"ל, מדיו כהן שגולד ספק צנ' ט' לראשון וכן ז' לאחרון מפורש צינמות שנותנים עליו כל הספיקות וזה דוקא נאשה שנשאת ולא שהתה אחר צעלה ג"ח, אצל אשה שזניתה ונצטלה לצעלה אחר שזניתה חוץ ג"ח יש לכן הכוונ דין אחר, דלר"י דס"ל דאנוסה ומפוחה א"ל להמתין ג"ח א"כ צנח"מ י"ל שכולד הכוונ ודאי צנו של הצעל הוא, ואפי' ילדה סוף ט' מצעילת הצועל כיון שהצעל צא עליה חוץ ג"ח י"ל דצנ' ז' לאחרון הוא עכ"ל, ואילו ראו האחרונים דצריזו היו מצעלים דעתם צ"ח. גם צעלי אחרים ס"ק כ' דנראה עיקר דלינא כדצרי הפרוש ולא מטעמי אלא משום דלא שכיח שמתעבר מזנות ואפי' לדעת הפוסקים דאנוסה ומפוחה לריכא להמתין מ"מ יש לו צ"ח דין כהן גמור, דל"ג רצון אלא כשהוא ודאי מזנות ולא היבא דאיכא לספוקי שהוא צנ' השני מנשואין דכן משמע מהסוגי, וכן מוכח גם מלשון רש"י, ע"ש.

נג. ובתוך ג' נשאת. עי' ח"מ ס"ק י"ב (הוצא צנח"מ סקט"ז) ש' דלדיעה זו נראה דה"ל להיפך שזניתה עם כהן חוץ ג"ח ממתת צעלה הכהן ג"כ לא נקרא זרעו מיוחד אחריו כל

ביאור חגר"א

ד מי הם האסורים לבא בקהל ואיזהו הנקרא ממזר ובו ל"ז סעיפים :

באר הגולה

א פשוט ומפורש בתורה
ב משנה ביצמות דף ע"ח
ע"כ ובכמה דוכתי
ג מפורש בתורה
ד משנה שם דף ע"ו ע"כ
ה שם דף ע"ז ע"כ

[א] ממזרים כו'. פתג'
יבמות ע"ה ב' :

א א [א] ממזרים ב [ב] ונתינים אסורים איסור (א) עולם [ג] עד סוף כל הדורות בין זכרים בין נקבות :

[ב] ונתינים כו'. (ליקוט)
ע"ן בהגהת בה"ב והוא
שי' הרמב"ם דכל האומות
שוין ולא תחתן קאי
אבותן אבל משנתגיירו
אף ד' אומות מותרין רק
יהושע ודוד גזרו עליהן
אבל דעת תוס' שהן
אסורין מדאורייתא אף
לאחר שנתגיירו וע"ז
קאי לא תחתן או

ב ג עמוני ומואבי אסורין ואיסורן איסור עולם ד אבל נקבותיהם מותרות מיד :

ג [ד] מצרי ואדומי אינם אסורים אלא עד שלשה דורות אחד זכרים ואחד נקבות ה [ה] שאחר שנתגייר הוא ובנו שנולד לו אחר שנתגייר אסורים ובן בנו מותר :

מצרית

אומות שנתגיירו והן הן הנתינים וכן כתב רש"י ברפ"ג דמכות ושי"מ וכתב ג"י דאף בניהם עד סוף כל הדורות אסורין מדאורייתא אבל הפ"מ והר"ן רפ"ג דכתובות כתבו דבניהם אינם אסורים אלא מגזירת יהושע ודוד ע"כ : [ג] עד סוף כו'. ר"ל אפי' דכתיב דור עשירי מ"ש הספר שם אמו כאן דור עשירי אמר להלן דור עשירי מה דור עשירי כו' האמור להלן עד עולם אף דור כו' : [ד] מצרי כו'. מתני' שם וכת"ב וכל סוגיא ושמעתין כת"ב : [ה] שאחר כו'. ע"ה א' להם ג' :

באר היטב

פתחי תשובה

סימן י"א אות ט' דתמה על הכ"י בזה דהא חסידו דע"הו אינו יודע שחל זמנא דס' אחרים ג"כ ה"ל היה עד ג"ש ועמ"ל ע"ה בזה לקמן סימן י' שעיף י"ז סוף ס"ק ט"ז :

ר"ל דמוכח הואיל דכתב רש"י ששניהם נאזו עליה צנות למה לא כתב כפשוטו דהשני נשא אחר שצא עליה הראשון צנות אלא ודאי דרש"י סבר דמתניתין לא מצי איירי מזה דל"כ תולין בנודלי משני דכל בעילות תולין צנעל והוי נזו של שני לכל דבר ודל"ל כמהרש"ח שם. כך נ"ל כוונתו של הרצ ח"ת. וד"כ יתבטלו דבריו של הרצ ב"ש בזה ע"ש ודו"ק. אבל עכ"י הדין דין אמה דלא תלין צנעל חלל היבא שזינחה תחת צנעל אז אמרי' כיון דהצנעל מצי לה בודלי רוב בעילות ממנו אצל אם זינחה יקדים השואלין י"ל דכבר הייתה מעונדת ע"ן ב"ש : (א) **עולם**. נפרק הערל אחר רצא לא תחתן דכתיב ד' אומות איירי צניותן אצל אחר שנתגיירו שרו אלא נתייב דוד גזר עליהם הדר אחר רצא לא תחתן איירי צניותן אצל אומות נזר דוד עליהם שלא יכנסו יקהל נעולם ליכא איסור מדאורייתא. אלא מותר להתחתן בזה אחר שנתגיירו אלא נתינים שהם מו' אומות נזר דוד עליהם שלא יכנסו יקהל נעולם ליכא איסור מדאורייתא. אלא חלו דהשיב [אח"כ] אפי' נתגיירו אסורים. ואפי' ספק ממזר אסור לעולם. הר"ם מנחם א"ת סימן ל"ד :

אוצר הפוסקים

הא מסקינן נמי ידידי חיי דלא מעממי צ"י, וא"כ אפי' הוי ספיקו בכלל הא [בלדוקים] ידידי דהו ספק ממזר ולא מעממי בכו. [וערש"י שם, דפי' ידידי לכל צביוור, ידידי ולא ידידי, דלאו דבר ברור הוא אשתכחה מילתא, משמע לכאורה דאף שהענין ידוע מ"מ כשאין הפסול ברור חשיבא ידידי ולא ידידי, דנשכח, וע"י בישרא יעקב ליצמות שם שפי' ידידי ולא ידידי היינו ספק ממזר, ומניין לדבר רש"י אלו. מיכו המצ"ט כ"י לא דיוק כן ברש"י, ואולי יש גם לחלק בין ספק לא ברור ככחשבה וכיו"צ, דנשכח, לספק מפורסם בלדוקים דנדונו וכיו"צ]. והיש"ש פ"ח דיצמות דין כ"י כתב מסקינן דממזר ודאי וידוע חי כו', ידידי ולא ידידי יותר מג' דורות לא חי, ואין חולק בזה, כלכך כל היכא שאדם זוכר [ויודע] [ויודע] שמרננים על אי שבו ממזר מלד עלמו ולא מלד המשפחה [דהיינו פסול משפחה ונשכח הדבר כמו דנשכח מרוב הגלות היחוס בישראל על צוריו גם לכהונה כו', מדבריו שם להלן] ואח"כ חי יותר מג"ד אין כאן נדוד ספק ומכאן הקול מעיקרו * מ"ש יותר מג"ד לא חי, וכ"כ בנכ"ג המוצא בזה, הכה דרעב"ה שם כתב עד ג"ד ולא עד בכלל, והיינו דקאמר מי יתן לי דור ג' ואעברנו. וכ"כ בישרא יעקב הכ"ל. וע"פ שם ושם צנחור הסוגיא.

ד. בין נקבות. דנתינים סתמא גזרו, וממזר דרשין ביצמות פ"ו ב' מוס זר, דכל שיש בו מוס דורות פסול, ומש"כ ל"א ולא ממזר כצממוני, ועוד דהתם דייקין מדל"ל כי עמון ומואב ע"ש כלל הנומח, איך דהתם כי טעמא שלא קדמו דל"ש בנשים (לבוש). אמנם העיקר דולא עמונית וכי בל"מ, דעל כעממים יש להקשות, ע"י יצמות שם ור"מ פ"ב מאכ"ב כו"ה (טכ"ש סע"ז).

טע"ף ג. ה. ג' דורות. שפחה מזרית שכולידה ג"ד ונשתחרר דור ג' אם חשיב ג' או אי, כי ע"ל"ה ס"ק ב' דיצור' יצמות פ"ה כ"ג צ"י ולא איפשט, ובפוסקים לא הזכירוהו, וי"ל משום דמתלמודא דידן יצמות ע"ז ע"ה יש להוכיח דלא עלו הדורות, דארי' מזרי ב' צמח יעבר כו', ולא קאמר דמשכח"ל צמחי ומזרית שבוטלו לעצדות שמתרים

משמע דאיירי שצא עליה הכהן באקראי בעלמא לכך לא חיישי' שמא זינחה גם עם אחרים דמוקמינן לה בחזקה כשרות דמסתמא לא עברה על לאו דלא חזי קדש [ע"י רמב"ם פ"ה מה"א] משא"כ צ"י ד' דמיירי שאמר דבנו של ממזר הוא וא"כ עברה על לאו דלא יצא ממזר חו ליכא לאוקמה בחזקה כשרות [דכבר יל"א מחזקה בודקה ומזהב] ומשוי' חיישי' שפיר שמא זינחה גם עם אחרים.

סימן ד.

טע"ף א. א. ונתינים. ולענין שאר ז' אומות עכ"ל. ועמ"מ וצ"ש ד"ה אדסורים מהתורה, ולא לדורותיהם. ועברהג"א מהכ"י דגם הדורות מהתורה. וע"י צ"מ ש"כ לר"ת שביא הכ"ש. ועצ"ש סקס"ז דמ"מ מותר לגיירם, ול"ה שיתחתנו בזה, כיון דאין חשש ממזרות. **ב. אסורים.** והאיסור גם עליהם [וכן צממוני וכי דכסמון] (לבוש ופרישה), אצל מותרים זה בזה, כקדושין ס"ע א' ור"מ פט"ו דאכ"ב כ"ל ל"ב. וכן מותרים צגריס אפי' דנתינים נזרו עליהם עצדות לר"ת, מ"מ ל"ה כעבד ממנו ליאסר צגריס דלא נשתעבד גופם לאיש מיוחד, ע"י בית מאיר. וע"י חזו"א חאכ"ע אישות ס"ט אות ג' דה"כ דמותרים עמוני מזרי אי וממזרים צ"ז אף להר"מ דאסר פ"ד צממרת, דכל פסולי קהל מחמת פסול משפחה אינם בכלל איסור קהל צ"ז, כקדושין פ"ד ב' לר"י וכפרש"י שם ד"ה א"כ, ועצ"ש סקס"ד.

ג. איסור עולם. וכי מצ"ע ח"ה סל"ז דה"כ ספק ממזר, דרצון כעין דאורייתא תקון. והביא מחכ"ל נבחר ספק ממזר לאחר ג' דורות, מהא דקו"ל ביצמות דע"ה ב' דממזר ידידי ולא ידידי לא חי ג' דורות, ושלפ"ז אין לחוש בלדוקים [דהשחא] לספק ממזרות אפי' ידענו שדורות הראשונים היו גיטויים שלא כדון. ותמה עליו, הא התם שאלו לר"א על ממזר ודאי, ועל קאי דלא חי כדי שלא יעמעמו בפסולים מהתורה אבל ממזר ספק דמותר מהתורה חי, ועוד

ויש להשלים, ע"ש. [והנה מ"ש פשיטא דמותר, צ"ע למה שהשיטתו הפוס', וכדעתו בעצמו לעיל, הא בזה יש דורות, וגם אינו כ"כ פשוט ולא נצטרך להשמיטנו, ואולי יש כאן ט"ס, וצ"ל : פשיטא דאסור, והיינו כפי' א' דהמכ"ס. וזה יתאים גם למ"ש באות ג' מהמכ"ס בפשיטות דפס"מ אסור לעולם.]

• ובכנה"ג הגה"ט אחר שהביא באות ג' להמכ"ס דספק ממזר אסור לעולם, כי באות ד', מסקינן בו' דלא ידע לא חי, ומה שהשיטתו הפוס', דכיון דלא חי אין דור ד' כיון שגברת וזעו, ואי בספק ממזר מעיקרא ויש לו דור ד' פשיטא דמותר, ומביא לב' פי' המכ"ס הג"ל, (ויש שם חסרון בפ"י הב')

באר חנניה

ו שם דעת ע"ל ז' חנה קדושין דף ס"ו ע"כ ח מפקדת הנמרה יצמות דמ"ס ע"כ

ד ו מצרית מעוברת שנתגיירה בנה מצרי שני :

ה : [ו] ישראל שבא על אחת (ב) מאלו הולד כמותה [ו] ואחד מאלו חוץ מממזר שבא על בת ישראל ה (ה) הולד כשר

לקהל

ביאור הגר"א [ו] ישראל כו' ואחד כו' ר"ל בגיורת : [ז] וא' מאלו כו' אע"ב דבגירות הלך אחר הפסול אבל בגיורת דחמנא אפקרי לזרע

וראי ממש בקדושין סי"ח ב' ש"מ בן בתך כו' והתם בנתינים הוא כמש"ש ההוא בשבעת כו' וביבמות ע"ו א' בהיותן נכרים כו' :

פתחי תשובה

באר היטב

(ב) מאלו. כלומר על אלו חומות קודם שנתגיירו הולד כמותה כמו שהדיון בכל החומות שולדה כמותה :

(א) הולד כשר. עיין בס' יערות דבש ה"ל דרוש י"ז מ"ש שם וז"ל ידוע מ"ש צמ' לכמה דיעות כותי האל על בת ישראל הולד ישראל אלף שנקרא ממזר ולמ"ד הולד כשר הולד כותי אלף למ"ד הולד ממזר הרי הוא ישראל רק ממזר ול"כ דרוש שהיה בן אסתר היה ישראל רק ממזר כו' עכ"ל ובתחילת ההשקפה להסמיך הדרוש שלו רק אליה דמ"ד הולד ממזר והוא דלא כהלכתא דהא אפ"ק פסקין דהולד כשר ובאמת מסיימת כל הפוסקים כר"ל דהולד כשר והוא ישראל גמור. הן אמת דנפסקי תוס' פירק עשרה יוחסין סי' קמ"ז כ' בן אף דבדרי התוספות שם דף ע"ה ע"כ דנ"ה ור' ישמעאל אין הכרח לזה כמ"ש מהרש"א שם וגם כתב שדרי רש"י סתרי אהדי נזה ע"כ וע' עוד במהרש"א יצמות ט"ז ע"כ דנ"ה אמוראי ודו"ק ואם כי אין משיבין על הדרוש אף דבר זה לא נגד כלל לעיני הדרוש שלו ולדעתה יותר היה נכון דרושו אליה דהלכתא דהולד כשר וגם הוא ישראל. שוב ראיתי בספר שעה"מ פט"ו מהל"כ דין נ' האריך הרבה דיון זה וכתב שם ליישב הסתירה בדברי רש"י שהקשה מהרש"א הנ"ל דלעולם דעת רש"י דהולד ישראל ומ"ש בפרק האומר דף ס"ח דהולד כשר על ידי שנתגייר לא כ"כ אלף לפוס מלי דס"ד התם דכל היכא דשד' ליה נתר ישראל הולד ממזר כו' אף דברי התוס' סתרי אהדי והאריך עוד בזה ובסוף דבריו הביא ראיה עגומה דהוא ישראל גמור תסוניה דנכורות דף מ"ז (ובי"ד סי' ש"ה סי"ח) דמנואר שם דייב צפדין וא"י היה נריך גירות אומאי חייב צפדין הא צנניק כתוב אלף ודאי דכשר לגמרי והרי הוא כישראל גמור ע"כ :

ושוב מנלתי נשתתת חמדת שלמה סימן ז' ג' פסול גדול דיון זה. ודעת הגאון וולפס ז"ל דהיה נריך גירות כפשוטו לשון רש"י בקדושין סי"ח ע"כ ד"ה לימא קסבר רבינא ומה שחמה מהרש"א דדברי רש"י סתרי למ"ש דף ע"ו דנ"ה ופרכין כתב הוא ז"ל ליישב בטוב טעם ולחלק בין גולד מן העו"ג לגולד מן הענד דאין לו חיים. אלף דלעפ"כ אסור במזמרת דשאני גירות ידויה מעו"ג גמור ואין לדמותו לגרים דעלמא וראיה לזה מבכורות מ"ז (שהזכיר השעה"מ הנ"ל) והטעם לפי הנוואר ניצמות ס"כ דרך בגיותו אית לעינד כוכבים חיים אלף בגירותו ל"ל חיים ולפ"ז גירות נריך משום דכל זמן שלא נתגייר עדיין נתייחס אחר אביו אלף כשנתגייר תו לית ליה חיים וממילא אחר הגירות שדין ליה נתר אומאי והוי כישראל גמור ודינו כבכור ישראל וחייב צפדין ואסור במזמרת ג"כ מה"ט והגאון צעה"מ ז"ל האריך לחלוק עליו וכתב דמרש"י הנ"ל אין ראיה לפי התסקנה ומתוס' פ' החולץ דף מ"ז מוכח אדרבא דה"ל גירות וגם מוכח כן משיטת הרי"ף והרמב"ם דפסקי בכותי וענד הנא ענ"י דהנה אינה פגומה לכהן ולי הוי גריכה גירות ודאי הוי פגומה לכהונה וכן מנואר בפשיטות מדברי הרא"ם פ' אומר ומדברי הרמב"ן וסמני הנרפתים שהביא שם וכן מנואר מגדולי האחרונים הנ"ל רס"י ד' והט"ז והש"ך ביו"ד סימן רס"ח סק"י ודאי דהכי הלכתא דה"ל גירות ע"כ. גם בתשובת נר"צ מתייבא סי' ק"ן מנואר שמופס בפשיטות דה"ל גירות ובעת ישראל מתחשב לכל דבר שנקדשה ע"כ וכן כר"ל דעת הגאון צעל תפארת למשה ציו"ד סימן רס"ו הנלמדי צפ"ת שם סק"י י"א מחמירי למוהלו בשבת עיין שם וכן מנואר בתשובת צריה אגריה סימן ז' אות ז' וסימן ז' אות ו' ע"כ מ"ש בזה :

אוצר הפוסקים

ט. מממזר. וכן מנתין בגירותו, ומשום דבגיותו דינו כאידך לכך לא הזכירו בשו"ע, פי דרישה, ועמשי"כ צ"ח בקו"א.

י. כשר לקהל. א. ע"ש לקמן סעי"ט, ועמ"ס דכשר דרמנמא אפקרי לזרעיה דעכו"ם וכציאת בהמה חשיב והולד נגדר אחר האם וכאילו כולו ישראל דבן צנך מהעו"ג קרוי צנך (נ"י פי החולץ, ועצבגרי"א סק"י).

ב. אם צריך גירות. עפ"ת סק"א פלוגתא בזה, ומנ"י בגי' משמע דה"ל. ועיי' ישועות יעקב צארוך סק"ח דכ"מ מהב"מ הי"ח שבי' דאסור במזמרת [מיכו לבסדרת בג' מליסא שצפ"ת אין ראיה]. ומשמע שבי"כ להר"מ, וע"ש עוד שמוכח כן מהר"מ ע"מ, ובסק"י שם כי דכ"ה בסכמת הפוסקים דה"ל ודלא כחוס' ופסקי תוס' קדושין ע"ה ב'. וכ"כ בצית יחזק חא"ה סכ"י בנדוני דלרוב"פ אל"ג. וכ"כ בצבני גזר חא"ה סעי"ז דכ"מ מיבמות מ"ה דקאמר דהולד כשר משום דלא תפסי קדושין לאחריו, ואם ל"ג אל"ל לעמ"ס זה דגוי הוא ונתגייר וע"כ כשר וע"ש שהאריך. וכ"ד אחיעזר סכ"א ושכן העלה בפסקי הלכות ופקיז ידידיה דותה שבת.

ועיי' ענ"א סק"ד שהאריך בזה וכי דהוי פלוגתא דשמואל ורי יוחנן וה"ל כר"י לכן כי הפוסקים סתם כשר דמשמע דה"ל, (וע"ש סק"ה ד"ה ומעתה דר"ל דלכר"י"ף ל"ג וכן ר"ל בזה"מ). ופני משכ סק"כ מניין לתוס' יצמות מ"ז שהק' בד"ה נאמן ואי אשתו ישראלית ממ"י כשר משמע דה"ל, וכמ"ש מהרש"א קדושין ע"ה בדעת תוס'. וע"ש מ"ש להפכ"י.

וב"כ בחזו"א חא"ה אישיות סוף סי' דה"ל ופין בזה ספק כלל, דקיי"ל בן בתך הבא מעכו"ם קרוי צנך כו', ומ"ש בג' מליסא דאף דל"ג מ"מ כו' אח"כ כישראל כו' עפ"ת, וי שמפרש הא דבן בתך מגוי קרוי צנך ביינו אחר גירות, וזה זר מאד, ולא יתיישב הא דיבמות מ"ה דל"ד לאשת אב כו', וסוד דשם י"ז א' דפריך והאיכא צנות

שמותים זצ"ל, ודור ג' מהם כשתחרר וכו"ל מלרי ג', א"י דלא חשיב דורות אלף בגירות גמורה. ובית משכ ס"ק א' דהכ, דכרשב"א שם הק' וישא שפחה כו' ותי' דאז ל"ה כבן מלרי ג' אלף עבד משוחרר, וה"נ אם ניומא דעבדות עולה בגירות, א"כ לר"ש דס"ל מלרית מותרת הרי יתחב השפחה מלרית מכלל מלרית וכו"ל כשאר שפחה דבנה מותר מיד כשאר משוחרר. ובמנחת פחים מפלפל ג"כ להוכיח דדורות דעבדות אין עולה, וכביא מסי' חסידים (הוי מק"נ) סי' תחתהש"י"ט דהק' במ"ש בזה"י א' צ' ל"ה דששן נתן בתו לירחט עבדו שכי מלרי ואין לומר בזה דור ג' ע"ש, והכונה ג' כניל דבטבד ל"ש דורות.

סעיף ד. ו. בנה מצרי שני. דכ' אשר יולדו הכתוב תלי בלידכ, דכל נידה מגירות ואינך חדא דור, (גמ' ורש"י). ובענ"א סק"ג מסתפק בעמונית ומואבית מעוברת שנתגיירה אי אמרינן בחר דידכ שדין וכשר או דילמא כיון שהורתו שלא בקדושה בחר אבוב שדין ליה וכו' כגר עמוני ואסור (למ"ד דלא נתכללו עיי' סק"ג) ואולי זה חלוי במחלוקת אי עובר ירך אמו וכדמוכה צמ"ג גבי מלרי שני שנשא מלרית א' דאי לאו קרא דאשר יולדו כוי תליא במחלוקת כניל ע"ש.

סעיף ה. ז. אחת מאלו. עיי' באה"ט סק"ב שכי דכיינו בגיותו, וכו"א מבחי"מ. ועב"ש סק"א דישראל שבה על אחת מאלו י"ל דאייירי נמי בגירותו דהלך אחר הפגום.

ח. כמותה. דכ' כי תכיינה — וילדו לו, כשיש כי תכיינה קרינן וילדו ל"ה משא"כ צאלו דאין קדושין תופסין בגיותו, ובגירותו, אף דקדושין תופסין בכן הא קיימ"ל דכ"מ שיש קדושין ויש ענינה הולד כולך אחר הפגום (קדושין ס"ו ב'). ועיי' לקמן סעי"ו סעי' בבהג דו"א דהוי זרעו מדרכנ לחומרא, ועפ"י ולבש דתמכו על זה.

ביאור חג"א

[ח] אלא שפגום כ"ר.
מ"ה א' דכולהו אמוראי
דמכשרי כ"ר ובקדושין
שם גהי דבשר כ"ר

לקהל ט [ח] (ג) אלא שפגום • (ג) (ג) לכהונה :

נתגיירה

ט טור וכדעת אביו הרא"ש
שם בפסקיו שאין ספק
בזה שפסול לכהונה
שם גהי דבשר כ"ר

פתחי תשובה

(ג) אלא שפגום. עיין בחזקת השכנות יעקב סימן ז': (ג) לכהונה. עשה"ט מ"ג
ע"כ נדענא אין מוילין (וע' בזה"ל אות י') ועיין בחז"ל מ"ה מהל"ב סוף
ד"ן ז' שהזכיר שם דברי ס"ה בפט"ו ד"ן ג' ש"ו ח"ל הרמב"ן העלה הדבר בספק
וכתב דאם נשאת אין מוילין אותה מידו והולד ספק חלל עכ"ל ותמה עליו החל"ה

באר היטב

(ג) לכהונה. כמו בכל כותי הנא על נה ישראל כלקמן סעיף י"ט
וילפינן בגמרא דינמות דף מ"ה מק"ו דלמנה ע"ש. חלל שהרי"ף
מסופק בזה אם הם פגומים לכהונה והרמב"ם פסק בפשיטות דכשרים
לכהונה ע"כ נדענא אין מוילין אם נשאת לכהן. אחרונים :

אוצר הפוסקים

ומי בסי' הזכות פי' החולץ ומצא מהרצ אצ"ל פטס דפגום משום
דצעי זרעו מותם אחריו וכהא דעשרה כהנים ופי' אי' מהם דסוסי
ג', והרמב"ן דחי לי דהתם רק לעצודא חלל מותרת לינשא לכהונה,
וע"ש שם מ"ש הרמב"ן בענין זה.

ב. ועי' באה"ג דדוקא בת, ופירש"י שם, וכ"כ בר"ף, ורש"י שם
כ"כ מירושלמי, וכ"כ ניש"ש פי' בחולץ סליח, וכ"כ בהגרי"א
סי' ר' ס"ק כ"ג וסי' ז' ס"ק כ"ז פ"ש, ודלא כרמב"ן שם ש"כ דגם
ילדה בן פסול ופוסל בציאתו וצחו פסולת לכהונה כבת חלל זכר,
[וכ"כ בהרש"א יצמות מ"ה פ"ש, וש"כ במשכננו יעקב חז"ל
סי"ב, חלל דאין חלל רק מאיסורי כהונה], וכ"כ באבני נזר חז"ל
סעי' דכ"ה כהדיו בשו"ס סי' ז' סעי' י"ז ד"ה ב"ח פגומה, ולא הזכיר
כלל דעת הרמב"ן, ואף דהק"ו שייך נמי לבת הבן, ו"ל דבזמן אין
ציאת גוי עושה רושם כלל של פסול כהונה דצלא"ה אינו כהן, וא"ל
שיפסול זרעו כיון שצטנמו אינו פסול [משא"כ בת דשייכת לכהונה
פי' נשואין] וליד לחלל שמרע אחריו הוא וכשעבד במקדש עבודתו
כשרה כרי דעדין כהן הוא וחללותו פוסלתו ע"כ נמשך הפסול גם
צורעו. ועי' סק"י כ' עפ"י חוס' יצמות ע"י דהא דאין חלל חלל
מאוסורי כהונה קאי רק אפסול ציאת דאשך ולא לכולד וחינו לענין
הבת, חלל הבן לא גרע ממנו שאין מחלל בציאתו כ"ש בנו שהוא
ישראל גמור לרש"י וחוס', רק הנכרי עשהא זונה בציאתו דלאו בר
קדושין הוא וציאת איסור משא"כ בנו כר ומש"כ לא כ' האחרונים
דעת הרמב"ן. ועי' יד אהרן ח"א הגד"י ס"א מה שכתבין בזה.

ג. ובשבא על בהנת, דאמר צכורות מ"י דלוי ככ"ג פטור הבן,
מחמש סלעים, ומשמע דלמ"ד אין מחזקין, לוי כשר הוא,
וצכונתו אחר שם דכיון דנבעל לגוי נעשית זרה אי"ה אפ"ל דלא
גרע מחללה וצנה חלל, מ"מ נראה דאין הפסול משום חללות חלל
דאינו כהן משום דאמו אינה כבר כהנת, (אבני נזר חז"ל אפ"ה סעי').

ד. ובשבא על חללה. בבית אברהם סי' ר' ר"ל דכולד חלל אף
להרמב"ם, המוצא בצאה"ט, משום דרך מירושלמי מקוב
עברה לחללים כר, ולפי"ז אף ישראלית כשרה שנתעברה מציאתו הבן,
דנתחללה כבר מציאתו הא', הולד חלל כר, אף מסיק דאין לחדש מדעתנו
דמתחללה יבא חלל, ובגולד מכשרה מציאתו ר"ל עוד דמציאתו הא' הויא
זונה ולא חללה, [כצאות ז'], אי"ה להרמב"ם גם מציאתו ז' כשר.

ה. הא דפגום מה"ת. כ' הכ"מ דל"ה רק בז' עממין, דהק"ו מחלמנה
לכ"ה"ג ל"ש רק כשנימא דגוי וצ"י לוקח גם אונות בלא אישות
וכיניו בז' עממין, פי' טור וצ"ח סעי', משא"כ בשאר אומות ולר"ש
אף בז' עממין (כדמסקי אליבז' צע"י) דלוקח דוקא דרך חתנות
אין מקום לק"ו אף כשבעל דרך אישות, דאיכא למיפרך מה לחלמנה
לכ"ה"ג דלוקח אונות לחוד וכמשי"פ בר"מ פ"יו מא"י"ב משא"כ בגוי,
ובאמוראים דדנו בק"ו ע"כ לרבנן אזלי, ואף שצא"ר אומות לכ"ה"ג
צונות הוי רק דרבנן מ"מ מסתמא כעין דאורייתא תקון וכו' פגום
דרבנן, וכמ"ש חוס' יצמות ע"י ז' דמהגוי ממזר דרבנן.
חלל

צונות כר מצואר דאף קודם גירות קרוי בנך דפריך לשמואל דכולד
כשר, ע"ש טור בזה"ל ג'. וע"ש בשע"מ פט"ו מא"י"ב ועי' וצ"ל וצ"ל.
ג. בגולד מעבד. כ' צא"ר שמה פט"ו מא"י"ב כ"ג ד"ה ונראה דלכ"ה"ג
אינו עבד, דאין שייך שיהי' לרבו זכות זו במה שמרע
בישראלית, דרק במזכר שפחתו לחברו מצואר צירושלמי צ"ב פ"ג
כ"ל דיכול לשייר ולכתנות חוץ מולדותיה כר חלל לא מלינו שישחרר
שפחתו ויכול לשייר ולדותיה שחתעבר אח"כ לעצמו (ובד"ה חולם מציא
הוכחה לזה, ע"ש) חלל [ודאין] דמה שנתעברה כשרה ישראלית ח"ה
שיהי' לשום אדם זכות וקנין בזה כר לכן צירוף דהא מילתא דעבד שלא
עבד שצא על נה ישראל הולד גוי (למ"ד לריך גירות) ולי"ה עבד, ומעבד
שעבד הוי הולד כנולד מעבד משוחרר שצא עב"י הולד כשר אף שלא
עבד בעבד אחר שחרור, וצ"ח נפלו כל הוכחות מהרש"א ושע"מ
דרש"י סובר דא"י"ב כר דמייירי בעבד, ועי' רש"ל יצמות ע"י ז' ד"ה
חלל יש עליו קדושין כר דכ' דלא מלינו שיהי' עבד מצא מנה ישראל לשום
מ"ד כר. [ובע"ה"א סק"ד מצואר דעבד כצא עב"י הולד לריך שחרור
למ"ד ז"ב].

וביד דוד בפסקי הלכות פ"ה מאישות ה"ה כב"ה"ד ר' הציא מירושלמי
גטין פ"ד כ"ד דעבד מעוכב גט שחרור צניו עבדים, וכן
ע"י דלמאי נפ"מ, ממנ"פ אם צא על שפחה ונכרית הולד כמותם
כמ"ש ברמב"ם פט"ו מא"י"ב כ"ד, ואם צא על נה ישראל הולד או
ממזר או כשר גמור חלל לא עבד, ולי"ל דאף דלענין יחוס מתייחס
אחר האם עכ"ל לענין ממון שייך להאדון של בעבד ג"כ חלק בולדות,
ול"ה למעשה בד"ז, ר"ל בעבד כצא על שפחה חזרו אם חולקים לנייחם
אדון בעבד עם אדון השפחה בולדות ואין משחררין ולדות חלל,
ואולי ו"ל דכונת הירושלמי על שפחה כיוצאת בזה עיין אף דנקט
עבד, ואח"כ מלמדי צא"ר הגדול סי' חשני"ט שמפי' כן דברי הירושלמי
דכהונה בשפחה. ועי' לקמן ס"ק פ"י מרדכי"ז ש"כ בשפחה המעוכבת
ג"ש וילדה דהיא זוכה בולדות וכותבת להם ג"ש ומותרים לבא בקהל.
ד. אי דינו כישראל גמור. עפ"י סק"ה משע"מ, ועי' ברמב"ן
ויקרא כ"ד פסוק י' ש"כ דל"ה כישראל לענין דגלים ונחלה
בארץ, ומשמע דעכ"פ אסור בממזרת וכה"מ כ"ל, וזה דלא כפ"ח
הש"ס ח"ב סי' ה' ש"כ דלחוס' קדושין ע"ד ז' דבן מגר וישראלית
מותר בממזרת ה"ה בנן גוי וישראלית. ועי' בנתיבות לשבת ס"ק ע"י
ש"כ לרש"י, ורק להרמב"ם איקרי קהל מזד אמו ואסור בממזרת
[ועי' לקמן ס"ק קל"ז מהנחל"ש]. ועי' פ"ת מ"ש מהג' מליסא ובחזון
א"ש כ"ל. ועס"ק קל"ד אות כ"ה מאמרי יושר דעכ"פ כנולד מגוי
הוי ריעותא כיון דלכמה פוסקים לריך גירות. ועס"ק י"א אות י"ב
ד"ה דהוי פגום אף לישראל. ועי' על אחרים סק"ד דאף למ"ד לריך
גירות מ"מ כשמתגייר בנה הוי ליורשה ולפטור מיבום את אשת אביו
אמו דלא דמי לכן מירושלמי ונכרית.

ה. ובבא על לויא אם הבן לוי. עמ"ש בזה ע"ה"א סוסי"ק ד' וחז"ל
אישות ס"ג אות ג' מצטרות מ"י, וע"ש סק"ה"א אות ג'.
י. שפגום לכהונה. א. עכ"ה"ע סק"ג דילפינן מק"ו, ולבש כ'
גם מטעם דנבעל לחייבי לאוין וכסי' ו' סעי' ח' ע"ש.

פתחי תשובה

ואם לא"ד הולך פגום דבר תורה הוא דהא מק"ו מאלמנה מיימין לה וכיון שנסתפק הרב הלכה כמאן הו"ל למיזל לחומרא כדין ספק גרופה או ספק זונה שפסק הרמב"ם דמוציאה בגט וכו' ה"ה זה פשוט דמפיקא דאורייתא הוא ואל"ל דס"ל להרמב"ם דמורכבין הוא וק"ו לאו דוקא דא"כ למה הולך ספק חלל כו' יע"ש שם"ה צ"ע וע' בספר יש"ש פ' החולץ שמתה עליו כן. ועיין בס' שעה"מ פט"ו מהל"כ דין ג' שכתב לייבא זאת עפ"י שנתפנה מהרי"ל ח"ד סימן י"ט שנסתפק אם היבא דליכא פלוגתא דרבותא דאסור ערוה קתם אומרים שהיא אסורה לבעלה וקתם אומרים שהיא מותרת א' אוליין בחר המחמיר כיון דהוי דבר ערוה או דילמא כיון דכופין

אוצר הפוסקים

ובדרך אישות. כי פני"מ שם דנמי יודה דפגום דהא דס"ל להר"מ כשר י"ל דהיינו משום דמיפריך ק"ו כנ"ל אות ב', אבל בדרך אישות דלקי שוב יש ק"ו, וכי"מ מפייג דאוי"ב ה"ל חי דפסק שם דהנשוי ישראליית שחמר נהגיירתי בניו לבין עממי ח"י לפסול בניו, משמע דאילו ה"י נאמן ה"י פסול ובה גוי הבא על בת ישראל הולך כשר, ח"י"כ לכהונה קאמר דכיון דשם ה"י דרך נשואין מודה הר"מ דפגום ולפי זה ליתא לדיוקו של המל"מ מכאן דלהר"מ בכל גווני פגום.

אולם הב"מ ה"ל אות ב' מסיק דליתא לק"ו אף דרך חתנות, ע"ש. והביאו להלכה בצית יתחב חלכ"ע סי' כ"ו, וכו' ודלא כבית אברהם סי' ג' אות ג'. ועי' בהגרי"א סי"ז ס"ק נ"ד. ובעל"א סק"ה כתב דיש לפרש הר"מ דפיי"ג ה"ל שפסול הוא דבעי גירות. ועי' עמודי אור סי' ג', דר"ל דעכ"מ שבה על א"ל פגום ה"י או הכח מה"י לכו"ע, דפני"מ יש למיפריך ק"ו אפי' להבוצרים דביאת גוי אסורה מה"י מ"מ רק היא מותרת משא"כ באלמנה לכה"ג דשניהם מותרים, ובפירכא כוז סתרה המשה ק"ו בכריתות ע"ז ע"ש היעב, אולם בל"א דאסור מיתה מה"י וגם הוא מותר קס הק"ו ללימוד גמור ומנין להקל, וגם להחוס יצמות ע"ז א' ד"ה ר"י דפריך לק"ו משום בכל דעמוני כ"י עדיין י"ל הכא ק"ו כ"י מה אלמנה שאין איסורה אלא בישראל בזה פגום גוי בל"א דנוכח גם צ"ע אינו דין שצנח פגום, וכחולין ל"ג דנקיע חומרא גבאי"ר משום דנוכח צ"ע, ובה א"ש דלא ליסתרו דברי המשכ"י אהדדי כ"י (כצ"ע לאות ו'). אך כששמענו שם כ"י עדיין יש לפרוך מה לאלמנה לכה"ג דאסורה עולמית משא"כ א"ל דיש היסור לאיסורה, והבעל שאוסרה מתירה, וביצמות ל"ה חשיב משוי"ב א"ל קול מעריות דכריתות, וע"ש שהאריך. ועמ"ש בזה דורש לזיון סי' ב' וצמח שסקס בה"ש סק"ד להר"א"ש מנר עמוני. ועי' ברמ"ע שצאות ו"א.

ס. בת משומדים. כי צכחות יוסף חלכ"ע סי' א' מכמה גדולים דלכו"ע כשרה לכהונה אף לה"י צ"ע בסי' מ"ד דמשומד לחלל שצחות כגוי שאין קדושו קדושין, מ"מ עדיף מגוי, וכ"ש צני"ד שחמיר מאונס להניל נפשו דלכ"ע סי' י"ד כשר אף לעדות, ואינו ע"ז ולא מחלל שבת והאם זהירר ציבור ובעינל כ"י ונשאה בחופה וקדושין, דאין להחמיר. וכ"כ באפ"ז סק"ה מס' יד אהרן אף במשומד מחלל שבת צפרהסיה שהיא והבת כשרים לכהונה. ועי' כחנות יוסף ה"ל שמתיר גם מטעם דכהני זמן הזה הם רק מחזקב ויש ספק, ובצמח.

י. ובדיעבד. כי צרכי ס"ק י"ג (שם י"ט ע"ס) דלהש"ע י"ל דאף ציעצד מוציאין דהוי ספק דאורייתא וכדמשיג יש"ש פ' החולץ סי' ל"ח ארמב"ן ע"ש. וכ"כ בבאר הגולה. אולם בצכ"ע סק"ג כ' דאין מוציאין. וכ"כ המאירי ביצמות והביאו צ"י יוסף אומן ה"י ק"ד ד'. ועי' פני משה סק"ג דמפרש גם צש"ע רק איסור לכתחילה ובהרמ"ע דבסמך, ושכ"כ הח"מ סי' ז' ס"ק כ"ו דנש"י "פגומה" דש"ע שם משמע רק לכתחילה, אבל חללה ממח לא הו"א, וכ"כ בצרכי"י ה"ל צדעת מהרש"ל עמו דרך לכתחילה לא

אולם הפני משה סק"ג כ' דאפשר דהוי מה"י אף בשאר אומות דילנפי צמח מנינו מח' אומות שיהי צכולס אין קדושין חופסין, אומס להש"ע סע"ז והר"מ דאף צ"י אומות צעי דרך חתון ל"ל דהק"ו רק מדרכן.

ועי' תשו' רעק"א סי' ל"א דר"ל דהק"ו מה"י שייך רק צעצד על צ"י דיש איסור דולא יהי קדש, אבל צעכ"ס, לחוס ספ"ק דיצמות דביאת בישראלית היתר מה"י ח"כ ל"ל דלכו"ע הוי רק דרצן דליכא ק"ו מאלמנה לכה"ג דאסורה מה"י. ועי' עמודי אור בצמחן אות ח' דכ"י צפניו משא"כ בל"א דהוי איסור מיתה כ"י.

ו. דעת הר"י"ף עכ"כ סק"ג ופ"ת דהוי ספק. אולם הנמוקי"י כ' דלהר"י"ף כשר, וכ"כ צרכי"י דהנמוקי"י והרמ"א צחשו סי' ס"ט וצנימין וא"כ כ' דלר"י"ף כשר. ועי' חדושי חנשי שם שם וצנחלת צ"י יוד אהרן ח"א הגצ"י מ"ש בזה. [אולם משמע קת צנמוקי"י דלא גרם צרי"ף מן ואן מספקא לן].

ועי' עולת שמואל חלכ"ע סי' דילנפי צרי"ף להנמוקי"י אף לכתחילה מדלא קאמר וכיון דמספקא לן אם כנס אין מוציאין כדרכו צכ"מ. וע"ש דמוכח עוד מהא דמביא צרי"ף דמנו לרצ מרי צפורסא דצבל משום דאמו מישראל (יצמות מ"ה צ') ואם נכתחילה אסור לכהונה הו"ל למוחש שיעלו ע"י המנוי לכהונה דאין מעמידין מלך אלא מהמשיאין לכהונה, ועי' תוס' שם, [אין זו ראי', דהא ס"ל לר"י"ף דבת ה"י כשרה בכל אופן, עו"י"ל לפמ"ש הפוסקים ציר"ד סי' ל"א צע"ז סק"א דכל שמוחש ציעצד לא גזרו שמה ישכח ויאלץ].

ובמשכנות יעקב סי' ב' הוכיח ע"י מהג"מ ע"מ וזמנ"ס דאין מניין, איך מניחה, ושי"מ דאילו פגום, ובעמודי אור סי' ג' הביא שחמה חכ"א בא זה הוי רק צירושלים, וחי דקדושין ע"י חשיב נמי גבאי דקדש, וזה שייך צכ"מ, ורש"י פ"י מני צפורס, גבאי*.

ז. דעת הר"מ עכ"כ דכשר. ועי' צית מאיר שכו"כ כן מגמ וכחצ, ודלא כהמל"מ דלהר"מ פגום דכיון דפסק רפ"י"צ דאוי"ב כר"ש ע"כ ליכא ק"ו כנ"ל אות ב'. וכ"ד הריטב"א סי' פ' האומר צשם רצו דכשר. ועי' בהגרי"א סי' ז' ס"ק נ"ד. וכן הוכיח במשכנות יעקב סי' ב' מירושלמי קדושין פ"ג הלכה י"ב. דא"י שם רצו עבדיה ממזר [ר"ג] צריה עבדיה מחוס [ר"י נשיאה] צר צריה עבדיה כשר, הורי ר"צ צ"י צמקום כל רציון הולך כשר [צ"ר עי' ע"ל סוס"ק ד' שפי' "מחמין" שצכורות מ"ז לפירש"י שם דהיינו דצ"י גירות ח"כ ונ"פ דכשר ר"ל דא"י גירות אצל פגום לכהונה מיהא הוי ועי' תוס' יצמות כ"ג א' ד"ה קסב"ן]. והרמב"ן צ"י הזכות ס"פ החולץ מפי' הירושלמי דכשר היינו דאילו ממזר וכן נפסק שם אצל צענין אם הוא מזה"ס לא נפסק שם צסוגיא וכ' הרמב"ן דהוי ספק.

ח. ועי' בפני משה סק"ג דצ"י מוסולי קבל יודה הר"מ דפגום, ור"א קת מירושלמי יצמות פ"ז כ"ז, דמקשה על רצ דס"ל נכרי הבא על צ"י הולך כשר, ממחני דקתני ממזר, ופחר לה צגוי ועצד פסול, וא"כ ח"י"ג דבתלמודן קיימל דכשר אף צגוי פסול מ"מ יש לחלק כרצ לענין פגום לכהונה אף להר"מ.

ביאור הגר"א

[ט] נתגירה כ"ו או כ"ז.
 ע"ח א' להם כ"ו ועין
 רש"י ושם ואצטרך כ"ו:
 [י] לפיכך כ"ו. ע"ז א'
 כרבי יוחנן :

ו [ט] נתגירה אחת מאלו ונשאת לישראל או שנתגייר אחד מאלו
 ונשא אשה ישראלית כ הולד הולך אחר (ה) הפסול [נ] לפיכך גר עמוני
 או מצרי שני שנשא בת ישראל הבת כשרה (ז) אפילו (ח) לכהונה שאחר
 איזה מהם שנלך היא כשרה

אבל

פתחי תשובה

(ז) אפילו לכהונה. ענה"ט סק"ה וע"י נס' ה"ד החזקה נדיני ספק דאורייתא
 ס"ח א' סעיף ד' שכתב עליו דשאל כות הש"ג על הכ"ש וגם הקושל של חידושי
 נ"י אינו כלום ולא שייך הקל וחומר בסיגנון זה והיא הנוחית הוליל דנ"י כות

באר היטב

(ד) הפסול. דקיימא לן כל מקום שיש קדושין ויש עזירה הולד
 הולך אחר הפסול:
 (ה) לכהונה. אף על גב דניחתם בעזירה מכל מקום הנת כשרה. ח"ו

אוצר הפוסקים

מגוי שמה הלכה כר"ף וסיעתו דכשרה, ח"ו להחיר מס"ם ציוחסין
 [ועי' פ"ח סי' ו' ס"ק כ"א מנוכ"י דרמיוח מכני כדוקה, וא"כ
 לא גרע מפניו שיש ספק ממזר ונאמנה דלכשר נבעל, עי' סעי'
 כ"ו], ולמכרשד"ס דכני זמכ"ז אינם ודאום יש עוד ספק ויש
 להחיר, אבל כר"מ פ"כ דא"כ כ' דנאמן להחזיק עולמו לכהן ולוקה.
 ובאחרונים ברצו להקשות אמכרשד"ס ואין לגרפו להחיר. ובאכני
 מר חאכ"ע סי' ע"ז כ' דאפשר לגרף דמסתמא אין חוששין לגוי
 [משמע שם דכ"כ לענין דא"ל גירות אבל י"ל דכ"כ לענין פסול
 כהונה].

ובפנויה שלא נדקק ויש קול דמישראל, עס"ק ל"ז אות ג'. וברוב
 עכ"ס, עי' ס"ק מ"ז בכת"ס שם, וס"ק ק"ד אות כ'.
 ובאמר מגוי חס נאמנה לפסול הולד מכהונה, עי' ס"ק מ"ז.

טעיף ו. יב. אחר הפסול. א. עכ"ע סק"ד דקו"ל וכו'. וכי כ"מ
 בשם החוס' דאין זה עטס חלל כלל. [ומ"מ יש נמי
 דיש קדושין ואין עזירה וכולך ג"כ אחר הפסול וכנסמוך סעי'
 ז' ח].

ב. כחן שבא על מצרית שניה. מסתפק במל"מ פ"ט מא"כ כ"א
 כ' איבן כהן גמור. וכיצע"ל סק"ז דנראה לפסול מכה
 דנקדושין ס"ז חק כ"מ שיש קדושין ועזירה הולד הולך אחריה,
 ואח"כ וכו' וס' ס"ז כ' לא אשכח מידו למעט "מאח"ז" דכך צ"ל.
 ואח"כ לימא דממעט כהן ומלרית שניה דא"כ דיש עזירה מ"כ
 הולד כהן דכולך אחר הוכר, חלל ודאי דגם לענין זה הלך אחריה
 ודינו כמל"מ ג' ואיכא ח"ו להקשות מכה דפרין כ"מ דסופא לחתוי
 וכו' ע"ש.

ובבית משה סק"ז מוכיח כן מרש"י שם ס"ז א' ד"ה צ"ח לענין
 מל"מ ג' ומל"מ א' דכ"כ שלישי, דכיון דאין עזירה קרינן
 לבית אבות, משמע דיש עזירה ח"ו קרינן לבית אבות ואין
 הולד כהן, וע"ע באכני מלואים סק"ז ש' משעב"מ בשם ברב
 החדושין דלא קרינן יש עזירה חלל חייבי לאוין ולא חייבי עשה
 דמל"מ ואדומי, וע"ש עוד.

ולענין היתר במסורת, עי' ס"ק ע"ז אות ב'.

יג. בת ישראל. או מל"מ כ' שנשאת לישראל. (לבוש).

יד. הבת. ובמל"מ כ' ה"ה לכן ונקט בת משום עמוני, ועוד כדי
 לאשמעי' דכשרה לכהונה. (פרישה).

טו. אפי' לכהונה. א. וכי יש"ש יצמות פ"ט סי' ב' אפילו
 לכתחילה כיון דאיכא ל' א' ישראל וכסיון ז'
 סעי' כ"א [ומ"מ שם פ"ח סק"ז דיעבד, ל"ל דמייירי בשניהם גרים
 ויש שם ע"ס וחסרון וכדמשמע סכ"ה שם] ועי' בגמ' ולבוש כעטס
 דא"כ דכניאח באיסור ונפסלה בא"ס, ילפ"י עמיו מעמיו, דמ"י
 למיכתב בתולת עמיו יקח אשה וכי בתולה מעמיו לאורוי דמותר
 לכ"כ

לא חנשא, חולס כח"מ כאן אחרי ש' ח"ו מולחין סייס דכ"ו ספק
 חלל, וכניאח ערוך בשולחן סעי' י"ג, ועפ"י סק"ג מ"ש מכרמזין
 [אליבא דכר"ף]. ועי' יד אהרן ח"א בג"ז אות א'. וגם בבית
 מאיר באר"ך ג"ח ומביא דלפימ"ש לעיל אות ב' דמכ"י פגום
 רק מ"י עממין א"כ יש להקל אף לכר"ף דלא חלל דכנינו ליכא
 כ"א משאר אומות.

יא. ורמ"ע מפאנו סי' קכ"ד כ' דמעיך הדין פגום רק לכתחילה
 ורק מדרבנן, דריב"ל דאמר דפ' החולין הולד כשר,
 פ"י אפילו לכהונה וגם מנשואה, וכ"כ איפסקא בילכתא בגמ' להדיא
 מיכו מדרבנן פגום כדאמר רב יוסף דלכלוכו אמוראי דמכשרו
 מודו בכו, ואכ"כ דמסיימו בק"י, לאו דאורייתא הוא, דאיכא
 למיפך מה לאמנה לכ"כ דלוקה עלי' ב' צניאח שני, משום
 אלמנה ומשום חללה, משא"כ צ"ו רק משום זונה, ובכל דכו מיפך, מיכו
 לאסמכי חומרא דרבנן בגי בק"י כל דכו, ודמי למ"ש בכתובות י"ד
 הלכה כר"ג ואת לא תעביר עובדא, הא לכתחילה וכו' דיעבד.
 וכ"כ ציוסף חומק סי' ק"ד ד' בשמו מאלפסי זוטא, ודח"כ מ"ש חכם
 א' מקדושין ס"ח דאמרו שם דפסול מקרי, דהתם לרבינא דס"ל
 כשר לא הוי, אבל למסקנא דכשר אימא כשר לגמרי. ועי' צ"מ ש' כ'
 דקשה לדחות הק"י שתופס הש"ס צמחלת ושגם הי"ש אחרי
 פירכותיו מסיק דלא מלאו לבו לומר דכ"ו רק אסמכתא.

יב. ע"כ הרמ"ע שם דלכל חלל חלל נמי פגום, דביצמות מ"כ א'
 ח"ל זיל איטמיר כ"י משמע דמכירו אף ישראל לא יתן
 לו את בתו לאשה, ומ"ש כשר היינו שאם נשא כשרה שוב אין הולד
 פגום דלא גרע מגר שנשא לישראלית. וכי פני משה סק"ז דכ"מ
 מרש"י קדושין פ"ב א' ד"ה וכו' לפסול ש' דפגום מקרי, וע"ש
 ד' דלמכרש"א יצמות שם דמפרש [כרמזין] דגם הבן פגום, ח"ו
 הוכחה מהגמ' זיל איטמיר ד"ל דלא ר"ו לפסול בנתיבם לכהונה,
 מיכו אף להרמ"ע י"ל דהיינו דוקא לישראלים מיוחסים ולנועים
 יתרחקו ממידת חסידות [ובתוס' שם זיל איטמיר וישיאוך מיוחסת]
 אבל כהנים בכל לריכוס להתרחק לכן כ' בש"ע רק לכהונה [וכן
 י"ל דכוונתו פגום לישראל כפגום דבן כהנא דסעי"ג, דא"תל איסור
 נשואין ממש קשה ח"ו ועל"כ זיל איטמיר להכשיל, וכדכ"ה כרמזין,
 ובמל"מ שם דפ"ה הא דר"ב סירב להשיאו בתו משום "שאינו מכבדו"
 משמע דאיכא פגם]. ועי' צנין עולם סי' ב' אות י' שפי' מ"ש רש"י
 בסוטה כ"ז ע"ה "פסולה" שנעצרה מגוי, דקאי למ"ד הולד כשר
 וקרי פסולה דמ"מ מכוור הדבר לישא בת עו"ג, דהעטס דכשר
 בא"א] משום דהלך אחר הגוי כו', חולס בשו"ת רעק"א סי' ק"ו
 כ' לכאורה לפרש צרש"י דר"ל פסול לכהונה.

יג. ובספק מגוי. כ' צ"מ משה ידבר אישות פ"א נידון אלמנה שילדה
 ורמזה שראובן שכנה אנסה דאם יש שם אפי' גוי א'
 וילדה בת אסורה לכהונה, ואף דיש ס"ס שמה מישאל ואח"ל

ביאור חגרי"א

טז. הולד ג'. דכ' אשר יולדו חלאן הכחוז בלידה היינו אחר
האם, כפרש"י, וכ' בלבוש דכשרב אף לכחוז. [ול"ל
דלמאד דכא ליבא לז' ישראל פי כ' ז' ספי כ"א].

ביאור הגר"א

[טו] והבת היא עותרת כדל ח"ט: [טז] שאר כל כו'. כמ"ש בס"י: [יז] לפיכך כו'. להרמב"ם כו'. תוספתא פ"ה דקדושין ארי' בנימין גר מצרי כו' א"ל ר"ע טע"ת הלכה משעלה סתריב ובלבל את כל האופות לא עמונים ומואבים כפקוקם ולא פצרים וארופים כפקוקם אלא עמוני נושא מצרית ופצרי נושא עמונית וא' נאלו כו':

אם הוא זכר דינו כעמוני להיות אסור לעולם ואם נקבה דינה כמצרית: כגכ גר מצרי שנשא גוייח עמונית כגן הוא עמוני [טו] וכבת (כ) היא (ו) מותרת (*עור):

ח , וגר מצרי שנשא גיורת (ו) עמונית הולד מצרי ואסור עד דור שלישי:

ט פ [טז] שאר כל (ח) האומות לאחר שנתגיירו הרי אלו כישראל מיד: י האידנא נתבלבלו כל האומות [ח] לפיכך עמוני (ו) ומואבי ואדומי שנתגיירו מותרין לבא בקהל מיד (ז) דכל דפריש מרובא פריש ואנו תולים שהוא מרוב האומות שהם

מותרים

באר הגולה
 (* וכן הוא הנוסח האמיתי אלל לע"ד ז"ע דודלי לא גרע מחמור הנא על גוים עמונית וולדה כמוב ונס צטור לא מלחמו כן ע מחמורות דלעיל פ ז הסור וכ"כ הרמב"ם שם וכתב ה"ה חסוניא דנתיניס דוד גר עליהם ימות דע"ט ע"א וולל כרנא דלמר דלא תתחקו נס לעירות קלי שם דק ע"ו ע"א ואין כן דעת הרשב"א והר"ן וע"ש ז משנה ד' פ"ד דמס' ידים ומייתי לה בברכות דף כ"ט ע"א

פתחי תשובה

(ה) היא מותרת. ענה"ט ועיין בתשובת נרית לגרסא סימן י' אות י' ח"ט מה: (ו) ומואבי ואדומי. עיין בשאלת יענן חלק א' סימן ת"ו ח"ט מה: (ז) דכל דפריש. עיין נס' שעה"מ פט"ו מהלכ' דין כ"א שכ' דמשום הכי לאסרכי לטעמא דכל דפריש לענין שיהא מותר לבא בקהל אפי' מדרבנן אלל מלאורייתא בלא"ה שרי דעמוני ודלי הוא דלא ינא אלל עמוני ספק ינא כדלחרינן גבי מעור עש"ס:

אוצר הפוסקים

ור"ש סוף סוף ידים שהאריכו בזה. וז' ערוך בשולחן סעי' כ' דמס' שהפרישו מהעמונים בימי עזרא, כמ"ש בסוף נחמ"י, ל"ל דעדיין היו ידועים, וע"י שלטי גבורים פ' בערל מר"ש דנס עמון לא נתבלבל, ור"ל דעיקר הבלבול הי' ע"י גבורה. וע"י עז"א ס"ק י"ג שכאריך ומכוח כן שהרי בזמן החורבן פנו עמון ומואב לבסי"ת שאסרתם נקבל כרי שעדיין היו ניכרים ואסורים [וי"ל שנתבלבלו] כיינו שכבא מארץ עמון ל"א עמוני הוא אלל בידוע ל"ש בלבול כע"כ כה"ל ויראים דבסמך וא"כ אפשר שהארץ נתבלבלה אלל בידועים אסורים]. כד. ואדומי. א. ע"י יראים סי' ש"ד דכא דמשמע בע"ז י' ב' דא"ל אנטונינוס וכו' ויום גנוסיה כו' דלדום כו' ידוע ולא נתבלבל, ו"ל שבלבול אינו מעיל בזרע כמלכות שניכרין מתוך חשיבותן כו', וכע"ז במרדכי סוף בערל. וע"י ש"ג כה"ל ד"א דלדום לא נתבלבל. וע"י עז"א וחזו"א אכ"ע חיוות סוסי' סי' שהאריכו בזה.

ב. גר שבא מאימליא מרומי ומארצות שבסביבותיה. מסתשק בשאלת יעב"ץ ח"א סי' מ"ו דכיון ששרשם מעשו כידוע בחז"ל כו' ומנסכם בלומות, וחז' לר"ך לחוש בדוכתייהו דקציעי, ואפי' ר' יכושע אולי יודע גם בעמון ומואב במקומו [ע"י יראים כה"ל ס"ק כ"ג דלא כ"כ] וכדמשמע ביצמות סוף פרק קמא דאפי' לא אזלי בחר שמא חיישי' לבו במקומם, ומשום מלחמות שפסחו עליהם לא בעלה קביעותם שאין דרך המלחמים לגרש בתושבים, וכדאוסר הרא"ש מצרי בזכ"ו משום דליכ' גלות שלמה כנצוכדנצר וסנחריב. ועע"ש הוכחות ועעמ"ס, ומסיים, לכן נראה שראוי ללכת ידי פסק של תורה ולמנוע מהשיאו ישראליה, אלל יחזור אחר גיורת *. כה. בקהל. ואם מותרת לכבוש (שעמוני ברור שנא על בת ישראל נפסלה לכבוש), מסתפק בכתנות יוסף סי' ב' דאולי דומה לכא דסי' ב' דמשפחה שנתערב בה ספק פסול אין להרחיק ומי"ת כהן לא ישא מהם, וכה"כ כבא, ומסיק לביתר אף לכתחילה משום דכבני זמנינו כו' ספק א"כ כו' ס"ס (עפ"ת ו"ד סי' שכ"ג סק"ג מה שהביא מחלוקת הפוסקים אי דייניקן לי' לספק לדין איסורי כבוש) אלל דל"ע דא"כ הי' בספק פסול, וי"ל בדוחק דהתם אפשר ע"י בדיקה ע"ש.

כו. מרובא פריש. כ' טכ"ש סעי' כ' דאף דלפי"ז כשנאח לביתו להנשא כו"ל קצוב וכמחלח על מחנה ו"ל כיון דנתבלבלו ומותרין

באר היטב

(ו) מותרת. כלומר לאחר שנתגייר. וב"ה גורם הנת היא מצרית לומר דהולכין אחר הפגוס. ומי"ת כ' עליו שהוא טעות דהא נכרית וולדה כמוב: (ז) עמונית. הי"ה שאר גיורת דהא גיורת עמונית אין נה שום פגס והיו כנת ישראל והולד הולך אחר הפגוס: (ח) האומות. אפי' ז' אומות:

יט. והבת היא מותרת. פכ"ט סק"ו שגירסת הב"ח "היא מצרית". וע"ע מ"ש בב"ח דקונטרס אחרון דלא עדיף מגר מצרי שנשא גיורת עמונית דכבת מצרית. וכ' בצרית אברהם סי' י' אות י' דלע"ג דגוי עמוני כבא עב"י הולד כשר ולי"א דלא גרע מאליו הי' גר ו"ל כיון דבגר מצרי וגיורת עמונית דיש קדושין ואין עבירה ואפי"ה הלך אח"כ, כרי דהקפידה תורה לפסלו בכל זד פסול שאפשר, אי"כ פ"ל לב"ח דלא גרע כח זד פסולו אף כשכחא נכרי, משא"כ פסול דגר עמוני וישראלית שכחא משום דיש עבירה בקדושין כו' אי"כ כשכחא גוי ואין לו יחוס אזליקן בתרס וכחא כשר כו', וכי"ד הלבוש כבב"ח וכ"כ בע"ז ע"ש ובהגה. וכ' יד אבהן ח"א כה"ט אות א' ממנהיק"ש דבגר וגוי אזלי אח"כ משום דיש עבירה. וע"י בהמקדש קדושין ס"ט א' מ"ש בישב בגיורסא "מצרית". ועז"א ס"ק י"א כ' דעיקר בגיורסא "מותרת" (ככה"מ ובגרי"א) דדמי לפגומתא דר"ע ור"א ספ"ג דקדושין לענין ממא נוסא שפחה דר"א ס"ל דכולד ענד ממא דלע"ג דנשפחה כולד כמותה אחא יל"י אפקה למידש סלך אח"כ, אלל ר"ע ס"ל שכולד ענד דכל שנוול דמעי שפחה כו' אלמא דל"ש פסול אחר כולד שפחה ונכרית והיו כמותה לכל דבר, וה"ל כריע, וה"ג דכוותיה.

כ. טור. ע"י בלכ"ג ועוד דמחמו דצטור ליתא. וכ' יד אבהן ח"א כה"ט אות א' דל"ל דהקדש לרמ"א צטור כמו שכתב בפריש"ה ס"ק י"א ומש"ה הגיב צטור ש"ש גיורת עמונית ל"ל גויח עמונית, ע"ש ובפריש"ה.

טע"ף ח. בא. הולד מצרי. דהלך אח"כ כבסעי' ז. ועצ"ש סק"ה דכ' דכיון דעמונית מותרת כו' קדושין ועבירה. ותמה בעז"א סק"יז (וצרי"א כה"ל ועוד) דהא קיימ"ל דקהל גרים ליכ' קבל ומלרי ועמונית מתירים כו', וכאן בלל"ה אי"ש דיש קדושין ואין עבירה כולד הולך אחר הזכר.

טע"ף י. כב. נתבלבלו. ע"י רמב"ן יצמות ע"ז ב' שפי' דלא כול"א סתריב את כל העם מארצו אלל השאיר משע וכהנים שם מעמים אחרים, עוד כ' מדילפא בגמ' מדכ' ושנתי וגוי שישבו, לפי"ז לימות כמשיח כשישבו ויכו כולם אסורים.

כג. עמוני ומואבי. ע"י יראים סי' ר"צ אפי' קבועים בארס כו', וע"ש דמואב לא נתבלבל, וע' תוס' מגילה י"ב ב'

* במ"ש שם דוד"י שרשם מצרים צ"ן לעיין גם בס' משפיע ישתה, וע"י כהנ"א אישות סי' ס' ובהוצ' תשי"ח. סי' ה'ן אות ח' שסכ"א מרמב"ן פ'

באר הגולה

ביאור הנר"א

מותרים מיד ק להרמב"ם הוא הדין למצרי ר [יח] ולהרא"ש מצרי (ח) באיסורו

(ט) עומד :

יא ש [יט] עבד שהוטבל לשם עבדות אסור בישראלית וישראל אסור בשפחה בין אם היא שלו בין אם היא של אחר :

יב ת [כ] לאחר ששחררו רבו הרי הוא כישראל לכל דבר הפקירו

ק סס בסוף פי"ג ר טור
גסס חינו הר"ש שם
נפסקו שסוגר מצרי שבו
למקומו שנתן להם הכתוב
קצנה כדכתיב ונקח ח' שנה
לקצנו והכי תניא בתוספתא
דירושין וכו"כ ה"ה גסס
הרמב"ן ונצ"ח הכריע
כדעת הרמב"ם ש פשוט מתנה קדושין דף ס"ט ע"א ונכתה דוכתי ת שס ונכתה
דוכתי

[יח] ולהרא"ש כו' כ"ה
בתוספתא סוף ידים כו'
ביום עמד יהודא בר
עמוני כו' א"ל ר"ג אף
גר מצרי כיוצא בו א"ל
למצרים נתן להם הכתוב
קצבה שנה מקץ ארבעים
שנה אקבץ את מצרים

וכן משמע בירושלמי הגיל שאף ר"ע כן ס"ל ור"ש ביבמות ע"ז ב' וכת' הנך
בתוספתא דירושין ודברי רש"י שם ד"ה הנך כו' כבר סתרון הרשב"א דהא לא טבעו
הגותים במצרים : [יט] עבד כו' גיטין מ' א' ומי איבא כו' ושאר מקומות ולכל הפוסקים הוא
בת"א שם אבל הרמב"ם כ' הוא מדין ופ' הגיל קאי מפי' הבא על פנוי כמ"ש פ"א מה' אישות
וכמשי"ל סי' כ"ו סי' א"א בהג"ה וע"ש פ"יב מהא"ב ה' י"א י"ב
י"ג : [כ] לאחר כו' גיטין שם ובכמה מקומות והיינו לאחר שהטבילו אבל קודם לכן ה"ה
כעבד כמ"ש ביבמות פ"ה ב' ההוא דקרו ליה כו' ושם מ"ו א'
על בניהם שהם ממורים ר"י לטעמי' כו' וה"ה בעבד כמ"ש מ"ו ב' אחד גר כו' וע' תוס' שם ד"ה
שם כו' :

באר היטב

פתחי תשובה

(ח) באיסורו עומד. עשה"ט גסס מרדכי ועיין גפ' גר"י שפירין ז"ל : (ט) עומד. משום למצרים נתן הכתוב קצנה לשון אחר לרצונו
שנה ולא"ל דל"ח למצרים לא נתנללו הליך דרים נמצאים תירן
המרדכי לחינו אסור אלא לשון דרך א"י למצרים :

אוצר הפוסקים

חנכ"ב לעבד כו'. וכו' הכ"מ בסעי' א' דלע"ג דלונקלום פ"י לא יהי
קדש לענין עבד ושפחה י"ל דטעם כה"מ דכיון דלמרו עבד וגוי הכ"ה
עבדי' הוגד כשר, ונהר"מ אפי' נכדוכה, מוכח דפניגי סתרגוס סוגקוס,
אלא ש"י כמ"י ע"ז דמ"מ גס להר"מ יש איסור מה"מ. גס כמ"י
ע"ל"א ס"ק ע"ז נועה כדעת הכה"ס החולק על המכרש"ס שם כמ"י
ק"ל"ו יסודר דאיסור שפחה הוא מה"מ מיהו לא משום ע"ס הכ"ה
אלא משום הכרת זרעו מה"מ ומה"מ כמ"ש הר"מ בפ"י מל"י ב' י"ג
וע"ש שפירין. ועי' בפני משה ס"ק כ"א ועי' לקמן סי' ע"ז
ובמפרשים. ויד אהרן ח"א מניין לרד"ב סי' קפ"ה וחדשות ח"ב סי'
תקל"ח ועדות ביבמות ח"ב סי' כ'.

סעיף יב. לא. לאחר ששחררו וכו'. א. עי' מהר"מ ח"ב אכ"ש סי'
ז' דל"ק כשאין לרבו רשות עליו כל שמעוכב גט שחרור
אסור בישראלית ומותר בשפחה כחוס' גטין מ' וסוף ע"ז בענין גטין.
וע"ש דגס לא תפסי קדושו כו' כיון דגמרי' לה לה מאשה לענין
איסורא כל שלא נתגרש לגמרי לחילתא קמייחא קאי. [ועי' ס"ק ל"ב].
ב. האומר שחררתי עבדי [בשטר, מל"י גיטין מ'] והעבד מכחיש.
ער"מ פ"ו דעבדים הל' ג' וי"ד סי' רס"ז סעי' ע"ה דחוששין
שמה זוכה לו ע"י אחר, וע"ש מפרשים ד"ל דכ"ה חוששין כו' כודאי
ומותר בישראלית, וכ"ד מצ"ע ח"ב סי' קל"ט, וי"ל דהוי ספק
ואסור צ"י ובשפחה וחייב צמלות, וכ"ד הראש"ד בשבטות לר"י
שם וכו' דנשאל לא מפק' מיני' ואי קדיש צת חורין צ"י גט מיניח,
אלא אמר נחתי לו"י גט שחרור והעבד אומר לא נתן, כ' צמ"ס
וי"ד שם דכודלת צ"י כק' עדים וזכריו עבד.

ג. ובשארין העבד מכחיש. עי' ראש"ד שם דקרוז לומר שמוחר צ"י
לכתחילה דע"ל נאמן באיסורין אפי' בערוה הו"ל וצידו
לשחררו, ואף דצבעל שאמר גרשתי פליגי ח' נאמן (עי' סי' קנ"ב)
כ"מ בל"א דחמירא אלל בעבד אמרי' הו"ל, ומשמע צ"י דחיינו
כשאין בעבד מכחישו. וכ"כ מהר"ם אלשיך סי' ג', וחילק דל"ד לגט
דל"י צמ"י דצידו לתת בשפחה משום דאי גירשה קל"א אית ליה, וגט
שחרור חו"ל לא חושא כ"כ כגרושין, ודלא כהר"א וע"ש השו"ע דמדמי
לה, דכפי' אמרי' האומר עשיתי כו' חוששין שזוכה, וכן צמ"ס
דל"ב דל"א לחירות ול"א חס איתא קל"א אית ליה.

וב"כ המב"מ ח"ב סי' קל"ט צידון כע"ז דנראה פשוט מסור
הר"מ הג"ל דנאמן דדוקא כשהעבד מכחישו ח"י, אלל צמ"ס
ח'.

ומותרין מה"מ לגמרי כמ"ש בשע"מ, עפ"ת, לכן לא חשו רבנן
לזה, ועי' בל"מ.

כו. ה"ה למצרי. וכן דעת הכ"מ דלע"ג דקל"ב שיבת מ"מ
כתב סמ"ג ל"ח ק"י מ"ש ח"ס ירושלים דנכודנלר
חזר וצלבנן עד היום [והעיר הגרש"א פולונסקי שליט"א דנכודנלר
סי' מ"א חמ"ה דחזקאל דנכ"ה שיטתו כ' כמ"ה שנה אחר סנחריב
ח"כ פ"כ נכ"ה שיטתו אחרי צלבנן דנכודנלר ומ"ט מותר, וחי'
דסנחריב צלבנן גס את מלכים וכושי' אחרים חתיהם וכו' נקראו
מלכים ע"ש מקומם ועליהם נכ"ה יחזקאל שיטתו, אלל הראשונים
לא שבו כלל, [וכיוון צוה לרש"י ורע"ב"א יצמות ע"ז ב'] ולכן
מותר] [וער"ש סוף ידים דל"א ג"ל לפרש שנקראו האומות האחרות
עמון ע"ש שכתבינו צמ"ס]. ועי' חז"ל אישות סי' ס' שפירין
צוה. ועי' הג"ה סמ"ג למח"א שט"ן ומ"ש צוה ציד אהרן ח"א
הכ"י חו"ל.

כת. באיסורו עומד. אומה הנקראת זינגאנאם, גר מהם מותר
מיד, דל"ק דמרגנא צמ"מיהו דל"ישי' שם מלכים
מ"מ חינו אלל ספק דהוי ס"ס המהפך שמה חינו מלרי ושמה
הל' כהר"מ ומקיינן אפי' דל"ישי' חמ"ש המכרש"ס חל"כ
סוסי' י"א ומכרש"ס חל"כ סי' י"א, וצ"י גס הרא"ש מודה
דלא קאמר אלל צודאי צא ממלכים אלל צ"י שאלן ידוע מאיזו
אומה כ"ה מזינגאנאם * מותר בישראלית מיד, ועמ"ס יצמות ע"ז ב'
דמ"ש מנימין גר מלרי חיינו ש"ה פשוט לתלמודא שצא ממלכים
דאי משאר ארעות שנתיישבו שם ל"כ יודעים, ואם אז לא ידעו ק"י
צמ"מנו. [אשדות הפסגה חל"כ"ס סי' א'].

ו. ענין ישיבה במצרים בזה"ל, עשה"ט סק"ט מ"ש מהמרדכי, וכו'
בחז"ל הג"ל דמהמרדכי מוכח דאם נומא דנחצנללו [וכדס"ל
להרמב"ם], אף לשון מותר, דל"ן האיסור חלוו צא"ן אלל צאומה.
חולס צצרכ"י הכ"ה מהמקראי קדש דל"ק להרמב"ם אסור לשון,
דהאיסור הוא צא"ן ולא צאנשים. ועי' צמ"מנו.

סעיף יא. כט. שהוטבל. עי' ס"ק ל"ב חו"ל ב'.

ל. אסור בשפחה. עשה"ט סק"ט דלהרמב"ם מדי'ם. וכ"כ לענין
איסור בשפחה, הרש"ס סי' קל"ו ז'. ועמ"ל"מ פ"ג דעבדים
כ"ג ד"ה וכו' פהו מ"ש צוה, ושל"מ. וצ"י ע"י פ"י סק"ט כ' כ'
להר"מ גס ישראלית לעבד רק מדרבנן, דפריך ספ"ג דקדושין, ממחרת

יודעים, א"כ אינם מצריים אלא כלדיים, והנאמת שהם סטורים בכל הארצות
בגודע.

* ושם בל"ד ב' מביא משלשלת הקבלה ד"ק שכי' שבדור שבלבל סנחריב
את העולם התחילו הצ"ינני לצאת מבבל ומארצות הכלדיים ועומדים סטורים
בכל העולם עד היום, והוסיף, דאם הצ"ינני ש"ה הם אלו הוינגאנאם שאנו

ביאור הגר"א

[כא] הפקירו רבו. ביטול

ליה ב' ל"ט א' ושם

דצריך גט שחרור :

[כב] או שהניח כו'. שם ס' א' :

א [כא] הפקירו רבו [כב] או שהניח לו רבו

באר הגולה

תפילין

א גיטין ד"מ ע"ל ועי'
גי' ד ס' דס"ז ונמ"ש שם

אוצר הפוסקים

[ובזה"א סי' ת"ע כ"כ על קידוש] ואומר שידוע שלחכב ג"ש ל"ח
שלא ידע שלריך לתת בג"ש צידה, וחו שאומר שכי מוזכר ע"ז מפי
ת"ח כו'.

ז. ובטען שזיכה לה גם שחרור ע"י פ', ופי' הולילו קרוע קרע
צ"ד וצורו לו ששחררה חבל אינו זוכר באיזה אופן, הכשיר
הרדב"ז בה"א סי' ת"ע האם והבנים, מלמד טעמים בג"ל גם משום
דלותו פלוני חזר וחזקה שאינו מוילא מתחיי דבר שאינו מחוקק,
וכן חזקה דאין אדם עושה צ"ז, כ"ז הוי נגד חזקה שפחות, ועוד
שכ"כ ע"ל נאמן במינו דאי יכ"ז לה, וחו דקרת צ"ד מוכיח שצא
לידה, וגם מדבא להשיא לה לישראל ודאי אינו מכשיל חזרו דאין אדם
חוטא ולא לו, ור"ל לזרף עוד סניף דהאדון עלמנו נאמן במינו דהי
משחרר בחו עכשיו, ואע"ג דפסלס מכהונה, לאו כו"ע משיחין
לכהונה, מיכו טענה רעה ל"ה מינו דהא משוי נפשי רשיעא שצא
על שפחה [ול"ע דנזדון דלעיל מלך סברא זאת] ומכ שאין עדים
מזוין לקיומו, ל"ק, דקיום שטרות דרזנן וכשנתן היו עדים, וע"ל
הכיר החימתו, וכשהאדון מודה שלא קידשה דן שם דא"ל גט.

ושחרור ע"י יאוש. עי' רדב"ז המוצא בס"ק פ"י אות ב'.

ח. אמרה שאבדה את השטר שחרור. כי זכרם שלמה (להגר"ש
אמריאליו) חלק אכן העזר סי' ע"ז דאינה נאמנת בלא
ראיה וכמ"ש הר"מ מוצא צו"ד רס"ח סעי' י' דא"ל לומר נחגיגותי
בחול אפי' זכ"ג שפסל שאמר הוא הפסל שחזיר כנ"ד שאמר
שכיתה גוי וקנא לישראל מהשפלים ושחררה ואצדכר בג"ש, וצ"ל
א"י כח"ל. וע"ע בלקט הקמח יו"ד סוף ב' גרים.

ט. ובה"ז. עי' בהרש"ד חו"ד סי' קל"ד דא"ל ג"ש ובגירות סג',
דמדינת דמלכותא בתוגרמא אין ישראל יכול לקנות עבד
ושפחה חלל דרך שכירות כו'. ועי"ז בהריב"ל ח"א סי' י"ג. ובדרכי
נעם חו"ד סי' י"ד כ"כ מטעם דצ"ח סתמן נקנו ע"מ שלא להעבילין
ולמנון מאומת המלכות, ובהמרדכי ס"פ החולק, ולפ"ז ליחא דין עבד
כנעני אף שגופן קנוי כו'. והר"ד גרשון שם סעי' מביא להרש"ד,
והר"ש חיון סל"ז וחכ"א כתבו דמכיון שמקורב הורשו לקנות זכרנא
קנו קנין בגוף, ומחיר מס"ס כו'. ובכ"ז ה"ל חמה ע"ד הדין *
ומ"ש מהר"א המוצא צ"ז חו"א סי' ש"ד דכעת שיכולים להמיר
וללחא מצעליהם ל"ה גופו קנוי, קשה, דכ"ז שלא המירו גופן קנוי,
וכעת שאפשר לקנות זכרנא גם להרש"ד והריב"ל לריך ג"ש.

לב. הפקירו. עי' בהגר"א סוס"ק כ"ז דלכו"ע בלא גט שחרור
אין קדושו כלום כו'. וכ"כ יו"ש שם סי' י"ב דמ"ש

העזר כאן הפקירו הוא ע"ס כו'. וכי יד אהרן ח"א בגב"י
אות ח' דכ"מ דעת הטור ברמזים, שגבי מפקיר כי ולג"ש, וגבי
השיאו כי ומותר צ"ז ולג"ש מדרבנן, ומדלא כ"כ גבי מפקיר ש"מ
דעתם מה"ד אסור צ"ח עד שיסחררו, וכ"מ צו"ד סי' רס"ז שכי
מתחילה דין דהמפקיר ילל לחירות ולג"ש, ואח"כ הביא מחלוקת
הרמ"ה והר"א לטעון השיאו, משמע דהמפקיר ס"ל דמדין לג"ש,
ועי' שט"מ פ"צ דחגיגה מה שחמה חז"י כאן דכי להטור דכל
היכא דאמר ילל לחירות ולריך ג"ש דמותר צ"ז ומ"ש צ"ח והאריך.
אולם הלבוש כי ד"ל דקדושו קדושין דוכה בעלמו, וי"ל דהוי
ספק קדושין שמה לא זכה בעלמו, ואפי' אמר כן בפירוש
מספקי' אס' יש לו יד לזכות בעלמו, ועדיין ספק עבד הוא, ואסור
בשפחה ובאשחו עד שיקבל ג"ש, וכו' וכן את רבו לכתוב לו ג"ש.
וכי"ל דכ"י כי ה"מ דמדכלל השו"ע כאן הפקירו כהדי הכן משמע
דס"ל דגם צ"ח הוי ספק קדושין, משום דיש לפרש האיצט"ל דגטין מ"ב
צ' מעוכב ג"ש אי אסור בתרומה, דקאי גם אמפקיר עבדו, וכדמשמע
בתחילת תוס' שם, וכ"כ להדי' זכ"ג רש"ל וי"ש סי' ס' [אלא דכי
דכאיצט"ל

או דליתא וכ"ש כשמודה נאמן, וכ"כ מרישא דהעיקר הם דברי
בעל העבד שנאמן לומר שסחרתיו כבודא דצ"ד, ואף כשנפרש דשמה
היונו ספק ולריך גט שחרור מה שאינו נראה מפשט דבריו, מ"מ
צ"ל ששניהם מודים מותר צ"ח מיד ועוד כיון שכי צידו לשחררו
ואמר בפני פ' ופי' החכמים אע"פ שא' מת מגיד עליו רעו, ובלא
עדים נמי משוחרר, דדמי להשיאו ישראלי דבסמוך כו', אס' אמר
ג"כ שכי לו ג"ש נאמן דנאמן [בתם] על השחרור בלא עדים דאין סבדי
דשחררי' דל"ה עבד איסורא על ידו כו'.

ד. ואף על בנו נאמן, כ"כ מהר"מ אלשיך ה"ל צידון ממזר שהוליד בנים
משפחה ואמר שכי להם גט שחרור בפני פלוני ופלוני ומחו,
ודלא כהר"א יע"ש ה"ל שכי דדוקא בעבד קנוי נאמן דאמדין
דאינו משקר דאין לך אדם מפקיע ממנו, משא"כ בבנו דיש לו
טובת הנאה שמכשירו, ליתא, דבג"ש שפחתו דלכאן מהימן ששחררה,
ואפי' שתק אן טענין דשחרר דבלא"ה לא ה' מקדשה, אע"פ שצא
להלן לעלמו שלא עשה איסור ולהכשיר זרעו ממנה, ואדרבא דכל
שיש טעמא דלהכשיר עלמו הוא דמהימן משום דלא עבד איסורא.

ה. וע"ש במב"י שכי דהר"מ פ"ד דנחלות ה"ל ו' כי בהוליד
משפחתו ואמר שהוא בנו ושאלו משוחררת אס' הוא ת"ח
וכי ירשנו ואע"פ"כ לא ישר צ"י עד שיביא ראיה שאמו נשחררה
לפני שילדהו שכי הוחזקה שפחה בפנינו כו' הרי דא"ל ששחררה
אף כשמודה דמסתמא זככי איירי, ע"ש, והר"מ אלשיך ה"ל כי
דשם לא גילה דמעשיו שכונתו שלא לשם זנות דשימש עמה בחזקה
שפחותה [ובזה"מ שם כי דמכ"פ שימש עס פנויה] חבל כל היכא
שיש ללמוד ממעשיו שכונתו טובה וכנ"ד כדי להכשיר זרעו אמרי'
ששחררה ונאמן, וכ"כ בה"מ, [אולם עדיין ל"ע דלעיל משמע דנאמן
לומר שסחרתי אף בלי הוכחות אחרות, ולפי"מ ש' דרישת ארי דנאמן
רק אלהבא וא"ל אלמפרע רק באומדות, עי' ס"ק ל"ה אות ד', ויחא,
דנידון הר"מ לריך להאמינו אלמפרע וליכא אומדות, לכן אינו
נאמן גם אלהבא].

ובבשמים ראש סי' רנ"ז בשפחה ראוין שילדה בן ואמר שהוא בנו
וששחרר את אמו ויש עדים שחי אתה חיי אישות, וכי דהואיל
והתנהג עמה בכל עניני עבדות כמקודש והיו קורין אותה שפחה
ראוין ולא צ"ח דבר הרי הוא שפחה גמורה, וכ"כ דהוחזקה נדה
בשכונתיה בעלה לוקה עליה וסוקלין על החזקות כו' והואיל
ואלמפרע אנו מחזיקין דבריו כשקר גמור, דהר"ז כעדים שלא שחררה
ל"ש לומר כאן פלגין דצורי כנ"ד קל"ד צ' לכן גם להבא אינה
כמשוחררת.

ו. וברדב"ז (דברי דוד ב' ד') בהוליד משפחתו ואמר ששחררה
בעדים מקודם וקדשה, וע"ל מעיד דבריו ושכי אחר
עמו והלך למדינת הים, וסופרי הקבל מעידים שזיוס לכתוב כתובה
אלא שנתעללו, אולם בג"ש צידו ולא צידה, ואולי לא מסרו לה, וכי
שלמטעם ראוי להמתין עד שיבא ב' ויעיד כראשון, וכשלא יבא או
לא יעיד יזכה לכן ג"ש ע"י אחרים כחשאי ובריוכו בנו לכל דבר,
ואס' מת ולא שחררו יש לכתירו לקבל בהנערף כל הכן טעמי דלקמן
יחד, א', ע"פ ה"ל דבא על שפחתו סתם מוכח דשחררה דאין
אדם עושה בעילתו צ"ז, עי' יו"ד סי' רס"ז סעי' ע', וכ"ש שטען
כך, צ', הא צידו לשחררו ומכ לו לשקר, ג', הכע שחרור החתום
מוכח שנתנו דל"ל למכ כתבו הא אין אדם מקדים פורענותו והפסד
ממנו לנפשי, ד', ע"ל מסייעו, ואף דהוי דשצ"ע, חזקה דאין אדם
עושה צ"ז מסייעתו כאן וע"ל וחזקה סמכי עלה, וכאן אולי כו"ע
מודו דיש הוכחה ששחררה, ה', מעשיו מוכיחין שזיוס אפי' לכתוב
כתובה א"כ ודאי נתן לה ג"ש מקודם כיון דמיכדר לישאנה צ"ח

אחרים, אלא שמביא שהר"א קופינו בתשו' שבפני משה ח"א סי' כ' כתב ג"כ
בסברת הר"ן. וע"ש שדחה גם לה"ס שכי הר"ד גרשון שם סס"ו. וע"ע בד"ץ
שחרור בזה"ז להלן סק"ה, בפרמ"א ח"א סל"ב, ובפדיות ביהוסף ח"ב סי' כ'.

* דהמרדכי לא כ"כ אלא שמותר לקיימן משה"ה בלא קבלת מצותה, אבל לא
לפטור בלא ג"ש כו'. וכן תמה הר"ד גרשון ה"ל, והעיר גם מזה להרש"ד-
ויו"פ דודאי ידעו מדברי מרדכי אלו ומ"מ בקשו לפטור בנדונתיהם מטעמים

באר הגולה

(י) כתב מהרש"ל דודלי קדושין גמורין הס' כמ"ט הטור וכ"כ הנ"ל נש"ע גי' ד שם סעיף ע' דלא לחירות וכו' ופ' חת רבו לכתוב לו גט שחרור ובלע"ז דריהטא דלישנא כמ"ט נהלוק' שנית נקט מ"י הכא ודודלי ס"ל מ"י דקדושין גמורין הן ב דעת הטור וכמ"ט נב"י

פסק דמשום אומדן דעתא מסקנין ממונא אבל באיסורא לא אולנין בתר אומדנא כ"י ודאי אלא שכופין את רבו כ"י שלא יאמר עבדי אתה כמ"ט שם ב' משא"כ בנשא שפחתו דל"ל הכי ולכן אמר רמ"א מקודשת ולא תני דצריך גט שחרור וכ"כ שם הטור ופ' הטור כאן ובהגיה בי"ד שם סעיף א' וכ"ז בהגיה כ"י אבל בהפיקור בלא גט שחרור לדיה הוא כעבד לגמרי ומותר בשפחה וקידושיו אינו כלום וכמ"ט בתוס' שם ד"ה אותו כ"י ע"ש ושם מ"ב ב' ד"ה מעוכב כ"י : [כז] ויש מ"י כ"י כ"כ הטור כאן ודבריו תמוהין והוא עצמו לא פסק כן בי"ד שם וכן בש"ע שם סעי' ע' בהגיה ועב"ח ודבריו דמוקים :

באר היטב

(י) רבו. עיין ג"מ שהקשה למה חוקמי נש"מ כשהשילו רבו לו אשה ולא חוקמי נכסא לפני רבו הקושיא זו הקשה ג"מ נ"י ונ"ח. ולדידי לא קשיא מידו דליכא למימר דכי הדר חוקמינן הנרייתא דכותב שטר

אוצר הפוסקים

חלל דריבעא כ"י. וכי ע"מ ס"ק י"ז ו"ה דלא דק דכא דיעבד זו כהרמ"ב וכשיבא אחר ויקדשה לריכב גט משני דק"י מאיסור בת חורין דהוי רק לאו חסור בלי ג"ש כ"ש חסור ח"ל, וכל דכ"י קצ"י מציא השו"ע גם דעת החולקים היינו כחוליד משפחתו ובזה יש אומדנא יותר דלא עבד חסור צעמו וזודלי שחררה, משא"כ כהשיא לעבדו דליכא אומדנא חזקה כ"כ, סתם כהרמ"ב.

ב. ובקנה שפחה שישאנה בנו. ע"י מצי"ע ח"צ ס"י ל"ג דדון שפחה שנשאלה למומר צדיניהם וגזירתה לא יכלה לבטלה ומכרתה לחוגרמי והחוגרמי לאצי המומר, והמומר הלך עמם למרחקים לשו"ב לדת יהודית ובלוידה לו בנים, וגזירתה מערערת שעדיין היא שפחה שלא קבלה מהחוגרמי כלום, אחרי שמצד שהמכירה קיימת ורק דמים הוא דחייב לה, כי דבנים כשרים מאחר שקבלה אצי המומר ודאי לזכות בנו עשה ומסתמא שחררה, וידוע שאמר בפירוש שהי משחררה לכשיקנהם בנו לאשה.

ג. וכשנתן האדון אסתלא למה השיאו ושבאמת לא שחררו. כי מהרש"ך נח"צ בנוספות ס"י ב' דנאמן להפקיע הקדושין בנדון שנתקדשה שפחתו לאי מרלונו ועטן שעשה כן להשקיע קטרוני אשתו שחדתו ממנה.

לה. נשאה לפני רבו כ"י. א. דאי לאו דשחררו ל"כ שציק למיעבד חסור אף כשאינו מסוייב צידו, ערש"י ויש"ש געין פ"ד ס"י נ"ב. וכי מהרש"ך הכ"ל ס"י ד' דה"כ קדשה, וא"ל דאין האיסור כ"כ חמור דעדיין לא נשאה, דקדושין תחלת נשואין לכל מילי, ורש"י כי לשון ואיכו קעבד חסורא, אף לענין "המקדש" שפחתו, וכן צטור מסיק על נשאה והשיאו דחופסין "הקדושין", וכתבנו הכנה"ג בה"כ אות ע"ו ובוסיף דלפ"י ה"כ קדשה בםבלויות או קדושי ספק. וכ"כ בנתיבות לשבת סק"י דלכאורח משמע מדמקשה מכותב שטר ארוסין דנשעת קדושין כו"ל עבד חסורא כיון דאדעתא דנשואין מקדש אי"כ ה"כ כשקודש לעבדו אשה כ"י אי לאו דשחררה ל"כ מקדש ל"י, והא דנקט השיאו לרבותא נקט, דאי נקט קודש הו"ל דלא משום חסורא הוא אלא משום דאין עבד ושפחה בני קדושין כלל, אבל לשון נשואין מלינו אפי' בנכרי כמו ברות וישא' להם נשים מואביות קמ"ל אפי' נשואין משום חסורא, ובזה מיישב ש"י כר"י"ף כ"י וע"ש עוד באלו במוציא.

אולם ע"י ב"מ"ו סק"ג דמשמע דמחלק בין נשא לקדשה. ורדב"ז (דברי דוד) ס"י ז' כי דנקודש שפחתו לכריע אין קידושין תופסין

דכאיצט"י נפשעה ממק"א], וכ"מ מרש"י (ומאירי) דכלל גם מפקיר בכלל מעוכב ג"ש, וכן כר"מ פסק האיצט"י לחומרם סתמא וממילא יכא חסור גם בשפחה. וע"י דריש אתרי סק"ג ש"י דאפשר דלכמחבר מספקא ל"י אי הלכה כר"י (גמין ל"ט) דמופקד בעי ג"ש הואיל וגם לר"ב כי הפני' ד"כ ח"ת ב"י, דיל"פ דלאו מדינא בעי ג"ש אלא מחשש שמא ימלאנו בשוק ויאמר לו עבדי אחי.

לג. תפילין. א. ברמב"ם פ"ח דעבדים ה"ז וצו"ר ס"י רס"ז סעי' ע. איתא : תפילין צראשו. ובעטם דלא לחרחי צאלו, כי בתוס' וברא"ש גיטין מ' ע"א דכיון דאין העבד רגיל בזה ל"כ שיש לו כן אלמלא שחררו, שלא ילא קול שחרור ויפסיד עבדו, אבל חסורא ליכא כ"י. [וע"י בלבוש שכלל הכך עם השיאו, וכי בעטם דאלמלא שחררו ל"כ עושה חסור שכל אלו חסור לעבד לעשותם].

ב. ובהגיה תפילין או עלה לתורה מעצמו בפני רבו, לא ילא לחרות. כ"כ צטור כאן וברמב"ם וע"ש צ"ד שם פ"ט בברייתא דגיטין ס. ומשום דלא עשה חסור בזה, וליכא ריבא כנשא בפניו דבסמוך. יש"ש פ"ד דגיטין ס"ג. והפריש"י כי דנשוא קפיד רבו טפי משום פגמא דדת ישראל משא"כ בהג"י. [וע"י בלבוש שכלל היות תפילין קרא וגשא בפני רבו דלא ילא לחירות ושי"א דגם באלו חוששין לקדושין כ"י, ול"פ דאך נגד הגמ' והפוס' הכ"ל, ואולי ל"ל : גם בזה, וקאי רק על נשא שכתב. ובעטם דחוששין כ', שמא רבי בסכים עמו דעתו לשחררו כיון שכתב, דמשמע דע"י משחררה, ה"כ ברש"י רא"ש ועור שם מצוה דמזה מוכח ששחררו מעיקרא].

ג. ובאמר ששלח להטבילין. ע"י רדב"ז (דברי דוד) ס"י ו' דל"ד להא דהקדים העבד ועבד לשם גירות בפניו דמכני אפי' לא אמר בפירוש כן כמ"ט כר"מ צפ"ג מא"י, דאי דנפ"י שיאמר בפירוש או שיטעבול בפני הבעלים דוקא ולא אמרי בזה שלוחו של אדם כמותו, וכ"ש שאמר שהטבילין כדי שלא יאסרו במגען ובישולין כרי עבדו לשם עבדות מ"ש.

ד. אינו מותר וכו' אעפ"י חוששין לקדושיו. א. וכ"ז כמאירי בנעמן וע"י בעטם במפרשים. וע"ש שי"א דמותר צנ"י והקדושין ודאי. וכ"ז יש"ש ס"י נ"ב. וכ"כ מהר"ם אלשיך ס"י ג', וכ"ז רש"י, חוס', כר"מ וכו', ומוכיח דכן דעת ברמב"ם, וכ"כ צ"ד דהשיאו וזווח ששיחררו וכל חפצו להכשיר בניו שאין לחשוש שעשה עבירה, וכן כהשיא בנו שהוא עבדו ילא לחירות, ע"י פרע"י בנדון צפ"ק ל"א אות ד'. וע"י צא"כ מ"ש דכ"ז כהשי"ע

ביאור הגר"א

[כג] או שהי כ"י. כתובות כ"ח ב' התם דאיקרי כ"י : [כד] או כ"י. גיטין שם : [כה] אינו כ"י. כגירסת הר"ף ורא"ש שם עבד שנשא כ"י יצא לחירות

תפילין [כג] או שהיה רבו שיץ וקראו לעלות לקרות בתורה [כד] או שהשיאו רבו ישראלית [כה] אינו מותר בבית ישראל עד שיכתוב לו גט שחרור [כו] ואף על פי כן * חוששין לקדושיו ב' [כז] ויש מי שאומר דאפילו לא השיאו רבו אלא שהוא נשאה לפני (י) רבו חוששין

ולא עוד אלא שכופין את רבו וכותב לו שטר שחרור : [כז] ואעפ"כ כ"י. כמ"ט א"ל ר"י ב"כ יש בידך כ"י כדאמר כ"י אלמא בכה"ג מקודשת אלא דקשה הא אמרין דצריך גט שחרור לכך פ"י הרמ"ה ומביאו בשי"ד ס"י רס"ז דמקודשת אומדנא כ"י והרא"ש חולק עליו וכי דאולנין בתר אומדן דעתו ודאי כבר שחרר יאמר עבדי אתה כמ"ט שם ב' משא"כ בנשא שפחתו דל"ל הכי ולכן אמר רמ"א מקודשת ולא תני דצריך גט שחרור וכ"כ שם הטור ופ' הטור כאן ובהגיה בי"ד שם סעיף א' וכ"ז בהגיה כ"י אבל בהפיקור בלא גט שחרור לדיה הוא כעבד לגמרי ומותר בשפחה וקידושיו אינו כלום וכמ"ט בתוס' שם ד"ה אותו כ"י ע"ש ושם מ"ב ב' ד"ה מעוכב כ"י : [כז] ויש מ"י כ"י כ"כ הטור כאן ודבריו תמוהין והוא עצמו לא פסק כן בי"ד שם וכן בש"ע שם סעי' ע' בהגיה ועב"ח ודבריו דמוקים :

ביאור הגר"א

חוששין לקדושי [כח] (וכל שכן אם הוא נשא שפחתו ג דחוששין לקדושי) (טור) :

יג [כט] איזהו ממזר זה ד הבא מאחת מכל העריות בין בחייבי מיתות בין

[כח] וכ"ש כו'. גמ' שם וכדעת הרמ"ה דאינו אלא ספק : [כט] איזהו כו'. כשמעון התימני דסתמא דמתני' ספ"ג דקידושין כותרי והלכתא פסקתא תני שם וכמ"ש בפ"א דע"ז ופ"ט דב"ק וסוגיא דגמ' ג"כ כותרי בכמה מקומות ועיין תוספי' ביבמות שם :

אוצר הפוסקים

א"י רק חלכצא משום דזידו לשחררו, וכצ"כ קל"ד לענין זידו לגרשכ יכויו רק חלכצא א"כ לפמ"ש החו"מ לצי"מ י"ח דכשהגט מסייע נאמן בצעל גם למפרע ע"ש, ה"כ בנשא ומודה כיון דיש אומדנא יבא נאמן אף למפרע, וציו"ד מיירי . אינו יודע דל"כ אומדנא כ"כ משו"כ כ' דל"י לחרות, ובגמ' לא מלי לאוקמי צמודה, דבגמ' קאמר ולא לחירות דמשמע מכאן ולבצא . וזכא אפי' בלא נשא נאמן ,מיד פלגי דיצורא.

לו. נשא שפחתו. ובצעל בלכד, ע"י לקמן ס"י ט"ו סעי' ה ובפמ"י. וציו"ד ס"י רס"ז סעי' ע. ובקידוש, ט"ל סקל"ה ד"כ ואולם.

לז. דחוששין. ע"י באה"ג דל"ל קדושי ודאי. וכן תמכ בנחלת לבי ס"ק י"ז דכצ"י לא כ' דצני ג"ש חלא בנשואי עבדו, חבל בנשא שפחתו יודע דתפסי הקדושין כדאי בגמ' . אכן בצבגרי"א ס"ק כ"ח כ' ע"ז, שם בגמ' יודעת כרמ"כ (דהש"י ספק כוחתי) דאינו חלא ספק, (ועמ"ש צס"ק ל"ד מעלי"א שם). ובצ"ל"א ס"ק י"ז כ' דגם כונת כרמ"א ציו"ד שם דכויו רק ספק קדושין, דכתב רק "וחל" וביינו כרמ"ה ולחומרא. וכ"כ צני"א שם ס"ק י"א והבוסף ירממ"א שם סעי' ע' יעבה דס"ג כרמ"ה כיון דמלריך ג"ש בנשוא שפחתו, דאינו לברא"ש ח"ל צוכ ג"ש דל"ה שמא יאמר עבדי אתה כיון שנשאה.

טע"ף יג. לח. ממזר. א. ולא קול ממזרי אין חוששין. געין פ"ט א'. וע"י מהריב"ל ח"א כלל ב' ס"י י"ב דאפי' קול גמור (צ' מפי צ' וגם יג"ד] אין חוששין דכויו כקול דלאחר . שואין (כ' רעק"א לסעי' א'). וכ"כ באמרי יושר ח"ב ס"י קי"ד דמבואר בר"מ ס"פ י"ז צא"צ דאף בכוזק כקול צב"ד אין חוששין, [לענין קול מזה וכ"כ לענין קול גמרות דנאמרו ציחד] וכשלא הוזק צב"ד אין חוששין אף לבראצ"ד דמ"י דבגמ' מיירי בלא הוזק.

ב. וע"י במהרשד"ם א"כ"ע ס"י קל"ה דלא בני גע"א לפסול אדם מלכא בקבל דאין ערעור פחות משנים. וכ"כ מהריב"ל כג"ל ואפי' ידרבנן כשר. וכ' בשב שמעתא ש"י פט"ו דאף דממזר אינו דבר שבערוה מ"מ אין ע"א נאמן באיסורין חלא בבעיד בדבר גתכוכו במקרה כמו נתנבך יינך יכיו"ב, משא"כ להעיד בפסולי קבל כגון ממזר שהוא בתולה ופסולו בגופו א"כ, ע"ש, וע"י ס"ק קל"ג אות ה'.

ג. וע"י יו"ד ס"י רס"ב סעי"ד דמפרסמין בשעת מילתו שהוא ממזר. וכ' בצפר צן ימין ס"י ע"ז דאין נכון לקרותו כידור וכמ"ש שם ע"ז מהרי"ל, דאם רשע יבא יאמרו דשמא קגרים, ואם ח"ה יבא למא נציישוו צרבים לקרותו בשם רשע שהוא פגם גדול, ודי בצבכרזה שלא יתחתנו צו, וכ"מ מהמכבג שלא שמענו שיקראו כן לממזר, שלא עשו עיקר לדברי המהרי"ל וע"ז [וכ"מ מהש"ך שם שבעתיק את דברי המהרי"ל ופרע זה בשמיע] וצ"ד קראנוכו זכרי, לזכרון. וספק ממזר, ע"י ס"ק ל"ב אות ז'.

לט. מכל העריות בין בחייבי כר'. א. ואפי' נאנסה או בשוגג, ק"מ רפעי"ו דא"צ כמתני' ספ"ג דיצנעות, ערש"י שם.

ב. ובנתעברה מנשיקת אבר. מסתפק צ"י משפטים ישרים (צירדוגו) ח"א ס"י ש"ז לכר"מ דאינו חייב ע"ז חלא מלקות, [ע"י פ"א דא"צ בל' ה וריש פכ"א].

ג. ובנתעברה באמבטי או ע"י זריקה מ"ש"ז של אחר. כ' צנמק בלכ"ה ס"י ס"ח מהבגת סמ"ק כיון דליכא ציאה איסור

חופסין, דל"א חלא בצעל שפחתו דחזקה חל"ע צב"ז חבל לענין קדושין ליכא איסורא כלל ואינו חושש, ומ"מ נראה דליכא לחירות דלא גרע מהניח לו תפילין וכופין את רצח לכחוצ לה ג"ש ויקדשנה קדושין אחרים.

ב. ושפחה בפני רבה. ע"י ש"ש הכ"ל דנמי חוששין.

וכשלא נודע שפב"ה לשפחות בפני ג'. ע"י מהרש"ך ס"י ה' דאפי' נתקדשה צעדים מרלון אדונה ובשעתדלותו דהיינו השיאו, אין חוששין לקדושין, דמוחזקת לגויס כיון שלא נודע שטב"ה אפי' לשפחות [וכע"ז] צמצי"ט ח"ב ס"י ל"ג] ואפי' שומרת שבת וטובת צדרכי המלות, ואין לומר מדקידשה ודאי אטב"ה צפני צ"ד וכדאמרי' מדקידשה שחררה, דכולי האי נא חיישי' לומר דאטב"ה וקידשה דאינו אטב"ה קלא חית ל"י, וכ"כ צס"י ד' אפי' כשי"ס ספק אם טב"ה כ"י מקום להפקיע בקדושין, וע"ש שחאריך בצאור בגמ' יצמות מ"ה מי לא טב"ה לגדוחה וכו'.

ג. עבה"ט סק"י מה שחי על הק"י מהגמ'. וכ"כ יע"ש בגעין פ"ד ס"י י"ב ודרישה וע"ז ציתר ציארור. ובמפרשים כק' טפי דציו"ד ס"י רס"ז כ' דנשא לא ילא לחירות. וע"י ט"ז סק"ג ש"י דכאן מיירי כשטוען בעצד ששחררו, ושם מיירי שהנשואין צעלמס יועילו כשחררו, ובצ"י כ' דכנא החמיר הטור צא"א מספק, והקשו דטעור משמע דכנא כ"י קדושי ודאי כשיעתו כו'.

וע"י בעצ"א ס"ק י"ט שהשיג על חי הבה"ט, וכ' שם דמקור הלכ"ה זו י"ל, דטעור מדמי לה להא דס"י י"ז בקצלה קדושין מאחר צפני צעלח דחוששין לקדושין ולי"א אף לקולא מעעס דאינה מעיזה אי לאו דגירשה, וכ"כ נימא עכ"פ לחומרא כחי בצ"י, דאי לאו דשחררו ל"כ מע"ז לקדש. וכ' פני משה ס"ק ז' ע"ז דל"ד, דהתם יסוד הדין הוא דאמרי' גרשתי נאמנת, משא"כ בעצד אינו אמר שחררתי ואצד ג"ש לא מלינו שיהא אף ספק קדושין, ועוד דלא גשמע כן צטור, ומסיק כ"ש"ש דבסמוך. ובצבגרי"א ס"ק כ"ז. והמאורי בגעין כ' דנשא לא ילא לחירות. וע"ע צאות הסמוך מ"ש בק"י זו.

ד. אי מהני ערעור. כ"ש"ש הכ"ל וכע"ז צב"ח כ' לקושי הכ"ל, דלעולם בנשא נמי יש אומדנא דשחררו חלא אם ערער האדון אח"כ דלא שחררו וכל דלא מיחה מפני שלא הקפיד שטעה איסור מעלמו, מהני, וצוכ מיירי בגמ' וציו"ד, ומ"ש לא ילא לחרות היינו שחזר לשעצודו חבל כ"ז שלא ערער אמרי' מאומדנא ששחרר וצוכ מיירי כנא, מיכו בהשיאו צידים אינו יכול אח"כ לערער, וח"ה האין מותר צאשתו שמא יערער, י"ל דמהבסתם ל"ה להכי ואם אינו מערער צתוך ל' יום שהוא זמן צ"ד חו ל"ה, א"כ י"ל שמטעין אותו ליתן ג"ש ואם לא רכח כופין אותו, ואי טעין נשא שלא לרלוני מוילין אותה ממנו, ומ"מ מספיקא לריכח גט דכא איכא אומדנא דשחררו חלא שהוא מערער ואין כח צידיו להוליא ממנו עצדו, ואפשר שיולאח בלא גט מאחר שהצעל [האדון] מערער א"כ נתצעלה האומדנא והוא עצד צחזקתו הראשון ואוקימנא האשכ צחזקת כשרה [פנויה], ומ"מ הוא חסור צשפחה דשו"י אנפשי חתיכה דאיסורא כו', וטע"ז סק"ג דתמא אי מהני ערעור כרי אין צרור לקדושין, וע"ש בהג"ה מ"ש צוכ, ועצ"ש.

ובדרישת ארי כ' כבצ"ח וכדי שלא תקשי קושיות הע"ז כ' ד"ל דמיירי כנא שהוא האדון דשוכ א"י לערער, ואפי"ג דכלא"כ צמודה משוחרר כג"ל ס"ק ל"א אות ב', י"ל כיון דהתם

באר הגולה

ה מיתורא דלניי שס
ו רמז"ס ריש פט"ו מהל"כ
ופי' הס"ח בשם מהרש"ל
ד"ל שהוא פגום ומקולקל
והוא מעני פנים דהיינו
המורדים והפושעים אל
כשר לכהונה ושכ"כ
מהרמ"א גר"מ והרשב"א והרשב"א נחשבות

ז טור בשם הרמב"ם שם משוגל דכנה תוספאה ימות דף פ' ע"א

בין בחייבי כריתות ה חוץ מהבא מהגדה [ב] שאף על פי שהוא י (ט) פגום אינו ממזר אפילו מדרבנן :

יד האשה שהיה בעלה (ט) במדינת ה הים ושהה שם יותר משנים עשר חדש וילדה אחר שנים עשר חדש (י) הולד ממזר שאין הולד שוהה

ביאור הגר"א
[ב] שאע"פ שהוא פגום אינו ר"ל דפסול מן הכהונה כגיל ס"ה דהא אמרינן שם ס' א' מאלה כו' אלא ר"ל פגום ומקולקל כמ"ש במס' פלה עז פנים ראיא ממזר רי"א בן הגדה כו' :

פתחי תשובה

(ט) במדינת הים. עיין בתשובת נרית אהרנס ס' פ"ו אות י"ז מ"ש צוה :
(י) הולד ממזר. עמ"ש לקמן סימן קנ"ח סק"ג :

באר היטב

(יא) פגום. ל"ל דלאו פגום לכהונה קאמר דהדיא איתא בגמרא דמנהא חין הולד פגום אלל ר"ל שהוא פגום ומקולקל ואין משפחתו מיוחס וצוה יצאתי קושית הט"ז צ"ל סימן קנ"ו ס"ק י"ב ע"ש :

אוצר הפוסקים

ולענין אי פגום לכהונה. עי' בנתיבות לשבת ס"ק ח' דיבמות י"ד ב' משמע דמביא כלל כו' פגום לב"ש, ועי' תוס' שם ד"ב נעשה, ובדף ט"ו ב' שם אר"י בני לרית חזי מעיד לכם, משמע דאינו פגום, ע"ש מ"ש צוה, [ועי' בס"ק שאח"ז אות ב' מהלכות ס' ב']

מ. פגום. א. עי' באה"ט ובא"ב. ובניו אחריו יכו דומין אל שרשו, (אפי' זוטרי ס"ק ט"ו ממנה"ש). וראוי להרחיק מהם, אבל לא מכה איסור, (צ"ש ס"ק ט"ו ממנה"ש). ומ"ש צב"י חו"ט לטור דהמדרש ס"ל דליכ פגום כלל, אטוולות צוהר קאי שאין איסור מה"ט (צרכי סק"צ).

ב. ועי' תשו' רמ"א סוס"י י"ח בשם חכ"א שסבר דענת הר"מ דפגום לכהונה, וברמ"א הביג עליו, וכיכ דרימ מר"ש ורשב"א שאינו פגום אפי' לכהונה, וכיכ בגר"א. חולם בלבוש כי דפגום לכהונה. ועי' מ"ש בלבוש ס' ב' סוף סעי' דכל האולד מחייבין לאוין פגום לכהונה. ובעל"א ס"ק כ"א כי כיון דהא דאין ממזר מנדב הוא משום דשאני משאר ח"כ דיש צב הויכ כדאמר צנח, איכ להרי"מ פ"י דלישות, דנדב אין צב הויכ "דנשואין", אפי"ל דמשויב הוי פגום דרבנן, אפי"ל דליכ ממזר כיון דיש צב הויכ דקדושין. סעיף יד. מא. במדה"י. כי בא"ב ס' קכ"ב מנדקטו לשון מדכ"י צין צנח וצין בפוסקים משמע דצאוחה מדינה מעיר לעיר לכ"ע חיישי שמא צא צעלה, וקרוצ לשמוע. וכיכ צ"ס מנחת עני ס' י"ב בוצא צפי"א ס' קנ"ח סק"ג בצרובה, ע"ש, ושכ"כ צמלי"מ פט"ו דלישות ה"ל ד' ד"ה ועוד. ועי' בעי"ז בס"ק מ"ד אות ד' במהרי"ט, וכי"מ בא"ב בק"ר שצבוק יצמות דפוס וילנא אות ט"ו תינאל. ועי' ס"ק מ"ד אות ב' צווי"ט מהר"ל דלא כ"כ.

ובאמרה היא שנתעברה מאחר, כי צדרי שמואל חל"ע ס' ז' דאף צאוחה מדינה נאמנת לפסול [ול"ל דשאני מסעי כ"ע דכ"ה יש ריעותא דשכ"י]. וכע"ז צע"א עי' ס"ק קנ"ז אות ב', ועי' ס"ק מ"ד אות ב' צדון צוה, דמהר"ל כי דהוי ספק ממזר. וכתב צ"מ דה"ה ש"ה כלל ואמר שלא קרצ אליה יותר מיצ"ח נמי כולד ממזר דהא נאמן לומר שאינו צו כספי כ"ט, וכע"ז צע"א.

מב. הולד ממזר כו'. א. פמלי"מ הג"ל דהיינו ודאי ומותר בממזרת. וכי"מ בא"ב גדולים דצמון, וצמ"ז סק"ב. וכי' צית מאיר דכ"מ מהש"ע דמסוק דמשום פלוגתא הוי ספק משמע דלדיכ"ב זו הוי ודאי, אלל דל"ל דהיינו דוקא צעיר שכולה ישראלים דאליכ נכי דטענתא דמצעלה שקה, מ"מ שמא מנוי. וכי' מנחת עני ס' י"ב דהרי"מ שכי חזקת ממזר היינו ספק, וכצ"ש ס"ק י"ב, ואף דמהטו"ש דשינו וכי' הולד ממזר משמע ודאי, אך מציין להם, שמכא דלא הביא הא דע"י שם מוכח רק דחולק אפי"ג לענין להקל ואף צעונת שצא לא ס"ל להקל, מדלא כי דנאמנת כה"ג כמ"ש שם דנאמנת לומר מנוי, אבל שיבא חולק לגמרי אף להחירו בממזרת אינו מוכרת, ומכ שלא כי דמשויב אסור בממזרת, משום

איסור ועצירה הולד כשר לגמרי (וכוצא צצ"ח וע"ז יו"ד ס' קל"ה, ובצרכי אה"ט ס' א' ס"ק י"ד מכ"י) וכן משמע צצ"י אה"ב פט"ו דלישות שכי דאינה אסורה לצעלה, ולא נימא דצא"א ש"י כתיב וברי ש"י של אחר צמטיה, דהא צמטיה י"ד צי צתולה שעיברה באמצעי לא צמי אלל לכה"ג ולא חש שמא קלטת ש"י מפסולי כהונה, כרי מוכח דל"י צי"א אסורה, ע"ש, וממלא ל"ה ממזר, ועי' צמלי"מ ושפ"מ פ"י מא"י. וכיכ צשאל ומשיב ג' ח"ג ס' קל"ב דאם כש"י מכהן, כשר אפי' להיות כה"ג. ועי' בא"ב ס' לעיל ס' א' ס"ק מ"ב.

ד. קידוש ובעל בתנאי חגיגתה ועברה על התנאי. עי' צ"ס פרי הארץ ח"א אה"ע ס' ב' שהאריך צוה וכי' דלכרמ"ס פ"י דלישות ה"ל כ"י ושו"ע ס' ל"ה סעי' ל"ב שכי דצקידש צנחאי ובעל סחם צמי גט, משמע דאם גם בעל צנחאי מפורש ונחצטל צנחאי הוי צי"א צי"א צוה זנות וביא פנוי למפרע וא"ל גט, וכי"מ מרי"מ פ"י דגרושין ה"ל י"ע ושו"ע ס' קמ"ע סעי' פ', לפי"ז הולד כשר לתרומה וליוחסין, ואף דהבכות אש"ר פ' המדיר כי דאפי' בעל צנחאי י"ג דצנחאי הוי רק לענין כחוצה, ודוקא שפירש דגם לענין דא"ל גט הוי צנחאי, וכי"מ הסכים הצ"ח ס' ל"ט סק"ג והצ"ש צ"ס ל"ה סעי' י"ע, איכ צנ"ד שלא פי כך צמי גט והולד ממזר, חולם כיון שבר"מ ושו"ע הג"ל ס"ל דכל צנחאי מכהן, כוונתו כנקטין, כ"ל להלכה ולא מעשה.

ה. ומנשואין דרבנן, כי צחיים ושלום ח"ב ס' ל"א צחרשח בגשואח לפקה וילדה צונות אפי"ג דאינה א"א ואינה אסורה

לצעלה, עי' ר"מ פ"ג דא"ב, מ"מ הוי ממזר דרבנן ודינו צסעי"ט ט"ז. ובס' אחי ור"א כח צכ"ר להקל דאין ממזר מנשואין דרבנן וכמ"ש הר"מ והב"מ שם, שכל שאינה א"א מה"ט ה"ל כפנוי שזינתה וכשירה אף לכהונה, וכיכ הר"י הרמב"ם וברא"ה לענין קדושי קטנה ופחות משוך פרוטע עי' טור ס' ל"א וסוס"י קנ"ה. וכיכ צנדיב ל"ב ס' ג' ושכ"כ צמלי"מ פ"י"א מאימות סוף ה"ל ל"ה, וכוס"ף דל"ד לסעיף ע"ז דהוי ממזר מדרבנן דהם בטעם שקסוכ וצונות ל"ש קנס, עי' ס"ק ע"ב ממדרכי. ועי' צ"ס ח' סעי' ב' צא"ה"פ.

ו. ומשניות, כי צערוך השלחן סוף סעי' י"א דליכ ממזר אפי' מדרבנן כיצמות דף פ"ב ב'.

ובולד מאשתו סופה. ע"ז פלוגתא. ועי' לקמן סעי' ט"ז צב"ה, וצ"ל קינוי וסתירה אפי' ע"י קדל"פ הוי"א עפ"י צ"ד לכרי"ע ה"ו כשר (כנה"ג בגנ"י אות ו' ממנה"ש).

ויבמה לשוק, עי' ס' קנ"ט מחלוקת הפוסקים ח' הוי ממזר מדרבנן, וכי' הר"ש ח"ב ס' כ"ג צנדיב ספק ממזרים מדרבנן וח"א מה ומה. ומנה"ש אה"ט ס' קנ"ז מחיר, ובסכ"מו עמו גדולי ישראל, לקט בקמה ד' ח', ושם צדק ח' א' ד"כ ומשפחה מצוה ממזרים גנמי שמשמע כאלו שפוסל.

ביאור הגר"א

שוהה במעי אמו (יא) יותר משנים עשר חדש ה [לא] ויש

באר הגולת

[לא] ויש מי כו. כז מי

בה"ג הא דאמרין גיטין

מיט א' ממזרת אין

ח שס נסס נה"ג דחיישין
סחח נלנעל נל ונעל

מי

חוששין לה בכה"ג וכעובדא דאבוא דשמואל דבא בצנעה ושמש והקשו עליו מהא דהג"ל דצ"ל אשתהי והקשו ג"כ מהא דקדושין ע"ג א' ופיעוס שהלך בעליהם למיה מ' דאי ליכא למחלי אלא באותן הוי ודאי ממזר ות"י דלא תלינן אלא באופרת כך וע"י תוס' ורא"ש שם :

פתחי תשובה

(יא) יותר מ"ב חדש. כחז נר"י ואם אשתהי יותר תלתא יומא לית לו נה דשחל לא קלטת עד יום השלישי. הרב נה המלך סימן קכ"ח. אלל הרב

אוצר הפוסקים

שאי אפשר לבא זולת ע"י שם נמי מכשיר, מדבוכות דשמואל כשר כ"י, ול"ע דכתם יל"פ עפ"י ברא"ש דמייירי שבי מפורסם בעדיכ שצא ובי עם אשתו בלייל [ול"ל שהעדות נחפרסמח אח"כ כשגולד דל"כ למח הלוקה] אלל דכב"ג למד מכאן דכיון דמלניו שבי פעם כך שצא ע"י שם א"כ גם זה נכלל בכלל דקול ממזרת ח"ן חוששין לה. וכע"ז כ' בתשו' מהר"ל סי' י' וכוסיף דלפ"י ימלא ח"ו כוכחם שלא נודע רק מפי אבוב דשמואל לבד מימ ח"ן ראי' מאדס גדול שמוחזק בידועה זו לבא ע"י שם לכתם בנ"ל דלאו כל כמיני לומר שיהי' בדיוק קופץ ע"י שם שהוא בלתי מלוי. ומכ"ש הכדלה (הבוא ברא"ג לימוד ק"ח) כ' דלכ"מ אף בשניהם מודיכ א"כ דכיו מילתא דל"ש, ואומיח דשמואל הלוקה בנ"ד כו' ומדלא הזכיר ברי"מ עובדא דאבוב דשמואל מוכח דאחר יב"ח בכל גווי כולל ממזר.

ד. וכשמוען שבא והיא מבחישתו. עכ"כ דל"ע אם נאמן, וכ' צלפ"ז ס"ק ע"ז דאין ספק דכא האמנחתו חורב לאב, ואפשר ששכח או שבעל שנתח ולא ברגישה ולכן מבחישתו, דמח לו לשקר אדרבה ח"ן דרך הבעל למחול בדבר זה. וברש"ש סי' תקל"ה משמע לכדי שבוזר כן בפשיטות. אולם ביטעות יעקב פ"כ"ק ס"ק ד' כ' דבאומרת שלא בא ברי הודית שזינתה וליכא חז"ב וממילא חינו נאמן לומר שצא, ומשמע שכ"כ אף לבכ"ג ע"כ. וע"י בד"ש שבוזר בס"ק מ"א.

ח. וכשאמרה (לפני עיבורה) אמש בא בעלי אלי וילדה לי' חדשים מאז כשאר נשים. כחז יט"ש פ' הכר: סי' כ"ע דנאמנת כיון דכא דלמרי' ללא בא בעל הוא משום דאכ איחא דכא כ"י לה לומר מיד שצא וליכא לה לבמחין עד שכריסכ בין שניכ ולכן אם בלמנת אמרה מיד שצא נאמנת דלוקמח אח"כ.

ו. וע"י יט"ש כ"ל דכעיקר כהרמב"ם, ואף דבסי קמ"ד סעי' ז' לא ס"ל כהר"מ אלל דחיי"ש שמה בא בלנעכ ואינו גט כמ"ש ברא"ש ס"פ מי שחזו ורוז המחזרים, הכס כשכ"י בתוך העיר סגי אלל שצא בלנעכ ובעל ל"א, דלילו כך קלא כו"ל, ועוד הכס דאמר אם לא בלתי וגילב דטחו לבוא חיישין משא"כ הכא, ועוד אם איחא דכא, מיד כ"י לה לומר ולא לבמחין עד שכריסכ בין שניכ כו'. וע"י שרי"ת מהר"ל סי' י' ד"ש מיכו דכרש"בא יבמות קט"ז ש"י מהר"ב"ד דעיקר ת"י דגמ דכתם הוא מילי מסר, [ע"י מהר"י"ע דבס"ק מ"ד אות ד'], וכ"כ שם נמוק"י וריענ"א, כולכו פליגי אפיסקא דכ"ג דבסמוך וס"ל כפשמא דגמ מכות ע"ק דלא תלין בשם, וכ"מ מחי ר"ת בחוסי' שם.

ז. ועב"ה"פ דו"א דלא פליגי, וכע"ז כ' מהר"י מבחנה סי' ס"ז דפסק ככה"ג ומפרש ברי"מ דכיון כשאומר הכא שאל בא עלי כל הזמן ומשוי' אחר יב"ח כו' ממזר, וניחא בשחא דכר"מ לא פליג אכ"ג שדבריו קבלה, וע"י בית מאיר ש"י דודאי פליגי, וע"י ס"ק מ"ד אות ד' בתש"צ שם.

מג. יותר מיב"ח. א. עפ"י ס"ק י"א דהשני ימי קליטה, והבוא בברע"א. וכ"כ ביד אהב ח"א כב"י אות

משום ללא נפ"מ, דבלא"כ אסור דשמה מגוי, ואפי' ברוב ישראל י"ל דלאלא לגבייהו וכיו קבוע, ואפי' הוא מודכ שלא בא עליה, מ"מ האשה אינה נאמנת לפסול. וחורת חסד סי' ט' כתב דאין דברי ב"ש מוכרחים, דמכש"ע משמע דבוי ודאי, ושכ"מ מהר"מ ע"מ פט"ו מא"י כ' ע"ז. ועפ"י ס"ק ע"ז, ובאלו"כ"פ ס"ק קל"ו. וע"י מהר"ל דבסמוך. ופני משה ס"ק י"א כ' דלכ"מ הוי ספק ממזר וכ"מ בטור ש"י חזקת ממזר, דכ"ג דכא כיון שנתעברה מוכח שלא השתדלה להסתיר זנותה יש לחוש שזינתה עם גוי ואינה חוששת שיגלה הדבר כבגדי צ"מ ע"א ח', משא"כ ברי"מ בע"ז כ"ל ובסעי' כ"ע דכיו ממזר ודאי כיון שהסתירה זנותה, וע"י ס"ק קל"ו אות י"ב מ"ש טעמו.

ובנתגרשה ויש גם ספק דלאחר גרושין, ע"י ב"מ ס"ק ל"ב ובאלו"כ"פ ס"ק קי"ד.

ב. וכשהאשה מוענת שבא בעלה תוך יב"ח ואין הבעל לפנינו ע"י ח"מ ס"ק"ה ומסתפק אי נאמנת משום חז"כ בדבר שאינו מלוי, ובכ"ה בקו"א משמע דל"מ א"כ, עס"ק מ"ד אות ג', וכ' הח"מ בס"ק ט' דל"ו מוכרח. וע"י ע"ז ס"ק כ"ג מ"ש צ"כ. וכה"ה כ' ה"ע"ז בס"ק"ה דאם מכי טענתה א"כ אף בלא טענה כ"י לנו לתלות דזה ולמה נעשה ממזר ודאי לכ"מ. וכ"מ ב"ש"ש פ' הערל סי' כ"ע. וכ"כ בצאורים גדולים סי' קי"ד דלכ"מ ח"ן לחוש שמה בא, ול"ד לארסוב בסעי' כ"ז דנאמנת לומר מארוס אף דרוב פסולים אללה דכתם דהארוס אללה יש רגל"ד להאמינה משא"כ הכא, וכ"כ מנחת עני דלעיל. וכ"כ אפי' זוטרי ס"ק ע"ז דלכרמב"ם ח"ן להאמינה. וכ"כ בארן ל"ז ס"ק כ"א. וכ"כ ב"ש"ת, ומל"ן לפי קמ"ד סעי' ז' דכר"מ פוסק אף לקולא מטעם שאין דרך בני אדם לבא בלנעכ. אך בסי קנ"ו סעי' ד' כ' ב"ש"ת דל"ו ראוה גמורה ל"ד, עפ"י"ש הריב"ש סי' תמ"ו דתלין בעל אף בתכלית הזרות כדי להכשיר הולד ולהעמיד האשה בחז"כ, ע"ש. וכע"ז כ' בשו"ת מהר"ל סי' י' אות ו' דמשוי' א"ל לחילוק מהר"י"ע דלקמן ס"ק מ"ד אות ד' בין גט לבכא, אלל דכ' דקשה להמהר"י"ע דלכר"ב, דכאן י"ל אילו בא בלנעכ כ"י לו לגלות בפני אובדיו שלא יכא לעז על בניו [וכע"ז בק' בפרי הארץ חל"כ"ע סי' א' ע"ש מ"ש צ"כ] א"כ אם נימא כהר"מ דאין דרך לבא בלנעכ משמע לכאורה דאין לתלות דזה להכשיר הולד, דלמרי' בכתובות דף כ"ג, ב' אומרים נחקדשה ובי אומרים לא ראוהו כו' ומסיק קמ"ל דפבדי אינשי דמקדשי ומגרי' בלנעכ משמע דאי לא פבדי דמגרי' בלנעכ תלל, וא"כ כיון שאין דרך לבא בלנעכ ח"ן להכשיר הולד וכ"י וי"ל דאף ב"ג מעד דאין לתלות דכא בלנעכ בדרך העצב דכ"י נודע דרך כלוכו דחנך חנכא איח ל"י, משא"כ ע"י שם שלא שזפתו עין וצא לפי טעה כו' סוף דבר נראה דלכ"מ ח"ן תולין כלל להכשיר שצא [ואף בלמורת בא א"כ, כ"כ בלוח ח' שם] ואף לבכ"ג דוקא בלמורת כו'. וע"י מג"ע דלעיל ג. ובמען גם הבעל שבא תוך יב"ח. ע"י ח"מ ס"ק"ה דאף להר"מ כשר. ובארן ל"ז כ"כ מ"ש"ש כ"ל אף בעטן הבעל לבד שצא, וכ"כ ע"ז"א ס"ק כ"ג. וכ"כ בצ"פ זוטרי ס"ק ע"ז דכא רחמנא הימניה ללא. וכ"כ בע"ש"ש סעי' כ"ב וכ"י צ"ו ודאי. וע"י צ"מ דמכ"מ משמע דאף בידועי שבי כל השנה במרחק בצופן

מי שאומר שאינו בחזקת (יב) ממזר

וכיון

באר היטב

תום' סוף קדושין כחצו חקן לא תלין שצא עמי שם אלא שם
אומרת שאל. והצ"י ש"ס קע"ח הציא תשובה ח' ולפי התשובה י"ל
ללא פליגי הרמב"ם עם ה"ג אלא דה"ג איירי כשהנעל אינו כאלו

(יב) ממזר. הדיעה הקיימת היא דעת הרמב"ם. ויש מי שאומר הול
דעת היב דגזריקן שחל ע"י שם צל לכאן כעובדא דשמואל וכתב
הרא"ש אנו תלינן שחל ע"י שם אע"פ דהיא אינה אומרת כן. מיהו

אוצר הפוסקים

השליכותו מבושה, דייל דאין לנו מכ שחשבה האשה, דסו"ם רישותא לפנינו, וצב"ג לא הכשיר הצב"ג וכו' ממזר ודאי.

ב. ועי' ב"ש ס"ק ע"ז מרא"ש לנצח"ג כולל כשר, וכ"כ נח"א
זמרי מיד אהרן [כ"ב נח"א אות י"ד, חולס נח"כ הגה"ט
אות ח' מביא את הא"ג דבסמוך] וכ"ד מבר"ש כדלה דבסמוך,
וכ' בנצח"ג הגז"י אות ח' ממשפטי שמואל דמותר צנת ישראל.
ובתשרי מברא"ל סי' י' הוכיח מרא"ש דכשר ודאי, דאליכ מכ הק'
ל"ל לרצח טעם דאשתחי תיפוק לי' דתלין שצא ע"י שם, הא ע"י
שם הוי ספק ומטעם דאשתחי כשר ודאי, ע"ש עוד, ח"י דגם לטעם
דע"י שם נמי הוי ודאי כשר, אלא דאש"כ כ' דרא"ש ובה"ג מיידי
דאמר צא, ע"י בסמוך אות ה', ומש"כ הוא כשר ודאי, משא"כ
בסתמא הוי ספק וכפרישה דבסמוך.

אולם עי' פרישה לזכר"ג בוי ספק, וכ"כ באפי"ו סי"ק ט"ז מרשב"ש
סי תקל"ב, וכ"כ בארץ לבי סי"ק כ"א, ושכ"מ מרא"ש דכ'
דילמא" אחי ציונטה, [ובנב"ש כ' י"א דהוי ספק, ואולי כונתו
לזכר"ג].

וכו"ד או"ג סי' קי"ד ודלא כר"ש הבדלה שדקדק מדכ"ג דינו
 על אין חוששין לממזרות, דהוא ודאי כשר דתלין דודאי צא
 ושכ"מ מרא"ש כו', וליתא דצב"ג ור"א"ש כחז"ל דילמא" כנ"ל.
 ובפסקי הרא"ש דכ"ג, ואיכא למימר" היינו כך, ומי יערב לבו לטעון
 שצא כ"ז שאין מתבצר הענין בירור דחייא לדינא, וצטור ליתא. אין
 חוששין", ובצ"ג דנקט כך הוא משום דמיירי שרק ילא קול על וד
 כשר שנוגד אחר יצ"ח מפרישת האב, ובצב"ג סני האי דילמא צא.
 דאין חוששין כלל לקלא דקלא דבחר חזקה דחיק לה בגילא דחיתא,
 ומשום דיל' דאילו היו העדים מויתאי הקול לפנינו וחקרנום היה
 מתבצר דהאי. דילמא צא" חמת הוא אלא דחשבו דאי"ג לומר צא
 ומשום"ה הויתאי הקול לפ"ד, משא"כ כשהיה מעוברת לפנינו אחר יצ"ח
 כשצטלה במדכ"י, וברא"ש למד מדברי צב"ג דאם סובר צב"ג דמשום
 דילמא מצטלין קלא לגמרי, אי"כ צי"ד לכה"פ כיו ספק. וכ"כ
 צב"א" ס"ק כ"ז דמדכחצ בצב"ג דינו בסוף הלי גמון צקול כנ"ל
 ולא כשמענו טפי אף כשהי' צאמת במדכ"י, משמע דצב"ג היו
 רק ספק, ומ"ש צב"ג דמשום פלוגתא כיו ספק, פס"ק מ"ה.
 ג. עו"כ באו"ג דכ"ז כשלא נבדקה [וכ"כ בצ"ח צקול' דצאנה
 לפנינו או חילמת כיו ספ"מ דל"ל כאן רי"צ מהצטל וכארוסה
 דסעי' כ"ז, וכן כשאמרה צא צלינטיה וא"י אם צעלה או אחר דהוי
 ספ"מ] אבל צטענה צא נאמנת דכמו צארוסה דהוי ספק מארום
 נאמנת לצרר הספק דהוא מארום אף צרור פסולים, הי"ג כיון דלצב"ג
 הוי ספק שמה צא נאמנת לצרר הספק ולומר צא, וכ"כ צא"ן צ"ז
 ס"ק כ"א. וצ"ח כ' צקול' דצב"ג מיירי צאמרה צא ומצטלה נחשבה
 וכשר ודאי, וקמ"ל דאעפ"י שאין הצטל לפנינו ל"ח דמשקרה כיון
 שלא נודע לשום אדם שצא צעלה, ולאפוקי מהר"מ דבחזקה ממזר
 הוא. ועצמ"ט ס"ק י"צ דצי"ד החוס' [אלא דמחוס' משמע
 דצלא אמרה כיו ממזר ודאי ולצ"ח ספק כנ"ל] ועמ"ש צא מהר"ל
 צסמון אות ח'.

ד. ומהרי"ם ח"צ אכ"ע סי' ט"ו כ' דכיון דאף בדיני נפשות דחמירי
אמרזי צפ"ק דמכות דלא חיישינן דילמא אחי עדים זוממין
בגמלא

ע"ה להריונה ועצרו ליריה ולא ילדה עד ע"ה אחרים, דאפי' לם"ס חין
לנרף [וע"י סוף אות ה' דבסמוך] וישתקט בדבר ולא יאמר.
וב"ב יש"ש פ' הערל סי' כ"ט דיותר מיצ"ה חין להחיר כלל (דלא
כצ"ה"ג) דלא מנינו כלל צד בתלמוד ודכו' דלא להוסיף עלה
וכן הוכיח בטמק שאלה חא"כ"ע סי' ז' ח' דאפי' מיעוטא דמיעוטא
ל"ה דאישתחי יותר, דא"כ למד הולך בצ"ה"ג לטעמא דצ"ה ע"י
שם דהוי מיעוטא דל"ה כלל, דהא ע"מ שחטלי לרקיע הוי חנאי
שא"ל לקיימו אע"ג דאפשר ע"י שם כמ"ס תוס' גטין פ"ד, וכן לא
תלין כן בעדים זוממין [וע"י ס"ק מ"ד אות ד' בצמחרי"ט] הול"ל
טפי הטעם דאשתחי יותר מיצ"ה, א"י דא"ל כלל, מיבוו אפ"ל
דצ"ה"ג ס"ל דאין הלכה כצ"ה"ג, אצל לרבה אפשר דמשתחי יותר,
וגם לבר"מ חינו מהנמנע אלא דלא שכיח.

ה. נעצרה ע"י כשפים. עי' בעמק שאלה הניל נדון ישבב על המשבר
לטי"ח כמה פעמים ולא ילדה וטענה שנעצרה בכשפים
ע"י בעלה כדי שתמות, וגם הרופא התפלה שלא הועילו כל רפואותיו
להפיל העובר שידוע לו שאפי' היה דבוק לתוכה ה"י יולא מת ע"י
הסממנים, ולבסוף ילדה לייג חדשים ע"י סגולות, והולד גדול משאר
ולדות, וכי' דאין סברא לתלות בכשפים מולא קאמר דכ"ג טעם זה
דיותר שכיח מע"י שם הניל, וכי"ת ממ"ש ד"י סוף סי' קע"ח דכר"מ
מייירי דהבעל לפנינו ואינו אומר שזא, אכתי נחלה בכשפים, איז
ללא תלין דזה, וכאי מעשה דיחני דת רטובי דסופה כ"ז א' ערש"י
שם, הוא רק כדי שתלעזר הרבה בלדתה שלא תלד חיבך, אבל לא
שיעיל שישתחה זמן רב, אולם מה שיבבב על המשבר, אם שחת דם
דכוי כפתיחת הקצר ומחללין עליו שבת לכוי"ט, ודאי י"ל דתולין
ככ"ג כדי להכשיר הולד, שילא ראשו וכחזירו דכוי כילוד, ואף באומרת
שלא הרגישה מ"מ י"ל דמחמת טרדתה נעצרה לא הרגישה, כדמשמע
מראש"י המוצא צו"ד סי' רס"ג, ואפי' אם לא שחת דם, מ"מ
כדי להכשיר הולד י"ל דכוי"ט יודו להנחלת שבעה סע"י דישיבת
המשבר הוי כפתיחת הקצר וי"ל ילא הראש הניל, ולא גרע מלתלת
ע"י שם דכ"ג, ואם אפשר שיחיה ה' ימים כיצמות ע"א ה"י אפשר שיחיה
ימים הרבה, וגם חז"ל דאם וחזקת היתרחא לבעלה יועיל גם לולד,
דפסקין מאן דמכשיר דה מכשיר בנחה, וכ"ש שיש ללד לגבי הולד
דרוב עכ"ס והנך דסברי דמשתחי יותר מיצ"ח הניל. [עי' בהשמוטות].
ו. ואם הובר עוברתה לג"ח משפירש טענה בעלה. כי בעמק שאלה
הניל דודאי יש להחיר אף אם ילדה לייג חדשים דאין לומר
שזינתה חודש אחר שנסע בעלה והיא מהיולדת לו' ולכן הובר עוברת
לשליש ימים ואח"כ אשתחי, דהא כי המכרי"ק שורש ק"ג דזה הוי
תרחי דסתרי, דבן ז' ממחר להולד ואין אשתחי, ועוד דמכרש"א
דזה ה' ב' מצויר דאף היולדת לו' עוברת ניכר לג"ח דוקא, וכי"כ
בשש"ץ ח"ב סי' ל"א, ומזיין גם למהדרין ס"ע א', ועס"ק נ"ז
אחת ג' צו"צ.

מד. שאינו בחזקת ממזר. א. עפ"י סי' קנ"ח סק"ג מריב"ש
דכיינו דוקא ככשרה שלא נשמע עליה פרישות, וכ"כ
בפרי הארץ ח"א אב"ע סי' א' דבריותא כל דכו לא הכשיר בכו"ג,
וחתי שפיר מה שבקשה הרא"ש בקדושין פ"ד סי' ז' דמ"ע אסופי
ספק נימא דנשי לאו דינא גמירי דיאמינוה שבה ע"י שם ומשוא"ה

וכיון דפלוגתא היא הוי ספק ממזר: הכה [גב] חבל

תוך

ביאור הגר"א
[לב] אבל תוך כו.
יבמות שם כ"ל:

אוצר הפוסקים

דמילתא כ"כ, [ועי' נת"ש סק"ט]. וכ"כ ציד אהרן ח"א הגב"י חות י"ד לנאמנות, וכע"ז כי בדברי שמואל סי' ז' (להשיטה דבאין הבצל הוי ספ"מ לכה"ג) דבאמרה דנתעצרה מאחר הרי הודתה לוי שלא בא בעלה בלינעה, דאם בא ל"ה מקלקל נפשה לומר מאחר, ועמ"ש בס"ק מ"א, ועי' ביושע"י שהוצא בס"ק מ"ב אות ד', וארץ לצי כי דהוי רק ספ"מ וכסע"י כ"ו דדיבורה לא מהני.

ז. וכשהוא אומר שלא בא. כי הצי"ח דהוי ממזר ודאי אף לכה"ג. ועי' על"ה ס"ק כ"ב דר"ל (להפרישה) דלכה"ג דס"ל דאינו נאמן לומר אינו בנו רק ע"י הכרת זכורה, ח"כ הכה דכשאינו בפנינו תלין שמה בא, לפי"ז גם דידבורו ח"י לומר שלא בא, ולהרא"ש הג"ל ולהב"ת י"ל דשאני הכה דיש ריעותא דוי"ב חדש.

ח. ובזינתה, כי בפאת השדה ח"ב סי' ה' גדון פ"ר שילדה אחר יצי"ה והבצל אומר שהוא ממזר והיא מכחישה, ושוב הלך ולא שב וילדה עוד צ' בנות, דעליהן ח"ן להסתפק שמה בא עליה בלינעה דכיון שאמר זינתה מאוסה עליו, וכמבואר בס"ק קי"ז סעי' ח', ח"כ הו"ו ממזרות ודאי, אלא דשמה מגוי כו.

ט. ועי' שו"ת מהר"א"ל סי' י' גדון הלך למדע"י והיא שרתה אלא ח' ונתעצרה ונתעבה מצ"ע צערכאות שממנו הרה, וחייבונה סך מסוים ותניק לו הילד, ואחר הלידה שאלה צ"ד על הולד ואמרה כ"ל ואחר החקירה נודע שבעלה רחוק משם בארבעים פרסאות, וכי להר"מ ודאי לא תלין דבא בלינעה, ע"ס"ק מ"ב אות צ', ואף לכה"ג דוקא באמרה בא ולא מסתמא, דהא בעדים זוממין לא תלין בכה"ג, עי' מהר"ט הג"ל, והתוס' יבמות קט"ז כי דהיינו משום דלא טענו כך, הרי דעכ"פ צ"ע טענה, ואף ברא"ש הפ"י דוקא בעטנה כך כ"ל וכו' ע"ש שהאר"ך.

מה. וכיון כ"ה הוי ספק ממזר. א. עי' אורים גדולים סי' קט"ו דה"ק דכיון דהוא פלוגתא חוששין לכל הדיעות להחמיר דאף כשאומרת בא לכה"ג כשר, מ"מ אסור בזה ישראל דחיישי' לדעת הר"מ דגם בכה"ג אסור [וכ"כ בארץ לצי דמלשון השו"ע משמע דאף כה"ג אסור ושכ"כ ב"ש"ש] ואסור בממזרת משום דלכה"ג הוא כשר, וכ"ש צותקת דלכה"ג עלמו הוי ספק ולחומרא, דאע"ג דהרא"ש הק' לכה"ג [והב"י כי דמשמע דל"ג להרא"ש דצ"ו] חפ"ה מדלא הכריח בפירוש דלא בכה"ג משמע דהש"ל, והטור דידע שפיר צמילי דאצור כשהביא את הבה"ג לא כתב דלהרא"ש ל"ג דצ"ו, ועי' יש"ש פי' הערל סי' כ"ט דאסור אף בספק ממזרת וכי דעיקר כה"מ אלא דודאי יש לחוש לכה"ג ומש"ה אסור בכל גווני.

ב. ואם יש להתיר מ"ס. עפ"י ס"ק ע"ז מהב"ת, וכי שם עוד די"ל אף למהר"י מהני ס"ס, ודלא בכה"ג ס"ק מ"ב ושהבכמתי לו בספרי, דיל"פ דהסוגיא מייירי בכולה ישראלים דמש"ה אינו מתיר רק מטעם ר"צ ומש"ה צ"ע לי' בפרוה"ה, דליכא ספק דמגוי, ואף מהר"י העתיקו צענין זה, ולעולם י"ל דמודה במקום ס"ס להכשיר לכתחילה כו' ובודאי דהכי מסתבר להח"מ וב"ש ס"ב דבאלמנת עיסה אף בזה כשרה דיעבד כו', ח"כ כיון דפסול קבל הוי דיעבד לפי"ז ס"ס צמזר אף לכתחילה כשר, וכיון דהרא"ש וע"ז וב"ש מסכימים דס"ס שרי בממזר לכתחילה ומגיבים בשביל זה דברי הטור מהר"א לסמוך עליהם, ואפשר דגם להר"ט י"ל לחז"ל ובמדרבי (ע"ס"ק ק' אות ח') רק ב"ס"ס דהתם דשחוקי י' לחז"ל להחמיר ביוחסין משום דהיא תמידית בכל השחוקים, מש"ה צמזר לה"י ממזר במקרה בלתי טבור י"ל דלא החמירו דהוי דיעבד, אף לכה"ג שצ"ש ס"ק ל"ה דדידימא מארס וא"י אס' בא עליה ולי"ד מעלמא

בגמלא פרחא ונהרגין אשפ"י שיאמרו בגמלא פרחא באלו משום דל"ש, וכ"ש דל"ה שבאו ע"י שם, והא דא"ר ביבמות קט"ז דחיישי' דילמא ע"י גמ"פ או קפילה דהיינו שם, כדפירש"י, כבר כי התוס' [תיוקן ציד אהרן דל"ל ריע"ה וכו'] דעיקר טעמא הוא מילי מסר, דגמ"פ ל"ש, לכך י"ל שלא אמר בגמלא אלא צ"ח דמ"י למימזר בגמלא פרחא או ע"י שם אחא, דלאב הימניה רחמנא דכי יכיר יכירו לאחרים וכעודא דשמואל דאיכו ניהו קאמר ש"י שם אחא, וכן אס' אצ"ו אינו כאן צעיר והיא חומרת שבה אליה בחשאי מהימני ואין אנו צריכים לחוש לשם ולא לגמלא פרחא, דמאן לימא לן שלא בא בלינעה וכלך, אטו בכו"פ חלי ל"ה, הלכך אס' מת הבצל מחזקין ל"ה בחז"ק כל דליכא עדים שאותו זמן היה עמהם שם דומיא דכומה דלא ודאי מחזקין ל"ה צחוקת פסול ולא חלו ל"ה בגמלא פרחא, והא דפסק הרמב"ם בפ"ע דגרשין דל"ה שבה בסתר דאין דרך צי"א לבוא בלינעה (דלא כר"ה וכו' דפסקו כל"ב דפי' מי שאלחו וחיישי' שמה בא) י"ל דהתם גבי תנאי גע ל"ה שבה בלינעה דא"כ ה"י מודיע כדי לפרסם שקיים תנאו ובעל הגט, אבל בלא סיבה זו צי"א עשויים לבא בלינעה שמה מתיירא מחמת חוב או ערבון, או שמה כשבה מיד נמלך לחזור ולא הכירו צו צי"א, והכא דרצה תוספאח ביבמות פ', ה"ה דאי איתא לבצל ואמר דאחא ע"י שם הוב מכשרין טפי מצי"ח אלא בדליתא לבצל ואיכו נמי לא טענה בכה"ג, כך י"ל לומר דלא ניהו דברי הגמלא ז"ל מרפסין ח"גרי.

וב' ביד אהרן ח"א הגב"י אות י"ד דמשמע ממהר"ט דדוקא כשאומר הבצל שבה, אבל אמרה היא ח"י [לפי"ז מ"ש מהר"ט דבמות הבצל כו"ל בחז"ק, וכן מה דמסיים, ואיכו נמי לא טענה] היינו באופן דאפשר לבא בדרך הבצל אבל ע"י שם רק האב נאמן]. וצפרי הארץ ח"א סי' ח' כתב דלמהר"ט לא מכשרין אחר יצי"ה אלא כשיאמר הבצל או האשה [כשאין הבצל] שבה בלינעה אבל כשאניס לא מכשרין בסתמא, וכן נוטים דברי הרשב"ץ בסו"ס קט"ח צ"י.

[משמע דאין מחלק בין ע"י שם או עין אחר].
ה. ועב"פ שכי הרא"ש דלכה"ג אף בסתמא חולין שבה, וכי צפרי הארץ הג"ל דהרא"ש אף כשהבצל בפנינו כשר לכה"ג בסתמא כל זמן שלא אמרו לא בא, וא"ל לשאל פי' הבצל אס' בא, [אלא דל"ע דמקודם שם כי דלר"ש אינו מכשיר אלא כשהאב אומר בא, ואולי ט"ס שם]. ובע"ה ס"ק כ"ג כי דאף הרא"ש לא אמר אלא באסופי דאינה לפנינו, אבל כשישנה ואינה טוענת שבה, גם הרא"ש מודה דהוי ממזר לכה"ג, דכיון דלא טענה ח"ן לא תלין לאכשורי בכה"ג.

ובתשרי מהר"א"ל סי' י' כי דל"ל אף להרא"ש דבא אמירתה לא תלין שבה, דאלי"כ קשה מפ"ק דמכות (כמ"ש בסמך לכה"ג) וכן מהר"ט שבה צ"ח דברי הרא"ש וכי אח"כ דלכה"ג דוקא אס' אמר האב ואין לא הקדש דמהר"ט משמע דאף בלא טענה תלין, מה מבואר דיל"פ ברא"ש דהיינו כשהבצל והאשה אומרים כן דמסתמא שיליין לכו, (ובעטנה שלא בא י"ל דהוי ממזר ודאי אף כשהאב אינו כאן) ואף שכה"מ וב"ש כי דהרא"ש משמע דאף בלא טענה כולד כשר ח"ן דבריבם מוכרחים, דבלתי חידוש הוא וכו' דלא לסיק עלה.

ו. וכשהיא מודה שלא בא. עי' רא"ש פ"י יוחסין דשנייהם מודים אסור, ועמ"ש ס"ק ט' דגם כשהיא נזדה מודה שלא בא והבצל אינו, רחוק להכשיר, ומ"ש הרא"ש שניהם מודים לרווחא

חוק שנים עשר חדש אין לחוש

דאמרינן

אוצר הפוסקים

בזנות מנכרי בקדל"ש מכשור, דל"ה אשתהי, ה"ה כ"ה בנרע"ה דקדל"ש
היינו כשזינתה ולא ברכותה אללו, ואף שהודית שנאנסה מגוי,
נראה דבילדה חוץ יצ"ה כשר אפי' לכהונה דתלין בצעל ולא כל
כמינה לאסור ולדה כבסעי' כ"ט, אבל לאחר יצ"ה חדש דכל כשרות
בולד הוא על פיה שהוא מגוי פשיטא שפסול לכהונה.

וב"כ בנתיבות לשבת סק"ע דכשרה בנת אף לכהונה ואף דאין
ר"ה משמואל [דנולד אחר יצ"ה חדש] דנתיבות כשרות לכהונה,
ככתובות כ"ג דל"ה ר"ה לרצ שמן שהי' כהן שישא אחת מהן, ערש"י,
דחתם י"ל דלזיו אמר כך או שהיו עדים שזה בלגנה, אך מ"מ
משמע מלשון כה"ג שברא"ש סוף קדושין, שהלך בעלה למדכ"י וילדה
דל"ה למזמרת כ"י והסוגיא מיירי בקול, ועי"כ ל"ה דל"ה לקול אף
לכהונה, וביינו דנקט מזמרת לשון נקבה, ובה"ג ע"מ כ"י דבולידה
ברח"ה כ"י דקמ"ל דמותרת לכהן משא"כ בעגוס דאין י"מ אלא לבתו
ולגירסת כה"ג שלפנינו דקאמרי שהלך למדכ"י חניא וכו"ל ברח"ה
ל"ה וכו' משמע דל"ה קול שזינתה וזכר ודאי אם הקול אחת ל"ה
תלין שזה בלגנה, דידוע שזינתה גרע מכשור דלא תלין בצעלה אף
חוץ יצ"ה אלא דל"ה להקול דאמרינן שקול הזנות ולא משום דבעלה
במדכ"י ואינם יודעים שזה בלגנה, מ"מ משמע מדנקט ברח"ה, עס"ק
ס"ה אות ד', היינו להכשיר לכהונה כדאמר שם, בעולה אין חוששין
לה וביינו לכהונה, והעטס דגם כאן י"ל רוב בעילות מצל.

ב. ועי' חת"ס אהע"ז ח"ה ס"ה ה' נדון חלוה שילדה למ"ב שצווחת
אחרי מות בעלה ואמרה דמצעלה, ויש קול על דברים הנוטים
לכשור עס פלוני וכו', וכחצ' אס צרור שזינתה במקום רוב גוים ואין
כאן שכונה לישראל ה"ה בולד פגום לכהונה לכתחילה כ"י, ויש נדון
דלא יועיל צרי דאם אף לר"ג עפ"י חוסי' חגיגה י"ד צ' ד"ה בתולה
דבקשו ממעוברת, ע"ש, וקשה דלא ה"ה דממזרת דל"ש תירוצ' דה"ה
מעידה על עצמה ולא על הבת, וי"ל דממזרת נק"מ, דכיון דפרוצ'ה
ונסחרה אצדק חז"כ, אבל מעוברת אפשר שנאנסה משו"מ ת"י
כיון שאינה מעידה על עצמה אינה חוששת, אי"כ י"ל דר"ג לא פליג
אלא בחדא לריעותא, אבל צ"ג דלצ"ה פסולה לכהונה שחללה ואין
עדותה אלא על הבת, ומסקנ"ה ה"ה כפרוצ'ה וגססרתה אי"כ לא
נאמינה בצרי שלה על הבת לכתחילה, וכ"ז בראינו צרור שנבעלה
מאחר, אבל הכא יש לאוקמא אחז"כ ולבטוח אשתהי, ואי משום
פריניות וכיעור שראו דמגידים ואותו איש כשר לכהונה אי"כ ממני"ס
אם נאמין להקול כ"י פלוני כהן, ואם לא נאמין, נוקמא בחז"כ ונחלה
בצעלה ובולד כשר לכאורה, אלא יען יש כאן עוד רוצ'ה לריעותא דלא
הוכר עוברת בזמנו וגם בקשה תחבולות להסתיר הריינה ולא נחנה
אמתלא ע"ז, וכי מהר"מ דבכ"ה אפילו כתובתה הפסידה, ורופאי
זמנינו אומרים שא"ה בשום אופן שבעולם שלא תרגיש תנועת בולד ל"י
חדשים לפחות כל חודש כ"ה יום, וכן אי"ה להשכחות יותר ממי שצווחת
ואף דצדק אנו סומכים אחז"ל, מ"מ חזין דלא נשתנו הטבעים, וזו
לא הרגישה ל"י חדשים וחללה אז ליצמה, וגם ילדה אחר מ"ב שצווחת
וכ"י רוצ'ה מתנגד לה לא יועיל צרי שלה, ומש"ה"ק הנוצ"י ס"ה ס"ט
להר"מ דלא מהני צרי נגד רוב איך אכלין בישראל עפ"י הטבע אף
כשי' רוב עריפות כ"י מצא' דאחר דידעין דאלין צדק רוב רוצ'ה
דליתא קמץ עדיף דלא איתחזק מיעוט המהנגד ובעצת יש מיעוט
כשרות ונאמן לצד היתר מתוך האיסור, משא"כ צ"ג דלא איתחזק
מיעוט דהיתר לא יועיל צרי שלה נגד צ' רוצ'י, ויש לחוש להשיאה
כהונה. [ועי' ס"ק ג' אות יצ"ה דבצ"ע כ"י דצרי מהני נגד צ' רוצ'י,
י"ל דכתם לענין ממזר ה"י כדיעבד משא"כ כהא לענין כהונה].

מעלמא כשר בולד בלל דזיקה, אי"כ צ"ג דזיממא משראל ח' ולא
מגוי י"ל דתלין בהחשוד, אבל בספרי השגתי עליו, עס"ק קי"ט
אות צ', ועי' ס"ק יצ"ה אות ג' בתפ"ל.

ועי' רעק"א שם ס"ה קי"ה ד"י דנועה שלא להסיר מס"ס לחוד, ויש
טעם עכ"פ בדברינו להוסיף דה"י צרי וס"ס דבכ"ה"ג לא
החמירו במעלה יוחסין, דכמו דמהני צרי וחז"כ לדודה ה"ה באשתהי
וכשור דנסתלק חז"כ מהני לגבי בולד צרי וס"ס, דלרוב"פ ס"ס עדיף
מחזקה, וכה' דלא מהני לרצ בארוסה אפי' דזיקת אס, משום דס'
כר"י דל"ה אלימותא דצרי כ"י, ע"ש ד"ה אמנס. ובס"י ק"ג כ"י דמהני
ס"ס צנירוף חז"כ דידה דמהני בולד אף להאוסרים בנת עיסה, עס"ק
יצ"ה אות ג'. ועס"ק פ"ג מהפ"מ דאף באיסור דרצן אין מתירין ס"ס
ציוחסין ועס"ק י"ד מענ"ה.

ובבבנין עולם ס"ה ה' אות ל' כ"י דלע"ג דס"ס משום רוב ציוחסין צ"י
צ' רוצ'י, מ"מ ה"ה בסוגיא דאלמנת עיסה מכשרין ציוחסין
מס"ס, ומח' הוכיח הרשב"ה ס"ה ח"ה דס"ס עדיף מרוב, וגם יפה
כ"י הרב השואל דה"ה דצ"י צ' רוצ'י הוא משום דגזר"י רוב סייעה אטו
רוב העיר דשם יש חשש דקבוצ משא"כ בס"ס ל"ש כ"י, וא"כ י"ל ספק
שמה צא בעלה וממנו נחשברה ול"ה זנות כלל ואח"ל זינתה שמה מגוי
דה"י ס"ס גמור מצ' שמה, ול"ה לס"ס כה"ג בפנייה, ע"י ס"ק ק'
אות צ', ועי' ס"ק קל"ד אות כ"י, אלא דלהפוקים דצ"י צ' בספיקות
שקולים ה"ה נראה לחלק בין רוב העיר או מחלה גוים וצ"י מיעוט,
דצ"י או מחלה גוים ה"י ספק שקול, ואף צ"ג שחשודה משראל וגם
הודו שניהם מ"מ יש להסתפק שמה מגוי, ודמיה לארוסה שעיברה
דאמרי' ביצמות ס"ט דלע"ג דזיממא מיניה ולא מעלמא חיישין כשם
שזינתה עמו כך זינתה עס אחרים, וגם באומרת צרי שאינו מגוי ל"ע
אם נאמנת כיון דבלל אמירתה ה"י ס"ס גמור וכשר, דהספק שמה
מצעלה ה"י אף צ"י צ' מאחרים [וכדמבאר שם אות כ"ט], ואף דנ"ד
מיירי שזה רק לילול ח', אמרינן ודאי נזקק לה, [עס"ק קכ"ז אות ל'
ד"ה ואף], וא"כ לא מהימנא אף לעשותו ספק, אבל במיעוט העיר
גוים אין זה ס' השקול דיותר נוטה לומר שנחשברה מהחשוד, אבל לא
לכל הפוסקים צ"י צ' בספיקות שקולים אלא דבאחד שקול מלערך
כ"י אף שאינו שקול. ועס"ק קי"ד אות צ' מ"ש צ"ה חז"ה. ועס"ק
קי"ט, וס"ק ק' בל"ה, וס"ק ל"ה אות יצ"ה מצ"ד לצ', ועס"ק יצ"ה אות
צ' דהדצ"י שמואל והחתיים מתירין בעגונה מס"ס. ועי' בחב"ל
השרון ס"ה י' דאף להגך דלא מהני ס"ס ציוחסין י"ל דביינו כשני
הספיקות שקולים, אבל אס יש צספק השני רוב להיתר, כרוב גוים,
מהני וכו'.

צו. תוך י"ב חדש כ"י. ע"י ס"ק מ"ג ע"ד ימי קליטה ועוד.
ועפ"י ס"ק ע"ד דה"ה ל"ה חרש גמ' אשתהי, וכן הוכיח
בחדות יעקב חנינא ס"ה ט', וכן משמע בצ"ן פירא פ' שמות ש"י דיותר
חיים ונכדים הנולדים לאחד עשר חדש, ע"ש.

צו. אין לחוש. א. כ"י בחדות יעקב הנ"ל דה"ה ובולד כשרים אף
לכהונה ואף בלתינה רוב [ר"י צ' מהצ"ל] צ"ג שמה ד'
ימים אחרי עזילתה, ול"ה לספ"ק דכתובות דצ"י ציוחסין צ' רוצ'י דכתם
עכ"פ זינתה משא"כ בעגונה דמצעלה מסייע לה חז"כ וכריצ"ה הנ"ל
בס"ק מ"ב אות צ', וסחימת לשון "אשתהי" משמע אפי' לכהונה,
ואף שלענין חלילה שכל ימינה באיסור קשה להקל כ"י, אבל בדבר שרם
לכתחילה אסור, במקום שאמרו אמרו, וקשה להחמיר במקום שלא
נמא' שהחמירו כלל ויש כמה סברות להקל.

ובע"ז כ' בספר אורח לחיים ס"ה כ"ד דאף נגד רוב כשר לכהונה
משום צרי שלה, וכריצ"ה הנ"ל, ואף צ"ג דרינו לחושדה

ה. דעות ונמוקים באשתתחי. עי' מהר"ק שורש ק"ג דכן פסק
הרמב"ם ורבינו מאיר שבהגמ"י, ואע"ג דבגמ' יצמות
פי' מוקי לדרכה כרשב"ג וכי' החוס' בחיורן אי' דאין הלי' כרשב"ג,
כדאי' הוא הר"מ להכריע כשא"ר חיורני' החוס' דלפיהם הלי' כרשב"ג
ועוד דהרמב"ן בחוב"א פי' כרשב"ג, ועוד שאפי' אין הלי' כרשב"ג
מ"מ הלי' כרבה דעבד עובדא ומעשה רב, ועוד דלשון בגמ' דקאמר
"כרבים" עבד משמע דכן הלכה, דפשיטא ד"ל דאף דאין הלי'
כרשב"ג לענין בן אי' דנימא בן ז' הוא ואשתאי, מ"מ אפשר דהלכה
כרבה דבן אי' משתאי, דלענין בן ז' יש רוב וילדות לג' והילדות לג'
רובן אינן משתכות גמלא' דלח' בני קיימא' כוי מיעוטא דמיעוטא,
ואין לומר רוב וילדות בני קיימא', דכי' החוס' פי' בחולץ דנפלים כוי
מיעוט המזוי' כר', ועו"ל טעם דאין הלי' כרשב"ג דכיון דמשוית לי'
בן ז' ע"כ הוא מהמקדימים להולד מללא' המזין עד פי' חדשים
בדרך הכל וא"כ דומק גדול לומר שהוא בן ז' ואשתאי עד אי' שאין
רגיל

ביאור הגר"א

[ג] ידוקא כו. דלא
תלינן אלא להפסיק על
חוקת כשרות:

[ג] (יג) ודוקא שלא ראו זה דבר מכוער אבל אם ראו

בה

פתחי תשובה

זניתה מחמת שחל צפסר דרוש שלי אפשר לתלומדים להתעבר מציאה אחת. וכתב
הגה הבצל הזה עינו יא' וחושד בכשרה ודברי הדורש הכל הוא ונגד כמה מקומות
בש"ס ואדרבה נהפוך הוא שא"ל להתעבר תלומדים בשני ציאות זה אח"י שיהיו שניהם
בני קיימא כו' ע"ש:

(יג) ודוקא שלא ראו בה כו'. דין זה הוא מתשובת מיימוני להלכות אישות סימן כ"ה
שכ' על עונש דידים וז"ל ונגד"י אילו היו עדי כיסור נראה לכל אפין שזין
שהיא אסורה לבטלה דכיון שיש עדים שראו דבר מכוער וילדה כמו כן לסוף י"ג חדש
הא ודאי לא אכשר רצה תוספאה דכיון דליכא עדי כיסור לא אמרינן אישתי עכ"ל
ע"ש. ובס' לא היה השאלה לענין הולד כי הולד לא היה בעולם ולא הוצרך לדון עליו
א"ל לענין האשה אם מותרת לבטלה אך מדכתב בהא ודאי לא אכשר רצה כו' מחילה
מנזר הדין שכ' הרמ"א ז"ל כאן לענין הולד דחיישין ליה. וכן מנזר הרמ"א נכח
שכ' לענין אולד שחיישין ליה לא אמרינן אשתי נכח"ג מחילה מנזר הדין שכ'
מתשובת מיימוני לענין האשה האסורה לבטלה (ומיהו יש לתקוף דהא חזינו מנזר כ"כ
לענין האשה איכא ס"ס להחיר שחל אשתי ומנעלה מתעברה ואח"ל חליש זר
אכתי שחל נאום משא"כ לענין הולד אין חילוק בין אם בעלה נרצו או נאום. עיין
יחזק' נ"ג תניינא סי' י"ט) ועמ"ש לקמן בסמוך ס"ק י"ד ובס"י י"א ס"ק י"א:

אוצר הפוסקים

שם משמע ולהסבירים כרצב מהני אף כשאין חז"כ, אי"ל דבין
חז"כ אף חוס' מדור, וכ"כ בחת"ס ח"א סי' כ' והעלה בהלכה לרוב
הראשונים. הרמ"א, ימ"ש חוס' נדכ' כ"ז דלרוב אמוראים ל"ל ודכב,
נפ"ג היכן מלאך, וסוגיא ר"חם אינכ מכרעט דמייירי בחאומים אס
נגמרו לורח שניכס בא' ונפתח כרחס בליאח בא' בודאי אין גום
סברא שזב שבה בשני כו' דהפתח פתוח נפניו, אס לא שנאמר
שזורה בא' נגמרה מקודם וכרמוח ברמב"ן ריטב"א שם אבל בוגד
א' שלא נפתח רחמה מאן פליג דלא נאמר עלר כ' בעד כרחס.

מס. ראו בה כו'. א. עפ"י דכיינו צי עדים, יצראה הבצל או
ע"א ומדימין לו, עפ"י סי' י"א ס"ק י"א ובהש"ר רע"א
במוצא שם וגם ע"ד פסול עדות בענין זה ועי' בכת"ס סי' י' דין אשה
שצרכה לאחי צ"פ משום קטעב וילדה לי חדשים וחזי מצריחא א'
ועי' חדשים וחזי מצריחא צי והבצל עומן שלא בעלה כשחזרה נתיייה
שחמרה לו שביחא נדב, והביא ע"א ענ כיסור. וחיצוק ינישוק שם
א' בהיותם לבדם ואומר שמאמין לו, והיא מכחישהו ואח' בעד צפניו
בכל, וכי דכיון דבניד ייכא חומדות נוספות לעו אמרינן אשתי,
ועוד דכוי ע"א בהכחש וברש"א עפ"י שם ואף דבש"ר מבד"ט
מוכח דאף במכחישהו אכסיר מ"מ כיון דהרש"א כ"כ אף לענין
זינחא עכ"פ יש ללרף לסניף לענין כיסור, עוד יש ללרף צריד יסו
הרש"א דצקט א"י לומר שמאמין לעד, ואע"י דכחם מנזר דכיינו
נקט דמכדור לגרסה, מ"מ סגי לסניף אף כה"ג, וסיד דגרי
שמאמינו לכל דבר, עפ"י שם צ"ס קט"ו ס"ק מ"ב, עוד יש ללרף
שלבסוף התפשרו ואמר הבצל אמחלל שמשום הקטע ור"ל להפטר
מכתובתה אחר כך ושאינו מאמין לעד, אף שכפי הגשמה שחזו חותנו
בממון שירטא לדור אחת, ויש לדון אי מהני אמחלל כה"ג מ"מ אין
אנו לריבין לכך דרווח לן בלא"ה.

ב. ע"א ורנו. עי' צנימין זאב סי' קל"ה צילדכ לסוף יצ"ח ורנו
שנחשברר מגוי, וע"א שמע שקראחו לנחשד לבא לביחא וראס
בנישוק כשצא פחאוס וצודאי נתעברר ממנו וביא אומרת דמצעלה, וכי
נחמנת דיש לה חז"כ וע"א דרש"צ, וגם לא כפייד על טומאה.
וגם דכוי ע"א בהכחש וכוניל, ומשום שחמרה לגוי ללכת לביחא
לא נחשדכ דציבורא בעלמא לכל החורכ דנימא דמלבד שאולי נתייחד
אחו שגם נבעלה לו וע"כ האשה ואלד צחז"כ, [ומשמע שם דסגי
צבדי

פ' הערל סי' כ"ט שקיל וטרי טונא להעמיד ההלכה כרצב תוספאה וכן הניח צס
מהר"ל ע"ש (ע' בתשובת רבינו עקיבא אינר ס"ס ז"ט העתיק שם לשון מהר"ל
בה ומה שחמה הכנה"ג עליו והוא ז"ל כתב לפרש דבריו ולהסיר תמימת הכנה"ג
מעליו). וכתב עוד הרב נר"י אות ח' דמ"ש בס' נן המלך סי' ק"ל באשה שהלך
בעלה לתמ"י וילדה חיבף לפרישהו ואחר כמה חדשים (ל' או ט') ילדה עוד תלינן
לומר שהיא מן הבצל ומכשרין ליה דאף דלון אשה מתעברת וחוזרת ומתעברת מ"מ
מישטא יס דמתעברות עובר שטי. אין לסמוך עליו לכלל השיטות אין חוזרות ומתעברות
ולד קיימא ואין כחן אפי' מישטא ולכן הולד ממור וגם בס' יד אהרן תמה עליו בזה
ע"ש. ובאות ט' שם כתב חננל אשה שבעלה אחר הפסח ואח"כ הלך בעלה למדינת
הים וילדה בעש"ת ושוב ילדה עוד בשנת הגדול לפוס ריהטא נראה דיש מקום
להכשיר הולד דיש לתלות דאחר הפסח כשבעלה מתעברה תלומדים והאחר נולד לו'
חדשים והשני אישתי עד י"ב חדש ויש ראים ואמרינן אישתי נכח"ג חסוגית נדה
דף כ"ז וממ"ש התוס' ד"ה אלא ומה"ש הרשב"א והר"ן בחדוש נדה דף כ"ה והדבר
צריך ישוב ע"ש [ועי' בתשובת חתם סופר סי' ה']:

ועיין בתשובת נר"צ תניינא סימן פ' ע"ד האשה אשר ילדה תלומדים לט' חדשים ונאליס
שבעלה בעל אותה וכסע חמנה ובכלות ט' חדשים ילדה תלומדים ולכן הבצל חושש

רגיל להשתכחות ועד עי' דרגילין להשתכחות לא אשתי, ברי זה כשני
הפכים בנושא א', ומש"י אין בלי כרש"ג אלא בן עי' הוא ישגרתו
אמו בלא זמנו, משא"כ בן י' או י"א שפיר י"ל דהוא מכת המאחרים
ובל' כרצב, ובר מן דין ודין בשלמא דין דרצב מסייע לב' חז"כ
שאינכ מנה משא"כ צידון דרש"צ כו', ומה שצנתי חולין ברש"צ
היינו מק"י, ומוכיח עוד באריכות, ע"ש. ועי' צנין עולם סי' ה' אות
א"י"ה דאף ד"רצ"י דאין משתכין עדיף מ"חזק"ה דכשרותה וכ"ש
דחמור לרא"ש ועוד דס"ל דלצב"ג מכשרין אחר יצ"ח אפי' בשותקת
משום חז"כ הא כוי מישטא דלי"ש כלל דכ"ג אף ר' מאיר מודכ
דלא סמכין אחזק"ה כר"א"ש פ"ק דחולין, ואף לתוס' דרק באמירתה
מכשרין והוי א"ש דברי מהני אף נגד רוב, מ"מ הא כ' בן רק
אלאחר יצ"ח וע"י שם, אבל לתוך יצ"ח משמע דכשר אף בלא
אמירתה ובלעיל אות א' ותי' דיש כאן רוב נשים מתעברות מצעליהן
להכשיר וכיצמות ל"י וק"י"ט, ועמ"י"ס ל"י דמש"י"ה תלינן דהולד
מהרש"ן, והוי רוב כנגד רוב וכספק השקול ומוקמינן לה אחז"כ
ומכשרין הולד, אולם באות ה' כתב דרוב זה איחרע דרוב המתעברות
מצעליהן אינו משתכחות כ"כ, וצממינו ל"ש כלל ציותר מ"י חדש והוי
כדאמרינן בפ"צ דכתובות לענין קול דבחולה, ע"ש, והוי מישטא דלי"ש
ויותר יש לתלות צונות, וכי שם עוד רוב להכשיר דרוב נשים כשרות
ואין מונות תחת צעליהן (כמאירי, וכו"י בגיל משום לה חזק)
ודמי לדרש"ג דהגמ' מוקי לדרכה כותי, דגם צדינו ל"ל דיש צי
רובי, ע"ש שבהרי"ך, ובא א"ש דמכשרין הולד אף שאינו מתה וכו"י
בגיל אף דל"ל חז"כ ודוחק לומר דרצב ס"ל דוקא כמ"ד דחזקת האם
צבני לולד, ואף למ"ד דמהני הוכחתי צספרי צית ונחק מרש"י דכיינו
דוקא כשמכשרין גם האם וכדי שלא יכא חרתי דסתרי משא"כ
כשאנינכ למח וכשירו הולד אלל צ"י רובי אין אנו לריבין לחזק, ופי'
ועי' עוד שם דכי ד"ל דחז"כ דאשכ עדיפא מחז"כ דפנויה לענין
שחוקי דעיקר הספק הוא ממש צענין החזק"ה דהא לא נודע כלל
אם זנחא ולא אירע שום ריעותא א"כ הספק אס נשתנתה החזק"ה
כלל כו' לכן אפי' אינכ טוענת צרי וגם מתה האם הולד כשר בטעם
חזק"ה, וע"ש שבהרי"ך.

ו. ועמ"מ וב"ש דכתוס' פלוגי, וכי צנחלת שמעון סי' נ"ח דנראה
דלא כיונו בזה לחלוק אדינא דשו"ע, ובעטנה צרי נחמנת
אף לתוס' כדלעיל אות א'. וכ"כ בכתר סכונה סי' ע"א. ערי"כ דמתוס'

כב (יד) דבר מכוער (טו) לא אחריו

דאשתהי

פתחי תשובה

(טו) לא אמרין דאשתהי. עיין בתשובת ר' עקיבא אינר שם בסוף סימן ז"ט ש"כ וז"ל גם מה שפרסם נדה אחרי שאלך בעלה ומהנה נדוה כתב מעלתו דבכה"ג י"א לאוסרם בילה לבי"ח כו' לעג"ד הרי מנוול להדיא מתחייבין פ"ק דנהל ומעונות משבחה עונתה הוא דמסולקת דמים ולא קודם לכן ולהדיא כתב הכנה"ג ב"ש הרד"ז ח"א סי' י"ב דאם טוען בעל שאלו נזו שגשגה"ך הניחה בנדחה ומה שזקוקים וסת נא עליה. אם אין בין ביאה אחרונה שמונה בעל ללדת הולך יותר מי"ח הולך כשר ע"ש (וב"כ עוד שם ב"ר קב"ח דמה שפרסם נדה אין זה רחיה כלל לומר שאינה מעונרת. והוסף שם עוד דאף דעיניו רואות נכאי דין דמיר כשנחשבו מסולקות דמים ונשתנו העצמים מ"מ הא חזין בי"ד סימן קפ"ט וק"ל שזכר שם מעונרת משבחה עונתה ולא נזכר רמז באחרונים שלדיון אף בלא הוכר עונתה כן ע"ש וע' עוד נזה בתשו' נו"צ סי' ס"ט יבוא צקרה לקמן סי' קנ"ו סק"ה ועמ"ש צ"ח ליו"ד סי' קנ"ד סק"ג). וכ' עוד דמ"ש בתשו' יד אליהו סי' פ"ד דדוקא בילה לבי"ח מותרת אבל בילה ליו"ד או לבי"ח אחרונה דליתו משתהי רק לט' חדשים או ליו"ד חדשים. לעג"ד ח"א לחוש לנדריו דהרי ה"מ וכו"ש מפשט פשיטא להו להבכיר בילה לבי"ח חדשים והכי דייקא גם לישנא דהרמ"ם וכן מנוול מדברי מהרי"ל שהוצא בכה"ג ע"ש:

אוצר הפוסקים

שנקט לי שלילה דאין משתבחה יותר מי"ח משמע דצפחות מה שזה י"א חודש לע"ה כו' ע"כ לא ס"ל במהרי"מ [ועי' או"י הוצא בס"ק מ"ה אות ז' דדיוקן להיפך], ובס"י ב' שם כי דלחוס' נדה ל"ח זכ"י משמע דבפוסק ברצח ביוני אפי' בלא חז"י כו', וב"כ בחר כהונה סי' ע"א, אולם בתשו' הג"ל כי להיפך, ע"ש ושם.

ג. וע"ש מ"ש מקודם דלפ"י צמנשקים דהוי כיטור מ"מ בידוע שליח עזירה דאין מחמירין נמי בשבחה, וממהרי"מ גופא שכי' שגפפו אותה, דליה כעור שכי' הרמב"ם, דבירושלמי פי' במדיר איתא מגפפים או מנשקים. זה את זה" משמע כשהיה לא נשקה ליה כעור רק צמנשק עפ"י חלוקה, ואפי"כ אחר מהרי"מ בשבחה, ואפשר דשם דנשתבחה עמבם אחר גיפוף ולא מיחבב בהם חשבו כיטור ביותר, וע"ש שבהירך, ועי' עוד ע"ד כעורים צפ"ח סי' י"א ובתשו' רע"א סי' ז"ע — ק"י, ובתפ"ל שם סמ"ע נ', ועי' רמזי אכע"י לתפארת ישראל סי' ד' וקט"ז שכי' מעבד"ג דרך בנראה כעור ממנה ולא מהבועל, וצ"ח לחוש שנבעלה בזמן הכעור.

ד. ובח"מ סי' ה' ד"ה וכהנ' אי איורי, משמע דלא נראה דעם דכעור משום דאבדה חז"י, דלא משמע דס"ל למהרי"מ דצ"ע לירוף דחז"י לרבה, אלא משום דמזרפי שיהיו הלידה לכעור בגיפוף והשגונות והו"ל כמו רוק למעלה מהכילה וכל מיני כעור ופריאות סגי לבאי דפורתא נעשה כעור גמור.

ה. קול זנות. כי בתפארת נצי סי' מ"ט דל"ד לדבר מכוער, דבכלא כו"ע ל"פ דלאחר גשואין ל"ה ובעדי כיטור פליגי ב"ר י"א כו', אולם אם ה"י קול דכלל מרגנן כסע"י ע"י עדיף מכעור, דכעור שרי לכהן כמבואר בסו"י י' ובזה הכהן חושש, ועי' ס"ק י"ז אות ד' מנובי דקלא דלא פסיק בזנות לא גרע מכיטור, ועס"ק י"ב סוף אות ב'.

ו. כעור דלא שייך לעיבור זה. כי בנחלת שבעון סי' נ"ח דרמ"א ל"ח ל"ה, דליתור דאשתהי א"ל לא לאמירה ולא לחז"י, עס"ק מ"ה אות ב', וכי"מ מ"ל הרמב"ם והשו"ע, ורק בכעור דעכשו חושש דהוי רגלי' דלידה זו אינה מצעלה כו' [וכי"ד בית שלמה סי' י' להלכה ולא למעשה] ולשון ב"ש שכי' דל"א אשתהי אלא כשיש חז"י הוא שלא צדקדוק, ור"ל חזקת היתר, ולאפוקי כעור בליתו פרק דאשתהי לידה דליתרשי חזקת היתר וכתום' חולין ע' דצ"ח רגלי' אין לה חזקת טהרה, משא"כ צ"י"ד אף דליתרשי חז"י הריהו בחזקת היתר לבעלה כו' [וכתפ"ל הג"ל, וצ"ע לרעת הב"מ הג"ל צג"ז]

(יד) דבר מכוער. עיין בתשובת רבינו עקיבא אינר סי' ז"ט ש"כ מדתם הרמ"א ולא יחול לנו מה נקרא כיטור ומה נבול י"ש לו תשמע דמקח על הכיטור דבסי' י"א וכן מנוול להמעין בתשובת מיימוני שם דהדבר נרור דכל כיטור דלא מיחבב להשאלות לא מתסרף גם בנאטק ריעותא דילנה לבי"ח. ומה"ט ג"ל נרור ג"כ דנתייחסה נדרך אסור וילנה לבי"ח דלא אסורה דהא בשביל יתור לחור לא מיחבב להשאלות כו' אולם מלישנא דה"ש ס"ק י"ח ש"כ הטעם דנדרר מכוער אסורה בילה לבי"ח דלא אחריון אשתהי אלא כשיש לה חזקת כשרות תשמע דכוונתו כיון דעשתה שלא כדון אחרת חזקת כשרותה ולעג"ד ח"א לומר כן כו' ע"ש. וכתב עוד דמה דתשמע מדברי הרמ"א כלן דכל כיטור המוזכר בסי' י"א אסורה בילה לבי"ח והיינו אף כיטור דיוצאים ממקום אופל י"ש לפקפק דהא חרף דהאי שמעתא הוא מהר"ם בתשובת מיימוני שם והיה ס"ל דכיטור דאופל לא הוי בכלל כיטור (ע' ברא"ש פ"ב דיצמות) ח"כ היה לנו להקל בכיטור דאופל אם ילנה לבי"ח. והנס דמי ירום ראש להקל כגד דעת הרמ"א ז"ל אף עכ"פ היתרה הרצועה לדון צמה דאפשר דלא הוי בכלל אופל כו' ע"ש ובסי' ק' דהגאון צ"ח מחר פקפק עליו ובסי' ק"א השיב לו הגאון רע"ק ז"ל ומסיים וז"ל אף להיות שמע"כ מתפקק נדרר דאפשר דכלל כיטור דעלמא ואשלי' נידור נדרך אסור בילה לבי"ח י"ל דאסורה חלילה לי להקל נדו עכ"ל:

בכ"י אף ביחודי דמסיק שם דבני"ד דהוי צנוי אף בודאי עומתה כשר].

ג. ועי' ז"ל החדש סי' מ"ד דשני עדי כיטור עדיפי מע"א צמות. עס"ק י"ד אות ב'.

ד. קול כיטור. כי תפארת נצי חאה"ע דיני עריות סי' ב' דודאי אינו כלום, כמ"ש מהרש"ל ע"י צ"ש סי' י"א ס"ק י"א דפריאותא בעלמא דחזו זה, וממהרי"ל לא פקפק אלא בקדלי"פ וע"א [עכ"ה ע"ק י"ד וכו"ל שם] וכל שכן כשהיה הקול על קודם הגשואין דאף כיטור צעדים לא מהני על אחר כך וגם מהר"ם יודה בזה, ועי' סעי' ע"ו בזה.

ג. דבר מכוער. א. עפ"י ס"ק י"ד מ"ש מהגרע"א ובב"מ, וכי' שם בב"מ צרע"א סי' ק' ד"ה אולם אף שכתבתי דמסתבר כרומעב"ת דטעמי דהרי"מ [מרעונצרג בתשו' מיימוני סכ"ה] דלא כה"ש וממהרי"ל [דצ"ח חז"י, וכי"ד לבוש והגר"א אלא כמ"ש שם ס"ט ד"ה עכ"פ, דרך בכיטור גדול דדמי לעומתא ל"א דאשתהי, וגם דנתייחסה לצד לא אבדה חז"י וחזקת היתר לבעלה כו' ע"ש] אכתי אפשר דהוא טעמו, ומסתבר לי להכריע דלא אכשר רבה ברבא זרות כי באי אלא בלשון דקת ומעממא דהרי"ז, עס"ק מ"ד אות ב', משא"כ בלשון מחזקת נקת אי"כ ה"ה בנאסרה על צעלה עפ"י דרגילה לעבור על זה דאפי' מחזקת היתר לבעלה יוצאת כו' ואף שכתבתי שאין עלינו להחמיר יותר ממנה דמ"יניו בזהדיא אכתי לבי נאקפי, וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה, ומ"ש מדלא ציאר רמ"א כו' י"ל גם לאידך גיסא דמדכי' סתם י"ל כל הנקרא כיטור צעוני העולם, והרי הח"מ כי והכל לפי הענין וענין זה גרוע כו'.

ב. והגרע"ה שם סי' ק"ד כי דנראה דאף דצ"ח בלשון חז"י דמסייע לה, י"ל דאף בל"ל חז"י סגי בחזקת היתר לבעלה, אי"כ לא מתסרף אלא בכיטור גדול כשהיה דרוכל דקרוצ שזינתה כו' אי"כ צ"י"ד אם נאמר דל"ד לרוכל אף דליכא פריאות חולין באשתהי, ובלא"ה במהר"ם פדום סי' ל"ג שכי' כעור גדול צעוד ארוסה וילנה לחי אחר גשואי' הכשיר בולד ותלה דצ"ח הוא ואשתהי ולא תלה מחמ הכיטור שכי' מכון לגי' חדשים, משמע דלא ס"ל במהרי"מ כו', ואין לומר דכתם מכשר רק בולד מטעם דח"י"ב מהבועל, דהא אין ראי' לאסור האשה רק משום דשבתה ואם מכשירין בולד אף ראי' שזינתה כו' ואף דלא נפסקו במהרי"מ דודאי לא ראב תשו' מהרי"מ, מ"מ אין לנו להחמיר כ"א בכעור ממנה. ועי' מ"ש הגר"י הג"ל בספרו תפארת נצי חאה"ע דיני עריות סי' ג' דהרמב"ם

אוצר הפוסקים

שנזכר בחז"ל וכו' י' שנים, וא"כ משמע דעד י' שנים עדיין יש רוב מתעברות מצעליהן, ועס"ק ס"א אות י"ב.

יא. ובשעה י' שנים עם אחת ו' שנים עם שניה ולא ילדו, וכי' צורך וצ"ל לביתו לילד א' וילדה אחר י' חדשים, כי צנין עולם ס"י ה' אות ל"ב דפס"ט א' י' שנים לא תלין דהמניעה ממנו, דאמרי' שחל לא זכה להבנות ממנה כסוף פ' הצמ"י, א"כ צנ"ד ששכח עם השנים רק ז' שנים עדיין לא איתרע רוב דמתעברות מצעליהן.

יב. ובשעה עמה י' שנים והלך למדה"י וילדה אחר י' חדשים ולא רחיו שום פריאות, כי צנין עולם הניל דכיון דאיתרע רוב דמתעברות, כנוצ"י ה"ל, ומלד רוב צעילות מכבטל קשה להקל, דנראה דרוב דאין משתכות עדין מר"צ מכבטל, לפי"ז לא אמרי' אשכחי, דל"ל סמוך מיעוטא דאשכחי לחזקת היתר להכשיר כולל, דמדאורייתא לא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקת כחוס' חולין י"א א' ד"ה פסח אפילו לר"מ, כ"ש לדין דקיימא לן כרצון [ועי' ס"ק מ"ח אות כ' דכתב דרוב אין מנות היו נגד רוב דאין משתכות], וצנ"ל ס"י י"ג בנחגש משום שם רע כ"י כתב ששם זו יש חשש יותר כיון ש"צ שיהא חחת צעלה ולא ילדה ועתה נחפזת חזקה מהנאוף יגרע כח רוב צעילות מכבטל, ומבואר שם אף דלא אשכחי וכבטל היה מזוי אלא וטעמ"כ חשש לולד אף שלא היו עדים רק לכשור והודאת האשה, ועי' ס"ק ס"א אות י"ד, א"כ כ"ש צנ"ד [דאשכחי] והודאת האשה והנאוף, שנשכחה י' שנים ולא ילדה שיש לחוש על צניה, ולא גרע מה שהודית גם לפני הגרושין דנימא דעיניה נחנה צאחר ושוב אחר גרושין חזקה דכריה כדי שלא יערער על הגט, דבמילא משום שם רע אסור להחזירה, וכן הוא גזון דל"ל, וכן משמע בשי"ת צ"ח הישנות ס"י ק', וכה דבשי"ת מכריס פדוא ס"י ל"ג בחיר כולל בחרוס וילא עליה לשם זנות כ"י כובא לעיל אות ב' אף דרוב לעי' ילדן, הכס מיירי שאמר צ"י שחלום ומושם כ"י נאמנת, ומ"ש רמ"א דחוששין בכשור ל"ל דכיון כשלא נצדקה.

יג. הודאה ורגל"ד. עי' צנ"ל החדש ס"י ל"ט דדון שלא ילדה י"א שנה וכודית צפני צעלה שחיוו כצליעל אנסה דרך וביא כרה, ואצ"ו אמר שראה דרך רגל"ד שכתבנו בקיורו גדול כאיש ואשה, וילדה ל"א חדש משנפרדו מצעלה, דיש להסתפק על כולל, מיהו כיון דאין רק בהדחה לצד על הזנות כולל כע"א שח"י כלל וצמ"כ חולין צנ"ל.

יד. הודאת האשה והנאוף. עי' צנין עולם ס"י כ' אות י"ב צ"י דבאל עדי כשור ולא פרוכ אף דאיתרע חז"י, הא נאמנת על עצמה ליפסל מכהונת מטעם שיהא אפסח חתיכה דאסורא ואם כן יש רוב דאינם משתכחים לאיסורא, מ"מ אינה נאמנת לעשות עצמה רשע, ומ"ש ברין סוף גדרים דהיא נאמנת מטעם דלא היחה מחללה נפשה, היינו צענה נאנסה לענין אשח כהן כ"י וכהא אף צענה נאנסה אינה נאמנת לכולד דכיו"א ע"א נגד רוב דאונם קלא איה לא כ"י, ועי' ס"ק קצ"ז צנ"י.

טו. ובהודו דרך ודוי. כי שם צאות י"ז דנראה לדינא דכ"י ממזר ודאי, דדמי למ"ש החוס' צנ"מ דף ג' סד"ה מה דבכורה דרך תשובה כ"י דנאמן, וכ"כ צחות יחיד לענין עמאל א"י לך, ואף שכוונתו ס"י י"ב השיג עליו דעדיין י"ל עיניה נחנה צאחר דמערמת, מ"מ הא כ"י דהודאת כנאוף מלערך לרגל"ד ונאמנת, ומשמע שם אפילו כשהיא לא אמרה דרך ודוי, וכ"ש כשהודו שניכם דרך ודוי, וכ"ש צאשכחי דכ"י רגל"ד, ומשם שכוודו גרוע מכשור דבסמוך דחיישין, דכ"י רק ספק, דכשור או עריות לצד אין מילאין אותה, עי' ס"י י"א, ובהודו דרך ודוי מפקין לה ומגרשה צמ"כ

צנ"ז] וצנ"ד שיותר מ' שנה לא נשמע עליה דבר י"ל דחזרה לחמותה ויש לה גם חזקה כשרות, וכשאין לבו נוקפו מריעותות אחרות רשאי לקיימה וכולד כשר.

ז. כשלא הוכר עוברת לג"ח ולא הרגישה לו' חדשים. עי' ס"ק מ"ז אות ב', וכע"ז כי צכתר כהונה ס"י ע"א צלל הוכר עוברת עד ה' חדשים דריעותא גמורה היא, כמבואר בחוס' יצמות ל"ז דציתור משלים ימי העיבור אפי' מיעוט ל"ה שאינו ניכר [וכן העיר הצ"ח משה ס"ק י"ג בכובר לה' חדשים ואח"כ ימים, ממ"ש חוס' שם דהכרת העובר ל"ה משתכח עד שלש דשני, ומסתפק גם צלל ניכר לשלש דיש לאסור מטעם הא' ריעותא דרוב] אף כיון שלא העירו ע"ז רק נשים י"ל דא"י לפוסלה ולא יתח מחז"י, ואף דצבדיל לגלוי כי צמ"י קצ"ז דגם אשה וקרוז נאמנים, ככה שכבר עברה שנה שילדה יודעת שלא יכחשו, ועוד כיון דאין דרך האנשים להסתכל בנשים ואין יודעים אם הוכר עוברת ואינם יכולים להכחיש אין זה גילוי מלתא, ועי' חופני הוכר עובר צמ"ק ס"א אות ח'. וכע"ז צבשמים ראש ס"י קצ"ד דעובדת דרבה הוכר עוברת לג' חדשים מילתא צעלה לכך כיון דאפשר דאשכחי תלין צבכו ולא נימא דמתעברת לפני ע' חדשים וההיכר היה מד"א, אבל כשלא הוכר לג"ח כדרך המתעברות ל"ל שנתעברת אח"כ, ובכסה דכרסנה שם מאריך ע"ד צ"י דידה.

ז. פרסה נדה משנמק בעלה. עפ"ת ס"ק ע"ז, וכ"כ נוצ"ק ס"י ס"ע דלא יתח משו"ב מחז"י ומרוב צנות ישראל אין מנות, וכן אמרו הרופאים דשכח מאד לרוב שצני החדשים הראשונים שופעות צמעת וסחן, וקרה גם עד חודש ח' אבל לא שכח כ"כ, ומוליד שם דלא כצ"ח שחושב לודאי דצפרסה נדה שאינה מעוברת קודם לכן, ע"ש. וכן בעלה צנ"ל החדש ס"י ל"ט, ועס"ק ק"ד אות ה'. עוד כי הנוצ"י צ"ח מלבד גם משום שאין עדים שפירסה נדה אלא מפיה ובהא שחש כ"י ואפי' סיפרכ צפני אנשים יכולה לומר שפירסה ועוד אמתלאות.

ט. היה הבעל חולה קשה וחלוש ביותר כשפבלה ג' ימים לפני מותו. [פרטי גדון, עפ"ת ס"י קצ"ז סק"ה] והרב השואל צנ"י צמ"כ ערער דאין אפשר שיתאכח ושיכח גם צכחו לעבר, ול"ן למ"ז וי"ד ס"י שליח סק"ה, ולש"ך ס"י קצ"ח ס"י י"ט, וכ' הנוצ"י דהחם הכונה שאין קשוי גדול עד שיתגבר ילדו לעצירה, ועוד דכ"ז מאליו שאינה מרגילתו, אבל כשעצלה ומליה איכא ויהא מרגלג לא לדבר מנהי, וציתור שראתה שהוא צככנה וחששה שתזקק ליצם קטן ודאי עשתה כל הפעולות להתרלות לפניו ועי"כ נתקשה, ועש"ך ס"י שליח סק"ע מלצו וצ"י שחולה אין חשש שיצטול אשה צריחה צמ"כ שיכולה להנלל ממנו, משמע שצריחה יכול להתקשות ולצטול, ומה שחמה שהזרע חלוש וכל ז' השנים לא ילדה ועכשיו תקבל הריון, י"ל אדרבה דעכשיו אפשר שתעבר יותר מצי' עטמי, דלפעמים מניעת ההולדה שהוא קר צעצו וצעת חליו אם כי נאמנת קדחת האש נעשה עצמו חס ויכול להוליד, ורופא מומחה אמר שדברי טעם הם וכן מורים בפרי הרפואה, ולפעמים משום שניכס חמים מונע וצרוז הימים שמתחבר טבע א' מהם תקבל הריון, עי' מעיל גדרה ס"י ל"ג דף ל"ט סע"ד, וא"כ י"ל גם דצחלה ותש כחו לא היה לה כ"כ הנאה ולא גתעורר כל חומה ושפיר קבלה הריון אז דוקא.

י. לא ילדה הרבה שנים סבעלה. ענוצ"י הניל צאשה שצברו ז' שנים שלא ילדה דא"י ריעותא, דהחוס' יצמות ל"ז כי רק שצבכו כמה שנים ולא ילדו לא אמרינן רוב מתעברות מצעליהן, אבל ג"כ לא נאמר רוב נשים שלא עיברו כמה שנים שוב לא תתעבר מצעל זה, אלא יש מתעברות ויש שלא, ואין רוב לשום ז' ועוד דהחוס' כי "כמה שנים" משמע כשעדיין אין כמה שנים אמרינן צכו אפי' רוב מתעברות כ"י, וא"ל צלל גבול כ"י ואין לשום גבול רק מה

דאשטחי (יד) כל כך (טז) וחיישינן ליה (כתשונת מיימוני) [נד] אשה שנתעברה מצעלה

ביאור הגר"א
[נד] אשה שנתעברה כו.
כמ"ש בגדה ליה א'

דשיפורא גרים וצ' תיסי' שם סדיה שיפורא וגראה דלר"י שיפורא כו' ופי' הרמב"ן ואף להרמב"ם שפסק כשמואל שם מ"מ בזה מודה שמואל כמ"ש אפי' למיד כו' :

פתחי תשובה

(טז) וחיישינן ליה. עיין כתשונת ר' עקיבא ליגרא סוף סימן ק' כתשונת האגון בעל צית מחיר שנתחד להחיר הולד בעובדא שנשאל עליו (יובא לקמן סימן י"א כ"ק י"א דילדה קרוב ל"א חדשים והיה עדות על עניני כיפור אך לא עדי כיפור ממש) וכתב הגם דמועד שלא היה עדי כיפור ממש קשה להחיר דאפשר מולא כתב הרמ"א לעיין בסימן י"א מה נקרא כיפור רק כתב סתם אצל אס ראו זה דבר מכוער אפשר דר"ל כל הנקרא כיפור עניני העולם. עכ"ל נראה צנף הדיון לא גרע מדיון פרוצה ביומא דמועדא שם (לקמן סעיף ט"ו) דחוששין אף לבנים ומ"מ היא נאמנת כו' ה"ה בזה אס החס מעידה שלא נא עליה אדם חוץ מבעלה והוא דלא נאמנת להכשירו. ומ"ש הר"ם כתשונת מיימוני נהא לא אפשר רבה היינו ע"ד הנאמר בנמרח סתם ענד עובדא ואפשר דמשמע בלא נדיקה אס ואפילו ממש בלא נדיקה ע"ז גור אומר דלא היה מכשר נסתם אצל נמעידיה לא. ובעובדא דהר"ם לא היה הולד בעולם לדון עליו ולא נחית לנא. וכן דעה היתר זה (דעה הט"ז) הקשה שם כיון דלינה נאמנת לבני נפשה כ"ש לבני הולד כו' אלא דנפסרו צית מחיר כתב לייבא ונחלק דנבי דידה הוי ריעותא כמו כרי וברי אצל לבני הולד אף ופרוזה ביומא שייך הנרי דיוענת שולד זה מבעלה ולפי"ז נכ"ד כביעור וילדה לבי"ז דל"ג כן לינה נאמנת לבני הולד כמו דלא מהני להכשיר עמה) אך כתב דעיינן יס חקוס להכשירו ע"פ דברי מהר"ו הובא בנ"ש ס"ק מ"ג דהיינו מפני שיש בעובר ספק ספיקא דהא אף ע"כ מדי ספק לא נפיק דשחא מבעלה כדדייק לישאל דהרמ"א דחיישינן ליה ודח"ל חזונת שחא מעובדי גלולים דהולד כשר כו' והאריך בזה וכתב צנף דמדברי הר"ם ה"ל אין ראיה מולא היה צנודין דידה לדון על הולד ולא נחית לדבר זה אך כתב שלא היה רבה מכשיר נפשוט מטעם דאשטחי למוד דהרמ"א ז"ל גבר בתריה לכתוב סתם חיישינן ליה ואפשר דנ"מ בעיר שכולה ישראלים או שאין רגל הכותים מניו צרחהו ישראל ולא רגל ישראל פרחו הכותים. וכן"ש נכ"ד שלא היה עדי כיפור ממש כו' ע"ש (ובסוף התשובה) שם כתב וז"ל עו יס ספק אחי אס אפשר לפסוק דין פסול קהל האידנא ע"פ העדים שעליה מפני שהוא כמו שלא צנפיו ופיסול קהל ודאי הוי דיני נפשות ממש עש"ך בח"מ סי' ל"ה ות' מהר"ט ח"ב סימן ל"ז וכתשונת הרמ"א סימן י"ב וכתשונת פני אריה סימן ק"ט עכ"ל):

ושם בסימן ק"א כתשונת האגון רע"ק ז"ל כתב שהוא כוון ג"כ לכל דבריו דדינא דהיתר הולד הזה (אך נקטא סברות נטה דעתו) והוא מחזק גם היתר הא' מולד נדיקה האס דמהני להכשיר הולד (כי מה שחש אחרו הנית מחיר לינו מוכרת ד"ל דהא דלא מהני לבני נפשה אין הטעם דהוי כברי וברי אלא

אוצר הפוסקים

ע"ה, אלא כונתו לדין דיש מציאות דאשטחי, וכיון דרגילות להשתכח עד חצי חדש י' אי"כ אמרי' דהא דמחמיר בכעור היינו באשטחי דרך זרות אצל מה שרגיל להשתכח לא הוי ריעותא ואף בכעור מותר. ב. י' חודש מבעלה ופי' חודש מהנאוף שסברת שהוא בעלה [ולא שייך מתהפכת] וילדה לרע"א יום בדיוק, כי במלבושי יו"ט ח"א אכע"ז סי' ר' דבי' חדשים מבעלה מותר לקבל, דשכיח כי כו"מ החדש, ומשום אפי' ידעין שזינתה חלין צרוב בעילות מהבעל וכ"כ מרש"א וריע"א יבמות מ"ב א' אהא דפריך ודמחין צ' חדשים וחצי ותנשא, ע"ש, ודלא בנתיבות לשבת ועני ארזים, ואס נשתכח יום א' יותר מי' חדשים הרי להסבירים דרוב נקלטים מיד (ח"י הר"ן נדה ל"ה בזה שפי' הא דחסידים הראשונים וכו' דלא כרש"י דהחשש שחא לא יקלוב וכו' ע"ש) הולד ספק דיש רוב נקלטין נגד רוב בעילות מהבעל, ולהסבירים דלא אמרינן רוב נקלטין מיד, עתוסי' שם ודאי דאמרינן רוב בעילות מהבעל דהוי חד רובא וכשר, ועס"ק מ"ג פ"ד קלועה, ועי' ס"ק י"ד אות ה'. אולם עי' חת"ס אכע"ז ח"א סי' ה' דמפרש דגם רש"י ס"ל כהר"ן דרוב זרע נקלט בשעתו דלא פליג אמציאות, אלא דס"ל דחסידים חששו למיעוט שחא אירע שלא נקלט. ג. וחיישינן ליה. א. עפ"י ס"ק ט"ז דהיינו ספק ועפ"י סי' קצ"ה סק"ג להחמיר לענין חליה, וכי בצנץ עולם סי' ה' אות ה' דאסור צנת ישראל אלא דנשאר צנ"ע כיון דרוב אין משתכח, ורוב כשרות איתרע, דכל כשרות אין רואין צנץ כעור, ובכחוצות ט"ז ב' אי כל הנשאת בחולה יש לה קול וכו' ורוב דמתעברות אפשר דאיתרע דרובן אינן משתכחות וכו' מיעוט דלא שכיחא, ובפרט צומנינו, אי"כ הוי חד רוב לאיסורא, ועס"ק קל"א צ'. ובטרוך השולחן סעי' כ"ב כי דאין לחוש לעשות הולד ספק ממחר כשהיא חומרת שכשר הוא, ומ"ש הרמ"א דחיישינן היינו שאינו צנו ודאי, ובסעי' כ"ג נוטה דהיינו ספק ממחר, כשהיא חומרת שכשר, ומ"מ במקום רוב

צנ"כ כהנז"י כנ"ל, ועוד כיון שהודית וגם הנואף וגם דרך ודוי איתרע רוב אין צנות ישראל מנזות, ואמרינן להיפך רוב נשים אינן צודות שקר לצנות עלמן צחנס, וא"כ נשאר רוב דאינן משתכחות לאיסורא דעדיף ולא מהני שום חזקה והוי ממחר ודאי מדאורייתא. עוד כתב דבהודאת הנואף לבד צנ"ד נראה דנאמן לעשותו ממחר ודאי, דהוי ע"א צנזות, ואף דלפי דבריו הוי רשע, מ"מ פלגין דבורי, לא מצטיא כשאמר אשתך זינתה עמי אלא אפילו אמר זינתי עם אשתך וכמ"ש כהנז"י סי' ע"ב דלא כרש"א, ובכורה דרך ודוי גם כרש"א מודה כנ"ל, ובאשטחי דהוי רגלי' עובדא דלא שכיחא, ע"א נאמן, וכמ"ש רש"י בכתובות ע' א' דלכך ע"א נאמן בסוטה גמסו דהוי רגלי' דקינא לה וגמסרה, הרי דצנרגלי' נאמן ע"א בשנים להוילא מבעלה ומחז"כ אף דהוי דשצ"ע, אי"כ כ"ש לולד דל"ל חז"כ, וא"ל איך נאמן דהולד ממנו כיון דבעלמו אינו יודע דסוף סוף שחא מבעלה ואשטחי, דזה אינו, דכיון דליכא כאן רוב בעילות מהבעל דלא ה' אלא רק לילה א' ונולד אחר י' חדשים מאז, וגם רוב ולדות אינם משתכחים מסייע לו שזינתה וכיון דהיא אשת איש וכו' פסולין אלא, על כל פנים עפ"י עדותו בוי ודאי ממחר. ג. ל"א דאשטחי כ"כ. א. עכ"ה"ט ס"ק י"ד דפד י' חדש רגיל להשתכחות, ובח"מ מסוים והכל לפי הענין. ועי' טרוך השולחן סעי' כ"ב שטערה חדשים ומעט יותר אין שום חשש אפי' בלא אמירתה דדבר זה מלוי. וכי בנתיבות השלום נתיב ג' סעיף ב' דכ"מ מתער שצנ"י סי' קצ"ה, אף מחוס' נדה ל"ח משמע דאף חוץ חדש י' יש לחוש. וכ"כ בגר"י בכתש"י רע"א סי' ק"ד דהחוס' לא כח"מ, וכי ע"ז בגרעק"א צנ"י ק"ה דזה עטות, דהח"מ לא כ"כ למיד דלא אמרי' אשטחי, דלידורה אינו משתכח אפילו יום א' כו' [וכ"כ במאורי יבמות דלרצון כל שהשלימה ט' הוי ממחר ודאי] ולי"ש דרגילות כו' ד"ל לדידה לא וחזר על צניו מאין כחם כיבמות

סוף סיון וילדה תחלת כסליו אף על פי שאין ציניכן רק חמשה חדשים

לא

פתחי תשובה

דיון פרושה ודיון ארוסה איירי צעיר שכולה ישראלים או נאשן לילדה לספק נא"י אצל מה"ח להמליץ סבירא כזו למחלי בישראלים ולא נכוחים שפרונים (עמ"ש לקחן סעי' כ"ט ס"ק ט"ל) כו' עכ"ל. ואם נס"י ק"ג בתשנ"ה האלון רע"ק ו"ל שנית האריך עוד דבר וכתב בסוף ו"ל אולם מה דנראה מדברי מעכ"ת להקל בנ"ס דלנים יהודים אלא"כ צעיר שכולה ישראלים חמשה מדעתו אף ברוב ישראלים היו ס"מ. וזה לענ"ד נ"ע לדינא כיון דדעת הרשב"א והריטב"א אף היכא דהספק אם אולא אידי לגבי מקרי רוב א"כ י"ל דלא הוי ס"מ עכ"פ אם הוא רוב א"י דעתי חסכתה למעשה להכשיר אולא נקבל עכ"ל. ועיין גם עוד נס"י ק"ו מה שפלט צנין הא"ל עם האלון מהר"ר זאבל ליגר. ומסיים ו"ל ולדינא עכ"פ בכיעור זוטא וע"י ברי שלה וצעיר שרונה א"י כמו נ"ד יש להכשיר אולא אם יסכימו רבתי עמי עכ"ל ע"ש :

ונסתלקה חזקה כשרות שלה וא"כ לגבי הולד דלא נצי חזקה כשרות כמנהגא מדברי הרמב"ם והש"ע לקמן סכ"ט י"ל דנאמנת) ונפרט אחרי דיש ג"כ ס"ס שחל מצעלה ושחל מחוץ ודעתה בכל עיירות היו רוב אינם יהודים פשוט יותר להחיר מחוץ ברי וס"ס כו' ונפרט נג"ד לילדה כיעור ממש רק עונת ע"ד דבזה סברתי לומר דמורה הר"מ דכשר אלא דר"מ מפקפק בדבר ואין רצוני להקל עמו (כמכר לעיל ס"ק י"ד) עכ"פ יש להסתמך להקל בצירוף היתרים הא"ל ע"ש. ובסימן ק"צ חור והשיב לו האלון בעל ג"מ והוא מפקפק על היתר דברי לחוד וכתב גם ו"ל ועם כל זה אני על משמתי אעמוד להכשיר אולא ואף שח"כ רחיתי בתשנ"ה אורים גדולים הביא גם נס"ס מהר"ם מינן דאפי' ברוב א"י אולא תלין בישראל המיעוט ולא נא"י ות"ת אחד תשיגו והמתבר עמנו רובה להכריע עם מהר"מ ומאריך בראיות. הנה כל ראיותיו נופלים למה דנאמתי

אוצר הפוסקים

דכא ספק כן זרעו ספק, אצל צני"ד ומספקין מי כצויל שפיר מלטרף חז"כ דאם, ואף להאוסרים האם דכוי צרי וצרי ולא מכי חזקה במקום ספק א' אצל לגבי הולד דיש ס"ס דשחל מוכרי הוי חזקה וס"ס ודמי כאלמנת פיסה דצדיעצא לא תלא, ולענין כולד הוי לכתחילה דיעבד [אלא דספק אם ככ"ג דלא מכי בחזקה לאם אם מכי לבת כו'] וא"כ ממנ"פ יש להחיר, אם דון דכאם אסורכ משום דמגרע לחזקה אצל מקרי צרי א"כ הוי לגבי כולד צרי וס"ס דמכני, ואם נומא דכוי צרי וצרי א"כ קיימין דחזקה בחזקה ספק א"כ הוי חזקה וס"ס. ועי' בתפ"ל כניל דמסיר דצכעור גמור דכוי כוכח לעצירה ובאשחתי דיש לחלוק שזינח עם בעל ככעור ולא שייך ספק דמנוי, מי"מ י"ל דצכעור לצד אינו מוכר על גזות עמו רק בצלמפרות דשכח, וכיון די"ל דלא שבה רק זנח מאחר [ענין] א"כ אין כוכח ושוב י"ל ס"ס, אלא דכ' לעיל דספק מצעל ליכ ספק שקול, וי"ל עפ"י הריב"ש כר סמוך פלגא דנכרי למיעוט דמצעל וכו' רוב לגבי ישראלים כו', [אולם עי' רע"א סי' ק"י דמסתפק לענין סמוך מיעוט דפכ"ס לפלגא דמצעל אי שייך לומר כן דאינם מורים על ענין א' ועי' צני"ע צס"ק קל"ד אות כ"ו] ומסוק דבספק שחל מגוי וגם לא ברור אם ככעור דומה לסי' י"א יש להחיר כולד כיון דשחוקי מותר מה"ח.

ג. תחלת כסליו. כי צם צרית יעקב סי' ז צילד צסוף יוס כ"ע אחר המולד, דתלוי בצדיעצא צ"ד וכרש"א לענין קציעת וסח עש"ך יו"ד סי' קפ"ע ס"ק י"ג כו' ואף כשקדשו עפ"י בראי' אם חל המולד בחצי היום לא קדשו עד למחרתו, עי' מגילה סי' שאין מחשבין לשעות, וכ"כ צלצוש אריה חכ"ז א"כ הוי בן ששה ולא מצעלה.

ובמים חיים סי' ז כי בן גס צילד צליל כ"ע כשייך לריה, דאף דמרש"י מגילה שם משמע דגם בחודש חסר נחשב הלילה לחודש כבא, מי"מ כיון דאין מקדשין בחודש צליל לילד שיפורא כו' ואין כאן כניסה לחודש ז', [אך בגאון צמל החזון איש צמכח כי כיון דלענין מליאות הולך הלילה אחר היום א"כ כיצ צמול צליל לי ולמחר קדשו צ"ד בחודש שפיר הוי נכנס לחודש בז'] אך צילד צליל כשייך לב דריה שפיר הוי כניסה דא"ל לקידוש צ"ד דכנר קדשוכו שמים מחחילה הלילה כר ומי"ש חוס' צרכות לי לענין יעבד ויצא דגם צליל צ' אינו חוזר כר כי צסמית חכמים להגיר נפחלי כ"ץ דדוקא לענין חפלת ערצית כ"כ ולא לענין שיפורא גרים וכו'.

אולם בקובץ בית הוראה חמה ע"י הגרש"א פולונסקי שליט"א דצחוס' סנהדרין י' ד"כ שכנר כי שקדשוכו צסמים. מן כשחרי וכן צסוף שם מקדשין כן. מן כצקרי ציוס לי"א כרי דגם צסמים אף

רוב פכ"ס י"ל דאינו ספק ממחר ככ"ג דאלוין צתר רוב ורק אם כיצ צח פגומה לכהונה.

ב. ובמענה ברי דמבעלה, עפ"י ס"ק ט"ז דלרע"א מהני, וכ"כ עוד צס"י ק"ו, דאין לומר דכא דסעי' כ"ע הוי צרי עוב, דכ"כ שם כייל צקצא רצא דכל דצלא דצורכ הוי ספק מהימנא. וה"כ דבאשחתי וכעור ולא נצדק הוי רק ספק אם זינח או דאשחתי, ממילא נאמנת דאשחתי, ומה שחשק דצמקור הדיון צחשי מהר"מ מייירי צעטגה צרי כו', כי"פ דכיון דרצח דאיוירי צלא נצדקה האם לא כי מכשיר כולד צכעור א"כ מוכח דכוי צכ"ג ספק מצעלה אם זינח א"כ ממילא לגבי דידה אפי' צרי לא מכני, אצל לענין הולד לא דן מהר"מ כר ובאמנת אף צנזון דמכרי"מ כשר הולד מטעם צרי דידה, וכ"ד צנין פולס סי' כי אות לי"א דנאמנת ומייירי ככא צלא נצדקה, ועי' ס"ק קל"א אות צ'.

ועפ"י שם דלכצ"מ לא מהני צרי כו' וכתב שם צס"ק ט"ז דה"ל לריעותא ככיעור ואשחתי מורה על כעור שחינו מצעלה וכו' כצרי נגד צרי דידה דמורכ ר"ג וכמי"ש חוס' גטין פ"ט ד"כ צעולה דאיוכ נאמנת לומר לא נצעלתי נגד כקול כר ולא מהני עדותה להכשיר הולד כמו דלא מהני להכשיר עצמה. וכן בוכיח בתפארת צ'י אכע"ז סי' כי מדאסרינן צכעור וכה אפי' דלית לב חז"כ כרי יש חזקה היתר לצעלה ע"כ דלי"א ספק שקול באשחתי וכעור אם מצעלה [אולם צ' שייך רק להצ"מ דאסרינן ככא צכל כיעור, עס"ק כי אות א' אצל לצעל בתפ"ל שם אות צ' דכ' דככא צכעור גמור א"כ איתרע גם חזקה היתר, ואף להצ"מ בא כי שם דצכעור כל שחל איתרע גם חזקה היתר].

והגרע"א סי' ק"ג ד"כ ולעני"ד כי ד"ל דחוס' כניל כ"כ דוקא צעטגה לא נצעלתי דחז"כ אינו מחזק לטענת צרי דידה ד"ל נצעלה ולכשר, משא"כ צעטגה נצעלתי לכשר דחז"כ וכו' מחזקין אכדרי נאמנת, (ועי' עוד צס"י ק"א ד"כ וצכ, ומי"ש צצ"מ שם סי' ק"צ ד"כ ומי"ש) וגם אפי' נודח דקדלי"פ דנצעלה הוי כצרי נגד צרי דידה מי"מ ככיעור דאין נאמר ודברים שנצעלה אלא מכח מעשיה אנו חוששין לנצעלה, י"ל דלי"א כצרי רק ריעותא גדולה שלא לסמוך עוד על החזקה, וא"כ מהני צרי דידה לגבי הולד כניל.

ג. מ"ס. עוד כי בגרעק"א דאף אם נחלית דגם כיעור הוי כצרי וצרי יש להחיר צני"ד מסי"ם אף להאוסרים צח עיסה צס"י צ', דכחם מחלקין צין האם דיש לב חז"כ להצת, אף דקיימיל דמהני חזקה האם לבת, משום דלא אמרינן ככי אלא כשספק מי כצויל אמרי דחז"כ דאם כמורה דנצעלה לכשר מהני לבת, אצל כחם דידעיון דאצ"כ ספק חלל א"כ מאי חזית דשדרי צתר חז"כ דאמה שרי צתר אצ"כ

לא חיישין לנכה לומר שכיחה מעוברת קודם לכן (י) דהחדשים (טו) גורמים
ע"ל

באר היטב

(טו) גורמים. מה שהקשה הנ"ל מש"ס דר"ה מנשורת שרה וכו' ומה שחירן למהמסקנה לאחר יולדת לו' יולדת לחקוטעין חו' אל"ל לומר דהיתה שנה מעוברת כו' ע"ש כ"כ בה"י ע"ש. ומ"ש הח"מ בס"ק י"ב דגם השנה חדשים של ימי נערות סגי דג"ח וכו' ימים ע"ש. לא משמע כן סוגית הגמרא בקדושין דף ע"ט ע"א אימת אילימא בתוך שנה זהא נימא רב וכו' ע"ש וגם הרמב"ם רפ"ב מה"א דין ב' כתב עד ששה חדשים גמורים ע"ש ועיין מ"ש הנ"ל סימן ל"ד ס"ק ה' :

והיא מודים שלא נענו זה בזה מקודם וע"כ נבעלה לאחר וטוען הבעל מקח טעות ורואה לגרשה ובשאל אי' אחריהן בזה שיפוטא גרם כהכרעת רמ"א ז"ל. והאריך בזה ומסיק וז"ל העולה מכל הנ"ל דלא מצינא חס נבעלה שנית סוף סיון וילדה תחלת כסליו דחלינן בנשורות אלא אפי' לא נבעלה אלא ביום ראשונה בסיון מ"ח יפה כתב בתשובת נר"נ (סימן כ"ב שהובא בס' י"ג שם) דבזה"ל ליכא לסמוך אהך סברא (דאין אשה מתעברת מז"ר) ועוד דמיעוטא עכ"פ איכא וז"ל לומר א"כ ה"ל תרי רובא להחמיר רוב נשים אין מתעברות מז"ר ורוב נשים היולדות לו' אינן יולדות לה' חדשים מ"ח איכא כאן חזקה כשרות : דקדוק דלחיה מתא רובא רוב ישראל כשרים הם וחזקה כאן נתלא כלן כאן היה וחזקה הנהך דהשאל הוא דנבעלה וכדאי הם האומרים הנ"ל לסמוך עליהם וליתחא ונתא שתיין כשרות ומ"ח אי' היה מזדמן עיין בזה באיסור דלורייחא שהוא מיד מזדמן לפנינו הייתי מזריך עוד שיהיו ומיתון קודם גמר דין עכ"ל :

ושם בסיון ז' ע"ד כהן שידך נערה מרחוק ולנסוף נחתה אל מקומו ולאחר זמן נשאה ולאחר ב' חדשים ילדה בן קיימא וכבר היה לו יום והוא והוא מודים שהולד ממנו כי אחר שנה עליה נכ"ח יסון והיא ילדה בשליש של כסליו שהוא ח' דר"ח טבת ויש מערערים ואומרים שלא נזו זה לזה אלא ב' יאיר. ולפי דבריהם הוא בן ח' מכל נז' אפי' נימא שיפוטא גרים ויולדות לחקוטעין וא"ל שיהיה שלשים אם לא ע"י אשתה וזה לא אמרי' אלא להחזיק אשה בנשורות דלא נימא זינתה. ע' רי"ג סימן חמ"ו ומהרי"ק סי' ק"ג אלא הכא נימא דלפקדא נפשה מקציה הכי כי היכי דלפקדא לגבי המשוך וכיון דלמחר מיינה ולהנ"ל הוא שקר ה"ל כלל נבדקה וקשה להחמיר לכהן דלע"ג דחס נשאת לא תנא אפי' נר"פ מ"ח נע' שחמיר לכשר נבעלה והכא לא אמרה מיד דנבדק' מיינה אחרת שדקא (עיין בתשובה הנ"ל סי' כ"ט יונא קתא לקמן סי' ר' ית"כ) הנה כל זה לדברי המעריצים אבל המה רק מערערים ולא הכחשה גמורה שהרי הוא נאמן

אוצר הפוסקים

סי' קע"ח מרש"א צלדח כה"ג וכו' ע"א שזינתה ומימ לא חייש לה, ל"ל דשני עדי כעור עדיפי מע"א בזנות. וכ"כ בזון עולם סי' ה' אות ל"ה דאייירי בלא ראו זה פריאות וכעור כו'. וכ"כ בשערי דעב ח"א סי' קכ"ד דבית איזו דיבך והשש קשה לסמוך על מילתא דלא שכיחא כזכ. אולם ע"י פניו משב ס"ק י"ג דר"ל דהכא אפי' בדליכא חז"כ יש להחמיר, דכאן יש כנגד, סברא דזונה מתהפכת כיון דלא היתה יכולה לחלות בצעל, ואע"ג דליכא רוב צעילות מהבעל, משא"כ באשתהי דו"ל דחשבה שתוכל לחלות בצעלה, ע"ש, ועס"ק נ"ו מבחינות לשבח.

ג. שהתה י' שנים ולא ילדה וגם בעלה וילדה אח"כ לח"ח וב"י. וגם בודית שא' הערב זה אלא ששקב ופירש מיד ולא נתעברה ממנו אלא מצעלה ובראיה שפרסה נדח אח"כ, כי במים חיים סי' ז' דמימ אמרי' באי כלל, דאין לומר כיון דלא ילדה עד מכשיו כו' ובדמשמע קתא בחוס יבמות ל"ז כו' עס"ק י' אות י' דמכרי' מינן משמע דחשיב האי ולד כגולד לפי שלמים, וא"כ דוקא בתם דיש ספק הם מראשון או מאחרון י"ל כן, אבל בנ"ד למדרי"ת אין כאן ספק כלל וגם יש לה חזקה היתר לבעלה וזו"כ בכתובות י"ג בראוב מדרבת דלדבריה נאנסב ויש לה מיגו אף להחולקים על ר"י, ע"י סי' ס"ח ע"י ז' בהב"ב, ונאמנת, ולענין בולד הא אמרה שפירש מיד ולא נתעברה ממנו, ולי"א אפי' ספק ממנה, ועוד דלגבי בולד אינה נאמנת כלל בבס"י כ"ט, ואין להחמיר להפרישה מצעלה, כדי שלא להוציא לפז על בולד.

ד. ריעותות בילדה ליותר מששה חדשים. ע"י ל"ל החדש סי' מ"ב צרנו כשודע שנתעברה שמתעברה מלפני כשנשאין שחזרה אז אחרי רפואות באמרה שנענר וסחב ב' חדשים, דבוי ריעותא דמוכה שרנחא לעשות תחבולה לשלשל בעובר, ואף דילדה לששה חדשים שלמים וכו' ימים מימ עדיין כוי מיעוטא דמיעוטא דרוב לגי ילדן, וכיולדת לז' על פי רוב בוי לז' שלמים או פחות שצוב, אי"כ משום ריעותא הנ"ל כוי ככעור באשתהי ואינה נאמנת. ואף דביבמות ל"ז אמרי' דיוולדת לגי עובר ניכר לג"ח וזו הובא ולא

פתחי תשובה

(י) החדשים גורמים. עיין בספר בית מלך כלן ובש"ת שנסוף ספרו סימן י' אשכנזי סוללה דגרסה קדושת ע"ד מהר"מ מינן והרמ"א ז"ל. והיא שם דגם מהרי"ט מ"ב סימן ט"ו החליט לפסוק דלא כהר"י מינן. וגם דפס"ס חסונה הגאון מהר"ד טעמא ז"ל תליסא והגאון מהר"ס זרני ז"ל שהשינו לחזק פסק הרמ"א והוא ז"ל חזר ופקפק בדבריהם ומסיים ד"ז נ"ע רב למעשה ע"ש ועיין בתשובת נר"נ סימן כ"ב (יבנה לקמן סימן י"ג ס"ק י"ח) מנואר שפוסק בפשיטות כהר"י מינן והרמ"א ז"ל ע"ש : [גם בתשובת חס"ס סופר סימן ו' דדון בזה חמש נשאה שנשאת ט"ו סיון ונבעלה שנית סוף סיון וילדה בת תחלת כסליו והעם מרגינן שנבעלה קודם כיסולין אף הוא

והיא מודים שלא נענו זה בזה מקודם וע"כ נבעלה לאחר וטוען הבעל מקח טעות ורואה לגרשה ובשאל אי' אחריהן בזה שיפוטא גרם כהכרעת רמ"א ז"ל. והאריך בזה ומסיק וז"ל העולה מכל הנ"ל דלא מצינא חס נבעלה שנית סוף סיון וילדה תחלת כסליו דחלינן בנשורות אלא אפי' לא נבעלה אלא ביום ראשונה בסיון מ"ח יפה כתב בתשובת נר"נ (סימן כ"ב שהובא בס' י"ג שם) דבזה"ל ליכא לסמוך אהך סברא (דאין אשה מתעברת מז"ר) ועוד דמיעוטא עכ"פ איכא וז"ל לומר א"כ ה"ל תרי רובא להחמיר רוב נשים אין מתעברות מז"ר ורוב נשים היולדות לו' אינן יולדות לה' חדשים מ"ח איכא כאן חזקה כשרות : דקדוק דלחיה מתא רובא רוב ישראל כשרים הם וחזקה כאן נתלא כלן כאן היה וחזקה הנהך דהשאל הוא דנבעלה וכדאי הם האומרים הנ"ל לסמוך עליהם וליתחא ונתא שתיין כשרות ומ"ח אי' היה מזדמן עיין בזה באיסור דלורייחא שהוא מיד מזדמן לפנינו הייתי מזריך עוד שיהיו ומיתון קודם גמר דין עכ"ל :

אין מקדשין בלילה ומסיק דלפי' צידוק של המים חיים אין להחמיר האשה לבעלה פ"ש, אמנם באור שמה ה"ל חפלה פ"י ה"ל י"א כתב ע"ד החו"ס אלה דל"ע דמנא לכו הא, ועוד דבאוספתא דרי"א אי' טעמא אחרינא דחס לא נראה בזמנו הוא מקודש מחודש שלפניו וכבר קדשוהו ב"ד בחודש שעבר דל"א לחודש יותר מל' יום, ע"ש, וע"ש שם בב"י קידוש החודש פ"ב ה"ל אי' דמנואר דשיעור הרמב"ם הוא דיום ל"א אי"ל כלל לקידוש וגם ב"ד של מעלה אין מקדשין אותו, ומה שאמר ראב"ד שכבר קדשוהו שמים, פירושו, שאין קדושתו חלוי בב"ד אלא שהוא מוכרח להיות ר"ה ורחמנא קדשו שאמר שאין חודש יותר מל' יום. והגאון צל החזון איש במכתב כי דמכזכירו חוס' בוקר' היינו כלפי ב"ד שלמעט שהם צאים לקדש ציום שהרי אין מקדשין בלילה לזה אמרו שאפילו יבאו לקדש בשחרית צבורק לפעולם כבר בדבר מוכרע לפניהם, [ועי' ברש"י שם שפי שכבר קדשוהו שמים מאתמול].

נד. לא חיישין כו'. א. כתב צערך השולחן ע"י כי"כ דאף כשמתחבא ולא אמרה כלום מחזקין לו לצנו של זה לכל דבר, ועי' כנ"ג כג"י אות י"ג ממכרי' לובלין חש"י פי' דמותחא אף לבעלה כהן, ועפ"י ס"ק י"ז דאף נשאת בחולב ל"ח ברכ"י, ואף דאין אשה מתעברת מציאה ראשונה מימ כיון שמתקרבין קודם כצבילא ואפשר שהערה זה מקודם וכשיר בחולב ולא ברגיש כו', וכ"כ צערך השולחן ולא מפיקין מחזקה וזפרט צעונת צרי. וכע"ז כי ציד אלמנא סי' ל' מהרב צבי אפנכיים מטעם דעכשיו רק כשרידין יודעין דבועל בעלת מלכ ופורש ומכרין בזה, ובג"ד ודאי כפל ושנה, ועוד שסימני בחולב נמאלו לה.

ב. בעור וריעותות. כי צערך השולחן בג"ל דנפרוזה ציותר יש לחוש להולד, וז"ל החדש סי' מ"ד כי דכעור לא מקילינן בזה, דרוב לגי ילדן, וגם ב"ד דכ"ג י"ל דאין זה ז' כלל, ומהיכי תיתי ניחל בחר מיעוטא כ"כ, אלא כריצ"ב סי' חמ"ד דכל שאפשר לחלות בצעל ולא בזנות חולק אפי' באפשר רחוק וכדאשתהי דלעיל, אי"כ בתם נמי לא מקילינן בכעור וברמ"א דלעיל, ומ"ש בב"י בסוף

ביאור הגר"א
(על ס' קנין סיד) וכו' ליה בן ז' (בתשובת רי מיק ס"א) [לה] (ית) ואפילו בפולח
בתשרי ושמואל הולד כוכב לא חיישין שכיח מעצרת קודם לכן דאפשר לו לבנות
לחמשה

[לה] ואפי' הפילה כו'.
כפי' שביט דשבת ופ"ח
דבפחות בן ח' כו' אבל
אבו שוחה כו' ויכול לחיות עד ל' יום ופי' אפי' בתחילת חודש השמיני אף דקיל יולדת לפי אינה יולדת למקוטעין והרי ב' חודשים קודם הזמן הי' בן שבועה :

פתחי תשובה

לא כן הוא אלא דוקא יולדת לו' אמרין שפ"ג אבל יולדת לו' אף דיוולדת
למקוטעין מלד דנשחטו הטעמים מ"ח לא אמרי' שפ"ג וכת"ש הרמ"א ז"ל נהיה
בסימן קנ"ו ס"ד נהגה מיהו חדשי העיבור כל א' ל' יום כו' וטעם הדילוק זה
מחלוקת נכ"ח שם אות י"א וז"ע) והאריך עוד בזה ולבסוף כתב והכלל **לפיכך**
כמו שפ"ס הרמ"א הכ"ל המיקל יש לו עמוד לפיכך והמחמיר ח"ע"ג עכ"ד
ע"ש] ועיין בתשובת חמדת שלמה סימן ע"ט מ"ש בזה :
(ית) ואפי' הפילה בתשרי כו'. עיין בתשובת נו"נ מיינא סימן י"ט דהרי
הרבה נהרגה זו ע"ש באורח ועיין בתשובת צד"ח אברהם סימן ע"ח
אות מ' שם הוא ז"ל חתם על הרמ"א בזה דהרי חתם יתיר ויחיה ויחיה ויחיה
עוד רוב וילדות בני קיימא דלתעשה ילקח כו'. ויחיה ליה לייש משום דעבד

על עמלו לומר שזה עליה גמול נוסף על מה שפ"ג אף דיוולדת למקוטעין מ"ח כאלו נרדף למלכות ג'
למ"ד לא אמרי' שפ"ג אף דיוולדת למקוטעין מ"ח כאלו נרדף למלכות ג'
חדשים התקדים וא"כ לא נכנס בחדש ה' אפי' יום אחד) אע"פ דקשה עלי
מלד להכניס עמלו נהיה זה לכתב דמהרי"ט מ"ב סימן ט"ו ובספר על ארזים
ס' ד' והצית מלד בתשובתו סימן י"א כולם מתקלקלים על דעתו של מהר"י
מינן מ"ח רבו גם החולקים ותקלים וגם נכ"ח נחלקו עליו הגאון מו"ה
טענל והגאון מהר"ם ברני ז"ל וכו' שעה הלכה למעשה ותי יכופ להוציא
נגד אלו הגאונים והכרעת רמ"א (לשון זה קשה מלד לע"ד הגם דנאמת
כמו גאונים מקלים דאמרי' שפ"ג גם יולדת לו' וכת"ש הרמ"א הכ"ל כאלו נכנס
הטעם' ולאגדה ונס' קנ"ו סק"ה נכנס הרמב"ן עכ"ל הכרעת רמ"א נדחי

אוצר הפוסקים

ותשובה זו הובאה בתשובת ח"י סליא וכו' שם דכשנא בכיר שצנח
נכב וא"ל אולי פשית שלא ככוונתו, והשיבא חס פשיתי מה
בכך ואמרתי שצנח מחמת חולו, וכו' אומר שמהחולי כנר נתרפא,
ובכ"ז חס אינו חושש לדברי בעד מותר, יאשי' דרוז לפי ילקח מ"ג
כיון דלא היה ניכר לשלש ימים אחרת רוב זה ואפשר לתלות בצנח
דלז, ואף שאפשר לבדוק כו' מימין כיון שלא בדקו אף לילך אחר
ר"י כו' פ"ש, ועסקאיה אוח ח' כפ"י.

ולא ניכר א"ל ספק בן ז' לאחרון וכו', מימין צריך אף כוכב
מדלח כוכב עוצר לפני זה, ד"ל דודאי הסתירה ככוונת פ"י
תחבולות שיכולה לפשות, וגם שכשנאין כו' יום קודם נתר ג"ח
ועכ"פ ג' יום חס נחשב חדשי העיבור שלמים, מימין הולד כשר
דפנויה רוב כשרים אלא וגם ספק דמבעל אבל נחשבו לבנו ל"ע.
ה. פסיקת ופת וילד שפן. פי' שאילת יעב"ד ח"י קנין בארוסה
בת י"ג שנשאת שנחית אחר ארוסה וילדה לו' חדשים

גה. ע"ל ס' קנין סיד. דכ' שם הרמ"א דלענין ס' חדשים
אף דכעא יולדת למקוטעין מכל מקום שאר החדשים
צמי שלמים, וכתב צד"ח שלמה סימן ו' משום דלמאי דלא אשחתי
בעצמ' לא אשחתי, ועצמ' שם, ועפ"י ס"ק י"ז ד"ש גם לנ"ה
שיפורא גרים, וכו' צד"ח שלמה כ"ל דכיוני דיוכל לילד בן קיימא
ל' חדשים וכו' ימים, עפ"י מ"ח אות ד'. וד"ד פרוך בשולחן ספי
כ"ח אפי' למ"ד דלפי איי למקוטעין, משום דאמרי' באי צד"ז הוא
ואשחתי כמו ליצ"ח [ועי' מהרי"ק לעיל ס"ק מ"ח אות כ'] ואף
דלשאר דיונים ל"ה לאשחתי, מימין לבחזיק באשחתי וכולד צח"י ככל
מדינא. וכו' נהא"ל לך שלמה ס' י"ע דבעצמ' י' ניסן וילדה צ'
כסלו דכיון דיש רוב ניסן כיון כולו יא"ל אלא אחד שפורא דכסלו
י"ל דכ"ע אמרי' שפ"ג, ועוד דנשחטו בעצמ' יאנו רואים דכמה
כמה כשרות יולדות לפי דשיפורא, ועוד אפילו כיון ספק.
מסייע ר"י מבעל לבני שלח המועתה שלא ידעא איה און מבעל.
וחי"כ מלערך, ודמי למשארסחתי נאנסח, [כנדון] — חגיגת דמי
כסבל].

וי ימים ילד שפן וצריא וחודש לפני נשואים פסק וסחב, אחרי
שקבע וסחב בגדולה, אלא שלפני לידתה ראה דם ועצמ' צמק
קרב ואמרתי שמהקדירות ילדה למחר לפני זמנה, וכנראה שבעל
אומר שלא צא אליה מעיקרה וכו' דאפשר לומר דפסיקת וסחב
חודש לא כיון ריעותא, דכא אמרין צריש מ"ח כתוצה דארכא נשים
דמשנין וסחביהו ש"מ דשכית, [ועפ"י ס"א אות ח'] וקיימיל נמי
דוסחוט דרצון, ואין לתלותו בעצמ' דגם מעצרת אינה מוחזקת
בפילוק דמים אלא משכוכר עוצרה, ועוד שכפי הנראה גם צמק
עוצרה לא נסתלקו דמיש של זו דכא עצמ' כנ"ל, וא"כ איך גרם
בעצמ' פילוק דמים בתחילתו לפני שכובר, [וכן צריאות הולד לא
כיון ריעותא] דכמה בני ז' צריאים, ופי' חידוש ויותר צד"י סוף
ס' קנ"ח, וגם האמתלא דכטבילה צמים קרים, מעלייתא כ"ל, דאף
דחנן דתורב מלוקת בדמים, מימין מנינו שבהחד מוריד דמים
וכדדרשו חז"ל על ותחלחל בתלכב, וכפרק נוטל דניעותא מרפוא.
וכפרק חינוקת בבכיה דאחיה לקמי' דרבי כו' ועל ידי זה
גולד בעצמ'.

נו. והר"ל בן ד'. א. פי' בתחבולות לשבת סק"י שכי דדוקא
לענין זה דיש רוב צעילות מבעל וחז"כ, אבל לענין
ספק בן פי' לראשון או בן ז' לאחרון, וכגון שנתגרש בחי חודש
ונשאת כדן אחר ג' חדשים בחי חודש רביעי, וילדה לשש, דיש ב' חודשים
שלמים וכו' חלואים דכ"ל בן ז', אין להסתפק משום כך שמה
מכ', דכיון דיש לתלות בראשון ל"ה לשפורא גרים דכיון מילתא דלא
שכיחא, דאליכ מה כופילו בתקנת שלשה חדשים דלא חנשא,
פ"ש עוד.

ובע"ז במנחת שישמח שולד ל"ח גדול כבן פי' וקד"ל' שנתעצרה
לפני כשנאין וגם חול כוסת, ויש ע"א צכעור, ובעל טען
שגם לא מלא צחולים כ"א כחם אף שבעל ושנה שלא ידע באיסור,
ימסין דמיעוט מחפצרות מצ"ר, כפ"י סק"י, וכ"ש ששנה, ומלד קול
בעלמא און לאסור דא"כ לא כנחת בת כו', ופסיקת ופת כנ"ל,
פי' אי' על כשר, ומש שלא ראה צחולים, הכה מספרים שגולד
ציוס ו', וכו' בעקרי כד"ע ח"מה גדולים דכטולדת ציוס ו' און לב
דס צחולים, לכן הולד מוחזק לבט לכל דבר ואסור לגרש צע"כ.
ובב"י סוף ס' קנ"ח הביא מהרש"א, צ"ל שגער מצינו וכשנא
אמר ששמעון הולא קול שזינתה מקודם וצכעור יגמרנו ע"ת,
וילדה צ' ימים אחר שאמר שמעון, ויותר מו"ה מציאת בעעל, וכו'
יוף לפני לידתה ראה צ' בעל כ"מנים שכי רואה כשהייתה מגעת
לקודש בע', ודרך האשה ללדת לסוף פי' ולפעמים שוכה עד כ', והשיב
דאם בעל חושש לדברי בעד אסורה עליו וכהא דאי מבימן לך בני
תרי, ועסקאיה אוח צ'.

ב. כ' בספר תאיר גרי תאכ"ע ס' ו' דכפוצרים כמכרימ' כס,
מכרימ' פדוח ס' ל"ג, מכרימ' ח"ד ס' י"ע, מכרימ' ק"ג,
ריב"ש ח"י, תומת ישרים ס' פי', שמחת ירי' ד' פי' ממכרש"ך
דמכר כ"א צחורכ דיוולדת ל' ולמקוטעין חי וצריא וגמר צשערו
ולפרניו. ויד אכרן ח"א ס"ק ע"ז מציא דפרי בלרן ס' א' יוחס
סבאל זו לרש"י [כנ"ל ס"ק י"ד אות כ'] וכו' דמי לב, פ"ש.
וכ'

לחמשה חדשים אלא שהוא נפל ואינו ראוי להיות קיים (בצ"י בשם תשובה שכן השיב
כ"ר דוראן):

אשת

פתחי תשובה

(לקמן סימן ס"ח ס"ז בהגהה) דמהימנא בלגמתי נגד רובא דרנן דרנן
מ"מ אין להאמינה במנו דלונס דהא הרמ"א לא חילק בזה לאסור בלגמתי כהן
או בכה"ג שדעינן שמועלס היתה צעיר במקום שזי אפסר להיות לונס
(עמ"ל סימן ו' ס"א ס"ק י"א) אך עיקר היסוד בזה הוא כמו שכתבתי עכ"ל ע"ש:

אוצר הפוסקים

דאף דיולדת למקוטעין היינו שיוולדת לפני כלות ז' חדשים ולא שפורא
גרים, עוד כ' שם ובס"י ז' דבנצטלה כ"ט סיון היו בן ז' מר"ח כסלו עד
סוף טבת, ולי"ב בן ח' ונימול בשבת וכו' דבר חדש, ולא נימול
לפני שיפורא היו חודש ח' וכו', וע"ש מה שמבאר בסוגיות, ומיישב
קושיית הח"מ מכתובות ל"ט.

גו. לה' חדשים. א. דאפשר דבן ז' הוא, וחודש ח' לבן ז' הוא
בחודש ח' לבן ט', וכשם שכן ח' בוכה ויונק ומתקיים
קרוצ לל' יום, כ"ג בבן ח' כו', צ"י שם, וע"ש ובתשצ"ן ח"ב סי'
ק"א ק"צ דאף דכולד ח' בגדלו כבן ז' ונגמר בצבדיו, ובני ז' הם
חלושי הליכה, אבל כבר אמרנו טעם נכון שכוריו הם רמי הקומה
וע"כ נכון להחזיקה כבשרות ומותרת לבעלה, עוד כ' בדקוק בדדיה
אם יש שפע חלב ולא מלאו. ובנוציות סי' י"ט סמך דבני נגד צ'
רובו, רוב ולדות בני קיימא, ורוב לבן ילדן, ובני"ד שחי כמה ימים
ובכה הרי יסוד הביתר שעתיד להיות בן ז', דבן ט' אי אפשר
שיצבה לששה חדשים וכדמשמע מתשצ"ן ה"ל, וא"כ אף דענה צרי
דמצעלה לא יושג, אלא די"ל דחזקה ביתר דני"ד קיימא נגד רוב
דכא דרוב עדיף מחזקה ביינו כשחמשה שצריך להוילא מחזקה
ביתר ודאי נעשה ורק ספק אם צריך או צריך, כגון שודאי
זינתה וספק אם באונס או ברצון אז אמרי דרוב דרנן עדיף מחזקה
דכיה באונס, אבל בני"ד שספק אם זינתה כלל וחזקה מורה שלא
נעשה מעשה אין כח ברוב להוכיח שזינתה והיה מעשה ולהוילא
מחזקה, אלא דמ"מ החזקה נמי לא עדיפת מרוב ונשאר הרוב
השני לאיסור, אך שמא נאנסה והיו ס"ס, וכאן ח"ל להחזקת אלא
מלד א', דמתחילה צריך לדון אם זינתה כלל כו', ואף ד' בספיקות
היו נגד רוב וכתום, בכתובות ט' א' כ' דמשו"ה מהני שם ס"ס
דרוב דרנן אינו רוב גמור וספק דתחתיו הוא ספק גמור, משא"כ
בני"ד דספק דתחתיו אינו גמור דרוב בני קיימא ורוב דלע' מתנגדים
לו, ורוב דבני קיימא הוא רוב גמור דמהני אף להחזיק מיבוס צסי
קס"ד סעי' ז' בנחקדשה לכח, ע"ש, וככ"ג לא מצינו דמהני ס"ס,
אבל י"ל דבני שלב דמצעלה דוחה רוב א', וחזקה ביתר דוחה א'
מהנך ד' רובו דנגד ספק דנפל, והיו שפיר ס"ס דשמא לא זינתה
ושמא באונס וכס"ס דפתח פתוח, ונסתפק שם אם להחזיק או
לאסור וכ' דיותר ח' מבריע להיות לולא זה שנצטרף שם עוד
קלא דלא פסוק ע"ש.

ב. ועמ"ס דמשמע שאפשר לולד לבנות לג"ח שלמים ובי ימים מכאן
ומכאן כו', וכ' עני אחרים ס"ק כ"ב דבזה ודאי יש להחזיק
דעמ"ס דין דשפורא גרים אף לבן ז' דלעיל תמוה וכו'.

ג. ריעותות. עי' בכה"ג סי' קע"ח בהג"י אות י' דוקא צ"ש לה
חז"כ כדמוכח בתשובה. ועי' בערוך השולחן סעי' כ"ב
ד"ש לחוש לפריעות האשה ובפרט כשצעלה כהן שלא יחלל זרעו. ועי'
צריח יעקב סי' י' מההר"ט דנגמרו שער ופרינו נמי לא חלין
בזנות, דשעו"פ ל"ב ודאי בן קיימא אלא מטעם דרוב נפלים אין
נגמרים שעו"פ, וכל היכא דאפשר למיתלי בביתר תלין, וכריצ"ש
בני"ל ס"ק נ"ד אות ב'.

הנהו רובי איכא דחזנה מתהפכת שלא חתענר (ע"ל סימן י"ג ס"ו)
ומסתמא מצעלה חלל נהפכה ומסייע לה"ה וחזקה נדקות. ושם בסיון פ"ח
אות ט' כתב דבז' מלא בנ"צ מה"ח סימן י"ט שהקשה בן על הרמ"א (כמוכח
למעלה) ופלפל בזה לנרף ספק אונס והוא ז"ל כתב עליו ד"ה דגם להפוסקים

וכ' בית שלמה סי' ו' דמפאר כהר"ם בירושלמי פי החולץ הלכה
צ', וכן בתש"י מהר"א סי' נ"ח כ' דכן משמע שם בהלכה צ' (י"ד
א') מה און קיימין שצעלה אחר מ' יום וכובר עוצרה ל' כו', ע"ש.
וכדפי הפני"מ במה"פ ד"ה וכובר עוצרה, ומ"ש שם ט"ו צ' דלא
ידעין אי י"ג מראשון וי"ז מאחרון וכו' וכו' שלמין, לאו דצ"י ו'
שלמין אלא דעוצרה כך ה', וכן הוכיח פרי הארץ ת"א אי"ב ס"א
מירוש' זה כמהר"י מינ'.

וב' בברית עולם ספ"ע דמח"מ וצ"ש משמע דמסכימים לרמ"א,
וכ"פ הגר"א מקוצנה, וגם דברי תוס' יצמות ל"ז א'
ד"ה רוב יש ליושב שלא יסתרו לפסק הרמ"א. גם בשאלה יעב"ץ
ח"ב סי' קי"ב מוכיח כמהר"י, ומ"ש ח"מ דכ"ה לענין נערות ובגרות
פי דרישת ארי דב' ע"ז, ועמ"ל מוכיח כח"מ מירוש', ועי' חת"ס א"ה
ח"א ס"ז.

וב' בפרי השדה ח"ב ספ"ה דמשה"ק בג"ר י"א שאל דמרש"י יע"י
ח' ג' דכ' דא"ל לשני בנים שיוולדו בשנה א' מוכח דלא
כרי"מ, יש לומר דהיינו לאו משום שאין זמן להריון צ"פ בשנה,
אלא כדאמרין בצבורות כ"ה א' דגדי אינה יולדת צ"פ בשנה א"ע
דזמן הרייונה ה' חדשים, אלא דכך העצב דאינה מקבלת הריון פעמים
בשנה, וכ"כ י"ל באשכ למכרי"מ.

ג. ועפ"ת סק"י דיש חולקין. וכ' שאלה דוד ח"ה ס"ג דמירוש' יצמות
פ"ד ה"א ומנהג כ"ז מוכח דאין מכשירין אלא צ' שלמים,
ובני"ד הולד ספק דשמא מגור. וכ' בצריח עולם ספ"ט דלהר"מ דס"ל
דל"א כלל שפ"ג משמע דלא ס"ל בן גס בבן ז'. וכ"כ בבית הלל דכא
כל ראיות מהר"י הוא מר"י דס"ל צדה ל"ז צ' דדי חדשה לענין
קשוי יולדת וכמ"ש תוס' שם, אבל כה"ס פ"ז דאס"ב פסק כר"י ור"ש
שם. וגם עמ"ל תמה ע"ז דר"י דס"ל שפ"ג יחידא הוא ושמואל
וצרייתא דחסידים פליגי ומשמע בתשצ"ן תמי' תמי' דרוב"פ פסקו
כשמואל, וגם הוכיחו מאגודה יש לפרוק ע"ש, הולס פי בכה"ר
סקל"ד ש' ופי הרמב"ן ואף להרמב"ם שפסק כשמואל כו'.

וע' בחת"ס אי"ב ח"א ס"ו דמ"ש עמ"ל דלרמב"ן ל"ל שפ"ג מדכ'
בשם בבדי"ב ב' וסא כו' תמוה וכ' פליג רמב"ן א"ב

חלשון כו' אלא כ' דבכל הדברים הקצונים מודר דהטבע משועבדת
לתורה ומשחנית לפי עבוד צ"ד, וכ"כ צומנו דכלל קצוב מראש כו', ורק
צומס שאין הנשים שוות בתחילת החודש או בצומסן או ציום ידוע וגם
אשכ א' אין כל ימים שוין אין לתלות בשפ"ג דמה לורך בנס הזה כו'.
ד. וכ' בשאלת יעב"ץ ח"ב סי' קי"ב דאף לדיעה זו עכ"פ לא צ"י
צ' ימים נוספים ל"ה ודלא כמהר"י, דכא צדה כ"ז ח"ה

דיחודק וחזקי בני ר"ה א' נולד תחילת ז' ובצ' סוף ט', וע"כ הוא
תחילת ז' דוקא יום א' ד' וכן סוף ט', דבכמפתל אמרו שנשתכח כ'
אחר חצרו ג"ח, והני חדשים ודאי שלמים הם דתחילת ז' וסוף ט'
קאמר, ח"כ צ"מ דאמרין תחילת ז' היינו יום א' ואפי' מקא'תו
מספיק לעשותו בן ז' וזו ראי' שאין פליח תשובה.

ובע"ז כ' בחת"ס בני"ל מריצ"ש תמי' דלא צ"י רק שחכנס לחודש
כו' דשפ"ג ביולדת לז', ודלא כעמ"ל ש' שרוב"פ ס"ל

טו • אשת איש שיצא עליה קול שהיתה (טו) מזונה תחת בעלה והכל מרגנים אחריה אין חוששין לבניה שמא הם ממזרים (יט) שרוב בעילות תולים

באר הנולה
 ש שם נרמנ"ס מתקנת
 הנמרא סוטה דף כ"ז ע"א
 ופי' דומה קדושה

פתח' תשובה

(יט) שרוב בעילות. עיין נתשו' חוט השני סי' י"ק שכ' דממכין ע"ז אפי' לענין ירושה עש"נ :

אין חוששין ומותרת לכהן. תירצו אחרונים דרינון גרע טפי חילא שס

באר היטב

(טז) מזנה: הי"ה אם נלו עדים שזינתה ג"כ צניה כשרים דזיל נחר טעמא דר"צ חולין צנעל אי"כ אף שיש עדים שזינתה רק לרבוהא דסיפא נקטינן אף על רנון וקול כהן חושש לה מדינת ועי' כנה"ג שהאריך. וא"ל צבי' ו' סעיף י"ז פסק המחנך יאל לה שם מזנה צעיר

אוצר הפוסקים

סעיף טו. נח. קול וכו'. א. עבד'ט דה"כ זינח ודאי, וכ"כ תשנ"ן
ח"ב ס"א, וכי צנח'ג הגה"ט סקכ"ד דכ"ד
הסמ"ג, דבעשין מ"ח נקט לישנא דר' תחליפא סוטה כ"ז אשכּ "מחנה"
בניה כשרין דרו"ב כו, ואפשר דמפ' דכ"כ גם לר"י שס, או דס"ל
דהל' כר' תחליפא, אולם הר"מ והטור וכו' דנקטו "קול" וביינו כר"י
שס, מסתפק הכנה"ג אי ה"ב צמוזה, דו"ל דמפ' דר"י פליג ארת"ח
והל' כר"י, ע"ש שהר"ך, עו"כ דמשפטו שמואל הטבל דאפי' זינח
ודאי א"י לומר צנח ממזר כו' ע"ש.

וע"י בפני משה סקל"ב דמרמ"א סעכ"ו ש"י אפי' זיגתה וקאי
אשוי"ע משמע דס"ל דגם בשוי"ע מודת דאפי"ה א"נ, דר"י"ב מהכח
ואם הכפרישזה מיד שיאל הקול, ע"י צית מאיר סעכ"ו ד"ה הגה
חבל, אם שייך ר"י"ב מהכח.

ב. ועי' בנין עולם סי' א' אות ל"ט דמ"ט ז"ל ס"ג דדוקא בקול ומכאשח אמרינן ר"צ מהבעל ולא בזינחה, ז"ל דהיינו בנדון שלו שהודית זינחה הרבה פעמים עמו באונס וברצון, דהא עדיפא מפרוה' דבסמוך דחיישינן דר"צ מאחרים, דהתם ספק והכא ודאי, אצל מלאנו שם משמע דבכ"מ ל"א זינחה ר"צ מהבעל והוא תמוה. ובפני משה סק"ד העיר כה"ל מתוס' גיעין י"ח ד"ה הכו ש' לענין זמן בגט שמה יחפה שלא יכיו צניח ממזרים. משמע דזינחה ודאי צניח ממזרים, ע"ש שד"ר'ך ומסוק דל"פ כונתם בפרוה', [ולכצנ"ע הכ"ל יל"פ זינחה פעמים הרבה].

ג. וכשמהזנות מ"ח ומחבעל ו"ח. ע"י צחשצ"ץ ח"ב סל"א דנמי
חולין צבעל אי לא כוכר עוצרה מקודם, ע"ש,
ומס"ק ר"ז אות ג' מנו"ב.

גט. והכל מרננים. עס"ק ס"ג אות ב'.

ס. אין חוששין לבניה. ע"ש סקכ"ז לרמב"ם נושא בתו לכתחילה, ולרש"י דוקא כשא"א בזהרת, וכע"ז בזהרירי שם דלפ"ג דאין תשש ממחרת מ"מ שמה יתקיים זה משל הדיוט כעובדי אמה כך עובדי ברתא, ושמה תזנה ונמנמא תתקלקלה בציחא איסור. ואפ"י כ' דגם להר"מ אפ"ל דס"ל כרש"י, ומ"ש מותר לכתחילה היינו לאפוקי דלא תימא דוקא כשנשאת לא חל, קמ"ל דבא"א בזהרת מותרת אפי' לכתחילה.

וע' סעכ"ט דאפי' אומרת מפלוני א"נ דתולין ברו"ב מהבעל.
ועי' מערי"ו מצבונא סי' ס"ו דאפי' נשחמד נחשדת אח"כ
חלילה לומר הוכיח סופה על תחילתה לפסול צניח, דכשרים אפי'
לכיות כה"ג, וע"ע ע"ד כשרות לכרונס בסקס"ד.

סא. שר"ב תולים בבעל. א. ואש"מ ליוחסין צפי צי
רוצי, כי צנין עולם ס"ה אות י, דרוי זה עדיק
מרויכ דפ"ק דתשובות, דבעלה מצוי אללה ציוחר וכו' רוב ומצוי
דעדיק מרוב דעלמא, כצ"ב כ"ד א' ערש"ש, וגם כוי קרוב דתמיד
היא צצית בעלה, וגם י"ל כאן נמצא כאן כי דכיה צרשות בעלה
וצציתו ותלין בולד ג"כ צרשותו, דבעמדיר קאמר סברא זו אף לכוזיא
ממון כרי דעדיק מרוב, ובלא"ה לק"מ דכא דצפי הכס צי רוצי
דגזריק

ובבנוב"ת סי' י"ט הני"ל נדון צא בעלז ט"ו שבע וילדה י"ח חמור
ולד שלם וגמרו שער ופטרנו וכוניקחו ששה ימים וכ"ז
בעדים ואח"כ מת בצען רע ולא נחזרר באיזה אופן, וכיז קלל ללא
פסיק שהרחה לזנונים טרם צא בעלז אלא שלא הרגיש צה ולא שמע
הקול ועכשיו הודיעוהו, וגם העידו עדים שנתחילת ניסן כבר היה
כריסה בין שניה, וכתב, דכיון שהיה קלל ללא פסיק שזינתה, אף
צקלא ללאחר נשואין לא אסרינו, מ"מ גורע הספק דשמא מצעלה,
וקלא ללא פסיק לא גרע מכיעור צלא קלא דאסרינו באשתהי, ואיך
נימא ספק שמא מצעלה, הא חדל, ועוד כיון שנתחילת ניסן הי'
כריסה בין שניה ואיך נימא דנתעברה ט"ז שבע, הא הכרת העובר
אינו לפני ג"ח, ואפי' צן ז' הוא אכתי צפי צ' חדשים ושליש וכרש"י
נדה ח' צ' ד"ה יולדה, [ועסקמ"ג אות ו'] ואפי' נימא ללא כרש"י ותסגי
בשליש של מקוטעין דהיינו שלישי של ה' חדשים ועוד כרמ"א דלפיל,
הרי לא נשלמו ז' חדשי העובר דנ"ד עד תחילת אב וזה צבי"ח קס"ג
יוס, ט"ז משצט, ה' חדשים שלמים שהם קמ"ז יום שאדר אייר ותמוז
חסרים, וא' מאב, ובשליש מחב נ"ד יום ושליש, ומט"ז צצט עד תחילת
ניסן רק מ"ז יום, אך אם תחילת ניסן שאמרו הכוונה שלישי הראשון של
החדש יש למלא שלישי ימים, וכ"ז דוחק, וגם הא דסגי בזה' חדשים
תמא האחרונים ואיך נגצב כל הדוחקים, ולא עוד אלא שגם בשליש
ימים ממא הכונה היכר קל"ה צדדיה או צהלוכה כיצמות מ"ב א'
ערש"י, אבל שיהי כריסה גדול חויק לג"ח עד שיהי יכיר לרואים,
רחוק הוא צעיו [ועי' תשב"ץ ש"י שם דבכובר כריון חק צואו וקודם
ז' יום חייב להוציאה] וצפרע שכולד הי' גדול צגידול וגמרו שטו"פ,
שזכ לחוד הוי סימן שאינו נפל עב"ש סי' קנ"ו סק"ג, ותשב"ץ תלב
גדל הולד צבוריו רמי הקומה כני"ל משמע דצלה"ה ל"ה מחיר, וגם
אולי מיירי צלא נגמרו שטו"פ, וכ"מ מלשונו שהפילה "נפל" דבזה
ל"ש לומר רוב ולדות בני קיימא ולכן אסורה לצעלה, וכ"ז צמכחשת
שלא נצעלה לור, אבל צמודית שנצעלה אלא שנאנסה הודיעוני דבריה
ובהנחתה אם מוחזקת לזנועה ובשרה ולא ראו צה פריצות כלל אז
אדע לחתור דינה עכ"ל.

ובתפארת צבי סג"ד זכור עזרכ ליותר מצי"ח משעצלה, כי דאין
לאסרכ די"ל דאן ז' הוא ושליש הוא צ"ח ויום אחד,
ואין לסמוך על הנשים שאמרו שזכור קודם צ"ח אלא על האנשים,
ואף שאמרו שהי' היכר גדול בשש חדשים, לא מלינו צ"ח היכר גדול
או קטן [ענניי הבנין], ומי יכול להויליח משום זכר מעלה ולהחזיקה
זונה, ואף שהי' גדול ונגמר שעול"פ והשבון עיבורה מעלה אינו
יותר מצי"ח אף כשנאמר שפ"ג, מ"ח הא צבן הי' דמחיר צו"מ,
ורשב"ן מזהב לה לבן ח', וצבן ח' כיו נפל אף שנגמר שעול"פ וחי'ה
בן ז', אך מכתפק כיון שצי"ח אחר ערס נודע הרינוה שחי'ה זונה
גדולה, וצפדי כעור ל"א אשחכי כ"ש זכ שנגמרו סימניו, ועסק"ג.
ועפ"ת דיש חולקין. וכ"ד מהריב"ל צח"ד סי"ט דדוקא בן ט' אחרי
שנחגלל ז"ח יכול לזכות ולחיות ימים או עשור משא"כ בן
ד' ויום א', ועמ"מ, ומח שחי' צב"ש.

באר היטב

ע"ה נרש"י ונחמ"י יראה לעינים דהדין עם הדין ע"ש. וכן משמע מש"ס כתובות דף ל"ו ע"ג. דהקשה גם והאמר רנא יאל לה וכו' משמע דפנויה חייב עין גם:

מזנה בעיר. ובי"ח כ' דכאן חייב צ"ח דגרע טפי ולקמן חייב צפנויה ע"ש. ומ"ש הנ"ל דנפנויה דניטין מ"ש כתנאי וכו' מוצא לחייב צ"ח ואפי"ה אין חוששין ע"ש לא הנתי דהמעין נמרחא גם דף פ"ט

אוצר הפוסקים

ה. ובטען הבעל שר"ב מאחרים. דן בזה בחוטפות ראש תל"ח סמ"ד, צרינו ששר אי' מנצק צביה יום יום ונדע דכשנסע בעל לן אללה, וגירסה, וילדה ותוצעת מחנות הולד, והבעל עושן שאף שצא עליו לפרקים גם אחרי שנחשד מ"מ הולד מהנחשד שולדי ביאותיו מרובות משלו כו', אחרי שצ"ח שחייב צמזמות שקול יחוד לאו כלום, כי כיון שגם הבעל מודה שבעל אחר הריגון אמריק שודע לו שאין ממנו בקול, ואפי' נתפסה אח"כ אמריק בשחא הוא דאיתרע והבנים מהבעל, ואפי' ביאות אחרים מרובים מביאות הבעל אמריק רוב בעילות מהבעל והיינו משום דמזנה מתהפכת שלא תתעבר, וא"כ ודאי מהני צרי שלם צלירוף הרוז, ול"ש כאן יכיר ולפ"ד הוא מגוי וכשר כו'.

ו. ובזנתה לפני נשואין. ע"ש סו"ס ג' דאין לומר רוב בעילות מהבעל ד"ל דכבר היתה מעוברת, ועס"ק מ"ח אות ד' מ"ש בזה הצ"ח שלמה, וע"ש ס"ק קכ"ז אות ג', וע"ש בסמוך. ודעת הנתיבות לשבח ס"י ג' סק"ח דאין חילוק בין קודם נשואין לאח"כ כו' דרו"ז מהבעל הפירוש דרוב נשים מתעברות מבעילות ולא מחנות, ולעולם תלין בעל דאזלין בחר רוב, ע"ש שכת"ר, ועי' אורח הפוסקים סו"ס ג'.

ז. אומדנות וריעותות. עי' מלבושי יו"ט תל"ח ס"ח צאשה שג"ח מנשואים יאל קול שנתעברה מאחיה קודם הנשואין, והודו שזינו ג"פ או ד' אלל אל"ה שנתעברה ממנו שנשמרו מאכיון ומכופק רק על פ"ה, ונחזר שאלו זינתה פסק וסחה, ותיעבה מאכל כדרך תחילת הריגון, וגשים שנשלחו לקצוע זמן הריגון קצבו מקלחן שהוא גדול מאוד מנ"ח וודאי נתעברה מקודם, וילד כן ספק עי' וחזי לאח או ו' וחזי לבעל, ומתחת אבריו המגדולים וקולו החזק נחזק הקול שהוא כן עי' וממחר, וגם המכילים אמרו שלא ראו מעולם כן ז' שיהי כך, וקל"ה אמרו שכבר בעת הנשואין כ"י ניכר שהוא מלאה כדרך מודש ג' להריגון, והיא עושנת שהסיבה לכך פסיקה וסחה, וכי שראוי להרחיקו מעדת ישראל ולהזכירו שלא ישא ישראלית וגם אסור בקרובי הבעל והבעל ואין לו ירשה משניבה, דכיון דפסק צ"ש ע"ג ס"ע דאף לדעת ר' יוסי צנשואין אחר זנות כ"י פסיקה ע"ש, והיו ספק ממחר, א"כ קשה להקל נגד סתימת השו"ע, ועי' תשצ"ן ח"ב ס"ה, וצ"ד הלא יש גם הוכחות שנתעברה מקודם, פסיקה הוסת ותיעוב המאכלים, עפ"י חת"ס יו"ד ס"י רנ"ע יע"ש [עסק"ד אות ב'] ומוכח מרש"א נדה עי' אי' ד"ה כ"י דבחדל הוסת ויש סימנים מוכיחים שנתעברה אפשר להחזיקה למעוברת קודם שכובר עוברת כ"י ע"ש וצ"ח צ"ח ז' שער ו' ד"ה המפלת שכ"מ שם, וכ"כ בעל ס"ט צחי נדה ל' ע"ב, וכ"י מרש"א צחוק"ק הוצא בטווי"ד קפ"ט, וכן ל' השו"ע שם סע"ג, וצ"ד יש גם קל"ה הוכחה מאבריו המגדולים שהוא כן עי', והלא אין הוריו רמי הקומה, כחצ"ן כ"ל סק"ז, אולם מכיון שאין על הזנות עדות צרורה רק הודאתם לכן חס נשא אין צדינו לכופו להוציא.

ח. אין לו גבורת אנשים אפי' להכנסת עטרה, ופטס צענת תשמש אמרה לו אשתו שהרגיש שהצד נכנס לתוך ברחם, והיא מעוברת ותושש שמה לא ממנו הכנס שלא נראה צד שום פריאות, כי פרי השדה ח"ה סימן ע"ז דאין על הולד שום חשש, דא"כ ד"י חוס דמהערה אין ראוי להתעבר, י"ל דהיינו עפ"י רוב אלל מיעוט אפשר שנתעבר [ועי' מהרש"ם בסמוך אות י"ה] ונפרע שאמרה

דגורין רוב סיבה אלו רוב עיר דהוי קצוע, משא"כ צרו"ז מהבעל דל"ש גזירה זו כ"י רוב אי' ככלל התורה, אלל אין ללרף סברה דזונה מתהפכת, דל"ש אלל צפנוי, או כלך בעלה דמתביישה שלא תתעבר, משא"כ כשבעל מלוי לה חולה צו, כמ"ש וכו' תולין צבעליהן. וכ"כ צ"ח משה סק"ח דנשואה ל"ש מתהפכת.

[אולם המאירי המוצא צסק"ס אות ט' שפי' דפרוזה ציורת] היינו שמזנה אפי' סמוך לעצלה שיכולה אז להתעבר מאחרים, משמע דסחם מזנה נשמרת מלהעבר דל"ה אין ילד חוקקה, ומ"ש וכו' תולות צבעליהן, הכונה שאין מפחדות מלזנות מחשש "שחא" תתעבר, אלל ודאי י"ל דנזכרות ומתהפכות. וכ"מ בתפארת לצי חל"ה דיני עריות ס"ד דאמריק מתהפכת אף צ"ח, וכ"כ לחם שפרים ותועפות ראש דבסמוך, וצ"ח מתהפכת אפשר דנאמנה לכ"ע וכסע"ו צ"ח מכהר דאמריק צודקת ומזנה וכ"י י"ל צדקה ונתהפכה, ונפ"מ צל"ה ר"ז מהבעל כדבסמוך].

ב. בארוס. עכ"ש דל"ה ר"ב, אולם צמזוי ורגיל אללה, כי צ"י למורה דמוכח מתוס' כתובות י"ג סד"ה הבה ארוס, דגם בארוס אמריק ר"ב מהארוס, וע"ש ס"ק קכ"ה.

ג. ובשבא הבעל לביתו רק למע"ל ונסע שוב. כי צבין עולם ס"ה אות כ"ב דדמי לארוס, מיכו אם ילד לנ"ח מלא צחושצנא דיומי, ודאי יש לתלות צבעל משנאמר מחנות קודם צואו ואשתו, או אח"כ ונולד לפני עי' או צן ז', דרוב ל"י ילדן, וכשר ככ"ג צ"י פקפוק, [ומשמע שם אפי' ידוע ודאי שזינתה], ואפי' אין ידוע צרור זמן לידתו, יש להכשיר צל"ה סברה דזונה מתהפכת כיון דל"ה הבעל צביתו, וע"ש ס"ק קכ"ז אות ז' מ"ש בזה. ועי' בנחל"ש המובא בסמוך אות ו' וכ"כ כאן סק"ט דרו"ז מהבעל אין הפי' מפני שבעל שכיח לה פעמים [הרבה], דא"כ היכא שלא המתירה מבעלה ראשון לשני וילדה לסוף ו' חדשים ויוס אי' לנשואים, דאין לתלות צבעל שני אלל כשנתעברה ממנו צביאה ראשונה, נימא דהולד הוא מראשון שהוא שכיח אללה, וכן כשילדה לנ"ח נימא דמהשני, דאי מראשון ל"ל דנתעברה מביאה אחרונה שקודם גירושין, אלל הפי' ר"ב מהבעל היינו שר"י נבעלות ומתעברות מבעליהן ולא מחנות, וא"כ גם צהלך בעלה למח"י שייך רוב זה. ד. ועי' בלחם שערים ספ"ה צאשה שנבעלה בעילת מלכה, ועוד פ"ה אחרי העצלה ונסע למח"י, ויאל קול שזינתה ועדים ראוי צבית פריץ שוכנים כדרך המנאפים, וכחצ דלהכלל דאין אשה מתעברת מצ"ר אין כאן ר"ב נגד הנואף, ד"י מרש"י יצמות ס"ט צ' ומ"י שם דבחדא ביאה אין תולין צבעל, [ועי' נחל"ש כ"ל], אולם הר"ן פ"ה דקדושין דף ר"ה כי דזימנן מתעברת מצ"ר, וכע"ז צפ"ת סק"ז מהנ"ל.

עוד יש להסתפק אי אמריק לענין ר"ב דבדאלא לגבי הוי קצוע וכמע"מ [עסק"ס אות צ' מ"ש בזה צב"ע, וצתפ"ל שם אות י"ב], ועוד דבדאלא לגבי הוי כפרוזה דשינתה דרכה, אולם י"ל דנאמנה לומר שלא זינתה אלל צאמנע עיבורה, ולהב"ש סק"ז נאמנה אפי' כפרוזה ציורת, גם יש ללרף דעת צ"ה ש"י הר"ש פ"ב דיצמות ס"ה דאין אשה נאסרת עד שיראו כמכחול צשפופרת, ואף שחולקים עליו, י"ל דלענין הולד ידוע, משום שלענין שנתעבר י"ל שמתהפכת, ועי' צב"ע כ"ל, וע"ש לענין בעל צ"ש צח"ס לבלן אות י"ג.

אוצר הפוסקים

נזדקק, אם לא דיימא חלל ממנו בלדד אין כאן חלל ספק אי שמה בעלל אינו סרים והיו פסול מדרבנן, ואף דבכשי"ט ס"ק כ"ט כי דיי"א דלקולא אמרי בשם כ"י וא"כ צ"ד עדיין י"ל ספק דמגוי, אך סברת יחיד היא ואין כדאי לעשות מזה ס"ס, [ועסיק ק"א ק"ט דעות זכר], ד, אם באשכ דיימא מאחי בעלל ומעלמא ואחי בעלל הדכ שבעלל, או דל"ד כלל, להר"מ וסויעתי, [במוצא צ"ס ק"א], אפי' אמר האשכ שכולד מאחי בעלל לא שדין צחרי ואמרינן בשם כ"י וכולד כשר מס"ס כאופן צ, ולרש"י וסויעתי שם דבכודכ וכ"י שדין צחריה כ"י כולד פסול מדרבנן דיש רק ספק אי שמה מבעלל דאינו סרים, וא"ל כיון דבפלוגתא בדרבנן ניזול לקולא, דכ"א י"ס ס"ס לחומרא, שמה הלכך ברא"ש ורש"י דאין לספק בלאחר, ואח"ל כרמז"ס שמה מישאל אחר ולא מעכ"ס, כ"י, אם אמר בעלל שאין לו בצי"א אף דכ"א מכחישהו ה"א נאמן והיו ממזר ודאי דבאורכ באמינתו לאכ, אך זה רק כשהיה אומרת ודאי שמבעלל ואין לספק בעכ"ס היפך עענחה, אבל בלא נזדקק, גם בצי"א כ"י רק ספק דשמה מגוי, וכן חילק בצי"א ס"ק מ"ד מהפרישה ושע"מ פט"י מא"י"צ ב"י"ד ע"ד, וע"י חקרי לב מכ"ד אכ"ע ס"י ד' דכ"א א, ואם לא נחברר איך ה"י בא' מהאופנים הנ"ל. נראה, דאם לא כ"י כאן חלל ספק אם כ"י בענין צ"א מארבעה אופנים הנ"ל, אם כ"י באופן בא' או כ"י דכולד כשר, או כ"י באופן כ"י או כ"י דכולד פסול מדרבנן, פשוט להכשיר כולד דכ"א קיימל ספיקא דרבנן לקולא, רק כאן דאיכא ג"כ אופן החמישי דפסול מכ"א כ"י"ל ספיקא דאורייתא, עכ"ל י"ס ס"ס להקל, ספק אם כ"י באופן בא' או כ"י וכולד כשר ואח"ל דל"כ בלאחד משני האופנים הנ"ל דילמא ל"כ באופן החמישי חלל באופן כ"י או כ"י דאינו פסול חלל דרבנן, ובגם דסו"ס פסול מדרבנן, י"ס להקל צ"ס"ס זה כעו צבערינן שחזיר בסמ"ק מס"ס כ"ג, כובא צ"י ו"ד ס"י פ"ג, ע"ש, ושע"מ פ"ח דמקואות כ"י ראי' לבסמ"ק מפסחים ע"י א, וע"י קול אלי ח"א ס"י כ"י, וצ"ל בכסף ח"א דף קכ"ד ע"ד, ואף דצ"ד י"ס ס"ס להחמיר דשמה כאופן כ"י דאסור מן התורה ושמה כאופן ג' או ד' דאסור על כל פנים מדרבנן מ"מ כיון דגם לס"ס זה אין אסור חלל מדרבנן, וכנגד זה י"ס ס"ס להכשיר נמלא דכל הספק הוא אי כ"י פסול מדרבנן כ"י"ל ספק דרבנן ולקולא, והסכנתו עמו עוד רבנים. ובישסח לב אכ"ע ס"י י"ג כ"י מהר"ר ציטראן אופן ר' להחיר אף באמר בעלל דלאו צ"ר אולדי הוא והאשכ שחק, דלכרמז"ס כ"י ספק שמה מגוי ופסול מדרבנן, עכ"ל ס"ק י"ג, ולכ"ג ור"ת שבהאז אינו גאמן צ"א [עפ"י ס"ק ל"י] וכאן שאיכא שחק בולד כשר מס"ס שמה אינו סרים ושמה מגוי (כיון דלא טענה שממנו) דנקטין צ"א לקולא כיון דאף להר"מ כ"י פסול [רק] מדרבנן, א"כ צ"א אשכ לצ"ר י"ס להחיר מס"ס בלאופנים ענמם דשמה הלכך ככ"ג ור"ת דאין האז גאמן.

אולם אח"כ נודע שהודית אז שנתעבר מלאי בעלל, וכו"א כודכ שבעלל, וגם נודע שזינתה עם עוד אי וכו"ד הוא וכו"א שגללו הרב פעמים, ויורשה בעלל ונשא אחרת, ונחקרה בשני אחר מוחו ואמרה שהשיר בחוליה וכו"א צ"א עליה כדרך כל אדם, וכ"י הישמה לב דמעתה דנפלו נדדי הכיחר דאופן אי דכ"א לא אמר מבעלל, וגם היחר צ"י אינו דבודה, ואופן כ"י ליחא דלא נחקר בעלל, פ"ש גבן ספק אי הוב דיימא רק מנייה כאופן ג' או כאופן ד', ויותר נראה דצ"ד ל"כ דיימא כלל לא מניי ולא מעלמא כ"י וגרע מנדון דפנימ ח"ג ס"י מ"ג [הובא צ"ס ק"ד אות י"ח] שקול כ"י מקודם כ"ש צ"ד שרק אחרי הודאתה כודו ונשמע הקול, א"כ כ"י זה כאופן ד' דהוי פלוגתא, א"כ צ"ד צודאי אין זה ממזר דאורייתא שכ"י ספק אם כ"י סרים וכיון דאין לומר צ"א שמה זינתה עם אחר [כ"י עם גו] כ"י ספק ממזר.

לו שהרגיש צניעות הזרע ואם לא כ"י מכניס האזר לא היחא מעיז לומר כן, וזה נוחל לן עפי מלומד שזינתה, אחרי שביא צח"כ ולא דיימא משום אדם, ד"ל שאף שח"ל בצי"א מ"מ לפרקים חדמן שבעניס האזר ולא הרגיש מתגברות התאווה. וכ"כ נוצי"ת סכ"ג, מיכו אין להחיר מעטס דיימא דנתעבר מרע בעלל ש"א על הסדין, וככ"א דנתעבר בלמזני, דא"כ א"כ נוח יד לפושעים כמ"ש בני אכוכה פט"י מא"ס"צ דכל אשכ שכלך בעלל חטעון כך. וע"י ביד אהרן ח"ב הבכ"ט סקכ"ב מרש"ץ ח"ג רס"ג, צשניכס מודים דנשנן על ביחו ולא יעמוד ונתעבר, ועדיין טענה שלל צ"א עלי ושהיה עדיין בחוליה חלל שנתפשט הזרע צרמח, ואומרת שגם חכמות הכירו שנתעבר בחוליה והשירו בחוליה כ"י להקל הלידה, וילדה צ"א ובעלל קורא אותה צח"י, וכ"י דבצ"א מותרת לקבל ויורשת אצ"ה ואסורה בקרוביו. [ולבני אכוכה ל"ל דכ"א עיקר סמך אעדות גשים שהשירו בחוליה].

מ. מפורסם לסרים ואשרת דיימא מעלמא, ובכ"י שילדה כוחזק לממזר, ועתה מכחיש לקול שידוע שז"ר כחן וגם כ"י אומרת כן, וגם מנכ ירחי ויומי ואחרמי לידתה בזמן הראוי מהבעלל, ורואה להכשיר צ"י, ובדקוהו וראו שניקב בגיד למעב מהעטרה וצ"א שחום לגמרי, ובחיר מהרש"מ ס"י ר"כ משום ספק שמה מגוי דרוב בעיר גוים, ועפ"י הרא"ש שמוצא צ"י ס"י שמתחפק בנסתם נקב השתן וניקב למעב אי מוליד, עוד ל"ד היחר ע"פ הכ"ס צ"י הרא"ש [במוצא בלוא"כ"פ ס"י כ"י סקל"ד אות ג'], וכ"י בצי"א ס"י ג' וכ"י ס"י י"צ משיגים עמ"ש כ"ש יעקב המוצא בפחמי תשובה סימן כ"י ס"ק כ"י שאין לסמוך להכשיר כולד צענחנו שמרגיש שז"ר כחן ומנכ ירחי כ"י, וככ"י דכ"י שמה נחצר שזינתה צניס צח"כ אפי' בשאין האשכ לנזעה. ויעצ"ן צ"י אגרת צקרת כ"י דאם אירע שילדה אשת פל"ד אין חייבים להכריז על הצניס ולדונה לזונה אם כוחזקה בכשרות, ודברי חז"ל צענינים חלו בס עפ"י ואינו מהנמנע.

י. ספק סרים וזינתה. צ"ל בכסף ח"ב אכ"ע ס"י א, בלאחד שצקטנוהו אמר עליו אשכ שכו"א סרים משום קטנות הגיד, וכשנתגדל היו צ"י ק"ת סימני סרים שצשרו חלק ואין לו זקן באשכ ונשא אשכ ולאחר שנתיים זנתה עם אחי בעלל וכו"ד ויורשה וילדה צ"י וכוחזק לממזר, והלך בצ"י חוץ לעיר ונשא אשכ וכו"ד צניס וזו"ח למכ יחזיקוהו לממזר ואת צ"י ויכופו לגרש אשתו, כיון שלא צדק את בעל אמו אם כ"י סרים. וכר"א פאלאג"י בחירי מס"ס, ואף דריא"ז פ"י בעלל כ"י דכלקוי צ"ד וכ"י הריכו צחזקת שאינו מוליד כ"י וצ"י ממזרים, מ"מ צ"ד ש"ל צדקוהו ורק קול רינון י"ס וידים מוכיחות, וככ"י כ"י רמ"א ס"י קע"צ סט"י דאין לדון עכשיו דין סרים ודאי כ"י, ועכ"ל שם, וכל שכן שמעיקרא לא התצבר ואם כן כ"י ספק שמה ממנו ואם לאו שמה מגוי.

והמחבר שם ס"י צ"י כ"י דיש צ"א כמה אופנים, אי, באמר מבעלל נתעברתי נאמנת להכשיר [וא"ל ס"ס], וכדנאמנת צסעכ"ט דמגוי אפי' דזנתה ודאי ואצ"ד תז"כ, ומעטס דאף בלא דיבורה כ"י רק ספק עכ"ל שם, וכ"י צ"ד כ"י ספק נכון אם הוא סרים וכ"י, א"כ אפי' כודכ אחי בעלל שבעלל וגם לא דיימא חלל ממנו נאמנת, ד"ל שידועת צבעלל שז"ר כחן וראוי להוליד, ולא מצטי כשבעלל שחך כשאמחה ממנו או בסחפק, חלל אפי' אומר שאינו ממנו דבריו בעלים, אחר שהיה מרגשת צ"י כחן ולא הוא, וכמ"ש בר"מ פט"י דאישות כ"ט, ורק אם טען בעלל שאין לו גבורת אנשים אף דבאשכ מכחישהו צ"א בעלל גאמן, צ"י אף כשאמרה מאחי בעלל, מ"מ אם כיחש אף דיימא רק ממנו א"כ לפסול כס"י כ"י [וכס"י כ"י]. וכולד כשר מס"ס כמ"ש הרא"ש הנ"ל, ג', אם אחי בעלל כודכ, לא מיצטי שגם היא אמר ממנו, חלל אפי' לא

אוצר הפוסקים

עוד כתב דהספק שמה שריס הוא לא מדברי האשכ הנ"ל דאיהם כשרה לעדות כ"י וליש עבירה לאיגלווי כ"י ואין לחוש לקול שהוא שריס והבן ממחר דמלמד שלא כוחק צ"ד כ"י עיקרו מפי אשה, אלא שהיה בלי זקן דהוי ודאי סימן שריס, ע"י יצמות פ' ב', ופלוגתא דר"מ ורצ"ד פ"ב דאישות ב"י י"א אי צנו ב' סימנים, אי"ב הוי ספק שריס, ואף דלא נחלקו אלא בידועין שלא הביא ב' שערות ובני"ד שלא נצדק ואולי הביא ויאל מכלל שריס לגמרי כחוס' שס ד"ה דהביא ורצ"ש (בטוב"י) ס"י קט"ב, אי"ב הוי ס"ס להיחר, ספק כהר"מ וצנו עוד סימן ואח"ל כהרצ"ד שמה הביא ב' שערות, אולם יש גם ס"ס לחומרא שמה הלכה כהרצ"ד דסגי בסומן אי ואח"ל כהר"מ שמה אי צדקוהו הוי מציאות עוד סימן, וע"ש שהאריך גם בסי' דבשרו חלק וכ' ד"ל גם שמה נתרפא, ומ"ש הכ"ש בסי' ה' סק"ג דלא אמרין נתרפא י"ל דהיינו צניקב, ומסיק דסוף סוף הוי רק ספק אי אי היכ אז שריס, דכשנאמר ספק שריס או לא היינו שהוא צריא ואין נחזור לומר שמה הביא היינו הספק הראשון דכשנא עלי' היכ צריא.

אלא דמ"ש גל הכסף באופן ד' לעיל דז"ש ס"ס להחמיר באסד"ר אף לענין ממחר לא משגחינן בספק להיחר, זו מנין לו, דהק"ל בקונטרס הספק חיו"ד ח"א ס"י קי"ז שקו"ט דלכמה מהראשונים אזלינן להקל אפי' במיעוט היתר נגד רוב איסור וכ"ש ב' ספיקי להחמיר, כיון דספ"מ מה"ט שרי, דודאי אזלינן בחר היתירה אף כשיש ס"ס להחמיר, ומה שכתב ציערמן מוכיח מסופק כ"ז באצט"י דפרוה דפסקו לחומרא מכח דאין מקילין נגד ס"ס להחמיר, שא"כ דהו"ב מאחרים כפרש"י ורובא דאוריינתא משא"כ דרובן כ"י.

וא"כ ה"כ צ"ד יש להחיר מס"ס דילמא ב"י כהר"מ דאמרין כשם וא"כ י"ל שמה מגוי, ובפרט שיש לנרף דשמה נתרפא ור"צ מוני ומסייע לזה עדות אשתו בשני, ועוד דבעיר ר"ג ויש לילך אחר רוב דאוריינתא, ולרוב"פ חלין בגוי, ואף למ"ש תשצ"ן דבעינן דיימא מגוים, להמתנות יפה מצוה דדוקא צדדונו כ"כ שאמרה מהנעטן והוא הודע שהם "צנו" וכו' דיימא, מש"כ האריך כר, משא"כ צ"ד שהודע שרק צא עליה ודאי אזלינן בחר רוב העיר, [עם"ק קל"ז אות י'], וכ"כ פני משה ח"ג סמ"ג דיש לשדות הבן בחר הכשר לה, וגם כ' שם דא"י דחתנה צא עלי' דקמשייה נפשה רשיעה ובה"ג לנ"ד, ומ"ש השיב צ"ן ליון [עפ"י סק"ל"א והוצא לקמן בס"ק ק"א] דבכדור שניהם פסול הולד, הכס היתר דיימא מוני ולא מעלמא מה שאין כן צידון דידן, והכסיומו להכשיר בד"ל דספרדים דירושלים שנת תרל"ז.

וכ"כ בעין יצחק חא"כ ס"י צלא ילדה יותר מ"ש ויש קול שמתנה אהבים עם זר ועדים ראוי משחקת עמו וע"א ראם מתוחדים, וילדה, ואמר הצעל שהודתה לו שהולד אינו ממנו, וכ' שהאם והולד כשרים מטעם הנ"ל דעדין שייך ר"צ מהצעל המלוי אלא צוחר, ואין לדחות עפ"י סברא בלי ראיה מ"ש בגמ' ישא צח דומה ולא חילקו בין שהתה ולא ילדה כ"י, ודלא כל"ל סמ"ג (מוצא בסק"ג אות י"ב ע"ש), ומה שהודית לא מהני כסע"ט, וגם י"ל עיניה נתנה באחר. ומה שראוה משחקת אי"ן רק פריאותא וכפרש"י גיטין פ"ט א', וכמ"ש הע"ז סק"ז, ויותר קל מריון ע"ש סק"כ"א וח"מ ס"י סק"ד, והעדאת הע"א על היחוד, ע"א אי"ב צניקב כס"א סע"א דרמ"א, זולת זה כ' בשני רמ"א ס"ט דכשציל יחוד לא אבדה חז"ל.

וכע"ז בפרי השדה ח"א סכ"ה צלא ילדה רק עד אחרי ע"ז שנה ומענה צפיה ש"ה פקדה, אחר כך יאל קול שנתעברה מעכו"ם שנתחדה עמו, ונתקוטעו ציניהם וע"י ערמה הודית שמהעכו"ם וגרשה צעלה, לבסוף חזרה מהודתה ואמרה שהודית בשעה שאז יחדלו במריבות אצל האמת שהולד מצעלה, וכ' שאפ"ה חולין צעל ולא גרע מה שלא ילדה ע"ז שנה, דמ"ש חוס' יצמות ל"ז דבשהתה אין חולין כה"ג צעל היינו במסופקים אם מראשון או מהשני ועכשיו דרכ עם השני ול"ש צני ראשון רוב מתעברות ויולדות, ועוד דהתוס' כ' "ומתו" צעליהם, דכבר מת בחזקת שאין לו צנים והולד ל"ה כלל צעולם צחיי הצעל וצחזקתו משא"כ צנולד צחיי הצעל והי בחזקתו ל"א משום שלא הולד עד עכשיו שוב לא יולד, וכשאר בחזקת צנו במקודם אף לענין יבום, וכ"כ בשני חמד אישות אות ל"א ל"ג שאפ"י מי שמוחק צעני העולם שאינו מליד מ"מ כל שאין בדבר ברור חלין

עוד כתב דהספק שמה שריס הוא לא מדברי האשכ הנ"ל דאיהם כשרה לעדות כ"י וליש עבירה לאיגלווי כ"י ואין לחוש לקול שהוא שריס והבן ממחר דמלמד שלא כוחק צ"ד כ"י עיקרו מפי אשה, אלא שהיה בלי זקן דהוי ודאי סימן שריס, ע"י יצמות פ' ב', ופלוגתא דר"מ ורצ"ד פ"ב דאישות ב"י י"א אי צנו ב' סימנים, אי"ב הוי ספק שריס, ואף דלא נחלקו אלא בידועין שלא הביא ב' שערות ובני"ד שלא נצדק ואולי הביא ויאל מכלל שריס לגמרי כחוס' שס ד"ה דהביא ורצ"ש (בטוב"י) ס"י קט"ב, אי"ב הוי ס"ס להיחר, ספק כהר"מ וצנו עוד סימן ואח"ל כהרצ"ד שמה הביא ב' שערות, אולם יש גם ס"ס לחומרא שמה הלכה כהרצ"ד דסגי בסומן אי ואח"ל כהר"מ שמה אי צדקוהו הוי מציאות עוד סימן, וע"ש שהאריך גם בסי' דבשרו חלק וכ' ד"ל גם שמה נתרפא, ומ"ש הכ"ש בסי' ה' סק"ג דלא אמרין נתרפא י"ל דהיינו צניקב, ומסיק דסוף סוף הוי רק ספק אי אי היכ אז שריס, דכשנאמר ספק שריס או לא היינו שהוא צריא ואין נחזור לומר שמה הביא היינו הספק הראשון דכשנא עלי' היכ צריא.

אלא דמ"ש גל הכסף באופן ד' לעיל דז"ש ס"ס להחמיר באסד"ר אף לענין ממחר לא משגחינן בספק להיחר, זו מנין לו, דהק"ל בקונטרס הספק חיו"ד ח"א ס"י קי"ז שקו"ט דלכמה מהראשונים אזלינן להקל אפי' במיעוט היתר נגד רוב איסור וכ"ש ב' ספיקי להחמיר, כיון דספ"מ מה"ט שרי, דודאי אזלינן בחר היתירה אף כשיש ס"ס להחמיר, ומה שכתב ציערמן מוכיח מסופק כ"ז באצט"י דפרוה דפסקו לחומרא מכח דאין מקילין נגד ס"ס להחמיר, שא"כ דהו"ב מאחרים כפרש"י ורובא דאוריינתא משא"כ דרובן כ"י.

וא"כ ה"כ צ"ד יש להחיר מס"ס דילמא ב"י כהר"מ דאמרין כשם וא"כ י"ל שמה מגוי, ובפרט שיש לנרף דשמה נתרפא ור"צ מוני ומסייע לזה עדות אשתו בשני, ועוד דבעיר ר"ג ויש לילך אחר רוב דאוריינתא, ולרוב"פ חלין בגוי, ואף למ"ש תשצ"ן דבעינן דיימא מגוים, להמתנות יפה מצוה דדוקא צדדונו כ"כ שאמרה מהנעטן והוא הודע שהם "צנו" וכו' דיימא, מש"כ האריך כר, משא"כ צ"ד שהודע שרק צא עליה ודאי אזלינן בחר רוב העיר, [עם"ק קל"ז אות י'], וכ"כ פני משה ח"ג סמ"ג דיש לשדות הבן בחר הכשר לה, וגם כ' שם דא"י דחתנה צא עלי' דקמשייה נפשה רשיעה ובה"ג לנ"ד, ומ"ש השיב צ"ן ליון [עפ"י סק"ל"א והוצא לקמן בס"ק ק"א] דבכדור שניהם פסול הולד, הכס היתר דיימא מוני ולא מעלמא מה שאין כן צידון דידן, והכסיומו להכשיר בד"ל דספרדים דירושלים שנת תרל"ז.

וכן התיר בשמחה לאי"ש לשהע"ז ס"ג מטעם דהוי ספק שריס כעמ"ש הישמח לצ הנ"ל ואלו נצדק הצעל [חולין] כ"י אומר שהוא צנו וכה"כ כשר, וגם אשתו הראשונה לא אמרה שא"ל בגו"א, ושפיר מהני עדות בשני ונאמנת, ד"ל דככה"ג מהני עדות אשה כדמלנו צכמה דברים, כמ"ש באגודה פ"י יוחסין לענין נאמנין על הבכור שמהמנין לאדם צדכר שעסוק צו, ושמה הביא וכמ"ש חת"ם ח"צ ס"י"ב דז"ש עוד ספק מלטרף ספק נתרפא, ואח"ל דהוי משם אי ואינו מתהפך, ה"א יש ספק ג' דשמה מגוי, ואף שאמרה מאחיו מ"מ הנואף ל"א שהוא צנו וגם דיימא מעלמא שזינתה עם עוד אי ובעיר ר"ג וליתא שכונת ישראל לצדק ואף צלא דיימא מגוים יש להסתפק גם צזה דרובא דאוריינתא כמ"ש צנו יעקב ס"י ממכריו"י שורש ספק ספיקא זו, אי"ב הוי ג' ספיקי להמלט מספק ספיקא להחמיר.

יא. אין לו גבו"א ופני הילדים דומים לפלוגי החשוד, ע"י מהרש"מ ח"ג ס"י קס"א צא' שעד כ' שנים לא ילדה אשתו הנובע וצח גדולים, לימים חזמן קרוב שלן כמה לילת בחדרם

באר הגולה
י כן פירש ה"ה מ"ה
רבינו חוששין כו'

תולים (יז) בבעל אבל היא בעצמה חוששין לה משום זונה י [ו] וכהן חושש
לה

ביאור הגר"א
[ל] וכהן כו' וישראל
כו'. כן פירש המ"מ :

באר היטב

(יז) בבעל. משום שהנעל מנזי לה משא"כ נארום אפי' אם נא עליה נולדי משום דאין מנזי לה. נ"ש :

אוצר הפוסקים

אינה יכולה לנעול כידוע וצפרע ציוס, וצפוני נחשז כרס"ר, ועכ"פ
אי"ז מנזי אלכל ודמי לארום, וגם דצני חז"ל, וככה דסעי"ד
דכעור חיישין, עו"כ שהי דעתו לעשותו ספק ממזר, אך עתה
שינא הדבר לאור, שכלכו לחיש מורה כנן סורר ומורה וחקרם,
ואמרו שהולד מהם, וכן נכתב בספר הממשלה ע"ש האב הנואף
וכידר להם חו"ק, הנני נוטה להגר"ש סלנט שכי שלפי הנראה עפ"י
שהלע במכתבו שהולד ממזר ודאי ולא ספק, דא"ל מונכרי שלי
דימא מעלמא רק מהישראל שדר אלכל ביחוד, וע"ש שכי"א באר"ך
לכו"כ כדעתו.

סב. וכהן חושש וכו'. עי' ג"ש דמשמע דוקא כשנא לישא"כ
אחר מות בעלה וכ"כ יד אהרן ח"א הגכ"ע סק"ז,
וכ"כ לישראל דבסמוך, ולא כדמשמע מהרמ"ם דדרכי נעם ח"א
סמ"ד שהבין שבעלה הכהן לר"ך להולידה, [וכ"כ מהר"י מזרונא
סי' ס"ז שאם בעלה כהן יגרשנה], אלא הכונה שבעת היא פנוי ואחר
רואה לישא"כ, [וכ"כ מ"ל הר"מ ינא קול "שהיח"כ זונה תחת
בעלה, וגם דלא גרע מכאן אחר שנשאה דדיעוד אינו מוליד, כדבסמוך
אות ד' ואלו סברי כשצ"י שם]. וכנה"ג סק"כ כי ממכריב"ל דא"ל
שינא קול שזינתה ונחלמנה מותרת לכהן, ועסק"ה במכריב"ל
שכתב דא"ל דלכתחילה אין מתירין לכהן לישא"כ.

סג. חושש לה. א. ע"כ כאן ובקו"א דדוקא ככה דנא קול על
א"ל חושש, אבל קול בפנוי ל"ה לכהונה כדלקמן סי'
סע"ז, ע"ש צב"ש וצא"ג, וכעס דאמרין דרק חזו לה פריאות
והולידו קול זנות אבל צא"ל ל"ה מולידים קול זנות לאסרה ואת
צניח אלולא חזו זה כיעור או זנות ומש"ה חושש [וכייווה הא דסוטה
כ"ז לא ינא דומה]. וע"ל ס"ק כ"ז כי דלמש"פ חוס' גיעין פ"ט
דנא קול סתם ואין הוא דחיישין שמה עם עבד ודלא כפרש"י שם.
יש לחלק בפשיטות, דבפנוי כו' ס"ם דאפי' בקול אמה שמה עם
כשר משא"כ צא"ל דכוי רק חדא ספיקא, ועי' מהריב"ל צסק"ה,
ועפ"י סי' שם דכ"ד חת"ם לחלק בין פנוי לא"ל, דמ"ש צ"ש
דבסמוך, הרי נתנו דבריהם לשעורין ומי ישער זה ע"ש עוד.

ב. ושאר הספרשים כי לחוש אף בפנוי, ומה דנקט ככה צא"ל,
דקמ"ל הא דאין חוששין לצניה, (כנה"ג ואר"ן נצי). עו"כ
כנה"ג ושכ"פ מורו [המהר"ט] ח"ב יו"ד סי' מ"ט דמרש"י סוטה
משמע דלא ינא דומה מיירי בין צא"ל ובין בפנוי, דלגבי שמואל נקט
שמה מגוי וממזר וגבי ר"י נקט דר"ב מהבעל, ו"ל דכיוונו משום
דנקט לכל אי' חידוש ביותר גדול, דמה שאסר שמואל הוא אף בפנוי,
ומה שמחיר ר"י צבת דומה הוא אף צא"ל, ואה"כ דמה שאסר ר"י
דחוששין דדומה היינו אפי' דדומה פנויה, וכ"ד ע"ל.

והא דבסי' ו' ל"ה לכתונה בקול. כי דדרישה שם סק"ז דהכא
מיירי צקול דלחזוק צ"ד משא"כ סתם, (אולם הצ"ח בקו"א
שם כי דכ"ג דללא איתחזק איירי, ומהריב"ל לכהן ס"ק ס"ב כי
דגם סתם מיירי בהחזוק צ"ד). וכע"ז כאן כי דככה איירי צרינו
של זנות דכוי כוונת דומה, וסתם קול בעלמא מפריאות ששחק
וכפירש"י שם בגמין, [ול"ע דהתם נמי קול "מזנה" קאמר ואין הוא
דאמר דאך פריאות חזו זה, ואלו ר"ל דהתם קול "שחומרים"
זינתה וכאן קול ש"ראו" שזינתה]. והח"מ סי' ו' ס"ק י"ד כי דככה
דכל מרגינס ודימא עפי גרע עפי מס' ו', וי' דדייקו ל' "כלל".
וכ"כ צא"ר נצי. וכצ"ש ס"ק מ"ט כי דמרגינס קרוי לודאי וגרע
עפי

תלין הולד צבעל ואמרין ר"ב ממנו, וכן ראוי לקבל אמתלה דידה
כעמ"כ צנז"ק סי"א, ואח"ל דלא מכני לגבי דידה דשו"א אנהד"א,
וגם דגירסה ולי"מ אמתלה לגבי מעשה, מ"מ להחירה לכהן וכ"ש
לענין הולד מכני, ויש לסמוך על דבריו במקום עגון כשיסכימו
עוד צ' רבנים דפקיע שמייהו.

יג. כשהבעל זקן. כי הנהגות הגרע"ה סק"ה ממכרש"ל פסחים פ"ז
דל"א ר"ב מהבעל, דכושע קראו הקצ"ה זקן וקאמר
דכיו ספק מאחרים, ע"ש, ומיין לפמ"ג צפתיחה כוללת חלק כי
אות כ"ה, דכ"ש דהסדרה היא דתש כוחו ואינו נועל כי אם ציאה
אי' או צ' וליכא רוב. וכי כרס שלמה דא"ל כונת ר"ב מהבעל הראויות
להתערב משא"כ מזה מההפכה [ור"ל דאכתי יש ר"ב לעומת הזנות].
עוד כתב הפרי מגדים מיהו הי"ט כי התם דליכא חזקת נדקת,
ועדיין ל"ע דלא מנינו חילוק זה בפוסקים דצוקן אישחתי דינא.
וכן תמה מהר"ן חיות צסוטה כ"ז דל"מ כו', וגם דהנו"צ [לעיל
ס"ק י' אות ט'] תלה צבעל חולה מסוכן ולא הוליד כל הזמן, אי'
דכונה הפסוק דקראם ילדי אגונים משום דהיתה פרוה. וחת"ם
ח"א סי' י"ג [וכע"ז צלל הכסף ח"ב סי' א' צ"ב] כי דולפי עכ"פ
מהכא דצוקן ופרוה לא אמרי ר"ב מהבעל, ולאו דוקא זקן צניס
אלא זקן ח"ה שאינו מנזי כתרנגול, דא"ל דמה למדו צה"ג ור"מ
דפרוה לצד הוי ר"ב מהבעל, דהא בגומר צת דכלים אי' לאו דכוא
זקן ל"ה אמר הקצ"ה דכיו ספק.

ובפני משה ס"ק ע"ז כי דאין ראוי מכאן דפח"ה לצד הוי ר"ב
מהבעל דא"ל דהיתה פרוה רק צעודה פנויה דאן אפי' זינתה
אח"כ פ"ה הוי רוב מהבעל כרמ"א דבסמוך, אולם מהרש"ה מפרש
דכונה דיש לו לחוש למיעוט.

יד. ה' הבעל בבית משוגעים עלור חיי חדשים ומה שם, וע"ז יוס
אח"כ רתח אשתו להנשא, וא"ל שחמתין כד"ה שהיתה
משוגרת, אמרה שמשוגרת מהמשודך צעוד בעלה חי שדר אלכל
מכבר, והמשודך שתק כמורה וגם יש קדל"פ ע"ז, אמנם צקרה שם
אלל בעלה בכל שצוב וכמה פעמים נשאה לצדה עם בעלה בחדר,
ע"י צות אצרהם להרב אצרהם עבר עמוד כ"ה שהרב נפתלי הכהן דאלר
התיר הולד, דהוא א"ג כסע"כ"ט, ואף דכ"ד אין ד"ה לצעול צצית
הניל וא"כ הו"ל כארום, מ"מ ל"ד, דבארוסה אסורה בלא צרכה
אמרין לאו אצרה ארעא למבעל, משא"כ צ"ד שהיא נשואתו וגם
הי צמקום סחירה ביחוד ודאי י"ל שמהבעל נעצרה, דבאמת י"ל
דמ"ש מהמשודך הוא כדי להחירה להנשא מיד כשמשעה שצריכה
להמתין כד"ה, ואלו יש כאן לנרף ס"ם דשמה מעכ"ס, דמ"ש הצ"ש
סק"ג דכלא טענה כך הולד ממזר, י"ל דכיוונו אם לא מעכ"ס הוי
ממזר ודאי, אבל צ"ד שכלא"ה ספק מצעלה ורק פסול מדרבנן יש
לנרף לס"ם שמה מעכ"ס אף צלי טענה.

וכן הרב מהר"א"ל משניפישאק אחרי שהאר"ך שם ע"ד הצ"ש הניל
כתב דלדעתו היתר הולד צרור כיון דא"ל לפוסלו, וככה אין
דין רק על הולד י"ל דכל דפריש מרובא ורוב ולדות כשרין עפ"י
סקמ"א, ורק בארוסה נחמא לפסול דעכ"פ עבדה איסורה ואיתער
חז"ל, אבל לא יעלה על הדעת דצביל שאינה צבית רק היא הולכת אללו
ישתנה דינה, וכ"ש צצית משוגעים הוי ודאי מקום יחוד שאין מנזי
להצציות, וכ"ש שטיילה עמו בגן, אולם המחבר כי דאף שנתיחדה עמו שם
מ"מ יש מתקחים ועיניהם משועטות בכל המקומות ודלתי החדר

לה מדין (יח) תורה (יז) (ואם צעלה כהן חוששין על צניע (כ) שהם (יט) חללים) (מכריז סימן כ"ד)

וישראל

באר היטב

ביאור הגר"א
[לז] ואם בעלה כהן כו'.
דבאן ל"ל רוב בעילות כו'.
דבבעילה א' נעשה זונה :

פתחי תשובה

(כ) שהם חללים. ענה"ט גמ' ג"ג ש"ל אצל אס צעלה ישראל אס זנחה צמוד הצנים שחל אח"כ כשרים אפילו לכהונה ועיין בתשובת שנת י"ז סימן ע"ה ש"ל דהנ"ל לא ראה דברי מהרש"ל גי' יצמות פ"ד סי' ל"ה וסי' כ"ה ש"ל צהריא דאף דלא קי"ל כר"ח ולא הוי מתור מדרבנן מ"מ הולד פסול לכהונה אך מדברי החס"ד יצמות דף מ"ט ע"ג סוד"ה סוטה צמה שכתבו לזמות דברי ר"ח מפ' יש מותרות מוכח דעתה הנ"ל דאפי' לכהונה לא נפסל הולד ע"ש :

(יח) תורה. היינו לכתחלה אצל דניעצד אס נשאה אין מויליין ומ"ש צמוד ואס צעלה כהן חוששין על הצנים היינו לכתחלה. וכתב צצנות יעקב ח"צ סימן קמ"א דוקא נקלה דפסק אצל נקלה דלא פסק ודאי מויליין ומהאי טעם פסק שם צצנה א' שהיתה יושבת תחת צעלה וינא עליה קלא דלא פסק שזינתה תחתיו ונחלמנה ועמדה ונשאת לכהן כופין אותו להוילי דהוי קלא דקודם הנשואין ע"ש. ועיין מהר"י ווייל סימן כ"ד :

(יט) חללים. דהא אס זינתה תחתיו פעם א' אפי' נצעלה צאונם חללים אצל אס צעלה ישראל אס זנחה צמוד הצנים שחל אח"כ שזינתה אס זינתה כגון שהיה צעלה צמדיה ותיכף שהלך צעלה ממנה ינא קול ודאי דכשם שאין הולד צמוד מכת דחולין צעל קודם הליכה ה"ה לאו חלל הוא והא צהא תליא. ח"מ :

אוצר הפוסקים

א"כ צנ"ד דאפקוד עכו"ם אין לך אויבים יותר מהם, ואף דצנ"ד חתרו צו, וצמ"א סי"ה מצוה דצתרו ל"ה דיעצד, כזר כ' מצו"ט ח"א סי' קפ"ז וגם מהרמב"ם ג' בהרמב"ן דגם צענר על החראה אין מויליין, ועי' פרשת מרדכי אה"ע סי"ה דלהצ"ה אס יש להם צנים לכ"ע לא תלא גם צתרו צו, גם חולי צעין החראה שאס תנשא תלא וחראה שלא תנשא לא מכוני, וחולי צעין החראה לצעל ואשה, ועכ"פ צנ"ד דל"ה החראה צרור רק עד שיצנ"ע י"ל דלכ"ע ל"ה החראה כלל, מכל הנין אין צידיו לאסרה עליו ואין לחלוץ צכונתו, ויקראוהו ראשון ויעלה לדוכן.

סד. בעלה כהן כו'. וכשצעלה ישראל, עצה"ע דכשרים לכהונה, ועצ"ש דכ"ה לרמב"ם, ועפ"י דכ"מ מחוס'. ועי' צצית י"ז בראי' מדוכותיו החוס' דלא כר"ה שולד מסוכה ממחר דרבנן, מדאמרין דהיא מרגלתו, א"כ ה"י אס הולד פסול לכהונה ל"ה מרגל לא כדמשמע שם בחלולא, וכע"ז צצ"מ וע"א. וצצית משה סי"ק ע"ז כ' דל"ד דדוקא חסם צאלמנה לכ"ה דכ"ה כהן לא מרגל כשיפסל לכהונה אצל צעלה ישראל למה לא מרגל הא הוי ישראל כשר, ואי משום הכהן כו' ע"ש צחוס' דלא איכפת לה רק צצן, ועי' מרדכי סי"פ בחולין דמפ' החוס' ציתר ציחור.

וכ' בית מאיר דכ"ה צמרי"ז סכ"ד, ולא מלאחי מי שיתעורר לכהנר צזה זולתי היש"ש [המוצא צפ"ת] דלמ"ד גוי הצעצ"י הולד פגום דה"י אי זינתה ודאי פגומין לכהונה, ע"ש, והאריך לחמיה ע"ז, וכן הנהיבות לשבת כ' דלהק"י יש פירכא, ע"ש, וכ"כ צית משה הני"ל דלהלכה מסתבר כצ"ש ולא כיש"ש, דצלא"ה דעת כמה פוסקים דגוי הצעצ"י אין הולד פגום, והכו דלא לוסיק עלה, ע"ש. וצצית אפרים אה"ע סי' ז' כ' דכ"ד הרשב"א יצמות פ"ה שמוכח כן מרש"י, חולם מהר"ט צ"ה המוצא צמוק"י צ"צ דף קכ"ז ש"ל דצאמר צני ממזר שאשתו זנחה מ"מ ח"י לגצו ולפסול צניו דלהצ"ה מכהונה, ע"ש, משמע דס"ל כיש"ש [דאין לומר דקאי כשתחלמנן וחנשא אח"כ לכהן, דהא כ' בטעם משום דא"י לומר שזינתה מידה ואימור שוגגת היחה, ולהנשא אח"כ לכהן צניו חללים אפי' היחה שוגגת, וע"כ דאצנים ממנו עלות קאמר דפסולים אס היא מידה]. וצ"כ מלבושי יו"ט סי' ט' אות ח' הציא מריטצ"א יצמות פ"ה צ' שכוניו צעלמו כצצית י"ז הני"ל מדאמרין דהיא מרגלתו מוכח דאפי' מורס לכהונה נמי לא הוי עי"ש, חכ סותר למ"ש הני"ל צצמו.

סה. חללים. א. וכי מכריז מצרונא סי' ס"ו שאין קרין אותו ראשון ולא יאכל בקדשי הבזול. ועצה"ע סי"ק י"ח דהא דחוששין על הצנים היינו לכתחילה.

עפי מקול. והאפי זוערי ממלק דכנא הכל ותדיר מרגנן דהאי קדל"פ והחסם צפסיק. חולם פי' צכ"ע מהצצ"י [וכ"כ החוס' צסוכה כ"ז א' דכ"י דפסיק, וכנה"ג סי"ק כ"ה כ' דכנא מיירי צדומה צצורו הפריצות והכל יודעין ורואין שביא פרוצה ציתר, אצל צינא לה שם מוחה [דלהלן] כדבר ספק שפריצות אינו צרור אלא שאנו חולין שמה שילא לה שם משום דחזו צה פריצות, ומסיים והמעמיק צכס יראה שאין צכס חילוק ולי"ע.

ג. ועי' בית מאיר דלפרש"י סוכה נראה דחסם לא איירי כלל לענין איסור אלא לענין סלסול כשאין לפניו רק דומה וצח דומה לאחו יתן דעתו יותר, וא"כ הא דגעין וסי' ו' קול מזהה אין חוששין היינו מדינא, וע"ש פי' בגמ' סוכה לפי"ז, וכל החירוצים הני"ל הו"ל להפוסקים ככה"מ דפי' חוששין מדן חורב כמובא צשו"ע, וכע"ז כ' צצורך השולחן ספי' כ"ז אף להכ"מ, דמ"ש מדן חורב הכונה כיון שזונה אסורה לכהן מדן חורב ראו' לחוס יותר, דמפרש כל חוששין צכסעי' א' רק חשש צעלמא ולא מדינא וצכ"י ו' מיירי מדינא, ועי' חצ"ן המוצא צס"ק סי"ה אות ח'.

ד. ובדיעבד. עי' צכ"ע דאין מויליין, וכי צצ"ן צצ' סקכ"ה ע' וצדרישת ארי סק"י דכ"מ מחוס' סוכה דמוקי לה צככן כמ"ש מל"מ פט"ו דלוי"צ ה"ד, וכתבו דאס כנס אין מויליין, ולי"ל דמפי' לא ישא היינו לכתחילה, וע"ש פירושם צגמ' וקושיות וחסדרא. ועצה"ע מהצצ"י דצקדל"פ מויליין אף דיעצד. וכי צית מאיר דדחק לפי' הכל מרגנים דכנא נקלא דפסק, ועוד ל"ע דהחוס' צסוכה כ"ז דמפרשי נקלא דפסיק קאי לר"ח דס"ל דמויליין מנעטן עפי' קדל"פ לחור, אצל לרי"ף ורי"מ דאף מנעטן דחלים לקלא מ"מ אין מויליין רק צצ"ה גם עדי כיצור, ועח"מ סי' י"א סק"י, א"כ כ"ש דאין מויליין מהכין צלא עדי כיצור אף צקדל"פ, ועצ"ש שם ס"ק י"ז. וכ"ד פרוך השולחן ספי' כ"ה דאף צקדל"פ אין כופין מדינא להוילי ואי"ז ענין לקלא דלפני נשואין שאין א' רק צקול דקדושין וגרושין אצל קול צזות אין לך חשש שחיאסר לעלמא ולצעלה אלא כניצור וקדל"פ.

ה. ועי' מהרש"ם ח"צ סי' קכ"ה צרינו ערנים שזינתה עם ערל וקדל"פ שביא מצוצרת ורואה נשים עצה ושמשו שכוליכוכ לרופא וכשחזרה אמרו כנשים שביחם דקה כמקודם כו', והיא מכהשת הכל ואמרה שצצ"ה הוי מפני רוב מאכלה ורצ"ה כהן לישאנה והתרה צו רצ' א' שלא ישאנה עד שיעשה צצ"ע כדן, ולא שמע שהוא ע"ה ונשאה וילדו צנים, וצני הכפר מרחקים איתו מכהונה, וכי דלמ"ש דדריש [הני"ל אות צ'] הרי צנ"ד ל"ה אחזק צצ"ד, גם צאפקוד אויבים ל"ה קלא, ועי' רח"כ חא"ה סי"א דגם מכהן חולין צאויבים,

ביאור הגר"א

[לח] ופ"ט ט"ו. וחס
שם בדיה רוב. ובגון
וליתא ט"ו :

וישראל אם רוצה להתרחק מן הכיעור ו ואם היא פרוצה ביותר (כא) חוששין

אף (ב) לבנים : כגס [לח] ומ"מ

באר הגולה

כ שם תהא דנע' רפ"ט
דלא נפסעט ולחומר'א שם

היא

פתחי תשובה

באר היטב

(ב) לבנים. ר"ל חשש ממזר כיון דלא שייך זה לומר רוב נעילות מהנעל. אבל לרוב פוסקים לא חמירין שום חשש ממזר. לפי' אם היא פרוצה ביותר. עיין ג"ע וכנה"ג :

(כא) חוששין אף לבנים. ע"ש ס"ק כ"ו מ"ג דמונא דפוסטא איירי לענין איסור כהונה ועיין נח' נו"ג תניינא סימן ז' מה שקשה ע"ז ומה שמירז סה ע"ש וגם נחשונה שינת ליון פ"ס ע"ה האכיר מזה ע"ש :

אוצר הפוסקים

ממנה, ובה דמי קיי"ע בנאגרה משום פריצות אף ראו' לאדם כשר לישארה, י"ל דבגירסה יש כיעור עפי, ד"ל דמסתמא ידע האמה שזינתה כו' משא"כ צמח ולא גירסה, וכעיי' במהרש"א פסחים ל"ז שהושע השיב שאינו יכול לגרש אשתו שעיין יוליא למע על הכנים שיאמרו כיון שגירסה מסתמא ידע שזינתה.

סז. פרוצה ביותר. א. בסמ"ג ל"ח קי"ז כי דמפקרת עומה לכל לכתחילה דפרהסיא. ובמהר"י מצרונא סי' ס"ו כתב דאיכא עדי כיעור ופרוצה דפרהסיא בגיפוף ונישוק וביחוד ואיכא רגליד. ועי' נחיצות לשבח נקמן ס"ק ס"ה אות ט' ד"ל לכה"ג דמיירי בקול ופרוצה, ועי' במאורי.

ב. וספק פרוצה. כי אורח לחיים סי' כ"ג דכוי ספק דרבנן לקולא, ואין לומר דספיקא דרבנן לא נתייר לכתחילה דכאן שתיאסר לכל העולם הוי כדיעבד, גם איכא ס"ס שמא אינה פרוצה ביותר ושמא לא זינתה. וכעיי' כי בנצטת פנחס סי' י"ז דאיכא כמכ ספיקות אם היא פרוצה ביותר אין מקום לאסורו צצת ישראל כו', דפרוצה ביותר אינו אלא איבעיא דלא איפשטא, ולרש"י שם לא מיירי לענין כהונה כו', ע"ש.

סח. חוששין אף לבנים. עכ"ט דהיינו חשש ממזרות, ועי' נקמן אות ז' ד"ל רק חשש לכהונה, ונקמן אות ח' ד"ל רק פגם משפחה.

א. חשש במזרות, כי לפי' סק"ד דכ"מ צרי"מ וצטו"ע מדכי צרישא ל"ח שהם ממזרים, משמע דחוששין דסיפא היינו ממזרות, וכ"מ בסמ"ג ל"ח קי"ז שבי' ל"ח שילא קול כו' ל"ח שמא ממזרין כו' אלא"כ מפקרת עומה כו', ועי' דכ"מ מרש"י ומברא"י, ועי' בהבה בנ"ז דחשיב עוד, וכי' דכל הפוסקים הכי ס"ל [ולא] דמ"ש חשש ממזר י"ל דעיקר טונתו דיש חשש אף לישראל ולאפוקי מה"ל רק לכהונה, מ"מ מסתיימת הלשון משמע ספק ממזרות ממש, ועי' סק"ח שבי' כ"ז ממזר מספק, וכ"מ מצ"ח ד"כ פנוי' וכ"כ צרי"א ארוסה ומשום דאזיל לי רי"צ מהנעל, וכ"מ מצרי"ע דבסמוך] ועי' עכ"ש שבוטל לקמן אות ט'.

ב. ופעמא, עי' צנין עולם סי' א' אות כ"ז דמ"ש הכ"ש משום דפרוצה ליכא רי"צ מהנעל, צ"ח לחוד ליכא ספיקא, דבסופא כ"ז צ"ח אי מצי מינער לפרוצה ומאיק בתיקו, וכיון דלפ"י לא מצי מינער כו' רק ספק, דגם בליכא רי"צ מהנעל הוי עכ"פ ספק שקול, ומותר מה"ל, א"כ הוי תיקו דרבנן דקיי"ל לקולא, ומאריך צ"ח ומאיק דבפרוצה י"ל רי"צ מאחרים וכפרש"י שם [וכ"ה צמ"ז] דיש רוב לאיסור דלע"ג דבעלה מצי אלא מ"מ נעילות אחרים מצוים משלו. ואפי' דל"ש כאן אזלי לגבה דכא בצעל צבית, וא"כ הו"ל כקצו' ומע"מ, מ"מ אנו דנין דבר הביאות ולא על האנשים, והביאות דזנות הם יותר מדביתר ועי' בהבה, ומשי"ח אי לא מצי מינער כו' ממזר ודאי דאזלין דבר רוב, לכן שפיר פסקו הפוסקים התיקו לחומרה, ועי' בסמוך דמאיק כהפוסקים דרק לכתחילה חוששים.

וכש"כ

ב. וכשאומרת מבעלה הוא. כתב פני משה ס"ק ט"ו דמ"ש דרמ"א בסמוך דנאמנת משמע סתמא דקאי אף לענין חללות דכחא.

ג. ועי' מהרי"ל ח"א דף ס"ה (ר' אמסטרדם) ע"ד אשה כהן שילא קול זמן רב שהיתה נמנה עם פי קרובה אח"כ ולא קול זמן רב עם פועל שבציתא, אח"כ ולא קול שבכפר צא גוי לאנסה, ובחור זמנים אלו נחשברה וילדה בן שנחגל לבליעל ועז פנים, וכי' דלעפ"כ לא ילא מחזקת כהונתו, דמ"ש צ"י המגרש דקול מנה ל"ח ביינו אפי' הוחזק בצ"ד כו', ולא פסלין לכן כי כיכי דלא פסלין לאמו להנשא לכהן אם מה צעלה, משום דחמירין דפריצותא הוא דחזו לה, ומש"כ ל"ד לפ"י דכתובות דילא קול בן גרושה אחתיין לי, דכחם ל"ש טעם דפריצותא, ועוד דרש"י שם פי' אחתיי' עד שיצדקו הדבר משמע דכשלא יתבאר הפסול לא סגי בקול להוציאו מהכהונה ויחזור לכהונה, אלא שלא ראיתי לאי' מהפוסקים שידקדק זה ברש"י ועד"ע, ואפי' ילא קול שנצטלה לפסול חנשה לכהן לכתחילה, ואפי' לר"י שם צמ"ט פ"ט דמ"י ילא קול זנות סתם דלא פרש"י, לא נימא דוקא סתם דיש ס"ס שמא בקול שקר ושמא מכשר, דזיל דבר עומא דפריצותא חזו, ואי משום ס"ס ל"כ לריך טעמא דפריצותא, וכיון שכ"כ אפי' ילא שם מנה חתה בעלה ונחמרה"ל אף חוששין לקול וחנשה לכהן כו', וא"ח דזו היתה השוה פעמים ושלש ודמי לפרוצה ביותר דחוששין לצני' לממזרות וכ"ש לפסול מהכהונה, הא נמי ליתא, דמסתברה לי דחוששין' לאו שיכיו צני' ספק ממזרים ממש שיכא אסור צצת ישראל וממזרת וג"כ לא ממזרים מדרבנן, אלא כשאר חוששין שבתלמוד, ובהא ד' משפחות שממזרות זו צו', וכל הפוסל פסול [ולפ"י ס"ז], ושמא י"ל כהא דספיק דכתובות ה"ל כ"ג ואת לא תעבד כו' אלא דיעבד, וכיו' דינא הכי דלכתחילה אין מחירין לכהן לישארה, אבל בודאי אפי' חכי' פרוצה ביותר לא יכיו צני' לא ספיקא ולא מדבירה, וכן לא ילא דומה לכתחילה הוא דקאמר וכמ"ש רש"י יעו"ש, ומ"ש הכ"מ וכן חושש מדי' ישראל וכו', ע"כ הכונה דחושש לכתחילה מדי' שבוטל אסור' לו, משא"כ בישראל, דאין לו לחוש אלא משום שמא חזרה גם תחתיו, ומא שבוטל רע מעללים כו' אין לפסולו כו' ע"ש.

טו. מן הכיעור. כי בארן צ"י ס"ק ל"ב דכ"ה להר"מ דמ"י סוגיא דסופא צבה, אבל בישראל ליכא איסור, אבל מרש"י מ' דמ"י בישראל ויש איסור מטעם שמא חזרה תחתיו. וכ"כ במאורי שם דחבר מלושאה מטעם ה"ל, ועמ"ל פט"ו דא"כ ה"כ. וכי' מהר"י חא"י סט"ו ד"ל דדוקא בנענת שזינתה חתה בעלה חיישין שתזנה תחתיו, משא"כ בזינתה פנוי לא מפני כך נחזיקא שתזנה תחתיו שבהשוד לדבר הקל ל"ח לחמור. וכ"כ מהר"מ פדורא ס"ג. ועי' חוט השני ס"ה. ויד אבהן ח"א בהכ"ט סק"י' בקי' ממבר"י' אדירי' שבי' דמונא דסופא דסופא גם בפנוי כלעיל סק"ג אות ז' ואפי' לא ישאנה דחוששין לזנות תחתיו ותקלקלו.

וב' פני משה סק"י' דכ"ה"ג דס"י סט"ו דהוציאה בעלה מציתו צעדי כעור דמזר אף לכהן, כ"ש שאין ישראל לריך להתרחק

אוצר הפוסקים

והבית מאור כי שקשה לפרש גמ' דסוטה לכוונה וכו', ומבאר כי כצ"ל השיג אמריי"ו כמ"ש ד"מ, וישתקע הפירוש ולא יאמר, וצ"ב לא פירש מעולם בכוונה, וטעמו דפסק לקולא ע"י צמח, וגם מ"ש דרוכ"פ הכי ס"ל לא מלאתי כו', (ובע"ז ע"י הגב' צ"י) ועוד מה חילוק בין כהן לישראל לענין ממזרות, וצ"ב פ"ת מסביר מהרי"ו דלכתב י"ש ס"ס לאיסור דאפילו מצעלה ספק שמה זינח מקודם שנעצרה וכו"ל חללה, אך מ"מ תמוה הא צ"ב וצ"ב מ"א כאן כי דאשת כהן אפי' צאינה פרוצה חוששין, [ומשמעות דבריו דיש לחוש לממזרות].

ובגובי"ת ס"י ז' מנן המחבר וכן צביצת ל"ן ס"י ע"ב ס"ק נמי דאין לפרש בסוגיא בכוונה דמח מועיל נטורחתא סמוך לעצילה לזה, חלל ד"ל משום דר"צ מהצטל גם צפרוצה מכל מקום לכהן חישיי עפי אף השם רחוק דחומר מישראל אף לענין ממזרות, וזהו שכתב מהרי"ו דמחמירין רק לכהן, הכונה ליתוסבי כהונה מדקדקין יותר, ובע"ז כי נתיצת לשבת ס"ק י"ג דלפ"מ צ"ח קדושין ע"ב דאף דפסק ממזר מותר מן התורה היינו דוקא לקבל ישראל חל לקבל כהונה לא עדיף מספק חלל דאסור מה"מ כמו שהוכחנו שם, א"כ י"ל הא דפסק האצ"ע לחומרא היינו דוקא לכוונה, חלל דעדין י"ע להר"מ דס"ל כל ספיקא דאורייתא רק מדרבנן לחומרא, מיהו י"ל דאיסור כהונה שאני.

ח. וי"א רק פגם משפחה. ע"י מ"ש מהרי"ל לעיל ס"ק ס"ב דמירי לכוונה ומ"מ מכשיר, וע"י צ"ח צ"ח ח"ג ס"י ק"א דכ"א חששא בעלמא, וכ"כ צ"ח ס"י י"א דמי שלא יראה לחוש לפגמו לא מעבדין עליה, ומשמע שם דמ"מ י"ש לחוש להולד שלא ישא מקרובי הכועל ורק צנזרות שלו י"ש להקל. ובע"ז צ"ח צ"ח ס"י כ"ח דלחשש י"ש גם לממזרות חלל מדינה אין לאסור דלא כמי שר"א לאסור מדינה.

ט. דעת בה"ג ומאירי. כי הרא"ש פ' יש נוחלין ס"י כ"א והגמ"י צ"ח ה"ש י"ב לא"צ פ"ט, ד"כ צ"ח דא"ו נאמן לומר צ"ח ממזר אם לא לענין כזורה אפי' אשתו פרוצה ביותר דר"צ אחרי הצטל. וכ"כ צמח"י סוטה דף כ"ז דפרוצה ביותר ואינה חוששת שלא לזנות אף בשעת הציצור כגון סמוך לעצילתה או סמוך לוסיח מ"מ ר"צ אחר הצטל. וכתב צמח"י דהרסנא שעל ספר צמח"י ראש ס"י כי ראי' לדבריהם מדאמר ר"צ גוים פרוצים צערות וכו' דא"ו הא"ש והא"ש שוים צ"ח, ואסור חכמים (צמח"י ע"ז כ"צ ז') נקבות חלל נקבות משום דגוים שכיחי חלל נשי חזריהם ואע"פ זרעם מיוחס אחריהם, חלל שמעיר מרש"י יבמות מ"ב ס"ד ויפסור ד"כ דכחם גוי זונה וי"ל שמה אינו צנו של זה. [וחולי י"ל דרש"י לשיטתו צ"ח צ"ח כ"ז דרוב מאחרים, וצ"ב י"ג י"ג שם צ"ח], וזה דע"א צ"ח ופסקין בא"ה דחוששין ע"ז לזה"ג היינו לכוונה. וע"י בית מאור לעיל ח"א ז' דחמ"ס ע"ז חלל דע"ס הצ"ג דפסק האצ"ע לקולא, וכ"מ מ"מ דה"מ פסק לחומרא משמע דיש פוסקים לקולא, ומש"כ לענין חליצה דכ"י ספק זיקה מה"מ י"ל דמודה צ"ב להחמיר ועכ"פ דמ"מ נמי דפסק לקולא, או דמ"מ ד"ר תחליפה דס"ל אף ודאי מזה ר"צ מהצטל ס"ל דכ"ה פרוצה ופליגי אר"י ע"ש. חולם משיצת נפש ס"כ כי ד"ל דלזה"ג נמי חוששין לממזרות. חלל דה"ק דאף צפרוצה א"כ לעשות צנו מספק ממזר לודאי משום דר"צ כ"ה. ובע"ז ס"ק כי ד"ל דה"ק שכו"ל אומר שכו"ל פרוצה ביותר ומש"כ חולה שאינו ממנו, ע"ז קאמר דא"י משום דאין כאן הכרה כזורה, ומיירי שמכחישתו ואומרת שהבן ממנו ויש לה מינו לגבי כזרים דאי צ"ח אומר דמגוי, חלל כשאלו יודעים שכו"ל פרוצה ביותר י"ל שאין כאן מחלוקת ודעת רמ"ם עיקר, ורא"י לדבר שברא"ש בצי"א את הצ"ג, ובע"ז לא כי שברא"ש חולק.

ג. וכשח"י בביתו רק לילה א'. כי צ"ח כ"ל דלדע"ה זו כי י' יכול ממזר ודאי, דל"ש ר"צ מהצטל [ע"י נח"ל] צמח"י א"י וגם לא מצי מינער לה שכלך למרחוק, ואע"פ דצ"ח על ארוסתו דקאמר רבא צ"ח דר"צ דאמר ממזר היינו בדיומא מעלמא, וצקדושין ע"ב מ"י דממזר דקאמר ר"צ היינו ספק, וזהו צ"ח ליכא ר"צ ודיומא מעלמא כ"י רוב לאיסור, ומפ"ל צ"ח וכתב צ"ח כ"ע ד"ל דדיומא כ"י רק חשודא מש"כ פרוצה כ"י קרוב לודאי שזינחה, חולם חילוק זה דחוק, וא"כ כ"ע דצ"ח צ"ח דכ"י רוב לאיסור, מ"מ כ"י דלח"ה כ"י יותר כ"ח מלאחרים לא עדין צ"ח דעלמא כ"י א"כ כ"ש צ"ח ש"ס לה צ"ח וכו' ע"כ לילה א' צ"ח לא גרע מדיומא מעלמא ולא מיני דמ"י ספיקא לא נפקא, ואע"פ דכ"ה פרוצה ביותר לא יחל צ"ח דעלמא חלל כ"י ספק שקול, ולפ"י מסתבר יותר כהפוסקים דס"ל דע"א דפרוצה כ"י רק לחוש לכתחילה. [ומ"מ מרש"י כ"ל ל"ל כ"מ בית מאור דלא פשיטא לרש"י דודאי ר"צ מאחרים חלל דחוששין שמה ר"צ מאחרים].

ד. ובש"אין ידוע זמן לידתו. ואפשר דנעצרה אחר גירושין, כי גצתה פנחס ס"י דפשיטא דאין להחמיר בספיקא דרבנן, ותו דכ"ל ס"ס שמה מצעלה ושמה לא תחתין, ודרבנן אמרין ספק א' צ"ח וספק א' צמח"י, ותו דפסק שמה מגוי כ"ה, ועכ"פ סק"ל.

ה. ובקול על א"א שילדה מעכו"ם. ואומרים שכיחה אז פרוצה ביותר ומופקרת, כי משיצת נפש ס"כ דודאי אין כאן בית מיוחד, שלפי הקול הולד כשר ש"ס פסוק שכו"ל ממזרי ואין לאסור צ"ח.

ו. ובדע"ב. ע"כ ס"ק כ"י ד"ע אם מוילין אותם מישאל. וכ"י א"י דיון דכ"י פלוגתא י"ש לחוש לישראל לכתחילה וכשנשא אין מוילין הואיל ולא אשכחן שום פוסק שיאמר כד"ה חוששין משום ממזרות, [וע"י לעיל ח"א ח'], וגם הר"ם י"ל צ"ח צ"ח דלכ"ה, חלל כ"ח שמה מוילין דחיקר דאורייתא לחומרא, וע"י דר"ש א"ר דספיקא ד"ש משמע משום ד"א ד"א לממזרות, ונראה דאף להחוששין לא יוליד צ"ח צ"ח, לפי"מ לעיל ס"ק ס"ג ח"א ד"ר דכ"ח מ"י לא ישא דומה היינו לכתחילה, א"כ שמואל דקאמר שם דלא ישא צ"ח דומה היינו נמי רק לכתחילה ומדשמואל נשמע לדין צפרוצה ביותר דכ"י צ"ח צ"ח, ובע"ז למד צמח"י פ"ח מ"א דשמואל לפרוצה דנאמנת, ע"ש, [ולפ"י] ל"ל דגם צ"ח ל"ת ופ"מ דצמח"י. ופני משה ס"ק ע"ז כי דממקומו מוכרע כן, מד"י הרמ"א דנאמנת ומשמע דהיינו אף לענין חללות כ"י ואת"ל צ"ח צ"ח חלל חללים ספק חללים וממזרים מה"מ לא דיבורה, א"כ חקש לפי"מ צ"ח ס"ק ל"ע מהכ"מ דכ"ה דנאמנת להכשיר הוא משום דפסק מה"מ מותר, א"כ מ"מ ככ"ה חכ"ה נאמנת לחללות דספיקו אסור מה"מ, א"י דחששות חלל כ"י רק לכתחילה ולא לדיעבד כלל [וכ"י צ"ח דלמ"ל] חלל דצמח"י פ"ח ס"י ל"ג משמע להדיא דכ"ח צ"ח צ"ח צ"ח א"כ דע"א צ"ח צ"ח, וגם מהרמ"ם משמע דא"י חולק ע"ז, וכ"כ גם דעת כ"ה, ע"ש, ומכ"י ס"י כ"י פ"י חוששין דב"מ לכתחילה ואם נשא לא יוליד מלל כי כ"ז ספק ממזר, וכ"כ בית מאור חמ"ה הא לגבי איסור קבל לכתחילה נמי דע"א כ"ה, ע"כ ק"ד ח"א ז', א"כ מוכח דאף צ"ח צ"ח חוששין, ע"ש שכתבין ונשאר צ"ח.

ז. וי"א דחוששין רק לכוונה. ע"כ דכ"י מהרי"ו ס"י כ"ד ופ"ה, וש"כ מיירי האצ"ע דסוטה כ"ז לאשת כהן חלל ליכא חשש ממזר דר"צ מהצטל גם צפרוצה ומדייק בן מהרמ"ם ע"ש. וכ"י דכ"י צ"ח דצמח"י ורוכ"פ דחוששין לכוונה. וע"י חפ"ה ל"י חאכ"י ד"י עריות ס"י ז' דרק לכוונה חוששין אף כשנימא דצפרוצה אין ר"צ מהצטל דמ"מ אין חשש ממזר דפסד"ר לקולא.

ביאור הגר"א

[לש] האשה כר. יבמות
פ"ט ב' א"ל ואת לא
כר :

(כז) היא נאמנת לומר על בניה שהם כשרים (מכרים פאדוואט סימן לג) היתב
פרוזה כשכיתב פנויה או ארוסה ולא היתב פרוזה לאחר נישואין אפי"פ שראוב מנאפת
פטם אחת בניה כשרים (ג"ז סס) :

טז י [לש] האשה שהלך בעלה למדינת הים

ונשאת

פתחי תשובה

(כז) היא נאמנת. עט"ז ונכ' בית מלך ומש"ל סי"ד ס"ק ט"ז :

אוצר הפוסקים

דכונחו רק דשמה רוב מאחרים, וכע"ז כי בעל"א סקב"ז, ושאלו ככל
דברי כע"ז כדי לדחות דברי רמ"א ומכרמ"פ, ויש לה גם מינו
דאמר מגוי, וגם כשלא נדקדק בוי רק ספק ולכן נאמנת דמנעלה
להלכה ולמעשה.

ב. וכ' בבא"ק לך שלמה ס"כ דב"י כשאין כבעל מכושיב, ועסקס"ב
אות כי מהפנימ דנאמנת אף לענין חללות דלעיל.

ג. א"א שהלכה לאחר ונשתמדו ואח"כ גירשה בעלה וילדה, נאמנת
שנעצרה אחר גירושין אפי"פ דבא אח"כ פ"א וככחישב
(כן פורת יוסף מצני יעקב ס"י).

ד. ובשחזרה מדבריה כמה פעמים. ע"י סי' יחושע ס"ל פ"ד ח"א
ששרתה בעיר אחרת כי שנים וחזרה מעוצרת ואמרה
דמנעלה, אח"כ הודית שמכשרת, וכבעל אומר שבה עליה וכולד
ממנו והכחישתו בפניו, והמשרת כפר בכל, וצווח לומר להמשרת בפניו
חזרה שוב לומר דשקר בגידה ושמועלס לא זינתה וכ' דכולד כשר דגם
בפרוזה נאמנת, ואף דלכע"ז דפליג ביינו דוקא בפרוזה לכמה אנשים
משא"כ בג"ד דחשוד רק מאיש א', ואפי"פ בוי פרוזה לו נאמנת כר,
כ"ש דאמר תחילה דמנעלה וכבר הוחזקו בפני צ"ד כששרת דככ"ג
אפי"פ באב א"י אח"כ, ואשכ"ח א"י לפסול אלא להכשיר כסעכ"ז, וכ"ש
צ"ד שגם כבעל אומר שממנו, ועוד שמה מגוי, אבל באשכ"ח י"ל
דאסור כר עס"א.

ה. ובאופן שמוותרת לבעלה כשאין עדי כיעור. כי גצעת פנחס
סי"ז דמוד כע"ז דנאמנת, דכל שמוותרת לבעלה אין
תשע על בניה, וכ"כ בנתיבות לשנת ס"ק י"ג דחז"ל דלעלה מהני
גם לנחש וע"ש מה דכוותה כמכרמ"פ.

ו. כ' בלקט הקפח דף ב' א' מהגור אכ"ע כלל ד' סי' כ"ע דפרוזה
שזינתה בראון ובראון בעלה דבניה פסולים, דע"כ לא סלקא
בעיני בחיקו כסוטה כ"ז אי מצי מינער לה אלא היכא שבעל הוא
מקפיד, אבל צ"ד שבעל עושה אותה סחורה כל הימים פשיטא
שאינו חושש שיהיו בנים בני זנונים, והמלמד זכות על הבנים הללו
אינו אלא מן הממתיבין, ובנים אלו הם צודאי ממחרים ואסורים
מכ"ת, ולכסוף מסיק דאעפ"י היא נאמנת לומר שבניה כשרים אבל
דוקא שלא נשעת מעשה אבל כשנצחו בנים לינשא ונצחו לינשא כל
כך צ"ד אין ראוי להאמינה דבעבור כיסופא שלא יכיר זרעה נבדל
ויולא מקבל כי היא מעידה עדות שקר בעלמה.

ז. ע. האשה כר ונשאת. עפ"י הוראת צ"ד כס"ז סע"ז,
וצרי"מ כי אשכ"ח ששמה שמה בעלה ונשאת, אבל
נשאת במיד ל"ל דבוי כזינתה במיד המבואר בסקע"ה ע"ש.

זכ"ב מלבושי יו"פ ח"ב ס"ח פ' דלרמב"ן וכר יבמות דפ"ח פ"ט
דכ' כעטס דלריכב גט מהשני הוא משום כדי לגרר איסורו
של ראשון ע"ש, והיינו בניהם בשוגג דמדין מותרת לחזור לראשון,
מש"כ הלריכו גט שיהא ניכר שאסור לראשון, אבל בניהם במיד
דנל"א אסור לראשון א"ל גט וכשחזרה לראשון אין כולד ממזר,
[אלא כולד סוטה בעלמה, ע"ז למע"ג], אבל ל' מדי"ם שכי כאן
העטס

ובנתיבות לשבת כי ד"ל לזכ"ג דמפ' איבע"י דסוטה דמיידי בנת
דומה וגם פרוזה ביותר, דיש קול ופרישות, ובכ"ג לא
מיידי אלא בפרישות לחוד ומש"כ כי דאין לאסור וכן מסתבר דבא
פרוזה ביותר אין מצינאין אותה מנעלה כמ"ש מהר"י שם מהר"מ,
ואין שייך לומר דמותרת לישב תחת בעלה ובניה ספק ממחרים,
משא"כ בקול ופרוזה ביותר שבהמה אסורה לבעלה דפרוזה ביותר
בוי כעדי כיעור בקדל"פ, וע"ש שם דחלו פסק באיבע"י לחומרת
צפונתה דמחצרת סמוך לעצילתה כר.

י. אם לצרף ספק דמבוי. עס"ק קל"ז מחלוקת בזה, וע"י חסד
לנכרסם בסק"ז אות י"א דפרוזה דממלאה עמלה לגות
אין לצרף ספק דגוי, וע"ש סקמ"ג דמברא"י דס"ל כאן דחוששין
בפרוזה למחר, ס"ל דלא תלין בגוי דאל"כ בוי ס"ס. וכ' ע"ז
תפלת נצי חא"כ ס"ג דאין רא"י, ד"ל כיון דטעם דפרוזה משום
דרי"צ מאחרים, כדלעיל אות ב', וחוששין שזינתה עם הרבה צ"א
ישראלים וגוים ורוב ישראלים שדין צתר רוי"צ דהם מישראל ולי"מ
בזה קצוה דנכרי, וכמו באינה פרוזה דרו"צ מהבעל אף דאזלא
לגבי הנואף, וע"ש ס"ק קי"ד אות ב' מהגרעק"א.

טז. נאמנת וכר. א. עט"ז דפליג אמכרמ"פ, ואין לצי מוכיח
כמכרמ"פ דל"צ דס"פ אלמנה לכה"ג מוקי רבא
פלוגתייהו גבי ארוסה דדיימא רק מעלמא, וא"כ בוי כפרוזה דטפי
יש לתלות באחרים ואפי"פ קאמר שמואל דבוי שחוקי ומכני דזיקב
כמ"ש הרי"ף ורא"ש, ואע"ג דקו"ל כלי"ק כר מ"מ אפי"פ דיימא נמי
מיני אפי"פ יש לתלות באחרים טפי דחשוד מהרבה אחרים [עס"ק
ס"ח אות ג' צנני"ע דלא כ"כ], ואפי"פ ס"ל לשמואל דמכני דזיקב,
גם י"ל דלענין זה לבי"ע ה"ל כלי"צ דמכני דזיקב אפי"פ לא דיימא מיני
כלל וכ"כ יש"ש שם ס"י דאף לרמב"ם מכני דזיקב אף דיימא
מעלמא ולא מיני.

ומשח"ק חפ"ז א"כ תבא נאמנת גם לעמיה, כי בחש"י רעק"א סי'
ק"א דנאמנת גם לדידה נאמנת דדיעבד ל"ת ורק לכתחילה
חוששין, ולגבי כולד בוי לכתחילה דיעבד, עס"ק ק"ד אות ז', וכ"כ
דרישת ארי. ובית מאיר כי דלעמיה דא"י הוא כמ"ש חו"י גיטין
פ"ט דאף לר"ג כשאמרה לא נבעלתי א"י כיון דאין טברתה אלא
בהכחשת הקול, והטעם, דקול במקום דאיכא למהש בוי כברי, וא"כ
שלא זינתה, דברי וברי אף לר"ג א"י, משא"כ בטברת העובר אינה
מכחישה הקול אלא אומרת אף שיקול אמת מ"מ ידוע לי עפ"י חשבון
ברור שטובר זה מנעלי, הוא ממש כמו לכשר נבעלתי ברו"פ דנאמנת,
וכ"מ מהש"י מסדור דין דארוסה, שבעט"ז דמיידי בלא דיימא
מעלמא הוסיף דין שאינו מבואר בגמ', שהאשה אינה בחזקת זונה
אפי"פ מכחישה, ובסע"כ דמיידי דיימא מעלמא שכן מלאשמינן
שנאמנת להכשיר עמיה, ומשמע דודאי א"י להכחיש הקול, אפי"פ
דלהכשיר בנה נאמנת שם אפי"פ דל"ש רוי"צ בארוסה כמו בפרוזה,
והיינו כנ"ל דטברת העובר אינו מכחיש הקול. ועפ"י סקע"ז ד"ב
ושם מ"ש בזה מהגרע"א. ומש"כ כע"ז דבוי ככא ב' רוצי חמה
בצ"מ דכל הספק אי מנעל או מאחרים דבוי רוב א' וגם יל"פ ברש"י

ונשאת והרי בעלה קיים הולד מהשני ממזר גמור ומותר בממזרת ביאור הגר"א

ואם הראשון חזר ובא עליה [ב] קודם שגירשה (א) השני וילדה [ב] קודם שגירשה כו.

הוא דקנס הוא ועשאוה

במחזור גרושתו משנשאת

כמי שפ"א רישא כו. וכפי הראש שם ולא ברע ממחזור גרושתו משנשאת דאינו ספור כי"מ וראי' דהכי איירי ממי ששלמא משני כו. וקודם שגירשה איירי היה בראשון ועסי י"ז ס"ו :

באר היטב

(א) השני. אל לאחר שגרשה השני נתעברה מן הראשון לא היה ממזר דאפי' מחזיר גרושתו לא היה ממזר אצל אם נולד עליה השני אחר שגירשה הראשון אפי' היה ממזר מדרבנן כמי שש"ע סימן י"ז סעיף כ"ו הרמז כ"ט וכו'. והפרישה והחזית חלקו וכתנו משמעות לשון התוס' ר"פ האשה רבה דף פ"ז ע"ג ד"ה הולד ממזר מזה ומזה כו' משמע דמראשון לעולם היה ממזר אפי' אחר שגרשה השני ע"ש. והנ"ל הסכים עם ז"ל משום קנס כן הוא גמרי אפילו אחר גירושיו הראשון אצל אם גירש הראשון והשני ונתנה עם השני לין ממזר מן השני ע"ש. ודברי רש"י מוכיחין דאם החזירה הא' אחר גירושיו הנ' לא היה ממזר מדרבנן שכתב שהולד ממזר מזה ומזה אם ילדה מנ' ממזר גמור ואם שוב החזירה הראשון וילדה לו היה ממזר מדרבנן ע"כ. הנה מבואר מדבריו דלא כתב דמראשון היה ממזר מדרבנן אלא היכא דמשני היה ממזר מדאורייתא והוא צלל גירושין. גם דברי תוספות מתפרשים בצלל גירשה הנ' לו היה מהראשון ממזר שכתבו דף נ"ב ע"א דנ"ה ותכתיב' לומר וכו'. ופי' רישא ממזר מדרבנן האחרון אחרי לית ממזר דכי היכי דקנסה נבי צעל קנסה ג"כ נבי צעל דאפי' אחר שמת צעלה או גירשה אסור זה והולד ממזר ממנו ע"כ ופי' מירי גירשה הנ' היכן מצינו שקנסה נבי צעל אלא ודאי בצלל גירשה הנ' מירי ועיין מ"ש המחבר נ"ת 'יהודה נתום' זה. איננו רש"י דף פ"ט ע"ג ד"ה לאסורו צנת ישראל כו' נראה הפך מזה. שכתב שם וקנסא צעלהא הוא ולעשות סייג לתורה ע"כ. משמע אפילו אחר שנתגרשה משני היה ממזר מנ' מדרבנן ואסור בישראלית דאליכ קודם גירושיו הנ' לא שייך לומר קנסא צעלהא ולעשות סייג אלא הסדרא נותנת לאסור בישראלית כדי שלא יאמרו דממזר נשא בישראלית דהעולם יסברו שנה מאליה דמהאי טעמא נריכה גט משני כדי שלא יאמרו וכו' וה"כ כן הוא אלא ודאי

אוצר הפוסקים

עב. ממזר גמור. כתב מהרש"ם ח"א ס"ט דאף כשהחזירו להנשא עפ"י עד מפי עד דלרש"י שנת קמ"ה ורש"י"א הוא משום אפקעינהו לקידושין, ועונותיהם כי קמ"ז ושו"מ סי' ס"ב, אפי' הולד ממזר, דבנתיבות לשבת סי"ז סק"י הביא מהב"י קצ"ל שר"י ורש"י"א בג"ל, וביאר דמ"מ אם נחזר שבוה חי לא אפקעינהו, וכ"כ צ"ל שמתחלה ש"ז פ"א וצ"י ב"ר"א ח"א ס"כ"א אות טו, וכ"כ צע"מ כחוצות ג' ד"ה כל דמקדש צ"ל כרש"י"א.

עו"ב דיש עצה להכשיר להלכה ולא למעשה טרם שהראשון גירש, עפ"י דא"ר גיטין ל"ג ד"ה ואפקעינהו, באופן שישלח לה גט ע"י שליח ויצטלנו בפני פ"א, וגם לחי צ"י ו"ל דבכ"ה"ג ששטח צטעות עפ"י צ"ד אין חשש חקלה, ועוד כי אפ"ל שאם הראשון לא רצה לגרש ובצ"ד כפוכו הרי מדינה צע"ק סיכ"ה הפסוקי צ"ד סמוכין אלא דשליחותיהו עבדין, ומבואר ברש"י"א גיטין פ"ח דהיינו משום תק"ע ומדרבנן, ל"ל משום דאפקעינהו, וכ"כ בנתיבות ס"א צ"ל הרמב"ן וברש"י"א ש"כ צ"ל צ"ל מ"ז צ"י, ח"כ אם כי באופן זה שוב י"ל דאין הולד ממזר, ובכ"ז ל"ע למעשה, וגם דוקא אם כי הכפי צ"ד של ג'. **עג. קודם שגירשה השני וכו'.** כ"כ הרמז"ם פ"י גירושין כ"ז, וכי המ"מ דעשאוה כח"א מהשני מדבריהם, [דיסברו דכ"י נשואה דמ"י, לבוש, וכמ"ש בגמ' לענין שריכה גט מהשני, אינן מקנסא כ"כ דלכ"ן], משא"כ לאחר שגירשה כ"י עכ"ה"ט שבהר"ן צ"ה. וכ"כ הרמב"ן צ"ל מ"מ פ"ה צ"י דדוקא קודם שגירשה, ובד"ל"א א' הוכיח כן מהירושלמי [רפ"י], וכ"כ בנתיבות ח"ב ס"ג, ופי' צפני משה סק"י"ז דלפי הרמב"ן דפ"ט א' אין להוכיח מחלומדן דפליג אירושלמי (כד"ל מקודם), לכן יש לסמוך אירושלמי ועב"הר"א

העם שלא יאמרו ח"א יולאם צלל גט ח"כ הי"כ נשאת צמח"ד ל"ג מהשני וי"ה ממזר מראשון מדרבנן, אך לרבי"ש ח"א גט ולי"כ ממזר, שמשום שמה יאמרו יולאם צלל גט ל"ה כדמשמע פשטות בגמ' שם ובדרבנן שומעין להקל, וכן הוריתי למעשה. ופי' צ"י, ופי' תשרי רעק"א סי' ר"כ ר"ז.

עא. ונשאת. עפ"י קול שנתגרשה וילדה. עכ"ה"ט סק"י"א סמוך לסוף ד"ל"א בדבר צה"ה. כד"מ סק"י הביא כן מהר"י [סי' תרנ"ז] שצקול הכרז צעלהא היתה צחוקת מגורשה גם צחוקת מת צעלה, ובר"י כל"ן החמיר על צ"ה צה"ש ממזרות, ור' חיים כ' דאין לחוש, ע"ש באר"י שבהר"ן צ"ה. ותמה בצח"א חיות סי' ס"א, אע"פ קול יש צ"י ממש, וכי דבאר"י שם מבואר דשאלת הולד כי אחר כמה שנים, שהגדיל ובצ"ל ראי' שאנו היתה פנוי קודם לידתו שברי צקול א' נשאת אח"כ לשני, ומבואר דה"ק דצדק כלל אשכ המהגרשת צמיר אחת נריכה לבצ"ל ראי' לב"ד שצמירה שנתגרשה שם, כנתיבות כ"ז א', ואז כ"ה לישאח ח"א לשאלו פי צ"ד אלא כיון שישא בקל שנתגרש היתר צ"ד ואין מעשה צמח לצ"י ה"י בעיר ש"כ"ה כדבר, א"ו חזקה כהנא בעולם דסוקלין וכו', אצל לפעמים שמתחזק ע"מם לגרש ונשד שפדין לא צמיר היתר צפני צ"ד וסקול מתחזק באופן זה שפדין נריכה לב"ר צפני צ"ד, ונידון באר"י כי שלא ידע אם כי קל באופן א' או צ"י דן שם ר' חיים כ"כ שכוין דנשאת עפ"י קול זה צ"ל ערשור מוכח דכי באופן א', אצל אם ילא קול שנתגרש ולא מצטרף צפני צ"ד צפדים שנתגרש חזקה, הולד צחוקת ממזר. ופי' צ"ה באר"י הקלר שצ"ס"ק יצמח ד' וילאם א"ת פ"י תינאל.

ביאור הגר"א

[מא] אבל כ"י. וט"ס מ"ט
ב"ד ר"ה סוטה פ"ה כ"י
ואין רא"י כ"י :

הוא ממזר מדרבנן * ואסור בממזרת גמורה ומותר בממזרת מדרבנן
כיוצא בו [מא] (אבל אם זינתה ואח"כ בל נפלה עליה אין כולד ממזר) (מרדכי
סוף כמולק) :

יז : מי שחציו עבד וחציו בן חורין שבא על אשת איש הולד אין לו
תקנה מפני שצד ממזרות וצד כשרות מעורבים בו לפיכך אסור * אף
בשפחה (כב) ובניו כמותו לעולם :

ישראל

באר היטב

(כב) ובניו כמותו. דאין לישא שום אשה אלא גיורת וכן נהג אינה יכולה לישא רק לגר ובניו מחזירים כח"כ נסעיף כ"ב כ"ה :

אוצר הפוסקים

וקיבלה גט משניהם ובחזירה כ"ב, כ"י מהרי"מ גלגלי סי' קי"ב דאף
שאסורה על כ"י מדרבנן כח"כ כ"י דגירושין כ"י, מ"מ כבנים
שנולדו אחרי קבלת הגט מבעלה כשרים אפי' מדרבנן וכמונ"ל למעשה
ליהן את הדיון.

עד. כיוצא בו. למעשה ספק ממזר אפי' דאין אלא מדרבנן
מ"מ אסור בו דכ"י ספק איסור תורה משא"כ ז' כ"י
דרבנן גרידא (פרישה ט"ז וע"ל סק"ב).

עה. אין הולד ממזר. ולי' לנשאת ולעיל דקאסיק כ"י שחידק.
אבל בזמנא שפשיטא עזירה כ"כ שלא תהא מלמדת משום
קאסא, ועוד דכ"ה אי לא נקנס ככ"י חסדא וחילא ולא תהא לדקדק.
אבל א"ל שחזק לעולם דכ"י איסור גדול (מרדכי ט"ז ובתוס' דמ"ט).
וב' בגור אר"י יחודה חל"ה ס"ג דכרמ"ה קא' בגוונא דש"י
דזינתה מפני ששטתה שמה בעלה, דאפי' דל"ה בזה ח"י

א' כ"י מ"מ ל"ה ממזר כח"י ז', וע"ש דר"ל דלחוס' ש"י כעין ח"י א' שייך
למקום כ"י, ומש"ה כ"י כרמ"ה [ובד"מ] דין זה בשם המרדכי לבדו.
ובחזו"א אישות ס"ד סוף אות ו' כ"י דכרמ"ה מילתא בלתי נפשיה
קאמר וזינתה במזד, דכ"י דכ"י המרדכי בתוס' וברא"ה,
אבל בטענה וחסדא שביא מותרת חזינתה כ"י כנשאת, וכדאמר בגיטין
פ' ט"ז וז"ל וז"ל דאין דאין נשאו לישא מעליה נקב, מבואר דזינו
נמי כל דרכים אלה כ"י, ואף דגט מה ומכ' ל"ה זינו חנא כל
הדרכים כ"ה בזה דשייך בו, וע"ש דמ"מ להרי"מ וש"י דלחזר גירושין
ז' אין ממזר מא' [בסק"ג], א"כ פ"ה בזנות דל"ה גט ל"ה ממזר, אולם
לתוס' דכולד ממזר מראשון לעולם מוכח מסוגין דכ"י זנות כ"י.
וע"ע בשו"ת רעק"א סי' ר"ו דלמבר"ה ס"ג דכרמ"ה סי' קט"ה ס"ג
דזינתה בשוגג אסורה לבעלה משום ומעלה כ"י, מבואר דכל"ה
היתה מותרת, ואפ"ל משום קנס, וכ' דמלמד ד"ל דקמ"ל דאפי' איסור
דאורייתא איכא, י"ל דקנסו רק דרך נשואין דשכיח אבל ב' עדים שמה
בעלה חזינתה, דזנות ל"ה לא קנסו, ע"י"ל שזינתה בשוגג ל"ה כחש
שיאמרו גירש ראשון כ"י.

וע"י בשיבת ציון ספ"ה דזינתה צ"ן בל עליה בעלה קודם גירושין
או אח"כ אין כולד ממזר ט"ז מ"ש בזה, ולענין כהונה עסקינן,
ועכ"פ סי' סס"ק קס"ז נשאת במזד או זינתה וגירשה הראשון
וילדה מכ"י אותה כולד כשר אפי' מדרבנן. וכ"כ בני יעקב סי'
דמשמע כן מרי"מ פ"י דגירושין ופנ"ו דל"ה, ומל"ן להפוסקים
כ"י כב"ה.

טע"ף יז. עו. שצד ממזרות. דכלד הורות שבו תפסי קדושין כ"י
כ"ישראל בזה על אשה איש דכולד ממזר (רש"י,
ע"ה וע"י), וע"י דכ"י ש"י ע"י כרמ"ה דלמה שפסק כשרים סי' מ"ד
והרי"מ דאין עבד וחיל בן חורין שקודם כ"י ספק קדושין כ"י כ"י ספק
ממזר, וע"י יד אהבן ח"ה כב"ה אות י"ב.

עו. אסור אף בשפחה. ודלא כממזר גמור דמותר כב"ה כ"י.
משום דמלד עבדות שבו כולד כשר כב"ה י"ע כ"י
כ"י

ועכ"פ ר"ה דכ"י מ"מ ז' וכ"כ בית מאיר ובע"ז בתוס' חד מקמאי
ש"ס, וכ"י י"ש ש"ס ס"ו, וכלב"ש, וכ"י המאירי.

אולם ע"ז דלחוס' רפ"י דינמות וד"ז ז' דס"ל דמכשני כ"י ממזר
אף אחר גירושין א', כ"י מכ"ה דאין הממזרות דרבנן תלוי
בספק א"ל כ"י, אלא משום קנס דעבדו על אסור דתל"ה מה
ומכ', וחזקו דכ"י יתיר מחזיקי לאוין, א"כ כ"י מבראשון אחרי
גירושין ז' כ"י ממזר לכתוס' וכ"י כח"מ ודיוקו מ"ל בתוס' מ"י
דכ"י אראשון משמע דמ"י ש"ס דמקצו מש"ה אש"י ממש"פ
כ"י ס"ג.

ועב"ה דלא דמי דמכשני כ"י דלפני גירושין א' כ"י ממזר מב"ה
לכן אף אח"כ כ"י עכ"פ ממזר דרבנן, משא"כ בראשון דאף
לפני גירושין כ"י אינו אלא מדרבנן לכן אח"כ כשר לגמרי, וע"ז מ"ש
בזה. ובא"פ ז' דלפני כ"י דעבד איסור אפי' בשוגג מ"מ כ"י
למדיק שייך למקדמי ט"י, משא"כ לראשון. וע"ש דמחלק דכ"ה דקנסו
דכ"י ממזר מה' קודם גירושין ז' כ"ה משום דמטעם קיימין, מש"ה
אח"כ דבעלו מטעם לא קנסו, אבל כשני אף אחרי גירושין א' עדיין
מטעם קיימין, ומכ' שדייק כ"י מחוס' פ"י בל"ה, וכ' בית מאיר

דאף דפירושו דחוק מ"מ כ"י בבכרת, דאין טעם כ"י שיהא ממזר
מה' אחרי גירושין ז', דמ"ש מיבמה שחייבתה בטעם דקיימיל
סי' קנ"ט דמדל"ל גט מה' מותרת לה', ובדל"ל דל"ה ממזר אף
דעבדא איסורא ולא דיוקא, וכ' ברא"ה ר"פ באשכ רב"ה דלא קאסיק
אלא ב"ה טעם דשמה יאמרו וא"כ אחר גירושין שני מ"ש יש לקונס
ט"ז ע"ד.

ב. ומשני אחר גירושין א'. כ"י ע"ש סי' ס"ג וכ"י ממזר
ובתוס' כ"י וע"ש במפרשים, וכ"י י"ש ש"ס, וכ"י י"א
בתוס' חד מקמאי ט"ז מה שמוכח ודחי, וע"ש וז"ל דמשמע ש"כ
אף להרי"מ, וכ"י מבר"ה ז' דבסמך, אולם ע"ז דלכ"י דאין
ממזר מבראשון אחרי גירושין ז' כ"י, כ"י דס"ל דעיקר משום ספק
א"ה, א"כ ב"י ל"ה ממזר מ"י אחר גירושין א' דלא גרע מח"ל, וכ"כ
ח"מ מלכ"ה ס"ג, וכ"כ בבית מאיר ושפ"ט ל' כ"י וכ"י אינו
ממזר משמע כ"י, ואף דמק"י כ"י דל"ה ז' דק כל וז"ל משמע
בתוס', דדילמא צ"ן ספק לודאי לא דק, אבל צ"ן פסול לכשר דק, א"י
דכאחרון אינו ממזר כ"י מ"מ ממזר דרבנן כ"י מ"מ סתמא משמע
כ"י וק"י כ"י יש לדחוק, וכן בתוס' חד מקמאי מסיק דלחזר גט
א"י אינו ממזר אפי' מדרבנן ואף חלל ל"ה ט"ז, וכ"י המאירי וכ'
לא לחוש לכ"י דמכ' כ"י ממזר אחרי גירושין א'.

ג. ובשנירש א' וב' וזנתה מה' ע"ש דפשיטא דל"ה ל"ה ממזר
מכשני דכ"י בעלו מעשיהם. וכ' ב"ה צ"י ס"ק ל"ה
דמכשני כ"י קמ"י באר"ך בזה וכ' דמכשני לעולם כ"י ממזר
ורא"י מחוס' ר"פ בא"ר כ"י, אבל כ"ה דחי לה ט"ז.

ד. נשא גרושה ונודע שעדיין לא הגיע גט לידה והפרישה
[מיד קודם שז"ה עלי וע"י חש' כרש"י צ"י סוסי י"ז]

באר הגולה

יח

ישראל שנשא ממזרת או ממזר שנשא ישראלית הולד ממזר

לעולם:

יט

עובד כוכבים ועבד שבאו על הממזרת הולד ממזר ואם

באו על בת ישראל בין פנויה (כג) בין

אשת

ע משנה קידושין דף ס"ו
ע"כ פ משנה יבמות דף
ע"ח ע"כ ז שם מסוגיל
קדושין דף ס"ח ע"כ
ק מסקנת הגמ' יבמות דף
מ"ח ע"כ

פתחי תשובה

לומר כן ול"כ הולד הנולד מאשה גרושה וחללה דאין לדון על האם כלל לא
יהיה בכלל שותף כו' (ע"ל סעיף ל"א שכתבתי בשם קה"י דלפי' האשה היא
גרושה מכבר יש עליה להיות ספק אם היא אסורה לכהן גם משום זונה ע"כ לפ"ז
אין זה ראייה לנ"ד דאין אדם נ"מ על האם) והאריך בזה ומסיק לפי מה דמוכח
מתוך' נזיר י"ב דדוקא מיעוט ממזרים מקרי קנוע דנקרא עליהם שם פסול ולא
מיעוט קרובים היה מקום ללמד להקיר אס' היה נודע צניבור שגולה עכ"פ במקום
רוב ישמעאלים אע"ג דהוי חד רובא אך לפי הגב"ע אין כאן עדות צרור ע"כ א"כ
קשה להקל. ואף למ"ש הג"ש (בס"י ו' ס"ק ל"ח) היכא דידוע שזינתה עם כשר
מכני רוב א' ובהנהגות דגמ"ר שם כתב דלפי' רוב א' לא נצי מ"ח לא מהני
הכא מה דידוע שזינתה עם ערבי דל' דמופקרת גרושה טפי כיון שמוחזקת
לזנות. אחרים יש ללמד הוה"ל ועיקר התפלתה היה רק עם ערבים ושינתה
מלבושה ולא החזיקה דת יהודית וכל זה נחזיר נעדים א"כ הרי דעת הטור
כמ"ש הג"ש ס"ק מ"ג ונ"כ דשישראלית לא חיישין כלל לערבי ונ"ל הטעם
מסתמך שינוי הדמות אינם מקורבים כ"כ וא"כ נז"ל שהיתה מתנהגת כערביית
לגמרי ונודלי היתה מרוחקת מעמית ישראל וכמ"ש הגב"ע שלא אספיה לנית
ישראל לא חיישין לישראל וגם מסייע לזה חזקת כשרות של ישראל ורוב ישראל
אינם פרוצים בעריות י"ל דאף לשיטת הרמב"ם (דס"ל דחיישין לערבי) לא
חיישין לישראל. ושוב הציג דברי תשובת נשמים ראש (ככל הג"ל רס"ק זה)
דמנואר שם נ"כ סברא זו וכעת עליו דלפי הנראה לא הונדך לסנדרו דעלה
משמרה ורוב צעירות כו' רק היכא דידוע שחורים ועוזרים דת הולכים לתוך
ביתה אלל היכא דאין ידוע זאת לא חיישין כלל שזינתה עם ישראל וא"כ גם
נז"ד אף דלא מהני הכא טעמא דרוב צעירות כדמשמע מדברי התשובה הג"ל
דלא מהני רק בדרך נישואין מ"מ סברא זו אלימחא דכל ישראל מי הומוקו כו'
ע"כ סימחא דפסקא דהבא האחת מותרת לנא בקהל. ושם בס"י ז' תשובת הגאון
מליסא ז"ל שהסכים עמו וכתב דפשוט הוא וא"ל לפנים דהבא האחת אריא
לישראל דנ"ד עריך חמ"ש הג"ש בסימן ו' ס"ק ל"א צהיה לישראלים שבויה
נפ"ע ול"ח לשמא זינתה עם ערבי ומכ"ש כאן דהיא מתגוררת בין הערביים

(כג) בין אשת איש. עיין תשובת נשמים ראש סי' ה' שנשאל אשת איש ששונה
דת ונשאלת לישמעאל והיה לה גנים ואל"כ חזרה לד"י מהו דין הגנים
שהיה אחד רונה לומר דחיישין שמא זינתה עם ישראל. והשיב הוא ז"ל שאין
דעתו מפקחת שאלם היא הומוקא כל ישראל לא הומוקו ואפי' אם תמחה להאור
ארום וארוסה ואפי' יש כאן ישראלים שחורים או עוזרים דת הולכים לניתה
מ"ח נעלה משמרה ורוב צעירות אחר הנעל דהנהו רובא דפניו ר"נ ור"י
היינו היכא דזינתה אלל איש הדך עם אשתו בקניעות אחד נכרי ואחד ישראל
נניו מתיחסים אחריו ע"כ. ועיין בתשו' תחזקת שנתה סי' א' שאלה כעין זה
בתעשה (נמדינת ישמעאל) נאשה אחת ששונה נעלה ענוה יותר מחרצנים שנה
ונתעברה בין הישמעאלים ולא התנהגה דת יהדות כלל אף שלא המירה דתה מ"מ
לא היה זה לחלות יהודית כלל וא"כ ילדה בת והחזיקה אותה בין הישמעאלים
והבא לא ידעה מחיזה עם היא עד שקודם מות המופקרת הודיעה לבתה שהיא
יהודית ונתנה עליה שמתעורר נז"י וכן עשתה והנה קאל דלא פסיק שהבא הוא
היא מערבי ידוע וגם מערבים שקודם שנתעברה המופקרת עם הבא הואת זינתה
בכפר אחד כמה עמים עם ערבי א' ונאותו כפר אין יהודים בקניעות רק
סוחרים הנאים שם גם נקרטשמי דר יהודי א' מה משפט הבא הואת אם
נחוש שמא נתעברה אמה מישראל ואף דהוי רוב כשרים אללה מ"מ ליוחסין הא
נעין תרי רובי כמנואר נש"ם ופוסקים. והשיב ע"ז בלריכות ויזיר מחתלה ע"פ
דברי הגו"ז סי' ה' (שינוא לקחן סעיף ל"א) דאם מחה האם וא"ל לדון רק
על הולד ה"ל פירש וסגי נחז רוב דדוקא ליוחסין דכהונה נצי תרי רובי. ונ"ד
לכאורה עדיף מנדון דהנ"ל דאף אם האם הייתה חיה אין נ"מ כלל נגד האם
אם זינתה עם ערבי או עם ישראל דסוף סוף אסורה לנעלה. ואף דמזל אחר
נ"ד גרע טפי משם לפי מה שהעלה שם דרוב נחז לא מהני רק עם סברא
בדוקת ומונה כדי שלא תפסול וזה לא שייך הכא כלל מ"מ אין סנדרו זה
מוכרחת. אך נאמת עיקר דבריו תמוהים דנמנ"ם מנואר כמעט להדיא דלפי'
לא נדקה האם עד שמתה כו' ואף למ"ש לעיל דנ"ד עדיף הוה"ל שלא היה
משולם מקום כלל לדון על האם שפיר י"ל דהולד מקרי פירש מ"מ קשה מאל

אוצר הפוסקים

טע"ף יט. עט. עכ"ם. ואנוסים, עכ"ם ס"ק כ"ג, ובכנה"ג שם כ'
דבסוברים דהוי ממזר ז"ל דס"ל דהמקדש צפני
אנוסים הוי קדושין כו' מיכו כר' למח בן הרשב"ץ דסבירה לי נמי
דב"ל בישראל מומר (וכ"כ ציבין ובעז ח"א סי' ע"ב) כי שם דלא
חיישין לקדושין שנעשו צפני אנוסים ולא לנעילתם, לכן ז"ל דמ"ש
שבה על אי"א אשת חזרו חיינו כשקידש חזרו צפדים כשרים כו'
ומניין להריב"ל ח"א סי' ע"ו ורשדים אכע"ז סי' קי"ג, ועי"ע
לקמן ס"ק ק"ח אות ו' וס"ק קע"ו. גוי שבה על השפחה שטבלה
לפגדות הבן עמד כו'. (עכ"ש סעי"ז).
פ. הולד ממזר. עכ"ש ס"ק ל' מב"י משום דכל מקום שאין
קדושין לא קרינן וילדו. ל"ו, ובלבוש כו' דכיון דבבא על
בת ישראל הולד כשר כמותה דילפינן מקרא דכי יסיר אי"ב כ"י
כשכיה ממזרת הולד כמותה. וכי בבית משה ס"ק כ"ג דכן מפורש
בקדושין סי"ט דממזרת לא חנשא לסבד משום דאין לו חיים, וכי רשבי"א
מגאון דכ"י עכ"ם אין לו חיים. ובעלי ארום ס"ק ל"ג חנבה אעפ"י
דב"י ולבוש, דבא מדבא על אי"א כשר משמע דבחר ידידה שדיק, אלל
ז"ל דוכי תבייב דרשין רק אנקבות דלות בכו הויב, ובעפ"י דבבא
משום דכלך אחר הפסול, עכ"ק ז', דבס"פ באומר צפי למדרש. ל"ו
הלך אחכ"פ אף בממזר על השפחה אי לאו משום דולד צמעי שפחה
בצמעי צמכה.
פא. בין א"א. עכ"ש ס"ק כ"ג מנשמים ראש, ובכנשא דהרסנא
שם בסמך גם את הדעות דס"ל דאף בפרוזה אמרינן
רוב מבבצל דכ"כ נז"ד, ועי"ע ס"ק ס"ח אות ע' וביד אהב מליין
לר"ש בן הרשב"ץ סי' רכ"ג.

הרי"מ. וכי בתשו' רמ"ע סי' קכ"ה דלפי"ד אסור אף בממזרת, ואף בבת
מינו יש לדון לאסור דלא ליתי זד כשרות של זה ומשחמש צד ממזרות
של זה, ואינו מותר אלל בגיורת ומשחמרת בלי תערוכת ישראל ואין
לו תקנה [לעבר בניו] אלל בעצירה שאם נשא שפחה כו', אולם רש"י
פ"י שאין לו תקנה בבת ישראל והולד ממזר, ודבריו יותר נראים
ומוסכמים, ואף הרי"ף צה"י אינו גורם. לעולם- אלל אין לו תקנה,
ר"ל, אין זד פגדות שנאציו מועיל לו כלום לנעברו, וא"כ מותר
בממזרת ובשפחה וכובא דבריו בחי"מ בקינור.
ועי' בעצי ארזים ס"ק ל"ב דרש"י לשיטתו דעבד הבא על בת ישראל
הולד לריך שחרור, עכ"ש סק"א, וכיון דדינו כעבד מלד
הפגדות מותר בשפחה ומותר בממזרת אי ס"ל כהנ"ס, עכ"ק פ"ג
אות ג', ופי' צגיטין דף מ"ג דצפי חזי עבד וחזי בן חורין שקידש
אי הוי קדושין ולא איפשט, וכי רשבי"א דמדח דבבא מוכח דהוי
קדושין דל"כ איך הוי ממזר כו' וכיינו דנפרש אף לו תקנה בבת
ישראל ובפרש"י, אלל כרי"מ ובמור דפסקו צה"י מיד דהוי ספק
קדושין כיינו דמפי בא דאריא אין לו תקנה הוא משום דמספקא לי
אי הוי קדושין ויש כאן זד ממזר, או ל"כ קדושין ואין כאן זד ממזר,
אי"כ אין לו תקנה כלל. ובנתיבות לשבח ס"ק ע"ז כי דרש"י ס"ל
אפי"ג דגוי הבא על בת ישראל הולד כשר, מי"מ ישראל פסול מקרי
כקדושין ס"ח ז' ולא מקרי קהל ואי"ל כגר הבא על בת ישראל דס"ל
לחוס' קדושין פ"ד ז' דל"כ קהל מלד אמו, ובר"מ לשיטתו דס"ל דהוי
קהל מלד אמו כו'.
טע"ף יח. עת. שנשא ממזרת. ובנשא שחוקית, עיין ס"ק קס"ח מ"ש
בנתיבות לשבח.

ביאור הגר"א

[מג] ממזר כר. עבה"ג
 ר"ל דגלמד משפחה:
 [מד] ואם בא כר. שם ה'
 כר"ס:
 [מה] לפיכך כר. גמ' שם
 בע"א שנמשא:

אשת

איש

הולד

(בג)

כשר

ו פגום

לכהונה:

באר הנולה

כ [מג] ממזר הבא על העכרים הולד עכרים ואם נתגייר הרי הוא
 כישראל [מד] ואם בא על השפחה הולד עבד נשתחרר הרי הוא בן
 חורין [מה] לפיכך ממזר נושא (כז) לכתחלה

שפחה

ר עיין במ"ש לעיל סעיף
 ה' ש משנה קדושין דס"ו
 ע"כ ת משנה ס"ט דס"ט
 ע"כ וכו' טרעון כדמפרש
 שם גמ' דמשמע גמ'
 דהלכה כוותיה וכו' פ'
 הפוסקים וכתב הרמז"כ
 שאל גזרו על השפחה למחור משני תקנת הצנים ועיין עוד מ"ש נ"י בשם הר"ן וכתב הר"ף והר"ש הלל מותרת לעבד לא דלון לו חיים

באר היטב

(בג) כשר. עי' כהנ"ג בנהגות הטור סעי' כ"ט אם האנוסים שהמירו
 דתם צברנקיאלה אם נביהם הם כנויים גמורים ואם לא ח' מהם
 על אשת חנינו דהולד הנוול מהם אם נתגייר מותר לנא נקהל או מחל
 שאלו מורע ישראל וישראל שהמיר דתו לעולם הם נקראים ישראל מותר
 וקדושי קדושין ממילא אם נא על אשת חנינו הולד הנוול הוא ממזר
 ע"ש ועיין בנש' הרא"ש ח"א סימן מ"ו ונח"צ סימן ל"א:

פתחי תשובה

ורוב ישראל אינם פרוצים בעריות כו' וקנת רחיה ג"כ ללא אשכחן צדוק מקום
 דין עתה דת יאל אסור לנא נקהל משום דלמלא זמנה עם ממזר או מדין כח
 דהיי"ש צפניה דנעי חרי רובי ח' נקבעה דירתה בין הערבים חליקן נחר
 עיקר קציעותא ע"ש. ומ"ש עוד שם נענין אם היחה נריכה גירוח מקודם.
 כתנתי לעיל ס"ה ס"ק ח':

(כז) לכתחלה שפחה. ועבה"ט בשם רש"ך דדוקא ודלי ממזר ועיין גם' נ"י

אוצר הפוסקים

כלל איסור עבדות בממזרות, וע"ש מה שמפלפל לכוכיה כן מיבמות
 ע"ז ח', וכ"כ פני משה ס"ק כ"א מטעם אחר דלמ"ש דגם להר"מ כו'
 איסור שפחה מה"ט אי"כ ע"כ טעם היתר ממזר בשפחה הוא כר"ס,
 ומ"ש בעטם דתקון הצנים הוא משום דמלמד איסור חורב יש אסור
 משום הכרת הצנים מה' כמ"ש בפ"ב דאס"כ ה"יג [ועסק"ל דע"א
 כ' דעטם זכ הוא ג"כ איסור חורב], ע"ז קאמר דכיון דכוונתו לבכשיר
 בניו ל"ג, אי"כ עבד בממזרת נמי מותר, דמכ"ח כלל באה מקדשות,
 וטעם דכסר ל"ש דכא בצנים יכיו כמותה ישראלים. ועסק"ל
 מ"ש בדד"ז דגם כר"ף יודע שאינו בקדושתו ומותר אף כשלא
 יתקונו בצנים.

אולם עי' בגב צנ"ז דגם לר"מ י"ל דאסור דעטם דקדש"ה הוא רק
 היתר מה"ט, ואכתי אסור מדד"כ או לאו משום תקון הצנים
 אי"כ ממזרת בעבד אסור, וכתום' דמצינו ב"ש כ"גל מייירי בחל"צ
 וחצי"ה דנמי ליכא תקנתא מש"כ מקשו דישא ממזרת ע"ש. וע"א
 סקל"ה כ' דל"ג ככה"ז, ולא מצינו גזירה כזו בגמ' ואין להמליץ
 גזירות מדעתנו, ומצינו קל"ה רח"י כב"ש.

ד. נתין וגר עמוני בשפחה. עבה"ט סק"ז. ועפ"י סק"כ מ"ש
 מכ"ש"ה דלהר"מ מותר, וכ"כ צ"ש סק"ז לענין נתין,
 (ומש"כ שם דל"כ חל"ע וחצי"ה יכול לישא נתיבה, עי' חזני מלוואים
 כאן, דעבד בנהינה אסור דל"ש תקון הצנים). וכ' צבית משה סק"כ
 על כ"ש כ"גל, דל"ז לממזר דתקנו לבחיר בשפחה כדי שלא יתרכזו
 ממזרים בישראל, מש"כ צנחין ועממי דלא איכפת לן שיכיו נתינים
 ועמונים, וכ"מ מתום' גיעין מ"א.

ועפ"י שכוונתו שמתר מרש"א ויורש', וכ"כ בישועות יעקב
 ובכתובות פס"ס יבמות פ"ה, ועי' בית משה שמפלפל בזה.
 וישרש יעקב ליבמות דפ"ט כ' דמירוש' אין רח"י. אולם במנחת פחים
 כאן דחה דצ"ו ע"ש, וע"א סק"ל מוכיח לאיסור מיבמות דע"ה
 דקאמר אי לאו דארי דגם מלרית אסורה ל"ה משכחיל מלרי ג' כו'
 ע"ש, ואם מלרי ועמוני מותר בשפחה הא משכחיל ע"י שישא שפחה,
 וא"ל דל"כ ל"ה מלרי ג' דבחר דידה שדיק [ואמנם כ"כ הרש"א ופלא
 שלא הזכירו], דלילמא ס"ל כר"א בקדושין ספ"ג דכולד מממזר ושפחה
 כו"ל עבד ממזר, אי"כ כ"ג יכ"י מלרי ועבד, וכשישתחרר יכ"י מלרי
 ג', אי"ז דמלרי ועמוני אסור בשפחה.

פד. נושא לכתחלה שפחה. עי' מצי"ט ח"ב ס"ס ק"ט ע"ש
 דאפי' נתונה במתנה וגם ח"ל לבראות שטר מתנה או
 עדים אחר שני חזקה וכמ"ש כר"מ פ"י דעו"ג, ואפי' ישאנה בלא
 רשות בעליה ואח"כ ישתחרר בעליה [או יקנס אח"כ וישתחרר, יד
 אכ"ח ח"א הגב"ע סק"ע"ו מדד"ז ח"ב תקס"ח] כרי הם עכורים,
 ומ"ש

פב. כשר ופגום. עי' סעי' ה' ובא"ח"פ שם, ועי' במאירי יבמות
 דכ"כ מחלי עבד וחלי בן חורין שצ"ה על הפגומים כיו פגום
 משום ל"ד בעבדות, ועסק"ל פ"ז ע"ד גוי ממזר.

סעיף כ. פג. ממזר נושא וכו'. א. כ' בכה"ג בגב"ע ס"ק ל"ב
 שפירש שאינו צופלס בתורת נשואין.

וספק ממזר, עבה"ט ופ"י סק"ד ומ"ש מהפני"מ להגר"מ צנזנשתי,
 וכ' שם טעמו דלא מיבצט לרוב"פ דשפחה אסורה מה"ט,
 ער"ן ספ"ג דקדושין אי"כ ספ"מ כו' ספ"ד' ולחומרא אלא אפי'
 להר"מ דכו' דרצ"ן לפימ"ש הרד"ז ח"ד ס' קפ"א, עב"ז במטלת
 יוחסין מממזרין אפי' ב"ס"ם באסור, ועסק"ל מ"כ חות ב', וכדפסק
 כר"מ פט"ו דא"כ ב"ג דספ"מ אין לו תקנה אלא בגיורת, וכ"ש
 להר"מ כו' ל"ב דאף להר"מ כו' מה"ט, ועסק"ל ל'. וצ"ד אכ"ח
 ח"ב בגב"ע חות י"ד מצינו מהפני"מ דרד"ז בתשובה ע"ד בקראים,
 [כמוצא בס"ק קצ"ה], חזר צו וס"ל דספק אסור.

ב. ועפ"י דישא משוחררת על תנאי, וכ' צפני משה כ"גל דכיון
 דאין הדבר יכול להתברר אם כשר הוא והשחרור קיים או
 פסול ובעל כ"י צב"ה"י גוגל לא אמרין ברירה, עי' רש"י גיעין דף
 כ"כ ד"כ ולכי מיתת וכתום' שם, ומכ"א טעמא אין צו דין תנאי דלא
 דמי לתנאי בני גד ובני ראובן כו' ומוטב שישא שפחה באיסור אטא
 ממה שיעשה איסורא רצה שישחררה בתנאי ונפיק תורצ"ה לענין געין
 וקדושין. וצב"ה כח"י"ק מהגרעק"א על הפ"מ כ"גל כ' דמ"מ יתנה
 בפתח על מנת להנשא לכשר וכתנאי אפשר שיצורר שנתקיים, דכא'
 אפשר שתנשא לכשר ידוע, וכיון דכגט וכתנאי חלים ממילא כשנשא
 לו אם קמי שמיא גליא דכוא כשר גם כן נתקיים התנאי. וכ"כ ביוסף
 חומן ס' ק"ד לענין קראים דישא משוחררת על תנאי, בשם כר"ב גור
 ארי ומכר"ה אלפנדרי במלל מא"ש סעי' כו', ועסק"ל קע"כ חות ח'
 ע"ד.

ובחקרי לב חל"ה ס"ב עורר על התנאי, דרק בספיקא דמעשה
 שייך לומר קמי שמיא גליא ולא בספיקא דדינא דא"א
 להתברר ע"י נציא, דלא בשמים ב"א, דככה"ע עפ"י סוכרד"ן כו'.
 ג. וממזרת בעבד. עב"ש דלהר"מ אסורה כיון דכג"ה אין תקון
 לצנים דכס כמותה, ולר"מ מותר כיון דטעם הכיתור
 משום דניול מקדשות, ושכ"כ תוס' גיעין מ"א. וכ' צא"ח ל"ב ס"ק
 ל"ה דכ"מ מר"ן פ"ד דקדושין, דכ"י למד קתני חרורי ממזרי מותרין
 כו' הא ממזר מותר גם בשפחה, ואי ס"ל דממזרת אסורה בעבד
 לק"מ דנקט היתר בהובג צו"ג.

ובבית משה ס"ק כ"ד כ' דאף להר"מ מותרת, ד' דאין לחלק כיון
 דכו"לרכו לבחיר ממזר משום תקון בניו, ל"ל דלא גזרו

באר הגולה

א רנ' ירוסס

(כד) שפחה שקבלה עליה מצות וטבלה לשם עבדות להתיר בניו שישתחררו
ויהיו מותרים בישראלית:

עכרים

באר היטב

(כד) שפחה. חז"ל מותרת אסורה לעבד דהא אכתי הנשים מותרים הם
מיהו תוס' בגיטין דף מ"ח ד"ה לישא שפחה ונחגיגה דף ז'
תוס' ד"ה לישא שפחה משמע דמותר לעבד לישא מותרת רק הנשים הם
מותרים ע"ש. הרש"ך ח"ג סימן ט"ו פסק דוקא ודאי מותר חז"ל ספק
מותר אסור בשפחה. חז"ל הרד"ק ח"א סימן קפ"ח פסק דאפילו ספק
מותר מותר בשפחה ע"ש.

לעיל סעיף י"ז מובא להדיא דספק מותר אסור בשפחה דהרי שם נחזיו ענן
היה על א"ל הולד רק ספק מותר (מדפסקו לקמן סימן מ"ד ס"א דאם קידש
כוונתו ספק מותר) ואפ"ה אין לולד תקנה ואסור בשפחה ע"ש. גם נ"ס שעה"מ
מניינו דברי הר"ן והריטב"א ודיוקו הרש"א נר"פ עשרה יוספין מדבריהם מובא להדיא דשחוקי ואסופי אסורים בשפחה ע"ש. [ונלויין ש"ע של רנ"ו
עקבא אינר ז"ל כתב בשם א"ת להרמ"ן סימן קפ"ח כדברי הרד"ק ח"א דאפילו ספק מותר מותר בשפחה ע"ש]:

אוצר הפוסקים

ור"ן, ואף להר"ף ש"י שיקנה כ"י ו"ל דעל טוהב קמ"ל כ"י כ"י
שיכיר צידו לשחררם ולא יטען לחזר אחר אחרים לחקן את בניו
חז"ל אין הכי נמי שמוחר אף בשל אחרים שאפשר שיצאו לידי שחרור
וכ"כ אפשר שיעוד יבא יורש וישחררם, חז"ל ג"ל שגם הר"ף יודע
שאינו בקדושתו ומותר אף כשלא יתקנו הצנים, ועוד דלהרשב"א
פוסקים ובר"מ בכללם אין איסור תורה בשפחה א"כ אף מספק
חיקון הצנים מותר בשפחה.

ב. עוד יש להתיר מטעם דקיימ"ל דנתייבשו בצעלים ונאלו לחירות
וכ"כ סתמא דמילתא נתייבשו ביורשים מכל הכנסים
וכשפחה בכללם שבה ידעו שיש להם נכסים ולא באו ע"י שנה וא"כ
יש אומדנא שנתייבשו, דע"כ לא פלוגי הר"מ והר"ש באומדנא דגמל
האחר חלל לענין אפוקי ממונה חז"ל לאוקמי לכ"י מכ"י [ועי'
קצו"ח ס"י פ"ח דבא דעבד מקרי תפוס צעמנו היינו בודאי דכ"י
כנינו וידו באין כחמה, חז"ל בספק לא כיון דבספק על טעם התפוסה
דשמה הוא בחזקת צעלים, ו"ל דאומדנא כ"י כ"י כ"י כ"י כ"י
נגדו חזקת ממון דבספק על החזקה עצמה מכ"י רוב] ואף שזריכה
גם שחרור להחזיר לישראל שאסור שבה לא פסק מ"מ מותרת למחר
וכיון שז' ממון זכחה צעמנו הולדות שלה וכותצת להם גם שחרור
ומותרים לבא בקבלה, [ול"ע כיון דהיא זכחה צעמנו ונעשית ב"ח כ"י
גם באלדות שלה ב"ח כמותה לגבי קנין הממון וא"י היא יכולה לזכות
בכס והם נעשים עבדים בא' אין ב"ח חוזר ומשתעבד, אמנם אין
זה מוכרח דמסתבר דכיון דכל מעובד ג"ש הוא ב"ח רק מלד שזכר
צעמנו א"כ צ"ח הקטנים שחלד טרם שנשתחרר לגמרי ב"ש שאינם
יכולים לזכות צעמנו כ"י יבא דכ"י דכל הקודם זכר בכס ושפיר
יכולה האם לזכות בכס ולשחררם, ועי' היעבד צגטין ל"ח צבוגי דעבד
שנשכח].

ג. ויש להסתפק אם יש דין יביר בבן משפחה, כגון ממזר שאמר
זה בני מהשפחה ורואה להתירו צגט שחרור, ועי' צב"מ
פ"ד דנחלות באף ב"י דכתב כיון שאינו בנו לשום דבר חלל כ"י כ"י
יביר לאב, וברמב"ן יבמות מ"ז א' כ' "והוא נאמן על בנו לומר מן
השפחה נולד לי", חלל ד"ל דא"י לענין לפוסלו ואפשר דה"ל להחזיר
ועסק קל"ד אות כ' מ"ש עין יצחק ע"ד מירושלמי. ועי' כנ"כ
הב"ב ס"ק ס"א מרש"ם ח"מ ס"י ש"ה דכ"ס שנאמן לומר כן
גרופה וצ"ח כ"י נאמן לומר כן גויב הוא ושכן דעת הר"מ מערפני
ח"א ס"י ש"כ, וכן נראה מהר"ב"ל ח"ג ס"י מ"ה ועי' סמ"ע ס"י
רע"ט סק"ז וס"ק י"ב.

פתחי תשובה

ח"א ש"כ כ"י מהחכם ר' שלמה בן עזרא בשם גדול אחר שהורה שהספק
מותר יכול לטור זרעו וזה האופן שא"ש יהודי יסחר שפחתו בעל מנת שחנשא
לכ"ש ולא זה ה"ל מותר יכול לישא אותה שפחה אם הוא כ"ש וגם זרעו כ"ש
ואם הוא ממזר נאמא שהשפחה אינה משוחררת כ"י ע"ש (וכיוצא בזה כ' הרמ"ע
מפאנו במאמר חיקר דין שיוצא לקמן סעיף כ"ב ס"ק כ"ה). ומ"ש הב"ט חז"ל
הרד"ק פסק דאפ"י ספק מותר כ"י ע"י נ"ס אות י"ב שצ"ח דנחשנות
זרע אברהם ח"ד סימן כ"ז הכריע דעת הרד"ק דספק מותר מותר בשפחה
וכ"י חלה לה מדברי הרמב"ם והתפלה על תשובת פני תש"ה ח"ג סימן א' דפליג
על הרד"ק. והוא ז"ל תמה עליו ועל הרד"ק מדברי הרמב"ם והטור ומרן
הגא' על א"ל הולד רק ספק מותר (מדפסקו לקמן סימן מ"ד ס"א דאם קידש
כוונתו ספק מותר) ואפ"ה אין לולד תקנה ואסור בשפחה ע"ש. גם נ"ס שעה"מ
מניינו דברי הר"ן והריטב"א ודיוקו הרש"א נר"פ עשרה יוספין מדבריהם מובא להדיא דשחוקי ואסופי אסורים בשפחה ע"ש. [ונלויין ש"ע של רנ"ו
עקבא אינר ז"ל כתב בשם א"ת להרמ"ן סימן קפ"ח כדברי הרד"ק ח"א דאפילו ספק מותר מותר בשפחה ע"ש]:

ומ"ש "כסף" מטבר ממזרים, ופירשו "שיקנה" שפחה וישחרר הולדות
(עי' ר"ף ספ"ג דקדושין), כיון משום שלא יתנו לו בלא דמים
לשחרר צניח כ"י, ועיקר הכ"י על הממזרים הנעמשים בישראל מחמת
כספם, וכיון שאפ"י לא נחנכה לו במתנה כ"י יכול לטור כ"י א"כ
נאמן לומר שנחנכה לו, ודלא כהכ"ה ש"י דוקא קנוי ולא נחנכה שאינה
ראוי להשיאה לו ולא לשחרר הולדות שאין להאמין ששום חכם יסבור
כך, וזכרון וצונו ח"כ סעי' כ' שפחה בקנוי לו צדמים, [ושם לא
צדור אם דוקא קאמ"ל]. ועי' מהר"מ אלשיך ס"י ג' שברב השואל כ'י
דינעך להציא ראי' על המתנה דשמה יערער שמיחה תוך ג' שנים
וכל שיש חשש ערעור מצדו ראשון נג"ש ממנו, [ולא נראה שם שמהר"מ
אלשיך כשינוי בזה].

פה. שפחה. וזכ"י שגור במלך שהיכודים לא יקנו שפחות ונעצלה
לשם עבדות, עי' כנ"כ הב"ב סקל"ד שמהר"ב"ל ס"א
כלל צ' אוסר [דכ"י כשכירים משום דינא דמלכותא אף למ"ד דרמ"ד
רק בקרקע, ועסקל"א אות ט' דכ"י מהרש"ד], ומצינו כ"י חז"ל מותר
[דמוכח ממנה עובדות שליח אז חק מלך כזה רק בשופטים בעליו
וערכאות ל"ה דינא דמלכותא ע"ש]. ומהרד"ק ח"א ס"י נראה
דבטיק דכ"י ס"ל כמצינו, וכ"כ בחש"י כ"י למח"ר יצחק אשכנזי
בצו"ב שצקושטא נשא ממזר ח"ה שפחה ונחשצו חכמי קושטא
בנשואיו לכבוד בח"ה, חלל שנחן טעם לביתר דה"י, לפי שא"י
גזירה חדשה של מלך א' ואינה חק המלכים, ואף למ"ד דכ"ה נמי
כ"י דינא דמלכותא מ"מ כל שנקו קודם בגזירה אין בכח חק המלך
לפטור מאדונו בלא ג"ש. ושם סקל"ה כ' מעלמות יוסף ק"י פ"ד
ומהר"ש חיון ס"ה, דזכ"י שנוחנן כרגא מהעצדים ומשפחות מותר
ממזר לישא מבן.

ועי' ביד אהרן ח"ב סק"ה ש"י מר"י לונגין דאפ"י גזר במלך שלא
יקנו היכודים מ"מ כשקנה קנינו קנין ויכולים ממזרים ליעבר
וכמחמיר הוא מהמחמירים, וכ"ש שבמלך פ"י גזרתו שצקונת ק"כ
חלל שיחזור וימכרו לישמעאלים, ועי' משנה בצורה סימן ש"ד סק"ז
ובשער הכנין.

פו. שישתחררו. א. וכשאינו יכול לשחררם, ושחרור ע"י יאוש.
עי' רד"ק ח"ב ס"י תקל"ח צאחד שצביא שפחתו
למזרים ומת ואין ידוע לו יורשים זה ע"י ש"ה, וכיון שאין מי
שישחררנה, אם מותרת למחר, וכ' דלרש"י סוף פ"ג דקדושין דולא
יבא קדש בישראל כ"ש כח"ב ולא בממזר א"כ בטעם משום שאין
בממזר בקדושתו לכן מותר אפ"י לא יתקנו הצנים, וכן דעת ר"ה

ביאור דגרי"א

[מו] עכו"ם שבא כו.
 ואין ממזרות בעכו"ם
 וערשי שם סיח ב' דיה
 משני כו ותוס' בבכורות
 מין א' דיה ולא כו :
 [מו] גר כו וכן כו
 מתני, בפ"ד ס"ט א' וגמ'
 ע"ג א' והלכתא כו :
 [מת] והולד ממזר. ס"ז
 א' וה"ה לעבד וכ"ה
 בתוס' גר ועבד משוחרר
 מותר בממזרת והולד
 ממזר דריי : [מט] ואפי'
 כו ודוקא : ע"ה
 א' כת"ק : [נ] ולהרפ"ם
 כו. ס"יא שם וכס'
 שישתקע שם עכו"ם :
 [נא] וא' הגרים כו כ"ט
 שם במתני' ע"ו א'

כא ג [מו] עכרים שבא על אמו והוליד ממנה בן ונתגייר אותו (כה) הבן מותר לבא (כו) בקהל :

כב : [מז] גר ועבד משוחרר (ככ) מותרים (כו) בממזרת וכן ממזר מותר בגיורת ובמשוחררת משום דקהל גרים לא אקרי קהל [מח] והולד ממזר [מט] ואפילו היתה הורתו ולידתו בקדושה כגון שהיה אביו גר ונשא גיורת אפילו הכי מותר בממזרת ודוקא עד עשרה דורות אבל מכאן ואילך אסור שכבר נשתקע ממנו שם , גירות ויבואו לומר ישראל נושא ממזרת [ג] ולהרמב"ם מותר בממזרת וכן בן בן בנו עד שישתקע שם גירות ממנו ה' ולא יודע שהוא גר ואחר כך יאסר בממזרת [מא] ואחד הגרים ואחד העבדים המשוחררים דין אחד לכלם :

כג , ו [נג] גר שנשא בת ישראל או ישראל שנשא גיורת , הולד ישראל לכל דבר (כו) ואסור בממזרת :

ממזר

שדין א' להם: [גב] גר שנשא כו', ואפי' לכהונה כשר כמיש' במתגי' שם ואמרין שם צ"ה ב' וביבמות ט' החולץ וי' מצות חליצה אמו מישראל מקרב אחיו טו' וכיכ' תוס' שם ק"ב א' כ"ש אביו מישראל כמיש' קדושין צ"ד א' ישראל שנשא כו' חלל כו':

פתחי תשובה

(כה) מותרים בממזרות. עשה"ט מ"א מיהו נר עמומי שרנה לישא שפחה כו' ונב"ש ס"ק ל"ה כתב בזה דהנחה דחליה בשני תירוצים אלו (השוכר מקודם נב"ק ל"א) לרמז"ס י"ל דמותר כדי להכשיר זרעו. ולר"ת כו' ועי' בתשונת ברית אברהם סימן ו' בהנחה אות ג' שכ' דלפ' להרמז"ס אין רחיה לזה ד"ל דלא התיירו משום תקנת הגנים אלא היכא דל"א שיוכר זרעו לעולם דהיינו בממזר אבל נעמוני די אפשר שלא יוולד מדורותיו נת' ותייה כשירה משום עמומי ולא עמומית וגם זרעה יהיו כשרים ע"ש. ועיין נב"ש עשה"ט פט"ו מהא"צ סוף דין ד' שמה בזה על הא"מ והב"ש דנצני הרשב"א נחידושו פ' הערל דף ע"ז ש"ס דגר מזרי מותר לישא שפחה והניא שם ירושלמי נב"ש עשרה יוספין אמה ומלוריהל כדעת ר"ת כמ"ש ברי"ש עשרה יוספין. ועיין בזה"ע מפלגו וממזר ד"ל שפירש מלשמו דנקטתו ולקיים מה שנאמר ולערב אל תאמ' יד' תרים בשפחה ע"ש :

מ"א בזה נאדוך :

באר היטב

(כה) **הבן.** הִיָּה אִם לֹא נִתְּגִיר אֲחוֹהוּ הֵנּוּ וְנָא עַל נֵת יִשְׂרָאֵל דְּהוּלִי
כֶּשֶׁר לָלֹא גִרֵּעַ מִשְׁאֵר עֵינָי. אֲחֵרוּנִים:
(כו) **בַּקָּהֵל.** צִוּוּ עוֹרִים לֹא שִׁיךְ מִמֶּנּוּ דְּדוּקָא הִכֵּל דְּשִׁיךְ קְדוּשִׁין:
(כז) **בַּמְּזוּרָה.** דְּהֵל גִּרִּים לֹא תִקְרָא קָהֵל. וְהִינֵי מִלֵּךְ מִמֶּנּוּ אִין אִיסוּר
אֵל מִיָּת אִסוּר לְהִרְצוּת מִמֶּנּוּ כִּי נִצְוִי הֵם מִמֶּנּוּ וּשְׁפָחָה אִסוּרָה
לְגַר דְּהֵא הוּא מִמֶּנּוּ עַל כָּל מִצְוֹת. מִיָּהוּ גַּר עֲמוּנִי שְׂרָה לִישָׁא שְׁפָחָה
מִקּוֹפֶךְ הַחַיִּית. וְגַר עֲמוּנִי שְׂרָה מִמֶּנּוּ הוֹלֵכִים אֲחֵר הַפְּרוֹס שְׂנֵאֵיהֶם
וְהוֹלֵךְ הוּא מִמֶּנּוּ עֲמוּנִי. חַיִּית גִּיָּשׁ:

דקאמער צעהילד דעמוי נותנים לו שפחה. ותבואר הוא שעתה הרשנ"א לאיסור
במאמר חיקוק דין דכ"ט שכ' שישי אני דוד חשש דילמא מואלי ואפי' מואלי
נקש לבא על שפחתו ואחררה על חנאלי יע"ש הכה תבואר דגר עמוי ומואלי
(כו) ואסור בממזרת. עה"מ ונ"ש ועיין נס' שעה"מ פט"ו תהא"ב דין ט

אוצר הפוסקים

צ. והולד ממזר. ואט"ג דיש קדושין ואין עביר, מ"מ ינפין
לא יבוא "לו" צבאל כלך אחר פסולו, ע"י יבמות ע"ה.
ווארץ צבי כ' דגר וממזרת כ"י כ"י אומות דאזלין אחר כפסול,
עס"ק י"ח.

צא. אפ"ה מותר בממזרות. ע"י רש"ל יבמות פ"ד ב' דלרשי
רק בגר עלמנו מותר ולא בניו שנולדו בקדושה. וכן עני
אחים סק"ז שכן נראה ברש"א, אולם א"א לומר כן דכא בריתא
מפורשת דעד י' דורות מותר, אלא הכונה ברש"י שם דכיון דא
מישראל למפרש דמארי' ב' כ"ה אמו מישראל ופליגי אחוס.

סעיף כג. צב. ואסור בממזרת. א. ותמך כרץ דניש קדושק ואף
עצירה כולד כולד אחר כזכר אייב צגר וישראלית יבא מותר

בממחרת, וע"מ דכן דעת רבנן דמותר, חלל מגמי בוכיח כרימ
וע"מ, וע"מ שפ"מ פט"ו ה"ט דמתוך בוכחמו. וכי בית מאיר דדברי
הח"מ שריר, דחילו לחוס' דנכלל ברישא לחתויו, תקשי ולחניוכו
בצדדי כהנא כח הנשאלת לכחן וכח וגר, ובזה ל"ש דלא מחני ליה,
ע"מ וצמח, ובעטס דאסור, ע"מ דכיון דנפשיג כשרה לכחן, כפי
ד"ח"כ ס"ל דאפי' מקלה ארע ישראל בקדושתו קאי ושזב כיו קבל
די וואן להחירו בממחרת משום הזכר, ובלבד ש' דקיי מגוי כזה על
בת ישראל דכח כשר ואסור בממחרת כ"ש מגר דניאחו ביהתר.

והרב"ש כי דכלך אחר הכזר לא נאמר בלד גירות דכא גר בממזרת כולד ממזר, ועי' בפני משכ ס"ק כ"ג. ועי' בבית מאיר

סעי' כא. פז. מותר לבא בקהל. עכ"ט מבי"ט סקל"ד דגוי לא שייך
ממזרות כו, אולם בלבוש כתב דאעפ"י שצטוו גוי כיס

ממחר גמור מחייבי מיתות צ"ד שחרי בן נח מלכות על אמו בתורה
מקרה דכל בן יצא את אמו מימ כשנתגייר בקטן שנולד הוא ובאחר
הוא. ובי באפי זוטרי ס"ק ל"ב דמכגמיר פ"ב דיצמות מוכח דאין
זה צרור דבגוי ל"ש ממחרות, ולריך לעטס דנתגייר כעולד דמי, וכן
משמע מהחם תפנית ד' ה' ד"ב יכול, ד"ב מרש"י דלא שייך ממחרות
קודם מתן תורה, ולא חירולו דבגוי ל"ב ממחר. וכן משמע ממכרש"א
שם שבקשה הא באצות קיימו כל התורה ובנינו בקושא, ולא ח"י
כ"ל [מיכו כנראה שאין זה סותר מ"ש הח"מ ס"ק כ"א דצ"א גוי
זה בגיותו על צה ישראל כולד כשר, עכ"מ ס"ק כ"ב, דאף דנימא
דממחר הוא, מימ כיון דגוי עב"י אין אורע נחש צהריב, ע"ס"ק י'
וכשם שפסק בגיותו דיד"י נפסקה בממחרות].

טעייף כב. פח. גר. ודורע מבנות האנוסים. כי יבין ונצט חי' ס' ע"כ דאס' אביסל איז מישראל דינס כישראל'ס

גמורים, וע"ה קורים לאטם שחזר בחשובה, גר, ואינו כן כה.
פט. מותרים בממזרות. עכ"ל מ"ש דמ"מ חסור להרבות
ממזרים, וע"ה בבית תליר דכ"כ בחוס' בגיטין דף
מ"א מכה קשייתם דחיי עבד ישא ממזרת, אבל להשיטות דממזרת
חסורה בעבד, עס"ק פ"ג אות ג', שז' אינו מוכרה לאסור, ואפשר
להכניס כחז' דכ"ש נ"ל, וע"ד גר עמוני בשפחה, עס"ק כ"ל.

באר חגולה

ח משנה קידושין דף ע"ד
ע"ל ובר"ל דלפסק'
הלכתא צמח' כוונתה שם
דף ע"ה ע"ל

כד ה ממזר נושא ממזרת [ג] במה דברים אמורים כששניהם ודאין
אבל אם האחד ודאי (כו) והשני (כח) ספק או אפי' שניהם ספק אסורים

זה

ביאור הגר"א
[ג] בד"א כו' כרב דפי
בר"א וכן ס"ל לרבא
ביבמות ל"ז א' :

פתחי תשובה

באר היטב

(כח) ספק. ומדלוריתא מותר רק מדרבנן הוא דעשו מעלה ביוחסין :

(כו) והשני ספק. ענה"ט ועיין גם שעה"מ פט"ו מהל"ב דין ט' שהגיה בשם
מהרי"ט חיו"ד סימן א' דמה שהתירה תורה ספק ממזר לגמרי התירנו
מתורת ודאי ולא מתורת ספק ואפילו לישא ממזרת וישראלית כאחד דהוי תרתי
הניז קהל ע"ה :

אוצר הפוסקים

מותר מה"מ, ומ"ש הר"ן כו' עכ"ל דלכרימ' כ"כ, וכ"כ בג"ל צפני
משכ סקכ"ה ח"ל דכ' דחיקצט ממזר יבא מותר בממזרת, ובזה
מייירי היתר דקרא דבספק קהל יצא.

ובנתיבות לשבת סק"י"ה כ' דל"ל להכ"מ הא דהתירה תורה ממזר
בספק קהל כיינו דללא שייך חזקה בדוקת ומנוח, כגון
בילדו צ' נשים אשת ממזר ואשת כשר ונתערבו, או ספק גר ספק
ישראל, דכ"ל ספק קהל, אבל היכא דשייך חזקה בדוקת כבשתוקי,
דמטעם חזקה זו נאמנת אפי' בר"פ, כולד אסור בממזר מה"מ.
ב. וכשיש רוב לצד א'. פי' צ"ע ס"ה כ' אות י"ח דאסור מה"מ,
וכ"כ צות מאיר סעב"ו מרשב"א קדושין ע"ג דבר"פ
הוי כודאי דרובא דאורי', ושחוקי כה"ג אינו כשר אף מה"מ ח"ל
כשנזדקק אמו ואמרה מכשר, וארוסה דסעב"ו אף דר"פ ח"ל ח"ל
בסתמא הוי ספק, שאני בתם דתלין בלרוב וכו' כמע"מ, ואף כשיש
ספק שמא ח"ל לגבי היתעוץ הקצוץ נמי חשוב כרוב ע"ש, וכ"כ כ"ש
סק"י"ע דר"פ אסור מה"מ, ח"ל דכ' להכ"מ דכ"ל דח"ל לגבי הוי
כמע"מ ועס"ק ק"ד אות ה'.

וב' בפני משה סק"י"ז דהרשב"א לשיטתו דס"ל דכל ספד"א לחומרא
א"כ הא דגילתה תורה דספ"מ מותר כיינו רק ספק ולא בר"פ,
אבל בר"מ דס"ל דכל ספד"א לקולא א"כ ל"ל דהיתר ממזר הוא אפי'
בר"פ וכישיע"ק דבסמור, ודלא כמ"ש ע"ל סק"י"מ דלר"ן דס"ל דכל
ספד"א לחומרא לכן הא דחידשה תורה להיתר בספ"מ הוא בכל ענין
אפי' בר"פ, דהא ברשב"א נמי ס"ל לחומרא ובכ"ז בר"פ אסור,
ואדרבא יותר כ' כמ"ש, ועס"ק קס"ז בע"ל דספ"מ אף להכ"מ הוי
כשר ודאי ולכן אף כשנתוסף עוד ספק לאיסורא מותר, וא"כ הי"ב
ר"פ מותר.

ובישועות יעקב בלרוב סק"י"א כ' דאף בר"פ מותר מה"מ, עפ"מ
בשט"מ צ"מ דף ו' מהר"ש מפליזא דרוב ח"י
צירור ח"ל דספק כזה התירה תורה א"כ ה"ג אף ברוב עדיין הוי
ספ"מ או קהל ספק ומותר מה"מ. וכ"כ ש"ש ש"צ פט"ו ח"ל דמחלק
דברוב דליתא קמן דהוי רוב מסבירא וכמ"ש דילמא לאו אצ"ו הוא
ש"מ דלזלין בתי", כהך רוב אף בממזר אסור, ח"ל רוב דפריש דלי"ב
סבירא כו' ח"ל גזכ"כ צא אף ר"פ הוי ספק, וכע"ז מחלקין החת"ם
ויר"ד ס' רמ"ה ונחלת יעקב להגריי מליסא כ"א בשיטת אחרת.

וכע"ז באורים גדולים ס' קט"ז ממכרימ"ט צננות דאף צ"ש
ס"ס להכשיר מ"מ הוי ספ"מ ומותר בממזרת מה"מ. ובצ"ח
מאיר כ"ל כ"כ מטעם דספ"מ יש לימוד מפורש דמותר, וכר"ן ספ"ק
דקדושין לענין ספק פרלה, ושק"י"ע עובא בזה.

והחת"ם א"כ ח"א ס"ו כ' צ"ה שוב שהשמי"ק כ"ל כ"כ דוקא
בתם לענין חיוב לדיר להכשיר, משא"כ לענין איסור והיתר
כספ"מ, דר"פ הריבו ככולו איסור ואין כאן ספק. וכע"ז דצדרי
מלכאל ח"ג ספ"ע דדוקא צמטער צהמה שבהקדשה חל עפ"י האדם
אין כרוב חשוב ודאי, וכיו"ד ס' רי"ז סע"ג וסע"ז דצדריס ל"א
צחר

וכע"ז בישועות יעקב דתולים פלוגתא זו צבוגיא דיצמות נ"ז פלוג
דכא כהן שנשא בת גרים דמסיק דרק כשרות חיתוספא צב ולא
קדושה דתקרא קהל, ולפי' א' דרש"י דמייירי בלמח מישרלל כיינו
כתום ור"ן כ"ל, והכ"מ ופרש כפי' צ' שם ע"ש שבהריכו. וכ"כ
בחזון א"ש חכע"ז חיתוס ס' נ"ט אות ז', ושכ"פ הריעצ"א שם
כתום, וע"ש שבהריך ומסיק להלכה דהוי ספיקא דדינא כיון דדעת
רש"י וריעצ"א להתירם בפסולי קהל וגם הר"ן טעה לדעת זו,
וגם הכ"מ שפסק דפלוט דכא כהן בקדושתו קאי ע"כ כפרש"י שם,
ויש מקום לפי"ז להקל משום ספק קהל בספיקא דדינא ול"מ, וע"י
שעה"מ פט"ו דל"מ כ"ל ט'.

ב. וגר מצרי ב'. כ' ע"ל סק"י"ז דאף כשאמו מישרלל מותר בממזרת
כיון דהוא עצמו פסול, וכמו לה יחודק דסבירא ליה קהל
גרים חיקרי קהל ומ"מ מודה דפסולים מותרים זכ"ז. עוד כ' שם
ד"ל דגם מזרי ג' שאמו ישראלית מותר בפסולי קהל אפי' להרמב"ם
והטור דגר שנשא צ"י כולד אסור בממזרת דכיון שאצ"ו אסור לבא
צקבל הרי הוא כגר הרשון שנתגייר ול"מ קהל. וכ"כ בחזו"ל כ"ל
אות ח' שמוכח מתום יצמות פ"ד צ' ד"כ א' נסוב דמלרי צ' שנשא
צ"י לעולם הלך אחכ"פ והבן הוא מזרי ג' וקהל גרים, אפי' ח"ל
בגר דעלמא דאמו ישראלית מקדשתו צקבל ישראל. וכ' עוד דלפי"ז
גם בישראל שנשא מזרית צ' דהבן חיקרי קהל גרים ח"ל דישרלל
שנשא גיורת לכ"מ כולד קהל ישראל, וכש"כ כשנשא מזרית א' דגם
חיקרי קהל גרים, וצ"ו של הבן דהוא מזרי ג' מותר בממזרת, ע"ש.
טע"ף כד. צג. ממזר נושא ממזרת. כ' צפני משה סקכ"ד מדלא נקט
מותר כבסעב"כ משמע דכאן ליכא למיחש לריבוי ממזרים
(עסקפ"ט), כיון דשניהם ממזרים ואפי' לכתחילה, וכן ב"ש לא
העיר כאן כדחתם, אולם צירוש יצמות פ"ח מצוה להדיח דלכתחילה
לא, שלא להרבות כו'.

צד. שניהם ספק. פי' ע"ל סק"י"ה דהא ח"ל הותר מטעם
ס"ס שמא שניהם כשרים ושמא שניהם ממזרים, מזה
מוכח דיוחסין ל"א ס"ס, פי' ס"צ סע"ה, ולעיל סקמ"ה
אות צ'.

צה. אסורים. א. פי' בלר היעב, ופי' פתחי תשובה ס"ק כ"ז,
אולם הכ"מ פט"ו דלס"ב כ"כ וככ"ז כ' דאסור
מה"מ, והב"ח כ"כ סק"י"ט ותמכו עליו עובא. וכ' צות מאיר
וכע"ז בחת"ם ח"א ס"י וע"ל סק"י"ט דס"ל כמ"ש הריעצ"א
קידושין ע"ג דרצא ס"ל רק דרשע דספ"מ יבא צקבל וחשיב לי כישרלל
גמור ומש"כ מותר צ"י ואסור בממזרת, דל"ל דרשע דצקבל ספק
יבא (ובזכירו רק לבאר שם דעת הח"ק), וכן מדויק מכרימ' דאינו
מציא רק דרשע דממז"ו לא יבא, וע"ל חוכיה עוד דכא לענין
ספ"מ בישראל כ' בר"מ דמותר מה"מ ואסור מדרבנן, ואינו לענין
ספ"מ בממז"ו כ' סתם אסור ולא בזכיר שמה"מ מותר, וכ' שכן גם
דעת הר"ן כו'. ויד אהבן ח"א כג"כ סק"י"ט נמי מדויק כן בר"מ.
וכ' שם חוס' רי"ד ס"ל הריעצ"א, ח"ל דעת הר"ן כתב שס"ל

ביאור הגר"א

[נד] בענין כו' יבמות
שם כמ"ש בסכ"ד :

זה בזה דשמה הא' ממזר והשני אינו ממזר * וכיצד ספק ממזר [נד] כגון שבא
מספק ערוה שבא אביו על אשה שנתקדשה ספק קדושין או שנתגרשה
ספק גירושין :

יבמה

אוצר הפוסקים

ה. ובספק ממזר ספק גר. ענוצ'יק ס"י שמלךד לאסור בישראלית
מכ"ת לכפוסקים דסד"א מכ"ת לחומרא, ד"ל דכא
דכתיבה תורה ספ"מ ביינו משום דאי אסרינן מספק כרי יאסר
בישראלית ובממזרת, וכיון שלא ראה תורה להחמיר חרי חומרי
דסחרי לכן הכירה הכל, אבל ספק גר ספ"מ שפ"פ מותר בממזרת
אינו בכלל הכיתה, ומכ"ת שאלו מחליט בזה ע"ש, ובכ"ת משכ
בכ"ת קל"ה ר"ח לדבריו.

ו. ולכונה. ע"י נתיבות לשבת סק"י דכיתר ספ"מ מכ"ת הוא רק
לישראל ולא לכהנים, דלא עדיף מספק חלל שאסור
מכ"ת, וכדמבאר בח"י לקדושין ע"כ ז', ולכ"מ דס"ל דכל ספד"א
רק מדרבנן לחומרא י"ל דספק כהונה שאינו.

ז. ואם צריך לפרסם בשעת מילתו. עפ"י סס"ק ל"א. אולם ע"י
תשנ"ן ח"צ ס"ל דמשמע דא"ל הכרח בספ"מ כיון דאינו
אלא מדרבנן וכלוקח יחוש לעלמו.

ח. וספ"מ בנתיבה. ע"י ישועות יעקב דכ"מ פסק לביתר ורש"י
במשנה כי לאיסור ומסוק כרש"י ע"ש שבהר"ן.

צו. ספק ממזר כגון כו'. א. ז' אומרים מה בעלה וז' אומרים
חי ונשאת, הולד ספ"מ, [ונשאת לא] מעידים ע"י ס"י ק"ג
סע"ג דכשר, אבל אם לסטים הרגו אנשים וספק שמה גם הוא
נכר או לא הוי ממזר קודם שנתברר אם נכר, (כנכ"ג כנכ"ט
סקל"א מרדכי"א ח"א קפ"ה וע"ש ס"י רע"א).

אגם אשה ומה בעלה ולא נודע אם קודם שאנסה מה או אח"כ
הולד ממזר דלורייחא ומותר בממזרת. (בן פורת יוסף בשם
יד אליהו סמ"ד). ויד אהרן ח"צ הכה"ט סק"י כי דלכ"מ יו"ד
ס"י ש"ז הוי ספ"מ, ובנקודות הכסף שם חזק על בע"ז ע"ש.

ב. בן מעגונה. ע"י דברי שמואל חל"ה ס"י דלע"ג דרד"ז כי
דבעולם בעל הולד מאשחו ממזר, מ"מ מחתים אכ"ט

ס"י י' מוכח דהוי רק ספק, [עחתים דבסמוך]. וכן בנוכח ס"י קמ"ז
מנ"ק בן המהצר לענין חדר"ג סברא כמצי"ט דלילו ביתה חי
ביתא בזה, וכי שערי רחמים ס"י דרד"ז מייירי שאין כ"כ זמן
שנעלם, והיינו כמצי"ט דבאחד זכרו מצי"ט מאיסור חורה, וכי
בכל הכסף ח"צ ס"י ק' דבעקבותיהם נלך דרבים שבורו כמצי"ט,
ואף שמדבריו ומונח"ת ס"י קמ"ז משמע דעפ"י לבד לא החירו. מ"מ
משע"ר כ"ל ומנאמן שמואל ס"י משמע דבאחד זכרו לבד החירו,
לכן צ"ל דבעגונה הוי ספ"מ יש להחירו מ"מ דשמה מגוי, דכיון
דהוי ספ"מ והוי רק אסד"ר מזה להוציא ח"י מאסד"ר כמבואר צנ"י
דוד פט"י מא"י ח"ט, דאף כשהולקין בזה יש לסמוך להקל כיון
שדבר זה אין לו תקנה, גם במשפטי שמואל כי דכ"ה חומרא דלחי
לידי קולא דאי משוית ל"י ממזר ישא ממזרת, ולאסרו צנ"י ס"י
חומרא יותר מדאי וכן יש כאן ס"מ ומותר הולד להקל ואין כאן
בית מיוחד. ובח"ת ס"י ח"ט ס"י י' בלשם שילד לזנוים זה
כ"ג שנה ואמרה שזה כ"ט שנה ש"י ח"ל שמה בעלה כהולד דדרכו
לעיר של בית החולים ושהעיד אז כך צפני ח"י מבזקיים ואל
שחב שבעה שעה ח"י כו', וע"ש דלא נחצר בעדות, וביתר כ"ן
מ"מ דשמה מגוי שבי לה עסק עמו וכו', ושמה מה חייבה
כשהיא פנוי, דחוקה ח"ל איתרעי דכחוקה כל הזמן לפנוי, ואע"פ
שאפשר שבעות החזיקה ע"מה מ"מ איתרע, וכמשי"פ פ"י בא
דכחוצות כ"ז דניסת ואח"כ בלו עדים לא חלל כו' ע"ש, וכ"ז

בח"י, וביינו משום דכלך צבם אחר לשון צ"ח, משא"כ בשאר דיני
בחורב כיון דלזליק בח"י חשבו כודאי.

אלא דב' בחת"ם צ"ח י' שם דחזק דבדוקת ומנה מסלקת כר"פ.
דל"ש כאן לומר רוצה עדיף מחזקה, דכ"ה הוי חזקה כמנהג
צנ"י צדקות, ול"ד לחזקה דבית המנוגע וכו', והנה צ"כ דמכשירין
דרי" ס"ל בחינוך כמנ"ל דכולכן אחר רוב המשליכין אפי' שפחה
א' צעיר חולין צב ומסלקין את כל העיר, דאין מנהג להשליך חלל
שפחה, ות"ק לא פליג אסברא זו חלל דס"ל דבשנת רעבון משליכים
גם כשרים, וכ"כ ודאי אין מנהג הכשרים לזנוט כ"ל הפרונים, אבל
אין מנהג צנ"י להפתחות חלל לכשרים, מש"כ מסלקין כל הפסולים,
כ"ד ר"ג דדנין בחר האשה, ור"י דס"ל צירוף דזנות ראה אכ"פ
דן אחר הזכרים המזנים ומסלק כל הכשרים, וקו"ל כר"ג.

וע"ע בחת"ם יו"ד ס"י רפ"ו דמ"ש הר"ן כ"ל לגבי ערלה אינו חלל
לכ"מ דספד"א מכ"ת לקולא. אך כ"מ כאן דחה זה, ומסוק
שם בחת"ם דרוצה לאיסורא אסור צעלה כדמוכה מתוס' קדושין
ל"ז ב'.

ג. ובמל"מ פט"ו דל"ז כ"ה דבאיקבע ממזר, כגון ד' נשים
שילדו צבית ח"י ואל' מהם ממזר (כגון דסע"ה).

דמכ"ת כולם אסורים צנ"י אף לכ"מ דס"ל דכ"מ ספק מותר
מכ"ת, דכ"ה איקבע איסורא. וע"ל סק"י כי דכיונו דוקא לכ"מ
דס"ל דכל ספד"א מותר מכ"ת וילוף לה ממזר, ח"כ באיקבע ככ"ג
אסור מכ"ת כמו בכל איסורי תורה דכ"ג מציא אשם תלוי, אבל
לכחוצרים דספד"א אסור מכ"ת ורק צפ"מ חידשה תורה דמותר
שפיר י"ל כיון דבקיולא צו בחורה יותר משאר ספק ח"כ אף איקבע
מותר, ועפ"י כ"ל בלות הקודם.

ובבנין עולם ס"י צב"ה ללות ו' די"ה ויש כי דאף לכ"מ י"ל
דספ"מ מותר אף באיקבע ממזר, דכ"ה בקדושין ע"ג אמרו
לענין שחוקי דכ"ל קצוב כמצי"ט כו', וה"ל כ"י שנתערבו ח"י ממזר
וא' כשר וקאמר ע"ז דמכ"ת מותר בקבל, ואין לומר דבתם ספק
מותר משום דלא ידעין מי אזל למי כו', דא"כ למד הו"נך לומר דכ"ל
קצוב כו' ח"י כ"ל, וכ"ה דלא ילף ר"מ מממזר לביתר בכל
האיסורים בספק אף באיקבע איסור, משום דצ"ה גילתה תורה דחייב
אשם תלוי, וכן אין ללמוד ספ"מ משאר אסורים ונימא דקרא יתירה
דספ"מ יצא קאי רק בדלא איקבע, דלזה ל"ז קרא דכלא"כ כשר דכל
אדם יש לו חז"ק ובכל החורה מוקמין אחזקה, ואין לומר דבקרא
מייירי שספק נולד כשעדיין מעוברת דל"ל חז"ק, דלמאן דמכ"י חז"ק
דאם חו ל"ז קרא, וע"י ש"ש כ"ל ש"פ פט"ו ובשמה ח"י פ"ב,
ובפ"י קדושין ע"ג ובפ"י ס"י ק"י צבית בספק.

ד. ובספיקא דדינא. ע"י מל"מ פ"ב דעומאח לרעת דאינו קרוי ספק
דקמי שמיא גליא, וע"י חוס' יומא ע"כ ח"י גבי כו', וכ"כ

שע"מ פ"ג דגירושין כ"כ לענין מעשר צב"ה, ורד"ז ח"ג ס"י
חקל"א לענין ספק ערלה בחו"ל. וע"י מהרש"ם ח"א ס"י מתשנ"ן
ח"ג ס"י ש"כ ש"י צסד"ד בממזר דאסור מכ"ת ושכן בעלה הגרע"א
מהדו"ה ס"י מהרש"ם מסוק בן לוינא, ועסקפ"ג ח"ה צ' בחק"ל,
וכי אפי' סקל"ה ממכרש"ם שמי שיש עליו מחלוקת בין הכפוסקים
אם נקרא ממזר או לא מותר לזה בקבל, ובאפ"י תמה למד ל"ה
ספ"מ דאם בהלכה כמ"ד ממזר איך ספיקן ל"י אסד"א ומידי ספק
לא ילאנו כו'. וע"ע אורח"פ ס"ה סע"א בזה בספק פ"ד ע"ש.

באר הגולה

י' משנה ימות דף ל"ה
ע"כ והטעם פשוט דמח"כ
כשר הוא כ' גרייתא
לרמב"י כחוקימחל דרנא
דפ"ל כר"א שם דף ל"ז
ע"ה דליפסקא הלכות
כוותי' נקדושין דע"ה ע"ה
ל' סטור מד' הרמב"ם
שם מהשנה קדושין דף ס"ט

שם מהשנה קדושין דף ס"ט ע"ה וכתב ה"ה שם וכ"כ הר"ן משום דלינה נלמנת לפסול

כה

יבמה שלא שהתה אחר בעלה שלשה חדשים ונתיבמה וילדה ספק
בן תשעה לראשון או בן שבעה לאחרון הולד כשר ו אם אחר כך
חזר ובא עליה יבם ונתיבמה וילדה ספק ממזר ואסור בממזרת
ובבת ישראל:

כו

י' פנויה שנתעברה וילדה אם אינה לפנינו לבדקה או שהיא שוטה

או

ביאור הגר"א
[נה] פנויה כו. וזו
שתוקי דרמ"ד קדושין.
ובירושלמי פ"א דכתובות
סוף הלכה ט' ר"ש ברי'
בעא מעתה אין שתוקי
כר"ג וכר"א אלא כר'
יהושע חזר ואמר יש
שתוקי כר"א וכר"ז
בשותקת ואפ"ת במדברת באומרת איני יודעת:

אוצר הפוסקים

כ"ב דמאן דמכשיר צב מכשיר צבחה הוא משום דברי שלח מהני
כע"ה כו, ותוס' שם כ"ו א' כי דעד גרוע מקול, וכ"כ הפלאה שם
דפסיקא להש"ס דקול עדיף מע"ה, וכ"כ בחוסן ישועות על דברי
תוס' ב"ב ל"ב ע"ה, ועי' קדושין ס"ד דמוחזק לן בחאי פרש"י דשמענו
כך, ומשמע שם דהחזקה מחמת קול אלימא להצריך עדים כנגדה,
א"כ ברי"ד שיש קול כג"ל הוי כמו דאמו אמרה שנתעברה מאותו יעקב
וכשרה לכהונה, ואף דבסמ"י צבי קול דחתחזק צב"ד, מ"מ ברי"ד שיש
לאמו חז"כ וחזקה דבדוקת [אולם עי' צבי"ע להלן סק"ל] אות ה'
דכלא טענה לא אמרינן בדוקת, וחזקה דכאן נמלא כג"ל, ועוד
דלבעור ל"ח שמה מגוי עב"ש סק"ל ועפ"ת סק"ל מ"ש מח"ש,
א"כ מכ"ז לא ציינן שיוחזק צב"ד, ולצורך בעור הסכים גם הגר"א
מסאכטשוב שם.

ואף דבנ"ד שהיה לפני ששים שנה וכ"ז סיפר רק זקן א' והוי ע"ה
ואינו נאמן להשיאו אשה עב"ש ס"ג סק"ל, מ"מ להפניי הכ"ל
דנאמנות האם הוי מטעם ע"ה ומ"מ מהני ליוחסין משום דיש לה כל
החזקה הכ"ל, א"כ ה"ע מלרפות חזקות לדברי הזקן ונאמן שאז
יחא קול כזה, ועוד שכן זה סק"ל מרדכי בן יעקב וגם לס"ת, דומה
למ"ש צב"ג וצ"ש סק"ל שם דבכרובים אחרי סומכין אפי' ליוחסין,
ה"ע הוי ככרובין אחריו, עוד מלרף דכיון דממחר ואף בספק לריך צ"ד
לפרסם בשעת מילתו [אולם עפ"ק"ה אות ז' מחשצ"ן], א"כ ה"ע הוי
לריכים לפרסם משום פסול כהונה וא"כ מוכח שצדקה צ"ד אז
ואמרה לכשר דכיוני מיעקב.

ד. וביש קרובים שם. כי צבית מאיר דלכצ"ש ה"ע הוי ספק, וכ"כ
גצעת פנחס סי' ה' דכצ"ש הג"ל אות א' קינר והו"ל לפרש דליכא
נמי שום קרוב צעיר. ובנתיבות לשבת ס"ק כ"ג כי על כצ"ש ס"ק מ"ג
דמוקי למכריי' שם שאין ממזר צעיר, דהוא דחוק ממזר דהא יש לחוש
מקרובים כמ"ש הרי"י ע"ה צדקין אותה אם נתעברה מאדם שאינו
עליה באיסור ערוה, [ול"ע דבהפלאה דבסמוך לא כ"כ], ועי' עוד
מכריי' רפפורט דלהלן אות י"ב, אולם עי' שם שמתחלה ש"ד פכ"ב
שכ' דהנמוקי' ס"פ אלמנה לכ"ג חשיב צמיעות פסולין דחיישין לכו
גם אחיה ואציה, מ"מ י' מסתומה כצ"י ורמ"ה דלא הביאוהו, דלא
ס"ל כוותי' ואפשר משום דכיון דצכל בתורה סגי בחד רוב ורק הכא
חששו למיעוט משום מעלת יוחסין א"כ דוקא היכא דפסול [כללי
כ"כ באחיצור] קצוב צמקומו דנו חז"ל למיכו' כמע"מ אף באזלו
לגבה, אבל היכא דאינו פסול צמקומו אלא פסול לז' האשה לא דנו
בזה דין קצוב להחמיר, ובר"מ פ"ה דאס"ב כי ענין פסול כהונה
דצדוק. שם אפי' עב"ש א' או חלל או עבד וכיו"ב, משמע דלא
מופסל ע"י פסול הביכר צמקומו ולא ע"י עריות, וכ"מ מחבורות י"ד
אם רוב אנשי בעיר משיאין לכהונה ה"ז תנשא, משמע דהו' ליכא
למיחש ובה איכא אציה וקרוביה דנמי משיאין לכהונה אלא דל"ת,
וגבי דבידוע דאזכר איוב לגבייהו יש לחוש גם לפסול קרובה כיון
דבא"ל כמע"מ, אבל כל היכא דידעינן דפירה, ומסתמא נמי כלך
בצופל אלא כעור סי' ה', א"כ ל"ח מדרצקן אלא לפסול ידוע כו.
וכ"כ באחיצור ח"ג סי' כ"א דכ"י יחידא, [ול"ע דכ"ד רש"י ור"י
בזקן

ריצ"צ שם בחוס' כ"ו ע"כ סד"ה א"ן כו, ואף ר"י דפליג יודע
בני"ד דכ"כ חלשכ לה חזקה א"ה, וחזקה חי דבעל איתרע, דרש"י
כי שם באומרת צרי לי חילו ה"י קיים ה"י צא, והקשו עליו טובא
כו ובחוס' כי דשכ"י שח"י שמיסרים אותו ומתן יסורים, א"כ
חולק חלוש הכע ונד צא"ר, וגם אשכחי צ' שנים מציתו ולא נודע
ממנו כלום בודאי ינורף לזה צרי דאשכח ח"י קיים ה"י צא ואין
לזה נוקפה, ואולי צ"ח מקי' לה רש"י, ומאן לימא שאופן זה הוי יותר
חזקה קיים מזקן שגביע לגבורות, וגבי דאין להחיר עגונה כזה,
דשמה נתרפא ואיתיליד צ"ח מומא ואזל לעלמא משום כיסופא כיצמות
קט"י, מ"מ חזקה חי איתרע והוי קלת ספק.

ואפ"י לבפוסקים דבאחיצור איסור ל"ח ס"ס, שאני הכא דאיתרע
כג"ל, וגם דוקא באיסור צמקומו אלא בספ"מ דתורה עשאו
כודאי היתר יש לסמוך בשעת הדחק שלא נמלא צמקומו גיורת להשיאו
ועוד משום מעלת יוחסין אין להחמיר כ"כ היכי דיש לחוש לתקלה
אחרת ולוקח נפשות חכם כו, ואע"כ דלא נבדקה האם וליכא אלא
ס"ס בלא צרי, ולר"ג קול שמה ואפ"י צב"ש מחמיר היינו ליחוס
כהונה, אבל להכשר ממזר לקהל צב"ש בלי צרי סגי, אע"כ דלצדוק
אפשר שיסתעף צמקומו וישאו לכהונה, מ"מ אין לנו אלא מה שלפנינו
ואח"כ משפחה שנתמעה נעמעה ומהיות טוב אין הפסד שנוציא
צרי מפ"י האשה, לא שחמיר צרי שמה צעלי, ולא שחמיר דמגוי
דהא כבר אמרה דכ"ן הוא משראל אלא שאין לנו מאמינים לה, אך
חמיר צרי לי שלא נבעלתי לישראל צחי צעלי, והו"ל באומרת בן זה
כשר והו"ל ס"ס וצרי שלה ותאומן.

טע"ף כו. צו. אינה לפנינו לבדקה כו. א. עב"ש כאן וסקמ"ג
דוקא כשיש לכה"פ ממזר א' קצוב צעיר, דכל"ה אין
חשש, ועי' עין יחזק צמקומו אות ה' דביש רק ממזר א' או קרוב א',
מייירי כשאנו צמ"כ דכל"ה אין לחוש, וכשהפסולים אמרו שאינו
מהם עי' מהרי"ר רפפורט צמקומו אות י"ב.

ב. עי' ביד שלמה מדף כ' והלאה צמשרת צרחים רחוק מהעיר
בפרסה וילדה וא"י אם נבדקה, והכשיר מטעם דהוי כשכונה
צפ"ע ושם היו רק ישראלים כשרים אלה, וכצ"ש ס"ו סק"ל דבאין
דרך הערים מפסיק הוי כעיר צפ"ע כו ועי"ש סק"ל, הרי דל"ח
שכלכ לעיר לגבייהו ולא מחזיקין איסור ממקום למקום.

והפועם י"ל כמ"ש הרמב"ן צ"ב כ"ד לענין עב"י מלגעי דאפי' לר"ח
דרוב עדיף מקרוב כהא אסור דלאו קרוב בלחוד הוא אלא
צמקומו ממש וחזקה כאן נמלא כאן ה', וכ"כ סמ"ע רי"ט סק"ל ע"ה,
וכ"כ הרי"מ פ"י דמא"ס דענינים הנמלאים שם אסורים, וכ"כ ברי"ד
כיון שילדה צרחים אמרינן כאן ה' גם באות, אלא דיש לחוש שמה
זנחה עם אחד מהבאים לעמון, הרי אזלו לגבה וכל דפריש מרוב הכשרים
פריש, ובני"ד הוי כנבעלה צפרשת דרכים דהוי צ' רוצי אף להרמז"ס.
עי' ס"ו סמ"ע וצ"ש סק"ל, והולד מותר לכל השיעויות.

ג. ולחששיר לכהונה. מלרף שם עוד צמק צ' מה שצמקו ה"י קול
דנתעברה מיעקב ששרת ג"כ שם, עפ"מ פניי כהונות

אוצר הפוסקים

סיק ל"ב אות ב].

ז. ומסתמא הוי ב"ר. כ"כ ש"ש ש"ד פכ"ג ונמ"ש תו"ט דכטור
ס"ל דצ"ר שצ"ש הוינו רוב העיר כשרין וגם העובדין
דרך הטיר מעלמא, וכיון דהאידנא אין דלחוס מדינה נשולות הו"ל
צ"ר, דרוב העובדין נמי כשרים וכו' ע"ש שהאריך, ועס"ק ק"ד
אות ה' דרוב עיר ורוב שוק ל"ב צ"ר. וכי נצטת פנחס ס"י ה'
דאמ"ג דלכרימ נצבעלת צטיר לא מכני צ"ר דרוב סיעה אכל
המחש"ל הסכים לעור, ובג"ד ש"רצ"ס שכתבו אל"ר אפשר שגם
הר"מ מודה דכיון שידוע שהנאפס כלכו אכלה מכיזי חיתי ניוחוס
שמה הלכה ג"כ לאחיה פסול, ולריך חקירה היטב אם יש רוב סיעה
דהיינו מקום שווקים כו', ועי' צית מאיר דחו מרח"ב ב"ש לסי' ו'
למ"ש דלכרימ צרימ צצ"ר מותר לכתחילה אף בלא אמירתה, אכל
הצ"י דמחלק בין לכתחילה לדיעבד אף בצ"ר, ל"ע, דנכי דנצדקה
חשיב לענין הולד כדיעבד כס"ק ק"ד אות ז', יש לדון אם אף
לענין צ"ר יחשב כדיעבד בלא אמירתה.

ח. ובידוע שזינתה עם כשר ורק ספק שבא גם עם אחרים.
עצ"ש ס"ק מ' דג"ל דסני צרוב אי' כשרים, ונכוח
מאיר תמה ע"ז דמה צ"כ שידוע דנימא דלא חש הר"מ לשמא זינתה
נמי עם פסול, ע"ש, ומליון גם לצ"ש ס"י ו' ס"ק ל"א, אלא דכי
דשם מייירי נצדקה, ובגובי"ת ס"י כ"ז ד"כ אמנם כי דנכרי"ג אפי'
רו"כ אל"ר, עס"ק ק"א אות ד' ועי' רעק"א ס"י פ"ב דמכונצי
משמע דעכ"פ צעי מע"מ, אמנם י"ל דאפי' צרופ"י יש להחיר מעט
ס"ס, ספק לא אפקרה לאחר ואח"ל אפקרה שמה לכשר, ואפי' דלד
דאפקרה הוי רוב לאיסור צרופ"י ותוס' כתובות ט' כי דאם רוב
אונס קלא חית לי' הוי רוב גמור לי"ב ס"ס, אולם כריצי"ש בק' על
התוס' דכא' גם צרוב דאורייתא אמרי' סמוך מיעוט לפלגא וכא'
דסמוך מיעוט מפילות למחל' נקבות, ו"ל דדוקא כיכא דכמיעוט
מסייע למליאות המעשה דפלגא, מלטרף כמיעוט נפלים דלי"ב ולד
אלא צטר מלטרף למחל' דנקבות דלי"ב זכר, אכל צפי"ע דאין
המיעוט אונס מסייע למליאות דאיו תחתיו אלא לדן הכשר בזה
לי"ב סמוך מיעוט לפלגא, ואנו דנין דעכ"פ בין תחתיו בין לא, ה'
צראון וכו' רק חד ספק דאיו תחתיו, ולפי"ז צנ"ד שפיר הוי ס"ס
דמיעוט הכשרים מסייע להמעשה דפלגא דלא אפקרה דלא נצכל
לפסול, וע"ש שהאריך. ובמיוחדת לכשר, עס"ק ק"ט אות ג'.

ט. ובשידוע שהלך הבועל אצלה. עי' צצ"ת המוצא לעיל אות ו',
וצערור השולחן סעי' ל"ד כי י"ל דכשר וכטור סו"ס
ו', וכשאין ידוע מי הלך למי משמע צקדושין ע"ג דהוי ספימ וכטור
לא קאמר רק בצ"ר, אמנם עיקר טעמא דקבוע הוי חומרא צעלמא
דסו"ס יש רוב להיתר כו' וכרצ"א שם.

י. ובשדנין רק ע"ד הולד. עפ"ת ס"ק מ"א מכונצי ס"ז דסני
צרוב אי' וכו' ושהשיגו עליו, ובצ"מ כאן משיג על כל
פרט ומסיק דהוי כשגגה וכו' דלפ"ד ילא שאם אמו גרושה חללה
וחלולא שא"ל לדון על אמו דהולד כשר וחלילה לומר כן, ועס"ק קמ"ה
מ"ש בזה צ"א ועוד, וכ"כ צש"ש ש"ד דכוא נגד רוב"פ, ומ"מ צנדון
דנ"ב שאם יפסלו הולד ילאו כמה מכשולים, כי דבשעת הדחק יש
לסמוך אשיעת רש"י וצטרימ דסני צרוב אי'. ובס"פ כ"ג כי בש"ש
דאפי' להפוסקים דצעי צ"ר הוא רק משום מעלה אי' צטרימ"ד עוצא
ראוי לסמוך אחד רוב כיון דאיכא נמי דעת ר"ח (כונא בתוס')
כתובות ע"ז ד"כ מאן) להכשיר אפי' בחד רוב, וגם לפירש"י ותוס'
דקדומת של אפורי ה' תק' חד רוב וכתירו צבורא שעה ופירש"י
נורף שעה או שאר לודי היתר, מדכי "א"י משמע דלנורף שעה בלחוד
אף

הזקן צקדושין ע"ג כונא צעין יתחק חכמי"י ס"י ח' ושכ"כ ברית
אברהם ס"י ט"ו דאין לחוש לשיעתו, ושכ"כ הפלגא כתובות י"ג דלי"ה
לקרובים, ושכ"מ ממתני' שם צעולה לנחין ולממחר ולא קאמר קרובים,
וכטעם י"ל עפ"י הירושלמי דקאמר לר"י דחוששין לפסולים משום
דזנות רכא אחר הפסולים לכן בקרוב ל"ה, וכדכי הפני"י קדושין פ"א
דעכ"פ ה' מילתא דלי"ש זנות דקרובים. וכ"ד הכחז סופר ס"י
צ' שכי' דמסתומת הצ"ש הכ"ל משמע דבאין ממחר ל"ה למיעוט
הקרובים הפוסלים, וכ"מ ממ"ש הצ"ש ס"י ו' ס"ק ל"א לענין פסול
כהונא דלא צעי צ' רוצי רק כשי' מיעוט פסול משמע סחם פסול
ולא קרובים, וכ"מ מרמזים הכ"ל ושכ"כ צש"ע ס"י ו', וכטעם י"ל
דלי"ה שיעשו איסור חמור דכרת משא"כ איסור ממחר דלאו, וע"ש
עוד דשקו"ע דאף לכנ"י סני צרוב אי' לענין קרובים. ועי' צעין יתחק
הכ"ל שהאריך בזה הצד, ע"כ העי"ל כיון דלכמה ראשונים הוי
שחוקי משום הספק אי' אזל לגבייהו כס"ס, עי' רמב"ן רש"י
וריעב"א קדושין ע"ג, ואף דהוי משם אי' צכ"ז מכני, עי' היטב ש"ך
יו"ד ס"י ק"י סק"ג, ועי' צאר יתחק חכמי"י ס"י ו' עק"ב ע' [ועס"ק ק']
אי"כ מבי"ת הוי רוב מעליא, וצל"ה ספק ממחר מותר מבי"ת לכן
יש להקל שלא לחוש לקרובים, דהוי מיעוט נגד רוב הכשרים.

וב"ד ערוך השולחן סעי' ל"ד דלי"ה לקרובים שאינו מצוי זנות עם
הקרובים שכולד מהם ממחר, עי' יומא ס"ט, ועוד דכאן שם
אנשים ידועים מוקמינן לכו צח"כ, אמנם י"ל דכשכ"א חשודא מהם
יש לחשוש בזה אם יש להסתפק שכלכה אלל הזונים.

ה. וביש רק קרוב א'. כי עי"ל הכ"ל עק"ב ג' בלחוד ט"ו להחיר מעט
אחר, דצ"ס אחדים ויש להסתפק על כ"א שמה זכו שזינה
עמה אין אלו מולידים אדם מכאיים מחזקתו, משא"כ בלחוד וכו'
מוחזק לכשר הרי ע"י כהשד מולידין אותו מחז"כ שעבר על חיוב
כריחות (עי' צ"מ כ"ז גבי סלע שנפל), ומ"ש הצ"ש דאף לממחר
אי' חיישין ושכ"כ המחזר צסי' ו' סעי' י"ח צס"ס ברי"מ י"ל דמייירי
צשאנו מוחזק ככשרות, וע"ש מ"ש צכא דסי' ו' סעי' י"ח. [ועפ"י]
כתיר בספר מלמד לכויעל, עס"ק ק"ד אות ט"ו].

ו. וברוב כשרים. עי' צ"ש דהוי נמי ספי"ת כשאין לצדקה וכמבואר
בסי' ו', וכי ע"ז צצ"ת מאיר דשם צסעי' י"ח חיתא דצאלמא
תלא אף כדיעבד כשנישאת דלויכא צ' רוצי, ואף לצטרימ"ה המוצא
צצ"ש ס"ק ל"א דסני רוב אי' אף לכתחילה, היינו דידוד דיש חז"כ,
משא"כ צעור לית מאן דפליג, ככתובות ט"ו, דצפירש אי' מניפורי
הולד שחוקי כו' (ומזה מוכח דאפי' לישראל צעי צ"ר משום מעלת
יוחסין ודלא כנצ"י ס"י ז' שכי' רק לכהונה, כ"כ שם הצ"מ להלן)
ואפי' נימא דלצטרימ"ה סוגיא כר"י אכל לר"ג כשר אף צרוב אי' היינו
צידוע שפירש ואזל לגבא, אכל צסחמא הוא שחוקי גמור לכרי"מ,
וכל זמן שלא נצדקה אמו אפי' נשא יוליא עד דאיכא צ' רוצי.

ועי' בבבין עולם ס"י ה' אות ד' ואות כ"ע דאפי' דו"ל אוקמה
חז"כ, וצצ"ת יתחק מבואר דאף בקבוע אלוני בחר חזקה,
י"ל דחיישי' שמה ישא אחותו צת אציו וכדמסיק מעלה טשו ציוחסיין,
[וכ"כ יד שלמה ד"כ צ' דרב שריירא ור"ה גאון כי טעם איסור
שחוקי משום אחותו]. ע"כ שם דחזקה דבדקת ומזה לי"א אלא
כשהיא אומרת כן צרי' לי שדקתי ולכשר נצבעתי דע"ז מקרי דבר
שצידה לצדוק וגלמנת, אכל צסחמא אמרי' דחיינה צודקת כדמוכה
צסוגי' דאלמנת עיסה (וכזה מיישב משכ"ה הפני"י מחוס' שם י"א
צ'), [וכ"מ מחוס' גיטין דפ"ט, אולם ע"ש צרצ"א וכו' דמשמע
דלרש"י אפי' מסחמא אמרי' צודקת, וענצ"י"ק ס"י ז' דצציתקת
לי"א צודקת, אכל כסחמא בלא צדיקה אמרי' מסחמא צודקת ועי']

או אלמת [ג] ואפילו אם אומרת של פלוני הוא

ביאור הגר"א

ואנו

[ג] ואפי' אם אומרת
כח' מתני' ע"ה ב' ור"י
ל"ס אלא אאב כמ"ש
בגמ' וכמ"ש ע"ד א' אביו לעולם כו' וליק' אמו כל שבעה אלא בכור וערש"י שם :

אוצר הפוסקים

גוים ורוב ישראל כשרים [וכ"כ בנזכ"ק סי' ז' בל' חולו. חולם ע"י ב"מ
בס"ק ק' אות ב' דזה הוי רוב א'], ואף להר"מ מניין דישראל חשיבי ולא
בעלי, בנ"ד יודה, דשם ל"ה רק רוב א' דגוים חלל הכה' דיש רוב אחר
או ס"ס שאני, וגם אין לאסור מהשש קצוב דשמה חלל לגבייהו דיש ג'
ספיקות, שמה לא חללה, ושמה מגוי וחט"ל לישראל שמה לכשר,
[חולם בס"ק ק' אות ב' מ"ש בה"מ ע"ד ס"ס זכ'], וגם לא חיתחזק
כאן פסול וכיון שפלוני הודה כשר לקבל חזן מקרובי פלוני, ובה"מ
דבמודה ולא דיימא מעלמא הוי ב"מ לכ"ד, וכ"כ הרשב"ץ ת"כ סי'
רע"ג [וח"ג ספ"ח] וחוט השני סי' ח"י, ואף שלענין חלילה וירושל'
נחשבו הפוסקים מ"מ לענין הכשר הולד כל אפין שוין שליח כלל,
וכ"ש שבבב"ר יש עמם בבית יומם וליהל דאמרין ר"ב מניח וכ"כ
חוט השני ונכנס וחזקאל.

י"ג. ובר"פ אי מותר בממורת. הכה' להב"ש ס"ק ל"ט דעדיין הוי
ספ"מ משום דילמא חללה לגבי, עס"ק ל"ה אות ב',
יבא חסור, מיהו למ"ש בה"מ דלרשב"א ריעב"א ל"ל באי סברא
שוב הוי רוב, וע"ש דלרשב"א הוי ברו"פ ממזר ודאי מה"מ, ולהב"מ
כאן דלרביע"א ס"ל דלא אמרין מעלת יוחסין לספ"מ יבא מותר
בממורת אף מדרבנן, ובה"מ ב"מ ל"ג כ' דמהר"מ פט"ו מאיסור
ה' י"א י"ב משמע דאף ברו"פ שחוקי הוא, ואסור בממורת, ומסביר
קרוב לודאי דאמנם ס"ל לרשב"א דאף עס בהב"ר דשמה חללה לגבייהו
עדיין הוי רוב, חלל דס"ל דלר"א דמה"מ חסור ספק בממורת פליג
נמי לח"ק וסובר דיש מעלת יוחסין אף לספ"מ לגבי ודאי ואפילו ברו"ב
פסולים כיון דיש צו משום לתא דאורייתא, דמ"ש רביע"א דל"א
מעלת יוחסין לספק ממזר היינו חלו הוי מודה לדרכה דבב"ר ודאי
כו', ואין זו חימה לדחממם עשו מעלה בזה כמו צה ישראל כיון
דהחורה הקפידה בחיסור זה יותר מבאיסור ספק ממזר לישראל
וקל"ה כ"ש נמי הוי כו' ע"ש, וע"ש ס"ק ל"ט אות ג', ד.

יד. וכשהבועל [בשר] מעיד שהולד ממנו והיא איננה. מסתפק
בנתיבות לשבת ס"ק כ"ב אי מהימן בעדותו משום חז"ק
דידה, ואפי' ברו"פ משום חזקת דבדוקת ומנכה, או כיון דאין אדם
משום עלמו רשע דעבר על לאו דלא תהי' קדשה לא פלג"ד, ולי"ד לפלוני
צא על אשתי עתוס' כתובות י"ח ב' ד"ה ואין אדם
דדיבור אחד לא שייך פלג"ד, [ונראה דחלו צמח שכי' בס"ק
קל"ג אות ב' דלהכשיר נמי שייך יכיר, עיין ס"ק מ"ד אות ד'
במהר"מ, ואע"ג דהכא בפט"ו מ"מ י"ל דידוע שממנו, מיהו אם
מעט פלג"ד אחי עלה הרי ל"ה רק ע"א דאמן דמכשר ולא ממנו,
עס"ק ק"ד אות ח' מהב"מ].

צח. אלמת. "או חרשה". כ"ה ב"מ כאן ובש"ע סי' ו', ובש"מ
על פלוני הכשר עפ"ה ס"ס ו' סק"ה מ"ש מו"ב,
ובש"מ לודו סמ"ד שדיברה ברימיה ע"י אחותה המכרת ברימיותה
ומ"מ משוי' לה שם בסוף ברימיה לפינו, וע"ש נדון כע"ז בס"ק
ק"ב אות א'.

צט. אומרת של פלוני כר' ספק. א. ע"ש ס"ק ל"ט דלפסול
ח"י והוי כלא אמרה כלום דהוי ספק, ושכ"ד רוב"פ
ודלא כריא"ז כו', ועס"ק ק"ד אות י"ז במהר"מ דאף לריא"ז היינו
כשלאמרה שכי' באונם או בשוגג נאמנה לפסול דבמזיד ח"י לעשות
עמ"ה רשעה, וע"ה סק"מ כ' ד"ל כונת ריא"ז רק ברו"פ דהכא
נאמנה, ע"ש שהאריך, וכע"ז בברי"א דבסמך, ובנתי"ש ס"ק י"ח

אף בלא לדדי היתר ג"כ מותר וא"כ נדון דנו"ב אין לך לורך שעה
יותר מזה ומותר לכו"ט, ועס"ק קל"ו אות ב' בעין יחזק.
יא. וברוב עכו"ם. כ' מהר"ט חל"ה ס' ע"ז דכשר אף בלא
דיוקה דלגבי הולד הוי כדעבד וסגי בחד רובא, עס"ק
קל"ו, ובחסד לאצרכה תניינא חל"ה ס' ג' כ' דיש להחיר דמסייע
לה עוד חזקה דכל ישראל בחז"ק ולמה לחלות בישראל, וצ"ה רוב
ותזקה ה"ל אידך מיעוטא דמיעוטא כיצמות קי"ט והוי כב"ר
ודקיימ"ל אף ברו"ב הוי ספ"מ היינו דלויכא ר"ג חלל במדינתו
דלויכא ר"ג י"ל כנ"ל, ולי"ד לפרו"ה דסעי' ע"ז דאין מתירין משום
ספק דעכו"ם, דפרו"ה ביותר מחזרת וממליח עלמה לגנות וודאי
נמלאים חסודים בעולם, וע"ש דמשמע דמתיר בעיקר משום ס"ס
ובמהר"ט ס"ק ל"ב וס"ס עדיף מרוב, וע"י בנדיב לב
דבסמך.

יב. וע"י מהר"ב רפפורט ח"ב אה"ע סי' ד' בפט"ו שילדה ויש שם
קרובים והחיר עפ"ד רשב"א וכו' קדושין ע"ג דקרא דהולך
להחיר ספ"מ מיירי במע"מ כגון שידוע שהלכה חלל או שחלי העיר
פסולים או קרובים וצ"ה אמרין דב"י אמירתה דלכשר בעלתי חלל
בלא"ה הוי ס"ס ע"ש, ועס"ק הוי רובא וא"ל לקרא דרוב הוי כודאי,
וי"ל דשפיר ח"ל אמירתה, והא דבספ"ק דכתובות צ"י ב"ר היינו
לכהונה חלל לקבל סגי בחד רוב וכו"מ ש"ש ס"ב סקט"ז לענין
נחערב ספ"מ כו', חלל לישראל מותר אפי' לר"ג דלויכא ס"ס, וכ"ד
מהר"ל וע"ז, וכן הויכא דיש רוב נמי ו"ל כן, וכן החיר בנזכ"ק
(וע"ש דש"ט בזה, וע"י לעיל אות ו' לב"מ), ומ"ש ב"מ וש"ע דכל
נזדקק הוי ספק מיירי במע"מ חלל ב"ר רוב או ס"ס מותר ולא עשו
כלל מעלה, וכ"מ מהר"מ פט"ו הכ"ה דלא נקט בלשוננו רק ספ"מ מותר
מה"מ והב"מ עשו מעלה ביוחסין משמע דברוב וס"ס לא
עשו מעלה, [ועס"ק אות ב' וסק"ד], א"כ בנ"ד דיש ר"ב שפיר
י"ל דכשר הולד, ועוד דיש ס"ס ספק מגוי וחט"ל מישראל שמה מכשר.
ועוד כיון דלויכא ממזר רק קרובים ואינו מכירים אותם נשאלם אם יאמרו
שאינו מהם שפיר מהימני דלא גרעי מינה דנאמנה דמכשר,
ומדוע לא מהימני דלא עשו זאת וכמ"ש הר"ן פ' האומר מרמזין
לענין שליח לקדש אשה ומה כו' דאם באו הקרובים ואמרו לא
נחקדשנו דמהימנות, וכן דעת כה"ס בזה עס"ק קי"ח אות ב' וכ"ה
צפ"ה ס"ז סקט"ז מבר"א.

וב"ד נדיב לב ח"ב סי' ג' שכי' להב"ש ה"ל תמוה דרק לכהונה צ"י
צ"ר ב"מ ו' חלל הולד ברו"ב כשר וכמ"ש מהר"ט חל"ה
סי' ע"ז, וכ"ד מהר"י וי"ל סי' ע"ד להכשיר הולד ב"מ בלי דיוקה
האם וס"ס הוי רוב, [ובמשפטי שחיאל סי' ע"ז מעיר עליו מאסופי
שכסעי' ל"ג שאסור בממורת וישראלית אף במקום רוב א'] [ושם מיירי
דלויכא ריעותא דהשגכה וכדפירש"י בכתובות ע"ז ב', חולם ע"י
ב"מ פט"ו מאיסור הכ"ה שכי' דלגבי חינוק המושלך הוי במיעוט
עכו"ם בקצוב וכמ"מ, חלל בתוס' שם ע"ז א' ד"ה דילמא כ'
דחינוק מושלך לא חשיב בקצוב ולי"ע וע"י צ"מ מה שחמה על הכ"ה
ה"ל וע"י צ"ש ס"ק נ"ד ב"מ ודאי חוונתו כשאין חשש עכו"ם רק
חשש שחוקי ולכן דלויכא סימנים שלא הושלך ל"ה משום שחוקי ע"ש]
וכן מה שזכרתי בסעי' ע"ז בזינתה דלעומה חוששין ומ"מ צ"ה כשרים
דרו"ב מהב"ל, ל"ד דהאם ברוב אינו תלוי במעשה עדיף מרוב צונות
דחלו במעשה היינו הסכמת שניהם או באונם א' מהם כו' ובנ"ד ו'
להחיר אף להחולקים (כפירשה, בני יעקב, ארי"ג) דהא יש צ"ר, רוב

(כה) ואנו מכירים באותו פלוני שהוא ממזר אין זה הולד אלא ספק אפילו

פתחי תשובה

יודעים שהוא ממזר ומלשון הש"ע משמע שהיא אינה יודעת שאלו פלוני הוא ממזר רק שאלו יודעים בו שהוא ממזר ע"ש שכתב טעם נכון כזה:

(כה) ואנו מכירים באותו פלוני. עיין בתשובת שיעת ליון סימן ס"ז עמוד כזה על שינוי לשון בין דברי הרמב"ם לדברי הש"ע דהרמב"ם פט"ו מהל' ז' דין י"ג כתב ואם אומרת לפלוני ממזר נבעלתי כו' ומשמע שהוא וסוף

אוצר הפוסקים

מכחישה, או בקרוב כדל"ז] פשוט דליה אפי' ספק ולא יחלוק אדם בזה, עוד י' דאף כשהולד שחוקי ואין חשש רק מקרובים וכן אומרים שלא בעלום והיא אינה לפנינו שוב אין כאן חשש כלל, ואפי' להכיש ס"ג סק"ז דלא מהני ע"א להכשיר ולד משום מעלת יוחסין, היינו ע"א דעלמא אבל זה שחוששין שממנו הוא נאמן מזה חז' שאינו בטו ואינו אציו מטעם יכיר, ובזה לא מצינו מעלת יוחסין, וכענין בסק"ז אות י"ב.

ו. ואם נאמנת (או ע"א) לעשותו ספק עפ"י דיבורה, כגון שכלא"ה ליה ספק כנ"ל, כי בכת"ס כנ"ל דמ"ט כר"מ כ"ד דחוששין לדבריה לאוסרו בקרובים מספק, וכן דכשאומרת מפלוני וכו' ממזר אי"נ לעשותו ודאי אלא ספק, משמע דעכ"פ ספק נעשה עפ"י דבריה להחמיר, [וכי"מ בשו"ת מהר"ל סי' ד"ה ובכ"ז דחוששין לדבריה, וכדחוששין לאוסרו בקרובים], וכ"ד מהרי"ו סע"ד בדעת כר"מ עדי"מ סק"ז, ומ"ש כד"מ דלא פליג כו' היינו דניינו כבעל מודה מהרי"ו דלי"ה ספק משום דחולין דר"מ מבטל, אבל מ"מ י' דפליג וסובר דכ"ה ספק על פיה מדכ' דכ"ה ס"ס וכו' וכדאי את כר"מ כנ"ל משמע דמ"י דר"מ דכספק הוא לאו משום דכ"ה שחוקי אלא אפי' ליה ספק נעשה ספק על פיה, אולם התכ"ד בפסקים סל"ז כי דאי"נ ומ"ש דר"מ אלא ספק היינו משום שהוא שחוקי, וכ"פ בדנימין זאב.

ותלי לה גם בפלוגתא דראשונים, להכניי וחוס' דמהני חז"כ דאם לולד, עס"ק ק"ד אות ג', ושכן י' דעת הרא"ש כלל פ"ב, או לתכ"ד רס"ז ורש"י דנאמנת משום חזקת דבדוקת, אי"נ אפי' לעשותו ספק, וכי"כ ע"א דאי"נ להולי' מחזקת ביתר, ואפי' ספק ליה ע"פ דבריו, אבל להכ"מ ובר"ן דל"ל כדן חזקת ונאמנת רק להכשיר משום דפס"מ כ"ה אסד"ר, ולפסול אי"נ משום דאוסר בממזרת מה"מ עסק"ה אות ב' אבל נאמנת לעשותו להכ"פ ספק להחמיר, וכי"כ ע"א, ולעשותו ודאי אין נאמן רק באב.

מיהו מהרי"ו סי' י' בגרושה דל"ל חז"כ להכונה, ומשי"כ כי שם לפענן דבאמרה אחר גירושין דנאמנת בלי ספ"ס משום חזקת ג'דוקת דחז"כ ל"ל, י"ל דמשי"כ נאמנת לעשותו ספק דכ"ה רק נגד חזקת ג'דוקת דאינה חזקה אלויתתא דהא סו"ס זינתא, אבל כשי"ש חז"כ עובד דהיינו חז"כ להכונה או להכשירים דחזקה דבדוקת י"ל דגם מהרי"ו מודה דאי"נ אפילו לעשותו ספק, אבל בדליכא כ"ז אפי' נגד ס"ס נאמנת לעשותו ספק להחמיר.

אולם בהובחשה ממי שאסרו עליו או מע"א דעלמא דבריה כלל היו וכל דליכא ספק בלא"ה אי"נ לעשות ספק, ושק"מ דמ"ש ד"ש סק"ה, וע"כ צ"ל דבאמנה שאמרה מאחי בעלוב נאמנת וכו' והוא מכחישה דכ"ה, דאי"נ אפילו לעשותו ספק לרוב השיטות, וכי"ש שמכחישה, ולמיעוט קרובים ליה, וכל דליכא ממזר ולנתינים ליה צ"ל דלי"ש ומשי"כ י' דכולד כ"ה.

ק. טפס. א. ואי מהני ס"ס, עי' באוריים גדולים סי' קמ"ז דכמד"מ פ' בחולין כי מהרי"ר ברוך ד"ש ס"ס דמחמירין וחד מהם שחוקי לידן דכ"ה כ"ה וכו' קדושין ע"ג דכ"ה ס"ס ומ"מ אסרו משום מעלת יוחסין וכך יולא ממזרימ"ע בשניות, אלא דבספ"ק דכתובות ומקשה מ"ג א"ר כו' קאמר דשחוקי כ"ה רק ספק אי' וכת"ס בפני"ו מ"י

כי בטעם דאי"נ לפסול עפ"י"מ שנסתפק בישראל שנשא שחוקית דכיון דמכ"ה ליכא עצירה וכו' הולד כולך אחר הזכר וכ"ה, עס"ק קס"ה, אי"כ אחי לידו איסד"ה, דאם השחוקית תנשא לישראל אם נאמר שאמנה נאמנת שהיא ממזרת אז ינשא הולד שלה לממזר שהוא איסור דאורייתא, ואי"כ יש נפ"מ בנאמנות האם לענין איסד"ה דכ"ה זולת נאמנותה, בשחוקית שנולדה מישראל אסורה לממזר מה"מ, אבל להכשיר, לא יבא מזה שום איסד"ה דאם תנשא לממזר אף אם היא כשרה הולד ממזר דכלך אחר פסול.

ב. ובמחצה פסולים. עי' בשיטות יסאד דכ' לתוך הא דאי"נ לפסול מטעם דאף בלא דיבורה כ"ה ספק דמותר מה"מ, וכדנאמנת מה"מ להכשיר בסמוך, היינו משום דשחוקי הא כ"ה ר"כ [וכרש"ה קדושין ע"ג, ואפי"ג דכפניי מפקפק עליו כי דרישת ארי ס"ק י"א דמחוס' כתובות ע"ז ד"ה דילמא זמכ שפי' סוגיא דנזיר משמע כרש"ה כ"ה ע"ש] וכו' דמכ"ה עדין כ"ה ספק ממזר ולא ודאי כ"ה, עס"ק ל"ה אות ב', מ"מ כדי להחירו אף מדרבנן בממזרת אי"נ אם כרוב מתנגד לדבריה, ולכן ל"ל דבעיר דכ"ה כשרים רק מחלוק ודלתות מדינה נעולות שפיר נאמנת. ודרישת ארי ס"ק י"א כי דאף נמשי"מ או צודאי אולס לגצויהו אפי"ה הא איכא חזקת כשרות, ואף דרש"ה כנ"ל כי דכ"ה כ"ה ספ"מ ולר"ך קרא להחיר, מ"מ מרש"י ותוס' כתובות י"ג משמע דלא כרש"ה, דכ"ה בפניי דלרש"י טעמא דנאמנת לר"ג אף דר"פ משום חזקת הי"ר דמסויי' למיעוט, והיינו דמהני חזקתה לבתה, ולתוס' שם מהני משום דבדוקת, אי"כ אף לרבנן דר"מ דל"ל בסמוך מיעוטא לחזקה מ"מ דמשי"מ ודאי אמרין בסמוך פלגא לחזקה וכו"ל רובא, וכתוס' חולין דף פ"ז ד"ה מ"מ דר"מ, לפ"ז גם דמשי"מ ל"ל קרא ודלא כרש"ה, אלא דאחי לספ"מ מספק ערה, ומשוי"מ שפיר כי כה"מ ור"ן דאי"נ לפסול, ירש"ה יפרש בסוגי' ב"ה.

ג. וברוב פסולים. עי' בפרישה שז' להחיר בממזרת לא ר"ו להחמיר להכרזת ממזרים, וכענין כי בצרית אברהם ס"ה אות ח' מטעם אחר, דכ"ה הא דבאמנתו להכשיר הולד צברי דידכ כ"ה הוא משום דכ"ה כדיעבד עס"ק ק"ד אות ז', ואי"כ בלפסול כ"ה דאי"נ לישא אחרת מכל מקום מדיתרבו עי"ן ממזרים בישראל לא עדיף מלכתחילה דאוקמיה אדינא, וכדכ"ה צ"ר להכ"מ להכשיר עומה כ"ה לולד, וכ"ה ממזרים לא משכחא דאף דרוב עיר ממזרים מ"מ רוב סיעה ל"ה ממזרים, ולהטור דגם לידוכ סגי חד רוב ואף לכתחילה, אי"כ צרי"פ ראוי להחמיר דכ"ה ממזר להחירו בממזרת, י"ל כמ"ש ד"ש ד"ש חשש שישא שפחה דאסורה מה"מ, ולהכ"מ דשפחה רק אסד"ר הא צ"ה צ"ר כנ"ל, ובזה ולי"פ דעת רי"א כנ"ל, ד"ל דס"ל כהטור דרוב אי' סגי וס"ל כהכ"מ דשפחה אסד"ר אי"כ נאמנת לומר ממזר צרי"פ [וכע"ה כנ"ל], וע"ה חילוקים בלהכשיר ולפסול בס"ק ק"ד, ועסק"ז אות י"ג, ובנתיבות לשנת סק"ה מסתפק אם נאמנת צרי"פ לפסול ע"ש מ"ש כזה.

ד. ובדיעבד כשנשא השחוקי ממזרת עפ"י דיבורה שהוא ממזר. כי צרי"פ ד"ש לומר דנאמנת לא תלא, ואין הכרח ד"ש לומר דנשואי ממזרת גם אחר הנשואין כ"ה כלכתחילה שכל צ"ה מרצב ממזרים.

ה. וכשהגמיען מבחישה. עי' בכת"ס ס"ב דבליכא ספק בלא דיבורה [כגון שאין שם ממזר ואמרה ממזר דעיר אחרת וכו']

באר הגולה

פ הניחה הנ"י וכלקמן
סעיף כ"ט

פ [נו] (כט) אפילו אם מודה אותו פלוני

ביאור הגר"א

שנבעלה

[נו] אפי' אם כו' פמ"ש
בפ"ק דחולין מג"ל
דאזלינן כו' ממכה אביו

כו ואם איתא דלמא כשהוא והיא אומרים עליו שהוא בנו אלא דאין נאמנין ולא מהמנינן אלא משום דרוב בעילות אלא דלא מהימנין אלא להחזיקו בכשרות ובכ"ש המ"ם הואיל ושתוקי מדאורייתא כשר ע"ש :

פתחי תשובה

מודה. וזה כיון דעכ"פ איתא להשאט מדאפקדה לענין דאורייתא מחילה ליכא לדנו לאצ צדדי ונכח"נ דלא הוי אצ צדדור לפי דנריו לא האמינתו חורה ואינו בכלל יכיר ולא מחמינים לו כלל שגא עליה כו' ע"ש. וח"ש עוד הכ"ש גס כ"ל כשידוע שנתה עם כשר ויש כאן ר"כ כו' עת"ש זה לקמן סימן ו' ס"ז ס"ק ט"ו:

(כט) אפילו אם מודה. עכ"ש סק"מ מ"ש אצל אחי. אינו מיושב למה חיישין כאן שמה זנתה עם אחר דהא ליכא כאן ח"ד כו' ועיין בתשובת רבינו עקיבא אינר ס"ס ק"ו דנ"ל ליישב דאפשר בלחמה היכא דליכא עדים דנא עליה המתיר ל"ם מדאפקדה בל"ד מעלמה אלא הכא דליכא עדים רק הוא

אוצר הפוסקים

והב"ש סק"מ סמך ארש"ש וכו' דבסמוך רק באסדר"ר דל"ח כה"ג כשם שהפקירה לזה כך הפקירה עלמה לאחרים, ע"ש, עו"כ דממכריו ממשע דחושש לכשם אף באסדר"ר. וכו' ע"ל"ה ס"ק מ"א דאין ראוי דאף דמכריו מיירי לענין מונקת חברו מי"מ יש שם גס חשש דאורייתא, דאם נתיכרו לישראל יחשבו שהוא בנו גמור ויחירו אשתו בלא חליצה, וכו' בית משה אצל לענין שתאכל בתרומה ל"ש כ"כ שיאמרו קים לכו דבנו הוא דו"ל מכאן אחר הוא, וכ"כ חת"ס ח"ב ס"י קט"ה. ועמ"ש שיבת ציון בסמוך אות עי'. וערוך השולחן סעי' ל"א כ"י אפי' אין לעז שזינתה עם עוד אנשים מי"מ אמרי' כשם וכו' ולי"ד לבוס"ג בכהן שנאמן, דלכשייר יש לה חז"כ, אצל לפסול בנה איך נאמן לה שלא זינתה עם עוד כיון דלדבריה פרוכה היא וזינתה עם ממזר.

ב. ועי' בתשו' מהר"י אסאד יו"ד ס"י רס"ד—ה' דדוקא לאיסור לאו הוא דחייש כר"מ לכשם ולא לאיסור עשה, כגון בארוס וארוסתו שהודו ל"א כשם מלכד דעם הארוס ל"ה זנות כלל ואי"ז אפקרה, י"ל גס דחזרת סועתו ספק בוי רק עשה וצוה ל"ח חשש דרבנן דכשם, וכן לענין פדיון הבן בבורה שבעלה ולי"ד מעלמה ואמרה ממנו כיון דהוי ספק חיוצ עשה ועוד דמתווצ כבר מזד הממון, ולי"ש לומר קים לי כהרמז"ם לפמ"ש תה"ד ס"י רל"ד דפדיון הבן ממונה ואיסורא וזאיסור איי לומר קים לי דאדבא ספק איסורא דאורייתא לחומרא. עו"כ דעי"ז שמוכלו ופודוהו נעשה חזק דהוא בנו, אח"כ מביא מהר"מ בנעט דבמודה רק שבעלה כיון דמלך הממון אף להרא"ש אמרי' כשם שלא להו"א מחזקתו, אי"כ הי"ג לענין המזוה, וכיו"ד ס"י ס"א סעי' כ"ג ולי"ג לענין מתנות כהונה ולולא זה הו"ל ספק, ע"כ אי"ח לפדות וא"י לדרך עכ"פ, ובאומר שידוע שלא זינתה עם אחרים או יודע עפ"י חשבון שמתנו, חייב, ועי"ש ס"ק ק"ע אזה ב' צנח"ש.

ג. הרא"ש בחש"י כלל פ"ב כ' דאפי' ריימא מעלמה כיון שהוא מודה שבעלה [בזמן הראוי לעיבור זה, בית מאיר] צתר דידה שדינן, דאצי העזרי פסק כל"צ דיבמות ס"ע ב' דבצא עלי' לכו"ע שדינן צתרי וברצא אפי' דיימא מעלמה, וכן מפרש מהני, כהן שצא על הפנוי הולך ואכל בתרומה, ואצי רק דוחה הרא"י ממתני ולא מלינו שחלק כו' וכתם לא מטעם חז"כ דהא ליכא חזקת כהונה ומי"מ מקריב ומצטיר בשבת, אלא טעמא כיון שהוא מודה ומאחר הוא ספק שדינן צתרי [דאין ספק מו"א מדי ודאי — שיבת ציון ס"י ס"ז] ובנר"ז שביחא משרתתו צדיה ומיוחדת ה' דאפי' לאצי צתרי שדינן וכו"ש [בחו"ס] כחוצות י"ד דבמודה שרגיל אלא אמרי' דו"ב ממנו, וכ"ש צנ"ד שמהא באתה לביתו ל"ד מעלמה ושמוקדם כבר נפסק הקול כו' ובעידו כל הפדים שהי מייסרו תמיד וגעגועיו עליו שג"ל שהוא בנו ליורשו ולפעור מחליצה ואף להרי"מ ג"ל דבכה"ג דמיוחדת לו לא תחלוץ, שאף הוא לא קאמר אלא זנות צפונה בייט אקריא

מיירי דהוי רי"כ, אי"כ מוכח מה דס"ם דכ' הרשצ"ה לא הוי ס"ם כיון דהוי משם א' [ועס"ק ל"ז אות ד'] ומסיק בסי' קי"ח דמהני ביוחסין ס"ם ככלל איסורין שצחורה. וכ"ד צנין טולם ס"ה אות י"ח, ועי"ש סקמ"ה אות ב'. ועכ"כ סק"ל דמכריו החיר מס"ם אף בלא נדקדק כמ"ש ד"מ סק"ו. והר"ב עולידו בחשונה בסוף ס' חק ומשפט ב' מצ"י ס"ב דביוחסין ל"א ס"ם, ואף דהצ"ש פליג עליו מי"מ כבר קבלנו עליו הוראת מרן אף צדיהו הנאמן כידוע, [ול"ע דהא"ו"ג כספרדי לא הביא צ"י זה] ועס"ק ל"ד בע"ל"ה.

ב. וצרוף ספק דסגוי. עי' צנין טולם ס"ה אות ח' עי' דל"ה ס"ם כלל, דאז"ל אם ה' צטיר למשל לי פסולים וי' ישראלים כשרים וי' נויס דאזלינן צתר רוב דכנגד שניהם ולי"ה ספק, וה"ז דומה לסנהדרין דרוב מחין מטעם א' ומיעוט מחייבין כ"א מטעם אחר דל"ש ס"ם כו', ואפי' מעי"מ, נחשז כספק שקול כו' וה"כ אפי' חזי פסולים וחזי ישראלים כשרים וגוים כו"ם הוי ספק אי מכשרים או מפסולים וגרע משם אונס חד הוא דחוס' כחוצות עי' זה פשוט, וכן ילי"פ מהס"ק הרשצ"ה קדושין ע"ג ושכ"כ פניו שם, ועי"ש שהאריך, ועס"ק ל"ז אות ד'.

והנובי"ק ס"ז כ' דצרוז א' יש לנרף עוד ס"ם כה"ג דעכ"פ לא גרוע מרוב וכו' כצ"ר, דשמה לכשר גמור וכשרה אפי' לכהונה היא וכתה ואח"ל מפסול שמה מגוי דפסולות לכהונה אצל כשרות להקל (ול"ה משם א'), ומתהפך דשמה מגוי ואח"ל מישאל שמה מכשר, וכע"ז כ' השולח צנ"ע הכ"ל.

וב' ע"ז בבית מאיר איך חופס זה לס"ם, דשמה לכשר גמור וכלל מיד אף גוי דמה איכפת להנשא הולד (אם הולד זכר) בזה"ס, וכ"ש כשמתה האם או היא חללה וגרופה, ומכ תו י"ל אח"ל פסול—וכיינו שפסול מקהל—שמה מגוי, דזה אינו פסול ואף לגבי נקבה למי שיחפון לישראל כו' חק ספק א', ולגבי ישראל כו' הכשרי ישראל וגוי חדא, ולגבי כהן פסול ישראל וגוי חדא ואין צוה אפי' ס"ם דשם א', דשם לגבי המסופק יש ב' ענינים המתירים משאי"כ צוה כו', ואי"ז כ"א מרבית הרוב, וכרש"י קדושין ע"ג דישאל כשרים וגוי חשיב לרוב א', וכן בחולין י' קורא רש"י לספק שרזים וצני"א טבורים לגבי צני"א עמאים רוב ולא ס"ם, ובאוראמו כשגגה כו' ועס"ק ל"ז אות י"ב צנ"ד לב וס"ק קי"ד אות ג' וס"ק קי"ט אות א'.

קא. אפי' אם מודה כו'. א. עמ"מ דמדלח חילק משמע דאפי' אי"כ שהודח מחנות רק פחאוס נמלחא מעוברת אפי"ה אי"כ דמהממזר וכו' ספק, ואפ"ל כעטם דהוי נגד חזקת דבדוקת ומזכה דוקא עם הכשר [וכ' כח"ס ס"י ל"ב דר"ל דמשי"כ גס הוא אי"ג] אלא כיון דכרש"ש וכו' דמסמך אות ג' ס"ל דצנ"ד מעלמה צתרי דידה שדינן, וכן אפ"ל צר"מ, כ"ל לפסוק, וכ"כ בסי"ק כ"י דבמודה ולי"ד מעלמה הוי כצנו לכ"ד וכ"ש צנימורה דבסמך.

אוצר הפוסקים

והאמת צברי דירה שלא נצטלה חלף לכהן לבין יצוס דנוגס לאחרים, ומקשה ט"ז ע"ט, [עיקר דברי הח"י אינם מוצגים דאזו חזקה ים לבאש צביל שטובר ירך אמו לומר דכולד הוא מהכח ודילמא מציאת כהן לא נחשברה כלל וז"ע].

בנתיבות לשבת ס"ק י"ט כ' דמוכה כב"ח דבתרומה מיירי דרזבן,
דכ"ה כתב שם העם מרגנים כו' משמע דליכא עדים עכ'
הזנות, והרי בר"מ ס"ל דאין מעלין לתרומה דאורייתא חלל עפ"י
צ' וכ"ש ולא עפ"י האב, ואין ס"ד דיאכל הבן תרומה עפ"י עדות
האב, שצ"ה עלי, או עפ"י קול, וא"ו דבתרומה דבא"ז קמייירי, חלל
הב"ה הוי ספק איסור תורה וכיבוס, דכ"ה מספק ממזר למד ברמז"ס
בכל ספיקא דאורייתא מה"ת לקולא, כר"ן ספ"ק דקדושין מרשב"א.
נמלא דלהר"מ אין חילוק בין ספ"מ לשאר סד"א, ודלא כב"ש שכתב
דב"י הוי רק אידיר, דל"ד לתרומה דבא"ז דאפי' ודאי הוי רק דרזבן
[ועס"ק קס"ו דבע"ז לא כ"כ]. ולפ"י משכ"ה הב"ח מארוסה דדלא
דיימא מעלמא כשר, (עי' סעי' כ"ה בבהב), קושיא אלימחא, ודלא
כב"ש סי' קנ"ו ס"ק ט"ו, ע"ש, וחי' הב"ח דחולין בחרום דהיתרא,
ויש להטעים דכיבוס דה"ל בחזקת זקוקא חזקת לחומרא אף בלא
דיימא משום דאסדר"א מוקמינן אחזקא קמיימא, ובארוסה כיון דלכאי
היתירא חזקת זכר חז"ל שבה, ובפנויה שאמרה ממזר דהוי נגד
חז"ל ונגד חזקת דבודקת אמרי' אס הפקירה לפסול כ"ש לכשר,
ולפ"י בסי' ק"ע להר"מ אפשר לז"ה לאסדר"א לענין שחוקות שחשבה
לממזר, ובתרומה אף שבה בחזקת שלא לאכול מ"מ דרזבן מקול,
ובאופן צ' מפרש בר"מ אף בתרומה דאורייתא, חלל דמיירי איש עדים
על הזנות וגם רגילה להתייחד עמו ועפ"י הרא"ש בג"ל אות ג'
דבמיוחדת מודה הר"מ דה"ל כבעל צ"ח דה"ל כו', עס"ק ס"א
אות צ', ומש"י שידוע צעדים שזינתה וגם מרגנין שרגילה להתייחד
עמו אמרי' בשם שהפקירה ע"מה אליו פעם אחד מהסתמא הפקירה
כמה פעמים אליו, וכיון דלא דיימא מעלמא בחר"י דירי שדין כו'
מש"י לענין יבוס וכן הב"ה בפנויה שאמרה ממזר מיירי שלא ידוע
רק שזינתה פעם אי' ולי"ה מרגנין עליה עמו.

ובכת"ם כ' כע"ז אף כבוד, שכ' בסי' ה' דו"ל צדעת הרי"מ דפסק
כל"ק וכרצא, וס"ל דדוקא בחרתי לעינותא שיש רינון דממנו
וגם נודע עתה שזה עליה או שהוא אומר כן ולי"ד מעלתא אז לי"ח
דינתה גם עם האחרים, אבל בדליכא כלל רינון ועשאו נודע שזה
עליה או ששניהם בודו, חיישין כשם שזינתה עמו ולא הרגישו בנ"ח כן
זינתה עם האחרים ולא הורגש, לכן צפ"ג דיבוס דלי"ד כלל חיישין
מאחר אף כשאמר ממנו, אבל בב"ל תרומת מיירי בחשודה ממנו ולא
מאחרים כמבואר בלשוננו שם בבב"ב לי"ח לאחרים, ובפס"ז דא"ב
ה"ח דיוק שרנו מארוסה ומאחרים לכך חיישין, וה"ל י"ב שם
וש"ע כאן דא"מ ממחר אף שמודה ביינו באין מרננים אחריו, [ובע"ז]
באפי זוטרי סק"מ] וכ"כ בסי' ל"ב, אלא דבוסף דרמ"א שכתב
בסעי' כ"ח דכ"ה כשידוע שהארוס בא עליה ולא יא' קול מאחרים דלי"ח,
ומה ר"ל הא כן משמע גם מש"ע דדוקא ברנון גם מאחרים חיישין
אף בזה עליה אבל בלח"ה לא חיישין, וס"ל דמש"ע לא ידעין רק
כשאין רינון מאחרים אבל מרננים ממנו אז לי"ח כשזה עליה, אבל כשאין
מרננים גם ממנו חיישין, לכן כ' הרמ"א וכו"ה כשידוע וכו' וזין
להב"מ כ' דלא כתב מעליותה דגם מרננין אחריו ש"מ דלא לריך
(ובאמת דמש"ע ק"ל להב"מ פסקי הרי"מ, ולמ"ש ח"ש) וע"ש דמי"ב
לרמ"א פסקי הרי"מ עפ"י ס"ם דבתרומה ובארוסה איכא ס"ם לכן
לי"ח אבל לענין יבוס ליכא ס"ם ע"ש, וכן הא דסוף ס"ג איכא ס"ם.
וכ' דלמנשה אין להקל בהגדוץ שם דליכא ס"ם עפ"י בפרתינו נגד
רמ"א דלא מהלק בין יש רינון ממנו או לא לדעת הרי"מ רק דאפי' איכא
רינון מיני חיישי' בדליכא ס"ם ע"ש, וע"ע דמהלק בין בטל פסם
א' לכתב פעמים, עוד כ' מקודם כמה אופנים ומשיגים ושק"ט צ"ה.
ועמ"ש

אקראי דומיא דה"א שם, וכ"ד ברשב"א צתשו סי' תר"י שצמודה שצמלה כל אץ שלא ידוע שנצמלה לאחר שדין צתרי, אבל שנצמלה לאחר לא שדין צתרי קמא דכוי ליה כספק בן עי' להי' וכן ז' לאחרון.

ובמבחישה. עסיק ק"ח אוח צי צרמ"ז, וזה"מ פ"ג דיבוס כ"י ד'
מציא הרשצ"א הג"ל, וכי דנראה דעתו שפסק כלשונא
בתרא ואפי' בתשורה מעלמא כר, ובזה נראה לבתמיר דכו"ל ספק
לאורייתא ופקטינן כתומרי לישני, אבל בלא דיימנן מעלמא איני
מולא טעם נכון לחלק בין תרומא ליבוס, ואפשר דאפי' דיימא כ"י
כל"ב, דסוגיא דפ"ק לכתובות אחי כהביר לישנא.

ובשיבת ציון דבסמוך משמע דכ"ו כשחזרה היא שוגג, ובעתם הרימ
 כי ד"ל כיון דודאי זינחא ל"ל דזינחא עם הרוב דעלמא,
 ועסיק ק"ע אות ד' מה שחקי מקדושין ומה שח"י וי"ש פ"י
 דיבמות סי' כ"ז כי בנבעלה לאחד בודאי [אולי כגונא דנ"ב דבסמוך]
 לא אמרי בשם וכי בשגס היא אומרת שזה הולד מן זה הבעל.
 וכי ביד אהרן ח"ב בהכ"ע אות כ"א דמכ"ס מ"ן סי' ל"ה כי
 שאפי' היתה הפנוי עמו בבית ועטן בשם וכי אף שהודה שבעלה
 אינו בנו לירשו ולפטור מחלוטא. ובמים חיים ח"י סי' נ"ב מביא
 ממכ"ס אהלין דבוי בנו אף כשעטן בשם, והמחבר דחי לה
 ממכ"ס מ"ן בג"ל וע"י חש"ץ ח"ב סי' רע"ג — ה' דבהודא
 שבעלה ותשודה ממנו ולא מאחרים מחזיקין אותו כבנו לכל דבר,
 וז' בעבודה בשם תל"ע סי' ז', דלולי יסבור דמ"ש הרימ רפ"ג
 דיבום שגריך שזודה שהוא "בנו" מיורי בתשודה גם מעלמא, משא"כ
 בכל תרומות מיורי באינה תשודה רק ממנו, וכ"כ מהרש"ח ח"ב
 סי' ל"ה, ועסיק ק"ד אות י"ז במהרמ"ח, וע"ע בסמוך אות ו'
 בנתי"ש וכת"ס.

ד. ובנוב'רית ס' כ"ז וצדגמ"ר כאן כ', דבידוע עפ"י עדים שנעלה למחזר לא חיישין להעורר שמה נעלה גם לאחר חבל כשהין ידוע רק על פיהם יש צ' לריעותא שמה משקר וחת"ל אינו משקר שמה גם לאחר, לכן אינו חלל אלא ספק ממזר, ושם ד"ה אמרם כי דאף ד"ל ס"ם להיפך שמה רק לו נעלה וחת"ל גם לאחר שמה גם הוא ממזר ויהא ממזר ודאי, דשאני ס"ם להכשיר ד"ל חזקה בדוקתא כו' והא דכתיר הרא"ש צלי חליהא מטעם שר שמואל [כנידון שם ברא"ש] אמר שהוא צנו אף שלא נעלה ר"ש צנוי עדים, האם נאמן צמיגו דאי צנוי מגרש לה בגט ופוטרי אותה מחליהא ואף דכ' הרא"ש דאין זה מיגו להאמינו שהוא צנו מ"מ מהני נומר שנעלה לו כר וצוה מיישב הסתירות ב"רמ, ע"ש.

ה. ועיי' בחת"ס ח"ב סי' קע"ה מחכ"א דמ"ש הכוס' סי"פ אלמנה
דדיימא מיינה היינו ראינו שנעלה, לאו דוקא שראו כדרך
המנאפים כ"ר אלא עמה במטה סגי, אע"ג דלענין עריות הו"ל רק
כשאר דבר מבושר, מ"מ הו"ל קורבא ממנו דעדיף מרובא, באשר
שאר אנשים לא שכיחי עמה כהאי אחרת, ואין להקשות א"כ במכה
אביו יומא דראש במטה אחת וא"כ ל"ה ראי' דלזילין בתר רוב.
דדרכיה דרכי נועם כתיב, וחת"ס מסכים עמו ומיישר כחו.

ו. ועב"ש ס"ק מ' מה דק' פסקי כר"מ אהרדו, ועי' ח"ל סי' מ"ד
דכ' בתרומה דחזקה כולל הוא לזורק אמו כיון דעובר ירך
גמו מכני לה חזקה כולל שצמשיה דמוקמי' לי' בחזקה זה שבה
עלי' להאכילה בתרומה לכשילוד, משא"כ ציבוס לא מכני חזקה
כולל שילוד מהצוה לפעור את אשתו הנשואה שהיא זרה לו, וכעיי"ש
רב אשי בצמדיר דף ע"ה רישא מנה לאבה בידך כו', לפי' ס"ל לכה"מ
לדכ"ד השייך לולד או לאם מכה הכריון שדין בתריה. וחסה באצני
מלאים ס"ק י"ט דמשו"ע כאן דהוא לשון כרמז"ם וכן מדיו דארוסה
דאמרינן כשם כו' דשייך לגוף כולל ואפי"ה לא שדין בתריה, ועיי"ש
מ"ש מקודם לחלק עפ"מ"ש בש"ש פ"י' זין חרומה דנוגע לעמיה

באר הגולה

ג כחל שחל שם נמשך
וכחש פתח עמור שם דף
ע"ד ע"ל ופתח רנה
לכחל כוחיה

שנבעלה לו שכשם שזינתה עם זה כך זינתה עם (כט) אחר נ [נח] ואם אותו
פלוגי הוא כשר

הולד

ביאור הגר"א
[נח] ואם אותו כו.
עבה"ג וכתובות י"ג א'
כר"ג ואיפסק הילכתא
כוותי :

באר היטב

כאן שכותב ולפי' היתה מיוחדת לו אינה נאמנת עליו הוא סותר למ"ש
ס"ס ג' דכהן הנז' על הפנויה ומורה שהוא זנו כהן לכל דבר
ולא חיישין שמה הפקירה ענמה לאחרים והתם צפנויה סתם מיירי
ומכ"ש נמיוחדת. ח"מ. ונ"ש הסכים עם הח"מ נמיוחדת לו ומורה

(כט) אחר. לפי' אי לא דיימא מעלמא מ"מ חוששין שמה זנתה עם
אחרים. וח"מ חולק היכא דלא דיימא מעלמא ואחד מורה שזנא
עליה הוא זנו ודאי הואיל והוא מורה שזנא עליה ומכ"ש נמיוחדת לו
שזנא עליה הרבה פעמים תלין ברוב ציאות ידיה. ודברי הר"ז בהג"ה

אוצר הפוסקים

עוד דכיון דדיימא מיניה ולא מעלמא ל"א כשם להר"פ כו, וצ"ע לא
הכריע בזה, ורמ"א בסי' קנ"ו מציד דעת הרא"ש בשם י"א משמע
דחושש להמירכו והנמוקי, ותמוז דלא חש לרא"ש רש"י ובה"מ
דשלישם ס"ל דלי"א כה"ג לכשם כו, וא"כ צ"ד דדיימא מיני' ויש
רגל"ד הרבה דממנו ואין רק החשש דכשם להר"מ, וכבר תמה הח"מ
אשר"ע דפסק כר"מ, וגם לפי"ד שם לא ברור דעת הר"מ אם כה"ג
חייש שמה מאחרים, וע"י רדב"ז ח"ג סי' תקכ"ז דמוקי כר"מ דוקא
דיימא גם מעלמא, ועוד דצ"ד ג' שהיתה מיוחדת וקשורה זו ככל
שנשאל לבסוף, לכן נ"ל שיש להחזיקו לודאי ממזר, ול"א דעיניו נתן
זה ואמר זנו כדי שלא תיאסר משום מניקת חברו, דבנזי"ת סי' כ"ז
כ"ח כי בהגה דלי"א שמה עיניו כו' אלא היכא דבנז' דיבורו תיאסר
עליו לעולם ולא לכ"ד חודש כו, וצ"ע ברור בזה שלא ידע מאיסור
אשת אח, גם מאיסור מניקת לא ידע, וגם אין לומר דנתנה בתי
דעלמא הכשרים אלא דלכזה ששייכים מודים ויש רגל"ד ודיימא
ממנו ולא מעלמא ל"ש לומר אזלי בתי כו, וע"י סוף הפסק צ"ע.
וע"ע נדון כשם וכו' בסי' ק"ד אות ה' י"ז וסי' ק"ח אות ז' ג' ד.
קב. שנבעלה לו כו. משמע דכשארמר מפורש זנו הוא נאמן,
וכ"כ הגר"א מסאכטשזב הוצא ציד שלמה דע"י

האמינותו תורה, ואף שאי אפשר לו לידע רק מחמת שיועד שבעלה,
מ"מ הא מדין תורה לא חיישין לכשם, נמלא שהשערת האב נכונה
שזנו הוא וכו' עדות מעליה, משא"כ כשארמר רק בעלה, אף דמדי"ח
לי"א לאחר, מ"מ האב אינו אומר זנו הוא, ועל בעלה לא האמינותו
תורה, [לפי"ז כשיש עדות שבעלה שזנא נאמן זנו הוא וכדגמיר בסי' ק'
ק"א אות ד'] וזהו א"ש שבעור בסי' קנ"ו כי דעת הרא"ש שגם ליבוס
נאמן לומר זנו הוא דלא כהר"מ משום דהרא"ש מיירי כשארמר, זנו
הוא" וכן העתיק רק דעת הר"מ זלי חולק, משום דכאן אמר רק
נבעלה לו, וזהו מבאר גם בסתירות צרי"מ, וע"ע באצני נזר סי'
כ"ז ונ"ב. [ויש להעיר דהר"מ כאן כי מודה שממנו הוא וכ"כ צ"ע
קנ"ו ואפי"ה הוי ספק, ומ"ש מהר"א, אף דמיירי הרא"ש באמר זנו
מ"מ לפי השקו"ע מוכח דה"כ כשארמר נבעלה לצד יחשד כזנו, עס"ק
ק"א אות ג', ומצ"ב קל"ד באומר זה בני נאמן ל"ק כמ"ש רא"ש שם
דמיירי צנא ממדי"ה ואמר זה בני מאשתי, אבל הכא אמרי דהוא
גופיה לא ידע ואינו נאמן אפי' צמיגו, לאן סבדי דל"י כו. ועס"ק
קכ"ע מנח"ל שצ"א לא זזה ידי מחור ידע משמע משו"ע דנאמן
לעשות ממזר ודאי.

קג. אותו פלוגי הוא כשר כו. כי צכח"ס סי' ז' דבר"מ בלי י"א
כי אמר בן כשר הוא ולישראל נבעלתי, מפלג הלשון
משמע דוקא מישראל אבל אמר דכשר הוא משום דמכרי נתעברה
אינה נאמנת דעדיין י"ל שמה ממזר, וכ"כ מגמ' קדושין כל שאומרת
לכשר נבעלתי משמע לישראל, דל"א שאמר בן כשר הוא, ואפשר לומר
דל"ש כאן טעם דבדוקת (עס"ק הסמוך) כיון דזינתה עם נכרי, אף
כהי דלא בדקא מליפסל לכהונה מ"מ יש סברה דחוששת שלא יפסל
זרעה מקבל, אלא ל"ל משום דנבעלה לנכרי לית לה חז"כ כו' וס"ל
להר"מ דבדוקת לחוד לא מהני להכשיר או דל"ל כלל סברה דבדוקת,
וכר"ז

ועמ"ש בזה ברית אברהם סי' י"א להלן סי' ק"ע אות ד', וע"ע
צכח"ס חיו"ד סי' קמ"ה באופן אחר, וע"ע צעני ארזים סי' מ"א
מ"ש בשוב דברי הרמב"ם.

ז. ובאנוסה וספוחה. ע"י צפני משה סי' ק"י ד"ל אף להרמב"ם
תחלי צדידי, דדוקא צפנוי שנתעברה סתם תלין בדבר
הכזה, ורגיל שהיתה מיוחדת לזנות וזהו שפיר י"ל כשם, אבל באנוסה
ואפי' במפוחה אי"ז מוכנת לזנות וכמ"ש הר"מ פ"ב דנערה בלי י"ז
צטעם חיו"ד קנס במפוחה מפני שלא הכינה עצמה לכך ואינו הוזה
תמיד ואינו מאוי כו, וכמ"ש הראב"ד פ"א דאישות (ע"י כ"מ שם)
כיון שהוצרכה לפתוי, וא"כ ל"א שזינתה עם אחר שדבר זה אינו מאוי
תמיד לזנות ע"י פתוי, ולזה ל"א שהכינה עצמה לזנות עם אחרים
דמוקמינן לה אחז"כ דלא עברה על לאו דקדשה, ומשוי"ה כי הר"מ
בה"י תרומה דשד"י צתרי דדייק התם לכתוב שאנס או פיתה, אבל
בה"י יבוס ש"י, מ"י שזנה דהיינו המיוחדת לזנות משו"ה חשש לכשם,
וכן כאן צכח"ס מעוצרת פנויה תלין בדבר הכזה שמייוחדת לזנות
כנ"ל, וכאן בל"א ל"ש חז"כ כיון שאמר שבעלה לממזר, דאפי'
להר"מ שאין לוקין אצ"ח צנא קידושין מ"מ מצוה צפניי פ"י יוחסין
דאיסור מכה"ת י"ש. וכתב סופר סי' ג' כ"כ רק לענין אנוסה [וכ"כ
נחנ"ל"ש סי' י"ע], וכי ונ"ל דאפי' תחילתה באנוסה וסופה ברצון
נמי לא אמרי' כשם, ואפי' ה' רק היחוד באנוסה וע"י נחגלגל שזנתה
ברצון נמי לא אמרינן כשם, דאמרי' דעם אחר לא תתיחד ולא תזנה,
ורק צנתיחדה מרצון אמרי' כשם שתיחדה עם זה ברצון ובאיסור וע"י
זר אלכזה כ"י נתיחדה עם אחר, וע"ש מה שחייב בזה ומוכיח
כך וע"י צכח"ס חיו"ד סי' קמ"ה דמ"ה הא דאמר אצ"י צינמות ס"ע
ז' שהיו חצושים [דאין כהונה שהיו חצושים עד שהוכר עוצרה אלא]
ד"ל דאף כשאחר הביאה יאחז משם מ"מ ל"ש כה"ג כשם, ד"ל משום
שהיתה חצושה אחר יחד כו' גרס שזינתה אחר אבל עם אחר לא
תתיחד ולא תזנה שאתו כיח חצושה באנוסה.

ובחת"ס ח"א סי' י' ד"ה וראיתי מציד מהברעקא דמוקי המשנה
בן מ"מ פוער מהיבוס, דמיירי באנוסה דל"ש אפקרה לאחריו, ותמה
על הפוסקים ובה"מ שכתבו באנוסה אפקרה, וכי דג"ל ד"ל דסתם
אנוסה פרוה דאי לאו דבתייחדה עמו לא באת לזה, וכפירש"י
בחומש עפ"י ספרי שהיתה צדק גרס לה, וי' דמשו"ה דייק הכתוב
אין לנערה, חטא מתי' דמשמע דסתם חטא יש לה, והא דר"ח
מדברת נכחיה ואינה אומרת נבעלה ל"א משום יחוד בעלמא, מ"מ
אחר שכבר נפגמה וטעמה טעם איסור חיישי' דאפקרה לגבי אחריו
ג"כ.

ח. ובהיה עסה בביתה. ע"י צכח"ס ח"ב סי' קכ"ב לענין להכשיר
לכהונה דאף להסוברים בדעת הר"מ דבעיר הוי כמע"מ
משום קציע היינו דחלילה לנביא, אבל כשהואף עמה צבית אי"כ
אין לומר שמה אפקרה לאחריו אלא להבאים אליה צביתה, שלא
מנינו דפקרה לילך אחר המנאפים, וכיון שצאו לציבה מרובא פרשי
ואזלי בחר רוב פיר, ועס"ק ק"ע אות ד' צברית אברהם.
מ. וביש רגלים לדבר. עפ"י סי' ל"א מ"ש משיבת ליון, וכי שם

הולד כשר

ומכל

באר היטב

נחפון אחר ע"ש. ונחיי תירן הכא חיידי שחנעל הוא ממזר ודלי וליכ אמרין לקולא שזנתא עם אחרים אפי' הוא מודה והרמיה שכתב אס פלוני כשר הולד כשר ולחומרא לא אמרין שזנתא עם אחרים וליכ לעיל גבי כהן הנעול הוא כשר לא אמרין כסא שהפקירה וכו' ע"ש. ועיין בהרמזים פ"ג מהלכות יבום דין ד' ועיין ג"ש:

אוצר הפוסקים

ורק משום מעלת יוחסין אסורה, ובג"ד ס"ל לרי"ג דליד לשבוי, דכתם כולם פסולים אלא וגם גוים דפריי ואין צידה, משא"כ הכא אמרין בזדקת, אלא דמי' ליד לשאר ע"א, דכא יתכן מהשורר וזנתא ויגר אלכסא, ע"כ נאמנת רק בזה דמרה נאמנה רק מהכשרים דלזה מסייע חזקה, ודמי קלת למומר לנבלות לתיאבון דבשחט בפ"ע ויש לו סבין בדוק ופגום דאמרין ציפה שחט ומאכיל לאחרים, אפי"ג דבכמה בחוקת איסור, אבל אי"ג דמפלוגי אפי' רק לענין איסור דיבום דאשח אחרת נאמנת ע"ז לחצותה ואף לעממה, אלמלא בטעם דבניה ליבמה, משום דזנתא וכשם וכו', דזכ ל"ב נגד החזקה דזנתא עם עוד כשר, אבל כשאומרת לפסול כרו מעידה דינתה מהכלל ולא בדקה אי"כ כ"ש ד"ל דהפקירה עלמה גם לכשר כו', ולפ"ז אף בחופין דכלא דבורה ודלי פסול נאמנת מטעם ע"א, וכסעי' כ"ע לענין דמגוי. ובס"י קכ"א כי דעו"ל דלכשר ל"ב דשצ"ע וע"א נאמן, משא"כ לעשותו ממזר דאפי' ע"א כשר ועיד צדור שנתעברה ממזר אי"ג דכוי דשצ"ע. ועי' מש"כ ש"ס ש"ז פי' ט"ו.

ה. ואף בר"פ בעידר שזינתה נאמנת, כמ"ש בר"מ כ"א וקדושין ע"ד, ולע"ג דבר"פ י"א דאסור מה"כ כלל עדותה, עס"ק ל"ב אות ב, י"ל כח"ג כ"ל צאות ד', והכ"ש כי ד"ל שמה כלכה להבועל מהמשיע קבוע וכו' כמחלף על מחלף כו'. וכי דב"מ דרש"א וריטב"א קדושין ע"ג לא ס"ל כן, דכתבו דאף כשי"ל דאזלה לגביהו עדיון כוי רובא, ע"ש, אלא דנאמנת מטעם חז"כ כ"ל, אולם כה"מ דכ"ע טעם כ"ל משום דכלא דבורה כוי ספק ע"כ פליג ארש"א, וכדק' פניו עליו, ע"ש, וס"ל כה"ש דכוי כמע"מ. ט"כ ד"ל להכ"מ דבר"פ ל"ב ממזר ודלי כיון דיש לימוד מפורש דספק ממזר מותר אי"כ רוב גמי כהפק, ע"ש שהאריך. וכע"ז כי דע"א סק"מ ד"ל לכך פוסקים דמשום מע"מ ל"ל קרא אלא להחיר גם דר"פ כו'.

ועי' בהת"ס ח"א סי' ט' ש"כ (לענין כהונה דר"ג) דסברת אלא לגבי חשש רחוק הוא, וכמ"ש טור סו"ס ו' דמסתמא אול הנואף לגבה, ומ"ש הטור דהרמב"ם חייב לאזלה לגביהו, לולא דמהפיקא י"ל דל"א הרמב"ם כן אלא צידעין שטכ"פ פירש"י מציח ושז נבעלה, כהביא דחינוקת ספ"א דכתובות, ובמח"ז דראוב מדברת דגרם כרי"ף בשוק, דאז חיישי' גם שכלכה לציתו וכ"ל קבוע כו', אבל היכא דלא ידעי' כלל דבשעת מעשה היחב חוץ לציתא גם כרי"מ יודע להטור דל"א להכי, דאין דרך אשה לחזר אחר איש, ואפ"ש פלוגתא לא מפשינן, ומכ דמקילין דר"פ הוא משום [דמעטם] צודקת ומזה ילאו כל הפסולים מהספק, וכמ"ש לעיל סי"ק ל"ב אות ב. ועי' שו"ת מהר"ל סי' ו' אות ז', ש"כ ד"א דל"ג דנאמנת משום חזקה דבורה כוי גם דר"פ כמע"מ, וכה דבקדושין ע"ג משמע דבר"פ פסול מה"כ י"ל דרצא קאמר לה לתי"ק דאזנה שאול דס"ל כרי' דל"ל צודקת, כן י"ל להכ"מ וכו', מיכו פשטא דגמי משמע דבר"פ פסול מה"כ ואפי"כ נאמנת להכשר.

ובבנין עולם סי' ב' אות ו' הביא מהב"מ פט"ו כ"ע דנאמנת אפי' דר"פ, וכי להכ"ש דאפי' דר"פ כוי ספק משום שמה אלא חיוב לגביהו איש, אלא דק' על הכ"ש דמקדושין שם מוכח דל"א כן סברות דל"ב נוקמי אפי' דר"פ כשר מה"כ מהב"מ טעמים, אי"ו דל"א קבוע מהספק, [עס"ק ל"ב אות ב' מ"ש מהב"מ], ועוד ד"ל ספק

לדבריה דהוי בנו וכתב מ"ש רמ"א ואפ"לו היחה מיוחדת לו אינה נאמנת זה קאי על אם אינו מודה לה אלא אינה מיוחדת אפי' מודה שנבעלה לו ואפי' לא דיימי מעלמא חוששין שזנתא עם אחר. ועל קושית הח"מ תירן ד"ש דלעיל חיידי אס כולם כהנים דליכא איסור דאורייתא ע"ש. ונחשונת כנסת יחזקאל שאלה כיו תירן קושית הח"מ

וכרין, עס"ק ק"ד צכת"ס, וי"ל דלא רק דר"פ לרי"ג חז"כ ושתאמר מישאל אלא אף דמע"מ או דר"כ דסתמא כי שתאמר מישאל, ועס"ק קמ"ו צאנן יקרה דאמר מנאי וכתור משום ב' רובי ומשמע דלא משום שתאמר מכשר. ועי' כה"כ הגה"ע אות נ"ב ש"כ ופי' לכשר שאינו מאותם האסורים לבא בקהל.

קד. הולד כשר. א. דכיון דכלא דבורה כוי רק ספק ואיסור דרבנן הימנוה רבנן דדרבנן, מלי"מ איסור"צ פט"ו הי"א ד"ה אף, ע"פ סב"מ וכו' ר"ן. ועמ"מ דכ"ע דחזקה דצודקת ומונה מסייע לה. וכ"כ תכ"ד סי' רס"ו. ועי' פ"ת סי' ו' ס"ק כ"א מנו"ב דמ"י כן דר"מ. ועס"ק ל"ז אות ו' מש"ס מהב"מ. וכה דבכתובות י"ד תמה וכי מזה צודקת, כי נוצ"ק סי' ז' וחת"ס סי' ו' דכיונו לרי"ו אבל לרי"ג שפיר צודקת, וכ"כ צחוס' שם י"ג ב' ד"ה השבתנו. והמקומי ס"פ אלמנה כי מריטב"א בטעם דחזקה גופה [וכת"ס סי' ב' כעתיק חז"כ] מסייע לה, משא"כ בלפסול דלעיל דכ"ז מתנגד לדבריה. ורמ"ש כלל פ"ב כי ב' הטעמים יחד.

ב. וכו' דב"מ דטעם הכ"מ מוכרח, דבסעי' כ"ע היחב דנאמנת דמגוי הוא להכשיר אפי"ג דל"ל חז"כ, עס"ק קל"ח, וטעם דצודקת כי פניו דהפוסקים לא תפסו סברא זו, וכן י' מדלא חילקו צ"ח ו' צין נאנסה לריון, וכ"כ ישי"ס צמון אות ט', אלא דמרש"א המוצא צ"ח אות ב' מוצא דלא בטעם הכ"מ, דכ' דבר"פ הוא ודאי ממזר ומ"מ נאמנת וע"כ בטעם הנמוקי, ולי"ע רב אס יודע כרש"א דין דסעי' כ"ע דנאמנת דמגוי להכשיר. ע"כ דד"ה וכו' ב' דהכ"מ כ"כ לענין שחוקי דחזקה לא מהני לולד כמ"ש חוס' צכמ"ד, אבל לגבי עלמה כגון לכהונה מהני צרי עם חז"כ דידה להכשיר אף דכלא דבורה כוי ספק מה"כ.

ג. ועי' בקהלת יעקב דנס להר"ן ל"ל טעם דחזקה, דל"ב תקשה מ"ע נאמנת לכהונה דכוי ספק מה"כ וכו' [וכ"כ צחוס' רעק"א בקדושין פרק ד' אות מ"ו]. דנ' דלהר"ן נאמנות דהאס כוי רק מדרבנן וכמ"ש שם לענין נאמנות דחיה, ולא מה"כ מטעם ע"א דאיסורין וכד"ל הכ"ש צ"ח סי', וסילקא צאמרה כשר כשבעל ממזרת ולהיפך צאמרה פסול כו', לזה כי הר"ן שיעקר נאמנותה משום דכלא"ה שחוקי כשר מה"כ, ואסד"ר משום מעלת יוחסין, ובצרי וחזקה נאמנת מדרבנן דרבנן כו', וממילא כשאומרת ממזר אינה נאמנת לא מה"כ דאין לה נאמנות דע"א כו', ולא מדרבנן, אלא הא דאי"ג מדרבנן א"ל ליתן טעם, דכא החזקה מתנגד לה, ורק קמ"ל דאי"ג מה"כ כע"א אף דליכא חזקה מש"כ כי דרק לאב נותח תורה נאמנות, ונסתלקה ק"י כב"ש, וכה דנאמנת נגד ספק חלל דכוי מה"כ י"ל משום ב' חזקות, חזקה כגוף וחזקה צודקת. ועי' צכת"ס סופר סי' ב' מ"ש צכ. ועי' צנחיות לשבת ס"ק י"א דלהכ"מ ס"ל חזקה דצודקת, עי' ס"ק ל"ב אות א', וכה דלא אמר הכא טעם זה דמהני אף לענין כהונה זהו משום דס"ל דכהא סגי בזה דמה"כ מותר, דכא צ"א שתאמר מגוי דנאמנת דהאס ל"ש חזקה דצודקת ואפי' הכי נאמנת כו'.

ד. ובאורים גדולים סי' ק"כ כי דלולא דמהפיקא אמרי דנאמנת מטעם ע"א נאמן דאיסורין אף אדחצירה כשאין הכחשה ואף אשה, כמ"ש רש"א צחוס"כ צ"א ש"ע וכו' וכו' כ"ל שגגות לענין אכילה חלב, ובשבויה גמי נאמנת מה"כ לומר טבורה אפי'

אוצר הפוסקים

לא האמינו לגבי ידיה, וכמ"ש נוצ"י סי' ע"ו לענין נאנסת. ע"כ
 ביש מאן שכן דעת ריב"ש סי' מ"א, הרי"מ אלסקר סי' פ"ב, מהרי"י
 מיינן סי' ז', אבל יעקב סי' מ"ט כ' י"א, נוצ"י"ט סי' מ', הגר"ש
 בחש"ד דף ל"ג, ובפמ"ש הב"מ בסעי' כ"ז דלא כדור"ע ר"ג רק כשהצ"ד
 עומן ברי צמח שגוגע אליו אבל בלא"ה חזון אפי' ע"א להו"א
 מחז"כ וא"י חלל להפטר ממנו, ואף להי"ש שצדרי לא מהימנה
 בהכחשה היינו בחרוסה, אבל בפנו"י יש לה מיוג דצני אמרה מכשר
 סתם ואמרה מפלוגי דנאמנה במקום ע"א, וע"ש שמז"ן לסי' הכחשה
 [הפלאה] דס"ל דמכחישה חייבה נאמנה, חלל דהחמ"ס חלמיו
 סי' כ"ט חמה עליו, אך דלשע"מ המוצא בפ"ת ס"ק ל"ו דאין
 עושהו בפיך עטתה ח"כ ה"כ בפנו"י שכשר פלוגי מכחישה חז"ל
 הצרי דידה וכו' ספק ממזר, ואף שהוא יחודא מ"מ לא שוב לי
 דכ"מ משו"ע סעי' כ"ז ש"י דמכחישה הוי ממזר ודאי כרי כסדרה
 השע"מ חלל החם דהוא נאמן מה"כ הוי ודאי וצ"ד יבא ספק,
 חולם צ"ד שבהיותה מעוברת אמרה מפלוגי ולא הוכחשה עד שחלה
 דמי הנקה י' דלכו"ע נאמנה כיון דהיא בעידה תחילה כו"ל כ"ז,
 וכ"ש סק"ס דהאם דנאמנה מהדיון גם כשהעידה שלא צ"ד נאמנה,
 ואף למ"ד דא"י ל"ה רק ספ"מ וא"כ צ"ד צ"ד עוד ספק חזון עוד חשש
 מע"י, כמ"ש לל הכסף ח"ב ד"ג א', וא"כ שמה חללה כמ"ד דנאמנה
 אף במכחישה, וע"ש שמלך ספק דמגוי, דה"ר ר"ב, ושמא חז"ל לגבי
 ושמא מכשר, ומלך גם החשש שמה חמסר את הולד לגוים כמו
 שאיימה.

אמרה מפלוגי שנתארסתי לו והעדים הכחישוה, עס"ק קט"ו
 אות ד'.

יא. מכחישה וקד"פ דמפסול. ע"י מאמר מרדכי סי' נ"ז תשר
 בגאצ"ד למגלח דנאמן להכחיש אף צמיוחיה דהיינו
 פלגש שלו, שאינו צנו, ק"ו מסעי' כ"ט, כ"ש בפנו"י, וכיון דקד"ל
 דמצל אחותה נעצרה הוי כולל ספ"מ, דבסעי' כ"ח כ' ה"י העם
 מרננים כ"י כולל ספ"מ, וכ"ש צ"ד דכל העם מרננים. וע"ש לבן
 אות י"ז.

יב. ובשאר מ"פ כשר אחר שכבר גדל הולד והשתדך. כ' לז
 יבדור סי' ע"ב דמ"מ נאמנה אף שאמרה כן צקשר
 לשדוכין מכיון שנאמנותה מיוסדת על חז"כ וצדקת, כ"ל אות א',
 ח"כ כיון דהחזקת האלו לא איתרעו ע"י השדוכין נאמנה כמקודם,
 מיהו ח"כ לייחסו על פלוגי כו'. ויד אהבן ח"ב בה"כ אות ל"ד מצ"א
 מגנת ורדים כלל ד' סי' כ"ט דכשצ"א צנים לינשא חזון להאמינה
 דכשרים, דצבור כיסופא אמרה כן שלא יבא זרעה נבדל מעדת
 ישראל ומעידה עדות שקר, ועוד דכשכוחוהו שחשוד מסרמוהו קפלה
 וגשעבה שנוטה היא ומעולם לא זינתה, וכל ישראל מכחישים אותה
 זאת חזון ראו להאמינה שצנים כשרים.

יג. עו"כ בלב יהודה דאמירתה לריך להיות צפני ג' כיון דע"י
 נותר לקבל. חולם ע"י מהרמ"ב דבסמוך אות י"ז דלא
 כ"כ. ועס"ק ק"ל.

יד. אמרה מפסול וחזרה באמתלא דמכשר. ע"י רב פעלים ח"ג
 אה"ע סי' א' באלמנה שמתוהיה עם גוי להרגל דבר
 לפ"ד השכנים ונתעצרה וכשצ"א אחי בעלה ברה הגוי ואמרה שמה
 בעלה נעצרה (ומשמע שהכחישה) והלך משם, ובשקראוהו לצי"ד
 נשבעה שמהגוי, ומה שאמרה מאחי בעלה שרחה לעשות סמך
 לפניהם, ופסק דהולד כשר, כיון דע"י דבורה ח"כ לפוסלו וכו'
 ספק כמ"ש הב"ש, נאמנה אח"כ לומר דמהגוי כיון דהיא פטויה ור"כ
 חללה, כיון שדבריה הראשונים לא אמרה צ"ד, וגם יש לה אמתלא
 טובה, ומ"ש בחוט השני דלא מכני אמתלא יש להביא עליו מיו"ד
 סי' א' סעי' י"ג, וגם צרי"א פקפק בדבריו, ולי"ש לומר שהחזק לי
 יום למחר שהילד כבר בן י"א, דלא האמינוהו דמאחי בעלה, שראו
 שהגוי מחזיק עמה, וגם ד"א שרק במעשה מחזק ע"י צ"ש סי'
 י"ע

ספק מחלה ספק רוב אינו ספק השקול כמ"ש צניח, חלל דמשום
 צרי דידה וחז"כ או צדקת נאמנה אפי' צרי"פ [ובח"א כ"ל], ועס"ק
 ל"ז אות ו' מ"ש מהצ"ע.

ו. ובשידוע שהלך הבועל אצלה. ע"ש ד"ל דצרי"פ ח"כ דליכא
 ספק דקצוע כ"ל. וכ"כ ערוך השולחן סעי' ל"ד. וכ'
 צ"ע כ"ל אות ז' דלכ"ל דלי"א שמה חללה חללו ואפי"ה נאמנה
 מטעם צרי, ח"כ אף כשהלכו חללה ו"ל דנאמנה.

ז. ואף לכתחילה כשר בר"פ דהוי כד"עבד. כ"כ בה"מ פ"ח
 דא"י סי' ג', ודלא כ"ל שצ"א בפנו"י ח"כ דצרי"פ לכתחילה
 לא מנסבין ל' [חלל גיורת, כ"כ גמק"י ספ"ן דצמנה, וכ"ד פי' ח'
 צרי"ן, עס"ק קט"ו] [אף כשהצדקה חמו, צ"מ סעי' כ"ז], ובכחוצות
 י"ד את לא תעבד כו', דלי"ד דהאם לעומה יש תקנה ציראל, משא"כ
 לענין הולד אם נחמיר הרי חזון לו תקנה וכו' כד"עבד. וכ"כ י"ש
 פ"ק דכתובות סי' מ"א.

ובשהבועל כשר אומר מסנו והיא איננה. עס"ק ל"ז אות י"ד.
 ח. ובשע"א אומר מכשר והיא חרשת או אילמת, ע"י כח"ס סי'
 ג' אות ז' דלכ"ר"ן והכ"מ ש"י [לעיל אות ז'] דנאמנה
 להכשירו לקבל אף בלא סיוע דחז"כ וצדקת, ואף צרי"פ, מטעם
 הצ"ש, או כמ"ש הב"מ דס"ל דממחר אף צרי"פ הוי ספק, ח"כ
 כ"ש דע"א נאמן, אף בחרשת דליכא חזקה דצדקת, ואף לגבי ולד
 דאוכא מ"ד דליכא חז"כ, אבל להכונה י"ל דא"י ע"א נגד רובא, דמה
 שנאמן אף צרי"פ חתיכות חסור לומר זו כשרה, הוא משום דלי"ה
 נגד רוב חלל שהוא מכיר את האסורות ויודע שזוהי כשרה שנתעצרה
 בם, אבל הכא שדנים על הפריש דהוא מרו"פ, והע"א אומר שהוא
 כשר והפריש הוא מהמטע, הוי רוב נגד רוב וא"כ, חולם נראה
 ד"ל דמסעי' לו חז"כ דידה, ואף דרוב עדיף מחזקה, מ"מ נאמן ע"א
 נגד הך עדיפותא דלינה כמו חזקה שלמה, מחזון לריב"ש דס"ל דרוב
 הוי כ"י חזקות שוב ח"כ נגד עדיפות הרוז דהוי כחזקה, ולהסבירים
 דע"א נאמן נגד חזקה דהם רוב הראשונים נאמן הכא אף לריב"ש,
 וכ"ז לענין האשה, אבל לענין הולד הרי דלכסוצרים דחז"כ דאם מהני
 לולד, כ"ל, ח"כ נאמן, ולהסבירים דלא מהני י' דא"י ע"א להכשיר
 הולד להכונה צרי"פ, חלל להצ"ש דכ' דאף צרי"פ הוי ספק דשמה
 חללה לגבי, אבל הוא מוקשה, כ"ל, וע"ש מה שמכ"י ושק"י דכ.
 מ. ובנאנסה. לטעם בה"מ כ"ל ל"ל דכשר. וע"ש סי' ו' ס"ק ל"א.
 וע"ש פ"ק דכתובות סי' מ"ד דר"ל דרך בלתינוה

שייך צדקת, ולא באלוה, ואפי' צרי לא מהני, אבל מחוס' דלא
 פי' כן מוכח דחילוק זה שייך צרי"פ דמי לשבוי, אבל צרי"פ חללי
 צרי"פ אפי' לכתחלה כשטוענת צרי כ' ע"ש. וע"י לעיל אות ז' צ"מ.
 ובכחוצות לשבת ס"ק כ"כ מסתפק באמרה נאנסת [מכשר] וצרי"פ,
 דלחוס' כתובות י"ג ז' דטעמא [דנאמנה] צרי"פ משום דצדקת, ל"ש
 באונס, ולי"ש צדק פלגין דיבורה דצדור אחד, (כ"ל, עס"ק ל"ז אות
 י"ד), ולי"ש מיוג דאמרה נצלת לי לרנני, דלא משוי נפשה רשיעא
 כחוס' צ"מ גבי אם ירבה לומר מיד בייתי, וקדושין י' עמ"ש שם.
 מיהו י"ל דחז"כ עדיפא מרו"פ ד"ל דלאו רוב גמור הוא אם חללה
 חללו, וכן לטעם בה"מ דנאמנה משום דשחוקי מחר מה"כ ולי"ש.
 י. ובשפלוני מכחישה, כ' חכ"ד סי' רס"ז דאפי"ה נאמנה דלכשר
 נצלת, דכא שאמרה מכשר לא הוכחשה, הוצא צב"ה
 סוסעי' כ"ט. וכ"כ תשב"ץ ח"ב רס"ג ב'. וכ"מ בגמק"י סי' חלמנה
 שצ"א מריעצ"א ש"י דאין הנאמנה שלם באדם מסוים יותר מאחר
 חלל דמכשר סתם משום חזקה דגופא. וכ"כ צ"ס יש מאין חלל
 סי' י"ע דטעם זה שייך אף במכחישה, ומ"ש בגמק"י "שחוק" לרבותא
 דירושא נקט כד. וכ"כ בשאלת שלום מהד"ת סי' כ"ט, דכיון דלי"ל
 דאין להאמינה על אחו' פ' שאומרת ממנו הוא, משום דאין נאמינה
 להו"א מחז"כ, שער על קדשה ונדח, ועכ"ל דפלגין דצורה ונאמנה
 רק לגבי עומה כו', ח"כ ה"כ במכחישה לא גרע כוחה, דמחלילה

אוצר הפוסקים

שנתברר לה כך חלה שחשבה כן וכיוצא שם, והיו ספיקי דמוחזק (מבי"ט), ומסיק עזרת הגרשוני, מיחו חס בזה מאמינה בלבה בדי תרי הדבר ל"ט.

יו. ובקול ובחשד דמפסול נתעברה. ע"י שו"ת פני משה ח"ג סמ"ג באלמנה שילדה, וקול דמחנה וסודית שנבעלה לו אך בן מאחר, וכי חס האחר מכחישה בבדי ח"ג אפי' לריג וכולד ספיקי, ואם מודק או אפי' לית' דנשילי נאמנת, ואף ד"ל דריג איירי בלא דיימא מפסול, אבל בדיימא ח"ג, ולכא כחן מינו בלא כיוצא מודק דמחנה כיון דיש קול, ע"י ב"ב ל"ג ב', אך לבגורסא בעור פטוי שנעצרה וכו' ואפי' חס אומריס' [וכן בעתיק בכוכ"ג הכ"ט סקל"ט] מפלוגי ממחר כו' ואם אמר לבער נאמנת, ע"כ משמע דאפי' צריגון דאחרים שממחר נאמנת לומר דמכשר נבעלה, אלא י"ל דבעור מיירי דדיימא גם מהכשר שאומרת שממנו הוא, לכן נאמנת להכשירו משא"כ צ"ל שכנראה לא דיימא אלא מחנה, אמנם כיון דלא פורש מקור הקול, אפשר דילא לפי שיפוט דעתא ע"פ השערה, וכפ"ג אינה בכלל דיימא מחנה, דדיימא היינו כשראו או ידעו בצירור שנבעלה שום איש, וכמ"ש תוס' ס"פ אלמנה לכה"ג, או לפחות צעדי כיסור ממנה לפי, ככני דיימי כתי' צ"ע דינחית, [ועסיק ק"א אות ב'], וגם לא כוחק בקול צ"ד, ע"י געין פ"ט ורמזים ורש"י פ"ט דא"ס"ב כ"ב ותשרי מהרי"ם מ"ג סכ"ו, ושוב נאמנת במינו, דכל כי חלי לא מקרי מינו נגד קולא, וצפרע להכשיר כולל כיו דיעבד, ואף דמכריס פדוא סל"ג פוסל אף דיעבד היינו כשאנינו לפנינו אבל כשאומרת מכשר נאמנת (ע"י סקל"ט), ואף שאמרה שנבעלה לחתנה ח"ג דאין אדם נשים עלמו רשע, ע"י ספ"י דינחית, ור"י חלל ע"כ בזה כשר לקבל.

ובע"ז כתב במהר"ם בן חביב חל"ה ס"י"א בעצרת שכתב הוליאח בקול דמחנה, וכיוצא אמר דמכשר, וכשחזר בתשובה הודית שגם חתנה בלא עלי, והכדולה וכו' וכו' ל"ד, וכי נוסף לה"ל דאף דדיימא מחנה ולא מהכשר נאמנת להכשיר, דמש"פ הרי"ם פ"א דתרומות דדיימא רק מיני אוכל בתרומה כו', וכן מש"פ צ"ע דינחית דכיו פ"י מהרי"ם בן יעיש דמיירי דיימא מעלמא, נראה ברור דרק לאיסורי תורה החמירו כ"כ אבל לשחוקי נאמנת, וכסע"כ בלחוסה אף דיימא מעלמא נאמנת דמארוס וכו', ול"ל לארוסה החשודת רק מעלמא דא"ג, דכחם כיו תרתי לריעותא, ר"פ וחשודה רק מפסולין, משא"כ י"ד דכיו ר"י, [ובי כע"י] צפ"ט כ"ל ולא ר"ה לסמך ע"י] ושו"ד דנכון לסמוך ארש"ל וכו' [שצ"ס ק"א אות ג'] דכריעו כל"ב דינחית דף ע' דאף בלחוסה ור"פ חלל ודיימא רק מעלמא אפי' קאמר שמאל נאמנת להכשירו, ושוב י"ל דבדוקת ויש חזקה כשרות, וקול ד"ג גרוע דילא מכנה דכיו קרוב ואשכ, ולפסול מקבל לא בני ע"א, [עסקל"ח], ואי נאסו קול בעי שנים משי שנים כסמ"י, ובעי קול מקמי כיו כמ"ש רש"י דינחית ס"ט, וצ"ד ולא הקול משכוכי עוצרה, וי"ל שזינחה עם חתנה אחר שנעצרה מהכשר וידע שחנה פוסלת כולל, וכן יש לתקן דכריח ולא שספק חלל ממנו נעצרה, וגם כשיחזרר שחוספקת ממנו, יש להכשיר דמכין לחיבורה הראשון וא"י דמחנה, דכחם אינה נאמנת לפסול. ואף להניי ס"פ אלמנה ולרי"א צ"ע ספ"ק דכרובות דנאמנת, היינו כשאמרה שגג הייתי, אבל במחיר אפי' האז אינו נאמן על בנו כפ"ג דאין למעיר, [ועסיק ק"א אות ב'], ועוד דנחזק לכשר ע"י דיבורה הראשון, וכפ"ג גם האז ח"ג לפסול כסע"כ, ומה שאמרה חוץ ל"ד לא גרע כמ"ש הרא"ש כלל פ"ב לענין חלק בבור, וכו' וכו' ס"י רש"י ומהרי"ם שורש קמ"ב, ואם לממון החמור מהני כ"ש ליוחסין, ואין לחוש מכ שחזר ואמרה מחנה לכוין שבידו אינה חזרת ומגדת.

ומ"ש

י"ט סק"א, וס' שפרי תורה כלל ז', וכמ"ש צ"ג, וכולד כשר, ותשבע אמו שכתמלה אמת. [ע"י צ"ס אות ט"ז דבסמוך, ע"ד שצובע בענין כזה. ול"ע מה הדין אם לא תראה לישבע אם נאסר חס כולד].

ובע"ז כ' צעק סופר חל"ה ס"ב צפ"ט שאמרה צפ"י שמחנה, וחזרה שכתמלה מגוי חלל שפני שחשבה שמגוי יותר חמור אמרה מחנה, וככשיר כולד מטעם האמתלה דמכני כסע"כ, כ"ש הכא דגם לפי דבריה הראשונים ל"כ חלל ספק, וכו' חלל עכשיו בדקוקה ואמרה מכשר, ול"ל ללכשה בגדי נדה דל"מ אמתלה ע"י קפ"ה ס"ג, וכו' כוחק צ"ד כספ"ט, דכחם יש מעשה הלבושה ע"י שם, אבל הכא דיבור מצטל דיבור, וגם בהודתה צפ"י צ"ד מלינו דמכני אמתלה במהרי"ם ח"ג סכ"ב מהע"ט, ומביא כך ממכריב"ל ודלא כמהרש"ם, וצ"ד דכיו אסד"ר לכ"ע נאמנת ע"י חק"ל י"ד ספ"ט, וצ"ד שחם שו"א אחר"א, וצ"ד דא"י דכיוא כשותקת פשיטא דל"ע יוכל לחזור, ופני משה הוצא בסמוך הקול אפי' כשאמרה נבעלה לחתנה חלל שנעצרה מאחר כשאנינו מכחישה, וכל שכן צידון דיון, ועוד ע"כ יש להחיר, דמשמע ממכרימ"ט, (עסיק ק"א אות ד'), דבעיר שר"ג כשר כולד אפי' בלא דריקה, כ"ש צידון דיון שגם כל ישראל כשרין חלל, ע"י חש"צ ח"ג ספ"ה דספ"ט בחד חוצא משחרי, חק"ל י"ד ח"ד ספ"ט וק"י, נדב לב ח"ב ס"ג ועוד, עסקל"ז אות י"ב.

פו. אמרו בערכאות דמפסול וחזרו באסתלא, ע"י צ"ס מלמד להביע ס"ב צפ"ט שילדה ורנו שנעצרה מצטל לחתנה בחייה, ובמותה נשאה, ובעיד בערכאות שזכרנו וכו' רש"י, חל"ה ככחישו שאנינו מצטל לחתנה, וקרוצ אחד הצידי שצמח שנעצרה כ"י גם ח"ב צמל לחתנה בלית וצמח וצמח וכו' שאל לצידי חזקן אמר צ"ט בערכאות שממנו, והכשירו מטעם דל"ה לקרובים וכו' לא כ"ל סק"ז ד—, וכו' וכו' לא מגרע דכ"י רק צ"ע, ומה שבעיד בערכאות כ"י נחן אמתלה טובה, וכ"י לריק להמשך שחוקתו כל חזקן כ"י שאל לצידי חזקן וכפ"י ס"י סק"ג מהח"ס, ונסתלקו דכריסם הראשונים וכולד בחזקת כשר, ועוד דלא אמר מקודם צ"ד ישראל וכו' בלא נדקה, ואף שחזיקוהו לכן בעל לחתנה וסוקלן על החזקות כו', י דל"ה חזקה דאף אחרי עדותם חלו מת, אשתו לריכה חל"ה כמבואר צ"י ק"י ס"ט, ח"כ לא כוחק מעולם לודאי צ"ט, ועוד שח"י נקרא לחורש צ"ס בן אצרהם ולא צ"ס בעל אמו, וגם מ"ש בערכאות כ"י כ"י להחזיקו ליורשו שאל"ז רע, ולפ"י הכיתר יותר מצורר שלא עשה כזה שום דבר שיוצא שכתמלה אינה אמת, ועוד שלפי האמתלה שאמר הקרוב כ"י בן נוגע בעדות שכתמלה הוא בן אצ"י ויש לו חלק ביורשה וכשאמר צ"ט הוא הריכו יורשו לבדו, וע"כ יש להחירו וכתמלה שגידו האמתלה צ"ד ישראל, וישבעו שצובע חמורה שכולד אינו ממנו ושכח לא בעלה קודם לידת הבן באופן שאפשר להיות שהבן ממנו, ואע"י דלענין עדות אין סומכין על השבעה, מ"ש ידוע שבעם המקילין בעדות שקר נאכרין משבעה שקר, ואם רואה הצ"ד שלא להכשירו די שיתן חקיעת כף על כ"ל ויאמרו להם שלא יתנו מכשול לבית ישראל ויגידו רק האמת כו'.

פו. אמרה מכשר וחזרה כשגדלה הבת ואמרה מהייתי כריתות נהעברתי וכו' טוענת איני מאמינה. כ' עזרת הגרשוני ס"י ק"א שאין האם נאמנת עכשיו אפילו לשווי ספק ממחר כיון שיש להבה חזקה כשרות כמה שנים אע"פ שהחזקה רק ע"פ האם, וכסע"כ דכוחק לבנו על פיו שזכר ח"ג להוליו מחזקה אפי' דאלים כה האז, וכ"ש חס, (ובתשרי רש"י ס"ב כ"י גם מטעם דודאי כ"ס שחפיקה לח"י זכתה גם עם כשרים [וכפ"י לעיל אות ד']) והיא עומת אינה יודעת ממנו, וכשאמרה מכשר ואח"כ מפסול לא

ביאור הגר"א
[נ] וס"פ כ"ו, שם ב'
בד"א בעדות כ"ו, אלימא
כ"ו :

אם

[נ] ומכל מקום אין אנו מחזיקים אותו בבנו ודאי ליורשו

אוצר הפוסקים

ולענין ירושה אדרבה יש חזקת ממון, וכע"ג מחלקין בכתובות י"ב צ'
גבי מנה לי בידך אלמא יש חילוק בין יוחסין לאפוקי ממונה מחזקתו
(תשו' הרא"ש כלל פ"ג). ועס"ק ק"ד אות ד' בל"ג, ושם אות י'
בשאלת שלום.

קו. בבנו ודאי. ועי' כה"ג הגה"ע סקמ"ח ד' דלכנו ספק מחזקין,
ונפ"מ בחפס דלא מפיקין מיניה, אבל בתשובה בגאונים
סע"ז כ' דאפי' חפס מפיקין, וכ"כ תה"ד סי' שני"ב, ע"ע ס"ק קט"ז.

קז. ליורשו. א. ולענין יבום. עי' סי' קנ"ו סע"ט. ולענין מזונות.
עכ"כ סק"ל ופ"ח סי' קט"ז סק"ב מ"ש בזה מחמ"ס
וכו' ע"ש. והצית מאיר מישב מנהג העולם להשגיח היסוד בלא דיימא
מעלמא, דסומכים על הכרעת הח"מ כרש"א וכו' [הנ"ל ס"ק ק"א
אות ג']. ועכ"פ בהכרעת הח"מ דצטעל ולי"ד מעלמא דהוי צנו
ליורשו ה"כ שחייב לזנו, ויותר מזה צמשרת שרתה וטוענת על אי
מצני הצית, שדאי הכרעת הרא"ש לממונו הקל לחייב צמזונות כו',
וכ"ש לפי"מ שהעלה השב יעקב [המוצא בס"ק ק"ח אות ד' ב"מ]
שהדיעה הזו די כשאומר שהשכר ירחי ויומי ואזדמן ומשוי' יורשו,
וא"כ ה"כ שחייב צמזונות, מכל זכ נלע"ד דלא הוי לן עדים על אחר
בעילות מא' מאנשי הצית ולפי החשבון היתא ראו' להוליד מזה הזמן
ול"ד מעלמא, דהוא צנו ליורשו ולמזונות, וכל היכא דצ' מחויבים ממנו
ה"כ בהודאתו וממילא בנפירתו היסוד, ולולא דברי הרי"ש שהחזיק
האמינותו בלא שצוה, הייתי דן דאפי' נימא דעדיין הוי ספק אפי'
לפנין ממנו, מי"מ י"ל דעכ"פ מחויב שצוה צניורו שאינו ממנו, ומיד
שמודה שאפשר שממנו חייב, דה"ל מחויב שצוה וא"י לישבע דמשלם
להפוסקים אפי' היכא דל"כ לו לידע, ומטעם מפני שצ"פ הוא
כא' מהצבור שמחויבים לפרנס עובר זה כמ"ס תשצ"ן, והריכו על
מקלם זה כמתחייב ע"פ עדים, ועל השאר חייב שצוה מה"מ, ואם
א"י לישבע משלם כו', אך להרי"ש אין מקום לשצוה החזקה, ועל
שד"ר ל"א משאילית, אבל היסוד לע"ד פשוט דמחויב.

ב. ובשע"א מעיד בדבריה. כ' צרכת יוסף חא"ה סי' ע' צמשרת
שטענה שמצט"צ נחשבה, דא"ל לישבע להרי"ש,
ועתו"ס כתובות כ"ב צ' דכל שצ"א נאמן מה"מ הוי כצ' אף שעדיין
לא פסק הב"ד על פיו, וה"כ צנ"ד דהאז נאמן מה"מ כצ' א"י ע"א
להכחיש אפי' לענין שצוה, וכחצ עוד דאף דהתשצ"ן ח"צ סיי"ט ס"ל
דנריך לישבע [אף בלא ע"א], כתב כ' מהרי"ק והש"ך שספק פלוגתא
לענין שצוה א"ל לישבע, ועי' מהר"ק הש"ך חו"מ ספ"ז סקנ"ו
להרי"ש ועי' הנוצרים חא"ה סע"ו.

וערוך השלחן סע"ז כ' דצט"א מעיד שזכ צנו והוא מכחיש אף
שצוה א"ל דאין זה חציעת ממון, מיהו בחציעת מזונות
הולד נ"ל שחייב לישבע להכחיש העד ככל שצוה דאורי' בחציעת
ממון. וכ"כ יד אהרן ח"צ הגה"ע ס"ק כ"ח ממורה א'. וע"ש סק"ב
ד"א דגם עד נכרי נאמן להעיד בזה דומיא דקטנות ומריבות
שנאמנים בפסולים להעיד, והש"י דחי לה דדוקא בנזקין נאמנים ולא
לענין אחר.

ג. ובתפסה. עי' צנין עולם ס"ו בהגבה לאות י"א ד"ל דמהני, דכיון
דלכ"ג א"י לומר אינו צנו רק ע"י הכרת צבורה, ולתוס'
רי"ד א"י בכתביהם, ולרי"א א"י כלל לומר אינו צנו, עי' כ"ז צפ"ח
סקנ"ו, א"כ יבא לה לומר קים לי כהני פוסקים, ואש"ג דלא כ"כ אלא
בא"א דיש ר"צ מהצטל, מי"מ כיון דלדידכו לא מנינו דנתנה תורה
סב"ג נאמנות לאז לומר אינו צנו, כדר דינא ככל חוצה ונחצ
דצטענת צרי מהני תפיסה, ולי"ע ב"ז. אולם עי' תה"ד ה"ל ס"ק
ק"ו.

ומ"ש דיש לדון ע"פ האומדנה דהא"ש שאמר עלי מוחזק ככשרות
וחתנה אינו מוחזק לא ככשרות ולא כפסלות, אפי' לומר דכיון
דהתורה שאמר ממזר הכירה כהדיא ספק ממזר וחכמים לא החמירו
אלא משום מע"י, אין לנו לדון יותר מדאי בספרות ואומדנות להחמיר
ודיינו מה שאמר תורה וחכמים כהדיא, דספ"ר לקולא, ותו דק"ל
דאין דנין ע"פ אומדנה, ודאשכחן דדנין היינו כשעלם העובדא צנור
אלא שמסופקים על התנאים, עי' מהרי"ק קכ"ט, ויש להחזירו צנח
ישראל.

יח. אמרה מפלוני נתעברתי באישות. כ' בכה"ג הגה"ע אות מ"א
בשם מהר"י ארצי דנאמנת, וכ"ש כשע"א מעיד כדצריה.
וכצ"ל בספר יש מאין חא"ה"ס סי' י"ע, וכ' דכי היכי דנאמנת לסלק
ש"ר דצן הפנויה ה"כ נאמנת לומר דעצלה נדחתה ושא"י צן הנדה.
יט. ולהכשירו לכהונה. עכ"ש ס"ו סק"ל דכיון דכשר נכתילה
לקהל משום דלולד הוי כדיעבד כ"ל אות ז', כשר גם
לכהונה לכתילה דאין לחלק. וכ"מ דעת תו"ט פ"ק דכתובות מ"ט ע"י
חור"ע שם. וכ"ד השואל ברמ"א סכ"ג, ועי' בסמוך. וכ"כ עכ"ש
סע"א. מיהו בגרשה, עכ"ש שם דשייך בולד לכתילה וצדיעבד כו'
שמה כהן צא עליה והולד חלל. ועי' צ"ח י"ס מאין המוצא בסמוך.
כ. וכשמכחישת. כ' אחיעזר ח"ג סכ"א דיש לחוש לכהונה לכתילה
(ונדונו כ' במקום של ר"ג), וירשמו צפנקס גוף
העובדא בפרעות, ומי"מ יש לקרחה בשם ישראליו כיון דלרוב"פ א"ל
גירות כו', ואדרבה החיוב צנח כדי להסיר כל חשש ולמנוע שלא תמסר
צידו עכו"ם. ועי' בספר יש מאין חא"ה ס"ט דהרמ"א בנשוי סכ"ד
כ' דגם בזה הוי כהא"ס לכתילה לא תנשא לכהן, וחזק דצרי שם
בכ"ז והגד"ל כ' דרצו האו"ס. וכדצ"מ דקדק כן מרמ"א ס"ו
סע"ז דכ' היא וכתב, משמע דשום, וכן החליט רש"ל בנשוי ס"ו.
ורע"א בנשוי ל"ט אחר שר"ט כ' מי יכול להקל נגד רמ"א, נמלא
דלכהונה אין צידו להחזיר.

כא. וכשאמרה מבחן. עי' י"ש פ"ק דכתובות סמ"א דנאמרה על צן
דמכחן הוא אסור בכל מה שישאל וכן אסורים,
אבל כשלא אמרה, מספק ל"א שמה כהן הוא דאזלין בנשוי דישאל.
ובבנין עולם ס"ו בהג"ה לאות י"א מסתפק ד"ל דאפי' להחזיקו
לספק כהן א"י, כיון דרוב המאנים שם אינם כהנים והוי
רובא דאיתא קמן, דגם הנוצ"ס סימן ס"ט יודע בזה, דאין ע"א נאמן
נגד חזקה כ"ש נגד רוב דעדין, דל"ד לנאמנת להכשיר דהכא,
דמסייע לה חז"כ וצדקת [ועי' כח"ס הנ"ל בזה ח'].
כב. ע"כ שם וכן יש להסתפק להיפך כשרוב כהנים מאי שם, דצנח
י' דנאמנת להחזיקו לכהן אף לתרומה וליוחסין דרוב מסייע
לה, דהוי דכלא דיצורה י"ל דלא אזלין בנשוי א"כ ה"י שם מיעוט
גוים, דישאל לא חשודי אגות אפי' דפנוי א"כ הוי ספק שמה מגוי.
מי"מ אפשר דמהני דיצורה במקום ספק להחזיקו לכהן ודא, וכן כשהכח
מכחישת א"ס נאמן לקולא דכיון שנאמן שאינו צנו ל"א שמה מכחן
אחר הוא דהא גם היא אומרת דלא נחשבה מאחר ותלין בחר
רובא דעלמא שאין כהנים.

כג. וכן מסתפק שם ברוב כהנים ואמרה מגוי או מישאל המיעוט
ובישראל אינו כאן להכחישת, א"ס נאמנת לקולא להחזירו בגרשה,
ואש"ג דבסע"ט נאמנת לומר מגוי, היינו כשצנח דיצורה הוי ספק
וכמ"ס כ"ש שם, אבל כהא בלא דיצורה היינו חולין ברוב כהנים,
ואפילו כשא"ס פרושים צנח מיד ספק לא נפקא, וכ"ש דנגד רובא
א"י כלל ולי"ע דניא.

קח. אין אנו מחזיקים אותו בבנו כו'. דלא מסייע חז"כ. וצדקת'
הנ"ל בס"ק ק"ד אות א' דלא יחוש שמה מכשר אחר כו',

אם אינו מודה שהוא (ו) בנו

באר הגולה

ס ולענין יבום עיין בסמ"ק
קנ"ו סעיף ט'

ואפי'

באר היטב

מ"א ועיין סימן קע"ז סעיף ה' נהנ"ה. וע"ל סימן כ"ב ס"ק ד'.
וכ"כ נה"י ע"ש ועיין נחש' חכם נ"י שאלה קמ"ה קמ"ו:

(ל) בנו. אם אשה ח' תוצעה לאחר ואחריה דהולד ממנו ויתן לה מזונות
והוא כופר פטור אפי' משצעה. אע"ג אם תוצעת אחרת שיתן לה
המתן חייב שצעה מ"מ על הולד הוא נאמן בלא שצעה. ריב"ש סימן

אוצר הפוסקים

מירושלם דכשם וכו' ואין ספק מו"ל מיד ודאי, וכי דכוי יורש גמור
כר וכרשצ"א [במנצח בס"ק ק"א אורח ג'], וכר"מ לא פליג אלא ביבום,
וכשאינך תשודק מאחר כ"ע מודו אף לענין יבום. וע"ש עוד דביחוד
ליכ ביחוד זנות, ואף למ"ד פלג אסור מ"מ זונה ל"כ, לכן כן זכ
כוי מיוחס ואין בו שום פגם צדין חו"כ כשאר בניו, [וקולת ראי'
מיפתח שמנוכו שופט, ועי' ש"א במנצח בס"ק ק"ע אורח ג']. ועפ"י
ס"י סקט"ז ע"ז, וס"י קנ"ו סקט"ג ונוצ"ק ס"ט, ועס"ק קמ"א
מחוי' ועוד, מ"ש בזה.

וב"כ בלבושי מרדכי ח"ב סט"ו דאף שלא נשמע ממנו שזכר בניו,
אחר שהחזיקם בציתו וסיפק כל לרכיבם כדרך האב, וגם
אחר שנשא השני שלם להם כסף להספקה ודאי אומדנא דמוכח שזכר
ידוע לו שזכר בניו, ועוד דמיוחדת לו אמרינן ר"ב מיני' ולי' לאחריה
דידך כמ"ש חוט השני ס"י' ומכריז' ס"י קל"ו, וכ"כ מהר"מ שיק
ס"י קמ"א דיש לסמוך ארוכ"פ להקל במיוחדת.

ובבית מאיר כ' משב יעקב ס"ג דידעכ' זו די שיתאר שחשבו ירחי
יומי ואיכות, ומשום זכ יורשו, ולא כמ"ש מטעם
הודא' צע"ד וכו', דמיד כשמת הנכסים דיתמי וכל כמה שהוא בחיים
לא הודק מאומה על נכסיו כר, גם הטעם שז' שבאמין לה עליו וכמו
נאמן עלי אבא, ל"ש על נכסים דלאו דידך כר ע"ש. [ע"י בגמ' צ"ב
קנ"ז צ', ולי' דהא עכ"פ נכסים שזכו לו פריך שם בגמ' דלריך
לכיות נאמן].

ה. וכשלא היה נוכח בשעת מילתו אף שהי' בעיר, והעידו
ע"ז. עי' בחש' רא"ש כלל פ"ב דל"י' הכוחה שאינו בנו,
דכיון שכולם העידו פה אחד שאמר עליו שהוא בנו (כדון שהיתה
משרתתו ומיוחדת), אלא שהי' מחזיקים לדרך להכניסו שמה יאמר לו
א' מה אהב יודע שהוא בןך שמה זינתה גם מאחר, והשג לעון אם לא
יבדק, ואדרבא י' מה שהשגו לבנו דל"כ למכ לא נכנס לבית המילה
כשאר האנשים, וכן י"ל לענין האצלות שלא רצה להיות צעיר כשחלה
האב, שהשג לעון אם לא יתאבל עליו כיון שהוא בנו, וכיון שהעלה
לו שם א' מקרוביו י' שהשגו לבן.

ו. וכשאמר שהוא בנו בגוי' ויש עדים שהיא בת אנוסים מישראל,
ובנו הוא וראשית אוננו. כי בשו"ת פני משה ח"א סל"ב
דל"כ נומר בן גוי' הוא נגד העדים, ובמהרש"ד"ס ח"מ ס"ד, ואף
ד"ל דהנשואים הם שלא כדת והיו כפלג, ולהרש"א אף במיוחדת
אמרינן כשם, עניי ספ"ז דיבמות, מ"מ צנ"ד כיון שמודק שהוא בנו
וגם קראו בשם אביו גם הרש"א מודה שהוא בנו, וגם י"ל דנשואי
האנוסים דל"א באו"א מיראת השמד, דרך נשואין מקרי וא"ל כשם.
וע"ש מה שפלפל באריכות אודות נאמנות העדים באנוסים. ועי' ש"ך
ח"מ ס"י ל"כ סק"ז.

ז. ובהבחי' מקודם ואמר שהיה דברנית עם הגוים, ואח"כ כשנודע
לו שהמפתח בוגרת פטור מלכנס ומתשלומין, אמר
א"כ אני מודה שממני, כי בגמ' שלום א"כ ס"י ד"ל שזנו הוא
דכדולתו סתר טענתו שהיה חשוד מהגוים, דלא טען מקודם
שתשודק מהגוים אלא לסתור דבריה שאתרע ממנו.

ק"י, דמשמע דאף בחפסה מפקינן, [לכאורה דברי הבג"ש חמושים
דל"כ תהי' חפסה בטענת ברי בלא דררא דמחנה, ואולי כונתו
להבין פוסקים שאינו נאמן לומר אינו בני בלא הכרת בכורה, אין יסוד
לפוטרו משצעה היסוד דהו' כולל הכתובים, וגמלא דכרת הריב"ש
ש"א לישב תלוי במחלוקת הפוסקים בנאמנות האב, וממילא תהי'
חפסתה לחייבו שצעה דתעטון כהנך פוסקים שלשיתתם י' לחייבו
שצעה, ולשונו ש' דטענת ברי תהי' חפסה אינו מדויק, דהחפסה
מכני מדון קים לי, וטענת ברי הול' לחייבו שצעה היסוד].

ד. ובמיוחדת לו. עי' בפני משה ס"ק כ"ז דנמי פטור ממזנות,
ובמ"ש רמ"א לענין ירושה, ואעפ"י שר"י ממנו כיון
שמיוחדת לו וכמ"ש ח"מ, מ"מ בממון א"ן הולכין אח"כ, מיכו
בטענת ברי שממנו והוא טוען שמה, אף דכ' ח"מ ובי"ש בס"י ע"א
דנמי פטור, מ"מ במיוחדת דמסייע רוב לברי דידך י"ל דחייב במזנות,
דכמו בסייע חזקת הגוף לברי מכני לרי"ג כ"ש כשרוב מסייע לברי,
אלא דכ"ז למ"ש התי"מ והב"ש מהריב"ש רק טעם דכוי א"י אם
נחייבתי, אצל בריב"ש ס"י מ"ב כי עוד טעם לפוטרו משצעה, לפי
שזכ זכות הטובר ולא זכות האשה, וברי דידך אינו משפיל לזכות הולד,
וטענת הולד כוי ספק, א"כ אפי' במיוחדת כוי שמה ושמה, וחזקת
לאחר אינו מועיל בממון.

ה. ומ"ש בה"ט ע"ד אתנן. עכ"פ ס"י קנ"ז סק"ה דבחייבו
מיתות דחייב רק לל"א יד"ש פטור משצעה כשכופר. ועי' ע"ש
בש"ך ח"מ ס"י פ"ז ס"ק נ"ה, ובקל"ה שם.

קח. אם אינו מודה וכו' א. וכי צ"י אפי' מודה שצעלה. ועס"ק
ק"א דיעת שונות בזה.

ב. ובגשבעה בנק"ח שספלוני הוודה לבסוף שבעלה אבל יודע
ודאי מטעמים סבורים שאינו מסנו. כי בשו"ת
ברמ"ז ס"ה — ח' דנאמן, ודלא כחכ"א שר"ה לסמוך ארשצ"א
דכדור שצטל שדין צחרי, דפסק כיחידאי, [ול"ע דבס"ק ק"א אורח
ג' מצואר דליכ יחידאי], ועוד דאפי' להרש"א דוקא במודה ולא
במכחישה [שאמר שאינו ממנו], ועוד דכאן הודק עוד א' ובזכ מודה
הרש"א דלא שדין צחרי קמא.

ג. ועי' באהל יעקב ס"ט דמחזיקים הבג"ש וצ"ד בן הפנוי שלא
יקרא לתורה ע"ש אציהם ושלא יזכיר נשמתו בפרסום כיון
שאציהם הכחיש שאינו ממנו, וכן ראוי למחות במו שמסכים על ידו,
דשמה יחזיקו לבן ראונו, ועי' מהר"ל ב"י מ"ל כה"ג שר"ה
לקרוא בן ע"ש פלוני ובתורה שלא לבנישו בן כיון שאינו מודה, וכ"ש
צנ"ד דיש הול"א למי על המת להזכיר נשמתו בפרסום, ופוגם בני
המשפחה, ויש לחוש גם לתקלה שאם כי ראונו נפטר בלא בניס ופטור
אשתו בלא חליה דאמר קמו רבנן במילתא שהוא בנו ודאי, ע"כ
אגזר שמשחקין איתו, והסכימו עמו עוד רבנים (הוצא ציד אהרן
ח"ב). ועפ"י סקל"ב.

ד. ואופן ההודאה. כי מהרש"ד"ס ס"י ר"ג דל"כ שיקראו בנו
אלא כל שנוכח עמו כן מספיק להחזיקו לבנו, כדמוכח
מ"ל בר"מ פ"ד דנחלות, לכן צנ"ד שנתן עינו באשה נכדו ונחיתו
עמו עד שילדה והחזיקו בבנו, ולאחר מיתתו ר"ו בני האיש להפקיעו

(ל) ואפי' (לא) ביחודת (א) מיוחדת לו אינה נאמנת עליו (ר"ן ס"פ אלמנה לכ"ג) [ס] ואפילו

[ס] ואפי' ע"א כו.
קדושין ס"ה ב' ותסברא
כו' :

עד

פתחי תשובה

(ל) ואפי' היתה מיוחדת בו' ואפי' עד א' כו'. עיין בתשובת חוט השני
סימן י"ח שהאריך הרבה בציבור דברי הרמ"א ז"ל:

(לא) היתה מיוחדת. ע"ש ס"ק מ"ז שכ' נח"מ הבין כו' וליחא כי נכה"ג לא חיישין בו' ועיין בתשובת שיבת ציון סימן ס"ז שנשאל במעשה יחזקע
שאלתה אחת שהיה לה גנים ומעלה הרבה לזנונים ואחרת שמתחיל בעלה נחזקתה והוא מודה לדבריה שמתנו היא הרה ואח"כ הלך ונשא אותה במקום שלא ידעו
שהיא אשת אחר ונשאל אם להחזיק את הולד בן זנונים הזה למחזר ודאי כפי הכרעת הג"ש בסימן ד' ס"ק מ"ז או דהוא רק ספק מחזר דמיחא שחל זינתה
גם עם אחרים והא' גנ"י ס"פ אלמנה הניא דאפי' בפילגש חיישין שחל זינתה גם עם אחר וכן משמע מוזכרי המרדכי פ"ג דינחות (שהביא הג"ש בסימן קנ"ו
ס"ק א') כו' והשיב ע"ז צדירות והעלה שלדעת רוב הפוסקים אשר חיימיהם אלו שותים נכ"ד הוא מחזר ודאי ודעת הג"י והמרדכי הוה מעשים נכד גדולי הפוסקים
האלה וגם אפשר לומר שגם המרדכי מודה לזה כו' (ע"ש בסימן קנ"ו ס"ז ס"ק ג') וגם דהא שאר נדדי היתר שכתב הרב השולח בנדון זה ומסיים וז"ל סיומא דהך
פיסקא שיתר הדעת מוכרעת להחזיק הולד הזה למחזר ודאי ואף אם כשיגדל יצא לשולל אם מותר במחזרת או נשפחה לא אהיה נחפז כ"כ להחזיר לו מ"מ
בזמניו לא שכיחא שפחה ולא מחזרת ואעפ"כ יש נפקותא לדין להחזיק אותו למחזר ודאי שאם יגדל ויצא על צד ישראל ויהיה הולד ספק אם הוא מחזר או
מחזר ולא הוא נופיה ספק ואינו אסור לנא בקהל רק מדרבנא א"כ ספק בנו הוא ספיקא דרבנן ואוליין לקולא להכשירו אפי' מדרבנן אצל אם הוא מחזר ודאי
ואסור בקהל מדאורייתא א"כ גם ספק בנו אסור עכ"פ מדרבנן ועוד יש נפקותא לענין עדות שאם נשא צד ישראל והוא מחזר ודאי עבר על לאו כו' ופסול לעדות
מה"ת ואם הוא רק ספק מחזר כבר לעדות עכ"ל. וע"ש עוד דגם נפקא מחזר שליחו אסור לנא בקהל רק מדרבנן ג"כ יש לפרסם בשעת מילתו כח"ש צ"ד
סימן רס"ה ס"ד נהגה ודלא כהרב השולח שרצה לתקן בזה ע"ש :

אוצר הפוסקים

(הפקודה). ופי' נתיבות לשבת ס"ק כ"א דהח"מ וצ"ש כי דמחזר
ומיוחדת חלין בבעל, וכ"מ לכאורה בחש"י הרא"ש דמשני ס"ס
אלמנה בשניהם חזושים צדית האסורים, והא' אחת יש לחוש לשומר
צדית האסורים וכנדה סוף המפלת, א"י דחזושים היו מיוחדת ומודה
ל"ה, מיכיו י"ל דדוקא ביכא דיש לחוש לרובא דעלמא כופרשיי ד"ה
הולד מחזר ודאי דצ"ח דעלמא שדין ל"י, אצל כשאין לחוש אלא
לשומר היו ס"ס שחל [לא] צד עליה ושחל [לא] נחזקתה ממנו.

ג. ובשאלת יעב"ץ ח"ב סי' קי"ד כי על נדון דחש"י הרא"ש כלל
פ"ב בילד ברשותו ומעידים שאמר בנו הוא, שנאמן
ליורשו מעטס מיגו, (ודוחה הוכחת הרא"ש שז' דל"ש בה"ג מיגו).
ומדין חורה דיכיר, וגם לענין יבום דסוקלין על החזקות, ועוד כאן
נמלא כאן ה"י דנולד ברשותו, ועוד דכפי הבראב היחא מיוחדת לו
לחשמים ואחרים לא שכיחא גבה הלך אחר רי"ב, ותו מכיון שאין כל
ערעור על הולד ועליו שזינתה ושניהם מודים מאין הרגלים להוציא
מחזקתו, ואפי' היחא מופקרת לפני שנתייחד צדיתו לפלגש בעל
ממנה הלעז הקודם והבן בחזקתו בנו ודאי, חדע שאם לא כן אחת
מוציא לעז על אותו לדיק שופט ישראל שגולד ממונה ואעפ"כ מיחסו
לאציו שלקחה לפלגש, ועגוב"ח ס"כ"ז דהמכשירין במיוחדת הוא לא
משום דל"ה לאחר אלא דיש רי"ב ממנו.

ד. ופי' מיוחדת. פי' בציבת ציון סי' ס"ז דמרמ"א סי' קנ"ו דכ'
זונה אחרת במיוחדת, משמע זונה בעלמא שרגיל אלא
ול"ד מעלמא, א"כ י"ל דכשהיא תמיד צדיתו בפלגש וכבעל ואשתו
ומשמרה קלח שלח תזנה (פי' סוטה כ"ז), דצדא ל"א כשם וכו',
וכל"ל להג"י בשם הריטב"א דס"ל דאף בפלגש אמרינן כשם, דכיוני
כשהינה צדיתו תמיד, דאלי"כ תקשה מקדושין פ"ח צ' דקאמר שם
דריי פליג גם ארישא דמתני דהאומר זה בני ממזר דנאמן, ופרשי
שאמר שגולד לו מח"כ, ופי"כ הכונה בזנות, דא"ל דרך אישות, וכגון
שגודע לו עכשיו שאשתו היא עליו בזנות, וכמו שר"ל הפניני, דהא
בגמ' מוכח דרישא כוה לא קים לי דבנו הוא, ואם אשתו היא
מכ"ה שזנחה כיון שלי"ה יודע שאסורה עליו, וא"כ ודאי בנו הוא
וממילא ממזר ודאי (ופי"ש שמוכח עוד דכך הפירוש), וכיון דק"ל כרי
א"כ מוכח דל"ה כשם אף באופן דלא קים ל"י, אפי"כ להכ"י ל"ה
דמתני מיירי בפלגש שצדיתו שמו"י לה ומשמרה צדא סובר ר"י דל"ה
מאחר, ומ"מ קרי לא קים ל"י כיון שאינה מאשתו בחופה וקדושין,
ועוד דלא ברור כי"כ כמו לדידה שם בסיפא, ופילגש שאינה צדיתו צדא
ס"ל להכ"י דחיישין לכשם, וכן חילק בחוט השני ס"י"ח, וכעיי"ז כ'
שם

קט. ואפי' היתה מיוחדת לו אינה נאמנת. א. ור"ל אם פלוגי
שאמר ממנו הוא פסול, ועת"מ שצ"ח דהרמ"א איירי
אף כשהוכח לדבריה ומ"מ חוששין לכשם וכו'. וכי' ע"ה סקמ"ב
דס"ל דכיון דהולדתו שהוא בנו אינו שאומר שלא זינתה מאחרים
דמנא ידע, אלא שהוא צד עליה, ואם ידעין בעדים או שמפורסם
שמייוחדת לו אי"כ מה לנו להודלתו שאין חילוק בזה. וכ"כ צד מאיר,
דדיון זה נובע מהריטב"א שבג"י וקאי בזה דאם על אפי' ודאי בעלה
ודיימא מיני, וכ"מ מרמ"א דקאי אהיכא דמודע פלוגי שבעלה, אצל
לא במודה שהוא בנו כדמשמע שכן הבין הב"ש סקמ"ב בח"מ,
דהרמ"א בסי' קנ"ו אף דקאי על מודה שהוא בנו מ"מ כ"י"א שם
דכאן הרא"ש מיירי גם במודה שבעלה לבד ע"ש, אלא דחמה למח
לא הבין כאן כ"י"א. וע"ע בזה צ"ל.

וכ"מ מתשו' מהרי"ב רפפורם ח"ב אה"ע סי' ה' דכ' בטעם דין
זה, דכיון דהא דנאמן לומר ממנו הוא משום דלא מחזקין
ריעותא לומר מאחר כיון דליכא אחר שאמר בנו, וכבר כי מהרי"ט
ח"א סי' ל"ז דהא דלא מחזקין ריעותא לי"כ חזקה, רק שלא נוכל
לאסור מספק בדליכא ריעותא, וכ"ז בדחלין בדיחא לענין ארום
ומש"כ באמר בנו נאמן, אצל מ"מ לא נוכל לומר שצ"ל זה להחמיר
על הולד ולעשותו ממזר ודאי, ומש"כ כי הרמ"א והמחבר אל נכון,
וכ"מ בש"ז יעקב אה"ע סי' ג'.

ב. ועב"ש סקמ"ב שז' דבהודע ל"ה כמ"ש בסי' קנ"ו, אלא קאי
כשאינו מודה. וכי' שיבת ציון סי' ס"ה דאין דברי הב"ש
מוכרחים, דלכחמק"י והמרדכי, הני' בפ"ה ס"ק ל"א, י"ל דאף בה"ג
חוששין לכשם, אף כונה הב"ש [לפי דעת] הרמ"א דאי מיירי בשניהם
מודים וכוונתו לנמוקי' והמרדכי הול"ל בשלשן י"א, דבסי' קנ"ו כי
י"א דבמיוחדת פוער מהבזום. ובע"ה ס"ק מ"ב תמה מה הוכיח
מסי' קנ"ו, הא הכא כי הב"ש דכ"ה דעת הרא"ש שז' דהר"מ מודה
במיוחדת, א"כ הכא דכ' רק דעת הר"מ משמע פשוט דבמיוחדת אין
חילוק בין מודה או לא. ופי' משם ס"ק כ"ה כי דב"ש כי"כ לפימ"ש
בסי' קנ"ו ס"ק ט"ו, אצל לדעתו אין ראי' דהכא קאי אלשון המחבר
דמיירי באמר "בנו", ע"ז כי הרמ"א ד"ה דבמיוחדת מהני. ועי'
כח"ס יו"ד סי' קמ"ה דמ"ש הב"ש דחוק ואין לשון השו"ע מורה כן,
אלא דבסי' קנ"ו לענין איסורא סמכין ע"ז כיון שמייוחדת לו ובעלה
לו אינה פעמים רי"ב ממנו וקריב שמתנו נחזקתה, אצל ירושק דממון
אין הולכין אחר"ה. ועס"ק ק"ה א"ה ג' דיעות שונות במיוחדת.
ועס"ק ק"ה א"ה ד' בלבושי מרדכי אף להקל במיוחדת. [ולמהרשד"ם
שם דבמיוחדת ל"ה זונה שז' ל"ה כשם וכו' דלא שנתיוחדת ל"ה

ביאור הגר"א

[סא] אבל חוששין כ"ר.
רמב"ם ויראה לי כ"ר :

עד אחד אין נאמן עליו כשמכחישו (גי' שס): [אם] אבל חוששין לדבריה (לנ) ואסור בקרובות אותו פלוני: כנכ ודוקא פניח חזל אם זנח חמת כנעל אפילו אומרת של

פתחי תשובה

גם ולא עוד אלא שגוף דבר זה לאסרו בקרובי פלוני נרדף חלמוד כי יש לחזק דמה שמואל שמושיין לנזריה לאסרו בקרובי פלוני היינו נזין אותו פלוני מחכמה נפירוש שליטנו בנו אלא שלא הורה לה ויחייב שליטנו כקל או שישינו כקל ומוזה שכל עליה לכל חומר חולי זניחה גם עם אחרים לכל נאומר נודלי שליטנו בנו האורה נהנה לו נאמנות ואפילו בדרוסתו או בנאשו נאמן לומר שהולד אינו מחזק להסירו נמחרת (עמ"ל לקמן ס"כ ט"ו) ולמה לא יהא נאמן להסירו בקרובותיו והדבר נרדף חלמוד (ועמ"ל ס"ק י"ב) אבל עכ"פ מוחין בידו שלא להסחין עמו נגזי עכ"ד :

(ג) ואסור בקרבות אותו פלוני. עיין בתשובת נ"ג תתינא סי' מ' אודות פניה שנתעברה בזנות וילדה בן ואחריה תפלוני הלוי נתעברה והוא הכתישה וגם הייתה דייחא מכתה נערים ועמה תבצר הבן זנונים ועלה לתורה ללוי וגם רוחן הכהנים. וכתב מלחא דפשיטא שמוחין נידו שאינה נאמנת רק להכשירו בקהל אבל לא להחזיקו בנו כל אותו פלוני ואפילו היה תורה שגא עליה ומה חט מורה שמוחנו נתעברה וכל היא דייחא מעלמא וק"ו שמתכיהש לגמרי. ומה שטען מורה אותו שרצוי להחזיקו בנו דלא לא כן יש לתוש שיתירוהו בקרובי פלוני אין מה ממש דברי יג לתוש גם ההפך שיקדו קרובי פלוני ויתירוהו בלא

אוצר הפוסקים

ויפטרו אשת הממחר מבחליה ע"ז, אבל צדק שיחזיקוהו לכן ח"ו מפורסם כ"כ שיחשבו לנו דאפשר מבין אחר דבמים שכיחי עובד.

ע'י ב"ש צס"ק מ'צוה"ד מ"ט צננין נ"ב. וכו"מ בקי דכא מעלין
מתדיר לכהני הזמן הזה וכיונו לגיב ע"ש, אלא דבעיקר דלענין
כהוגה גוס הרמזים ס"ל בדיווחא מיניה ולא מעלמא שדין בתריב
וכ"ד הרא"ש פסק כוותיה דרא"ש, ולענין יבום מאחר דהרא"ש עלמו
בתשרי כלל פ"ב דחק למעשה שיפסיכם כר"מ לדעתו עיי' שהיא מיוחדת
לו, לפיכך אינו מביא דעת הרא"ש צס"י קניא אלא צמיחות, אלא
דמחבר דכתב לענין ירושה דסתם ככר"מ לחלק בין מורה שצטלה
למדע שצנו חפי' צמיחות ככרי' ולא הביא הרי"א דהרא"ש בתשרי
הגיל שכי' דצמיחות גם הרי"מ יודע. [עיי' שיבת ציון הגיל צאות ד'
שמחלק בין מיוחדת צביתו לאינה צביתו לשומרה וברא"ש כי "מיוחדת
צביתו" עיי'ש].

קי. ע"א אין נאמן. לבורישו כשמכחישו שאין מוילאזן עפ"י ע"א (לבוש). ועי' ד"מ שםמקור הוא ממכרייק שורש קפ"ח שאין להאמין לעד אחד כשאומר על פלוני שזא על אשכ זו כשפלוני מכחישו. והמכרייק מיירי דין לבזותו.

קיא. חוששין לדבריה. כי נחליש ס"ק כ"ב כעסם פשטם דליא
 בזה פלג"ד כיון שאין בולד כשר אלא על פיה
 ממילא אסור בקרובותיו, וכ"מ ביבמות ל"ז אשכ שזאו פליה אנשים
 הרבה וא"י מאיזה מהם נתעברה נמלא אז נושא צהו בר, משמע
 דיודעת ממי קבלה אין צו חשש אה נושא אחרותו מפני שחוששין
 לדבריה לאסור בקרובות אותו פלוני, ועי' צ"מ שצ"ס"ק בסמוך דאף
 לדבריו חוששין.

ק"ב. ואסור בקרובות אותו פלוני. א. אלסת שרמזה שמעוברת מראובן. כ' בספר משה ידבר אישות ס"א ד' לכאורה דתת מותרת לקרוביו ואף לראובן עצמו, דדוקא בשאומרת בפירוש מפלוני חוששין אבל רמחותיה אינם כלום, ולאידך גיסא ר"ל דחיאסר לכל בני בעיר, ואף כשיצא אי ויאמר בני שלא צעלה ואציו ל"כ צעלם בזמן שנתעברה זו וכיו"ב, מתתקן אי באתן דילמא עיניו נתן זה, וגם כשימית אי שם בלא בניו אשחו לא תתיבס ללא תחלוץ שמא זו בתו. וכן כמחבר מעיר לכל בני בעיר מותרת ממיים שמא מצוי ושמא אינך קרובה, [ועסיק קצ"א]. וכשאי מצוי בעיר אחר שממנו, תסיק דעיי' ניתרת לכל בני בעיר ממיים, דשמא ה' כרמזין גיטין דף ס"ד גבי האומר לא וקדש כו' דשמכין על אין אדם חושא ולא לו אפי' כשאין מעשה, ואת"ל דה' כהר"ן שם שמא זו אינך ערוה עליו. ועסיק קצ"א.

שם השיבה ליון לפי בגמ' כ"ל לברמי ושומע צדיק קנין דאפי' שניהם מודים לא מהני ביבוס.

ועם"ק ק"ד אות י"א ממאמר מדרכי דפי מיוחדת שצדמ"א דביו
פגש. ועי' צד"ה אברהם סי' י"א אות י' מחוץ בשני סי'
י"א דמיוחדת היינו שרגיל אלול צפרסוס ואינו בוש אם יחפסו
ורו"ב בחר ידידי, משא"כ צנ"ד. אף שישנו בחדר אי' מי"מ כיון שליב
יכולים לקבל רק לפרקים ובכאנף צפת שהנער בשני ב' יסן, וכוא
ואחרים שזיס לענין זכ' שיראים מאציו ואמ"כ כו', אף שח"כ
חלק בציפור דאף שכו"א מחיירא חלין צרגיל אלול טפי מאחריני
[ונראה שר"ל אלל מכל מקום מיוחדת לא כיון]. ועם"ק ק"א אות
ח' צד"ה.

ועי' בכת"ם פליצ' דמ"ש הבית מאיר דאזכר המיוחדת שבי רמ"א בס"י קנ"ז לאלו מיוחדת לזאת, ודברא"ש תלי לכ אך צביחב צביתו חמיד ומאזי לו צכל עת וכוזכר שצטלב כמד פעמים, וכי כת"ס דאס הודר שצטלב כמ"פ ח"ל שחב"י מיוחדת כ"י אלא דמיוחדת לו צביתו לחוד גם כשאין אנו יודעים רק מציאכ אי ע"פ עדים או על פיו ולא צרור לנו כמ"פ צעלב כעצודא דרמ"ש שאמר דצנו הוא ולא צירר כמ"פ צעלב כיון שמשרתת צביתו חליגן צו צמאזי יוחר מלחמ' לאחרים, וצנ"ד דיש עדים שבי' מאזי ח"לל ממש צב"ז הוא ולא אחר ומקום הכינוח להם אנשי הבית שבי' ציחוד נ"ל דהוי כמיוחדת צביתו חדיר דלאו דוקא חדיר צלי יחזו א' מהם, וכמו משרתת צבית, ומאורף לזכר מ"ש דמסתבר לומר אפי' אינכ מיוחדת כל שיש לחלות צו כל הציאות ל"ח לאחר. ועי"ש עוד לענין יצום ציב חזקת אח אי מהני כב"ג. ולענין תצטב מזונות הולד במיוחדת, עמ"ק קי"ז אות ד'.

ה. ועבה"פ סקב"ט משה"ק רח"מ מפס"ג. וכי צם' יהושע אוח
קנ"ד דכתס הא דקאמר צנו הוא וי"ל דכיונו ששמר
ג' או ד' ימים וכובר עובר ל' ירחים ולפיכך נאמן, ופי' סעכ"ט
ברמ"א דכלל זה ידכ מידו וי"א דנאמן, משא"כ כשרק מודה שנצטל
ואך פ"י שביא מיוחדת נומא שבוט צנו ודאי יש לחוש לכסם. וכפ"ז
כ' צפני משה סקב"ט דכתס דוקא כשאמר צנו כגון שביחא רגילה
אצלו, אף שצמקור הסלכא שם צרא"ש לא נאכר, צנו" מימ ברמ"א
שליג צב.

ועי' בבת"ם ה"ל וצ"ל דמוכח שם דבאסדר ל"ה לאחר אף
בספק א', ולפינן גשיחא כפיה דאורייתא יש ס"ס שמה לא
נבעלה, ואח"ל נבעלה שמה מכאן אחר, ומד שמשחקין אותו מכוונת
דאינו מיוחס הוי דרצון ודרצונן אף בספק א' ל"ה. ועסיק ק"ה אות
א' מ"ש בזה עכ"ל.

ועי' בעצ"א סקמ"א דמס"ב בהמירו לאוסרו במחצית שאם ישא מחצית יאמרו מים לכו לרצנו דודאי צנו של המחזר כוא

של פלוני הוא והוא ממחר אין חוששין לדבריה דתולין רוב צעילותיה בצעל (ג) וכשר ומו
צקרוצי אותו פלוני שאומרת עליו (פסקי מהרא"י סימן ל"ז וכ"כ בנימין זאב):
ארוסה

באר היטב

זאתה קודם גירושין נאמנת לשויה הולד לספק ממחר עכ"ל.
וכתב ר"מ עליו דליירי דנעלה לא היה אלא דלתיב תלין צעל ועיין
מ"ש הב"ש:

(לב) וכשר. היינו כשהנעל אלה. נתא' מהר"י וייל סימן ע"ד פסק
אשה שנתגרשה וילדה והולד כשר משום ס"ס שמה אחר גירושין
זאתה ואת"ל קודם גירושין שמה זאת עם ע"ג. ואם היא אומרת

אוצר הפוסקים

ג. ובשארין הבעל בביתו תדיר אף שבא לפרקים. כי צעל"ט סע"ג
ודאי דחוששין לאסור הולד צקרוצותיו של פלוני אף
שלאוסרו א"י.

קיד. וכשר. א. עכ"ל מ"ש ממבר"י. ועי' צקבלת יעקב דהיינו
אפי' לא נצדקת כמזכר שם, ואף דריג אסור צעל צעל
אף צע"ס גבי צת עיסה, וכדלעיל ס"ב סע"ב דאף צדעצד חלא,
ל"ד, דהנא משום חזקה כשרות דהאם דאמרינן שכי' הזנות אחר
גירושין בוי כחזקה שמזכר האמת ולכך מועיל גם לבת, משא"כ
חז"כ דאלמנת עיסה אינה מזכרת שבהם אינו חלל, דכל משפחתו
ספק חלל בן בוי.

ב. ועב"ש דמפסקי מהרא"י מוכח דלא מספקין צגוי דלא כמבר"י.
ובתשו' רעק"א סי' ק"י תמה אב"ש, דהא מהרא"י כ"כ
צדעת בר"מ דחוששין (צפרוצה) אף לממחר, ובה להר"מ מספקין
צכרי כמ"ש הב"ש סק"ג וא"כ להר"מ בוי ס"ס, א"כ או שמוכח
מכאן דציוחסין ל"א ס"ס כצ"י ס"ב ולא כצ"ש שם, או דמירי צרוצ
ישראל, וא"כ ממבר"י לא מוכח מירי. ועסק"מ אות י' מ"ש
צזה תפ"י.

וחת"ם ס"ט וס"י כי ד"ל דהנא מודה מהרא"י, דהוא מירי
צפרוצה דהספק הוא שזינחה צגון עם כגוי, צז
אמרינן דגוי מאוס לה, וכמ"ש ע"ל סכ"ה סק"צ, וכשם שחזקה צדוקת
ומזה עם הכשר, כ"ג צדוקת ומזה מירא"ל, דאפי' לפסול צגיה
ע"י ישראל ולהכשיר ע"י גוי, פסול ישראל עדיפא לה מכשרות דגוי.
דחפ"ה הוא לנו, וערש"י כתובות י"ג א' צפנוי שראוב מדברת דהנא
משום ממחר ונתין, ופי' כן להוליא ספק גוי היכא דל"ש ממחר ונתין,
דלע"ג דריג פרוזים מ"מ מודה ר"י צדוקת לא להצטל לגוי, משא"כ
מבר"י דמירי צסתם אשה יודה שיש ללרף ג"כ ספק דגוי, ושאנסה,
צזה ל"ש מאוס, דלע"ג דאונס לא שכיחא מ"מ מזורף לס"ס, וכחוס'
כתובות ע' א', ומכ"ש ציושנת תחת צעל דרזון לא שכיח דצעל
משמרה כמ"ש שט"מ ר"ש כתובות, דלית לרזון אלא צארוסה משא"כ
צפרוצה דלעיל דליכא שמירת צעל, ע"י"ל צלל אונס ממש דנדי
צדוקת שלא לזנות עם גוי צגון מ"מ צדור פריצי שונכנס ומחידת
עם גוים מתחילה שלא ע"ד זנות ושז אש צנעורת ואז אינה מאנסה
צאופן שחנפק אף יורה אלצבה ושז ל"ש צדוקת, וצאתה דמבר"י
לא שכיחי צנות הנכנסות לצית הנכנסים.

ובע"י בתורת חסד (מלוצלין) ס"ט, צאמרה שחנכס מגוי אחר
גירושין כשדרי צחזר לצד צמקוס ר"ג, וכי מלצד דיש
להאמינה דמגוי וכסע"ט וכ"ש צרו"ג, אף ניכר מהשואל דאין
להחליט אמירתה צצורה, מ"מ בוי ספק ויש להכשיר מס"ס לב"י,
דצנאנסה ל"ש להלית בישראל יותר מצגוי דל"ש בעטם דקירוצ דעת,
וליכא ריעותא דאונס קלא חית ל"י כיון שדרי צחזר לצד, וע"כ יש
לחזיר מס"ס צצירוף היתר דנאמנת מגוי כנ"ל, אף פגוס לכבוה
כסע"ט.

ג. ע"כ שם באות ה' דיש לקיים דברי מבר"י אף לדס"ל לא
להסתפק מגוי, דאף דספק שמה מגוי אינו שקול
וכוי מיעט, ומשום ספק זכ לצד בוי ממחר ודאי, מ"מ צנ"ד שיש
ספק

ב. ובמכחישה. עפ"י סק"ב. ועי' צדצר שמואל סי' שניח צדכחית
שלא צעל כלל אין חוששין לדבריה אפי' להחמיר,
דאף דמ"י הש"ע דכ' אם אינו מודה כי אכל חוששין כ"י משמע דאפי'
אינו מודה חוששין לדבריה לפיקא, הא מצואר צצ"י דהיינו שאינו
מודה שהוא צנו אכל מודה שצעל, אכל צמכחיתה שלא צעל כלל
א"י לדבריה כלל, וק"י מארוס דסע"ז דהיא אומרת מארוס, ואף
דמסתמא לצו גם צה וקשה לומר מאחרים, אפי' נאמן להכחיתה
לשויה לולד ממחר ודאי כ"ש צפנוי שנאמן להכחיתה, וכדמיינתי
כ"ג מהרא"י צפסקוס ס"ל, וריצ"ש סמ"א מ"ב, וצבואו יד אהרן
ח"ב הגה"ע סק"ב וכי ציש מאין ס"י"ע דיש גם ס"ס מגוי וכשר.

אולם בבית סאיר צהשמטה כי על דצ"ש ששנה מאד, דמ"ש
כצ"י דמודה שצעל, וכי דוקא מירי צכ"י, הא "אפי"י
קאמר כ"י, צצנוי האופנים מירי דאינו צנו ליורשו וע"י קאמר דחוששין
לדבריה, ותו דאם דוקא צמודה שצעל מירי אלא שאינו רוצה
להחזיקו צצנו דשמה קיבלה גם מאחרים, א"כ מאי איריה שחוששין
לדבריה הא אפי' היא חילמח (וכגון שכשר ואין שם ממחר), מ"מ
פשיטא שחוסר צקרוצותיו משום אמירתו שצעל, א"י אין פירוש
אמתי ושרי ל"י מרי כ"י, ול"ד לארוס דהאמינתו תורה ציכור לודאי
ולא לספק לחוש לדבריה, וכדנאמן לסלק המוחזק לצבור ול"י
לדבריה, ואין ללמוד למק"י"א דעממא צכ"י יש צזה, שירד תורה לסו"ד
האדם שאין אדם צעולס שיפסול אפי' ספק זרעו צפוסול צורה,
[וכע"י] כי אכן שתי מניי צ"ב פ"א] ולולא שידע צודאי שא"י צנו
ל"י מעידו צממחר כ"י, אכל צפנוי שאף צאמירתו אינו צנו עדין
כשר הוא על פיה, ואין נפ"מ צעדותו אלא להחירו צקרוצותיו צזה
סוצר בר"מ שלא האמינתו תורה והוא ספק עפ"י דבריה, ולא מצטי'
לה"י"א שצהנה דצסע"ט המחמירים, דודאי טעמיהו לחלק כנ"ל.
אלא אפי' לה"י"א דנאמן אף להכשיר, היינו דוקא צאמירתו, צנו'
משום יכיר, כדנאמן לומר לשאינו מוחזק צנו שהוא אף צכורו כח"מ
רע"י, אכל ללמוד נאמנות היתר מכלל אמירת אינו צנו אין לנו וכ"ש
מודים להר"מ כ"י.

ולענין חשש קורבה דשאר בני העיר. עסק"ק קט"א.

קיג. אין חוששין לדבריה כ"י. א. עמ"י דקמ"ל כה יוחר על
סמכ"ט דאף ציונחה ודאי ואומרת צרי דמפלוגי אפי'כ
א"י, ועד"מ סק"י ממבר"י דאף לפשותו ספק ממחר א"י. וצד'
מבר"י מסתפק דר"מ. וכי צגון עולס ס"ה חות כי דלדינא כיון
שמבר"י כי צפירוש שא"י וצדרי מבר"י יכולים ג"כ להחפ"ה
כמותו מנין לנו לפשות מחלוקת צין בפוסקים צחנס, ודלא כדר"ל
השואל. ועסק"ק ל"ט אות ו'.

ב. ועי' בתשו' אד"כ ספ"ד דאף כשקבלה חשוכה על זנותה ונצטעב
שכולד מפלוגי א"י, וא"י לפגוס הא"ש שאומרת עליו. וכע"י צצרחן
יכודל לצן הרא"ש ספ"ה מברש"י"א צא"א שזנחה דא"י לומר מפלוגי,
דלתיב חתן עיניב צמי שחנכס, ותו דלא מחזיקין אינשי צרשיצי
ציצמות ל"ג, ואשה אפי' כשרה א"י כ"ש רשעה זו כסכהדרין ע' צי.
וככודו דרך דודי עסק"ק אות ע"י.

ביאור הגר"א

[סב] אם הוא כ"ז שם :
[סג] או שאינו כ"ז שם
וקדושין ע"ה א' כשמואל
בלישנא בתרא דק"ל
כוותי כמשי"ש ע"ד א' :

כז

ז, ארוסה שנתעברה והיא בבית אביה אם היא אומרת שמהארוס
נתעברה [סב] אם הוא מודה או [סג] שאינו בפנינו הולד כשר

באר הגולה

ז מעטלה דלמי לקמיה
דב יוסף וכו' כתובות
דף י"ג ע"ב

והוי

אוצר הפוסקים

ה. ובילדה לפחות ס"ח לגירושיה. ע"י תורת חסד שזכות ג' צאש
שנפרדה מצעלה יותר משנתיים ונחגרשה כ"ז אייר וילדה
סוף טבת, וכי דאש ילדה לפני כ"ח טבת אין להסתפק שמה הוא לאחר
גירושין אלא לרמב"ן ותוס' נדח דגם לע"ה כ"ז שפירא גריס,
משא"כ להש"ע סי' קנ"ז סעי' דל"ג ל"א שפ"ג כ"ז ריעותא בספק
דלאחר גירושין, דרובן ל"ג ילדן וא"כ נתעברה לפני גירושיה. וכי
צכ"ג כה"ט ס"ק י"ב דלמחר"י אף דאש נתעברה לאחר גירושין
נמנא דילדה למקוטעין הולד כשר.

ו. הוכחות ואמירתה דלפני גירושין. ע"י סי' נן ימין סעי' נדון
נתגרשה י' אייר וילדה ט"ז טבת נן גריא ונגמרו שער
ופרניו ומראהו כן ע"י דלדרי המהלים והמילת, והודחה שנצטלה
לאחר א' דמחמ"פ ומאז פסק הוסת, ושנית נצטלה לו אחר חג
השבועות, וכשהי' שלא היתה עס צעלה, וכצטל מכחשה אצל נחביר
כדצריה, וכי דיוון דליכא ר"צ מהצטל, וגם ששרתה צצית שדר ש
הצטל, וכיון דידוע שנתעברה מזנות נאמנת דמקודם גירושין נכחזיקו
לודאי ממזר, וכריא"ז צ"ג ספ"ק דכתובות דנאמנת לפסול, וצ"ד
גם מהר"ו יודה, כיון דמחמ"פ פסק הוסת מוכח דאז נתעברה, ואח"כ
דאין ראי' ונתעברה אחר י' אייר, יש ג' רוצי כנגד, א' דרוצ אין
מתעכב הוסת כ"ה נחמח עיבור, ב' אף למיעוט אין מתעכב כ"כ
אין, ג' רוצ לעי' שלמים ילדן, ואם מי' אייר כ"ז לחחילה עי', ומאחר
שצעות אין לדון דא"כ כ"ז ח' שאינו חו', אלא די"ל אחר ע"ז
דסיון וכ"ז כ' ז', אצל אין להחזיקו לכן ז' לפי מראהו, מכל ז' כ'
להחזיקו לממזר, וכבר נקרא שמו זכרי לזכרון.

ז. ובאסרה בפירוש דלאחר גירושין נתעברה מהאחר. כ' בני יעקב
ס"י דנאמנת גם כלי כס"ם, צידון א"ה שנשחמד עס
יהודי א' ודרו יחד כליש ואשח, אח"כ גירשה צעלה כראשון, לצדוק
ילדה בן ספק נתעברה קודם גירושין ספק אח"כ, והיא עוענת אח"כ,
כ' דנאמנת וכסעט"ו אפי' צר"פ, ואע"ג דהתם יש לה חז"כ, מ"מ
לפ"מ"ש הכ"מ דבספק צלא דיצורה נאמנת להכשיר, [עס"ק ק"ד אות
א'], כ"כ הוי רק ספק. כנ"ל, או דיש ספק מנכרי אף דכלן רוצ
מבמשומד, וגם דיש לה מינו דאמרר מגוי נתעברתי דנאמנת כסעט"ו.
וכא דא"כ צמגו צסעט"ו כשהארוס מכחשה, דהתם נאמן מעט
יכיר, ועוד דהיא רוצה שירצנו וליחסו אחריו ואינה רוצה לומר מגוי,
משא"כ צ"ד דמתכוונת רק להכשירו היתה יכולה לומר מגוי. והציאו
נן פורת יוסף, ומסיים אע"ג דצא אח"כ ע"ה ומכחשה.

טע"ף כז. קטו. הולד כשר. א. אף לכתחילה, דלגבי הולד כ"ז
כדיעבד, עס"ק ק"ד אות ז', וכ"כ הר"ן פ"ק דכתובות צ"י
ב', אצל האשה כיון שנפסלה רק לכהונה לכתחילה הוא, וערש"י שם
וראצ"ד צ"ן וצ"י, וצ"י א' כתב דהולד ל"ה כדיעבד, אלא אי פסלה
לעובר לצו נוקפו ופריש מניה מש"ה הוי כדיעבד לגבי הולד. וכי
צכ"ג כה"ט אות י"ג ממחרמ"פ ס"ג דאף צפרו"ה ציותר הולד
כשר כה"ג. וע"י צאות הסמוך דהש"ע מיירי אף שלא אמר הארוס
שצא עלי' ציאות הרצב ע"ה.

ב. ובשנתרה אחר קדושין. ע"י מהר"י רפופרט ח"צ א"ה ס"ה
צילדה פחות מה' חדשים אחר הנשואין, וכו' שניכס
שצא עליה אחר הקדושין, אלא שראובן שנשחמד אחר הקדושין עס א'
שהיתה רגילה להיות תמיד עמו קודם הקדושין, ובצילעל אומר
שזינה עמה רק קודם הקדושין כשהיתה פנוי, והחיר הולד, דמוכה
מכש"ע דשדין צתר הארוס ולי"ה לאינשי דעלמא, ומ"ש תוס' כתובות
י"ג

ספק א' גמור שמה אחר גירושין, מלטרף ספק דגוי לס"ם, כדאמרין
ציצמות קו"ט צ' סמוך מיעוטא לפלגא וה"ל רוצה, ואף דקו"ל
דספק שאינו שקול אינו מלטרף לס"ם כתוס' כתובות ע"י א' ד"ה
ואצט"א, ועי' ריב"ש ע"כ, י"ל דהיינו להפוסקים דספק מבי"ת
לחומרא, והיתר ס"ם הוא מעטס רוצ, מש"ה צעין דשניכס יהיו
שקולים, וכספק א' יש רוצ נגדו אינו מלטרף, אצל להר"מ דספ"ד
אינו אסור אלא מדרבנן, א"כ מכיון שיש ספק א' שקול הוי חק
אסד"ר, מלטרף לזה גם כספק שאינו שקול להחירו אף מדרבנן,
וא"כ צממח דלכ"ע ספיקו אסור רק מדרבנן, כרי שפיר יש
לנרץ גם ספק שאינו שקול דצכ"ג ל"ג רצן.

והבנין עולם ס"ה אות כ' כ"ה כ' אף למחר"י, ד"י דס"ל דספק
דמגוי ל"ה שקול, אלא דסגי להלטרף לספק השקול דלאחר
גירושין (דברצ פוסקים ס"ל כך ע"י פרי"ה יו"ד סי' ק"י צכללי
כס"ם, וכן מ"י מהר"י ס' קט"צ צמ"ש צססחים ט' צהא דמגורה
דספק דמערס הוי מיעוט אלא דמלטרף לשמא נחקן כ"י), וכ"מ
מהר"י ש' דצאמר שזינתה קודם גירושין הוי ספ"מ דאין אשה
נאמנת על צניה, ומא' א"כ, הא עכ"פ הוי ספק דמגוי, א"י דאש
היתה נאמנת דמקודם גירושין, ה"י ממחר ודאי, דהספק דמגוי ל"ה
ספק, לכן קאמר אח"כ דא"כ צזה לעשותו ודאי כ"י, וכן י"ל אש צאותו
מקום יש הרצב ישראל פרו"ס יותר מעו"ג דכריס שם א"י צגדר
ספק למיחלי צגויס, [עס"ק קל"ז אות י"ג], אך זה ה"י למחר"י
לפרש, א"י דלא ס"ל לספק שקול אלא דסגי לנרפו כנ"ל.

והפנ"מ סק"ט כ' דצינו דמהר"י יש גם חז"כ דלאחר גירושין
זינתה, ולכן מהני לכ"ע כס"ם צצירוף החזקה, [וכע"מ"ש כה"י
לע"ל], משא"כ צפרו"ה דאחרע חז"כ טוצה כ"י, ואף צס"צ כ'
רמ"א מהצ"י דלהר"מ לא מהני חזקה האש לצת, עכ"ש וח"מ דהצינו
עליו, עו"ל דהתם עיקר הספק נולד צצא אש ה"י חלל או לא, ועכשיו
אין אנו דנים על האש כלל רק על הצת, לכך לא מהני חזקה לולד
כ"י, אצל הכא עיקר הספק צהאש, אש זינתה לפני גירושין או אח"כ,
שפיר יש לאוקמה אחזק"כ דאש כ"י.

והבנין עולם ה"ל דן מעטס זה להכשיר צלא צירוף ספק צ', דדמי
למ"ש ציו"ד ס"א צשוחט ששכה דצינוס, דאמרין השתא הוא
דאחרע, וכצנינה מעריפה, ואף להע"ז שם דמחמיר צשוחט, הייט
משום דשכה מעט מעט, משא"כ צ"ד, ועש"ך שם דצשוחט שהמיר
אמרין השתא נעשה רשע, א"כ ה"ה צאשה שזינתה נמי נימא הכי,
ואפי' להצ"ש דמשיג על הש"ך די"ל דהי"ה צוער מעט מעט,
יודה צ"ד דיותר מסתבר שלאחר גירושין, דלא עשתה איסור כרת,
ואפי' להמחמירים צצנינה עריפה משום שלי"ה חזקה מצוררת, מדור
כאן כיון דלאשה חזקה צצורה שהיתה כשרה וצדקת כשאר צנות
ישראל, וא"ל דספק דלאחר גירושין אין זה צגדר ספק השקול משום
די"ל דאז מתהפכת צלא חתעבר, משא"כ קודם דחולה צצעלה,
דהא מיירי כשאין הצעל צצית כמ"ש ד"מ, עכ"ה, א"כ גם אז לא
יכלה לתלות צצעל.

ד. ובנתיבות לשבת ס"ק כ"ג כ' דס"ם דמהר"י הוא לא לכ"ע.
כי ספק דקודם גירושין הוא ספק צגוף וספק דגוי
הוי צתעצרות דלכמה פוסקים ל"ה ס"ם ע"י יו"ד סי' ק"י. והצית
מאיר כ' דעודא דמהר"י ה"י צצדיקת האש, דמשום ס"ם לצד לא
ה"י מכשיר דעכ"פ אסור משום מע"י כדון שחוקי וכמ"ש הרע"ב"א
קדושין ע"ג, (וזכ דלא כמ"ש הכ"ש ס"ב סקט"ז).

באר הגולה

פ"כ גס הרמז"ס שס
נפט"ו מטעם שאפילו היה
נחזקת בנו ואמר בני זה
מתור נחמן

(זכוי בנו (א) ליורשו ואפילו אם הארום אומר שאינו זוכר רק שאינו מכחישה) (שס)
(זכרין) [סד] ואם אינו מודה (נג) אלא מכחישה

שאינו

ביאור הגר"א
[סד] ואם אינו כ"ז ע'
בה"ג ובמ"ש בסכ"ט
ואמרין שם ט"ז א'
ע"כ ל"ק ר"ג החם אלא
בברי כ"ז רא"ש שם :

באר היטב

פתחי תשובה

(לג) ליורשו. ח"ל הא לעיל פסק אף שהוא מודה לעפ"כ אמרין
שזנתה עם אחרים י"ל דנארוסה יש סגרא יותר לתלות בחרוס
מנאחרים משום דנארוס היתרא עגרה ואפקירה חבל לא נאחרים.
שזנתה עם אחרים לא נר"ך לזה הטעם. כתב צפרישה אם הוא נפנינו
ואומר שאין הולד מתנו והיה אינה נכאן אז הולד ספק מתור שזה מכוחי
נכתבה ומ"ש נסמך אם הוא מכחיש אותה הולד מתור ודאי
היינו כשהיה כאן ואינה אומרת מכוחי הולד עיין צ"ש :

(נג) אלא מכחישה. ע' נש"ך יו"ד סימן ש"ה ס"ק כ"ג ונפטר שעה"מ פרק
ט"ו מהל"ב סוף דין י"ז :

צה"י ופרישה. ולפי מ"ש לעיל נשם צה"י דלחומרא לא אמרין
ואומר שאין הולד מתנו והיה אינה נכאן אז הולד ספק מתור שזה מכוחי
נכתבה ומ"ש נסמך אם הוא מכחיש אותה הולד מתור ודאי
היינו כשהיה כאן ואינה אומרת מכוחי הולד עיין צ"ש :

אוצר הפוסקים

מתור ולבו נוקפו, וכר"ן הכ"ל המוצא בס"ק קט"ו, והיו הכל כדועצד.
וכע"ז כי צ"ש סקמ"ד. וכי בית מאיר דר"ל דמשי"ה ל"ד לפניו
דסע"ז דא"ל ליורשו, דהתם אפי' נמא דמשקרת ומפלוגי מ"מ אפשר
דמכשיר אחר ולי"ה לעז, משא"כ בחרוס כיון שא"י לענין אי' שאינו
מבארוס ממילא הוי לעז כנ"ל, ולע"ז סברא זו נז"י על הפרשה דמציא
הצ"ש אח"כ, דכשיהא לפניו ואינה עושה דמגוי לא תלין בגוי, אבל
למה שנכתוב לקמן, אף בחרוס שייך לחלק [דבריה] ולומר דכשר
הוא מגוי, אף אי אינה נאמנת על הארום באיזה ענין, וזה דסברא
זו כנראה צ"מ צנויה עפ"י ח"י אי' שצ"ן הכ"ל ס"ק קט"ו אות אי'
דלר"ך דיעבד דידע להולד, אבל לדקיימ"ל כפי צ" שצ"ן להולד על"מ
הוי כדועצד, אין סברא זו מוכרחת, וע"כ תמוה מני"ל ליורשו עפ"י
דיבורה אף כשאינו לפניו, וכתב"ד סי' שני"ב כי דמשמע מסוגי
דכתובות וקידושין פ"ה אי' דאפי' דקין לאמו ואמרר דמארוס
משחקין לי' מנכסין, [ואף כתבם מפיקין מיני, וכתב"ד בוצא
צקור"ה סי' רנ"ו סק"א, ע"ש], וכ"ש דקשה מ"ש הצ"ש דה"כ דפוער
מבחינה, דהא אין לך לבחילה גדולה מזו לפעור בלא חליצה.

ובבתיבות לשבת ס"ק כ"ד כי מקור לגמק"י מהא דפסקין כר"ג
גזי משארתני נאנכתי דנאמנת להוליד כתובה ולא

אמרין אוקמא ממון בחזקת מרא, משום צרי וחז"ל דידע, ואין לומר
דחזקת בגוף עדיף, דהתם גמי י"ל שמה צרון זינתה דשכיח טפי
מאונס, אפי' אמרין צרי וחזקת דזיקת עדיף, כמ"ש ברא"ש צנויה
דפ"פ להסכים עם הר"ר יונה ע"ש כ"ז, וכן משמע ברא"ש פ' אלמנה
דנאמנת אף לענין ירושת ארום כ"ז, ותמכני מאד אמכר"י סי' שני"ב
ש"י דמשמע מברא"ש דאינה נאמנת, ונכפוך הוא, ומ"ש הצ"ש
דנאמנת ליבוס, ומשמע דמדמי ליורשה כ"ז אינו הכרת, דאין מדמין
חזקת זו לזו, ול"ד ממון לאיסור, דהא אינה נאמנת להכשיר הולד אלא
משום דיעבד, אך לעני"ד אין זו שאלה כלל, דהא אפי' זינתה עם
אחרים קיימ"ל דאפי' נרת סוטה פטורה מבחינה ומכיוצום, וח"ל
שמה נאנכס דאונס ל"ש, דמכ"ט מכשירין משום חזקת דזיקת, ותו
דכו"ל ס"ם ספק מצעלה וספק מאחרים צרון, ואף דהוי ספק אי'
צנוף וסי' אי' בתערוכות, מ"מ כיון דאינו אלא איסור לבחילה קיימ"ל
דנאסד"ר אמרי ס"ם כזה, כמ"ש צ"ש סוס"י צ"ז, [קשה עוצה דהא
נפ"מ אם גירשה או מתה נשא אחרת ומת בלא בנים אחרים דלא
היתב מטולם נרת סוטה], אלא דבזה יש להסתפק אם מכני צרי
וחז"ל דידע לזקוק [ולפעור] את אשת אחיו לחליצה, אפי' אם הוא
מודע יש להסתפק, דלא האמינותו חורה אלא לגבי בנו ולא לגבי בן
בנו, ול"ע כזה.

ובעצי ארום ס"ק מ"ד הביא ג"כ ברא"י דה"ל מקדושין
פ"ה אי' ופי' מ"ש הנמוק"י, ללא מצינו דנאמנת
ליוחסין אלא אפי' ליורשו כ"ז, דקאי אחרוס מודה שזה עליה, אבל
כשאינו לפניו י"ל דאינה נאמנת דאלי"ה הרי סותר על"מ מ"ש אח"כ
דכולד כשר רק דיעבד כשנשא, הרי בדליכא ארום לא סמכין
לדיבורה

י"ג צ"י ד"כ הכוא ארום דליורי שזה עליה ביאות הרבה כ"ז, היינו
לר"י, אבל אן דקיי"ל כר"ג סגי בשניהם מודים, דרגלים לדבר דמארום,
ע"ס"ק בסמוך.

ג. ולענין בשורותה לכהונה. ע"כ"ה ד"כ כתב שביא מחכ"א דכשרה
לכאן כשמת אפי' לבחילה, דלגבי דידע גמי הוי כדועצד, וכ"כ
ברא"ש, מייכו י' דהיינו דוקא כשמודה, אבל אם אינו לפניו אסורה
דר"פ אלה כ"ז ע"ש. וכ"ל בע"ז סקט"ו, ובצ"ש סקמ"ד וסקמ"ז.
ע"כ בע"ז דממדה כשר הולד ויהא לכאן לבחילה אף ל"י יהושע.
אמנם ע"מ סק"ה דאף בדליחא כיון דהותרה לארום אף שהוא
כהן וכהן יורשו ועובד במקדש, אף לגבי דידע אין לך דיעבד גדול
מזה וכשרה לכהונה אחר מיתתו כיון דהותרה הותרה כ"ז ונפרע
צ"ל מטעמא, פ"ש. וע"כ"ה סע"ה הביאו ז"ל ודלא כ"ש מי שחולק
בזה. וכ"ל בית משה סק"ה כה"מ דאלי"ה הוי לעז על הכן, וע"כ"ה
מ"ש הוכחה לזה, ולהלן בס"ק קכ"ב מ"ש בזה. והי"ש פ"ק דכתובות
סמ"ב כי "ול"ל שחם מת הארום קודם שנשא לא תנשא לכאן אחר,
שהרי לא התנוה אלא משום דיעבד, אבל כשנשא כזר ומת אח"כ
י' דמותה, דא"ל לאוסרה אח"כ מאחר שהתנוה", [ומשמע דנשאת
אינו מחלק בין מודה לדליחא קמן].

ועצ"א סקמ"ג כי דאפי' נשאת לארום כגון שלא הכחישה או שלא זכר
אם זה עלי כמ"ש רמ"א, גמי י"ל דאסורה לכאן אחר ובצ"ה
ה"ל, דלי"א כיון שהאמינוה פ"ה הותרה, דצמתי יבמות קי"ט צ"ז
יבמות אפי' נתיבמו ומתו היבמין אסורות אח"כ להנשא ע"ש,
כדפסקין צ"י קנ"ה, ולא כר"א דס"ל כיון דהותרה הותרה, הרי
דבמה דהאמינוה והאמינוה ולא צ"ה. [ולא הביא להי"ש ה"ל].

ד. אמרה מפלוגי שנתארסת לו בפני פלוגי ופלוגי, והלך לארץ
אחרת, וכששמעו העדים קפלו וגשעו שלבד"מ, וכפי

הנראה נשענו כך משום שיש שם קנס מטעם המושל למעידים על
קדושין למי שיש לו אשה מקודם, והשיב רשב"ץ ח"ב סי' רע"ט דנאמנת
להכשיר כדאפסוק ה"ל צ"י יוחסין, ואם פלוגי מודה שזה בנו, נאמן
ליורשו ולפטור אשת אביו מבחינה אף להר"מ, כיון ששניהם מודים
שליה כאן זנות עם אחר, והעדים שהכחישו אפי' שהם נאמנים,
דלי"ה שכשזו עדותם, בלי רא"י צרורה, אי"כ ח"ל שקדשו בפני עדים
אחרים ובודאי לריבין קדושין אחרים כ"ז, והיה מותרת צקרוציו והוא
בקרוצותיה דלא שויה אנפשייהו חד"א אלא צעדות אותן עדים וברי
הכחישום, ומ"מ לענין הכן לשויה בנו לכל דבר מכני דבורם של
האיש והאשה דלי"ה לזנות וכ"ש שהיו צינין שדוכין.

וכשאוסרת מאחר והארום שותק. ע"כ"ה סק"י. ובמכחישה ע"י
סע"כ"ט.

קט"ו. ליורשו כ"ז. מקור הדין מלזין בפנים שהוא מהר"ן. וכי
נע"ל סקמ"ד ש"ל : י"י. וע"מ סק"ה הטעם דכיון

דטועת צרי ואין אדם מכחישה ויש לה חז"כ גם הכן בחז"כ ויורשו,
ואין האחים יכולים לומר לו אייתי רא"י דאחונא את, דאלי"ה הוי לעז

ביאור הגר"א

[סח] ואם אינה כו'.
קדושין ע"ה א' כלישנא
קמא כרב דק"ל כותי
כמש"ל סכ"ד:
[סח] והאשה כו'. מתני
דכתובות י"ב א' וק"ל
כר"ג כג"ל: [סח] אפילו

שאינו ממנו הולד (לד) ממזר ודאי ז [סח] ואם אינה בפנינו לשאול אותה או
שאומרת איני יודעת ממי הוא הרי ספק ממזר ק [סח] והאשה אינה בחזקת
(לה) זונה אלא נאמנת לומר לארוס נבעלתי [סח] אפי' הוא מכחישה [סח] והני
מילי לעלמא שאם נשאת לכהן לא (לו) תצא

והולד

באר הגולה
ז ממירתא פלוגתא דרב
ושמואל יבמות דף ס"ט
ע"ג וכמ"ס הרי"ף סס
ק מתשענות הגמרא סס
נכתבו' נענול דרב יוסף

הוא מכחישה. מ"מ שכיב מדברי הרמב"ם וזהו שלא כדברי הרא"ש הג"ל אלא שיי' דוקא לענין בנה דל"ל חזקה קא"ל הרא"ש שבי' דר"ג מודה בבדי וברי וס"ל
דדוקא להוציא ממנו אמרינן שם דוקא ברי ושמואל וס"ל דעובדא דשם בארוס וארוסתו לענין להכשירה האשה עצמה ואח"כ שפיר ובהא כי לא מודה כו'
אפילו מכחישה ולא כפי' המ"מ והרא"ש ומ"מ לענין הולד מודה הרמב"ם כמ"ש דאפי' ה' בחזקת בנו נאמן עליו כמ"ש בסכ"ס: [סח] וה"מ כו' שם י"ד א'
וערשי' דיה דיעבד:

באר ח"פ

(לד) ממזר ודאי. דהתורה נתנה נאמנות לאב לומר שאין הולד ממנו:
(לה) זונה. אדלעיל קלי' כשאומרת מארוס נתעברה והוא מכחישה:
(לו) לא תצא. אכל לכתחלה אסורה. אם היא אומרת שאינו מארוס

אוצר הפוסקים

ליכ משס אי' כפנוי (עס"ק ק' אות ז'), י"ג דכיון דעיקר הספק אם
מבארוס או מאחרים, וכמו דל"ל דיהא ממזרי' דכא ר"י אלא,
משום דיותר מסתבר מארוס דקרוכה אלא לביאח וכו' כמ"מ
[וכמ"ס הרשב"א עסק"ה אות ז'] אם מכשירים או מפסולים, ומ"ל
זכ ג"כ לא נחשב כס"ס רק כו' ספק אי' שקול אי' לתלות יותר בארוס
או ברוכ' אנשים שצטיר דכו' רוב נגדו.

ב. ובבא עלי' ודאי או אפי' דייבא רק ממנו ולא מאחרים. כי
צ"ח דאפי' לא נדקדק הולד כשר, כדאמרי' ס"פ אלמנה
ומתני' דל"ד כלל, ופירשי' לא מיני ולא מאחרים דלכך אינעריך
לאשמעי' דנאמנת, ע"ש [דמשמע דדוימתא רק מיני, בלא"ה כשר].
ועס"ק ק"א. וכ"כ צא"ח בק"ר הגדפס צ"ש וילגל סוף יבמות אות
י"ג תנינא דנתעברה ודיימתא מארוסה ולא מעלמא בחר דיד' שדין.
ומ"מ כמ"ס י"ד ס' קמ"ה שבי' מבצ"ח דכיון שמועדת ומיוחדת לארוס
יש לתלות בו יותר. ועצ"ש ס"ק מ"ה דכ"ה ל"ב שם, אכל אי' לומר
כן להטור. עס"ק קכ"ה אות ז'. וכי' בבי"מ דאף ל"ב לא תלמחי דיט
מבואר, ומכ' שכוכיה ממחני' אין ראי', דמתני' דודאי בל' עלי'
מודח אבי' דאילו דיימתא מיני' ולא מעלמא שאין שום חידוש, ומכרח
לאוקמא דבליד כלל וכחידוש דמכך צ"ח נתעברה וכפירשי', אכל
כשלא בל' עלי' ודאי מנין לנו דע"י דיימתא מיני' ולא מעלמא דא"ל
בדיקה, [וכי"מ מהבג בצט"ר כ"ה דכ' אם ידוע כר', ועי' מ"מ פט"ו
כ"ח, הוצא צצ"י לסעי' כ"ח, ועי' בצב"ר"א ס"ק ע"א ע"ג].

ג. ועי' בפרישה צכ"פ דמייירי דגם בארוס ליחא לפנינו, דצא"ח
אם אומר ממנו, כשר, ובאומר שלא ממנו ממזר ודאי, אי
נמי דאיתא ואומר שאינו ממנו ואפי"ה כו' ספק דילמא מנכרי כיון
דכ"ה ליחא. ועי' לעיל ס"ק קי"ח אות ז'.

קב. אפי' הוא מכחישה. דעל הולד האמינתו תורה ולא על
האשה, (פרישה). וכי' צצנן עולם ס"ה כי' אות ע"ז דאינו
נאמן לומר שזינתה בנחיד לפוסלה ולעשותה רשע דכ"ה ע"א וקרוכ,
ואם אומר דנאנסה אינו נאמן דכו' נגד רוב, דאונס לא שכיח [וקלל
אית ל'] ועי' א"י נגד חזקה וכ"ש נגד רוב. וכי' ערוך בשולחן ספי'
ל"ו הטעם דבמה נאמן עליה יותר ממנה לדבריה אדם נאמן ע"ש
יותר.

וכי' צספר יש מאין ס"ה י"ע מהבבלי דוד דמייירי שבעדכ תחילה דאז
הי"ל כשנים ואין ע"א יכול להכחיש, ורמז להש"ך י"ד ס'
רכ"ז ס"ק י"ד. [אולם לטעמא דלעיל משמע דאפי' אח"כ אינו נאמן
בזה]. ועס"ק קל"ה אות ג' צד"ה וכן בצב"ר"א מהבבלי.

קכא. לא תצא. א. כי"ש ס"ק דכתובות סמ"ז ופי"ו דיבמות ס"ח
כי' דמכחישה אסורה לכהונה אפי' דיעבד דבב"י וברי

ל"א ר"ג. וכי' שאילת שלום מ"מ סכ"ע דבאחרונים תמכו עליו דכ' רק
מכ

אדיוכר אלא לדיעבד וא"כ איך כי' לא מיצטיר ליוחסין כו', אי"ו דקאי
שמודח שבה עלי', וקמ"ל דלא דמי לפנינו דס"ל להכני' דאינה נאמנת
אפי' מודח ואמר ממנו, דכ"ה בחר היחרא שדין ול"ח לאיסורא,
אכל כשאינו לפנינו אי"ג אפי' להכשיר, וכו' דקיימ"ל כרמ"ס דנאמנת
אף לולד משום דכו' כדיעבד, אכל ליורשו אין גרחה שנאמנת בדליכא
או שאינו זוכר.

קיז. שאינו ממנו. צתשו לבר"ב טעמיהו שצסוף ס' חק ומשפט
כי' דמ"ס כר"מ כחן שאמר שמשולם לא בל' עלי'כ'
דמשמע שאם בל' עליה פ"ח שדין בחריה, ל"ל שמשולם לאו דוקא,
אכל שיותר מ"י"ב חודש בני' וכו' ממזר ודאי, וכן בטור וכמחבר שינו
בבעתקתם וכי' שמכחישה שאינו ממנו.

קיח. ממזר ודאי. א. עי' ש"ג ספ"ק דכתובות מרי"א דמשמע
דאף במכחישה כו' חק ספק. וכי' עלי' אחרים ס"ק מ"ה
דכרי"א לשיטתו דסובר דבאומר שאינו בנו ואשתו זינתה אינו נאמן.
וכמובא להלן ס"ק קל"ד אות י"ד. ועי' ש"ג וביד אהרן ח"א הבב"ע אות
כ"ז דמ"י לשון הש"ג. וצא"ח בק"ר צסוף מ"י יבמות (ד' וילגל) אות
י"ד תנינא מסתפק בלמרח מארוס וכו' מכחישה אם נאמנת.

ב. ועב"ש סקמ"ד שבי' מהפרישה דצא"ח לפנינו וכו' אומר שאין
הולד ממנו מ"מ כו' רק ספ"מ דשמה מגוי, והכ"ה איירי
כשכ"ה לפנינו ואינה אומרת מגוי, מש"כ במכחישה כו' ממזר ודאי.
וכי' טב"ש סע"ז ואין עיקר כו"א דל"א שמה מגוי. והבית מאיר
הק' דלמ"ס הצ"ש סק"צ דלכר"מ אף בל' דיבורה כו' ספק שמה
מגוי, אי"כ אף שתודח דמישראל אחר הוא, מ"מ כה' קיי"ל שא"י
לעשות מספק ודאי, וא"כ צטענת מבארוס כה' דא"י לאכשורי' מכה
נאמנת דאב, מ"מ מאין יכא ממזר ודאי. ועי' מ"ס כב"מ המובא
בתשו' רעק"א ס' ק' ד"ה אף עדיין, דכרמ"א מ"י גס סוגיא דכתובות
בגולה ישראלים, ומשום הכי כי' כחן סתמא דבארוס מכחישה כו'
ממזר ודאי. ועס"ק בסמוך, וס"ק קל"ו.

ובישועות יעקב בחרוך סק"צ ר"ל דאף צמיעוט גוים י"ל דאזלח
לגזי' וכו' מעי"ת, ועי"כ דר"י' הישראלים כו' נגד ספק
דמארוס ונגד ספק דמגויים, וכש"כ רוב נגד ז' הספיקות ל"ה ס"ס
כו'. ועי' כע"ז צס"ק אות ז'. ואור"י גדולים המובא לקמן ס"ק
קל"ז אות ג' דס"ל דלא תלין בגוי, כי' דלא כהב"ש הג"ל רק דאף
דליתא בארוסה נמי כו' ממזרי' ע"ש.

קיט. ספק ממזר. א. והטעם כי' הצ"ח דכיון דבארוסה ליכא ר"י
מארוס דינה כפנוי שלא נדקדק דכו' ספק. וכי' כלבוש
דמסתמא לא מוקמינן לה אח"כ לומר מבארוס, שאין דרך סתם אשכ
להפקיר עממה לגזי' ארוסה. וכי' צנן עולם ס"ה אות ל' ל"א דאע"י
דכו' ס"ס שמה לא זינתה כלל, ואח"ל זינתה שמה עם גוי, וצ"ה

אברהם

ביאור הגר"א

הג"ל וכן לשמואל כ"ל
א"כ לדין דק"ל
כשמואל כמ"ש בקדושין
כ"ע שתוקי וד"ש עם
תארום או עם כו'
לרבותא דאפילו מיניה
לבד מכל מקום שתוקי
הוא ואפילו מעלמא לבד

(לה) הולד ספק ממזר שכשם שהפקירה עצמה לארוס כך הפקירה עצמה
(לח) לאחרים [עב] ואם נבדקה ואמרה לארוס ה' נבעלתי הולד כשר [עג] (וכן אם
ידוע שהארוס צא עליה ולא ילא קול שזנתה מאחרים) (כן משמע פרק חלמנה ל"ג הביאו
כר"ן סוף פ"ק דכתובות והמ"מ בפרק ט"ו מהלכות איסורי ביאה) :
כט א [עד] אשת איש שאומרת על העובר שאינו מבעלה אינה נאמנת
לפוטלו

באר הגולה
ת' לשון הטור והרמב"ם
כתב עובר זה מארוס
א שם נרמז"ס דכתב ה"ה
שם דלכ"ע האם אינה
נאמנת לפוטלו וע"כ לא
פליג רבי יהודה ח"ל צ"ל

מכל מקום אינו ממזר וגם נאמנת כמ"ש בקדושין שם שתוקי בדוקי כו' ואמר ואפילו בא כו' שהוא לישנא קמא דלישנא בתרא לא פליג אלישנא קמא לענין
שתוקי אלא לענין ודאי כנ"ל וכ"ש לשמואל וקאי אשניהם שאפי' דיימא מינ' לבד וע"ז אמר כשם שהפקירה כו' ואע"ג דאביי ל"ק זה אלא משום לעשותו
ודאי מ"מ ע"כ גם רבא דקאמר שתוקי ע"כ מזה הסעם אלא דאביי דקאמר זה הסעם מהני לעשותו ודאי וללישנא בתרא מודה אביי דמהני זה הסעם רק לעשותו
שתוקי והתחיל הרמב"ם בלישנא בתרא כשיטתו שהיא עיקר וסיים בלישנא קמא דלישנא בתרא מודה לי כנ"ל : [עב] ואם נבדקה כו' קידושין שם בלישנא
בתרא אליבא דשמואל וכה"ג איירי בדמוקים רבא כאן : [עג] וכן אם כו' שם א"ל אביי כו' ומתני' בדלא כו' והוא כפי' חוסי' שם ד"ה אבל כו' דדימא מיניה
היינו בא עליה וזהו דיימא מיניה לבד דאמר שם א"ד כבא עלי' וכנ"ל וה"ל להרב לכתוב וכן כו' שזנתה כלל אלא שנמשך אחר לשון המחבר שכתב ועם אנשים
אחרים אבל כבר כתבתי שצ"ל או עם אנשים ודבריו כתב הרמב"ם והמחבר אלא שצריך למוחקת תיבת מאחרים בהג"ה וזה שהוסיף : [עד] אשת איש כו' כנ"ל
ממתני' דקידושין ע"כ ב' ור"י ל"פ אלא באב :

באר היטב

פתחי תשובה

(לח) לאחרים. ללא שייך צארום לומר רון נעילות מארוס ללא שכית
אללה כ"כ :

(לה) הולד ספק ממזר. עין ז"ש ועיין גמ' שעה"ת פרק ט"ו מהלכות
ח"כ דין י"ח :

אוצר הפוסקים

ועי' בבית משה ס"ק ל"ד דר"ל דדיונא ל"פ כר"מ, דר"ל דעס
כר"מ דפסק כלי"ק משום דמפרש דדימא היינו הכל מרננין,
וכדפי' ז"ש "דומה" דסוטה, ומשוי"ה פסק כלי"ק, וכחוס' בסוטה כ"ט
צ' דמקשו לל"ב, ע"ש, חבל בקול זנות לבד וצא עלי' יודע כר"מ דכשר
בלא דיוקה, והרשב"א מפ' דדימא דביצמות חין זה הכל מרננין.
וכי עוד צערוך השלחן שם דכשאין ידוע שצא עלי' וגם חין מלעזין
עלי' מהארוס רק מעלמא כו"ע מודים לכר"מ דהוי ספק ממזר בלא
חמירה ואמירה.

קכו. הולד כשר. א. חבל להכשיר עלמה, כי הכ"מ סוף סעי' ט"ז
דמשמע דא"כ, מדלא כי כאן כבסעי' כ"ז שאינה בחזקת
זונה כו', והטעם, שהכשיר עלמה מכחשת הקול וא"כ דהוי כצרי וצרי,
משא"כ לענין כשרות הולד חין הכחשה לקול דר"ל דייקא לחשבון ירחי
ויומי ויודעת דמארוס הוא, [ועס"ק ס"ע אות א' ביהר ביאור].
ומ"מ מהארוס עלמו לא מפקינן חס נשאה, דלגבי הארוס הוי קלה
דצתר נשואין ללא חוישי' ל"י.

ב. ובשילדה לט' חדשים משנתייחדה עם ההשוד. עי' בנזק עולם
ס"ה כי אות ל"ה שצתשי' מהר"מ פדוא ס"י ל"ג נשאל
בארוסה שילדה לט"ח מיום שנתייחדה עם ההשוד, והתיר הולד כיון
שצא הארוס לביתו חוק צ' חדשים משנתייחדה עם אחר ואמר מהארוס
וכוא' בן ז', אע"ג דרוב לט' ולדן וגם ל"ש צארוס ר"צ וגם איתרע
חז"כ שראו זה דברים מכוערים, ומ"מ תלינן צארוס, ול"ע דמ"ש
מסעי"ד דבבעור או פריעות ל"א אישתבי' משום דאיתרע חז"כ, אכן
להבזייק ס"י ס"ע דרובא דליתא קמן ע"א נאמן להתיר והביאו ראי'
מדה שרוב ימיכי עמאים ע"ש, ח"ש דהא מיירי דאמר מהארוס כו',
ולפמ"ש [ומוצא בסק"ז] אות ו' ובס"ק ק"ד אות ה' [לפ"י צרי"פ
נאמנת להכשיר מטעם דהוי כצידה וצאומרת צרי אמרינן חזקה
דבדוקת ח"ש, והא דחוישינן צבסי"ד צבעור היינו בלא נבדקה.

סעיף כט. קכו. א"כ לפוטלו. א. דין יכיר כתיב רק גבי חב,
עצ"ח. ואפי' זינתה ודאי ח"כ, עסקינ"ה אות א'. וכן בנזק
עולם ס"ה אות י"ד-ט"ז דאפי' אומרת צרור שאינו מבעלה כגון שזמן רב
שלא שימשה, או ששה זמן רב צמודה וכה' צביתו רק פ"א וגסע, כנ"ד,
אע"ג דליתא כה"ג ר"צ מהבעל [ומשמע שם ביסודי השאלה אות א'
דאף כשעצרו יותר מי' חדשים מאותו פ"א שצא לביתו דנעמד לומר
דאשתחי

הה"ע ס"י פ"ז אות ה' מ"ש על דברי הגר"א. גם צמח"מ בן חציו
הה"ע ס"י (הוצא בס"ק ק"ד אות י"ז) כתב דיש לסמוך על הרשב"א
וכי' דפסקו כלי"ב וזהו נאמנת כשנבדקה להכשירו. ועי' צה"ז הקלר
סוף יצמות [ד' וילנא] אות י"ד תניינא דמסתפק חס נאמנת כה"ג.
קכה. ספק ממזר. א. דדימא מעלמא ולא נבדקה הוי ספק דפסק
כלשנא קמא דיצמות ס"ע צ' לחומרא, (הה"ע).
וכיון דצארוס ליכא רוב צעילות משוי"כ לא דמי לנשואה דסעי' ט"ז.
ועי' בית משה ס"ק ל"ג דמסתפק צאמר שצא עליה כמה פעמים
ומיוחדת לו חבל דיימא מעלמא אי נתלה צרי"ב כצבעל. או דעדין
שייך לומר כשם דאפקרה לגבי ארוס ה"כ לאחרני, ושק"ט צדיוקי
חוס', ומסיק דנראה דצמיתות דדימא מעלמא כשר הולד בלא דיוקה,
ומסיים דהדבר צריך תלמוד.

ובפני משה ס"ק ל"א כי דמכ"ש ס"ק מ"ט משמע דצבעל כמה
פעמים גם צארוס ניזול צתר ר"צ דידיו, [ועס"ק ס"ה
אות צ'], חמסם היינו רק צמרננים חבל בודאי זינתה עם אחר אפי'
רק פעם אח', י"ל דל"מ, דצ"ל ס"י ג"ג מצוחר חף צבעל בודאי זינתה
ל"א ר"צ, [עס"ק י"ח אות צ'], וטעמו ל"ל משום דלענין חשש ממזר
צפי צ"ר כו', ואין דקיימ"ל דאף ציזנתה מהני ר"צ, ל"ל עפ"ימ"ש
הפני' כתובות כ"ג דבעילת הצבעל הוי מלוי משא"כ זנות, ורוב ומלוי
לכו"ע מהני, ח"כ ארוס דאינו מלוי כ"כ כמ"ש ז"ש ס"ק כ"ג, י"ל
דל"מ כלל ר"צ לחוד.

ב. ועח"מ ס"ק כ"ע וצ"ש ס"ק מ"ח דהרשב"א ור"א [הג"ל צס"ק
ק"ה אות ג'] פסקו כלי"ב כשצא עלי' אפי' דיימא מאחרים
כשר. וכי צערוך השולחן סעי' ל"ח דכן עיקר לדיונא. וכי הצ"ש הג"ל
דדוקא צידוע או הודע שצא עלי', ומ"ש צגמ' דיימא מיניה הכונה
ציאה כמ"ש חוס', [ועס"ק ק"ה אות ה' מחת"ם דעמה צמטה סג'].
ותמה על הצ"ח שכי' דאפי' דדימא לבד מארוס כו' כשר, כנ"ל ס"ק
ק"ע אות צ', וא"י חין כ"כ להטור דס"ל כהר"מ דפסק כלי"ק כנ"ל.
ובעצ"א ס"ק מ"ח מיישב קושיית הצ"ש והצריך לבאר שגם כהר"מ
והטור פסקו כלי"ב חלא דס"ל דאף לל"ב צריך דיוקה חלא
דהיינו דוקא דדימא מעלמא, חבל צל"ד י"ל אפי' דיוקה ח"כ, ע"ש.
ועי' צבגרי"א. ועס"ק ק"ע אות צ' מ"ש כהר"מ דאף לל"ב לא מצוחר
כהר"מ, וכע"ז ג' דאפי' זומרי שצרי הצ"ח אינם לא כלי"ק ולא כלי"ב.

(ט) לפוסלו: הכה [פה] ויש אומרים דוקא בנשואה שיש לכן חזקה כשרות אבל ארוסה
(מ) שאומרת על בנה שהיא ממזר אע"פ שהארוס אומר שהוא שלו ושלם זה ידו מתוך ידה

ביאור חגר"א
[פה] וי"א כ"ו. ס'
האחרונה כמ"ש בביתוכות
יד א' חזק כ"ו מ' אף
לר"י דא"ינה נאמנת

ועתה על דבריו ופי' הראשונה ס"ל דשאני התם שאין מכחשתו ועני' ספ"י דיבמות בארובה וליהא דא"ינה נאמנת לפוסלו כמ"ש לעיל סכ"ו ועז"מ:

באר היטב

(לט) לפוסלו. אפי' אם זנתה זולתי תולין צנעל. הנה"ה בסעיף כ"ו: (מ) שאומרת וכו'. אבל אם זולתי צל עליה הארוס ולא דיימא מעלמא לכ"ע היא אינה נאמנת:

אוצר הפוסקים

דכשחל אין שייך ר"צ מהבצל כיון דו"ל דנתעברה קודם שבא, כהנ"ש
הנ"ל, וגם חזקה כשרות ליכא דהא ודאי זינתה, צ"ח חזק נאמנת
לעשות הולד ספק ממזר, אך בלא ראוה שזינתה חק היא אומרת כן
אינה נאמנת, אף דל"ש ר"צ מהבצל מ"מ הא איכא חז"כ. ועי'
סקס"א אות ו.

ד. אם צריך שהבעל יבחישה. עי' פרישה סקמ"ב שכי' על א"י,
פי' אם הבצל אומר שנבעלת לו כ"ו. וצ"ח כי דא"ינה נאמנת
כשאומר הבצל שהוא ממנו, (וכא דר"ג לא מכשיר צברי וצרי היינו
בארוסה, אבל בנשואה צרי דודי עדיף דר"צ מהבצל), ורק כשלא
היה במדינה אלא יולא וצ"ח וא"י אם ממנו אם לאו אז צודקין את
אמו, [ו"ל דכוננו דאז כשאמרה מאחר כיון ספק וכפנויה שאמרה
מפסול]. וצ"ח סק"י כי דמכטור משמע דא"י טענתו של האב, אלא
כ"ז שאמו צח"כ א"י לפוסלו, וכ"ח מהר"מ פט"ו דא"י, ומש"כ נ"י
דבמכחשה כיון ספ"מ, מיידי בארוס כ"ו וכמ"ס בצה"ה דבסמוך. וכ"כ
בעה"ש סע"ט דא"י לפוסלו אפי' אין הבצל לפנינו, ואפי' ידוע
שזינתה מפני שר"צ מהבצל כשהוא מאוי אלה כ"ו. ובעל"א ס"ק מ"ט
כי דאף בארוסה אינה נאמנת לעשותו ממזר נגד האב אם הוא
מכחשה ע"ש.

ה. ובתוך ז' יום ללידתו. כי צנימין זאב ס"י קל"ו י' דמני א"י
לפסול כ"א לענין בכורה. וכ"ח בזה"מ ה"א, עפ"י
סקמ"ד. ובעל"א סקמ"ט הביא מ"ש בצ"ח דאמו א"י אלא עד ז',
משמע דבתוך ז' נאמנת אף לעשותו ממזר, וליהא, שלי"א בגמ' אלא
לכורה, אבל לומר שאינו מצטלח י' דאף בתוך ז' א"י, ע"ש. ועס"ק
קס"א אות ב'.

ז. ובהודית דרך ודוי ולא חי' הבעל בביתו רק לילה א'. עסק"י
אות ט"ו מהצנין עולם דכשחל יוחר מ"י חדשים
משנסע וליכא חשש דעיניה נתנה באחר דנאמנת. וכי עוד צ"ח אות
כ"ה מיהו כשנולד לנ"י או לז' י"ל כיון דליכא שום דבר המוכיח
שזנתה ושכולד אינו ממנו. אינה נאמנת אפי' דרך ודוי, אע"ג דליכא
ר"צ מהבצל צ"ד, וגם הודאת הנואף לא מהני דע"א א"י צ"ח
גלג"ד, ואע"ג דלעובר אין חז"כ.

ז. ובדיימא מעלמא והודית דרך ודוי, כי צנ"ע הנ"ל דאפ"ל
דא"י, ואף דבסע"כ בארוסה דיימא מעלמא כיון ספק
אף כשידוע שגם הארוס צל עלי' וכ"ה צ"ח, ועממא משום דליכא
ר"צ מהבצל, א"כ ה"ה לנ"ד דל"ה צבית כ"א לילה א', מ"מ לא דמי,
דבארוס כיון דמ"מ אסור לא בלא צרכה שייך לומר כשם שהפקירה
כ"ו [וכע"מ"ש לצ"ח עס"ק קכ"ח]. ובדיימא כיון ספק, משא"כ צ"ד
שבעלה יוחר גמור לה אין לומר דנאמנת לפסול הולד אע"ג דיימא
מעלמא, דיוחר יש לתלות בעצלה מצומת, ומה גם דו"ל דאף שזינתה
מ"מ כיון ספק השקול שמה מצעלה, [ור"ל וכיון דהוי ספק אם
זינתה א"כ הוי ס"ס]. ומכ"ש אם נחשד שהי' ממש ע"ח צחושצ"ח
דיומי מליה הווא עד שגולד, דודאי יש לתלות יותר בעצלה משנאמר
מזנות ואשחיה יוחר מטי"ה או שגולד לז', דרוב לנ"י וצ"ח
כשר לגמרי צ"ח פקוק.

ואף דלא ידוע אם בא עלי' בלילה ההוא, מ"מ כיון דשכח זמן רב
בדרך תלין דודאי צל עלי', דלא מוקים אינש נפשיה כולי האי,
כמ"ש

דאשחיה, נמי א"י, ועי' ע"א בסמוך אות צ', דעיקר הטעם, דע"א
א"י להוליד הולד ממז"כ, ואף בעובר דל"ל חז"כ בקדושין ע"ח, מ"מ
א"י לעשות עממה רשעה, אף כשאמרה כן אחרי גירושיה דל"ש עיניה
נתנה באחר, ועדיין לא נודע עלי' לעז וי"ל אי לאו כדאמרה ל"ה
מחלצא נפשה וכמ"ס הר"ן סוף נדרים, מ"מ אף כשמחלצא בעלמו
וכרצנו לרצונו ובאכלתי חלב א"י מחיר אי לאו משום תשובה עתו"ס
כריתות י"ב, ואף צטונת נאנסתו דל"ה רשעה מ"מ א"י, דהוי נגד
רוב דאונס ל"ש, וע"א א"י נגד חזקה וכ"ש נגד רוב, וכ"ח מסתומת
ל' במשנה קדושין ע"ח, דמיידי בסתמא אף באשה ישראלית דאמרה
נאנסתו, דל"ש עיניה כ"ו, ואע"ג דהתם מיידי דהוא מודק לה ולי"ש
לומר דא"י לאסור עממה על בעלה, וגם כיון עובר דל"ל חז"כ, ולי"ש
לומר דמכני חז"כ דאם, כיון דנאמנת על עממה להפסול לכהונה מטעם
שאחיד"א א"כ איתרע חז"כ, ומ"מ א"י, וכ"ח ל' הפוסקים דא"י בכל
גזונו, (וכא דנאמנת נאנסתו למ"ר סוף נדרים, ער"ן שם דהוא מתקנה.
ועוד דהתם לעממה כיון חד"א, משא"כ צ"ד לענין עובר דהוי צ"ד
עדות), ובסוף כי דא"י גם משום דאמירתה כיון נגד רוצה דרוב
ישראל ורוב העוברים כשרים, וא"כ אף כשאין ר"צ מהבצל א"י,
ועי' בסמוך.

ב. וכשלא היה כלל בבית זמן רב. כי צ"ח שם אות ט"ו דכיון
דאם צאנו להכשירו כיון נטערך לומר שצ"ח ע"י שם
(עצמ"ט ס"ק י"ב) דהוא לא שכיח עובד, י"ל דשוב נאמנת לומר נאנסתו
אע"ג דהוי נגד רוב כנ"ל, דצ"ח ל"ש כ"ו טעמי דלעיל דאונס לא שכיח
וגם דר"צ תולין צנעל, דז"ח יוחר לא שכיח. וכע"ז צברי שמואל
חא"ה ס"ז צנעונה שאמרה דמאחר, דנאמנת לפוסלו ואין תולין שמה
צ"ח צנינע ע"י שם, דאם איתא דצ"ח ל"ה מקלקלא נפשה לומר מאחר,
אלא דמחיר מס"ס שמה מגוי ושמה מת בעלה. עסק"י אות צ',
ועסקמ"ד אות ט' במהר"ל.

ובעצ"א סקמ"ג כי דצעה הולד אפי' חק יוחר מטי"ה [ועצמ"ט
סקמ"ד ולפי"ז ז"ל י' חדשים] נאמנת, ומדייק כן ממ"ס הר"מ
צ"ח"ע או ששכה הבצל במדכ"י כ"ז בחזקה ממזר, דל"ש לפי ששכה
יוחר מיצ"ה דא"כ היינו סיפא ע"ש, ולמה מחלק לז' צבות, א"י נראה
דמיידי שהי' במדכ"י פחות מיצ"ה ואומרת שאינו מצעלה וכגוונא דרישא
ע"ש, וקמ"ל דאע"ג דבעלמא א"י מ"מ הכא כשיש ריעותא דשיכו
נאמנת, ואע"ג דעד יצ"ה משתכח היינו באומרת שבעלה או אפי'
כשא"ינה לפנינו כ"ו. ועי' צ"ח לעיל אות א'.

ג. ובפני משה ס"ק ל"ב כתב דצעה במדכ"י זמן רב וזינתה סמוך
לציאתה ואמרה שנתעברה מחנות דאז י"ל דהוי ספ"מ.
דמכתב המהצר א"י שאמרה על העובר שאינו מצעלה ולא בהשמיטו
רבותא טפי דאפי' זינתה תולין צנעל, וכמ"ס הצ"ח בס"ק י'
(אף דהכי ס"ל עס"ק י"ח אות א'), נראה דמהצר צ"ח להשמיטו
צ"ח רבותא אחריתא, דאפי' במקום דלא שייך ר"צ מהבצל ג"כ אינה
נאמנת לפסול הולד מטעם שיש לולד חזקה כשרות, וזה הוא אם לא
ודאי זינתה, דאם ודאי זינתה אצד חזקה כשרות שלו ואז אם לא
שייך ג"כ ר"צ מצטלח חזק נאמנת לפוסלו, והיינו לפמ"ש הצ"ח ס'י
ג' ס"ק ע"ז דזינתה קודם הנשואין לא שייך ר"צ מצטלח דו"ל דכבר
היתה מעוברת מקודם, ולפי"ז איכא דהלך הבצל למדכ"י זמן רב
וסמוך לציאתה משם ראו שזינתה וכיון אומרת שנתעברה מחנות זה,

י"א והבן הוי ספק ממזר (מא) וי"א דכח נאמן (סגרת הרב דבארוס מייורי דברי נ"י פרק אלמנה נדון זה שהביא ד' דעות אלו): ב אבל האב שאומר (לו) על העובר שאינו ממנו
או
באר היטב
פתחי תשובה
באר הגולה
 ב משנה קדושין דף ע"ח ע"ג וכו' יהודה וליפסקא הלכתא נהדיל כוותי' ג"כ דף קכ"ז ע"ג יענות דף מ"ז ע"א

(מא) וי"א דהוא נאמן. וכן הלכה כ"י גסס הריטב"א. ולא הארוס אינו כהן והיה אומרת שגנה ממזר אינו אלא ספק ממזר כמו בפנויה שנסעיף כ"ו. ג"ס:

אלתם שאמר בעל האשה שעובר הוא ממזר אלא שאמר שאינה הרה ממנו רק היא הרה לזנוים וחילוק דבר זה מנא"ל דנבילה ט"ז כתב נאמן לומר עובר זה אינו בני וממזר הוא ויהא ממזר ודאי ונבילה י"ט כתב א"ל שהיתה מעוברת כו' ואמר האב אינו בני או שהיה בעלה נדה"י ה"ז נחזקת ממזר כו' ולא כתב גם כזה ממזר ודאי והיינו כיון שאינו מעיר שהוא ממזר רק שמעיד שאינו ממנו ולכן אינו ממזר ודאי דאולי מערבי נתעברה ודבר זה מנא"ל נ"ס"ק ג"כ ואף שדעת הטור שגם זה ממזר ודאי מ"מ מי יקל ראש להחירו נמנורת נגד הרמב"ם במקום דמסתבר טעמיה שהרי דבר זה נעלם מעיני אישה אם זינתה מישראל או מערבי ולכן אי תמה עליכם ועכ"פ אסור הוא נמנורת ע"ש עוד. ועיין גם' שעה"מ פרק ט"ו מהא"ב דין י"ז שעתד ג"כ על הסתירה שדגרי הרמב"ם הטור והוא ז"ל מחלק באופן אחר דנבילה ט"ז מייירי כשהיא טוענת שזמנו נתעברה דהס"ל לא תלין לומר שמה מחותני ועוד כיון שהיא טוענת דהי"ך ונבילה י"ט מייירי שהיא אינה טוענת כלום כגון שחמה וכיוצא או הולד ספק ממזר דמיישגין שמה מחותני ועוד נתעברה ועפ"ז כתב לחמה על הכ"ס גס"ק ג"כ כמה ש' דהטור חולק על הרמב"ם וס"ל דכל שלא טענה אינה שמתחי ועוד נתעברה הולד ממזר ודאי והוא תמוה שלשון זה ש' הטור הוא ממש לשון הרמב"ם וע"כ לומר כמו שכתבתי דהס"ל מייירי כשהיא טוענת שזמנו נתעברה וכן מנא"ל משלשון מן ג"י דס"ל שדגרי הטור והרמב"ם הם שפה אחת ודגרי אחרים עכ"ד ע"ש (ועפ"ז אפסר לייבא דברי הרמב"ם השוללים שנתשנת נ"ז הכ"ל דגס היה המעשה שהאשה טענה נתעלה היא מעוברת ולכן החליטו דהולד הוא ממזר ודאי) ועיין גם' ס"ק אה"ל ל"ט:

אוצר הפוסקים

כמ"ס בסוגיא דיבמה שאמר לא נבעלתי, וגם מזה לפקוד אשמו כשצא מהדרך, ולי"ח שמה מנא"ל בנדותה וכדומה, דריעותא דלא חזין לא מחזקין.

וב"ש בשלא היה עלי' שום ריבון כעור ופריאות דאין חשש על הולד, וכן אפי' ה' רנון ולי"ח הודלת הנואף והאשה, מ"מ לא דמי לארוסה כ"ל כיון שיש לה בעל דהיתר כנ"ל, ויש מקום להכשיר אף כשלא נודע זמן לידתו בצנור וכו' דרך וידוי, בנרף סגרת דזונה מתכפכת, דכא כהן ל"ש דתולה בבעלה דלי"ח בצינו, ויראה שלא יתלו דכא ע"י שם.

ח. עו"ב שם מיהו היינו דוקא כשאמר וזנתה סתם. אצל כשאמר הבן מפלוגי וגם ראינו פריאות וכעור כמ"ס עס אותו פלוגי, ומכ"ס בני"ד דשניהם כדור דרך ודוי, יש לדון דכיון דלי"ח רי"ב מהבעל כנ"ל ולא ידעינן למחשבו ימי עזורה אם מסתבר יותר מהבעל, אי"כ מידי ספיקא לא נפקא דחז"ל לולד ליכא, וחז"ל דאם איתרע משום כעור ופריאות, וכ"ס בשניחאד כס"י קע"ח, ואין לדקדק מרמ"א בסע"כ דכ' זנתה אי"כ משום רי"ב, משמע דוקא בזנתה ודאי צ"י לעטם דרי"ב [כא בל"א אף כשאין רי"ב א"י], ד"ל לרבותא נקט, דאפי' ידוע שזנתה אפי"ה תולין ברי"ב, אצל בני"ד דליכא רי"ב אפי' באין ידוע וי"ל דנאמנת אפי' לעשותו ממזר ודאי, ועסק"י אות ע"י ש' דע"א עס רגלי"ד וי"ל דנאמן בזנות לעשותו ממזר.

קכח. י"א דהבן הוי ספק ממזר. כי הלבוש העטם שכסס שחזק שאינה מנה כך חזק שאינה מפקרת עצמה אפי' לארוסה והריכיה אומרת שלא ממנו וחיישין לדבריה. ועסק"י קי"ב אות ב' מ"ש צ"מ ליי"א זה.

קכט. וי"א דהוא נאמן. א. עכ"ס סקמ"א שכן הלכה. וכ"כ בע"א סקמ"ט ודלא כצ"ח דמשמע דס"ל דהיה נאמנת ע"ש. ובנתיבות לשנת סקמ"ב כי דכ"מ מ"י הר"מ ושו"ע בסע"כ ש' כסס שזינתה עס זה כך זינתה עס אחר, משמע דבמעיד שלא זזה ידו מידה הוא נאמן לעשותו ממזר ודאי, וכ"ס להכשיר דמסייע ל"י חז"ל ע"ש. אולם באצני מלואים סקמ"ג כי דעכ"פ מידי ספק לא יא, כי לחוס' ור"א"ש ורש"ב"ס פו"י אם אינו מוחזק לבנו נאמן רק בחורת מינו ולא בחורת יכיר, ע"י סמ"ע סי' רע"ז ורע"ט, ולפ"י

כח דר"י ואינו מוחזק בבנו אין האב נאמן לומר בני זה
לדיעות אלו ע"ש.
ב. ובשתק. ע"י בזה"ט ס"ק ל"ז דהוי ספ"מ על פיה. וכ"כ עכ"ש
סעי' ל"ז, דל"ד לנשואה, דכיון דאין הארוס מאוי לה
וגם אסור מדרבנן ספק מיהא הוי. ובליתא, עכ"ס סקמ"א.
וכ"כ עכ"ש.
קל. האב שאומר. כי צן פורת יוסף מתורת חיים ח"ג סי' נ"ב
דבאמר לפני מעמד הבי"ד בלילה לא מהני דאין מקבלין
עדות בלילה, ע"ש. וע"י חשב"ץ ח"ב סי' י"א דבאמר לו שזינתה
והיא הרה לזנוים והוא האמינה וגרסה, אין טענתו צרי לשווי
להכח עובר ממזר דשמה עיני נחתה באחר ורואה להפקיע עצמה מתחת
בעלה. וע"י גבעת פנחס סוס"י י"ז דאם גירסה מפני שמעוברת
מאחר ויש עדים שאמר כך בזה פשיטא דהוי"ל כאומר בני ממזר.
קלא. שאינו ממנו. א. עפ"י סקל"ז מ"ש מהר"ב, והעובדה כי
שג"י אב אומר בפני ב"ד שאשתו הרה לזנוים מפני
שוחר מג' רבתי שזה שפירש ממנה, וילדה בזה שצנ, והרצנית
מעידה שהאשה אמרה לה באב שהיא הרה, ומסוק שם שאפילו
כדבריו שפירש כ"כ זמן מ"מ שמה בלילה או יום ויומים אחר שהעיד
בא עליה ואכתי וילדת ל"י היא, ומאין הרגלים שנתעברה קודם
המעשה וזנתה, ומ"ש בפני הרצנית לא מפיה אנו חיים, וגם הרצנית
אינה אפי' ע"א, והולד כשר, מיהו אם בחודש אב או זמן מועט
אח"כ הוכר עוברת בעדים באופן שצדאי נתעברה קודם ג' אב
הולד ספ"מ, אצל כשאין ידוע כשר, ולריך לחקור ע"י את האם.
וע"י חבצלת השרון ס"י צטען אינו ממנו וגירסה והכחישו, וכי
ד"ס לחקור אלו, דהא א"א שידע צרור רק ע"ד הדמיון דהא
אפשר להסתכח עד יב"ח כסע"י, וצרור אלו שאלו כי לפנינו
לא יוכל לומר דבר צרור, וא"כ דליתא, יותר מספ"מ ל"ה, ויש
לנרף ס' מנכרי כו, ומאריך הדיעות שצפ"ח סקל"ז, ושהי קטע
**ציניוס [עסק"ק קל"ה אות ב'], ושא"י לאסור אשתו, [ע"ש אות ג'].
 ועפ"י סקל"ז דכשאנו אומר דבר צרור אי"ז דרך הכרח.
 וע"י בויאמר יצחק ח"א סי' ק"ל באמר שלא בא עלי רק לפני מ'
 יום והיה מעוברת מאחר, וגם השכנות אמרו שמעוברת
 כחדשים**

[עו] או על אחד מבניו (לו) שאינו בנו

ביאור הגר"א

[עו] או על כו. עתוס
ביבמות שם ד"ה כו
וי"מ כו עתוס שם ד"ה
והלכתא כו וכ"כ בב"ב שם :

נאמן

פתחי תשובה

(לו) שאינו בנו נאמן לפוסלו. עיין בתשובת רבינו עקיבא ליגר סימן קכ"ה ששאל במעשה שחזר עיירער על אשתו שנטמאה שאלא אותה נמנעה שיש בה ממש ונחלל שם עדים על כיעורים (ובתוך התשובה שם מנואר עוד שהיתה לו מעוברת וערער ג"כ בפני הג"ד על הולד כי היתה שנועות לא היה נציתו ואח"כ לא קרב אליה ע"כ יראה בזה זמן תוליד) ופסקו הג"ד שיגרש אותה וגירשה וילדה אח"כ בן והיה סמוך על שלחנה ותבעה אותו בערכאות לזון את בנו והוא אחר במקום התשפט שיער שאינו בנו וילא חייב בדיניהם והאיש הג"ל נשא אשה אחרת והוליד ממנה בנים והראשון ממנה מת והנה כעת בן הגרושה הוא בערך עשרים שנים ולזעק למזל לא תקנה לבוא נקאל (ובתוך התשובה שם מנואר כי יש לפנינו ב' עדים שמעידין שאמר בפניהם שבעל אותה כשגזר נציתו רק פ"א או ג"פ אך לדעתו רחוק שנתעברה ממנו אז). והשיב ע"ז פסק ארוך להחירו כי יש לפנינו שלשה נדדי היתר. א' דעת הג"ד דנאמן לומר אינו בני רק ע"י הכרת נכורה שאומר על הקטן שהוא נכורה. ב' דעת חס"ד דנאמן לומר אינו בני רק היכא דהיא אינה

אוצר הפוסקים

ד. ובאפשר לתלות בלפני הגשוואין. עי' אכן יקרה א"כ ח"א ס"ח, בלשה המוחזקת בכשרות וכמה שנועות אחר נשואיה נתקוטטו ואמר בעל על העובר דאינו ממנו יפן שלא בא עליה, ומכחישתו, וילדה לה חדשים פחות ח' ימים מנשואין, וכי דכאן יש להכשירו ממ"י, דאם לא נאמינו שלא בא עליה הריכוז בחזקה בנו, ואם נאמינו הרי י"ל שנתעברה לפני הנשואין דרובן לנ"י ילדן, ואז ל"כ אשתו וא"כ לפוסלו כרמ"א דבסמוך, ועי' תשו' מהר"א ס"י אות ז' שנתעברה וילדה תוך יצ"ח לנשואין ואומרת דלפני הנשואין נתעברה ואשחתי נאמנת להכשירו.

ה. אמר אינו מסנו, מפני שבי' שנים שא"ל גבר"א. וביאור מכחישתו, וגם ב' עדים שצדקוהו אמרו שהוא כשאר אנשים, וחזר ואמר שהוא ממנו, הכשיר בחיים ושלום ח"כ ספ"ח דכיון דכוכחש הכוחתו הרי זה עדיף מאמתלל דחוזר נאמן, וגם מלרף דעת ריא"ז דבמכחישתו א"כ.

קלב. א' מבניו כו. משמע אף דכוחזק שהוא בנו נאמן שאינו בנו, וכ"מ מרמ"א דבסמוך. וכ"כ מאירי קדושין ע"ה ב' כל שאמר שאינו בנו אלא שאחר בא על אשתו שנאמן אע"פ שהוא מוחזק לנו בצנו". ועס"ק ק"מ ד"ה דרך בעובר דל"ל חז"כ נאמן ולא כנולד.

וכי ביד רמה צ"ב פ"ח אות קי"ד כגון "דיוע דבר איתתי הוא וקאמר עליוהי דלאו בריה דידיה הוא דה"ל ממזר ממילא אכל חלמלל לא הימנא רחמנא". ופי' חות יאיר ש"ג כגון שבה ממרחק פס בניו חזקת ואמר על א' שאינו בנו שאשתו ילדהו מאחר ואפי' מודית א"כ, דלדידה אין נאמנות, וכו' כיון שאמר [אינו] בנו זר הוא וא"כ רק לומר שאינו בנו ולא שהוא ממזר, דאפשר שכשר הוא ואספו אל ביתו, וכמ"ש לדבריק כותי אשה כו. ועי' מ"ש צ"ע ב"ס"ק קל"ד אות כו.

קלג. שאינו בנו כו. א. עי' בשיבת ליון סי' ס"ז דה"ל כשאומר בני הוא אכל נולד מערוה וממזר הוא, נאמן, וכמ"ש הר"מ פט"ז בע"ז דכאמר על הוחזק בנו דממזר הוא דנאמן, וככונה שולד מערוה, דדין אינו ממנו כי אח"כ צה"ל, [וכן פי' הגר"י] אזולתי עס"ק ק"מ, וכ"ד מאירי בסמוך אות ב', וכ"כ ביד רמה צ"ב פ"ח אות קי"ד, ודעת צה"ג עס"ק קל"ד אות ד', ומה שהשמיטו בא"ש וכדרכי הפניי קדושין ע"ה, ע"ש, י"ל משום דהוא ק"ו מאינו ממנו, דפשטות לשון ר' יהודה משמע דנאמן על בנו ממזר ולא לומר שאינו

כחדשים, וכי ללא נחצר ממנו ידעו שהיה מעוברת, דמכלוק דמים אין ראי' שמה מחמת חולי ואין לפסול העובר משום זה, א"כ י"ל דאמירתו בעל נוצע מאמירת השכנות, ויש לה חזקה כשרות ורוב נשים אינן מזנות, וא"כ עד שיחזרר מהלילה.

ב. וכי בבגד"ג הגכ"ט סק"ט מרדכי"ז שאל ל"כ מציאח אחרונה שמורה יותר מיצ"ח הולד כשר. וכי האלף נך שלמה ס"כ דצראו זה כמה כיעורים י' דאף כשפירש ממנה יותר מנ"ה שכולד ממנה. חולם עפ"ה סק"ל"ז דאף ביעור י"ל דנאמנת עד יצ"ח. וכמ"ז צנזין עולם ס"ו אות י' ו"א צה"י קול זנות ועידי קיומי וסתירה עד שנאסרה לבעלה ואמר שאינו ממנו, ועי' בחקירה נודע שאמר בן מאומדנא מפני שיה' חדשים וחלי שפירש ממנה לגמרי, ובתוך יצ"ח חזק לה רק ב' או ג"פ, וכי בלות י' כיון דל"ה אינו בנו אלא מאומדנא היו ספק ממנו ואשחתי, [וכ"כ צה"ח] ס"י י"ג דאף שהאמינה תורה לאב מ"מ לא עדיף מעדות גמור, וכל שאומר מאומד ומדומה שאפי' ב' עדים אין עדותם עדות כ"ש בזה דמיוס הוא ואין נך צו אלא חדושין, ואע"ג דבעבור ל"ה אשחתי כיון דאין להכשירו אכל מידי ספק לא יא, ואע"ג דאי"ז ספק השקול דרוב אינן משתכחים, מ"מ כיון שאומרת צרי לי שמבעלי נתעברתי ומיניו שנאמנת אפי' צרי"פ, [עס"ק ק"ד אות ב'], א"כ אפי' נימא דכיוני כשהיה צח"ז ולא בעבור וכ"ש כ"ד שכו עדי קיומי וסתירה, מ"מ מהני אמירתה לעשותו ספק, ואמרינן ג"כ כיון דכולן מזנות וחולות צבעליהן ודאי אפי' זנתה עם הנחשד מ"מ ל"כ בקציעות שהחיראח שלא תתעבר ולא יתלו צבעלה כיון שהי' עידי קנ"י"ם שילא עליה שם זונה, ואע"ג דמקודם אמר סתם אינו בנו יכול לפרש דכיוני דהיינו מאומדנא וכאמתלל דבסמוך. ומחירו עם עוד נדדי היתר. עס"ק קל"ד אות ל"כ.

ג. ולענין מזונות והנקה שתובעת. וכו' טוען עפ"י באומדנא ה"ל שאינו ממנו. כי צנ"ע ה"ל אות י"ב ד"ל צדיני ממזנות דבעבור ל"ה אשחתי וכ"ש בעידי קנ"י"ם ולא תוכל להוילא, וגם שצופה ל"ש כיון דמודה שא"י אס הולד ממנו וכ"כ ל"כ פטור, אך צתפכה י"ל דמהני אע"ג דרוב אינן משתכחים הא אין הולכין בממון אשה"ר, וכ"ש צנ"ד שיכולה לומר קים לי שכולד ממנו וא"י להכחשה, ולפ"ז אפי' הוא מודה שלא חזק לה ממנו שאמר בעל ג"י יכולה לתפוס למזונות הולד כל שאומרת צודאי שחזק ה"ל לא זינתה עם שום אדם.

(לח) נאמן

לפוסלו

פתחי תשובה

עליה נשנו לנתינו הוי הגדה מעליה. ואף כי נודע שאלו העדים הם קרובים זה לזה מ"מ כבר דן חתני הגאון מפ"צ כ"ו להחיר ואם כי ראייתו אין מחזור כ"כ וגם עת"ש הרב השואל לדון דמתי ג"כ ריבוי עדות חגשים ששערוה שאל עליה אחר בואו לנתינו יש להשיב אך עכ"ז כיון דיש לנו ספק גדול מהרא"ת הנ"ל ועכ"פ ע"י ג' נדדי היתר הנ"ל משוי לן לספיקא דדינא וא"כ הוי ס"ס ספק כהנך רבנותא ואינו נאמן כלל דאינו בנו וספק שמה מערבי (ע' נס"ק שלפני זה) והנה ע"י ס"ס יש לדון שאם ישא אשה שחלל בתו פסולה לכהונה לשיטת הרמב"ן דמה דלמירין כותי שאל עכ"י בנו פגום היינו בנו חתם דהוי חלל לפסול אשה נתינתו וא"כ ממילא בתו פסולה לכהונה כנת חלל אולם כיון דהרבה פוסקים דחו ליעקר הדין דבנו פגום מהלכה ולהרבה פוסקים דחו לאו דוקא אלא בתו פגומה הוי אכל בנו אינו חלל והרמב"ן עמנו משוי לה לספיקא דדינא ואם נישאת לבסוף לא תלא בזה שפיר יש לסמוך על גשגשה עמודי העולם להירדה א"כ נכ"ד כלל לומר א"כ וממילא מחזיקין שכן הוא חתנו וכן לקרותו לתורה על שם אביו. ויאל מחתנו נצריך דעת חתני הגאון דה"ק פרעשנורר הלכה להחיר עכ"ד ע"ש. (ועיין בזה תשובת חתם סופר סי' י"ג) ועיין בס' שעה"מ פט"ו מהא"כ סוף דין י"ז ונתשובת שינת ניון ס"ז מענין זה:

(לח) נאמן לפוסלו. עיין בתשובת רע"ק אינר סימן ק"י מה שפלט שם גנין יף האמנות בזה לכל מילי ע"ש ועמ"ש לעיל ס"ו ס"ק ל"ב בשם נ"ב:

אוצר הפוסקים

ג. וכשהאב אומר שספק אצלו אם בנו הוא או לא. עי' בתשצ"ז ח"צ סל"א דדיבורו אינו כלום וכדין הכרת בכור דלמדו משם, דבאומר בנו ספק בכור אינו נוטל בנכסים אלא חלק פשוט וכו', ובשי"י עפ"י סקל"ז דלריך דבור ברור.

ד. נשבה הבן ואביו אינו מכירו. עי' בדברי דוד (רדב"ז) סי"ה בעובדא בל' שנשבה כבן ו' ביחד עם אנשים מבני עירו והמיר, והם אמרו לו כל הזמן אחי בן יעקב ונתגדל בשמדותו כבן ליה וזקנו מגדל ואל לחזור בתשובה, ואביו אומר אין אחי בני ואינו מכיר, וכי כשים עדים שהוא בן יעקב שנשבה אין אביו נאמן להכחישם והוא כשר ובנו לכל דבר, אם לא שטען שאותו הבן שנשבה לא היה בנו דנאמן מטעם יכיר, אבל כאן מודה שהנשבה בנו הוא, אלא שזה אינו הוא הלא כן נגד העדים, ואפי' יטעון עכשיו שהנה ל"ה בנו שוב א"כ כיון שטען אינו חוזר וטוען דשמה למדוכו לשקר, לסוף הביא עדים שדעוהו לבן יעקב עד בן י"ב וי"ג, וכעת שזקנו מגדל אמרו קצת מהעדים לא נוכל כבר להעיד, וקצת אמרו שמכירים אותו בעצמם, ובצ"ע דקלח שאבו, ומוזן שאפשר להכיר חזירו אפי' בצע"י דמ"ש ביוסף שיאל בלא חתימת זקן זה רק טעם שלא הכירוהו אבל לא למימרא שא"ל להכיר כה"ג, ולפיכך כשר הוא ומוחזק לבן יעקב לכ"ד, ואם לא היו עדים בכ"ז נאסר בקרובות יעקב ואשחרו זקוקה לבני יעקב ליבוס, משום שיש עדים שנשבה בן יעקב והוא אומר שאמרו לו בשבי שהוא אותו בן אבל מי שאל ואמר אמרו לי שאתה אבי ואין עדים כלל, אם ברור לו שאמרו אחת אסור בקרובות יעקב, ואם מסופק בנאמנותם מותר, ודוקא כשהם פסולי עדות או ע"א, אבל כשאמרו לו בן ב' עדים כשרים לריך לחוש לדבריהם ונאסר בקרובות בכל ענין.

קלד. שאינו בנו נאמן. א. וכן דעת השאלות פ' ואר"ה סוף סי' מ"א, וכו' ב' בתוס' יבמות מ"ז וברא"ש ב"ב פ"ח סי' כ"א, ובסמ"ג ל"ח ק"י צסופו כ' ש"כ"ד הרמב"ם, וכ"מ בהגמ"י פט"ו דל"ב אות ח' [אולם עי' ס"ק ק"מ ויש"ש דבסמ"ח אות ד' בדעת הר"מ]. וכ"ד ר"י בתוס' ב"ב קכ"ז ב', ויבמות מ"ז, וכ"ד סמ"ג שם, רא"ש ב"ב שם, א"ו"י. כ"כ יש"ש קדושין פ"ד סי' ט"ו, וכ"מ בה"ג אש"י, וכ"כ המאירי קדושין, ה"ל בס"ק קל"ב, וכ"מ מרמב"ן ב"ב דמסיק דנאמן שאינו בנו בכל גווני, וכ"ד הטור, ובר"ב טולידו בתשובה

ואינו בכלל חוזר ומניד וגם ליכא סתירה בדבריו אחרי שדעתו לא נחשבה מציאות פ"א י"ל דנציגל זה אחר בערכאות שאינו בנו שהוא שופט כן ע"פ שכלו ונאמנת הוא טועה בדמיונו ונתעברה ממנו אלו. וגם אף אם נחשוב מקודם נסיעתו מנינו אכתי ילדה קודם י"ג חודש וקו"ל דלמירין אישתי ואף דנכיעור לא מקילין בזה"ג (כמש"ל סעיף י"ד בהנה"ה) מ"מ י"ל דזה רק להחיר עממה אכל על הולד י"ל דנאמנת (עמ"ש מזה לעיל סי' ד ס"ק ט"ז) ומה דפקפק רב א' כיון דיש עוד ריעותא בזה שירדה לטובל אחרי שאל לנתינו ודרך המעבורות שחלוק' דמים ז"ל דהסילוק דמים הוא רק תשהוכר עוברה וגם מנ"ל דטענה לנדחה דילתא רחקה כחם והיה נאמנת מעלתא או דרחתה מעט נוטה לאדמיות כו'. ועוד כ"ל אף אם יהיה הדין כג"ד אלו מעידים עדים שנתחב מנינו זמן מה ובשנו לנתינו לא קרב אליה גנין שפ"י ההשגון יהיה הלידה יותר מ"ט חודשים מיום התרחקו מנינו דלן מחירין הולד ב"ש עדי כיעור מ"מ הוא אינו נאמן לומר דהיה בן ד"ל דל"ג רק בזהכרת דבר ברור שאינו בנו אלא בזה שאף לדבריו אפשר שזה בנו דדילתא אישתי א"כ לומר שהיה בן שסופק לנו אם הוא בנו זה אינו דרך הכרה. ועוד כ"ל דלן לדון כלל על אחרתו או בעודה מעוברת כי כתבתי בגליון ש"ע ח"מ סי' רע"ז ס"ג דיש לדון באומר זה בני או אינו בני על הטובר אף שהוא דרך הכרת בכורה מ"מ אינו נאמן דלן הכרה לעובר ר"ל מדברי הרא"ש פ"ה דנ"ב סימן כ"א. וא"כ נכ"ד אחרתו שנעודה מעוברת א"כ וממילא העדים שאמר בפניהם שאל

שאינו בנו וכריא"ז המוצא בפ"ה ס"ק ל"ז, וא"כ כש"י השו"ע דין אינו בנו שוב א"ל לכתוב דנאמן על בנו דמח"כ הוא, דכ"ש הוא. ובפני משה ס"ק ל"ג כ' דיל' דהשו"ע ס"ל דבנו מח"כ הוי רק ספק ממזר דלא נפקא מספק שמה זינתה ג"כ עם אחר והולד מכשר, וכדפי' הפנ"י בקדושין ע"ה ב' הא דגמ' שם איכה דלא קים ל' לפירש"י, ואפי' דאמר שכיחא אשתו מח"כ ויש ר"צ ממנו, מ"מ לענין ממזר הוי כספק השקול, עס"ק ל"ה אות ב' ביוש"י. ואסור בממזרת מדרבנן, והא דמחירין משום ר"צ בצע"י ט"ו, החם משום חקנת הולד להחירו צבת ישראל אוקמורא דאדורייתא דשחוקי מותר אף בספק וכ"ש ברוב, אבל להחירו בממזרת ל"ה תקנה, ועי' אסור ברוב כספק השקול משום מעלת יוחסין, וגם לקולל יש דמרבך ממזרים, וא"כ הטו"ש דכ' כאן ממזר ודאי, משו"ב לא כ' דין דבנו מח"כ דהוי רק ספק ממזר, דרלו להשמיטנו רבנותא עפי' שנאמן האב לעשותו ממזר ודאי ול"ה דמגוי, אבל בר"מ דס"ל דהוי ספק ממזר וכמ"ש בצ"ש, עס"ק קל"ו, משו"ב כ' בנו מח"כ, (ועס"ק פ"י אות ג' ע"ד נאמנות לומר בני מהשפחה, בני מהגויה).

ב. ועי' ריא"ז ב"ש"ג סוף קדושין דמשמע דהא דנאמן לומר על בנו שהוא מח"כ דוקא כשה"י שוגג, דבלא"ה אין אדם מע"ר וא"כ, וכ"כ נ"י פ"ה דב"ב לענין בן גרושה, וכ"כ מהרמב"ם דלעיל ס"ק ק"ד אות י"ז, [ועי' קל"ה"ח סי' רע"ט סק"ד להנ"י דגם בזה אמר במזיד י"ל פלגין דיבורו ובשוגג ה"י ע"ש], ובריא"ז משמע דבזה אמר סתם אמירין, שמה לא הכיר בזה. אולם המאירי קדושין ע"ה כ' דנאמן לומר בני ממזר מח"כ דאפי' דאחמ"ר, גז"כ הוא דכ' יכיר, וא"ל כשאומר אינו בנו כו', [וזה דלא כש"ל לעיל בזה"ה א' דכ' כ"ש להיפך], וכ"כ שיבת ליון להר"מ בס"ק ק"א אות ג' ע"ש, ועי' בית יצחק סק"ד אות י"ד דכ"מ מרא"ש יבמות מ"ז דמשום יכיר נאמן אף כשמישים טעמו רשע, ועי' פני משה סקכ"ט ד"ל דנאמן אף במזיד משום דכונתו למנוע שלא ישא בת ישראל, ודומה למ"ש תוס' כריתות י"ב דנאמן לומר מזיד הייתי שאמר בן שלא להביא חולין בעזרה, מיהו היינו דוקא כשצלא דיבורו הוי כשר גמור, אבל אי הוי ספק ממזר כרי כבר אסור צבת ישראל.

אמר בערכאות שהוא בנו מעורה, וחזר ואמר בפני ב"ד שאינו בנו, ונתן אמתלא. עס"ק ק"ד אות ט"ו.

אוצר הפוסקים

נולד לפני זה שאמר עכשיו זכור הוא, דממילא נעשה הראשון ממזר, אבל אם לא יחזור בעדים והוא רק מוחזק לקשית, שניהם כשרים, דאפשר שמה שאמר חזיו שהוא הכזר היינו דהוא הקשית ושניהם בניו הם, ועיי' חת"ס ח"א סי' י"ג דר"ל לזה"ג דוקא כשאומר על הקטן זכור מהני דליכא הגדול ממזר, אבל אם עיקר עדותו דהגדול אינו בנו אף דממילא הוא הקטן זכור לא מהני, עיי' הכותחו מדאמר הלכה כר"ג, וזכר מיטב הקושי על בזה"ג.

ו. ופעמו דא"נ לומר אינו בנו, כי בזה"ג כה"ל מילה משום דר"ז מהבטל ואפי' כשאשתו פרושה, ופי' בניו עולם סי' ו' בזה"ג לאות א' שם משום דפי' אינו נגד חזקה וכ"ש נגד רוב, ורוב צעילות הוא רובא דאיתא קמן וא"נ נגדו אף להכח"זי אה"ע סי' ס"ט, וגם אינו חלוי במעשה כמי' תוס' בזה"ג כ"א א' דממילא אדם נאקק נאשח, וא"כ לא מהימן לומר לא נאקק לה דלא מוקים אפשי'.

ובאבני צדק (להגר"מ פאנעט) חת"ס סי' ל' כתב דאף בדליכא רוב צעילות כנ"ל שטען שפירש ממנה זמן רב ואף לדבריה כי עמה רק פעם א' לפני ע' חדשים, מי' טוען נגד חזקה דקתא שלה, וכמי' תוס' חולין י"א דמטעם זה לבד יש נחלות כולל בצעל מלמד רוב צעילות.

ח. ובאשתהי הולד יב"ח. עיי' בעני"א סק"כ דנאמן דלא בא תוך הזמן אף בלא הכרת זכורה, להרא"ש פ"ד דקדושין חליבא דזה"ג, כיון דיש ריעותא, אולם להפרישה סק"י דתוין שם דלא כרא"ש ע"ש, ל"ל משום דסבירא ליה דאף בכהאי גוונא אינו נאמן שלא בא תוך דליכא הכרת זכורה.

ט. ועיי' סלוק בבורה. עפ"י סק"ז מהגר"מ דא"ג, והוסיף שם דאף דמרא"ש פייג סכ"א דכ' דאין דין זכורה לנכרים ע"ש, משמע דסלוק הוא נמי בכלל הכרה, י"ל דדרך דחי כ"כ דאפ"ל דנאמן כה"ג, אבל למסקנא דלר"י נאמן בכל ענין כו' א"ל לחי' זה, וכדמ"ל לרמב"ן שם דסלוק ל"ה הכרת זכורה, וכ"כ בנין עולם ס"ו בזה"ג לאות ג' שם דאינו נאמן עפ"י הירושלמי, כה"ל אות ה', משום דהוי ליקח ולא לתת.

י. עיי' הכרת פשוט. כי צניע ס"ו אות ג' עפ"י ירוש' כה"ל, דנאמן כשאומר על בן בן הבנים שאינו ממנו דכיון דעיי' מוסיף ירושת שאר הבנים והוי לתת דנאמן, מיהו אם צעת שאמר כך הוי לו רק צנות וצננות לא מלינו דתתנה לו תורה נאמנות ליתן גדלות ליה מינו אם בן אינו נאמן לומר לומר אינו בנו דהוי ליקח, [ועיי' חת"ס כה"ל בזה"ג].

יא. ובעובר כי צניע כה"ל בזה"ג לאות א' שם ד"ל כונה בזה"ג צניע דא"ג נגד ר"ז דהיינו דוקא בנולד דיש לו חז"כ מכה רוב דר"ז מהבטל, כל זמן שלא ילא עליו לעו, והאז דהוי כה"ג אלא ורק ע"א, א"נ לפוסלו, כיון שהחזק בזה"ג, אלא עיי' הכרת זכורה, ולא בעובר, וא"כ אין סתירה ממשנה קדושין ע"ה, דהתם מייירי צניעה אומרים על העובר שאינו מהם דל"ל חז"כ ולכך נאמן לר"י.

יב. וכשהאשה סודה. כי מהר"ש הדגלה המוצא באורים גדולים סי' ק"ח סד"ה מיהו, ד"ל דנאמנים לזה"ג אפי' בלא הכרת זכורה, דמי' דא"ג לומר אינו בנו הוא דוקא כשאשתו מכחישתו, ובתור"י דבסמון, ומדייק לה ממ"ש הרא"ש פ"ד דקדושין דלזה"ג דאשתהי יותר מיצ"ה כשר, דאם הבטל והאשה מודים שלא בא נאמנים, ודייק מהר"ט חת"ס סעי' דאשה כדי נסבא דהאז לבד נאמן, אבל י"ל דהרא"ש לזה"ג כ"כ דס"ל דא"ג אלא עיי' הכרת זכורה, קמ"ל דאם האשה גמ' מודה נאמנים ולפ"ז אש דוקא נקט, וכ"כ ע"א סק"י, ומדייק לה דבמשנה קדושין ע"ה דקתני ר"י נאמנים וסתמא לא מייירי בזה"ג זכורה ומי' נאמן לזה"ג, ול"ל משום דשניהם הודו, וא"ש דקתני "נאמנים", ושלא תתמה שמועיל לירוק הגדה האם לענין זה, שכן מלינו באסופי דנאסוף מהשוק לר"י כי עדים

בזה"ג שסבוף סי' חק ומשפט מוסיף עוד: הרי"ף, [כ"מ במוק"י ב"צ] ר"ן נמוק"י [שם] רע"ז, ריטב"א, תשו' חיימוני, כה"ל, [סוף הכ' אס"ז] וכ"מ מהגמ"י כה"ל, כה"מ, רי"ז, רי"ז, [סי' מ"ז, יכ' שו"ב] ליון דבסי' מ"א סותר ע"למו, ובחוט השני סי' י"ח עמד בזה, ט"ש, אולם דבריו שם מוסבים לענין ירושה וממון אבל לענין ממזר אין מבורר שא"נ על בנו מאשתו] רש"י, [באבני מלואים סי' ד' סק"כ מציא מהרש"ן ח"ב סי' י"ט שכי' דלומר שאינו בנו אין האז נאמן, אך בסוף דברי הא"מ מציא מהרש"ן בזה"ג כה"ש כי לבידן וכו' סותר ע"למו ע"ש] צנימין זאב, והוכיח שכ"ד רש"י והרמ"א.

ב. ועיי' צניעה ליון כה"ל ד"ה אף לפי, דאע"ג דל' ר"י האומר "בני ממזר" משמע בנו מח"כ, ולא שאמר אינו בנו, מי' יש מקור לשיטתם, דבסיפא דמשנה קדושין ע"ה צ' ואפי' שניהם מודים, ופירש"י שאומרים על העובר שהוא מאחר, ור"ל שטען שלא קרב אליה, וכ"מ מסוגיית הגמ' שם כו' וכיון דריבטא דסוגי' מיירי סיפא באינו בנו, ור"י פליג נמי אסיפא דנאמן וקיימ"ל כוונתו, מש"כ פסקו דגם באינו בנו נאמן.

ג. ועיי' צ"י ויאמר יתח' ח"א סק"ל דאפי' מכחישתו דעת השו"ע דנאמן, וסמך אמי' בסע"כ"ז, וא"ל דשני ארוסה דאינה מלינו אלא, דמהב"ש שם סק"מ"ה שכי' דהתורה האמינתו [וכ"כ בר"מ כ"י], טעם זה שייך אף בגשואה.

ועפ"י סק"ז דש' חולקין על כל הג"ל, ומצטרפי לספק, ויבאר עוד להלן אות כ"ה, ומקודם יתבאר מי הם החולקים במוקם וחלוקי דינים בהם.

ד. בח"ג וסיעתו. דא"נ רק עיי' הכרת זכורה, כ"כ כה"ל מילה, והוצא בתוס' ב"צ קכ"ז ב', ורא"ש שם סכ"א, וכ"ד ר"ח בתוס' יצמות מ"ז, והי"ש קדושין פ"ד סעי' כ' דכ"ד הרמב"ם, וכע"ז כי יצמות פ"י סכ"ז ע"ש, והב"א הגרי"ז אולאלי, [נדפס בירחא "תצונה" ענת תש"ה מכ"י], וזה דלא כסמ"ג לעיל אות א', וכן מסיק הי"ש כזה"ג, ועיי' צניע בסמון דכ"ד כה"ל מפרש, ועיי' להגרי"ז אולאלי דלכלן אות כ"ו דכ"ד רדב"ז.

ה. וכ' בבנין עולם ס"ו אות ב' דכ"מ מירוש' קדושין פ"ד כ"ז, דא"ר אבא משם רי"ח לר"י דנאמן לתת לו ולא ליקח ממנו כו', ומאריך לבאר דר"ל דאף לר"י א"נ משום יכיר רק לתת לו, ולא ליקח כגון שמת זה בלא זרע א"נ ליורשו וכו', דיכיר קאי אלפניו ולאחריו, הכזר בן השואה יכיר — יכיר לתת לו פ"ש, דמה שנאמן לומר בן גרושה הוא דוקא עיי' אמירתו לתת פ"ש, ועיי' בסמון אות ע', וכ' שם בזה"ג דלפירוש זה היינו הא דר"י רבינו א"י מפרש בתוס' יצמות מ"ז דכ"מ מירושלמי, א"כ יש עוד חזר לזה"ג מבטלי התוס' ואין לדחות דבריהם, ועיי' לקמן אות ע"ז מ"ש בזה בעני"א וחת"ס, ועפ"י"ז מסלק שם בזה"ג ג' השנות תוס' ורא"ש אזה"ג, וכ' א"כ אין סתירה מהבטל ויש לסמוך הירושלמי כשיכולים להשוות בבטלי אפי' בדוחק כמי' הפוסקים בזה"מ.

ובעין יצחק חת"ס סי' ז' מציא סיעתא מהירושלמי כה"ל להרא"י דלומר אינו בנו א"ג, עיי' אות י"ד, דלומר אינו בני דמסלק ממנו עיי' זכות ירושה הוי ליקח וא"י, ועיי' בסמון אות ע' י, ומוסיף עוד מירושלמי שם, ר"ח בשם ר"ה הוי מחזקים אותו שהוא משפחתו נאמן כו', והפי' לא כפני' שם שנדחק, אלא דדוקא באומר בנו משפחתו נאמן, דאע"ג דמעט הדין אינו מחייבם אחריו, מי' צמ"אאות בנו הוא, ומיירי כגון ששטר שחרור צדי השפחה ועי'ן שלא מסרה, שכלי טענתו ה' נחש לבנו, אבל לומר אינו בנו לגמרי א"נ כו', ועפ"י"ז נדחה ראיית אבני מלואים סי' ד' סוף סק"כ מייצמות מ"ז דגבי גר סוף סוף בנו הוא, (ועיי' נתיבות לשבת ס"ק כ"ט מ"ש בע"ס החולקים אזה"ג).

ו. וכ' ביד רמ"ה ב"צ פ"ח אות ק"ט דהוי מלי דנאמן לזה"ג עיי' הכרת זכורה דקמן בזה"ג עיי' עדים שההוא שמוחזק לזכור

אוצר הפוסקים

והחת"ם ח"א סי' י"ג כי דמי' צירוש' פ"ד דקדושין, כהל' אות
ה', לחת ולא ליקח, דהכונה דאי' לומר אינו צו פ"ש
שהאריך.

זו. וע"י הכרת בכורה דקמן, כי צניע' כהל' דנמי אי' לריא"ז
לעשות את הגדול לאינו צנו, ומי' צני' קצ"ז בשלמ'א
לרי' דכ' יכיר וכו' משמע דלרי' אי' דנאמן אף שהזכר אחר לבכור.
ולריא"ז הא כיון שעי"ז נעשה ממזר אי' לרי', אי' היוו כרצון, י"ל
כגון בחלומים שהזכר אי' מהם לבכור ולא ע"י עדים וכו' שנאמן
לומר דכשני הוא הבכור, וע"ש דשקיל וערי לפרש הסוגיות אליבא.
יו. וכשהאשה מודה. פי' כנה"ג הבכ"ע אות י"ט דמקשה מריא"ז
ארדצ"ז שכי' דנאמן פרשתי מאשתי יותר מבי"ח
דנאמן, ותי' דאולי מיירי הרדצ"ז שהאשה ג"כ מודה שלא בא עליה
כל הזמן וזכר ודאי שהוא ממזר.

יח. ובעובר. כי נאמרי יושר ח"ב סי' קי"ד דכשעב"מ פט"ו דאם צ'
כי מס' צני יעקב דעובר דל"ל חז"ל מודה ריא"ז דנאמן
באינו צנו, אמנם שם מביא מרמ"ח סמ"ח דגם בעובר אי', ומכ"ש
צני' שאין מזכיר את אחר כן בכוונת מעוברת לפני צ"ד, ועס"ק
ק"מ שכי' הגרי"ז אולא"י דעובר כיו ספק לריא"ז.

יט. ובאסרה אינו סמנו וכשר. כי צניע' צס"י ו' צבג"ה לאות ד'
י' דלשיטתו כפי שצ"ח לעיל אות י"ד, ל"ל דנאמרה
האשה שידעה שהיא באיסור אללו ומאחר נהעברה דהולד כשר
כשהוא אינו מכחישה, דבזה שפיר י"ל מדאפקרה נפשה כו', ולי"א
צא ר"צ מהצטל כיון שאומרת כרי שאין העובר מצטלה כגון שלא
מדקקה אליו זמן רב, וכדקיי"ל בשתוקי דנאמנה דמכשר אף צרו"פ.
עס"ק ק"ד אות ה', כ"ש נגד רוב זה כו', ואע"ג דל"ל חז"ל דנשאת
באיסור וגם ל"ל מינו, מ"מ כשכבר נולד ולא היינו יודעים מתחילה
שנשאת לו באיסור אי' כבר הוזכר הולד ככשרות ובהיות לבוא בקהל,
ומי' בכתובות דלמאן דמכשיר זה פוסל בזה, דבזה ל"ל חזקה
דכשרות, ה"מ צמערות שכבר נולד הספק ערם שגולד הולד דאין
לעובר חז"ל כו'.

כ. וכשלא ידוע שהוא בנו. כי צניע' כהל' י"ל דאי' לריא"ז לומר
צני מח"ב, דה' דדוקא צידע בלא"ה שהוא אביו וכו' וכן
אחריו ודר עם אמו כא"ש ואשכ' נאמן לומר שאמו מח"ב ובאיסור
נולד, וכדדייק לישג' דמתני' האומר צני זה ממזר כו', משמע דידוע
בלא"ה שהוא צנו, ולכן האמינותו תורה דרמיה עליו למידק, אבל
כשצאו שנים ממדב"י ולא הכרנו מעולם ואמר עליו צני הוא וממזר
אי', דעי"א בעלמ' הוא ואי' לפסול ארס, ואפשר דאפי' שאר פוסקים
מודים בזה, שכולם לא כתבו אלא צמחזק לבנו שאמר אינו צנו אלא
ממזר כו', אבל כשלא נודע שהוא צנו, כאחר הוא אללו, שלא נתנה לו
תורה נאמנות לפסולו, ולפמ"ש בצאור הירוש', כהל' אות ה', לא משמע
כיו, דקאמר דאי' ליקח לענין ירושה כו', כרי דמשמע דמיירי בלא
ידוע שהוא צנו ואפי' נאמן לעשותו ממזר, ול"ט, [ועס"ק קל"ב
מרמ"ח].

כא. דעת תוס' רי"ד, דבמכחישתו אינו נאמן, עפ"ת ס"ק ל"ז.
והוא צחי' לקידושין ע"ה צ'. ונחת"ם ח"א סי' י"ג כי
עליו דהוא תמורה, דהא התורה האמינה לאב אפי' נגד חזקה
דאורייתא, ולא מצינו בשום מקום נאמנות לאם מה"ת, ואין ניקום
ונימא מסכר'א דהכחשת האם תועיל כו', ולעני' דאין לסמוך ע"י
כלל, ע"ש. וצני' עולם סי' ו' אות ט' כתב דכתיב' רי"ד משמע
ממתני' שם דכ' ואפי' שניהם מודים כו' רי"א, "נאמנים", משמע דקאי
נמי אלאו, דאפי' דעיקר הנאמנות הוא רק מזל האב מדיון יכיר.
כצנ"ה שם, מ"מ נקט "נאמנים" לומר דדוקא כשהי"ח מכחישה
נאמן, דאם נאמן האב גם כשמכחישה הול"ל נאמן, ועצמו, כיון
דשניהם נאמנים מן הדיון דהא האב נאמן לפסולו מגז"כ וגם אמו
נאמנת להכשירו אפי' צרו"פ כמ"ש צס"ח לכן אם מכחישהו אין האב
נאמן, ואפי' ספק ממזר אינו משום דמוקמינן הולד בחז"ל, וגם משום
צרו"פ

עדים להעיד עליו, ואמרי צירוש' דאביו ואמו נאמנים עליו ככ' עדים.
עס"ק קנ"א.

יג. ונאמנות דבן גרושה לבת"ג. כי צני' עולם סי' אות ז' עפ"י
הירוש', כהל' אות ה', דהיינו נמי דוקא ע"י הכרת
בכורה, דהכתוב דיכיר מיירי דאשתו הגרושה ליש' ידוע שהיא בנשואין
אללו אלא על פיו, ולולא דכיו' ה' חפ"ל דלאו אשתו היא וי"ל
מדאפקרה לדידי' אפקרה לאחריתי ולא היינו מחזיקים לולד זה ממנו,
וע"י קאמרה תורה דנאמן שאשתו היא וממילא צנו ובכורו הוא צרו"פ
מהצטל, דדוקא כה"ג נאמן גם לפסולו דכיו' "לחת", ובהנה לאות ד'
שם כי (לריא"ז) דאין לומר דמיירי צידוע שיש לו צ' נשים וא' גרושה
דאי' פשיע'א דנאמן לבד מ' הוא כה"ג כיון דהוזכר אי' לצ"ג דכיו'
כחיה וכמקוה צידו.

וכ"ד סהר"מ פדוא ס"ד דאי' לומר צני' חללים לבכ"ג ורי"ת [אלא
ע"י הכרת בכורה].

וכ"ב הרא"ש צ"ב פ"ח סכ"ח דלכ"ג נאמן צ"ג ע"י הכרת בכורה,
ואף הרמב"ן שם דכ' דצ"ג ל"ש להכרת בכורה, לא כ"כ לבכ"ג
אלא להוכיח שלא כתיבה, וע"י תשו' רעק"א סי' קכ"ה דחכ"א פי'
דכונה הרא"ש באומר זה צנו בכור וכיון דנאמן לזה נאמן ג"כ שהוא
צ"ג, ורעק"א מפי' דמיירי צידוע לנו שהיא גרושה ואי' אימת נשאה
אם תוך ג"ח לגירושה או אח"כ וילדה לו, והוא אומר ששכחה ג"ח
והוא צנו דכיון שנאמן שהוא צנו לבכורה ממילא הוא צ"ג.

והיש"ש פ"ד דקדושין סט"ו ר"ל מתחילה דלכ"ג אי' צ"ג ומביא
לכ"ה"ש כהל', ומסקנתו משמע דצנו מח"ב נאמן בכל
גווני. והגרי"ז אולא"י [נדפס מכ"י צירחון "בבב"ח" ענת הש"ח]
פי' מ"ש צב"ג ה' נחלת דארי' נאמן לומר צני ממזר ולא הזכיר שם
תנאי דהכרת בכורה וכמ"ש בזה מילה, דכונתו צנו מח"ב דנאמן בכל
גווני, וע"ש גם ת"י אחר. וכ"כ על"א סק"י ד"ל כן צדעת הבכ"ג,
ומיישב בזה קושיות תוס' ורי"ש, ע"ש. וע"י צעני' יכיר צס"מ סי'
רע"ט סק"י וי"ב, ותשו' רעק"א סי' קי"י.

יד. דעת ריא"ז. עפ"ת ס"ק ל"ז. והוא צשי' קדושין פ"ד דמפרש
"צני ממזר" הוא שאשתי היתה ערוה אללו ולא הכרתי
בזה עד עכשיו כו' אבל אמר אשתי זנחה ואי"ז צני אי' כו', וכן דעת
הרי"ד צס' המכריע סי' ס"ד, ושכן פי' המורה שהוא פירש"י שלפנינו
בקדושין ע"ה צ', (חת"ם ח"א סי' י"ג), ובהמכריע שם כי שזכו גם
דעת רש"י ורשב"ם ור"י מוגאש ור' שלמה הספרדי, (חת"ם ח"ב סי'
פ"ז). וכי צני' עולם סי' ו' אות ד' ו' ובהגהות שם דקמ"ל אף שאין
ידוע שאשתו היא רק על פיו, וכדלעיל אות י"ג, מ"מ נאמן וממילא
היו צנו וממזר מרו"ב, וכשידע שאסורכ' לו משמע דאי' דאחמשי"ר,
ועס"ק קל"ג אות ז'.

וב' הגרי"ז אולא"י כהל' דמכנה"ג דצמחזק אות י"ז משמע דרדצ"ז
סובר כריא"ז מדמקשה אכדרי, ומה שצ"י לא הביא שיטת
ריא"ז שנתנו אחריו כל גדולי הפוסקים האחרונים, י"ל עפ"מ"ש
שכנה"ג א"ח סי' קפ"ח הגצ"י אות ז' שאין ספק שצ"ג לא נתפשט
בזמן מן, וברא"י, שאינו מזכירו בשום מקום, וגם ח"י ריא"ז לא
נחגלו לו, ע"כ שסכרת ריא"ז הוא ממש סכרת צב"ג כמו שפי'
מהרש"ל דכיו', וזכרי סכרת רש"י ממש שפי' צמנה על האומר צני
ממזר, ומי' שם ואפי' שניהם כו' שמא"ש אחר וע"י קאמר ר"י דנאמן.
י"ל דדוקא צני עובר שאני דל"ל חז"ל, ע"י צמחזק אות י"ח.

פו. וע"י בעצ"א סק"י דנ"ל דכ"ד הרי"א מפרש שבתוס' יצמח
מ"ז, דפי' דיכיר קאי אבן השנואה כו' ע"ש, אלמ' דס"ל
דמדנאמן לענין בכור ליכא למילף דנאמן לפסול, ד"ל דקרא מיירי
כששניהם צניו אלא שהיינו חושבים על אי' שהוא הגדול והעיד האב
על הב' שהוא הבכור והגדול ולא נעשה שום צן ממזר, ומשוי"ב כי
דילפי' נאמנות לפסול מדקאי יכיר אבן השנואה, וא"כ לפי"ז י"ל
דדוקא צב"ג שמעיד שהוא צנו ופסול נאמן ולא באינו צנו דכ"ל
כאחר.

אוצר הפוסקים

ועוד צריך יש לחוש שאמר כן להפטר ממזנות דכיו נוגע בעדותו.
עסיק קלי'א אות ב.

וב"ב באמרי יושר ח"ב סי' קי"ד צאמר שהעובר אינו ממנו שג'
שנים שלא קרצ אלהי משום קטטה וגירשה מעוברת וכתחלק
מבצת שילדה אח"כ, ורנון צעיר שהעובר מן ישראל והנחשד כוזה פעם
לפני אים דרך ודוי שצא עלי פ"א, ובצת נשחדכה, ולירק הכך דיעות
אף כשלא ידוע אם הכחישו, ואף צהח"ס ח"ב סי' ג' מסיק דכיו
ספיקא דדינא, ואף דשם היו יותר לדדי היתר מני"ד, מי"מ יסודי
ההיתר, דהנך דיעות וספק דמגוי ישנם גם צני"ד כו, ואף שיש קול
וסודי דמישראל, מי"מ יש להסתפק מגוי, עסיק קלי'א אות י"א, אלא
שצריך להודיע להמשדך שאש"פ שמהדין כשרה, מי"מ פגומה היו לעכ"פ
בת דומה היא, וגם למחרש"א קדושין ס"ח גוי הבא עכ"פ לירק גרות,
ואש"פ שרבו החולקין מי"מ ריעותא היא, וגם עיקר ההיתר אינו
מרווח רק מחמת גודל הענין ושלא תפרוץ צונות בין הנכרים די להחיר
לחיש הידוע זאת ורואה לישארה, אבל לא להעשותו כי יש צוה חשש
לפני עור, וכן מסיק דכיון דכל ההיתר דשמה מגוי, אין לכתוב צהחוב
רק שמה לצד ולא שם האב דיש לחוש לחורבא לענין גט שדעת כמה
פוסקים ששינוי שם אביה פוסל.

כו. והגרי"ו אבולאי ה"ל משמע דמכריו לגמרי כהנך רבנותא,
צא' שגירש אשתו וכשהצטעו מזונות צונותיו שילדה לו
מכר אחר שאינו ממנו, ונרשם צם' זכרונות הצ"ד צדור שלפניו
שכן פסולות לקהל, והאשה יש לה שער שהודת בערכאות [שכן צונותיו]
ויכולים לכפותו ולצ"ד ע"י בערכאות וישיאום צע"כ, וכי דככה"ג
רבו המחזירים דהם צה"ג ור"ת, ריא"ו ומבראנ"ת, [עפ"י סקל"ו],
רש"י, דרך צעור נאמן, (עסיק ק"מ), רי"ף שחור"י"ד דהא שחק
כל הזמן ע"ש, [ואינו צרי"ף שלפניו ואולי הוא בעל השערים.
(הח"ס ח"א סי' ע"ו וח"ב סי' ס"ז)], ומי"מ [היינו ר' ישעי' הזקן
דבוא חור"י"ד] דהא הכחישו, ואף דאינם שוים צעעמיכם ובכמה
דינים פליגי, מי"מ כבר כי מבראנ"ת ח"א סמ"א וחוט השני סי' ס"ז
ממחזיקים שיש לנרשם להחיר כו' כיון ששוים דין זה, והאוסרים הם
רמב"ם טור ורא"ש ר"י מן וסמ"א, אבל אין לחושבם אלא לגי' שיעות.
עפמי"ש צ"י חו"מ סעי' דהרמב"ן והרמב"ם היו צי' לגבי רא"ש ועור
דכוו כחד, ולעולם העור צשיעת אציו הרא"ש אולי, וה"ג העור ורא"ש
חדא, בסמ"ג ומן דאולי צשיעת הר"מ נמי רק חדא [אולם ע"י תחילה
הס"ק דיש עוד אחרים], ומכ"ש ד"ל דגם הר"מ ס"ל כרא"ו
עסיק ק"מ.

עז"ב דעוד יש לצד להחיר עפמי"ש בה"מ ה"י"ע דלכרי"מ כשאמר
אינו צנו כיו. ספ"מ דשמה מגוי, וכבר כי הרשב"ץ ח"ב סל"א
דכשאין צו איסור אלא משום מעלה יש לסמוך אחרת, ועוד
דכיש"ש קידושין כי דבר"מ צכה"ג (ע"י תחילה הס"ק), ח"כ הרמב"ם
דבוא מארי דאתרא דדין (צמלרים) אף דכ"פ חלוקין עליו גירינא
צחרי ומכ"ש דרוב צנין ורוב מנין מכשירין, וחו דמכנה"ג הגביע
משמע דרדצ"ו סובר כריא"ו (ע"י לעיל אות י"ד י"ז) או דרדצ"ו נגרר
אחר הרמב"ם, וכבר כי מבר"א הלוי חח"מ כלל ג' סכ"ט שצמלרים
נוהגים לפסוק דרדצ"ו אף כשפליג אחרת, ומעתה ו"ל ס"ס שמה
צכה"ג ואח"ל כרי"ו דאפי' ליכא צכור נאמן, שמה כריא"ו, ואח"ל
כהחולקים ע"ז שמה כחור"י"ד, ובעין ס"ס כזה כי יד אהרן ח"א
הגביע סקב"ד, והיו ס"ס המתכפך, וע"י צמבראנ"ת ח"א סמ"ב.
עז"ב דגם יש לסמוך אחרת ח"א סי' ק"ך דצבורא שעה יש לסמוך
איחידא ח"י נפיק חורבא שילכו לערכאות, וגם כאן אם לא
נחירם ילכו לערכאות להכריח הצ"ד להחיר עפ"י הודאתו, ואף אם
לא יכריחו כו' מי"מ יכה חלול השם, ובר מן דין כל המחזירים הם
אחרונים ואיפסקא בלי צבתארי אפי' יחיד נגד רבים וכו' ככנה"ג כללי
הפוסקים

דח"צ תולין צבעל, וכ"ש אם צאה האשה תחילה ואח"כ צא האב
דאינו נאמן. וע"י צעין יחחק חח"כ סי' ז' שצין לש"ך יר"ד סי' ש"ב
סי"ק כ"ג שכי' דלי"ע לדינא צמכחישו, וע"י פ"ת שם סי"ק כ"ז.

כב. ובעין יצחק שם כי ד"ל דכן דעת חוס' כתובות י"ד לענין
חרום, או דס"ל דככלל ח"ג לומר אינו צני, דפי' דלא
מוד"ה היינו צליתא דל"ה היו צרי וצרי כו, ע"ש, וצרי"ש שם
מוסיף דקיימ"ל כרי' דנאמן דצנו ממזר, ומי"ט לא כ"כ גם החוס',
אלא ש"מ דככה"ג דהיא אמרה ממנו, ח"ג. והגרי"ו אבולאי צהחוב
[גדפס"ה מכ"י צירחון "צחוב" ירושלם עבת תש"ב] מציא פירוש
רצונו יכוונתו כ"י להר"ף כתובות דפירש אינו מוד"ה, אפי' כשהכחיש,
איכי מהימנא, ומי"ש דצברי וצרי ל"א ר"ג דנאמנת היינו צני צני
קמייתא דצממון דלוקמא אחרת, אבל לאיסורא נאמנת אפי'
צברי וצרי, וכ"מ שגם צרי"ף אפי' לא מוד"ה איכי מהימנא כר"ג.

כג. וכשבא האב לב"ד תחילה. כי צני"ע ה"ל דלמי"ש הטעם דא"י
משום דהיו ע"א צהכחשה, ח"כ ו"ל דהיינו כשצאו
שניהם צצ"א, אבל כשהאב צא תחילה שוב אין אמו נאמנת להכחישו
כיון שהוא נאמן דאינו צנו מגז"כ וכו' קיי"ל כ"מ שהאמינה תורה
ע"א הריכו כשנים ואין דצרו של ח' צמקום צי, ולה"ל ח"א שכי'
הנמוקי' סו"פ אלהינה לכה"ג מסתפק שם הצני"ע אם האם צאה
תחילה לצ"ד ואמרה כשר וכו' הכחשה אח"כ, אם זה תלוי צהא
דסי"ז סעל"ה צהשה שאמרה מת וע"א הכחשה אח"כ, דלדיעה ח'
דחל"א דע"א כשר עדיף להכחיש האשה, כ"י יכה ספ"מ, ח"ד דכאן
אין לו נאמנות יותר מהאשה ח"כ דומה לצאה אח"כ אשה המכחשה
דבראשונה נאמנת, ומכ"ש צספ"מ דהיו רק דצנן דאין להחמיר.

כד. וכשנשים הכחישוה. כגון שאמרו שזמן רב שכלך צעלה למכ"י
וכדומה, מסתפק הצני"ע שם צהגי"ה לאות ע' ח'
נימא דכיון דכ"מ שהאמינה תורה ע"א אוליין צתר רוב דיעות, ואפי'
צי' נשים יכולות להכחיש, ח"ד אף צכה"ג דנאמנת לומר דמצעלה
דחלוקין דצא ע"י שם, ע"י סעי"ד, וכשיש צעלה ואינו אומר שצא לא
מהני, עכ"ש שם, מי"מ ו"ל דהיינו דוקא צידוע צל"ה שכי' צמכ"י,
אבל כאן דא"י רק ע"י הנשים וכה ח"ג לפסול אם לא ע"י הודאת
הבעל שכי' צמכ"י ושלא צא, ו"ל דלחור"י"ד דא"י כשהכחישו, דככה"ג
לא מהני עדות הנשים, ול"ע לדינא ע"ש.

כה. ועפ"י ס"ק ל"ז דמצטרפי כל הדיעות הסתירין לספק.
וכ"כ צעין יחחק חח"כ סי"ז, ושהשע"מ פט"ו דאח"כ
זן צזה ומציא שאר הדיעות ומסיק דמשוין עכ"פ ספיקא דדינא,
ומחירו לקהל עפ"י צלל ספקוק, ועוד צי' יסודי היתר של העין יחחק,
עסיק קלי'א אות ב', וכן מלרף חצב"ש סי", עסיק קלי'א אות ח'.
וכן הבנין עולם סי", צנדון הנזכר צס"ק קלי'א אות צי, לירק צלות
י' הכך דיעות, כיון דצני"ד ל"ה הכרת צכורה דמקודם ה"י לו רק
צת וא"י צכה"ג וכו', ומכחישו וא"י לחור"י"ד וכו', ולריא"ו וכו'
ח"י כלל שאינו ממנו, אף להר"מ לפי בה"מ ה"י ספק, ולש"ש ופירשו
צרי"מ ה"י ודאי, עסיק קלי'א, וכיון דלכמה פוסקים וצב"ג מכללם
(דאף שדחה מהלכה, ע"י חוס' ורא"ש, ואין להכריע מדעתנו נגד
הראשונים, מי"מ דצרי צכה"ג קבלה ואין לדחות לגמרי, כ"כ שם סוף
אות ג'), עכ"פ אין הולך ממזר ודאי ומותר מה"ת, יש לנרף עכ"פ
סברתם לסיק להחיר כשים עשמים צל"ה להיתר, וכה, דאף להשו"ע
ו"ל דהיו רק ספק דשמה מגוי, עסיק קלי'א אות ע', ועוד דאמר
מאומדנא, עסיק קלי'א אות צי, עוד י' דיש לנרף מיעוט דמצעלה
ואשחיה לספק השקול דמגוי והו"ל רוצא להיתורא, דככה"ג דצי'
הספיקות מנשרפים לענין ח' שאינו מן ישראל אחר מלערך (משא"כ
כשהם צי' ענינים לא ינערך המיעוט לפלגא, ודלא כסדרי עברה קפ"ג.
וכמי"ש צספ"י צית יחחק), וכ"ש צני"ד שאומרת צפירוש דמצעלה.

לפוסלו (לט) והוא ממזר ודאי ג [צו] ואם יש בנים לבן

באר הנוהל

אינו

ג צריחא שם וכחפרא
ר' יחיא נח אגא וכו' שם

פתחי תשובה

פסולה לכהונה הרי דתלין בערני לחומרא לענין יחוס כהונה ומה"ט לן להחליט
דבר חדש לענין ס"ס וכן להקל באל"ל שזינתה לדורו כמחזיר ודאי שלא להסתפק
בערני וגם בזה מהרי"ט ס' ט"ו מנזר המספקין בערני (אלא שדנרו שם
לינס תוננים) ע"ש בלור. גם בתשובות הקודמות שם נזכרים שדנרו צינו
ובין האלון בעל בית מליר והוצא קצת לעיל ס"ק ט"ז מנזר דשניהם כחזר
תפסימים לדינא דמספקין בערני ומזכירין זה לזה. ועמ"ש לקמן סימן י"ג
ס"א ס"ק י"ח ונראה שכן הוא גם דעת האלון בעל נ"ב ז"ל ועמ"ש לעיל
ס"ק י"ז :

(לט) והוא ממזר ודאי. ע"ש ס"ק י"ב ולעיל ס"ק מ"ג ומ"ד ועי' בתשו' רע"ק ח"ג סימן ק"ו שהאריך לחלוק על הכ"ז וזה נמ"ש דלא מספקין בערני וכתב דמה דהוציא כן הכ"ז לעשות מחלוקת בין הרמב"ם והטור מחמת דקדוק לשון אינו מוכרח כלל וכלל ודברי הרמב"ם והטור בלא דקדוק היטב כו' (ומנזר שם דלפי' נהיה לפנינו ואינה חומרת דמערבי אעפ"כ מספקין בערני ודלא כהפרישה שהוצא נ"ב ס"ק מ"ד ע"ש ועמ"ש לעיל ס"ק ל"ו) ודאי' מוכרעת דמספקין בערני מסוגיל דפ"ק דכתובות (דף י"ג ע"ב) תורנא ודנרא משום רוב פסולים כו' וכן ממה דמנזר נ"ב ס' ז' (נ"ל ו') דלא יד ערבי נחה

אוצר הפוסקים

ומצוין לקדושין ע"ח ז', ואע"ג דבספיקא בלומרת מארוסי וכו' מכחישה כולל ממזר וביא חינוך זונת, וכ"כ בר"מ, הרי אף שא"כ לפסול האשה מי"מ נאמן לפסול הולד, י"ל דבארוסא שאני שלדבריה כורע מחזקה וכיבמות ס"ט ז' מדאפקרה לגבי ארוס, אבל בנשואה כגונא דרמזין, גם בר"מ מודה דחזקה האם מהני לכן.

ובב' עפירות יהושע הביא מ"ס נופת נופים (לחצי הפמ"ג) פי' חלף שכי' דכחן אי"ל לומר אינו בני משום דממילא תיאסר אשתו עליו וע"ז לא נחנה לו התורה נאמנות, ועי' בקצוה"ח סי' רע"ט סק"ד שהקשה דאי"ל בלומרת בני ז"ג הוא הלא פוסל את אמו מן הכהונה, וע"ש מה שח"י, וע"ע בנתיבות שם. ועי' בנתיבות ח"ב סי' ס"ז שכי' בכהן הנשוי כהנה אינו נאמן לומר על בנו ממזר הוא ויפסול אשתו מחזומה דבי נשא, ובז"י לא שייך זה משום דבירו לפוסלכ ע"ש, אבל מה שאשתו נאסרה עליו הוא משום שאחיד"ל. ועי' בנתיבות לעיל סי' ג' סק"י"ב מהב"ח סק"ד דמנזר דהיכא שנוגע לאשה ל"ש יכיר גם על בנו.

וכן בחבצה"ש סי' י' מלרף סברה זו לשאר דלדי היסר, וכי' דכיון דע"י דצור נאסרה האשה עליו דלא תלין בלומרת כמ"ש בב"מ פי"ח דלס"ב סי', [אולם בז"י ז"ב פי"ח דף קכ"ז כ' מריטצ"א דבאמר אינו בנו לא נפסלה האשה די"ל שגונג היא, ע"ש], ולאסרה אינו נאמן אחר תקנת רגמ"ה אי"כ גם על בנן אי"כ, והשו"ע מיייר לפני התקנה או במקום שלא פשעה או כשהוא עומד אומר שנאנסה. אולם באבן שתי' אי"כ ספ"ח כ' דאדרבא דבכה"ג יוכל לגרשה בע"כ ולא חל עליו חדר"ג, דכיון דהאמינתו תורה דאינו בנו איך נאמר שמשום חדר"ג נעקור כאן דבר מהי"ט, וכיון דנאמן על בנו ממילא נאמן על אשתו דל"ש כאן פלגין דיבורא דתלוי זה בזה, עתו"ס ורמ"ש יבמות מ"ז ועוד, וגם דיש חזקה אלימתא דאין אדם מכחיש בניו כמ"ש נ"י פי"ג, ואי"כ ל"א שמה ענינו כו' כמו בחזקה דאינה מעיזה דל"א ענינו כו', וכ"כ שושנים לדוד סמ"ד ממכריב"ל דבאומר אין הסובר ממנו דשויא אכחיד"ל מותר לו לגרשה בע"כ או לקחת אחרת עלי' דאדעתא דעוברת ע"ד לא נשבע, ועי' נ"י הכ"ל מריטצ"א, ובקצוה"ח רע"ט סק"ד כ' מסמ"ע דכיון שנאמן על בנו ממילא נעשה אשתו חשודה, והקצוה"ח חולק דפלגין דיבורא ואמרי' שגונג היסר כו'.

קלו. והוא ממזר ודאי. א. ע"ש ס"ק י"ב דכ"ד בעור, וש"מ דלא מספקין שמה מגוי אלא בלומרת כן כדבסמוך, ולהר"מ הוי ספ"מ דמספקין שמה מגוי, ודיעה זו מתבארת לכולן אות ח', ויש בזה חילוקי דיעות ודאפנים, ועפ"מ ס"ק ט"ז מהגרע"א וס"ק ל"ט, ולעיל ס"ק קי"ד. ונתיבות לשבח ס"ק כ"ז כ' דאף לבעור אין סברה שלא לתלות בגוי יותר מבישראל, ומ"ש בעור ממזרי ביינו דמותר בממזרת, דכ"ל דלפי' הוא כו' מגוי דכשר מ"מ מותר בממזרת, דמלך אמו ל"ה קבל דכיו כבן מגר וישראלית, [עמ"ק ע"ז

הפוסקים אות י"ג. ומה שגרסם בסי' זכרונות הכ"ד שאסורות, אין בזה משום חסם שאסר כו', דכני מילי בעטב בשקול הדעת אבל בלא חסוק אדעתא איזא דין כוי בעטב בדבר משנה כו', וכ"כ מהר"ע ח"א סל"ז, ריב"ש סי' ש"ע ותל"ח, ובר"ן בחולין, וגם ללור"ך שעה יכול ז"ד לבעל דברי ז"ד גדול ממנו כמ"ש חומת ישרים סי' קל"ה, וגם ל"ש אין משיבין את הארי אחר מותו דכיון שגילה יסוד פסקו כורשינו להשיב על דבריו כמ"ש בחר שבע תשו' ל"ד, ומצטנחי שאלו היו הרבנים קיימים היו מודים לדברי כו' ומבפלגת זקנותם לא דנו בעצמם כו'. ותחס על הכיתר גם הר"ר יצחק עייב ס"ט (בעל ערך השלחן).

קלה. נאמן לפוסלו. א. וכשהאב רשע הפסול לעדות, כתב במנחת אלעזר ח"ג סי' ל' דרשע נמי נאמן, דכיון דהאמינתו חורב אע"פ שהוא קרוב ב"ז זכות מיוחדת שנאמן להכירו לאחרים, ומה נפ"מ שהוא גם פסול, ומ"ש רש"י יבמות מ"ז א' ד"ב לענין יכיר, דישראל הוא ויש לו עדות משא"כ גוי, משמע דיכיר הוי מטעם עדות, ה"ק דגוי אינו בר עדות כלל ופסול בעלם, משא"כ ישראל אפי' רשע הוי בר עדות אלא דיש חשש משקר, וכמ"ש לחלק בעטרת חכמים למ"ס קדושין בן פסול דעבירה לפסול דקרוצ דפסול בעלם מגזכ"כ. וכ"כ בלחצי דזק לבר"מ פלנעט סי' ל' דאף דהוא עברין נאמן דל"ה מתורה עדות. וכי' מנחת פתים דכ"כ בית מאיר ס"ז סע"ט, אלא דמסתפק במומר שמה דינו כגוי ע"ש. ובתור"ע יבמות פ"ב אות כ"ו מסתפק קצת גם ברשע ע"ש. ועי' בס"ק קל"ג אות ז'.

ב. ובשנוגע בדבר דיש לחוש שאמר אינו בנו כדי להפטר מממון שנתבעתו אשתו. כ' צנין עולם סי' ו' אות י"א די"ל דבכה"ג אי"כ, דלא עדיף מעדים דביש חשש נגיעה אי"כ כלל, וכ"ש בנאמנות דאב דכוי חידוש מנין דנאמן אף כשנוגע, [וכ"כ בנתיבות סי' ע"ו דכוי דהאמינה תורה לאב נגד בניו שהם קרוביו ביינו דוקא לענין זה ואין לך בו אלא חידושו אבל לענין שארי נגיעות לא עדיף מהבדי דעלמא], ומירושלמי הכ"ל ס"ק קל"ד אות ב' דמשמע דאי"כ לירשנו, ז"ל נמי דבעטם משום דנוגע, אי"כ ו"ל דכ"ה לענין פסול ממזרות דאי"כ בשיש חשש נגיעה, וש"ב דינו כלי"א כלל אינו בני ותולין צרו"ב מהבטל, ומ"ש ריב"ש סי' מ"א דכתבצבורה ממונות פטור משבועה משום דבתורה האמינתו שאינו בנו, ז"ל דכ"כ לסניף, ועיקר בעטם דכ"ל אי"כ אס נתייבתי דשמה מאחר, וכך כתב המל"מ פ"ד דנחלות, ומלרף סברה זו לשאר דלדי היסר, עמ"ק קל"ד אות כ"ה.

ג. וכשפוסל גם האשה. כ' בלחצי יקרה אי"כ ח"א סי' עברמזין דאי"כ כמו ביש צניס לכן, [אולי הכונה למ"ש ביבמות מ"ז דכ"כ אי"כ על בנן לומר דלמו שפחה במקום שפוסל את אמו כשהייתה מוחזקת לישראלית וכדאמרינן אי"כ על בנו גדול ע"ש].

אוצר הפוסקים

ה. ובעין יצחק אכע"ז סי' ז' צ"ל שנפרד מאשתו כמה שנים משום קטטה ודר במדינה רחוקה בעיר שרו"ג ואין שכינה מיוחדת לישראל, אחר זמן רב התיישבה גם אשתו שם וכעבור שנה ילדה ואמרה מצעלה שציקר צניחה כמה פעמים, והוא מכחיש שאינו ממנו, ולפי השערות הוא מגוי ואמנם נמלחו מכתבי חיבה ביניהם, והחירו לקבל בלי פקפוק עפ"י ג' יסודות, א' מעטעם ס"ס כפ"ת ס"ק ל"ז, ב' להטור המוצא צו"ע סוף סי' ו' דנתעברה בעיר שרובה ורוב סיעה כשרים אף כשאין יודע מי ה"לך למי הנשא לנתיחה, ואפשר שגם הר"מ יודה דעכ"פ צדיענד לא תלא, עכ"י שם, וצפרע להפוסקים ולהר"מ מכחי ס"ס מש"א וברש"א כ"ו, ובג"ד כ"ו רוב עיר ורוב אורחים דשם גויס, ולענין הולד כ"ו כדענד, כ"ל ס"ק ק"ד אות ז', ג' עפ"י הנוצ"ק דכשנים רק על הולד אמרין מרובא פריש, כ"ו, עכ"י ל"ז אות י' וס"ק קמ"ח, וכ"ד שיבת ציון סי' ס"ז, ומחשבים לעיל ס"ק ס"ח אות ט', וכ"מ מחש"א עכ"י ל"ז אות י"א דבר"ג ל"ה ממזר ודאי, ובני יעקב סי' י' מציא מהר"ט כ"ל, ומשמע שם דאף בג"ד שיצבה עם משומד דר"ב ממנו נמי חולין מגוי, ונחפ"ל לעיל ס"ק ס"ח אות י' משמע דכל דלכא רוב ישראל מספקין בגוי אף צפרו"ה, ע"ש, ועתה"ס דבסמוך.

ו. וביש רג"ד דמגוי ע"י מכתבי חיבה. כ' עין יצחק כ"ל דלכ"ע יש להסתפק במגוי. ועתה"ס סי' י' דתלה בנכרי שה"י שוכב צניחה כמה שנים והוית דיימא מיני, [אע"ג דהוא חושש להכ"ש, ובאמרי יושר כ"ל], וע"י בסמוך אות י"ז במחלצת כל היום עם גויס, עו"כ שם החת"ס צפרע שרוב בעיר ורוב סיעה גויס ולפמ"ש דכלא ידע"י שהלכה מציחה לזנות ל"ה אף להר"מ דחולה לגבי, עכ"י ק"ד אות ה', א"כ חז"ל נכבד ואזלין בת"ר, כ"כ שם לענין לפסול לכהונה.

ז. בר"ג ואמרה מישראל. ע"י צאצאי נדק סי' צ' צאצא שנפרד מצעלה וישבה במקום שכולס גויס מלכד צ' ישראלים ומחזקת בית מרזח וילדה בן מזנות ואמרה מישראל פ', ומסיק דבר"ג הולד כשר, ודלא כמ"ש קהלת יעקב סי' ו' סי"ח דלכעור דאין חולין בגוי כ"ה אף בר"ג ומשום דכל המלויין חלל ישראלית ישראלים, ד"ל דבר"ג חולין, משום דכנגד סברא דרוב מאזי"ס כ"ל יש סברא דרוב מזנים גויס, ולר"י ס"ל צרורה מדברת דחזקה דמתין וממזר אף דבעיר ר"כ, מפ' בירושלמי דזנות רבא אחר הפסול, הרי דסברא דרוב המזנים פסולים עדיפא דדוחה לרוב דעבד דרוב בעיר כשרים, ובס"י ל' הוסיף דהא דאב נאמן לומר בני ממזר היינו כשאומר מישראל אחר חלל צאומר דאינו ממנו יותר אמרי' שהוא מגוי דפרו"ס.

ובנאנסה. עכ"י ק"ד מ"ש צ"ח חת"ס ותו"ח, ובספק צל"ה"ה חס מצעלה, ע"ש, וע"י ס"ק ס"ח אות י"ד ד"ל דמלך סי' דמגוי, וצפרו"ה, עכ"י ל"ז אות י"א, וס"ק ס"ח אות י'.

ח. וי"א דחולין בגוי והוי רק פ"מ. עכ"ש כ"ל אות א' דכ"כ בה"מ צ"ח הר"מ ושכ"מ מהר"מ. וכ"כ להדיא יד רמב"ב צ"ב פ"ח אפי' ע"י הכרת צבורה דקטן אין בגדול ממזר ודאי חלל הפק דשמה מעכ"ס ואסור צ"י וממזרת. וכלל הכסף ח"ב א"ה ס"ב דן הכרה צ"ח וכ' דרש"י רמז"ס רמ"ה ר"ן בה"מ עור פרישה חשב"ן צ"י מהר"י וי"ל צ"י יעקב מהר"מ"ט שעה"מ חק"ל נדיב לז ואחי וראש כלבו סוצרים דחולין בעכ"ס להקל, ונגדס מהר"י מינץ ואר"ג, וכ"ד ישמה לז ס"ג דלרוב הפוסקים חולין, וצניח מאיר מוכיח דחולין ממ"ש בקדושין פ"ח אע"ג דלא קים ל"ה כ"ו, וכיון דמייירי שאמר שאינו ממנו למח לא קים ל"ה שנפרד מאשתו זמן רב צ"י דשמה

ע"י מ"ש צ"ח הנחל"ש], ומ"מ כיון דמגוי הולד כשר לקבל הו"ל ספק ולכך נאמנה לומר דמגוי, ובר"מ לשיטתו דס"ל דגר שאמו מישראל מקרי קבל, וכ"כ בגוי כבא על צ"י ומש"ה הוי ספ"מ.

ב. ובחזרת חסד סי' ט' כ' דמ"ש כ"ש דלהר"מ הוי ספ"מ, אינו מוכרח דכא לעיל סעי' י"ד משמע דלדיעה א' דכ"ה מהר"מ הוי ממז"י, וגם מהר"מ עלמו כע"ז מצואר שסובר שהוא ממז"י, [אולם ע"י מ"ש צ"ח להבין אות י"ד], עוד יש להוכיח דל"כ ספק שקול שמה מגוי דחלין יותר בישראל, דבכתובות ט' א' פריך והא ס"ס ומשני בפחות מג"ש, והכ' בהפלה, לר"ת דציחה עכ"ס אינה אורסת מכ"ה אכתי הוי ס"ס שמה מעכ"ס כ"ו, א"י דלא חלין בגוי שאין דעתה מעורבת בהם, ועל הוכחות הגרע"א, עפ"ת, יש להשיב. ועכ"י ק"ד מ"ש ע"ד מהר"י דלירק ספק דמגוי, וברב עולידנו צחשו שסב"ק סי' חוק ומשפט הוכיח כן בדעת הר"מ גם מסוף כ"י"ז וכו"ט דלא מסיים ואסור צ"י וצממזרת כנחחילת כ"י"ז משמע דכ"ו ודאי. [וכע"ז כ' צ"ח עולם סי' ה' אות ו' דמזה מוכח דכלא דיצורה שהוא מגוי הוי ודאי ודלא כהר"מ, חלל דמוקי דמייירי צ"ח ישראל].

וב"כ אפי' וזמרי ס"ק מ"ח דלהר"מ לא חלי' בגוי דהוי ספק רחוק, ובאמרה מגוי יש להאמינה אף דל"כ ספק שקול, וזהו פ"י דברי הר"מ ודלא ככ"ש. וכ"כ על"א ס"ק נ"ב ד"ל אף להר"מ והר"מ דכלא טענה הוי ממזר ודאי וכהעור, ואפ"ה כשטענה כן נאמנה, וכמ"ש חו"ס לענין אישתי, עכ"י מ"ד אות ג', ואף דלר"ש חולין שם אף בפסחא, הא כחצו דהיינו דליתא חלל דליתא ואינה טוענת מודה דלא חלין בהכי, ור"ג יל"פ ממזר ודאי כשהיא לפנינו ואינה טוענת דמגוי, וכ"כ בפנ"מ דהעור ובר"מ ל"פ, וע"י בסמוך אות י"ב.

ג. וב"ד האורים גדולים סי' קט"ז דק"כ דעיקר כמהר"מ מינץ סי' כ"ו דאין חולין בעכ"ס אפי' במיעוט ישראל, דר"כ חלל מחשכ רק לפי חשבון הישראלים הנמלחים שם, ולא כמהר"ש הבדלה דדחי ראיות המהר"מ מינץ מרב ושמאל לענין ארוסה דיש לפי שכינה מיוחדת לישראל, דאפי"ה כ"ל לחשוש דילמא חולה גביהו, וכפנו"י בעיר שרו"כ דכלא נדקה הוי ספק דשמה חולה למיעוט הפסול, כיון דזונה היא וצניחה לא ישכנו רגליה, וכ"מ מהא דאסופי צ"ח גויס אחרי שנתגייר עדיין הוי אסופי, ע"י סעי' ל"ג, ור"ב ר"ל צ"י ויהיון דמשום מיעוט ארוסות ושהכלבו למדכי' והא ממזר מכ"ה, ואמאי, הא יש להכשירו אף מדרבנן, ספק גוי וכשר כשנתגייר, וחל"ל מארוסות וכ"י שמה נחעברה מגוי דהוי רובא, חלל י' דל"ה למין בשאינו מינו, ומוכיח עוד מדין דפרו"ה דסעיף ע"י דל"ה ס"ס שמה מגוי, וכן בהכ"ג ור"ח דכ' דע"י הכרת צבורה נאמן לעשות ממזר, וסמ"ג שהצי"ו וכ' וי"מ וכ"י משמע דמודה דע"י דבורו הוי ממזר ודאי, וכ"מ מר"ש דמקשה אצ"ב כ"ו, ועור ושו"ע דנסעיף כ"ז כ' דנאמן בארוס לעשות ממזר ודאי, כל הני ז' רועים ס"ל דל"ה מגוי אפי"ג דאחר הכורבן הוי ככ"מ רוב גויס. וכ"כ קהלת יעקב המוצא בסמוך אות ז'.

ד. אולם ע"י מהר"מ אכע"ז סי' ע"י דמכשיר צ"י. ונחבנלל כשרון סי' י' כתב דמ"ש כ"ש דאין חולין בגוי היינו במחלה על מחלה חלל צ"י יש לחלות כ"ו. וכן באמרי יושר ח"ב סי' ק"ד כ' דאף דהחתי"ס סי' ט' ובכמה דוכחי חשש להכ"ש דלכעור אין לספק בנכרי, מ"מ צ"י י"ג לירק ספק דנכרי עכ"פ צ"ח גויס, וא"כ בג"ד צכפר שרו"ג וגם רוב סיעה ודאי יש לנרף לספק, וכן צפ"ח כש"ה ח"ב סי' ה' הכיר צ"ח עיר וסיעה גויס. וכ"ד חזני נדק, בסמוך אות ז'.

אוצר הפוסקים

פרטים, לכן אין לתלות ברובי דשם דודאי מן שפרון הוא מהמיעוט נגד עכ"ל אע"ג דהם מיעוטא דמ"מ כיון שרובם פרושים היו ספק השקול והיו רק ספק ממזר, ואע"ג דבדקדושין ע"ג דקאמר דשחוקי כשר מה"מ משום דרובי משמע דבריהם היו ממזרי, י"ל דשאי"ה דמיירי בפניו שר"פ היינו קרובים וממזרים וי"ל דהיו גם פרושים. משאי"ה צ"ד דר"פ היינו ישראלים כשרים כה"ג ל"ש לומר דניזיל צ"ח דאינם פרושים כנ"ל כו', ולפ"ז במקום שרוב פרושים ומיעוט עכ"ל אף להביא היו ממזרי, ומכ"כ צ"ד שהיו עדי כיעור בין הנואף לאשה מכזר, וכ"כ שבודו שזינו ושכולד ממנו דודאי מסתבר יותר דממנו משנאמר דזינתא עוד עם עכ"ל, ומאי דלא חזינו לא מחזיקין ותולין הקלקלה במקולקל, מ"מ לדינא נראה דבריי אפי' כשרים לכ"כ היו ודאי ממזר כמשמעות סתמא דגמ' כנ"ל, דדוחק לפי דוקא בר"פ שהיו גם פרושים (דאף ממזרים הוו בחז"ל ויותר יש לתלות כשרים דלי"ה חיבור כ"כ בפניו), איך דתלין דמר"פ דליתא קמן פשוט לגביה והיו ממזרי, וכ"כ צ"ד כנ"ל, וגם ר"י דליתא קמן נגד מיעוט עכ"ל עדיפא מר"י כשרים כנ"ל דליתא קמן, דהיו כרוב צ"ח אינם סריסים דחשיב רוב דליתא קמן ספיק דתולין, בפלוגתא דר"מ ורשב"א נבי קמן וקטנה אין חולצין.

וב"ד שיבת ציון סי' ס"ז דבריי מלויין אללה לוכא למ"ד דניחוש למיעוט שלא יבא ממזר. ועי' שו"ת מהר"ל סי' י' אות ו' דבמקום שאין גוים מלויין ולא נודע כלל שצא נכרי לכאן מסתמא הוא ממזר כיון שאין דרך נכרי לעבור שם ובמקום מוחזק בישראל, ולי"ה שמה צא עבד ונכרי צלננה, ובאות ח' כ' דהא דאמר רב דקדושין ע"ג דלרובם שעיברה היו ממזרי ומותר בממזרת, ובהא היו ס"ס שמה מארס ושמה מגוי, ודוחק לומר שאין שום נכרי שם, אלא ל"ל דיש ר"י ולי"ה למיעוט ול"ה אפי' ספק, אולם מהב"מ כנ"ל באות ט' דכ' כל העיר ישראלים משמע דבריי נמי מספקין דמגוי. ועס"ק ק"י"ה אות ז' דכ"ד ביושועי. ועס"ק מ"ב אות א' דכ"כ מנחת עני.

יד. ובאמר הבעל שברור דמישראל. עי' בערוך השולחן סעי' מ' דבשואלתא או כשמתח נאמן, דל"כ מה אלימא דהאמינתו חורב לומר ממזר לרוב"פ אס' אינו נאמן לומר דנתעברה ממי שהוא ממזר, דשמה מנכרי, וכן מתבאר בהדיא ברמ"א כאן, ומ"ש בפ"ה ס"ק מ"א דכיון דאמר אינו בני שוב אי"ה כו' לא נתבאר לי דודאי אינו נאמן להחזיקו לבן פלוני, אבל נאמן לומר שנתעברה מפסול כנ"ל.

והר"ב שולחן דסוף סי' חק ומשפט מדיוק כן ממ"ש בר"מ בכה"ט ע"ז, עובר זה אינו בני וממזר הוא ויב"ה ממזר ודאי"ה דממזר הוא מיותר, אלא דמיירי שאמר שידוע בודאי שנתעברה מישראל משויב הריכו ממזר ודאי, וכע"ז משמע מנוצ"ל, עפ"ה ס"ק ל"ז, וכן דיוק הצ"ח משה ס"ק ל"ז, עס"ק קל"ט, וכ"כ בשו"ת מהר"ל סי' י' סוף אות ו' ד"ל דמיירי שראה שנבעלה לישראל, ואף דס"ל דאפקרה לאחרים ומ"מ מנכרי הוא, י"ל דלא תלין בכה"כ, או שאומר שנאנסה מישראל והוא פירש ממנה אי"ה היו ממזר ודאי.

שו. ובמענה דמבעלה והבעל אומר ברור שאינו מכונן. כ' הבה"ש סעי' מ' משע"מ לדעת בר"מ דלא טענין הופך טענתו לומר מגוי, ובהכי מיירי בר"מ בכה"ט ע"ז ומשויב כ' שם דהיו ממזרי, אבל בה"ש כ' דהיו בחזקת ממזר דמשמע ספק משום דמיירי דלא טענה כלום ואז מספקין בגוי, (ושכ"ד העור ופליג אצ"ש ס"ק נ"ב). וכ"כ בסי' לל הכסף ח"ב אה"ע סי' ב'. וכ"כ בשו"ת לרד"מ סי' מ"ד. אולם בעין יחזק אה"ע סי' ז' כ' דאפי"ה יש לתלות בגוי ד"ל דכיון דגנאי לה להודות שמנכרי לפיכך

דשמה מגוי, [עי' בהשמועה] ובעין יחזק סימן ז' מניין גם לרש"י כתובות י"ג ז' דפי' חורבא דדברא הוי רוי"פ משום דרוב העולם גוים הרי דמספקין גם בעכ"ל.

פ. ואף להשוש"ע כ' בבית מאיר דתולין. דהא אי"ה פרושים וישראל גדורים ומכיבו תיתי לחשוד בכשרים, ואין בדיוק הלשון שצ"ש כדי להוכיח דהעור פליג על בר"מ, וגם בר"מ לענין ארס אע"ג דלא כ' ממזר ודאי מ"מ לא כ' ג"כ חזקת ממזר אלא הולך ממזר, אי"ה דלא ירד לחלק בכה"כ, אלא משום דעיקר דין ארס דבכתובות י"ד דקאמריה בגמ' דהוי רוי"פ, ומאין מוחלט דר"פ ולא רוב אי"ה, וש"מ דאיירי בעיר שכולה ישראלים ואזלין בזה רוב העיר [ר"ל נגד הארס], לכן העתיק בסתם ה"ז ממזר מלך עדות האב באופן המבואר בגמ' כו', ובה"ש שדיבר צ"ד דיון צאצא שאמר אינו בני ושכלך למכ"י דשם אפשר לחוש לכה"ג שצא ע"י שם כללם יחד ונקט חזקת ממזר לדקדק דאף באמירת האב לפעמים אינו רק חזקת ספ"מ דהיינו בעיר שיש בה אי"ה נמו, והעור דהפריד דהיינו נקט הכא ממזר ודאי לפ"מ בעיר שכולה ישראלים ולעולם י"ל דמודה דמהסתם יש להסתפק בגוי והיו רק ספק. וכ"כ ציון עולם ס"י אות י' דהשו"ע דכ' ממזר ודאי י"ל דמיירי דוקא כשלא שייך לתלות בגוי או כשרוב ישראל שם פרושים בעריות ומיעוט נכרים אבל בל"ה ל"ש לומר דנאמן לעשותו ממזרי כיון דאי"ה ממי נתעברה, ועי' הפסק בס"ק קל"ד אות כ"ה. וכן במשיבה נפס ס"ב מקי דהעור מיירי דוקא בר"פ שהרי כ' העור ס"י דמסתמא הלך בצועל אללה וכל דפריש מרובא פריש. וכ"מ מעב"ש דבסמוך אות י"ד.

י. אי בעי' דיימא סגרים. בסי' ישמח לב סי' י"ג הצ"ח מהצ"ח צ"ח סי' פ"ה דרך דיימא מגוים תולין, וכ' ע"ז דהמחזקין שם יראה דדוקא בנידונו כ"כ דהוב דיימא ואמרה מהנעטן והודה בהם. צ"ח משויב הרי"ך דיימא מגוים, אבל צ"ד שכולה רק שצא עלי ולא שהוא "בנו" ול"ה דיימא אזלי בזה רוב העיר גוים.

יא. בשבונה מיוחדת. עי' בחת"ס ח"א ס"ט שז' לענין כשרות לכהונה, דר"ל דבעיר אחת דמלויים זע"ז בקביעות ציון, ועם כל שכן אדם מתערב י"ל דצ"ח לדידי נילוף צלילה, אבל בשכונה בפ"ע אף שרגלי גוים מלויים שם לעבור מה ענין צלילה לישראל עם נכרי בעבור וצ"ח באקראי להתערב עמהם עד שמתפתח לו דלתי חדרה הנעולים צלילה.

יב. עי' בפני משה סקרי"א דהעור ובר"מ ל"פ דהא בה"ט כ' הולד ממזרי ע"ש, ומ"ש בה"ש חזקת ממזר הוא משום דכ' יחד עם דין הלך בעלה למכ"י (שלה לכתוב על שניהם דבאמרה מגוי נאמנת) וסמך ציון בנו ממזר אמש"כ בה"ט, ובהלך למכ"י גם העור כ' חזקת ממזר, אלא דיש חילוק בין רתה להסתיר זנותה או לא, דבה צ"ח דע"א קאמר דעבד עברי אף ר"ג מודה דאשה אינה קונה משום דלניע לה, ופרש"י שאם יקלקלו לא יגלה כו' משאי"ה עבד כנעני דפרין לה דחוששת שיפרסם מותרת לקנות דלא חתקלקל עמו, ואף חכמים דאסרו גם כנענים ל"ל דמשום אימתא דמרא גם הם לא יפרסמו, וא"כ צאצא שאמר אינו בני ל"ל שנתה עם ישראל, דעם גוי מפחדת שמה יגלה, משאי"ה בראיה מדברת כיון שנתהידה בפני אנשים הרי שאינה מקפדת שיתגלה, וכן בראיה מעוברת כיון שהיתה יכולה להתחבף שלא תתעבר ולא יתגלה ולא נתהפכה ש"מ שאינה מקפדת שיתגלה ודאי חוששין דמגוי, וכן בהלך בעלה למכ"י ונתעברה דכיון שלא נתהפכה הרי דלא איכפת לה שיתגלה יש לחשוש שמה מגוי.

יג. וברוב ישראל. כ' ציון עולם סי' כ' אות ו' ז' דבה"מ מבואר דאפי' כה"ג תולין אע"ג דהיו רוב לאיסורא, וטעמו ל"ל דס"ל דיש רוב אחר נגדו דר"י כשרים כו' משאי"ה ר"י

באר הגולה

ד וכתב ס"ס הטעם משום
דכל ספק היא נאמנה
לסכסוך

אינו נאמן אף על הבן ד [עח] ואם היא אומרת מעובד כוכבים

או

ביאור הגר"א
[עח] ואם היא כו'
כמיש בקידושין ע"ה א'
ע"ה א' דאפי' ברוב
פסולים נאמנה :

פתחי תשובה

[בש"ע סכ"ט חנון אף על הכן כו'. בגליון ש"ע של האגון רע"ק חנ"כ ז"ל כ"ז ואם כפי עדותו נוגע הפסול לכל נזיה ולמקצת נזיה יש להם נזים
א"כ אף לגבי חנון שאין להם נזים. הר"ם פדווא סימן י"ד עכ"ל:]

אוצר הפוסקים

שאין אדם מכחיש בנזי כמיש הכי"ז כ"ז קכ"ז והיינו מכשר, משא"כ
כ"ד שהבן ממז"ל נוחל לי לזכות מעליו שלא זינה עמה ואינו
בזו, ועי' לעיל אות ע"ז מהגר"ש סלנט.

קל"ז. א"נ אף על הבן. א. עתה יבמות מ"ז הטעם דאין סברה
שהבן אסור ובניו מתירים. וכי בחבולת השרון סי' י'
משום עדות שבעל מקצתה בעלה כולה. ובערוך השלחן סי' ע"י
מ"ג הסביר זה משום דעיקר דין דיכיר מיירי בן שולד מקרוב שא"ל
עדיו זרע, וכשיש זרע לזרעו לא האמינו תורה. אכן בשאלות פ'
ואר"ה סי' מ"א (הובא בערות יבוסע) כי דאם יש לבן זרע נאמן
על הכן ולא אכן בזו.

ב. ובשעדיין לא נולדו הבנים להבן. כי בצרית אברהם סי' ז' אות
ג' ודאי דנאמן לפוסלו וממילא הבנים שילדו לו אח"כ
גם הם פגומים, וכ"כ ב"מ סי' ו' סעי' י"ג כיון דליה הבני"ז עם
חז"כ בעולם, דא"כ שהב"ז שילדו אח"כ כשרים א"כ גם הבן
עלמו יחזור לנשואו וזה ודאי אין סברה כלל ע"ש, ובדרישה ארי
סי' ק"כ כ' דב"מ מפשטות הפוסקים, אצל המעיין במקור הדון
בחוס' בגיל י' להספק, אלא דמוכח בן מרים מכות, דא"ל דב"ז
דאח"כ כשרים א"כ משכח"ל כאשר זמ"ס ב"ג ובגון שהעידו שאביו
אמר עליו ב"ג דזה מועיל לפסול רק אותו ויש לקיים זה במזמזם
שיביו ב"ג ולא שייך למיפקר לו ולא לזרעו כו' ע"ש. אולם בפנימ
סי' ל"ד כי דמחוס' עלמו מוכח בן דהא הכן ודאי פסול אף
אחר לידת הב"ב, שברי אין פסול חוזר להכשרו, וא"כ אין סברה
כלל לומר שהבן פסול ובניו כשרים כחוס' בגיל, ושכ"כ המקנה
בקדושין שב"ז שילדו אח"כ פסולים, וכ"כ בנתיבות לשבח סי' ק'
כ"ט, ובמנחת פתים.

ג. ועי' ברי"א בגיל דהיכא דלא אהני עדותו כלל על הכן ולא
נפ"מ רב לגבי בניו ו"ל דלא מהני גם כשילדו אח"כ, כיכ
שם לענין אחר שכן זה ילדה אשה מהגוי דלרמב"ן פסולה בחו
מכונה וכו' עלמו הלא מותר בכהנא, אלא דמ"מ זה נוגע לבנו
ג"כ דמ"מ פסול מיקרי עפ"י עדותו, כחוס' בקדושין ע"ד ד"ה וברי
גר, ומש"ה מהני עדותו על בחו כשחולד, וע"ש סי' ו' אות א' וי"א.
ד. ובנתל"ש סי' כ"ז כי שנסתפק בחי' לקדושין ע"ה ז' היכא
שיש לבן עובר אם נאמר בזה דהוי כילוד, או דל"ש
בזה כיון דל"ל חז"כ. ובפני משה סי' ל"ד מדייק מירושלמי דנאמן
גם בכב"ג, ובמנחת פתים מליין פלוגתא צירושלמי פ"ד דקדושין ה"ד
דאם יש להבן אשה ולא בנים ו"ל דגם על הבן א"כ, דא"כ לעשות
אשה חללה [ובקב"ע פי' דאוסרו על אשתו], ולי"ע על סחימה
הפוסקים. ולענין שלא ליורשו, עב"ה וע"ז סי' ט"ז דנאמן אף כשיש
לו ב"ב כחוי"מ רס"י רע"ט.

ה. וביש בנים לבן א' ולשני לא. כי בכב"ג הבני"ז אות כ'
ממהר"ם פדווא סי' י"ד דש"ז א"כ לפסול אף למי שאין
לו בנים ושם מיירי לענין כהן שאמרו על אשתו שגבית קודם
שהולידה ושחק, וכי דאפי' חבא שחיקתו כעדות מ"מ אם יש לבן
א' מבניו בנים כולם כשרים, שאיסורם והיתרם תלוי בחד עניינה,
דאין סברה שא' כשר וכו' פסול וכחוס' בגיל.

לפיכך אמרה דמצטלה, וכמיש חוס' כחוצות עי' סד"כ ואצ"ה.
דאם איתא דמוכח ע"ז היא היתכ עוונת דאין גנאי בך כמו
בציאת חונם, כרי דכשגנאי לב לעטון כך אין רא"י מדלג עונה,
וכ"ש בנ"ד שבושה לומר מגוי אומרת מצטלה וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
בבעליהן, וכי בחבולת השרון סי' י' דמ"ש ב"ש סי' ק"כ דמכחישהו
ואינו אומרת מגוי הוי ממז"ל הוא רק להקל כדי להחירו בממזרת
דכאן רק אסד"ר אצל להחמיר לא, דהאם א"כ לפושלו, עס"ק י"ט,
וס"ק ק"י אות ז'.

פז. ובחשודה או אסרה מישראל פלוגי. עס"ק ק"י אות ז' מכב"מ
דאף בכב"ג חולין. וכי בדברי שמואל חא"ה עי' ז'
דבני יעקב מבואר דאפי' לא דיימא אלא מישראל פלוגי וכו'
אמרה שממנו וכו' מודה שכל עלי אפי' חוישי שמה מגוי כ"ז
שלא הודה שממנו נתעברה, ומא"ף עוד בפיקות להחירה. וכע"ז
באמרי יוסף לעיל סי' קל"ד אות כ"ה. וכע"ז ביטמה לב בגיל
אות י', ועי' לעיל אות ז'. וכע"ז בנז"ע סי' ו' אות י' דאפי' חשודה
מפרץ א' מ"מ ו"ל מדאפקרה לדידי אפקרה גם לאחריו, וע"ש
שם סי' ב' אות ל' ל"א דמשמע אפי' הודה כנואף, ולעיל שם מיירי
בזהב דרך תשובה, וכשאומרת כרי שמיחודי ל"ע אם נאמנה כו'.
וכע"ז בשו"ת מהר"א הלוי ח"ב סי' י"ז בהלכה מצטלה ושחכה
שנתיים אלא א' וילדה ואמרה שבע"כ חנסה, ובכפר הכוא יש
עוד יכודים אף שכיני בעבע"כ הם גוים, וכי דאפי' דאמרה דישאל
אנסה א"כ לפסול חולד, מיחוד ר"ג לא מהני כאן דשמה אולא לגביהו
וכיו קצוע וכמ"מ, אצל כו' רק ספ"מ, וגם כיון דלא טענה דמכשר
צ"י ב"ר. אולם בנז"ע האפוד בחשו"ר סי' ג' בלשח א"ש שבודית שזינתה
וילדה ואמרה שהיא מאיש פ', כי שלא נסתפק בשמה מגוי, דכל
שאומרת מאיש פלוגי לא תלין בגוי וכולד ממזר מה"ה. ועי' סי' ק'
סי' א' אות י"ד דהגר"ש סלנט כי בדיימא רק מישראל שדרכה אלו
ביתוד שאין להסתפק מגוי.

יז. קול מישראל והודאת הנחשד לפני א"ש דרך וידוי שכל עלי
פ"ה, כי אמרי יוסף ח"ב סי' קי"ד דלרשב"א ור"ה"ש דס"ק
ק"ה אות ג' דכל שחודה שכל עלי ל"ה לאחר כלל, א"כ אין לספק
בנכרי, מ"מ נראה דברא"ש מיירי שגם הוא מודה שבעל לא ולא
לאחר, ובנ"ד שאינו יודעים אם הודית א"כ כלל, ויש לחוש לאחר
וכיו ספק גמור, וגם דלולא הפד ששמע הודאתו ה"י ס"ס להחירה
לישראל, כפי"ה סקל"ז, א"כ ע"ה א"כ לפסול אדם כמבואר בכמ"ד,
ולעומת הרישומא דקול יש בנ"ד קצת מעליותא שלעדות בעל היתכ
מתחברת כל היום בכפר עם גוים ובכב"ג אפשר דלכ"ע חולין
בנ"ג, ועכ"פ ספק כו', כדי' החמדת שלמה שצפ"ה סקכ"ז.

יח. חשודה מבכרי ודרכה אצל יהודי גלמוד, ונתעברה וכו' וכו'
טוען שלא הכניסה לזנות רק לשרה, כי בנז"ע דק' להר"מ
פאנעט א"כ סל"ה דכולד ממז"ל, שא"כ שבע"כ רק לשרה שכן דרכם
שכונתם לזנות, וא"כ אף ש"ל שמוצרת מהכנים שדיימא מהם
מקודם, מ"מ כיון שנתעברה בזמן היתכ בצינו לא תלין בזה
דפשיטא שהתנהגו כאלו ואשכ ואמרין ר"ז מיני, וכולא תלין
בזהב בל"ה שזינתה, עס"ק"ו, ואף דהרמ"א שם כי דאפי' בצינו
א"כ כשמכיש, יש לחלק דהתם אמרין דכחשתו אמת דחזקה גדולה

ביאור הגר"א

או מעבד נתעברתי הולד כשר שאין הבעל יכול להכחישה בזה: הכס [עט] וכו'

דאז נאמן על זנו היינו דוקא שלא היה לו חזקה כשרות על פי האז אצל כוכ ליה

חזקה

[עט] והא דאב כ"י.
כ"ט ב"ב שם אמר
בני הוא כ"י ועין
רש"ם שם ד"ה וחזר

ואמר עבדי כ"י ובין שהגיד כ"י ודוקא חזקתו ע"פ אב אבל חזקה שלא ע"פ האב לא כמ"ש ת"ר ה"י מוחזקין ושם א' שלחו ל"י כ"י וכ"ט הרמב"ן שם ותו' בשמו וח"מ סימן רע"ז ושי"ע שם ס"יב :

אוצר הפוסקים

ובמשיבת נפש ס"כ כ' דלע"ג ולכפור דכ' כס"י ומסתמא כלך
הבועל אלכל אפי"כ נאמנת מטעם ע"ה אף נגד רוב
דאיתא קמן משום שאיכא אלא מזנת שזכ מהמיעוט. וכע"ז
בסקמ"ז מחת"ס. וכע"ז כ' בשו"ת מהר"ל סי' אות ז' דאף דכלא
דיבורה כיו ממז"ן, דרוב השכחים אלכל כיו ישראל, אפי"כ נאמנת
דמגוי וכלקה צר ממקולין אף צרוב ערפות נאמן ע"ה שלקה מהכשרה
וכלא נודע אזלין בת"ר, וה"נ אמירתה מהני כפי"ה באיסורין ואפי'
השוד, ול"ש כאן איתחזק איסורא כ"י כיון שכי בדבר בידה ואומרת
שזינתה עם כשר שפיר מהימנא וכמ"ש חוס' ריש גיעין גבי שחיטה,
ואף דזכ ל"ש צנאנסה צרו"ס צל"ה לר"ך לחלק כ"י.

ובפרוצה ורוב ישראל. מסתפק צע"ה סעי' דאולי אי"נ לכשירו
נגד הרוב ול"ד לפטוי דיש לה חז"כ, [ואולי כוננו משום
דנפרוצה יש סברא דכלא דבורה אין חולין צנו, עסק"ז אות י"ה
וסקס"ה אות י'], וכשאלמה לאחר גרושין נתעברתי, עס"ק קרי"ד
אות ז' דנאמנת, ועס"ק קל"ד אות כ"ה שלא לכתוב צנחוצה רק
שמה ולא שם האז כשהכיתר משום דתלין מגוי.

קלט. יכול להכחישה. ע"י ציית משכ ס"ק ל"ז שכי דמשמע שאם
מכחישה צרור ממש אז היה אי"נ רק הצעל וכיו
ממז"ן, וכ"מ ממ"ש הר"מ בע"ז עובר זה אינו צנו, וממזר הוא
דמותר, אלא ככונה דאומר שידוע דמישראל, וכן מצאנו צח"ד רס"ז
דנשואה נאמן לומר דמעוברת מפלוני, ורעק"ה סי' רכ"ה עקפק
צ"ה, ולהב"ל מוכרח הוא, ועס"ק קל"ז אות י"ד.

קמ. של"ה לו חז"כ עפ"י האב. א. אלא אחרים בחזיקו ככך
והאז שחק נאמן אח"כ לומר אינו צנו אלא ממזר
הוא (לבוש). וע"ע צנחג"ה, ועשו"י צס"ק בסמוך, וציד רמב'
המוצא צס"ק קל"ב.

ב. וע"י במהרשד"ם חו"מ סי' ש"ה שכי דפי"כ ל"פ רצון ור"י אלא
אם כ"י מוחזק אללנו שהוא צנו, וזה בדאיכא עדים שראו
שנולד מאשה נשואה לו ולדעת הרש"ם אם איכא עדים שקראו
צנו, אצל אי ליכא עדים פשיטא דלכו"ס האז נאמן לפוסלו ומשמע
מדבריו שגם לצה"ג דנאמן רק ע"י הכרת צבורה, צ"ה נאמן אף צל
הכרת צבורה, וכן הוא בנכ"ה הגנ"י אות כ"ה צס"ה הרש"ם.
ג. וע"י בשיבת ציון סי' ס"ז דמפרש צרי"מ דנולד כיון שיש לו
חז"כ דגופו [והיינו שלא עפ"י האז] א"כ, דמ"ש צכט"ז

דהאז שהחזק שזה צנו ואמר צנו זה ממזר היינו צאומר על צנו
שהוא ממזר מח"כ, וזין דאינו ממנו כ' צכט"ז דוקא צעוצר דל"ל
חז"כ, אצל נולד דיש לו חזקה הנוף אי"נ להר"מ אפי' לר"י. וע"ע
צס"ק קל"ג אות א' מ"ש שם. וכ"כ הגר"ז אולח"י בתשובה [נדפס
מכ"י בירחון "תשובה" חש"ה] דאלי"כ למח חלקם ל"י צבות, ועוד
איפכא הול"ל, מקודם עובר ואח"כ צנו בדרך לא זו אף זו, ולפי"ז
ס"ל כרי"א ל"פ ל"מ צכט"ז, עס"ק קל"ד אות י"ה, אלא דלהר"מ
צעוצר כ"י ממז"ן, ולרי"א ספק וכמ"ש להר"י הצנ"י שם, ולא
מטעם הריעצ"ה והנ"י ס"פ אלמנה וכו', [אולם ל"י איך יפרשו
מ"ש הר"מ צכ"ז אפי' כ"י בחזקה צנו ואמר ממזר נאמן, והתם
כלא כוננו לענין אינו ממנו, וכ"מ שם צכט"ז], ע"כ דיל דרש"י
קדושין ע"ה צ' צמשה נמי ס"ל דדוקא צעוצר נאמן לר"י.
וכרי"ף

ו. וע"י בעצ"ה ס"ק י"ה שבעיר דצה"ג לא הציא חילוק דצני צנים,
וכ' דיל דמפרש הא דצנו קטן כשיטתו דהיינו שמעיד על
צנו קטן שהוא צכור וע"ז נפסק בגדול ממזר, ועל צנו גדול היינו
שמעיד סתם על צנו שהוא ממזר א"כ, ולפי"ז דקוימ"ל כרנצ"י אין
חילוק בין צנים לצני צנים ע"ה.

קלח. הולד כשר. ע"י צלצני נזר אהע"ז סי' כ"ז דצרי"מ כ' דין
זה צהלך צעלח למדינת הים משמע דאפי' נודע שזינתה
כלא דצרי הצעל נמי נאמנת, וע"ה דסק"ט צ"ה.

ועב"ש סקנ"ב מהר"מ דטעם דנאמנת משום דגם צלח דיבורה
כ"י ספק שמה מגוי, והקשה על העור דס"ל דלי"כ ספק
מגוי למח נאמנת, ועס"ק קל"ז אות א' מ"ש צ"ה נח"ש. וצ"ה
מחיר סעי' כ"י העיר דלמ"ש לעיל ס"ק ק"ד אות ב' דלרש"ה וכו'
דנאמנות בשחוקי הוא משום חז"כ דידה, א"כ ככל דליכא חז"כ
דסוף סוף מעלה צ"ה וצנעלה, ואף דלר"ה דס"ל דצנות גוי איכא
צמיחה שייך קלח חז"כ, אצל מצאנו צכ"י סוף העור דחלקו עליו
כל חכמי הדור, לפ"ז ל"י רב אם מדדים להר"מ דנאמנת לומר מגוי,
ואפי' נימא דצרו"ס כשרים או צמח"ה על מחלה מורו דלא צני חז"כ
וכהר"מ, מ"מ נפ"מ צרו"י דלשיטתיהו כ"י ודאי ממזר צלח דיבורה,
ואף דיל מטעם דצודקת ומחנה עם מי שאינו פוסל הולד, אצל ק'
אנו נשי דיני גמירי צמה שנחלקו אצות הטולם ויש סוברים דהולד
ממזר, וע"ה שר"ל שר"פ אין הולד ממז"ן אלא לענין היתר צממזרת,
ומחירן צ"ה. וכ"כ צ"ה משכ סקל"ה דלע"ג להורות הלכה למעשה
צרו"ס להכשיר הולד.

אולם באורים גדולים סי' ק"כ כ' דאף צאופן צלח דיבורה כ"י
ממזר ודאי נמי נאמנת, ומטעם ע"ה נאמן באיסורין כיון
דליכא הכחשה וכנ"ל ס"ק ק"ד אות ד', וכו' שכי שא"י להכחישה,
וכ"כ יש חזקה דצודקת ומחנה, אף דלא צדקה להנלל מאיסור כהונה
מ"מ צודקת שלא לפסול ולדה מקהל, והיינו דוקא שהעידה ע"ז
אצל מסתמא לא חיישין לגוי.

וכע"ז כ' בבנין עולם ס"ה אות ו' דאף צרו"י דכלא דיבורה כ"י
ממז"ן, עס"ק קל"ז אות י"ג, מ"מ נאמנת, אפי"ג דל"ל חז"כ,
(כהר"מ הנ"ל), ואין להאמינה מטעם ע"ה דצנוצ"י סי' ס"ט כ'
דנגד רוב דאיתא קמן כר"פ אין ע"ה נאמן להחיר, אלא י"ל
ד"צודקת ומחנה" כ"י כמו צידה דנאמנת אף בחזקה איסור, ואף
לאצ"י גיעין י"ד דצני שיכא צידו עתה יש לומר דכאן עדיף טפי כיון
דצודקת כ"י כודאי ונאמנת, וא"כ מ"ש צכ"ט דהעור פלוג אהר"מ
כ"י א"י מוכרח, דיל דלשניהם מסתפקין צנו, וצרו"י לא מסתפקין
ואפי"ה נאמנת כנ"ל, וכ"מ מצהגר"ה, דעל הא דנאמנת דמעב"ה
לא כ' טעם הה"מ אלא כ' דצקדושין מצאנו דנאמנת אף צרו"ס
ודצרי"ה דצקדוק גדול מאד.

ובתפארת צבי סי' מ"פ דיש לה מיגו דאמרה מצנעה, אפי"ג דא"י
ע"ז מ"מ כ"י טענה יותר טובה דאינה נפסלת מהכונה,
וכנאמנת משארכחני צמיגו דמוכה ע"ן אפי"ג דגם צטענה מוכח ע"ן
א"כ, ומשום דה"י טענה יותר טובה, [מיגו מסתמא הר"מ ושו"ע
משמע דאפי' צאופן שכי צרור שלי"ה הצעל כאן ג"כ נאמנת דמגוי].

ביאור הגר"א
 [א] האב שאמר כו' שם
 עבדי הוא וחזר כו' :
 [אב] וא דאב כו' :
 דלפי"ו לאו אביו הוא
 ולא האמינתו דהתורה לא
 האמינתו אלא דלאו ממנו
 וע"כ הוא ממזר וכמש"ל ואם היא אומרת מכוני כו' כשר כו' :

חזקה בשדות ע"פ הכא שזו אינו נאמן עליו רק בסכדי (ר' ירוחם בשם הרמ"ה) [א] הכא
 שאמר על בנו שהוא ממזר וחזר אח"כ ונתן אמתלה לדבריו למע דבר בתחלה כך נאמן
 (כר"מ מרדכורג) [אב] הכא דאב נאמן על בנו היינו דמי שהוא בחזקה אצלו כגון באשתו
נשואה

פתחי תשובה

שם נהנה שזו אי"נ עליו רק בסכדי כו' : נגש"ע הכ"ל כ"ב עיין בחזקת עדות הגרשני ס' ק"א :

אוצר הפוסקים

ס"ת ראשון ובני"כ, דאף לר"י בחוס' שבת ק"י"ח שז' אי"נ מה איסור
 יש בזר כו', מ"מ בגוי מודה דאש"ג שכל הכא לא עבד כו', וא"כ
 אפי' יתן כל אמתלות שבעולם אי"נ הכא שאין אמת"ר, דלא בכ"מ
 מהני אמתלה כסנהדרין מ"ד ז' כו', ולפי"ד הבבלי רבים על ידו
 שילאו בזכרתו בתורה ובזכמ"ז כו', ואף לענין ירושה דבריו בטלן
 דל"ש כאן מינו במקום חזקה אלימחא כה"ג כו', ואשתו אי"נ חליטה,
 ובזה"כ אלו אמר בפני צ"ד הגדול בן סורר הוא וחבל זו בפני עדים
 ואח"כ כו' אומר שאי"נ בנו כבר כתבתי שחס' אמר בפירוש בני
 אי"נ לחזור מכ"ש כשהגב' זו מנהגים מיוחדים לאב עם בן, כ"ז
 דעת נועה עפ"ד להלכה ולא למעשה כי באמת הדבר זר ותמוה מלד
 הסברה שלא להאמין לאב למרות חזקה בן והנהגה הכא כי מי זה
 פתי שיצדק דברים מלבו להבאיש רוח בנו כ"ש בשעת מותו, ומ"מ אין
 לנו לדון ע"פ אומדנה נגד מ"ש חז"ל אפי' לענין ממון כ"ש לענין איסור.
 ובעי"נ כ' בנתיבות לשבת סקכ"ח עפ"ד רש"ד"ס ס' רל"ז דזנוכג
 עמו כזנו מועיל להחזיקו כזנו לענין ירושה, אי"נ ב"נ י"ל
 לענין זה דהוי כאמירה דל"מ חזרה, ויש להסתפק אי מהני אמתלה
 כה"ג, דקו"ל צו"ד ס' קפ"ו דלגשש בגדי נדה דהוי מעשה ל"מ
 אמתלה ע"ש. ועי"נ בעל"א סקכ"ג דלתי' אי' בחוס' קדושין ע"ד דכא
 דילפינן שנאמן לפסול בנו הוא ע"י הכרת זכורה דקמן כרי אפי'
 דלחזקה נאמן לפוסלו, וע"כ דהרמ"ה צעל דין זה ס"ל כתי' ז'
 משם ברי' א"ל ע"ש, [אולם עס"ק קל"ז דהרמ"ה מפי' דחזקה לבן
 אשתו כו'], ועי"נ ס"ק ק"ח אות ד' ממנהג"ס, וס"ק קמ"ז מפרי
 השדה.

ג. ובתשוב"ק ח"ב ס"ז כ' דכ"ה כשהחזיקו כשהיא מעוברת ואפי' ע"י
 שתיקה, שאם קודם שלקע הבטל שזינתה הוכר עוברת
 ונתפרסם כו' י' שא"כ אח"כ לומר שאינה מעוברת ממנו ושלח זה
 עלי' דכיון ששחק מתחילה כרי זה כמו שהחזיקו הוא.

ד. ועי' בפרי השדה ח"ג סע"י ככהן שאמר אינו בנו שתיקף לנשואין
 הכור שמעוברת ואח"כ חדשים אח"כ ילדה אלא שלא ראה
 לגלות קלוה עד עתה ברבים, וכי' דיש לו חז"כ עפ"י הכא שברי
 לא עלה על דעת איש שאינו ממנו, ועוד שאם כדבריו כרי כ' לריך
 לפרוש ממנה כדון מניקה חזירו, וגם משום ספק זונה בלי חקירה,
 וא"כ אי"נ לעשות עולמו רשע, ועוד לדבריו כרי שאר בניו חללים
 ועי"נ ודאי אי"נ כיון שהיו מוחזקים לנשאים, ועוד אם הולד נולד
 סמוך לנשואין כ' מתפרסם שנוול בפסול וכי' נשמע קול לעז ורנון,
 ובני"ד אין כל זה, ודאי דאי"נ להולידו מחז"כ, ויש לדמות להחמ"ס
 ח"א סע"י.

ואפשר שיש לחוש לאמתלה שאמר, ואף דענדון החמ"ס נמי כו'
 אמתלה היינו שלא ראה להחיר איסור עפ"י, אבל הכא
 נחוש לאוסרו בנשיאת כפים, אלא דיש לחוש שלפי"ו ישא גרושה
 ויעמא למתים שאסור ע"פ דין, ונ"כ עם הכהנים אחרים ליכא
 איסור כ"כ, ואם אפשר להחזיקו לספק כהן מה טוב, ובלא אפשר
 מועב להחזיקו לכהן ודאי, ולריך לחקור אם כ' אז לעז כו'.

קמב. אמתלא. א. כ' ה"ל ס' ק"ה דהיינו היכא שבעה שחזר
 מדבריו הראשון אזל לי' העעם למע כ' אומר

ד. והר"ף המוצא בחוס' רי"ד קדושין ע"א כ' ובה"ד קו"ל כ' :
 כרי' כ"מ גדלה אחזקת בנשרות [וכגון שמשעב שנוול
 אמר שאינו ממנו, כ"כ בהגר"י הני"ל], אבל אי לא אמר הכא
 בשעת לידה ונפק עליה קלא דבריה הוא ולא קא מערער ולבחר
 הכי קא פסל לוב לא מהימן, דיקא נמי דקתני על העובר שבמעיבה,
 כ"נ בני זה דקתני דומיא דעובר הוא דעדיין לא איתחזק ומסתמית
 הכא סברה מהא דגמ' פ"י וכו', ובחוס' רי"ד כ' דלדבריה משם
 מוכח דאף להכחיש החזקה נאמן לר"י וכו', וכן פיר"ת וכו' ע"ש,
 וכי' הגר"י אזולאי הני"ל דנולד ולא נפק קלא דבנו הוא וגם
 הוא ל"א אינו ממנו נמי הוי חזקה להר"ף ובה מייירי הכא דפי"נ
 ומש"כ נאמן לפוסלו, אלא דל"ה חז"כ גמורה כנפק קלא ולא ערער,
 וכן מ"ש בקדושין לא מציעא כאי נולד דיש לו חז"כ היינו חזקה
 לא גמורה כנ"ל, ומתוך קושית תור"ד, עו"כ דקרוז דהיינו כרמ"ה
 כרמ"א כאן. ועי' בעל"א סקכ"ג מ"ש בזה.

קמא. חז"כ ע"פ האב. א. שאמר שהוא בנו ועי"כ החזיקו
 כבירות לבנו (לבז), ועס"ק קמ"ז דאפי' באמתלה
 אינו חוזר לומר אינו בני.

ובחות יאיר ס"ג כ' שאמר דברים שמשמעותן כאומר בני הוא
 זה, או בשאר דברים ועניני חיבה שאין נוהגין רק אב עם
 בנו, וזהו כחזקה דסוקלין על פיה, דאם באומר ממש בני, פשיטא,
 דק"ו הוא מאמר בני ואח"כ עבדי דאי"נ כמבואר בצ"צ קכ"ז, כ"ש
 הכא דעושה לאשתו רשעה, ומ"ש רש"ז"ס שם, היו מוחזקין, דקרא' לי
 בזכרה, לא שאמר בפירוש אלא דרך שמיטה כו' ע"ש, אבל ממה
 שבי' אצלו בחזקה בנו אין ראי', וחז"כ [שלא ע"פ הכא] היינו שבי'
 כך צעני כל אדם עפ"י ידיעה מסברה דאז מקרי מוחזקין בפ"י
 שם, צטור ובפוסקים. ועס"ק דלעיל.

ב. והחרי"י הני"ל כ"כ בקשר לדון המוצא שם בסל"ז, צא' שסופר
 שאשתו ילדה בזמן אי' עם שכנתה הכותית וכליל שלפני
 המילה הקינא אשתו וילד מת ולקעה שכתותיה החליפו בשלה
 כמת כו' והגוי הודית אח"כ כו' והאב אומר שאש"פ ששחק לא
 האמין לבניית אשתו ולחודלת הגוי, כי היתה עני' מחזרת עה"פ
 וכבר דברה שחפלה צמות הילד שחולל להשחכר כמינקת, ושמתה
 שיסאר אלל היהודית, וגם המשרתת הכסימה עמו ושאל אז להרב
 וא"ל כיון שכלל לז יש ספק סכנה ע"כ יגדלו את הכיודי כו'
 והמת ימולו אותו על קצרו ויכנוהו שם ישראל כו' וכן עשו ואין
 פולח פה כו', אולם כשהגיע זמן נשואי בן זה ראה מאצו שילבישו
 יותר מיכלתו והתקוטע עמו והכחו באגרופו על כתפו יותר מג"פ
 באכזריות וחרדה כל המשפחה כו', ובעת אמר הכא שמתוך מעשה
 ניכר שהאמת אהו שבע גוייתו עמו, וגם אז ידע בעצ"ע יפה
 יפה רק שליח כזהו לעמוד נגד קול אשתו והודלת הערלות, וכן
 אמר לפני מותו, והוא כהן אם נאמן לפוסלו מהבונה וכו', וכי'
 בסל"ג דכיון שנהג עמו כל הזמן בהנהגות ודברות שמיחדים לאב
 ובן הו"ל כחזקה ע"פ הכא דאי"נ לחזור ובני"ל, וגם לבעור
 ס"ס רע"ז שהרמב"ן ורש"ז"ס מחולקים בזה מ"מ כה"ג כ"ע מודים
 שפרנסו במלבושי כבוד כשנעשה בן י"ג והשילו והחזיקו לכהן בקריאת

ביאור הגר"א
[פ] האומר על כו.
יבמות שם רבינא אמר
ה"ק כו' ושם פסל עצמו
ואצ"ג דאמר' שם וה'
כרנב"י היינו משום
לדבריו עכ"ל הוא

נשואה (מ) חבל פנויה שאומרת זהו בן פלוני והוא אומר שממחר נתעברה הינו נאמן
לפוסלו והיא נאמנת עליו להכשירו (ת"כ סימן רס"ז):
ל ה. [פ] האומר על עצמו שהוא ממזר נאמן [פ] לאסור עצמו בבת
ישראל

וכפ"ש תוס' ד"ה והלכתא: [פ] לאסור כו' ואסור כו'. עתים שם ד"ה נאמן היינו כו'. והא אדם קרוב אצל עצמו וכפ"ש תוס' שם כ"ה ב' ד"ה ואין וד"ה
ליצא כו' :

פתחי תשובה

אבל שאלה פנויה כו'. עיין בתשובת רע"ק ליגר סימן רכ"א אות ג' שחמה
ע"ז ותבאר מדברי הרמ"א ובמקורו הדין נה"ד שם דעיקר האילנות
כיון דהיא פנויה חבל נכשולה נאמן לומר גם מתי נתעברה (ולפ"ז אם יאמר על
בן אשתו נשואה דמערבי נתעברה נאמן חלינו מותר) ונאמנת זה חלינו דלא חלינו
שהאמינה התורה לאז חלה לומר בני זה בן גרושה דהרי זה חלינו של זה הן

אלא שאומר מה הוא ומה טיבו חבל כשאוחר מפלוני נתעברה הרי כבר אחר
שלינו בנו והרי הוא בל"ש אחר וא"כ לומר מתי הוא חלה נאמן וחלינו בנו
חבל לא מתי נתעברה עכ"ד (וכבר הזכיר מזה גם בסיומן ק"ו גר"ה וניותר ע"ש)
וע"ש עוד בס' רכ"ג אות י"ב:

אוצר הפוסקים

חבל אם לא הצטיחו לו מאומה פשיטא שאין בדבריו חזרתו כלום,
ואם מכחיש בדיונים הכחשה היא ולא אמתלה וא"כ להכחיש.
ד. ובנתן ב' אמתלות סותרות עם"ק קכ"ג אות ב' מתו"ח
דמתלנין דבריו וכו'.

ה. ובחופ המשולש מהגר"ח סי' ג' מביא מגאון א' בדורו דלא
מכני אמתלה לחזור דכיון דהוא נאמן כעדים חלינו חוזר
ומגיד, ודלא כרמ"א, ושצמכריצ"ל סוסי' ל"ט הביא כת ראשונים
דבאו"מ קדשתי את בתי ל"מ אמתלה כיון דנאמן בזה כשני עדים,
וכביאו ראי' מקדושין סי' ג' לדודי' בימני' רחמנא, אך יש לדחות
ראייתם זו דבגמ' קאמר לרב חסי, חבל לרב דקיימיל כוותי' דאי
רק לאיסורא ולא לקעלא אי"כ כעדים, וי"ל דחו' טעמם של
בעל הטיעור וברשב"א דס"ל דמכני אמתלה דכוי כשחודש, ולפ"ז
בזה בני ממזר אפשר דכו"ע יודו דל"מ אמתלה דכא הוא נאמן לכולה
מילתא לשויה ממזר ודאי, וי"ל דרמ"א מיירי בזה חוז' לביד כו',
וכ' ע"ז הגר"ח דטפי מסתבר דטעם המקילים הוא דכל שאינו עד
ממש אצ"ג דנאמן כ"י עדים לא קרינן בו והוא עד כו', וגם כיון
שאינו מחויב להגיד חלינו בכלל אם לא יגיד שנדרוש שאינו חוזר ומגיד,
וכאשכ' אצ"ג דנאמנת בעדות אשה מ"מ אין זה דין שבעת עדות
דמתני' סתמא קתני כו' וכן קרוב, וחינו כנ"ל, דאינו בכלל והוא עד,
וכי"כ בהכרת האב, ומשוי"כ סמכין בהכרה אעדים ששמעו מפיו.
כ"כ קכ"ז ב', וסגי בהכרת הראש לענין ירושת בכור כגישין פ"ה
א', ובעדות ל"מ כ"ל, ולכן ל"ד לעדים, דבעד דקרינא ב' ואם לא
יגיד כו' לא מכני אמתלה ככתובות י"ה ב', חבל בהכרת האב אף
דמכיוון לכולי מילתא מכני אמתלה כנ"ל. [ועפ"י סי' מ"ז סק"ב מ"ש
בשם הגרע"א ושי"ש].

טע"ף ז. קמג. לאסור עצמו כו'. א. עי' באפ"ז סקמ"ט ש"י דכיוני
לכתחילה, חבל אם עבר וגשא בת ישראל אין מוילתין
ממנו כיון שאין כאן עדות וגם מתחילה בזה"כ היה לכן לא מכני
לבוזיא אשה מצלה דזיעבד, ע"ש. [ולא הביא שום ראי' לאז ולי"ע,
ועי' ב"מ וע"ז סי' ו' מ"ש ע"ד ב"ש שם ס"ק כ"ה, ועי' פ"ה
סי' קט"ו ס"ק ל"ז].

ב. ועב"ש ס"ק י"ג דחלינו אוסר בת ככן ביציאתו כיון דנאמנת
הוא לא מטעם עדות דקריב חבל עצמו חלה משום שוי
חנפשי' חתוכה דאיסורא, ואין לעי' בזה"כ יבמות פ' בחולץ דף
מ"ז א' ד"ה נאמן. וכ' מנחת פתים דבנו יפסול בת ככן ביציאתו
דכל בנו נאמן משום יכיר כ"י עדים, וכמו דכולי' הן אח"כ בניס
דפסולין כמוהו וכי"כ בזה על זה ככן, וכדבר חידוש שבנו חמור
ממנו, [אולם הפרישה שפי' שבנו כמוהו' דכבא דהוא ג"כ ספק
ממזר, עי' לקמן ס"ק קמ"ה, משמע דאין עליו דין מיוחד ויכיר,
וכי"כ מעב"ש דבס"ק קמ"ה], ואין למ"ש לקמן בס"י מ"ה סעי' א' ושם
ביא

כך בפעם הראשונה כו', וכי"כ הדין דר"מ שהוא מקור הרמ"א
כאן, משא"כ צנער שכיחש שלא נתעברה ממנו, וכשנחנו לו ממנו
הודח ואמר שכיחש מקודם מפני שהכתיב דבבר, כיון שגם עכשיו לא
נסתלקה אותה הכושה לא מכני אמתלה דידה, ואמרין שרק משום
כמנען חזר. ועי' פ"ה סי' מ"ז סק"ב מנוב"י.

וב' בפרי השדה ח"ג סי' ל"ד דלפ"ז צ"ד צא' שדר עם אחות אשתו
והודו צ"ד שכל הילדים ממנו ובתם הבכירה עומדת להנשא
ואמרה עכשיו צ"ד שמנכרי נתעברה ולא אמרה מקודם שכי' לה
להרפס שזינתה עם נכרי והוא ג"כ אומר שזו אינה ממנו, דכיון
דאותה הכושה יש גם עכשיו אין זו אמתלה ושפיר י"ל שחזרת
משום שנודע לה שמנכרי כשר, עוד כי דאצ"ג דע"ז שנתגדלה הנת
עם שאר הבנים לא מקרי חזקת ממזרות כו', כיון שלא נעשה שום
מעשה להחזיקה שכיחא מצעל אחותה כו', מ"מ כיון שכבר הודו צ"ד
על כולם שוב אי"נ לחזור אפי' בזה אמתלה עובה, כיון שכבר עברו ויחר
מ"י וס מגז"ע הראשונה שבוזקה ע"ז מצעל אחותה ל"מ אמתלה.
ועי' בזה בפ"ה סי' י"ט סק"ג. ועי' ענייני אמתלה בס"ק ק"ד אות
י"ד ע"ן, וקכ"ג אות ב'—ג'.

אמר בני הוא ואח"כ חזר באמתלה ואמר אינו בני. כי ציד אהרן
ח"כ הגב"י אות י"ה משניות יעקב אה"ע סוסי' ד' דמשמע
מכאן דאי"נ לכוילאו מחזקתו, כיון שפ"ה אמר שהוא בנו, מדנקט רק
בזה חלינו בנו מכני אמתלה לומר בנו ולא נקט להיפך.

וב"כ בחת"ם סי' ע"ו שאין מוילת אמתלה להכחש שאמר בני הוא
לחזור ולומר אמתלה ע"ז, ע"ש. ועי' בש"ש ש"י פ"ה ע"י.
ועי' נתלי"ש שהוצא בס"ק קמ"א אות ב'.

ב. מען שאמר סאומדנא. שאמר סהם חלינו בנו ופי' אח"כ שאמר
מאומדנא. ע"ס"ק קל"א אות ב' מגז"ע דמהני, וזה נלמד מצ"ב
קכ"ז ב' אמר עבדי ואח"כ אמר בני נאמן דמשמע לי כעבדא קאמר.
וכאן שמפרש דבריו אין לך אמתלה גדולה מזו, ומסתפק שם בטען
שאמר חלינו בני שרצה להפטר ממזונות ד"ל דבז"ל אמתלה וככ"כ
שם בזה אמר בני ואח"כ עבדי דנאמן ד"ל דרצה להפטר ממכם, כי"כ
איפכא שרצה להפטר ממזונות, אך י"ל דבסעי' ל"ב אמרין דנאמסר
אי"נ לומר דבנו הוא משום דינא קול אסופי אצ"ג דכוי רק אסוד"ר,
אי"כ ק"י לכאן ולא עליו שם ממזר כיון שנאמן עליו מה"כ ולי"ע,
[דבריו חלה הם נגד הרמ"א כאן, ואולי מפרש דברי הרמ"א בזה
מיד קודם שילא עליו שם ממזר ולי"ע], ועי' לעיל ס"ק קכ"ג אות
ג' מקריית חנה דוד.

ג. מען שאמר מעוני. ענז"י"ק סי' ד' שאם הצטיחו לו שכשיפרוש
מאשתו האסורה יתנו לו להחיות נפשו, יכול להיות שנתן
עיניו בממון ושקר ענה שאשתו אסורה ואמתלה מעלייתא היא,

באר הגולה

ו מתעשה שנה לפני רבי
יהודה גבריאל יבמות
דף ע"ז ע"ה ו משנה קדושין
דף ע"ד ע"ה ח מתימרה
דלמורא' סס דף ע"ג ע"ב

(מב) ישראל ואסור בממזרת עד שיודע ודאי שהוא ממזר ובנו כמוהו ו ואם
יש לו בני בנים אינו נאמן לפסול אלא לעצמו:

לא

ו [מד] (מג) אסופי שנאסף מהשוק הוי ספק ממזר [מה] כגון שאין הוכחה
שלא הושלך לשם מיתה ה [סו] (מא) אבל אם יש הוכחה שלא הושלך
לשם מיתה בין שיש הוכחה בגופו כגון שהוא מהול [סז] או שאבריו מתוקנים
ומיושרים כמו שעושים לנערים או שהוא משוח בשמן או ששמו לו כחול
בעיניו או תלו לו קמיע בין שיש הוכחה במקום כגון שנמצא [סח] במקום
שרבים מצויים שם או שתלוי במקום באילן שאין החיה מגעת שם [סס] והיה
סמוך לעיר או שנמצא בבית הכנסת הסמוך או בצידי רשות הרבים

אין

ביאור הגר"א
[פד] אסופי כו' עד
מגעת שם לשון הטור:
[פה] כגון כו' רש"י
ד"ה תלי: [פז] אבל
כו' שם ד"ה אין בו כו'
ד"ה חסה כו': [פח] או
שאיבריו כו' כפירוש
ראשון של רש"י:
[פח] במקום שרבים כו'
שם חריפתא דנהרא:
[פט] והי' סמוך כו'.
הכל לשון הרמב"ם אלא
שהרמב"ם כתב או
שנמצא תחת אילן מסובך

במקום שאין חיה נכנסת לו והיה סמוך לעיר וגו' ורד"א סמיכא למתא אין בו משום אסופי וא"ל יש בו משום אסופי ופירש שזרדתא מסובך ואין חיה
מגעת שם תחתיו ופירש שנמצא תחתיו ולכן לא חילק' גמ' אי מטיא ליה כו' וז"ש ורד"א לפי שהוא מסובך וכתב שם או רחוק מן העיר אפי' תחת האילן
כו' או שנמצא תלוי באילן מקום שהי' מגעת וגם ל"ג בגמ' אצל ב"ה ושכחתי ב"ר רבים:

פתחי תשובה

באר היטב

(מב) ישראל. ואם נא על נח כהן אינו חוסר צניעות. ז"ש:
(מג) אסופי וכו'. כותית שהצילה ילדה ולאמרה שיהודית נתנה לה
להניקה ולא מלאה עוד ומכרה הילדה לישראל דייקן לה
ככותית וכשתטבול הרי היא ישראלית. מהריצ"ל ח"ג סי' ל"ט:

ואם נא על נח כהן אינו חוסר צניעות. ז"ש:
(מג) אסופי וכו'. כותית שהצילה ילדה ולאמרה שיהודית נתנה לה
להניקה ולא מלאה עוד ומכרה הילדה לישראל דייקן לה
ככותית וכשתטבול הרי היא ישראלית. מהריצ"ל ח"ג סי' ל"ט:

(מא) אבל אם יש הוכחה. עיין בתשובת ט"ז סי' ז' שם' ולכאורה קשה טעם
מה נצד דכל הני לית צדו משום אסופי אכתי שחקי הוא ומה לנו צד
שלין צו. משום אסופי ומה חומר יש בלסופי יותר מנשחקי ור"ה מתחלה
לומר דנ"מ למה שנוסח בלסופי שח"י בלסופי מן השוק כו' אבל שחקי אמו
נלמנת עליו לעולם (וכן מלאה נידושי מהרי"ט לקדושין דף ע"ג שח"י כן ע"ה.
והיה נהגלס עין מן הנו"צ ז"ל) ושוב דחה זה דמסידור לשון הטור לא משמע כן
דברי ה"ב סוף ס"ק נ"ד (הנ"ל נה"ט ס"ק ח"ד) תמוהים נ"ה' ואם יש סימן בלסופי כו' וגם הסוגיא שם בנזירות רש"י צמחונות ע"ו
לא נראה כן וא"כ אכתי קשה צדו נפיק מדין שחקי. ור"ה עוד לומר דהטעם צדו הוא דשחקי אלא יודעים את האם מי היא וא"כ ע"כ צונות נחשבה וכוון
שי' כן ריעותא. דונות לכך השא' חכמים לפסול ולעשותו ספק ממזר אבל אסופי שיכול להיות הורתו ולידתו בנשירות מלאה ואשתו אין לנו לחוש לשום חשש אפי'
משום מעלה ניוחסין רק אזהר הריעותא וסימן שנוצ' צונות דלמה השליכוהו אבל אם יש צו סימן שלא השליכוהו לשם מיתה גם משום שחקי אין צו שלי' כן
אם ריעותא. ושוב הקשה גם על זה מהגמרא קדושין דף ע"ג. ולכן מסיק דהפירש הוא דשחקי שידענו את אמו וצריכין לדון גם על האם ולדידה הוי
קנוע דלמא אלא איזי לגביהו לכך האם והולד פסולים אבל אסופי אנו דנין רק על הולד והולד מקרי פירש כמו צט' תנויות כו' דנדר הנזיל בשוק אחריו
כל דפירש חר"פ ולכן ליכא בלסופי אס' נרוב כשרים משום רגלים לדבר שהרי השליכוהו למיתה ולא חסה עליו ולהכי הוה

אוצר הפוסקים

שהוא בעלמו החזיק את צדו עד עכשיו לכשר מ"מ נאמן עתה
לפסולו כיון שהוא נאמן לאסור את עצמו ממילא גם צדו נאסר.
[יש לעיין דלמא לא יכני גם צדו מדיון יכיר ואולי מייירי כשלא אמר
כלל על הכן וא"ל ל"ה הפרישה שבוסיף "מלד אמו"].
סעיף לא. קמו. ומיושרים. ורש"י בקדושין ע"ג ד' צפי' ב' כ'
שאבריו גדולים ומזרז ומלונן דכיו מתוך תשמיש תדיר
מבעלה ולא מזנות, וכי' ה"מ דעיקר כפי' אי' ככר"מ ושו"ע ושכן
מלא בערוך.

קמו. והי' סמוך לעיר. א. כ"ה ל' הרמב"ם, והטור לא כתבו,
וכי' צנחלת לצי ס"ק ס"ה הטעם לפי שצדדי' אמרו
בגמ' זרדתא כי סמיכא למתא יש צו משום אסופי, והשו"ע שם
כלשון הר"מ אפשר דכ"ל דדוקא גבי זרדתא אמרו כן ולא בשאר חילן,
ומ"ש וכו' סמוך לעיר, אינו תנאי שיהי' דוקא גם סמוך לעיר,
אלא ה"ה צרחוק מהעיר ג"כ מהני אם הוא צענין שאין חיה מגעת
לו, אלא דנקט סמוך משום דסתמא דמילתא כשהוא סמוך לעיר
אין חיה שכיחא שם. ובאפי' זוערי סק"ג השיג עליו וכי' דהא דכ'
הר"מ והשו"ע סמוך לעיר הוא דוקא וזהו מתנאי בהכשר [ואמנם
כן אי' להדי' צר"מ שם ה"ה], וינ"א לו להר"מ זה מדחזינן גבי
כנישתא דצעי' סמיכא למתא כרי אף שניצל מחיה מ"מ עדיין צעי'
שיחי' גם מקום ששכיחי צו אנשים, וה"ה גבי חילן דאם יניחוהו בחילן
במקום רחוק מעין אנשים אף שניצל מחיה מ"מ יש צו משום אסופי
דסוף סוף ימות צרע, ומ"ש דהטור הוליא זה מזרדתא דסמיכא
כי' הנה צש"ם ל"א כן רק צזרדתא כדפירש"י שם ולא בשאר חילנות,
ובפירוש אמרו שם תלי בדקלא אי' מעי' לי' חיה יש צו משום אסופי
ואי' לא לא.

הביא מהש"ס דמס' שנוול ל"ש יכיר, ומסיק מיהו צש"ס שם לא
התלי' צדד, [ועי' לעיל סי' ג' ס"ק י"ב בלח"כ מנ"ל סק"ד
דלפ"י שם ל"ש צניד "יכיר", ע"ה]. ובצית אפרים אה"ע ח"א סי'
קכ"ב (דף פ"ז א') העיר על עיקר הדין דצ"ש, דמתוס' שם אין
ראי', דו"ל דדוקא צנחגיירתי דאי' כלל משום דאחמ"ע, וכמ"ש
ראי' שם, ורק משום חד"א, חיקצב איסור רק לגבי דנפשי' ולא
לגבי האשה, משא"כ אם אי' יאמר ככן אני ויצטול גרושה הויא' סי'
חללה כצ"ש סי' ג' סק"ד וצניו יהיו חללים כמ"ש צ"ש סי' ו' ס"ק
כ"ז דנאמן לומר צניו חללים וכדנאמן הכא לומר ממזר אני לפסול
צניו, וא"כ ה"ה כהן לענין אשה, ועי' ביאור הגר"א צס"י ג'
סק"ק י"ב.

קמד. ואסור בממזרת. עי' צננין עולם סי' ה' סוף אות ע"ו
דלע"ג דע"א נאמן בלח"כ וואי משום חז"ק וחזקת
איסור צממרתא הא צסוף נדרים נאמנת לומר נאמנתי אי' לאו משום
עיני' נחנה צאחר מטעם דלא מוזלאל נפשה א"כ האי טעמא שייך
ג"כ צאומר ממזר אני, ולפמ"ש דגם שם אי' מעיקר הדין כיון דהוי
נגד רוצח דאונס ל"ש, אלא מחקקה, אי' דלהקל לא תיקנו, דגם
כהן כו"ל נגד רוצח ישראל שאינם ממזרים, וגם אית לי' חזקת כשרות.
וצפרישה ס"ק מ"ז, וצנחלת לצי ס"ק נ"ט כי' הטעם דמהיכן ידע
שהוא צודאי ממזר, [ול"ע דלמא אי' שידע בצירור עפ"י עדים
שאציו לא ה"ה כהן כשנוול ואולי ו"ל דסו"ס הוי רק ספק אולי
מעכו"ס].

קמה. ובנו כמוהו. שהוא ספק, ומייירי שאציו אינו אומר עליו
שהוא ממזר מלד אמו אלא הואיל שהוא ממנו הוא
כמוהו, (פרישה אות מ"ח). ועי' ערוך השולחן סעי' מ"ב דלע"ג

אין בו משום אסופי כיון שחוששין עליו לשומרו ולא הושלך שם אלא משום רעבון:
לב • הולד שהיה מושלך בדרך ובא א' ואמר בני הוא ואני השלכתי נאמן וכן אמו נאמנת. נאסף מן השוק ובאו

פתחי תשובה

טרפה ולא נולד הספק אלא על הצ"ה שפירשה מש"כ בזה שהלכה להצטרף הרי נולד הספק במקום הקציעות על האשה והזרע שנתוכה ומה נכך שפירש הולד אח"כ כיון שנאמר הספק במקום הקציעות וכן אפי' הספק הוא אם היא הלכה אלא והוא קצוץ או אם הלך הצועל אלא הרי כפירש הרי חתך כשראוה מעוברת הוהיל והספק הוא עליה ועל העובר שנתוכה ספק קצוץ והעובר יד' אמו ומה נכך שפירש העובר מן האשה כו' ואפי' האשה היא גרושה מכבר שכל"ה היא פסולה לכהונה ואין על האשה דין כלל כנגד כהונה מ"מ יש עליה להיות ספק אם היא אסורה לכהן גם משום זונה דהא לוקין עליה גם משום זונה עכ"ד. ועיין בתשו' מהרי"ט ס"ב חל"ה סימן י"ח דף ת"ה ריש ע"ב מצאנו ג"כ שלא כדברי הנו"כ ע"ה גם בתשובת חמדת שלמה סימן א' כתב ע"ד הנו"כ הנ"ל דעיקר דבריו מתוהים מאלו כאשר האריך בזה בס' בית מלך ונרמז"ם מצאנו כמעט להדיא דלפי' לא נדקה האם עד שמתה הולד שחוקי וקאי על מ"ש לפני זה דמייירי בין זרזו כשרים בין זרזו פסולים וגם מתשו' בשמים רחש סי' ה' (הנולד לעיל סי"ט ס"ק כ"ג) כראה מחדרי ולא כדברי הנו"כ הנ"ל ע"ה עוד:

יש הוכחה שלא השליכתו מחמת פסולו הוא כשר משום שיש רוב כשרים ומשום שחוקי אין לאסרו דכל דפריש מרובא פריש. ואף דלמירין בכתובות ט"ו דענין תרי רובי ליוחסין היינו ליוחסין דכהונה אבל ליוחסין דישאל סני נחז רובא כו' והאריך בזה:

וע"ה הוצעה הנ"ל העלה לדינא דגם בשחוקי אם לא נדקה אמו כלל עד שמתה כגון שילדה במקום שאין צ"ד או שלא נזקקו הנ"ל לזה לשלוח לשאול את פיה ממי נתעברה עד שמתה האם בלי צדיקה ושוב אין לנו שום עסק לדון על האם ממי נתעברה ואין אנו דנין רק על הולד והולד מקרי פירש ואין שום רגלים לדבר שפסול הוא שהרי גדלתו אמו ולא השליכתו א"כ אם רוב כשרים הולד כשר ע"ש בצורף. ועיין בס' קהלת יעקב מהגאון מליסא בסיומן ו' סי"ח שכתב בזה דמ"ש הנו"כ ז"ל דאם מתה האם הולד כידון כפירש. לכאורה דבריו דברי טעם דדמי לזניה שנמצא בנדה שיש בו חרמנות טרפות וכשרות דהצ"ה כשירש משום כל דפריש כו' אבל בנאמנת לא דמי כלל דהתם בני צינה לא נולד גבי מקום הקציעות שום ספק כלל דהתרמנות שנתר ידוע איזה כשרה ואיזה

אוצר הפוסקים

דכתובות (וכ"ה צו"כ) דכ' ליוחסין לא, היינו לכהונה ולישראל מותר כגון דיש סימנים כו', וע"כ מייירי בלא נדקה האם, דלפי' איך קאמר ברו"ג אוכל נבלות, הא ודאי יכיו נאמנים לחומרא אפי' בולא עליו שם אסופי, וכ"ש דהגמי מייירי שעדיין לא נאסף. וכ"כ הנתנ"ל ס"ק ל"א שבי' דדוקא שחוקי אסרו לבא בקהל משום דבשחוקי ל"ש כל דפריש מרובא פריש דהוי כנמצא ביד פקח דיכולין לשאול אמו וגם נמצא בבית, אבל באסופי הנמצא בשוק אמרי' כל דפריש מרובא פריש כיון שלא הושלך למיתה ל"ג בו משום אסופי.

וב"ב ביצועות יעקב דפי' האריך ס"ק י"ד דמסתומת השו"ע ולשון הר"מ פט"ו מא"צ בלי ל"א דכ' ובחזקת כשר הוא משמע דא"ל עדות אמו כלל, ול"ד לשחוקי דמח שדאגה שלא ימות מוכח דכשר ושלם זינתה, דממחר נוחל לה לדימות שלא יתודע, וסמכו חז"ל צ"ח הוכחה אדין תורה, ואף דלהס"ד בגמ' דשנת רעבון כשר אף בלי הוכחה, י' דמהדין ה' לתלות דכשר דאוקמינן אחז"כ, אך בשחוקי כיון דעברה אחיסור זנות דפנוי' איתרע חז"כ, אבל באסופי י"ל דמבעלה אלא דתקשה למח השליכו לכן כשים רעבון יש צמח לתלות. [וכ"מ מרש"י ר"ן ומאירי שפי' על מכול דאי לאו דכשר לא היתה טורחת בזה, והמאירי מסיים שכל כיו"צ פ"י טורח גדול מוכיחים שכשר הוא כו' אין בו משום אסופי וכשר]. ועפ"י דכיו"צ מחלק דבאסופי נמצא הולד לבד כו' משא"כ בשחוקי דדנים גם על האם, ועס"ק ל"ז אות י' מ"ש בזה, וכי' הית אפרים תחילת סי' ה' דלפי' דמח שיש לדון גם האם דמי לנשאלין כחתה, מ"מ הא' כי בתום פסחים דבצ"א גופא אינם עמאים אלא מדרבנן, ורצא בקדושין מייירי מדין תורה, ופשיטא דלענין ד"ת אין מקום נהחמיר על הכן לדנו בקצוץ מחמת שאנו נריכים לדון האם בקציעות, כיון דסו"ס כך חינוך פירש ממקום הקציעות, ועוד דל"ד נצטח אחת הכח אין הפנינים סותרים וכו' האריך בזה, ע"ה.

טע"ף לב. קמט. בני הוא. עד שאמר ראיתי פלוני שהשליכו ואין האים לפנינו — כי באפי"ן ס"ק נ"א דנראה שהעבד נאמן כל זמן שאין מחישו שום אדם, ואפשר שאפי' אשה נאמנת דהא לאו מתורת עדות הוא אלא גלוי מילתא בעלמא הוא.

קצ. נאמן. כי צערוך השולחן סעי' י' דנראה אפי' צעיר שרובא גוים, דזכ' הוי דבר זרור שאם לא היה בנו לא היה לוקח ילד זר להחזיקו בבנו ולכן נאמנים לקולא ולחומרא, וכי' הרשב"א בתי מירושלמי

ב. ובשנמצא בשדה. כי בלכן יקרה סי' ה' דל"ש חשש אסופי דכ"מ שנזכר אסופי הוא כנמצא בעיר שר"י או בשוק, אבל נמצא חוצה לה אפי' כל העיר ישראל אזלין בתי' דעלמא שבה גוים, דרוב וקרוצ הלך אחר הרוב, ומותר בקהל אחר עבילה, ואף דלענין ממחרת צבי צ' רובי, ה"נ יש ג"כ רוב המעליכים נכרים, כרי' פ"ב דמכשירין מ"ז, וער"ש שם, ות"ק ל"פ במילואות אלא דס"ל דלא סגי ברוב זה להוציא מידו רוב תושבי העיר, ובג"ד שחברי החקירה נמצא אמו והודית שמכרי הוא, וכפי שהוכחנו שאין עליו דין אסופי א"כ אי"ז, ואלא שם אסופי" דסעי' ל"ב, ושוב נאמנת לומר בני גם אחר שנאסף וא"ל גם עבילה. [אמנם צרימ' בלי ל"א כי להדי' דצרחוק מהעיר כו', הוי אסופי, ועבהג"ה ס"ק פ"ט גירסתו בגמ' קדושין ע"ג]. ועי' ע"ה ס"ק ס"א שהקשה אף כנמצא בתוך העיר נימא הלך בתי' גוים דעלמא ואף במעצמו או אפי' צרי' נימא דגוי הוא, ולהרמזין צ"ב כ"ג דמחלק בין קרוצ לנמצא במקומו דאז לא אזלי בתי', א"ש דה"נ צעיר כנמצא במקומו דמי, אבל לרא"ש שם דאף צב"ג אזלי בתי' ואף להקל, קשה, ותירן דל"ד דהתם אילו אזלי בתי' קרוצ יאסר היין והוי כדעבד משו"ה סמ"ה ארוב דעלמא, משא"כ הכא לא ניקל לכתחילה להאכילו מא"ס וכיו"צ משום ר"ג דעלמא, ורק כשרצו העיר גוים מאכילין מא"ס דמסייע רוב העולם, וע"ה שבהריך.

ג. עבה"מ ס"ק מ"ג ממכריצ"ל, וע"ה בטעם, וציד אכרן ח"ה כגה"ע אות כ"ט כי ממכריק"ש בהבחותיו דנראה להחירה אחר גירות מס"ס, ספק גוי ואח"ל ישראלית שמה אמת שנתנה לה להניקח ולא הושלכה למיתה. וכי' באפי' זוערי סוס"ק י' דלולא דמסתפינא הייתי אומר דאפי' אם לא עבלה יש להכשיר דודאי אילו היתה בגוי יודעת שיש חשש שהוא זרע גוי ל"ה מציאות, ובפרט בזמנינו דהגוים דאוקים באמונתם ואינם מביאים ילדיהם ליבדות, ואין לחוש שמה ממחר הוא, דכיון שחשש עליו וערחה למוסרו למינתה ל"ה לא.

קמח. אין בו משום אסופי. עפ"י ס"ק מ"ה ממכרי"ע דעדיין הוי שחוקי וצבי אמירת אמו ויהא נאמנת עליו לעולם, והכוז"י בעלה דכשר בלי עדות האם, וכ"כ ע"ה ס"ק י"ד ומטעם דהכא לוכא ריעותא כו' כמ"ש פ"ה מנו"ב וכ"כ במנחת פחים הוצא בס"ק קי"ד, וכ"כ צב"מ סע"כ, ומשכ"ה הנו"כ מקדושין ל"ק, דרצא מד"ת דיבר, וכ"כ צב"י משכ"ה ס"ק ל"ה, ושכ"מ מרש"י ס"ק

באר הגולה

י' חמורא דרנא גס כ גס
 ל' הרנא"ס גס גפ"ו
 חמשה ז' גפ"ז דמכשירין
 וכחוקי לה רב בכתובות
 דף ט"ו ע"ג ל כתב ה"ה
 גס חמורא דליכא מקצת
 כחוס או מקצת ישראל
 קנויים נעיר וכל קנוי
 ב"ן תועט ב"ן חרובה כחמשה על מחנה דמי

ובאו אביו ואמו ואמרו בנינו הוא אין נאמנים הואיל ויצא עליו שם אסופי
 • ובשני רעבון נאמנים שמפני הרעב השליכוהו והם רוצים שיזונו אותם
 אחרים ולפיכך שתקו עד שנאסף:

לג • האסופי שנמצא בעיר שיש בה עובדי כוכבים וישראלים בין שהיה
 רוב עובדי כוכבים או רוב ישראל הרי זה • ספק עכו"ם לענין יוחסין
 קידוש

אוצר הפוסקים

ובמה"פ שעל הירוש' כי דרש"א מפי הסוגיא והירוש' ברו"כ או
 במע"מ ואינו כן חלל כמ"ש.

קנג. ובשני רעבון נאמנים כו'. א. במאורי מצוי י"א דוקא
 חיקף שנאסף, וכן יראה מסוגיא זו, וי"א אפי' אחר
 זמן [כצ"ע] דלא יאמר לאלתר חלל בנאמנות דחי וכו'.

ב. בעצ"א ס"ק נ"ז כי מריטב"א דבא דשני רעבון נאמנים פ"כ
 אין לפרש שנמצא צדידי רה"ר דא"כ אפי' חלל שני רעבון
 אינו אסופי וי"ל לנאמנותם, חלל שנמצא ברה"ר, ולא שאמרו
 שהניחוהו ברה"ר דא"כ אינם נאמנים דאין סבדי דמשום רעבון לא
 קעלו לי וכדפריך בגמ' שם מקמי הכי כו' חלל אין תלין שהניחוהו
 צדי רה"ר ואיגדר לרי"ה דכיון שיש מקום לתלות בזהירא תלין,
 ומדברי רש"י שבי' צדני רעבון שהרבה נשכים לא ראו חכמים לפוסלו
 משום יציאת קול, י"ל שחולק ע"ז וס"ל דאף כשאומרים שהניחוהו
 ברה"ר נאמנים, דכיון דמה"ת מותר דספק ממזר יבא לפיכך כשהרבה
 משליכים העמידו על ד"ת כו'.

ג. עו"כ דיש ליישב קושיית הריטב"א צו"א דלעולם קאי אלדי רה"ר,
 והא דצ"ה"ר ל"ה אסופי היינו דחכמים לא החמירו כן
 משום מע"י כיון שמה"ת מותר ספק ממזר, לכן צ"ה"ר אין זו
 משום אסופי ומותר, וגם אסור בממזרת, וע"ז קאמר הכא שאחר
 שנאסף א"י בין אם נמצא ברה"ר ומעדים עליו ואינו הכשרים
 להחירו צ"י ובין אם נמצא ברה"ר ומעידים עליו ואינו
 הפסולים להחירו בממזרת, ויש נפ"מ בזה גם לכשרים, כגון שמעידים
 שהוא בנם כהן או לוי, דכלל שני רעבון ונמצא ברה"ר אף דכשר
 כלל דצורם מ"מ א"י אחר שנאסף לעשותו כהן או לוי, אבל צדני
 רעבון נאמנים לומר דמחמת רעב הניחוהו, מיהו לי בגמ' נוח יותר
 לפרש לענין להכשירו בממזרת כו', ע"ש.

ד. ולהריטב"א הניל דמפרש בנמצא ברה"ר י"ל הא דירושלמי בסוגיא
 דאציו ואמו כ"י עדים, עס"ק קני"א, דלא יפלוג
 אש"ס דידן, דירושלמי מיירי ברה"ר דל"ה אסופי ונפ"מ רק לענין
 כהן ולוי, וכ"ז שלא נאסף מהני בגדת א' מהם להחזיקו כהן, ולאחר
 שנאסף לרי"ה שיעידו עליו שניהם, משא"כ בצדני מיירי ברה"ר דהוי
 אסופי ולהכי אף שניהם א"י.

סעיף לג. קנד. ספק עכו"ם כו'. ע"י במנחת פחים עפ"י הצי"ש
 ס"ק נ"ד לרש"י צ"כ ישראל והיו סימנים דל"ה אסופי
 מותר בזה ישראל, דבזה ל"ה שאמו זינחה וליכא חשש ממזר ורק
 אסורה, אם זה היא, לכהונה. ובנתיב"ס ס"ק ל"א כי דמ"מ משמע
 מרש"י דבני גירות אף ברו"י, דלזה אין חילוק בין כהונה לישראל,
 והא דלא פ"י כן אבל ליוחסין היינו לגירות, משום דלי' דיוחסין משמע
 פסול קבל או כהונה, וכשאין גוי שם מותר, וע"ש שם עעמו, וכ"כ
 מאורי קידושין, והוסף דאם הוא זכר פוסג בזה ולאמנותו לכהונה
 דבני צ"ה, ומגדולי הדורות כי דהיינו כשמחנהג כשורה דל"ה אף
 לישראל פסול ולריכה גע מהפק, חלל דעיקר כ"ל.

ב. ילדה שנמצאה באיצטבא של בית ישראל במקום שכלה
 רחוב ישראל מכורכת צרכים ובסחיות ושני כתבי ש"י
 כמעלות

מירושלמי פ"י יוחסין כ"י דהני מילי בחינוך שאינו מרגיע, פירוש
 שאינו יכול ללכת אנה ואנה, אבל במרגיע רגע כאן ורגע כאן לרי"ך
 צ' עדים, וכי בעלי אחרים ס"ק נ"ו הפירוש דאפי' חלל נאסף עדיין
 מן השוק נמי לרי"ך צ' עדים במרגיע, דחיישין שבעוד שהעלימו
 עיניהם ממנו הלך למקום אחר, וזה אחר הוא, והא דלא הביאורו
 הפוסקים, י' דלירושלמי טעם איסור שתוקי ואסופי משום שמה יקח
 אחותו וכס"ד לתלמודן ולפיכך במרגיע נמי יש חשש זה ולכן לרי"ך
 צ' עדים, (ובזה נוחא הא דלא הזכיר כלום בירושלמי מהבן סימנים
 דמחלק בתלמודן, משום דחשש פגיעה בערוה שייך אף בהושלך מפני
 רעבון), אבל לתלמודן דמסיק טעם דאסופי משום מע"י דחוששין
 למיעוט דארוכות וכו' א"כ זה שייך רק בולד שגולד מקרוב שלי"ה צמי
 לתלות והשליכותו, אבל במרגיע שגדול כ"כ שיכול ללכת אנה ואנה
 אדרגא לא לרי"ך כלום [לסימנין] דאם מארוסה וכו' עד עכשיו מאן
 נערינהו וע"כ משום רעבון, וע"י צדית משה סק"מ דמיישב צאופן
 אחר, וע"י ערוך השולחן סעי' נ"א מש"כ.

קנא. אביו ואמו. אפי' שניהם יחד א"י (לצ"ש). וכ"כ בכתובות
 יוסף חי הטור דף ל"ח ע"ג ע"ש, ורש"א כי מירושלמי

דלרי"ך צ' עדים ואציו ואמו כעדים, וכי ע"א סק"י דף על הפוסקים
 שבי' דאפי' אציו ואמו אינם נאמנים עליו ודלא כהירושלמי דאפי' צ'
 דבגמ' דידן איתא סתם א"י הא יל"פ דאציו ואמו או או קאמר דהא
 קאי גם ארישא דכ"ז שהוא בשוק א"י נאמנים עליו והיינו אציו או
 אמו כמ"ש הר"ן, ולא יפלוג בתלמודן אירוש', ולמ"ש דלירוש' אסור
 לתוקי ואסופי משום פגיעה בערוה, שמה יקח אחותו א"ש, דמה"ת
 ז"י חשש כלל כמ"ש הר"מ בפע"י מא"י"ב הכ"ע רח"י לזה, וכיון
 שהוא חשש רחוק וכמ"ש נמי בגמ' דל"ש, א"כ אפי' דחכמים אסרו
 מ"מ האמינו לאציו ואמו כ"י עדים, אבל לתלמודן דהוי משום מע"י
 וליוחסין החמירו להלרי"ך עדות גמורה יותר משאר איסורי תורה
 לכן מפרשין להא דא"י בנאסף היינו אפי' שניהם יחד מעידין עליו
 לא מהני, וע"ש ס"ק קני"ג אות ד'.

ובע"ז כי בעה"ש סעי'א דכל הפוסקים כתבו דא"י, וכי דס"ל
 דבצדני חולק דכיון דבעטם דאסור משום שם אסופי אף
 דמכדין כשר, א"כ אין נפ"מ אף כשאמרו שניהם, ומ"מ צ' עדים
 נאמנים דאין סברה שבי' עדים לא יועילו להוציאה קול ובזה לא מצינו
 שהצדני חולק, וע"י צית משה סק"מ.

קנב. אין נאמנים. א. כי צע"ש סעי' י' דחוששין לדבריהם
 להחמיר, כגון שאמו לא חתויבם ותחלוץ וכיו"ב, דא"א
 לומר שלא יחשו כלל כיון דמדינא נאמנים ורק משום ש"ל עליו שם
 אסופי א"י מדרבנן.

ב. וכי צע"א סק"י דלרש"א קדושין ע"ג דמוכית מהירושלמי הניל
 דבדנ"פ הוי ממזר ודאי, וי"ל עעמו דס"ל דאי הוי ספק היו
 נאמנים אף כשנאסף כדנאמנת בשתוקי להכשיר אף ברו"י, א"י
 דהוא ודאי משום דשחוקי מסייע לו חז"כ דאמו משא"כ באסופי
 מש"כ בנאסף א"י, לפי"ד אם ה"י רי"כ או אפי' מע"מ אמו נאמנת
 אף כשנאסף וכ"ש אציו, והפוסקים לא חילקו ולא הביאו דעתו.

ביאור חגר"א

קידוש אשה (מנ) צריכה גט מספק מ [ג] הטבילוהו בית דין לשם גירות או

שטבל משהגדיל [גא] הרי הוא לענין יוחסין

[ג] הטבילוהו כר או
כר. כמש"ש י"א א'
אריה כר והיה גדול
כר : [גא] היה לענין

כשאר

באר הגולה
מ עיין חמ"ס צור"ד נס'
רס"ח פניק' ז'

כר. כפירש מ"ש ליוחסין לא היינו לענין קידושין אבל להשיאו אפילו ודאי ישראל לא דהא אסופי הוא ומיהו משטא דשפעתין מ' ולהשיאו קאמר ולכהונה וכמש"ש וליוחסין לא בעינן כר אלא דיל כגון שיש בו סימן שאינו אסופי כמ"ש רש"י שם כמ"ש בסליא ועכמ"ם שם :

פתחי תשובה

(מנ) צריכה גט מס' עיין נס' קהלת יעקב שהאריך ליתן טעם הזה לצדרי
סרמנ"ס. והיוצא מדבריו לדינא דדברנו כותים מה דלריכה גט הוא משום

אוצר הפוסקים

קנה. גט מספק. כי הכ"מ פט"ו מא"צ הכ"ה דכיון שיש מקצה
טעום או מקצה ישראל קבועים בוי כמצינו. וכי צמחתי
כלל מ"ג אות ל"ז דאפי"ג דנמלא בשוק ולא צבית, ל"ל דל"ש באדם
פירש מרובא דהדר לניחותא, ופתום כחובות דע"ו. ועב"ש ס"ק
י"ד דלרש"י ורמב"ד צרי"ו הוי קדוש ודאי. ועי' ט"א ס"ק י"ח
דס"ל לרמב"ד כתום כחובות דכיון דנמלא בשוק ולא צבית ל"ח
קבוע, וע"ש דמיישב ה"ל דל"א בגמ' נפ"מ צרי"ו לענין דקדושין
קדושין וכדוכותי מה הכ"מ לבר"מ. וצבית משכ ס"ק מ"א כי
דמקור בר"מ נראה מהא דיבמות ט"ו דגוי חוששין לקדושין, ופירש"י
דצמקום קציע, ותום השיגו על רש"י, ובר"מ מפ' כרש"י, וברמב"ד
כתום, וא"כ לא כון המחבר, שפסק בר"מ נגד הרמב"ד ותום.
וב"ד המאירי קדושין דעיקר כהר"ש צמ"ס מכשירין מחוספי דוקא
מע"מ המקדש אחריו נותן גט אלמא צרי"ו אינו כן. וכ"ד
יש"ש כתובות אפי' ליהרג עליו, ושבד"ו"ג אינו קדושין כלל אפי'
מדריגתו, וע"ש מ"ש ט"ד בר"מ. וצב"מ מפ' כן אף בש"מ וכו',
דכ"ז כי צפי הכ"מ ה"ל דהוא טעם למה לריך גט מספק צרי"ו,
ואולי כונתו דא"ל דהוי טעם גם למה צרי"ו הוי ספק [ולאחזק
כ"ס דריש"ה אות י"צ] דלזכ אינו מספיק כעסם דלפ"ז אס אזה
אחרי קדושין אלו ל"כ אלא ספ"מ אפי' צרי"ו וכשיתערב צמחתי
הרי אלמנותיה אס ינשאו ל"ח כמבואר צמ"ס כי ספי' ה', והא
צרי"ו הוי החינוק הנמלא ישראל ודאי מביא דכל דפריש וכו',
ומ"ש הכ"מ "קבוע" ע"כ אין ר"ל קבוע גמור מביא אלא משום
מע"מ חשיב קבוע ומאריך צ"ר, וכ"מ מהכ"מ עלמו שצב"ל כ"ז לון
שכ"ר ביאר צב"ל כ"ה ושם כי דצרי"ו הוי ספק משום מע"מ, ואס כן
מביא הוי ממז"ו אחרי קדושין אלו וא"ך ילא מחומרא קולא
(והקדומו צב"ה ה"ז) וצב"כ יש להודות להמוצן מצ"י דל' לריך גט
מספק לאו דוקא ולא קאי צרי"ו דלא לריך גט צודאי כדמוכח מר"מ
עלמו גצי פק"י (לענין משפחתין בגל) דרוצ גמור הוא מביא, ומ"ש
צב"ל כ"ז שאשת אסופי הנמלא צמדינה שיש עבד ה' כר הוי ספק א"א
י"ל דלענין ליהרג עלי' כ"כ, ואף דל' הכ"מ שכי מקלח ע"כ ל"מ
כן כר ע"ש, ועי' צמח"י כלל מ"ג אות ל"ו. ובקהלת יעקב כי דנראה
דבר"מ ס"ל כהר"ש שצב"מ צמ"ו דרוצ ל"כ צרור אלא דהתורה
חורה והאיסור נעשה היתר ע"י ציטול צרור, והמל"מ פ"ז דמעילה
כי דמ"מ היתר צרור איסור אינו צטל חק לענין איסור ולא למלקות,
ולפ"ז אף דרו"י מ"מ בהורגו או בצטל אחר קדושין אינו נהרג
דלעונש ל"מ ציטול צרור, ומש"ה פסק בר"מ צרי"ו דא"ל גט אלא
מספק שאינו כח"א גמורה לענין מיתא, והא דמשמע צמחתי
ט"ו צמ' ישראלים וגוי ה' ופריש ה' חייב בהורגו אי לאו משום
דקבוע, לריך לומר דמפי' כפי' צ' צמחתי שם דמייירי צידוע שח"א
ישראל, ע"ש, ולפ"ז לשיטה אחרת שצב"מ שם דאפי' אס א"י
למי הרג ה' נהרג בהורג את הפריש אי לאו קבוע, אס כן
הכא בחינוק המושלך וצרי"ו ודאי כל דפריש מרובא פריש ובהורגו
או בצטל אחר קדושין נהרג, נמלא דדין הרמב"ם צמחתי חלוי
והש"ע סתם כהר"מ, אכל מה שפסק צרי"ו דלריכה גט חמור,
כיון דמכ"ה בותר ספק זה מטעם רוב אף לנצלות כר וה"ל קדושין

מותרין

המחלות לשמירת הילד כמבואר, כי צבאלף לך שלמה סי' ע"ח דודאי
דינא כישראלית דהוי סימן טוב וגם מקומו ניכר דהיא ישראלית,
ג. ילד מהול בידי גוי וגויה שבאו עם יונק והוחזק מתחילה
לנכר, ואח"כ אמרו ישראלית נתנה אותו לכוניק ואינם
יודעים מי היא ורואים למסרו ליהודים, כי צוהות מלכו חאכ"ע
סי' י"ז דמקבלין אותו, דמבואר ברש"י ור"ן פ"ה דמילה דגולד
מהול הוי מיעוט ול"ח למיעוט, וגם דאין צחוש שגולדין מהולים
ניכר צמ' לנין המחזירין אפי"ג שאינם מעבדים, א"כ אס ניכר
שמכול כהוגן, מה שחוזק לבסם ליתא נגד הרוב, ואין לחוש שכל
איתו עתה, וגם ל"כ ספק שמא מהימשמאלים שמלין, דנולדת היא,
ולאח דעת הר"כ יעיפו ממנו דם צבית, [וכע"ז] צמחתי קדושין
שכי. ומ"מ יראה לי שאס נמלא מהול וניכר צבירי אדם נעשה אף
צביר שיש צב' גוים דנין אותו כישראל" ודאי הוי אסופי או שחוקי,
אף להנצי"ו שצפ"ת ס"ק מ"א דצב"ג כגון צמחתי מהול אין צו חשש
שחוקי אכל כהן שפשתא שלא כהוגן שנתנתו לנכרית אפשר דגרע
עפי, וצפרע לצדרי הנכרית שהיתה פנוי' ריו"ז כפנוי' שטיברה
דהוי שחוקי, ואפשר שהנכרית א"י אלא שהאס היתה ע"י ונתנתו
לכוניק והיא פשעה שנפשה למרחקים, ול"ע.

ד. ילדים עברים מבית אסופי בין הרבה ילדים נכרים. כי צאנן
יקרה ח"ג סי' צ' דבשרים לקבל, דל"ח לאחלופי כיון דאין
הגוי נכנס בחליפין כיו"ד סי' קי"ח ספי' י', וגם אומן לא מרע אומנתו,
ולאחלופי צבונג צקטותם כשלא הוי ניכרין צב"ע נמי ל"ח, דשם
ע"כ לכל חינוק אומנת או מניקת מיוחדת ואס בחולף ע"כ עשו
צב"ה לכח"פ שנים, ופתום סוכדרין סוף דף מ"א דלעשות של צ'
אנשים ל"ח, ואין לחוש משום אסופי דהא יש כהן הוכחה צרורה
שלא כושלך למיתא, ומשום שחוקי נמי ל"ח כיון דאינו מכירין
אמתותיהן ולא ידעי שנתעבר צנות, טפ"ת ס"ק מ"א מהנצי"ו,
ואפי' אס אפשר לצרר א"ל, ודי שידוע שאמתותיהן ישראליות ורוב
העולם כשרים אלא, וע"כ כיון שיש חשש טמיעה צגוים חוצה
להוציאם משם ולגדלם צין ישראל צדתו, ואף דלהנשא לכהונה צמי
צ"ר, די להצותין כשיגדלו שלא ינשאו לכהנים, ול"ח לשכחה כיון
דצדיצד מותר, וכע"ז יו"ד ר"ס ל"א. ועי' צסוף סי' פלח השדה
ח"צ מ"ש צב"ה.

ה. ובנמצא בניסו היהודים הנעול בלילה וכשנפתח בבקר
מצאוהו. כי צאפי זוטרי סוס"ק י"ב דאפי"ה הוי
ספק גוי, דשמא צאישון לילה כצב"א לנעול הביעו השליכוהו טעום,
וצמחתי חוץ לגיטו צצק צמחתי שכולו טעום ל"ח שמא ישראל הוא
שהרי אינם יוצאים צלילה חוץ לגבול הביעו, וגוי גמור הוא וכשנחגייר
כשר לצב צקבל צלי חשש ואפי' העיר רוב ישראל.

עומב דלמ"ש הכ"ס דלבר"מ דצמי צ"ר, דרוצ עיר ורוב שוק ל"כ
צ"ר, דל"ד למ"ש כפרי"ה יו"ד ס"א ס"ק י"ח, ע"ש, דהתם
ל"כ צ"ר אלא הוא ענין של כהן נמלא כהן ה', משא"כ הכא, וכ"מ
מפ"ק דכתובות דצמי דוקא רוב סיעה דניידי ממקום אחר נוסף
על רוב העיר.

באר הגולה

ג שם מחשבה דמחשירין
וכדעתי לה רב פפא שם
נכתובת

כשאר אסופים הנמצאים בערי ישראל שאין הטבילה מועלת אלא להוציא

מידי (מד) עובד כוכבים :

לד , אם לא טבל ולא הטבילוהו ב"ד היה רוב העיר עובדי כוכבים מותר

להאכילו (מה) מאכלות אסורות היה רובן ישראל (מג) מחזירים לו

אבידתו

באר היטב

פתחי תשובה

(מד) עובד כוכבים. ויש כחן חשש שמה מותר הוא ואסור צנת ישראל ואסור כמי צמזמרת. ואפי' צרוב עוי' אסור צמזמרת אחר שנתגייר ואסור צנת ישראל. כ"ה לשיטת הרמב"ם. ולהרשב"ד צרוב עוי' מותר צמזמרת ומותר צנת ישראל. ואפי' צמזמרת על מחנה מותר צמזמרת וצנת ישראל ואי' חכא חרי רוצה עובדי כוכבים אזלי' אחר מותר ראשי ליבא אשה ולא חיישי' שמה ישא אחותה. עיין צ"ש : (מה) מאכלות אסורות. מכ"ש דמחזיקין צרוב לענין אבידה ולענין נזיקים חייב לשלם טוק שלם :

(מג) מחזירים לו אבידתו. עי' נתנו' גרית אברהם חת"מ ס' ט"ז שנסתפק בזה"ל נילוש שלא מדעת אף דקיי"ל כהני' דילוש של"מ לא מהני מ"מ י"ל ולגבי סך שמוקי מהני הילוש לשיטת הרמב"ם פט"ו מהל' גזילה הלכה א' כו' ע"ש צנורק :

תרי רוצה. ואם יש ס' נאסופי כמ"ש בסעיף הקודם דלינו מותר ראשי ליבא אשה ולא חיישי' שמה ישא אחותה. עיין צ"ש : (מה) מאכלות אסורות. מכ"ש דמחזיקין צרוב לענין אבידה ולענין נזיקים חייב לשלם טוק שלם :

אוצר הפוסקים

(לבוש). וכ"כ הב"ח סוד"ה נמלא. וכי' צע"ל ס"ק נ"ט דלין זה מספיק. דאם ישא צ"י אחר גירות נמי יומא הכי כיון שבהא עולמו נושא הו"ל כפרים, והווי כ"ש דלינו אלא דרצון, ע"כ נראה דודאי ל"ה קצוב גמור אף להר"מ [עס"ק קנ"ה דכ"כ הב"ח] כיון דנמלא צדוק ולא צבית, ודוקא לענין יותר צב"י אחר שיתגייר ס"ל להר"מ ולהב"ח דיש לו דין קצוב כיון דלפני שנתגייר הרי אסור בכל גווני צין אם הוא גוי צין ישראל אסופי אי"כ אף לאחר שנתגייר אין להחירו משום ר"ג דבצי' רוב גמור להולילו מחזקת איסור צ"י, ועתה כחוצות ט"ו ד"ה דלמלא דצעת האיסור הדרגא לניחותא, וכהנה שכל תלוי צעת הספק, אבל להאכילו מא"ס שגולד הספק עתה מיד צעת מליאת החינוך והרי עכשיו מושלך ולי"ה קצוב ושפיר סמכין ארוב.

ב. וערש"י יומא פ"ה דמאכילין מא"ס עד שיגדל ויקבל עליו גירות. וכע"ז צ"ש"ש כחוצות דהיינו צקטנות שעדיין אין אלו יודעין צו אם יוכה דת יבדית, וזה צרור. ג. ולענין נזיקין, אם נגח שורו שורו שלנו. עתה ס"ק ל"ב מהב"ח וצ"ש ס"ק נ"ה דמשלם נזק שלם משום דא"ל חזקה כיון דהוא עולמו מסופק אם הוא ישראל, וכ"כ בלבוש דהנמלא אינו מחזק צמזמרת ודאי ואין חזקה זו חשוכה לגבי ר"ג ומשום הולכין אחרי"ה, ולי"ד לר"י והזיק דידן לדידי' דפער דחזקת בישראל צרור משום אי"ה צמזמן אחרי"ה, וכע"ז צע"ל ס"ק נ"ט דאין חזקתו צרור כו', ועי' פרישה. והפני משה ס"ק ל"ה חמה עפ"י חוס' צבורות ד"ב ד"ה ור"י דהיכא דהתובע אי"י לומר צרי דאני מהרוב אף לרצ אי"ה אחרי"ה, וה"ה התובע ג"כ מסופק אם הנמלא מהרוב וכדק' מהר"מ ספ"ק דכחוצות, ואף לחי' צ' דחוס' דתלוי צמזמן שיש לו תובעים מ"מ היינו לרצ אבל לשמאל אף כה"ג אי"ה אחרי"ה, ועוד דמשמע שם דעיקר כתי' א', ובכלל, הוא מפורש צמזמרת דוכתי אף דהתובע אי"י צרור מחזקתו כמחליף פרה צמזמן וילדה מקרי מחזק, משום תפיסתו, וכי' עפ"י רש"ב ספ"ק דכחוצות דנכרים אין להם חזקת ממון, ובקונטרס הספיקות מפ' כן צב"ח"מ, ועטמו נראה עפ"י הגמ' דצ"ק דכיון שלא קיימו ז' מלות צ"ה חתיר ממון לישראל, וע"ש עוד דשק"ט דלהב"ח הוא מטעם אחר, ונפ"מ, צרוב נכרים אם תצב לו שאר ממון צברי וטען אי"י אם נתחייבתי דלעטם דאין לו חזקה הרי צרי עדיף משמא כו' והאריך צב.

וסהר"י"פ אלגזי רפ"צ דצבורות כ"כ מהשטמ"ק שם מהרמב"ן ור"א"ה ור"א"ש דא"ל חזקה, וצאות י"ז הסביר שם משום דס"ל דגזל עכו"ם אינו מה"ת, אבל להר"מ וסמ"ג ובעור דס"ל דגזל עכו"ם אסור מה"ת פשיטא דיש לו חזקת ממון, והמאירי קדושין כ' דכלל דא"ה צמזמן אחרי"ה רק בישראל גמור נאמר, ועי' נחל"ש לקמן

מותרין, ולי"ל כיון דבגמ' ל"ה נפ"מ צרוב"ג גוי שאין קדושי קדושים משמע לר"מ דהחמירו משום אי"ה, אבל ודאי לישראל שקידש אחר קדושו של זה ילמד לחת גט ודאי. והפני משה ס"ק ל"ז כ' ד"ל דקאי נמי אר"י אלא דס"ל להר"מ דלענין ממזר אף רוב הוי ספ"מ דמותר מה"ת, וכמ"ש הישוע"י, עס"ק ל"ה אות ב', אי"כ אף צרוב"י וזאתה אח"כ ל"ה הולד ממזר, וא"כ שפיר לית, ולי"ק קושית הט"ז וצ"מ הכ"ל דל"ה מחומרא קולא, ועי' דשק"ט עובא.

קנו. כשאר אסופים כו'. עתה ס"ק ל"ה דמחל למחל הושמע דעת הרשב"ד דצ"י ונחגייר ל"ה אסופי וכשר צב"י, וכי' צבית מאיר דלי"ק, חלה דהרשב"ד עולמו ג' שמסופק צב, שבי' קרוב"י אנו להכשיר, ותו דדעתו גופא מסופקת אם כמ"ש הב"ח צדק אפשר שרק להחירו צב"י ולא צמזמרת [וכמבואר דעתו צב"ק ל"ה אות א'] או אפי' צמזמרת כמ"ש הב"ח, ואפשר שרק צמזמרת ולא צב"י לפמ"ש הרשב"ד דלרצא דל"ל דרשא דקבל ודאי, [עס"ק ל"ה אות א'], אי"כ ס"ל דל"ה מעלת יוחסין בספ"מ בודאין [וכ"כ צע"ל ס"ק ל"ט] לפי"ז י"ל דהרשב"ד לא החיר צרוב"ג מטעם דפריש אלא צמזמרת ולא צב"י דיש מעי' וצ"י צ"י כו', אבל מסיק דיש מעי' אף לספ"מ, עס"ק ל"ז אות י"ג, וא"כ אי"ה לומר כן, וכי' דכבר הסירותי צמזמרת כ"ו דלרשב"ד ומדכ"י מהמירם צמזמ"י אף צב"ס וא"כ אי"ל כמ"מ משום ס"ס, ומעתה לא לחנם לא החליט הרשב"ד ז"ל דעתו ושפיר עבד השו"ע דסתם כהר"מ, עוד דן שם צמז"ש דרש"י נמי פליג, ומאריך צ"י הסוגיא ומסיק לכן לעני' צב"י נכר [שאינו אסופין] ור"י לא מלינו צב"י מי שחולק ויפה סתם השו"ע, ועכ"ל מהב"ש דהרשב"ד אף צמזמ"מ מותר, וכי' צ"מ דרש"י דהרשב"ד "רוב"י גוים קאמר, י"ל דצ"ש כ"כ על דרך הב"ח דהוי ס"ס, אי"כ לידן דמכ"ה שרי ספ"מ אף צמזמרת, אם כן אין חילוק צין צמזמרת לישראלית, אלא דמחל דלפי"ז ל"ה רש"י כרשב"ד, ועיין שם שחרי"ך. וצ"ל אר"י ס"ק נ"ה כ' דצמזמ"מ אינו מותר צב"י להרשב"ד, ולא מיצעי ממזרת דאסור מה"ת, כמבואר צב"ק ל"ה אלא אף צב"י אסור מדרבנן כיון דמצי' הוא חיישין שמה אסופי הוא, וכן נראה צב"י מדבריו שלא כ"כ אלא צרוב נכרים, משמע אבל צמזמ"מ לא, ע"כ דליק להרשב"ד מחל דל"ה בגמ' ר"ג גוי לענין דל"ה אסופי לאחר שנתגייר, ד"ל דקמ"ל רצותא עפי' דאף לנצח דאסור"ה מותר, ואסופי רק מדרבנן. וכ"כ צקבלת יעקב דכונת הרב המגיד להחיר מס"ס רק צרוב"ג דהוי ס"ס גמור דלח"ל מישאל הוי נמי ר"י ויש צ"י וצ' ספיקי וצ"ה מותר לכתחילה צב"י, אבל צמזמרת אסור דהרוב והס"ס מתנגדים.

סעיף לד. קנו. להאכילו מא"ס. א. ואע"ג דהמיטע קצוב, כיון שבהא עולמו הולד הו"ל כפורש מעטמו ומרובא קא פריש,

ביאור הגר"א
[צב] וי"א דאסילו כו.
שם בגמ' אם רוב עכו"ם
כו ולפסק כו והרמב"ם
ס"ל דר"י כיומא פ"ד
ב' פליג עליה דשמואל
וס"ל כפרוש כולהו אין
מפקחין כמשי"ש דכל
דפריש כו וה"ה לזה
שפירש מעיר שרובה

אבידתו כישראל מחצה על מחצה • מצוה להחיותו כישראל • ומפקחין עליו
את הגל בשבת והרי הוא לענין נזקין ובכל ספק ממון המוציא מחבירו עליו
הראי': הכה [צב] ויש אומרים דלפ"י ברוב עובדי כוכבים מפקחים עליו בגל בשבת
[צג] ואין מלווין להחיותו אלא ברוב ישראל • (טור):

לה • נשים שילדו בבית אחת אשת כהן ולוי וישראל וממזר (מד) נאמנת החיה
לומר

באר הגולה
ס' מנחם מוקי לה שם
להחיותו כ"ח וצ"ע
ע' חמורא דרב אסי א"ר
יוחנן וכו' ויחזק דף פ"ד
ע"כ כח"ט רבינו נתנאל
הבילו ה"ה שם וכתב שם
מפרשים שסוברים כדעת
רבינו • וכ"כ ה"ה שם
הרמב"ן והרשב"א

צ נרייחא קיוושין דף ע"ג ע"כ וכפירש"י שם

עכו"ם כי כחשובה ואע"ג דאוקים בגמ' שם דלי"ס היינו לפי הסי' אבל למסקנא
שם דאמר ולפסק את הגל אינו כן ע"כ פליג אר"י וס"ל דאפי' פירשו כולן מפקחין
לפי פירושם ומה דפריך ומי אמר שמואל כו' ממחצה למחצה פריך דס"ד דוקא
והגיה מוסכמים יותר: [צג] ואין מצוהין כו' רש"י שם ויש ד"ה ל"ש כו' ותוס' בכתובות ד"ה אם וביומא ד"ה להאכילו וכ"כ בגמ' דקאמר וליוחסין לא בעינן
ואי אפעי'מ קאי לא הוי פריך והרמב"ם סובר מדסיים המתני מע"מ ישראל א"ר ל"ש כו' מ' דאשניהם קאי כמשי"ש ישראל ל"ש אלא להחיותו:

פתחי תשובה

(מד) נאמנת החיה כו' או ממזר. עיין נזמ"מ פט"ו מהא"צ דין ל"ג שם
ומתוך דברי ה"ס נפרקין דין י"ג שם ועוד שהיא קרובה לו (הרב המגיד

אוצר הפוסקים

שקול, אבל ברובי דמדאורייתא ישראל גמור הוא, מה"ט לקונסו,
דל"ש כאן א"כ בממון אהב"ר כיון דמבדין מחוייב בגל, וע"ש עוד.
ובענין הגל כ' דהתוס' מיירי כשתפס הניזק את שור המזיק דאף
דחפיהם בטענת ספק ל"מ, וזה רק טענת ס' יש לו מי"מ רוי' עדיף
טפי וכו' טענתו כביר, דהרי מטעם ברוב הוי מדינא כישראל לכל
מילי, אלא שא"י להוליא דחזקת ממון עדיף מרוב, אבל בתפס אפי'
לא יועיל חזקתו מי"מ עכ"פ אין המזיק מוחזק ומהני טענת רוב
יודי, ואפי' תפס צעדים דליכא מינו כו', ואפשר אפי' קיימא באגס
מהני לחייב כיון דאין המזיק מוחזק ולענין חזקת מרא קמא יכני
רוב יודי, ואפי' שפיר מה שהקשה תוס' כתובות לימא במחלף על
מחלף לענין זקין דהתם לא מהני תפיסה דליכא רוב. ובענין זה כתב
בכתובות לשבת ס"ק ל"ג דהתוס' מיירי בתפס, וזה דלא כ"כ משום
דגלאו הכי אין גזקין עכשיו אלא כשתפס, ומסיק דל"ע לדינא, ע"ש.
קנט. מחצה על מחצה. ער"ש פ"ב דמכשירין מחוספ' דמעילין
ב' חומרין, ופי' לאו לנגיחה כו' אלא לאיסוריין כישראל
שאסור צנצילות, וככותי כהא דאמרין צפ"ד מיתות (דנ"ט) דכותי
כעוסק בתורה כו', אי נמי אם קדש אשכ וצא אחר וקדשה.

קס. להחיותו אלא ברררי. עב"ש סקני"ט שם מרש"י ותוס'
דאם מפקחין כל שכן שמואל להחיותו. וכ' צפני
משה סקל"ט ד"ל דלא פליגי, ולפוס' ריבטא גס רש"י ותוס' סחרי
עלמס הזה מדיוק פירושיהם מכתובות ליומא ע"ש, וז"ל כמ"ש שני"מ
שם דלהחיותו יש צ' פירושים, א' דצ"ד מלווין להחיותו אם מה ברעב,
וכזה עדיף מלפסק בגל, ואידך לפרנסו כשאר עניי ישראל, וזה
מילתא יתירתא וגרע מפקוח בגל, וז' עוש"ע משמע דמיירי בכך
לפרנסו דמשי"ב נקט להחיותו "כישראל" דמיותר וגם בגמ' ליתא,
ועי' קאי רמ"א דכך לפרנסו כעניי ישראל דוקא ברררי. וכ"כ צבית
משה ס"ק מ"ד, ובענין ס"ק ס"א מפי' באור"א, ומאריך צבאור
כשיעו"ת והסוגיא.

טע"ף לה. קסא. נאמנת החיה. א. פי' בענין סקס"ג דר"ל דלהרי"מ
כ"כ אשכ אחרת כעומדת בשעת לידה, וזהו דנקטו
בגמ', אורחא דמילתא, דכנה כצ"ש צס"ק ס' בק' הא כל ע"א
נמי נאמן כיון דלא איתחזק כאן לא היתרא ולא איסורא ולמה לריך
למ"ש הר"ן דחי נאמנת רק משום תקנה, וא"ל כמ"ש כצ"ש משום
דכ"ה אשכ, דכ"מ שפי"א נאמן כ"כ אשכ כו', אלא דלהר"ן ושאר
פוסקים י"ל דלקי"מ, דכיון דספק ממזר מותר ודאי צב"י מה"ט ואף
באיבקע ממזר, כנ"ל, ואסור בממזרת מה"ט, עי' כ"ז צס"ק ל"ב
אות א', א"כ הוי אחזק היתרא או איסורא וא"כ ע"א, ומי"מ
מתקנה

לקמן ס"ק קנ"ח אות ב' דברובא דאיתא קמן י"ל דשמואל מודה
דכולקין בממון אהב"ר, והלבוש כ' דבר"ג משלם חלי נזק, וי"א
זק שם, וכ' בענין ס"ק ק"ט דלא מיינו בראשונים מבואר שיטה
דח"ג (ומ"ש דכ"מ מצ"י, לפנינו צב"י ליתא וכי' שחזר בו) וז"ל
דס"ל דלהרי"מ דהוי קצוב, עס"ק קנ"ה, א"כ אף בר"ג הוי כמע"מ
וישלם לשיטת הר"מ ח"ג. אולם למ"ש לעיל אות א' דרק לענין היתר
צח ישראל הוי קצוב ולא לדיא א"כ להר"מ נ"ש, וכי"מ בגמ', ע"ש.

קנח. אבידתו כישראל. א. ואם שחיטתו כשירה. הן צא
במלבושי יו"ט ע"כ בקונטרס החזקות ס"א, ומסיק
דחלו צפונתא דר"מ ורצ"ד דלעיל לענין קדושין, דלהר"מ נ"מ
סמוך חזקת איסור למיעוט ואסור ולרצ"ד מותר.

ב. ולענין נזקין. עמ"מ ס"ק ל"ב מהר"מ דברררי אם נגח דידן
לדידי פטור בישראל, וז"ל לחזרת אבידה דאין למואל
חזקת ממון כיון שצא לידו צלל דעת בעלים, כ"כ בה"מ, ובמרדכי
ספ"ק דכתובות כ' בטעם דשמה שלא כדון צא לידו, וביש"ש כ'
שצאח לו צחנס דרך מליצה, ועי' נחל"ש סקל"ב שם דלולא דבריהם
י"ל עפ"מ"ש צחולין י"א דרוב דאיתא קמן כסנהדרין פשיטא כו'
א"כ י"ל דל"פ שמואל על רב דא"כ בממון אהב"ר אלא דליתא קמן
ובאיתא קמן מודה, ועב"ש סקני"ט מחוס' יומא פ"ה ד"ה ל"ז
דחייבים לשלם לו, ובענין ארזים ס"ק ס' כתב דכ"מ מהתוס' ספ"ק
דכתובות מדבק' לימא צמע"מ לענין נזקין, ע"ש, ולהב"מ לק"מ דאף
ברררי פטור בישראל, אלא דהתוס' תמוה הא א"כ בממון אהב"ר,
וכ' יש"ש כתובות דל"ל טעמם כיון דלכל דבר הוי כישראל אין סברא
לחלק דלממון יכא כגוי, וצ"ב ל"א שמואל א"כ בממון אהב"ר, אבל
אין לדעת תוס' הכרע צתלמוד, ע"ש שמאריך. וכע"ז כ' בהפלאה
בכתובות ספ"ק מד"ט, ובאריך בראיות, וכע"ז כ' ציד דוד ציומא
דפי"ה משמן המור ח"א דל"ע עפ"י רמב"ן וצדגנים על האיש אזלי
בח"ר, ובממון לצד אמר שמואל דא"כ אהב"ר, והמחבר מעיד
דהרמב"ן צעמ"מ כ"כ לענין ר"ג וכתוס' א. ס"ל כן לרררי, דחל"כ
מה קשה לכו לשמואל לענין להחיות אבידה, וש"ש ש"ד ספ"י כ'
דכתוס' ציומא פ"ה לשיעו"ת וכו' רפ"ק דסנהדרין דדוקא ברוב דלא
מעליא כרובא לרדיא א"כ בממון אהב"ר משא"כ בעלמא, וצפ"י
שקרי"ט הזה דסוגיא רפ"י דצ"ב לא משמע כן. עו"כ יש"ש שצפה"ה
לר"מ במכשירין נקט אותם העניינים שמחלק התלמוד בין ר"ג לרררי
אבל לשאר דברים הולכים להחמיר, ובאפי' זוטרי ס"ק ג"ד כ' דכ"ה
דמבדין מחוייב לשלם אלא דרממא קס"ה לנכרי משום ראה ויתר
גוים או משום הופיע מחר פארן קנס זה שייך בגוי ודאי או צס'

לומר זה הבן כהן הוא או לוי או ממזר מפני שלא הוחזק ואין אנו יודעים
יחוסם

אוצר הפוסקים

די"ל דס"ל כהר"ן דטעם דחיה משום תקנה, וכ"ק דמשו"כ לא חיקו
זאם דהבא נאמנת אף לפסול כדתיקנו בחי' משום דהאם קרובה
ולא ראו לתקן נאמנות בקרובה, משא"כ חיה דעפ"י רוב אינה
קרובה תיקנו, ולכן אפי' אירע שהיא קרובה נמי נאמנת דלטעם
כתקנה אין לחלק, וכ"כ בערוך השולחן סעי' מ"ו, ושגם המל"מ לא
אמר באופן ודאי.

ד. ולעולם נאמנת. כ"כ הריטב"א קידושין ע"ג, דדוקא לענין זכור
א"י חיה אלא לאלתר, דכשינאח מהבית ונחטלם מעיניה
לא סמכו עליה שחדע להכיר מי יאל ראשון, אבל לומר שאינו נחין
וכיו"צ לעולם נאמנת כ"ז שלא קרא ערער. וכתבנו המל"מ פט"ו
מא"י"ב, וב"מ, וערוך השולחן סעי' מ"ד, וכ"כ הט"ז בסק"כ מד"ע.
ובי' הטעם דלענין זכור שילדה תלומדים דרגול שדומים בצורתם
נריך הבחנה יתירה, לכן אינה נאמנת אלא לאלתר, משא"כ בג"ד שהם
בני נשים שונות קל להכיר לכן באמינו לחי' עד פולס כ"ז שאין ערער.

וב' עליו בעצ"א ס"ק ס"ד דזכ דוחק, דמי לא איירין הכס צ"ב
נשים מאז' א', אלא דעיקר כמ"ש הפרישה דהכא דאין האז
והאם מכחישים משו"כ נאמנת לעולם, והאם במכחישים נאמנת רק
לאלתר, אלא דהט"ז כי דמשמע מה דס"ל להפרישה לאלתר נאמנת
גם הכא אף במכחישים, וכ"מ שהבין המל"מ, והקי' עליו דהכא אם
מכחישים אפי' לאלתר אינה נאמנת דהיכא דאין חז"כ מהני אפי'
ערער חד, ולענ"ד לא עלה כן ע"ד הפרישה כו' אלא כפשוטו י'
הגמי דערער א"י כלל, אלא דהא ל"ק לו מ"ט א"י הכא כשיש
ערער אפי' לאלתר ולגבי זכור נאמנת לאלתר גם כהכחשה, דיש
לחלק דלענין יוחסין דלריך עדות גמורה הוי ערער חד כחרי כיון
דל"ל חז"כ, אבל הכס דלא קאי לענין יוחסין נאמנת לאלתר אפי'
נגד ערער חד, אלא דק"ל מ"ט בצכור גרוע מכאן דא"י אלא
לאלתר, וע"ז מחרן דהאם מייירי במקום ערער ובכ"ג ציוחסין אפי'
לאלתר א"י, וע"ש דמיישז שאר קטיוות הט"ז.

והפני משה בס"ק מ' כי כהט"ז ומטעם אחר, דהכא נאמנת גם
מדינה וכע"א באיסורין, וכנ"ל בזה ד', משו"כ נאמנת אפי'
לעולם, אבל בצכור דנוגע בעיקר לענין ממון דע"א א"י, ובי' שם
בפני' דלאו מטעם משקר אלא דע"א אומר בדדמי, וחיה מדיוקת,
אבל מ"מ רק לאלתר אמרינן דלא אמרה בדדמי ולא לאח"כ. וכע"ז
כי נחל"ש ס"ק ל"ד, ושאפשר דהבא לענין ירושה אין חיה נאמנת
להוציא מהיורשים אם לא שיכתבו הרשאה זכ לזה.

ח. והאם. כי בצנין עולם ס"ו בהגה לאות ו' דנאמנת כל ז' לומר
זכ בני ממזר, [ר"ל דאשת הממזר נאמנת לומר זכ בני],
דכמו לענין זכורה נאמנת חי' לאלתר והאם כל ז', ה"ג תבא נאמנת
מזד התקנה כל ז' צין להכשיר צין לפסול, וכן משמע מהפרישה ס"ק
נ"ו ע"ש, ופי' לעיל ס"ק קכ"ז אות ה'.

קסב. מפני שלא הוחזק. ובלבד כי "אע"פ שאין להם חזקה
כזר אלא על פיה, מחזיקין אותן ע"פ כמו שהיה
אומרת, ופי' בער"ש סעמ"ד דנאמנות החי' כל זמן שהאמהות לא
הכירוהו, אבל אם כל אשה תפסה להילוד והחזיקה לבנה אין המילדת
נאמנת להוציאו מחזקתו [וני' כונתו אף כשאין מכחישות בדיא אח
החי דאל"כ היינו הא דערער דבסמוך], ואם יש צין הנשים הכחשה
נ"ל שאין המילדת נאמנת כשאין מודים לה ודין הצנים כפסיקות.
ערער

מתקנה באמינו לחיה, ועפ"י דבורה הוי ודאי, אבל להר"מ דבאיקב
ממזר כנ"ד אסור מה"כ צ"ב, עס"ק הנ"ל, ליכא לשנויי כנ"ל. אלא
דכיו' כשאר ספק איסור, א"כ כל שלא הוחזק היתר או איסור ע"א
נאמן אף באיקב איסור, וכמ"ש נמוק"י יבמות ר"פ האשה רבה,
ע"ש, וא"כ ל"ל דהר"מ ס"ל דהא דאמרו בגמ' נאמנת החיה הוא
לאו דוקא דה"כ אשה אחרת בעומדת בשעת לידה נאמנת מדינה,
ולא ס"ל טעמא דתקנה.

ב. וע"ד שבי' ה"כ הנ"ל עפ"י הר"ן דנאמנות החי' הוא רק מתקנה
ולא מדינה, והטעם משום דהיא אשה לכן א"י מדינה,
ותמה מנ"ל, כי בחשו מהר"א יו"ד סי' קפ"ב דבש"מ כתובות ע"ב
ד"ה ומשמשתו וד"ה לעומת מבורר דכ' וספרה לה אחי למידק למטע
דוקא בספירה נאמנת האשה ולא לשאר איסורי תורה, וטעמא ל"ל
דבספירה בלח"ה נריך להאמינה דהא א"א לדעת בלעדיה, וכמ"ש
רמב"ן ריש גטין, ולי"ד לאי אפשר דנחיה, דהאם רק עפ"י א"א,
משו"כ ל"ל דאחי למטע דרק הכס נאמנת, וע"ש עוד הוכחות, ועי'
ס"ק קס"ד אות ד' מה שכתב זכר הצרית אצרכם, ועי' צית מאיר
מ"ש בזה.

ובפני משה סק"מ כי ג"כ ולהתיר בממזרת ל"כ נאמנת מדינה,
ועו"כ מפני קדושין דבצי' טעמי דאי לאו דנאמנת החי'
מדינה כנ"ל ל"כ מתקנים, ומדינה לחוד לא סגי דמשום מעי' ל"כ
לנו להאמינה, כמו להחזיקו לכהן וכו', לזה מהני תקנה דלא נחמיר
בה משום מעי', [לפי זכ יש לומר דאשה אחרת אינה נאמנת אפי'
להר"מ דלא כענ"א הנ"ל].

ובבית מאיר כי דליוחסין צפי' מדינה צ' עדים ולי"ד לאיסורין,
וכה"מ פ"ב דאס"כ כ"ה כי צפי' א' דמי שא"ל חזקה
משפחה נריך צ"ע לישא אשה, ואף לפי ב' שם דדוקא ליחוס
מחצה נריך צ"ע ולא לישא אשה, מ"מ נהי דלנשואין פשוטים א"ל
ראי' היינו רק מטעם כל ישראל בחז"כ, אבל בתערובת דקצות ממזר
נהי דאינו מוחזק פסול בעולם כלל א', מ"מ הא פשוטא שא"ל
מקל' חז"כ, ולמל"מ פט"ו מא"י"ב אסור כה"ג מה"כ, עסק"ג אות
ג', וה"כ כמו דלמע"י דמחצה דלא סגי בחז"כ דכל ישראל צ"ע.
ה"ג בספיקות דל"ל חז"כ, מהיכי יחסי מהני ע"א ליחס ישראל, ובאמת
אף להר"מ במה דקתני נאמנת החי' נחמטע כל עדים זולתה כו'
ואפי' איש א' ומטעם הנ"ל. ועס"ק קס"ד אות ג' דר"ל דלהר"מ לא
מייירי כאן בתערובת אלא בגולד שלא ידוע יחוסו כו' ומש"ה
נאמנת כו'.

ועי' בגין עולם ס"ו אות ו' דלהר"א ל"ל דחי' נאמנת מדינה ומטעם
דרמיא עליה למידק בשעת הלידה דליכא אחר וכו' כנאמן
בעל המקח כו', ולפ"ז כי שם בהגה דאפי' בערער היא נאמנת,
והא דמהני כאן ערער כבסמוך היינו דוקא כשערער לפני עדותה,
דלא יש למערער דין דהאמינוכו כ' לפסול כיון דל"ל חז"כ ואין החי'
נאמנת אח"כ ע"ש.

ובתשו' מהר"א סי' קמ"ו כי דמנ"ש הרא"ש כלל נ"ב ס"ב דלפי
שהאמינה תורה לאב אע"פ שהוא קרוב ויחיד וטעמא לפי
שאין להכיר אלא הוא, ילפין מיני דה"כ חי' ואמו ואין אחר יכול
להכירו כו', משמע דס"ל דחי' נאמנת מה"כ דלא כר"ן.

ג. וכשהיא קרובה. עפ"י ס"ק מ"ד מ"ש מהמל"מ שהוציא מהכ"מ
דאינה נאמנת, וכי' בענ"א ס"ק ס"ג דמהכ"מ אין הוכחה

יחוסם במה דברים אמורים כשהחזקה נאמנת ולא ערער עליה אדם אבל אם ערער עליה אפי' אחד ואמר בשקר מעידה אינה נאמנת והרי הבן בחזקת כשר ואין לו (מז) יחוס:

הספקות

באר הגולה
ק סס עניינה
ר כלוקימתה נחלה סס
הסכמות הפוסק'
ש לשון הרע"ס סס

באר היטב

(מז) א'. העי' דק"ל ערעור חד לאו ערעור מ"מ כאן ליתא לולד חזקה כשרות מהני אפי' ערעור חד. וכאן איירי אפי' אם הערעור הוא אחר שהעידה החיה עיין צ"ש: (מז) יחוס. היינו כשעד זה מעיד עליו שהוא כשר ומערער על עדותה אז הולד כשר ע"פ עדותו.

אוצר הפוסקים

קסג. ערער כו' א"נ. א. פי' צע"ש סעמ"ה עפ"י הצ"ש אפי' ערער קרוב או פסול, [וכי' צ"ל סק"כ], ואין חילוק בין ערעור דמכשרות לפסלות או להיפך, שם מהב"מ. ב. ועב"ש ססק"ס [והוצא צב"ט סקמ"ו] לערער אף אחרי הגדלה מהני, [וכי' מלי"מ הי"א], ודלא כפרישה דדוקא קודם, והלכ"ש כי כפרישה. ועי' צ"ש הג"ל ס"ק קס"א אות ב'. ג. ועב"ש שם דמייירי לפני שפסקו צ"ד על פיה. וכי' צבית מאיר דא"ל דכמו דמכני ערעור אחר הגדלה יועיל אחר פסק צ"ד, דא"כ אין לדבר סוף דכשתמיד שכשר וישא צ"י ואיך יוכל המערער נאמן אח"כ והא' החורג דרכי נועם.

ד. ועפ"י הג"ל דבין צפרישה דס"ל דבהעידה החי' לאלתר נאמנת אף כשהאב והאם הכחישה, ובע"ז פליג עי' דכיון דל"ל חז"כ נאמן לערער אפי' קרוב וכ"ש אב ע"ש שהאר"י, וכי' צע"ל סקס"ד דכ"מ שהבין המלי"מ צפרישה, אולם כי דלא עלתה ע"ד הפרישה לומר כן כו', עפ"ק קס"א אות ד'.

קסד. הבן בחז"כ וא"ל יחוס. א. כי צע"ל סקס"ה דמשה"ק ח"מ צס"ק ל"ג מאחר שדר צבית ממחר אי"ל כו"ל קצוב ולריך להיות ספ"מ, וי"ל דהר"מ לטעמו מוצא צ"י סע"ל דמקום דע"א נאמן הכשר מכה"ש הפסול ולא הפסול להכשר וא"כ כשהחי' אומרת על אי' ממחר וע"א כשר אומר עליו שהוא כשר וכו' לא אחזק איסורא ובהיתירא, דע"א נאמן [להר"מ] אפי' היכא דאיקבע איסורא כנ"ל סק"א אות א', לכן סמכין עליו ולא על האשה, ומי' וא"ל יחוס, הנה לקמן צ"י ע"ש שם אבאר דדעת הר"מ דהא' דכשר נאמן להכחיש האשה היינו לחומרא שהיא אומרת מת ובעד אומר לא מת אבל לא לקולא, ועד"ז יל"פ כאן, אם אומר ע"א כשר על זה שהחי' אמרה פסול הריכו בחז"כ כנ"ל דסמכין על העד ומותר צ"י ומשום דאף בלא דבורם כשר מן התורה צ"י, ולהיפך באמר ממחר על זה שאמרה כשר אז אין לו חיים פי' שאסור צ"י כדברי בעד, אבל אי' להחירו בממחרת כיון דספ"מ אסור בממחרת מה"ט להר"מ, עסק"ה, ולכן אי' בעד לקולא, וכא' בחז"כ וא"ל חיים כ"ק או שהוא בחז"כ או שאל"ל יחוס.

ב. לפני משה סק"מ כי דממ"פ הולד כשר ואינו מיוחס, משום דעל אותו וולד שהחי' אומרת שהוא כשר וע"א מכה"ש א"כ לענין לפסולו לקבל אינו יכול הכחישה משום שהחי' נאמנת צ"כ מן הדיון ושייך לומר כ"מ שהאמינה תורה וכו', רק בצומרת עליו שהוא כהן ע"י יכול בעד להכחישה משום דצ"כ אינה נאמנת מה"ד רק משום תקנה ולכן אינו מיוחס, ועל אותו הולד שהוא אומרת שהוא ממחר ג"כ אינה נאמנת מה"ד להחירו בממחרת רק משום תקנה משום דהוא איסור דאורייתא, עפ"ק ל"ה, ולכן יכול ע"א להכחישה, ומש"כ הולד כשר אך דאינו מיוחס להחזיק אותו צ"כ נאמן משום דאין ע"א נאמן צ"כ, ואף למי' צס"ק כ"ה וצ"איקבע ממחר כנ"ל ליכא איסור

ד. ועי' בעי"ז בברית אברהם סי' ס"ז אות ה', דהר"מ יפרש דנאמנת חי' שצגמ קאי אלסופי דלעיל, שנמלך בשוק ואמרה החי' זה כשר או ממחר, וכי' מהסודור צ"מ שלא כי' נשים שילדו כי' אלא אחר שכי' כל דיני אסופי, ושחרי שנאסף אי' אציו ואמ', כי' נאמנת חי' כי' וצ"כ נאמנות דידה להכשיר הוי מדינה כיון דלא איקבע איסורא וע"א אי' להכחישה ולפסול, וגרם בגמ' קרא. ע"ה ערער, ומייירי שמייד ע"א להכשיר אבל לערער. ע"ה אי' דהוי כה

באר הגולה

ת ג' שם ממנה דע"ד
ע"א וכו' א זיינתי לעיל
סעיף כ"ב ב גס זה זיינתי
לעיל סעיף ו' ג ג' שם
וכתב ה"ה מהתוספתא
וכת"ק דר' יהודה דלא
למירין אס רוב ישראל
וכו' לחרוג על קידושיו
אלא ודאי כפיקא דיינות
ליה וכו' * (פי' עיר)

לז

לז ה [צד] הספקות בגון שתוקי ואסופי אסור לבא זה עם זה [צה] ואם נשאו
לא יקיימו אלא יוציאו בגט והולד ספק כאבותיו [צז] ואין לספיקות אלו
תקנה א [צח] אלא שישאו מהגרים * והולד הולך אחר הפגום כיצד שתוקי או
אסופי שנשאו גיורת או משוחררת או גר ומשוחרר שנשא שתוקית או
אסופית הולד שתוקי או אסופי :

לז ג [צח] כל * מדינה שיש בה שפחה או עכו"ם שראויה לילד הואיל
והאסופי הנמצא בה ספק עכו"ם או עבד כשישא גיורת ה"ז ספק

אשת

ביאור הגר"א
[צד] הספקות כו'.
כמש"ל כ"ד : [צה] ואם
נשאו כו'. אע"ג שאינן
אסורין אלא מדרבנן
כמש"ש ע"ב א' מ"מ
יוצאו וכמו בכל אסורי
דרבנן ברפ"ג דיבמות
ואם קדמו כו'. ומעוברת
תבירו וכיוצא :
[צז] ואין לספקות כו'.
דודאי מותר בשפחה

וערשי ס"ס א' ד"ה לכתחילה כו' משא"כ בספק : [צח] אלא כו' והולד כו' כיצד כו'. כמש"ל סכ"ב : [צח] כל מדינה כו'. הקשה הראב"ד דהא ר"י הוא דאמר הכי
ור"ל דבתוספתא דמכשירין ספ"א מצא בה תינוק מושלך מחצה על מחצה מהליון עליו שני תומריין ר"א אם היתה שם עכו"ם אחת או שפחה אחת היא חשודה
להשליך וכבר כתב הפ"מ דאיא לפסוק כר"י דאי"כ בטל כל דיני הגזל דסליד דר"י אכולהו פליגי אבל הרמב"ם אויל לשיטתו דפירש מ"ש ל"ש כו' אבל ליוחסין
לא היינו לקדושין כגיל ס' ליג ואי"כ ביוחסין מודה ת"ק לר"י וכן מה שהקשה הראב"ד דהא הולכין בדינא אחר הרוב אינו ענין לכאן ולאן משום ספק נפשות
אלא משום דליוחסין לא אזלינן בחר רובא כגיל :

אוצר הפוסקים

דכותי שקודש חוששין לקדושין, משמע דס"ל דקל לחומרא בס כנכרים
ולא לקולא, שאני התם שהוא איסור תורה, אבל לענין ספ"מ דמדרבנן
הוי כגוי חף לקולא, וכדבאר"ך להוכיח צפירו ענין אלמוגים סי'
שפ"ה סק"ד דדברצן חף לקולא הרי הוא כנכרי.

קסו. שתוקי ואסופי. כי בענ"א סקס"ז אפי' שתוקי צתוקית
ואסופי צתוקית וכ"כ בר"מ, וכה דאי צקדושין
ע"ג אלא מעתה שתוקי צתוקית לא ישא משמע דמותר, היינו לרבנן
דרי"א וכתובי' שם, אבל לדקיי"ל כר"א דספיקן צתוקית אסור כ"ה
שתוקי צתוקית אסור.

קסו. ספק כאבותיו. כי בענ"א סקס"ז אפי' די"ל כאן ס"ס
לחומרא, שמה אביו ממזר ואל"ל כשר שמה אמו
ממזרת וזכר הלך אח"כ, וכהי' דלא נסמוך ע"ז להחירו צתוקית,
דמשום מעלה דיוחסין לא סמכין אחרי ספיקן, עס"ק ז"ה, אבל מ"מ
יבא אסור צ"י מה"ת, וז"ל דכיון שהחירה תורה ספ"מ צקבל הוי
כודאי כשר ולכן אפי' נולד עוד ספק לא מחמירין צ"ה, וא"ש מה
שהקשו לבר"מ דס"ל דכל ספק מותר מה"ת מה לר"ך קרא צתוקית.
דקמ"ל דהוי כודאי כשר ואפי' עוד ספק לאיסור מותר, וזה דלא
כרש"א שכי דבר"מ הוי ממ"ז ואסור מה"ת, דכה ס"ס הוי כרוב
ומ"מ מותר וא"כ כ"ה ר"פ.

קסח. גר ומשוחרר שנשא שתוקית כו'. וישראל שנשא שתוקית,
מסתפק צתוקית לשבת ס"ק י"ח אס הולד שתוקי, די"ל
דכיון דשתוקי כשר מה"ת לא שייך צ"ה הולד אחר הפסול, והוי
כישאל שנשא חללה דהולד כשר, דכי כתוב צתוקית, "לו" הלך אחר
פסולו היינו צתוקית ודאי וכדאמר' צתוקית ע"ה ואי כתב צתוקית
צ"י ממזר משום דאינו ראוי לבא צקבל וכו' א"כ שתוקי דראוי לבא
צקבל כיון דיש קדושין ואין עצירה מסתמא הולך אחר הזכר ע"ש.
וצתוקית פתח תמה עליו דכה כאן מצויר להיפך דהולד שתוקי,
וע"י צ"י שהצ"א ע"ז הא דכ"מ שיש קדושין ויש עצירה הולד הולך
אח"כ. [אמנם נראה פשוט דהנחל"ש קאי אדיון דלוריינתא, ובש"ש
כאן קאי אדיון דרבנן, וכה דפרישה כי אהא דכי בעור צ"ה דהולד
הולך אח"כ, משום דכתוב "לו" הלך אחר פסולו, ז"ל לפי"ז דכונתו
ג"כ דמדרבנן קרינן צ"ה "לו" הלך אחר פסולו].

טע"ף לז. קסט. ספק א"א. כי צתוקית לשבת סקל"ה דאף די"ל
כל פריש מרובא פריש, הוי רוב לאו רוב גמור הוא
כיון דלענין יוחסין אזלינן צתור רוב המשליכין כדאמר רבא צקדושין
ע"ג ה"כ מחמירין משום חומר א"א שמה נכרי הוא, [וע"י צתוקית
ס"ק ז"ח], וע"י ישועות יעקב פיה"א ס"ק ע"ז שה"כ דמ"מ תבא
כודאי

כא צתוקית צ"י, ומש"ה מסיים דהבן כשר, אבל בעור דכי צ"י נשים
וכי מפי כרש"י דלא קאי צתוקית דחי' אלאסופי, וכן בעור הפסוק
צתוקית אחר צ"י דין דלאסופי לנאמנות חי', והטעם משום דגרסו בגמ'
"עליו", דהיינו פסול על הולד, וק' לכו' אי צתוקית דלא חיקצט איסור
דנאמנות דחי' מדינא, א"כ ח"ך נאמן ע"א להכחיש, מש"ה מפרשי
דמיירי צתוקית איסור דאף להכשיר א"א אלא מתקנתא, וכמש"ש במל"מ
פ"טו ה"א, ומש"ה נאמן ע"א להכחיש חף לפסול ומש"ה לא נקט
הבן כשר, ולפי"ז דברי השו"ע אינם צקדוק דהתחיל צ"י נשים
ומסיים הבן כשר.

ה. וע' בלבוש דכי ג"כ דאס יש ממזר צתוקית כולם צתוקית עומדים,
וכי צתוקית לב א"כ ס"י משום דאין המערער נאמן לגמרי
נגד דחי' וכה"ה צתוקית דצ"ה מכתוב הוי ספ"מ משום דהוי צ"י
וצ"י, ואף לה"א דנאמן, היינו משום דהתורה האמינתו לצ"ה הרי
דצ"ה הוי ספק, ור"מ ושו"ע לשיטתיהו צ"י י"ז דעד כשר נגד
א"ש נאמן לגמרי וכמ"ש צ"ש וכשהמערער א"ש י"ל דנמי מודו דהוי
ספק, וכן לה"א צ"י דגם עד אחד כשר שמכחיש הוי ספק, ככה
נמי ספק הוי וז"ל.

ו. ובדרישת ארי ס"ק ע"ז כי עפ"מ פניו כתובות כ"ג צ"י צתוקית
דמש"ה ספק בר"מ דאי"כ ע"א צתוקית כצ"ה איסורין
וכדב"ך בר"ן, משום דרוב לאו כהנים הם והוי כאתחזק איסורא,
וה"י צ"י נשים שילדו ואי' כהן כו' א"כ לענין ממזר הוי רוב כשרים,
ולענין כהונה הוי אדרבא רוב אינם כהנים, ול"ש כאן קצוע דכיון
דאין האיסור ניכר ל"ה קצוע רק מדרבנן כו', לפי"ז כשהמרה על
אי' כהן הרי ממילא אמרה שאינו ממזר, א"כ צ"ה שאינו ממזר
גאמנת מטעם ע"א והו"ל כשנים ואין ע"א אחר יכול להכחיש
ומש"ה כשר, אבל מה שאמרה שהוא כהן דהוי נגד רוב, כנ"ל, א"כ
אלא משום תקנה דחי' וגמ"ה יכול ע"א להכחיש, וכן להיפך
כשאמרה ממזר נאמנת רק משום תקנה דהוי נגד הרוב וע"א יכול
להכחיש והו"ל כשר אבל א"כ ע"א לומר כהן נגדה ומש"ה ל"ה
מיוחס, וכפי"ז צת"ל"ש ס"ק ל"ד דכיון דנמ"א ערעור עליה הוי חד
כנגד חד וצטלה עדותו וממילא חזר הדיון שכל אי' מהם כשר לבא
צקבל משום דמרובא פריש ורובם כשרים, ומכ"ע גופא אין לו יוחסין
כהונה דמרובא פריש.

טע"ף לז. קסה. הספיקות כו'. ע"מ ס"ק ל"ד וצ"ש סקס"ג מה"כ
דכה"כ כותי וכמ"ש בעור, דלקולא ל"ה כגוי אפי'
האידנא, וענ"א ס"ק ס"ו כי דמדבשמיט המהדר כותי משמע דכאן
אפי' לקולא הו"ל כגוי וכשהמירר מותר צקבל, ול"ד לסי' מ"ד ס"ה

פיאור הגר"א

[צט] וכן השתוקי כו'.
כמ"ש ביבמות ל"ז ב'
הרי שבא כו'. ואע"ג
דמאורייתא מותר
מקאמר גמא כו' ואי
אסור לא משכחת לה
כמ"ש הרמב"ם שם מ"ב
מדרכנו אסור משום האי גזירה וכמ"ש בנזיר י"ב א' האומר לשלוחו כו' א"ל קאמינא כו' : [ק] ואיזו כו'. כמ"ש ופודה ר"י כו' :

(מח) אשת איש [צט] וכן השתוקי שנשא אשה שאפשר שתהיה ערוה לו הרי היא בספק אשת איש שאין קדושין תופסין בעריות [ק] ואיזו אשה שאפשר שתהיה ערוה עליו כל אשה שאביה או אחיה קיים כשנתעברה אמו וכל אשה שנתגרשה או נתאלמנה שמא היא אשת אביו או אשת אחי אביו :
הגה

מדרכנו אסור משום האי גזירה וכמ"ש בנזיר י"ב א' האומר לשלוחו כו' א"ל קאמינא כו' : [ק] ואיזו כו'. כמ"ש ופודה ר"י כו' :

באר היטב

(מח) א"א. היינו צלל טבל ולא הטבילוהו צ"ד וכאל גיורת שלא כדין דהא הוא ספק כותי ואסור גיורת :

אוצר הפוסקים

כלל, ומה שזכירה הגר"א מהא דשלח לקדש וכו' שאסור בכל הנשים החס כינו מדינה אלא מקנסא על ששלח לקדש אשה סתם וכחוס' חזר י"ב כו', וכן חי מהרי"ט בחדושו וכן ליכא למקנסא, וע"ע ס"ק דבסמוך.

ובפני משה סקמ"ב כי עפמ"ש מהרש"א [כ"ל ס"ק ק"ע] דאע"ג דגם לחמוי יש חז"ק מ"מ חז"ק דחמותו עדיפא כו', וי"ל דכ"ז לבס"ד אצל למסקנא סברא בגמ' דמועיל גם חז"ק דחמוי דלא נחוש שזכר עם אמו דחכו וזו אחותו מאביו, וכ"ז דוקא לענין שביא מותרת להנשא אצל לקטלא דחכו א"א ודאית ל"מ חזקת כשרות דהא אפי' רובא ל"מ דז"נ [ל"ד כ"ר"מ] ושפיר אמרי דאפשר שביא ערוה עליו ואין בקידושין חופסין.

קעב. בספק א"א. ובה דלישא מותר ולישא לערוה ולענין א"א כיו ספק, פי פנ"מ דס"ק הקודם, וכע"ז צנ"ח סקס"ח דמסקנא בגמ' דלישא לשמא ישא אחותו מאביו, מ"מ לענין קטלא חיישן כהס"ד דגמ' וכ"כ באפי זוטרי, וע"ע בסמוך.

ועח"ם סקל"ז דאף בשחוקי דליכא חשש פסול שדקו את אמו ואמרה לשכר נעטלתי נמי כיו ספק קידושין. ובמנחת פתים כתב דרביי דבתי' תמורה, אלא כמ"ש ב"ש דמירי דוקא בשחוקי דיש חשש ממזר, [וכ"ל ס"ק קע"א אות א'], ומשכ"כ ב"ש דאפי' לענין קדושין לא הו"ל לחוש לאחותו, דהא בגמ' דחי לה, וי"ל עפמ"ש מהרי"ט בחי, דהי' מ"ש דשלח לקדש אסור בכל הנשים ובהא לא, ותייר דהתם נמי כיו רק משום קנסא דלא פירש לאיזה לקדש ובהא ליכא למקנסא, ואם כן יש לומר דבשחוקי דיש חשש ממזר שאסורכו חז"ל לישא ועבר ונשא שוב יש למקנס, וי' שהגר"א רמז זה בקיור ע"ש, [אולם ל"ע בשלמא התם כיו קנס דלא ישא אצל מה קנס הוא דהוי ספק, ועוד מי לא עסקין שנשא בת גרים דמותר ואפי' יש חשש דבאחותו].

ובנתיבות לשבת סקל"ה כי דהא דחי בגמ' טעם משום אחותו היינו לח"ק דר"א דספקן בספקן שרי אצל לדקויל כר"א דאסור, קאי בטעם משום אחותו, ועוד דבפסולים ל"ש מע"י, וכ"ש ספקן בספקן דיש ס"ס שמא גם היא ממזרת, אפי' משום אחותו, וכ' בסוף דמשמע מ"מ דוקא בשחוקי ואסופי שבחמירו לענין יוחסין שמא יקח אחותו החמירו נמי לענין כפ"ק, אצל בשחוקי שבעידכ אמו דמכשר, וכן באסופי שניכר שלא הושלך למיתה, כיון שלא חששו ליוחסין לא החמירו נמי לכיות ספק מקודשת.

וב' בעה"ש סע"ם — ס"א דעיקר כז"ש דדוקא בשלח נדקה כיו ספק, דכיון שלא החירוכו לישא משום שלא הלכו חכמים אחרייך איך נמית את זה שצא עליה מפני הרוב, ומש"כ א"ש שלא כצ"ח השו"ע דעת הראש"ד דבריי נהרג, דכלא נדקה וי"ל דכ"ש מודו, ואפשר שלא כוון הכ"מ ע"ש כיעב.

קעג. קיים כשנתעברה. וכ' בנתיבות לשבת סקל"ה דמלשח זה משמע דהיום אינו קיים, דאלו הי' קיים כיון שנאמן לומר שאינו צנו כדלפנין מיכיר ממילא תו אין חשש דאחותו ע"ש. **קפא"ס**

בדלחי א"א כיון שאנו מחזיקים אותו בחזקת ישראל לכל דבר א"כ אף נענין נפשות חשיב כישראל, וכמו שבעיד ע"א שמת בעלה ונשאח על פיו ונתח אה"כ דחייבת מיתה וכו' ע"ש, וכ' בפני משה כ"ק מ"א דבתוס' חולין ל"ז מבואר דגם בנשאת עפ"י ע"א או סימנים א"ח מיתה דע"ז לא מהני ע"א וסימנים.

קע. השתוקי שנשא. פי פרישה ס"ק ס"ד דהא דלא נקט גם אסופי וכשאין שם שפחה ונכרית דמ"מ כיו ספק בשחוקי כו' דו"ל משום דבאסופי לריך להוסיף שגם אמה של האשה לא היתה קיימת אז, דא"כ יש לחוש שאמה של האשה היתה אמו של האסופי. אולם ע"י צנ"ח סקס"ח דמולא כי הרי"מ כ"ז משמע כפרש"י קדושין ע"ג דלכן באסופי ל"ח גם באחותו מאמו וכו' דחמותו בחז"ק, ובמהרש"א שם דאף דגם חמוי בחז"ק מ"מ באשה ל"ח כ"כ כיון דניכר צהריו ולידה, דאלו כפניי משום דהויא בחז"ק לצעלה ולכהונת עדיין יש לחוש שמא אחותה היתה אז פנויה כו', וכע"ז תמה במנחת פתים על הפרשה. ובנתיבות סקל"ה כי דו"ל דוקא בשחוקי דליש פריש מרוב דהוי כנמלא ציד פקח דחשיב קצוב כצו"ד סי' ק"י ס"ג [פי' במקרה קדושין ע"ג], מש"כ החמירו לחוש לאחותו, מש"כ באסופי כנמלא פריש מרוב ל"ח אלא משום נכרי.

קעא. שנשא אשה. א. עב"ש בס"ק נ"ד וסקס"ז דשחוקי שאין צו חשש ממזר (כגון שלא היה צעיר ממזר, או באמרה מכשר ולי"א ממני, או באסופי שהיו סימנים שלא הושלך למיתה) מותר לישא אשה ולי"א שמא ישא אחותו וכמ"ש הרי"מ ב"ש ע"ש, וכ"כ צ"י יש מאין ס"ט דמותר לישא מאותה עיר שנתעברה באמרה מכשר, וע"י לעיל בס"ק ק"ז אות א', וכ"כ צ"י אחי וראש ח"ה"ה ס"ט וכ"ש צנ"ח שבודק הצועל שממנו נתעברה דהוי כמו שראינו וכתב"ה כ"ל ס"ק ק"א אות ג', וגם שהצועל היה עמה דדיר צבית יומם ולילה דהוי כאשתו וחולק צו"כ אחריו וגם לא נחשד מאמרה.

ובגבעת פנחס ס"ה כי דמ"ש הרי"מ ומנין אני אומר שאין השתוקי אסור בכל אשה שאפשר שיהי' ערוה עליו כו', משמע דאף במקום שיש לחשש כגון שיש קרוב קצוב צעיר אפי' ל"ח, וכמ"ש שאין חוסרין שאר צער אלא כשידוע צרור כו' ומש"כ כי הוכחה לדון זה, דכלא קצוב א"ל לראי, ומ"מ לכתחילה לא תנשא בזה שנולדה מהפנוי אלא לאדם שלא היה לו קרוב קצוב צעיר, וצדועד צנ"ח שנתקדשה לאדם שהי' לו קרוב קצוב צעיר ג' דיש לסמוך על הרי"מ ומהרי"מ מנין ס"ה וצ"ש שסתימת דצריהם משמע להחיר אם יסכימו עמי הגדולים.

ב. ועבהגר"א סק"ע דאף דמדאורייתא מותרים לישא כל מי שיראו מ"מ מדרכנו אסורים, וכ' צנ"ח סע"ה סע"ה דלא משמע כן מכל הפוסקים דהיו דחשו ליוחסין אף למיעוט הכא כיו כמיעוטא דמיעוטא שאין צו ממש דניחוש שהאשה שרואה לישא אחותו היא וכמ"ש בקדושין ע"ג כל בני שדי כו', ועוד דלענין שלא לפוסלו נאמנה האם אפי' צו"פ, וכטעם העיקרי הוא כדי שלא לפוסלו, ואם אסור לישא רק הידועה הרי אמה אסור עליו כמעט כל הנשים ואי"ז סברא

כגכ [קא] (מט) בקראים אסור להתחתן בזה (מה) וכולם הם ספק ממזרים

ראין

[קא] הקראים כו. כמיש
בקדושין ע"ה א' תניא
וכן ראיא עכ"ם כו

ושם ע"ו א' לפי שאין בקאין כו והיה לצדוקי כמיש הרמב"ם ושיע י"ד סי' רס"ז סמ"ו שהזדוקים כו וערש"י בע"א ס"ק כ"א ב' ד"ה עכ"ם כו וק"ל
כריא דריא הולך לשיטתו דאוסר ספיקות זה בזה וי"ש וכן ראיא כו. וערש"י יבמות ל"ז א' ד"ה עכ"ם כו והיה לצדוקים כנ"ל :

פתחי תשובה

באר היטב

(מה) וכולם הם ספק ממזרים. עיין בתשובת הרמ"ם ח"א סימן נ"ה ובהר"ם
מטראני ח"א סי' ל"ח. ובהרש"ך ח"ג סי' ט"ו ובתשובת ר'
גנאל סימן ג' ובהרד"ק ח"א סימן רי"ט :

היה כהן ור"ה חתונה ט"ו כו' חלל שומר אני שאם האשה הולדת נעמה היתה
במקום קבוע לשיבת הקראים ובהיותה גדולה ונת דעת הלה משם ונאלץ לכהן עדיין אסורה משום קבוע דהא גם היא מותרת ולדידה לא חשיב פירש שהרי
היא ידעה נעמה פרישתה ומקרי פירש נפנינו ואפי' אם נשעה שפרשה לא שמה לב לשון נד"י וגם לא עלה על דעתה שיש בה כלל חשש ממזרות לא
אמריק דהוי פירש קודם שגולד הספק ומ"מ ליכא למישא אולי שמעה שם מהקל ישראל שמחזיקין אותם כו' וסיים כלל דהך פסקא אם האשה מעולם לא
היתה במקום קביעות ואנחותיה נסעו משם ונולדה חוץ למקום קביעות (לאו דוקא הוא וה"ה אם נסעה משם בעודה קטנה שלא היתה נת דעת. כן משמע מח"ס
תחלה ומתה דסיים אחר זה) הרי זו מותרת להשאר תחת נעלה כיון שכבר נעשה מעשה אצל אם היא בגדלותה כבר היתה במקום הקביעות והיא נעמה
נפעה משם אין לה מהתחירין ולא מהאוסרין כיון שכמה קדמונים החירו לקבלם אף במקום קביעות (עיין זה בתשובת הרד"ק ח"א סימן ע"ג ובח"ד סי'
רי"ט ובתשובת נשמים ראש בתשו' מהר"ר גרונך שם וע' עוד מה ניש"ס פ' עשרה יוסטין) ולכן אינו אומר זה לא אסור ולא היתר עכ"ל ע"ה :

אוצר הפוסקים

כולם ספ"מ, ואפי' אם כהנים זכירי בקדושי כסף אפי' לא זכירי
מקדמת דנא וזני בנייהם ספ"מ, ואין לפסול קידושיהם מפני שהם
פסולי עדות דיש לחוש דנתקדשה בפני עידי ישראל שהשתתפו
בהתנותם או בפני לזקים חזרים המחזיקים בכל דקדוקי מלות כדאי
ר"פ בנות כותים דיש כאלה, או בפני לזקים שלא נתגדלו בקרב
ישראל וכשרים לעדות דהו כשוגנים [וכרד"ז] כנ"ל בס"ק קע"ד].
ואין להתיר מטעם ספ"מ לא חיי כו' [עס"ק ג'], ושמעתי שמכריזי כי רב
מורה להתיר ודעתו רחבה בים הגמרא ומלא על מה לסמוך מה שלא
מלאחי אני. ובס"ל"ח הביא הכת"ש שצ"י (שהוצא ברימ"א) באריות,
וכי' דאנו מחיימים להמשיאים בנותיהם להם שעוצרים על לא יבא
בקהל כי ועל לפני עור וכו'.

ג. וע' בישועות יעקב בפ"ה"ק סקכ"ז שזן בתשובה להתיר אף
כשהיו עדים כשרים בקדושין מטעם דמלאח אי קר"פ, ומלא
בבשמים ראש שגם הר"ר גרונך ראה להתירם, ואחר זמן ראה דברי
ה"ש"ס [דבסמוך אות ה']. וסיים שצמעת יוסטין ראו להתמיר בכל עוז.
ובס' פפי אהרן ח"כ סכ"א כי דיש לפסול גם משום דלפי דעתם
אינו גט עד שישלחנה מציתו וצגט לצד נחשבת כאל"א וכשיקדשנה
אחר ותחזור לראשון כרי בניו ממזרים.

ד. ואפי' זב"ז ב' סב"מ דאמורים, דשמא באי' אמו נתקדשה
קדושין גמורים ונתגרשה צגט בעל והוי ממזר, וכי' ליכ
קדושין גמורים וכשר, ואין להם חקיה אפי' הדרי בתשובה חלל לישא
גרים, ואז אי' מהם עם זניו שהיכדו ונשאו גרים וגוירות והולידו
בנים ובנות וכולם לישא זל"ז שהם מלד אי' גרים ומלד אחר נפקי
מירק דחד.

ה. והיש"ש פ"ד דקדושין סי' מביא הכת"ש שצ"י וכי' ואני שמעתי
שחכם גדול בא"י ראה להתיר הקראים ונקלרר לו בשעה
מבשמים וכלך לעולמו ולא נשא פנים לתורה גרונך המקום, ושם
בפתחת ההלכה כותב, וכן הפורש מדרכי ישראל ופורץ צעירות ולא
כותב כחוצה וגיעין מחזיקין בנייהם לממזרים.

ו. וכי' בס' פפי אהרן כנ"ל דאין להתיר מס"ם, וכמיש צ"ח חק
חלקים דאינו חלל ספ"מ, ושמא בלי כרד"ז וסייעתו דלהלן
דמתירים, דהא כפ"מ מחמיר ביותסין אף צ"ס, [אולם עס"ק מ"ה
וקי' דיש מחירין], ועוד דהוי רק ספק אי' דבאמיר שמא כשר ושמא
ממזר שוב ח"ל בלי כרד"ז, ותו דאינו מתכסף כו' והוי משם אי'
כו', ומ"ש עוד דבניד לא אחזק אסורא רק ספק כו', וגם דל"ל
עיקר מה"ב דמותר והוי רק אסדי"ר דאולגין לקולא, ז"ל דבניד כו'
אחזק אסורא דעשורו כודאי ואיסורו אסור עולם ואפי' באלף
ספיקות

קעז. הקראים. א. והיהודים הדרים בכוש. ע' רד"ז (דברי דוד)
סי' דאלו התאבשים [חצשים] יש לחוש לענין
יוחסין דשמא קדושיהן וגיעין אינו גט כחקון חז"ל כיון שאינם
יודעין כלל בעיב גיעין וקדושין, חלל דמ"מ אינם בקראים דעירידין
כו' שדרין בין הרבנים ומלעביזין כו', חלל חלו ודאי משבט דן שגלו
לפני שהיו זדוק וציתום צבית שני חלל חלו היו בנייהם חכמים
בעלי קבלה וכשילמדום יקבלו ומלך לפדותן, וע"ש ס"ע דמשו לו
לקראים לענין יוחסין, וכי' דהקראים היב מחירן חלו היו מסכימין
כולם לשוב לקבל עניהם קבלת רצותו פ"ה, ועס"ק קע"ה אות ע'
מ"ש בזה, ומשמע קאת דקאי גם אלושים.

ב. מאינ"י שפרשו מדרכי ישראל. כי צ"י מתשו רב נערונוא,
וכע"ז צמצי"ט ח"א סי' צ"ט צ"ס רב עמרם ע"ש, והוצא
בכנסת הגדולה הבכות צ"י אות כ"ה, דכיון שהיו פרושים צעירות
ולא כחצו גיעי נשים, בנייהם ממזרים ואי אפשר לקבלם ולהכניסם
בקהל שמא יתערבו בישראל צנשוואין וירבו ממזרין בישראל, ואם
אבות חוזרים צ"ס ומקבלים עליהם עול מלות כשאר ישראל קבלו
אותם שגולדו מטעם קדושה ונולדו בכשרות, ובדקו בולדותיהם ודקדקו
בהם, וכל מי שיש לו שמץ פיסול הכריזו עליו והפרישוהו ויהי מוצדל
מישראל, [נראה דפי' אבות הם הדור הראשון שפרשו מדרכי ישראל
ונולדו בכשרות לכן הם חוזרים צ"ס מקבלים אותם].

ועל גרונך אחר. ששרינו משיח שקר התעב אחריו יב"ח ויאלץ למינות
וחלזלו במלית והתיר להם עריות כו', כי שם רב עמרם דודאי
צריכים לבדוק אחריהם אם פרזו צעירות להפרישם מהעריות ולהכריז
על זרעם כו'.

קעה. ספק ממזרים. א. דמקדשים צכסף או צביא כדיו
ישראל ומשנין יסויכן ממעבט שטבטו חכמים ונישאות
בחי צעליהן נמלאים הבנים ממזרים מא"א, (צ"י וד"מ ע"ש), וכי'
בנוצ"ק סי' דלפ"ג דרובם אינם בני מגורשות, מ"מ חשיבו במקום
קביעותם ולא בעלו, ובתפא"י צרמזי ח"כ"ע בעיר עפ"י כש"ך יו"ד
סק"י ס"ק י"ב (וע"ש צפרמ"ג) דבאין האיסור הקבוע ניכר במקומו
הוי רק ספדי"ר, וכיון דספ"מ דרבנן כו"ל חרי דרבנן ע"ש.

ב. ובסב"מ ח"א סל"ז כי דיש לחוש גם לפסולי גט מה"ב צמילי
דלא כי בזה"ל, ומני שם כמה דברים, ודלא כחכ"א שכי'
דק מחשש דלא בקיאי בתופסי גיעין, וגם יש חסרון עדים צגט דכס'
פסולים לעדות, ועוד כמיש רש"י יבמות ל"ז דכותי אין מקפיד על
קדושי כסף ושער דל"ל גז"ש דקוחה וכי מקדש חד נכיו אידך לפיכך

אוצר הפוסקים

שכריו כי רב ובר שמואל כליו החזיר [ומכרם גאבזון כי דכסח במשפחה רבניים שנעשו קרואים וחזרו — מפי אהרן].

ע"כ שב"מ מתשר הרמב"ם שפשוט לו שמתירים בקבל אף צעודם קרואים, שכי ע"ד אשכ שנשאת לקראי כדן חז"ל והתקועט עמם והלכה וכו', שעדיין ביא א"ל, עד שיכתבו לה גט ע"י ישראל ועדים רבנים כי ובסכמינו כ"ד וחמתו שמואל כליו בר סעדי ויחזק בר שש, ואם יש חשש ממזרות איך זה כדן חז"ל, (עוד למדנו שעדיהם פסולים וגיוטן אינו גט כלל), מעתה מ"ש במקורא שמוחר למול בניהם דילמא נפיק זרע מעליה — פי ויבא מותר לקבל, וכן מ"ש ר"ב גאון שלא נמנעו חז"ל מלמול בניהם שאפשר שיחזרו למוצא ואין מעכבין עליהם, פי שאין מעכבין מלכא בקבל, [וצמפ"א כי דאפשר הכונה ע"י גרים, וכן ה"א דמחזור רס"ז דלכלן, והר"ש גאבזון שבמכרש"ך חשב את הר"מ להאוסרים ומפרש דבריו], ומ"ש בחזקתו שהדוקים צריכים דינים ככתיבם של איהו זמן, לשאר דברים כ"כ ולא לענין פסול, וכן ה"א מעשה בסוף מחזור רס"ז שחזרו קבל גדול מהקראים שבמזרים ואין פולח פה עליהם אדרבא יתחזקו בהם גדולי קהלות מזרים, והמעשה כ"ל העיד עליו בעל כפתור ופרח כלכך אם יסכימו עוד שנים מצעלי הוראה שדור כזה אינו מתירם לקבל, וכע"ז כי בחלק דברי דוד ס"ט.

י. בשו"ת אד"כ סע"ז מצא שמכריק"ש מתיר [וכ"כ יד אהרן ח"א סוף הגנ"י משמו מכ"י, וכבר בא דפוס תחת השם תשרי אהלי יעקב סי' ל"ד, (אפי"ז)], ושכנים שבהם בעלו לדוכן, ומצא הר"מ וברד"ז, ומסיק שכבר נכחו שלא להתחתן בהם.

ובבשמים ראש סי' ר"ך כי שאלו ה"א אסור איך לא בודיעונו חז"ל כמו שהודיעו בנוגע לבתים, ואדרבא מכ"מ בתלמוד ומדרב משמע שנתחתנו בהם, ול"ד לאלמנת עייסב וכל בני דחשו למיטע ולסיים, דהו רק בלגשים פרעיס ודבר אקראי ולא ביחס לקבל רב, ועוד דקיי"ל בס"ד דמשפחה שנתמעה נעמעה ומה לי נעמנו בתוכנו או בין בלדוקים סו"ם ישראלים הם, וזה ודאי מה שנתמעה בהם ממזרות אינו אפי' מועט הנראה לפינוס, [וצ"כ מפי אהרן כי ד"ל לעמון ומואב דלעיל שכלל סנחריב כי דקראים הם מין צפ"ע ולא נחמר ואין להם ציטול עולמית], ובסבא דכרסנא שם ר"ל דאף לבר"ש שאסור היינו צעומדים במרדס ולא צבא לשבולקבל דברי חזירות ישכ"מ בתשרי ר"ש המוצא ברד"ז, וע"כ צ"ד שקיבל ד"ח ולמד זמן רב והוא סר מרע וכשחזרה לו אשכ שמתרת להנשא לו, אולם האב יכול לומר אפי' הוא כיבושע צ"י אינו נותן לו בתי, וכי צ"כ מפי אהרן שטענות אלו הם דברי מכר"ש כליו תקאן שהצא ברד"ז בחדשות ח"ב סי' תשנ"ז ודחם וקיים דברי הר"ש שאמר.

יא. ובס' ימי יוסף סי' א' כ"ל כי אחר שרצו אצרכם עשה מעשה רב דעדיף, וכמ"ש ברד"ז, מי יפחד לבחור, ואין להחמיר.

מפני שבה לידיו קולא שנופל דלת בתשובה בפניהם, וכדאי לישראל להתחתן אתם לטוב אסור זמא דמעי' כדי למנוע הקראים מעקירה כל החורה כמעט ולזכותם בשמירת כל החורה, ואף להצ"י דאוסר לישא מיוקת חזירו מופקרת כדי למנוע להכשיל צ"ח בלא ידע ה"ה ונדח מטעם דעובר צ" שנים על איסור מיוקת, מ"מ צ"ד דיש כה"ה איסורים אם לא נקבלם דעוברים גם על והצותו לרבות אצדח נופו וכ"ש אצדן נפשם, והחזיון פוסק שצוברים גם על לאו דלא תעמוד פנ דם רעך, א"כ המורה ה"ה להסמוך על המתירים יש לו עמודים חזקים, אולם הוא עומד מלמרחק להאוסרים כ"ל אות ז.

יב. אם לכוף לגרש משום ספק במזרות, לישראל שנשא קראית גרושה מקראי בדיניהם או יש לחוש לגט מעושה. כי

במשפטי עוזיאל ס"י מתעלמות לב דכ"ד יחקור אם בנשואי הקראי בעלה הראשון היו עדים כשרים שלנו שצאו להעיד כריכי א"א גמורה דתחגרש

ספיקות לא בעיל, וחזרתי מילדותי שמעתי או ראיתי בספר שצננים קדמוניות החועדו חכמי ישראל לבקשת אי מנכדי הקראים להסחפת צנחלת ד' ואחרי מו"מ צדבר ה"ב תחילת דבריהם בלשון נחות, הקראים אינם מתאחים לעולם.

ז. ובין האוסרים חשיב שם גם את הצ"י דאפי"ג דלא הביא זה בשו"ע, מ"מ מדכ"ה ר"י לבר"ש ש"מ דס"ל כותי, וכן מזהםמ"ך לבר"ש ה"א דר"י גאון דלעיל ס"ק קע"ד אות צ' משמע דמשוי אהדדי מטעם פסול גיטויס, ודרכו לסמוך אמ"ש צ"י וכו' ע"ש, וחשיב גם את הר"י הרמב"ם הכותי והר"ש הרמ"א הר"מ הראב"ד הר"י מערזני הר"ר שמואל כליו והר"ר ישעי' מסגים, והמכרש"ך ח"ג סע"ז אף שנטה לבחור מ"מ נמנה עם האוסרים, וכי דכל הפוסקים דכשירות לעדות ס"ל דיש להו חשש ממזרות כיון דקידושיהם קידושין וכו', הריצ"ש, הר"ש גאבזון, וגם ה"ר נמנע מלהחזיר, וגם הר"ר צדוק צדוקי דלכלן אות ח', שעשה חקקה לקראים ע"י שפתה מכלל דס"ל שכל"ה אסורים, והר"א ח"א סנ"ח מצא מכ"ר זכרי אשכנזי לאסור ע"ש, והישיבוע"ק כ"ל, והאן אהרן סע"א, והזרע אצרכם יו"ד סכ"ז דק"ד, ובכרם שלמה אשכנזי והחביא כלל ק"י אות ג' אסורס, ושאלת יעצ"ן ח"ב סי' קנ"ב שנטה לבחורס מפני שלא ראה כל הראשונים והאחרונים, וצ"כ אסורס למעשה.

ובשו"ת פני משה ח"ג ס"א כי דרוב גדולי האחרונים ס"ל דהקראים דצמנונו הם ספק ממזרים, וצ"כ ימי יוסף א"כ ח"א ס"א אחר שנימק ד"די היתר בלמקן אות י"ג כי דכיון שהר"ב אלפונדרי חלק על מהר"ן אבולעפ"א שספק לבחור וכל רבני ירושלים והר"ב ר' משה סוזין רבו של הר"א גיין אסור, והמכרש"ך ה"ל סייס דקול"פ כאליו קלא משמיה נפק שיש לחוש חשש ממזרות גמרתו להיות מהאוסרים, וגם כדרכי נועם א"כ סכ"ם מסיק שעתה ח"א לקבל, וע"י כבונה עולם סנ"י, וע"י צנכ"ב הגנ"י אות כ"ז, וצ"ד אהרן ח"א סוף הגנ"י מצא שכ"ד מכרי' עיטולאק לאסור.

ח. וע"י צנכ"ב הגנ"י אות כ"ז בסופו שהר"ב צדוקי במציא חקקה שישראל ישחרר שפחה ע"מ שנתא לכשר והקראי נושא אותה ממז"ם, שאם הוא כשר כרי הוא משוחררת, ואם הוא ממזר בטל כשחזרו מעיקרא.

וע"י עדי"ז בסקפ"ג, וכי בצרכ"י ס"ק ע"ז שהפני משה וצ"ח דינו לא הסכימו לבחור ע"י וגם שלמהרשד"ם ומכריצ"ל אין יכולים לעבר ממזרים בשפחות שלנו שאין קנייתם לנו. וזרע אצרכם סי' כ"ז כי שכתירו בקושטנדינא כהר"ב צדוקי, אך חלק דהר"ב צדוקי מייירי שבישראל שחררה על חנאי ופני"מ מייירי שהלדוקו משחררה, והצרכ"י תמה דלפי סדר הזמנים איך פסקו שם דלא כהפני"מ שה"א או ראש המדברים כ"ר.

ט. אולם הרדב"ז ח"א סע"ג התירם לקבל כיון שכל קידושיהם צעדים פסולים מה"ה, ובר"ש שכי שבהם ממזרים מייירי דוקא בלחותם שקידשו צעדים שלנו אצל אלה שבמזרים שמקדשים צעדים שלהם אין כאן קידושין, [וצ"כ מפי אהרן כי דפשעות הר"ש משמע אף בקידשו צעדים שלהם ומטעמי המצ"ע כ"ל דל"כ ה"ל לפרש, וכ"מ דהצ"ח הרמ"א וכה"פ], ואין לחוש להקראים הראשונים שמה קידשו צעדים כשרים או לאיש ואשכ מהרצנים שנהפכו למינות וגרש א"י מהם אשחו צנע שלהם, הדא דלחזוקי ריעותא לא מחזיקין, ועוד דליכא כמה ספיקי, שמה לא גירש ואח"ל גירש שמה צנע ועדים כשרים שצותו הדור עדיין לא פקרו לגמרי. ואח"ל צנע פסול שמה לא נשאת אח"כ, ואח"ל נשאת וגם הולידה בנים וגם לא מתו בקטנותם ושראיהם להוליד (שכ"א חשיב לספק מיוחד), יכול כ"א מהנמלצים עתה לומר אינני מהם, והעידו לפני

באר הגולה

א משנה ימות דף ע'
ע"ה

ואין מקבלין אותם אם רואים לחזור (צ"י מלא כחוצ בתשובת רבינו שמשון) (ג) אבל האנוסים
החוזרים לדת ישראל נראה לי שמוחר להסתחן בהם כמו בשאר גרים (הג"ל):
ה דין פצוע דכא וברות שפכה ואיסור סירוס לאדם ולבחמה ולעוף, ובו יד פעימים:
א א [א] פצוע דכא * וברות שפכה

אסורים

באר היטב

(ג) אבל האנוסים. עי' לעיל ס"ק כ"ג מש"ש צנזין אנוסים שפראנקיה:

אוצר הפוסקים

להכניסם לבית הכנסת אחרי שחמא הרואים יסבחו שבוה ישראל
גמור ויתחתנו עמו, אבל כשאנו מקבל על מלוא מותר להכניסו
לכבש"י ול"ח דברי יודעים כ"ע שאינו ישראל, שאין תפילין בראשו כ"י.
ב. ועב"ש סקס"י דמשמע מהצ"י ד' אומות ונתינים מותר לקבל
כיון דאין חשש ממזר, והמח בלפ"י כ"ל דדברי מרן
אין רמז לזה וגם החילוק אינו מוצן דמה לי לאו דממזר או לאו אחר,
ועב"ש בזה"י אין נפ"מ דתכלולו כדלעיל סעי'.

[ואפשר דל"ח לאיסור הנושא חלה לרבו ממזרים, ואף דהתם נמי
כולקין אחר"ש, מ"מ היינו דיתרבו נתינים בפ"ש, אבל
הכל יתרבו ממזרים ב"ישראל].

קצו. האנוסים כ"י בשאר גרים. א. דאנוסים כ"י שמתכנסים
בחוקי העכו"ם אינם מקדשים כד"ח ול"ח לנשואיהם
כמ"ש הריב"ש ס"י, ועדיף בזה מהקראים שמקדשין כד"ח, ומפני
הערוצות עכו"ם אין חשש דכולד כשר, ומנשואי קרובות ל"ח דגם
עכו"ם נזכרים בזה, (ד"מ ע"ש), וצ"ל כ"י ע"ש להחיר דרובם
מתחתנים עם גוים.

ג. ובדבר שמואל סמ"ח כ"י דהאנוסים אינם כמשומדים כהריב"ש
ס"ד וס"ח ושאר פוסקים, עי' מהרש"ם ס"י ק"י כ"י,
וכן בעולת שמואל ח"ה ס"ח מעיר מכמה פוסקים וממבריק"ל ח"א
סעי' שהלכנו חלינה לזקוק ליצא אנוס מהאנוסים הקדומים מפני
שאינם מתעוררים וברי הם כישראל, ומפלגל שם משום דאין הקדושין
בפני עדים כשרים ח"י קדושין [וכמ"ש בע"ז], או אולי הכשירו
האנוסים לעדות ע"ש, ועי' סקט"ע.

ג. האנוסים שבמאגריאה [בונגריה] השומרים שבת רק
מחרישה וזריעה אבל מלוקים הם וכו' כפי עדות
עצמם, וקראו להם הגוים "שנאחיוש" בלע"ז, כ"י בעולת שמואל
הג"ל דאינם כישראל וכו' גרים גמורים כשיחגיגורו, כיון שקדושיהן
ע"י הגלחים כפי שהעידו נמלא שכיו ע"י עדים פסולים, ועוד חלה
בהם כח"י שנה שעומדים ביהדותם העידו על עצמם שגזירותם
לקחו נשים נכריות וכו' מתנים שישמרו בשבת וכו', ח"כ אין להם דין
אנוסי פורטוגל דפליגי אם יש בהם דין ישראל לכל דבר שבקדושה.

סימן ה.

טע"ף א'. א. פצוע דכא. א. אם שייך פ"ד באשה. כ"י ברכ"י ס"ה
אות ע"י צ"ח מהר"ד עראמא צפירושו להרמב"ם פט"ז
מאי"ב, דאפי"ג לענין איסור מעשה סירוס יש חילוק בין זכר לנקבה
כמבואר לקמן סעי' י"א, מ"מ לענין פסול לבא בקהל איש ואשה
שוין, ואשה מסורסת ציד"א חסורת בקהל כמו איש פל"ד, והב"ח
עליו לשם אישות לוקה. ובמנחת חינוך בקומץ המנחה מזה תקני"ט
[בטעות נדפס שם תקני"ט] תמה ע"י מדברי החינוך שז' דפלוט
דכא אינו נוכח חלה צרכים.

ובח"י מהרש"א לקדושין ע"ב צ' תוד"ח חמשה וכו' כ"י להדיא דלא
שייך בנקבות, ופירש בזה דברי החוס' שם, ע"ש. גם צפני
משכ

דנתגרש רק צדיניהם וכו' מנח"מ וכו' פין לגרשה עד חרמה, והכ"ח
לא מספיק מה שכיו נוכח בשעת קידושין, דאף דצחח"ס (עפ"י
סמ"צ סק"ח) מבואר דמקודשת עפ"י שאר העומדים שם היינו
משום דאמרין דניחא לכו בעדים כששרים ולא בקו"פ, אבל הכ"ח
עפי ניחא לכו בעדים שלהם כ"י, ועל נשואי הקראים ל"ש לומר שילא
כלי ערעור כדאמרין בכל נשואין, עי' קה"ח סל"י, ולכן לריך
שיבואו להעיד.

אולם אם יחדו רק עדים שלהם כ"י אף למ"ד שכשרים מ"מ יש
לחוש שאין נתינים וגם אין אומרים דבר המוטיל לקדושין כד"ח
וכתח"ל, וגם שלפעמים החתן והכלה ובמסדר הם בחדר מיוחד
והקראים אינם יודעים דבר מהקדושין, ואל"ל דכיו צחח"ס ח"א
משום עידי צ"ח דאין סכדי שנתחדו וצ"ח עלי, דמהרש"ך דכ"י
ומהריק"ש סל"ג צ"ח דאמרין שפיר אמרין אדם עצמו כיון דאיסור
פנויה אינו מפורש בתורה, ומה דמקדש הוא כדי ליחד לו, [וגם
דלפי דעתו כבר קידש כדון ואינו מכוין לקדש בצי"ח וכו' כעוד
בנכסיו כגר וסבור שהוא שלו, הרי"ח"ה הלך ז"ל המעתיק], נמלא
דקדושי השני גמורים ואם נכופו לגרש היו גט מעשה וכמאן ליתא
ואם תנשא לאחר ע"י גט זה ה"ו צ"ח מנח"מ, ואף דאסורכ עליו
משום ספ"מ מ"מ ל"ח גט מעשה כדון כיון דכיו רק ספק (דמותר
מה"ח), ולכמה פוסקים הקראים כשרים, ואף דאין להחריב משום זה
בשופי אבל מ"מ אין הדון פשוט לאוסר וגם שנישא בהוראת חכם, ע"כ
אם יתברר דנעמט בהם ספ"מ ה"ו ודאי אסרין לכו אבל קודם
החקירה פשיטא דאין לכופו לגרש דכיו גט מעשה, חלה גורל
רבא שדין עליהו להפרישם עד שיתברר הדון עפ"י חק"ד וקצ"ע
ע"ד קדושי הקראי בעל הרשון.

קצו. ואין מקבלים כ"י. א. וכו' מר"ע גאון הג"ל צ"ח קט"ד
אות צ' ומשום שלא ירבו ממזרים בישראל, וכ' בבית
הלל דהכונה אם רואים לקבל על מלוא ישראל אסור לקבלם דהיינו

(י) פצוע דכא: נחלקו הפוסקים איך לכתוב בתורה את האות האחרונה
בתיבת "דכא" אם בא' או בה', ובמנחת שי דברים כ"ג ב' כ' מכמה ספרים
קדמונים שהי' כתוב באלף, ובמסורה שלהם כ' דכא ג' באלף, וכן דעת רד"ק
בשרשי"ם אבל בספרי ספרד כתוב בה' וכן הרמ"ה ב' בה' וגברא דסמכא הוא
ע"י"ש, ובס' לודו אמת להחיד"א ס"י י"א אות ס"ז כ' דצריך לכתוב בה'
ובשנכתב באלף יקראו בו רק כשאין ס"ת אחר ובלא ברכה ובשרית תשובה
מאבה ס"י ע"א כ' דיש לכתוב דכה בה' והוא מלשון בריה כמו דכו במדובה
ולשון חז"ל יבמות צ"ה ב' דין בכולם בין שנידך כ"י וגם שראה ס"ת שכתב
הגאון ר' יונה לגדסופר בעצמו וכתוב דכה בה' [כאשר כ"כ בספר מעיל
צדקה ס"י כ"ט], וסיים דלכתחילה יש לכתוב בה' אבל בדיעבד אם נכתב באלף
כשר, וכ"כ בבית אפרים חיד"ד ס"י ס"ה, ויש ש"י דיש לכתוב באלף ולא בה"א.
עי' שארית יהודה בשם אחי בעל התניא.

ובס' שאילת דוד שבספרים פסקי הלכות יד דוד בס"י א' כ' דזה תל"א
במחלוקת הבבלי והירושלמי אם דכא סירוסו שם האבר על שם שפלותו שהוא
נמוך מכל אברי האדם בשעה שהוא יושב ואז נכתב באלף ע"ש ואת דכא ושל
רות, או שדכא סירוסו שם החולי שהוא גידוך ואז נכתב בה"א מגורת או דכו
במדוכה ולפי הבבלי יש לכתוב בה"א והעלה שם דלכתחילה יש לכתוב דכה
בה"א, אבל בדיעבד אם כ' באלף אין לפסול הסי"ת, וכאן בשר"ע לפיגו כ' דכא
באלף ולכן אף אנו נכתוב כאן דכא באלף, ועי' בהערות.

אסורים

לישא

אוצר הפוסקים

מ"מ פוסלה מתרומה גם בלא קדושין, כסא דהרסנא סי' ש"מ, וכן שם בחקרי לב דאפילו להר"מ הסובר דבכל חייבי לאוין אינו לוקה אציהא בלא קדושין ודאי כן שהיה כבר מקודשת לו מקודם אין כן אלא ציאה בלא קדושין, מ"מ בכה"ג לקו, דכמו בעריות דלא תפסי בכו קדושין חייב אציהא לחוד כדאיתא ביבמות ל"ז א' הראוי לקיחה קיחה הראוי לשכיבה שכיבה, ה"ל כיון שכבר נתקדשה ואין שייך בה קדושין שניים לוקה אציהא לחודה, וכן נראה ממ"ש הרמב"ם פ"א מא"י ב' כ"ב דאשת כהן שזינתה בעלה לוקה עליה משום זונה הרי דלקי אציהא בלא קדושין, ובתח"ס שם בסביר דודאי מודה ר"מ דכל ציאה שאחר קדושין לוקה עליה אפי' יהיו הקדושין בדיחא, ולא הוליא אלא ציאת זנות.

והמנ"ח מזה תק"ם הביא מהר"מ פ"י מא"י ב' ג' ש' להדיא בכהן הציא על הכותית לוקה מה"ל משום זונה, וצ"ה לבד לוקה שכרי אינה בת קדושין, ע"ש. וצ"ה יתחב ס' ל"ד הביא מהכסא דהרסנא שעל בשמים ראש סי' ש"מ ש' דפ"ד וכו"ל שגשאו בדיחא ואח"כ נפלו א"ל לגרש נשתיבס להר"מ דמחייב רק בקידוש ובעל, וכ' ע"ז דישתקעו דבריו וחלילה לומר כן, [אך בס"י קמ"ב כ' הכסא דהרסנא עצמו דאף להר"מ דכני לאוי דלא יצא היינו בקדושין וציאה, מ"מ איסור יש ציאה לחוד מה"ל].

ובאגרת בקורת הברייתא דף ע"ז ב' כ' דהא דכופין לגרש הוא דוקא כשנשא באיסור, אבל נשא בדיחא, אס הוא מרובה לזה, יש מקום להקל להפרישו בעדים, כהא דר"ז בן הקנז בכתובות כ"ז ב', [דוגמא לזה מצאנו בכה"ג אב"ע"י סי' קנ"ד הגה"ע אות ס"ו בשם משפט דק ח"א סי' י"ט דהא דהנשא אשה בעצירה כופין אותו להוליא הוא דוקא כשנשואין הם באיסור, אבל כשנשואין בדיחא אף שאח"כ עובר על ד"ת אין כופין אותו לגרש, והכנה"ג כ' ע"ז דהוא חתמה].

ובשערי דעה ח"א סי' קי"ט צמו שנפלאה לו הציאה כימנית ע"י אחד שהמם גלגל מרכבתו ועברה דרך עליו, ורוב הפוסקים מחמירין בזה דמקרי זינא, ויש להסתפק אם לכופו לגרש את אשתו או דסגי בהפרישה בעלמא — כתב, דבספר תומת ישראל סי' רי"ב הביא תשובת גדול א' דכל שאינו מוליא צנוע עובר כל שעב על לא יצא וגו', אך זה אינו דדבר פשוט הוא שאינו עובר אלא בשעת ציאה, ובתוס' ריש זכאים כ' דאפי' זינתה תחתיו אינו חייב לגרש רק שאסורה לו, ואף שהרד"ל צתשו הקשה על דברי תוס', אך גם הוא לא היריד לגרשה כ"א מדרבנן מפני הרגל עצירה, דלא כתשו הרי"י באשאן סי' ח' שמחוייב מה"ל לגרשה, ובתומת ישראל ה"ל סי' קכ"ה צתשו הרב [המחבר] דהא דברי התשובה ה"ל גם כ' שם שלא לכופו לגרש אלא צאם צרור באיסור לכל הפוסקים, אבל כל שנמלא דעת א' להחיר אף אם אין הלכה כמותו לא נוכל לכופו לגרש, וכ"כ בתח"ס סי' קט"ז וכ' הטעם כיון דעיקר הכשר גט מעושה הוא משום דאמרי שרואה לקיים דברי חכמים, והכל יאמר המגרש דילמא מלוא לשמוע דברי החכם המתיר ומה שאומר רואה אני הוא בדיחא ועדיין היא אשת איש גמורה, אך לי נראה דהכונה במה שאמרו יוחא ל' לקיים דברי חכמים הוא על הצי"ד שצמנו שכופין אותו ועל דעתם הוא גומר ומגרש, אמנם צתשו הר"ן (הוצא במל"ת פ"א מגדושין הכ"ה) משמע להחמיר בעסק גט מעושה ולחוש אף למי שאין הלכה כמותו, וי"ל דאפשר דדומה לדיני מתן שיכול כמותו לומר קים לי כפלוני, אף דיש לחלק בין מקום שאנו באין לדון על הכפיה מכה טענת האשכ עליו ובין מקום שהוא ענין של

משכ סוס"ק ג' כ' בפשיטות דל"ש בנשים. ובאור גדול על משניות יבמות פ"ח משנא א' כ' ולדברי הברכ"י ה"ל יכיה הדין דפ"ד יבא מותר לישא מסורסת בידי אדם, ואם הוא כהן יאכילנה בתרומה, וקשה מיבמות י"ז דלא משכח בפלוג דכא וכול להאכיל בתרומה במקום אחר, ע"ש. [ע"י בהשמות].

ובחמדת ישראל בקונטרס גר מזה סי' פ"ח העלה דלקושעא דמילתא צרור דאפי' אם אשה סורסת עומה צמיד גמור צנועית האם שלה מותרת לכתחילה לבא בקהל למי שירצה לישא אותה בלי שום חשש כלל.

ב. אם שייך בעבד. כ' המנ"ח מזה תקנ"ט דאם עבד פ"ד וכו' שפכה צא על הישראלית חייבים שניהם, דעבד ג"כ מזהר על הלאו, אף דנשים אין שייך פ"ד וכו"ל, מ"מ בעבד דשייך חייב בלאו זה, וכמו בהשמות זקן, ואע"ג דלאו בר קדושין הוא, מ"מ להראב"ד פט"ו מא"י ב' כ' הסובר דהלחיון דלא כתיב בכו קיחה רק לא יצא הפירוש ציאה בלא קדושין לא צ"ל קדושין והוא אל"ל דבר חדש, ולי"ע בזה, [ולפימ"ש המנ"ח עצמו מזה תק"ס, ובחקרי לב סי' ח' והוצאו לקמן ס"ק ב', ע"ש, גם להרמב"ם לא צ"ל בזה קדושין].

ג. באנדרוניגוס. כ' המנ"ח שם דאנדרוניגוס פ"ד או כרו"ש אי חייב על ציאתו בקהל, תלוי במחלוקת הפוסקים אם הוא זכר או לא [ע"י לעיל סי' א' באו"פ ס"ק א'], ולהר"מ הסובר דהוי ספק זכר אין לוקין, ולהסוברים דהוי זכר חייב, ולשיטת הראב"ד בזה שופר דהוי זכר ודאי ג"כ חייב.

ד. בנכרי. כ' בשמים ראש סי' קמ"ב דנכרי פ"ד צת ישראל אסור דבר תורה. וכ"כ במנ"ח ה"ל להסוברים דהללו הוא אציהא בלא קדושין, ואף שהעכו"ם פטור, מ"מ האשה לוקה כמו צנועית לקטן בן ט'.

ה. בגר. בשמים ראש שם כ' דאם נעשה פ"ד צנועיתו ונתגייר לא אמרי הוליא וגר שנתגייר כקטן שגולד דמי הוי כגולד כן ממציאמו, דהא עכ"פ נעשה צו מעשה בידי אדם, וציאה שם בכסא דהרסנא דלא לכל דבר אמרי דקטן שגולד דמי וכמו גבי הוי לו צנים ונתגייר ע"ש, [וע"י בפירוש הרמב"ם למשניות זכ"ס פ"ב מ"ג, ובר"ש שם].

ב. אסורים לישא. בשפתי חכמים על התורה דברים כ"ג כ' דפ"ד וכו"ל שם אס נשא לא יוליא, וכתב עליו הפני משה סק"ג דישתקע בדבר ולא יאמר. גם מהב"ש סק"ח ש' דאם נסתם שציל ש"ז כשר לדעת אלו הפוסקים ואם נשא ל"ע אם כופין להוליא, ומהב"ש סק"ט ש' בשם מהריב"ל דמי שניעלה ממנו הציאה בשמאלית ע"י חולי אס עבר ונשא אין מוליאין ממנו מוכח דפ"ד גמור לכוי"ע מוליאין, ובתח"ס סופר סי' י"ט [והוצא בפ"ח סק"ז] הדין שדברי השפתי חכמים אמורים כשנעשה פ"ד אחר שנשא בדיחא, ושכ"כ הצאר שצב בספרו דזה לדרך בשם קדמון אחד ודחה דבריו, וגם בתח"ס הסכים שם דגם צנועית פ"ד אחר שנשא בדיחא מ"מ כופין להוליא, ובשאלות סי' קנ"ג מפורש בדבר להדיא דאיסור פ"ד שייך גם כשנשא בדיחא.

ובחקרי לב אב"ע"י סי' ח' הביא מרש"י סוטה כ"ו א' ד"ה קמ"ל וכו' דברים אדם אסור לקיימה, ע"ש, ומיירי כשנשאה קודם שנסתרה, כמ"ש רש"י שם כ"ד א' ד"ה אשת סרים, וכן מפורש בתוס' שם דף ו' א' ד"ה אשת, ובתוס' יבמות דף פ"ד ב' ד"ה שייך, [וממנהיגין ר"פ בערל אין ראייה דאף אי מותר בלא קדושין

באר הגולה

ב משנה שם דף ע"ו ע"א
ג נעיל שם מרז שעת
ונפשתא וכ"פ הרמב"ם
נפט"ז מהל"ב וכ"פ
הרמ"א וכת"ש ה"ה שם

לישא ישראלית : ומותרים בגיורת ומשוחררת : ואפילו כהן שהוא (א) פצוע
דכא מותר לישא גיורת ומשוחררת לפי (ה) שאינו (ב) בקדושתו [ג] ואפילו

נתינה

באר היטב

ביאור הגר"א
[ג] ואפילו נתינה כח
שם :

פתחי תשובה

(ה) שאינו בקדושתו. ענה"ט מ"ה והקשה בת"מ להרמב"ם כו' ולכאורה לק"מ
דהא הרמב"ם סובר דע"י חולי כשר כמ"ש בש"ע לקמן סעי' י' וא"כ י"ל
דשם מהלכות נישואין מתקדש מיירי ע"י חולי וכיון שהוא כשר פשיטא דאוכל נק"ק.
אך בת"מ מסיים זה וז"ל ומקרא מלא הוא מרות אשך ומרגומו מרים פחדין
וכתיב מקדשי הקדשים יאכל עכ"ל וא"כ עיקר קדושת הת"מ הוא מתקרא מלא
ויהיה קשה לדעת רש"י והרמ"א דס"ל גם ע"י חולי פסול. אך גם זה אינו
קושית כ"כ דהא אחי איכא לאוקמי הקרא ביד שמים גמור דלכ"ע כשר וז"ע.
וע"י נתינתו משכנות יעקב ג' ונפסרו שו"ת קהלת יעקב סי' א' וז'
מ"ש נזה : (ונס' ניה מליר כתב ולעד"נ שכל הגמור בו אינו בקדושתו
היינו רק לענין קדושת חיונו ומתום שאסור נקהל אצל לענינים אחרים
כהן גמור הוא כו' ע"ש) :

ההרמב"ם פ"ו מהלכות נישואין מתקדש מנה המומין וכרות שפכה אחת

אוצר הפוסקים

ה. מותר לישא גיורת. עה"מ סק"א דכ"ה דמותר בגרושה
וחללה, [וכייונו גרושה גיורת אצל ישראלית אסורה לפ"ד].
ובכ"ז סק"א כ' דשאני גיורת שאינה מפורשת בחורב כמ"ש בה"מ,
ע"ש. וכ' בעל"א סק"ב וצפני משה סק"א דאף שהב"מ כ' עוד טעם
מפני שאינו שוב בכל וא"כ כ"ה לגרושה וחללה, מ"מ טעם ראשון
עיקר. ובמחירי יבמות ע"י משמע כדעת בה"מ. וע"י באפי זערי
סק"ב ש' דעכ"פ להראש"ד הכוזב דפ"ד מותר בממזרת כ"ה
מותר כהן פ"ד בגרושה. ובס' גרש ירחים על געין פ"ה א' תוד"ה
חזן מתרן כזה קושיית החו"ס על רש"י דגרושה בל"ה נפסלה
מתרומה בנשוא כהן, ולהב"מ אפשר נפ"מ בגיורת לנשא לכהן
פ"ד, ומסייע כזה להב"מ, ע"ש, [ואף דגיורת אסורה בחרומה
כמ"ש חו"ס יבמות נ"ז ז' ד"ה ואי, מ"מ משכח"ל צבת גרים שאין
אמח מישאל דמותרת לכהן ומותרת לפ"ד דלא איקרי קהל, אך
דאין ראי' כ"כ דאפשר דרש"י סובר בהראש"ד ה"ל, (כאשר באמת
פי' כן צפני משה סק"ג דעת רש"י צפ"י החומש), דפ"ד מותר גם
בממזרת וכ"ה בגרושה וכ"ל אצל להר"מ אף כהן בגרושה יבא
אסור וכה"ש].

ו. לישא גיורת. כ' בחת"ס סי' י"ד דמי שיקצ לו כגיד אסור
לנשא אשה מהפסולות כי שמה יסתם הנקב ונמלא שכי
כשר למפרע. גם צבית יחזק סי' ל"ד אף דלא נהירא לי' סברה
החת"ס שיכ"ה כשר למפרע, מ"מ מסתפק לומר כזה דלא אצד
קדושתו כיון שיש לו היתר אח"כ, וגם דאין יתכן שיכ"ה עתה מותר
בנתינה, או כהן בגיורת ויקדשנה וידור עמה ואח"כ תחזור ותיאסר
עליו ואין זה דרכי נועם, ושם צפ"י ל"ה בציב שהגאון צעל שאל
ומשיב רבה לומר דגם אחר שיסתם לא ילערך לגרש מטעם זה
שאין דרכי נועם, והצ"ח יחזק דחה זה עפ"י דברי החו"ס יבמות
ז' א' ד"ה ואחות אשתו דנגד ל"ש לומר שאין דרכי נועם כיון
דלכו"ע אסורה וכ"ה כהא שבזמן שאסור לכו"ע מותר בפסולות ואחר
שנתפס ומותר לכו"ע שוב אסור בפסולות, ובציב ראיות דלא
כה"מ, ע"ש. ובחזקת המשולש להגר"מ מולוצין סי' י"א כ' וז"ל
ואי תקשי דאי פ"ד יש לו רפואה האין מיוסדי לפ"ד אשה האסורה
לישראל כשר, ולכמה מרבוותא אף ממזרת גמורה, ואמתי ניהוש
שמה בבריאל, דלחד אצד חיישינן, וגם ניהוש שמה יצריא ותבא אסורה
עליו וכ' כ' לא קשיא דבאמת צדק' לי' אי נסתם אי לא נסתם.
ולשמה יצריא נמי לא חיישי' ידיע אינש בנפשו אס נסתם או לא
ואי נסתם יפרוש ממנה.

ז. לפי שאינו בקדושתו. עה"מ סק"א דכהן פ"ד כרי הוא כז'
כלל דבריו, [ונחלקת ווא"ב סי' ג' בציב מהראש"ן יבמות
שכ']

של איסור אי מותר לו לנא נקהל כנ"ד דשם לא שייך כ"כ טענת
ק"ס לי' כיון דבוא מילתא דאסורה, אולם כנ"ד שאין לנו לעיין צדק
כפיה בשו"ע רק שיאמרו לו הכ"ד חייב אהה לגרשה, נראה צעוני
שאין צדק חשש גמ מעושה כלל, דכיון דהאשה אסורה עליו ואינה
ראויה לו גמר ומגרשה בלז ששם, ובפרט באמירה בעלמא שיאמרו
לו חייב אהה לגרשה לכו"ע אין צדק גמ מעושה, וכ"כ הרדב"ז ח"ו
סי' פ"ה, אך ד"ל סברה לחלק כזה, דבעלמא שהאשה אסורה עליו
מחמת זנות הוא מרויח בגרושתו של ז' שעי"י יבא מותר נישא אחרת
דכא איכא חדר"ג ודמי קלח לתלכו וציון, [ודוקא בזמן כהנא לפני
החדר"ג דומה לתלכו ויחיב], אצל כנ"ד דלנו צאין לאוסרו על כל
הנשים שבעולם, [אף דמותר בגיורת, הא לא שכיחא] לא שייכא
סברה זו, אצל מהרדב"ז לא משמע לחלק כזה, ולכן יש לסמוך ע"י
לומר לו שמחוייב לגרשה כדי שלא יבא לידי הרגל עבירה, דלא דמי
לאשה מזנה דמאיסר צעוניו משא"כ צו.

ג. לישא ישראלית. ואפילו באיילוניות ועקרה אסור, כנ"ה
כה"ע אות א' בשם אגרות הרמב"ם סי' ח'. וכ' באפי
זערי דכ"ה אשה שמתה כוס של עקרון וכיו"ב, דלא צראוי לילד
חליא אלא נקהל ה'.

ד. ומותרים בגיורת. א. צבית יחזק סימן ל"ו מסתפק אם
מותר לכתחילה לגייר נכרית כדי שישאנה בפ"ד,
דאף דאין מגיירין אשה לשם אש שישאנה, מ"מ כיון דבדיעבד
הוי גר, כמבואר צו"ד סי' רס"ז, י"ל דמותר לגייר כדי שלא יבא
הוא בערכורי עבירה חמיר, וכמ"ש הכוזב"ק סימן ו', אף דאינו
מקיים לא פו"ר ולא שבת כמ"ש הכוזב"ק שם.

ב. כ' בצ"צ החדש סי' י"ח דלדעת הר"ן והח"ס [הב"ב צה"מ סי'
ד' ס"ק כ"ג] דגר שנשא בת ישראל הולד מותר בממזרת,
ובצ"מ ופ"א שם ובשע"מ פס"ו מאסוי"ב ב"י ע' הביאו דגם רש"י
סובר כן דגר שנשא ישראלית והוליד בן או בת נקרא קהל גרים
ואינו נקרא קהל ה' ומותרת בפ"ד ואפי' בממזר, וכ"כ הריטב"א
ביבמות נ"ז [ע"י באר"ה סי' ד' ס"ק ל"ב אות א']. ולדבריהם י"ל
אם הוא בן גרים מכמה דורות שאני אצ"י אצ"י ה' גר, מותר לפ"ד
לישא בתו ואף אם גם אצ"י אצ"י ה' מישאלית וכן אצ"י, כיון
שעכ"פ למשפחה אצ"י הוא בן גרים בבת מותרת לפ"ד, ואף שהר"מ
והשר"ע חולקים ע"י אפי' צבת גר מישאלית וכ"ש צכ"ה, מ"מ
יש להמך על רש"י וח"ס ור"ן ביבא דיש קלח סברה שאינו כרית
שפכה צו"ד אדם ממש אף שאין סברה זו עיקר, יש להחירו באשה
כה"ל.

נתינה (ב) או אחת מהספקות מותרת לו הואיל ופצוצ דכא אסור לבא בקהל
לא גזרו בו על הנתינים ולא על הספיקות

אבל

פתיחי תשובה

(ג) או אחת מהספקות. ע"ש סק"ג ש"כ' לנאורה תימה כו' ועיין נס' שעה"מ פט"ו מהל"כ דין ט' ת"ש סה לישב:

אוצר הפוסקים

ט. ולא על הספיקות. עיין ז"ש ס"ק ב' שהקשה למח לא גזרו
על הספקות לאסור מדרבנן, ובנוב"ק סי' ו' הביא בשם
הרב מראדוויל לתוך דכיון דלאו בר אולדיו כו' לא גזרו בו ככה
דינמות ע"ו א', ובנוב"ק השיג עליו ופירש בלשון אחר. ובבית מאיר
וישועות יעקב פירוש הארוך ס"ק ב' כתב על פי דברי הר"ן קדושין
דכא ממזר אסור בשתוקות כו' משום מעלת יוחסין ונפשות דכא
אין שייך מעלת יוחסין שברי אין לו דורות. ובענין ס"ק ב' תירץ
דבירושלמי פ' ו' יוחסין משמע כעטם דגזרו על ספק ממזר לממזר
ודאי ביינו כדי שלא להרבות ממזרים דממזר ודאי ככה על ספק ממזר
כולד ממזר ודאי דהלך אחר פסולו ולכן צריך דלאו בני אולדיו לא
גזרו. ובדרישה ארי כתב דמעלת יוחסין לא שייכה כלל בנפשות דכא
כיון שאינו פסול יוחסין אלא פסול בגוף כמ"ש רש"י ותוס' קדושין
ע"ב ב' ד"ה חמשה.

י. על הספיקות. א. בחקרי לב סי' ז' הביא מהריטב"א קדושין
בשם הראב"ד דפ"ד כו' הוא ממנין חמשה קבלי דמד מיניחו
להחיר ספק ממזר, ולפי"ז ספק פל"ד בישראלית בחירו ככתוב,
אבל רש"י ותוס' שם ורוב הפוסקים חולקים ופירשו דקבל דפ"ד
לאו ממנינה אלא קבל דמלרי ואדומי, ולפי"ז ספק פל"ד כו' לי
ספק תורה גמור דספיקו להחמיר.

ובנוב"ק סי' ו' כתב לדעתו פשוט דכולהו ולפי זה מח אפי' אי
קבל דפ"ד לאו ממנינה, שאם לא כן אף אחד אומר
שאין פל"ד אסור אלא בקבל כהנים ומותר בלויים וישראלים, שברי
אמר שם חמשה קבלי כתיבי חד לכהנים וכו' אי"כ אם אחד מאלו
פל"ד לגמרי מכלל חמשה קבלי ליכא בפל"ד רק חד קבל.

ובבית"ס סי' י"ד כ' דלא דמי, דאחרי שנתבאר צ"ה פסולים שלשון
קבל ד' כולל לויים וישראלים ממילא גם בפל"ד כן, משא"כ
ביתר ספק פל"ד אינו אלא מיתורא, ובפל"ד ליכא מיתורא וכ"כ
בנחלת יעקב סי' ו', ונפ"ז לכאורה דין הרמב"ם דפל"ד מותר
בספיקות יחי' רק לשיטת הראב"ד דפל"ד הוא ממנין חמשה קבלי
ולא לרש"י ודעימיה.

והנה החת"ס צ"ה י"ד חילק בזה וכתב דהענין דשתוקות וכל
פסולי קבל לא מקרי קבל ד' וממילא פל"ד מותר בזה מביא
גם לסוברים דפל"ד לאו ממנינה (וגם רבנן לא גזרו בזה ע"ש),
אבל ספק פל"ד כנשרות אסור מספיקא דאורייתא, ובעי"ז כ' באבני
מלואים סי' ד' ס"ק כ"ז לשיטת הראב"ד על מלרי ואדומי דאין בחמש
קבלי ומ"מ מותר מלרי ואדומי בקבל ספק, עפ"י"ש הפני יבושת
קדושין ע"ג דאף דמלרי ואדומי אינם בחמש קבלי מ"מ אסורי גם
ללויים וישראלים, משום דהוא דבר הלמד מענינו דכיון צלל קבל,
וב"כ לקולא כיון דגלי קבל ספק לאו שמיח קבל אי"כ כי"כ הנך
דלאו מחמשה קבלי נמי יצא בקבל ספק, אבל ספק מלרי כנשר
אפשר דאסור כיון דספק ממזר דמותר אינו אלא מיתורא דקבל
ובהך דלאו מחמשה קבלי י"ל דאסור מה"כ ככל ספק איסור וכן י"ל
בפל"ד לשיטת רש"י. אבל בבית אפרים ח"א סי' ב', ובה עיני סי' ח'
ובית אליקום סי' א' כתבו דמבא דמתירין פל"ד בספקות מוכה
דכ"כ ספק פל"ד בקבל ודאי.

ובאבני גזר סי' י"ז אות י"א ובית יצחק סי' ל"ז אות י"ג ומכרש"ס
ח"ד סי' כ"א כתבו דכיון דבינמות ע"ה ולפי פל"ד צ"ה
ממזר

ש"י דכיון כחלל] ומח שאוכל בתרומה משום דגם עבד אוכל. ועי'
בש"מ קבלת יעקב סי' א' שכתב פל"ד לא גרע מנקבות, ובצ"מ כ'
שכל מח שנאמר בו שאינו בקדושתו ביינו רק לענין קדושת הזיווג
ומשום דאסור לבא בקהל, אבל לענין אחר כהן גמור כו' [וכוונת
נפ"ח סק"א], ובדברי צ"מ מפורש במאורי ובמות ע"ו א', וכ'
בחלקת יואב כ"ל דע"כ אין פודין אללו בזכרות כיון דחסר לו
מקלח קדושת כהונה לגבי זיווג, דכל שאינו בכל קדושתו אין פודין
אללו בזכרות אבל להצ"ש הסובר דכך פל"ד אסור בגרושה כ"ש
ולשאר דברים כו' ככה, ומ"מ ספק פל"ד כהן כיון דכתורה בחירתו
[כדלקמן סק"י] כרי כו' בא בקדושתו לכו"ע, חלקת יואב שם.

ז. או אחת מהספיקות. כתב בישועות יעקב בפירוש הקלר
ס"ק ב' דלא מייירי בספק ישראלית ספק ממזר כי בזה
ממ"מ אסור, אם כשריכ הוא אסור לו מלד איסור פל"ד, ואם
פסול הוא אסור בזה מלד איסור ממזר, (ואין לספק שמה בזה
גר הוא שבה על אמה חדא דכיון ספק ספיקא לאיסורא, ועוד
דלכרמב"ם גר שאמו מישראל דינו כישראל כשר כמ"ש צ"ה ד' סעיף
כ"ג, נתיבות לשבח סק"א, ועי' לעיל סק"ד אות ב'), אלא הכא
בגיורת שהיא ספק ממזר. וכ"כ בעני"א ס"ק ג' כגון אשת עכו"ם
ואשת ממזר שנחטרו ולדותיהן ונתגיירו.

ובנוב"ק סי' ו' כ' דמייירי בגיורת שנחטרה ספק גרושין ונצטלה
לגר שבה מותרת מספק. ובדרישה ארי ס"ק א' כתב
דלכסוברים ספיקא דאורייתא מן התורה לחומרה וספק ממזר וספק
פלוט דכא דמותר גזירה הכתוב הוא י"ל דגם ספק ישראלית אפי"כ
שיש בו ממ"מ ג"כ התורה תורה לפל"ד, אבל להרמב"ם דילוף
מספק ממזר דכל ספיקא דאורייתא לקולא כמ"ש הרשב"א קדושין
ע"ג בשם תשובות הרמב"ם אי"כ אין ספק ממזר עדיף משאר ספיקא
דאורייתא להקל בו יותר, אמנם שיטת המהרי"ט דלהר"מ ספד"א
לקולא אין למדין מספ"מ, וכה דליטריין קרא בספ"מ ביינו להחמיר
בין בישראלית בין בממזר דליכא ממ"מ לאיסור. וכ"כ צ"ה ש"א
פ"ו, ובסביר דברי המהרי"ט דספ"מ בחירה התורה בתורה ודאי
ולא בתורה ספק, לכן מה"כ מותר פל"ד בספיקות, דאם הוא ממזר,
מותר ספק בחירה התורה, ואם הוא ישראלית, קבל ספק בחירה
התורה, והכל בתורה ודאי ואפי' תרתי דסתרי. וב"כ בחת"ס סי' י"ד
דפי' פסולי קבל אפי' אי קמי שמיח גליא דממזר הוא, כל שאין
בני אדם יודעים כרי הוא מותר ממ"מ, ומ"מ קבל כ' נמי לי"כ כ'
וכרי הם בגרים מותרים עם זה ועם זה כו'. ובעי"ז כ' באבני חר
סי' י"ז. ובבית אפרים ח"א סי' ב' מתוך הקושי בגיל עפ"י שיטתו
לקמן ס"ק י"ב, דגם ממזר ודאית אינה אסורה לפל"ד גם להאסורים
אלא מדרבנן, ובספיקות לא גזרו אף דליכא ממ"מ.

והנה דעת הכ"מ והריטב"א [פי' צ"ה סי' ד' סוס"ק ל"ט ובעני"א
שם ס"ק ל"ט] דשתוקות אסור לממזר מה"כ, ותמה בצ"מ
אי"כ אין מותרת שתוקות לפל"ד, כיון דלא דרשי הא בקבל ספק
יצא, ובעני"א כ' דדוקא בממזר דלהר"מ דספד"א מה"כ לקולא הא
דליטריין קרא להחמיר ספ"מ ביינו לעשותו כודאי כשר, ולכן ממזר
אסור בספק ממזר שהיא כודאי כשרה, אבל בפל"ד דליכא קרא
ע"ז מותר ככל ספד"א לקולא. גם צ"ה החדש סי' י"ז כ' לתוך
דפל"ד קיל מממזר, ולכן מותר בשתוקות לכו"ע.

אוצר הפוסקים

ובש"ש שמעתא אי פ"א הביא מחוס' ב"ב כ"ד אי ד"ה לימא דס' ערלה אם הוא קרוב אסור, אלמא דכשיה הכרעה לאיסור בין מחמת קרוב בין מחמת רוב וכו' מחמת חזקה לא התירה תורה, ומכ"כ דחה את דברי הפ"ח ביו"ד סי' ק"י דגבי ספ"מ מותר אפי' כשיה חזקה לאיסור, ע"ש. גם במנחת פחים כי דביבא דשכיה טפי לאיסור אין להקל מספק, ולכן דעת הרא"ש דפ"ד ע"י חולי פסול אין להקל בספק אם ע"י חולי או ציד"ש כי מצוי יותר ע"י חולי מאשר ע"י רעמים וברד.

ד. בדברי מלביאל ח"ג סי' פ"ט כי דמה שאמרו צ"ל פ"ד להקל ל"ש זה בספיקא דדינא שאין זה קרוי ספק כיון דלשמואל גליא, והביא כן משם הגאון רע"א בחדש' שבסוף ספר דו"ח ומבאדע בשערים סוסי' כ"ז, ושכ"כ השע"מ פ"ב דיו"ט הל"ו לחלק בין ספק במעשה לספיקא דדינא לענין ספק ערלה וספק מעשר במכא, וגם המל"מ פ"ב מטו"ל הל"א לענין ספק נגעים, [הוצא באלוה"פ סי' ד' ס"ק ל"ה אות ד', ע"ש], והביא שם שבעמק יבושע סי' ט"ז ובאר ילחם סי' ד' חלקו ע"י והביאו רא"י מצבורות י"ח ז', והוא דחה ראיותיו, וכתב שהעיקר דספיקא דדינא אינו בכלל במעטע שמיטת תורה ממזר ופ"ד ספק, והביא כן מהרד"ז ח"ג סי' תקל"א ענין ערלה. גם מהרש"ס ח"א סי' ט' הביא כן לענין ספק ממזר בשם התש"ץ ח"ג סי' שכ"ז, ותשו' רע"א חמיונא סי' ק"ח. ובתורת חסד סי' ל"ז הביא מהכפות תמרים בסופו שאף הרמז"ס המקיל מה"ט בספד"א מ"מ בספיקא דדינא מודה, [ובסי' שם ארי' סי' ו' הביא ג"כ מהפמ"ג יו"ד סי' ק"י כללי ס"ם אות כ"ה], אך כי שם שכתשו צ"י ס"ל דאין חילוק בזה, וכן דעת המהר"ט בפירושו דברי הרי"ף פ"ק דקדושין, וכן מפורש להדיא בחדש' הר"ן סי' י"א דלבר"מ גם ספיקא דדינא לקולא. והרבה אחרונים הוכיחו דגם בספיקא דדינא התירה תורה את הספק בפ"ד, בעמק יבושע ובבאר ילחם הנ"ל, חלקת יואב סי' ג', ונר אהבן סי' א'. וכן מסיק בתורת חסד הנכר.

ובאבני נזר סי' כ' חילק בזה דלס' בספיקא דדינא כרוך גם ספק במציאות כגון צניטלה בילה השמאלית דיש גם ספק אי יכול להוליד או לא בזה יש להקל, אבל צניטלה הימנית דודאי אינו מוליד רק דמחולקים דין אם פסול או לא בכה"ג אין להקל מעטע ספיקא, ע"ש, ושם בסי' י"ז אות ט"ז כי דכמו בערלה קיומ"ל כהמיקל אפי' יחיד נגד רבים כמ"ש הר"ן ספ"ק דקדושין כמו כן בספק פ"ד דדמי לספק ערלה כמ"ש החת"ם סי' י"ד, וע"ש מהרש"ס ח"ד סי' כ"א ותעלומות לצ' ח"ד סי' כ'.

ה. כתב הנודע בשערים סוסי' כ"ז וסי' כ"ח דכל ספק פ"ד יש לו חזקה כשרות דכוא כשנולד ודאי כשר היה, כי כל איסור פ"ד אינו אלא כשנפגע ציד"א, ולא דמי לספק ממזר שהספק הוא ממנו אמו. וכ"כ בנתיבות לשבח סק"א לענין ספק אם ציד"א אי ציד"ש. ובשדה ילחם סי' ס"ה כי בספק שמא נעשה במשמוש המובל דאין שייך להעמידו בחזקה כשרות כיון שאין הספק מציאו מחזקתו כי קודם ע"י שנים בל"א"ה אין ביאת קטן ביאה, אבל בחמדת שלמה סי' מ"ה [ומוצא בפ"ח סק"ה] כי שע"כ"פ ה"י לו חזקה שכשיגדל יבא מותר לבא בקהל. ובבית ילחם סי' ל"ד חילק דדוקא כשהספק אם נגמרה נעשה הפליעה כגון ניקב הגיד ואינו יודע אם הגיע לחלל מוקמי' ה' אחזקה דמשיקרא לרעת החוס' דחזקה ברורה מהני אף שנוגד ריעותא (דלא כשיטת הרצינו יונה, ע"י חצ"ש סי' כ"ט). ובפרט שיש ללרף כאן שיעור הרש"בא [לעיל אות א'] דספק פ"ד מותר אף בלי חזקה, אבל כשהפליעה נגמרה ודאי אלא שאינו יודע אם ציד"א או ציד"ש, כבר כי הרש"בא חולין י"ב ז' גבי למקח הריאה וספק

ממזר ח"כ אין גז"ש למחלכ וכו' לענין היחזק ספק, [ע"י בתוס' ישנים יבמות דף ע' א' ד"ה פלוג שבי דאין הכיקש רק להורות מהיכן הוא פ"ד, גם בתורת חסד סי' ל"ז כי דאולי י"ל דלא נתקבלה בגז"ש רק בעיקר בוויית הפ"ד דומי' דממזר ולא לענין פרטי הדינים וכו', וכע"ז כי בתוס' שם דף ע' ד"ה מה, וגם אולי בכאן אינו גז"ש ממש רק דדרשין מסמוכין, ע"ש]. ובספר שו"מ מהד"ק ח"א סי' ק"א מלמד למד דספק פ"ד מותר ליבא ישראלית, דספק עשה דפ"ד דוחה ספק ל"ה דפ"ד. אך בבית ילחם סי' ל"ז אות ד' דחה זה עפ"י שחידש דלכרש"בא דספיקא דאורייתא מה"ט לחומרא היינו בלאוין אבל ספק עשה לקולא מה"ט. וכ"כ הפמ"ג ארי' סי' י"ז וסי' שמי"ב, ליכא למימר דספק עשה תדחה ספק לא תעשה, וע"ד דהא האשה אינה מצויה על פו"ר וגם אפשר לה באתר, ובסוף סי' קל"ד חזר בו וכתב שראה בלבוש ארי' סי' ס"ז דספק עשה דוחה ספק ל"ה, והפמ"ג שם מפלפל בזה, ע"כ יש ללרף זה לסניף.

ועוד הרבה אחרונים מקילים בספק פ"ד מה"ט. הנחלת יעקב סי' ו', שו"ת רע"א החדשות סי' ס"ג, כסא דהרסנא סי' ש"ח. ל"א החדש י' י"ז, נודע בשערים סי' כ"ח, זית רענן ח"א דף קס"א. יד דוד בחדש' שבסוף הספר סי' א' הבה"ג, באר ילחם סי' ד', תורת חסד סי' ל"ה, ברכת יוסף סי' ו', עמק שאלה סי' י"א, יש מאין סי' כ', שדה ילחם סי' ס"ה. תעלומות לצ' ח"ד סי' י"ח, בית ילחם סי' ל"ז אות י"ד, ישועות מלכו סי' י"ח, דברי מלכאל ח"ג סי' פ"ט. משנת ר' אלעזר סי' ג', דונב משרים סי' ל"ד.

ב. והנה הנובי"ק סי' ו' הביא בשם הרב מראדוויל דספק פ"ד אף מדרבנן לא גזרו בו משום דלאו בר אולודי הוא, והנובי" דחה זה ומסיק לאיסור. אמנם כמה אחרונים מקילין אף מדרבנן מעטע דכיון שכל האיסור בספק ממזר אינו אלא משום מעלת יוחסין וזה אין שייך בפ"ד שאין לו דורות. וכ"כ בבית אפרים סי' ז' דמעטע זה לא גזרו בו רבנן, וכתב דלעטס זה נסתלקה השגת הנובי" ע"ש. וכן דעת הנחלת יעקב סי' ו', ובאר ילחם סי' ד' ענף א', ותורת חסד סי' ל"ז אות ז', וחלקת יואב סי' ג', ושו"ת רע"א החדשות סי' ס"ג.

ועוד יש טעם בזה משום דפ"ד אין שייך מעלת יוחסין כלל כי אינו אלא פסול הגוף, כ"כ בבית אפרים סי' ז', ונודע בשערים סי' כ"ח, וברכת יוסף סי' ו', ואבני נזר סי' כ' אות י"ד. ודעת הבישוע"י סק"א לאסור, כי מה שמזכיר בש"ס דהאיסור הוא רק משום מע"י זה דוקא ברוב כשרים, אבל בסי' השקול בל"א"ה אסור מדרבנן, וא"כ ה"ה ספק פ"ד. אך בבית אפרים כי דכיון שהתורה התירה את הספק, לא ה"ה להם לחז"ל לאסור, כמ"ש הט"ז יו"ד סי' קי"ז סק"א אם לא משום מע"י וזה ל"ש בפ"ד. גם בכסא דהרסנא סי' ש"מ כי דאין לאסור מדרבנן, כי לאורך גיסא יש ספק מלות פו"ר, וע"י נדה ג' ז' מפור' מי קאמינא דמבואר דבמקום פו"ר ליג' בספיקות. ובאבני נזר סי' י"ז אות י"ד כי עוד דלס' כבר נשא יש ללרף ג"כ מ"ש השע"מ כחובות י"ג א' בשם הראש"ד דמשום מע"י אין מו"ליאין אשה מצילה.

ג. בשו"ת פהרש"ם ח"ד סי' כ"א הביא מסי' בת עיני סי' ה' ותפארת לבי סי' ז' [הוצאו לקמן ס"ק מ"ג אות ז'] דביבא דשכיה יותר לאיסור מלהיתר גם ספק פ"ד אסור, והמהרש"ס השיב ע"ז מדברי הפני' קדושין ע"ג דגם ברוב' התירה תורה, והביא עוד מ"ש הב"מ סי' ד' [הוצא באלוה"פ שם ס"ק ל"ה אות ז'] דשיטת הרש"בא דבר"פ הוי ממו"ל, אלא שהר"ן ספ"ק דקדושין כי לענין סי' ערלה שגם רוב ואפי' קרוב לודאי הוי בגדר ספק שהתירה ההלכה. גם באבני נזר סי' י"ז אות ט"ז, וסי' י"ח אות ה', וסי' י"ט אות י"ז סמך על שיטת הר"ן לענין פ"ד.

אבל אסור בממזרות ודאית שהרי אסורה מן התורה:

באר הגולה

ד כדעת ארע"ס ס"ז

ויש

אוצר הפוסקים

הוא וחיישי' מדרבנן. וכן הכריע הבית יצחק סי' קל"ד אות א' לענין ספיקא דדינא בפל"ד, ובסי' ל"ו אות י"ד כתב, דאף דלא מביני חזקה בספיקא דדינא מ"מ בפל"ד דכלא"כ מה"ט ספיקו לקולא ורק מדרבנן אסור ו"ל דמכני חזקה אפי' בספיקא דדינא.

ו. בנתיבות לשבת סק"ח מסתפק להחמיר בספק זידי' או זידי' כי שמא הוי ספק חסרון ידיעה. ובשו"ת מהרש"כ ח"ג סי' ל"ב הביא מספר שמש נדקב סי' מ"ט דבספק ערלה שהחירב הכלכה גם ספק חסרון ידיעה מותר. ובמנחת פתים סעיף ד' כתב שמדברי החזו"ח שור סי' י"א מוכח דספק קון ספק חולי ל"ב חסרון ידיעה. ע"ד כי במהרש"ס שם דכשדלתי נכרחו זיניו זידי' אלא שספק לנו חולי כי תחילה ע"י חולי זכר כו"ע מודים שספק פל"ד אסור, וכמ"ס הר"ן געין ס"ד שכל מקום יש לנו לחפוס את כודאי ולא לחדש ספיקות שאין לנו עליהם כוכח.

ז. בנחלת יעקב סוף סי' ו' כתב דאין לחוש שמא נעשה פלוט או כרות ע"י המוהל כי לאומנין יש רוב וחזקה שאינם מקלקלים. וכ"כ במשנת ר' אלעזר סי' ג' דדמי לכה דקיימל רוב מזויין אלא שהיטה מומחין הן. ובש"ד יצחק סי' ס"ב הביא ראי' מהפמ"ג יו"ד ות"ס חיו"ד סי' כ"א לענין הקזת דם בנזיר בהמה דלא חיישינן שמא ניקצו הסימנים, דחזקה על אומן שלא קלקל. וכ"כ בתורת חסד סי' ל"ז אות ג'. ובשו"ת מהרש"ס ח"א סי' קע"ז ז"ד זכר מעט אחר דאמרי' בפסחים ח' דשלומו מזה אינם נחזקים בדלא שכית החקא, וה"ל לא שכית שיעשה פל"ד ע"י המוהל.

ח. בתוספת ישרים סי' י"א כתב דאין להחמיר לגרש בספק פלוגתא בפל"ד מחמת החשש דבזנים שיוולדו יהיו ספק ממזרים, דכה ספק ממזר כבר ללא בקהל מה"ט, ואפילו אי הוי ממזרי' ודאי מביכי תיתי לבזר את האב לגרש משום דרעיהו כיו' בלא יבא, דכה ממזר מותר בגיורת אף שזרעו יהיו פסול. ובספר ים מאין סי' כ' כתב דדוקא דיעבד שכבר נשא, אבל לכתחילה לא שמתנו. [ומ"מ מסיק להחיר אף לכתחילה]. גם צנית אפרים סי' ד' כתב בספק אי זידי' או זידי' כיון דמכ"פ ודאי אינו מוליד יש לחוש להשיאו אשה. וכתב בנודע דשערים סי' כ"ח דה דוקא בלאופן שדאי אינו מוליד, אבל כשיש ספק שמא אינו סרים כלל מותר. ובתורה חסד בוף סי' ל"ז כתב ד"ל בפשיעות לכתחילה אין חוששין בספק זה שמא תזכר אשתו עליו, ובא"כ הוא פל"ד בודאי לא תזכר ומביכי תיתי לחוש לזה. ובא"כ נזר סי' כ"א אות ל"ב צניקצ בגיד בלאופן שאף שיוורב כתב מ"מ אינו יורה לתוך פי המקור, ואי אפשר שהתפזר רק בלאופן רחוק כעין עובדא דבן סירא, כתב, דמסתפק א"ס מאלה זכר או נחוש לנזות ותיאסר לו וגם הצנים יפסלו, לכן כתב ע"ה שיתן לה גט על תנאי שיעשה אח"כ דבר וכשתפזר יקיים התנאי ויעשה הדבר, ונמלא שהיתה פנוי למפרע, ואי משום איסור פנוי, אין לחוש כיון שהיתה יושבת תחתיו ואסורה לכל העולם משום חזקה אשת איש.

יא. אסור בממזרות. והאיסור הוא רק מפאת ממזרות, כיון דפל"ד בקדושתו קאי, אבל אין איסור משום פל"ד שכרי ממזרת לאו קהל היא, ולפי"ז ממזר פל"ד מותר בממזרת אפי' לדיעה זו, חת"ס סי' י"ד אות ג'.

יב. שהרי אסורה מה"ט. כתב צנית אפרים ח"א סי' ג' שגם לדיעה זו אין האיסור רק מדרבנן, ומ"ס בשו"ע שכרי אסורה מה"ט לא קאי אפל"ד, אלא נתינת טעם הוא שכיון שממזרת אסורה

וספק א"ס זידי' או זידי' דלא מביני זכר חזקה כיון שדלתי יש לפנינו מעשה העורף אלא שספק אי צורך איסור או צורך היתר. ושם בסימן ל"ו אות י"ג ז"ד להקל זכר כיון דיש סוכרים דמה"ט ספק פל"ד מותר א"כ צדכנן יש להקל. אמנם בדברי חיים ח"ב סי' י"א כתב דלא דמי לגמקא הריאה, דהתם אף אי נעשה זידי' מ"מ ריעותא היא אלא דכשרה משום דהדרה צריה, משא"כ בפל"ד דא"ס הוא זידי' אינו ריעותא כלל דגזכ"כ הוא זידי' פסול וזידי' כשר, ודמי לסורבא חלוי' שכתב הרשב"א שם מ"ו ז' דכיון שיש לחלוא צליחה ולא כותחל מעשה המעריך אינו ריעותא כלל ואפי' בדיקה א"ל, עוד כי בדברי חיים שם סברא להחיר ספק פל"ד זידי' או זידי', לדעת הרמב"ם דע"י חולי כשר ואין פסול אלא במעשה ע"י אדם א"כ ו"ל דלית שנעשה מעשה, שהרי אפי' רוב החלוי במעשה לא אולי בתריה, וכן מפורש ברשב"א יבמות ל' ז' דלעולם ל"ה למעשה בין לקולא בין לחומרא. וכע"ז כי בנודע דשערים סי' כ"ח, ופני משה ס"ק ה' בסוף התשובה.

ובנתיבות לשבת סק"ח כתב עוד טעם להיתר זכר כיון דהשתא הוא פלוט לפנינו אמרי' דגם משולד ה"י כן והוי זידי', וכמו דאמרי' במקום הכי חסר לפניך, והביא מ"מ וזידי' פ' אי' כיון דתחילתו וסופו לקוי ל"ה שמא הצרי' צינתיים והיינו משום דאיכא תרתי חזקה כשרות דמטיקרא וחזקה בגוף דהשתא. ובמנחת פתים סעיף ד' כתב דאפשר שאף הרבינו יונה שהביא החזו"ח שור סי' כ"ע הבי' מזה צכאלי גוואל.

בתורת חסד סי' ל"ז הביא משו"ת רע"א סוף ספר דרוש וחידוש שלועת הרשב"א חולין ו"א גבי גביות דגם בחזקה הבאה מכח רוב אמרי' השתא הוא דילא מן הכרז א"כ ה"י זכר שרוב צני' אינם נולדים פל"ד ה"ל חזקה לאיסורא דהשתא הוא דנעשה פל"ד זידי'. ובתורה חסד השיב ע"ז דה דומה לעריפות סורבא ש"י הרשב"א שם דהגביות אסורות למפרע כיון שא"א שנעשה בתה ע"כ נעשה זמן מה מקודם, וה"י בפל"ד שא"א לומר דעתה נעשה היכא שהוא לא הרגיש בדבר וע"כ שנחכוך ברוב הזמן וי"ל שגולד כן צמעי אמו.

ובאבני נזר סי' כ"א אות כ"ע חילק בלאופן אחר דגבי גביות נחזר עכשיו כשתעצרה וילדה מדים לה חלב ע"כ דלא היתה עריפה כשגולדה והוי חזקה ברורה אף שלא נחזרה בשעתה, וע"ז אומר הרשב"א דמכני מה שנחזר ג"כ מחמת הרוב, משא"כ זכר דשמא מבטן נולד כן ולא נחזרה חזקה זכר גם הרשב"א מורה. וצ"ח רענן ח"א דף קס"א כתב דנגד חזקה זו לאיסורא יש ז' חזקות להיתר, חזקה היתר דאחי מכה רוב שרוב הנולדים מותרים ללא בקהל ונימא דלא ילא מכלל חזקה זו, וגם יש כאן חזקה דהשתא שכרי ניקצ לפנינו ונימא מדהשתא ניקצ כן כי משעב שנצרה ומותר ללא בקהל. והוי חדא חזקה במקום תרתי, וגם ל"ד זה דאחיין עלה מכה חזקה דאחי מכה רובא שלא ה"י סרים כשגולד רק אח"כ נעשה איכא ספק א"ס ע"י חולי או זידי', וסומך פלגא שעי' חולי בכדי חזקה היתר וחזקה דהשתא וכו', ע"ש.

הפרמ"ג בפתיחה לה"ל עריפות הביא מהפרי"ח סי' כ"ע, ותצו"ש ונכ"ה"ג בהכ"ט סי' י"ח וסי' כ"ב דבספיקא דדינא אין שייך לאוקמי על חזקה כי בשביל החזקה לא ישתנה הדין, וכ"כ המל"מ פ"ב מעו"ל ה"ל א', והאבני מלואים סי' כ"ז ס"ק י"ח, ודעת הפרי"ח סי' ק"י דמה"ט מכני חזקה בספיקא דדינא [וכבר הקשה הפרי"מ שסותר דברי ע"מ בסי' כ"ע], והביא מהר"ן קדושין ה' ז' גבי ספיקא

באר הגולה

[ג] ויש מתירים לפילו (ג) צממח (טור וכתב"ד וכתב"ע):

ביאור הגר"א

ה' ה' איוהו (ו) (ג) פצוע דכא כל שנפצעו הביצים שלו וכו' שפכה כל [ג] ויש מתירין כו'. דהא ק"ל כרב ששת דאפילו כהן מותר והא נמי דאורייתא הוא והא

שוכרת

דקני במתני' בגיורת וליק רבנות יותר דאפילו בממזרת מותר לר' יהודה אצטריך דס"ל קהל גרים איקרי קהל ואס"ה מותר וכ"ש ממזרת להראב"ד וכו' בירושלמי שם ובפ"ד דקידושין על מתני' כל האסורין ר' חלקי' ר' סימון בשם ריב"ל ל"ש אלא פצוע דכא ישראל אבל פצוע דכא כהן לא תמן תנינן כל האסורין לבא בקהל מותרין לבא זה בזה ר"י אומר ר' ירמיה אומר כלל פצוע דכא ישראל מותר לישא לו ממזרת א"ר יוסי ובלבד מפסול משפחה אבל פסול הגוף לא ר"ל דפליג על ר' ירמיה ואמר דכל האסורין אלא בפסול כו' חיליה דר' יוסי מן הדא דארי"ה ר"ס בשם ריב"ל ל"ש אלא פצוע דכא ישראל אבל פצוע דכא כהן כמה דאמר תמן כהן ברור פסול לו לישא גיורת אף הכי ישראל ברור אסור לישא ממזרת אבל לדיון דק"ל דכהן מותר ליתא לרבי יוסי ואלו הן דברי הראב"ד הנ"ל ומ"ש המ"מ דהרמב"ם פ' להחמיר בשל תורה ליתא דא"כ ה"ל לאסור כהן בגיורת דהא בהא תליא כמ"ש שם בגמ' וכנ"ל וכן מ"ש מגדל עוז דק"ל כר"י דנמוקו עמו טעה טעות גדול דר"י דשם אמורא הוא והוא ר' אסי דש"ס אבל הרמב"ם או"ל לשיטתו שם בס"ב דנתינים בגיורתא אינן אסורין אלא מדרבנן וכמ"ש ע"ה ב' ארי"ה ב"א נתינים כו' ושם ע"ס א' ונתינים דוד גזר כו' ואבתי כו' בימי ר' כו' וע'רמב"ם שם וא"כ איבטל ל"י הא דרבא בתרייתא וק"ל כמ"ש רבא בתחילה אמר רבא אטו כו' בפסולים לא גזר ומ"מ הא דרב ששת קמה ל"י כיון דליכא מאן דפליג ול"ד לממזרת כמ"ש המ"מ דשאני כהן שהוא לאו שאינו שוה בכל וז"ש בבביתא רק נתינה וליק ממזרת וה"ה לספק ממזרת דאינה אלא מדרבנן כמ"ש בפ"ד דקידושין וליג' רבנן בפסולין וכמ"ש כאן והקשו עליו שהרי בכל המקומות חשבינן לנתינה חייבי לאוין בפ"ב דיבמות אסור קדושה אלמנה כו' איסור מצוה כו' ושם פ"ו ב' ממזר ונתינה א"ב כו' ושם ס"ה א' וקידושין ע"ד ב' בן תשע כו' ובכתובות י"ד ת"ר איוהו ע"ה כו' מ"ש ה"נ דאורייתא כו' ושם רפ"ב אלו נערות כו' ובטוטה מ"ד ר"א אלמנה לכ"ג כו' ובגמ' מאי איכא בין ר"י כו' וברפ"ב דמכות אלו הן הלוקין כו' ותיירצו דנתינה אגב גררא דממזרת תני כמו חלוצה אגב גרושה דהא אינה אלא מדרבנן כמ"ש ביבמות כ"ד א' קדושין ע"ה א' אבל הרמב"ם כתב דל"ד דחלוצה נפקא מקרא דגרושה להכי תני להו להדרי משא"כ בנתינה וברפ"ב דמכות אמר גרושה וחלוצה אינו כו' ובפ' בקדושין שם לפי שחלוצה מדבריהם וליק כן בממזרת ונתינה שאינו חייב אלא אחת אלא דלא אסרה תורה בגיורתא אלא הן בלבד שהרי לא מנה בהם דורות ולא נאמר בהן עד עולם וז"ש ר"ח ב"א דוד כו' ר"ל ורעם ועל מתני' קאי מבזרים ונתינים כו' וכן משה ויהושע וכן מ"ש בימי רבי כו' ובכ"פ ששנו נתינים בהי' ממזרים היינו דור ראשון שנתגיירו כגון הגרגשי שפנה וא"כ קיימא הא דר"ח ב"א וקיימא נמי הא דרבא בתרייתא והור' מקמייתא מכאן כל דהי מתני' כנ"ל וליק הא דרפ"ב דע"ז בנתינה דאורייתא כו' כמ"ש תוס' ביבמות שם ד"ה בהיותו כו' וא"כ היה לממזרת וכדברי הראב"ד והג"ה ופ"ה שם ע"ס א' ד"ה ונתינים כו' :

באר היטב

פתחי תשובה

(ג) בממזרת. אכל נשפחה מותר לכ"ע דליסור שפחה הוה מדרבנן; (ד) פצוע. היינו ע"י מכות חרצ או סכין, וכדא שנידוך ע"י שום דבר וכו'. היינו שוכרת לשנים על ידי שום דבר. ונ"ל מכל אלו נחזקת שאינו מוליד הוא. ולא נשא אשה והוליד בנים צידוע שאינם בניו והם נחזקת ממוזרים. ויזקק בכלל פצוע. ולקחת פוסקים בכלל נכרת. ואין רפואה לכרות שפכה ואפי' לדיון דק"ל ניקב ונסתם כשר כמ"ש סעיף ד' ש"מ דיש לו רפואה מ"מ נראה אם הוליד לא תלין שנתרפא אל"כ צידוע שנתרפא. נ"ש:

(ג) פצוע דכא. ענה"ט ועיין בתשובת נר"נ סימן ו' שנאלל אודות אדם כשר א' שקרה לו נקטנתו שאלחו נער א' צמנשו ומועד לו צנינו והרגיש אז כלל גדול ולא השנית אז לראות מה עלתה לו אם נעשה ע"ז ח"ה שינו צנינו וחס"כ נתגדל ונשא אשה ושהה עמה ז' שנים ולא הוליד ולאשתו מתה ולהיות כי חרטי' קנת כלל לפעמים נזכר מה שנעשה לו נקטנתו ורואה שצ"ה השמאלית נידוכית צלז"ה מקומות צמיעוט מהצ"ה אף אינו יודע אם זה הוא מחמת המקרה הנ"ל או לא אם הוא חסוד זה פ"ד ואסור לגז' נקהל או לא. והנה שני חכמי הדור פלפלו בזה למנוח שרי היתר מ"ד ארצנה היתרים. ה"ל אחרי שהא"ש יש לו שערות צלותו מקום וגם יש לו זקן וכבר העיד הרמ"ם ס"פ צ"ג מלישות שפירם אדם אינו מציא שערות לעולם וכח"ל סימן קע"ג ס"ז וזה שהציא סימני גדלות ודאי אינו פרים אדם. ה"ל כיון שהא"ש אינו יודע אם נעשה זה או לא צ"ד שנים או כולד כך ה"ל ספק פ"ד וי"ל דספק שרי לגז' נקהל כמו צמנור ואף שהספקיות עכ"פ אסורים מדרבנן היינו נמי שראוי להוליד אכל פ"ד שאינו ראוי להוליד לא גזרו רבנן בפסקיהם וכעין שאמרו ציננות ע"ז ע"ה. ה"ל לסמוך אחרון דמתיר צעל צילה אחת ימנית וי"ל דה"ה פצוע או דך נאחת. ה"ל הוא דרך צמיעוט צילה לא מיתשך דך ואפי' אם נהשך זה לפסק אכתי ספק פ"ד מותר והוא ו"ל האריך צ"ה דקשה לסמוך על נ' היתרים ראשונים. דמחמת הסימנים אין יכולים לסמוך דל"ד דמנח לן דסימני גדלות הם דלמא צומח צינור ואף שנשאר אנשים אין חוששין לזה היינו מזהים חזקה דרנח דכיון שהגיע לכלל שנים הציא סימנים אכל צמרים הזה ליכא חזקה דרנח אדרנח יש חזקה של הרמ"ם שאין זה מציא סימנים לעולם ושערותיו

אוצר הפוסקים

ועיין ב"ש ס"ק ז' שכתב דלכרמז"ס דליסור שפחה רק מדרבנן וי"ל דפ"ד מותר נשפחה אפילו מדרבנן, (וכדע"ה שהעתיק דין זה של הכ"ש לכולי עלמא, לא העתיק יפה, דלא קאמר הכ"ש אלא הרמז"ס, ע"י ארזים סק"ב).

גם בנתיבות לשבת ס"ק א' כתב דלפי מה שכתב הרמז"ס צ"ב מאיסור"ב צמנור איסור השפחה מפני שגורם לזרע קודש שיתחלל אי"כ צפ"ד דלאו בר אולודי הוא אין לגזור בו.

אבל בעצי ארזים ס"ק ד' ובאבני מלואים סק"ב ושער נפתלי כתבו דיש לומר דאף להרמז"ס דליסור שפחה מדרבנן יש לגזור בו, שהרי כתב הרמז"ס צ"ב מאיסור"ב העטם דלא גזרו על שפחה למחר משום חקנת הבנים, אי"כ צפ"ד דלאו בר אולודי הוא שוב יש בו גזירת חכמים, וכ"כ צמנחת חינוך מנחם חקני"ע.

סעיף ב. יד. איזהו פצ"ד. א. עיין צ"ש ס"ק ג' דכל אלה נחזקת שאינו מוליד ואם נשא אשה והוליד בנים צידוע שאינם בניו והם נחזקת ממוזרים.

ובלבד שסעיף ז' צניטלה צ"ה אחת, כתב דיש אומרים דאעפ"י שמוליד מ"מ בכלל דלא יצא נחוק וכו' הוא והולד פגום לכבוהו כדון הכולד מחייבי לאוין.

אסורה לכשר מה"ה לכן גזרו גם צפ"ד כדי שלא יצואו להחיר בישראל כשר, משא"כ נתינה שגם לכשר אינה אלא מדרבנן ל"ג כלל צפ"ד. וכ"כ צמרון השלחן סעי' ד' אלא שמשלחן ה"מ מוכח שאיסור ממזרת לפ"ד הוא מה"ה, ולי"ע. וע"י עוד מאורי יצמות ע"ז א' שמחלוקת צ' דיעות אלו צמ"ע נמנח גם בירושלמי, ע"ה. [אכל שם בירושלמי כתוב דהאסור צממחית הוא משום דסובר דכהן פ"ד אסור בגיורת, אי"כ לדיון דכהן פ"ד מותר בגיורת כ"ה דמותר צממחית. וכבר הק' הרשב"א שם על ה"מ מדברי בירושלמי ה"ל, וע"י פ"מ סק"ה].

יג. ויש מתירין. כתב צ"ה משה סק"ה דאף להמתירין פ"ד צממחית מ"מ י"ל דאסור נשפחה, דפ"ד אינו מותר אלא בפסולי קבל דלא איקרו קבל משום דגם פ"ד לא איקרי קבל, אבל איסור שפחה שאיסורה היא משום לא יכה קדש אסורה גם למי שאינו נקרא קבל, דמכאן טעמא אסור נחין נשפחה, ולכן יש לאסור נשפחה.

וכ"כ בספר יהושע פסקים אות ט' דלפי מה שאמרו צמנחות יצמות ע"ז צ' צממחית דמחר מותר נשפחה משום דלא שייך צ"ה לאו דלא יכה קדש דעיקרו צ"ה מקדשות וממילא שמשין צפ"ד דשייך צ"ה לאו זה אסור נשפחה.

שנכרת הגיד שלו , ובג' אברים אפשר שיפסל הזכר בגיד ובבצים ובשבילים שבהם מתבשל שכבת זרע והם הנקראים חוטי ביצים וכיון שנפצע אחד משלשה

פתחי תשובה

שומא ניטא וואו כנר היה קודם שנעשה בן י"ג כי מי נזקק לו. היתר הא' נ"כ ליתא דגם צ"ד אסור ודלן נפסיקין ופסיקין צודלן (והאריך מחל להוכיח זה וכתב ליישב דברי הרמב"ם שהביא המחבר ב"א דכל הספיקות מותרות לו ולתתן קושיית הג"ש בסק"ג על זה שהוא מייירי אס הוא ג"כ בנורות). היתר הא' ג"כ אין לסמוך עליו. אמנם על היתר הד' תמך יסודו והעלה לפטור וכרות אפי' במקצת אבל דך אינו נפסל כ"א נזק כל הגיד או רובו או צינה אחת כולה או רובה וסיים ואף שעל דבר זה לאחד קשה לסמוך והוא דבר חדש לחלק בין פצוע לדך מ"מ יש לנו צירוף דעת ר"ת שמשכיר הכל צניעה אחת וגם יש כאן שפק אולי נולד כך וגם אולי אין זה דך כלל כי י"ל דך היינו שנתמקד ולא שנעשה דך במקום א'. או אולי דך היינו שנימוק. וגם אולי נימוק ונימוק הכל א' שנמקד עד שנימוק וכ"ז הוי דך ולכן יש להקל בנזקן הזה ע"ש. ועיין בתשובת בית אפרים סימן ב' מ"א לפלפל בדברי הגו"ג בזה. (ועיין גם' בית מדרש לקמן סימן קע"ג ס"ז וגם בתשובת חתם סופר סי' י"ד אות ב' וג' מענין זה). ומ"ש הגה"ט בשם ג"ש ואין רפואה לכ"ש ואפי' לדין דקיי"ל כו' מ"מ אס הוליד לא תלינן שנתפסל כו' עיין בזה בתשובת ח"ם סימן י"ב שכ' דקצרת הג"ש בזה דכיון שראינו נקב הפוסל קיי"ל אוקמה אחזקה דעניין לא נתפסל דהרי כל עיקר חזקה ילפי' מנגעים דלא תלינן שנתפסל הנגע ה"ה הכא מה תאמר לעומת זה איכא חזקה היתר דהאס דמועיל להנן דקיי"ל מחן דמשכיר בה משכיר בנחה מ"מ ס"ל להרב ב"ש דהך חזקה עדיפה דהרי פליגי בזה אי מועיל חזקה האס להנן והאי חזקה דלא נתפסלת חזקה דאורייתא היא ות"מ יש לעיין היכא דהאס נזועה ולא פרושה ופית לה חזקה נזקות דאיכא תרתי במקום חדא ואפי'

נפרוה נמי היכא שלא ראינו שנעלה ממש שיך חזקה דלא נחשדה אשעילה. ות"מ אע"פ שיש לפקפק אבל נ"ל היינו היכי דלא ראינו הנקב עתה לפנינו אחר שנולדו הצנים אבל אס ראינו גם עתה אותן הנקבים ונימא היו ונתרפאו וחזרו ונפתחו כדי לקיים חזקת כשרות דהאס זה נזקלי לא אחרינן דאיכא תרתי חזקות לריעותא חזקה דמעיקרא וחזקה הרי נקוב לפנינו כו' עכ"ד :

[וע"ש עוד ששאל אורחות חיים א' מופלג בעשירות שהיה עם אשתו כמה שנים ולא זכה להצטות ממנה והיא לא נהנה כננות ישראל הכשרות ודימא חזן פריץ א' ישראל ושזן סיפר הרופא ישראל לפני הרב כי נעל האשה יש לו נקב צדד שלו ולא יוכל להוליד ובסוף ימיו ילדה אשתו זכר ושזן נתעברה ונזקק ימי עיבורה חלה האיש ההוא וזוה לפני חותנו והוריש הכל לננו ושאם חלד אשתו זכר יהיה כך וכך ואם נקבה חלד יהיה כך וכך והנזוזה נכתבה ע"י הרב הכ"ל בעמנו ונפטר האיש וכשהתעסקו עמו הקדריים מלאו שניקב הגיד בין עטרה לכיס ונקב השתן היה פתוח בלופן שע"כ הטיל מ"ר מהנקב ההוא ולא מראש הגיד ועתה נפתק הרב שהולא אס הצנים הללו כשרים לכל נקבל ואס ירדו לנחלה. והשיב ע"י נאריכות ותורף דבריו להכשיר הצנים כי עדות הרופא ידוע דעד א' אינו נאמן להוליד דבר מחזקתו לאסור דבר המותר אס לא נהודתא הגע"ר או לכה"פ בשתיקתו ומשכחת לה נמי דנאמן אפי' בהחשבת בע"ד כגון בלומר לכהן נעל מוס אחת משום דא"ל אלה ואחיו כחננאל נקדושין ס"ו ע"ב ונחמ"ס אס הוסיפו אפי' ע"א מחשבו ע' צ"ד סי' קכ"ז ס"ג ובש"ד אס כו' אך זהו לענין שצריכין לחוש לדבריו ולגרר אבל אס א"א תו לגרר לו אס היה דבריו עם הגע"ד עמנו כיון שלא עמד על הצירור ה"ל כהודאה לדברי העד אבל אס לא

אוצר הפוסקים

אינה חיה כ"ג בן הוא, ור"כ לדון שאין חייבים להכריח על הצנים שהם ממזרים אס אירע שאשת הפצוע ילדה אס היא מוחזקת בבשרה, שאין הכרח כ"כ מהתלמוד לפי המסקנה דחלוי צלידה דוקא, ועוד דאין דברי חז"ל אמורים כי אס עפ"י הדין, ואינו מהמנע שימלא לפעמים היוצא מהעצב וכי, ע"ש. וכענין כי בדברי חיים ח"א סי' י"א ופירש בן כונה בלבוש שאס לפעמים יקרה שיוולד לא יוכחש בזה הדין וכמ"ש הרשב"א הכ"ל לענין עריפה. ובמאמרי יצמות ע"כ במשנה כתב שענין פלי"ד הוא בשאינו ראוי להוליד ונפקטה הולדתו ציד"א, וכלל בדברים שכל שהוא ראוי להוליד כשר.

ב. ובנקבו הבצים. ע"י ב"ש סק"ג בשם רי"ז דכוי רק ספק ממזרים [כנ"ל], וכ"כ במאמרי שם דכא דאמר רב לא וחזר על צניו אין זה לדונם כודאי ממזרים אלא כספק ממזרים [וכ"כ בעני אחרים ס"ק י"ג] והעצם משום דילמא נסחם הנקב. ובעני אחרים שם ב', דהרי"ז מייירי בנסחם ומסתפק אי מהני סחימה לנקבו הביצים, אבל בלא נסחם שוב לשאר פסולים שהוא פלי"ד ודאי. ובפני משכ סק"כ בתשובה כי שמשלשן רש"י שם פ"ב ב' שז' זינחא אשתו משמע שהוא ודאי ולא ספק. ובצית אפרים ח"א סי' ג' כי שהספק הוא שמה מעכ"ם ועבד נתעברה זה שיך גם בשאר פסולים. גם בסי' ישועות יעקב פיה"ק ס"ק ג' חולק על הבי"ש שז' דבשאר פסולים הוי ממזר ודאי, דהלא לעיל סי' ד' מבואר דלכמה פוסקים מספקין שמה מעבד ועכ"ם נתעברה, ועיין ב"ש שם ס"ק נ"ב וכ"כ בסי' נתיבות לשבח, וע"ש בזה באוה"פ לעיל סי' ד' ס"ק קי"ד וסי"ק קל"ו. ג. כתב הב"ש ב"ס"ק ג' דכמה פוסקים סוגרים דאין רפואה לכרות שפכה, אבל לפלי"ד יש רפואה, ונקבו הביצים—כי רי"ז דכא בכלל נפגע, ובסמ"ג כי דכא בכלל נכרת, וכי הבי"ש דאף אי הוי כפלי"ד, מ"מ כל זמן שאין ידוע לא תלינן לומר שנתפסל אלא אס כן צידוע שנתפסל.

ובכתב בבית אפרים ח"א סי' ג' דמ"ש הבי"ש דלא תלינן לומר שנתפסל היינו כשרואים גם עכשיו את הלקוחה, כיון דאיכא תרתי

ובשב יעקב סי' ד' הביא ראייה מדברי הלבוש אלה לדיו לפוסלו אפי"פ שהוליד, ופירש בן בדברי המכרש"ל בנאורו על הסמ"ג לאוין קי"ח וקרבן גתנאל פ"ח דיצמות אות ל' י"ב חלק על בשב יעקב וגם דחה פירושו בדברי המכרש"ל, ע"ש.

ובעצי ארזים ס"ק י"ג השיג על הלבוש דכא בפירוש כתבו הפוסקים צניעל צינה שאין ראייה ממה שיוולד משום דאמרינן לא וחזר על צניו וכי הרי דאינו מוליד כלל. ובתחם סופר סימן י"א הביא שצספר מעין החכמה כתב גם בן בדברי הלבוש ושכח דברי עצמו בעני אחרים הכ"ל. גם ביצועות יעקב ס"ק ג' השיג על הלבוש מהכנה יצמות הכ"ל, דקאמר וניקב מי לא מוליד, ומאי קושיא דילמא אף דמוליד מקרי פלי"ד, וכי דכאי דיש לדחות דמניקב אין ראייה כיון דניקב לא נאמר בתורה לא הוי ולפינן מפלי"ד אס לא שאינו מוליד, ולא דמי לניעל צינה אחת דנעולה גמורה היא וכרות מקרי, ואף אס יש לו כת הלידה על ידי הביצה השניה מ"מ כרות שפכה מקרי, אבל קשה מכא דאמרינן בגמ' דלכך לא מנה דורות צפלי"ד משום דלא אפשר וצירושלמי מסיק להך טעמא במסקנא ואס אימא לדברי הלבוש הא משכחת ציב דורות צניעל צינה אחת, וכן אמרינן שם ב"ד ע"י דפצוע דכא דלא צר אולודי הוא לא גזרו ציב רצון, ומוכח שלא כדעת הלבוש.

ובשוואל ומשיב מהד"ק ח"א סי' ק"ל הביא מתוספות יצמות מ"ט א' ד"ה וכתב דפלי"ד אינו מוליד. וכן פירש העלמות יוסף קדושין ע"ב ב' את דברי החו"ם שם ד"ה חמשה דפלי"ד אין שיך קהל משום דלא מוליד, (ולא כפירוש המכרש"ל שכוכל לעיל ס"ק א' אות א').

אולם הגריעב"ץ בספר אגרת בקורת תשובת הגדר דף כ"ג א' כתב דכא דאמר בגמ' וניקב מי לא מוליד וכי היינו להסלקא דעתא דגמרא שם להנן דכא דלא מנה דורות צפלי"ד משום דאינו מוליד, אבל להמסקנא יש לומר דפסול אפי"ג דמוליד, וכעין שאמר כרשב"א ציותרת דעריפה אפי' אס ירבה כחול ימים אף דעריפה

באר הגולה

ו מתנה ונתנה אם ופי' למעלה לזר הנזק

משלשה אברים אלו או נכרת או נידך (פי' נתמטך מענין פלוט דכא) הרי זה פסול כיצד נפצע הגיד או נידך או שנכרתה ז [ה] העטרה [ה] או למעלה מהעטרה

ביאור הגר"א

[ד] העטרה שם ע"י א' הוי בה כו' : [ה] או למעלה שם ע"י ב' ששיטא ולמעלה כו' :

פתחי תשובה

היה דבריו עם הצע"ד עליו נהי כל זמן דליכא לגרורי צריכין אנו לחוש לחזר אחר הענין ולגרר מ"מ אם מת או חזר ליה לעמלא לא נאסר הדבר מפני דברי עד א' וא"כ הכא כשחזר הרופא להרצ צחיי האיש היה מוטל על הרב לגרר אצל עכשיו שמת האיש וליכא לגרורי תו לא מהימן עד א' ואפי' אי יעלה על הדעת דגם בנכסול הנידור יאסר אותו הדבר היינו אי נקבל עדותו בנדרות עדות ותשו לגרורי אצל צנ"ד העד לא אחר בנדרות עדות רק פטומי מילי והרב לא חש לגרר כו' וכיון דלא מהימן בכה"ג כשאין אדם מכחישו ק"ו הכא שהצע"ד היינו האז מכחישו להר"פ דהרי גדלם כגניו ונצוואתו הוריש להם כל נכסיו ואין אדם עשוי להוריש נכסיו לתומך. וע"כ החזיק עליו שהיה ראוי להוליד ואם אולי שאין אב צע"ד עכשיו כיון שמת אהבנים המה צע"ד שלו מ"מ התורה האמינה לאב לומר זה בני ולא כל כמיניה דער א' להכחיש האב ומכ"ש שזה הרב נעלמו כתב הצוואה בחזקת שם בני ולא אחר דבר. ומלך עדות הקהלים אין חשש דאף אם נניח שהיה באופן הפוסל מ"מ כיון שהאב החזיקם כגניו

אוצר הפוסקים

לאלו דאורייתא, ופירש"י דאין לסמוך עליהם וכמו סימני אחרונם שאין סומכים עליהם והני נמי דכוותיהו, ובדברי מלכאל ח"ג סי' פ"ט כ' לגרף מה שיש לו שערות באותו מקום כראוי וקיימ"ל בזה"ע"י סי' קע"ב שאינו סרים כשיש לו שערות אף אם יש לו סימני סרים, ומכ"ש צנ"ד שאין לו סימני סרים, ובהי דפ"ד גמור אין נפ"מ אם יש לו סימני סרים או לא, מ"מ במקום שיש ספק יש להוכיח מזה שאינו סרים, ובחז"ת כ' ד"ל דסימני שערות אינם מדאורייתא וכיון כסימני צינים ואחרונם, וחמור לומר כן, כיון שהרמב"ם צפ"צ מאישה כתב בהחלט שאי אפשר כלל לסרים שיכא לו שערות, ומ"מ לענין פלוגתא אין שייך לומר שיבורר על ידי סימני שערות דלמאן דסבירא ליה דכוא ודאי פ"ד אין שייך ציור, דמי לעריפא ודאית שראינו שחיכת י"צ חדש דאין לעקור הדיון ע"י, ורק בספק צמטשא שייך לגרר ע"י. ובמגנת משה סי' ג' כ' צידון ידידי דפשוט שאין ריעותא מזה שאין לו שום סימן שערות לא צעליון ולא בחתחון, דאף דמהרמב"ם פ"צ מאישה שפט בגאון מראדוויל צווצ"י סי' ו' שהוא מן הנמנע שסרים אדם יצא שערות לעולם, אינו מחליט רק באם יש לו זקן בדודאי שאינו סרים, אצל להיפך אם נקי הוא משערות פשוט דאין להחליט מזה שהוא סרים אדם, דגם בסרים חמה יוכל להיות שלא יכא לו שערות, דאין לו זקן הוא מסימני סרים דחשיב הש"ס ציבמות דף פ' ב' גבי סרים חמה, עוד כתב שם לפרש בדברי הרמב"ם דסרים אדם לא יצא סימן לעולם כוכה אחרת לגמרי, דאין כונת הרמב"ם על סימני שערות אלא על סימני סרים שכי שם כרי"מ דאין לו זקן ושערו לקוי ובשרו מחליק ע"י. כ' דזהו רק בסרים חמה שגולד כך צעצע ובחולדה ועצב זה גורם שיכא שערו לקוי ובשרו מחליק, אצל בסרים אדם שגולד צעצע כשאר אדם לא יצא אלא הסימנים, וצא מפרש דברי הרמב"ם שם, ע"ש, ולפי"ז יהיה הדיון להיפך, דבספק פ"ד אם הוא ממעי אמו או שנעשה ציד"א אם יש לו זקן בחתחון ונתמלא זקנו נחצר מזה דכוא סרים אדם דאינו מציא שום סימן מסימני סרים, ובציא שם מספר תפארת יוסף להרב מפרעמישלא שהאריך לפרש כן דברי הרמב"ם. ובהשוות מהר"י הכהן רפפורט ח"ב סי' א' כ' דאין להחזיר משום השערות, ובציא מספר תפארת צ"י שסתר כל זה דאין זה מוכח כלל ויתכן שיכא זו שערות אף שהוא סרים.

ובנחלת יעקב בהשוכה סי' ו' כ' צעצע דידוי דממה שיש לו שערות אין ראוי, דאף דמבואר בסי' קע"ב דאפי' סרים אדם אין לו שערות, נראה דדוקא צפ"ד שאין לו כח המוליד כלל אצל

תרחי שחחילתו וגם סופו לקוי, וכדאמרינן ציבמות פ' א', אצל כשעתה לא ידענו מה יהיה לו עכ"פ מירי ספיקא לא נפקא, וא"כ כשהוליד מוכח דודאי נתרפא, וכמו בספק טריפה דמהני צו"ד סימן נ"ו, וכזה כתב בנתיבות לשבח ס"ק צ'. ועיין בפתחי תשובה סק"ג מ"ש בזה בשם החת"ם סימן י"ב. ובסי' חוט המשולש סי' י"א בקשה עמ"ש בפוסקים דפ"ד שהוליד הוא בניו ממזרים ודאית ואמאי ניהוש שמה חזר ונסתם, ומש"כ כ' בצי"ש דאי הוליד לא חליי שנתרפא, אצל בדף פ' ציבמות מסקי דלחד אבר חיישי' שנתרפא וא"כ גבי פ"ד ליחוש שמה בצריא צינתיים ואז הוליד וכו', ול"ל דכא דחיישי' שמה בצריא היינו בדבר שרפואתו ציד"ש, אצל פ"ד אינו מתרפא אלא"כ נסתם ע"י אדם, וכדאמרינן בגמ' הכי עבדי מייחזק שערות ולשמה נתרפא ציד"א ל"ת.

ד. סימני שערות. פי' צווצ"ק סימן ו' בשם הרב מראדוויל [והוצא צפ"ת ס"ק ג'] שכתב דכיון שהעיד הרמב"ם צפ"צ מאישה כ' י"ד שסרים אדם אינו מציא סימן לעולם וכו' האיש הזה הביא שערות באותו מקום וגם יש לו זקן ממילא זה אף ומופת שאינו סרים אדם וכו' הוא כשר לצא צקבל, והכוצ"י השיב על זה, דמי מעיד שהשערות שלו למטה סימנים הם דילמא שומא נינהו וכו' ע"ש, וכ' בצי"מ סי' קע"ב [ורמז עליו צפ"ת ה"ל] דבשערות ארוכים ומרובים ליכא למיחש לשומא. וכ"כ בחש"י בית אפרים סי' ב'. ובחזרת חסד סי' ל"ז כ' לגרף להיות צנזון ידידי מה שנמלא לו ריבוי שערות ככל אדם, דאף שהכוצ"י ספק בזה דילמא עדיף עפי וסמכין עלייהו אף דאין אנו יודעים שנותיהם ושמה קטנים הם, ע"ש. גם בספר חזון איש אה"ע"י (כ' אישה ואי"צ) צליקוטים סימן ד' אף י"א כתב דשומא לא שכיח על חכונת הזקן, ובמ"ש בתוספות קדושין הנזכר. גם בספר שו"מ מהדח"ל ח"א סי' קכ"ד צירף להחזיר מה שיש לו חתימת זקן וגם שצאוהו מקום יש לו שערות. וכן צירף זה לסניף בספר יש מאין סי' כ'.

ובחז"ת סי' י"ד באר מ"ש הרמב"ם שלא יצא סימן לעולם ולא אחר שלא יצא שערות לעולם להורות כי שערות יצא אפילו כרצו אך לא סימנים, כי אין בשערות סימן אלא עד כי שנה חכ לא יצא צב הזמן, ומה שמציא אחר כך אינו סימן אלא שערות [פסח], ולפי זה אם הביא שערות עד כי יכולים להכריע על ריבוי שערות שאינו פ"ד אך בסוף כתב דמתחר שלא חזר בש"ס ובשום פוסק דין זה דשערות אצל דיני פסולי קהל, חוכך אני אולי הם כמו סימני צינים כד וחד דמסיק ר' זירא בחולין סימנים

ביאור הגר"א

מהעטרה פסול ואם נכרת מראש העטרה ונשתייר ממנה אפי' כחוט השערה

[ו] (ד) מוקף לכל הגיד כשר:

[ו] מוקף לכל כר. שם

וכר' הר"ף והר"ש א"ל

רבא חוסטא לרבינא

מלא חוט ע"פ כלה כו' וכמ"ש עטרה כ"ש מעכבת:

נחתך

פתחי תשובה

(ד) מוקף לכל הגיד כשר. עיין גמ' בינת אלם שער צ"ה סימן ל"ח מענין זה:

אוצר הפוסקים

דאפי' נחתך כל גובה של העטרה רק שנשאר ראש הגויה מוקף על פני כל הגיד כשר, ולדידיה אינו תלוי כלל בצצר בגובה דוקא אלא דכל ראש הגיד קרוי עטרה וכו', ולרש"י אם נשאר רוב הכיפק ואותו רוב הוא החוט שהוא קרוב לגוף כשר, וכ"כ דעת הטור, [וכתב בנחלת צבי ס"ק ה' בכוונת רש"י והטור דר"ה לומר דאם נחתכה העטרה למטה אלא ראש הגיד כיון דלמעלה לא צריך בגוף נשאר רוב הכיפק העטרה כשר, אבל אם למעלה נחתך ולא נשאר כמלא חוט, אף אם למטה אלא ראש הגיד נשאר כל הכיפק ראש הגיד פסול], ולר"י צריך להקיף כל הגיד ויהי קרוב לגוף דוקא. וכ"כ הב"ח דעת הר"י הוא דיעה שלישית, ושלענין הלכה נקטינן כהר"י. גם הלבוש כי דיש להחמיר דבטיב נשאר על פני כל הכיפק העטרה וללא הגוף. וכי בארץ צבי סק"ה דמ"ל הטור משמע דאפי' נחתכה כל העטרה ולא נשאר אלא כחוט בשיפוע מלמעלה למטה נמי כשר. וכן הביא בדרישה סק"צ בשם כמה חכמים ורבינו שמפרשים כן, ובדרישה חולק עליהם, ומפרש דמה שאמרו בגמ' חוט המקיף ר"ל חוט מקיף מסוף העטרה של צד הקרקע ששם נשתייר חוט מקיף הגיד בכיפק ישר כמין טבעת כו', וזה שאמרו במשנה ואם נשתייר מעטרה כחוט השערה כשר, ר"ל מסוף כלפי הקרקע כו', ומה שאמרו בגמ' אחיחוד קקולמוס ומרזב דכשר דמיירי אפי' למעלה מהעטרה, ר"ל למעלה מסוף העטרה של תחתית הגיד כו' והאריך שם הרב, ע"ש. והעולה שם מדצרינו הוא, דאם נחתכה כל העטרה ונשאר כחוט בשיפוע מלמעלה למטה פסול, ודוקא קקולמוס כשר אם נשאר כחוט בשיפוע, או אפי' נחתך כולו ג"כ כשר אם נחתך חיתוך ישר במקום סוף העטרה בתחתית הגיד, אולם הנחלת צבי סק"י והע"ז סק"צ דחו את דברי הדרישה, וגם הארץ צבי בגיל כי שם דלא כהדרישה. והנה הע"ז מפרש, (לפי מה שביאר בגאון בעל חזון איש במכתב את דברי הע"ז), דהא דאמרינן נכרת למטה מעטרה דכשר היינו למטה מעטרה עליונה, אבל הואי נכרת אינו ר"ל נכרת ממנו אלא ר"ל נכרת דופן העליון כולו, והואי דקולמוס ומרזב היינו נפלט ונקלף העליון ולא הגיע עד החלל, ופריך בגמ' דאי למטה מעטרה עליונה אפי' נכרת כל דופן העליון עד החלל כשר, [ואפי' נחתך כולו לגמרי מגב הגיד למטה מעטרה עד לתחתיתו של גיד מעטרה עלמה ולא נשאר שם כחוט כשר, כיון שרוב העטרה נשאר כחוט לצד הגוף. וכו' פ"י דברי הע"ז בסק"ד וכו' להדיא בסק"ד], ולכך מוקי לה בלמעלה מעטרה, ומחמתיו מיירי בנחתך בשיפוע וכגיע עד החלל, וזה אינו כשר אלא בהניח כחוט השערה, וקקולמוס בגמ' היינו בלא הגיע עד החלל, וזה כשר אפילו למעלה מן העטרה, עכ"ל, [והיוצא מדברי הע"ז בסק"ד וכו' בסק"ד ד' הוא גם דלא כהארץ צבי בגיל דלדברי הארץ צבי מלא החוט הוא על כל העטרה או רובו בשיפוע מלמעלה למטה, ולהע"ז צריך מלא החוט דוקא בצד עליונו של גיד. אבל אם בעליונו לא נשאר כחוט, ולמטה נשאר קיים פסול, ואם נחתך למטה בתחתית הגיד מעטרה עלמה ולא נשאר כלום מהעטרה אשר בתחתית הגיד כשר, אבל אם למטה בתחתית הגיד נחתך למעלה מן העטרה או ניקב פסול גם להע"ז]. והדיינו העולים לפי דעת הע"ז ולפי ביאור בגאון בעל החזון איש שלישי [במקלף שניוני] הם: א. ניקב הגיד למעלה מן העטרה העליונה עד החלל אפילו בנקב קטן שאין ש"י ואלא פסול מחמת כריתת הגיד, ב. ניקב בתוך העטרה

אבל ככר"ש שיש לו כח המוליד רק שהזרע אינו מתבטל או שיוצא דרך הנקב ואינו יכול להוליד אין ראיה משערות דהא אם יסתם הנקב שלא יבא שותת יוליד, והחוט יעיד ע"י דכשמשרסין ונוטלים בצינים שבעל כח המוליד זרע והחוט והתאווה והשערות ממוחרי החוט והליחות בלין, אבל כר"ש לא נחטבל החוט והתאווה והזרע, וכר"מ כי כי הסרים לא יצין תאווה המשגל, ואף שכר"ש נקרא סרים בלשון הש"ס ששניהם שוים לענין שאין מולידים, מ"מ רחוקים הם זה מזה כרחוק מרחק ממערב.

ח. עושה ביפה. ביד אכרן ח"א הב"ח אות ג' בתשובת הר"ש ויעאל כי לכובית ממנה שטען שמי רגליו עושין כיפה כשאר אדם שגם כש"ז מתבטל אלאו כיצב וכוא יורה כחן ואינו שותת וליקף זה לביתר.

גם בחיים ושלום ח"ב סי' י"ב צ"ק להיתר מה שדקדקו בבעלת מימיו וראויה עושה כיפה. ובתעלומת לב ח"ד סי' י"ח דף ל"ז כי ג"כ דיש עוד סמך להחיר עפ"י שדקדקו בבעלת מימיו וראויה מקלה ועושה כיפה שהיא ראי' ודאית שראוי להוליד וכו' דמה צרור שגם זרעו יורה כחן כמ"ש צבני אברהם סי' י"ב שגם הוא סמך ע"ז, וביצא מהר"ש ויעאל בגיל ומחיים ושלום בגיל, גם בדברי מלכואל ח"ג סי' פ"ט כי לנרף להיתר מה שאנו רואים שמ"ר הולכים בקילוח ועושים כיפה וי"ל שגם כש"ז יורה כחן וגם דהא מסימני סרים שאינו עושה כיפה ומאחר שעושה כיפה אינו סרים.

ו. עיין ב"ש סק"ג במ"ש ואפילו לדין דקיימ"ל ניקב הוא פסול. וביצא בספר מים חיים סימן ג' שהגירסא היחיד צ"ש ניקב הוא כשר, רק בדגול מרצבה הגיע שצריך לומר הוא פסול, ובגמ' אפרים זלמן מרגליות הגיע שג"ל הוא "כ"ש", וראשי תיבות הם, הוא "כרות שפכה", אך לפי"ז קשה דא"כ הב"ש סותר את עצמו, דמשקרא כי דבש"ס משמע דניקב בכלל פלוג רק בסמ"ג כי דכוי בכלל נכרת ואין כי אח"כ דקיימ"ל ניקב הוא כ"ש, וע"כ גירסת הדגמ"ר נכונה דל"ל ניקב הוא פסול, ועיקר הדיוק תיבת "הוא" פסול, ור"ל דהטור הביא בשם הר"מ דניקב פסול לאו אגבזא קאי אלא אולד קאי, והיינו דכולד ממחר הוא, וכתב הטור דאין נראה כן אלא דאגבזא גופיה קאי, וא"כ כך הם הלעת דברי הב"ש. ובאחד מכל אלו בחזקת שאינו מוליד הוא, ואם הוליד צנים הם בחזקת ודאי ממחרים, ודלא כר"י שכי דהם רק ספק ממחרים, וע"ז הביא דעת כמה פוסקים דאין רפואה לכר"ש, והוא הר"מ וסיועו מהך דספרי, ור"ל דלכר"מ צודאי צנו ממחרים צניקב דהא פירש דניקב פסול לאו אגבזא קאי אלא אולד, ואח"כ כי דאפי' לדין דקיימ"ל ניקב הוא פסול ר"ל דניקב פסול אגבזא קאי ודלא כהר"מ. וא"כ נוכל לומר דצנו הם ספק ממחרים, דהא ניקב ונסתם כשר, שמע מינה שיש לו רפואה, וכן פל"ד שיש לו רפואה צודאי אפילו להספרי, מ"מ נראה דאם הוליד לא תלינן שנתרפא וכו'.

טו. מוקף לכל הגיד. ע"ש סק"ד דג' שיטות יש בזה, להרמב"ם צריך להקיף כל הגיד ואין קפידא אם נחתך קרוב לגוף ונשאר חוט המקיף כל הגיד שאינו קרוב לגוף, [וכי צבינת אדם הלי אישות סי' ל"ח דכ"ש מפרש בכוונת הרמב"ם

באר הגולה

ח כרס הולא וברנא וברנא
זוטרא שס

ג נחתך מהגיד

למעלה

אוצר הפוסקים

העטרה ע"פ כל הגיד ואח"כ הולכת ומחמטטת ללד הבוגר לאט לאט, ומחמטטת ממאה אחוז לשטים, ומחמטטת לשמונים, ומחמטטת לשבעים עד שמגיע לרוב מלומס י ומשכו, וע"ז מביע לי אס נריך חוט השערה ע"פ כולו במקום שכל הגיד מוקף, או דסגי ע"פ רובו שיטאר המקום שרוב הגיד מוקף, ופירושו רוב של חוט הכובצ אח כל העטרה, שאס כרת בסוף הגיד, כל היקף העטרה קיים, וכל שקרב ללד הבוגר וברת, נתמטט היקף העטרה עד שמגיע לרוב מלומס, ומסקין דסגי ברובא כלפי רישא, דהיינו למעלה ללד הבוגר, אבל אס למעלה נחתך יותר מקו הבוצל אח הרוב ונשאר חוט ע"פ רובא למטה פסול דאפי' נקב למעלה מעטרה פוסל, ואפשר לפרש דכא דאמר כלפי רישא היינו שנקודת הרוס של עטרה היא נקודת המרכז, ונשאר רבע ומשכו לימין ורבע ומשכו לשמאל, אבל אס נשאר רבע פחות משכו מכאן ורבע ושיני משכו מכאן פסול, כיון שלא נשאר רוב בלד אחד, וזה נכלל ג"כ בפירוש דכא לא נשאר ללד הבוגר רוב אלא בלירוף משכו שללד הקרקע, ובקולומס ומרחב דכשר הינו בלא הגיע לחלל הזרע, וכא דאמר דאירי מלמעלה מעטרה דאי למטה אפי' נכרת נמי, ר"ל מלמעלה של חוט השערה המגביל את הרוב, דהאס אס כרת גובתא דזרע פסול, אבל אס כרת בקולומס והניח גובתא דזרע שלימה כשר, ואפי' למעלה מסוף העטרה ללד הבוגר ג"כ כשר כיון דגובתא דזרע שלימה, ובאריך בזה בציאור הסוגיא וסוים דהדינים העולים לפ"ז הם, א. ניקב ולא הגיע לחלל הזרע אפי' למעלה מן העטרה כשר, ב. ניקב חוץ מקו הבוצל אח רוב העטרה כשר אפי' הגיע לחלל הזרע, ג. ניקב מהקו ולפנים והגיע לחלל הזרע פסול, וכן אס ניקב תחתון של גיד עד חלל הזרע מהקו ולפנים פסול, מהקו ולחוץ כשר, ד. נחתך הגיד לגמרי, מקו הבוצל ולחוץ כשר מקו הבוצל ולפנים פסול, ה. נחתך בקולומס וגובתא דזרע שלמה כשר אפי' התחלת החתך למעלה מעטרה, ו. פגע בגובתא דזרע מקו ולפנים פסול, וכ"ז לדעת הטור אבל להרמב"ם דגרסין ע"פ כולה, נחתך הגיד מהעטרה התחתונה ולפנים פסול, וכן בניקב בין למעלה בין מלמטה עד חלל הזרע מעטרה התחתונה ולפנים פסול, כללו של דבר, כשם שדעת הטור קו הבוצל אח הרוב גובל את ההכשר ואת הפסול, כן להרמב"ם העטרה התחתונה גובלת את ההכשר ואת הפסול.

טע"ף ג. טז. נחתך מהגיד. כתב באפי זוטרי סק"ז דכ"ה אס נתמסמס הכשר ונימוק עד שהרופא גורדו ונתגלית השפופרת הו"ל כניעלה לגמרי, דכא קיימ"ל בכל מילי דכשר שהרופא גורדו הוי כמאן דליחא ודי"ל לא שגא דחו אינו מעיל לחמם ולבגן על השפופרת.

יז. מהגיד. ע"י צ"ש סק"ה דלהרי"מ הסובר דלריך להקיף כל הגיד מיידי הכא שגמר הכשר עד שנתגלה שפופרת.

ש"ז והעטרה קיימת.

וכ' בארץ צבי סק"ז דכן פירש בה"י לדעת הרמ"ה, וכ' עד דלרש"י והטור הסוברים דלא צרי כ"א רוב ע"פ כל הגיד ללד הבוגר, י"ל דמיידי שנחתך בשיפוט עד סוף הגיד עם העטרה ואפי' כשר אס נשתייר רוב המקיף בסמוך לגוף, וכ"כ בה"י לשיטת רש"י והטור.

ובעצי ארזים סק"ז כתב דלפי מ"ש בסק"ז [הוצא לעיל בס"ק ט"ו] דגם לרש"י צרי שיכא אותו בהיקף שהעטרה מקפת את הגיד ללד הבוגר על גב הגיד כולו קיים בלא חסרון ואס ינטל ק"ח מאותו בהיקף פסול, א"כ גם לרש"י הפירוש הוא כמו להרמ"ה שהעטרה כולה

עד החלל ולא נשאר כחוט השערה, אז בנקב גדול שש"ז יולא צו פסול, ובנקב קטן כשר, ג. ניקב למטה מן העטרה שנשאר כחוט השערה אפי' עד החלל ואפי' נקב גדול כשר, ד. ניקב תחתית הגיד עד החלל והוא למעלה מעטרה תחתונה ושכנגדו למעלה הוא למטה מעטרה עליונה בנקב גדול פסול, ה. ניקב מעבר לעבר למטה מעטרה שכנגדו תחתית הגיד הוא למעלה אף בנקב קטן פסול, ו. היה הנקב תוך העטרה התחתונה אפילו מפולג מעבר לעבר ואפילו נחתך כולו תוך העטרה התחתונה ולא נשאר כחוט כיון שנשאר חוט השערה בעטרה עליונה כשר, ז. נחתך בקולומס, אס התחלת החתך למטה מהעטרה העליונה כשר, ואס למעלה מעטרה עליונה או בעטרה עליונה ולא נשאר כחוט השערה והגיע עד החלל פסול, ואס לא הגיע עד החלל כשר, אמנם מהצ"ש סק"ע משמע שמלריך בכל הנקבים שיכא הש"ז יולא, ע"ש, וע"י ס"ק כ"ג.

ובעצי"א סק"ז כ' לפרש שאין מחלוקת כלל בין רש"י להרמב"ם, וכולם שוים דלריך שיכא מלא כחוט בהיקף רוב הגיד ואותו הרוב לריך שיכא כלפי רישא דהיינו ללד הבוגר, שכל היקף העטרה המקפת את הגיד ללד הבוגר לריך שיכא קיים שכוה רובו של כל ההיקף, והרמב"ם קורא זה מוקף לכל הגיד כיון שגם מתחילתו לא היה מקיף יותר ולא נחסר מאותו ההיקף כלום, ואס נכרת הגיד לגמרי מהעטרה ולמטה כשר אס נשתייר מלא כחוט כלפי רישא, אבל אס נחתכה העטרה ללד הבוגר באלכסון עד ראש הגויס ונשאר רוב ההיקף מאותו ה"ל שכלפי הקרקע פסול דצרי שיכא שויר כלפי הבוגר, עכ"ל, [ומשמע מדבריו דאפי' נחתך לגמרי וללד תחתית הגיד הוא למעלה מעטרה ג"כ כשר, כיון שללד עליונו של גיד הוא למטה מעטרה שנשאר כמלא כחוט, אבל קשה לפירושו קושיית הע"ז דכא בניקב פסול שכנגדו למעלה מעטרה וכ"ש נחתך, ואף דבעי"א שס סק"ז מסתפק לחלק בין ניקב לנחתך דנחתך קיל מ"מ לא משום קושיא זו אמר כן, וא"כ עכ"ל דגם הע"ז לא איירי בנחתך תחתית הגיד למעלה מהעטרה רק בעטרה שלמה וכמ"ש הע"ז, וצ"ע, או י"ל דכא נכרת הגיד ש"י הע"ז ר"ל ג"כ נכרת רק דופן העליון כולו ולא נחתך מעבר לעבר ומשוי"כ כשר למטה מעטרה, אבל למעלה מן העטרה אף בזה פסול, והא דקולומס ומרחב דכשר היינו בעטרה קיימת כמ"ש הע"ז ס"ק ז', ע"ש].

ובחיים ושלום ח"ב סי' י"ב צ"ל שחתך לו המוכל בנשר העטרה והסיר את צער העטרה, ובשנתגלל דקדקו והכירו שיש לו חוט מקיף צעזי גובה העטרה בכל היקף שורת העטרה העליונה על גב הגיד, והעלה להחיר, כי הרבה פוסקים ס"ל דסגי ברוב מקיף, ואף להמלכיים כולו הא דעת הע"ז דצרי רק היקף כל העטרה העליונה שעל גב הגיד, [ומשמע דעתו שס דאפי' לא היה אלא חוט זה מקיף על גב הגיד ברובו יש להקל ולהחיר], וכ' שס עוד דאף דמקודם בדקו האנשים את האיש בגיל ואמרו שלא היה צו רוב, מ"מ אין חשש צמח שבכחישו את דברי עמם, דדבר התלוי במדלית עין אין כאן חוזר ומגיד, וע"י ריב"ש סי' קצ"ה, וע"י בנדב כ' צ', והרמ"ה בסנהדרין גבי דיון שטעם בדמיו שיכול לחזור צו כ' דכ"ש בדבר התלוי בראיה, גם לירק להיתר מה שדקדקו בבעלת מימיו ועושה כיפה, ע"ש.

והגאון בעל חזו"א שליט"א צמחצ כתב לפרש כל הענין בדרך אחרת, דמה דצרי צמח מלא כחוט על פני כולה או ע"פ רובו, היינו, דפשיטא ליה דלא סגי בחוט משכו בראש עטרה עליונה, אלא דלריך שיכא נשאר רוב העטרה, ור"ל אחרי שצסוף הגיד

ביאור חנ"א

[ז] למעלה מעטרה. שם
פשיטא כו': [ח] לרש"י
כו'. שם ד"ה והוא כו'
וקיל כבר בר רב אשי
בכל מקום: [ט] להרמב"ם כשר. כריכא ומר זוטרא ור"ם שם והא דמר בריא לא היה כמרוב והיה שהי יכול להיות כמרוב אלא נקל היה לעשותו כן ועביי:

[ז] למעלה מעטרה בשפוע כקולמוס כשר כמרוב שניטל חללו של גיד
ונשארו הדפנות ט [ח] לרש"י והרא"ש פסול [ט] להרמב"ם. כשר:

באר הגולה

ניקב

ס כרז האנא וכרזא ס
י סס וכתיבתא דמר זוטרא
וכו' הלכתא וכו'

ס כרז האנא וכרזא ס
י סס וכתיבתא דמר זוטרא
וכו' הלכתא וכו'

אוצר הפוסקים

חתך פסול ואח"כ כשיחתוך יותר יפה כשר, ולכן אם נכרת כשר א"א שכתרוב או כקולמוס יבא פסול והולך לאוקמי למעלה מעטרה, ואש"י למעלה מעטרה ניקב פסול, י"ל דנחתך קיל מניקב כשינוי בחרה דחולין נ"ה, אבל בחר דמיימי בגמי עובדא דמר זריא דהוסיף על החתך והכשירו, א"כ יל"פ כפשוטו, שנחתך למטה מעטרה כקולמוס או כמרוב אפשר דפסול אף דנכרת כולו כשר משום דנקולמוס ומרוב איכא טעמא דגריד או שלטא ב"י אורחא, אבל למעלה מעטרה בכל ענין פסול כיון דניקב פסול כ"ש נחתך כשינוי קמא דחולין נ"ה.

יט. בשפוע כקולמוס. כתב בארץ נבי סק"ח דביש"ש פ"ח דיבמות סי' י"ב הביא מירושלמי דדוקא בעליונו של גיד כשר כקולמוס, אבל כקולמוס הפוך דבינו נחתך בתחתית הגיד כשיפוע פסול, וכן יש לפרש מה שפירש הקרבן עדכ בירושלמי כקולמוס הפוך שבהוד הוא כלפי מטה כונתו שנחתך כלפי מטה בתחתית הגיד [שלא נפרש כונתו להיפך דנחתך בתחתיתו כשר ובעליונו פסול יב"ה זה נגד דברי הח"י דבעליונו כשר], ובתוס' הרא"ש מצוה דבין בעליונו וצ"ח בתחתיתו כשר, ולפ"י י"ל כפירוש הפני משה בירושלמי דקולמוס הפוך היינו שנחתך כשיפוע מלך ראש הגיד לזד הגוף והחידוד הוא כלפי הגוף משום דשליט צ"ח אורחא.

ובדברי מלביאל ח"ג סי' פ"ט הביא מהח"ס סי' י"ד שאם ניקב בתחתית הגיד עד החלל פסול אף לכתוס', וכקולמוס ומרוב דכשר הוא רק בעליונו של גיד ולא בתחתיתו, וכתב דדברי מלביאל דא"א לומר כן דבתחתיתו לא יבא כשר כמרוב דכל כ"ג ה"ל להשו"ע לפרושי, ועוד דפשוט דברי הש"ס וחוס' משמע דדוקא ניקב מעבר לעבר פסול אבל ניקב בתחתיתו לזד כשר וכו', ולזה נראה לי דלהפוסקים המכשירים כמרוב כשר בכל גווני אף בתחתית הגיד, וכן לכתוס' דצ"ח נקב מפולש, כשר ניקב בתחתית הגיד במקום שבעליונו הוא למטה מעטרה, וע"י לקמן סי"ק כ"ט.

כ. כמרוב. בספר נודע דשערים ח"ג סי' כ"ה נשאל בזה שנקב שלו בראש הגיד משוך כסדר, וחרץ נמשך מהנקב עד למטה צ"ח שחי קלות העטרה המשפיעים לראש הגיד מה דינו, והשיב דלהרמב"ם המכשיר כמרוב יש להכשיר אף שאין העטרה כולה קיימת, דדברי ב"ש אינם מוכרחים, [וכנ"ל בס"ק י"ז], גם בישי"ש פ"ח דיבמות סי' י"ב פוסק בזה כמרוב כהר"ם, והביא שם מהר"צ"ח צ"ח שפ"י חולי חסכונו מצטרף העטרה כחלי אצבע רחב ופגע במקום גובה העטרה ורוב קיימת והכשירו ראצ"ה לזד צקל והוליד בן וקראוהו אליעזר על שמו, ברי א' מגדולי הראשונים שמסכים לדברי הרמב"ם אף שנחתך בתוך העטרה ע"מ וס' ידוע ה"י שנעשה ביר"א, ובני"ד מעולם לא נשמע שנעשה בו מעשה ביר"א, וי"ל שגולד בן ממשי אותו וכו' סרס ביר"ש דכשר, וזכרנו לפי מה שביא הישי"ש דעיקר הכיתור של הראצ"ה הוא מחמת שלא נגע אלא למטה בסילון וצעיין שיגיע לחלל הסילון, א"כ בני"ד י"ל דלא הגיע לחלל הפנימי, ומכ"כ מכשיר נמי כמרוב, וגם בספק אם ניקב לחלל יש לאוקמי בחזקת היתר אף דנעשה בו מעשה י"ל דלא נעשה בו מעשה האוסר, ומכ"כ כ"א שלא נודע כלל שנעשה בו מעשה שיש לנו לתלות שגולד כך, גם י"ל דכמו דראינוהו עכשיו כן היה צעת שגולד, ומסיים שזכ

כולה קיימת רק שהכשר שלמעלה מהעטרה נגדר ונתגלה שפירש הש"י. אבל בארץ צבי שם כ' דלא כב"ש, דאפשר דאם נחתך כקולמוס כשר אפי' אם נכרתה נמי העטרה, ודוקא אם נחתכה העטרה לגמרי צעיין שישתתיר חוט מקיף על פני כל הגיד מהעטרה, אבל אם נשתתיר גוף העטרה רק נחתך ממנה כקולמוס בשפוע כשר אש"י שלא נשתתיר מהעטרה חוט המקיף ע"פ כל הגיד.

גם בנודע בשערים סי' כ"ה כ' דדברי ב"ש אינם מוכרחים, דכמו צניקב למעלה מהעטרה פסול ואם נחתך כמרוב עד למעלה כשר, כן י"ל להר"ם צניקב בעטרה ע"מ וכו', ואילו היתה כונת הר"ם כמו שפירש ב"ש ה"י לו לזכר, ומלחתי כדברי ב"ש יבמות פ' הערל סי' י"ב וכו' וזכרנו לפי"ש שם העטם להחיר משום שלא הגיע לחלל לא קשה כלל להרמב"ם, דצניקב בעטרה דפסול מייירי שגגיע הנקב לחוך החלל, וכן דנכרת הרי נכרת הסילון צעיין שישתתיר ע"פ העטרה כולה, אבל כקולמוס ומרוב מייירי שלא נחתך מהגיד וצכ"ה גוונא לא צעיין מוקף העטרה ע"פ כולה, וע"ש דדברי הישי"ש.

גם הגאון בעל חזו"א שליט"א במכתב כ' להקשות על ב"ש דמשמע מדבריו דיש פסול בקליפת עטרה וזה דבר חמור מלך ע"מ בסב"א, שאין חיות בעטרה יותר מכל האבר שאין קילוף בשעה בעליון פוסל, ואין מתקבל ב"ה המעשה כו' וכמו כן ק' על דברי ה"י סק"ג, גם אין סב"א לומר שיהא גימור כשר הגיד צעומק עד גזנתא דזרע למעלה מהעטרה קל מגימור העטרה, אבל קושיית ב"ש לא קשי, דהא דצ"ח רוב העטרה או כולה היינו צע"ל להחיר אח"כ כריחה ולהסיר ראש הגיד לגמרי, אבל כקולמוס דאייירי שלא הגיע לחלל דזרע [וכמ"ש ה"י] צ"ח לא איירי משנתנו, וצ"ח אפי' קלף כל חוט הבוצה ולא כשחיר לו שורש וגם קלף הכשר צעומק, כל שלא הגיע לחלל כשר.

יח. למעלה מעטרה. כתב הנמוקי יוסף ח"ל, נחתך כקולמוס, שנחתך מעטרה ולמטה כחיתוך הקולמוס, ובקשו ע"י דהוא נגד בגמ', דמייירי דלמעלה מעטרה, וכ' דדריש סק"ג דלפי שיטתו [שהוצא בס"ק ע"י] דעטרה שאמר בגמ' היינו סוף העטרה תחתית הגיד אחי שפיר דכגמ' דקאמר למעלה מעטרה קאי אלא תחתית הגיד והוא למטה מהתחלת עטרה של לז גז הגיד, ולענין דינא נקראת למטה מעטרה כיון דמ"מ נשאר כחוט השערה צ"ח הגיד לזד הגוף.

ובארץ צבי סק"ז כ' לחתך לפי שיטתו דגם הנמוקי סובר דמייירי דמתחיל החתך למעלה מעטרה, רק כ' דגם למטה מעטרה לא נחתך לגמרי כי אם בשפוע כקולמוס, דאם למטה מעטרה נחתך לגמרי פסול אם לא נשתתיר מעטרה היקף סביב הגיד ע"פ כולה [וכרי לזד תחתית הגיד נחתכה העטרה] ומשוי"ב כ' הנמוקי דלא נחתך למטה מעטרה כי אם כקולמוס וגוף העטרה נשתתיר ולכן כשר אש"י שלא נשתתיר חוט המקיף ע"פ כולה.

ובעצ"א סק"ז ה"י דהנמוקי סובר דהא דאמר בגמ' ה"י למטה אפי' נכרת נמי זהו מקמי דמייירי הש"ס עובדא דמר זריא דהוב כמרוב ושפ"י כקולמוס ואכשירי וכו' ס"ל דאין סב"א שאם יבא

ד. ניקב למטה מהעטרה כשר ניקבה עטרה עצמה

אם

אוצר הפוסקים

ציד"ש, ומספק יש להכשיר לדעת הנוצ"ק סי' י' דל"ד ודאי ולא ספק, גם כי רופא מומחה אומר שחסרון כזה דרכו לצא ממחלה הנקראת ווענטריא וע"י חולי כשר להרמז"ס, וכבר כתב הצ"ח דעת הרא"ש במחמיר ע"י חולי הוא דעת יחיד [ע"י לקי סק"ס], ובדאי דראוי לתלות שדבר נעשה ע"י חולי או בחולדה מלומר שכוונתו לא עשה כראוי דרוז מזיון אל מילא מומחין הם ואפילו אי מאלף לא יקלקל המילה.

ובמגדל השן סי' פ"ו צא"ש נשוי שכבר הוליד פעמיים, ונחלה שיש לו סדק בגיד כלפי הארץ, ונמשך מנקב פי האמה עד מעט למעלה מעטרה, וכשאל משער שנעשה על ידי המוחל, אחר שחארץ כזה סיים כהא נחתין וסלקין דלא מזיון פסול בגיד כל שאינו שותת ואינו מעצר אל עבר, וא"כ צ"ד דאינו מעצר אל עבר ואינו שותת ג"כ, ובפרט שאפשר שגולד כך עס סדק זה יש לבחור אותו וצ"ו.

טע"ף ד. בא. ניקב למטה. כי נחלת לצי סק"ח דאפי' ניקב כולו, רק שיהיה משני הצדדין למטה מהעטרה וכגון שניקב בשיפוע, [ע"י לעיל ס"ק ג"ו]. ובספר צני אצרכם סי' י"ב צמי שצילדו קשרו לו נימא על הגיד, ולדברי הרופא שרפאכו נשאר לו נקב למעלה מהעטרה, כי דאס הי' כן צאנו לפלוגתא דרבוותא, לדעת הרא"ש ודע"מיי ניקב כשר לצא צקבל וא"כ אין לכופו להכניא. ומ"ש הצ"ח דברא"מ מיירי צניקב ע"י חולי, מדברי הסמ"ג והנמוקי מחבאר להיפך, אמנם שלחתי לרופאים בקיאים ושני ח"ת וצדקו ומהלא שנקב זה אינו אלא צעור ולא ניקב בגיד כלל, רק צסוף בגיד למטה מחוט המקוף נחתית בגיד יש שס נקב אחד שמחין נמי דרך אותו הנקב ועושה כיפה, ואמרו שצא ע"י שרפוא חתך שס להסיר הנימא, ונראה דכשר לצא צקבל, דלמטה מחוט המקוף אפי' נחתך שס כשר, וכמו שציאר דר"שיה, דאף מפולש כשר צמקום כזה, ע"ש, ואף שמדברי מהר"ש ויעל הוצא ציד אכרן נראה קצת דכל שמוציא זרע משני מקומות פסול, אך דבריו תמוהים, דהא צכל נקב הפסול היינו כשראוי להוציא זרע וכמ"ש צצרייתא ניקב פסול מפני שכוא שותת, אלמא דכי מכשרין צניקב למטה מעטרה היינו אפילו ראוי ללאת ממנו זרע, ואף כר"ש ויעל לא אמר אלא דרך אפשר.

כב. ניקבה עטרה. כתב נחלת לצי סק"י אפילו מזד אחד. והע"ז סק"ד כתב דדוקא מזד אי, דאלו משני לדידים פסול אף צשחין ויולא ש"ז. וכ"כ האפי זוטרי סק"י. ובישועת יעקב פירוש בקר סק"ד.

כג. עטרה עצמה. כתב צצרכ"י אות צ' צשס הי"ש"ש סי' י"ד, דאס ניקב למעלה מהעטרה אפילו צכל שכוה פסול, וכך כתב הע"ז סק"ד, וצניקב בגיד למעלה מהעטרה עד החלל פסול אפילו אין ש"ז יולא שס, וציאר צזה דלמעלה מהעטרה הפסול מזד שכוה עזמו פוסל דכוה צכלל כריתה ולא מזד יציאת ש"ז, ומשו"ה אף אס הוא נקב קטן פוסל, וזה צענומות בגיד למעלה מהעטרה, ושס לא צעי" ג"כ שיהא מפולש אלא סגי אס ניקב לחלל בגיד, אצל צניקב חוף העטרה עד החלל אין לפסול משום כריתה שאין שס גיד אלא צשר, רק משום פסול יציאת ש"ז, על כן אין לפסול אלא כשהנקב הוא גדול ויולא משס ש"ז. וכעין זה ציאר צנודע צשערים סי' כ"ז, אף מהצ"ש סק"ט משמע דאפילו למעלה מהעטרה

שזה צרור לדעתי דצ"ז שלא נודע לו שזס דצר ולא נשמע שנעשה מעשה מסתמא חזקתו שנעשה ציד"ש.

ובדברי מלביאל ח"ג סי' פ"ט צא' שקשרו לו חוט צגיד צילדותו ונחתה בגיד, ואחר שרפאכו צתחצושת נשאר חרין עמוק על פני בגיד עד כלות העטרה, והחרין אינו מגיע לחלל, ולמטה לצד בקרקע חסר קצת מן בגיד עד החלל ונעשה שס כעין מרצ עד העטרה ועד צכלל, וכתב דלכאורה לרש"י פסול, ולר"מ דמכשיר כמרצ, הו' כי הצ"ש דצעי עטרה קיימת, דבר"מ ס"ל דהעטרה צריכה להקיף כל בגיד, וצ"ד הו' חסרה העטרה צתחתית בגיד, אמנם יש כאן כמה לדידים וספיקות להקל, דשמא הלכה כהתוס' דצעי נקב מפולש דוקא, מיהו רוב הפוסקים חולקים על התוס' וס"ל דניקב לחלל פסול והו' דמרצ וקולמוס מפרשים דאיידי שלא הגיע לחלל, אף כמהרש"ל צי"ש"ש וכן הצ"ח מחלקים צין מרצ וקולמוס לניקב, דמרצ קול, גם נראה דאפי' לרש"י דמרצ פסול שמא הוא דוקא צעלונו של גיד, אצל צתחתית בגיד אס במרצ אינו מגיע נגד מקום שלמעלה מעטרה צלד העלוין של בגיד יש לומר דכשר לשיטת התוס' דצעיין נקב מפולש צמקום שנגדו הוא למטה מעטרה, ועוד יש כאן ספק צ"ד שמא ע"י חולי הו' צציד"ש, וצ"ד י"ל דמקרי ציד"ש, דהא תפיחת בגיד הוא חולי שצא מחמת קשירת החוט, ואף שצא החולי ע"י אדם מ"מ רוב חללים צאים על ידי מעשה האדם, וכ"כ ההמדת שלמה סי' מ"ה דזה נקרא ע"י חולי [וע"י לקמן ס"ק נ"א], גם יש להסתפק חולי שציל דזרע לא ניקב רק שציל מ"ר [ע"י לקמן ס"ק כ"ד] ואין לא צקיאיין צצדיקה צזה ולא מקרי אפשר לצרר, ואף שיש גם ס"ס להחמיר שמא כרש"י דמרצ פסול, ואף אס מרצ כשר שמא דוקא כשלא הגיע לחלל, ושמא כהרמז"ס דכל העטרה מעכצת, מ"מ לקולא איכא ספיקו עפי, וגם דיש כאן חזקת היתר, ובפרט דבלא"ה כתצו האחרונים דצספק פל"ד יש להקל, וזה שחרין עובר ע"פ העטרה צעלונו של גיד אין צזה חשש אף להר"מ דס"ל דכל העטרה מעכצת, דיש לומר דצעיין שיהא הנקב עד החלל, וצ"ד חחרין למעלה אינו מגיע עד החלל, גם יש לזקף מה שעושה כיפה צהעלת מ"ר וי"ל שגס ש"ז יוהא יורה כחן, וגם דהא מסימני סרים הוא שאינו עושה כיפה וכיון שעושה כיפה אינו סרים, ובפרט שיש לו שערות צאותו מקום וקיימ"ל צסי' קע"צ שאינו סרים כשיש לו שערות.

ובמשנת ר' אלעזר סי' ג' צמי שבהקב שלו אינו ממס צרהש האצר אלא נעתק ממנו לצד הגוף, ומשס יש צצצר העטרה צנצ בגיד חסרון ארוך כמרצ כעין סדק צאורך העטרה, וכשמפרקין צידים נראה כמין חלל כמרצ צכל עוצי העטרה, ולא נשחיר כמלא החוט מן העטרה כלום, רק שבהסרון הוא צצצר ולא ניקב לחוף בגיד, והשיצ דיש כאן ס"ס, שמא כרש"י והעור דחוט מקוף סגי צרוצה וצ"ד הו' יש כאן רוב העטרה קיימת צהיקפה, ואפילו אח"ל דצעי צכולה כדעת הרמז"ס, אכתי שמא הלכה כתוס' דצעי נקב מפולש וכדעת הח"מ דכמרצ וקולמוס יש לפרש לדעתו זו צעלס בגיד, וצ"ד אין מגיע החסרון עד חלל בגיד, והנה י"ל דאס ניעלה העטרה ואין לה גוצה כלל אף שלא נחסר כלום מכגיד פסול, ולהרמז"ס צעיין שיהא חוט מקוף ע"פ כולה, אף כיון דכשאין מפרקין החתך מתכסה החלל צצצר העטרה וגם צעת הקישוי אינו מתפרק י"ל דזה הו' כניקב, ונסתס, גם יש כאן ספק שמא נעשה

אם כשיראה קרי תצא שכבת זרע מהגב

פסול

אוצר הפוסקים

הזה, גם יש לו במקום העטרה ג"כ נקב דק וגם שם יש לחלוחית ונקב זה צל לו מחמת קוץ, כחז דבנה לא נחצאר אם נראה נקבים כללו שכבת זרע רק שרואה לחלוחית ואולי הוא לחלוחית של מי רגלים ושמה לא ניקב רק לשביל של מי רגלים ולא לשביל של זרע, ועל הנקב שנתחתית הגיד חינו יודע אם נעשה ציד"ש או ציד"א וכיו"ס לקולא, ואף דחזקת כשרות אין כאן דכרי אנו מסופקים שמה נעשה הנקב ע"י המוהל צעודו קטן בן ח' ימים ולא שייך חזקת כשרות, דעד בן ט' שנים ויום אחד אין ציאתו ציאה שיבה נפסל מלצא צבאל ובמה בוליואכו מחזקתו, [ע"י פ"ת סק"ב בשם החמדת שלמה דגם צור שייך לאוקומי לחזקת דחי לו חזקת שכשיתגדל יבא מותר לצא צבאל, וכוונת לעיל סק"ב י אות ב'], אבל גם ספק פלי"ד אם ציד"א או ציד"ש מותר מן החורב, ואף אי אסור מדרבנן מ"מ יש כאן עוד ספק שמה לא ניקב לחלל וכיו"ס להיתר, וגם כחשש שמה נעשה ע"י המוהל איננו חשש כל כך דחזקת אומן לא מרע אומנתו, וע"כ צנאב זה הראשון יש להקל, אבל זכו דוקא אם יודע צודאי שצבעה שנתחב לו בקוץ צעליונו של גיד לא נחב לו ג"כ צנאב זה, שאם חינו יודע צודאי חולין צמאי שצבעה שנתחב בין הקוליס נחב לו קוץ גם צנאב זה, ועל דבר הנקב השני צעליונו של גיד שנעשה על ידי קוץ יש כאן ספק אם נקב לחלל, גם כיון שהנקב דק וקטן צודאי חינו יכול להוציא ש"ז ממנו, וגם שיעת החום דצעליונו של גיד כשר אם חינו מעבר אל עבר, ויש לזרף גם שיעת הרא"מ דניקב כשר לצא צבאל ולכן יש להקל.

ובזית רענן ח"א דף קס"א צאחד שיש לו נקב צתחתית הגיד למעלה מהעטרה עד החלל, ונחצצר שגם הקנה של הש"ז וקליפת השום שצנייהם ניקבו, וגם חסר קת צמקוס הנקב למעלה מהעטרה, כחז דא"א לסמוך צני"ד על היתר הפוסקים דצעי נקב מפולש מעבר לעבר, דכשחסר כל שכו למעלה מהעטרה לכוי"ע פסיל, כדמשמע מהנמוקי ומפסקי היש"ש יצמות פ"ת, אבל יש כאן ספק אם נעשה בן מתחילת צרייתו או ע"י חולי או ע"י אדם, וכאשר אמרו לו הרופאים שיש רפואה לזה צלל שום חיתוך אמרתי מועצ הדבר להעלות לו רפואה, כדמשמע צצ"ש ושאר פוסקים שלא חלקו בין גדול לקטן, וכה דחולקו צצ"מ ע"י א' בין גדול לקטן היינו צשומשי גמלא דמיקלף קליף, אבל אח"כ אמרו הרופאים שצריך לחתוך מהכד ויש לחוש שיתקלקל ויכי ציד"א, לכן נראה לי להחיר מעטם דצבעה שנוול כי לו חזקת היתר דחתי מכה רוצא שרוב הנווליס מותרים לצא צבאל ונימא דלא יא מצלל חזקת זו, וגם יש כאן חזקת דכשחא שחרי ניקב לפינו ונימא מדכשחא ניקב בן היב כשנוול משעב שצצ"א ומותר לצא צבאל, מאי אמרת כרי איכא חזקת דחתי מכה רוצא דצבעה שנוול היב סרים ואימר שאח"כ נסתרם, כרי זה חדא חזקת צמקוס חרתי, צפרע דלכרמצי"ם שע"י חולי נידון צציד"ש, נמלא שגם לצד זה דחתיין עלה מכה חזקת דחתי מכה רוצא שלא היב סרים כשנוול איכא ספק השקול אם ע"י חולי או ציד"א, וסמוך פלגא שע"י חולי צדדי חזקת היתר וחזקת דכשחא וכו', וכיון דצני"ד עיקרו חינו אלא מדרבנן דמן החורב ספק פלי"ד מותר כמו ספק ממזר מן הראוי להדורי להקל עליו ולא לאוסרו איסור עולם.

ובמנחת פתים סי' ב' סעי' ד' צתשובה שכונאכ שם נשאל צאחד שיש לו נקב למעלה מהעטרה צתחתית הגיד, ולפעמים מטעמים מי רגלים דרך שם ואינו יודע אם גם זרע יוכל ללאת דרך שם, גם חינו יודע אי נעשה ציד"א או ציד"ש, ובעל דספק פלי"ד

מהעטרה צעי דוקא נקב שיואל ממנו ש"ז. גם צארן לבי סק"ע כחז דמדצרי כרמצי"ם והטור משמע דגם למעלה מהעטרה צעי שיבה נקב גדול שש"ז יואל משם, והציא בן גם בשם הצ"ח, ושכן מוכח מרש"י יצמות ע"י שפירש דכגמי לא מוקי לשמואל למעלה מהעטרה משום שאין הזרע מתאסף שם ולא כחז צקיור דלמעלה מהעטרה אפילו נקב כל שהוא פסול, וביש"ש חינו גורם צרש"י שנסתם, אלא אם דס"ל לרש"י דנקב כל שהוא חינו פוסל אף למעלה מהעטרה, ע"ש.

כד. אם כשיראה קרי. איתא צגמ, כיכי עצדין, מייחיון נחמי חמימא דשערי ומנחין לי לבי פוקרי ומקרי וחזין לי. וכי צערוך לנר שם דאף דאיסור הח"ל חמור מאד, ע"י צצ"י סי' כ"ג, מ"מ שריון ככל כיון דאיסור הח"ל הוא משום מלוא פו"ר כח"ש החום צנסודרין גיט צ', אי"כ צזה צבלא צדיקא אסור לו לישא אשה כלל משום ספק פלי"ד, נמלא דע"י מה צדוק ענמו ע"י הח"ל ליכא משום ציטול פו"ר, אדרבה, עושב לשם פו"ר, דגיורת ומשוחררת לא שכיחא לי, (ע"י צצ"ש סי' כ"ה), [וע"י צצרי מלכילא ח"ה סי' קצ"ז שכי דמכאן אין ללמוד שמוחר לח"ל לצורך צדיקא וכמו שר"ל צשחילת יעצ"ן ח"א סי' מ"ג, דשא"ה שקרוב יותר שהוא כרו"ש שאינו מוליד ואפשר שעליו אין איסור להוצ"ל, ועוד דכתם ח"א לו לישא אשה כלל ויצא לידי אחרור וח"ל ומשוי"ה התיירו וגם זה רק ע"י גרם וכו', ע"ש צאריכות] אכן צרי"מ ושאר פוסקים לא הביאו צדיקא זו, ומזה נראה לכאורה דאסור לצדוק צדיקא זו, אך לא ידעתי למה דחו את דברי הש"ס מהלכה, ולי"ע גם על היש"ש ציצמות פ"ת סי' ע"י שביא צדיקא זו כנראה מדבריו להלכה ולא הזכיר כלל שכל הפוסקים השמימיה. וע"י צפ"ת סוס"ק ב' מ"ש מקבלת יעקב ע"ד צדיקא זו. וכ"כ צחורת חסד סי' ל"ח כונא צס"ק ל"ו. וע"י לקמן סק"ל מהצית יחאק ע"ד צדיקא זו, וע"י עוד מזה צסי' כ"ג.

כה. תצא שכבת זרע. כי צמגדל כשן סי' פ"י דצעיין שיבה ניקב עד חלל הזרע, אבל אם ניקב עד חלל המ"ר ולא ניקב צונחא דש"ז חינו פוסל אח"כ ניקב צמפולש מלד אל לז. וצצאר יחאק סי' ד' צמי שמיצינת מרחן התחילו להקריב צבושיו, ואחר שנתרפא קת נשאר צגיד טקב עגול מן הלד והוא משחין דרך שם, ולי"ה לו צצ"א ונשא אשה ומח צלל צניס, ע"ש דעיקר השאלה שם דחלי ח"א חלינא דו"ל דלא חלו בקדושין כלל כיון דהוי מחייבי לאוין והיא לא הכירה צו, וכי דמלגד דצורו דחייבי לאוין שלא הכיר צה ג"כ צריכה גט, הנה מעיקרא דדינא אפשר דמותר גמי לצא צבאל, דהא שיעת החום דצעי נקב מפולש, ושיעת הרא"מ דניקב כשר לצא צבאל, גם צנחקלקל ע"י מרחן י"ל דדומה זה לחולי דכשר להר"ת. ועוד דהא צעי נקב שאם יראה קרי יואל ממנו ש"ז ואז פסול, אבל צמשחין דרך שם י"ל כיון דלא נחצצר אם הש"ז יואל דרך שם חינו פסול לצא צבאל ולי"ה אלא ספלי"ד, ועוד כיון דמספקא לן אם ניקב עד חלל הזרע או רק עד חלל של מ"ר מצעי לן לאוקומי צחזקת היתר צנאב ע"י חולי כמ"ש ציו"ד סי' ל"ג וסי' מ"ה, ואף שאין לו צצו"א ח"י"י הוכחה שניקב עד חלל הזרע, ואף דנימא דמחמת זה היתרע חזקתו, מ"מ חינו אלא ספלי"ד, וגם אם נימא דספק פלי"ד אסור, מ"מ יש כאן ס"ס, שמה אין הזרע שותת דרך הנקב, ושמה הלכה דע"י חולי כשר.

ובשדה יצחק סי' ס"ה צאחד שמהא נקב צתחתית הגיד למעלה מהעטרה ונמלא שם לחלוחית ואינו יודע מאין צא הנקב

פסול ואם נסתם הנקב חזר להכשרו:

ניקב

אוצר הפוסקים

אינו פסול רק שאינו מוליד והולד פסול. ובאמרי יושר ת"צ סי' ר' העיר ע"ז דהב"ש לא כחז כן בפשיטות רק כ' דל"ע אם כופין להוליד ולא החליט דין, ובאמת הדבר ל"ע, כיון דרובא דחולקים על הרא"ם באיך רשאי לדור עם אשתו לסמוך על דעת יחיד, ואף אם היה ספיקא דדינא ממש מאחר שסברה הרא"ם הובאה במרדכי ואגודה וסמ"ג מ"מ אכתי ספיקא דאורייתא לחומרא, ואולי סובר הב"ש דספק פליד אינו בלא יבא וכמו ממזר, וכו', ואף גם זאת דהב"ש כ' בדעת הרא"ם דדוקא אם ניקב ע"י חולי, וא"כ בניקב ע"י אדם אין ללרף כלל סברה הרא"ם, אך מדברי הב"ש ושאר מחברים נראה דהרא"ם מחיר אף בניקב ע"י אדם, ובעזרה דידה שנשאל צמי שה"י לו נקב בחתחת הגיד למעלה מעטרה, והרופא חפר הנקב ועשה לו חתך על אורך הגיד, ועשה נקב מחדש על העטרה למעלה, ומשך הצינורין לנקב החדש אשר צו מטיל מים, וצעת שמטיל מים חולקין טיפין טיפין גם מהחתך שעשה לו הרופא משני מקומות אי מותר לו לדור עם אשתו, והביא מהב"ש שלא להוליד בניקב מטעם הרא"ם דניקב אינו פסול בקבל, גם י"ל כיון דהרופא חפר הנקב הוי כסתימה גמורה דמכני, אך צ"ד הרי עשה לו הרופא חתך ארוך ונקב חדש ומ"מ מטעמין מהחתך, אבל יש להסתפק דשמה בחתך כזה הוי בניקב דכשר לדעת הרא"ם כיון שלא נכרת דבר מהגיד, גם י"ל כיון דהחתך נתרפא רק שמטעף קלח זה ודאי הוי רק בניקב דכשר להרא"ם, גם יש ללרף דעת הי"ש סי' ה' דמה שכורחין הרופאים ויודעים לתקן הדבר היעב אין בידינו לפוסלו, ואף שדבריו סותרים למ"ש בסי' ט', נראה בעיקר דאם נחתך ע"י הרופאים דעת שלומה כדי שיהי ראוי להוליד כשר, ולכן יש להתיר צ"ד.

ובבית יצחק סי' ל"ז כ' דקשה ללרף שיטת הרא"ם אף לס"ס מאחר שהיה נגד רוב הפוסקים. אבל בשאל ומשיב מכת"ל ח"א סי' ר"ו, ובחורת חסד סי' ל"ח כתבו דשפיר מלרפין דברי הרא"ם לס"ס. ובדברי חיים ח"א סי' ל"א כ' דבניקב ע"י חולי שכשר להרמב"ם יש ללרף דעת הרא"ם לעשות ס"ס.

כז. ואם נסתם הנקב חזר להכשרו. א. ע"י גמ' דאף לאחר הסתימה לרף לנסותו והיינו להשגיח צעת שרואה קרי אם חיסתר הסתימה ויאל הזרע דרך הנקב פסול. וכ' הב"ש בסק"ז דכשהנקב גדול כשיעור שיאל ממנו ש"ז ונסתם, א"ל דיוקב לראות אם לא חיסתר הסתימה, ורק צנבק קטן ונסתם ואין ניכר לרף דיוקב דשמה יתרחב. ובאפי זוטרי סק"ע כ' דאופכא מסתברא, דנקב גדול אפשר שיתרחב יותר אף אם נסתם, דמחמת גדלו אפשר שלא תחקיים הסתימה, אבל צנבק קטן דבעל צמעותו ונסתם מהיכי תיתי חו למחש, [אך מרש"י דע"ז שם שפי' ומדיק דמיייר צנבק קטן משמע קלח כהב"ש].

ב. ע"כ הב"ש דאם נסתם הנקב מחמת רפואה שעשו לו ל"ח לסתירה אף צנבק קטן, ורק צנבתם מעלמו לרף לחוש. וכ' עליו האפ"ז הניל דבגמ' שם מיייר צנבתם ע"י רפואה, ולא חיישי שיקרב, אבל צנבתם צעצע שעלה צו קרום ונחרפה לגמרי ל"ח שיקרב עוד הפעם. וכ' צערוך השלחן סעי' ה' דנראה דיש לסמוך דבר אדברי הרופאים כשאומרים שנסתם הנקב ולא יתפרק, דהא גם באיסור כרת סמכי' על רופא מומחה, ע"כ יו"ד סי' קפ"ז. ובתועפות ראם סי' ו' צא' שנעשה לו נקב ע"י חולי ועשו לו תחבושת ונחרפה, והרופאים אומרים שיוכל להוליד, כ' להכשירו כיון דצא' ע"י חולי, ועוד כיון דנסתם, וכיון שהרופאים מעידים שיוכל להוליד ע"כ כבר נסתם

פליד או ציד"א או ציד"ש כשר לבא בקבל, גם דעת הרא"ם דניקב כשר לבא בקבל, גם שמה לא נחפלה הנקב עד מקום הזרע, ואף דיואל מ"ר, מ"מ דופן מפסיק בין שני מי רגלים לשביל הזרע, וכ"כ בקבלת יעקב, המוצא בפ"ת סק"ה, אבל ל"ע דהא אפשר לברר ע"י נחמא חמימא, ומ"ש דאין אנו צקיאין נכי דאין אנו צקיאין להקל אבל אם צאמת יאל הזרע דרך הנקב הא יצורר הספק ומ"מ צ"ד גם אם יאל הזרע דרך הנקב יש להכשירו ואין לרף לברר.

ובישועות מלכו סי' י"ח צאחד שיש לו נקב צגיד סמוך לכיס ואומר שהנקב הוא מחולק, גם אמר שכשמטיל מים מעטעפים טיפות מ"ר דרך הנקב אבל צעת שמזריע הוא מזריע כשאר האנשים, והוא כבר נשא אשה וילדה לו בן ומתח ורובה עתה לישא אשה שניה, והר"ז השאל כחז דכיון שכבר הוליד בן ע"כ שאינו כרו"ש וע"כ דלא ניקב אלא גוצתא דמ"ר ולא גוצתא דש"י, ונמשך אחר הפ"ת סק"ה צעם המשכנות יעקב, והמחבר השיב דחלילה לסמוך על זה כי הוא טעות צחוש, כי המ"ר והש"י חולקים בדרך א' צגיד, ומה שאמרו בגמ' [יש מחילה צנייבס] הוא סמוך לגוף כשהם יולדים מהגוף, אבל למעלה מהעטרה סמוך לכיס של צינים יולדים שניהם מקנה אחד, לכן אין לסמוך ע"ז, אך יש כאן היתר מפני שהוא ספק ציד"א ספק ציד"ש, ולדעת הרב"ה פוסקים ספק פליד מותר גם מדרבנן, ועוד כיון שכבר הוליד ל"א שאשתו זינתה, ואף דכש צעב יעקב כתב דלא משגיחין צבא ואמרי' לא וחזר על צניו וכו' אבל הקרבן נחנאל כ' דרוב שותחין מהנקב ומיעוט יש שאפשר שהם יוריס כהן, אמנם הרי ציבמות ע"ז אמריין ניקב פסול ונסתם כשר, ואמריין היכי צדיקין מייחין נכמא חמימא ומיקרי וחזין ליה, וקשה כל העורח הזה למח שברי כחצתי צגיד עצמו המ"ר וש"י חולקים צחלל אחד א"כ יצדקו צמ"ר שלו, וע"כ דכשהנקב קטן לפעמים אין יולא ממנו המ"ר, אבל הש"י צבא דרך חמום יולא, ולכן ע"י דיוקב מ"ר אין לעמוד אם נסתם לגמרי, וא"כ צ"ד שהמ"ר יולא אם שרוא אומר שהש"י הולך בדרך כל אדם אין להאמינו, גם צלא"ה לא צריח לי אם הוא נאמן להכשיר עצמו אף על גב שצד אחד נאמן באיסורין וכל שצד אחד נאמן גם צעל דבר נאמן, מכל מקום אין זה כלל, וצבויח חוכים כמ"ש הנוצ"י, ולכן יש לצדוק צמ"ר שלו, אם חולקים כל המ"ר דרך הנקב הקטן ואין עושה כופה אין ראוי להשיאו אשה, שגם אם הוא ע"י חולי והוא ציד"ש מ"מ כיון שאינו ראוי להוליד אין להשיאו ע"כ להנשא לו, ואין ראייה ממה שנו"ל לו בן, דאפשר שאז לא היו חולקים המ"ר דרך הנקב הקטן והנקב לא היה מפולש לחלל הגיד, אמנם אם המ"ר חולקים בדרך רוב צני אדם, אעפ"י שמעט מעטפן דרך הנקב, הסומך להתיר אחר שכבר ילדה אשתו הראשונה לא הפסיד.

והגאון בעל החזון איש שליט"א צמכת כ' צענין גוצתא דזרע וגוצתא דמ"ר כי אין בדברים המצורחים צמ' מחלימים עם ראייתו אנו, וכפי שחקרתי מפי רופא אמר שאחז גדול מהצצר משותף לשניהם, אבל לא אמר שפרשת הדרכים הוא סמוך לגוף, גם עובדא דגמ' ע"כ צ' לא משמע הכן, ואמר לי רופא כי בצפרי הנחות יש אריכות אחו לורות שצאצאים הן קצועות ואחו עלולות להיות משתנות צדורות או צמדינות, וכעין שבי' חוס' צע"ז כ"ד צ' צעניוניתא דורדא ועוד, ואפשר שהי צדורות קדומים צביל זרע נמשך עד הסוף ציחידים או צכולס, ולדידן מקום כמשתוף דינו צניקב גוצתא דש"י. כז. פסול. צחח"ס סי' י"ד הביא מהב"ש דניקב — אם נשא צביתר אין כופין להוליד כיון שברא"ם סובר דניקב

ביאור הגר"א

[י] ניקב כו' כ"י בג"ב
שכנגדו לפעולה בעטרה :

ה' י' נ' ניקב למטה

באר חגולה

מהעטרה

ל שם וכו' אפי' וידע"י
ניקב למטה מהעטרה כגוף
הגיד כלפי קרקע והולך
הגיד העטרה ויוצא כנגדו למעלה מהעטרה כלפי הגוף וה"ל הגיה צעין שכנגדו
מלמטה בגיד למעלה מהעטרה פסול וכו' וכ"כ הטור וכפ"י החו"ס שם כ"ס ר"י דעל ג'
הגיד העטרה מחרת ונחתונו של גיד הולכת ומתקצרת לראש הגוייה וכו' ולא שלחתי ידי להגיה כן כי לע"ד שהוא העתיק ל' הרמב"ם שם :

אוצר הפוסקים

דילמא כיון שהסתימה נסתרה ע"י סיבה חדשה ציד"ש אין שייך לומר
שהמעשה הראשון שנעשה ציד"א גרם לזה.

ובחלקת יואב סי' ג' בנר"ש ציד"א שנסתם ונסתרה הסתימה
ציד"ש, כי דכשר כדמוכה תגמרא צ"ק כ"ע צ' בטממה
דאיסתלק מעשה ראשון, אך אם הנקב נשאר רק שנעשה סתימה
בשר על גבי הנקב בזה פסול דדמי לצור שנחכסה מלמעלה דמבואר
בגמ' שם דלא איסתלק מעשה ראשון.

סעיף ה. כח. ניקב. כי צוית רענן ח"א דק קס"א דדוקא צניקב ולא
נחסר כלום הוא דס"ל להחוס' דצענין נקב מפולש, אבל בנחסר
אפי' כל שהוא פסול אף להחוס', כן משמע מהנמוקי ומעסקי הי"ש
יצמות פ"ח סי' ח'. ומשפטי עזיאל ח"ב סי' ע"ז צ"ל שנפלט ע"י כדור
בצינא הימנית ונתרפא, והכדור נשאר חוכה, והרופא אמר שיוכל
להוליד, כי דאין להחיר מעטס שהנקב אינו מפולש והרמ"א בסעיף
ז' כי דצמי נקב מפולש דמי חיוני, דכיון שזכרם הכדור לתוך הצינא
אין זה בגדר ניקב אלא חסר, שהרי כדור שהכדור בשעת חדירתו הוא
שורף ומחסר, ומה שנשאר הכדור בתוך הבשר מזכיה שחם כגוף
הצינא כשיעור ארכו והיקפו של הכדור, ובחסר אפי' במקצת אסור
לצא בקהל, אך החיר שם מעצמים אחרים, ע"י לקמן סי' מ.

כס. למטה מהעטרה. כתב בנחלת לבי סק"י דטור כי ניקב
נקב מפולש צענין שצעניונו של גיד הוא למטה מעטרה
ובתחתיתו הוא למעלה מעטרה פסול, וכ"כ החוס' דנקב מפולש
צענין, אבל המרדכי כתב דלא צענין שיהא הנקב מעבר אל עבר ואפי'
לא ניקב אלא מזד אחד למעלה מעטרה עד חלל הגיד פסול, וכו'
סותר לדברי החוס', ואפשר שכונת המרדכי למעלה על פני הגיד אם
הוא למעלה מעטרה פסול אף שאינו מעבר על עבר הואיל דאילו
היה מעבר לעבר היה משני הדין למעלה מעטרה, משא"כ אם ניקב
מתחתית הגיד למעלה מעטרה שאף אם כי ניקב מעבר אל עבר לא
היה למעלה מהעטרה משני הדין וזה מירי החוס' וכ"כ ביש"ש פי'
הערל סי' י"א, דאם ניקב הגיד למעלה מעטרה צעניונו של גיד בזה
אם ניקב עד החלל פסול, אבל ניקב בתחתיתו למעלה מעטרה ואינו
מגיע אלא עד החלל ואם היה ניקב מעבר אל עבר לא היה צעניונו
אלא למטה מן העטרה כשר, ואם ניקב צעניונו למטה מעטרה וכו'
מגיע מעבר אל עבר מתחתיתו למעלה מעטרה פסול.

אבל בארץ צבי סי' י"ב כי להיפך ליישב קושיית ביש"ש על החוס'
ש' דצענין מעבר אל עבר וכלל אמרין בגמ' דניקב בתוך
העטרה ונסתם דדקין ליה אם יראה קרי וכו' ומסתמא צניקב
מזד אחד קאמר, ותיקן בל"ח לבי דס"ל להחוס' דשמואל מירי צניקב
בתחתית הגיד דלא פסול ובכ"כ אם נחתך כקולמוס נמי פסול כמ"ש
בסי' ח', [הוצא לעיל סי' י"ט], והחוס' מירי צניקב צעניונו של
גיד ומשוי"ל לר"ך שניקב מעבר לעבר דנחתך כקולמוס צעניונו של גיד
כשר, וכ"כ ביש"ש דמשמע מהחוס' דאפילו למעלה מעטרה וניקב
עד החלל כשר, מיהו אם ניקב בתחתית הגיד למעלה מעטרה עד
החלל י"ל דפסול דלא שפיר שייך לומר דשותת ויורד משא"כ כשניקב
למעלה. וכ"כ בדרישה. וכ"כ בפני משה סק"י בתשובה שם. וצנינא
אדם שער ציה הכשים סי' כ"ה כי ד"ל דבתחתית הגיד גם להחוס'
פסול אף אינו מוכרח. ובחתי"ם סי' י"ד כי בזה דבאמלתינו של גיד
למעלה

נסתם [ולא יתפרק] וכל שנסתם מכני. וע"י לעיל סי' כ"ד בנשח
בזית רענן, ובסי' כ"ב בלמרי יושב.

ג. וע"י בארץ צבי סק"י ש' כ"ס ביש"ש ובי"ח שהרי"מ וברא"ש
לא גרסי בגמ' ונסתם, אלא דמ"מ מכני סתימה ולי"ח
שחיפתה הסתימה, וחזכי נמי דעת המחבר.

ד. איתא בגמ' שם דכא דמכני סתימה הני מילי לקטן אבל לגדול
איכפול מיקפל. ופי' בשאלות פ' תל"א דהכונה בל"ח קטן,
אבל בל"ח גדול כיון דהכיב דעתו על אישות נפקעת הסתימה, וכ"כ
בב"ג. וכ' בערוך השולחן סעי' י"ד דמסתומת הפוסקים משמע דלכל
אדם מכני סתימה, וי' שפי' כך קטן וגדול שצ"ס דלא קאי על האדם
אלא על הנקב, כלומר, דדוקא נקב קטן מכני סתימה כזו שחכרה
בש"ס אבל לא נקב גדול, דנקב גדול לר"ך סתימה יותר טובה, וכיון
דפוסקים לא כי הרפואה לא הולכנו לכתוב גם חילוק זה, ואפשר
דגם לפי השאלות לא מכני בגדול רק סתימה קלה כזו שצ"ס, אבל
סתימה טובה מזו מופלת גם לגדול, דמה דדעת' על אישות לא יבא
בזה לסחור סתימה מעולה, ולפי"ז אפשר שכל הפוסקים יפרשו כן,
ולדינא נראה דתלוי בזהנא רופאים מומחים.

ה. בב"ש סק"י הצינא מהרי"ז כ"ס הרמ"ה דדוקא בעטרה מכני
סתימה אבל למעלה מעטרה לא מכני סתימה, והרי"ז עלמו
דחב דבריו מכא דברי רש"י יצמות ע"ז. וכ' באפי"ז סק"י דמסתומת
כל הפוסקים נראה דסוברים כרש"י. גם בערוך השולחן סעיף י' כי
דלא משמע כן מכל הפוסקים וגם מהגמ' לא משמע כן, דא"כ שם דף
ע"ז דקאמר למעטו קרוס בריאה, לימא למעטו למעלה מעטרה
מיון שם. גם צוית יחזק סימן ל"ד כתב דכן הלכה דמכני סתימה.
עו"ב באפי"ז סק"י דיש להסתפק צניקב מעבר לעבר ונסתם אי
שרי, ונראה להחיר דהא געמא דפסלי ל' הוא משום שהש"י
יוצא דרך שם וכשנסתם בצופן שאינו עומד להפתח הו"ל פסול החור
להכשרו, [אמנם צע"י סק"ד כתב דצניקב מעבר לעבר פסול מעטס
כריתת הגיד אף אם אין ש"י יוצא, ע"ש]. ובשואל ומשיב מבי"ק ח"א
סי' ק"ז כי לפימ"ש ביש"ש דרך צעניונו צמי מפולש אבל בתחתיתו לא
צמי מפולש, מ"מ אם נסתם בתחתיתו ולא נסתם עליונו לא מתכשר,
דדוקא בלא ניקב רק עליונו הוא דכשירו כל שאינו מפולש, אבל כל
שניקב במפולש ונפסל רק שאח"כ נסתם ונתכשר בזה לר"ך שיסתם
כולו אליבא דכ"ע וכל שלא נסתם כולו הו"ל עדיין כפסולו.

ו. ביד דוד בנשח שנסוף הספר סי' א' בזה"ג צ' במוסגר כי שזא
מסתפק כשחזרה הסתימה ונסתרה ציד"ש אם הוא כשר,
כיון דקיימ"ל פ"ד ציד"ש כשר, או דילמא כיון שחחילה המכה היה
ציד"א אף שסופה נעשה ציד"ש עם כל זה פסול, דמה שנסתם כיון
שהיה סופו ליסתר לא נחשב שנסתלק הפלע הראשון לגמרי וא"כ חוזר
הפסול למקומו, והספק הזה הוא צין אם נעשה הסתימה ציד"א
וצין אם נעשה הסתימה ציד"ש, גם אפשר לומר דאיגלאי מילתא
למפרע שהסתימה לא נעשה רק על זמן מה לא על משך כל ימיו,
וכ' דאף אם נחליט שהכשר בזה שנעשה על ידי הסתימה חוזר
לפסולו עם כל זה מותר לו לצא בקהל כל עוד שלא נסתרה הסתימה.
ז. עוד מסתפק שם אם נסתרה הסתימה ביד"ש ע"י סיבה
חדשה שגולה ציד"ש, אי אמרין ג"כ דחוזר לפסולו, או

אוצר הפוסקים

הוא ממש להיפך משיטת הב"ש, דבב"ש ס"ל דבתחתית הגיד פסול בניקב עד החלל ולא צעליונו של גיד, והב"ש ס"ל להיפך, והא"ל דאין הלכה בבב"ש שמה נעשה ע"י חולי ושמא נסתם הנקב, וכיון שיש ד' ספיקות ודאי מותר, והנה הט"ז כתב דניקב הגיד למעלה מעטרה עד החלל פסול ואפילו אין ש"י יולא ממש, ובתחתיתו של גיד למעלה מעטרה כשר בנקב קטן שאין ש"י יולא, ודוקא כשניקב גם כנגדו צעליונו של גיד למטה מעטרה אז פסול, ובב"ש ס"י י"ד פסק דכל נקב למעלה מעטרה פסול אף נקב קטן כל שהוא, ודוקא בניקב מעטרה עלמה חיו פוסל רק בנקב שש"י יולא, ומלשון הב"ש משמע דס"ל דבני דוקא נקב שיוולא ממנו ש"י אף למעלה מעטרה, ולבב"ש מהני דדיקה כמ"ש בסק"ו דאפי' בלא סתימה צ"י דדיקה ומכ"י דדיקה, אבל להב"ש לא מהני דדיקה, דאף באין יולא ש"י פסול, ומ"מ סתימה מהני ומאין נדע אם נסתם, וע"כ דשופטים לפי מראית העין אם נסתם או לא, ובג"ד שדקוהו ולא ראו צו שום נקב אף שהשיגו ע"י כלי זכוכית מגדלת הראיה ולא ראו רק רושם, ע"כ יש להחזירו לז"א בקבל דאיכא כמה ספיקות, שמה לא ניקב כלל, ושמא ניקב בתחתית הגיד כשר בבב"ש, ושמא ניקב כשר לז"א בקבל כשיטת הרא"ם, ושמא ע"י חולי, ושמא כבר נסתם ופה, אף דבספק ע"י חולי עדיון י"ל שמה הלכה כהרא"ם דעל ידי חולי פסול, וכן בספק שמה נסתם י"ל שמה הלכה כהרי"ו שם הרמ"ה דלמעלה מעטרה לא מהני סתימה, אבל הלא בהלכה דע"י חולי כשר וכן בהלכה דמהני סתימה, והגם דבמקום שאין ידוע אין לנו בקיאים בדדיקה, זה לא מיקרי מקום שאינו ידוע כיון שידוע מקום הגדר יצא ושם לנו רואים שנסתם, ומה שלא דקו אותו אם נקרי ונקרע וסמכנו על דיקת הראיה הוא דהרש"ל בבב"ש יצמות פ"ח ס"י ג"ץ כתב דדיקה צ"ד איסור ע"ש, ובדיקה הב"ש אין לנו בקיאים ואין זה אפשר לזכור, ואף דמהב"ש סימן כ"ב סק"ג משמע דגם דדיקה צ"ד מותר, ופלא שלא הביא דברי הרש"ל, מ"מ כיון שיש כל בני ספיקות א"ל דדיקה, ולא מיקרי אפשר לזכור ע"י דדיקה כיון שיש איסור להח"ל, וע"י לעיל ס"ק כ"ד מהערוך לנר.

ושם בסיומן ל"י באחד שאלא נקב בתחתית הגיד למעלה מן העטרה ונראה שהוא לחלוק שרואה שם לחלוחית, עוד יש צו נקב צעליונו של גיד למטה משורת כשר גובה העטרה ונקב קטן ומרגיש שזו לחלוחית במקום הנקב ונקב זה צ"י קוץ, וברפ"א אמר שהנקב השני קטן ולא נפתח כלל ויוכל להוליד, ועל הנקב הראשון אמר שהוא בחולדה וכתב דלכאורה יש ס"ם להחמיר, שמה צ"י אדם, ושמא כהרא"ם דע"י חולי בוי כצ"ד, אף יש גם ס"ם להקל, שמה מחולד [ע"י לעיל ס"ק כ"ד בשדה יחזק שיש לחלוק צמחו שגם זה צ"י ע"י קוץ] ושמא כהרמב"ם וכל הפוסקים דע"י חולי כשר, וכיון דהוי ס"ם לכל דבר שזו הו"ל ספק ולדעת קל"ה פוסקים בספק פל"ד אף מדרבנן מותר, ועכ"פ ל"ה רק איסור דרבנן, ויש לסמוך אשיטת הרא"ם דניקב הגיד מותר לז"א בקבל, וגם יש לזקק דעת הב"ש דבתחתית הגיד אם ניקב עד החלל כשר מאחר שצעליונו של גיד העטרה כולה קיימת, והנקב השני שצעליונו של גיד שנעשה ע"י קוץ דהוי צ"ד, אף כיון שהוא למטה מעטרה יש להחזירו גם זה.

ע"כ שם שאל הנקב לא פגע בחוט המקיף רק שהוא למטה מעטרה יש להחזירו, אף אם הנקב פגע בהעטרה רק שנשאר מהעטרה יש לעיין בזה דשמא ניקב בעטרה עלמה ואם כשיראה קרי תל"א ש"י מהנקב פסול אף שנשאר בחוט העטרה. [תמוה דמהב"ש ע"י א' משמע דדוקא אם לא נשאר חוט פסול בעטרה עלמה].

מהעטרה

למעלה מעטרה פשוט לחוס' דצעליונו כשר ובתחתיתו פסול, אך אם ניקב בתחתיתו עד חללו במקום שעליון שכנגדו למטה מעטרה בזה י"ל להכשיר משום שכנגדו למטה מעטרה, ומסקי' בב"ש דליתא דאמר ריב"ל עטרה כל שהוא מעכצת וכו', ולמאי דפוסל ריב"ל כי פוסל אפי' לא ניקב העליון, ואין נקב שצ"ד העליון לא מעלה ולא מוריד, דאם לא ניקב מעבר לעבר (לעבר התחתון) כשר, ואם ניקב מעבר לעבר בלא"ה פסול משום דניקב תחתיתו עד גובה דרעף, ולדינא אין פלוגתא בין ר"י שצחוס' לר"י שצמרדכי. וכ"כ גם צבית אפרים ס"י ג' ועוד אחרונים כבב"ש, דבתחתית הגיד פסול אף להחוס', וצעליונו אם לא ניקב מעבר לעבר כשר. וצבית אדם הג"ל כי דלא קיימיל כהחוס' שהכשירו בלא ניקב מעבר לעבר. גם בישוע"י פיה"ק סק"ד כי דלדינא יש להחמיר אף באינו מפולש.

ובבית יצחק ס"י ל"ד באחד שאל בערך ד' שנים ראה צעת שהשתין קילוח דק מחל למעלה ואח"כ חיקף השתין כדרכו, וזה כי כמה פעמים, ואינו יודע אם כי צעליונו של גיד או בתחתיתו או צ"ד ואם כי למעלה מהעטרה או בעטרה עלמה או למטה מהעטרה, ואז ראה נקב דק שכולל עד החלל, וסיבת הנקב יוכל להיות ע"י חולי שחלה אז או ע"י הרופא, או שחושד שהנשים צ"י צליעל שהיו מתלחשים להרע לו עשו לו זה, וג' שנים אח"כ מלא בתחתית הגיד גומא קטנה וראה שם ליחה, ואינו יודע אם הגיע לחלל ואח"כ נרפא הגומא ויש רק נרעת יצא ושחור על מקום הגומא, וזה כ"י חדשים ראה בתחתית הגיד למעלה מהעטרה במקום אחר נזכר הדם ואח"כ נפתח נקב דק מאד ואינו יודע אם הגיע לחלל, והנה הא"ש הזה נזכר ע"י עדים והעידו שלא ראו שום נקב רק נקודה שחורה בתחתית הגיד למעלה מהעטרה, ורופאים בקיאים בדקוהו וצראשונה אמרו שיש לו נקב דק מן הדק שא"ל שילא דרכו ש"י ואמרו שיוכל להוליד, ופעם שנים בדקוהו ואמרו שיש איזה קמט אבל אין צו שום נקב, והשיב דמה שראה זה בערך ד' שנים קילוח מהשתן, הנה אם כי הנקב בתחתית הגיד אין לספק שמה הוא למטה מהעטרה, דבתחתית הגיד הוא בעטרה עלמה או למעלה מעטרה וכמ"ש הט"ז, אף אם כי הנקב צעליונו של גיד או צ"ד יש להסתפק בזה, וגם אם כי הנקב למעלה מהעטרה צעליונו של גיד יש להכשיר לדעת החוס' אף בהגיע עד החלל, ודוקא בניקב מעבר אל עבר פסול, אף בתחתית הגיד גם החוס' מודים דפסול מפני שהוא שותת כמ"ש בב"ש, ולפ"י יש כאן ס"ם, שמה כי למטה מהעטרה צעליונו של גיד, והא"ל שכי למעלה מעטרה שמה הלכה כשיטת החוס' דכשר כבב"ג, מיהו י"ל כאן גם ס"ם להחמיר, שמה כי בתחתית הגיד דאז ודאי פסול, והא"ל שכי צעליונו של גיד שמה הלכה כשיטת הב"ש דצעליונו של גיד ג"כ פסול בניקב עד החלל, אף בג"ד יש להסתפק ג"כ שמה לא נעשה זה צ"ד רק צ"ד דהיינו מחמת חולי, ויש ג' ספיקות להקל, שמה כי למטה מהעטרה, והא"ל שכי למעלה שמה הלכה כחוס' דכשר, ושמא נעשה הנקב צ"ד ע"י חולי, וכל הפוסקים הסכימו דע"י חולי הוי כצ"ד, ודעת הרא"ם היא דעת יחיד, והגם שהא"ש שמע אנושי צליעל מתלחשים להרע לו, מ"מ עביר ח"נש דגזים ולא עביר כדאמרין בשבועות מ"י, גם מה שחושש שברפ"א עשה לו ל"ה לזה דאומן בקי צאומנתו, וע"כ הוי ספק גמור ויותר קרוב שנעשה ע"י חולי, גם מה שאלא אחר כמה שנים בתחתית הגיד גומא קל"ה וכעין נקב ואח"כ מלא נרעת יצא על מקום הגומא, כו"ל ג"כ ד' ספיקות, שמה לא ניקב עד החלל, ושמא הלכה בבב"ש פ"ח דיצמות ס"י י"א דבתחתית הגיד קיל יותר מעליונו של גיד וכשר בניקב עד החלל, ושיטת היש"ש

מהעטרה בענין שכנגדו למעלה (ה) בתוך (ה) העטרה פסול שהעטרה כולה מעכבת:

נסתם

פתיח תשובה

באר חיטב

(ה) העטרה. והיינו שהנזק מעצר אל עזר ונזק ח' הוא למטה מעטרה ונזק השני הוא בתוך העטרה ע"י ג"ש:

כ"ו עד אלף ג"ח פוסל. וע' נתיבות שז' יעקב חסד"ע סימן ד' שגשאל נחשבה נזק' ח' כשהיה קטן קשרו לו הנערים חוט פניו הגיד ולא היה יכול להסיר עד שפנה הגיד והצילו רופא וחתך החוט ורופא אותו ונשאר נקב בגיד למעלה מהעטרה סמוך לכיס והנזק הוא לזר הארץ וכשהוא משתין יוצא דרך הנקב וגם עשה כיפה אח"כ נשכת הדבר וכאשר הגדיל עשה לצו שיוך עמו והוליד כמה בנים ונזקו ונשאר לו עדיין נתיבות שז' יעקב חסד"ע סימן ד' שגשאל ח' והאיש הזה לא שם על לבו חתה שבעה לו מחמת דהוא חשיב יומי וירחי ואחרת ליה גם הרגיש שאזע יורה כחן דרך הנקב רק עתה שלמד קצת נאמן העזר שם על לבו דבר זה ושאל מה משפטו. והשיב דקשה להמליץ עזר ותרופה לאיש הזה אחרי שהנזק הוא למעלה מהעטרה ומשמע דמאותו נקב יוצא ג"ח ח' הוא פסול ח' דנש"ם חיתא העטם מפני שהוא שותת וזה חומר שמרגיש שורה כחן ז"ל דלא קים ליה להכיר נכד כדאי' צימות ס"ה כ"ו וגם היה חיה נלחמת בזה ומה דחשיב יומא וירחי ואחרת ליה ג"כ ח' אין לסמוך ע"ז להכשיר מכמה טעמים. וגם אין להמליץ תרופה חכה דברי התוס' פ' הערל דנריך דוקא נקב מפולש מעצר לעזר חזק שדעת המרדכי בשם ר"י אינו כן וגם מהרש"ל נס' המלות שלו כתב דלא נריך חפולש לגמרי ועוד דאפילו לדברי תוס' כתב ה"ג דאם ניקב בתחתיתו י"ל דפסול וכ"כ בדרישה ונכ"ד הוא למטה חזק הארץ ועוד דגם בתוס' לא הוזכרו להיות מפולש אלא אם אינו מזריע מתוך אותו נקב אבל אם אינו מזריע אלא מתחתיו נקב מורו דפסול כמו דמוכח מהאי עובדא דפומבדיתא דלסתתם גונתא דש"ז ואפיק נתיבות קטנים כ"ו (שהוזכר בפעם אחר) וגם אין ללמוד זכות מתשובת הרא"ש כלל ל"ג סימן ה' חזק שגד"ו אינו דומה לשם ועוד דהתם היה ביד שמים אצל גנ"ד כפי משמעות השאלה נעשה הנקב ע"י אדם ע"כ לא מלמדי היתר לאותו האיש להיות עם אשתו ולדור עמה צנית אחר. [ועין בזה נס' קרנן נחמאל פ' הערל אות י"ב וגם בתשובת חתם סופר סימן י"ב. אות ג'] אחס מה ששאל אם מותר לרפא למינין ולעלות לתורה אין בזה שום מחשק וישראל הוא לכל דבר שנקדשה חזן מה שאסור לישראל בת ישראל. ולענין בניו לפע"ד אין לפוסלם דאין נאמן על בניו הואיל ויש להם חזקת כשרות ע"י אביהם עד עתה דהא השיא אותם לכשרים ומבואר בס' ד' סכ"ט בנהמה דאם היה לו חזקת כשרות ע"פ האב שזו אינו נאמן עליו ואף דאין מחמת מוכיח עליו מ"מ י"ל דילמא נעשה ביד שמים או שמה נעשה אחר שגולדו הנשים כ"ו עכ"ד ע"ש. [ועין מה שכתבתי לעיל סוף ס"ק ג']:

ועיין בתשובת שו"י ח"ג ס' ק"ז שאלה כזו חתם (אלא שצנענאל ידיה לא נזכר שהרופא חתך החוט ונשאר נקב רק נזכר שקשרו לו חוט ונתפסה הגיד ועי"ז נפל נקב בתוך הגיד למעלה מעטרה לזר הארץ עד גונתא דש"ז) והוא ז"ל השיב להקל דאין להוציא האשה ממנו ע"פ דברי התוס'. הג"ל שכל שאין הנקב מפולש יש להכשיר וכן כ' בלגונה וכן משמעות הטור. וכתב הגם שלא נעלם מחתי שדעת המרדכי אינו כן וכ"כ רבינו ירוחם נכ"ג ח"ד וכן הסכימו האחרונים להחמיר ופירשו כן דעת התוס' וכת"ש ה"ח והדרישה והאחרונים בש"ע מ"ח כ"ל והיינו דוקא להחמיר לכתחילה אלא לישראל בת ישראל אלא אם כבר נשא ודאי דאין להוציא מהספקא כ"ו ומכ"ש שלא להוציא לעו על בניו ונפרט דנכ"ד יש עוד ספק דהא דעת הרמב"ם דע"י חולי מקרי גיד שמים וכן הכריעו האחרונים וכן מלמדי צמחנשי יו"ט כת"י על לבו א"כ שהכריעו בדברי הרמב"ם דע"י חולי כשר וא"כ נכ"ד לפי משמעות השאלה לא נעשה הדבר ע"י אדם צדיק רק ע"י קשרית החוט כולל החולי ונתפסה הגיד ועי"כ נפל הנקב הזה תוך הגיד וכן כל חולי ע"פ הרוב בזה ע"י חתקה רעה והיו כניו שמים ואינו נפסל כל שלא צדיק ממש ע"י אדם. גם מנינו בזה מהרש"ל פא"ט סימן פ' שז' נתיבות דאכא פלוגתא בין הפוסקים אי חזינן דמי יצ"ח כשרה וכ"כ הש"ך ציד"ד סימן ג"ז א"כ נכ"ד ממי נאמן כיון שהאשה היא נחזקת כשרה ונזונה גם בעלה חשיב יומי וירחי דחזינן מחזקי' כדאי' בסוף מכות כ"ו ולא אמרינן לא ונדוק על צנית חזין הם כיון דאכא ס"ם להכשיר כ"ו כלל הדבר בזה נחמי ובהא סלקי דנכ"ד אין להוציא האשה מחמת בעלה ואין לענה כלל וכ"ש שלא להוציא לעו על בניו ח"ו. ושזר דאיתי בתשובת אבן לז ח"ג ס' ג"ל שפסק ג"כ כה"ג נספק בזה דאם נשאלת לא תנא (הוא מה שהביא הגה"ט סק"ט) גם בתשובת תומת ישרים כ"ו עכ"ד ע"ש:

ועיין בתשובת חמדת שלמה סימן ח"ה שגשאל ג"כ על כיוצא בזה (ובעובדא ידיה נשאל על לכתחלה אם מותר לישראל בת ישראל) בלחזר אשר נקטנו שחקו עמו הילדים וקשרו לו משיחה על הגיד ולא הרגיש שום כאב ולא הגיד נשום אדם רק אחר כמה וכמה שזעזעו נתפסה הגיד והרופא הניח שמים ומשקות להפוך החמיתה עד שנתרפא ונטל הרופא החוט לאחריה אלא לא עשה שום חיתוך בשום כלי ולא ציד רק צמחים ורפואות וזר ורפא לו אך נשאר נקב צמדי אם מותר לזר נקבה. וכתב דבתשובת שז' יעקב חסד"ע סימן ד' שגשאל ח' והאיש הזה לא שם על לבו חתה שבעה לו מחמת דהוא חשיב יומי וירחי ואחרת ליה גם הרגיש שאזע יורה כחן דרך הנקב רק עתה שלמד קצת נאמן העזר שם על לבו דבר זה ושאל מה משפטו. והשיב דקשה להמליץ עזר ותרופה לאיש הזה אחרי שהנזק הוא למעלה מהעטרה ומשמע דמאותו נקב יוצא ג"ח ח' הוא פסול ח' דנש"ם חיתא העטם מפני שהוא שותת וזה חומר שמרגיש שורה כחן ז"ל דלא קים ליה להכיר נכד כדאי' צימות ס"ה כ"ו וגם היה חיה נלחמת בזה ומה דחשיב יומא וירחי ואחרת ליה ג"כ ח' אין לסמוך ע"ז להכשיר מכמה טעמים. וגם אין להמליץ תרופה חכה דברי התוס' פ' הערל דנריך דוקא נקב מפולש מעצר לעזר חזק שדעת המרדכי בשם ר"י אינו כן וגם מהרש"ל נס' המלות שלו כתב דלא נריך חפולש לגמרי ועוד דאפילו לדברי תוס' כתב ה"ג דאם ניקב בתחתיתו י"ל דפסול וכ"כ בדרישה ונכ"ד הוא למטה חזק הארץ ועוד דגם בתוס' לא הוזכרו להיות מפולש אלא אם אינו מזריע מתוך אותו נקב אבל אם אינו מזריע אלא מתחתיו נקב מורו דפסול כמו דמוכח מהאי עובדא דפומבדיתא דלסתתם גונתא דש"ז ואפיק נתיבות קטנים כ"ו (שהוזכר בפעם אחר) וגם אין ללמוד זכות מתשובת הרא"ש כלל ל"ג סימן ה' חזק שגד"ו אינו דומה לשם ועוד דהתם היה ביד שמים אצל גנ"ד כפי משמעות השאלה נעשה הנקב ע"י אדם ע"כ לא מלמדי היתר לאותו האיש להיות עם אשתו ולדור עמה צנית אחר. [ועין בזה נס' קרנן נחמאל פ' הערל אות י"ב וגם בתשובת חתם סופר סימן י"ב. אות ג'] אחס מה ששאל אם מותר לרפא למינין ולעלות לתורה אין בזה שום מחשק וישראל הוא לכל דבר שנקדשה חזן מה שאסור לישראל בת ישראל. ולענין בניו לפע"ד אין לפוסלם דאין נאמן על בניו הואיל ויש להם חזקת כשרות ע"י אביהם עד עתה דהא השיא אותם לכשרים ומבואר בס' ד' סכ"ט בנהמה דאם היה לו חזקת כשרות ע"פ האב שזו אינו נאמן עליו ואף דאין מחמת מוכיח עליו מ"מ י"ל דילמא נעשה ביד שמים או שמה נעשה אחר שגולדו הנשים כ"ו עכ"ד ע"ש. [ועין מה שכתבתי לעיל סוף ס"ק ג']:

אוצר הפוסקים

לג. בתוך העטרה. בעל"ז סק"י הביא מהב"ח שז' דברמב"ם כי גורם כן בגמרא, ניקב למטה מעטרה שכנגדו למעלה בתוך העטרה, ופירש דבריו דדוקא צניקב צעטרה ענמה אצל למעלה מעטרה כשר וכן משמע מדברי הב"ש, ואין נראה דצריכס, דאם צעטרה ענמה פסול כל שכן למעלה מעטרה, ולעני"ד א"ל לזה, דגם ברמב"ם כי גורם בגמרא דשמואל דאפי' ניקב צעטרה ענמה פסול, כי"כ דמסיק בגמ' במילתא דשמואל דאפי' ניקב צעטרה ענמה פסול, כי"כ נמי צניקב למטה מעטרה שכנגדו למעלה בתוך העטרה נמי פסול, ולכן כתב דאפי' שכנגדו בתוך העטרה פסול וכ"ש צעטרה למעלה מעטרה. וז"ל הב"ז סק"ד: ניקב למטה מעטרה בענין שכנגדו למעלה בתוך העטרה, זכ לשון ברמב"ם, והוא כפירש"י שזכרתי בסעי' ב', ואף שרש"י נקט למעלה מעטרה, נראה דלברמב"ם ק"ו בזה שכולן למעלה מעטרה, וזו ששם הוי פסול אפי' בלא ניקב למטה כיון שיש עכ"פ נקב למעלה מעטרה. אצל צערוך השולחן סעי' י"ב כי גם כן כניל דלכרי"מ כשר למעלה מעטרה ובאריך בזה, פ"ש.

ל. מהעטרה. כי הב"ש סק"ט מהמרדכי דאפי' אם ניקב למטה מעטרה עד החלל בעליונו של גיד ולא ניקב מעצר לעצר נמי פסול וס"ל דניקב גרע מנחתך, וכתב הביט שמואל דלא קיימא לן כהמרדכי בזה.

לא. בענין שכנגדו. בבאר יצחק ס' ד' מבואר דגם צניקב מן הא"ז דינו כמו בעליונו דלדעת החס' כשר. וכ"כ צנית אפרים ס' ג', דכיון דכל שהנקב בעליונו אין לפסולו משום שאינו שותת, א"כ אעפ"י שאינו בעליונו של גיד ממש ל"א שהוא שותת, דמה לי בעליונו מה לי מן הלבד, ודוקא בתחוונו שייך לפסול משום שהוא שותת.

לב. שכנגדו. כתב בשדה יצחק ס' ב"ה דמפולש אינו דוקא בזה כנגד זכ דאף שאינו מכון כנגדו ממש מקרי מפולש מעצר לעצר כמו גבי ריאה ציד"ד ס' ל"י משום שברוח יוצא ציוהם וכאן נמי אמרי' ביצומת ע"ה דשליט ציד' אוירה, וכן דינן לפי פירש"י צניקב למטה שכנגדו למעלה.

באר הגולה

מ מעובדל דהוה צענדליה
וכו' שם

ו. נסתם שביל שכבת זרע וחזר לראות שכבת זרע בשביל שמשתין בו

הר"ה

פתחי תשובה

שוב נדפס שו"ת קהלת יעקב מהגאון מקהלנין וכ' שם צמ"ג ג' שאלה כעין זה (אלא צענדל דידה לא הוי ידוע אם ניקב גופתה דש"ו) נחמד שנקטעו קשרו לו חוט פניו הגיד דוחק גדול ומכאן זה מתקלקל העור ונעשה צ"ו נקבים פתוח לכיס וניקב גם שצ"ח מ"ר עד שנוזל מים מתוך אוחן הנקבים אף אין ידוע אם ניקב לחלל עד שצ"ח הזרע או שצ"ח הזרע קיים וכבר היה לו אשה והוליד בנים ומתו וגם הוא עצמו אומר שידוע שזרעו כהוגן מפי האמה ויורה כחן וגם האיש ההוא כבר נתמלא זקן העליון וגם התחתון ועשה רוצה לישא אשה אחרת. והשיב ע"ז נארכות ותורף דבריו דלון ללד היתר צ"ד מחמת דברי התוס' דנענין נקב מפולש מעבר לעבר חלל דניש"ש כתב דמשמע' כל הפוסק' שאל כהתוס' ועוד דכתב הנ"ש דגם התוס' מודים צניקב בתחתיתו ונפרט דעיקר הוכחת התוס' מהא דקולמוס ומרוב יש לזהות דקולמוס ומרוב איירי כשלא נגע צילון הזרע וכ"ת מדברי רש"י שם וכן נראה דעת הרי"ף שפרש כן 'כו' אף השקד שיש ללד להחיר הוא שאין לנו להחיק ספק צום לומר שעבר ונפסק כל צילון מי רגלים עד הדופן התפסיק לשצ"ל הזרע שפרי יא הפסק גדול כל עובי שצ"ח מ"ר חזין לנו שנתקלקל כולו ואחזיק ריעותה לא מחזיקין ואף להפוסקים המתמרים צוטש דחיישין שמה הנריא יש לזהות כ"ד למחש שמהא צעוני צה"כ מהא ח' דל"ה שמה הנריא לפי שהוא עב ביותר ה"ה כן הוא ונל"ה כבר האריכו האחרונים דין הלענת האוחות דע"י קול' ל"ה

הר"ה שסובר דע"י חולי הוי ציר"א מורה צ"ד דמקרי ציר"ש כיון דנאחזה שעה שקשרו לו לא הרגיש כאז ולא מנע לו הטלת מ"ד רק אחר כמה שעות וא"כ יוכל להיות שצ"י שנתגל גופו יותר כדרך הטבע ומחילא כמעשה הגיד יותר ע"כ מחילא נעשה הכאז והנפיהם וזכו ודאי מקרי ציר"ש כי אלו היה נשאר נכס לא היה מתיק' החוט כלל. וכ' עוד דאף אם הדבר ספק אם החוט עצמו גרם שיעשה הנקב צעור קצור קת ויש לדמותו לקון דמקרי ציר"א או אפשר דאחר שנתגבר החולי ונפת הגיד מתולד הרקנון נעשה הנקב מזה עצמו ויש לדמותו לציר"ש והוי ספק פ"ד מ"מ יש מקום להחיר משום דמחזיקין אותו על חזקת כשרות אע"פ שגור הריעותה וכמ"ש הש"ך צ"ד סימן נו"ן להחיר צהפ"ו ונפרט במידי דשכיח ונ"ד מתעבר יותר שהחוט לא פעל כלל א"כ נראה פשוט דמחזיקין על חזקתו ואף אם המעשה נעשה קודם שהיה בן חשע דלא לא היה ראוי לביאה ולא היה כ"מ כלל אם הוא פ"ד או לא אפ"ה סיין להטעמו על חזקתו דהיה לו חזקה שכשיגדל יהיה מותר לנא צקל"ע"ש. ועיין צתשנות בית אפרים כמה תשובות צדכר מעיין זה. ועיין צמ' צינת אדם שער צ"ה סימן כ"ה שמתמיר צום על מעשה כיוצא צה דדוקא חלה מחמת עצמו בלא שום מעשה. אלא כל שנעשה איזה מעשה וע"י זה חלה הוי כנידי אדם ופסול ע"ש. ואפשר תשום דלא שמיע לים דברי הגדולים הכ"ל ואי הוי שמיע לים הוה מתקל' מניינו :

אוצר הפוסקים

נקב המכה נחרצ ויבש הקנה ופי האמה ח"כ גם שצ"ל זה שמהנקב והלאה נסתם, ואף שהר"ה מסתפק ואומר "אפשר" שיותר כחן זהו דוקא צנידון דברא"ש שהיה הנקב סמוך לכיס, אבל צ"ד שהנקב הוא סמוך לעטרה צלי ספק שיותר כחן אם נסתם הקנה משם ואילך ולכן יש להחיר, ואע"ג דכרות ופלוט אפילו יורה כחן פסול לצא צקל, מ"מ פסול דניקב שאני, דהפסול הוא רק מפני שהוא שותת ואי אינו שותת אלא יורה כחן ל"ה פל"ד, אף עכ"פ אין ראוי לסמוך ע"ז להחיר דאף דאנו מדמין לא נעשה מעשה, גם אין להקל מעטס דציר"ש כשר כיון שחזיתו צה ע"י אדם, וגם ל"ע אי הוי גמרו ציר"ש, כיון שבתחבוצות והסממנים שהניחו הרופאים שרפוהו הוי כמניח גחלת על לבו של חצירו, וגם מה שלא ניקב מעבר אל עבר, הנה בתחתית הגיד לכוי"ע לא צעי אלא מפולש לחלל לגופתה דקה ולכן אין צידיו להחיר, אף כיים אם נראה להרצנים המופלגים להחיר אחר שיעיטו צדברים אלא וצירוף שיש לו שערות ומורה רבה להכך צוכותו ובי די עמכס צדכר הלכה.

גם בבית אפרים סימן ג' צמי שצ"י נשיכת סום צעודו צקענותו אחר שהשדלו צרפוחתו נשאר לו נקב צצ"ו כגיד למעלה מעטרה ודרך שם הוא מעיל מים ומזרוע זרע, והנקב הישן נסתם לגמרי, והוא כבר נשא אשה והוליד ג' בנים, והציא מחשוי הר"ה ב"מל דיכול להוליד אפילו אם נעשה ציר"א ובה דאמרין צגמרא צהביא דאסתים גופתה דש"ו ואפיק צמקום קטנים דפסול משום דשלא צמקומה לא מצלה, היינו אם נמשך צצ"ל אחר משא"כ כאן שנמשך צצ"ל שלו רק שמקלר הילוכו, וכיון שאין הגיד חלול אח"כ שפיר יורה כחן וצר אולודי הוא וכשר, ומה שהר"ה כתב צלשת "אפשר" שהוא יורה כחן כמסתפק, כוננו שהוא דבר שאפשר להיות ומסתמא כן הוא, ועוד דאף אם הגיד חלול אפשר שלא כתב הר"ה כן אלא צנידון דידים שהיה הנקב סמוך לכיס ממש וכי משא"כ צנידון דיון אפשר שאף אם היה הגיד חלול משם ולהלן אין חשש צדכר וכו', וכל זה היינו צריכים אילו היה ידוע שהגיד חלול ולומר דגם הר"ה מודה צום שהרי סימנים מוכיחים עליו שערותיו שרצו וזקנו מגודל והצנים צניו שהרי איובא רוצה וחזקת כשרות דהאשכ כ"י וצנידון דיון שיש ספק אם הגיד חלול פשיעא שכל אלו מכריעין להחיר ונפרט שאין צום איסור חורה, דמהיית קיימיל דודאי פל"ד לא יבא הא ספק יבא, וגם דיש כאן חז"כ של באים שהרי מטיקרא היה צחוקה שראוי

סעיף ו. ל"ד. נסתם. א. כתב צלבוש שאם הוא ממילא או ממעו אמו כשר, ואם הוא ע"י חולי או ליקוי פסול, וכ"כ הטור דמייני צצא ע"י חולי וליקוי, דאילו ממילא הרי ציר"ש כשר, ומה שצו"ע בשמיני זה, כתב צע"ה ס"ק י"א שסמך על מה שכתב לקמן סעיף י' שיש מהלוקת בין הרמב"ם והר"ה צזה.

ב. עיין במור שהציא צזה ג"כ דברי הסמ"ג צשם הר"ה דקאי לענין פסול הולד. אבל איובא גופיה כשר וכחצ, שאין נראה כדבריו, אבל צמרדכי הציא דברי הר"ה רק צניקב הגיד אבל צנסתם שצ"ל לא הביאו, וכחצ צע"ה שם דנראה כטעם שהרי מסיים צדברי הר"ה דגם אין לפסול האיש מפני פסול פל"ד שהרי סתומה זו שנסתם שצ"ל ציר"ש היתה ואמר שמואל פל"ד ציר"ש כשר ומוכה מה שאם נסתם שצ"ל ציר"ה ס"ל גם להר"ה דפסול משום שצ"ה, ואם ציר"ש גם הטור כתב דכשר נמלא שאין מהלוקת צדון זה.

אך בתורת חסד סימן ל"ה כתב דצחמת גם ציר"ה כשר להר"ה, והא דכתב הסמ"ג דסתומה זו ציר"ש ביחס כתב כן רק דרך כוכחה לפירושו דהפסול הולד קאי ולא על פסול האיש עצמו, וכחצ כיון דמסתמא ה"י זה שנסתם שצ"ל ציר"ש דס"ל דגם ע"י חולי חשיב כציר"ש כהרמב"ם ודחוקא ליה מילתה. לגייר כן שנסתם גופתה דש"ו ציר"ה, וכיון שהוא ציר"ש ח"כ צל"ה כשר ועל כרחק דהפסול הולד קאי, וגם דכספר יראים עצמו לא כזכיר הר"ה כלל מזה שהיתה הסתומה ציר"ש רק שכשר לצא צקל.

ג. בחת"ם סי' י"ד נשאל צאחד שנכשלה יד המוכל ולא צתרפאה כמילה ומים רבים עד שהורך לרופאים, וע"י סממנים צה לודי כך שנסתם לו נקב השתן לגמרי, והמ"ר וכן הש"י יולאים דרך הנקב שנעשה לו צחתות הגיד למעלה מהעטרה, והציא מחשבות הר"ה [כמוצא צצ"י סימן כ'] צמי שלא היה לו נקב צפי האמה אלא סמוך לכיס היה לו נקב ודרך שם יעיל מ"ר אי איובא לספוקי אם הוא מוליד, וכחצ דאם הגיד חלול ועובר הזרע ע"פ האמה וחחר לנקב ויואל אז אינו יורה כחן אלא שותת ואינו מזרע, אבל אם מהנקב והלאה אין הגיד חלול אפשר שהוא יורה כחן דרך אותו הנקב, ואטפ"י שאינו מזרע צעומק הרחם אפשר שמתחמם וראוי להצריע וכו', ומ"מ אין קפידא להחירו צקל דהא ציר"ש כשר ככ"ל. וצ"ד אין ספק שגם שצ"ל מ"ר נסתם לגמרי מפני שצ"י שבתחו המ"ר דרך

פתחי תשובה

אחזקה שלא נתקלקל כ"כ וגם להאמינו נדנריו שאומר שכלש נגורו כו' יש עוד מקום לומר והיו בכלל ע"י חולי דעת רוב הפוסקים להכשיר ואף שחילת מעשהו היה ע"י אדם שקשרו בחוט סניב דוחק י"ל דגם זה ניד"ש מקרי דהא סתמא הכשירו הפוסקים ע"י חולי הגם דמחא חולים נעשים בפשיעת אדם ובפרט לפ"מ דילפינן ממחור דהוי ניד אדם הרי עיקר מעשהו וינירהו פ"י אדם אבל ע"י חולי אף שחילת החולי ע"י אדם לא הוי רק כגרמא בעלמא כו' ועוד יש סעד גדול להחיר כיון שכבר היה נשוי אשה והוליד בנים וע"כ דלא ניקב

שחא הצריח והגם כי נטו להחמיר כ"א במקום הפסד מרונה י"ל דננ"ד כיון שאין תקנה לדבר גרוע טפי מהפ"מ ונפרט שכבר העלו הגדולים בתשובת נר"צ ונתשובת מהר"א מרגליות דספק פל"ד מותר וחלי מה"ת כמו ספק מחזור ודבריהם נכונים מאוד ובגל סופרים יש מקום לסמוך על המקילין וגם יש כאן ס"ס שחא לא ניקב בנחל דש"י ושחא אין זו כדי להוציא ש"י דכשר לדעת רש"י כו' וכן מוכח מדברי הרי"ף והרמב"ם כו' והגם דניש"ש כתב ע"ז דטעות הוא אין נדנריו מוכרחין כלל וא"כ יש מקום לחשובו לס"ס גמור. וגם יש סברא לאוקמי

אוצר הפוסקים

ובדברי חיים ח"ב סימן י"ח באלה שניקב לו בגיד בעטרה והמיר וזרע יולאים דרך נקב זה, וצראש בגיד אין נקב כלל וסתם מראשו עד מקום הנקב שיואל ממנו המיר, וכחז כיון דספק הוא אם הוא ביד"ש הרי יש לו חזקה בגוף דבשעת לידה היה נקי ממנו הפוסל דהא ממעי אמו כשר אפילו ניקב, וגם כיון דאפילו רוצה החלי במעשה לא אזלינן בתריה כ"ש דלא ניהוש שנעשה זו מעשה ע"י אדם, גם יש ללרף לס"ס דעת הרא"ם דניקב כשר לצא בקבל, ומח שהשיג הגאון מלבוש על מהרש"ק דאוסר מחמיר ברא"ש שצ"י [כיה החשובה בני"ל] אינה חשובה שברי ברא"ש לא החליע להכשיר.

ובשואל ומשיב מהדח"ל ח"א סימן קי"ט באלה שנקב בשחן של סחוס אבל יש נקב בצדו ודרך שם יולאים המיר, ולא נודע אם נולד כך או נעשה אח"כ מחמת חולי, וכחז דהוי ס"ס חולי ביד"ש, ואח"ל ע"י חולי אולי הלכה כהרמב"ם דגם ע"י חולי כשר, ואף דהס"ס אינו מחפך דאם תחיל שחא ע"י חולי פסול לא תוכל לומר שחא ביד"ש דכבר קדמת שיהי ע"י חולי, אך חולי מן הנקב וכלאח אין בגיד חלול ואפשר שהוא יורה כח, כמ"ש הרא"ש בתשו', ואף דאיכא לצדורי מ"מ כה"ג יש לסמוך צ"דורף כל בני ספקות, ומ"מ יש לשאול פי הרפ"אם בזה, אח"כ הלך חד מהצ"ד אל רופא מומחה ושאל אותו ואמר שיוכל להוליד, והנה כתב הרא"ש בן שיוכל להוליד, וע"כ אני אומר שחאיש הלו כשר לצא בקבל.

ושם צסימן ר"י בעוצדא כזו ולא היה ידוע שום חולי שיגרם לה רק שמים חולדו הוא כך, וכחז דהרא"ש בתשובה הכשיר בזה, ומ"ש הגאון מהרש"ק דרוב האנשים אינם נולדים כך, הרי כרוז כס גם צריאים ולא נחכו בזה שום שינוי, גם יש כאן חזקה דשחא כנכ"ה וחזקה בגוף דלא נעשה בו שינוי.

ובתפארת יוסף סימן א' צמי שהנקב של פי האמה הוא למטה במקום העטרה ואין לו נקב אחר, כתב להחיר על פי תשובת הרא"ש הנ"ל אם למעלה מהנקב אין בגיד חלול, וכחז דא יוכל להתברר ע"י רפ"אם, וגם האיש צעמנו יכול לדעת אם צעת שמטיל מים מתפשט למעלה מן הנקב או שמקלה כדרכו, גם יש כאן ספק אם נעשה ביד"ש או מחמת חולי, וגם מחמת חולי כשר לחז הפוסקים דהוי כציד"ש, וע"ש שמהריך ע"ד שערות, [ובציאו צממת משה סי' ג' הוצא לפיל ס"ק י"ד אות ד'].

ובתשובות מהרש"ם ח"א סי' קע"ז צא' שיש לו נקב צתחתית בגיד למעלה מעטרה והנקב שיש לכל אדם נסחם, והשחן והצרע יולאים דרך הנקב החדש, וזה נחכו כד' צצעות אחר המילה שכמעט נתרפא כח המילה לגמרי נמח לו צועא על צער העטרה ושמו לו תחבושת וחלה שזה חמימה עד שנפתח הנקב החדש ונסחם הישן, והשיב דהאחרונים הכריעו כהרמב"ם להבא ע"י חולי, וגם דעת הרא"ם להקל בניקב לצא בקבל, וגם צתשו הרא"ש נפתח צדין נקב סמוך לכיס אם מוליד, וגם דהחוס' ס"ל דדוקא נקב מפולש מעבר אל עבר, ולכן יש להקל אי ניהא דהוי ע"י חולי אף לכתחילה, אומם צניד הוא

שראוי לצא בקבל וראוי להוליד, עוד יש ללדד צניד ולומר דהוי צציד"ש להפוסקים דע"י חולי הוי צציד"ש כיון דסתומה זו א"א שחעלה צציד"א רק מחמת המכה עלה קרום ונסחם והכריזו כמחמת חולי, וגדולה מזו מלחאי בשצות יעקב ח"ג סי' קי"ז שכתב על אותו הנידון שנשאל צצב יעקב, וכחז דכיון דלא נעשה ע"י אדם צצידים רק על ידי קשירת החוט נולד החולי ונתנפה בגיד וע"י נפל נקב תוך בגיד, וכן כל חולי על פי רוב צא ע"י מקרה והוי צציד"ש, וא"כ צציד"ש פשיטא דדמי לנידון דהצב יעקב, שגם כאן אף דהסוס נשכו מ"מ לא נקבו לחלל רק מחמת שהתנפה נולד חולי גם צצאר הצצר הצריח וניקב גם שם והוי צציד"ש. ומסיים להחיר את האיש ואת צניו, וכמחמיר בזה אינו חלל מן המחמירים.

ושם צסימן ד' צצחור שיש לו נקב צתחתית בגיד למעלה מעטרה ודרך שם הוא מטיל מים ועושה כיפה, ולמעלה מן הנקב נסחם כל בגיד וגם היה לו אף קטן וצציותו צן רצע שזה היה ניכר שיש לו מום זה, והציא תשובה הרא"ש הנ"ל שמשיק צצידו שמים כשר אך כתב כי קשה להחיר לכתחילה להשיאו אשה מחמת נד היתר צציד"ש הוא כיון דמ"מ אינו מוליד ואם ישא ויוליד יפול ספק לחזר על צניו, ואם צתחת לא יוליד קשה להשיאו אשה הרצויה לצנים וכדחמרינן שמשאינן עלה הוגנת, אך אם יש לו רצוי שערות הלא צתחילה כה"ג היו סומכין ע"י, וגם אם יאמר האיש שעמד על נפשו צצעת בעלת מים אינם מתפשטים להלן מן הנקב כלל רק מקלחין שמה כדרכם שזה מורכ שהגיד אינו חלול, א"כ יש לנו אינן גדול לסמוך עליו וכו' הרא"ש ז"ל בסוצר דשצאינו חלול שפיר מוליד.

ובמים חיים סימן ג' צמי שחא צציד שלו נקב צתחתית למעלה מעטרה מעט ועושה לרכיו דרך הנקב הכוא, וצמקום הראוי להיות נקב סחוס לגמרי וכחז צצם הצרא"ז מרגליות [צצל צית אפרים] שכתיר צצודאי נולד כך כיון שראש הצויה סחוס לגמרי, אך יש כאן מקום ספק כיון שהרופאים אמרו שהנקב הוא למעלה משפופרת הזרע וכו' מרע דרך הנקב וע"כ שנתכוו אחר נקב צשפופרת הזרע, וא"כ יש ספק צציוה זמן נחכוה הנקב צשפופרת חולי נחכוה כמה שנים אחר יצירתו כשנתגדל וצא ליד תאות נשים וכו' ואלא זרע, ומאריך שם לצאר דנקב אינו פוסל צשפופרת הזרע, אך מ"מ דמי להכיה עוצדא דאיסחוס גוצחא דש"י דפסול משום דשלא צמקומה לא מצעלה, ובכל זאת יש להכשיר מספק ספיקא, דילמא נעשה הנקב צשפופרת ממעי אמו, ואח"ל דנעשה אחר כמה שנים מ"מ כיון דלא נעשה צציד"א יש לסמוך על הרמב"ם דע"י חולי הוי צציד"ש וכשר, ואין לפקפק דהוי ס"ס משם אחד, זה אינו, דאיכא דספק אחד מחיר יותר מהספק האחר הוי ס"ס מעליא אפילו משם אחד, כמבואר בכללי ס"ס, וככא הספק השני שנעשה אחר כמה שנים מחיר ג"כ לחלוץ משני שיהי לו שעת הכושר, וכל זה אם אמרו הרופאים צצירות שהנקב שלו למעלה משפופרת הזרע, אבל אם לא אמרו כן צצירות היינו אומרים כשם שנשתנה האיש צנקב שיש לו מחתחיתו כן נשתנה ג"כ צשפופרת ומסחמא הוא סמוך לנקב שלו.

(ו) הרי זה פסול:

נכרתו

באר היטב

(ו) הרי זה פסול. משום שלא נמקמו אינו מנצל:

אוצר הפוסקים

עיי קנה של כסף, אני חוכך, כיון שנסתמו שצילי בגיד הכוא וידוע דשצילי הזרע אינם שציל של מיר, כי שני שצילי הזרע יולאים מזדדים משני צינים ימין ושמאל ומתאחדים למעלה ושציל של מיר הוא בפניע וכן אמרו חז"ל בצבורות מ"ד ז' וכו' וא"כ כיון ששצילי בגיד הכוא סתומים והרופאים ימליאו לו שציל למיר מ"מ מי ימליאו לו שציל לש"ן, ואם יאמרו שיכא שציל משמש לשנייהם א"כ אינו יורה חו כחץ ויכא עקר, ולא חובל להאמין שיכא אפשר להם לעשות שציל רחב ומחילה מפסקת ויכיה אחד משמש לשון ואחד לש"ן כאשר חזרו היוצא מחילה, ואפי' אם יאמרו ששצילי הזרע לא נסתמו מסיקרא רק שציל של מיר קשה להאמין להם שכו' לא היו עיניהם וידיהם שם בפנים וכו', ע"ש.

ובמהר"ם שיק סימן ע' בחינוך שנוול צלי נקב צגיד כלל, ובמשך הזמן ניקב הגיד מעצמו בלד תחתיתו למעלה מעטרה והוליא השתן דרך הנקב הכוא, ויען שמי רגליו היו שותתין הלך אציו לרופא והוא חתך בצורך בגיד לא חתך מפולש מעבר אל עבר, ואח"כ נתרפא מקום החתך ולא נשאר רק נקב כנחתילה ומלא וכלאה הוא משתין בקולות דרך הנקב הנשאר ועושה כיפה, ועכשיו רוצים הרופאים לנקוב ראש בגיד ולעשות קנה חלול של כסף ועיי' לא יוליא שחן דרך הנקב רק בדרך כל הארץ, וכחז דמה שנעשה הנקב עיי' עליו השתן אפשר דגובצת דש"ן לא ניקב כלל אח"כ בגובצת דש"ן היא תחת גובצת דמיר ואז יכול להיות דגם זה איננו וא"כ יש כאן ס"ם דילמא מחמת חולי בוי כציד"ש, ואח"כ כדעת הראש"ש דחולי בוי כציד"ש מ"מ דילמא לא ניקב כלל גובצת דש"ן, וגם על התקנה שעשה הרופא שחתך בגיד לאורך יש ג"כ ס"ם, שמה לא חתך גובצת דש"ן, ואח"כ שחתך שמה נתרפא, אבל אם יעשה מחדש קנה של כסף קשה לי הרי אם ניקב מקום הזרע לנקב השתן שוב אינו מוליד דשלא במקומה לא מנשלה ופסול לצא צקבל, וא"כ הרופאים שעושים קנה אחת של כסף עוקרים בהפסק שהוא בקליפת השום כמ"ש חז"ל ושוב אינו מוליד שזרע הולך דרך מי השתן, ואם אין עוקרין אותו הרי מקום הזרע נשאר סתום.

ובתורת חסד סימן ל"ה בחינוך שגיד שלו עד העטרה היה דבוק לכים הבציות והיה לו נקב צכים למעלה מהבציות שמיר יולאים משם, ובראש הגויה היה סתום לגמרי, וכחלי שנה אח"כ עשה לו רופא נקב חלול צגיד ובמקום הנקב שהיה לו צכים עשה לו שפופרת של כסף לסתום שם שציל המיר, ואח"כ ניתק ממנו השפופרת ובדקו אותו כעת והנה יש לו שני נקבים וכשהוא עומד יולאים במיר מראש בגיד וכשהוא יושב יולאים במיר דרך הנקב שצבים, וכחז דאם לא היה עושה הרופא הנקב והיה נשאר כחולדתו בנקב שצבים אז היה כשר לצא צקבל כיון דהוי ציד"ש אבל לא היה ראוי להוליד, אף דנחשוי הראש"ש כלל ל"ג מבואר דאם מן הנקב והלאה אין בגיד חלול אפשר שהוא יורה כחץ וכו', שם היה הנקב צגיד חלל שאינו צראש, אבל צי"ד שהנקב הוא צכים ממנו ולא צגיד כלל מה שייך לרמותו לצרוא דנחתא, ולא שייך שם יורה כחץ כלל ואינו ראוי להוליד, ומלכד זה כיון שמתולדתו בגיד דבוק צכים עד העטרה וא"כ שיכא חלל יותר מהנכנס עטרה מבואר בחוס' יצמות דק נ"ה ז' דאינה ראויה להעבר צבערעה זו הכנסת עטרה וכו', אך אחר שרופא עשה לו נקב חלול צגיד עיי' קנה חלול כדי שבמיר יאחזו דרכם בראש בגיד ככל אדם לכאורה

החוס' וא"כ צב"ג אין לבחור לכתחילה, מיהו אם נעשה אחר הלידה עיי' חולי מבואר צש"ע מחלוקת בין הרמב"ם לראש"ש ולא הכריע, ולפי"ז יש כאן ס"ם, שמה הלכה כמ"ד דעיי' חולי מיקרי ציד"ש, ושמא הלכה כהחוס' או כהראש"ש דאין צנקדים משום כרו"ש, ואף להדיעות דס"ם דפלוגתא דרבותא לא מיקרי ס"ם מ"מ כאן דעיי' הספק הראשון ולא מידי איסור דאורייתא דהא ספק פלי"ד הוא רק מדרבנן כמו ספק מחמר י"ל דכ"ע מודים דספק בשני מהני לבחור אפילו מדרבנן, וגם בספק אם צא ממעי אמו או אחר הלידה יש לבחור צנקדים אפילו למ"ד דעיי' חולי בוי כציד"ש משום הלי ס"ם, אכן אם ידוע שצא אחר הלידה רק שאין ידוע אם עיי' חולי או ציד"ש דיש צ' ספיקות לאסור שמה ציד"ש ושמא עיי' חולי בוי כציד"ש לכאורה יש לאסור, אמנם נראה לבחור גם צזה משום דהספק שמה צא ציד"ש לא מיקרי ספק, דהא אפילו רוצא דתליא צמעשה לא חלוק צתרה מכ"ש דאין לחוש לספק דתליא צמעשה, גם אין לומר דמ"ו שנקרע עיי' פריעה דזה אינו, דא"כ היה צריך להיות כל בגיד קרוע, דאין לומר שנתרפא, כמ"ש ב"ש דלא חיישי שנתרפא, וכיון דלא חזינו צגיד רק נקב והימנו למעלה ולמטה שלם ע"כ שלא נעשה עיי' הפריעה ולכן אין לפוסלו לצא צקבל אח"כ ידוע שנעשה עיי' אדם. ד. כתב בלבוש שאם לא נסתם לגמרי חלל שזרע יולא משני מקומות ממקומו וממקום יולא מיר הרי ניקב שציל של זרע ואפשר שפסול שאין הזרע מתצבל כך ויש להחמיר. וכחז עיי' צעלי ארוח ס"ם י"א שלא מלא רחם מזה לא צדברי העור ולא צבית יוסף וצריך יישוב מאין למד כן. ובהכרח חכמת שלמה סעיף ע' כתב דנראה דאף אם מוליא זרע משני מקומות הללו כשר כו' וכו' משמע ממ"ש צש"ס ופוסקים דנסתם שציל של ש"ן וחזר לראות שציל של מי רגלים כו' משמע דוקא צנסתם לגמרי אז פסול כו' אבל אם הוי מקלחת צמקומה מצשלת ג"כ וכשר.

לה. הרי זה פסול. כתב באפי זוטרי דאם חזר ונפתח וצש"ן הולך שציל שלו נראה צרור להכשירו שברי עתה חוזר ונראה וכו' לצמקומה מצשלה.

ובחאלף לך שלמה סימן כ"ד צאחד ששנוול היה נקב השתן שלו סתום רק שהיה לו נקב מן הצד ומי רגליו שותתין דרך שם, ועשו לו רפואה עיי' רופאים וסתם הנקב כנ"ל ופתחו לו נקב צפי האמה בדרך כל הארץ, כתב דא"י כרו"ש כיון דהוי ציד"ש, גם כיון דאפשר צפתחה הוי פסול שחזר להכשרו דכשר, מיהו צזה יש לעיין חולי דוקא אם חזר מעצמו צלי רפואה או עיי' רפואה שציד כל אדם לעשות כן והוי מלאכת הדיוע זה נחשב חוזר להכשרו אבל מה דצריך רופאים מומחים ואין ציד כל אדם לעשות כן י"ל דזה לא נחשב חוזר להכשרו כיון דאינו חוזר רק עיי' רופאים, מיהו צגידון דיון כשר מטעם הראשון.

ובחת"ם ח"ו סימן ס"ד צילד צצעת מילתו שצוע אחר זמנו ראו שלא היה שום נקב השתן צראש בגויה כי אם למטה סמוך לכים נקב והשתין משם ועשה כיפה, כתב דלענין דין כרו"ש פשוט שאין כאן איסור, שהרי צודאי נולד כן ממעי אמו דהא אין לו נקב אחר להוליא השתן אח"כ מסתמא צברא כך חלל שלא הרגישו צו כשם שלא הרגישו צחסרון הנקב העליון וכו' ציד"ש וכשר, אך צמה שאמרו הרופאים שאפשר להמליא לו שציל למיר ולסתום נקב התחתון ולעשותו צמקומו

באר הגולה

ג ברייתא סע ע"א וכת"ק

ז : נכרתו הביצים או אחת מהם או שנפצעה אחת מהם

או

אוצר הפוסקים

יש לו הרבה שערות בדרך כל איש אף דכח"ס כתב דאין השערות רק כסימן שאינו מובהק [ע"י לעיל ס"ק י"ד אות ד'] מ"מ אולי מועיל לסיקף, אולם למעשה קשה להחיות, דעת הר"מ לא נזכרה בשו"ע, ודעת הי"ש"ס היא להיפך מדעת הב"ש, ועל דעת הרמב"ם לענין תחילתו ביד"ש כפי שפירש הי"ש"ס ל"ע אם שייך בנ"ד כיון דניקב יש לו רפואה י"ל דכח"ס"ג הוי כאילו כל המעשה ביד"א, וגם יש לעיין אולי הנקב בחולדה ה"י קטן שאין ש"י יולא ובתחתית הגיד כשר בנקב שאין ש"י יולא וכמ"ס בע"ז ולא הוי בכלל נקב כלל וכל מעשה הנקב היה ביד"א ואזלינן בחר המעשה האחרון וכו', ומהנכון שישאלו לשני רופאים מומחים שיגידו שיכול להוליד ושיכא יורח כחן כדי שיהיה הלידוף להיות מכה חשי' הראש' כנודע, ועל סמך שני רופאים זה שלא בפני זה הנאמנות אלים יותר וכו', ע"ש.

סעיף ז. לו. נכרתו הביצים. א. בספר יש מאין סי' כי נשאל בא' שצילתו הימנית עומדת מחוץ לכים בין הירכיים, ואמר הרופא שפ"י רוב אין מולידין בכה"ג מה דינו, וכתב דאף דאיתא בשו"ע דאם חסרה ביצה אחת פסול וכ"ש בנ"ד שהיא של ימין, אבל הי"ש"ס בפרק הערל כתב דלדעת הח"ס מחירין גם בשל ימין ועיקר הגורסא בירושלמי הוא שלימין, ורצו חיים מוואלוזין כתב להקל בכל חסרון ביצה מצלי הצדל, וגם הח"ס"ס בסי' ע"ז ע"ז י"ז מקול דזה, והגם שאין להחיות בזה להדיא נגד השו"ע מ"מ מועיל מכה ס"ס, שמא נולד כן, ושמא הלכה כר"ט ודעומיה דבעל ביצה אחת אף ביד"א כשר, וכן החיות בכה"ג בסי' הבית אפרים סימן ג', ובספר ישא איש סי' א'. ב. וביד מאיר סימן ג' בעובדא שהביצה הימנית נשארה מקודם הולדו דבוקה למעלה ולא ירדה למטה והיא כולה שלימה וניכרת וגדולה בהשמאלית, כתב דאין בזה שום חשש ופקוק כלל אף אם היא ידוע שנעשה ביד"א דאף דנראה עיקר דלינא לענין מומין [בבב"ר ובתנ"י כהן, ע"י ברמב"ם פ"ג במכורות ובכ"מ פ"ז מציאת מקדש ה"ח] דאם מיעך ולא יולא אעפ"י שנמלאת אח"כ דבוקה בכסלים הוי מום, וכן לדעת הרמב"ן והרא"ש והעור דלא צ"י מיעך ובכל אופן הוי מום מ"מ היינו דוקא לענין מומין כיון דאינו במקומו הוי מום משא"כ לענין פל"ד כל שישנה הביצה אפילו דבוקה לא הוי ריעותא לענין זה ואפילו מיעך ולא יולא כל שיש הביצה אעפ"י שדבוקה ומכ"ש בנ"ד דשפיר ניכרת הביצה, ובש"ס שם בבכורות דף מ' מייירי דאין ניכר כלל אם יש שם ביצה וע"כ נקרא אין לו אלא ביצה א', משא"כ כאן דניכר מקום הביצה ונראה במשמוש ידיים פשוט דאין זו ריעותא, ובכה"ג יתכן דגם מום ל"ה, וכיון דל"ה ריעותא מהיכי תיתי לחוש שמא נידוך או נפגע ומה גם בנ"ד שהרופא חמר שלא נידוך כלל, ועוד דאפילו אם היה נפגע או נידוך הרי יש בו ספק אם נולד כן וספק פל"ד לקולא.

לו. או שנפצעה. א. כי הנוביץ' בסוף סי' י' וז"ל, ודע דגם בפלוג דהיינו מכה חרב אני מסופק אם דוקא נפגע לשנים או אפי' במקלחת פלוג במכה חרב דהיינו שנעשה בה זיקוק, ואריך לתת לב מה בין פלוג לבכרות דחשבי קרא כל א' בפני"ע, בשלמא כרות אינעריך למיכתה דכרות מפלוג לא אחי, דפלוג היינו מכה חרב וגרע מנחתך שזה נעשה בכח, אבל ה"י יכול לכתוב כרות ולא פלוג, ומחוך כך אפשר לומר דכרות צ"י נכרת לגמרי כ"י ופלוג היינו זיקוק אבל מחובר וגרע פלוג לפי שנעשה בכח במכה חרב כ"י, ובצ"ש סק"ג כ"י, פלוג היינו מכה חרב או סכין, וכרות היינו שנכרת לשנים ע"י שום דבר כ"י, וכונחו, דפלוג שאינו לשנים ע"י חרב וסכין וקוץ, וכרות שהוא לשנים ע"י שום דבר כ"י, אמנם נ"ל דא"י הוי כחצי חדא הוי"א בכותי דהיינו שנפגע לשנים או שנכרת לשנים, ולכן כ"י בחורה פלוג וכרות

לכאורה יש בזה חשש פסול שהרי צ"י שצילין יש, שציל של זרע ושציל של מ"ר ואין בין זה לזה אלא בקליפת השום ואם ניקבו זה לזה נעשה עקר והרופאים כשעושים נקב בשציל מ"ר אין בנזכרם לפחות מחילה מפסקת לש"י כמו שחזרם היוצר מחילה, וחשש זה כתב בכת"ס ח"ו סימן ס"ד, ומשום זה הוא גם פסול בקהל כי הא דאיסתחית גובתא דש"י ואפיק במקום קטנים דפסוליהו בגמרא משום שלא במקומה לא מצללה, אך הרא"מ פירש שם דלא נפסל בקהל רק דהולד שולד לו ממזר הוא ופסול כיון שאינו מוליד, אך י"ל לפי המבואר בהשאלה בנ"ד שיש לו שני נקבים נקב א' בראש הגיד שיואלים המ"ר כשהוא עומד ונקב אחד בכים שיואלים דרכו המ"ר כשהוא יושב, ולפי"ז אפשר דבגובתא דש"י לא נחתש דבר ע"י הרופא ויולדת כש"י גם שזה אפשר שהוא רק מהנקב שצכים כחולדתו שהוא ביד"ש וכשר בקבל וכמ"ס המהרש"ל ביש"ס יצמות פ"ה סוס"י ה' שכתבותרין הרופאים צבילים מחמת חולי אכן או שבר הם יודעים לחקן היעז ואינם מקלקלים החושים ושצילי הזרע, וכמו כן בנ"ד אפשר שעשה חיקון לשציל המ"ר בלדד ויש לאוקמיה אחזקתו שלא נשתנה בו שציל הש"י כלל ולא יולא מחזקת היתר שהיה לו לבא בקהל, וכבר כתבו כמה גדולים להקל בספק פל"ד כמו בספק ממזר דשרי מדאורייתא, ובספק פל"ד אפילו מדרבנן לא גזרו בו, ואף דבספק זה אם הש"י יולא מהנקב שצכים או מהנקב שבראש הגיד אפשר לזרורי, הא כתב ביש"ס שם סי' ע"ז שא"ל להחיות עון חמור של הוצ"ל רק ע"י גרמא דנהמא חמימא ע"ש, ועכשיו אין אנו בקיאים בצדיקה זו, גם יש ללרף לס"ס הספק שמא הלכה בהרא"מ דאיסתחית גובתא וכו' כשר לבא בקהל, גם יש ללרף עוד סברה להחיות ע"פ מה שאחזק אחרונים ראו להמליא קולא בפל"ד ביד"ש ואח"כ שלטו בו ידי אדם שלא יבא נפסל לבא בקהל, ובאמת הם ושלום להקל בזה, אך בנ"ד שפיר יש ללרף להחיות בזה, דודאי סרים חמה שנסתרים אח"כ ביד"א פסול בקהל, אמנם כל זה כשהוסף ביד"א בהשחתת אברי הזרע או סיבת מניעת ההולדה אבל כאן הרי לא הוסף ביד"א שום השחתה ולא שום מניעת הולדה מחדש ומתחילה כשהיה לו נקב בכים ג"כ לא היה ראוי להוליד, ובלא חיקון הרופא שעשה לו הנקב בראש הגיד לא היה לו כלל שום שציל לש"י והיה שחת חיקף דרך הנקב שצכים ולא נגרע לו דבר ע"י שעשה לו שציל ומהלך דרך הגיד ולאחית דינו כמתחילה ואין לפוסלו לקהל ככהאי גוונא.

ובחבצלת השרון סימן י"ב צ"י שגולד בנקב בתחתית הגיד למעלה מהעטרה ובראש הגיד היה סתום, ומחמת שהיה קשה לו להשחין הרחיב הרופא את הנקב ורופאים אומרים שיוכל להוליד, ומסיק להחיות דאולי כדברי הרופאים שראוי להוליד גם עתה, שהרי כתב ביש"ס יצמות פ"ה סי' ה' דרומכים על חכמת הרופאים אם אומרים שפשו לרפואה ושיליד, ואפילו אי נימא דאינו ראוי להוליד אולי גם מקודם ל"ה ראוי להוליד ולכמה פוסקים אף שנעשה אח"כ ביד"א לא מהני מעשה השני לפוסלו, ומציא כן בשם הדברי חיים חלק א' סימן י"א דהיכא דאינו יכול להוליד בל"ה לית ביה משום פל"ד וכר"ש, ע"ש, גם הא דעת הי"ש"ס דניקב אינו פסול לבא בקהל, וגם מפולש כשר, וגם הא דעת הרא"מ דניקב אינו פסול לבא בקהל, וגם כל ענין ניקב כה"ג שאין נקב אחר צ"י האמה לא הוזכר בש"ס רק ברא"ש ולדבריו ג"כ יש להכשירו לבא בקהל.

ועובדא זו הובאה ג"כ בספר דוצב מישרים סימן ל"ד וכתב ג"כ להחיות מכה הס"ס הנ"ל, דאולי הלכה כשיטת הרא"מ דניקב כשר, ואולי כהי"ש"ס דבתחתית הגיד צ"י שיהא מפולש מעבר לעבר, ואולי הלכה דתחילתו ביד"ש ואח"כ ביד"א הוי כביד"ש, וגם כיון

ביאור הגר"א
[א] או שנידוכה כו.
הינו נימוקו דבריתא :

[א] או שנידוכה אחת מהם

או

אוצר הפוסקים

כאז צביעה שמאלית, וכעת צדק אותה ומלאה שאיננה עגולה כדרכה רק שטוחה קלת אי מותר לצא צקבל. והשיב דכנה צניד ע"כ ניומוק קלת, שהרי אין מדת השטח מחזיק כמו העגולה וע"כ שנתרוקנו מקלת, חלה שיש להסתפק אולי הוא כן בחולדה, אך ספיקא דאורייתא לחומרא, ואפילו פסולי קהל עכ"פ מדרבנן ספיקא אסור, מיהו צניד כיון שיש לו שערות וזקן הרי זה מוילאו מידי ספק סריס, אך אפשר לחוש שהדחיפה גרמה לו כאז צקטנותו ויהי מתגונה וכולך עד לאחר שנמחו לו שערות וזקנו ואז ניומוק אחר כך ונעשה סריס, ואפשר לומר שאילו נסתרים היו שערותיו נושרות, גם כיון שאין לו שום סימן מסימני סריס ח"כ הרי זה מוילאו מידי ספק סריס, ועוד דאפילו חימא דספיקא הוא הרי יש לו חזקה כשרות לקבל, ובצבורות דף מ"ד גבי מומי כהנים לא חשיב חלה אין לו צינא חלה הקטנים או חסרה לא קאמר ומשמע דאם הוא בחולדה אפילו מום לא הוי, ומכאן לנו אם הקטנים קלת הרי אין לנו קצב למדת גדולה, ואילו נולד צביצים קטנים או אינם עגולים כל כך ודאי שלא היינו חוששין לו כלל ומכיון תיתי נחזיקנו לפל"ד, וצביציל הכאז ודאי חלה מחשב לפל"ד מאחר שאינו נמנה בגמרא בין פרעי הפסול, עוד יש ללמד להיות במה שהעיר הגאב"ד דבראד [כובא צנוצניק סי' ו'] שכשנידוך צביציל שמאלית יש לסמוך על ר' ישמעאל בנו של ריב"ז המכשיר צניטל ויהי נפלט, ובירושלמי הגירסא וצלבד של יומין צ' חיצות, עוד יש ללמד להחזיר מה שהעיר הנוצ"י שם צנידך במקלת אינו פסול עד שימוק כולו, ולפי דבריו ל"ל דמ"ש רש"י נמוקו והוקטנו היינו שנימוק כולו ועי"ז הוקטנה הצניח, וליתר שאת ראוי לשאול לרופאים אם ראוי הוא להוליד דמקום ספק נמסר הדבר לצקיאים ועל פיהם יש לסמוך, ואם יאמרו שראוי להוליד אין להחמיר עליו אחר שיש צרכ במה צדדי היתר.

ובשו"ת רע"א החדשות סימן ס"ג באחד שמרגיש צעמו שצינחו השמאלית מעוכה ונשפך בקיטון ממש ואין ידוע לנו אם נולד כך או שצא לו על ידי דחיפת אדם, כתב דיש לדון דספק פל"ד מותר לצא צקבל כמו דדרשינן ממזר ודאי כ"י י"ל פל"ד ודאי, ואף דחכמים אסרו ממזר ספק היינו מעט מעלה יוחסין משא"כ בפל"ד דאינו מוליד לא שייך גביה מעלה יוחסין, עוד יש מקום לדון לשיטת החוס' הסוברים דבהמה שנמלאת עריפה דהצנינות שלה אסורין דלא שייך לומר חוקמה אחזקה כיון דלא נצבר צעמא דאינה עריפה, ח"כ י"ל צניד דליכא חזקה מצוררת שלא נולד פל"ד י"ל להיפך דדנין אותו כשעת מליאתו כיון דעכשיו פל"ד כך הוא מעולם, אך למה דקו"ל ציו"ד סימן פ"א כשיטת הרשב"א צצנינות דחזקה הבאה מכה רוצה הוי חזקה ח"כ הכא נמי הוי חזקה שלא נולד פל"ד מכה הרוב דלא הוי פל"ד וצ"ע דלינא, [ועיין לעיל סי' י' אות ה' מ"ש צעם הזית רענן ח"א דף קס"א והתורת חסד סימן ל"ז]. ובתורת חסד סימן ל"ז צנער שנמלא צינחו השמאלית קטנה הרבה מציעה כימנית ובהיותו קטן נשבר ירכו והרופא הדניק שצר אל שצר והדק אותו כיעב, ועי"כ יש חשש אולי צביותו מהדק ירכו מיעד גם קלת הביעא עמה וחשיב נידוך ציד"א דהוי פל"ד, ולנער יש שערות גדולות בלחותו מקום ככל אדם, והשיב דכבר נודע בהיתר המוצא באתרוניס להחזיר ספק פל"ד אף מדרבנן [פי' לעיל סי' י'] וצלא"כ צניד יש לחלות שנוול כן כיון שאין יוכר צו שום רועש דיהיב או חסרון כלל רק שהביעא השמאלית קטנה בצרבה מהימנית וזה שכח כן מלידה כדמשמע בצבורות מ' צ', ולמה נחזיק ריעותא צניד לומר שנידוך פ"י הרופא ואין זה דבר הבוח ורגיל כלל, אדרבה

חד צכולו וחד אפי' במקלתו, ושצב אין הפרש בין פלוע וכרות, ודא ודא חדא הוא, והנה ניקב פסול, וניקב היינו מקלתו, והצ"ש מציה דבש"ס משמע דהוא ככלל פלוע ובסמ"ג כ' דהוא ככלל כרות, ולדידי אין הפרש צניטלס.

ב. ובחזון איש אהע"ז לוקועים סי' ד' אות ט' הציא מהספרי דאיתא אחיזה פ"ד כ"י אין לי חלה כולו, מנין אף מקלתו ח"ל וכר"ש, [הגר"א בספרי שם הביא ח"ל דכא] וכו', דהאי מקלתו יש לו שיעור, דאי כהגירא נפוח ח"כ לא משכח"ל ניקב דכל ניקב נפלאה, והראשונים כ' דוקא נקב מפולש, וכי אינו מפולש מאי הוי הרי נפלאה, ונראה דשיעורה בכלי הרופאים שאינו מוליד כו', והא דאילטערין לרצוי מקלתו, משום די"ל אפי' דאינו מוליד אין החסרון מזד כלי הזרע חלה מזד שמתכוה צאח חולי הבוגר, ואפשר דשיעור מקלתו שייגע עד מקום המחזיק רוב קוערו של העיגול של הצניח, ונראה דכשחמר ניקב ח"ל שיחמר נפלט, דכל פלט דהיינו נחתך ככלל ניקב, דכל חתך כל קו וקו שלו הוא נקב מפולש, ואם חתך פוסל אף אם אין סוף החתך כנגד רוב הקוער ונקב מפולש לריך שיבא כנגד רוב הקוער, אין חתך ככלל ניקב, ועי' בדברי מלכיהל ח"ג סי' פ"ה ש' דצ"ע שיפלט או ידוך עד מקום שצילי הזרע, ולכן פירש"י דמוגלח הוא ש"ז, ואף שפירש"י חסרו כל שהוא, לריך לדחוק דהכונה שנחסר משכו עד שצילי הזרע, ואפשר דס"ל לרש"י דכיון שחסר כ"ש סופס להחלקלק כולו, אך צ"ע מני"ל זה.

ג. עו"כ בחזון"א שם דיש לעיין צנימוק דקתני דהיינו נתמעכה מקלתה ציד"א למכ אינו ככלל נפלאה שהרי הנשאר נפלט, ואי נתמעך ח"ל כנגד רוב קוערו ניחא, חלה לשון אפי' [שצגמ' שם] לא מתפרש דנתמעך חמיר גופי, ואפשר דחתך חזיק טפי מנתמעך. ד. ושם בלוח י' כ', הנה אם נפלטו ונתרפאו וכן שלימין כצרייתן זהו שאמרו פל"ד חחר, חלה אם נקדם חוך החתך ונתרפא ונשאר חרין צ"ע אי מקרי נתרפא, וכן יש להסתפק צניקב ונקרס חוך הנקב ונשאר נקוב, מיהו צחסר ונקרס על פני החסרון ונשאר חסר נראה דהוי ככלל חסר.

לח. או שנידוכה. צספר צת עיני סימן ח' צנער כצן שש שמיעד לו אחד צצניס והרגיש כאז גדול, וכשנתגל צדק חת עלמו כי היה מרגיש קלת כאז ומלא שהצניח השמאלית נידוכה צאח"ה מקומות בלופן שאין חסר רק משכו, וכתב דיש לדון צזה, דבסוגיא אין מצוה דרך הוא בכל שהוא, דמה שפירש רש"י חלה דניקב ונימוק וחסרה, בכל שהוא, היינו פירוש על חסרו ולא על הקטיו, רק רש"ל ציש"ש צשם הריעצ"א מציה דחסרו היינו הקטיו ורצים חולקים ע"ז, חלה מ"מ נידוך לא שמענו, שאין כאן נקב ולא חסרון ומנין לנו שיבא צכ"ש, כיון שלא החכר, דאם היה צכ"ש לא הוי שתקי חכמי הש"ס, ותו כיון דהוי צצניח שמאלית יש לנו ללחך כך דיעב דצעל צינח אחת כשר ובגירסת החוס' בירושלמי וצלבד של יומין, צ' חיצות, לאפוקי שמאל ולא לאפוקי שיהיו שלימין, וכך גירסא מסתבר גופי, ועכ"פ ס"ס הוי, ספק אם של יומין דוקא פוסל וספק אם דך פוסל בכל שהוא, וגם צספק יש לומר כיון דרובם של סריסים אינם מציאים שערות ח"כ סמכין צספיקא צהגלות שערות, ומכל הני"ל אפשר לסמוך צשעת הדחק להקל אם יסכימו רצנים גדולים חלה על הכרעתי לא יסמוך שום אדם, ועיין צפתחי תשובה סק"ג מ"ש צשם הנוצניק סימן ו' צעוצלה כזו.

ובזכרון יעקב סימן ל' באחד ששהב עם אשתו כמה זמן ולא הוליד ונתגרש, וצקטנותו נדחק צאשכיו לכותל ומאז הוא מרגיש

או שחטרה (ז) או שניקבה [יב] (נקב מפולש) (צ"י צעם נ"י צעם חוס' פי הערל)

הרי

ביאור הגר"א
[יב] נקב מפולש
מדמכשרינן כקולמוס
ובמרוצ ושמ למעלה

מפסרה אלא צ"ל כיון שאינו משני צדדים חוס' שם ד"ה נקב כ"י :

באר היטב

ולדברי המקילין נחמסר צ"ה השמאלית הוא הדין אם נחמסר חוט צ"ה השמאלית. בית שמואל :

(ז) או שניקבה. משמע בכל דינים אלו אחד מחוטין שזה לכל חוטין ואם נחמסר חוט אחד פסול וכן נזקק לו נפגע חוט אחד

אוצר הפוסקים

ובקטנו מאלוהין, ואפילו חסרו כל שבו, ומשמע דנמוקו היינו חסרו ולא זו אף זו קטני, לא זו נמוקו דבוקטנו ממש אלא אפילו חסרו כל שבו, ומשום הכי השמיט רבנו דין נמוקו דנלמד במכל שכן מחסרה כל שבו וגם הרמזים לא הזכירו, ועיי' בנזכיר סוסי ו' מ"ש על דברי הב"ח.

ב. ובשואל ומשיב ח"א סימן קל"ב כתב דלמאן דצ"ל דעיי' חולי כשר ל"ל דרך נמוקו דהוי עיי' מכה שהמכה בזה עיי' אדם, ועדיין ל"ע דעכ"פ בהקטנה נעשה מאליו, ול"ע.

ג. ובחזון איש אהע"ז ליקוטיו סימן ד' אות ט' כתב דיש לעיין באי חסר כידי דמי, אי נחתך היינו נפגע, ואי נחתך היינו נמוקו, ואי חסר גרע טפי וסגי בכל שהוא משא"כ בנפגע ונחתך נחתך, ומיכו ע"כ גם חסר אית ליה שיעור קצת ותלוי בחכמת הרפואה, אבל א"כ לא למדנו עדיין מדברי חז"ל עד שנקור על פי רופאים, ולא יתכן, אלא חז"ל כבר עמדו על חכמת הרפואה ולמדנו הלכות ברורות, ומכא"ל צ"ע פירש חסרו שלמקו כמו שכן ונחמסרו ממחמתו הראשון.

ד. ושם באות ע"ז כתב דמ"ש רש"י ציבמות ע"כ ד"ה נמוקו מחמת מכה ובקטנו "מאלוהין", משום דלשון ניוקו אינו נופל על מעשה אדם, ולשון נמוק הוא נמש וצלה וכוח ענין חולי, והלכך פירש"י דתחילתו עיי' מכת אדם ואח"כ נמוק מאליו ומ"מ מקרי ציד"א, מיכו לשון בוקטנו שכתב רש"י לא נחפרש, דאין נופל לשון בוקטן בזה, ואפשר שכונתו כמו שפירש רש"ל דנכוץ ונלמקם ובוקטן, ולא פירש דנמש וצלה דזה הוי חסר.

מ. או שניקבה. כתב הצ"י צעם הנמוק"י דניקבה פירושו שאין צו חסרון, והיינו דלצטר הכי תני חסרו, ומיכו כתבו בחוס' דדוקא נקב מפולש דהיינו סתם נקב וכ"כ בספר המצות [סמ"ג לאוין קי"ח], לשון הרע"ב, עכ"ל וכ"כ המרדכי.

גם נחמל נצי ס"ק י"ג כתב דניקבה היינו אפילו בלא חסרון. ובחיבת הקדש סי' כ"ד בחדד שחתך לו הרופא מחט חלול צצ"ה אחת להכניס בה זרע לבחון אם הוא ראוי להלדו ושם לו מיד תחזות על הכיס, ורופא צ"ע עשה לו עוד תחזית צצ"ה השנייה, ואחר זמן אמר לרופא שהוא מרגיש כאב ועשה לו תחזית ונפרקים הוא מרגיש עדיין כאב בשניה, כתב דצב"ג אין פוסל כלל שהרי כ' ביו"ש ס"פ ח' דיצמות סי' ח' דברופאים יודעים להזכר, גם יש לגרף דאין הנקב מפולש ולדעת מהרש"ל בהגהותיו על הסמ"ג אין לאסור אם ניקב עד הזרע, ורק האמח נזק ב' שלדעת רי"ז כיון שניקב עד הזרע הוא פסול ושכן נראה עיקר, וכי שם דהגם שסובר רי"ז דאם ניקב לא מהני סתימה אכתי לדיון דקו"ל דמהני סתימה אף למעלה מעטרה כ"כ דמהני סתימה לנקב צצ"ה, וגם חולי י"ל דנקב קטן כזה שעושין ברופאים באופן שיוכל אח"כ להוליד לפי שיטותיהם לא דמי לניקב דכש"ס דמייתי מהך דתחזית סילול דרישומו ניכר משא"כ במה שברופאים נזכרים ושאלין רישומו ניכר, וגם י"ל דנקב קטן כזה שצ"ד חזר ונסתם מיד מאליו וכבר כתבתי דניקב ונסתם כשר.

ובמשפטי עזריאל ח"ב סי' ע"ז צ"י צמי שנפגע עיי' דור צצ"ה כימית ובכדור נשאר בתוכו וברופא אמר שיוכל להוליד, כתב

אדרכת רופא רגיל באומנתו וחכיר שלא יפסיד בביעה, וצ"ל דנזק ג"כ חזקת ביתר שיש לו שברי לא נולד פל"ד ממעי אמו, וי"ל דלענין זה חשיב ג"כ חזקת הגוף דאלימא משאר חזקות, (ואם בביעה כימית שלו גדולה יותר מכפי הרגילות יש לגרף עוד סבבה להיתר דהשניט שנתקטנה הוא ג"כ מתחילת צרייתו ולא עיי' חולי וכמ"ס השבות יעקב ח"ב סימן צ' לענין חוליה, אך צ"ד יש די להחיר בלאו הכי) גם יש לגרף מה שנמלא לו שערות גדולות, וליכא למימר שומא בס כמו שרש הכוזבי לומר, ועיי' בחוס' קידושין ס"ד, עוד יש לגרף דעת הפוסקים דצביעה אחת השמאלית אף נידון אינו פוסל.

ובחזון איש אהע"ז ליקוטיו סימן ד' אות י"א בחדד שנתך צצ"ה השמאלית צקטנותו ואחר שהגדיל הקיף זקן התחתון וצדק צצ"ה ומלאה רך מקצתה וחכו כעין נידון הנוצרי"ק סימן ו' [בוצא צפ"ח סק"ג] וכתב דמה שסמך [הנוצרי"ק] להחיר בשמאלית אף דך קשה לסמוך ע"ז, וכן הבית מאיר חולק עליו בזה, וכן מה שסמך דרך במקצת כשר קשה לסמוך ע"ז [גם בדברי מלכאל ח"ג סימן פ"ח כתב דמדברי הגר"א [במוצא לעיל ס"ק ל"ז] שכתב בספרי חלמוד לומר "דכ"א" מבואר דגם בדרך פוסל משכו ודלא כהנוצרי"ק]. אמנם י"ד י"ל שרך אינו בכלל דך, וגם לא נחפרש שיעור המקצת שפוסל, והלכך יש לסמוך על זקן התחתון להכריע שאינו דך, ושומא לא שייך על חכונת הזקן וכמו שכתבו החוס' בקדושין ס"ג צ' ד"ה צני, ולדעת הגר"ח מוהלוצין [במוצא צפ"ח ס"ק ז'] הסובר דגם בנפגעה אחת יש להקל ודאי יש מקום להקל צ"ד. [עיי' בהשמות].

ושם בסימן ה' על דבר הנלחץ כשהיה בן ע"ו צצ"ה ימנית וביה חושש מעט, וכשהיה בן כ' נחתו מים צצ"הו ועשו לו הרופאים ניתוח ונתרפא ועכשיו אין זה שום לקותא רק שהיה גדולה מהשניה, כתב דכיון דנתרפא חזר להכשרו דתניא בספרי פל"ד חזר, ופסקה הסמ"ג בוצא צב"ג ר"פ הערל ואין קו"מ"ל דגם כרו"ש חזר כמ"ש הצ"י, ומה שהיה גדולה אין זה בכלל הפסולין וכן דרך פלע המתרפא שהוא תפוח קצת, ועוד יש לגרף מ"ש בחוט המשולש לחמור צדעת רי"ח שאין פסול צצ"ה אף בפגועה, עוד יש לגרף דאפשר דאין כאן פסול ציד"א דתחילת ההכאה לא עשתה פסול אלא גרמה מיתוש קצת ומה שנעשה לאחר חמש שנים מקרי עיי' חולי, ואף שהיתה סיבת החולי רפיון צצ"ה עיי' ההכאה, מ"מ לא התפתחות ההכאה הפגועה אלא נדבק מאורע בגוף בדרך כל חולי במקום חלש, ולדעת הרמזים עיי' חולי מקרי ציד"ש וכשר, וגם הרופאים אפשר דלא נעלו רק את הכשר המקוטל ולא פגעו בצצר הצריא, ואף אם כיב נזק ברפואה לחמור קצת מצטר הצריא אפשר דלרפואה חשיב ציד"ש כמ"ס המכרש"ל, ועיקרו שאין לחוש מספק, וגם אין אנו יודעים כמה שיעור המקצת הפוסל בפגועה.

לט. או שחטרה. א. פירש רש"י ציבמות ע"כ א', כל שהוא וכן הוא צעור, וצ"י צעם הנמוק"י כ' דחסרו אפילו כל שבו ולאו מעלמן קאמר אלא קאי אנומוקו, כלומר שמחמת מכה או מיעון ניומוקו ובקטנו מאלוהין.

ובב"ח כתב ח"ל, ומ"ש או אפילו ניקבה, צרייתא שם ואפילו ניקבו ואפילו נמוקו ואפילו חסרו, ופירש"י נמוקו מחמת מכה

ביאור הגר"א

הרי זה פסול: הכה וכן עיקר [יג] (ו) ודלא כיש מתירים צעל צינה אחת

אם

[יג] ודלא כר. שם
ארי בנו של ריב"ב כו'
וכי רית דליפ אתיק

דשאני בין ניקבה לנטלה כמו בטחול ואף את"ל דפליג ה' כר"י כיון ששמע בכרם ביבנה כמ"ש בס"ד דיבמות ממחני דכרמא דהר בר' וכן ביר' פ' כר' ישמעאל וכן פ' ר' אמי למעשה שם וכן אמר שמואל שם אלא דאמר שם ובלבד שלימין ופי' בתוס' ב' ח' שניטל השלימה ופי' ב' שהוא ב' תיבות של ימין ועתוס' שם ד"ה שאין כו' אבל הרא"ש והרשב"א פ' דר"י ביד שמים אירי וה"ה לניטלה שתיהן אלא דלא שכיה חסר שתיהן ור"ש שמואל שם כר' ישמעאל כמ"ש בגמ' א"ש פסוק כו' וכמ"ש בירושלמי שם תני ר"י בנו של ריב"ב אומר שמעתי בכרם ביבנה שאין לו אלא ביצה א' אינו מוליד וזהו סרס חמה ושם אית תנוי תני ביד אדם פסול ביד שמים כשר וליף לה מממזר שנאמר לא יבא כו' אית תנוי תני בין ביד שמים בין ביד אדם פסול כו' הוין בעי מימר מאן דאמר ביד אדם פסול ביד שמים כשר ריב"ב היא מאן דאמר בין ביד אדם בין ביד שמים פסול רבנן היא כו' ובוה הלכה כר"י ופי' תוס' בשם ירושלמי אין כרתי כו' הרא"ש כלל ל"ג גורס אין ברית דא' כו' :

פתחי תשובה

סק"ג וע' נס"ק שא"ל [ועיין נתשו' חסם סופר ס' ט"ו על דבר נחור אחד שהרגיש שיש לו ג' נעים לדכורא ג' ניומן וא' נשחלל אי הוה פ"ד משום כל יתר כנטול דמי (ע' צו"ד ס"ס ת"א ומ"ש שם ס"ק י"ג) וכתב לגדל להכשירו מכה ס"ס שחל אינו ציעל רק לגדול צעלחל ואת"ל הוה ציעל דלחל מתחלת צרייתו ולא נפלט מן הציעל עמנו כו' ומסיים חלל מ"מ איני אומר למעשה ע"ה ודברים אלו לפע"ד נ"ע. גם איכא לספקי' נכ"ה"ג אם אירע שהרופא חתך א' וכשאר שמים כהלכתן אם יהיה כשר לצל נקהל ועיין צו"ד ס' ת"ד ס"ז ונאחרונים [ס:] :

(ו) ודלא כיש מתירים. עיין נתשו' בית אפרים ס' ז' נד"ש א' שאירע לו חולי ורקנן צנינה השמאלית צעזנו קטן וחתכו הרופאים את הצינה הזאת וכעת הגדיל אם תותר לצל נקהל. והאריך מאוד זה וזירף כמה דברים ומסיק דאם מרגיש נכפשו וחומר על חמונתו כי כלש נגורתו ולפי אומר דעתו אם ישא חשד ראויה להוליד יש לסמוך על המתירין ונפרט אחרי שסימנן מוכיחין עליו שנתחלל וקנו העליון וגם התחתון שזה מורה שאינו סרס אפשר נכ"ה"ג כ"ע מורו כו' ע"ש שהעלה כן להלכה ולא למעשה עד יסכימו עוד חכמים. ועיין נס' ישועות יעקב על מעשה כיוצא בזה והעלה ג"כ להחיר ע"ש. ועמ"ל

אוצר הפוסקים

הרש"ל דכנה לענין ניעל הכליות מזוהר צש"ע דדוקא ניעל ציד או נכרה כך חלל כל שניעל ע"י חולי שנתקטנו אף שגמרו ונמקו לגמרי צמה יתכשרו כל שכבר נאסרו, ולפי"ז זכו שמתקן דאם הכריחה כיב ע"י שכיב לו חולי צצניס וא"כ כבר התחיל לקמוט ולהתקטן איך תחזור לכשרו על ידי הכריחה ציד"א, חלל אם התולי הוא מחמת האצן א"כ לא התחיל להפסל וכל שגורחו צצח אחת כרי שפיר יש להכשירו, מיכו לשיעת הרמז"ס דחולי כוי ציד"ש עדיין קשה, דאף שכיב חולי צצניס מ"מ החולי כוי ציד"ש, ואפשר דעד כאן לא הכשיר הרמז"ס אלא כיכא שמתחלתו ועד סופו כיב ע"י חולי, חלל כל שכתרו אח"כ ציד"א פסול אף שניעלו לגמרי, ודוקא ניעל לגמרי ע"י רופאים שחתכו האצן דלא התחיל הפסול כלל אז כשר.

גם בדברי מלכיאל ח"ג ס' פ"ח צמי שניעלו צינחו השמאלית מחמת מים צכים, כתב דיש לחוש שחל ניומקה הצינה מחמת חולי וכו"ל נפלט ואח"כ נעלה שגם ר"ת מחמיר ואף דנימוק מחמת חולי וכו"ל ציד"ש לדעת הרמז"ס מ"מ נראה שאין לחלק דהא צירושלמי קאמר ובלבד שלימין ופירשו צתוס' שחכה הצינה שלמה קודם שנטלה ומשמע שאם אינה שלמה אף צצציל חולי ג"כ פסול כשנטלה, וע"י לקמן ס"ק מ"ג אות ב'.

ובשו"ם ח"א סימן קל"ג צאחד שנטעש לו חולאת של מכות על כל הגוף וגם נעשה רקבון צכים של הצינים וגם צציעל ימנית וחתכו לו הרופאים את הצינה, והרופאים אומרים שהם צעושים שיוליד, וגם האיש אומר שכחוהו אז כן כוחו עתה, כתב דצי"ש משמע דאם כיב ע"י חולי צצניו לא מהני אף שהרופאים עשו, אמנם כבר כתבתי דצצרו תמכוין ואדרבא ע"י חולי צודאי מקרי צידי שמים לשיעת הרמז"ס, ולדינא כתבתי דיש לסמוך על שיעת הרמז"ס דע"י חולי כשר ובלבד שישכים עמו עוד גדול אחד.

ובדברי חיים ח"א סימן י"א הקשה סתירת דברי הי"ש"ש אהרדי דכפ"ח דיבמות סימן ט' כתב דמי שיש לו שצירה או חולי אצן והוכרה לכתן אין זה חולי ציד"ש שברי אינו צהכרה לכתו הצינים חלל מה שכוברה לכתו מעניי הצינים גופא הוא ציד"ש, ובסימן ח' כתב דאינו פוסל אלא מי שוכרה כדי שלא יוליד או ע"י חולי שצא כבר צצניס שכיב צהכרה להכריחו, חלל מה שכוברה עכשיו הרופאים מחמת האצן או שצירה הגוף יודעים הם לתקן ואין

כתב דיש להחיר כיון דנתרפא הא קיימ"ל דניקב ונסתם כשר, ואפי' צניקב צצניס מהני סתימה להכשירו והצינא ראי' לזה, וכתב עוד דאין לאסור צצ"ד מעטם שהכדור עומד במקומו וחסר מגוף הצינה כל מקומו של הכדור וחסרון זה לא נרפא עוד, דנראה דכו"ל ונסתם הנקב מצחוץ ונשאר רק החסרון מצפנים אין זה חסרון האוסר, וכמ"ש צו"ד ס' ל"ו דחסרון צפנים צריחה לאו שמים חסרון, וכמ"ש הנמוקי' צשם הריעצ"א ללמוד דין נקב צצניס מדיו נקבה הריחה לענין דצעי' נקב מפולש אף אנו נאמר כן לענין חסרון מצפנים, וזירף להיתר הדיעות דצניעל צינה א' כשר לצל נקהל, וגם זה שהרופא אחר שיוכל להוליד, והצינא ראי' מנדה כ"צ צ' וצו"ד ס' קפ"ז שדלוי לסמוך על הרופאים לומר שנתרפא.

וע"י לעיל ס"ק ל"ז אות ד' צשם החזון איש דצחסר ונקרס על פני החסרון ונשאר חסר כוי צכלל חסר אף שם מייירי צחסר מצחוץ. מא. הרי זה פסול. כתב ה"ס של שלמה פרק הערל סימן ח' דהרמז"ס הפוסל צצכרה צינה אחת אינו פוסל אלא מי שוכרה כדי שלא יוליד או ע"י חולי שצא כבר צצניו שכיב צהכרה להכריחו, חלל מה שכוברה עכשיו הרופאים מחמת האצן או שצירה הגוף ויודעין לתקן הדבר היעצ וצצירור שיוליד ואינם מקלקלים החושים וצציל הזרע כולך כתיקונו וחלוי צחקתה הרפואה אין צידנו לפוסלו כל עיקר וצניו כשרים.

ובחת"ם ס' י"ז הצינא דצרי הי"ש"ש להלכה, וכן דצצרי מלכיאל ח"ג ס' פ"ח האריך והצציר דצצרי הי"ש"ש מוכרחים להלכה, גם צאצני נזר סימן י"ז אות ל"ב סמך על הי"ש"ש להחיר, וצעין יתקן ח"א סימן ח' זירף את דברי הי"ש"ש להחיר.

ובשוואל ומשיב ח"א סימן קל"צ כתב דאף שקיימו וקצלו כולם דצרי הי"ש"ש וגם אינו סמכתי כמה פעמים על דצרי הרש"ל מ"מ לא זכיתי להצין דצרי, דמ"ש לחלק צין כרתו שלא יוליד או שכתרו מחמת חולי שכיב כבר צצניו לצין כרתו מחמת אצן לא אצין, וכפי הנראה מתקן צין יכול להוליד או לא, וצאמת כל סמיכתו על ר"ת וברי ר"ת לפי הירושלמי מצא דאף שאינו מוליד כשר כל שצנינה אחת על מתכונתה, ומ"ש לחלק צמה שנוגד כבר חולי צצניו, לא אצין, ואדרבא אם צא ע"י חולי מצבר כרי ע"י חולי כוי ציד"ש לשיעת הרמז"ס, וכפ"פ צא ע"י חולי למח יגרת, אף יש להצציר סכרה

אם כיחא אותה שנטלה שלימה כשנטלה ונשארה של

ימן

אוצר הפוסקים

וי"ו וי"ט שביצא גירסא בירושלמי אין כרחי את שרית ליה, שאמר להרופא שאם יכרות הביצה הפלושה את שרית ליה [אבל צ"מ לא יוחא לי גירסא זו] וכן מפרש בנוכחי סימן ה את דברי הספרי במה דאמרו דפ"ד חוזר.

ובאבני נזר סי' י"ז כמי שחתכו לו הרופאים חלי ביצה מחמת מחלה ואח"כ הוכרחו לחתוכה כולה, כי באות ל' בין הדברים, דאי משום דנפלא ואח"כ ניעל ומפורש ברא"ש ועוד דנפלא ואח"כ ניעל אינו חוזר להכשרו, הנה זה תמוה וכו', דהא מפורש בספרי ובירושלמי דפ"ד יש לו רפואה וכן צ"ס דיון נסחם כשר, והרא"ש כתב זה לפרש בירושלמי, ולפי בירושלמי יש טעם נכון דנפלא ואח"כ ניעל אינו חוזר להכשרו, כיון דאף אחר שניעל אינו מוליד אלא דגז"כ הוא דניעל ביצה אי' אינו פוסל, אבל כל שחלקקל ע"י פליטה וחלקקל נשאר שעדיין אינו מוליד איך יחזור להכשרו ע"י שח"כ ניעל, ואינו דומה לנסחם שאחר שנסחם מוליד, משא"כ בזה שחלקקל מהפליטה עדיין צו ומעשה הפליטה פוסלו וכריחה אין מחירו כיון שאינו מתרפא, ואין כרות אינו פוסל אמרין אבל לא כרות מבשיר, וכל זה לפי בירושלמי, אבל לפי גמ' דיון ניעל ביצה אי' מוליד, בודאי חוזר להכשרו אחר שניעל דזכי רפואתו דומיא דנסחם כשר.

אכן בבית מאיר הג"ל כתב דמה שעלה בדמיוני לומר דכתוס' חולקים על הרא"ש ומכשירים אף בנפלא והדר ניעל ודאי אינו, ע"ש. גם בדברי מלכאל ח"ג סי' פ"ח כי דאם ניומק הביצה קודם שנטלה פסול אף לר"ת דה"ל כנפלא ואח"כ ניעלה, דנפלא אינו דוקא ע"י מכת חרב, אבל בספר עין יוחא ח"א סי' י' כתב דאם נחלקקלה הביצה ע"י חולי ואח"כ יכרות הביצה שפיר יש להקל לשיטת ר"ת, משום דדוקא בנפלא ציד"א כיון שכבר נפסל בזה כתבו דלא מהני מה שנכרת משום דאין פסול חוזר להכשרו, משא"כ בכה"ג דמקרי כמו ציד"א אי"כ לא נפסל מעולם.

גם בספר יהושע סי' פ"ח כי דכיון דברש"ל, והצ"ח והצ"ש החזיקו אחריו דע"י חולי מקרי ציד"א וכשר אי"כ אף לר"ת הפוסל בנפלא ואח"כ נכרת היינו דוקא בנעשה פלוע ע"י אדם, אבל בנעשה ע"י חולי כרי הוא מודה להרמב"ם דכשר.

מג. ונשארת של ימין. א. בדברי מלכאל ח"ג סי' פ"ח כמי שביצו לו מים זכים והוכרחו ע"י לכרות לו הביצה

השמאלית, והרופאים אומרים שיוכל להוליד, כתב דיש להתירו לזה בקבל, שכבר החליעו האחרונים להורות למעשה כר"ת המכשיר בביצה אחת, וביחוד האריך בחוט המשולש סימן י"א בזה, ואין לחוש צנ"ד שמה ניומק הביצה (ואין לחלק בין ניומק לנפלא) דמי יומר שנימק הביצה ואפשר שהוא חולי בביצה אבל לא נמוק, ועוד דבנוכחי כתב דשיעור דך הוי ברובו וצנ"ד ודאי לא נמוק רובה וכו', ועוד דאי נמוק רובה אי"כ הוי נתמסמה וכאילו אינה דהוי כשר שברופא גורדו וצנ"א"ס אס נתמסמם ציד"א כשר אף בניעלה אח"כ כו', ודברתי עם רפא ואמר כי המים שזכים אינו צא מחמת חולי שביצה רק הוא מחמת חולי בקרומי הביצה, ולפי"ז אין כאן כלל מקום להסתפק שמה נתמסמה ואין לנו לז להקל רק עפ"י שיטת המכשירים ביצה אחת, אף יש ללך דעת הי"ש"ש שכתב דכל שאין חולי בגוף הביצה יכולים הרופאים לכרות באופן שישארו שצילי הזרע קיימין ושפיר מוליד וזה אף לפוסלין ביצה אחת, ונהי שיש חולקין על הי"ש"ש בזה יש לעשות ס"ס, שמה הלכה דנכרתה ביצה אחת כשר, ושמה כהי"ש"ש דלרפואה כשר אס אין חולי בגוף הביצה, ואם נתפוש שיש כאן חולי בגוף הביצה או שקרומי הביצים הם מגוף הביצים יש ללד ע"פ מה שכתב הי"ש"ש סימן ע' שם בדעת הרמב"ם שכיון

ואין צידו לפסול כל עיקר וזהו היפך מכאן, וכתב לתר דבסי' ה' אזיל לשיטת הפוסלין ע"י חולי או דאייירי שנחלה ע"י מכת אדם. וקושיא זו הקשה גם בספר יבושע סימן פ"ח וכתב דקל ליישבה. ובדברי מלכאל ח"ג סימן פ"ח ראה ג"כ לומר מעיקרא דבסימן ה' כתב זה הי"ש"ש לשיטת הרא"ש ודעימיה שעי' חולי מקרי ציד"א ועכ"פ אס סופו ציד"א מקרי ודאי ציד"א, ומסיק דזה אינו דלכסוף כתב זה גם להרמב"ם, וז"ל דבסימן ע' איירי באופן שנתמסמה מחמת חולי וכיו כאילו ניעלה, ובסימן ה' איירי בחולי שביצה אבל עדיין לא נתמסמה.

[והנה בזה שכתבו הדברי חיים ובדברי מלכאל מחורלת רק הסתירה מה שצ"ס ה' אומר ע"י חולי בגוף הביצה ובסי' ע' מכשיר אבל יש עוד סתירה שצ"ס ה' מכשיר מחמת אפן או שצירה ובסי' ע' פוסל בזה וז"ל דבסי' ע' מיירי שלא ע"י רופאים ומומחים, או כמ"ס בזה מהרש"ם ח"ג סי' ל"ב דבסי' ה' מיירי שחתכו בשביל שוליד ובסי' ע' מיירי שחתכו להניל חייו וכדומה].

מב. אם היתה אותה שנטלה שלמה כשנטלה. א. בנוכחי סימן ה' מסיק דלר"ת כשר אפילו אס הביצה באחת היא פלושה ולא ניעלה ממנו ומתקף דעת ר"ת המתיר בכל ביצה אחת.

וב"כ בנפארת לבי סימן ז' [בוצא גם במנחת משה סי' א'] ללך דיעה זו אף בעודכ פלושה הביצה השמאלית, וכן הביצה במנחת משה סימן א' מהשירי קרבן על בירושלמי פרק הערל הלכה ב' ד"ב כל שכתב לדקדק מדברי התוספתא פרק י' דיצמות דר"י מכשיר אפי' בנפלושה, ובתורת חסד ל"ז כתב ללך להיות דעת הסוברים דמביעא שמאלית אף נידוך אינו פוסל וכמ"ס הנוכחי, וזה תלוי בשני הגירסות בירושלמי שהובאו בחוס', אי גרסינן שלימין תיבה אחת או של ימין שתי תיבות ובכה"ג הוי ספיקא דדינא ויש להתיר מטעם ספק פליד, וכן לירך זה להיות בספר זכרון יעקב סימן ל', ובספר בת עיני סימן ה'.

אכן בבית מאיר סימן ה' כתב על הנוכחי דלא מלא בזה דעת ר"ת ועל ראיות הנוכחי יש להשיב, וע"ש שמסיק שלא מלא בשום אופן ראייה מן התלמוד ומן בר"ת להכשיר יותר מהמבואר בעור ורמ"א בשמו.

גם בחזון איש אהע"ז ליקוטים סימן ד' אות ה' כתב דמ"ס הנוכחי להוכיח דגרסינן של ימין ובשמאל אף פלע אינו פוסל הוא תמוה, ואין מקום כלל להקל בנפלושה אחת, אבל שם באות י"ג כתב דלפימ"ס הפ"ח בשם חוט המשולש לפרש בכוונת החוס' יצמות ע"כ ב' ד"ב שאין דאין חילוק בין נפלא לניעל ור"י פליג בניעל וכ"ש בנפלא ודקדק כן מלשון סה"ח, וכ"מ לשון החוס', ולפי"ז יש לז להקל אף בנפלושה אחת, ואף בירושלמי קאמר וכלדז שלמין, גמרא דיון שלא הזכירה זה פליגא.

ובמנחת משה הג"ל כתב דכאמת שאין להכשיר לדעת ר"ת בנפלושה, דהמעיין בספר הישר לר"ת סימן י"ב יראה שלא החיר ר"ת רק בנכרתה ביצה ולא איכפת לו מה שנכרתו חוטי ביצה זו, אבל פסול פליטה ודיכה ונקיצה כיו אפילו באחת מהן, ומה שביצה השירי קרבן מדברי התוספתא אין הכרח, ואדרבא יש להביא ראייה משם להיפך, וגם בצית מאיר כתב שלא יראה לו להקל יותר.

ב. אמנם כ"ז י"ל בעודה פלושה, מה שאין כן אס ניעלה לגמרי אחר כך על ידי רופאים, כתב במנחת משה הג"ל דודאי י"ל דכשר אף לר"ת, דאף דר"ת מחלק בין פלוע לניעל י"ל דדוקא בעודה פלושה פסול לר"ת צה"כ בניעלה אח"כ, ועי' בחח"ס סימן

אוצר הפוסקים

ובדברי חיים ח"א סי' י"א נמי שנתקלקלה צינח השמאלית ועשו לו הרופאים תחבושת וסמים חריפים עד שכלל כל הכים, והצינח השמאלית נתקנת ונתרככה ולא היטה חליוה רק על חוט דק מאד ותחבושת הרופאים משם לגמרי באמרם שהצינח נתקלקל מאד ע"י החולי, כי אילו היטה כריח לא היטה מתקלקלה ע"י התחבושת, והצינח הימנית נשארה כריח לא אך עדיין מוילת זיבה מהכים, והרופאים אומרים שאין זה כלל מהצינח, והשיב דברא מרוב אחרונים שפסקו כריח להכשיר צינח א' וכן פסק הי"ש"ש לבדיא, אם הכריח שהחמיר הוא רק לחומרא, אי"כ צירוף עוד ספק יש להחיר, וצ"ד הא איכא נמי דעת הרמב"ם ורצו המחזיקים עמו דע"י חולי היו ציד"ש, ונהי שצ"ד כרתו הרופא אח"כ בידים וגם מקודם לקחו ע"י סמים חריפים דהוי ציד"א ממע, דמא לי כרתו בסכין או בסמים חריפים, אך הא כתב הצות מאיר דאם בלא"ה כבר נרקב י"ל אפי' אם כרתו אדם אח"כ היו כמו עומד לקצור וקצור דמי, ובהי שיש להשיב על דבריו, אך בלא"ה כבר תצוה במהרש"ל צ"ש"ש פ"ח דיצמות סימן ע' דמא שהוכרחו הרופאים לברוח מחמת חולי צינח הוא ציד"ש, ואי"כ צ"ד שלפי דעת הרופא שאמר שגולא היה כבר נרקב ל"ה וכלה ע"י הסמים אי"כ ע"כ כבר הוה ראוי להכלות י"ל הסמים גרמו לו זה, וממילא מה שהרופא חתך קצת חוט צודאי אינו מתיק דבלא"ה ל"ה יכול להחזיקים כבר, הגם דאם נאמר שהרופא אינו נאמן ע"י, וצפרט צ"ד שהוא נוגע בדבר לומר כן שלא יאמרו שהוא קלקל, מ"מ מידי ספקא לא נפקא, וסגי להצטרף לשיטת ר"ת והראש"ד וסיעתו המכשירים בעל צינח אחת אפילו ציד"א.

ובעפ"ק שאלה סימן י"א באים שמחמת עירוף דעת חתך בעלמו צינח שמאלית, והגאון מלצוב אסרו אפילו לשיבת ר"ת, דאין זה שייך אלא היכא דהרופאים בקיאים חותכים צינח אחת ובהו שאמרו צירושלמי שזה מהלכות הרופאים, אבל צ"ד שמחמת עירוף דעת עשה זה מי יודע אם לא נגע גם בשיניה, ואף שרופא עכ"ס אומר שלא נגע מי יודע אם יש לסמוך עליו בזה והם הוא מומחה, ובעל העמק שאלה כתב דנהי דאין לסמוך על רופא עכ"ס אמנם ספרו לי שגם רופא ישראל אמר כן, ואף אם גם אינו מומחה נרבים, אך כיון שעכ"פ הוא מצוץ ויודע בנתוח האברים עכ"פ מקרי דבריו בוכחה לדברי הרופא בעכ"ס, וכיכא שיש בוכחה לב"ע סמכין אדבריו, אמנם גם בלא דברי הרופא אין לנו רק ספק שמא נגע גם בחוטי השיניה וספק פליד מותר מדאורייתא, ואף לנוציק סי' ו' דסובר דאסור מדרבנן, מ"מ לגבי איסור דרבנן שוב מועיל לנו הגדת הרופא שלא נגע כלל בחוטי השיניה, מאחר שהרופא בעכ"ס אינו יודע שחלוי בזה איסור ויותר מקרי מסלית שמועיל דרבנן, וכיון שכתב הצ"ח דהסומך על ר"ת לא הפסיד אי"כ צ"ד אם נסמוך על ר"ת אין אפילו איסור דרבנן ואין צידו לכופו לגרש, ובעין יצחק סימן י"ב בלחוד שפול בקטנותו על יתדות ונדחק צינחיו וכהגיש אז כ"כ, ואחר שנים אחדות נחלה וחתכו לו הרופאים צינח שמאלית והיטה נפוחה גדולה ונקובה בכמה מקומות ושהה הוא צריח וכאיש גבורתו, כתב דהנה זה צרור דכל שנחלה ובהכרח הציחו לינטל צינח חשי ציד"ש וכמ"ס באחרונים, אמנם צ"ד יש להסתפק שמא נעשה עיקר חלוי ע"י הנפילה מכבר והוי כמו הכבו קץ דהוי ציד"א ופסול, או דאפשר דבהכרח גופא לא היו נעשים הנקבים ורק בלשאר לא היה זכיר וכו' כולך בחוץ שלטו צו לינים ופחים ונחלה והוי ציד"ש, אכן היכא דלא פסק ממנו הכאב צינח צינחיים קשה לדון כן, אבל אם פסק הכאב צינחיים שפיר יש לדון להסתפק שמא הצריח צינחיים, ועוד ספק יש צ"ד דשמא כלכה כשיטת החוסי יצמות ע"כ דאם יעלה השמאלית ונשארה הימנית שלימה אף דהשמאלית היטה פלוגתא מקודם ע"י אדם כשר, ואין

שכין שהכרח לכתוב הוי חתילתו ציד"ש וסופו ציד"א דמוכה צירושלמי דכשר, וכ"כ החת"ם סי' י"ז ושאר אחרונים, וגם צינח מתקן הצינח יש ללדן כן, ולשיטת רש"י והנמוקי דפוסלים בחסרו כל שכוף, אם כן הוי ל"ה כבר סרים צידי שמים ותו לא מיפסל ע"י הכריחה.

ובמנחת משה סימן א' נמי שנתהוה לו צקטנותו חולי סרטן ככים, והכים נתעבה ונתפחה מאד עד שהוכרחו לברוח צינח שמאלית, ואח הצינח הימנית הכניסו למעלה לחוך הירך ונשארה שם, ורופא גדול אומר שיוכל צודאי להוליד יטן שנשארה הצינח הימנית, ונשא אשה, וכשנודע לו שיש חשש איסור בדבר צא לשאל אם מותר לו לדור עמה, ואומר שאין לו גב"א, אך לפעמים יש לו קישוי אבר, גם אין לו לא זקן כתחתון ולא זקן בעליון, והשיב דלדעת ר"ת ודעמיח בסוצרים ניעלה צינח א' אף ציד"א כשר יש מקום להקל, ואף שכתב רמ"א דעוב לעוש למחמירים, מ"מ כמה גדולי אחרונים הקילו בזה היכא שיש עוד לרדים להקל, וצ"ד הא איכא נמי דעת הרמב"ם שהקיל ע"י חולי דהוי ציד"ש, ולפי דברי הי"ש"ש אף שאח"כ כרתו הרופאים מותר, ובה צ"ד אם היה ידוע שהמחלה מסמסה את כל הצינח לגמרי ל"ה מקום ספק בזה דהוי ציד"ש גרעא הרמב"ם וכמ"ס החת"ם סימן י"ז, אלא דאף אי נימא צ"ד חולי לא נחמסמסה לגמרי ולא הגיע לשיעור כשר שהרופא גורדו, מ"מ כיון דהחולי צודאי שלט בצינח ולא מלאו הרופאים תרופה אחרת עד שתחברה יש לז להקל עפ"י"ש הצות מאיר צ"ח ב' דאולי דיון בזה דין כל העומד לינטל כנפול דמי, וי"ל דהוי כעין ס"ס, דילמא כדעת הרמב"ם דע"י חולי הוי ציד"ש אף ששלטו צה יד"א אח"כ וכמ"ס הי"ש"ש, וגם דילמא נחמסמסה מקודם לגמרי, ואח"ל דאולי הוי ציד"א דילמא כלכה כריח המכשיר בעל צינח א' צינעלה לגמרי ולא איכפת לן במה שנפוצה מקודם ע"י מכה לשני הגירסות שהציחו החוסי צינחית ע"כ ע"כ. דאף לגירסא שלימין היטה אחת חוזר להכשיר כשינעלה לגמרי ולא פסל ר"ה בנפוצה רק כל זמן שלא ניעלה, ובשירי קרבן, פרק הערל הלכה ב' ד"ה כל כתב שנתחבה האריך להכשיר בעל צינח אחת כריח, וכ"כ ביושפי סימן ה' סק"ג לסמוך על דעת המחזיקין בעל צינח אחת, וצירוף דעת מהרש"ל דצדך שהרופאים עושים כו"ע מודים, וגם בל"א סוסי ע"ז סמך על מהרש"ל, וצ"ח כתב שאין לתחות ציד המיקל כריח וכשיש עוד לז להיתר יש להורות כן, וצ"ד הא יש לנו צירוף דעת הרמב"ם, וצפרט כשכבר נשא, ואף דצ"ד גם צינח ימנית לא נשארה ככים אלא הכניסו לחוך הירך למעלה, אם כי פשוט דאין לחשוב משום שהצינח שלא במקומה, אך חולי אין באפשרות לעשות זה אם לא יכרתו את חוטי הצינח, ור"ת לא הכשיר רק בנכרתה צינח א' ולא משיניהם, ושמאלתי לרופא ואמר שאפשר להכנים הצינח לירך ולא לפגוע בחומתו, ובאמת יש להציח ראוי לדבריו מהא דבכורות דף מ' וכו', ואין להחזיק ריעותא שמא שלטה החולי גם בחוטי הצינח השיניה ולהוליד ע"י אשה מצעלה, ומא שאין לו שום סימן לא תחתון ולא עליון אין זו ריעותא דיתכן שהוא סרים חמה.

ובשערי דיעה ח"ב סי' רכ"א הסכים לפסק במנחת משה, אך כתב דהיינו מיינע צ"ד ודכוותיה שיגרשנה על תנאי באם שאסורה לו עפ"י דין תורה מכה איסור פליד תהא נגורשת ובאם לאו הגע בעל, ועפ"י יש לנו עמוד גדול ללאת מחשש איסור תורה עפ"י הרמב"ם דכל איסורי לאוין הוא רק ע"י קדושין, ומא שלא תקנו כן בשאר חייבי לאוין, הוא מפני שאין תקנה זו מספקת לבנים שיוולדו שלא יהיו ממזרים או פגומים, משא"כ בפליד דלא בר אולודי הוא מהראוי לנו לתקן בכל האפשר ללאת מאיסור תורה, אלא שאין לנוי לחדש כזה צ"ד שהביתר פשוט.

אוצר הפוסקים

מולוין וזמנא כחית יעקב סימן ג', עוד יש לדון להחיר אף לשיטת הרא"ש עפ"י מה שזכר הלבוש סימן ה' סעיף ז' דאף לשיטת הרא"ש הפוסל ע"י חולי מ"מ זה אינו אלא בגולד החולי בגופו ואח"כ צעלו ממנו אצרי הזרע ע"י חולי, אבל צימקו או נימסו ע"י הוגדת שחין אצרי הזרע עומד גם הרא"ש מודק דכשר וכו', [ע"ש שישב והבביר דברי הלבוש] וא"כ צ"ל שגולד החולי בהצניח גופא צא גם הרא"ש מודק דכשר ויש לנו יסוד להקל בזה. ועוד דאף אי נימא דכוי ספק פלי"ד הא ידוע שספק פלוג דכא כשר גם בספיקא דדינא.

ושם בסימן י' צמי שמחמת חולי נפלאה לו צניח ימנית ונעשה גדול כמו כזר וחטכו לו הרופאים את הצניח, כתב דעת ר"ת להכשיר אף צניחתה לו צניח אחת, אך בעור כתב דדוקא אם הנשארית היא של ימין, אך היש"ש הוכיח דלשיטת ר"ת אין חילוק בין של ימין לשמאל וכל גוויי כשר צניחת אחת מהן, וכן ראיתי בשו"ת ר"ת מולוין שכתב לסמוך על דעת הראש"ל הנ"ל והוכיח כן צ"ש בעל התרומה דלר"ת אין לחלק צניחה, אמנם יש צא פלוגתא דלשיטת הרמב"ם והרא"ש דמחמיר צניחת אי מהם ציד"א אין מקום להקל צ"ד, ועכ"ז יש לזקק מ"ש היש"ש דאף להגמר הוא ציד"א מ"מ כיון שמחמיר ה"ה ע"י חולי עד שמחמת זה הוכרחו לכורחו ה"ל ציד"ש וכשר, ויש לדון ס"ס, שמא הלכה כר"ת וצפרט דכ"ה כתב דאין למחות ביד הסומך על ר"ת, ועכ"פ יש לזקק לספיקא דדינא, ושמא היכא דהוחל ע"י חולי אף דלח"כ שלטו בו יד"א נקרא ציד"ש, גם יש לזקק לספיקא מ"ש בבית מאיר להסתפק דאם נחלה עד שמוכרת ליטל ויטל ציד"א חשוד ציד"ש דכל העומד ליטל כעול דמי, והח"ס כתב בסימן י"ז סברא דאם כזר נתמסמם ונחצטל דשרי להסבירים דע"י חולי מקרי ציד"ש, ועוד דאף אם לא בוי כל זה רק לספק אחד ג"כ יש לדון להחירו לדור עם אשתו דספק פלוג דכא מותר לבא צקבל, ולירק להיחר גם דברי הלבוש שהצניח צמי עי' הנ"ל.

עוד שם בסימן י"א צמי שיש לו מיום לידתו חולי שקראפיל פעם אצור זה פעם צצצור, ועתה נולד לו נקב מפלוג צצניח ימנית שקורין פיסטיל, והנקב בולק וגדל עד שגזרו הרופאים לחתוך הצניח, האריך מקודם לצאר דכ"ז שלא חתכוהו ודאי כשר לכ"ע, וגם לאחר שוחטכו כל הצניח, כתב דיש לדון להכשיר דכא לשיטת החו"ס כשר אף צצניח ימנית, ומ"ש הרא"ש צ"ש ר"ת דוקא של שמאלית כזר כתב היש"ש והצ"ח מהחוס' דזכו לחומרא בעלמא וכ"כ בסמ"ג, והצ"ח כתב לדוגמא דהסומך על ר"ת ור"ש והר"י והראב"ד ושאר אחרונים אין למחות על ידו, וא"כ לשיטת הפוסקים הנ"ל בודאי כשר, ואף גם לפימ"ש צ"ש ר"ת דדוקא כשהיה שלימה כשיעלה אצל אם נפלאה ואח"כ יעלה פסול משום דאינו חוזר להכשרו, היינו דוקא היכא שנפסל, אבל צ"ד דנחצאר דלכו"ע כשר ולא נפסל משום בודאי כשר לשיטת ר"ת, וגם לשיטת הרמב"ם והאלפס והנמק"י והרמב"ן והרשב"א והריטב"א הסבירים דאם יעלה ציד"א פסול הא כזר כתב היש"ש פ"ח דיצמות סימן ע' דגם הרמב"ם מודה היכא דכרתו אדם מחמת שהוכרה ע"י סיבת חולי לכורחו דדינו כמו ציד"ש וכשר, והבית מאיר כתב להסתפק בנחלה ציד"ש עד שמוכרת ליטל ציד"א אם אפשר לדמותו להא דכל העומד ליטל כעול דמי, ועיין מ"ש בזה"ס סי' י"ז, ואף אם נימא להסתפק עדיין בזה מ"מ בוי ס"ס, שמא כהמכשירין אף צניעה צניח ימנית ציד"א, ושמא הלכה כבבית מאיר וכמו שפסק היש"ש דאם מחמת חולי הוכרחו לכורחו דינו כציד"ש וכשר, והעיקר דספק פלי"ד כשר.

ובשם אריה סימן י' צמי שיש שגל לו חולי צצניח ימנית ונתקלקלה יותר מרובא וחטכוהו הרופאים לגמרי, כתב דלולא חטכוהו

לנו הכרח לדון להחמיר להצריך שתהיה שלימה צמי שניעלה, וע"כ אף דמנינו דהחמירו צנפעה וניעלה אח"כ מ"מ מידי ספק לא ילאנו, ויש צא ס"ס, שמא הצריח צניחיים ועיקר החולי הוא ציד"ש, ואף דניעלה אח"כ ציד"א מ"מ מקרי ציד"ש וכמבואר בפוסקים, ושמא הלכה כהחוס' דאף דנפלאה מ"מ כשיעלה אח"כ חוזר להכשרו, וגם יש לדון לאוקמי אחזקה היתר, ואף צמקום ריעותא כתב בש"ך בסימן י' דמוקמינן אחזקה צמקום הפסד מצדכ וכו"ש צמקום עיגון הא"ש, וכזר הכרעתי צצאר יחזק דספק פלוג דכא כשר אף בצפק צדין.

ובאור גדול סימן ג' בעובדא כזו ממא כתב דהיסוד להחיר הוא מ"ש הגר"ח מוואלאוין צחוט המשולש לסמוך על ספר התרומה שכתב להחיר בכל ענין צניח אחת בין צנפ"ע ובין צניעל בין של ימין בין של שמאל, והיינו שיטת ר"ת לדחות דברי הירושלמי ולחפוס שיטת תלמודא דידן שסתם ולא חילק כלל, ודלא כתלמודי הרי"י בעל החוס' שפלגו להשוות תלמודא דידן עם תלמוד ירושלמי ולחפוס הלכה כהירושלמי, וצ"ד עדיפא מעובדא דהגר"ח, דאף לשיטת הירושלמי לא מייצבו להחוס' א"כ לשני הגירסאות בין לגירסא של ימין צ' חיצות בין לגירסא שלמין צד חיצה בכל ענין נפלאה ואח"כ יעלה השמאלית מותר, ואף להרא"ש דלגירסא שלמין צד חיצה נפלאה ואח"כ יעלה אסור, עכ"ז לגירסא של ימין צ' חיצות גם הוא מודה דנפלאה ואח"כ יעלה שרי, וגם לשיטתו החדשה [לחלק בין פלי"ד לכרי"ש, דפלי"ד אף אם יש לו רפואה אפ"ה צעודו פלי"ד פסול, אבל כרי"ש כל שיש לו רפואה אינו נכלל בלשון כרות, ובעל צניח אחת יש לו רפואה ויכול לחזור ולהוליד] נראה דנפלאה ואח"כ יעלה שרי, ואף אם נימא דזה אסור, עכ"ז צניקבה כצ"ד נראה דמותר, דניקב הוא כרות וכל שיכול לחזור אינו נאסר, ונשאר לנו לחוש רק לשיטת הרמב"ם הפוסל לגמרי צצניח אחת, לזה יש לזקק היתר דלולא היה זה מחמת חולי דכשר להרמב"ם, כיון דצניחלתו ל"ה רק כזר בעלמא, ורק אח"כ מחמת שלא שמר עומד מצינים ופחים אצורה גרם לו, ואף דלח"כ יעלה ציד"א מ"מ כיון דמשיקרא היה כמו שאינו שוב אינו מציק, אך יען כי קשה לסמוך ע"י חפשי ומלאחי עוד לז' היתר לדעת הרמב"ם, שישא ויקדש על תנאי שהקדושין והנשואין יחולו רק באופן אם עפ"י דין הוא כשר לבא צקבל אצל אם עפ"י דין הוא אסור לבא צקבל לא יחולו הקדושין והנשואין ואינה אלא מיוחדת לו כפלגש, ודעת הרמב"ם פע"י וע"י מאיסורי צניח ופרק י"ע מסנהדרין דכל חייבי לאוין אינם חייבים רק על ידי קדושין, והאריך בזה. [עי' בהשגחות].

ב. בעין יצחק סימן ע' נשאל צמי שגולד לו חולי צצניח ימנית ועלה צב רקצון ונמסה וחטכוהו הרופאים אם מותר לישא אשה, והשיב כי כזר מבואר ברמב"ם ובשו"ע צנולד צ"ס שחין והמסה אותם או כרתן הרי"ז כשר לבא צקבל דכוי ציד"ש, אכן הרא"ש הכריע דע"י חולי חשיב ציד"א ופסול ולכן לשיבת הרא"ש אין לנו להקל צ"ד, ואף לשיטת ר"ת המכשיר צניעל צניח אחת הא מבואר בעור דדוקא צניחתה שלימה אצל אם נפלאה ואח"כ יעלה פסול אף לר"ת, וצפרט צ"ד דכיה של ימין, ואין לנו להקל רק לשיטת הרמב"ם המכשיר ע"י חולי, דכזר כתב היש"ש צצמות דאף היכא דהגמר בוי ציד"א מ"מ כיון שמחמיר שלט בו החולי שמחמת זה הוכרח לכורחו ה"ל כמו ציד"ש וכשר, וכ"כ בזה"ס סימן י"ז דאם נתמסמסה הצניח חשיב כמו שאינו, וע"כ אף צצחכה כרופא יש להקל להסבירים להכשיר ע"י חולי, וכזר הכריע בבית, הוצא צצ"ש ס"ק י"ב לדוגמא, דע"י חולי בוי ציד"ש, וכן מלאחי להבהות חוס' וי"ע על אכע"ז, וכן דעת הפר"ח ליו"ד סימן ל"ו, וכן הכריע בשו"ת ר"ת

אוצר הפוסקים

שיכול להוליד, ומה שזכר בש"ס כשנפגע צינח א' זהו כשנחתך שלא כהשגחה אין מוטל אח"כ שימח סמי רפואה אבל כשנחתך מיד ע"י סמי רפואה לא נזכר בש"ס לאיסור לכן אני מוכיח לדעת המחזיקין.

ובאבני נזר סי' כ' השיב צדק דהנה ראש המחזיקים הוא ר"ת דצינח א' כשר אף שניתלה ציד"א ויכול להוליד וכו', ולענין הלכה אף שיש אחרים רבים, לעומת זה רבים מחזיקים, ואינו רוב מנין וצנין לאיסור כמ"ס הרמ"א, והדבר ספק, והגם שצמפיקא דדינא אין להקל מטעם ספק פל"ד, מ"מ י"ל לפימ"ש החוס' בשם ר"ת דבעל צינח א' מוליד ולא נתקלקלו כלי ההולדה, והתורה אסרה היכא שנתקלקלו כלי ההולדה א"כ שוב היו ספק צמפיקא ומותר, אף לפי הירושלמי דאינו מוליד ומותר ויש אחרים מכיון שאינו מוליד, כיו ספק צדון, וא"ל להתיר נגד צב"ג וסייעתו מחמת ספק פל"ד דא' היו ספק צדון, אף לפימ"ש הראש"ד בספר הזכות דהא חזי כמה צינח שכורתינ צינח א' ומולידין היינו אס' כורתינ השמאלית, וע"כ אס' יש לו הימין כיו ספק צמפיקא, דאף דמקילין מקילין צמפיקא, שכתבו רק עוז להזכר לחתוך השמאלית, אף לדיון דמספקא לן הלכתא כמאן ואין מקילין רק משום ספק פל"ד אין להקל רק צ"ש לו ימין דצדק היו ספק צמפיקא, והנה צד"ד דחסרה הימנית לכאורה אין היתר, אף משום שכיב צו רקצון מאל שחשבו כחסר והכלל בשר שהרופא גורדו כאילו אינו, ואף א"ל דחסרון מצפנים לא שמי חסרון, אפשר שגם צד"ד צינח ב' רקצון בשר וגמלא לפי"מ שסכינום באחרונים דע"י חולי חשיב ציד"ש, ומה שעשה הרופא אח"כ לא חשיב שהוא פסול וס"מ ש"ש, ואף כי מסורס ועומד, וכבר דברו מה באחרונים ויסודם מיש"ש, ואף שזה אינו היתר צד"ד יש לעשות ס"ס, שמא כר"ת, ושמא חשיב ספק פל"ד.

רש"ם בסימן י"ז בנשוי שנולד לו חולי צד"ס ועסק ברופאים ותחילה חתכו של ימין חליה עד שכוברחו לחתוך של ימין כולה כדי שלא יקלקל גם האחר, אחר שהאריך לבאר דספק פ"ד מותר לכל הפוסקים זה דוקא צמפיקא צמפיקא אבל צמפיקא דדינא כנ"ד לא, העלה דבצרת ר"ת המכשיר בעל צינח א' הוא משום דיש לו רפואה, וכייו משום דאפשר ליתן לו סממנים לחזק כה ההולדה שיכול להוליד צינח א' אחת, וא"כ אף שעדיין לא נעשה הרפואה כיו רק חסרון צפנים שכת חולדתו חלוש צינח א' אחת, ואינו דומה כלל לפל"ד שיש לו רפואה [ומ"מ פסול הוא כל עוד שלא נתרפא] שהרפואה היא שלא יכיה פל"ד אבל כיו שהוא פל"ד אינו יכול להוליד וכיו חסרון מצחון צמלי ההולדה, משא"כ זה שיכול להוליד צינח א' ע"י סממנים אין חסרון צמלי ההולדה משום דכלי ההולדה צחון הם כשאר אדם אלא שצמפיקותו אין לו כה ההולדה, ובצב"ג א' אין שום חולק על ר"ת וי"ל שמודים שם הם לו רפואה שיכול להוליד כי כשר אף קודם רפואה אלא שאינם מודים שיש לו רפואה, ומעתה שוב היו ספק פ"ד שזה ספק צמפיקא אס' יש לו רפואה או לא, ובספק פ"ד מחזיקין אפי' צחוד נגד רבים כמ"ס הר"ן ספ"ק דקדושין גבי ערלה, אולם כל זה לשיטת ר"ת שמוליד, אבל לפי הירושלמי שאינו מוליד וכשר צד"ד אין לפסוק כר"ת נגד רוב מנין וצנין בחולקים ואומרים דהירושלמי מיידי ציד"ש דאין ספק צמפיקא כלל, שהרי החולקים סוצרים דכל שנתקלקלו כלי ההולדה ציד"א פסול וזאת ידוע שנתקלקלו כלי ההולדה צד"ד אדם וכו', מעתה מוכח דמקילין שראש רמ"א שמקילין כר"ת היינו שיטת ר"ת עפ"י גמרא דידן ולא עפ"י הירושלמי וכו' ומעתה פשוט שאין לחלק בין ימין לשמאל, דגמרא דידן לא הוזכר חילוק זה, ואי משום דנפגע ואח"כ ניטל, הנה גם הרא"ש לא כתב זה רק לפי הירושלמי וכו' אבל לפי גמרא דידן כשר דחזר להכשרו. ובש"ת

חתכו הרופאים כיב פשוט להתיר ולסמוך על הרמב"ם בסוצר דע"י חולי כיו ציד"ש וכשר, והצ"ח כוכח דגם רש"י סוצר בהרמב"ם צזה, וכן הסמ"ג, והוצא צצ"ש ס"ק י"ב, וכ"כ הרמ"ה דהעיקר בהרמב"ם דמסתבר טעמיה, ובספר צית אפרים כתב צצ"ש היש"ש ומשבות יעקב בשם מלוצו יו"ע מהג' בעה"מ חוס' יו"ע שהכריעו דעיקר כדעת הרמב"ם, אף כיון שנחתך אח"כ ע"י הרופאים וכיו ציד"א באלו למחלוקת הקדמונים צבעל צינח אחת, שר"ת מחיר, וכר"י שחילק בין ימנית לשמאלית הוא רק חומרא צעמלא כמ"ס החוס' וכן מצואר צפוסקים, ואף שהרמ"א כתב שיש לחוש צזה לדעת המחזיקים שהם רוב מנין ורוב צנין, כבר מנה צבוכות כסא דהרסנא הרבה מכשירים בעל צינח אחת צאופן דהוי ספק פלוגתא, ומ"מ אין נראה להתירו מטעם ספק פל"ד דרק צספק צמפיקא התירה התורה ולא צספק צדון, אומם עיקר היתר צד"ד משום שמתחילה נחלל ונתקלקלה הצינח יותר מצדו ורק אח"כ חתכה הרופא, וא"כ י"ל שאם הגיע לשיעור צשר שהרופא גורדו דקיימ"ל לענין טריפות דהוי כנטול שוב לא איכפת לן מה שהרופא חותכו דכנטול דמי ע"י החולי דהוי ציד"ש, ואף אי נימא דצד"ד היו ספק אס' הגיע למדרגת צשר שהרופא גורדו מ"מ יש להתיר מטעם ספק פל"ד, דא' היו כבר ספק צמפיקא, ועוד דהא היו ס"ס מעליא, שמא כר"ת דבעל צינח אחת כשר, ושמא הגיע לצשר שהרופא גורדו, ואף שנתצאר צשאלה שרק רוצה נתקלקלה אפשר די"ל דרובא כנולה ולא חיישין למיעוט הנשאר שיכא נחש צי"ז ציד"א, וגם מסתמא ארתו המיעוט ג"כ נתקלקל והרואה שכרי הרופא גרדו וחתכו כולו, ולכן נראה להכשירו.

ובספר גלי ים סימן מ"י צנשוי שמתחילה הרגיש כאב צינח הימנית ואח"כ התנפת הכים ונטלו הרופאים את הצינח הימנית וגזזו בגידים אשר הצינח מעורה צכן וקצרו היעב הגידין שנשאר, וצינח היה הרבה מוגלא ורקצון צשר ונפוח גדול, כתב דאף לשיטת החוס' דהלכה כר"י צנו של צצ"ב דכשר צינח אחת כשניתלה לגמרי אף הרא"ש והמרדכי והטור ס"ל דאינו מותר רק אס' צעת נטילה היתה שלימה ולא כשנתקלקלה מתחילה, ולדעת הרא"ש בסוצר דע"י חולי הוא ציד"א אסור צנ"ד, וגם לשיטת הרמב"ם דע"י חולי מקרי ציד"ש הוא דוקא כשלא ב' יד אדם צאמלא אבל צרתן אדם גם הרמב"ם מודה דפסול, ואין להקל משום דכבר נתקלקלה הצינח מפני החולי והרופא לא עשה שום התחדשות צמה שנטל הצינח, זה אינו, דמאן לימא לן דכל הצינח נתקלקלה דילמא לא נתקלקלה רק מקצתה, ואם היו רופאים יותר צקיאס היו יכולים ליעול רק המקצת שנתקלקל ולא כולה וכו' אף י"ל דמ"ד צירושלמי וצלבד שלמין סוצר דליכא מחלוקת רק דח"ק איירי צנפגע ורי ישמעאל איירי צניטלה כשהיה שלימה, וכיון דכל האמוראים צירושלמי סוצרים דפליגי ע"כ אין הלכה כר' יודן דאמר וצלבד שלמין, וצפרט שהוכחתי דעיקר הגירסא צירושלמי הוא וצלבד של ימין וצכ"ז לא החמירו החוס' צשל ימין רק להחילה וכמ"ס דעוב להזכיר וכו', ולפ"יז היה מקום לומר דיש כאן ס"ס שמא הלכה כרבי ישמעאל, ושמא כבר ב' נרקצ הצינח לגמרי מפני החולי והלכה בהרמב"ם דע"י חולי כשר, ובס"ס יש להקל וכו', ושלחתי תשובה זו להגאון מקוענא ולהגאון ממעריטש והורו ג"כ להקל שלא להוציא האשה מצעלה.

ובבר נדפסה תשובה זו צספר ישועות מלכו סי' כ"א, וכתב דהנה היש"ש הסכים להתיר שאפשר שגם הרמב"ם מחיר כשנעשה כהשגחת הרופאים ע"י קשירת חוטו הצינח צפרט עתה שמשמין סמא דשנחא ונוטל בהרגשה מאותו אבר, ע"ש ציש"ש פ' הערל סי' ח', וצצרו קרוצים מאל אחר שכל הרופאים כולם מסכימים פה אחד

ימין (כח צנח ר"ח) חמס רחתי מקילין כסנרל החמנוכ חל עוז לחוש בחיסור
לחורייחא לדברי המחמירים

והם

אוצר הפוסקים

כמאן דליתא ולא איכפת לן מה שנטלה אח"כ ביד"א וכשיטת הצ"ח
מאיר דכל העומד ליקלץ כקלון דמי, והגם שהצ"ח הביא דין זה ב"ש
מ"מ גם החת"ס סי' י"ד מדרד דכל שחילתו ביד"א וכופו ביד"א כשר,
ובחמ"ח כן מצאנו ביד"א פ"ה דיבמות סו"ס ח' וסימן ע' וכו' ודברי
הי"ש ראוים להטעם להחיר. עוד יש לנרץ ביד"א מה שהביא
החת"ס סי' י"ז בשם הב"מ"ג לאוין קמ"ט ודיוק מיינה דאם כרחו
ביד"א לרפואה כשר לצא בקבל כו', ע"ש, ועכ"פ מלטרף לספק ויש
ג' ספיקות, עוד יש לנרץ לסיני מה שהרופאים אומרים שיליד, הגם
דבזה שהוא ענין פנימי אין לסמוך עליהם, מ"מ י"ל שצדקאים הם
צמלאת הניתוח ויודעים לשמור חוטי צינים ועושים באופן שלא יזיק
וכדמשמע ביד"א סו"ס ח', וכיון שיש כמה ספיקות, ומדלורייחא
ספק פלי"ד מותר, לענין דרבנן סמכין ארופאים.

ושם באות ז' כתב אח"כ והנה צעיקר ההיחור שכתבתי שיש צ'
ספיקות להחיר שמה האיל והותחל מחמת חולי מחשב ביד"א
אף שנחתך אח"כ ביד"א, ושמא אף אם הוא ביד"א כשר כדעת ר"ח,
לכאורה לעומת זה יש צ' ספיקות לחומרא, שמה ע"י חולי לא מקרי
ביד"א, ואף אח"ל דמקרי ביד"א מ"מ כיון שנחתך אח"כ ביד"א אין
הלכה כר"ח, חמס נראה כיון דרוב הפוסקים ס"ל דע"י חולי הוי
ביד"א לא מקרי ס"ס, אך י"ל ס"ס לחומרא דדרך זו, שמה לא
נשחח הבינה גופה קודם שנחתכה, דבני"ד יש ספק בדבר, ואח"ל
שנשחח שמה אין מועיל יטעל ביד"א, אך י"ל כיון שצדקאים ספק שמה
לא נשחח עדיין יש ספק שמה כיד"א סימן ח' דאף שנחתך מחמת
אין או שצירי אין לפסול לא מקרי ס"ס, כעין שכתבו החוס'
בכתובות דף ע' ב' ד"ה אין, ובזה ל"ע, עוד יש לנרץ דעת הפוסקים
דספק פלי"ד מותר אף מדרבנן.

מד. של ימין. כתב הב"ח בשם החוס' והב"מ"ג דחומרא בעלמא
כ"ח, ובענין יצחק ח"א סי' י' כתב דהי"ש הוכיח דלשיטת
ר"ח אין לחלק בין של ימין לשל שמאל דכל גוויי כשר צנכרת אחת
מהם.

וכן צחוט המשולש בחשוכה הגר"ח מוואלאזין [הוצא צפ"ח ס"ק
ז' ובאור גדול סי' ג'] הוכיח מספר התרומה דלר"ח אין לחלק
בין ימין לשמאל. ובשאל ומשיב מחדש"ל ח"א סי' קכ"ד כתב שהקרנן
עדכ בפירושו לירושלמי פרק הערל הכשיר בעל צינה אי' ולא חילק
בין ימין לשמאל, [וכן דיוק בשו"ת מהרש"ס ח"ד סי' כ"א מהשני
קרבן שם].

ובקונטרס אגרת בקורת בחשוכה הרב המורה מנרץ להיחור דעת
ר"ח שאין לחלק בין יטעל ימנית לשמאלית. ובצ"ח יצחק
ח"א סי' קל"ד כתב דמספר הישר לר"ח סימן י"ב נראה דר"ח מחיר
בכל ענין וכן נראה מהר"א ונמוקי יוסף, ובר"י הוא שחלק בין
ימין לשמאל אצל ר"ח מחיר בכל ענין.

מה. אבנ"ם ראיתי מקילין. כתב הב"ח [והוצאו דבריו באפי
זוטרי ודברי מלכאל ח"ג סי' פ"ח ועוד אחרונים]
דכסומך על ר"ח דעיימ"ח אין למחות צידו, ובדברי חיים ח"א סימן
י"א כתב דנראה מרוב אחרונים שפסקו כר"ח, וכן פסק הי"ש
לכ"ח, ובצ"ח עוד ספק יש להחיר, וע"י לעול בסי"ק מ"ג דהרבה
אחרונים נרפו דברי ר"ח להלכה.

מו. אבל טוב לחוש וכו' המחמירין. כתב בשאל ומשיב מחדש"ל
ח"א סי' קכ"ד ובספר יבושע סי' פ"ח דמלשון הרמ"א
דעוב לחוש משמע שגם הרמ"א לא התמיר אלא לכתחילה אצל
צדיק.

ובשו"ת מהרש"ם ח"ד סימן כ"א באיש שצינחו הימנית היחב
דבוקה צירך ואינה חלויב צנים, ודחק אותה אחד צנים
והרגיש כאב ואח"כ פסק ככאב, ואחר כמה ימים התנפחה הבינה
ונתגדלה מאד והרגיש חום והרופאים נעלו, כתב דכבר הכריעו
רוב האחרונים וכמעט כולם דהעיקר כשיטת הרמב"ם להקל ע"י
חולי, והגם שבני"ד יש לחלוק שזה צל לו מהדחק שנדחק לפני כמה
ימים, דאף שפסק הכאב צינתיים אך כיון דחזר ונתעורר חולין צמאי
(וכ"כ בחפ"א לבי ג' ו' וצ"ח ע"י סי' ח') מ"מ י"ל נפ"מ שהעליתי
דילפין דין פ"ד ממחזר בג"ש להחיר צ"ח אי' והנה צ"ח ממזר העלה
הפניי בקדושין ע"ג דגם צרוב פסולין ר"י ספק ע"ש, וא"כ גם בפ"ד
אף דהספק מצינו יותר לאיסור מ"מ אינו בכלל ודאי עכ"פ ושרי מן
החורה וכו', והנה צינעל צינה ימנית כבר האריך בכתב דהרסנא
סי' ש"מ להוכיח כשיטת המקילין, ואם כי צו"ע מצאנו דיש להחמיר,
הנה הי"ש מקיל גם צינעל ימנית, וצפרע הכ"ח דניעל ע"י
רופאים מומחים להושיע מחליו כתב הי"ש דכו"ע מודי דכשר, וע"י
צפ"ח בשם הגר"ח מולוצין שפסק המנהג להקל, גם בשירי קרבן על
הירושלמי האריך להקל בעל צינה אי', ומשמע ג"כ דאין חילוק בין
ימין לשמאל, ומה גם דכבר נתבאר דבספק פלי"ד מהחירי להחיר גם
כדעת יחיד נגד רבים, ואף דבספק פלי"ד איסור דרבנן מיהא איכא,
מ"מ יש לנרץ גם לז' הספק דשמא ה"ה ביד"א וסמוך מיעוטא לפלגא
והוי רובא, וכבר כתב צמד"י טהרה סימן קפ"ז ס"ק ט"ז דגם בסק
שאנו מצינו יש דיעות דמלרפין לס"ס, ודלא כמגן אברהם סי' תס"ז,
ועוד שכבר יידד בשע"מ צפ"ח מאיסור"צ דדוקא צפסול יוחסין
החמירו מדרבנן משא"כ בסק פלי"ד, וצפרע לפי"מ דמדלורייחא
גם בסק שאנו מצינו יש להקל צמחזר ופלי"ד ורק מדרבנן יש להחמיר
א"כ עוב כדא"ס הפוסקים המקילים לסמוך עליהם דיעבד שלא
לגרש את אשתו.

ובאמרי שפר סימן ע"ד באיש נשוי שהרגיש כאב צינעל ימנית
ונתנפחה, והרופאים הוריקו ממנה כמה פעמים ליתוח
מימי כמראה שער ואחר ימים נתגדלה כצחילתה וכתרה לגמרי,
כתב דהרמב"ם חשיב זה ביד"א וכשר, וגם להר"א שכתב דליקוי
ע"י חולי חשיב ביד"א, הא כתב שם שאנו רואין כמה צי"א שנכתה
מבן צינה אחת ומלידין ולא מסתבר לומר לא וחזר על צינו וכו', ואם
לפי איכות הקלקול והכריתה והחירות הרופאים צמלאתם הוא יכול
להוליד הכל מודים שכשר לצא בקבל וכו', וגם הא כתב הר"א
דכ"ש דין יכול ר"ח לפרש דאיידי ביד"א וא"כ ס"ל להבצלי ש"מליד
וקיימ"ל הכי וכו' וכיון דלש"ס דין וחוס' ורוב הפוסקים מולידין וגם
להירושלמי י"ל דמשכחה שיליד אס נזכר צנריתתו, יש לנרץ מה
דחזין שמולידין שנראה מה שהרופאים עתה צקואים ומומחים
ויודעים להזהר צמנשה הכריתה וצודאי יש להחיר צני"ד.

ובבית יצחק ח"א סימן קל"ד באיש שהרגיש כאב צינעל ימנית
ונעשה על הבינה גידול (גשוויקם) והכנידה, והחכו לו
הרופאים את הבינה, וצעת שחכו ולקחו כל הבינה ראו שהבינה
לא נשחח רק הגשוויקם הוא סכנה לפניו, ומקנת הרופאים אמרו
שגם הבינה נשחחה, ורופא מומחה ציקר אותו אחר שחזר לצריותו
ואמר שיוכל להוליד, והרופאים שחכו הבינה אמרו שחכו הבינה
בדרך זו שיוכל להוליד אח"כ, וכאן אומר שכ"ח צנרתו, כתב דבני"ד
יש להחיר מטעם ס"ס שמה הלכה כר"ח דאפילו צינעל ע"י אדם כשר,
ושמא כיון דנחלקלקל הבינה מחחילת ע"י חולי דכ"ח ביד"א הוי

ביאור הנר"א

וכס רוב מגין ורוב בנין:

באר הגולה

ס מיתרל דנחל סס ע"ג
ע כנחל דמכשיר סס דע"ו
ע"א ס מיתרל דנחל
ונברייחל יליף לה נחל
לא ינחל פנוע דכל ונחל
לא ינחל ממזר מה להלן
בידי אדם חף כחן בידי
אדם סס

ח נכרתו חוטי ביצים (י) או אחת מהן או שנידך או נפצע הרי זה פסול:
ט גיקב חוט מחוטי ביצים לשביל מי רגלים והרי הוא מטיל מים משביל
מים ומשביל שכבת זרע הרי זה כשר:

י כל פיסול שאמרנו בענין זה כשלא היה בידי שמים כגון שכרתו

אדם

אוצר הפוסקים

דוענד סומכין על ר"ת לכו"פ.

קולפים כביצה מן החוטיין והחוטיין שלימין, וצדי"ש ס"ק י"א כתב
דאי ניעלה ביצה א' כשר כ"כ חוטי ביצה אחת.

סעיף ט. ג. גיקב חוט וכו'. כתב בחזון איש אהע"ז ליקוטים סי' ד'
אות י"ז דלכאורה קשה כל אמר בזכורות מ"ד ז' שאם
ניקב הקרום שני זרע לשחן איעקר וכן אמרו ביצמות ס"ד ז',
ונראה דאם עלירת השחן נקבתו מתקלקל הרבה ומתעקר וכדאמר
בזכורות שם דמציא לידו ירקון וצמחה, אבל ככל ע"כ ציד"א איירי
ע"י הכאה פתאומית ואין כאן רק הפסד מה שכולך בשני מקומות וזה
אינו מפסיד הבולד, ואזוהן שנעקרו ע"י עלירה נראה דהם כשרים
אף לדעת הרא"ש דע"י חולי פסול כיון שאין הנקב מפסיד אלא
חולי המחבוב כיון כשרים חמה, וכן משמע ביצמות ס"ד ז' דלא
הוי רק עקרים ולא פסולי קבל.

סעיף י. נא. כשלא היה בידי"ש. עפ"י סק"ה מה שביצה דנין
קשרו לו חוט בגיד ונחפת אי כיון ציד"א או כציד"ש,
דכשנ יעקב והצינת אדם מחשבי לה כציד"א, והשבות יעקב והקבלת
יעקב מחשבי זה כציד"ש.

וביד דוד בתשובות שנסוף הספר סימן א' כתב דע"י חולי שחחילתו
היה צוה מעשה אדם או שאר צריות או הכבו קץ או נפל
לארץ ומחמת סיבות אלה לא לו חולי דלקת וכמסה את הביצים, אף
שמעשה האדם ושאר הצריות לא כלו את אברי הבולד רק החולי
שבה בגרמחם, אף שלא דמי לגמרי לממזר שהממזר אף שזירותו
ציד"ש ורק התחלת המעשה היא ציד"א ונאסר צקבל מ"מ שם היה
התחלת המעשה באיסור וגם הלידה שציד"ש היא צבכרח שכן גזר
חכמת הצורה מש"כ כאן, עכ"ז פסול לבה צקבל.

ובבית"ס סי' י"ד כתב דאם אדם פלע צו וכוליד לו חולי ועי"ז
נפלע ציד"ש פסול דהיינו כמו ממזר שחחילתו ע"י אדם
וסופו ציד"ש וכו', וא"ש לשיטת הרמב"ם דע"י חולי כשר אפילו גמרו
ציד"א, וע"י אדם פסול אפילו גמרו ע"י חולי.

וב"ב בשו"ת מהר"י הכהן רפפורט סימן א' דאם מעשה ידי האדם
הוא בהתחלת הריעותה א"ל שיהיו ידיו צו מתחילתו ועד סופו
אחרי שצ"כ אינו ציד"ש רק ע"י מעשה ידי אדם, והביא רא"י מצ"ק
פ"ה עלו צו למחיס חייב לרפאותו, עיי"ש.

ובבית יצחק סימן ל"ז כתב שדברי השבות יעקב (המובא בפ"ה
להתיר צד"ה) ל"ה, ובחוט המשוש השבות הגר"ח מוואלאזין
סימן י"א כתב וז"ל, מ"ש דצ"ד אפשר לדמותו לע"י חולי לא כן
עמדי, דכיון דהתחלת הכאב היא ע"י שפול לארץ הוי דך שנידוך
צקרקע ואף שבתחילה לא הרגיש רק כאב בעלמא כן דרך כל הנימוקים
שאינו ניעוק צבת אחת רק מעט מעט.

אבל בבית אליקים תלכ"ע סי' א' אחרי שהביא תשובת הגר"ח
מוואלאזין הג"ל בארץ לצד דאין חילוק ע"י חולי אף שהיה
האדם הגורם ע"י חיכוך וכדומה, ואין פסול פ"ד רק כשנעשה כל
הפסול ע"י אדם, ולכן צבוצדא דידים אף דגרס החולי היה ע"י
קשירת חוט ציד"א כתב דיש ללדד ולהתיר ע"ש.

מז. והם רוב מגין ורוב בנין. כתב צאנזי נזר סימן כ' דלענין
הלכה, אף שכלאסורים הם, צב"ג ורמב"ם ורמב"ן ורשב"א
ורא"ה וריעב"א וכו"מ, לעומת זה במתירים הם, ר"ש בזקן ור"ת
והראב"ד ור"י וסמ"ג וספר התרומה, וריא"ז שהביא דברי ר"ת ולא
חלק עליו, והאגודה, ואיינו רוב מגין וצנין לאסור כמ"ש הרמ"א,
וכבר כ"כ בחש"י בית אפרים סי' ז', ומ"מ לענין דינא מי יכנים עצמו
להכריע בין אבות העולם והדבר ספק.

גם בשם ארי" סימן ו' כתב דאף שהרמ"א כתב שהמחמירים הם
רוב מגין ורוב בנין, כבר מוכן בצבחות כסא דהרסנא סי' ש"מ
הרבה משפירים בעל ביצה אחת באופן דהוי ספק פלוגתא.

סעיף ח. מת. חוטי ביצים. כי ציד דוד בחש"י שנסוף הספר סי' א'
דלרש"י הם בחוטים שתלויים בזה הביצים בחוך הכיס,
ולרמב"ם הם השצילין שבהם תחשבל הש"ז כי כן כתב בפרק ע"ז
מאוס"ב הלכה ג', השצילין שבהם תחשבל הזרע והם הנקראים חוטי
ביצים.

מט. או א' מהן. כתב ציד דוד הג"ל דמ"ש הרמב"ם בהלכה ז'
דאפילו חוט אחד מחוטי הביצים שנכרת או נפלע או נידוך
פסול, לא אדע מגין לו שאפילו בחוט אחד שנתקלקל פסול, שלפנינו
הגורמא בגמרא בין שנפלעו חוטי ביצים וכן בשארי הפסולים לשון
רבים, ואולי היה להרמב"ם גירסא אחרת ואפילו באחת מהן, ולפנינו
כתוב גם על הביצים לשון רבים, וע"כ לא דק, ודא ח"ק דר"י צריצ"ב
פוסל בפירוש פסול שצ"י ביצים אפי' באחת, וכמו כן סובר הרמב"ם
בפסול דחוטי ביצים.

ובמור איחא איחור פ"ד כל שנפלע בגיד וכו' או הביצים או אפי' א'
מהן או החוטים שהביצים תלויים בזה, וכן אם נחמטך בגיד
או הביצים או החוט, או שנכרת בגיד או אפי' א' מהביצים או החוט,
וכתב הבי"ח ואיכא למידק בלשון רבינו דמשמע דחוטיין בעינן שנפלעו
שניהם משא"כ צב"ים דאפי' צ"י מהן, ובנחמטך כתב איפכא או
הביצים או החוט, ובנכרת כתב או אפי' א' מהביצים או החוט, ובגמרא
משמע דדינא שוב, וכן מפורש ברמב"ם עפ"י דבשלתן פסול צביצה
א' או בחוט אחד, ונראה ודאי דגם רבינו ס"ל דדיניהם שוין כדכתב
הרמב"ם אלא דנפלט נמשך אחר לשון הגמרא דתני נפלעו הביצים
ואפי' א' מהן ובחוטיין לא תני בפירוש ואפי' א' מהן, ובנחמטך לא תני
פירוש אף צב"ים ואפי' אחת, ואו החוט דקתני רבינו ר"ל או החוט
של כל א' מהביצים דהו"ל כחילו אמר או החוטיין, ויותר נ"ל להגיד
או החוטיין, ובנכרת אפי"ג דלא תני בפירוש אף צב"ים ואפי' א' מהן,
מ"מ כיון דלר"ת אינו פסול בנכרת אלא בנכרתו שני צ"ים או שני
החוטיין כמ"ש החו"ט והרא"ש והמרדכי בשמו, לפיכך דקדק רבינו
וכי תחילה דנכרת א' מהביצים או החוט דפסול לדעת שאר גאונים
ואח"כ כתב דר"ת מכשיר וכו'.

ובחזון איש אהע"ז ליקוטים סימן ד' אות ע"ז כתב דיש לעיין אי
נכרתו חוטיין הרי ניסלו הביצים ואפשר דנכרת חוט אחד
פוסל, ולדעת ר"ת יש לעיין בנכרתו חוטי ביצה אחת דאפשר דכרופאים

אדם או הכהו קץ וכיוצא בדברים אלו אבל אם נולד כרות

שפכה

אוצר הפוסקים

האומנת כיון שליכ צרור הכזק בגדר פסוק רשע יל דמוחר דזיעצד ולסמוך בשעת הדחק על דברי הרמב"ם, אך מאור גדולה לכודיע זאת לנדר הכלכל כי בלא ספק לא יוליד, ולדעת קצת פוסקים האשה מאוחר על שנת, ועכ"פ מוס גדול הוא זה וכו', ע"ש.

ובחזון איש אהע"ז לוקוטים סימן ד' אות י"ב כי על דברי החמדה שלמה שהביא הפ"ח ה"ל צ"ח דקשרו צו חוט עד שנפח ונעשה קצב דמקרי בידי שמים, דנראה דוקא בקשרו צו חוט שאם היו מתירין מיד ל"ב צו שום ליקוי ונמלא דאין האדם עושה כלום, אבל הכא ונולד צו חוט ואח"כ נתכוון מכה מקרי ציד"א, וענין שאמרו קרנא דחורא קבירא ציה, וכן מוכח מהא דאסתחם גוצתא דזרע, ואסתחם א"א ציד"א, אלא תחילת החולי היה ע"י מכה, ובפ"ח שם סק"ז בשם החת"ם לא כ"כ, [דשם כתב שאם ע"י המכה צביא נופח אח"כ ושלט צו החוט עד שהוכרחו הרופאים לכורחו, היינו מפני עלילותיו שלא עשה לעצמו רפואה מיד עד שאח"כ ע"י לויים ופחים נחלה ומקרי ציד"א, אמנם זה סותר למ"ש החת"ם בעצמו בס"י י"ד והוצא לעיל דאם אדם פלע צו והוליד לו חולי וע"ז ממילא נפלע בידי שמים פסול דע"י אדם פסול אפילו גמרו ע"י חולי עיי"ש ולי"ש].

נב. או הכהו קץ. או כרתו כלל (רמב"ם פט"ז דא"ס"ב כ"ט). וכי צבית יתחם ח"א סל"ז אות ב', דגם צוה שייך בעצם שכי' החינוך מאור תקינת צאיסור פל"ד שציד"א לקהל, כדי שלא יעשה בעצמו להיות מסריסי המלך, ע"ש, וה"כ שמה ישסב כלל רע בעצמו או יתחוב קץ, ומש"כ אף דל"ב ציד"א ממש כממחר, אסור לצוא בקהל וע"ש מ"ש צוה.

ובצמח צדק החדש סימן ע"ז הביא שהסמ"ג דילג חיבות, או על ידי כלל משמע דס"ל דהי חשיב כציד"א משום דלא צא כל כך ע"י פשיעת האדם, אבל אין להעמיד יסוד ע"ז שדילג הסמ"ג או ע"י כלל דאולי טעות סופר הוא, ואם היה פליג צוה על הרמב"ם היה לו לצאר כו', והעיקר דע"י שאר צריות הוי כמו ציד"א.

ושם בסיומן ע"ז כתב שיש חילוק בין פל"ד שהכלל כורת בשרו ממש, ודאי אין לו ענין לציד"א, אבל כשנאסר מפתח הכלל ואין צו חסרון צבאצרים י"ל דחשיב כמו ציד"א, ובסיומן ע"ז ה"ל הביא מספר תפארת למשה על יו"ד סימן ל"ו שכתב דלהרמב"ם דחשיב ע"י חולי כציד"א היינו משום דבעינן שיבא נעשה מעשה צוף אצרי הזרע ולדידיה אפילו הפחידו אדם ונאסרם כשר, [וע"י צערוך לנר ליצמות ע"כ צי מ"ש צוה].

נג. נולד כרו"ש או פצ"ד. א. כ"ד החוט ציבמות ע"כ א' ד"ב שאין לו, שאין לחלק צוה בין פל"ד לכרו"ש, וגם כרו"ש ציד"א כשר, וכי ה"ב"ה צד"ה כי הרא"ם דמדקדוק לשון הסמ"ג לאוין קרי"ט שהביא את דברי הרא"ם מוכח דנקט דברא"ם סובר דכרו"ש פסול אפי' ציד"א וכו' אבל צ"כ יראה לא מלאחי מה כלום, גם במדרכי לא כ"כ, ולמעשה ל"ב. אמנם בעל"א ס"ק ע"ז דהא את דברי ה"ב"ה וכי פירוש אחר בדברי הרא"ם. גם בפני משה סק"ז האריך להוכיח דאין חילוק בין פלע דכא לכרות שפכה ודלא כהצ"ח, ע"ש.

ב. ב' בספר יהושע סי' פ"ח דפל"ד ממעי אמו אף ציד"א כשר, ורא"י לזה ממה דאמרו בגמ' סרים חמה ממאי הוי, דשח"א אימיה שיכר מרקא וכו', והרי דאף שצא ע"י גרמת אדם מ"מ הו"ל סרים חמה, גם מהבזצ"ק סוסי"י ו משמע דס"ל דכשר, דלא בוקש לו אלא איך משכחת לן פלע במכת חרב במעי אמו הא אילו משכח"ל הוי אחי ל"י שפיר דכשר בקהל ע"ש. ובאמרי שפר סי' ע"ד לידד לומר דהא דפירש"י ציבמות ע"כ צי ציד"א היינו ע"י רעמים וצדד או ליקוי ממעי אמו אשמעי דגם כשנפלע ציד"א ממעי אמו, כגון

ובצמח צדק החדש סימן ע"ז כתב דצדן תחילתו ציד"א וסופו ציד"ש שנחלקו צו השב יעקב והשבות יעקב אפשר לומר דדומה להא דפרק הנשרפין דף ע"ז ב' דחפו לחוך המים או לחוך האור אם יכול לעלות משם ומת פטור, וה"כ הרי יכול להסיר את החוט מיד וזא ודאי לא היה ממנו כלום א"כ אין צמעה הקשירה מלד עצמה כדדי שיומשך ממנה הנקב, שזי נמשך רק ע"י שנחשב הכרה ולא הסיר זה הוי רק מניעה ציד"א ולא מעשה ציד"א. ובפ"ז דף מ"ב א' גבי חילן שנעטו ולבסוף עצדו דאילו נקרא תפיסת יד אדם דהתחלה לאו כלום לגבי ערך כל עיקר הנימחה והגידול של החילן שנעשה ציד"ש, וכמו כן ציד" דקשירת החוט שציד"א אין זה חשוב כלל לגבי עיקר המעשה שנחטף מה השחין והנקב זה לא נחטף ציד"א רק ציד"ש, ולא דמי למחור דהוי כנעטו מתחילה לכך דרך העולם כן שמיאח מתעצרת, אבל קשירת החוט לא עשה בשביל זה, ואדרבה אין סביר דלא יתח' ל"י כלל שיעשה הנקב, ואילו עלה על דעתו לא היה עושה זה וה"ל כלא נעטו מתחילה לכך, והנקב שנחטף מה ע"י סוכת החולי הו"ל כשלא ע"י תפיסת ציד"א ומותר לצא בקהל.

אך שם בסיומן י"ח צנער שקשר חוט סביב הגיד למעלה מהעטרה ונתפח הגיד, ונעשה צו נקב מעצר לעבר עד שחלק הגיד שמהנקב ולמעלה ה"י חלוי כמין אחר המדולדל והוכרח הרופא לתכחו ונתרפא, והרופא אחר שיוכל להוליד, והביא מהבינה אדם שער צית הנשים סי' י"ד דאפי' צנקשר החוט ממילא פסול וכ"ש ציד"א שהנער קשר החוט צידו, גם צנב יעקב סי' ד' כתב דזה חשוב ציד"א, אך בשבות יעקב ח"ג סי' ק"ז העלה להחיר דזיעצד משום שיש צי' ספיקות להקל, שמה אין הנקב מפולש ושיטת החוט דבחינו מפולש מותר, ושמה אין זה ציד"א, אך ציד"א שהנקב מפולש מעבר אל עבר וליכא רק ספק א' אפשר דגם השבות יעקב לא ה"י מכשיר אפי' דזיעצד וכ"ש להתחילה.

ובדברי מלבי"א ח"ג סי' פ"ט [הוצא לעיל ס"ק כ'] כתב וציד"א שנעשה בהרין ציד"א ע"י שנתפח הגיד וע"ז נדק החוט שכי' קשור על הגיד ונעשה חרין, י"ל דמקרי ציד"א, דהא בקשירת החוט לא עשה מאומה, ותפיסת הגיד הוא חולי שצא מחמת קשירת החוט, ואף שצא ע"י מעשה אדם מ"מ מקרי חולי ציד"א דהא רוב חולאין צאים ע"י מעשה האדם וכו', ועוד דלענין חיוב מיתה י"ל דהיה פטור לפי שכי' אפשר להסיר החוט חיבק, והגם שלא ה"י לחינוק דעת לעשות כן מ"מ ל"ב כעושה צידים, דהא התפיסה נעשית ע"י שכי' החוט מונת על הגיד זמן רב וזה לא נעשה ע"י מעשה אדם וכמ"ש החמדה שלמה סי' מ"ה דנתפח ע"י קשירת החוט מיקרי ע"י חולי ושם כתב ד"ל דמיקרי ציד"א ממש.

ובאבני נזר סימן כ"א כתב ג"כ ד"ל דהא ודאי אם היו מסירין החוט בתחילת הקשירה היה מתרפא, ודומה להא דהניח גחלת על לבו ומת פטור שכי' לו להסירה, וכן נאמר ציד"א שאם היה מסיר החוט חיבק או אם היה אומר לאציו ולאצו להסירה ה"י מתרפא, רק כמה שכי' החוט קשור שם זמן רב נעשה הקלקול, וא"כ לא חשיב נעשה הקלקול ציד"א וכו', אך הכי ציד"א היה קטן והנימוקי כתב דהניח גחלת על קטן שאין לו דעת חייב דכשורו דמי ודוקא על לבו של גדול פטור, מ"מ נראה דהאי קטן וגדול אינו בגיע ל"ג או לא רק שיש לו קצת דעת חשיב לענין זה כגדול וכו'. ע"כ לריך הקירה לפי דברי אציו אימיה היה אם הגיע לכלל קצת דעת שאין עשוי להניח החוט שם, וע"י לעיל ס"ק ל"ד.

ובספר ישועות מלכו סימן י"ט צמי שקשרה לו אומנתו צקנותו את הגיד צחוט וע"ז נעשה לו נקב בתחתיתו ומשם השתן יוצא, כתב דלדעת הרמב"ם מקרי חולי ציד"א ואשפ"י שצא ע"י פשיעת